Suttantapiṭake Khuddakanikāye

Vimānavatthupāḷiyā saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantācariyadhammapālattherena katā

Paramatthadīpanī nāma

VIMĀNAVATTHU-AṬṬHAKATHĀ

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

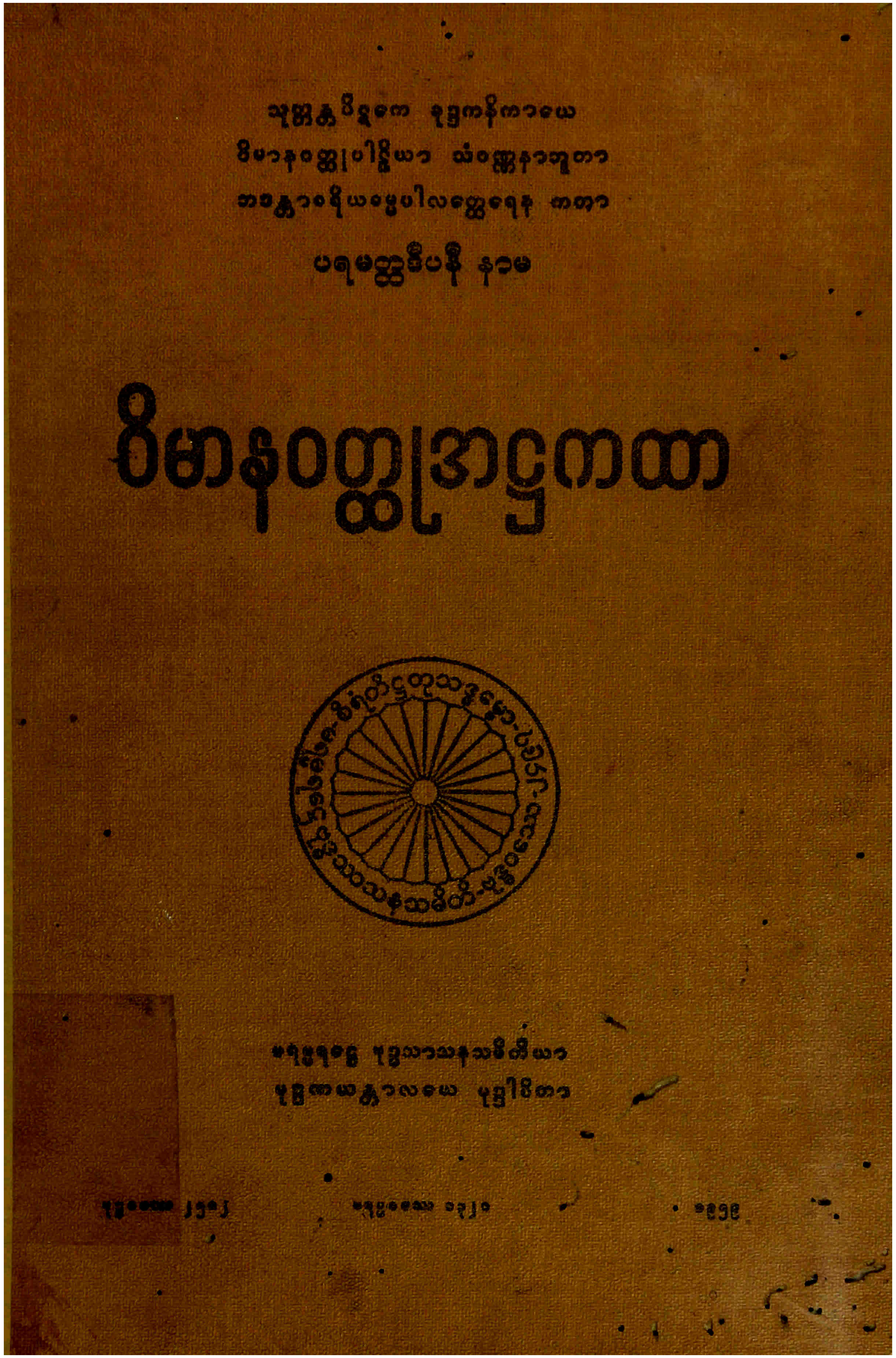

Romanized from Myanmar version published in 1986

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 27

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

သုတ္တန္တပိဋကေ ခုဒ္ဒကနိကာယေ

ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိယာ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒန္တာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရေန ကတာ

ပရမတ္ထဒီပနီ နာမ

ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒာယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၂   မရမ္မဝဿေ ၁၃၂၀   ၁၉၅၈

ကမ္ဘာ့ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ်
စာကြည့်တိုက်
ကမ္ဘာအေး

Vimānavatthu-aṭṭhakathā

Mātikā			Piṭṭhaṅka

Ganthārambhakathā 1

1. Itthivimāna

1. Pīṭhavagga

1. Paṭhamapīṭhavimānavaṇṇanā 5
2. Dutiyapīṭhavimānavaṇṇanā 22
3. Tatiyapīṭhavimānavaṇṇanā 23
4. Catutthapīṭhavimānavaṇṇanā 26
5. Kuñjaravimānavaṇṇanā 27
6. Paṭhamanāvāvimānavaṇṇanā 34
7. Dutiyanāvāvimānavaṇṇanā 38
8. Tatiyanāvāvimānavaṇṇanā 40
9. Dīpavimānavaṇṇanā 44
10. Tiladakkhiṇavimānavaṇṇanā 47
11. Paṭhamapatibbatāvimānavaṇṇanā 49
12. Dutiyapatibbatāvimānavaṇṇanā 52
13. Paṭhamasuṇisāvimānavaṇṇanā 53
14. Dutiyasuṇisāvimānavaṇṇanā 55
15. Uttarāvimānavaṇṇanā 56
16. Sirimāvimānavaṇṇanā 67
17. Kesakārīvimānavaṇṇanā 78

2. Cittalatāvagga

1. Dāsivimānavaṇṇanā 82
2. Lakhumāvimānavaṇṇanā 88

ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က

ဂန္ထာရမ္ဘကထာ ၁

၁-ဣတ္ထိဝိမာန

၁-ပီဌဝဂ္ဂ

၁-ပဌမပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၅
၂-ဒုတိယပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၂၂
၃-တတိယပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၂၃
၄-စတုတ္ထပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၂၆
၅-ကုဉ္ဇရဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၂၇
၆-ပဌမနာဝါဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၃၄
၇-ဒုတိယနာဝါဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၃၈
၈-တတိယနာဝါဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၄၀
၉-ဒီပဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၄၄
၁၀-တိလဒက္ခိဏဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၄၇
၁၁-ပဌမပတိဗ္ဗတာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၄၉
၁၂-ဒုတိယပတိဗ္ဗတာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၅၂
၁၃-ပဌမသုဏိသာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၅၃
၁၄-ဒုတိယသုဏိသာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၅၅
၁၅-ဥတ္တရာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၅၆
၁၆-သိရိမာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၆၇
၁၇-ကေသကာရိဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၇၈

၂-စိတ္တလတာဝဂ္ဂ

၁-ဒါသိဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၈၂
၂-လခုမာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၈၈

Mātikā — Piṭṭhaṅka

3. Ācāmadāyikāvimānavaṇṇanā 90
4. Caṇḍālivimānavaṇṇanā 94
5. Bhadditthivimānavaṇṇanā 97
6. Soṇadinnāvimānavaṇṇanā 103
7. Uposathāvimānavaṇṇanā 104
8-9. Niddā-suniddāvimānavaṇṇanā 106
10. Paṭhamabhikkhādāyikāvimānavaṇṇanā 107
11. Dutiyabhikkhādāyikāvimānavaṇṇanā 108

3. Pāricchattakavagga

1. Uḷāravimānavaṇṇanā 109
2. Ucchudāyikāvimānavaṇṇanā 113
3. Pallaṅkavimānavaṇṇanā 116
4. Latāvimānavaṇṇanā 120
5. Guttilavimānavaṇṇanā 125
6. Daddallavimānavaṇṇanā 135
7. Pesavatīvimānavaṇṇanā 142
8. Mallikāvimānavaṇṇanā 150
9. Visālakkhivimānavaṇṇanā 154
10. Pāricchattakavimānavaṇṇanā 157

4. Mañjiṭṭhakavagga

1. Mañjiṭṭhakavimānavaṇṇanā 160
2. Pabhassaravimānavaṇṇanā 163
3. Nāgavimānavaṇṇanā 165
4. Alomavimānavaṇṇanā 168
5. Kañjikadāyikāvimānavaṇṇanā 169
6. Vihāravimānavaṇṇanā 171
7. Caturitthivimānavaṇṇanā 179

မာတိကာ — ပိဋ္ဌင်္က

၃-အာစာမဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၉၀
၄-စဏ္ဍာလိဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၉၄
၅-ဘဒ္ဒိတ္ထိဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၉၇
၆-သောဏဒိန္နာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၀၃
၇-ဥပေါသထာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၀၄
၈-၉-နိဒ္ဒါ-သုနိဒ္ဒါဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၀၆
၁၀-ပဌမဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၀၇
၁၁-ဒုတိယဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၀၈

၃-ပါရိစ္ဆတ္တကဝဂ္ဂ

၁-ဥဠာရဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၀၉
၂-ဥစ္ဆုဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၁၃
၃-ပလ္လင်္ကဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၁၆
၄-လတာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၂၀
၅-ဂုတ္တိလဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၂၅
၆-ဒဒ္ဒလ္လဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၃၅
၇-ပေသဝတီဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၄၂
၈-မလ္လိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၅၀
၉-ဝိသာလက္ခိဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၅၄
၁၀-ပါရိစ္ဆတ္တကဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၅၇

၄-မဉ္ဇိဋ္ဌကဝဂ္ဂ

၁-မဉ္ဇိဋ္ဌကဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၆၀
၂-ပဘဿရဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၆၃
၃-နာဂဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၆၅
၄-အလောမဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၆၈
၅-ကဉ္ဇိကဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၆၉
၆-ဝိဟာရဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၇၁
၇-စတုရိတ္ထိဝိမာနဝဏ္ဏနာ ၁၇၉

Mātikā Piṭṭhaṅka

8. Ambavimānavaṇṇanā 182
9. Pītavimānavaṇṇanā 184
10. Ucchuvimānavaṇṇanā 187
11. Vandanavimānavaṇṇanā 189
12. Rajjumālāvimānavaṇṇanā 190

2. Purisavimāna

5. Mahārathavagga

1. Maṇḍūkadevaputtavimānavaṇṇanā 201
2. Revatīvimānavaṇṇanā 204
3. Chattamāṇavakavimānavaṇṇanā 212
4. Kakkaṭakarasadāyakavimānavaṇṇanā 225
5. Dvārapālakavimānavaṇṇanā 228
6. Paṭhamakaraṇīyavimānavaṇṇanā 230
7. Dutiyakaraṇīyavimānavaṇṇanā 231
8. Paṭhamasūcivimānavaṇṇanā 232
9. Dutiyasūcivimānavaṇṇanā 233
10. Paṭhamanāgavimānavaṇṇanā 234
11. Dutiyanāgavimānavaṇṇanā 236
12. Tatiyanāgavimānavaṇṇanā 238
13. Cūḷarathavimānavaṇṇanā 241
14. Mahārathavimānavaṇṇanā 251

6. Pāyāsivagga

1. Paṭhama-agāriyavimānavaṇṇanā 265
2. Dutiya-agāriyavimānavaṇṇanā 267
3. Phaladāyakavimānavaṇṇanā 267
4. Paṭhama-upassayadāyakavimānavaṇṇanā 270

မာတိကာ

၈-အမ္ဗဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၉-ပီတဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၁၀-ဥစ္ဆုဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၁၁-ဝန္ဒနဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၁၂-ရဇ္ဇုမာလာဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...

၂-ပုရိသဝိမာန

၅-မဟာရထဝဂ္ဂ

၁-မဏ္ဍူကဒေဝပုတ္တဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၂-ရေဝတီဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၃-ဆတ္တမာဏဝကဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၄-ကက္ကဋကရသဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၅-ဒွါရပါလကဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၆-ပဌမကရဏီယဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၇-ဒုတိယကရဏီယဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၈-ပဌမသူစိဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၉-ဒုတိယသူစိဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၁၀-ပဌမနာဂဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၁၁-ဒုတိယနာဂဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၁၂-တတိယနာဂဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၁၃-စူဠရထဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၁၄-မဟာရထဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...

၆-ပါယာသိဝဂ္ဂ

၁-ပဌမအဂါရိယဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၂-ဒုတိယအဂါရိယဝိမာနဝဏ္ဏနာ ...
၃-ဖလဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ ..
၄-ပဌမဥပဿယဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ ..

Mātikā			Piṭṭhaṅka
5. Dutiya-upassayadāyakavimānavaṇṇanā	...	...	272
6. Bhikkhādāyakavimānavaṇṇanā	...	...	272
7. Yavapālakavimānavaṇṇanā	...	...	274
8. Paṭhamakuṇḍalīvimānavaṇṇanā	...	...	275
9. Dutiyakuṇḍalīvimānavaṇṇanā	...	...	276
10. Uttara(pāyāsi)vimānavaṇṇanā	...	...	277

7. Sunikkhittavagga

1. Cittalatāvimānavaṇṇanā	...	...	279
2. Nandanavimānavaṇṇanā	...	...	281
3. Maṇithūṇavimānavaṇṇanā	...	...	282
4. Suvaṇṇavimānavaṇṇanā	...	...	283
5. Ambavimānavaṇṇanā	...	...	286
6. Gopālavimānavaṇṇanā	...	...	289
7. Kaṇḍakavimānavaṇṇanā	...	...	293
8. Anekavaṇṇavimānavaṇṇanā	...	...	299
9. Maṭṭhakuṇḍalīvimānavaṇṇanā	...	...	303
10. Serīsakavimānavaṇṇanā	...	...	311
11. Sunikkhittavimānavaṇṇanā	...	...	331
Nigamanakathā	...	...	334

Vimānavatthu-aṭṭhakathāya mātikā niṭṭhitā.

မာတိကာ	
၅-ဒုတိယဥပဿယဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၆-ဘိက္ခာဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၇-ယဝပါလကဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၈-ပဌမကုဏ္ဍလီဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၉-ဒုတိယကုဏ္ဍလီဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၁၀-ဥတ္တရ (ပါယာသိ) ဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....

၇-သုနိက္ခိတ္တဝဂ္ဂ

၁-စိတ္တလတာဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၂-နန္ဒနဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၃-မဏိထူဏဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၄-သုဝဏ္ဏဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၅-အမ္ဗဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၆-ဂေါပါလဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၇-ကဏ္ဍကဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၈-အနေကဝဏ္ဏဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၉-မဋ္ဌကုဏ္ဍလီဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၁၀-သေရီသကဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
၁၁-သုနိက္ခိတ္တဝိမာနဝဏ္ဏနာ	....
နိဂမနကထာ	....

ဝိမာနဝတ္ထု-အဋ္ဌကထာယ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Khuddakanikāya

Vimānavatthu-aṭṭhakathā

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

Ganthārambhakathā

Mahākāruṇikaṁ **Nāthaṁ,** ñeyyasāgarapāraguṁ.
Vande nipuṇagambhīra-vicitranayadesanaṁ.

Vijjācaraṇasampannā, yena niyyanti lokato.
Vande tamuttamaṁ **dhammaṁ,** Sammāsambuddhapūjitaṁ.

Sīlādiguṇasampanno, ṭhito maggaphalesu yo.
Vande **ariyasaṁghaṁ** taṁ, puññakkhettaṁ anuttaraṁ.

Vandanājanitaṁ puññaṁ, iti yaṁ ratanattaye.
Hatantarāyo sabbattha, hutvātaṁ tassa tejasā.

Devatāhi kataṁ puññaṁ, yaṁ yaṁ purimajātisu.
Tassa tassa vimānādi-phalasampattibhedato.

Pucchāvasena yā tāsaṁ, vissajjanavasena ca.
Pavattā desanā kamma-phalapaccakkhakārinī.

Vimānavatthu icceva, nāmena vasino pure.
Yaṁ Khuddakanikāyasmiṁ, saṅgāyiṁsu mahesayo.

Tassāhamavalambitvā, Porāṇaṭṭhakathānayaṁ.
Tattha tattha nidānāni, vibhāvento visesato.

ခုဒ္ဒကနိကာယ

ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဂန္ထာရမ္ဘကထာ

မဟာကာရုဏိကံ **နာထံ၊** ဉေယျသာဂရပါရဂုံ။
ဝန္ဒေ နိပုဏဂမ္ဘီရ-ဝိစိတြနယဒေသနံ။

ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နာ၊ ယေန နိယျန္တိ လောကတော။
ဝန္ဒေ တမုတ္တမံ **ဓမ္မံ၊** သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပူဇိတံ။

သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နော၊ ဌိတော မဂ္ဂဖလေသု ယော။
ဝန္ဒေ **အရိယသံဃံ** တံ၊ ပုညက္ခေတ္တံ အနုတ္တရံ။

ဝန္ဒနာဇနိတံ ပုညံ၊ ဣတိ ယံ ရတနတ္တယေ။
ဟတန္တရာယော သဗ္ဗတ္ထ၊ ဟုတွာဟံ တဿ တေဇသာ။

ဒေဝတာဟိ ကတံ ပုညံ၊ ယံ ယံ ပုရိမဇာတိသု။
တဿ တဿ ဝိမာနာဒိ-ဖလသမ္ပတ္တိဘေဒတော။

ပုစ္ဆာဝသေန ယာ တာသံ၊ ဝိဿဇ္ဇနဝသေန စ။
ပဝတ္တာ ဒေသနာ ကမ္မ-ဖလပစ္စက္ခကာရိနီ။

ဝိမာနဝတ္ထု ဣစ္စေဝ၊ နာမေန ဝသိနော ပုရေ။
ယံ ခုဒ္ဒကနိကာယသ္မိံ၊ သင်္ဂါယိံသု မဟေသယော။

တဿာဟမဝလမ္ဗိတွာ၊ ပေါရာဏဋ္ဌကထာနယံ။
တတ္ထ တတ္ထ နိဒါနာနိ၊ ဝိဘာဝေန္တော ဝိသေသတော။

Suvisuddhaṁ asaṁkiṇṇaṁ, nipuṇatthavinicchayaṁ.
Mahāvihāravāsīnaṁ, samayaṁ avilomayaṁ.

Yathābalaṁ karissāmi, atthasaṁvaṇṇanaṁ subhaṁ.
Sakkaccaṁ bhāsato taṁ me, nisāmayatha sādhavoti.

Tattha **vimānānī**ti visiṭṭhamānāni devatānaṁ kīḷānivāsaṭṭhānāni. Tāni hi tāsaṁ sucaritakammānubhāvanibbattāni yojanikadviyojanikādipamāṇavisesayuttatāya, nānāratanasamujjalāni vicittavaṇṇasaṇṭhānāni[1] sobhātisayayogena visesato mānanīyatāya[2] ca “vimānānī”ti vuccanti. Vimānānaṁ vatthu kāraṇaṁ etissāti **Vimānavatthu,** “pīṭhaṁ te sovaṇṇamayan”ti-ādinayappavattā desanā. Nidassanamattañcetaṁ tāsaṁ devatānaṁ rūpabhogaparivārādisampattiyo taṁnibbattakakammañca nissāya imissā desanāya pavattattā. Vipākamukhena vā kammantaramānassa kāraṇabhāvato **Vimānavatthū**ti veditabbaṁ.

Tayidaṁ kena bhāsitaṁ, kattha bhāsitaṁ, kadā bhāsitaṁ, kasmā ca bhāsitanti? Vuccate—idaṁ hi Vimānavatthu duvidhena pavattaṁ pucchāvasena vissajjanavasena ca. Tattha vissajjanagāthā tāhi tāhi devatāhi bhāsitā, pucchāgāthā pana kāci Bhagavatā bhāsitā, kāci Sakkādīhi, kāci sāvakehi therehi. Tatthāpi yebhuyyena yo so kappānaṁ satasahassādhikaṁ ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ Buddhassa Bhagavato aggasāvakabhāvāya puññañāṇasambhāre sambharanto anukkamena sāvakapāramiyo pūretvā chaḷabhiññācatupaṭisambhidādiguṇavisesaparivārassa sakalassa sāvakapāramiñāṇassa matthakaṁ patto dutiye aggasāvakaṭṭhāne ṭhito iddhimantesu ca Bhagavatā etadagge ṭhapito āyasmā Mahāmoggallāno, tena bhāsitā.

Bhāsantena ca paṭhamaṁ tāva lokahitāya devacārikaṁ carantena devaloke devatānaṁ pucchāvasena[3] puna tato manussalokaṁ āgantvā manussānaṁ puññaphalassa paccakkhakaraṇatthaṁ pucchaṁ vissajjanañca

1. Vicittavaṇṇasaṇṭhānādi (Sī) 2. Mānanissayato (Ka) 3. Pucchādīnaṁ vasena (Sī)

သုဝိသုဒ္ဓံ အသံကိဏ္ဏံ၊ နိပုဏတ္ထဝိနိစ္ဆယံ။
မဟာဝိဟာရဝါသီနံ၊ သမယံ အဝိလောမယံ။

ယထာဗလံ ကရိဿာမိ၊ အတ္ထသံဝဏ္ဏနံ သုဘံ။
သက္ကစ္စံ ဘာသတော တံ မေ၊ နိသာမယထ သာဓဝေါတိ။

တတ္ထ **ဝိမာနာနီ**တိ ဝိသိဋ္ဌမာနာနိ ဒေဝတာနံ ကီဠာနိဝါသဋ္ဌာနာနိ။ တာနိ ဟိ တာသံ သုစရိတကမ္မာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တာနိ ယောဇနိကဒွိယောဇနိကာဒိပမာဏဝိသေသယုတ္တတာယ, နာနာရတနသမုဇ္ဇလာနိ ဝိစိတ္တဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာနိ[၁] သောဘာတိသယယောဂေန ဝိသေသတော မာနနီယတာယ[၂] စ “ဝိမာနာနီ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိမာနာနံ ဝတ္ထု ကာရဏံ ဧတိဿာတိ **ဝိမာနဝတ္ထု၊** “ပီဌံ တေ သောဝဏ္ဏမယ”န္တိအာဒိနယပ္ပဝတ္တာ ဒေသနာ။ နိဒဿနမတ္တဉ္စေတံ တာသံ ဒေဝတာနံ ရူပဘောဂပရိဝါရာဒိသမ္ပတ္တိယော တံနိဗ္ဗတ္တကကမ္မဉ္စ နိဿာယ ဣမိဿာ ဒေသနာယ ပဝတ္တတ္တာ။ ဝိပါကမုခေန ဝါ ကမ္မန္တရမာနဿ ကာရဏဘာဝတော **ဝိမာနဝတ္ထူ**တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တယိဒံ ကေန ဘာသိတံ၊ ကတ္ထ ဘာသိတံ၊ ကဒါ ဘာသိတံ၊ ကသ္မာ စ ဘာသိတန္တိ? ဝုစ္စတေ—ဣဒံ ဟိ ဝိမာနဝတ္ထု ဒုဝိဓေန ပဝတ္တံ ပုစ္ဆာဝသေန ဝိဿဇ္ဇနဝသေန စ။ တတ္ထ ဝိဿဇ္ဇနဂါထာ တာဟိ တာဟိ ဒေဝတာဟိ ဘာသိတာ၊ ပုစ္ဆာဂါထာ ပန ကာစိ ဘဂဝတာ ဘာသိတာ၊ ကာစိ သက္ကာဒီဟိ, ကာစိ သာဝကေဟိ ထေရေဟိ။ တတ္ထာပိ ယေဘုယျေန ယော သော ကပ္ပါနံ သတသဟဿာဓိကံ ဧကံ အသင်္ချေယျံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အဂ္ဂသာဝကဘာဝါယ ပုညဉာဏသမ္ဘာရေ သမ္ဘရန္တော အနုက္ကမေန သာဝကပါရမိယော ပူရေတွာ ဆဠဘိညာစတုပဋိသမ္ဘိဒါဒိဂုဏဝိသေသပရိဝါရဿ သကလဿ သာဝကပါရမိဉာဏဿ မတ္ထကံ ပတ္တော ဒုတိယေ အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနေ ဌိတော ဣဒ္ဓိမန္တေသု စ ဘဂဝတာ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော၊ တေန ဘာသိတာ။

ဘာသန္တေန စ ပဌမံ တာဝ လောကဟိတာယ ဒေဝစာရိကံ စရန္တေန ဒေဝလောကေ ဒေဝတာနံ ပုစ္ဆာဝသေန[၃] ပုန တတော မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ မနုဿာနံ ပုညဖလဿ ပစ္စက္ခကရဏတ္ထံ ပုစ္ဆံ ဝိဿဇ္ဇနဉ္စ

၁-ဝိစိတ္တဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒိ (သီ) ၂-မာနနိဿယတော (က) ၃-ပုစ္ဆာဒီနံ ဝသေန (သီ)

ekajjhaṁ katvā Bhagavato pavedetvā bhikkhūnaṁ bhāsitā, Sakkena pucchāvasena, devatāhi tassa vissajjanavasena bhāsitāpi Mahāmoggallānattherassa bhāsitā eva. Evaṁ Bhagavatā therehi ca devatāhi ca pucchāvasena, devatāhi tassā vissajjanavasena ca tattha tattha bhāsitā pacchā dhammavinayaṁ saṅgāyantehi dhammasaṅgāhakehi ekato katvā "vimānavatthu" icceva saṅgahaṁ āropitā. Ayaṁ tāvettha "kena bhāsitan"ti-ādīnaṁ padānaṁ saṅkhepato sādhāraṇato ca vissajjanā.

Vitthārato pana "kena bhāsitan"ti padassa Anomadassissa Bhagavato pādamūle katapaṇidhānato paṭṭhāya mahātherassa āgamanīyapaṭipadā kathetabbā, sā pana Āgamaṭṭhakathāsu tattha tattha vitthāritāti tattha āgatanayeneva veditabbā. Asādhāraṇato "kattha bhāsitan"ti-ādīnaṁ padānaṁ vissajjanā tassa tassa vimānassa atthavaṇṇanānayeneva āgamissati.

Apare pana bhaṇanti—ekadivasaṁ āyasmato Mahāmoggallānassa rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "etarahi kho manussā asatipi vatthusampattiyā khettasampattiyā attano ca cittapasādasampattiyā tāni tāni puññāni katvā devaloke nibbattā uḷārasampattiṁ paccanubhonti, yannūnāhaṁ devacārikaṁ caranto tā devatā kāyasakkhiṁ katvā tāhi yathūpacitaṁ puññaṁ yathādhigatañca puññaphalaṁ kathāpetvā tamatthaṁ Bhagavato āroceyyaṁ, evaṁ me Satthā gaganatale puṇṇacandaṁ uṭṭhāpento viya manussānaṁ kammaphalaṁ paccakkhato dassento appakānampi kārānaṁ āyatanagatāya saddhāya vasena uḷāraphalataṁ[1] vibhāvento taṁ taṁ Vimānavatthuṁ aṭṭhuppattiṁ katvā mahatiṁ dhammadesanaṁ pavattessati, sā hoti bahujanassa atthāya hitāya sukhāya devamanussānan"ti. So āsanā vuṭṭhahitvā rattadupaṭṭaṁ nivāsetvā aparaṁ rattadupaṭṭaṁ ekaṁsaṁ katvā samantato jātihiṅgulikadhārā vijjulatā[2] viya sañjhāpabhānurañjito[3] viya ca jaṅgamo añjanagirisikharo Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā abhivādetvā ekamantaṁ nisinno attano adhippāyaṁ ārocetvā Bhagavatā anuññāto uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā abhiññāpādakaṁ

1. Uḷāraphalaṁ (Ka)
2. Jātihiṅgulikadhārāvicchurito (Sī)
3. Sañjhātapānurañjito (Ka)

ဧကဇ္ဈံ ကတွာ ဘဂဝတော ပဝေဒေတွာ ဘိက္ခူနံ ဘာသိတာ၊ သက္ကေန ပုစ္ဆာဝသေန, ဒေဝတာဟိ တဿ ဝိဿဇ္ဇနဝသေန ဘာသိတာပိ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ ဘာသိတာ ဧဝ။ ဧဝံ ဘဂဝတာ ထေရေဟိ စ ဒေဝတာဟိ စ ပုစ္ဆာဝသေန, ဒေဝတာဟိ တဿာ ဝိဿဇ္ဇနဝသေန စ တတ္ထ တတ္ထ ဘာသိတာ ပစ္ဆာ ဓမ္မဝိနယံ သင်္ဂါယန္တေဟိ ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ ဧကတော ကတွာ "ဝိမာနဝတ္ထု" ဣစ္စေဝ သင်္ဂဟံ အာရောပိတာ။ အယံ တာဝေတ္ထ "ကေန ဘာသိတ"န္တိအာဒီနံ ပဒါနံ သင်္ခေပတော သာဓာရဏတော စ ဝိဿဇ္ဇနာ။

ဝိတ္ထာရတော ပန "ကေန ဘာသိတ"န္တိ ပဒဿ အနောမဒဿိဿ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ ကတပဏိဓာနတော ပဋ္ဌာယ မဟာထေရဿ အာဂမနီယပဋိပဒါ ကထေတဗ္ဗာ၊ သာ ပန အာဂမဋ္ဌကထာသု တတ္ထ တတ္ထ ဝိတ္ထာရိတာတိ တတ္ထ အာဂတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အသာဓာရဏတော "ကတ္ထ ဘာသိတ"န္တိအာဒီနံ ပဒါနံ ဝိဿဇ္ဇနာ တဿ တဿ ဝိမာနဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာနယေနေဝ အာဂမိဿတိ။

အပရေ ပန ဘဏန္တိ—ဧကဒိဝသံ အာယသ္မတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ ရဟောဂတဿ ပဋိသလ္လီနဿ ဧဝံ စေတသော ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ "ဧတရဟိ ခေါ မနုဿာ အသတိပိ ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိယာ ခေတ္တသမ္ပတ္တိယာ အတ္တနော စ စိတ္တပသာဒသမ္ပတ္တိယာ တာနိ တာနိ ပုညာနိ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ ဥဠာရသမ္ပတ္တိံ ပစ္စနုဘောန္တိ၊ ယန္နူနာဟံ ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တာ ဒေဝတာ ကာယသက္ခိံ ကတွာ တာဟိ ယထူပစိတံ ပုညံ ယထာဓိဂတဉ္စ ပုညဖလံ ကထာပေတွာ တမတ္ထံ ဘဂဝတော အာရောစေယျံ၊ ဧဝံ မေ သတ္ထာ ဂဂနတလေ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဥဋ္ဌာပေန္တော ဝိယ မနုဿာနံ ကမ္မဖလံ ပစ္စက္ခတော ဒဿေန္တော အပ္ပကာနမ္ပိ ကာရာနံ အာယတနဂတာယ သဒ္ဓါယ ဝသေန ဥဠာရဖလတံ[1] ဝိဘာဝေန္တော တံ တံ ဝိမာနဝတ္ထုံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ မဟတိံ ဓမ္မဒေသနံ ပဝတ္တေဿတိ၊ သာ ဟောတိ ဗဟုဇနဿ အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ ဒေဝမနုဿာန"န္တိ။ သော အာသနာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ ရတ္တဒုပဋ္ဋံ နိဝါသေတွာ အပရံ ရတ္တဒုပဋ္ဋံ ဧကံသံ ကတွာ သမန္တတော ဇာတိဟိင်္ဂုလိကဓာရာ ဝိဇ္ဇုလတာ[2] ဝိယ သဉ္ဈာပဘာနုရဉ္ဇိတော[3] ဝိယ စ ဇင်္ဂမော အဉ္ဇနဂိရိသိခရော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော အတ္တနော အဓိပ္ပါယံ အာရောစေတွာ ဘဂဝတာ အနုညာတော ဥဋ္ဌာယာသနာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ အဘိညာပါဒကံ

၁-ဥဠာရဖလံ (က) ၂-ဇာတိဟိင်္ဂုလိကဓာရာဝိစ္ဆုရိတော (သီ) ၃-သဉ္ဈာတပါနုရဉ္ဇိတော (က)

catutthajjhānaṁ samāpajjitvā tato vuṭṭhāya iddhibalena taṅkhaṇaññeva Tāvatiṁsabhavanaṁ gantvā tattha tattha tāhi tāhi devatāhi yathūpacitaṁ puññakammaṁ pucchi, tassa tā kathesuṁ. Tato manussalokaṁ āgantvā taṁ sabbaṁ tattha pavattitaniyāmeneva Bhagavato ārocesi, taṁ[1] samanuñño Satthā ahosi. Iccetaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya vitthārena dhammaṁ desesīti.

Taṁ panetaṁ Vimānavatthu Vinayapiṭakaṁ Suttantapiṭakaṁ Abhidhammapiṭakanti tīsu piṭakesu Suttantapiṭakapariyāpannaṁ, Dīghanikāyo Majjhimanikāyo Saṁyuttanikāyo Aṅguttaranikāyo Khuddakanikāyoti pañcasu nikāyesu Khuddakanikāyapariyāpannaṁ, Suttaṁ Geyyaṁ Veyyākaraṇaṁ Gāthā Udānaṁ Itivuttakaṁ Jātakaṁ Abbhutadhammaṁ Vedallanti navasu sāsanaṅgesu gāthāsaṅgahaṁ[2].

“Dvāsīti Buddhato gaṇhiṁ, dve sahassāni bhikkhuto.
Caturāsīti sahassāni, ye me dhammā pavattino”ti[3]—

evaṁ Dhammabhaṇḍāgārikena paṭiññātesu caturāsītiyā dhammakkhandhasahassesu katipayadhammakkhandhasaṅgahaṁ. Vaggato Pīṭhavaggo Cittalatāvaggo Pāricchattakavaggo Mañjiṭṭhakavaggo[4] Mahārathavaggo Pāyāsivaggo Sunikkhittavaggoti satta vaggā. Vatthuto paṭhame vagge sattarasa vatthūni, dutiye ekādasa, tatiye dasa, catutthe dvādasa, pañcame catuddasa, chaṭṭhe dasa, sattame ekādasāti antaravimānānaṁ aggahaṇe pañcāsīti, gahaṇe pana tevīsasataṁ vatthūni, gāthāto pana diyaḍḍhasahassagāthā. Tassa vaggesu Pīṭhavaggo ādi, vatthūsu Sovaṇṇapīṭhavatthu ādi, tassāpi **“pīṭhaṁ te Sovaṇṇamayan”**ti gāthā ādi.

1. Tattha (Ka)
2. Gāthaṅgaṁ (Sī)
3. Khu 2. 347 piṭṭhe Theragāthāyaṁ.
4. Mañjeṭṭhikavaggo (Sī)

စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ တတော ဝုဋ္ဌာယ ဣဒ္ဓိဗလေန တင်္ခဏညေဝ တာဝတိံသဘဝနံ ဂန္တွာ တတ္ထ တတ္ထ တာဟိ တာဟိ ဒေဝတာဟိ ယထူပစိတံ ပုညကမ္မံ ပုစ္ဆိ၊ တဿ တာ ကထေသုံ။ တတော မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ တံ သဗ္ဗံ တတ္ထ ပဝတ္တိတနိယာမေနေဝ ဘဂဝတော အာရောစေသိ၊ တံ[၁] သမနုညော သတ္ထာ အဟောသိ။ ဣစ္စေတံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေသီတိ။

တံ ပနေတံ ဝိမာနဝတ္ထု ဝိနယပိဋကံ သုတ္တန္တပိဋကံ အဘိဓမ္မပိဋကန္တိ တီသု ပိဋကေသု သုတ္တန္တပိဋကပရိယာပန္နံ၊ ဒီဃနိကာယော မဇ္ဈိမနိကာယော သံယုတ္တနိကာယော အင်္ဂုတ္တရနိကာယော ခုဒ္ဒကနိကာယောတိ ပဉ္စသု နိကာယေသု ခုဒ္ဒကနိကာယပရိယာပန္နံ၊ သုတ္တံ ဂေယျံ ဝေယျာကရဏံ ဂါထာ ဥဒါနံ ဣတိဝုတ္တကံ ဇာတကံ အဗ္ဘုတဓမ္မံ ဝေဒလ္လန္တိ နဝသု သာသနင်္ဂေသု ဂါထာသင်္ဂဟံ[၂]။

“ဒွါသီတိ ဗုဒ္ဓတော ဂဏှိံ၊ ဒွေ သဟဿာနိ ဘိက္ခုတော။
စတုရာသီတိ သဟဿာနိ၊ ယေ မေ ဓမ္မာ ပဝတ္တိနော”တိ[၃]—

ဧဝံ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကေန ပဋိညာတေသု စတုရာသီတိယာ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿေသု ကတိပယဓမ္မက္ခန္ဓသင်္ဂဟံ။ ဝဂ္ဂတော ပီဌဝဂ္ဂေါ စိတ္တလတာဝဂ္ဂေါ ပါရိစ္ဆတ္တကဝဂ္ဂေါ မဉ္ဇိဋ္ဌကဝဂ္ဂေါ[၄] မဟာရထဝဂ္ဂေါ ပါယာသိဝဂ္ဂေါ သုနိက္ခိတ္တဝဂ္ဂေါတိ သတ္တ ဝဂ္ဂါ။ ဝတ္ထုတော ပဌမေ ဝဂ္ဂေ သတ္တရသ ဝတ္ထူနိ, ဒုတိယေ ဧကာဒသ, တတိယေ ဒသ, စတုတ္ထေ ဒွါဒသ, ပဉ္စမေ စတုဒ္ဒသ, ဆဋ္ဌေ ဒသ, သတ္တမေ ဧကာဒသာတိ အန္တရဝိမာနာနံ အဂ္ဂဟဏေ ပဉ္စာသီတိ၊ ဂဟဏေ ပန တေဝီသသတံ ဝတ္ထူနိ၊ ဂါထာတော ပန ဒိယဍ္ဍသဟဿဂါထာ။ တဿ ဝဂ္ဂေသု ပီဌဝဂ္ဂေါ အာဒိ၊ ဝတ္ထူသု သောဝဏ္ဏပီဌဝတ္ထု အာဒိ၊ တဿာပိ **“ပီဌံ တေ သောဝဏ္ဏမယ”**န္တိ ဂါထာ အာဒိ။

၁-တတ္ထ (က)
၂-ဂါထင်္ဂံ (သီ)
၃-ခု ၂-၃၄၇-ပိဋ္ဌေ ထေရဂါထာယံ။
၄-မဉ္ဇေဋ္ဌိကဝဂ္ဂေါ (သီ)

1. Itthivimāna

1. Pīṭhavagga

1. Paṭhamapīṭhavimānavaṇṇanā

Tattha paṭhamavatthussa ayaṁ aṭṭhuppatti—Bhagavati Sāvatthiyaṁ viharante Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme raññā Pasenadinā Kosalena Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa sattāhaṁ asadisadāne pavattite tadanurūpena Anāthapiṇḍikena mahāseṭṭhinā tayo divase, tathā Visākhāya mahā-upāsikāya mahādāne dinne asadisadānassa pavattisakalajambudīpe pākaṭā ahosi. Atha mahājano[1] tattha tattha kathaṁ samuṭṭhāpesi[2] “kiṁ nu kho evaṁ uḷāravibhavapariccāgeneva dānaṁ mahapphalataraṁ bhavissati, udāhu attano vibhavānurūpapariccāgenāpī”ti. Bhikkhū[3] taṁ kathaṁ sutvā Bhagavato ārocesuṁ. Bhagavā “na bhikkhave deyyadhammasampattiyāva dānaṁ mahapphalataraṁ bhavissati, atha kho cittapasādasampattiyā ca khettasampattiyā ca, tasmā kuṇḍakamuṭṭhimattampi pilotikāmattampi tiṇapaṇṇasanthāramattampi pūtimuttaharītakamattampi vippasannena cetasā dakkhiṇeyyapuggale patiṭṭhāpitaṁ tampi mahapphalataraṁ bhavissati mahājutikaṁ mahāvipphāran”ti[4] āha. Tathā hi vuttaṁ Sakkena Devānamindena—

“Natthi citte pasannamhi, appikā nāma dakkhiṇā.
Tathāgate vā Sambuddhe, atha vā tassa sāvake”ti[5].

Sā panesā kathā sakalajambudīpe vitthārikā ahosi. Manussā samaṇabrāhmaṇakapaṇaddhikavaṇibbakayācakānaṁ yathāvibhavaṁ dānāni denti, gehaṅgaṇe pānīyaṁ upaṭṭhapenti, dvārakoṭṭhakesu āsanāni ṭhapenti. Tena ca samayena aññataro piṇḍapātacāriko thero pāsādikena abhikkantena paṭikkantena ālokitena vilokitena samiñjitena pasāritena okkhittacakkhu iriyāpathasampanno piṇḍāya caranto upakaṭṭhe kāle aññataraṁ gehaṁ sampāpuṇi. Tatthekā kuladhītā saddhā pasannā[6]

1. Mahājanā (Ka)
2. Samuṭṭhāpesuṁ (Ka)
3. Iti bhikkhū (Sī)
4. Mahāvipphārikanti (Ka)
5. Khu 2. 66 piṭṭhe Vimānavatthusmiṁ.
6. Saddhāsampannā (Sī)

၁—ဣတ္ထိဝိမာန

၁-ပီဌဝဂ္ဂ

၁-ပဌမပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာ

တတ္ထ ပဌမဝတ္ထုဿ အယံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ—ဘဂဝတိ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ ဇေတဝနေ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ ရညာ ပသေနဒိနာ ကောသလေန ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သတ္တာဟံ အသဒိသဒါနေ ပဝတ္တိတေ တဒနုရူပေန အနာထပိဏ္ဍိကေန မဟာသေဋ္ဌိနာ တယော ဒိဝသေ, တထာ ဝိသာခါယ မဟာဥပါသိကာယ မဟာဒါနေ ဒိန္နေ အသဒိသဒါနဿ ပဝတ္တိ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပါကဋာ အဟောသိ။ အထ မဟာဇနော[၁] တတ္ထ တတ္ထ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသိ[၂] “ကိံ နု ခေါ ဧဝံ ဥဠာရဝိဘဝပရိစ္စာဂေနေဝ ဒါနံ မဟပ္ဖလတရံ ဘဝိဿတိ, ဥဒါဟု အတ္တနော ဝိဘဝါနုရူပပရိစ္စာဂေနာပီ”တိ။ ဘိက္ခူ[၃] တံ ကထံ သုတွာ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ ဘဂဝါ “န ဘိက္ခဝေ ဒေယျဓမ္မသမ္ပတ္တိယာဝ ဒါနံ မဟပ္ဖလတရံ ဘဝိဿတိ, အထ ခေါ စိတ္တပသာဒသမ္ပတ္တိယာ စ ခေတ္တသမ္ပတ္တိယာ စ, တသ္မာ ကုဏ္ဍကမုဋ္ဌိမတ္တမ္ပိ ပိလောတိကာမတ္တမ္ပိ တိဏပဏ္ဏသန္ထာရမတ္တမ္ပိ ပူတိမုတ္တဟရီတကမတ္တမ္ပိ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ ဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂလေ ပတိဋ္ဌာပိတံ တမ္ပိ မဟပ္ဖလတရံ ဘဝိဿတိ မဟာဇုတိကံ မဟာဝိပ္ဖာရ”န္တိ[၄] အာဟ။ တထာ ဟိ ဝုတ္တံ သက္ကေန ဒေဝါနမိန္ဒေန—

“နတ္ထိ စိတ္တေ ပသန္နမှိ, အပ္ပိကာ နာမ ဒက္ခိဏာ။
တထာဂတေ ဝါ သမ္ဗုဒ္ဓေ, အထ ဝါ တဿ သာဝကေ”တိ[၅]။

သာ ပနေသာ ကထာ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ဝိတ္ထာရိကာ အဟောသိ။ မနုဿာ သမဏဗြာဟ္မဏကပဏဒ္ဓိကဝဏိဗ္ဗကယာစကာနံ ယထာဝိဘဝံ ဒါနာနိ ဒေန္တိ, ဂေဟင်္ဂဏေ ပါနီယံ ဥပဋ္ဌပေန္တိ, ဒွါရကောဋ္ဌကေသု အာသနာနိ ဌပေန္တိ။ တေန စ သမယေန အညတရော ပိဏ္ဍပါတစာရိကော ထေရော ပါသာဒိကေန အဘိက္ကန္တေန ပဋိက္ကန္တေန အာလောကိတေန ဝိလောကိတေန သမိဉ္ဇိတေန ပသာရိတေန ဩက္ခိတ္တစက္ခု ဣရိယာပထသမ္ပန္နော ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဥပကဋ္ဌေ ကာလေ အညတရံ ဂေဟံ သမ္ပာပုဏိ။ တတ္ထေကာ ကုလဓီတာ သဒ္ဓါ ပသန္နာ[၆]

၁-မဟာဇနာ (က)
၂-သမုဋ္ဌာပေသုံ (က)
၃-ဣတိ ဘိက္ခူ (သီ)
၄-မဟာဝိပ္ဖါရိကန္တိ (က)
၅-ခု ၂-၆၆-ပိဋ္ဌေ ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ။
၆-သဒ္ဓါသမ္ပန္နာ (သီ)

theraṁ passitvā sañjātagāravabahumānā uḷārapītisomanassaṁ uppādetvā gehaṁ pavesetvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā attano pīṭhaṁ paññāpetvā tassa upari pītakaṁ maṭṭhavatthaṁ attharitvā adāsi. Atha there tatta nisinne “idaṁ mayhaṁ uttamaṁ puññakkhettaṁ upaṭṭhitan”ti pasannacittā yathāvibhavaṁ āhārena parivisi, bījaniñca gahetvā bīji. So thero katabhattakicco āsanadānabhojanadānādipaṭisaṁyuttaṁ dhammiṁ kathaṁ kathetvā[1] pakkāmi. Sā itthī taṁ attano dānaṁ tañca dhammakathaṁ paccavekkhantī pītiyā nirantaraṁ phuṭṭhasarīrā hutvā taṁ pīṭhampi therassa adāsi.

Tato aparena samayena aññatarena rogena phuṭṭhā kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane dvādasayojanike kanakavimāne nibbatti, accharāsahassaṁ cassā parivāro ahosi, pīṭhadānānubhāvena cassā yojaniko kanakapallaṅko nibbatti ākāsacārī sīghajavo upari kūṭāgārasaṇṭhāno, tena taṁ “pīṭhavimānan”ti vuccati. Taṁ hi suvaṇṇavaṇṇaṁ vatthaṁ attharitvā dinnattā kammasarikkhataṁ vibhāventaṁ suvaṇṇamayaṁ ahosi, pītivegassa balavabhāvena sīghajavaṁ[2], dakkhiṇeyyassa cittarucivasena dinnattā yathārucigāmī, pasādasampattiyā uḷāratāya sabbasova pāsādikaṁ[3] sobhātisayayuttañca ahosi.

Athekasmiṁ ussavadivase devatāsu yathāsakaṁ dibbānubhāvena uyyānakīḷanatthaṁ Nandanavanaṁ gacchantīsu sā devatā dibbavatthanivatthā dibbābharaṇavibhūsitā accharāsahassaparivārā sakabhavanā nikkhamitvā taṁ pīṭhavimānaṁ abhiruyha mahatiyā deviddhiyā mahantena sirisobhaggena samantato cando viya sūriyo viya ca obhāsentī uyyānaṁ gacchati. Tena ca samayena āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayeneva devacārikaṁ caranto Tāvatiṁsabhavanaṁ upagato tassā devatāya avidūre attānaṁ dassesi. Atha sā devatā taṁ disvā samuppannabalavapasādagāravā sahasā pallaṅkato oruyha theraṁ upasaṅkamitvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā dasanakhasamodhānasamujjalaṁ añjaliṁ paggayha namassamānā aṭṭhāsi. Thero kiñcāpi tāya aññehi ca sattehi yathūpacitaṁ kusalākusalaṁ attano yathākammūpagañāṇānubhāvena hatthatale

1. Dhammakathaṁ katvā (Ka) 2. Pītavatthasanthataṁ (Ka) 3. Yathāpāsādikaṁ (Sī)

ထေရံ ပဿိတွာ သဉ္ဇာတဂါရဝဗဟုမာနာ ဥဠာရပီတိသောမနဿံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဂေဟံ ပဝေသေတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော ပီဌံ ပညာပေတွာ တဿ ဥပရိ ပီတကံ မဋ္ဌဝတ္ထံ အတ္ထရိတွာ အဒါသိ။ အထ ထေရေ တတ္ထ နိသိန္နေ “ဣဒံ မယှံ ဥတ္တမံ ပုညက္ခေတ္တံ ဥပဋ္ဌိတ”န္တိ ပသန္နစိတ္တာ ယထာဝိဘဝံ အာဟာရေန ပရိဝိသိ၊ ဗီဇနိဉ္စ ဂဟေတွာ ဗီဇိ။ သော ထေရော ကတဘတ္တကိစ္စော အာသနဒါနဘောဇနဒါနာဒိပဋိသံယုတ္တံ ဓမ္မိံ ကထံ ကထေတွာ[၁] ပက္ကာမိ။ သာ ဣတ္ထီ တံ အတ္တနော ဒါနံ တဉ္စ ဓမ္မကထံ ပစ္စဝေက္ခန္တီ ပီတိယာ နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌသရီရာ ဟုတွာ တံ ပီဌမ္ပိ ထေရဿ အဒါသိ။

တတော အပရေန သမယေန အညတရေန ရောဂေန ဖုဋ္ဌာ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ဒွါဒသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ အစ္ဆရာသဟဿံ စဿာ ပရိဝါရော အဟောသိ၊ ပီဌဒါနာနုဘာဝေန စဿာ ယောဇနိကော ကနကပလ္လင်္ကော နိဗ္ဗတ္တိ အာကာသစာရီ သီဃဇဝေါ ဥပရိ ကူဋာဂါရသဏ္ဌာနော၊ တေန တံ “ပီဌဝိမာန”န္တိ ဝုစ္စတိ။ တံ ဟိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဝတ္ထံ အတ္ထရိတွာ ဒိန္နတ္တာ ကမ္မသရိက္ခတံ ဝိဘာဝေန္တံ သုဝဏ္ဏမယံ အဟောသိ၊ ပီတိဝေဂဿ ဗလဝဘာဝေန သီဃဇဝံ[၂]၊ ဒက္ခိဏေယျဿ စိတ္တရုစိဝသေန ဒိန္နတ္တာ ယထာရုစိဂါမီ၊ ပသာဒသမ္ပတ္တိယာ ဥဠာရတာယ သဗ္ဗသောဝ ပါသာဒိကံ[၃] သောဘာတိသယယုတ္တဉ္စ အဟောသိ။

အထေကသ္မိံ ဥဿဝဒိဝသေ ဒေဝတာသု ယထာသကံ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေန ဥယျာနကီဠနတ္ထံ နန္ဒနဝနံ ဂစ္ဆန္တီသု သာ ဒေဝတာ ဒိဗ္ဗဝတ္ထနိဝတ္ထာ ဒိဗ္ဗာဘရဏဝိဘူသိတာ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရာ သကဘဝနာ နိက္ခမိတွာ တံ ပီဌဝိမာနံ အဘိရုယှ မဟတိယာ ဒေဝိဒ္ဓိယာ မဟန္တေန သိရိသောဘဂ္ဂေန သမန္တတော စန္ဒော ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ဩဘာသေန္တီ ဥယျာနံ ဂစ္ဆတိ။ တေန စ သမယေန အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တာဝတိံသဘဝနံ ဥပဂတော တဿာ ဒေဝတာယ အဝိဒူရေ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ အထ သာ ဒေဝတာ တံ ဒိသွာ သမုပ္ပန္နဗလဝပသာဒဂါရဝါ သဟသာ ပလ္လင်္ကတော ဩရုယှ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဒသနခသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ နမဿမာနာ အဋ္ဌာသိ။ ထေရော ကိဉ္စာပိ တာယ အညေဟိ စ သတ္တေဟိ ယထူပစိတံ ကုသလာကုသလံ အတ္တနော ယထာကမ္မူပဂညာဏာနုဘာဝေန ဟတ္ထတလေ

၁-ဓမ္မကထံ ကတွာ (က) ၂-ပီတဝတ္ထသန္ထတံ (က) ၃-ယထာပါသာဒိကံ (သီ)

ṭhapita-āmalakaṁ viya paññābalabhedena paccakkhato passati, tathāpi yasmā devatānaṁ upapattisamanantarameva “kuto nu kho ahaṁ cavitvā idhūpapannā, kiṁ nu kho kusalakammaṁ katvā imaṁ sampattiṁ paṭilabhāmī”ti[1] atītabhavaṁ yathūpacitañca kammaṁ uddissa yebhuyyena dhammatāsiddhā upadhāraṇā, tassā[2] ca yāthāvato ñāṇaṁ uppajjati, tasmā tāya devatāya katakammaṁ kathāpetvā sadevakassa lokassa kammaphalaṁ paccakkhaṁ kātukāmo—

1. “Pīṭhaṁ te sovaṇṇamayaṁ uḷāraṁ,
Manojavaṁ gacchati yenakāmaṁ.
Alaṅkate malyadhare suvatthe,
Obhāsasi vijjurivabbhakūṭaṁ.

2. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

3. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti āha.

4. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

5. Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Abbhāgatānā’sanakaṁ adāsiṁ.
Abhivādayiṁ añjalikaṁ akāsiṁ,
Yathānubhāvañca adāsi dānaṁ.

6. Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

1. Paṭilabhinti (Sī) 2. Tathā (Ka)

ဌပိတအာမလကံ ဝိယ ပညာဗလဘေဒေန ပစ္စက္ခတော ပဿတိ၊ တထာပိ ယသ္မာ ဒေဝတာနံ ဥပပတ္တိသမနန္တရမေဝ “ကုတော နု ခေါ အဟံ စဝိတွာ ဣဓူပပန္နာ၊ ကိံ နု ခေါ ကုသလကမ္မံ ကတွာ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ ပဋိလဘာမီ”တိ[1] အတီတဘဝံ ယထူပစိတဉ္စ ကမ္မံ ဥဒ္ဒိဿ ယေဘုယျေန ဓမ္မတာသိဒ္ဓါ ဥပဓာရဏာ၊ တဿာ[2] စ ယာထာဝတော ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ တာယ ဒေဝတာယ ကတကမ္မံ ကထာပေတွာ သဒေဝကဿ လောကဿ ကမ္မဖလံ ပစ္စက္ခံ ကာတုကာမော—

၁။ “ပီဌံ တေ သောဝဏ္ဏမယံ ဥဠာရံ၊
မနောဇဝံ ဂစ္ဆတိ ယေနကာမံ။
အလင်္ကတေ မလျဓရေ သုဝတ္ထေ၊
ဩဘာသသိ ဝိဇ္ဇုရိဝဗ္ဘကူဋံ။

၂။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၃။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ အာဟ။

၄။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၅။ အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
အဗ္ဘာဂတာနာ’သနကံ အဒါသိံ။
အဘိဝါဒယိံ အဉ္ဇလိကံ အကာသိံ၊
ယထာနုဘာဝဉ္စ အဒါသိ ဒါနံ။

၆။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁-ပဋိလဘိန္တိ (သီ) ၂-တထာ (က)

7. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatīti.

1. Tattha **pīṭhan**ti yaṁkiñci tādisaṁ dārukkhandhampi āpaṇampi[1] balikaraṇapīṭhampi vettāsanampi masārakādivisesanāmaṁ dārumayādi-āsanampi vuccati. Tathā hi "pādapīṭhaṁ pādakathalikan"ti[2] ettha pādaṭhapanayoggaṁ pīṭhādikaṁ dārukkhandhaṁ vuccati[3], "pīṭhasappī"ti[4] ettha hatthena gahaṇayoggaṁ. "Pīṭhikā"ti pana ekaccesu janapadesu desavohārena[5] āpaṇaṁ[6]. "Bhūtapīṭhikā devakulapīṭhikā"ti ettha devatānaṁ balikaraṇaṭṭhānabhūtaṁ pīṭhaṁ. "Bhaddapīṭhan"ti ettha vettalatādīhi upari vītaṁ[7] āsanaṁ, yaṁ sandhāya vuttaṁ "bhaddapīṭhaṁ upānayī"ti[8]. "Supaññattaṁ mañcapīṭhaṁ. Mañcaṁ vā pīṭhaṁ vā kārayamānenā"ti[9] ca ādīsu masārakādibhedaṁ dārumayādi-āsanaṁ. Idha pana pallaṅkākārasaṇṭhitaṁ devatāya puññānubhāvābhinibbattaṁ yojanikaṁ kanakavimānaṁ veditabbaṁ.

Teti te-saddo "na te sukhaṁ pajānanti, ye na passanti Nandanan"ti-ādīsu[10] ta-saddassa vasena paccattabahuvacane āgato. "Namo te purisājañña, namo te purisuttama[11]. Namo te Buddha vīratthū"ti[12] ca ādīsu tumha-saddassa vasena sampadāne, tuyhanti attho. "Kiṁ te diṭṭhaṁ kinti te sutaṁ. Upadhī te samatikkantā, āsavā te padālitā"ti[13] ca ādīsu karaṇe. "Kiṁ te vataṁ kiṁ pana brahmacariyan"ti-ādīsu[14] sāmi-atthe. Idhāpi sāmi-atthe daṭṭhabbo. Tavāti hi attho.

1. Āsanaṁ (Ka) 2. Vi 3. 220; Vi 4. 82 piṭṭhesu.
3. Pādaṭṭhapanayoggaṁ suci-ādikaṁ dārukkhandhaṁ āsanaṁ vuccati (Ka)
4. Khu 11. 268 piṭṭhe. 5. Tesaṁ vohārena (Ka) 6. Āsanaṁ (Ka)
7. Uparicitaṁ (Sī) 8. Upanesīti (Sī) 9. Vi 2. 218 piṭṭhe.
10. Saṁ 1. 6, 202 piṭṭhesu. 11. Dī 3. 160; Khu 1. 362 piṭṭhesu.
12. Saṁ 1. 48 piṭṭhe. 13. Ma 2. 354; Khu 1. 362 piṭṭhesu.
14. Khu 2. 119; Khu 5. 214 piṭṭhesu.

၇။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၁။ တတ္ထ **ပီဌန္တိ** ယံကိဉ္စိ တာဒိသံ ဒါရုက္ခန္ဓမ္ပိ အာပဏမ္ပိ[၁] ဗလိကရဏပီဌမ္ပိ ဝေတ္တာသနမ္ပိ မသာရကာဒိဝိသေသနာမံ ဒါရုမယာဒိအာသနမ္ပိ ဝုစ္စတိ။ တထာ ဟိ "ပါဒပီဌံ ပါဒကထလိက"န္တိ[၂] ဧတ္ထ ပါဒဌပနယောဂ္ဂံ ပီဌာဒိကံ ဒါရုက္ခန္ဓံ ဝုစ္စတိ[၃]၊ "ပီဌသပ္ပီ"တိ[၄] ဧတ္ထ ဟတ္ထေန ဂဟဏယောဂ္ဂံ။ "ပီဌိကာ"တိ ပန ဧကစ္စေသု ဇနပဒေသု ဒေသဝေါဟာရေန[၅] အာပဏံ[၆]။ "ဘူတပီဌိကာ ဒေဝကုလပီဌိကာ"တိ ဧတ္ထ ဒေဝတာနံ ဗလိကရဏဋ္ဌာနဘူတံ ပီဌံ။ "ဘဒ္ဒပီဌ"န္တိ ဧတ္ထ ဝေတ္တလတာဒီဟိ ဥပရိ ဝီတံ[၇] အာသနံ၊ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ဘဒ္ဒပီဌံ ဥပါနယီ"တိ[၈]။ "သုပညတ္တံ မဉ္စပီဌံ။ မဉ္စံ ဝါ ပီဌံ ဝါ ကာရယမာနေနာ"တိ[၉] စ အာဒီသု မသာရကာဒိဘေဒံ ဒါရုမယာဒိအာသနံ။ ဣဓ ပန ပလ္လင်္ကာကာရသဏ္ဌိတံ ဒေဝတာယ ပုညာနုဘာဝါဘိနိဗ္ဗတ္တံ ယောဇနိကံ ကနကဝိမာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တေတိ တေ-သဒ္ဒေါ "န တေ သုခံ ပဇာနန္တိ၊ ယေ န ပဿန္တိ နန္ဒန"န္တိ-အာဒီသု[၁၀] တ-သဒ္ဒဿ ဝသေန ပစ္စတ္တဗဟုဝစနေ အာဂတော။ "နမော တေ ပုရိသာဇည၊ နမော တေ ပုရိသုတ္တမ[၁၁]။ နမော တေ ဗုဒ္ဓ ဝီရတ္ထု"တိ[၁၂] စ အာဒီသု တုမှ-သဒ္ဒဿ ဝသေန သမ္ပဒါနေ၊ တုယှန္တိ အတ္ထော။ "ကိံ တေ ဒိဋ္ဌံ ကိန္တိ တေ သုတံ။ ဥပဓိ တေ သမတိက္ကန္တာ၊ အာသဝါ တေ ပဒါလိတာ"တိ[၁၃] စ အာဒီသု ကရဏေ။ "ကိံ တေ ဝတံ ကိံ ပန ဗြဟ္မစရိယ"န္တိ-အာဒီသု[၁၄] သာမိအတ္ထေ။ ဣဓာပိ သာမိအတ္ထေ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တဝါတိ ဟိ အတ္ထော။

၁-အာသနံ (က) ၂-ဝိ ၃-၂၂၀၊ ဝိ ၄-၈၂-ပိဋ္ဌေသု။
၃-ပါဒဋ္ဌပနယောဂ္ဂံ သုစိအာဒိကံ ဒါရုက္ခန္ဓံ အာသနံ ဝုစ္စတိ (က)
၄-ခု ၁၁-၂၆၈-ပိဋ္ဌေ။ ၅-တေသံ ဝေါဟာရေန (က) ၆-အာသနံ (က)
၇-ဥပရိစိတံ (သီ) ၈-ဥပနေသီတိ (သီ) ၉-ဝိ ၂-၂၁၈-ပိဋ္ဌေ။
၁၀-သံ ၁-၆-၂၀၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၁၁-ဒီ ၃-၁၆၀၊ ခု ၁-၃၆၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၁၂-သံ ၁-၄၈-ပိဋ္ဌေ။
၁၃-မ ၂-၃၅၄၊ ခု ၁-၃၆၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၁၄-ခု ၂-၁၁၉၊ ခု ၅-၂၁၄-ပိဋ္ဌေသု။

Sovaṇṇamayanti ettha suvaṇṇa-saddo "suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate"ti[1] ca "suvaṇṇatā susaratā"ti[2] ca evamādīsu chavisampattiyaṁ āgato. "Kākaṁ suvaṇṇā parivārayantī"ti-ādīsu[3] garuḷe. "Suvaṇṇavaṇṇo kañcanasannibhattaco"ti-ādīsu[4] jātarūpe. Idhāpi jātarūpe eva daṭṭhabbo. Taṁ hi Buddhānaṁ samānavaṇṇatāya sobhano vaṇṇo etassāti suvaṇṇanti vuccati. Suvaṇṇameva sovaṇṇaṁ yathā "vekataṁ vesaman"ti ca. Maya-saddo ca "anuññātapaṭiññātā, tevijjā mayamasmubho"ti[5]ādīsu asmadatthe āgato. "Mayaṁ nissāya hemāya, jātamaṇḍo darī subhā"ti ettha paññattiyaṁ. "Manomayā pītibhakkhā sayaṁpabhā"ti-ādīsu[6] nibbatti-atthe, bāhirena paccayena vinā manasāva nibbattāti manomayāti vuttā. "Yannūnāhaṁ sāmaṁ cikkhallaṁ madditvā sabbamattikāmayaṁ kuṭikaṁ kareyyan"ti-ādīsu[7] vikāratthe. "Dānamayaṁ sīlamayan"ti-ādīsu[8] padapūraṇamatte. Idhāpi vikāratthe, padapūraṇamatte vā daṭṭhabbo. Yadā hi suvaṇṇena nibbattaṁ sovaṇṇamayanti ayamattho, tadā suvaṇṇassa vikāro sovaṇṇamayanti vikāratthe maya-saddo daṭṭhabbo, "nibbatti-atthe"tipi vattuṁ vaṭṭatiyeva. Yadā pana suvaṇṇena nibbattaṁ sovaṇṇanti ayamattho, tadā sovaṇṇameva sovaṇṇamayanti padapūraṇamatte maya-saddo daṭṭhabbo.

Uḷāranti paṇītampi seṭṭhampi mahantampi. Uḷāra-saddo hi "pubbenāparaṁ uḷāraṁ visesaṁ adhigacchatī"ti-ādīsu[9] paṇīte āgato. "Uḷārāya khalu bhavaṁ vacchāyano samaṇaṁ Gotamaṁ pasaṁsāya pasaṁsatī"ti-ādīsu[10] seṭṭhe. "Uḷārabhogā uḷārayasā. Oḷārikanti" ca ādīsu[11] mahante. Tampi ca vimānaṁ manuññabhāvena upabhuñjantānaṁ atittikaraṇatthena paṇītaṁ, samantapāsādikatādinā pasaṁsitatāya[12] seṭṭhaṁ, pamāṇamahantatāya ca mahagghatāya ca mahantaṁ, tīhipi atthehi uḷāramevāti vuttaṁ uḷāranti.

---

1. Dī 1. 75; Ma 1. 101 piṭṭhesu.
2. Khu 1. 10 piṭṭhe.
3. Khu 5. 18 piṭṭhe Jātake.
4. Dī 3. 118 piṭṭhe.
5. Khu 1. 373; Ma 2. 407 piṭṭhesu.
6. Dī 1. 16; Dī 3. 23 piṭṭhesu.
7. Vi 1. 51 piṭṭhe.
8. Dī 3. 182 piṭṭhe.
9. Saṁ 3. 134 piṭṭhe.
10. Ma 1. 233 piṭṭhe.
11. Abhi 1. 193; Ma 1. 192 piṭṭhesu.
12. Pāsaṁsatamatāya (Ka)

သောဝဏ္ဏမယန္တိ ဧတ္ထ သုဝဏ္ဏ-သဒ္ဒေါ "သုဝဏ္ဏေ ဒုဗ္ဗဏ္ဏေ သုဂတေ ဒုဂ္ဂတေ"တိ[၁] စ "သုဝဏ္ဏတာ သုသရတာ"တိ[၂] စ ဧဝမာဒီသု ဆဝိသမ္ပတ္တိယံ အာဂတော။ "ကာကံ သုဝဏ္ဏာ ပရိဝါရယန္တီ"တိအာဒီသု[၃] ဂရုဠေ။ "သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ကဉ္စနသန္နိဘတ္တစော"တိအာဒီသု[၄] ဇာတရူပေ။ ဣဓာပိ ဇာတရူပေ ဧဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တံ ဟိ ဗုဒ္ဓါနံ သမာနဝဏ္ဏတာယ သောဘနော ဝဏ္ဏော ဧတဿာတိ သုဝဏ္ဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ သုဝဏ္ဏမေဝ သောဝဏ္ဏံ ယထာ "ဝေကတံ ဝေသမ"န္တိ စ။ မယ-သဒ္ဒေါ စ "အနုညာတပဋိညာတာ၊ တေဝိဇ္ဇာ မယမသ္မုဘော"တိ[၅]-အာဒီသု အသ္မဒတ္ထေ အာဂတော။ "မယံ နိဿာယ ဟေမာယ၊ ဇာတမဏ္ဍော ဒရီ သုဘာ"တိ ဧတ္ထ ပညတ္တိယံ။ "မနောမယာ ပီတိဘက္ခာ သယံပဘာ"တိ-အာဒီသု[၆] နိဗ္ဗတ္တိအတ္ထေ၊ ဗာဟိရေန ပစ္စယေန ဝိနာ မနသာဝ နိဗ္ဗတ္တာတိ မနောမယာတိ ဝုတ္တာ။ "ယန္နူနာဟံ သာမံ စိက္ခလ္လံ မဒ္ဒိတွာ သဗ္ဗမတ္တိကာမယံ ကုဋိကံ ကရေယျ"န္တိအာဒီသု[၇] ဝိကာရတ္ထေ။ "ဒါနမယံ သီလမယ"န္တိအာဒီသု[၈] ပဒပူရဏမတ္တေ။ ဣဓာပိ ဝိကာရတ္ထေ, ပဒပူရဏမတ္တေ ဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ယဒါ ဟိ သုဝဏ္ဏေန နိဗ္ဗတ္တံ သောဝဏ္ဏမယန္တိ အယမတ္ထော၊ တဒါ သုဝဏ္ဏဿ ဝိကာရော သောဝဏ္ဏမယန္တိ ဝိကာရတ္ထေ မယ-သဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ "နိဗ္ဗတ္တိအတ္ထေ"တိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ ယဒါ ပန သုဝဏ္ဏေန နိဗ္ဗတ္တံ သောဝဏ္ဏန္တိ အယမတ္ထော၊ တဒါ သောဝဏ္ဏမေဝ သောဝဏ္ဏမယန္တိ ပဒပူရဏမတ္တေ မယ-သဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဥဠာရန္တိ ပဏီတမ္ပိ သေဋ္ဌမ္ပိ မဟန္တမ္ပိ။ ဥဠာရ-သဒ္ဒေါ ဟိ "ပုဗ္ဗေနာပရံ ဥဠာရံ ဝိသေသံ အဓိဂစ္ဆတီ"တိအာဒီသု[၉] ပဏီတေ အာဂတော။ "ဥဠာရာယ ခလု ဘဝံ ဝစ္ဆာယနော သမဏံ ဂေါတမံ ပသံသာယ ပသံသတီ"တိအာဒီသု[၁၀] သေဋ္ဌေ။ "ဥဠာရဘောဂါ ဥဠာရယသာ။ ဩဠာရိက"န္တိ စ အာဒီသု[၁၁] မဟန္တေ။ တမ္ပိ စ ဝိမာနံ မနုညဘာဝေန ဥပဘုဉ္ဇန္တာနံ အတိတ္တိကရဏဋ္ဌေန ပဏီတံ၊ သမန္တပါသာဒိကတာဒိနာ ပသံသိတတာယ[၁၂] သေဋ္ဌံ၊ ပမာဏမဟန္တတာယ စ မဟဂ္ဃတာယ စ မဟန္တံ၊ တီဟိပိ အတ္ထေဟိ ဥဠာရမေဝါတိ ဝုတ္တံ ဥဠာရန္တိ။

၁-ဒီ ၁-၇၅၊ မ ၁-၁၀၁-ပိဋ္ဌေသု။
၂-ခု ၁-၁၀-ပိဋ္ဌေ။
၃-ခု ၅-၁၈-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။
၄-ဒီ ၃-၁၁၈-ပိဋ္ဌေ။
၅-ခု ၁-၃၇၃၊ မ ၂-၄၀၇-ပိဋ္ဌေသု။
၆-ဒီ ၁-၁၆၊ ဒီ ၃-၂၃-ပိဋ္ဌေသု။
၇-ဝိ ၁-၅၁-ပိဋ္ဌေ။
၈-ဒီ ၃-၁၈၂-ပိဋ္ဌေ။
၉-သံ ၃-၁၃၄-ပိဋ္ဌေ။
၁၀-မ ၁-၂၃၃-ပိဋ္ဌေ။
၁၁-အဘိ ၁-၁၉၃၊ မ ၁-၁၉၂-ပိဋ္ဌေသု။
၁၂-ပါသံသတမတာယ(က)

Manojavanti ettha **mano**ti cittaṁ. Yadipi mano-saddo sabbesampi kusalākusalābyākatacittānaṁ sādhāraṇavācī, "manojavan"ti pana vuttattā yattha katthaci ārammaṇe pavattanakassa kiriyamayacittassa vasena veditabbaṁ. Tasmā manaso[1] viya javo etassāti manojavaṁ yathā oṭṭhamukhoti, ativiya sīghagamananti attho. Mano hi lahuparivattitāya atidūrepi visaye khaṇeneva nipatati, tenāha Bhagavā "nāhaṁ bhikkhave aññaṁ ekadhammampi samanupassāmi yaṁ evaṁ lahuparivattaṁ, yathayidaṁ bhikkhave cittan"ti[2] "dūraṅgamaṁ ekacaran"ti[3] ca. **Gacchatī**ti tassā devatāya vasanavimānato uyyānaṁ uddissa ākāsena gacchati.

Yenakāmanti kāma-saddo "kāmā hi citrā madhurā manoramā, virūparūpena mathenti cittan"ti-ādīsu[4] manāpiye rūpādivisaye āgato. "Chando kāmo rāgo kāmo"ti-ādīsu[5] chandarāge. "Kilesakāmo. Kāmupādānan"ti-ādīsu[6] sabbasmiṁ lobhe. "Attakāmapāricariyāya vaṇṇaṁ bhāseyyā"ti-ādīsu[7] gāmadhamme. "Santettha tayo kulaputtā attakāmarūpā viharantī"ti-ādīsu[8] hitacchande. "Attādhīno aparādhīno bhujisso yenakāmaṁgamo"ti-ādīsu[9] seribhāve. Idhāpi seribhāve eva daṭṭhabbo, tasmā **yenakāman**ti yathāruci, devatāya icchānurūpanti attho.

Alaṅkateti alaṅkatagatte, nānāvidharaṁsijālasamujjalavividharatanavijjotitehi hatthūpagapādūpagādibhedehi saṭṭhisakaṭabhāraparimāṇehi dibbālaṅkārehi vibhūsitasarīreti attho. Sambodhane cetaṁ ekavacanaṁ. **Malyadhare**ti kapparukkhapāricchattakasantānakalatādisambhavehi suvisuddhacāmīkaravividharatanamayapattakiñjakkhakesarehi samantato vijjotamānavipphurantakiraṇanikararucirehi dibbakusumehi sumaṇḍitakesahatthāditāya mālābhārinī. **Suvatthe**ti kappalatānibbattānaṁ nānāvirāgavaṇṇavisesānaṁ suparisuddhabhāsurappabhānaṁ[10] nivāsanuttariyapaṭicchadādīnaṁ dibbavatthānaṁ

---

1. Mano (Ka) 2. Aṁ 1. 9 piṭṭhe. 3. Khu 1. 18 piṭṭhe Dhammapade.
4. Khu 1. 287; Khu 2. 327 piṭṭhesu. 5. Abhi 2. 266; Khu 7. 2; Khu 8. 36 piṭṭhesu.
6. Abhi 1. 240; Khu 7. 3 piṭṭhesu. 7. Vi 1. 194 piṭṭhesu.
8. Ma 1. 266; Vi 3. 497 piṭṭhesu. 9. Dī 1. 69; Ma 1. 344 piṭṭhesu.
10. Suparisuddhabhāsurappabhāvisarānaṁ (Sī)

မနောဇဝန္တိ ဧတ္ထ **မနော**တိ စိတ္တံ။ ယဒိပိ မနော-သဒ္ဒေါ သဗ္ဗေသမ္ပိ ကုသလာကုသလာဗျာကတစိတ္တာနံ သာဓာရဏဝါစီ၊ "မနောဇဝ"န္တိ ပန ဝုတ္တတ္တာ ယတ္ထ ကတ္ထစိ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တနကဿ ကိရိယမယစိတ္တဿ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တသ္မာ မနသော[၁] ဝိယ ဇဝေါ ဧတဿာတိ မနောဇဝံ ယထာ ဩဋ္ဌမုခေါတိ၊ အတိဝိယ သီဃဂမနန္တိ အတ္ထော။ မနော ဟိ လဟုပရိဝတ္တိတာယ အတိဒူရေပိ ဝိသယေ ခဏေနေဝ နိပတတိ၊ တေနာဟ ဘဂဝါ "နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ဧကဓမ္မမ္ပိ သမနုပဿာမိ ယံ ဧဝံ လဟုပရိဝတ္တံ၊ ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ စိတ္တ"န္တိ[၂] "ဒူရင်္ဂမံ ဧကစရ"န္တိ[၃] စ။ **ဂစ္ဆတီ**တိ တဿာ ဒေဝတာယ ဝသနဝိမာနတော ဥယျာနံ ဥဒ္ဒိဿ အာကာသေန ဂစ္ဆတိ။

ယေနကာမန္တိ ဧတ္ထ ကာမ-သဒ္ဒေါ "ကာမာ ဟိ စိတြာ မဓုရာ မနောရမာ၊ ဝိရူပရူပေန မထေန္တိ စိတ္တ"န္တိအာဒီသု[၄] မနာပိယေ ရူပါဒိဝိသယေ အာဂတော။ "ဆန္ဒော ကာမော ရာဂေါ ကာမော"တိအာဒီသု[၅] ဆန္ဒရာဂေ။ "ကိလေသကာမော။ ကာမုပါဒါန"န္တိအာဒီသု[၆] သဗ္ဗသ္မိံ လောဘေ။ "အတ္တကာမပါရိစရိယာယ ဝဏ္ဏံ ဘာသေယျာ"တိအာဒီသု[၇] ဂါမဓမ္မေ။ "သန္တေတ္ထ တယော ကုလပုတ္တာ အတ္တကာမရူပါ ဝိဟရန္တီ"တိအာဒီသု[၈] ဟိတစ္ဆန္ဒေ။ "အတ္တာဓီနော အပရာဓီနော ဘုဇိဿော ယေနကာမံဂမော"တိအာဒီသု[၉] သေရိဘာဝေ။ ဣဓာပိ သေရိဘာဝေ ဧဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ တသ္မာ **ယေနကာမ**န္တိ ယထာရုစိ၊ ဒေဝတာယ ဣစ္ဆာနုရူပန္တိ အတ္ထော။

အလင်္ကတေတိ အလင်္ကတဂတ္တေ၊ နာနာဝိဓရံသိဇာလသမုဇ္ဇလဝိဝိဓရတနဝိဇ္ဇောတိတေဟိ ဟတ္ထူပဂပါဒူပဂါဒိဘေဒေဟိ သဋ္ဌိသကဋဘာရပရိမာဏေဟိ ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ ဝိဘူသိတသရီရေတိ အတ္ထော။ သမ္ဗောဓနေ စေတံ ဧကဝစနံ။ **မလျဓရေ**တိ ကပ္ပရုက္ခပါရိစ္ဆတ္တကသန္တာနကလတာဒိသမ္ဘဝေဟိ သုဝိသုဒ္ဓစာမီကရဝိဝိဓရတနမယပတ္တကိဉ္ဇက္ခကေသရေဟိ သမန္တတော ဝိဇ္ဇောတမာနဝိပ္ဖုရန္တကိရဏနိကရရုစိရေဟိ ဒိဗ္ဗကုသုမေဟိ သုမဏ္ဍိတကေသဟတ္ထာဒိတာယ မာလာဘာရိနီ။ **သုဝတ္ထေ**တိ ကပ္ပလတာနိဗ္ဗတ္တာနံ နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏဝိသေသာနံ သုပရိသုဒ္ဓဘာသုရပ္ပဘာနံ[၁၀] နိဝါသနုတ္တရိယပဋိစ္ဆဒါဒီနံ ဒိဗ္ဗဝတ္ထာနံ

၁-မနော (က) ၂-အံ ၁-၉-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၁-၁၈-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၄-ခု ၁-၂၈၇၊ ခု ၂-၃၂၇-ပိဋ္ဌေသု။ ၅-အဘိ ၂-၂၆၆၊ ခု ၇-၂၊ ခု ၈-၃၆-ပိဋ္ဌေသု။
၆-အဘိ ၁-၂၄၀၊ ခု ၇-၃-ပိဋ္ဌေသု။ ၇-ဝိ ၁-၁၉၄-ပိဋ္ဌေသု။ ၈-မ ၁-၂၆၆၊ ဝိ ၃-၄၉၇-ပိဋ္ဌေသု။
၉-ဒီ ၁-၆၉၊ မ ၁-၃၄၄-ပိဋ္ဌေသု။ ၁၀-သုပရိသုဒ္ဓဘာသုရပ္ပဘာဝိသရာနံ (သီ)

vasena sundaravatthe. **Obhāsasīti** vijjotasi. **Vijjurivāti** vijjulatā[1] viya. **Abbhakūṭanti** valāhakasikhare. Bhummatthe hi etaṁ upayogavacanaṁ. **Obhāsasīti** vā antogadhahetu-atthavacanaṁ, obhāsesīti attho. Imasmiṁ pakkhe "abbhakūṭan"ti upayogatthe eva upayogavacanaṁ daṭṭhabbaṁ.

Ayaṁ hettha attho—yathā nāma sañjhāpabhānurañjitaṁ rattavalāhakasikharaṁ pakatiyāpi obhāsamānaṁ samantato vijjotamānā vijjulatā niccharantī visesato obhāseti, evamevaṁ suparisuddhatapanīyamayaṁ[2] nānāratanasamujjalaṁ pakatipabhassaraṁ imaṁ vimānaṁ tvaṁ sabbālaṅkārehi vibhūsitā sabbaso vijjotayantīhi attano sarīrappabhāhi vatthābharaṇobhāsehi ca visesato obhāsesīti.

Ettha hi "pīṭhan"ti nidassetabbavacanametaṁ, "abbhakūṭan"ti nidassanavacanaṁ. Tathā "te"ti nidassetabbavacanaṁ. Taṁ hi "pīṭhan"ti idaṁ apekkhitvā sāmivacanena[3] vuttampi "alaṅkate malyadhare suvatthe obhāsasī"ti imāni padāni apekkhitvā paccattavasena pariṇamati, tasmā "tvan"ti vuttaṁ hoti. "Vijjurivā"ti nidassanavacanaṁ. "Obhāsasī"ti idaṁ dvinnampi upameyyupamānānaṁ sambandhadassanaṁ. "Obhāsasī"ti hi idaṁ "tvan"ti padaṁ apekkhitvā majjhimapurisavasena vuttaṁ, "pīṭhan"ti idaṁ apekkhitvā paṭhamapurisavasena pariṇamati. Ca-saddo cettha luttaniddiṭṭho daṭṭhabbo. "Gacchati yenakāmaṁ obhāsasī"ti ca "vijjulatobhāsitaṁ abbhakūṭaṁ viyā"ti paccattavasena cetaṁ upayogavacanaṁ pariṇamati. Tathā "pīṭhan"ti visesitabbavacanametaṁ, "te sovaṇṇamayaṁ uḷāran"ti-ādi tassa visesanaṁ.

Nanu ca "sovaṇṇamayan"ti vatvā suvaṇṇassa aggalohatāya seṭṭhabhāvato dibbassa ca idhādhippetattā "uḷāran"ti na vattabbanti? Na, kiñci visesasabbhāvato[4]. Yatheva hi manussaparibhogasuvaṇṇavikatito rasaviddhaṁ seṭṭhaṁ suvisuddhaṁ, tato[5] ākaruppannaṁ, tato yaṁkiñci dibbaṁ seṭṭhaṁ, evaṁ dibbasuvaṇṇepi cāmīkaraṁ, cāmīkarato sātakumbhaṁ, sātakumbhato jambunadaṁ, jambunadato siṅgīsuvaṇṇaṁ. Taṁ hi sabbaseṭṭhaṁ. Tenāha Sakko Devānamindo—

1. Vijjutā (Sī) 2. Suparisuddhatapanīyaṁ (Ka) 3. Sāmivasena (Ka)
4. Visesasambhavato (Ka) 5. Rasaviddhato (Sī)

ဝသေန သုန္ဒရဝတ္ထေ။ **ဩဘာသသီ**တိ ဝိဇ္ဇောတသိ။ **ဝိဇ္ဇုရိဝါ**တိ ဝိဇ္ဇုလတာ[1] ဝိယ။ **အဗ္ဘကူဋ**န္တိ ဝလာဟကသိခရေ။ ဘုမ္မတ္ထေ ဟိ ဧတံ ဥပယောဂဝစနံ။ **ဩဘာသသီ**တိ ဝါ အန္တောဂဓဟေတုအတ္ထဝစနံ၊ ဩဘာသေသီတိ အတ္ထော။ ဣမသ္မိံ ပက္ခေ "အဗ္ဘကူဋ"န္တိ ဥပယောဂတ္ထေ ဧဝ ဥပယောဂဝစနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

အယံ ဟေတ္ထ အတ္ထော—ယထာ နာမ သဉ္ဈာပဘာနုရဉ္ဇိတံ ရတ္တဝလာဟကသိခရံ ပကတိယာပိ ဩဘာသမာနံ သမန္တတော ဝိဇ္ဇောတမာနာ ဝိဇ္ဇုလတာ နိစ္ဆရန္တီ ဝိသေသတော ဩဘာသေတိ၊ ဧဝမေဝံ သုပရိသုဒ္ဓတပနီယမယံ[2] နာနာရတနသမုဇ္ဇလံ ပကတိပဘဿရံ ဣမံ ဝိမာနံ တွံ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ ဝိဘူသိတာ သဗ္ဗသော ဝိဇ္ဇောတယန္တီဟိ အတ္တနော သရီရပ္ပဘာဟိ ဝတ္ထာဘရဏောဘာသေဟိ စ ဝိသေသတော ဩဘာသေသီတိ။

ဧတ္ထ ဟိ "ပီဌ"န္တိ နိဒဿေတဗ္ဗဝစနမေတံ၊ "အဗ္ဘကူဋ"န္တိ နိဒဿနဝစနံ။ တထာ "တေ"တိ နိဒဿေတဗ္ဗဝစနံ။ တံ ဟိ "ပီဌ"န္တိ ဣဒံ အပေက္ခိတွာ သာမိဝစနေန[3] ဝုတ္တမ္ပိ "အလင်္ကတေ မလျဓရေ သုဝတ္ထေ ဩဘာသသီ"တိ ဣမာနိ ပဒါနိ အပေက္ခိတွာ ပစ္စတ္တဝသေန ပရိဏမတိ၊ တသ္မာ "တွ"န္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ "ဝိဇ္ဇုရိဝါ"တိ နိဒဿနဝစနံ။ "ဩဘာသသီ"တိ ဣဒံ ဒွိန္နမ္ပိ ဥပမေယျုပမာနာနံ သမ္ဗန္ဓဒဿနံ။ "ဩဘာသသီ"တိ ဟိ ဣဒံ "တွ"န္တိ ပဒံ အပေက္ခိတွာ မဇ္ဈိမပုရိသဝသေန ဝုတ္တံ၊ "ပီဌ"န္တိ ဣဒံ အပေက္ခိတွာ ပဌမပုရိသဝသေန ပရိဏမတိ။ စ-သဒ္ဒေါ စေတ္ထ လုတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ "ဂစ္ဆတိ ယေနကာမံ ဩဘာသသီ"တိ စ "ဝိဇ္ဇုလတောဘာသိတံ အဗ္ဘကူဋံ ဝိယာ"တိ ပစ္စတ္တဝသေန စေတံ ဥပယောဂဝစနံ ပရိဏမတိ။ တထာ "ပီဌ"န္တိ ဝိသေသိတဗ္ဗဝစနမေတံ၊ "တေ သောဝဏ္ဏမယံ ဥဠာရ"န္တိအာဒိ တဿ ဝိသေသနံ။

နနု စ "သောဝဏ္ဏမယ"န္တိ ဝတွာ သုဝဏ္ဏဿ အဂ္ဂလောဟတာယ သေဋ္ဌဘာဝတော ဒိဗ္ဗဿ စ ဣဓာဓိပ္ပေတတ္တာ "ဥဠာရ"န္တိ န ဝတ္တဗ္ဗန္တိ? န, ကိဉ္စိ ဝိသေသသဗ္ဘာဝတော[4]။ ယထေဝ ဟိ မနုဿပရိဘောဂသုဝဏ္ဏဝိကတိတော ရသဝိဒ္ဓံ သေဋ္ဌံ သုဝိသုဒ္ဓံ၊ တတော[5] အာကရုပ္ပန္နံ၊ တတော ယံကိဉ္စိ ဒိဗ္ဗံ သေဋ္ဌံ၊ ဧဝံ ဒိဗ္ဗသုဝဏ္ဏေပိ စာမီကရံ၊ စာမီကရတော သာတကုမ္ဘံ၊ သာတကုမ္ဘတော ဇမ္ဗုနဒံ၊ ဇမ္ဗုနဒတော သိင်္ဂီသုဝဏ္ဏံ။ တံ ဟိ သဗ္ဗသေဋ္ဌံ။ တေနာဟ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော—

၁-ဝိဇ္ဇုတာ (သီ) ၂-သုပရိသုဒ္ဓတပနီယံ (က) ၃-သာမိဝသေန (က)
၄-ဝိသေသသမ္ဘဝတော (က) ၅-ရသဝိဒ္ဓတော (သီ)

“Mutto muttehi saha purāṇajaṭilehi,
Vippamutto vippamuttehi.
Siṅgīnikkhasavaṇṇo,
Rājagahaṁ pāvisi Bhagavā”ti[1].

Tasmā “sovaṇṇamayan”ti vatvāpi “uḷāran”ti vuttaṁ. Atha vā “uḷāran”ti idaṁ na tassa seṭṭhapaṇītabhāvameva sandhāya vuttaṁ, atha kho mahantabhāvampīti vuttovāyamattho. Ettha ca “pīṭhan”ti-ādi phalassa kammasarikkhatādassanaṁ. Tatthāpi “sovaṇṇamayan”ti iminā tassa vimānassa vatthusampadaṁ dasseti, “uḷāran”ti iminā sobhātisayasampadaṁ, “manojavan”ti iminā gamanasampadaṁ. “Gacchati yenakāman”ti iminā sīghajavatāya pīṭhasampattibhāvasampadaṁ dasseti.

Atha vā “sovaṇṇamayan”ti iminā tassa paṇītabhāvaṁ dasseti, “uḷāran”ti iminā vepullamahattaṁ. “Manojavan”ti iminā ānubhāvamahattaṁ. “Gacchati yenakāman”ti iminā vihārasukhattaṁ dasseti. “Sovaṇṇamayan”ti vā iminā tassa abhirūpataṁ vaṇṇapokkharatañca dasseti, “uḷāran”ti iminā dassanīyataṁ pāsādikatañca dasseti, “manojavan”ti iminā sīghasampadaṁ[2], “gacchati yenakāman”ti iminā katthaci appaṭihatacārataṁ dasseti.

Atha vā taṁ vimānaṁ yassa puññakammassa nissandaphalaṁ, tassa alobhanissandatāya sovaṇṇamayaṁ, adosanissandatāya uḷāraṁ, amohanissandatāya manojavaṁ gacchati yenakāmaṁ. Tathā tassa kammassa[3] saddhānissandabhāvena sovaṇṇamayaṁ, paññānissandabhāvena uḷāraṁ, vīriyanissandabhāvena manojavaṁ, samādhinissandabhāvena gacchati yenakāmaṁ. Saddhāsamādhinissandabhāvena vā sovaṇṇamayaṁ, samādhipaññānissandabhāvena-uḷāraṁ, samādhivīriyanissandabhāvena manojavaṁ, samādhisatinissanda bhāvena gacchati yenakāmanti veditabbaṁ.

---

1. Vi 3. 48 piṭṭhe. 2. Sīghasampātaṁ (Sī)
3. Atha vā taṁ vimānaṁ tassa puññakammassa tathākatassa (Sī)

“မုတ္တော မုတ္တေဟိ သဟ ပုရာဏဇဋိလေဟိ၊
ဝိပ္ပမုတ္တော ဝိပ္ပမုတ္တေဟိ။
သိင်္ဂီနိက္ခသဝဏ္ဏော၊
ရာဇဂဟံ ပါဝိသိ ဘဂဝါ”တိ[၁]။

တသ္မာ “သောဝဏ္ဏမယ”န္တိ ဝတွာပိ “ဥဠာရ”န္တိ ဝုတ္တံ။ အထ ဝါ “ဥဠာရ”န္တိ ဣဒံ န တဿ သေဋ္ဌပဏီတဘာဝမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ အထ ခေါ မဟန္တဘာဝမ္ပီတိ ဝုတ္တောဝါယမတ္ထော။ ဧတ္ထ စ “ပီဌ”န္တိအာဒိ ဖလဿ ကမ္မသရိက္ခတာဒဿနံ။ တတ္ထာပိ “သောဝဏ္ဏမယ”န္တိ ဣမိနာ တဿ ဝိမာနဿ ဝတ္ထုသမ္ပဒံ ဒဿေတိ၊ “ဥဠာရ”န္တိ ဣမိနာ သောဘာတိသယသမ္ပဒံ၊ “မနောဇဝ”န္တိ ဣမိနာ ဂမနသမ္ပဒံ။ “ဂစ္ဆတိ ယေနကာမ”န္တိ ဣမိနာ သီဃဇဝတာယ ပီဌသမ္ပတ္တိဘာဝသမ္ပဒံ ဒဿေတိ။

အထ ဝါ “သောဝဏ္ဏမယ”န္တိ ဣမိနာ တဿ ပဏီတဘာဝံ ဒဿေတိ၊ “ဥဠာရ”န္တိ ဣမိနာ ဝေပုလ္လမဟတ္တံ။ “မနောဇဝ”န္တိ ဣမိနာ အာနုဘာဝမဟတ္တံ။ “ဂစ္ဆတိ ယေနကာမ”န္တိ ဣမိနာ ဝိဟာရသုခတ္တံ ဒဿေတိ။ “သောဝဏ္ဏမယ”န္တိ ဝါ ဣမိနာ တဿ အဘိရူပတံ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတဉ္စ ဒဿေတိ၊ “ဥဠာရ”န္တိ ဣမိနာ ဒဿနီယတံ ပါသာဒိကတဉ္စ ဒဿေတိ၊ “မနောဇဝ”န္တိ ဣမိနာ သီဃသမ္ပဒံ[၂]၊ “ဂစ္ဆတိ ယေနကာမ”န္တိ ဣမိနာ ကတ္ထစိ အပ္ပဋိဟတစာရတံ ဒဿေတိ။

အထ ဝါ တံ ဝိမာနံ ယဿ ပုညကမ္မဿ နိဿန္ဒဖလံ၊ တဿ အလောဘနိဿန္ဒတာယ သောဝဏ္ဏမယံ၊ အဒေါသနိဿန္ဒတာယ ဥဠာရံ၊ အမောဟနိဿန္ဒတာယ မနောဇဝံ ဂစ္ဆတိ ယေနကာမံ။ တထာ တဿ ကမ္မဿ[၃] သဒ္ဓါနိဿန္ဒဘာဝေန သောဝဏ္ဏမယံ၊ ပညာနိဿန္ဒဘာဝေန ဥဠာရံ၊ ဝီရိယနိဿန္ဒဘာဝေန မနောဇဝံ၊ သမာဓိနိဿန္ဒဘာဝေန ဂစ္ဆတိ ယေနကာမံ။ သဒ္ဓါသမာဓိနိဿန္ဒဘာဝေန ဝါ သောဝဏ္ဏမယံ၊ သမာဓိပညာနိဿန္ဒဘာဝေန ဥဠာရံ၊ သမာဓိဝီရိယနိဿန္ဒဘာဝေန မနောဇဝံ၊ သမာဓိသတိနိဿန္ဒဘာဝေန ဂစ္ဆတိ ယေနကာမန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-ဝိ ၃-၄၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သီဃသမ္ပာတံ (သီ)
၃-အထ ဝါ တံ ဝိမာနံ တဿ ပုညကမ္မဿ တထာကတဿ (သီ)

Tattha yathā “pīṭhan”ti-ādi vimānasampattidassanavasena tassā devatāya puññaphalavibhavasampattikittanaṁ, evaṁ “alaṅkate”ti-ādi attabhāvasampattidassanavasena puññaphalavibhavasampattikittanaṁ. Yathā hi susikkhitasippācariyaviracitopi rattasuvaṇṇālaṅkāro vividharaṁsijālasamujjalamaṇiratanakhacito eva sobhati, na kevalo, evaṁ sabbaṅgasampanno caturassasobhanopi attabhāvo sumaṇḍitapasādhitova sobhati, na kevalo. Tenassā “alaṅkate”ti-ādinā āharimaṁ sobhāvisesaṁ dasseti, “obhāsasī”ti iminā anāharimaṁ. Tathā purimena vattamānapaccayanimittaṁ sobhātisayaṁ dasseti, pacchimena atītapaccayanimittaṁ. Purimena vā tassā upabhogavatthusampadaṁ dasseti, pacchimena upabhuñjanakavatthusampadaṁ.

Etthāha “kiṁ pana taṁ vimānaṁ yuttavāhaṁ, udāhu ayuttavāhan”ti. Yadipi devaloke rathavimānāni yuttavāhānipi honti “sahassayuttaṁ ājaññarathan”ti[1] ādivacanato, te pana devaputtā eva kiccakaraṇakāle vāharūpena attānaṁ dassenti yathā Erāvaṇo devaputto kīḷanakāle hatthirūpena. Idaṁ pana aññañca edisaṁ ayuttavāhaṁ daṭṭhabbaṁ.

Yadi evaṁ kiṁ tassa vimānassa abbhantarā vāyodhātu gamane visesapaccayo, udāhu bāhirāti? Abbhantarāti gahetabbaṁ. Yathā hi candavimānasūriyavimānādīnaṁ desantaragamane tadupajīvīnaṁ sattānaṁ sādhāraṇakammanibbattaṁ ativiya sīghajavaṁ mahantaṁ vāyumaṇḍalaṁ tāni pelentaṁ pavatteti, na evaṁ taṁ peletvā pavattentī bāhirā vāyodhātu atthi. Yathā ca pana cakkaratanaṁ antosamuṭṭhitāya vāyodhātuyā vasena pavattati. Na hi tassa candavimānādīnaṁ viya bāhirā vāyodhātu peletvā pavattikā atthi rañño cakkavattissa cittavasena “pavattatu bhavaṁ cakkaratanan”ti-ādivacanasamanantarameva pavattanato, evaṁ tassā devatāya cittavasena attasannissitāya vāyodhātuyā gacchatīti veditabbaṁ. Tena vuttaṁ “manojavaṁ gacchati yenakāman”ti.

1. Saṁ 1. 236 piṭṭhe.

တတ္ထ ယထာ “ပီဌ”န္တိအာဒိ ဝိမာနသမ္ပတ္တိဒဿနဝသေန တဿာ ဒေဝတာယ ပုညဖလဝိဘဝသမ္ပတ္တိကိတ္တနံ၊ ဧဝံ “အလင်္ကတေ”တိအာဒိ အတ္တဘာဝသမ္ပတ္တိဒဿနဝသေန ပုညဖလဝိဘဝသမ္ပတ္တိကိတ္တနံ။ ယထာ ဟိ သုသိက္ခိတသိပ္ပါစရိယဝိရစိတောပိ ရတ္တသုဝဏ္ဏာလင်္ကာရော ဝိဝိဓရံသိဇာလသမုဇ္ဇလမဏိရတနခစိတော ဧဝ သောဘတိ, န ကေဝလော၊ ဧဝံ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နော စတုရဿသောဘနောပိ အတ္တဘာဝေါ သုမဏ္ဍိတပသာဓိတောဝ သောဘတိ, န ကေဝလော။ တေနဿာ “အလင်္ကတေ”တိအာဒိနာ အာဟရိမံ သောဘာဝိသေသံ ဒဿေတိ၊ “ဩဘာသသီ”တိ ဣမိနာ အနာဟရိမံ။ တထာ ပုရိမေန ဝတ္တမာနပစ္စယနိမိတ္တံ သောဘာတိသယံ ဒဿေတိ၊ ပစ္ဆိမေန အတီတပစ္စယနိမိတ္တံ။ ပုရိမေန ဝါ တဿာ ဥပဘောဂဝတ္ထုသမ္ပဒံ ဒဿေတိ၊ ပစ္ဆိမေန ဥပဘုဉ္ဇနကဝတ္ထုသမ္ပဒံ။

ဧတ္ထာဟ “ကိံ ပန တံ ဝိမာနံ ယုတ္တဝါဟံ, ဥဒါဟု အယုတ္တဝါဟ”န္တိ။ ယဒိပိ ဒေဝလောကေ ရထဝိမာနာနိ ယုတ္တဝါဟာနိပိ ဟောန္တိ “သဟဿယုတ္တံ အာဇညရထ”န္တိ[၁] အာဒိဝစနတော၊ တေ ပန ဒေဝပုတ္တာ ဧဝ ကိစ္စကရဏကာလေ ဝါဟရူပေန အတ္တာနံ ဒဿေန္တိ ယထာ ဧရာဝဏော ဒေဝပုတ္တော ကီဠနကာလေ ဟတ္ထိရူပေန။ ဣဒံ ပန အညဉ္စ ဧဒိသံ အယုတ္တဝါဟံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

ယဒိ ဧဝံ ကိံ တဿ ဝိမာနဿ အဗ္ဘန္တရာ ဝါယောဓာတု ဂမနေ ဝိသေသပစ္စယော၊ ဥဒါဟု ဗာဟိရာတိ? အဗ္ဘန္တရာတိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ယထာ ဟိ စန္ဒဝိမာနသူရိယဝိမာနာဒီနံ ဒေသန္တရဂမနေ တဒုပဇီဝီနံ သတ္တာနံ သာဓာရဏကမ္မနိဗ္ဗတ္တံ အတိဝိယ သီဃဇဝံ မဟန္တံ ဝါယုမဏ္ဍလံ တာနိ ပေလေန္တံ ပဝတ္တေတိ၊ န ဧဝံ တံ ပေလေတွာ ပဝတ္တေန္တီ ဗာဟိရာ ဝါယောဓာတု အတ္ထိ။ ယထာ စ ပန စက္ကရတနံ အန္တောသမုဋ္ဌိတာယ ဝါယောဓာတုယာ ဝသေန ပဝတ္တတိ။ န ဟိ တဿ စန္ဒဝိမာနာဒီနံ ဝိယ ဗာဟိရာ ဝါယောဓာတု ပေလေတွာ ပဝတ္တိကာ အတ္ထိ ရညော စက္ကဝတ္တိဿ စိတ္တဝသေန “ပဝတ္တတု ဘဝံ စက္ကရတန”န္တိအာဒိဝစနသမနန္တရမေဝ ပဝတ္တနတော၊ ဧဝံ တဿာ ဒေဝတာယ စိတ္တဝသေန အတ္တသန္နိဿိတာယ ဝါယောဓာတုယာ ဂစ္ဆတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တေန ဝုတ္တံ “မနောဇဝံ ဂစ္ဆတိ ယေနကာမ”န္တိ။

၁-သံ ၁-၂၃၆-ပိဋ္ဌေ။

2. Evaṁ paṭhamagāthāya tassā devatāya puññaphalasampattiṁ kittetvā idāni tassā kāraṇabhūtaṁ puññasampadaṁ vibhāvetuṁ **"kena ta'tādiso vaṇṇo"**ti-ādi gāthādvayaṁ vuttaṁ. Tattha **kenā**ti kiṁ-saddo "kiṁ rājā yo lokaṁ na rakkhati, kiṁ nu kho nāma tumhe maṁ vattabbaṁ maññathā"ti-ādīsu[1] garahaṇe āgato. "Yiṁkiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannan"ti-ādīsu[2] aniyame. "Kiṁ sūdha vittaṁ purisassa seṭṭhan"ti-ādīsu[3] pucchāyaṁ. Idhāpi pucchāyameva daṭṭhabbo. "Kenā"ti ca hetu-atthe karaṇavacanaṁ, kena hetunāti attho. **Teti** tava. **Etādiso**ti ediso, etarahi yathādissamānoti attho. **Vaṇṇo**ti vaṇṇa-saddo "kadā saññūḷhā pana te gahapati ime samaṇassa Gotamassa vaṇṇā"ti-ādīsu[4] guṇe āgato. "Anekapariyāyena Buddhassa vaṇṇaṁ bhāsati, dhammassa vaṇṇaṁ bhāsati, saṁghassa vaṇṇaṁ bhāsatī"ti-ādīsu[5] thutiyaṁ. "Atha kena nu vaṇṇena, gandhathenoti vuccatī"ti-ādīsu[6] kāraṇe. "Tayo pattassa vaṇṇā"ti-ādīsu[7] pamāṇe. "Cattārome bho Gotama vaṇṇā"ti-ādīsu[8] jātiyaṁ. "Mahantaṁ hatthirājavaṇṇaṁ abhinimminitvā"ti-ādīsu saṇṭhāne. "Suvaṇṇavaṇṇosi Bhagavā, susukkadāṭhosi vīriyavā"ti-ādīsu[9] chavivaṇṇe. Idhāpi chavivaṇṇe eva daṭṭhabbo. Ayaṁ hettha attho—kena kīdisena puññavisesena hetubhūtena devate tava etādiso evaṁvidho dvādasayojanāni pharaṇakappabho sarīravaṇṇo jātoti.

Kena te idha mijjhatīti kena puññātisayena te idha imasmiṁ ṭhāne idāni tayi labbhamānaṁ uḷāraṁ sucaritaphalaṁ ijjhati nipphajjati. **Uppajjantī**ti nibbattanti, avicchedavasena uparūpari vattantīti attho. **Bhogā**ti paribhuñjitabbaṭṭhena "bhogā"ti laddhanāmā vatthābharaṇādivittūpakaraṇavisesā. **Ye**ti sāmaññena aniyamaniddeso, **kecī**ti pakārabhedaṁ āmasitvā aniyamaniddeso, ubhayenāpi paṇītapaṇītatarādibhede tattha labbhamāne tādise bhoge anavasesato byāpetvā saṅgaṇhāti. Anavasesabyāpako hi ayaṁ niddeso yathā

---

1. Vi 1. 271 piṭṭhe.
2. Ma 1. 192; Saṁ 2. 56 piṭṭhesu.
3. Khu 1. 306; Saṁ 1. 39 piṭṭhesu.
4. Ma 2. 49 piṭṭhe.
5. Dī 1. 2 piṭṭhe.
6. Saṁ 1. 206; Khu 5. 152 piṭṭhesu.
7. Vi 1. 353 piṭṭhe.
8. Dī 3. 67; Ma 2. 330 piṭṭhesu.
9. Ma 2. 351; Khu 1. 367 piṭṭhesu.

၂။ ဧဝံ ပဌမဂါထာယ တဿာ ဒေဝတာယ ပုညဖလသမ္ပတ္တိံ ကိတ္တေတွာ ဣဒါနိ တဿာ ကာရဏဘူတံ ပုညသမ္ပဒံ ဝိဘာဝေတုံ **"ကေန တေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော"**တိအာဒိ ဂါထာဒွယံ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ကေနာ**တိ ကိံ-သဒ္ဒေါ "ကိံ ရာဇာ ယော လောကံ န ရက္ခတိ၊ ကိံ နု ခေါ နာမ တုမှေ မံ ဝတ္တဗ္ဗံ မညထာ"တိအာဒီသု[1] ဂရဟဏေ အာဂတော။ "ယံကိဉ္စိ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္န"န္တိအာဒီသု[2] အနိယမေ။ "ကိံ သူဓ ဝိတ္တံ ပုရိသဿ သေဋ္ဌ"န္တိအာဒီသု[3] ပုစ္ဆာယံ။ ဣဓာပိ ပုစ္ဆာယမေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ "ကေနာ"တိ စ ဟေတုအတ္ထေ ကရဏဝစနံ၊ ကေန ဟေတုနာတိ အတ္ထော။ **တေတိ** တဝ။ **ဧတာဒိသော**တိ ဧဒိသော၊ ဧတရဟိ ယထာဒိဿမာနောတိ အတ္ထော။ **ဝဏ္ဏော**တိ ဝဏ္ဏ-သဒ္ဒေါ "ကဒါ သညူဠှာ ပန တေ ဂဟပတိ ဣမေ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝဏ္ဏာ"တိအာဒီသု[4] ဂုဏေ အာဂတော။ "အနေကပရိယာယေန ဗုဒ္ဓဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ၊ ဓမ္မဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ၊ သံဃဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတီ"တိအာဒီသု[5] ထုတိယံ။ "အထ ကေန နု ဝဏ္ဏေန၊ ဂန္ဓထေနောတိ ဝုစ္စတီ"တိအာဒီသု[6] ကာရဏေ။ "တယော ပတ္တဿ ဝဏ္ဏာ"တိအာဒီသု[7] ပမာဏေ။ "စတ္တာရောမေ ဘော ဂေါတမ ဝဏ္ဏာ"တိအာဒီသု[8] ဇာတိယံ။ "မဟန္တံ ဟတ္ထိရာဇဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ"တိအာဒီသု သဏ္ဌာနေ။ "သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောသိ ဘဂဝါ၊ သုသုက္ကဒါဌောသိ ဝီရိယဝါ"တိအာဒီသု[9] ဆဝိဝဏ္ဏေ။ ဣဓာပိ ဆဝိဝဏ္ဏေ ဧဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အယံ ဟေတ္ထ အတ္ထော—ကေန ကီဒိသေန ပုညဝိသေသေန ဟေတုဘူတေန ဒေဝတေ တဝ ဧတာဒိသော ဧဝံဝိဓော ဒွါဒသယောဇနာနိ ဖရဏကပ္ပဘော သရီရဝဏ္ဏော ဇာတောတိ။

ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတီတိ ကေန ပုညာတိသယေန တေ ဣဓ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဣဒါနိ တယိ လဗ္ဘမာနံ ဥဠာရံ သုစရိတဖလံ ဣဇ္ဈတိ နိပ္ဖဇ္ဇတိ။ **ဥပ္ပဇ္ဇန္တီ**တိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ အဝိစ္ဆေဒဝသေန ဥပရူပရိ ဝတ္တန္တီတိ အတ္ထော။ **ဘောဂါ**တိ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗဋ္ဌေန "ဘောဂါ"တိ လဒ္ဓနာမာ ဝတ္ထာဘရဏာဒိဝိတ္တူပကရဏဝိသေသာ။ **ယေ**တိ သာမညေန အနိယမနိဒ္ဒေသော၊ **ကေစီ**တိ ပကာရဘေဒံ အာမသိတွာ အနိယမနိဒ္ဒေသော၊ ဥဘယေနာပိ ပဏီတပဏီတတရာဒိဘေဒေ တတ္ထ လဗ္ဘမာနေ တာဒိသေ ဘောဂေ အနဝသေသတော ဗျာပေတွာ သင်္ဂဏှာတိ။ အနဝသေသဗျာပကော ဟိ အယံ နိဒ္ဒေသော ယထာ

၁-ဝိ ၁-၂၇၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၁-၁၉၂၊ သံ ၂-၅၆-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-ခု ၁-၃၀၆၊ သံ ၁-၃၉-ပိဋ္ဌေသု။
၄-မ ၂-၄၉-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ဒီ ၁-၂-ပိဋ္ဌေ။ ၆-သံ ၁-၂၀၆၊ ခု ၅-၁၅၂-ပိဋ္ဌေသု။
၇-ဝိ ၁-၃၅၃-ပိဋ္ဌေ၊ ၈-ဒီ ၃-၆၇၊ မ ၂-၃၃၀-ပိဋ္ဌေသု။ ၉-မ ၂-၃၅၁၊ ခု ၁-၃၆၇-ပိဋ္ဌေသု။

“ye keci saṅkhārā”ti. **Manaso piyā**ti manasā piyāyitabbā, manāpiyāti attho.

Ettha ca “etādiso vaṇṇo”ti iminā heṭṭhā vuttavisesā tassā devatāya attabhāvapariyāpannā vaṇṇasampadā dassitā, “bhogā”ti iminā upabhogaparibhogavatthubhūtā dibbarūpasaddagandharasaphoṭṭhabbabhedā kāmaguṇasampadā, “manaso piyā”ti iminā tesaṁ rūpādīnaṁ iṭṭhakantamanāpatā, “idha mijjhatī”ti iminā pana dibba-āyuvaṇṇayasasukha-ādhipateyyasampadā dassitā. “Ye keci manaso piyā”ti iminā yāni “so aññe deve dasahi ṭhānehi adhiggaṇhāti dibbena āyunā dibbena vaṇṇena dibbena sukhena dibbena yasena dibbena ādhipateyyena dibbehi rūpehi dibbehi saddehi dibbehi gandhehi dibbehi rasehi dibbehi phoṭṭhabbehī”ti[1] sutte āgatāni dasa ṭhānāni, tesaṁ idha anavasesato saṅgaho dassitoti veditabbo.

3. **Pucchāmī**ti pañhaṁ karomi, ñātumicchāmīti attho. Kāmaṁ cetaṁ “tena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati. Kimakāsi puññaṁ, kenāsi evaṁ jalitānubhāvā”ti ca kiṁ-saddaggahaṇeneva atthantarassa asambhavato pucchāvasena gāthāttayaṁ vuttanti viññāyati, pucchāvisesabhāvañāpanatthaṁ pana “pucchāmī”ti vuttaṁ. Ayṁ hi pucchā adiṭṭhajotanā tāva na hoti edisassa atthassa mahātherassa adiṭṭhabhāvābhāvato, vimaticchedanāpi na hoti sabbaso samugghātitasaṁsayattā, anumatipucchāpi na hoti “taṁ kiṁ maññasi rājaññā”ti-ādīsu[2] viya anumatigahaṇākārena appavattattā, kathetukamyatāpucchāpi na hoti tassā devatāya kathetukamyatāvasena therena apucchitattā. Visesena pana diṭṭhasaṁsandanāti veditabbā. Svāyamattho heṭṭhā aṭṭhuppattikathāyaṁ “thero kiñcāpī”ti-ādinā vibhāvito eva. **Tan**ti tvaṁ. Tayidaṁ pubbāparāpekkhaṁ, pubbāpekkhatāya upayogekavacanaṁ, parāpekkhatāya pana paccattekavacanaṁ daṭṭhabbaṁ.

Devīti ettha deva-saddo “imāni te deva caturāsīti nagarasahassāni Kusavatīrājadhānipamukhāni, ettha deva chandaṁ karohi

1. Saṁ 2. 467 piṭṭhe.   2. Dī 2. 256 piṭṭhe.

“ယေ ကေစိ သင်္ခါရာ”တိ။ **မနသော ပိယာ**တိ မနသာ ပိယာယိတဗ္ဗာ၊ မနာပိယာတိ အတ္ထော။

ဧတ္ထ စ “ဧတာဒိသော ဝဏ္ဏော”တိ ဣမိနာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တဝိသေသာ တဿာ ဒေဝတာယ အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ ဝဏ္ဏသမ္ပဒါ ဒဿိတာ၊ “ဘောဂါ”တိ ဣမိနာ ဥပဘောဂပရိဘောဂဝတ္ထုဘူတာ ဒိဗ္ဗရူပသဒ္ဒဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗဘေဒါ ကာမဂုဏသမ္ပဒါ၊ “မနသော ပိယာ”တိ ဣမိနာ တေသံ ရူပါဒီနံ ဣဋ္ဌကန္တမနာပတာ၊ “ဣဓ မိဇ္ဈတီ”တိ ဣမိနာ ပန ဒိဗ္ဗအာယုဝဏ္ဏယသသုခအာဓိပတေယျသမ္ပဒါ ဒဿိတာ။ “ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ”တိ ဣမိနာ ယာနိ “သော အညေ ဒေဝေ ဒသဟိ ဌာနေဟိ အဓိဂ္ဂဏှာတိ ဒိဗ္ဗေန အာယုနာ ဒိဗ္ဗေန ဝဏ္ဏေန ဒိဗ္ဗေန သုခေန ဒိဗ္ဗေန ယသေန ဒိဗ္ဗေန အာဓိပတေယျေန ဒိဗ္ဗေဟိ ရူပေဟိ ဒိဗ္ဗေဟိ သဒ္ဒေဟိ ဒိဗ္ဗေဟိ ဂန္ဓေဟိ ဒိဗ္ဗေဟိ ရသေဟိ ဒိဗ္ဗေဟိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗေဟီ”တိ[၁] သုတ္တေ အာဂတာနိ ဒသ ဌာနာနိ၊ တေသံ ဣဓ အနဝသေသတော သင်္ဂဟော ဒဿိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၃။ **ပုစ္ဆာမီ**တိ ပဉှံ ကရောမိ၊ ဉာတုမိစ္ဆာမီတိ အတ္ထော။ ကာမံ စေတံ “ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။ ကိမကာသိ ပုညံ၊ ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ”တိ စ ကိံ-သဒ္ဒဂ္ဂဟဏေနေဝ အတ္ထန္တရဿ အသမ္ဘဝတော ပုစ္ဆာဝသေန ဂါထာတ္တယံ ဝုတ္တန္တိ ဝိညာယတိ၊ ပုစ္ဆာဝိသေသဘာဝဉာပနတ္ထံ ပန “ပုစ္ဆာမီ”တိ ဝုတ္တံ။ အယံ ဟိ ပုစ္ဆာ အဒိဋ္ဌဇောတနာ တာဝ န ဟောတိ ဧဒိသဿ အတ္ထဿ မဟာထေရဿ အဒိဋ္ဌဘာဝါဘာဝတော၊ ဝိမတိစ္ဆေဒနာပိ န ဟောတိ သဗ္ဗသော သမုဂ္ဃာတိတသံသယတ္တာ၊ အနုမတိပုစ္ဆာပိ န ဟောတိ “တံ ကိံ မညသိ ရာဇညာ”တိအာဒီသု[၂] ဝိယ အနုမတိဂဟဏာကာရေန အပ္ပဝတ္တတ္တာ၊ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာပိ န ဟောတိ တဿာ ဒေဝတာယ ကထေတုကမျတာဝသေန ထေရေန အပုစ္ဆိတတ္တာ။ ဝိသေသေန ပန ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သွာယမတ္ထော ဟေဋ္ဌာ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကထာယံ “ထေရော ကိဉ္စာပီ”တိအာဒိနာ ဝိဘာဝိတော ဧဝ။ **တ**န္တိ တွံ။ တယိဒံ ပုဗ္ဗာပရာပေက္ခံ၊ ပုဗ္ဗာပေက္ခတာယ ဥပယောဂေကဝစနံ၊ ပရာပေက္ခတာယ ပန ပစ္စတ္တေကဝစနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

ဒေဝီတိ ဧတ္ထ ဒေဝ-သဒ္ဒေါ “ဣမာနိ တေ ဒေဝ စတုရာသီတိ နဂရသဟဿာနိ ကုသဝတီရာဇဓာနိပမုခါနိ၊ ဧတ္ထ ဒေဝ ဆန္ဒံ ကရောဟိ

၁-သံ ၂-၄၆၇-ပိဋ္ဌေ။   ၂-ဒီ ၂-၂၅၆-ပိဋ္ဌေ။

jīvite apekkhan”ti ca ādīsu[1] sammutidevavasena āgato, “tassa devātidevassa, sāsanaṁ sabbadassino”ti-ādīsu visuddhidevavasena. Visuddhidevānaṁ hi Bhagavato atidevabhāve vutte itaresaṁ vutto eva hotīti. “Cātumahārājikā devā dīghāyukā vaṇṇavanto sukhabahulā”ti-ādīsu[2] upapattidevavasena. Idhāpi upapattidevavaseneva veditabbo. Padatthato pana—dibbati attano puññiddhiyā kīḷati laḷati pañcahi kāmaguṇehi ramati, atha vā heṭṭhā vuttanayena jotati obhāsati, ākāsena[3] vimānena ca gacchatīti devī. “Tvaṁ devī”ti sambodhane cetaṁ ekavacanaṁ. **Mahānubhāve**ti uḷārappabhāve, so panassānubhāvo heṭṭhā dvīhi gāthāhi dassitoyeva.

Manussabhūtāti ettha manassa ussannatāya manussā, satisūrabhāvabrahmacariyayogyatādiguṇavasena upacitamānasā Ukkaṭṭhaguṇacittā. Ke pana te? Jambudīpavāsino sattavisesā. Tenāha Bhagavā—

> “Tīhi bhikkhave ṭhānehi Jambudīpakā manussā Uttarakuruke manusse adhigganhanti deve ca Tāvatiṁse. Katamehi tīhi. Sūrā satimanto idha brahmacariyavāso”ti[4].

Tathā hi Buddhā Bhagavanto Paccekabuddhā aggasāvakā mahāsāvakā cakkavattino aññe ca mahānubhāvā sattā ettheva uppajjanti. Tehi samānarūpāditāya pana saddhiṁ parittadīpavāsīhi itaramahādīpavāsinopi “manussā”tveva paññāyiṁsūti eke.

Apare pana bhaṇanti—lobhādīhi alobhādīhi ca sahitassa manassa ussannatāya manussā. Ye hi sattā manussajātikā, tesu visesato lobhādayo alobhādayo ca ussannā, te lobhādi-ussannatāya apāyamaggaṁ, alobhādi-ussannatāya sugatimaggaṁ nibbānagāmimaggañca pūrenti, tasmā lobhādīhi alobhādīhi ca sahitassa manassa ussannatāya parittadīpavāsīhi saddhiṁ catumahādīpavāsino sattavisesā “manussā”ti vuccantīti.

1. Dī 2. 155 piṭṭhe. 2. Dī 3. 214 piṭṭhe. 3. Ākāse (Ka) 4. Aṁ 3. 198 piṭṭhe.

ဇီဝိတေ အပေက္ခန္”တိ စ အာဒီသု[၁] သမ္မုတိဒေဝဝသေန အာဂတော၊ “တဿ ဒေဝါတိဒေဝဿ၊ သာသနံ သဗ္ဗဒဿိနော”တိအာဒီသု ဝိသုဒ္ဓိဒေဝဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါနံ ဟိ ဘဂဝတော အတိဒေဝဘာဝေ ဝုတ္တေ ဣတရေသံ ဝုတ္တော ဧဝ ဟောတီတိ။ “စာတုမဟာရာဇိကာ ဒေဝါ ဒီဃာယုကာ ဝဏ္ဏဝန္တော သုခဗဟုလာ”တိအာဒီသု[၂] ဥပပတ္တိဒေဝဝသေန။ ဣဓာပိ ဥပပတ္တိဒေဝဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဒတ္ထတော ပန—ဒိဗ္ဗတိ အတ္တနော ပုညိဒ္ဓိယာ ကီဠတိ လဠတိ ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ ရမတိ၊ အထ ဝါ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန ဇောတတိ ဩဘာသတိ၊ အာကာသေန[၃] ဝိမာနေန စ ဂစ္ဆတီတိ ဒေဝီ။ “တွံ ဒေဝီ”တိ သမ္ဗောဓနေ စေတံ ဧကဝစနံ။ **မဟာနုဘာဝေ**တိ ဥဠာရပ္ပဘာဝေ၊ သော ပနဿာနုဘာဝေါ ဟေဋ္ဌာ ဒွီဟိ ဂါထာဟိ ဒဿိတောယေဝ။

မနုဿဘူတာတိ ဧတ္ထ မနဿ ဥဿန္နတာယ မနုဿာ၊ သတိသူရဘာဝဗြဟ္မစရိယယောဂျတာဒိဂုဏဝသေန ဥပစိတမာနသာ ဥက္ကဋ္ဌဂုဏစိတ္တာ။ ကေ ပန တေ? ဇမ္ဗုဒီပဝါသိနော သတ္တဝိသေသာ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

> “တီဟိ ဘိက္ခဝေ ဌာနေဟိ ဇမ္ဗုဒီပကာ မနုဿာ ဥတ္တရကုရုကေ မနုဿေ အဓိဂ္ဂဏှန္တိ ဒေဝေ စ တာဝတိံသေ။ ကတမေဟိ တီဟိ။ သူရာ သတိမန္တော ဣဓ ဗြဟ္မစရိယဝါသော”တိ[၄]။

တထာ ဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အဂ္ဂသာဝကာ မဟာသာဝကာ စက္ကဝတ္တိနော အညေ စ မဟာနုဘာဝါ သတ္တာ ဧတ္ထေဝ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ တေဟိ သမာနရူပါဒိတာယ ပန သဒ္ဓိံ ပရိတ္တဒီပဝါသီဟိ ဣတရမဟာဒီပဝါသိနောပိ “မနုဿာ”တွေဝ ပညာယိံသူတိ ဧကေ။

အပရေ ပန ဘဏန္တိ—လောဘာဒီဟိ အလောဘာဒီဟိ စ သဟိတဿ မနဿ ဥဿန္နတာယ မနုဿာ။ ယေ ဟိ သတ္တာ မနုဿဇာတိကာ၊ တေသု ဝိသေသတော လောဘာဒယော အလောဘာဒယော စ ဥဿန္နာ၊ တေ လောဘာဒိဥဿန္နတာယ အပါယမဂ္ဂံ, အလောဘာဒိဥဿန္နတာယ သုဂတိမဂ္ဂံ နိဗ္ဗာနဂါမိမဂ္ဂဉ္စ ပူရေန္တိ၊ တသ္မာ လောဘာဒီဟိ အလောဘာဒီဟိ စ သဟိတဿ မနဿ ဥဿန္နတာယ ပရိတ္တဒီပဝါသီဟိ သဒ္ဓိံ စတုမဟာဒီပဝါသိနော သတ္တဝိသေသာ “မနုဿာ”တိ ဝုစ္စန္တီတိ။

၁-ဒီ ၂-၁၅၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၃-၂၁၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အာကာသေ (က) ၄-အံ ၃-၁၉၈-ပိဋ္ဌေ။

Lokiyā pana "manuno apaccabhāvena manussā"ti vadanti. Manu nāma paṭhamakappiko lokamariyādāya ādibhūto hitāhitavidhāyako sattānaṁ pituṭṭhāniyo, yo sāsane "mahāsammato"ti vuccati. Paccakkhato[1] paramparāya ca tassa ovādānusāsaniyaṁ ṭhitā sattā puttasadisatāya "manussā"ti vuccanti. Tato eva hi te māṇavā "manujā"ti ca voharīyanti. Manussesu bhūtā jātā, manussabhāvaṁ vā pattāti manussabhūtā.

Kimakāsi puññanti kiṁ dānasīlādippabhedesu kīdisaṁ pujjabhāvaphalanibbattanato, yattha sayaṁ uppannaṁ, taṁ santānaṁ punāti visodhetīti ca "puññan"ti laddhanāmaṁ sucaritaṁ kusalakammaṁ akāsi, upacini nibbattesīti attho. **Jalitānubhāvā**ti sabbaso vijjotamānapuññiddhikā.

Kasmā panettha "manussabhūtā kimakāsi puññan"ti vuttaṁ, kiṁ aññāsu gatīsu puññakiriyā natthīti? No natthi, yasmā nirayepi nāma kāmāvacarakusalacittapavatti[2] kadāci labbhateva, kimaṅgaṁ[3] panaññattha, nanu avocumhā "diṭṭhasaṁsandanā pucchā"ti. Tasmā mahāthero manussattabhāve ṭhatvā puññakammaṁ katvā uppannaṁ taṁ disvā bhūtatthavasena pucchanto "manussabhūtā kimakāsi puññan"ti avoca.

Atha vā aññāsu gatīsu ekantasukhatāya ekantadukkhatāya dukkhabahulatāya ca puññakiriyāya okāso na sulabharūpo sappurisūpanissayādipaccayasamavāyassa sudullabhabhāvato. Kadāci uppajjamānopi yathāvuttakāraṇena uḷāro vipulo na ca hoti, manussagatiyaṁ pana sukhabahulatāya puññakiriyāya okāso sulabharūpo sappurisūpanissayādipaccayasamavāyassa yebhuyyena sulabhabhāvato. Yañca tattha dukkhaṁ uppajjati, tampi visesato puññakiriyāya upanissayo hoti. Dukkhūpanissayā hi saddhāti. Yathā hi ayoghanena satthake nipphādiyamāne tassa ekantato na aggimhi tāpanaṁ udakena vā temanaṁ chedanakiriyāsamatthatāya visesapaccayo, tāpetvā pana pamāṇayogato udakatemanaṁ tassā visesapaccayo, evameva sattasantānassa ekantadukkhasamaṅgitā dukkhabahulatā ekantasukhasamaṅgitā ca

1. Apaccatthato (Sī)   2. ...cittuppatti (Sī)   3. Kimaṅga (Sī)

လောကိယာ ပန "မနုနော အပစ္စဘာဝေန မနုဿာ"တိ ဝဒန္တိ။ မနု နာမ ပဌမကပ္ပိကော လောကမရိယာဒါယ အာဒိဘူတော ဟိတာဟိတဝိဓာယကော သတ္တာနံ ပိတုဋ္ဌာနိယော၊ ယော သာသနေ "မဟာသမ္မတော"တိ ဝုစ္စတိ။ ပစ္စက္ခတော[၁] ပရမ္ပရာယ စ တဿ ဩဝါဒါနုသာသနိယံ ဌိတာ သတ္တာ ပုတ္တသဒိသတာယ "မနုဿာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ တတော ဧဝ ဟိ တေ မာဏဝါ "မနုဇာ"တိ စ ဝေါဟရီယန္တိ။ မနုဿေသု ဘူတာ ဇာတာ, မနုဿဘာဝံ ဝါ ပတ္တာတိ မနုဿဘူတာ။

ကိမကာသိ ပုညန္တိ ကိံ ဒါနသီလာဒိပ္ပဘေဒေသု ကီဒိသံ ပုဇ္ဇဘာဝဖလနိဗ္ဗတ္တနတော, ယတ္ထ သယံ ဥပ္ပန္နံ၊ တံ သန္တာနံ ပုနာတိ ဝိသောဓေတီတိ စ "ပုည"န္တိ လဒ္ဓနာမံ သုစရိတံ ကုသလကမ္မံ အကာသိ၊ ဥပစိနိ နိဗ္ဗတ္တေသီတိ အတ္ထော။ **ဇလိတာနုဘာဝါ**တိ သဗ္ဗသော ဝိဇ္ဇောတမာနပုညိဒ္ဓိကာ။

ကသ္မာ ပနေတ္ထ "မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုည"န္တိ ဝုတ္တံ၊ ကိံ အညာသု ဂတီသု ပုညကိရိယာ နတ္ထီတိ? နော နတ္ထိ၊ ယသ္မာ နိရယေပိ နာမ ကာမာဝစရကုသလစိတ္တပ္ပဝတ္တိ[၂] ကဒါစိ လဗ္ဘတေဝ၊ ကိမင်္ဂံ[၃] ပနညတ္ထ၊ နနု အဝေါစုမှာ "ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာ ပုစ္ဆာ"တိ။ တသ္မာ မဟာထေရော မနုဿတ္တဘာဝေ ဌတွာ ပုညကမ္မံ ကတွာ ဥပ္ပန္နံ တံ ဒိသွာ ဘူတတ္ထဝသေန ပုစ္ဆန္တော "မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုည"န္တိ အဝေါစ။

အထ ဝါ အညာသု ဂတီသု ဧကန္တသုခတာယ ဧကန္တဒုက္ခတာယ ဒုက္ခဗဟုလတာယ စ ပုညကိရိယာယ ဩကာသော န သုလဘရူပေါ သပ္ပုရိသူပနိဿယာဒိပစ္စယသမဝါယဿ သုဒုလ္လဘဘာဝတော။ ကဒါစိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောပိ ယထာဝုတ္တကာရဏေန ဥဠာရော ဝိပုလော န စ ဟောတိ၊ မနုဿဂတိယံ ပန သုခဗဟုလတာယ ပုညကိရိယာယ ဩကာသော သုလဘရူပေါ သပ္ပုရိသူပနိဿယာဒိပစ္စယသမဝါယဿ ယေဘုယျေန သုလဘဘာဝတော။ ယဉ္စ တတ္ထ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တမ္ပိ ဝိသေသတော ပုညကိရိယာယ ဥပနိဿယော ဟောတိ။ ဒုက္ခူပနိဿယာ ဟိ သဒ္ဓါတိ။ ယထာ ဟိ အယောဃနေန သတ္ထကေ နိပ္ဖါဒိယမာနေ တဿ ဧကန္တတော န အဂ္ဂိမှိ တာပနံ ဥဒကေန ဝါ တေမနံ ဆေဒနကိရိယာသမတ္ထတာယ ဝိသေသပစ္စယော၊ တာပေတွာ ပန ပမာဏယောဂတော ဥဒကတေမနံ တဿာ ဝိသေသပစ္စယော၊ ဧဝမေဝ သတ္တသန္တာနဿ ဧကန္တဒုက္ခသမင်္ဂိတာ ဒုက္ခဗဟုလတာ ဧကန္တသုခသမင်္ဂိတာ စ

၁-အပစ္စတ္ထတော (သီ)   ၂-...စိတ္တုပ္ပတ္တိ (သီ)   ၃-ကိမင်္ဂ (သီ)

puññakiriyāya na visesapaccayo hoti. Sati pana dukkhasantāpane pamāṇayogato sukhūpabrūhane ca laddhūpanissayā puññakiriyā uppajjati, uppajjamānā ca mahājutikā mahāvipphārā paṭipakkhachedanasamatthā ca hoti, tasmā manussabhāvo puññakiriyāya visesapaccayo. Tena vuttaṁ “manussabhūtā kimakāsi puññan”ti. Sesaṁ suviññeyyameva.

4. Evaṁ pana therena pucchitā sā devatā pañhaṁ vissajjeti, tamatthaṁ dassetuṁ **“sā devatā attamanā”**ti gāthā vuttā. Kena panāyaṁ gāthā vuttā? Dhammasaṅgāhakehi. Tattha **sā**ti yā pubbe “pucchāmi taṁ devi mahānubhāve”ti vuttā, sā. **Devatā**ti devaputtopi brahmāpi devadhītāpi vuccati. “Atha kho aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā”ti-ādīsu[1] hi devaputto “devatā”ti vutto devoyeva devatāti katvā. Tathā “tā devatā sattasatā uḷārā, brahmavimānā abhinikkhamitvā”ti-ādīsu brahmāno.

“Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā”ti[2]—

Ādīsu devadhītā. Idhāpi devadhītā eva daṭṭhabbā. **Attamanā**ti tuṭṭhamanā pītisomanassehi gahitamanā. Pītisomanassasahagataṁ hi cittaṁ domanassassa anokāsato tehi taṁ sakaṁ katvā gahitaṁ viya hoti. **Attamanā**ti vā sakamanā. Anavajjapītisomanassasampayuttaṁ hi cittaṁ sampati āyatiñca taṁsamaṅgino hitasukhāvahato “sakan”ti vattabbataṁ labhati, na itaraṁ.

Moggallānenāti Moggallānagottassa brāhmaṇamahāsālassa puttabhāvato so mahāthero gottavasena “moggallāno”ti paññāto, tena Moggallānena. **Pucchitā**ti diṭṭhasaṁsandanavasena pucchitā, attamanā sā devatā pañhaṁ byākāsīti yojanā. Attamanatā cassā “tampi nāma parittakampi kammaṁ evaṁ mahatiyā dibbasampattiyā kāraṇaṁ ahosī”ti pubbepi sā attano puññaphalaṁ paṭicca antarantarā somanassaṁ paṭisaṁvedeti, idāni pana “aññatarassa therassa katopi nāma kāro evaṁ uḷāraphalo, ayaṁ pana Buddhānaṁ aggasāvako uḷāraguṇo

1. Saṁ 1. 1; Khu 1. 3 piṭṭhesu. 2. Khu 2. 10 piṭṭhe.

ပုညကိရိယာယ န ဝိသေသပစ္စယော ဟောတိ။ သတိ ပန ဒုက္ခသန္တာပနေ ပမာဏယောဂတော သုခူပဗြူဟနေ စ လဒ္ဓူပနိဿယာ ပုညကိရိယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ စ မဟာဇုတိကာ မဟာဝိပ္ဖာရာ ပဋိပက္ခစ္ဆေဒနသမတ္ထာ စ ဟောတိ၊ တသ္မာ မနုဿဘာဝေါ ပုညကိရိယာယ ဝိသေသပစ္စယော။ တေန ဝုတ္တံ “မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုည”န္တိ။ သေသံ သုဝိညေယျမေဝ။

၄။ ဧဝံ ပန ထေရေန ပုစ္ဆိတာ သာ ဒေဝတာ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ တမတ္ထံ ဒဿေတုံ “**သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ**”တိ ဂါထာ ဝုတ္တာ။ ကေန ပနာယံ ဂါထာ ဝုတ္တာ? ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ။ တတ္ထ **သာ**တိ ယာ ပုဗ္ဗေ “ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ”တိ ဝုတ္တာ၊ သာ။ **ဒေဝတာ**တိ ဒေဝပုတ္တောပိ ဗြဟ္မာပိ ဒေဝဓီတာပိ ဝုစ္စတိ။ “အထ ခေါ အညတရာ ဒေဝတာ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ”တိအာဒီသု[၁] ဟိ ဒေဝပုတ္တော “ဒေဝတာ”တိ ဝုတ္တော ဒေဝေါယေဝ ဒေဝတာတိ ကတွာ။ တထာ “တာ ဒေဝတာ သတ္တသတာ ဥဠာရာ၊ ဗြဟ္မဝိမာနာ အဘိနိက္ခမိတွာ”တိအာဒီသု ဗြဟ္မာနော။

“အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ”တိ[၂]—

အာဒီသု ဒေဝဓီတာ။ ဣဓာပိ ဒေဝဓီတာ ဧဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ **အတ္တမနာ**တိ တုဋ္ဌမနာ ပီတိသောမနဿေဟိ ဂဟိတမနာ။ ပီတိသောမနဿသဟဂတံ ဟိ စိတ္တံ ဒေါမနဿဿ အနောကာသတော တေဟိ တံ သကံ ကတွာ ဂဟိတံ ဝိယ ဟောတိ။ **အတ္တမနာ**တိ ဝါ သကမနာ။ အနဝဇ္ဇပီတိသောမနဿသမ္ပယုတ္တံ ဟိ စိတ္တံ သမ္ပတိ အာယတိဉ္စ တံသမင်္ဂိနော ဟိတသုခါဝဟတော “သက”န္တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ လဘတိ၊ န ဣတရံ။

မောဂ္ဂလ္လာနေနာတိ မောဂ္ဂလ္လာနဂေါတ္တဿ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလဿ ပုတ္တဘာဝတော သော မဟာထေရော ဂေါတ္တဝသေန “မောဂ္ဂလ္လာနော”တိ ပညာတော၊ တေန မောဂ္ဂလ္လာနေန။ **ပုစ္ဆိတာ**တိ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနဝသေန ပုစ္ဆိတာ၊ အတ္တမနာ သာ ဒေဝတာ ပဉှံ ဗျာကာသီတိ ယောဇနာ။ အတ္တမနတာ စဿာ “တမ္ပိ နာမ ပရိတ္တကမ္ပိ ကမ္မံ ဧဝံ မဟတိယာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ ကာရဏံ အဟောသီ”တိ ပုဗ္ဗေပိ သာ အတ္တနော ပုညဖလံ ပဋိစ္စ အန္တရန္တရာ သောမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတိ၊ ဣဒါနိ ပန “အညတရဿ ထေရဿ ကတောပိ နာမ ကာရော ဧဝံ ဥဠာရဖလော၊ အယံ ပန ဗုဒ္ဓါနံ အဂ္ဂသာဝကော ဥဠာရဂုဏော

၁-သံ ၁-၁၊ ခု ၁-၃-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ခု ၂-၁၀-ပိဋ္ဌေ။

mahānubhāvo, imampi passituṁ nipaccakārañca kātuṁ labhāmi, mama puññaphalapaṭisaṁyuttameva ca pucchaṁ karotī"ti dvīhi kāraṇehi uppannā. Evaṁ sañjātabalavapītisomanassā sā therassa vacanaṁ sirasā sampaṭicchitvā pañhaṁ puṭṭhā byākāsi.

Pañhanti ñātuṁ icchitaṁ taṁ atthaṁ **viyākāsi** kathesi vissajjesi. Kathaṁ pana byākāsi? **Puṭṭhā**ti puṭṭhākārato, pucchitākārenevāti[1] attho. Ettha hi "pucchitā"ti vatvā puna "puṭṭhā"ti vacanaṁ visesatthaniyamanaṁ daṭṭhabbaṁ. Siddhe hi sati ārambho visesatthañāpakova hoti. Ko paneso visesattho? Byākaraṇassa pucchānurūpatā. Yaṁ hi kammaphalaṁ dassetvā tassa kāraṇabhūtaṁ kammaṁ pucchitaṁ, tadubhayassa aññamaññānurūpabhāvavibhāvanā. Yena ca ākārena pucchā pavattā atthato ca byañjanato ca, tadākārassa byākaraṇassa pucchānurūpatā, tathā ceva vissajjanaṁ pavattaṁ. Iti imassa visesassa ñāpanatthaṁ "pucchitā"ti vatvā puna "puṭṭhā"ti vuttaṁ.

"Pucchitā"ti vā tāya devatāya visesanamukhena puṭṭhabhāvassa pañhabyākaraṇassa ca kāraṇakittanaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—"kena te'tādiso vaṇṇo"ti-ādinā therena pucchīyatīti pucchā, tāya devatāya katakammaṁ, tassā pucchāya kāritā ācikkhitā vāti sā devatā "pucchitā"ti vuttā. Yasmā pucchitā pucchiyamānassa kammassa kāritā, tasmā pañhaṁ puṭṭhā, yasmā ca pucchitā pucchiyamānassa kammassa ācikkhanasabhāvā, tasmā pañhaṁ byākāsīti. **Yassa kammassidaṁ phalan**ti idaṁ "pañhan"ti vuttassa atthassa sarūpadassanaṁ. Ayaṁ cettha attho—idaṁ pucchantassa pucchiyamānāya ca paccakkhabhūtaṁ anantaraṁ vuttappakāraṁ puññaphalaṁ, yassa kammassa taṁ ñātuṁ icchitattā pañhanti vuttaṁ puññakammaṁ byākāsīti.

5. **Ahaṁ manussesū**ti-ādi pañhassa byākaraṇākāro. Tattha **ahan**ti devatā attānaṁ niddisati. "Manussesū"ti vatvā puna "manussabhūtā"ti vacanaṁ tadā attani manussaguṇānaṁ vijjamānatādassanatthaṁ. Yo hi manussajātikova samāno pāṇātipātādiṁ akattabbaṁ katvā daṇḍāraho tattha tattha rājādito hatthacchedādikammakāraṇaṁ

1. Pucchitākārena vāti (Sī)

မဟာနုဘာဝေါ၊ ဣမမ္ပိ ပဿိတုံ နိပစ္စကာရဉ္စ ကာတုံ လဘာမိ၊ မမ ပုညဖလပဋိသံယုတ္တမေဝ စ ပုစ္ဆံ ကရောတီ''တိ ဒွီဟိ ကာရဏေဟိ ဥပ္ပန္နာ။ ဧဝံ သဉ္ဇာတဗလဝပီတိသောမနဿာ သာ ထေရဿ ဝစနံ သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဗျာကာသိ။

ပဉှန္တိ ဉာတုံ ဣစ္ဆိတံ တံ အတ္ထံ **ဝိယာကာသိ** ကထေသိ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ကထံ ပန ဗျာကာသိ? **ပုဋ္ဌာ**တိ ပုဋ္ဌာကာရတော၊ ပုစ္ဆိတာကာရေနေဝါတိ[1] အတ္ထော။ ဧတ္ထ ဟိ "ပုစ္ဆိတာ"တိ ဝတွာ ပုန "ပုဋ္ဌာ"တိ ဝစနံ ဝိသေသတ္ထနိယမနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သိဒ္ဓေ ဟိ သတိ အာရမ္ဘော ဝိသေသတ္ထဉာပကောဝ ဟောတိ။ ကော ပနေသော ဝိသေသတ္ထော? ဗျာကရဏဿ ပုစ္ဆာနုရူပတာ။ ယံ ဟိ ကမ္မဖလံ ဒဿေတွာ တဿ ကာရဏဘူတံ ကမ္မံ ပုစ္ဆိတံ၊ တဒုဘယဿ အညမညာနုရူပဘာဝဝိဘာဝနာ။ ယေန စ အာကာရေန ပုစ္ဆာ ပဝတ္တာ အတ္ထတော စ ဗျဉ္ဇနတော စ၊ တဒါကာရဿ ဗျာကရဏဿ ပုစ္ဆာနုရူပတာ၊ တထာ စေဝ ဝိဿဇ္ဇနံ ပဝတ္တံ။ ဣတိ ဣမဿ ဝိသေသဿ ဉာပနတ္ထံ "ပုစ္ဆိတာ"တိ ဝတွာ ပုန "ပုဋ္ဌာ"တိ ဝုတ္တံ။

"ပုစ္ဆိတာ"တိ ဝါ တာယ ဒေဝတာယ ဝိသေသနမုခေန ပုဋ္ဌဘာဝဿ ပဉှဗျာကရဏဿ စ ကာရဏကိတ္တနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—"ကေန တေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော"တိအာဒိနာ ထေရေန ပုစ္ဆီယတီတိ ပုစ္ဆာ၊ တာယ ဒေဝတာယ ကတကမ္မံ၊ တဿာ ပုစ္ဆာယ ကာရိတာ အာစိက္ခိတာ ဝါတိ သာ ဒေဝတာ "ပုစ္ဆိတာ"တိ ဝုတ္တာ။ ယသ္မာ ပုစ္ဆိတာ ပုစ္ဆိယမာနဿ ကမ္မဿ ကာရိတာ၊ တသ္မာ ပဉှံ ပုဋ္ဌာ၊ ယသ္မာ စ ပုစ္ဆိတာ ပုစ္ဆိယမာနဿ ကမ္မဿ အာစိက္ခနသဘာဝါ၊ တသ္မာ ပဉှံ ဗျာကာသီတိ။ **ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ**န္တိ ဣဒံ "ပဉှ"န္တိ ဝုတ္တဿ အတ္ထဿ သရူပဒဿနံ။ အယံ စေတ္ထ အတ္ထော— ဣဒံ ပုစ္ဆန္တဿ ပုစ္ဆိယမာနာယ စ ပစ္စက္ခဘူတံ အနန္တရံ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ပုညဖလံ၊ ယဿ ကမ္မဿ တံ ဉာတုံ ဣစ္ဆိတတ္တာ ပဉှန္တိ ဝုတ္တံ ပုညကမ္မံ ဗျာကာသီတိ။

၅။ **အဟံ မနုဿေသူ**တိအာဒိ ပဉှဿ ဗျာကရဏာကာရော။ တတ္ထ **အဟ**န္တိ ဒေဝတာ အတ္တာနံ နိဒ္ဒိသတိ။ "မနုဿေသူ"တိ ဝတွာ ပုန "မနုဿဘူတာ"တိ ဝစနံ တဒါ အတ္တနိ မနုဿဂုဏာနံ ဝိဇ္ဇမာနတာဒဿနတ္ထံ။ ယော ဟိ မနုဿဇာတိကောဝ သမာနော ပါဏာတိပါတာဒိံ အကတ္တဗ္ဗံ ကတွာ ဒဏ္ဍာရဟော တတ္ထ တတ္ထ ရာဇာဒိတော ဟတ္ထစ္ဆေဒါဒိကမ္မကာရဏံ

၁-ပုစ္ဆိတာကာရေန ဝါတိ (သီ)

pāpuṇanto mahādukkhaṁ anubhavati, ayaṁ **manussanerayiko** nāma. Aparo manussajātikova samāno pubbekatakammunā ghāsacchādanampi na labhati, khuppipāsābhibhūto dukkhabahulo katthaci patiṭṭhaṁ alabhamāno vicarati, ayaṁ **manussapeto** nāma. Aparo manussajātikova samāno parādhīnavutti paresaṁ bhāraṁ vahanto bhinnamariyādo vā anācāraṁ ācaritvā parehi santajjito maraṇabhayabhīto gahananissito dukkhabahulo vicarati hitāhitaṁ ajānanto niddājighacchādukkhavinodanādiparo, ayaṁ **manussatiracchāno** nāma. Yo pana attano hitāhitaṁ jānanto kammaphalaṁ saddahanto hirottappasampanno dayāpanno sabbasattesu saṁvegabahulo akusalakammapathe parivajjento kusalakammapathe samācaranto puññakiriyavatthūni paripūreti, ayaṁ manussadhamme patiṭṭhito **paramatthato manusso** nāma. Ayampi tādisā ahosi. Tena vuttaṁ "manussesu manussabhūtā"ti. Manusse sattanikāye manussabhāvaṁ pattā manussadhammañca appahāya ṭhitāti attho.

Abbhāgatānanti abhi-āgatānaṁ, sampatta-āgantukānanti attho. Duvidhā hi āgantukā atithi abbhāgatoti. Tesu kataparicayo āgantuko atithi, akataparicayo abbhāgato. Kataparicayo akataparicayopi vā puretaraṁ āgato atithi, bhojanavelāyaṁ upaṭṭhito sampati āgato abbhāgato. Nimantito vā bhattena atithi, animantito abbhāgato. Ayaṁ pana akataparicayo animantito sampati āgato ca, taṁ sandhāyāha[1] "abbhāgatānan"ti, garukārena panettha bahuvacanaṁ vuttaṁ. Āsati nisīdati etthāti āsanaṁ, yaṁkiñci nisīdanayoggaṁ, idha pana pīṭhaṁ adhippetaṁ, tassa ca appakattā anuḷārattā ca "**āsanakan**"ti āha. **Adāsin**ti "idamassa therassa dinnaṁ mayhaṁ mahapphalaṁ bhavissati mahānisaṁsan"ti sañjātasomanassā kammaṁ kammaphalañca saddahitvā tassa therassa paribhogatthāya adāsiṁ, nirapekkhapariccāgavasena pariccajinti attho.

Abhivādayinti abhivādanamakāsiṁ, pañcapatiṭṭhitena dakkhiṇeyyapuggale vandinti attho. Vandamānā hi taṁ tāyeva vandanakiriyāya vandiyamānaṁ "sukhinī hohi, arogā hohī"ti-ādinā āsivādaṁ atthato

1. Akataparicaye animantite sampati āgate sandhāyāha (Ka)

ပါပုဏန္တော မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝတိ၊ အယံ **မနုဿနေရယိကော** နာမ။ အပရော မနုဿဇာတိကောဝ သမာနော ပုဗ္ဗေကတကမ္မုနာ ဃာသစ္ဆာဒနမ္ပိ န လဘတိ၊ ခုပ္ပိပါသာဘိဘူတော ဒုက္ခဗဟုလော ကတ္ထစိ ပတိဋ္ဌံ အလဘမာနော ဝိစရတိ၊ အယံ **မနုဿပေတော** နာမ။ အပရော မနုဿဇာတိကောဝ သမာနော ပရာဓီနဝုတ္တိ ပရေသံ ဘာရံ ဝဟန္တော ဘိန္နမရိယာဒေါ ဝါ အနာစာရံ အာစရိတွာ ပရေဟိ သန္တဇ္ဇိတော မရဏဘယဘီတော ဂဟနနိဿိတော ဒုက္ခဗဟုလော ဝိစရတိ ဟိတာဟိတံ အဇာနန္တော နိဒ္ဒါဇိဃစ္ဆာဒုက္ခဝိနောဒနာဒိပရော၊ အယံ **မနုဿတိရစ္ဆာနော** နာမ။ ယော ပန အတ္တနော ဟိတာဟိတံ ဇာနန္တော ကမ္မဖလံ သဒ္ဒဟန္တော ဟိရောတ္တပ္ပသမ္ပန္နော ဒယာပန္နော သဗ္ဗသတ္တေသု သံဝေဂဗဟုလော အကုသလကမ္မပထေ ပရိဝဇ္ဇေန္တော ကုသလကမ္မပထေ သမာစရန္တော ပုညကိရိယဝတ္ထူနိ ပရိပူရေတိ၊ အယံ မနုဿဓမ္မေ ပတိဋ္ဌိတော **ပရမတ္ထတော မနုဿော** နာမ။ အယမ္ပိ တာဒိသာ အဟောသိ။ တေန ဝုတ္တံ "မနုဿေသု မနုဿဘူတာ"တိ။ မနုဿေ သတ္တနိကာယေ မနုဿဘာဝံ ပတ္တာ မနုဿဓမ္မဉ္စ အပ္ပဟာယ ဌိတာတိ အတ္ထော။

အဗ္ဘာဂတာနန္တိ အဘိအာဂတာနံ၊ သမ္ပတ္တအာဂန္တုကာနန္တိ အတ္ထော။ ဒုဝိဓာ ဟိ အာဂန္တုကာ အတိထိ အဗ္ဘာဂတောတိ။ တေသု ကတပရိစယော အာဂန္တုကော အတိထိ၊ အကတပရိစယော အဗ္ဘာဂတော။ ကတပရိစယော အကတပရိစယောပိ ဝါ ပုရေတရံ အာဂတော အတိထိ၊ ဘောဇနဝေလာယံ ဥပဋ္ဌိတော သမ္ပတိ အာဂတော အဗ္ဘာဂတော။ နိမန္တိတော ဝါ ဘတ္တေန အတိထိ၊ အနိမန္တိတော အဗ္ဘာဂတော။ အယံ ပန အကတပရိစယော အနိမန္တိတော သမ္ပတိ အာဂတော စ၊ တံ သန္ဓာယာဟ[၁] "အဗ္ဘာဂတာနန္"တိ၊ ဂရုကာရေန ပနေတ္ထ ဗဟုဝစနံ ဝုတ္တံ။ အာသတိ နိသီဒတိ ဧတ္ထာတိ အာသနံ၊ ယံကိဉ္စိ နိသီဒနယောဂ္ဂံ၊ ဣဓ ပန ပီဌံ အဓိပ္ပေတံ၊ တဿ စ အပ္ပကတ္တာ အနုဠာရတ္တာ စ "**အာသနက**"န္တိ အာဟ။ **အဒါသိ**န္တိ "ဣဒမဿ ထေရဿ ဒိန္နံ မယှံ မဟပ္ဖလံ ဘဝိဿတိ မဟာနိသံသ"န္တိ သဉ္ဇာတသောမနဿာ ကမ္မံ ကမ္မဖလဉ္စ သဒ္ဒဟိတွာ တဿ ထေရဿ ပရိဘောဂတ္ထာယ အဒါသိံ၊ နိရပေက္ခပရိစ္စာဂဝသေန ပရိစ္စဇိန္တိ အတ္ထော။

အဘိဝါဒယိန္တိ အဘိဝါဒနမကာသိံ၊ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂလေ ဝန္ဒိန္တိ အတ္ထော။ ဝန္ဒမာနာ ဟိ တံ တာယေဝ ဝန္ဒနကိရိယာယ ဝန္ဒိယမာနံ "သုခိနီ ဟောဟိ၊ အရောဂါ ဟောဟီ"တိအာဒိနာ အာသိဝါဒံ အတ္ထတော

၁- အကတပရိစယေ အနိမန္တိတေ သမ္ပတိ အာဂတေ သန္ဓာယာဟ (က)

vadāpesi nāma. **Añjalikaṁ akāsin**ti dasanakhasamodhānasamujjalaṁ añjaliṁ sirasi paggaṇhantī guṇavisiṭṭhānaṁ apacāyanaṁ akāsinti attho. **Yathānubhāvan**ti yathābalaṁ, tadā mama vijjamānavibhavānurūpanti attho. **Adāsi dānan**ti annapānādideyyadhammapariccāgena dakkhiṇeyyaṁ bhojentī[1] dānamayaṁ puññaṁ pasaviṁ.

Ettha ca "ahan"ti idaṁ kammassa phalassa ca ekasantatipatitatādassanena sambandhabhāvadassanaṁ, "manussesu manussabhūtā"ti idaṁ tassā puññakiriyāya adhiṭṭhānabhūtasantānavisesadassanaṁ, "abbhāgatānan"ti idaṁ cittasampattidassanañceva khettasampattidassanañca dānassa viya paṭiggahaṇassa[2] ca kiñci anapekkhitvā pavattitabhāvadīpanato. "Āsanakaṁ adāsiṁ yathānubhāvañca adāsidānan"ti idaṁ bhogasāradānadassanaṁ, "abhivādayiṁ añjalikaṁ akāsin"ti idaṁ kāyasāradānassanaṁ.

6. **Tenā**ti tena yathāvuttena puññena hetubhūtena. **Me**ti ayaṁ me-saddo "kicchena me adhigataṁ, halaṁ dāni pakāsitun"ti-ādīsu[3] karaṇe āgato, mayāti attho. "Sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetū"ti-ādīsu[4] sampadāne, mayhanti attho. "Pubbeva me bhikkhave sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato"ti-ādīsu[5] sāmi-atthe āgato, idhāpi sāmi-atthe eva, mamāti attho. Svāyaṁ me-saddo tena me puññenāti ca me etādisoti ca ubhayattha sambandhitabbo. Sesaṁ vuttanayameva.

Evaṁ tāya devatāya pañhe byākate āyasmā Mahāmoggallāno vitthārena dhammaṁ desesi, sā desanā saparivārāya tassā devatāya sātthikā ahosi. Thero tato manussalokaṁ āgantvā sabbaṁ taṁ pavattiṁ Bhagavato ārocesi, Bhagavā taṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya dhammaṁ desesi. Gāthā eva pana saṅgahaṁ āruḷhāti.

Paṭhamapīṭhavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Bhājentī (Ka) 2. Dānassa visayassa ca paṭiggāhakassa (Ka)
3. Dī 2. 31; Ma 1. 224; Saṁ 1. 138 piṭṭhesu.
4. Saṁ 2. 162; Aṁ 1. 571 piṭṭhesu. 5. Ma 1. 161; Saṁ 2. 242; Aṁ 1. 261 piṭṭhesu.

ဝဒါပေသိ နာမ။ **အဉ္ဇလိကံ အကာသိ**န္တိ ဒသနခသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ အဉ္ဇလိံ သိရသိ ပဂ္ဂဏှန္တီ ဂုဏဝိသိဋ္ဌာနံ အပစာယနံ အကာသိန္တိ အတ္ထော။ **ယထာနုဘာဝ**န္တိ ယထာဗလံ၊ တဒါ မမ ဝိဇ္ဇမာနဝိဘဝါနုရူပန္တိ အတ္ထော။ **အဒါသိ ဒါန**န္တိ အန္နပါနာဒိဒေယျဓမ္မပရိစ္စာဂေန ဒက္ခိဏေယျံ ဘောဇေန္တီ[၁] ဒါနမယံ ပုညံ ပသဝိံ။

ဧတ္ထ စ "အဟ"န္တိ ဣဒံ ကမ္မဿ ဖလဿ စ ဧကသန္တတိပတိတတာဒဿနေန သမ္ဗန္ဓဘာဝဒဿနံ၊ "မနုဿေသု မနုဿဘူတာ"တိ ဣဒံ တဿာ ပုညကိရိယာယ အဓိဋ္ဌာနဘူတသန္တာနဝိသေသဒဿနံ၊ "အဗ္ဘာဂတာန"န္တိ ဣဒံ စိတ္တသမ္ပတ္တိဒဿနဉ္စေဝ ခေတ္တသမ္ပတ္တိဒဿနဉ္စ ဒါနဿ ဝိယ ပဋိဂ္ဂဟဏဿ[၂] စ ကိဉ္စိ အနပေက္ခိတွာ ပဝတ္တိတဘာဝဒီပနတော။ "အာသနကံ အဒါသိံ ယထာနုဘာဝဉ္စ အဒါသိဒါန"န္တိ ဣဒံ ဘောဂသာရဒါနဒဿနံ၊ "အဘိဝါဒယိံ အဉ္ဇလိကံ အကာသိ"န္တိ ဣဒံ ကာယသာရဒါနဒဿနံ။

၆။ **တေနာ**တိ တေန ယထာဝုတ္တေန ပုညေန ဟေတုဘူတေန။ **မေ**တိ အယံ မေ-သဒ္ဒေါ "ကိစ္ဆေန မေ အဓိဂတံ၊ ဟလံ ဒါနိ ပကာသိတု"န္တိအာဒီသု[၃] ကရဏေ အာဂတော၊ မယာတိ အတ္ထော။ "သာဓု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ သံခိတ္တေန ဓမ္မံ ဒေသေတူ"တိအာဒီသု[၄] သမ္ပဒါနေ၊ မယှန္တိ အတ္ထော။ "ပုဗ္ဗေဝ မေ ဘိက္ခဝေ သမ္ဗောဓာ အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဗောဓိသတ္တဿေဝ သတော"တိအာဒီသု[၅] သာမိအတ္ထေ အာဂတော၊ ဣဓာပိ သာမိအတ္ထေ ဧဝ၊ မမာတိ အတ္ထော။ သွာယံ မေ-သဒ္ဒေါ တေန မေ ပုညေနာတိ စ မေ ဧတာဒိသောတိ စ ဥဘယတ္ထ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဧဝံ တာယ ဒေဝတာယ ပဉှေ ဗျာကတေ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ သပရိဝါရာယ တဿာ ဒေဝတာယ သာတ္ထိကာ အဟောသိ။ ထေရော တတော မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ၊ ဘဂဝါ တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဂါထာ ဧဝ ပန သင်္ဂဟံ အာရုဠှာတိ။

ပဌမပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဘာဇေန္တီ (က) ၂-ဒါနဿ ဝိသယဿ စ ပဋိဂ္ဂါဟကဿ (က)
၃-ဒီ ၂-၃၁၊ မ ၁-၂၂၄၊ သံ ၁-၁၃၈-ပိဋ္ဌေသု။ ၄-သံ ၂-၁၆၂၊ အံ ၁-၅၇၁-ပိဋ္ဌေသု။
၅-မ ၁-၁၆၁၊ သံ ၂-၂၄၂၊ အံ ၁-၂၆၁-ပိဋ္ဌေသု။

2. Dutiyapīṭhavimānavaṇṇanā

Pīṭhaṁ te veḷuriyamayanti Dutiyapīṭhavimānaṁ. Tassa aṭṭhuppatti ca atthavaṇṇanā ca paṭhame vuttanayeneva veditabbā. Ayaṁ pana viseso— Sāvatthivāsinī kira ekā itthī attano gehaṁ piṇḍāya paviṭṭhaṁ ekaṁ theraṁ passitvā pasannacittā tassa āsanaṁ dentī attano pīṭhaṁ upari nīlavatthena attharitvā adāsi. Tena tassā devaloke nibbattāya veḷuriyamayaṁ pallaṅkavimānaṁ nibbattaṁ. Tena vuttaṁ—

8. “Pīṭhaṁ te veḷuriyamayaṁ uḷāraṁ,
Manojavaṁ gacchati yenakāmaṁ.
Alaṅkate malyadhare suvatthe,
Obhāsasi vijjurivabbhakūṭaṁ.

9. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

10. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.

11. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyā kāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

12. Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Abbhāgatānā’sanakaṁ adāsiṁ.
Abhivādayiṁ añjalikaṁ akāsiṁ,
Yathānubhāvañca adāsi dānaṁ.

13. Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

၂-ဒုတိယပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ပီဌံ တေ ဝေဠုရိယမယန္တိ ဒုတိယပီဌဝိမာနံ။ တဿ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ စ အတ္ထဝဏ္ဏနာ စ ပဌမေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အယံ ပန ဝိသေသော— သာဝတ္ထိဝါသိနီ ကိရ ဧကာ ဣတ္ထီ အတ္တနော ဂေဟံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌံ ဧကံ ထေရံ ပဿိတွာ ပသန္နစိတ္တာ တဿ အာသနံ ဒေန္တီ အတ္တနော ပီဌံ ဥပရိ နီလဝတ္ထေန အတ္ထရိတွာ အဒါသိ။ တေန တဿာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာယ ဝေဠုရိယမယံ ပလ္လင်္ကဝိမာနံ နိဗ္ဗတ္တံ။ တေန ဝုတ္တံ—

၈။ “ပီဌံ တေ ဝေဠုရိယမယံ ဥဠာရံ၊
မနောဇဝံ ဂစ္ဆတိ ယေနကာမံ။
အလင်္ကတေ မလျဓရေ သုဝတ္ထေ၊
ဩဘာသသိ ဝိဇ္ဇုရိဝဗ္ဘကူဋံ။

၉။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁၀။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၁၁။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉ္ဟံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၂။ အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
အဗ္ဘာဂတာနာ’သနကံ အဒါသိံ။
အဘိဝါဒယိံ အဉ္ဇလိကံ အကာသိံ၊
ယထာနုဘာဝဉ္စ အဒါသိ ဒါနံ။

၁၃။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

14. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti.

8. Tattha **veḷuriyamayan**ti veḷuriyamaṇimayaṁ. Veḷuriyamaṇi nāma Viḷūrapabbatassa[1] Viḷūragāmassa ca avidūre uppajjanakamaṇi. Tassa kira Viḷūragāmaṭṭhāne ākaro, Viḷūrassa pana avidūre bhavattā veḷuriyanteva paññāyittha. Taṁsadisavaṇṇanibhatāya devalokepissa tatheva nāmaṁ jātaṁ yathā taṁ manussaloke laddhanāmavaseneva devaloke devaputtānaṁ. Taṁ pana mayūragīvavaṇṇaṁ vā hoti vāyasapattavaṇṇaṁ vā siniddhaveṇupattavaṇṇaṁ vā, idha pana mayūragīvavaṇṇaṁ veditabbaṁ. Sesaṁ sabbaṁ Paṭhamapīṭhavimāne vuttasadisamevāti.

Dutiyapīṭhavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Tatiyapīṭhavimānavaṇṇanā

Pīṭhaṁ te sovaṇṇamayanti Tatiyapīṭhavimānaṁ. Tassa vatthu Rājagahe samuṭṭhitaṁ. Aññataro kira khīṇāsavatthero Rājagahe piṇḍāya caritvā bhattaṁ gahetvā upakaṭṭhe kāle bhattakiccaṁ kātukāmo ekaṁ vivaṭadvāragehaṁ upasaṅkami. Tasmiṁ pana gehe gehasāminī itthī saddhā pasannā therassa ākāraṁ sallakkhetvā "etha bhante idha nisīditvā bhattakiccaṁ karothā"ti attano bhaddapīṭhaṁ paññāpetvā upari pītavatthaṁ attharitvā nirapekkhapariccāgavasena adāsi, "idaṁ me puññaṁ āyatiṁ sovaṇṇapīṭhapaṭilābhāya hotū"ti patthanañca paṭṭhapesi. Atha there tattha nisīditvā bhattakiccaṁ katvā pattaṁ dhovitvā[2] uṭṭhāya gacchante "bhante idamāsanaṁ tumhākaṁyeva pariccattaṁ, mayhaṁ anuggahatthaṁ paribhuñjathā"ti āha. Thero tassā anukampāya taṁ pīṭhaṁ sampaṭicchitvā saṁghassa dāpesi. Sā aparena samayena aññatarena rogena phuṭṭhā kālaṁ katvā

1. Veḷuriyapabbatassa (Ka)
2. Pattaṁ vodakaṁ katvā (Sī)

၁၄။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

၈။ တတ္ထ **ဝေဠုရိယမယန္တိ** ဝေဠုရိယမဏိမယံ။ ဝေဠုရိယမဏိ နာမ ဝိဠူရပဗ္ဗတဿ[1] ဝိဠူရဂါမဿ စ အဝိဒူရေ ဥပ္ပဇ္ဇနကမဏိ။ တဿ ကိရ ဝိဠူရဂါမဋ္ဌာနေ အာကရော၊ ဝိဠူရဿ ပန အဝိဒူရေ ဘဝတ္တာ ဝေဠုရိယန္တေဝ ပညာယိတ္ထ။ တံသဒိသဝဏ္ဏနိဘတာယ ဒေဝလောကေပိဿ တထေဝ နာမံ ဇာတံ ယထာ တံ မနုဿလောကေ လဒ္ဓနာမဝသေနေဝ ဒေဝလောကေ ဒေဝပုတ္တာနံ။ တံ ပန မယူရဂီဝဝဏ္ဏံ ဝါ ဟောတိ ဝါယသပတ္တဝဏ္ဏံ ဝါ သိနိဒ္ဓဝေဏုပတ္တဝဏ္ဏံ ဝါ၊ ဣဓ ပန မယူရဂီဝဝဏ္ဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သေသံ သဗ္ဗံ ပဌမပီဌဝိမာနေ ဝုတ္တသဒိသမေဝါတိ။

ဒုတိယပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-တတိယပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ပီဌံ တေ သောဝဏ္ဏမယန္တိ တတိယပီဌဝိမာနံ။ တဿ ဝတ္ထု ရာဇဂဟေ သမုဋ္ဌိတံ။ အညတရော ကိရ ခီဏာသဝတ္ထေရော ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဘတ္တံ ဂဟေတွာ ဥပကဋ္ဌေ ကာလေ ဘတ္တကိစ္စံ ကာတုကာမော ဧကံ ဝိဝဋဒွါရဂေဟံ ဥပသင်္ကမိ။ တသ္မိံ ပန ဂေဟေ ဂေဟသာမိနီ ဣတ္ထီ သဒ္ဓါ ပသန္နာ ထေရဿ အာကာရံ သလ္လက္ခေတွာ "ဧထ ဘန္တေ ဣဓ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကရောထာ"တိ အတ္တနော ဘဒ္ဒပီဌံ ပညာပေတွာ ဥပရိ ပီတဝတ္ထံ အတ္ထရိတွာ နိရပေက္ခပရိစ္စာဂဝသေန အဒါသိ၊ "ဣဒံ မေ ပုညံ အာယတိံ သောဝဏ္ဏပီဌပဋိလာဘာယ ဟောတူ"တိ ပတ္ထနဉ္စ ပဋ္ဌပေသိ။ အထ ထေရေ တတ္ထ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ပတ္တံ ဓောဝိတွာ[2] ဥဋ္ဌာယ ဂစ္ဆန္တေ "ဘန္တေ ဣဒမာသနံ တုမှာကံယေဝ ပရိစ္စတ္တံ၊ မယှံ အနုဂ္ဂဟတ္ထံ ပရိဘုဉ္ဇထာ"တိ အာဟ။ ထေရော တဿာ အနုကမ္ပာယ တံ ပီဌံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သံဃဿ ဒါပေသိ။ သာ အပရေန သမယေန အညတရေန ရောဂေန ဖုဋ္ဌာ ကာလံ ကတွာ

၁-ဝေဠုရိယပဗ္ဗတဿ (က)
၂-ပတ္တံ ဝေါဒကံ ကတွာ (သီ)

Tāvatiṁsabhavane nibbattīti-ādi sabbaṁ Paṭhamavimānavaṇṇanāyaṁ vuttanayene veditabbaṁ. Tena vuttaṁ—

15. “Pīṭhaṁ te sovaṇṇamayaṁ uḷāraṁ,
Manojavaṁ gacchati yenakāmaṁ.
Alaṅkate malyadhare suvatthe,
obhāsasi vijjurivabbhakūṭaṁ.

16. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

17. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.

18. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

19. Appassa kammassa phalaṁ mamedaṁ,
Yenamhi evaṁ jalitānubhāvā.
Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Purimāya jātiyā manussaloke.

20. Addasaṁ virajaṁ bhikkhuṁ, vippasannamanāvilaṁ.
Tassa adāsahaṁ pīṭhaṁ, pasannā sehi pāṇibhi.

21. Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

22. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တီတိအာဒိ သဗ္ဗံ ပဌမဝိမာနဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တေန ဝုတ္တံ—

၁၅။ “ပီဌံ တေ သောဝဏ္ဏမယံ ဥဠာရံ၊
မနောဇဝံ ဂစ္ဆတိ ယေနကာမံ။
အလင်္ကတေ မလျဓရေ သုဝတ္ထေ၊
ဩဘာသသိ ဝိဇ္ဇုရိဝဗ္ဘကူဋံ။

၁၆။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁၇။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၁၈။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၉။ အပ္ပဿ ကမ္မဿ ဖလံ မမေဒံ၊
ယေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ။
အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ပုရိမာယ ဇာတိယာ မနုဿလောကေ။

၂၀။ အဒ္ဒသံ ဝိရဇံ ဘိက္ခုံ၊ ဝိပ္ပသန္နမနာဝိလံ။
တဿ အဒါသဟံ ပီဌံ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

၂၁။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၂၂။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

19. Yañca pana pañcamagāthāyaṁ **purimāya jātiyā manussaloke**ti-ādi, ettha jāti-saddo attheva saṅkhatalakkhaṇe “jāti dvīhi khandhehi saṅgahitā”ti-ādīsu[1]. Atthi nikāye “nigaṇṭhā nāma samaṇajātī”ti-ādīsu[2]. Atthi paṭisandhiyaṁ “yaṁ mātukucchismiṁ paṭhamaṁ cittaṁ uppannaṁ, paṭhamaṁ viññāṇaṁ pātubhūtaṁ, tadupādāya sāvassa jātī”ti-ādīsu[3]. Atthi kule “akkhitto anupakuṭṭho jātivādenā”ti-ādīsu[4]. Atthi pasutiyaṁ “sampatijāto Ānanda bodhisatto”ti-ādīsu[5]. Atthi bhave “ekampi jātiṁ dvepi jātiyo”ti-ādīsu[6]. Idhāpi bhave eva daṭṭhabbo. Tasmā purimāya jātiyā purimasmiṁ bhave anantarātīte purime attabhāveti attho. Bhummatthe hidaṁ karaṇavacanaṁ. **Manussaloke**ti manussalokabhave, Rājagahaṁ sandhāya vadati. Okāsaloko hi idha adhippeto, sattaloko pana “manussesū”ti iminā vuttoyeva.

20. **Addasan**ti addakkhiṁ. **Virajan**ti vigatarāgādirajattā virajaṁ. **Bhikkhun**ti bhinnakilesattā bhikkhuṁ, sabbaso kilesakālussiyābhāvena vippasannacittatāya **vippasannaṁ,** anāvilasaṅkappatāya **anāvilaṁ.** Purimaṁ purimaṁ cettha padaṁ pacchimassa pacchimassa kāraṇavacanaṁ, vigatarāgādirajattā bhinnakilesatāya bhikkhuṁ, bhinnakilesattā kilesakālussiyābhāvena vippasannaṁ, vippasannamanattā anāvilanti. Pacchimaṁ pacchimaṁ vā padaṁ purimassa purimassa kāraṇavacanaṁ, virajaṁ bhikkhuguṇayogato. Bhinnakileso hi bhikkhu. Bhikkhuṁ vippasannabhāvato. Kilesakālussiyābhāvena vippasannamānaso hi bhikkhu. Vippasannaṁ anāvilasaṅkappabhāvatoti. Rāgarajābhāvena vā “virajan”ti vuttaṁ, dosakālussiyābhāvena “vippasannan”ti, mohabyākulābhāvena “anāvilan”ti. Evaṁbhūto paramatthato bhikkhu nāma hotīti “bhikkhun”ti vuttaṁ. **Adāsahan**ti adāsiṁ ahaṁ. **Pīṭhan**ti tadā mama santike vijjamānaṁ bhaddapīṭhaṁ. **Pasannā**ti kammaphalasaddhāya ratanattayasaddhāya ca pasannacittā. **Sehi pāṇibhī**ti aññaṁ anāṇāpetvā attano hatthehi upanīya pīṭhaṁ paññāpetvā adāsinti attho.

Ettha ca “virajaṁ bhikkhuṁ vippasannamanāvilan”ti iminā khettasampattiṁ dasseti, “pasannā”ti iminā cittasampattiṁ, “sehi pāṇibhī”ti iminā payogasampattiṁ.

---

1. Abhi 3. 13 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 206 piṭṭhe. 3. Vi 3. 129 piṭṭhe.
4. Dī 1. 106 piṭṭhe. 5. Dī 2. 13; Ma 3. 164 piṭṭhesu. 6. Da 1. 76; Ma 1. 27 piṭṭhesu.

၁၉။ ယဉ္စ ပန ပဉ္စမဂါထာယံ **ပုရိမာယ ဇာတိယာ မနုဿလောကေ**တိ-အာဒိ၊ ဧတ္ထ ဇာတိ-သဒ္ဒေါ အတ္ထေဝ သင်္ခတလက္ခဏေ "ဇာတိ ဒွီဟိ ခန္ဓေဟိ သင်္ဂဟိတာ"တိအာဒီသု[1]။ အတ္ထိ နိကာယေ "နိဂဏ္ဌာ နာမ သမဏဇာတီ"တိ-အာဒီသု[2]။ အတ္ထိ ပဋိသန္ဓိယံ "ယံ မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ပဌမံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ၊ ပဌမံ ဝိညာဏံ ပါတုဘူတံ၊ တဒုပါဒါယ သာဝဿ ဇာတီ"တိအာဒီသု[3]။ အတ္ထိ ကုလေ "အက္ခိတ္တော အနုပကုဋ္ဌော ဇာတိဝါဒေန"တိအာဒီသု[4]။ အတ္ထိ ပသုတိယံ "သမ္ပတိဇာတော အာနန္ဒ ဗောဓိသတ္တော"တိအာဒီသု[5]။ အတ္ထိ ဘဝေ "ဧကမ္ပိ ဇာတိံ ဒွေပိ ဇာတိယော"တိအာဒီသု[6]။ ဣဓာပိ ဘဝေ ဧဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တသ္မာ ပုရိမာယ ဇာတိယာ ပုရိမသ္မိံ ဘဝေ အနန္တရာတီတေ ပုရိမေ အတ္တဘာဝေတိ အတ္ထော။ ဘုမ္မတ္ထေ ဟိဒံ ကရဏဝစနံ။ **မနုဿလောကေ**တိ မနုဿလောကဘဝေ၊ ရာဇဂဟံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဩကာသလောကော ဟိ ဣဓ အဓိပ္ပေတော၊ သတ္တလောကော ပန "မနုဿေသူ"တိ ဣမိနာ ဝုတ္တောယေဝ။

၂၀။ **အဒ္ဒသ**န္တိ အဒ္ဒက္ခိံ။ **ဝိရဇ**န္တိ ဝိဂတရာဂါဒိရဇတ္တာ ဝိရဇံ။ **ဘိက္ခု**န္တိ ဘိန္နကိလေသတ္တာ ဘိက္ခုံ၊ သဗ္ဗသော ကိလေသကာလုဿိယာဘာဝေန ဝိပ္ပသန္နစိတ္တတာယ **ဝိပ္ပသန္နံ၊** အနာဝိလသင်္ကပ္ပတာယ **အနာဝိလံ။** ပုရိမံ ပုရိမံ စေတ္ထ ပဒံ ပစ္ဆိမဿ ပစ္ဆိမဿ ကာရဏဝစနံ၊ ဝိဂတရာဂါဒိရဇတ္တာ ဘိန္နကိလေသတာယ ဘိက္ခုံ, ဘိန္နကိလေသတ္တာ ကိလေသကာလုဿိယာဘာဝေန ဝိပ္ပသန္နံ, ဝိပ္ပသန္နမနတ္တာ အနာဝိလန္တိ။ ပစ္ဆိမံ ပစ္ဆိမံ ဝါ ပဒံ ပုရိမဿ ပုရိမဿ ကာရဏဝစနံ၊ ဝိရဇံ ဘိက္ခုဂုဏယောဂတော။ ဘိန္နကိလေသော ဟိ ဘိက္ခု။ ဘိက္ခုံ ဝိပ္ပသန္နဘာဝတော။ ကိလေသကာလုဿိယာဘာဝေန ဝိပ္ပသန္နမာနသော ဟိ ဘိက္ခု။ ဝိပ္ပသန္နံ အနာဝိလသင်္ကပ္ပဘာဝတောတိ။ ရာဂရဇာဘာဝေန ဝါ "ဝိရဇ"န္တိ ဝုတ္တံ၊ ဒေါသကာလုဿိယာဘာဝေန "ဝိပ္ပသန္န"န္တိ၊ မောဟဗျာကုလာဘာဝေန "အနာဝိလ"န္တိ။ ဧဝံဘူတော ပရမတ္ထတော ဘိက္ခု နာမ ဟောတီတိ "ဘိက္ခု"န္တိ ဝုတ္တံ။ **အဒါသဟ**န္တိ အဒါသိံ အဟံ။ **ပီဌ**န္တိ တဒါ မမ သန္တိကေ ဝိဇ္ဇမာနံ ဘဒ္ဒပီဌံ။ **ပသန္နာ**တိ ကမ္မဖလသဒ္ဓါယ ရတနတ္တယသဒ္ဓါယ စ ပသန္နစိတ္တာ။ **သေဟိ ပါဏိဘီ**တိ အညံ အနာဏာပေတွာ အတ္တနော ဟတ္ထေဟိ ဥပနီယ ပီဌံ ပညာပေတွာ အဒါသိန္တိ အတ္ထော။

ဧတ္ထ စ "ဝိရဇံ ဘိက္ခုံ ဝိပ္ပသန္နမနာဝိလ"န္တိ ဣမိနာ ခေတ္တသမ္ပတ္တိံ ဒဿေတိ၊ "ပသန္နာ"တိ ဣမိနာ စိတ္တသမ္ပတ္တိံ၊ "သေဟိ ပါဏိဘီ"တိ ဣမိနာ ပယောဂသမ္ပတ္တိံ။

၁-အဘိ ၃-၁၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၂၀၆-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဝိ ၃-၁၂၉-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဒီ ၁-၁၀၆-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ဒီ ၂-၁၃၊ မ ၃-၁၆၄-ပိဋ္ဌေသု။ ၆-ဒ ၁-၇၆၊ မ ၁-၂၇-ပိဋ္ဌေသု။

tathā “pasannā”ti iminā sakkaccadānaṁ anupahaccadānanti ca ime dve dānaguṇā dassitā, “sehi pāṇibhī”ti iminā sahatthena dānaṁ anupaviddhadānanti[1] ime dve dānaguṇā dassitā, pītavatthassa attharaṇena nisīdanakālaññutāya cittiṁ[2] katvā dānaṁ kālena dānanti ime dve dānaguṇā dassitāti veditabbā. Sesaṁ heṭṭhā vuttanayameva.

Tatiyapīṭhavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Catutthapīṭhavimānavaṇṇanā

Pīṭhaṁ te veḷuriyamayanti Catutthapīṭhavimānaṁ. Imassāpi vatthu Rājagahe samuṭṭhitaṁ, taṁ Dutiyavimāne vuttanayeneva veditabbaṁ. Nīlavatthena hi attharitvā pīṭhassa dinnattā imissāpi vimānaṁ veḷuriyamayaṁ nibbattaṁ. Sesaṁ Paṭhamavimāne vuttasadisaṁ. Tena vuttaṁ—

23. “Pīṭhaṁ te veḷuriyamayaṁ uḷāraṁ,
Manojavaṁ gacchati yenakāmaṁ.
Alaṅkate malyadhare suvatthe,
Obhāsasi vijjurivabbhakūṭaṁ.

24. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

25. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.

26. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1. Anupaviṭṭhadānanti (Ka) 2. Cittaṁ (Sī)

တထာ “ပသန္နာ”တိ ဣမိနာ သက္ကစ္စဒါနံ အနုပဟစ္စဒါနန္တိ စ ဣမေ ဒွေ ဒါနဂုဏာ ဒဿိတာ၊ “သေဟိ ပါဏိဘိ”တိ ဣမိနာ သဟတ္ထေန ဒါနံ အနုပဝိဒ္ဓဒါနန္တိ[၁] ဣမေ ဒွေ ဒါနဂုဏာ ဒဿိတာ၊ ပီတဝတ္ထဿ အတ္ထရဏေန နိသီဒနကာလညုတာယ စိတ္တိံ[၂] ကတွာ ဒါနံ ကာလေန ဒါနန္တိ ဣမေ ဒွေ ဒါနဂုဏာ ဒဿိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သေသံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

တတိယပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-စတုတ္ထပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ပီဌံ တေ ဝေဠုရိယမယန္တိ စတုတ္ထပီဌဝိမာနံ။ ဣမဿာပိ ဝတ္ထု ရာဇဂဟေ သမုဋ္ဌိတံ၊ တံ ဒုတိယဝိမာနေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ နီလဝတ္ထေန ဟိ အတ္ထရိတွာ ပီဌဿ ဒိန္နတ္တာ ဣမိဿာပိ ဝိမာနံ ဝေဠုရိယမယံ နိဗ္ဗတ္တံ။ သေသံ ပဌမဝိမာနေ ဝုတ္တသဒိသံ။ တေန ဝုတ္တံ—

၂၃။ “ပီဌံ တေ ဝေဠုရိယမယံ ဥဠာရံ၊
မနောဇဝံ ဂစ္ဆတိ ယေနကာမံ။
အလင်္ကတေ မလျဓရေ သုဝတ္ထေ၊
ဩဘာသသိ ဝိဇ္ဇုရိဝဗ္ဘကူဋံ။

၂၄။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၂၅။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၂၆။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁-အနုပဝိဋ္ဌဒါနန္တိ (က) ၂-စိတ္တံ (သီ)

27. Appassa kammassa phalaṁ mamedaṁ,
Yenamhi evaṁ jalitānubhāvā.
Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Purimāya jātiyā manussaloke.

28. Addasaṁ virajaṁ bhikkhuṁ, vippasannamanāvilaṁ.
Tassa adāsahaṁ pīṭhaṁ, pasannā sehi pāṇibhi.

29. Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

30. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

Etthāpi hi nīlavatthena attharitvā pīṭhassa dinnattā imissāpi vimānaṁ veḷuriyamayaṁ nibbattaṁ, tenevettha “pīṭhaṁ te veḷuriyamayan”ti-ādito āgataṁ. Sesaṁ tatiyasadisamevāti tattha vuttanayeneva attho veditabbo.

Catutthapīṭhavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Kuñjaravimānavaṇṇanā

Kuñjaro te varārohoti Kuñjaravimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane kalandakanivāpe. Athekadivasaṁ Rājagahanagare nakkhattaṁ ghositaṁ, nāgarā vīthiyo sodhetvā vālukaṁ okiritvā[1] lājapañcamakāni pupphāni vippakiriṁsu, gehadvāre gehadvāre kadaliyo ca puṇṇaghaṭe ca ṭhapesuṁ, yathāvibhavaṁ nānāvirāgavaṇṇavicittā

1. Ākiritvā (Sī)

၂၇။ အပ္ပဿ ကမ္မဿ ဖလံ မမေဒံ၊
ယေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ။
အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ပုရိမာယ ဇာတိယာ မနုဿလောကေ။

၂၈။ အဒ္ဒသံ ဝိရဇံ ဘိက္ခုံ၊ ဝိပ္ပသန္နမနာဝိလံ။
တဿ အဒါသဟံ ပီဌံ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

၂၉။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၃၀။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

ဧတ္ထာပိ ဟိ နီလဝတ္ထေန အတ္ထရိတွာ ပီဌဿ ဒိန္နတ္တာ ဣမိဿာပိ ဝိမာနံ ဝေဠုရိယမယံ နိဗ္ဗတ္တံ၊ တေနေဝေတ္ထ “ပီဌံ တေ ဝေဠုရိယမယ”န္တိ အာဒိတော အာဂတံ။ သေသံ တတိယသဒိသမေဝါတိ တတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

စတုတ္ထပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-ကုဉ္ဇရဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ကုဉ္ဇရော တေ ဝရာရောဟောတိ ကုဉ္ဇရဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ ကလန္ဒကနိဝါပေ။ အထေကဒိဝသံ ရာဇဂဟနဂရေ နက္ခတ္တံ ဃောသိတံ၊ နာဂရာ ဝီထိယော သောဓေတွာ ဝါလုကံ ဩကိရိတွာ[1] လာဇပဉ္စမကာနိ ပုပ္ဖါနိ ဝိပ္ပကိရိံသု၊ ဂေဟဒွါရေ ဂေဟဒွါရေ ကဒလိယော စ ပုဏ္ဏဃဋေ စ ဌပေသုံ၊ ယထာဝိဘဝံ နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏဝိစိတ္တာ

၁-အာကိရိတွာ (သီ)

dhajapaṭākādayo ussāpesuṁ, sabbo jano attano attano vibhavānurūpaṁ sumaṇḍitapasādhito nakkhattakīḷaṁ kīḷi[1], sakalanagaraṁ devanagaraṁ viya alaṅkatapaṭiyattaṁ ahosi. Atha Bimbisāramahārājā pubbacārittavasena mahājanassa cittānurakkhaṇatthañca attano rājabhavanato nikkhamitvā mahantena parivārena mahatā rājānubhāvena uḷārena sirisobhaggena nagaraṁ padakkhiṇaṁ karoti.

Tena ca samayena Rājagahavāsinī ekā kuladhītā rañño taṁ vibhavasampattiṁ sirisobhaggaṁ rājānubhāvañca passitvā acchariyabbhutacittajātā “ayaṁ deviddhisadisā vibhavasampatti kīdisena nu kho kammunā labbhatī”ti paṇḍitasammate pucchi. Te tassā kathesuṁ “bhadde puññakammaṁ nāma cintāmaṇisadisaṁ kapparukkhasadisaṁ, khettasampattiyā cittasampattiyā ca sati yaṁ yaṁ patthetvā karoti, taṁ taṁ nipphādetiyeva. Apica āsanadānena uccākulīnatā hoti, annadānena balasampattipaṭilābho, vatthadānena vaṇṇasampattipaṭilābho, yānadānena sukhavisesapaṭilābho, dīpadānena cakkhusampattipaṭilābho, āvāsadānena sabbasampattipaṭilābho hotī”ti. Sā taṁ sutvā “devasampatti ito uḷārā hoti maññe”ti tattha cittaṁ ṭhapetvā puññakiriyāya ativiya ussāhajātā ahosi.

Mātāpitaro cassā ahataṁ vatthayugaṁ navapīṭhaṁ ekaṁ padumakalāpaṁ sappimadhusakkharā taṇḍulakhīrāni ca paribhogatthāya pesesuṁ. Sā tāni disvā “ahañca dānaṁ dātukāmā, ayañca me deyyadhammo laddho”ti tuṭṭhamānasā dutiyadivase dānaṁ sajjentī appodakamadhupāyāsaṁ sampādetvā tassa parivārabhāvena aññampi bahuṁ khādanīyabhojanīyaṁ paṭiyādetvā dānagge gandhaparibhaṇḍaṁ katvā vikasitapadumapattakiñjakkhakesaropasobhitesu padumesu[2] āsanaṁ paññāpetvā ahatena setavatthena attharitvā āsanassa catunnaṁ pādānaṁ upari cattāri padumāni mālāguḷañca ṭhapetvā āsanassa upari vitānaṁ bandhitvā mālādāma-olambakadāmāni olambitvā āsanassa samantato bhūmiṁ sakesarehi padumapattehi

1. Kīḷati (Sī) 2. Katvā vikasitesu padumesu (Sī)

ဓဇပဋာကာဒယော ဥဿာပေသုံ၊ သဗ္ဗော ဇနော အတ္တနော အတ္တနော ဝိဘဝါနုရူပံ သုမဏ္ဍိတပသာဓိတော နက္ခတ္တကီဠံ ကီဠိ[၁]၊ သကလနဂရံ ဒေဝနဂရံ ဝိယ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ အဟောသိ။ အထ ဗိမ္ဗိသာရမဟာရာဇာ ပုဗ္ဗစာရိတ္တဝသေန မဟာဇနဿ စိတ္တာနုရက္ခဏတ္ထဉ္စ အတ္တနော ရာဇဘဝနတော နိက္ခမိတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန မဟတာ ရာဇာနုဘာဝေန ဥဠာရေန သိရိသောဘဂ္ဂေန နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကရောတိ။

တေန စ သမယေန ရာဇဂဟဝါသိနီ ဧကာ ကုလဓီတာ ရညော တံ ဝိဘဝသမ္ပတ္တိံ သိရိသောဘဂ္ဂံ ရာဇာနုဘာဝဉ္စ ပဿိတွာ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတာ “အယံ ဒေဝိဒ္ဓိသဒိသာ ဝိဘဝသမ္ပတ္တိ ကီဒိသေန နု ခေါ ကမ္မုနာ လဗ္ဘတီ”တိ ပဏ္ဍိတသမ္မတေ ပုစ္ဆိ။ တေ တဿာ ကထေသုံ “ဘဒ္ဒေ ပုညကမ္မံ နာမ စိန္တာမဏိသဒိသံ ကပ္ပရုက္ခသဒိသံ၊ ခေတ္တသမ္ပတ္တိယာ စိတ္တသမ္ပတ္တိယာ စ သတိ ယံ ယံ ပတ္ထေတွာ ကရောတိ၊ တံ တံ နိပ္ဖါဒေတိယေဝ။ အပိစ အာသနဒါနေန ဥစ္စာကုလီနတာ ဟောတိ၊ အန္နဒါနေန ဗလသမ္ပတ္တိပဋိလာဘော၊ ဝတ္ထဒါနေန ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိပဋိလာဘော၊ ယာနဒါနေန သုခဝိသေသပဋိလာဘော၊ ဒီပဒါနေန စက္ခုသမ္ပတ္တိပဋိလာဘော၊ အာဝါသဒါနေန သဗ္ဗသမ္ပတ္တိပဋိလာဘော ဟောတီ”တိ။ သာ တံ သုတွာ “ဒေဝသမ္ပတ္တိ ဣတော ဥဠာရာ ဟောတိ မညေ”တိ တတ္ထ စိတ္တံ ဌပေတွာ ပုညကိရိယာယ အတိဝိယ ဥဿာဟဇာတာ အဟောသိ။

မာတာပိတရော စဿာ အဟတံ ဝတ္ထယုဂံ နဝပီဌံ ဧကံ ပဒုမကလာပံ သပ္ပိမဓုသက္ခရာ တဏ္ဍုလခီရာနိ စ ပရိဘောဂတ္ထာယ ပေသေသုံ။ သာ တာနိ ဒိသွာ “အဟဉ္စ ဒါနံ ဒါတုကာမာ၊ အယဉ္စ မေ ဒေယျဓမ္မော လဒ္ဓေါ”တိ တုဋ္ဌမာနသာ ဒုတိယဒိဝသေ ဒါနံ သဇ္ဇေန္တီ အပ္ပောဒကမဓုပါယာသံ သမ္ပာဒေတွာ တဿ ပရိဝါရဘာဝေန အညမ္ပိ ဗဟုံ ခါဒနီယဘောဇနီယံ ပဋိယာဒေတွာ ဒါနဂ္ဂေ ဂန္ဓပရိဘဏ္ဍံ ကတွာ ဝိကသိတပဒုမပတ္တကိဉ္ဇက္ခကေသရောပသောဘိတေသု ပဒုမေသု[၂] အာသနံ ပညာပေတွာ အဟတေန သေတဝတ္ထေန အတ္ထရိတွာ အာသနဿ စတုန္နံ ပါဒါနံ ဥပရိ စတ္တာရိ ပဒုမာနိ မာလာဂုဠဉ္စ ဌပေတွာ အာသနဿ ဥပရိ ဝိတာနံ ဗန္ဓိတွာ မာလာဒါမဩလမ္ဗကဒါမာနိ ဩလမ္ဗိတွာ အာသနဿ သမန္တတော ဘူမိံ သကေသရေဟိ ပဒုမပတ္တေဟိ

၁-ကီဠတိ (သီ) ၂-ကတွာ ဝိကသိတေသု ပဒုမေသု (သီ)

sabbasantharaṁ santharitvā “dakkhiṇeyye āgate pūjessāmī”ti pupphapūritaṁ caṅkoṭakaṁ ekamante ṭhapesi.

Athevaṁ katadānūpakaraṇasaṁvidhānā sīsaṁnhātā suddhavatthanivatthā suddhuttarāsaṅgā velaṁ sallakkhetvā ekaṁ dāsiṁ āṇāpesi “gaccha je amhākaṁ tādisaṁ dakkhiṇeyyaṁ pariyesāhī”ti. Tena ca samayena āyasmā Sāriputto sahassathavikaṁ nikkhipanto viya Rājagahe piṇḍāya caranto antaravīthiṁ paṭipanno hoti. Atha sā dāsī theraṁ vanditvā āha “bhante tumhākaṁ pattaṁ me dethā”ti. “Ekissā upāsikāya anuggahatthaṁ ito ethā”ti ca āha. Thero tassā pattaṁ adāsi. Sā theraṁ gehaṁ pavesesi. Atha sā itthī therassa paccuggamanaṁ katvā āsanaṁ dassetvā “nisīdatha bhante, idamāsanaṁ paññattan”ti vatvā there tattha nisinne sakesarehi padumapattehi theraṁ pūjayamānā āsanassa samantato okiritvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā sappimadhusakkharāsammissena appodakamadhupāyāsena parivisi. Parivisantī ca “imassa me puññassānubhāvena dibbagajakūṭāgārapallaṅkasobhitā dibbasampattiyo hontu, sabbāsu pavattīsu padumā nāma mā vigatā hontū”ti patthanaṁ akāsi. Puna there katabhattakicce pattaṁ dhovitvā sappimadhusakkharāhi pūretvā pallaṅke[1] atthataṁ sāṭakaṁ cumbaṭakaṁ katvā therassa hatthe ṭhapetvā there ca anumodanaṁ katvā pakkamante dve purise āṇāpesi “therassa hatthe pattaṁ imañca pallaṅkaṁ vihāraṁ netvā therassa niyyātetvā āgacchathā”ti. Te tathā akaṁsu.

Sā aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane yojanasatubbedhe kanakavimāne nibbatti accharāsahassaparivārā, patthanāvasena cassā pañcayojanubbedho padumamālālaṅkato samantato padumapattakiñjakkhakesaropasobhito manuññadassano sukhasamphasso vividharatanaraṁsijālasamujjalahemābharaṇavibhūsito gajavaro nibbatti, tassūpari yathāvuttasobhātisayayutto yojaniko kanakapallaṅko nibbatti. Sā dibbasampattiṁ anubhavantī antarantarā taṁ kuñjaravimānassa upari ratanavicittaṁ pallaṅkaṁ abhiruyha mahatā devatānubhāvena Nandanavanaṁ gacchati. Athekasmiṁ ussavadivase devatāsu yathāsakaṁ dibbānubhāvena

1. Pīṭhe (Sī)

သဗ္ဗသန္ထရံ သန္ထရိတွာ “ဒက္ခိဏေယျေ အာဂတေ ပူဇေဿာမီ”တိ ပုပ္ဖပူရိတံ စင်္ကောဋကံ ဧကမန္တေ ဌပေသိ။

အထေဝံ ကတဒါနူပကရဏသံဝိဓာနာ သီသံနှာတာ သုဒ္ဓဝတ္ထနိဝတ္ထာ သုဒ္ဓုတ္တရာသင်္ဂါ ဝေလံ သလ္လက္ခေတွာ ဧကံ ဒါသိံ အာဏာပေသိ “ဂစ္ဆ ဇေ အမှာကံ တာဒိသံ ဒက္ခိဏေယျံ ပရိယေသာဟီ”တိ။ တေန စ သမယေန အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော သဟဿထဝိကံ နိက္ခိပန္တော ဝိယ ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော အန္တရဝီထိံ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ အထ သာ ဒါသီ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “ဘန္တေ တုမှာကံ ပတ္တံ မေ ဒေထာ”တိ။ “ဧကိဿာ ဥပါသိကာယ အနုဂ္ဂဟတ္ထံ ဣတော ဧထာ”တိ စ အာဟ။ ထေရော တဿာ ပတ္တံ အဒါသိ။ သာ ထေရံ ဂေဟံ ပဝေသေသိ။ အထ သာ ဣတ္ထီ ထေရဿ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ အာသနံ ဒဿေတွာ “နိသီဒထ ဘန္တေ၊ ဣဒမာသနံ ပညတ္တ”န္တိ ဝတွာ ထေရေ တတ္ထ နိသိန္နေ သကေသရေဟိ ပဒုမပတ္တေဟိ ထေရံ ပူဇယမာနာ အာသနဿ သမန္တတော ဩကိရိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ သပ္ပိမဓုသက္ခရာသမ္မိဿေန အပ္ပောဒကမဓုပါယာသေန ပရိဝိသိ။ ပရိဝိသန္တီ စ “ဣမဿ မေ ပုညဿာနုဘာဝေန ဒိဗ္ဗဂဇကူဋာဂါရပလ္လင်္ကသောဘိတာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယော ဟောန္တု၊ သဗ္ဗာသု ပဝတ္တီသု ပဒုမာ နာမ မာ ဝိဂတာ ဟောန္တူ”တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ ပုန ထေရေ ကတဘတ္တကိစ္စေ ပတ္တံ ဓောဝိတွာ သပ္ပိမဓုသက္ခရာဟိ ပူရေတွာ ပလ္လင်္ကေ[၁] အတ္ထတံ သာဋကံ စုမ္ဗဋကံ ကတွာ ထေရဿ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ ထေရေ စ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကမန္တေ ဒွေ ပုရိသေ အာဏာပေသိ “ထေရဿ ဟတ္ထေ ပတ္တံ ဣမဉ္စ ပလ္လင်္ကံ ဝိဟာရံ နေတွာ ထေရဿ နိယျာတေတွာ အာဂစ္ဆထာ”တိ။ တေ တထာ အကံသု။

သာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ယောဇနသတုဗ္ဗေဓေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရာ၊ ပတ္ထနာဝသေန စဿာ ပဉ္စယောဇနုဗ္ဗေဓော ပဒုမမာလာလင်္ကတော သမန္တတော ပဒုမပတ္တကိဉ္ဇက္ခကေသရောပသောဘိတော မနုညဒဿနော သုခသမ္ဖဿော ဝိဝိဓရတနရံသိဇာလသမုဇ္ဇလဟေမာဘရဏဝိဘူသိတော ဂဇဝရော နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿူပရိ ယထာဝုတ္တသောဘာတိသယယုတ္တော ယောဇနိကော ကနကပလ္လင်္ကော နိဗ္ဗတ္တိ။ သာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တီ အန္တရန္တရာ တံ ကုဉ္ဇရဝိမာနဿ ဥပရိ ရတနဝိစိတ္တံ ပလ္လင်္ကံ အဘိရုယှ မဟတာ ဒေဝတာနုဘာဝေန နန္ဒနဝနံ ဂစ္ဆတိ။ အထေကသ္မိံ ဥဿဝဒိဝသေ ဒေဝတာသု ယထာသကံ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေန

၁-ပီဌေ (သီ)

uyyānakīḷanatthaṁ Nandanavanaṁ gacchantīsūti[1] ādinā sabbaṁ Paṭhamapīṭhavimānavaṇṇanāyaṁ āgatasadisaṁ, tasmā tattha vuttanayeneva veditabbaṁ. Idha pana thero[1]—

31. "Kuñjaro te varāroho, nānāratanakappano.
Ruciro thāmavā javasampanno, ākāsamhi samīhati.

32. Padumi padmapattakkhi, padmuppalajutindharo.
Paddhacuṇṇābhikiṇṇaṅgo, soṇṇapokkharamāladhā.

33. Padumānusaṭaṁ maggaṁ, padmapattavibhūsitaṁ.
Ṭhitaṁ vaggu manugghātī, mitaṁ gacchati vāraṇo.

34. Tassa pakkamamānassa, soṇṇakaṁsā ratissarā.
Tesaṁ suyyati nigghoso, tūriye pañcaṅgike yathā.

35. Tassa nāgassa khandhamhi, sucivatthā alaṅkatā.
Mahantaṁ accharāsaṁghaṁ, vaṇṇena atirocasi.

36. Dānassa te idaṁ phalaṁ, atho sīlassa vā pana.
Atho añjalikammassa, taṁ me akkhāhi pucchitā"ti āha.

31. Tattha **kuñjaro te varārohoti** kuñje giritaṭe[2] ramati abhiramati, tattha vā ravati[3] koñcanādaṁ nadanto vicarati, kuṁ vā pathaviṁ tadabhighātena jarayatīti kuñjaro, giricarādibhedo manussaloke hatthī, ayaṁ pana kīḷanakāle kuñjarasadisatāya evaṁ vutto. Āruyhatīti āroho, ārohanīyoti attho. Varo aggo seṭṭho

1-1. Sā devatā dibbavatthanivatthā dibbābharaṇavibhūsitā accharāsahassaparivārā sakabhavanā nikkhamitvā taṁ kuñjaravimānaṁ abhiruyha mahatiyā deviddhiyā mahantena sirisobhaggena samantato cando viya sūriyo viya ca obhāsentī uyyānaṁ gacchati. Tena ca samayena āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayena devacārikaṁ caranto Tāvatiṁsabhavanaṁ upagato tassā devatāya avidūre attānaṁ dassesi. Atha sā devatā taṁ disvā uppannabalavapasādagāravā sahasā pallaṅkato oruyha theraṁ upasaṅkamitvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā dasanakhasamodhānasamujjalaṁ añjaliṁ paggayha namassamānā aṭṭhāsi. Atha naṁ thero tāya devatāya katakammaṁ kathāpetvā sadevakassa lokassa kammaphalaṁ paccakkhaṁ kātukāmo (Sī)

2. Giritale (Ka) 3. Carati (Ka)

ဥယျာနကီဠနတ္ထံ နန္ဒနဝနံ ဂစ္ဆန္တီသူတိ[၁] အာဒိနာ သဗ္ဗံ ပဌမပီဌဝိမာနဝဏ္ဏနာယံ အာဂတသဒိသံ၊ တသ္မာ တတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣဓ ပန ထေရော[၁]—

၃၁။ “ကုဉ္ဇရော တေ ဝရာရောဟော၊ နာနာရတနကပ္ပနော။
ရုစိရော ထာမဝါ ဇဝသမ္ပန္နော၊ အာကာသမှိ သမီဟတိ။

၃၂။ ပဒုမိ ပဒ္မပတ္တက္ခိ၊ ပဒ္မုပ္ပလဇုတိန္ဓရော။
ပဒ္မစုဏ္ဏာဘိကိဏ္ဏင်္ဂေါ၊ သောဏ္ဏပေါက္ခရမာလဓာ။

၃၃။ ပဒုမာနုသဋံ မဂ္ဂံ၊ ပဒ္မပတ္တဝိဘူသိတံ။
ဌိတံ ဝဂ္ဂု မနုဂ္ဃာတီ၊ မိတံ ဂစ္ဆတိ ဝါရဏော။

၃၄။ တဿ ပက္ကမမာနဿ၊ သောဏ္ဏကံသာ ရတိဿရာ။
တေသံ သုယျတိ နိဂ္ဃောသော၊ တူရိယေ ပဉ္စင်္ဂိကေ ယထာ။

၃၅။ တဿ နာဂဿ ခန္ဓမှိ၊ သုစိဝတ္ထာ အလင်္ကတာ။
မဟန္တံ အစ္ဆရာသံဃံ၊ ဝဏ္ဏေန အတိရောစသိ။

၃၆။ ဒါနဿ တေ ဣဒံ ဖလံ၊ အထော သီလဿ ဝါ ပန။
အထော အဉ္ဇလိကမ္မဿ၊ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတာ”တိ အာဟ။

၃၁။ တတ္ထ **ကုဉ္ဇရော တေ ဝရာရောဟော**တိ ကုဉ္ဇေ ဂိရိတဋေ[၂] ရမတိ အဘိရမတိ, တတ္ထ ဝါ ရဝတိ[၃] ကောဉ္စနာဒံ နဒန္တော ဝိစရတိ, ကုံ ဝါ ပထဝိံ တဒဘိဃာတေန ဇရယတီတိ ကုဉ္ဇရော၊ ဂိရိစရာဒိဘေဒေါ မနုဿလောကေ ဟတ္ထီ၊ အယံ ပန ကီဠနကာလေ ကုဉ္ဇရသဒိသတာယ ဧဝံ ဝုတ္တော။ အာရုယှတီတိ အာရောဟော၊ အာရောဟနီယောတိ အတ္ထော။ ဝရော အဂ္ဂေါ သေဋ္ဌော

၁-၁. သာ ဒေဝတာ ဒိဗ္ဗဝတ္ထနိဝတ္ထာ ဒိဗ္ဗာဘရဏဝိဘူသိတာ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရာ သကဘဝနာ နိက္ခမိတွာ တံ ကုဉ္ဇရဝိမာနံ အဘိရုယှ မဟတိယာ ဒေဝိဒ္ဓိယာ မဟန္တေန သိရိသောဘဂ္ဂေန သမန္တတော စန္ဒော ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ဩဘာသေန္တီ ဥယျာနံ ဂစ္ဆတိ၊ တေန စ သမယေန အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တာဝတိံသဘဝနံ ဥပဂတော တဿာ ဒေဝတာယ အဝိဒူရေ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ အထ သာ ဒေဝတာ တံ ဒိသွာ ဥပ္ပန္နဗလဝပသာဒဂါရဝါ သဟသာ ပလ္လင်္ကတော ဩရုယှ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဒသနခသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ နမဿမာနာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ထေရော တာယ ဒေဝတာယ ကတကမ္မံ ကထာပေတွာ သဒေဝကဿ လောကဿ ကမ္မဖလံ ပစ္စက္ခံ ကာတုကာမော (သီ)

၂-ဂိရိတလေ (က) ၃-စရတိ (က)

ārohoti varāroho, uttamayānanti vuttaṁ hoti. **Nānāratanakappano**ti nānāvidhāni ratanāni etesanti nānāratanā, kumbhālaṅkārādihatthālaṅkārā. Tehi vihito kappano sannāho yassa so nānāratanakappano. Ruciṁ abhiratiṁ detīti **ruciro,** manuññoti attho. **Thāmavā**ti thiro, balavāti attho. **Javasampanno**ti sampannajavo, sīghajavoti vuttaṁ hoti. **Ākāsamhi samīhatī**ti ākāse antalikkhe sammā īhati, āruḷhānaṁ kho taṁ akaronto carati gacchatīti attho.

32. **Padumī**ti padumasamānavaṇṇatāya "paduman"ti laddhanāmena kumbhavaṇṇena samannāgatattā padumī. **Padmapattakkhī**ti[1] kamaladalasadisanayane, ālapanametaṁ[2] tassā devatāya. **Padmuppalajutindharo**ti dibbapadumuppalamālālaṅkatasarīratāya tahaṁ tahaṁ vipphurantaṁ vijjotamānaṁ padumuppalajutiṁ dhāretīti padumuppalajutindharo. **Padmacuṇṇābhikiṇṇaṅgo**ti padumapattakiñjakkhakesarehi samantato okiṇṇagatto. **Soṇṇapokkharamāladhā**ti[3] hemamayakamalamālābhārī.

33. **Padumānusaṭaṁ maggaṁ padmapattavibhūsitan**ti hatthino padanikkhepe padanikkhepe tassa pādaṁ sandhārentehi mahantehi padumehi anusaṭaṁ vippakiṇṇaṁ, nānāvirāgavaṇṇehi tesaṁyeva ca pattehi ito cito ca paribbhamantehi visesato maṇḍitatāya vibhūsitaṁ maggaṁ gacchatīti yojanā. **Ṭhitan**ti idaṁ maggavisesanaṁ, padumapattavibhūsitaṁ hutvā ṭhitaṁ magganti attho. **Vaggū**ti cāru, kiriyāvisesanañcetaṁ, ma-kāro padasandhikaro. **Anugghātī**ti na ugghāti, attano upari nisinnānaṁ īsakampi khobhaṁ akarontoti attho. **Mitan**ti nimmitaṁ, nikkhepapadaṁ vītikkamanti[4] attho. Ayaṁ hettha attho "vaggu cāru padanikkhepaṁ katvā gacchatī"ti. **Mitan**ti vā parimitaṁ pamāṇayuttaṁ, nātisīghaṁ nātisaṇikanti vuttaṁ hoti. **Vāraṇo**ti hatthī. So hi paccatthikavāraṇato gamanaparikkilesavāraṇato ca "vāraṇo"ti vuccati.

---

1. Padumapattakkhīti (Sī) 2. Ālapanaṁ hetaṁ (Sī)
3. Soṇṇapokkharamālavāti (Sī) 4. Mitanti timitaṁ, padanikkhepapadavītikkamanti (Sī)

အာရောဟောတိ ဝရာရောဟော၊ ဥတ္တမယာနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **နာနာရတနကပ္ပနော**တိ နာနာဝိဓာနိ ရတနာနိ ဧတေသန္တိ နာနာရတနာ၊ ကုမ္ဘာလင်္ကာရာဒိဟတ္ထာလင်္ကာရာ။ တေဟိ ဝိဟိတော ကပ္ပနော သန္နာဟော ယဿ သော နာနာရတနကပ္ပနော။ ရုစိံ အဘိရတိံ ဒေတီတိ **ရုစိရော၊** မနုညောတိ အတ္ထော။ **ထာမဝါ**တိ ထိရော၊ ဗလဝါတိ အတ္ထော။ **ဇဝသမ္ပန္နော**တိ သမ္ပန္နဇဝေါ၊ သီဃဇဝေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အာကာသမှိ သမီဟတီ**တိ အာကာသေ အန္တလိက္ခေ သမ္မာ ဤဟတိ၊ အာရုဠှာနံ ခေါ တံ အကရောန္တော စရတိ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။

၃၂။ **ပဒုမီ**တိ ပဒုမသမာနဝဏ္ဏတာယ "ပဒုမ"န္တိ လဒ္ဓနာမေန ကုမ္ဘဝဏ္ဏေန သမန္နာဂတတ္တာ ပဒုမီ။ **ပဒ္မပတ္တက္ခီ**တိ[1] ကမလဒလသဒိသနယနေ၊ အာလပနမေတံ[2] တဿာ ဒေဝတာယ။ **ပဒ္မုပ္ပလဇုတိန္ဓရော**တိ ဒိဗ္ဗပဒုမုပ္ပလမာလာလင်္ကတသရီရတာယ တဟံ တဟံ ဝိပ္ဖုရန္တံ ဝိဇ္ဇောတမာနံ ပဒုမုပ္ပလဇုတိံ ဓာရေတီတိ ပဒုမုပ္ပလဇုတိန္ဓရော။ **ပဒ္မစုဏ္ဏာဘိကိဏ္ဏင်္ဂေါ**တိ ပဒုမပတ္တကိဉ္ဇက္ခကေသရေဟိ သမန္တတော ဩကိဏ္ဏဂတ္တော။ **သောဏ္ဏပေါက္ခရမာလဓာ**တိ[3] ဟေမမယကမလမာလာဘာရီ။

၃၃။ **ပဒုမာနုသဋံ မဂ္ဂံ ပဒ္မပတ္တဝိဘူသိတ**န္တိ ဟတ္ထိနော ပဒနိက္ခေပေ ပဒနိက္ခေပေ တဿ ပါဒံ သန္ဓာရေန္တေဟိ မဟန္တေဟိ ပဒုမေဟိ အနုသဋံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏံ၊ နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏေဟိ တေသံယေဝ စ ပတ္တေဟိ ဣတော စိတော စ ပရိဗ္ဘမန္တေဟိ ဝိသေသတော မဏ္ဍိတတာယ ဝိဘူသိတံ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတီတိ ယောဇနာ။ **ဌိတ**န္တိ ဣဒံ မဂ္ဂဝိသေသနံ၊ ပဒုမပတ္တဝိဘူသိတံ ဟုတွာ ဌိတံ မဂ္ဂန္တိ အတ္ထော။ **ဝဂ္ဂူ**တိ စာရု၊ ကိရိယာဝိသေသနဉ္စေတံ၊ မ-ကာရော ပဒသန္ဓိကရော။ **အနုဃ္ဃာတီ**တိ န ဥဃ္ဃာတိ၊ အတ္တနော ဥပရိ နိသိန္နာနံ ဤသကမ္ပိ ခေါဘံ အကရောန္တောတိ အတ္ထော။ **မိတ**န္တိ နိမ္မိတံ၊ နိက္ခေပပဒံ ဝီတိက္ကမန္တိ[4] အတ္ထော။ အယံ ဟေတ္ထ အတ္ထော "ဝဂ္ဂု စာရု ပဒနိက္ခေပံ ကတွာ ဂစ္ဆတီ"တိ။ **မိတ**န္တိ ဝါ ပရိမိတံ ပမာဏယုတ္တံ၊ နာတိသီဃံ နာတိသဏိကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဝါရဏော**တိ ဟတ္ထီ။ သော ဟိ ပစ္စတ္ထိကဝါရဏတော ဂမနပရိက္ကိလေသဝါရဏတော စ "ဝါရဏော"တိ ဝုစ္စတိ။

၁-ပဒုမပတ္တက္ခီတိ (သီ) ၂-အာလပနံ ဟေတံ (သီ)
၃-သောဏ္ဏပေါက္ခရမာလဝါတိ (သီ) ၄-မိတန္တိ တိမိတံ၊ ပဒနိက္ခေပပဒဝီတိက္ကမန္တိ (သီ)

34. **Tassa pakkamamānassa, soṇṇakaṁsā ratissarā**ti tassa yathāvuttassa kuñjarassa gacchantassa soṇṇakaṁsā suvaṇṇamayā ghaṇṭā ratissarā ramaṇīyasaddā manuññanigghosā olambantīti adhippāyo. Tassa hi kuñjarassa ubhosu passesu mahākolambappamāṇā maṇimuttādikhacitā hemamayā anekasatā mahantiyo ghaṇṭā tahaṁ tahaṁ olambamānā pacalanti, yato chekena gandhabbakena payuttavāditato ativiya manoharasaddo niccharati. Tenāha **"tesaṁ suyyati nigghoso, tūriye pañcaṅgike yathā"**ti. Tassattho—yathā nāma ātataṁ vitataṁ ātatavitataṁ ghanaṁ susiranti evaṁ pañcaṅgike tūriye kusalehi vādiyamāne ṭhānuppattiyā mandatāravibhāgaṁ dassentena gāyantena samīrito vāditasaro vaggu rajanīyo nigghoso suyyati, evaṁ tesaṁ sovaṇṇakaṁsānaṁ tapanīyaghaṇṭānaṁ nigghoso suyyatīti.

35. **Nāgassā**ti hatthināgassa. **Mahantan**ti sampattimahattenāpi saṅkhyāmahattenāpi mahantaṁ. **Accharāsaṁghan**ti devakaññāsamūhaṁ. **Vaṇṇenā**ti rūpena.

36. **Dānassā**ti dānamayapuññassa. **Sīlassā**ti kāyikasaṁvarādisaṁvarasīlassa. Vā-saddo avuttavikappanattho. Tena abhivādanādiṁ avuttaṁ cārittasīlaṁ saṅgaṇhāti.

Evaṁ therena pucchitā sā devatā pañhaṁ vissajjesi, tamatthaṁ dassetuṁ—

37. "Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalan"ti—

Ayaṁ gāthā dhammasaṅgāhakehi vuttā, tassā attho heṭṭhā vutto eva.

38. "Disvāna guṇasampannaṁ, jhāyiṁ jhānarataṁ sataṁ.
Adāsiṁ pupphābhikiṇṇaṁ, āsanaṁ dussasanthataṁ.

39. Upaḍḍhaṁ padmamālāhaṁ, āsanassa samantato.
Abbhokirissaṁ pattehi, pasannā sehi pāṇibhi.

40. Tassa kammakusalassa, idaṁ me īdisaṁ phalaṁ.
Sakkāro garukāro ca, devānaṁ apacitā ahaṁ.

၃၄။ **တဿ ပက္ကမမာနဿ၊ သောဏ္ဏကံသာ ရတိဿရာ**တိ တဿ ယထာဝုတ္တဿ ကုဉ္ဇရဿ ဂစ္ဆန္တဿ သောဏ္ဏကံသာ သုဝဏ္ဏမယာ ဃဏ္ဍာ ရတိဿရာ ရမဏီယသဒ္ဒါ မနုညနိဂ္ဃောသာ ဩလမ္ဗန္တီတိ အဓိပ္ပါယော။ တဿ ဟိ ကုဉ္ဇရဿ ဥဘောသု ပဿေသု မဟာကောလမ္ဗပ္ပမာဏာ မဏိမုတ္တာဒိခစိတာ ဟေမမယာ အနေကသတာ မဟန္တိယော ဃဏ္ဍာ တဟံ တဟံ ဩလမ္ဗမာနာ ပစလန္တိ၊ ယတော ဆေကေန ဂန္ဓဗ္ဗကေန ပယုတ္တဝါဒိတတော အတိဝိယ မနောဟရသဒ္ဒေါ နိစ္ဆရတိ။ တေနာဟ "**တေသံ သုယျတိ နိဂ္ဃောသော၊ တူရိယေ ပဉ္စင်္ဂိကေ ယထာ**"တိ။ တဿတ္ထော—ယထာ နာမ အာတတံ ဝိတတံ အာတတဝိတတံ ဃနံ သုသိရန္တိ ဧဝံ ပဉ္စင်္ဂိကေ တူရိယေ ကုသလေဟိ ဝါဒိယမာနေ ဌာနုပ္ပတ္တိယာ မန္ဒတာရဝိဘာဂံ ဒဿေန္တေန ဂါယန္တေန သမီရိတော ဝါဒိတသရော ဝဂ္ဂု ရဇနီယော နိဂ္ဃောသော သုယျတိ၊ ဧဝံ တေသံ သောဝဏ္ဏကံသာနံ တပနီယဃဏ္ဍာနံ နိဂ္ဃောသော သုယျတီတိ။

၃၅။ **နာဂဿာ**တိ ဟတ္ထိနာဂဿ။ **မဟန္တ**န္တိ သမ္ပတ္တိမဟတ္တေနာပိ သင်္ချာမဟတ္တေနာပိ မဟန္တံ။ **အစ္ဆရာသံဃ**န္တိ ဒေဝကညာသမူဟံ။ **ဝဏ္ဏေနာ**တိ ရူပေန။

၃၆။ **ဒါနဿာ**တိ ဒါနမယပုညဿ။ **သီလဿာ**တိ ကာယိကသံဝရာဒိသံဝရသီလဿ။ ဝါ-သဒ္ဒေါ အဝုတ္တဝိကပ္ပနတ္ထော။ တေန အဘိဝါဒနာဒိံ အဝုတ္တံ စာရိတ္တသီလံ သင်္ဂဏှာတိ။

ဧဝံ ထေရေန ပုစ္ဆိတာ သာ ဒေဝတာ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ တမတ္ထံ ဒဿေတုံ—

၃၇။ "သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ"န္တိ—

အယံ ဂါထာ ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ ဝုတ္တာ၊ တဿာ အတ္ထော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တော ဧဝ။

၃၈။ "ဒိသွာန ဂုဏသမ္ပန္နံ၊ ဈာယိံ ဈာနရတံ သတံ။
အဒါသိံ ပုပ္ဖာဘိကိဏ္ဏံ၊ အာသနံ ဒုဿသန္ထတံ။

၃၉။ ဥပဍ္ဎံ ပဒ္မမာလာဟံ၊ အာသနဿ သမန္တတော။
အဗ္ဘောကိရိဿံ ပတ္တေဟိ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

၄၀။ တဿ ကမ္မကုသလဿ၊ ဣဒံ မေ ဤဒိသံ ဖလံ။
သက္ကာရော ဂရုကာရော စ၊ ဒေဝါနံ အပစိတာ အဟံ။

41. Yo ve sammāvimuttānaṁ, santānaṁ brahmacārinaṁ.
Pasanno āsanaṁ dajjā, evaṁ nande yathā ahaṁ.

42. Tasmā hi attakāmena, mahattamabhikaṅkhatā.
Āsanaṁ dātabbaṁ hoti, sarīrantimadhārinan"ti—

devatāya vuttagāthā.

38. Tattha **guṇasampannan**ti sabbehi sāvakaguṇehi samannāgataṁ, tehi vā paripuṇṇaṁ. Etena sāvakapāramiñāṇassa matthakappattiṁ dasseti. **Jhāyin**ti ārammaṇūpanijjhānaṁ lakkhaṇūpanijjhānanti duvidhenāpi jhānena jhāyanasīlaṁ, tena vā jhāpetabbaṁ sabbasaṁkilesapakkhaṁ jhāpetvā ṭhitaṁ. To eva jhāne ratanti **jhānarataṁ. Satan**ti samānaṁ, santaṁ vā, sappurisanti attho. **Pupphābhikiṇṇan**ti pupphehi abhikiṇṇaṁ, kamaladalehi abhippakiṇṇanti attho. **Dussasanthatan**ti vatthena upari atthataṁ.

39. **Upaḍḍhaṁ padmamālāhan**ti upaḍḍhaṁ padumapupphaṁ ahaṁ. **Āsanassa samantato**ti therena nisinnassa āsanassa samantā bhūmiyaṁ. **Abbhokirissan**ti abhi-okiriṁ abhippakiriṁ. Kathaṁ? **Pattehī**ti, tassa upaḍḍhapadumassa visuṁ visuṁ katehi pattehi pupphavassābhivassanakaniyāmena okirinti attho.

40. **Idaṁ me īdisaṁ phalan**ti iminā "kuñjaro te varāroho"ti-ādinā therena gahitaṁ aggahitañca āyuyasasukharūpādibhedaṁ attano dibbasampattiṁ ekato dassetvā punapi therena aggahitameva attano ānubhāvasampattiṁ dassetuṁ[1] **"sakkāro garukāro"**ti-ādimāha. Tena "na kevalaṁ bhante tumhehi yathāvuttameva idha mayhaṁ puññaphalaṁ, apica kho idaṁ dibbaṁ ādhipateyyampī"ti dasseti. Tattha **sakkāro**ti ādarakiriyā, devehi attano sakkātabbatāti attho. Tathā **garukāro**ti garukātabbatā. **Devānan**ti devehi. **Apacitā**ti pūjitā.

41. **Sammāvimuttānan**ti suṭṭhu vimuttānaṁ sabbasaṁkilesappahāyīnaṁ. **Santānan**ti santakāyavacīmanokammānaṁ sādhūnaṁ. Maggabrahmacariyassa ca sāsanabrahmacariyassa ca ciṇṇattā **brahmacārinaṁ. Pasanno āsanaṁ dajjā**ti

1. Dassentī (Sī)

၄၁။ ယော ဝေ သမ္မာဝိမုတ္တာနံ၊ သန္တာနံ ဗြဟ္မစာရိနံ။
ပသန္နော အာသနံ ဒဇ္ဇာ၊ ဧဝံ နန္ဒေ ယထာ အဟံ။

၄၂။ တသ္မာ ဟိ အတ္တကာမေန၊ မဟတ္တမဘိကင်္ခတာ။
အာသနံ ဒါတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ သရီရန္တိမဓာရိန”န္တိ—

ဒေဝတာယ ဝုတ္တဂါထာ။

၃၈။ တတ္ထ **ဂုဏသမ္ပန္န**န္တိ သဗ္ဗေဟိ သာဝကဂုဏေဟိ သမန္နာဂတံ, တေဟိ ဝါ ပရိပုဏ္ဏံ။ ဧတေန သာဝကပါရမိဉာဏဿ မတ္ထကပ္ပတ္တိံ ဒဿေတိ။ **ဈာယိ**န္တိ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနန္တိ ဒုဝိဓေနာပိ ဈာနေန ဈာယနသီလံ၊ တေန ဝါ ဈာပေတဗ္ဗံ သဗ္ဗသံကိလေသပက္ခံ ဈာပေတွာ ဌိတံ။ တော ဧဝ ဈာနေ ရတန္တိ **ဈာနရတံ။ သတ**န္တိ သမာနံ, သန္တံ ဝါ၊ သပ္ပုရိသန္တိ အတ္ထော။ **ပုပ္ဖါဘိကိဏ္ဏ**န္တိ ပုပ္ဖေဟိ အဘိကိဏ္ဏံ၊ ကမလဒလေဟိ အဘိပ္ပကိဏ္ဏန္တိ အတ္ထော။ **ဒုဿသန္ထတ**န္တိ ဝတ္ထေန ဥပရိ အတ္ထတံ။

၃၉။ **ဥပဍ္ဎံ ပဒ္မမာလာဟ**န္တိ ဥပဍ္ဎံ ပဒုမပုပ္ဖံ အဟံ။ **အာသနဿ သမန္တတော**တိ ထေရေန နိသိန္နဿ အာသနဿ သမန္တာ ဘူမိယံ။ **အဗ္ဘောကိရိဿ**န္တိ အဘိဩကိရိံ အဘိပ္ပကိရိံ။ ကထံ? **ပတ္တေဟီ**တိ၊ တဿ ဥပဍ္ဎပဒုမဿ ဝိသုံ ဝိသုံ ကတေဟိ ပတ္တေဟိ ပုပ္ဖဝဿာဘိဝဿနကနိယာမေန ဩကိရိန္တိ အတ္ထော။

၄၀။ **ဣဒံ မေ ဤဒိသံ ဖလ**န္တိ ဣမိနာ “ကုဉ္ဇရော တေ ဝရာရောဟော”တိ-အာဒိနာ ထေရေန ဂဟိတံ အဂ္ဂဟိတဉ္စ အာယုယသသုခရူပါဒိဘေဒံ အတ္တနော ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ဧကတော ဒဿေတွာ ပုနပိ ထေရေန အဂ္ဂဟိတမေဝ အတ္တနော အာနုဘာဝသမ္ပတ္တိံ ဒဿေတုံ[၁] “**သက္ကာရော ဂရုကာရော**”တိအာဒိမာဟ။ တေန “န ကေဝလံ ဘန္တေ တုမှေဟိ ယထာဝုတ္တမေဝ ဣဓ မယှံ ပုညဖလံ၊ အပိစ ခေါ ဣဒံ ဒိဗ္ဗံ အာဓိပတေယျမ္ပီ”တိ ဒဿေတိ။ တတ္ထ **သက္ကာရော**တိ အာဒရကိရိယာ၊ ဒေဝေဟိ အတ္တနော သက္ကာတဗ္ဗတာတိ အတ္ထော။ တထာ **ဂရုကာရော**တိ ဂရုကာတဗ္ဗတာ။ **ဒေဝါန**န္တိ ဒေဝေဟိ။ **အပစိတာ**တိ ပူဇိတာ။

၄၁။ **သမ္မာဝိမုတ္တာန**န္တိ သုဋ္ဌု ဝိမုတ္တာနံ သဗ္ဗသံကိလေသပ္ပဟာယီနံ။ **သန္တာန**န္တိ သန္တကာယဝစီမနောကမ္မာနံ သာဓူနံ။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ စ သာသနဗြဟ္မစရိယဿ စ စိဏ္ဏတ္တာ **ဗြဟ္မစာရိနံ။ ပသန္နော အာသနံ ဒဇ္ဇာ**တိ

၁-ဒဿေန္တိ (သီ)

kammaphalasaddhāya ratanattayasaddhāya ca pasannamānaso hutvā yadi āsanamattampi dadeyya. **Evaṁ nande yathā-ahan**ti yathā ahaṁ tena āsanadānena etarahi nandāmi modāmi, evameva aññopi nandeyya modeyya.

42. **Tasmā**ti tena kāraṇena. **Hi**-saddo nipātamattaṁ. **Attakāmenā**ti attano hitakāmena. Yo hi attano hitāvahaṁ kammaṁ karoti, na ahitāvahaṁ, so attakāmo. **Mahattan**ti vipākamahattaṁ. **Sarīrantimadhārinan**ti antimaṁ dehaṁ dhārentānaṁ, khīṇāsavānanti attho. Ayaṁ hettha attho—yasmā arahataṁ āsanadānena ahaṁ evaṁ dibbasampattiyā modāmi, tasmā aññenāpi attano abhivuddhiṁ patthayamānena antimasamussaye ṭhitānaṁ āsanaṁ dātabbaṁ, natthi tādisaṁ puññanti dasseti. Sesaṁ vuttasadisamevāti.

Kuñjaravimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Paṭhamanāvāvimānavaṇṇanā

Suvaṇṇacchadanaṁ nāvanti Nāvāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavati Sāvatthiyaṁ viharante soḷasamattā bhikkhū aññatarasmiṁ gāmakāvāse vasitvā vutthavassā “Bhagavantaṁ passissāma, dhammañca suṇissāmā”ti Sāvatthiṁ uddissa gimhasamaye addhānamaggaṁ paṭipannā, antarāmagge ca nirudako kantāro, te ca tattha ghammābhitattā kilantā tasitā pānīyaṁ alabhamānā aññatarassa gāmassa avidūrena gacchanti. Tattha aññatarā itthī udakabhājanaṁ gahetvā udakatthāya udapānābhimukhī gacchati. Atha te bhikkhū taṁ disvā “yatthāyaṁ itthī gacchati, tattha gate pānīyaṁ laddhuṁ sakkā”ti pipāsāparetā taṁdisābhimukhā gantvā udapānaṁ disvā tassā avidūre aṭṭhaṁsu. Sā itthī tato udakaṁ gahetvā nivattitukāmā te bhikkhū disvā “ime ayyā udakena atthikā pipāsitā”ti ñatvā garucittīkāraṁ upaṭṭhapetvā udakena nimantesi. Te pattathavikato parissāvanaṁ nīharitvā parissāvetvā yāvadatthaṁ pānīyaṁ pivitvā hatthapāde sītale katvā tassā itthiyā pānīyadāne anumodanaṁ vatvā agamaṁsu.

ကမ္မဖလသဒ္ဓါယ ရတနတ္တယသဒ္ဓါယ စ ပသန္နမာနသော ဟုတွာ ယဒိ အာသနမတ္တမ္ပိ ဒဒေယျ။ **ဧဝံ နန္ဒေ ယထာ အဟ**န္တိ ယထာ အဟံ တေန အာသနဒါနေန ဧတရဟိ နန္ဒာမိ မောဒါမိ၊ ဧဝမေဝ အညောပိ နန္ဒေယျ မောဒေယျ။

၄၂။ **တသ္မာ**တိ တေန ကာရဏေန။ **ဟိ**-သဒ္ဒေါ နိပါတမတ္တံ။ **အတ္တကာမေနာ**တိ အတ္တနော ဟိတကာမေန။ ယော ဟိ အတ္တနော ဟိတာဝဟံ ကမ္မံ ကရောတိ, န အဟိတာဝဟံ၊ သော အတ္တကာမော။ **မဟတ္တ**န္တိ ဝိပါကမဟတ္တံ။ **သရီရန္တိမဓာရိန**န္တိ အန္တိမံ ဒေဟံ ဓာရေန္တာနံ၊ ခီဏာသဝါနန္တိ အတ္ထော။ အယံ ဟေတ္ထ အတ္ထော—ယသ္မာ အရဟတံ အာသနဒါနေန အဟံ ဧဝံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ မောဒါမိ၊ တသ္မာ အညေနာပိ အတ္တနော အဘိဝုဒ္ဓိံ ပတ္ထယမာနေန အန္တိမသမုဿယေ ဌိတာနံ အာသနံ ဒါတဗ္ဗံ၊ နတ္ထိ တာဒိသံ ပုညန္တိ ဒဿေတိ။ သေသံ ဝုတ္တသဒိသမေဝါတိ။

ကုဉ္ဇရဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-ပဌမနာဝါဝိမာနဝဏ္ဏနာ

သုဝဏ္ဏစ္ဆဒနံ နာဝန္တိ နာဝါဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ သောဠသမတ္တာ ဘိက္ခူ အညတရသ္မိံ ဂါမကာဝါသေ ဝသိတွာ ဝုတ္ထဝဿာ “ဘဂဝန္တံ ပဿိဿာမ၊ ဓမ္မဉ္စ သုဏိဿာမာ”တိ သာဝတ္ထိံ ဥဒ္ဒိဿ ဂိမှသမယေ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပန္နာ၊ အန္တရာမဂ္ဂေ စ နိရုဒကော ကန္တာရော၊ တေ စ တတ္ထ ဃမ္မာဘိတတ္တာ ကိလန္တာ တသိတာ ပါနီယံ အလဘမာနာ အညတရဿ ဂါမဿ အဝိဒူရေန ဂစ္ဆန္တိ။ တတ္ထ အညတရာ ဣတ္ထီ ဥဒကဘာဇနံ ဂဟေတွာ ဥဒကတ္ထာယ ဥဒပါနာဘိမုခီ ဂစ္ဆတိ။ အထ တေ ဘိက္ခူ တံ ဒိသွာ “ယတ္ထာယံ ဣတ္ထီ ဂစ္ဆတိ၊ တတ္ထ ဂတေ ပါနီယံ လဒ္ဓုံ သက္ကာ”တိ ပိပါသာပရေတာ တံဒိသာဘိမုခါ ဂန္တွာ ဥဒပါနံ ဒိသွာ တဿာ အဝိဒူရေ အဋ္ဌံသု။ သာ ဣတ္ထီ တတော ဥဒကံ ဂဟေတွာ နိဝတ္တိတုကာမာ တေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ “ဣမေ အယျာ ဥဒကေန အတ္ထိကာ ပိပါသိတာ”တိ ဉတွာ ဂရုစိတ္တီကာရံ ဥပဋ္ဌပေတွာ ဥဒကေန နိမန္တေသိ။ တေ ပတ္တထဝိကတော ပရိဿာဝနံ နီဟရိတွာ ပရိဿာဝေတွာ ယာဝဒတ္ထံ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ဟတ္ထပါဒေ သီတလေ ကတွာ တဿာ ဣတ္ထိယာ ပါနီယဒါနေ အနုမောဒနံ ဝတွာ အဂမံသု။

Sā taṁ puññaṁ hadaye ṭhapetvā antarantarā anussarantī aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatti, tassā puññānubhāvena kapparukkhopasobhitaṁ mahantaṁ vimānaṁ uppajji, taṁ vimānaṁ parikkhipitvā muttajālarajatavibhūsitā viya sikatāvakiṇṇapaṇḍarapulinataṭā maṇikkhandhanimmalasalilavāhinī saritā. Tassā ubhosu tīresu uyyānavimānadvāre ca mahatī pokkharaṇī pañcavaṇṇapadumasaṇḍamaṇḍitā saha suvaṇṇanāvāya nibbatti. Sā tattha dibbasampattiṁ anubhavantī nāvāya kīḷantī laḷantī vicarati. Athekadivasaṁ āyasmā Mahāmoggallāno devacārikaṁ caranto taṁ devadhītaraṁ nāvāya kīḷantiṁ disvā tāya katapuññakammaṁ pucchanto—

43. “Suvaṇṇacchadanaṁ nāvaṁ, nāri āruyha tiṭṭhasi.
Ogāhasi pokkharaṇiṁ, padmaṁ chindasi pāṇinā.

44. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

45. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—āha.

Tato therena puṭṭhāya devatāya vissajjitākāraṁ dassetuṁ saṅgītikārehi—

46. “Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalan”ti—

ayaṁ gāthā vuttā.

47. “Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Purimāya jātiyā manussaloke.
Disvāna bhikkhū tasite kilante,
Uṭṭhāya pātuṁ udakaṁ adāsiṁ.

သာ တံ ပုညံ ဟဒယေ ဌပေတွာ အန္တရန္တရာ အနုဿရန္တီ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿာ ပုညာနုဘာဝေန ကပ္ပရုက္ခောပသောဘိတံ မဟန္တံ ဝိမာနံ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ တံ ဝိမာနံ ပရိက္ခိပိတွာ မုတ္တဇာလရဇတဝိဘူသိတာ ဝိယ သိကတာဝကိဏ္ဏပဏ္ဍရပုလိနတဋာ မဏိက္ခန္ဓနိမ္မလသလိလဝါဟိနီ သရိတာ။ တဿာ ဥဘောသု တီရေသု ဥယျာနဝိမာနဒွါရေ စ မဟတီ ပေါက္ခရဏီ ပဉ္စဝဏ္ဏပဒုမသဏ္ဍမဏ္ဍိတာ သဟ သုဝဏ္ဏနာဝါယ နိဗ္ဗတ္တိ။ သာ တတ္ထ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တီ နာဝါယ ကီဠန္တီ လဠန္တီ ဝိစရတိ။ အထေကဒိဝသံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တံ ဒေဝဓီတရံ နာဝါယ ကီဠန္တိံ ဒိသွာ တာယ ကတပုညကမ္မံ ပုစ္ဆန္တော—

၄၃။ “သုဝဏ္ဏစ္ဆဒနံ နာဝံ၊ နာရိ အာရုယှ တိဋ္ဌသိ။
ဩဂါဟသိ ပေါက္ခရဏိံ၊ ပဒ္မံ ဆိန္ဒသိ ပါဏိနာ။

၄၄။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၄၅။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—အာဟ။

တတော ထေရေန ပုဋ္ဌာယ ဒေဝတာယ ဝိဿဇ္ဇိတာကာရံ ဒဿေတုံ သင်္ဂီတိကာရေဟိ—

၄၆။ “သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ—

အယံ ဂါထာ ဝုတ္တာ။

၄၇။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ပုရိမာယ ဇာတိယာ မနုဿလောကေ။
ဒိသွာန ဘိက္ခူ တသိတေ ကိလန္တေ၊
ဥဋ္ဌာယ ပါတုံ ဥဒကံ အဒါသိံ။

48. Yo ve kilantāna pipāsitānaṁ,
Uṭṭhāya pātuṁ udakaṁ dadāti.
Sītodakā tassa bhavanti najjo,
Pahūtamalyā bahupuṇḍarīkā.

49. Taṁ āpagā[1] anupariyanti sabbadā,
Sītodakā vālukasanthatā nadī.
Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo,
Uddālakā pāṭaliyo ca phullā.

50. Taṁbhūmibhāgehi upetarūpaṁ,
Vimānaseṭṭhaṁ bhusa sobhamānaṁ.
Tassīdha kammassa ayaṁ vipāko,
Etādisaṁ puññakatā[2] labhanti.

51. Tena me'tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

52. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti—

ayaṁ devatāya vissajjitākāro.

43. Tattha **suvaṇṇacchadanan**ti vicittabhittiviracanehi[3] rattasuvaṇṇamayehi ubhohi passehi paṭicchāditabbhantaratāya ceva nānāratanasamujjalitena kanakamayālaṅkārena upari chāditatāya[4] ca suvaṇṇacchadanaṁ. **Nāvan**ti potaṁ. So hi orato pāraṁ pavati gacchatīti poto, satte netīti nāvāti ca vuccati. **Nārī**ti tassā devadhītāya ālapanaṁ. Narati netīti naro, puriso. Yathā hi paṭhamapakatibhūto satto itarāya pakatiyā seṭṭhatthena puri setīti "puriso"ti vuccati, evaṁ

1. Tamāpagā (Sī)
2. Katapuññā (Sī)
3. Vicittavividhachadanehi (Ka)
4. Chāditekadesatāya (Sī)

၄၈။ ယော ဝေ ကိလန္တာန ပိပါသိတာနံ၊
ဥဋ္ဌာယ ပါတုံ ဥဒကံ ဒဒါတိ။
သီတောဒကာ တဿ ဘဝန္တိ နဇ္ဇော၊
ပဟူတမလျာ ဗဟုပုဏ္ဍရီကာ။

၄၉။ တံ အာပဂါ[၁] အနုပရိယန္တိ သဗ္ဗဒါ၊
သီတောဒကာ ဝါလုကသန္ထတာ နဒီ။
အမ္ဗာ စ သာလာ တိလကာ စ ဇမ္ဗုယော၊
ဥဒ္ဒါလကာ ပါဋလိယော စ ဖုလ္လာ။

၅၀။ တံဘူမိဘာဂေဟိ ဥပေတရူပံ၊
ဝိမာနသေဋ္ဌံ ဘုသ သောဘမာနံ။
တဿီဓ ကမ္မဿ အယံ ဝိပါကော၊
ဧတာဒိသံ ပုညကတာ[၂] လဘန္တိ။

၅၁။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၅၂။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ—

အယံ ဒေဝတာယ ဝိဿဇ္ဇိတာကာရော။

၄၃။ တတ္ထ **သုဝဏ္ဏစ္ဆဒန**န္တိ ဝိစိတ္တဘိတ္တိဝိရစနေဟိ[၃] ရတ္တသုဝဏ္ဏမယေဟိ ဥဘောဟိ ပဿေဟိ ပဋိစ္ဆာဒိတဗ္ဘန္တရတာယ စေဝ နာနာရတနသမုဇ္ဇလိတေန ကနကမယာလင်္ကာရေန ဥပရိ ဆာဒိတတာယ[၄] စ သုဝဏ္ဏစ္ဆဒနံ။ **နာဝ**န္တိ ပေါတံ။ သော ဟိ ဩရတော ပါရံ ပဝတိ ဂစ္ဆတီတိ ပေါတော၊ သတ္တေ နေတီတိ နာဝါတိ စ ဝုစ္စတိ။ **နာရီ**တိ တဿာ ဒေဝဓီတာယ အာလပနံ။ နရတိ နေတီတိ နရော၊ ပုရိသော။ ယထာ ဟိ ပဌမပကတိဘူတော သတ္တော ဣတရာယ ပကတိယာ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ပုရိ သေတီတိ "ပုရိသော"တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ

၁-တမာပဂါ (သီ)
၂-ကတပုညာ (သီ)
၃-ဝိစိတ္တဝိဝိဓဆဒနေဟိ (က)
၄-ဆာဒိတေကဒေသတာယ (သီ)

nayanaṭṭhena "naro"ti. Puttabhātubhūtopi hi puggalo mātujeṭṭhabhaginīnaṁ pituṭṭhāne tiṭṭhati, pageva bhattubhūto. Narassa esāti nārī, ayañca samaññā manussitthīsu pavattā ruḷhivasena itarāsupi tathā vuccati. **Ogāhasi pokkharaṇin**ti satipi rattuppalanīluppalādike bahuvidhe ratanamaye jalajakusume pokkharasaṅkhātānaṁ dibbapadumānaṁ tattha yebhuyyena atthitāya "pokkharaṇī"ti laddhanāmaṁ dibbasaraṁ jalavihāraratiyā[1] anupavisasi. **Padmaṁ chindasi pāṇinā**ti rajatamayanāḷaṁ[2] padumarāgaratanamayapattasaṅghātaṁ kanakamayakaṇṇikākiñjakkhakesaraṁ dibbakamalaṁ līlāravindaṁ[3] kattukāmatāya tava hatthena bhañjasi.

47. **Tasite**ti pipāsite. **Kilante**ti tātha pipāsāya addhānaparissamena ca kilantakāye. **Uṭṭhāyā**ti uṭṭhānavīriyaṁ katvā, ālasiyaṁ anāpajjitvāti attho.

48. **Yo ve**ti-ādinā yathā ahaṁ, evaṁ aññepi āyatanagatena udakadānapuññena etādisaṁ phalaṁ paṭilabhantīti diṭṭhena adiṭṭhassa anumānavidhiṁ dassentī therena puṭṭhamatthaṁ sādhāraṇato vissajjeti. Tattha **tassā**ti **tan**ti ca yathāvuttapuññakārinaṁ paccāmasati.

49. **Anupariyantī**ti anurūpavasena parikkhipanti. Tassa vasanaṭṭhānaparikkhipanena sopi parikkhitto nāma hoti. **Tilakā**ti bandhujīvakapupphasadisapupphā ekā rukkhajāti. **Uddālakā**ti vātaghātakā, ye "rājarukkhā"tipi vuccanti.

50. **Taṁbhūmibhāgehī**ti tādisehi bhūmibhāgehi, yathāvuttapokkharaṇīnadī-uyyānavantehi bhūmipadesehīti attho. **Upetarūpan**ti pāsaṁsiyabhāvena upetaṁ, tesaṁ pokkharaṇī-ādīnaṁ vasena ramaṇīyasannivesanti vuttaṁ hoti. **Bhusa sobhamānan**ti bhusaṁ ativiya virocamānaṁ vimānaseṭṭhaṁ labhantīti yojanā. Sesaṁ vuttanayamevāti.

Paṭhamanāvāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Jalavihārābhiratiyā (Sī, I) 2. Marakatamayanāḷaṁ (Sī) 3. Kīḷāravindaṁ (Ka)

နယနဋ္ဌေန "နရော"တိ။ ပုတ္တဘာတုဘူတောပိ ဟိ ပုဂ္ဂလော မာတုဇေဋ္ဌဘဂိနီနံ ပိတုဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌတိ၊ ပဂေဝ ဘတ္တုဘူတော။ နရဿ ဧသာတိ နာရီ၊ အယဉ္စ သမညာ မနုဿိတ္ထီသု ပဝတ္တာ ရုဠှီဝသေန ဣတရာသုပိ တထာ ဝုစ္စတိ။ **ဩဂါဟသိ ပေါက္ခရဏိန္တိ** သတိပိ ရတ္တုပ္ပလနီလုပ္ပလာဒိကေ ဗဟုဝိဓေ ရတနမယေ ဇလဇကုသုမေ ပေါက္ခရသင်္ခါတာနံ ဒိဗ္ဗပဒုမာနံ တတ္ထ ယေဘုယျေန အတ္ထိတာယ "ပေါက္ခရဏီ"တိ လဒ္ဓနာမံ ဒိဗ္ဗသရံ ဇလဝိဟာရရတိယာ[၁] အနုပဝိသသိ။ **ပဒ္မံ ဆိန္ဒသိ ပါဏိနာ**တိ ရဇတမယနာဠံ[၂] ပဒုမရာဂရတနမယပတ္တသင်္ဃာတံ ကနကမယကဏ္ဏိကာကိဉ္ဇက္ခကေသရံ ဒိဗ္ဗကမလံ လီလာရဝိန္ဒံ[၃] ကတ္တုကာမတာယ တဝ ဟတ္ထေန ဘဉ္ဇသိ။

၄၇။ **တသိတေ**တိ ပိပါသိတေ။ **ကိလန္တေ**တိ တာယ ပိပါသာယ အဒ္ဓါနပရိဿမေန စ ကိလန္တကာယေ။ **ဥဋ္ဌာယာ**တိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယံ ကတွာ၊ အာလသိယံ အနာပဇ္ဇိတွာတိ အတ္ထော။

၄၈။ **ယော ဝေ**တိအာဒိနာ ယထာ အဟံ၊ ဧဝံ အညေပိ အာယတနဂတေန ဥဒကဒါနပုညေန ဧတာဒိသံ ဖလံ ပဋိလဘန္တီတိ ဒိဋ္ဌေန အဒိဋ္ဌဿ အနုမာနဝိဓိံ ဒဿေန္တီ ထေရေန ပုဋ္ဌမတ္ထံ သာဓာရဏတော ဝိဿဇ္ဇေတိ။ တတ္ထ **တဿာ**တိ **တန္တိ** စ ယထာဝုတ္တပုညကာရိနံ ပစ္စာမသတိ။

၄၉။ **အနုပရိယန္တီ**တိ အနုရူပဝသေန ပရိက္ခိပန္တိ။ တဿ ဝသနဋ္ဌာနပရိက္ခိပနေန သောပိ ပရိက္ခိတ္တော နာမ ဟောတိ။ **တိလကာ**တိ ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖသဒိသပုပ္ဖာ ဧကာ ရုက္ခဇာတိ။ **ဥဒ္ဒါလကာ**တိ ဝါတဃာတကာ၊ ယေ "ရာဇရုက္ခာ"တိပိ ဝုစ္စန္တိ။

၅၀။ **တံဘူမိဘာဂေဟီ**တိ တာဒိသေဟိ ဘူမိဘာဂေဟိ၊ ယထာဝုတ္တပေါက္ခရဏီနဒီဥယျာနဝန္တေဟိ ဘူမိပဒေသေဟီတိ အတ္ထော။ **ဥပေတရူပန္တိ** ပါသံသိယဘာဝေန ဥပေတံ၊ တေသံ ပေါက္ခရဏီအာဒီနံ ဝသေန ရမဏီယသန္နိဝေသန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဘုသ သောဘမာနန္တိ** ဘုသံ အတိဝိယ ဝိရောစမာနံ ဝိမာနသေဋ္ဌံ လဘန္တီတိ ယောဇနာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။

ပဌမနာဝါဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဇလဝိဟာရာဘိရတိယာ (သီ၊ ဣ) ၂-မရကတမယနာဠံ (သီ) ၃-ကိဠာရဝိန္ဒံ (က)

7. Dutiyanāvāvimānavaṇṇanā

Suvaṇṇacchadanaṁ nāvanti Dutiyanāvāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavati Sāvatthiyaṁ viharante aññataro khīṇāsavatthero upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya gāmakāvāse vassaṁ upagantukāmo Sāvatthito taṁ gāmaṁ uddissa pacchābhattaṁ addhānamaggapaṭipanno maggaparissamena kilanto tasito antarāmagge aññataraṁ gāmaṁ sampatto bahigāme tādisaṁ chāyūdakasampannaṭṭhānaṁ apassanto parissamena ca abhibhuyyamāno cīvaraṁ pārupitvā gāmaṁ pavisitvā dhuragehasseva dvāre aṭṭhāsi. Tattha aññatarā itthī theraṁ passitvā "kuto bhante āgatatthā"ti pucchitvā maggaparissamaṁ pipāsitabhāvañca ñatvā "etha bhante"ti gehaṁ pavesetvā "idha nisīdathā"ti āsanaṁ paññāpetvā adāsi. Tattha nisinne pādodakaṁ pādabbhañjanatelañca datvā tālavaṇṭaṁ gahetvā bīji. Pariḷāhe vūpasante madhuraṁ sītalaṁ sugandhaṁ pānakaṁ yojetvā adāsi. Thero taṁ pivitvā paṭippassaddhakilamatho anumodanaṁ katvā pakkāmi. Sā aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbattīti sabbaṁ anantaravimānasadisanti veditabbaṁ. Gāthāsupi apubbaṁ natthi. Tena vuttaṁ—

53. "Suvaṇṇacchadanaṁ nāvaṁ, nāri āruyha tiṭṭhasi.
Ogāhasi pokkharaṇiṁ, padmaṁ chindasi pāṇinā.

54. Kena te'tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

55. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.

56. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

၇-ဒုတိယနာဝါဝိမာနဝဏ္ဏနာ

သုဝဏ္ဏစ္ဆဒနံ နာဝန္တိ ဒုတိယနာဝါဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ အညတရော ခီဏာသဝတ္ထေရော ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ ဂါမကာဝါသေ ဝဿံ ဥပဂန္တုကာမော သာဝတ္ထိတော တံ ဂါမံ ဥဒ္ဒိဿ ပစ္ဆာဘတ္တံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နော မဂ္ဂပရိဿမေန ကိလန္တော တသိတော အန္တရာမဂ္ဂေ အညတရံ ဂါမံ သမ္ပတ္တော ဗဟိဂါမေ တာဒိသံ ဆာယူဒကသမ္ပန္နဋ္ဌာနံ အပဿန္တော ပရိဿမေန စ အဘိဘုယျမာနော စီဝရံ ပါရုပိတွာ ဂါမံ ပဝိသိတွာ ဓုရဂေဟဿေဝ ဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ တတ္ထ အညတရာ ဣတ္ထီ ထေရံ ပဿိတွာ "ကုတော ဘန္တေ အာဂတတ္ထာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ မဂ္ဂပရိဿမံ ပိပါသိတဘာဝဉ္စ ဉတွာ "ဧထ ဘန္တေ"တိ ဂေဟံ ပဝေသေတွာ "ဣဓ နိသီဒထာ"တိ အာသနံ ပညာပေတွာ အဒါသိ။ တတ္ထ နိသိန္နေ ပါဒေါဒကံ ပါဒဗ္ဘဉ္ဇနတေလဉ္စ ဒတွာ တာလဝဏ္ဋံ ဂဟေတွာ ဗီဇိ။ ပရိဠာဟေ ဝူပသန္တေ မဓုရံ သီတလံ သုဂန္ဓံ ပါနကံ ယောဇေတွာ အဒါသိ။ ထေရော တံ ပိဝိတွာ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓကိလမထော အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တီတိ သဗ္ဗံ အနန္တရဝိမာနသဒိသန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဂါထာသုပိ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ။ တေန ဝုတ္တံ—

၅၃။ "သုဝဏ္ဏစ္ဆဒနံ နာဝံ၊ နာရိ အာရုယှ တိဋ္ဌသိ။
ဩဂါဟသိ ပေါက္ခရဏိံ၊ ပဒ္မံ ဆိန္ဒသိ ပါဏိနာ။

၅၄။ ကေန တေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၅၅။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၅၆။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

57. Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Purimāya jātiyā manussaloke.
Disvāna bhikkhuṁ tasitaṁ kilantaṁ,
Uṭṭhāya pātuṁ udakaṁ adāsiṁ.

58. Yo ve kilantassa pipāsitassa,
Uṭṭhāya pātuṁ udakaṁ dadāti.
Sītodakā tassa bhavanti najjo,
Pahūtamalyā bahupuṇḍarīkā.

59. Taṁ āpagā anupariyanti sabbadā,
Sītodakā vālukasanthatā nadī.
Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo,
Uddālakā pāṭaliyo ca phullā.

60. Taṁbhūmibhāgehi upetarūpaṁ,
Vimānaseṭṭhaṁ bhusa sobhamānaṁ.
Tassīdha kammassa ayaṁ vipāko,
Etādisaṁ puññakatā labhanti.

61. Tena me'tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

62. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti.

Atthavaṇṇanāsupi idha ekova theroti apubbaṁ natthi.

Dutiyanāvāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

၅၇။ အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ပုရိမာယ ဇာတိယာ မနုဿလောကေ။
ဒိသွာန ဘိက္ခုံ တသိတံ ကိလန္တံ၊
ဥဋ္ဌာယ ပါတုံ ဥဒကံ အဒါသိံ။

၅၈။ ယော ဝေ ကိလန္တဿ ပိပါသိတဿ၊
ဥဋ္ဌာယ ပါတုံ ဥဒကံ ဒဒါတိ။
သီတောဒကာ တဿ ဘဝန္တိ နဇ္ဇော၊
ပဟူတမလျာ ဗဟုပုဏ္ဍရီကာ။

၅၉။ တံ အာပဂါ အနုပရိယန္တိ သဗ္ဗဒါ၊
သီတောဒကာ ဝါလုကသန္ထတာ နဒီ။
အမ္ဗာ စ သာလာ တိလကာ စ ဇမ္ဗုယော၊
ဥဒ္ဒါလကာ ပါဋလိယော စ ဖုလ္လာ။

၆၀။ တံဘူမိဘာဂေဟိ ဥပေတရူပံ၊
ဝိမာနသေဋ္ဌံ ဘုသ သောဘမာနံ။
တဿီဓ ကမ္မဿ အယံ ဝိပါကော၊
ဧတာဒိသံ ပုညကတာ လဘန္တိ။

၆၁။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၆၂။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

အဋ္ဌဝဏ္ဏနာသုပိ ဣဓ ဧကောဝ ထေရောတိ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ။

ဒုတိယနာဝါဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

8. Tatiyanāvāvimānavaṇṇanā

Suvaṇṇacchadanaṁ nāvanti Tatiyanāvāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā janapadacārikaṁ caranto mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ Kosalajanapade yena Thūṇaṁ nāma brāhmaṇagāmo tadavasari. Assosuṁ kho Thūṇeyyakā brāhmaṇagahapatikā “samaṇo kira Gotamo amhākaṁ gāmakhettaṁ anuppatto”ti. Atha Thūṇeyyakā brāhmaṇagahapatikā appasannā micchādiṭṭhikā maccherapakatā “sace samaṇo Gotamo imaṁ gāmaṁ pavisitvā dvīhatīhaṁ vaseyya, sabbaṁ imaṁ janaṁ attano vacane patiṭṭhapeyya, tato brāhmaṇadhammo patiṭṭhaṁ na labheyyā”ti tattha Bhagavato avāsāya parisakkantā nadītitthesu ṭhapitanāvāyo apanesuṁ, setusaṅkamanāni ca avalañje akaṁsu, tathā papāmaṇḍapādīni, ekaṁ udapānaṁ ṭhapetvā itarāni udapānāni tiṇādīhi pūretvā pidahiṁsu. Tena vuttaṁ Udāne[1] “atha kho Thūṇeyyakā brāhmaṇagahapatikā udapānaṁ tiṇassa ca bhusassa ca yāva mukhato pūresuṁ ‘mā te muṇḍakā samaṇakā pānīyaṁ apaṁsū’ti”.

Bhagavā tesaṁ taṁ vippakāraṁ ñatvā te anukampanto saddhiṁ bhikkhusaṁghena ākāsena nadiṁ atikkamitvā gantvā anukkamena Thūṇaṁ brāhmaṇagāmaṁ patvā maggā okkamma aññatarasmiṁ rukkhamūle paññatte āsane nisīdi. Tena ca samayena sambahulā udakahāriniyo Bhagavato avidūrena atikkamanti. Tasmiṁ ca gāme “sace samaṇo Gotamo idhāgamissati, na tassa paccuggamanādikaṁ kātabbaṁ, gehaṁ āgatassa cassa sāvakānañca bhikkhāpi na dātabbā”ti katikā katā hoti.

Tattha aññatarassa brāhmaṇassa dāsī ghaṭena pānīyaṁ gahetvā gacchantī Bhagavantaṁ bhikkhusaṁghaparivutaṁ nisinnaṁ disvā bhikkhū ca maggaparissamena kilante tasite ñatvā pasannacittā pānīyaṁ dātukāmā hutvā “yadipi me gāmavāsino ‘samaṇassa Gotamassa na kiñci dātabbaṁ, sāmīcikammampi na kātabban’ti katikaṁ katvā ṭhitā, evaṁ santepi yadi ahaṁ īdise puññakkhette dakkhiṇeyye labhitvā pānīyadānamattenāpi attano patiṭṭhaṁ na kareyyaṁ, kadāhaṁ ito dukkhajīvitato muccissāmi, kāmaṁ

1. Khu 1. 175 piṭṭhe.

၈-တတိယနာဝါဝိမာနဝဏ္ဏနာ

သုဝဏ္ဏစ္ဆဒနံ နာဝန္တိ တတိယနာဝါဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ဇနပဒစာရိကံ စရန္တော မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ ကောသလဇနပဒေ ယေန ထူဏံ နာမ ဗြာဟ္မဏဂါမော တဒဝသရိ။ အဿောသုံ ခေါ ထူဏေယျကာ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ “သမဏော ကိရ ဂေါတမော အမှာကံ ဂါမခေတ္တံ အနုပ္ပတ္တော”တိ။ အထ ထူဏေယျကာ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ အပ္ပသန္နာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ မစ္ဆေရပကတာ “သစေ သမဏော ဂေါတမော ဣမံ ဂါမံ ပဝိသိတွာ ဒွီဟတီဟံ ဝသေယျ၊ သဗ္ဗံ ဣမံ ဇနံ အတ္တနော ဝစနေ ပတိဋ္ဌပေယျ၊ တတော ဗြာဟ္မဏဓမ္မော ပတိဋ္ဌံ န လဘေယျာ”တိ တတ္ထ ဘဂဝတော အဝါသာယ ပရိသက္ကန္တာ နဒီတိတ္ထေသု ဌပိတနာဝါယော အပနေသုံ၊ သေတုသင်္ကမနာနိ စ အဝလဉ္ဇေ အကံသု၊ တထာ ပပါမဏ္ဍပါဒီနိ၊ ဧကံ ဥဒပါနံ ဌပေတွာ ဣတရာနိ ဥဒပါနာနိ တိဏာဒီဟိ ပူရေတွာ ပိဒဟိံသု။ တေန ဝုတ္တံ ဥဒါနေ[1] “အထ ခေါ ထူဏေယျကာ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ ဥဒပါနံ တိဏဿ စ ဘုသဿ စ ယာဝ မုခတော ပူရေသုံ ‘မာ တေ မုဏ္ဍကာ သမဏကာ ပါနီယံ အပံသူ’တိ”။

ဘဂဝါ တေသံ တံ ဝိပ္ပကာရံ ဉတွာ တေ အနုကမ္ပန္တော သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေန အာကာသေန နဒိံ အတိက္ကမိတွာ ဂန္တွာ အနုက္ကမေန ထူဏံ ဗြာဟ္မဏဂါမံ ပတွာ မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိ။ တေန စ သမယေန သမ္ဗဟုလာ ဥဒကဟာရိနိယော ဘဂဝတော အဝိဒူရေန အတိက္ကမန္တိ။ တသ္မိံ စ ဂါမေ “သစေ သမဏော ဂေါတမော ဣဓာဂမိဿတိ၊ န တဿ ပစ္စုဂ္ဂမနာဒိကံ ကာတဗ္ဗံ၊ ဂေဟံ အာဂတဿ စဿ သာဝကာနဉ္စ ဘိက္ခာပိ န ဒါတဗ္ဗာ”တိ ကတိကာ ကတာ ဟောတိ။

တတ္ထ အညတရဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဒါသီ ဃဋေန ပါနီယံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တီ ဘဂဝန္တံ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတံ နိသိန္နံ ဒိသွာ ဘိက္ခူ စ မဂ္ဂပရိဿမေန ကိလန္တေ တသိတေ ဉတွာ ပသန္နစိတ္တာ ပါနီယံ ဒါတုကာမာ ဟုတွာ “ယဒိပိ မေ ဂါမဝါသိနော ‘သမဏဿ ဂေါတမဿ န ကိဉ္စိ ဒါတဗ္ဗံ၊ သာမီစိကမ္မမ္ပိ န ကာတဗ္ဗ’န္တိ ကတိကံ ကတွာ ဌိတာ၊ ဧဝံ သန္တေပိ ယဒိ အဟံ ဤဒိသေ ပုညက္ခေတ္တေ ဒက္ခိဏေယျေ လဘိတွာ ပါနီယဒါနမတ္တေနာပိ အတ္တနော ပတိဋ္ဌံ န ကရေယျံ၊ ကဒါဟံ ဣတော ဒုက္ခဇီဝိတတော မုစ္စိဿာမိ၊ ကာမံ

၁-ခု ၁-၁၇၅-ပိဋ္ဌေ။

me ayyako sabbepime gāmavāsino maṁ hanantu vā bandhantu vā, īdise puññakkhette pānīyadānaṁ dassāmi evā"ti sanniṭṭhānaṁ katvā aññāhi udakahārinīhi vāriyamānāpi jīvite nirapekkhā sīsato pānīyaghaṭaṁ otāretvā ubhohi hatthehi pariggahetvā ekamante ṭhapetvā sañjātapītisomanassā Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā pānīyena nimantesi. Bhagavā tassā cittappasādaṁ oloketvā taṁ anuggaṇhanto pānīyaṁ parissāvetvā tatthapāde dhovitvā pānīyaṁ pivi, ghaṭe udakaṁ parikkhayaṁ na gacchati. Sā taṁ disvā puna pasannacittā ekassa bhikkhussa adāsi, tathā aparassa aparassāti sabbesampi adāsi, udakaṁ na khīyateva. Sā haṭhatuṭṭhā yathāpuṇṇena ghaṭena gehābhimukhī agamāsi. Tassā sāmiko brāhmaṇo pānīyassa dinnabhāvaṁ sutvā "imāya gāmavattaṁ bhinnaṁ, ahañca gārayho kato"ti kodhena pajjalanto taṭataṭāyamāno taṁ bhūmiyaṁ pātetvā hatthehi ca pādehi ca pahari. Sā tena upakkamena jīvitakkhayaṁ patvā Tāvatiṁsabhavane nibbatti, vimānaṁ cassā Paṭhamanāvāvimāne vuttasadisaṁ uppajji.

Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi "iṅgha me tvaṁ Ānanda udapānato pānīyaṁ āharā"ti. Thero "idāni bhante udapāno Thūṇeyyakehi dūsito, na sakkā pānīyaṁ āharitun"ti āha. Bhagavā dutiyampi tatiyampi āṇāpesi. Tatiyavāre thero Bhagavato pattaṁ ādāya udapānābhimukho agamāsi. Gacchante there udapāne udakaṁ paripuṇṇaṁ hutvā uttaritvā samantato sandati, sabbaṁ tiṇabhusaṁ upalavitvā sayameva apagacchati[1], tena sandamānena salilena uparūpari vaḍḍhantena aññe jalāsaye pūretvā taṁ gāmaṁ parikkhipantena gāmappadeso ajjhottharīyati[2]. Taṁ pāṭihāriyaṁ disvā brāhmaṇā acchariyabbhutacittajātā Bhagavantaṁ khamāpesuṁ, taṅkhaṇaññeva udakogho antaradhāyi. Te Bhagavato ca bhikkhusaṁghassa ca nivāsaṭṭhānaṁ saṁvidhāya svātanāya nimantetvā dutiyadivase mahādānaṁ sajjetvā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena parivisitvā sabbe Thūṇeyyakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavantaṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ payirupāsantā nisīdiṁsu.

1. Apagañchi (Sī) 2. Ajjhotthari (Ka)

မေ အယျကော သဗ္ဗေပိမေ ဂါမဝါသိနော မံ ဟနန္တု ဝါ ဗန္ဓန္တု ဝါ၊ ဤဒိသေ ပုညက္ခေတ္တေ ပါနီယဒါနံ ဒဿာမိ ဧဝါ''တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ အညာဟိ ဥဒကဟာရိနီဟိ ဝါရိယမာနာပိ ဇီဝိတေ နိရပေက္ခာ သီသတော ပါနီယဃဋံ ဩတာရေတွာ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ သဉ္ဇာတပီတိသောမနဿာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ပါနီယေန နိမန္တေသိ။ ဘဂဝါ တဿာ စိတ္တပ္ပသာဒံ ဩလောကေတွာ တံ အနုဂ္ဂဏှန္တော ပါနီယံ ပရိဿာဝေတွာ ဟတ္ထပါဒေ ဓောဝိတွာ ပါနီယံ ပိဝိ၊ ဃဋေ ဥဒကံ ပရိက္ခယံ န ဂစ္ဆတိ။ သာ တံ ဒိသွာ ပုန ပသန္နစိတ္တာ ဧကဿ ဘိက္ခုဿ အဒါသိ၊ တထာ အပရဿ အပရဿာတိ သဗ္ဗေသမ္ပိ အဒါသိ၊ ဥဒကံ န ခီယတေဝ။ သာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ယထာပုဏ္ဏေန ဃဋေန ဂေဟာဘိမုခီ အဂမာသိ။ တဿာ သာမိကော ဗြာဟ္မဏော ပါနီယဿ ဒိန္နဘာဝံ သုတွာ "ဣမာယ ဂါမဝတ္တံ ဘိန္နံ၊ အဟဉ္စ ဂါရယှော ကတော"တိ ကောဓေန ပဇ္ဇလန္တော တဋတဋာယမာနော တံ ဘူမိယံ ပါတေတွာ ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ ပဟရိ။ သာ တေန ဥပက္ကမေန ဇီဝိတက္ခယံ ပတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဝိမာနံ စဿာ ပဌမနာဝါဝိမာနေ ဝုတ္တသဒိသံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။

အထ ခေါ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ အာမန္တေသိ ''ဣင်္ဃ မေ တွံ အာနန္ဒ ဥဒပါနတော ပါနီယံ အာဟရာ''တိ။ ထေရော ''ဣဒါနိ ဘန္တေ ဥဒပါနော ထူဏေယျကေဟိ ဒူသိတော၊ န သက္ကာ ပါနီယံ အာဟရိတု"န္တိ အာဟ။ ဘဂဝါ ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ အာဏာပေသိ။ တတိယဝါရေ ထေရော ဘဂဝတော ပတ္တံ အာဒါယ ဥဒပါနာဘိမုခေါ အဂမာသိ။ ဂစ္ဆန္တေ ထေရေ ဥဒပါနေ ဥဒကံ ပရိပုဏ္ဏံ ဟုတွာ ဥတ္တရိတွာ သမန္တတော သန္ဒတိ၊ သဗ္ဗံ တိဏဘုသံ ဥပလဝိတွာ သယမေဝ အပဂစ္ဆတိ[၁]၊ တေန သန္ဒမာနေန သလိလေန ဥပရူပရိ ဝဍ္ဎန္တေန အညေ ဇလာသယေ ပူရေတွာ တံ ဂါမံ ပရိက္ခိပန္တေန ဂါမပ္ပဒေသော အဇ္ဈောတ္ထရီယတိ[၂]။ တံ ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏာ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတာ ဘဂဝန္တံ ခမာပေသုံ၊ တင်္ခဏညေဝ ဥဒကောဃော အန္တရဓာယိ။ တေ ဘဂဝတော စ ဘိက္ခုသံဃဿ စ နိဝါသဋ္ဌာနံ သံဝိဓာယ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ ဒုတိယဒိဝသေ မဟာဒါနံ သဇ္ဇေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပဏီတေန ခါဒနီယေန ဘောဇနီယေန ပရိဝိသိတွာ သဗ္ဗေ ထူဏေယျကာ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ ဘဂဝန္တံ ဘုတ္တာဝိံ ဩနီတပတ္တပါဏိံ ပယိရုပါသန္တာ နိသီဒိံသု။

၁-အပဂဉ္ဆိ (သီ) ၂-အဇ္ဈောတ္ထရိ (က)

Tena ca samayena sā devatā attano sampattiṁ paccavekkhitvā tassā kāraṇaṁ upadhārentī taṁ "pānīyadānan"ti ñatvā pītisomanassajātā "handāhaṁ idāneva Bhagavantaṁ vandissāmi, sammāpaṭipannesu katānaṁ appakānampi kārānaṁ uḷāraphalatañca manussaloke pākaṭaṁ karissāmī"ti ussāhajātā accharāsahassaparivārā uyyānādisahitena vimānena saddhiṁyeva mahatiyā deviddhiyā mahantena devānubhāvena mahājanakāyassa passantasseva āgantvā vimānato oruyha Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā abhivādetvā añjaliṁ paggayha aṭṭhāsi. Atha naṁ Bhagavā tassā parisāya kammaphalaṁ paccakkhato vibhāvetukāmo—

63. "Suvaṇṇacchadanaṁ nāvaṁ, nāri āruyha tiṭṭhasi.
Ogāhasi pokkharaṇiṁ, paddhaṁ chindasi pāṇinā.

64. Kūṭāgārā nivesā te, vibhattā bhāgaso mitā.
Daddallamānā[1] ābhanti, samantā caturo disā.

65. Kena te'tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

66. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti—

catūhi gāthāhi pucchi.

67. "Sā devatā attamanā, Sambuddheneva pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalan"ti—

saṅgītikārā āhaṁsu.

68. "Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Purimāya jātiyā manussaloke.
Disvāna bhikkhū tasite kilante,
Uṭṭhāya pātuṁ udakaṁ adāsiṁ.

---

1. Daddaḷhamānā (Ka)

တေန စ သမယေန သာ ဒေဝတာ အတ္တနော သမ္ပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ တဿာ ကာရဏံ ဥပဓာရေန္တီ တံ "ပါနီယဒါန"န္တိ ဉတွာ ပီတိသောမနဿဇာတာ "ဟန္ဒာဟံ ဣဒါနေဝ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိဿာမိ၊ သမ္မာပဋိပန္နေသု ကတာနံ အပ္ပကာနမ္ပိ ကာရာနံ ဥဠာရဖလတဉ္စ မနုဿလောကေ ပါကဋံ ကရိဿာမီ"တိ ဥဿာဟဇာတာ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရာ ဥယျာနာဒိသဟိတေန ဝိမာနေန သဒ္ဓိံယေဝ မဟတိယာ ဒေဝိဒ္ဓိယာ မဟန္တေန ဒေဝါနုဘာဝေန မဟာဇနကာယဿ ပဿန္တဿေဝ အာဂန္တွာ ဝိမာနတော ဩရုယှ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဘိဝါဒေတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ဘဂဝါ တဿာ ပရိသာယ ကမ္မဖလံ ပစ္စက္ခတော ဝိဘာဝေတုကာမော—

၆၃။ "သုဝဏ္ဏစ္ဆဒနံ နာဝံ၊ နာရိ အာရုယှ တိဋ္ဌသိ။
ဩဂါဟသိ ပေါက္ခရဏိံ၊ ပဒ္ဓံ ဆိန္ဒသိ ပါဏိနာ။

၆၄။ ကူဋာဂါရာ နိဝေသာ တေ၊ ဝိဘတ္တာ ဘာဂသော မိတာ။
ဒဒ္ဒလ္လမာနာ[၁] အာဘန္တိ၊ သမန္တာ စတုရော ဒိသာ။

၆၅။ ကေန တေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၆၆။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ—

စတူဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ။

၆၇။ "သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ သမ္ဗုဒ္ဓေနေဝ ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ"န္တိ—

သင်္ဂီတိကာရာ အာဟံသု။

၆၈။ "အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ပုရိမာယ ဇာတိယာ မနုဿလောကေ။
ဒိသွာန ဘိက္ခူ တသိတေ ကိလန္တေ၊
ဥဋ္ဌာယ ပါတုံ ဥဒကံ အဒါသိံ။

၁-ဒဒ္ဒဠှမာနာ (က)

69. Yo ve kilantāna pipāsitānaṁ,
Uṭṭhāya pātuṁ udakaṁ dadāti.
Sītodakā tassa bhavanti najjo,
Pahūtamalyā bahupuṇḍarīkā.

70. Taṁ āpagā anupariyanti sabbadā,
Sītodakā vālukasanthatā nadī.
Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo,
Uddālakā pāṭaliyo ca phullā.

71. Taṁbhūmibhāgehi upetarūpaṁ,
Vimānaseṭṭhaṁ bhusa sobhamānaṁ.
Tassīdha kammassa ayaṁ vipāko,
Etādisaṁ puññakatā labhanti.

72. Kūṭāgārā nivesā me, vibhattā bhāgaso mitā.
Daddallamānā ābhanti, samantā caturo disā.

73. Tena me'tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

74. Akkhāmi te Buddha mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsati.
Etassa kammassa phalaṁ mamedaṁ,
Atthāya Buddho udakaṁ apāyī"ti—

vissajjanagāthāyo.

63. Tattha kiñcāpi sā devatā yadā Bhagavā pucchi, tadā taṁ nāvaṁ āruyha na ṭhitā, na pokkharaṇiṁ ogāhati, nāpi padumaṁ chindati, kammānubhāvacoditā pana abhiṇhaṁ jalavihārapasutā tathā karotīti taṁ kiriyāvicchedaṁ dassanavasenevaṁ vuttaṁ. Ayañca attho na kevalamidheva, atha kho heṭṭhimesupi evameva daṭṭhabbo.

၆၉။ ယော ဝေ ကိလန္တာန ပိပါသိတာနံ၊
ဥဋ္ဌာယ ပါတုံ ဥဒကံ ဒဒါတိ။
သီတောဒကာ တဿ ဘဝန္တိ နဇ္ဇော၊
ပဟူတမလျာ ဗဟုပုဏ္ဍရီကာ။

၇၀။ တံ အာပဂါ အနုပရိယန္တိ သဗ္ဗဒါ၊
သီတောဒကာ ဝါလုကသန္ထတာ နဒီ။
အမ္ဗာ စ သာလာ တိလကာ စ ဇမ္ဗုယော၊
ဥဒ္ဒါလကာ ပါဋလိယော စ ဖုလ္လာ။

၇၁။ တံဘူမိဘာဂေဟိ ဥပေတရူပံ၊
ဝိမာနသေဋ္ဌံ ဘုသ သောဘမာနံ။
တဿီဓ ကမ္မဿ အယံ ဝိပါကော၊
ဧတာဒိသံ ပုညကတာ လဘန္တိ။

၇၂။ ကူဋာဂါရာ နိဝေသာ မေ၊ ဝိဘတ္တာ ဘာဂသော မိတာ။
ဒဒ္ဒလ္လမာနာ အာဘန္တိ၊ သမန္တာ စတုရော ဒိသာ။

၇၃။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၇၄။ အက္ခာမိ တေ ဗုဒ္ဓ မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတိ။
ဧတဿ ကမ္မဿ ဖလံ မမေဒံ၊
အတ္ထာယ ဗုဒ္ဓေါ ဥဒကံ အပါယီ"တိ—

ဝိဿဇ္ဇနဂါထာယော။

၆၃။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ သာ ဒေဝတာ ယဒါ ဘဂဝါ ပုစ္ဆိ၊ တဒါ တံ နာဝံ အာရုယှ န ဌိတာ၊ န ပေါက္ခရဏိံ ဩဂါဟတိ၊ နာပိ ပဒုမံ ဆိန္ဒတိ၊ ကမ္မာနုဘာဝစောဒိတာ ပန အဘိဏှံ ဇလဝိဟာရပသုတာ တထာ ကရောတီတိ တံ ကိရိယာဝိစ္ဆေဒံ ဒဿနဝသေနေဝံ ဝုတ္တံ။ အယဉ္စ အတ္ထော န ကေဝလမိဓေဝ၊ အထ ခေါ ဟေဋ္ဌိမေသုပိ ဧဝမေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

72. **Kūṭāgārā**ti suvaṇṇamayakaṇṇikābaddhagehavanto. **Nivesā**ti nivesanāni, kacchantarānīti[1] attho. Tenāha "vibhattā bhāgaso mitā"ti. Tāni hi catusālabhūtāni aññamaññassa paṭibimbabhūtāni viya paṭivibhattarūpāni samappamāṇatāya bhāgaso mitāni viya honti. **Daddallamānā**ti ativiya vijjotamānā. **Ābhantī**ti maṇiratanakanakaraṁsijālehi obhāsenti.

74. **Mamā**ti idaṁ pubbāparāpekkhaṁ, mama kammassa mama atthāyāti ayaṁ hettha yojanā. **Udakaṁ apāyī**ti yadetaṁ udakadānaṁ vuttaṁ, etassa puññakammassa idaṁ phalaṁ yāyaṁ[2] dibbasampatti, yasmā mamatthāya sadevake loke aggadakkhiṇeyyo Buddho Bhagavā mayā dinnaṁ udakaṁ apāyīti. Sesaṁ vuttanayameva.

Evaṁ pasannamānasāya devatāya Bhagavā sāmukkaṁsikaṁ dhammadesanaṁ karonto saccāni pakāsesi, sā desanāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāyapi dhammadesanā sātthikā ahosi.

Tatiyanāvāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Dīpavimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Dīpavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavati Sāvatthiyaṁ viharante uposathadivase sambahulā upāsakā uposathikā hutvā purebhattaṁ yathāvibhavaṁ dānaṁ datvā kālasseva bhuñjitvā suddhavatthanivatthā suddhuttarāsaṅgā gandhamālādihatthā pacchābhattaṁ vihāraṁ gantvā manobhāvanīye bhikkhū payirupāsitvā sāyanhe dhammaṁ suṇanti. Vihāreyeva vasitukāmānaṁ tesaṁ dhammaṁ suṇantānaṁyeva sūriyo atthaṅgato, andhakāro jāto. Tattheto aññatarā itthī "idāni dīpālokaṁ kātuṁ yuttan"ti cintetvā attano gehato padīpeyyaṁ āharāpetvā padīpaṁ ujjāletvā dhammāsanassa purato ṭhapetvā dhammaṁ suṇi, sā tena padīpadānena attamanā pītisomanassajātā hutvā vanditvā attano gehaṁ gatā. Sā aparabhāge kālaṁ katvā

1. Gabbharānīti (Ka) 2. Sadisāyaṁ (Sī)

၇၂။ **ကူဋာဂါရာ**တိ သုဝဏ္ဏမယကဏ္ဏိကာဗဒ္ဓဂေဟဝန္တော။ **နိဝေသာ**တိ နိဝေသနာနိ၊ ကစ္ဆန္တရာနီတိ[၁] အတ္ထော။ တေနာဟ "ဝိဘတ္တာ ဘာဂသော မိတာ"တိ။ တာနိ ဟိ စတုသာလဘူတာနိ အညမညဿ ပဋိဗိမ္ဗဘူတာနိ ဝိယ ပဋိဝိဘတ္တရူပါနိ သမပ္ပမာဏတာယ ဘာဂသော မိတာနိ ဝိယ ဟောန္တိ။ **ဒဒ္ဒလ္လမာနာ**တိ အတိဝိယ ဝိဇ္ဇောတမာနာ။ **အာဘန္တီ**တိ မဏိရတနကနက-ရံသိဇာလေဟိ ဩဘာသေန္တိ။

၇၄။ **မမာ**တိ ဣဒံ ပုဗ္ဗာပရာပေက္ခံ၊ မမ ကမ္မဿ မမ အတ္ထာယာတိ အယံ ဟေတ္ထ ယောဇနာ။ **ဥဒကံ အပါယီ**တိ ယဒေတံ ဥဒကဒါနံ ဝုတ္တံ၊ ဧတဿ ပုညကမ္မဿ ဣဒံ ဖလံ ယာယံ[၂] ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ၊ ယသ္မာ မမတ္ထာယ သဒေ-ဝကေ လောကေ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျော ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ မယာ ဒိန္နံ ဥဒကံ အပါယီတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဧဝံ ပသန္နမာနသာယ ဒေဝတာယ ဘဂဝါ သာမုက္ကံသိကံ ဓမ္မဒေသနံ ကရောန္တော သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သာ ဒေသနာပရိယောသာနေ သောတာ-ပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ ဓမ္မဒေသနာ သာတ္ထိကာ အဟောသိ။

တတိယနာဝါဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၉-ဒီပဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ဒီပဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ ဥပေါသထဒိဝသေ သမ္ဗဟုလာ ဥပါသကာ ဥပေါ-သထိကာ ဟုတွာ ပုရေဘတ္တံ ယထာဝိဘဝံ ဒါနံ ဒတွာ ကာလဿေဝ ဘုဉ္ဇိတွာ သုဒ္ဓဝတ္ထနိဝတ္ထာ သုဒ္ဓုတ္တရာသင်္ဂါ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ မနောဘာဝနီယေ ဘိက္ခူ ပယိရုပါသိတွာ သာယန္ဟေ ဓမ္မံ သုဏန္တိ။ ဝိဟာရေယေဝ ဝသိတုကာမာနံ တေသံ ဓမ္မံ သုဏန္တာနံယေဝ သူရိယော အတ္ထင်္ဂတော၊ အန္ဓကာရော ဇာတော။ တတ္ထေကာ အညတရာ ဣတ္ထီ "ဣဒါနိ ဒီပါလောကံ ကာတုံ ယုတ္တ"န္တိ စိန္တေတွာ အတ္တနော ဂေဟတော ပဒီပေယျံ အာဟရာပေတွာ ပဒီပံ ဥဇ္ဇာလေတွာ ဓမ္မာသနဿ ပုရတော ဌပေတွာ ဓမ္မံ သုဏိ၊ သာ တေန ပဒီပဒါနေန အတ္တမနာ ပီတိသောမနဿဇာတာ ဟုတွာ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော ဂေဟံ ဂတာ။ သာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ

၁-ဂဗ္ဘရာနီတိ (က) ၂-သဒိသာယံ (သီ)

Tāvatiṁsabhavane jotirasavimāne nibbatti, sarīrasobhā panassā ativiya pabhassarā aññe deve abhibhavitvā dasa disā obhāsayamānā tiṭṭhati. Athekadivasaṁ āyasmā Mahāmoggallāno devacārikaṁ carantoti sabbaṁ heṭṭhā āgatanayeneva veditabbaṁ. Idha pana—

75. “Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.

76. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

77. Kena tvaṁ vimalobhāsā, atirocasi devatā.
Kena te sabbagattehi, sabbā obhāsate disā.

78. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—

catūhi gāthāhi pucchi.

79. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

80. “Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Purimāya jātiyā manussaloke.
Tamandhakāramhi timīsikāyaṁ,
Padīpakālamhi adāsi dīpaṁ.

81. Yo andhakāramhi timīsikāyaṁ, padīpakālamhi dadāti dīpaṁ.
Uppajjati jotirasaṁ vimānaṁ, pahūtamalyaṁ bahupuṇḍarīkaṁ.

82. Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

တာဝတိံသဘဝနေ ဇောတိရသဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သရီရသောဘာ ပနဿာ အတိဝိယ ပဘဿရာ အညေ ဒေဝေ အဘိဘဝိတွာ ဒသ ဒိသာ ဩဘာသယမာနာ တိဋ္ဌတိ။ အထေကဒိဝသံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဒေဝစာရိကံ စရန္တောတိ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ အာဂတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣဓ ပန—

၇၅။ “အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

၇၆။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၇၇။ ကေန တွံ ဝိမလောဘာသာ၊ အတိရောစသိ ဒေဝတာ။
ကေန တေ သဗ္ဗဂတ္တေဟိ၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသတေ ဒိသာ။

၇၈။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

စတူဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ။

၇၉။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၈၀။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ပုရိမာယ ဇာတိယာ မနုဿလောကေ။
တမန္ဓကာရမှိ တိမီသိကာယံ၊
ပဒီပကာလမှိ အဒါသိ ဒီပံ။

၈၁။ ယော အန္ဓကာရမှိ တိမီသိကာယံ၊ ပဒီပကာလမှိ ဒဒါတိ ဒီပံ။
ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဇောတိရသံ ဝိမာနံ၊ ပဟူတမလျံ ဗဟုပုဏ္ဍရီကံ။

၈၂။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

83. Tenāhaṁ vimalobhāsā, atirocāmi devatā.
Tena me sabbagattehi, sabbā obhāsate disā.

84. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

vissajjesi.

75. Tattha **abhikkantena vaṇṇenā**ti ettha abhikkanta-saddo “abhikkantā bhante ratti, nikkhanto paṭhamo yāmo”ti-ādīsu[1] khaye āgato. “Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ puggalānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti-ādīsu[2] sundare. “Abhikkantaṁ bhante abhikkantaṁ bhante”ti-ādīsu[3] abbhanumodane. “Abhikkantena vaṇṇena, sabbā obhāsayaṁ disā”ti-ādīsu[4] abhirūpe. Idhāpi abhirūpe eva daṭṭhabbo. Tasmā **abhikkantenā**ti atikantena atimanāpena, abhirūpenāti attho. **Vaṇṇenā**ti chavivaṇṇena. **Obhāsentī disā sabbā**ti sabbāpi dasa disā jotentī ekālokaṁ karontī. Kiṁ viyāti āha **“osadhī viya tārakā”**ti. Ussannā pabhā etāya dhīyati, osadhīnaṁ vā anubalappadāyikāti katvā “osadhī”ti laddhanāmā tārakā yathā samantato ālokaṁ kurumānā tiṭṭhati, evameva tvaṁ sabbā disā obhāsayantī tiṭṭhasīti.

77. **Sabbagattehī**ti sabbehi sarīrāvayavehi, sakalehi aṅgapaccaṅgehi obhāsatīti adhippāyo, hetumhi cetaṁ karaṇavacanaṁ. **Sabbā-obhāsate disā**ti sabbāpi dasadisā[5] vijjotati. “Obhāsare”tipi paṭhanti, tesaṁ sabbā disāti bahuvacanameva daṭṭhabbaṁ.

81. **Padīpakālamhī**ti padīpakaraṇakāle, padīpujjalanayogge andhakāreti attho. Tenāha “yo andhakāramhi timīsikāyan”ti,

1. Aṁ 3. 44; Khu 1. 138; Vi 4. 418 piṭṭhesu. 2. Aṁ 1. 414 piṭṭhe.
3. Dī 1. 80; Vi 1. 7 piṭṭhesu. 4. Khu 2. 73 piṭṭhe Vimānavatthusmiṁ.
5. Sabbadisā vidisā (Ka)

၈၃။ တေနာဟံ ဝိမလောဘာသာ၊ အတိရောစာမိ ဒေဝတာ။
တေန မေ သဗ္ဗဂတ္တေဟိ၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသတေ ဒိသာ။

၈၄။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

ဝိဿဇ္ဇေသိ။

၇၅။ တတ္ထ **အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာ**တိ ဧတ္ထ အဘိက္ကန္တ-သဒ္ဒေါ “အ-ဘိက္ကန္တာ ဘန္တေ ရတ္တိ၊ နိက္ခန္တော ပဌမော ယာမော”တိအာဒီသု[၁] ခယေ အာဂတော။ “အယံ ဣမေသံ စတုန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ အဘိက္ကန္တတရော စ ပဏီတ-တရော စာ”တိအာဒီသု[၂] သုန္ဒရေ။ “အဘိက္ကန္တံ ဘန္တေ အဘိက္ကန္တံ ဘန္တေ”တိ-အာဒီသု[၃] အဗ္ဘနုမောဒနေ။ “အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသယံ ဒိသာ”တိအာဒီသု[၄] အဘိရူပေ။ ဣဓာပိ အဘိရူပေ ဧဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တသ္မာ **အဘိက္ကန္တေနာ**တိ အတိကန္တေန အတိမနာပေန၊ အဘိရူပေနာတိ အတ္ထော။ **ဝဏ္ဏေနာ**တိ ဆဝိဝဏ္ဏေန။ **ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ**တိ သဗ္ဗာပိ ဒသ ဒိသာ ဇောတေန္တီ ဧကာလောကံ ကရောန္တီ။ ကိံ ဝိယာတိ အာဟ “**ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ**”တိ။ ဥဿန္နာ ပဘာ ဧတာယ ဓီယတိ, ဩသဓီနံ ဝါ အနုဗလပ္ပ-ဒါယိကာတိ ကတွာ “ဩသဓီ”တိ လဒ္ဓနာမာ တာရကာ ယထာ သမန္တတော အာလောကံ ကုရုမာနာ တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝမေဝ တွံ သဗ္ဗာ ဒိသာ ဩဘာသယန္တီ တိဋ္ဌသီတိ။

၇၇။ **သဗ္ဗဂတ္တေဟီ**တိ သဗ္ဗေဟိ သရီရာဝယဝေဟိ၊ သကလေဟိ အင်္ဂ-ပစ္စင်္ဂေဟိ ဩဘာသတီတိ အဓိပ္ပါယော၊ ဟေတုမှိ စေတံ ကရဏဝစနံ။ **သဗ္ဗာ ဩဘာသတေ ဒိသာ**တိ သဗ္ဗာပိ ဒသဒိသာ[၅] ဝိဇ္ဇောတတိ။ “ဩဘာသရေ”တိပိ ပဌန္တိ၊ တေသံ သဗ္ဗာ ဒိသာတိ ဗဟုဝစနမေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

၈၁။ **ပဒီပကာလမှီ**တိ ပဒီပကရဏကာလေ၊ ပဒီပုဇ္ဇလနယောဂ္ဂေ အန္ဓ-ကာရေတိ အတ္ထော။ တေနာဟ “ယော အန္ဓကာရမှိ တိမီသိကာယ”န္တိ၊

၁-အံ ၃-၄၄၊ ခု ၁-၁၃၈၊ ဝိ ၄-၄၁၈-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-အံ ၁-၄၁၄-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဒီ ၁-၈၀၊ ဝိ ၁-၇-ပိဋ္ဌေသု။ ၄-ခု ၂-၇၃-ပိဋ္ဌေ ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ။
၅-သဗ္ဗဒိသာ ဝိဒိသာ (က)

bahale mahandhakāreti attho. **Dadāti dīpan**ti padīpaṁ ujjālento vā anujjālento vā padīpadānaṁ dadāti, padīpopakaraṇāni[1] dakkhiṇeyye uddissa pariccajati. **Upapajjati jotirasaṁ vimānan**ti paṭisandhiggahaṇavasena jotirasaṁ vimānaṁ upagacchatīti[2]. Sesaṁ vuttanayameva.

Atha yathāpucchite atthe devatāya kathite thero tameva kathaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā dānādikathāya tassā kallacittādibhāvaṁ ñatvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne saparivārā sā devatā sotāpattiphale patiṭṭhahi. Thero tato āgantvā taṁ pavattiṁ Bhagavato ārocesi, Bhagavā tasmiṁ vatthusmiṁ sampattaparisāya vitthārena dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā jātā, mahājano[3] visesato dīpadāne sakkaccakārī ahosīti.

Dīpavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Tiladakkhiṇavimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Tiladakkhiṇavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena ca samayena Rājagahe aññatarā itthī gabbhinī tile dhovitvā ātape sukkhāpeti telaṁ kātukāmā[4]. Sā ca parikkhīṇāyukā taṁ divasameva cavanadhammā, nirayasaṁvattanikaṁ cassā kammaṁ okāsaṁ katvā ṭhitaṁ. Atha naṁ Bhagavā paccūsavelāyaṁ lokaṁ volokento dibbacakkhunā disvā cintesi "ayaṁ itthī ajja kālaṁ katvā niraye nibbattissati, yannūnāhaṁ tilabhikkhāpaṭiggahaṇena taṁ saggūpagaṁ kareyyan"ti. So Sāvatthito taṅkhaṇeneva Rājagahaṁ gantvā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahe piṇḍāya caranto anupubbena tassā gehadvāraṁ pāpuṇi. Sā itthī Bhagavantaṁ passitvā sañjātapītisomanassā sahasā uṭṭhahitvā katañjalī aññaṁ dātabbayuttakaṁ apassantī hatthapāde dhovitvā tile rāsiṁ katvā ubhohi hatthehi pariggahetvā añjalipūraṁ tilaṁ Bhagavato patte ākiritvā Bhagavantaṁ vandi. Taṁ Bhagavā

1. Padīpapūjākāraṇāni (Ka)
2. Uppajjati (Sī)
3. Sesamahājano ca (Sī, I)
4. Kevalaṁ tilatelaṁ pātukāmā (Ka)

ဗဟလေ မဟန္ဓကာရေတိ အတ္ထော။ **ဒဒါတိ ဒီပန္တိ** ပဒီပံ ဥဇ္ဇာလေန္တော ဝါ အနုဇ္ဇာလေန္တော ဝါ ပဒီပဒါနံ ဒဒါတိ၊ ပဒီပေါပကရဏာနိ[1] ဒက္ခိဏေယျေ ဥဒ္ဒိဿ ပရိစ္စဇတိ။ **ဥပပဇ္ဇတိ ဇောတိရသံ ဝိမာနန္တိ** ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဝသေန ဇောတိရသံ ဝိမာနံ ဥပဂစ္ဆတီတိ[2]။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

အထ ယထာပုစ္ဆိတေ အတ္ထေ ဒေဝတာယ ကထိတေ ထေရော တမေဝ ကထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ဒါနာဒိကထာယ တဿာ ကလ္လစိတ္တာဒိဘာဝံ ဉတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သပရိဝါရာ သာ ဒေဝတာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ထေရော တတော အာဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ၊ ဘဂဝါ တသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာ၊ မဟာဇနော[3] ဝိသေသတော ဒီပဒါနေ သက္ကစ္စကာရီ အဟောသီတိ။

ဒီပဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-တိလဒက္ခိဏဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ တိလဒက္ခိဏဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ။ တေန စ သမယေန ရာဇဂဟေ အညတရာ ဣတ္ထီ ဂဗ္ဘိနီ တိလေ ဓောဝိတွာ အာတပေ သုက္ခာပေတိ တေလံ ကာတုကာမာ[4]။ သာ စ ပရိက္ခီဏာယုကာ တံ ဒိဝသမေဝ စဝနဓမ္မာ၊ နိရယသံဝတ္တနိကံ စဿာ ကမ္မံ ဩကာသံ ကတွာ ဌိတံ။ အထ နံ ဘဂဝါ ပစ္စူသဝေလာယံ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဒိသွာ စိန္တေသိ "အယံ ဣတ္ထီ အဇ္ဇ ကာလံ ကတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိဿတိ၊ ယန္နူနာဟံ တိလဘိက္ခာပဋိဂ္ဂဟဏေန တံ သဂ္ဂူပဂံ ကရေယျ"န္တိ။ သော သာဝတ္ထိတော တင်္ခဏေနေဝ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော အနုပုဗ္ဗေန တဿာ ဂေဟဒွါရံ ပါပုဏိ။ သာ ဣတ္ထီ ဘဂဝန္တံ ပဿိတွာ သဉ္ဇာတပီတိသောမနဿာ သဟသာ ဥဋ္ဌဟိတွာ ကတဉ္ဇလီ အညံ ဒါတဗ္ဗယုတ္တကံ အပဿန္တီ ဟတ္ထပါဒေ ဓောဝိတွာ တိလေ ရာသိံ ကတွာ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အဉ္ဇလိပူရံ တိလံ ဘဂဝတော ပတ္တေ အာကိရိတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိ။ တံ ဘဂဝါ

၁-ပဒီပပူဇာကာရဏာနိ (က)
၂-ဥပ္ပဇ္ဇတိ (သီ)
၃-သေသမဟာဇနော စ (သီ၊ ဣ)
၄-ကေဝလံ တိလတေလံ ပါတုကာမာ (က)

anukampamāno “sukhinī hotī”ti vatvā pakkāmi. Sā tassā rattiyā paccūsasamaye kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane dvādasayojanike kanakavimāne suttapabuddhā viya nibbatti.

Athāyasmā Mahāmoggallāno devacārikaṁ caranto taṁ accharāsahassaparivutaṁ mahatiyā deviddhiyā virocamānamupagantvā—

85. “Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.

86. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

87. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—pucchi.

88. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

89. “Ahaṁ manussesu manussabhūtā.
Purimāya jātiyā manussaloke.

90. Addasaṁ virajaṁ Buddhaṁ, vippasannamanāvilaṁ.
Āsajja dānaṁ adāsiṁ, akāmā tiladakkhiṇaṁ.
Dakkhiṇeyyassa Buddhassa, pasannā sehi pāṇibhi.

91. Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

92. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

sā vissajjesi.

အနုကမ္ပမာနော “သုခိနီ ဟောတီ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ သာ တဿာ ရတ္တိယာ ပစ္စူသသမယေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ဒွါဒသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ သုတ္တပ္ပဗုဒ္ဓါ ဝိယ နိဗ္ဗတ္တိ။

အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တံ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတံ မဟတိယာ ဒေဝိဒ္ဓိယာ ဝိရောစမာနမုပဂန္တွာ—

၈၅။ “အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

၈၆။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၈၇။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—ပုစ္ဆိ။

၈၈။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၈၉။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ။
ပုရိမာယ ဇာတိယာ မနုဿလောကေ။

၉၀။ အဒ္ဒသံ ဝိရဇံ ဗုဒ္ဓံ၊ ဝိပ္ပသန္နမနာဝိလံ။
အာသဇ္ဇ ဒါနံ အဒါသိံ၊ အကာမာ တိလဒက္ခိဏံ။
ဒက္ခိဏေယျဿ ဗုဒ္ဓဿ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

၉၁။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၉၂။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

သာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

90. Tattha **āsajjā**ti ayaṁ āsajja-saddo "āsajja naṁ Tathāgatan"ti-ādīsu[1] ghaṭṭane āgato. "Āsajja dānaṁ detī"ti-ādīsu[2] samāgame. Idhāpi samāgameyeva daṭṭhabbo. Tasmā **āsajjā**ti samāgantvā, samavāyena sampatvāti attho. Tenāha **"akāmā"**ti. Sā hi deyyadhammasaṁvidhānapubbakaṁ purimasiddhaṁ dānasaṅkappaṁ vinā sahasā sampatte Bhagavati pavattitaṁ tiladānaṁ sandhāyāha "āsajja dānaṁ adāsiṁ, akāmā tiladakkhiṇan"ti. Sesaṁ vuttanayameva.

Tiladakkhiṇavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Paṭhamapatibbatāvimānavaṇṇanā

Koñcā mayūrā diviyā ca haṁsāti Patibbatāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tattha aññatarā itthī patibbatā ahosi bhattu anukūlavattinī khamā padakkhiṇaggāhinī, na kuddhāpi paṭippharati, apharusavācā saccavādinī saddhā pasannā[3] yathāvibhavaṁ dānāni ca adāsi. Sā kenacideva rogena phuṭṭhā kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatti. Athāyasmā Mahāmoggallāno purimanayeneva devacārikaṁ caranto taṁ devadhītaraṁ mahatiṁ sampattiṁ anubhavantiṁ disvā tassā samīpamupagato, sā accharāsahassaparivutā saṭṭhisakaṭabhārālaṅkārapaṭimaṇḍitattabhāvā therassa pādesu sirasā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Theropi tāya katapuññakammaṁ pucchanto—

93. "Koñcā mayūrā diviyā ca haṁsā,
Vaggussarā kokilā sampatanti.
Pupphābhikiṇṇaṁ rammamidaṁ vimānaṁ,
Anekacittaṁ naranārisevitaṁ.

94. Tattha'cchasi devi mahānubhāve,
Iddhī vikubbanti anekarūpā.
Imā ca te accharāyo samantato,
Naccanti gāyanti pamodayanti ca.

1. Vi 4. 366 piṭṭhe. 2. Dī 3. 214; Aṁ 3. 68 piṭṭhesu. 3. Saddhāsampannā (Sī)

၉၀။ တတ္ထ **အာသဇ္ဇာ**တိ အယံ အာသဇ္ဇ-သဒ္ဒေါ "အာသဇ္ဇ နံ တထာဂတ"န္တိအာဒီသု[၁] ဃဋ္ဋနေ အာဂတော။ "အာသဇ္ဇ ဒါနံ ဒေတီ"တိအာဒီသု[၂] သမာဂမေ။ ဣဓာပိ သမာဂမေယေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တသ္မာ **အာသဇ္ဇာ**တိ သမာဂန္တွာ၊ သမဝါယေန သမ္ပတွာတိ အတ္ထော။ တေနာဟ "**အကာမာ**"တိ။ သာ ဟိ ဒေယျဓမ္မသံဝိဓာနပုဗ္ဗကံ ပုရိမသိဒ္ဓံ ဒါနသင်္ကပ္ပံ ဝိနာ သဟသာ သမ္ပတ္တေ ဘဂဝတိ ပဝတ္တိတံ တိလဒါနံ သန္ဓာယာဟ "အာသဇ္ဇ ဒါနံ အဒါသိံ၊ အကာမာ တိလဒက္ခိဏ"န္တိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

တိလဒက္ခိဏဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၁-ပဌမပတိဗ္ဗတာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ကောဉ္စာ မယူရာ ဒိဝိယာ စ ဟံသာတိ ပတိဗ္ဗတာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ။ တတ္ထ အညတရာ ဣတ္ထီ ပတိဗ္ဗတာ အဟောသိ ဘတ္တု အနုကူလဝတ္တိနီ ခမာ ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟိနီ၊ န ကုဒ္ဓါပိ ပဋိပ္ဖရတိ၊ အဖရုသဝါစာ သစ္စဝါဒိနီ သဒ္ဓါ ပသန္နာ[၃] ယထာဝိဘဝံ ဒါနာနိ စ အဒါသိ။ သာ ကေနစိဒေဝ ရောဂေန ဖုဋ္ဌာ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ပုရိမနယေနေဝ ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တံ ဒေဝဓီတရံ မဟတိံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တိံ ဒိသွာ တဿာ သမီပမုပဂတော၊ သာ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတာ သဋ္ဌိသကဋဘာရာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတတ္တဘာဝါ ထေရဿ ပါဒေသု သိရသာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ ထေရောပိ တာယ ကတပုညကမ္မံ ပုစ္ဆန္တော—

၉၃။ "ကောဉ္စာ မယူရာ ဒိဝိယာ စ ဟံသာ၊
ဝဂ္ဂုဿရာ ကောကိလာ သမ္ပတန္တိ။
ပုပ္ဖါဘိကိဏ္ဏံ ရမ္မမိဒံ ဝိမာနံ၊
အနေကစိတ္တံ နရနာရိသေဝိတံ။

၉၄။ တတ္ထ'စ္ဆသိ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
ဣဒ္ဓီ ဝိကုဗ္ဗန္တိ အနေကရူပါ။
ဣမာ စ တေ အစ္ဆရာယော သမန္တတော၊
နစ္စန္တိ ဂါယန္တိ ပမောဒယန္တိ စ။

၁-ဝိ ၄-၃၆၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၃-၂၁၄၊ အံ ၃-၆၈-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-သဒ္ဓါသမ္ပန္နာ (သီ)

95. Deviddhipattāsi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti—āha.

96. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

97. "Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Patibbatā'naññamanā ahosiṁ.
Mātāva puttaṁ anurakkhamānā,
kuddhāpihaṁ nappharusaṁ avocaṁ.

98. Sacce ṭhitā mosavajjaṁ pahāya,
Dāne ratā saṅgahitattabhāvā.
Annañca pānañca pasannacittā,
Sakkacca dānaṁ vipulaṁ adāsiṁ.

99. Tena me'tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

100. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti—

sā devatā vissajjesi.

93. Tattha[1] **koñcā**ti koñcasakuṇā, ye "sārasā"tipi vuccanti. **Mayūrā**ti morā. **Diviyā**ti dibbānubhāvā. Idaṁ hi padaṁ "diviyā koñcā, diviyā mayūrā"ti-ādinā catūhipi padehi yojetabbaṁ. **Haṁsā**ti suvaṇṇahaṁsādihaṁsā[2]. **Vaggussarā**ti madhurassarā. **Kokilā**ti kāḷakokilā ceva sukkakokilā[3] ca. **Sampatantī**ti devatāya abhiramaṇatthaṁ

1. Tattha gāthāsu pana (Sī) 2. Suvaṇṇahaṁsā (Ka) 3. Phussakokilā (Sī)

၉၅။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တာသိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—အာဟ။

၉၆။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၉၇။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ပတိဗ္ဗတာ’နညမနာ အဟောသိံ။
မာတာဝ ပုတ္တံ အနုရက္ခမာနာ၊
ကုဒ္ဓါပိဟံ နပ္ဖရုသံ အဝေါစံ။

၉၈။ သစ္စေ ဌိတာ မောသဝဇ္ဇံ ပဟာယ၊
ဒါနေ ရတာ သင်္ဂဟိတတ္တဘာဝါ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပသန္နစိတ္တာ၊
သက္ကစ္စ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒါသိံ။

၉၉။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁၀၀။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

သာ ဒေဝတာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

၉၃။ တတ္ထ[၁] **ကောဉ္စာ**တိ ကောဉ္စသကုဏာ၊ ယေ “သာရသာ”တိပိ ဝုစ္စန္တိ။ **မယူရာ**တိ မောရာ။ **ဒိဝိယာ**တိ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝါ။ ဣဒံ ဟိ ပဒံ “ဒိဝိယာ ကောဉ္စာ, ဒိဝိယာ မယူရာ”တိအာဒိနာ စတူဟိပိ ပဒေဟိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ **ဟံသာ**တိ သုဝဏ္ဏဟံသာဒိဟံသာ[၂]။ **ဝဂ္ဂုဿရာ**တိ မဓုရဿရာ။ **ကောကိလာ**တိ ကာဠကောကိလာ စေဝ သုက္ကကောကိလာ[၃] စ။ **သမ္ပတန္တီ**တိ ဒေဝတာယ အဘိရမဏတ္ထံ

၁-တတ္ထ ဂါထာသု ပန (သီ) ၂-သုဝဏ္ဏဟံသာ (က) ၃-ဖုဿကောကိလာ (သီ)

kīḷantā laḷantā samantato patanti vicaranti. Koñcādirūpena hi devatāya ratijananatthaṁ parivārabhūtā devatā kīḷantā laḷantā “koñcā”ti-ādinā vuttā. **Pupphābhikiṇṇan**ti ganthitāganthitehi nānāvidharatanakusumehi okiṇṇaṁ. **Ramman**ti ramaṇīyaṁ, manoramanti attho. **Anekacittan**ti anekehi uyyānakapparukkhapokkharaṇi-ādīhi vimānesu ca anekehi bhittivisesādīhi cittaṁ. **Naranārisevitan**ti parivārabhūtehi devaputtehi devadhītāhi ca upasevitaṁ.

94. **Iddhī vikubbanti anekarūpā**ti nānārūpānaṁ vidaṁsanena anekarūpā kammānubhāvasiddhā iddhī vikubbantī vikubbaniddhiyo valañjentī acchasīti yojanā.

97. **Anaññamanā**ti patibbatā, patito aññasmiṁ mano etissāti aññamanā, na aññamanāti anaññamanā, mayhaṁ sāmikato aññasmiṁ purise pāpakaṁ cittaṁ na uppādesinti attho. **Mātāva puttaṁ anurakkhamānā**ti yathā mātā puttaṁ, evaṁ mayhaṁ sāmikaṁ, sabbepi vā satte hitesitāya ahitāpanayanakāmatāya ca anuddayamānā. **Kuddhāpihaṁ nappharusaṁ avocan**ti parena kataṁ aphāsukaṁ paṭicca kuddhāpi samānā ahaṁ pharusavacanaṁ na kathesiṁ, aññadatthu piyavacanameva abhāsinti adhippāyo.

98. **Sacce ṭhitā**ti sacce patiṭṭhitā. Yasmā musāvādā veramaṇiyā sacce patiṭṭhitā[1] nāma hoti, na kadāci saccavacanamattenāti āha—**mosavajjaṁ pahāyā**ti musāvādaṁ pahāya. **Dāne ratā**ti dāne abhiratā, yuttappayuttāti attho. **Saṅgahitattabhāvā**ti saṅgahavatthūhi attānaṁ viya sabhāveneva paresaṁ saṅgaṇhanasīlā annañca pānañca kammaphalasaddhāya pasannacittā sakkaccaṁ cittīkārena adāsiṁ, aññañca vatthādidānaṁ vipulaṁ uḷāraṁ adāsinti yojanā. Sesaṁ vuttanayameva.

Patibbatāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Patiṭṭhānaṁ (Sī)

ကီဠန္တာ လဠန္တာ သမန္တတော ပတန္တိ ဝိစရန္တိ။ ကောဉ္စာဒိရူပေန ဟိ ဒေဝတာယ ရတိဇနနတ္ထံ ပရိဝါရဘူတာ ဒေဝတာ ကီဠန္တာ လဠန္တာ “ကောဉ္စာ”တိ-အာဒိနာ ဝုတ္တာ။ **ပုပ္ဖာဘိကိဏ္ဏန္တိ** ဂန္ထိတာဂန္ထိတေဟိ နာနာဝိဓရတနကုသုမေဟိ ဩကိဏ္ဏံ။ **ရမ္မန္တိ** ရမဏီယံ၊ မနောရမန္တိ အတ္ထော။ **အနေကစိတ္တန္တိ** အနေကေဟိ ဥယျာနကပ္ပရုက္ခပေါက္ခရဏီအာဒီဟိ ဝိမာနေသု စ အနေကေဟိ ဘိတ္တိဝိသေသာဒီဟိ စိတ္တံ။ **နရနာရိသေဝိတန္တိ** ပရိဝါရဘူတေဟိ ဒေဝပုတ္တေဟိ ဒေဝဓီတာဟိ စ ဥပသေဝိတံ။

၉၄။ **ဣဒ္ဓီ ဝိကုဗ္ဗန္တိ အနေကရူပါ**တိ နာနာရူပါနံ ဝိဒံသနေန အနေကရူပါ ကမ္မာနုဘာဝသိဒ္ဓါ ဣဒ္ဓီ ဝိကုဗ္ဗန္တီ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိယော ဝလဉ္ဇေန္တီ အစ္ဆသီတိ ယောဇနာ။

၉၇။ **အနညမနာ**တိ ပတိဗ္ဗတာ၊ ပတိတော အညသ္မိံ မနော ဧတိဿာတိ အညမနာ၊ န အညမနာတိ အနညမနာ၊ မယှံ သာမိကတော အညသ္မိံ ပုရိသေ ပါပကံ စိတ္တံ န ဥပ္ပါဒေသိန္တိ အတ္ထော။ **မာတာဝ ပုတ္တံ အနုရက္ခမာနာ**တိ ယထာ မာတာ ပုတ္တံ၊ ဧဝံ မယှံ သာမိကံ, သဗ္ဗေပိ ဝါ သတ္တေ ဟိတေသိတာယ အဟိတာပနယနကာမတာယ စ အနုဒ္ဒယမာနာ။ **ကုဒ္ဓါပိဟံ နပ္ဖရုသံ အဝေါစန္တိ** ပရေန ကတံ အဖာသုကံ ပဋိစ္စ ကုဒ္ဓါပိ သမာနာ အဟံ ဖရုသဝစနံ န ကထေသိံ၊ အညဒတ္ထု ပိယဝစနမေဝ အဘာသိန္တိ အဓိပ္ပါယော။

၉၈။ **သစ္စေ ဌိတာ**တိ သစ္စေ ပတိဋ္ဌိတာ။ ယသ္မာ မုသာဝါဒါ ဝေရမဏိယာ သစ္စေ ပတိဋ္ဌိတာ[1] နာမ ဟောတိ၊ န ကဒါစိ သစ္စဝစနမတ္တေနာတိ အာဟ— **မောသဝဇ္ဇံ ပဟာယာ**တိ မုသာဝါဒံ ပဟာယ။ **ဒါနေ ရတာ**တိ ဒါနေ အဘိရတာ၊ ယုတ္တပ္ပယုတ္တာတိ အတ္ထော။ **သင်္ဂဟိတတ္တဘာဝါ**တိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ အတ္တာနံ ဝိယ သဘာဝေနေဝ ပရေသံ သင်္ဂဏှနသီလာ အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ကမ္မဖလသဒ္ဓါယ ပသန္နစိတ္တာ သက္ကစ္စံ စိတ္တီကာရေန အဒါသိံ၊ အညဉ္စ ဝတ္ထာဒိဒါနံ ဝိပုလံ ဥဠာရံ အဒါသိန္တိ ယောဇနာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ပတိဗ္ဗတာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ပတိဋ္ဌာနံ (သီ)

12. Dutiyapatibbatāvimānavaṇṇanā

Veḷuriyathambhanti Dutiyapatibbatāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Sāvatthiyaṁ kira aññatarā upāsikā patibbatā hutvā saddhā pasannā pañca sīlāni suvisuddhāni katvā rakkhi, yathāvibhavañca dānāni adāsi, sā kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane uppajji. Sesaṁ heṭṭhā vuttanayameva.

101. “Veḷuriyathambhaṁ ruciraṁ pabhassaraṁ,
Vimānamāruyha anekacittaṁ.
Tattha’cchasi devi mahānubhāve,
Uccāvacā iddhi vikubbamānā.
Imā ca te accharāyo samantato,
Naccanti gāyanti pamodahanti ca.

102. Deviddhipattāsi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—pucchi.

103. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

104. “Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Upāsikā cakkhumato ahosiṁ.
Pāṇātipātā viratā ahosiṁ,
Loke adinnaṁ parivajjayissaṁ.

105. Amajjapā no ca musā abhāṇiṁ[1],
Sakena sāminā[2] ahosiṁ tuṭṭhā.
Annañca pānañca pasannacittā,
Sakkacca dānaṁ vipulaṁ adāsiṁ.

106. Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

---

1. Abhāsiṁ (Sī) 2. Sāmināva (Sī)

၁၂-ဒုတိယပတိဗ္ဗတာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဝေဠုရိယထမ္ဘန္တိ ဒုတိယပတိဗ္ဗတာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? သာဝတ္ထိယံ ကိရ အညတရာ ဥပါသိကာ ပတိဗ္ဗတာ ဟုတွာ သဒ္ဓါ ပသန္နာ ပဉ္စ သီလာနိ သုဝိသုဒ္ဓါနိ ကတွာ ရက္ခိ၊ ယထာဝိဘဝဉ္စ ဒါနာနိ အဒါသိ၊ သာ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သေသံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

၁၀၁။ “ဝေဠုရိယထမ္ဘံ ရုစိရံ ပဘဿရံ၊
ဝိမာနမာရုယှ အနေကစိတ္တံ။
တတ္ထ’စ္ဆသိ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
ဥစ္စာဝစာ ဣဒ္ဓိ ဝိကုဗ္ဗမာနာ။
ဣမာ စ တေ အစ္ဆရာယော သမန္တတော၊
နစ္စန္တိ ဂါယန္တိ ပမောဒယန္တိ စ။

၁၀၂။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တာသိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—ပုစ္ဆိ။

၁၀၃။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉ္ဟံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၀၄။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ဥပါသိကာ စက္ခုမတော အဟောသိံ။
ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ အဟောသိံ၊
လောကေ အဒိန္နံ ပရိဝဇ္ဇယိဿံ။

၁၀၅။ အမဇ္ဇပါ နော စ မုသာ အဘာဏိံ[1]၊
သကေန သာမိနာ[2] အဟောသိံ တုဋ္ဌာ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပသန္နစိတ္တာ၊
သက္ကစ္စ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒါသိံ။

၁၀၆။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁-အဘာသိံ (သီ) ၂-သာမိနာဝ (သီ)

107. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—vissajjesi.

101. Tattha **veḷuriyathambhan**ti veḷuriyamaṇimayathambhaṁ. **Ruciran**ti ramaṇīyaṁ. **Pabhassaran**ti ativiya bhāsuraṁ. **Uccāvacā**ti uccā ca avacā ca, vividhāti attho.

104-5. **Upāsikā**ti saraṇagamanena upāsikālakkhaṇe ṭhitā. Vuttaṁ hi—

“Yato kho Mahānāma ariyasāvako Buddhaṁ saraṇaṁ gato hoti, dhammaṁ saraṇaṁ gato hoti, saṁghaṁ saraṇaṁ gato hoti, ettāvatā kho Mahānāma ariyasāvako upāsako hotī”ti[1].

Cakkhumatoti pañcahi cakkhūhi cakkhumato Buddhassa Bhagavato. Evaṁ upāsikābhāvakittanena āsayasuddhiṁ dassetvā payogasuddhiṁ dassetuṁ **“pāṇātipātā viratā”**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **sakena sāminā ahosiṁ tuṭṭhā**ti micchācāraveramaṇimāha. Sesaṁ heṭṭhā vuttasadisameva.

Dutiyapatibbatāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

13. Paṭhamasuṇisāvimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Suṇisāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Sāvatthiyaṁ aññatarasmiṁ gehe ekā kulasuṇhā gehaṁ piṇḍāya paviṭṭhaṁ khīṇāsavattheraṁ disvā sañjātapītisomanassā “idaṁ mayhaṁ uttamaṁ puññakkhettaṁ upaṭṭhitan”ti attanā laddhaṁ pūvabhāgaṁ ādāya ādarena therassa upanesi, thero taṁ paṭiggahetvā anumodanaṁ katvā gato. Sā aparabhāge

1. Saṁ 3. 344 piṭṭhe.

၁၀၇။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—ဝိဿဇ္ဇေသိ။

၁၀၁။ တတ္ထ **ဝေဠုရိယထမ္ဘန္တိ** ဝေဠုရိယမဏိမယထမ္ဘံ။ **ရုစိရန္တိ** ရမဏီယံ။ **ပဘဿရန္တိ** အတိဝိယ ဘာသုရံ။ **ဥစ္စာဝစာ**တိ ဥစ္စာ စ အဝစာ စ၊ ဝိဝိဓာတိ အတ္ထော။

၁၀၄-၅။ **ဥပါသိကာ**တိ သရဏဂမနေန ဥပါသိကာလက္ခဏေ ဌိတာ။ ဝုတ္တံ ဟိ—

“ယတော ခေါ မဟာနာမ အရိယသာဝကော ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ ဓမ္မံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ သံဃံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ ဧတ္တာဝတာ ခေါ မဟာနာမ အရိယသာဝကော ဥပါသကော ဟောတီ”တိ[၁]။

စက္ခုမတောတိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမတော ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော။ ဧဝံ ဥပါသိကာဘာဝကိတ္တနေန အာသယသုဒ္ဓိံ ဒဿေတွာ ပယောဂသုဒ္ဓိံ ဒဿေတုံ **“ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ”**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **သကေန သာမိနာ အဟောသိံ တုဋ္ဌာ**တိ မိစ္ဆာစာရာဝေရမဏိမာဟ။ သေသံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တသဒိသမေဝ။

ဒုတိယပတိဗ္ဗတာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၃-ပဌမသုဏိသာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ သုဏိသာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? သာဝတ္ထိယံ အညတရသ္မိံ ဂေဟေ ဧကာ ကုလသုဏှာ ဂေဟံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌံ ခီဏာသဝတ္ထေရံ ဒိသွာ သဉ္ဇာတပီတိသောမနဿာ “ဣဒံ မယှံ ဥတ္တမံ ပုညက္ခေတ္တံ ဥပဋ္ဌိတ”န္တိ အတ္တနာ လဒ္ဓံ ပူဝဘာဂံ အာဒါယ အာဒရေန ထေရဿ ဥပနေသိ၊ ထေရော တံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ အနုမောဒနံ ကတွာ ဂတော။ သာ အပရဘာဂေ

၁-သံ ၃-၃၄၄-ပိဋ္ဌေ။

kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane uppajji. Sesaṁ sabbaṁ heṭṭhā vuttasadisameva. Tena vuttaṁ—

108. “Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.

109. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

110. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.

111. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

112. Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Suṇisā ahosiṁ sasurassa gehe.

113. Addasaṁ virajaṁ bhikkhuṁ, vippasannamanāvilaṁ.
Tassa adāsahaṁ pūvaṁ, pasannā sehi pāṇibhi.
Bhāgaḍḍhabhāgaṁ datvāna, modāmi Nandane vane.

114. Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

115. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

112. Tattha **suṇisā**ti puttassa bhariyā. Itthiyā hi sāmikassa pitā “sasuro”ti vuccati, tassa ca sā “suṇisā”ti. Taṁ sandhāya “suṇisā ahosiṁ sasurassa gehe”ti.

ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သေသံ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တသဒိသမေဝ။ တေန ဝုတ္တံ—

၁၀၈။ “အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

၁၀၉။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁၁၀။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၁၁၁။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉ္ဟံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၁၂။ အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
သုဏိသာ အဟောသိံ သသုရဿ ဂေဟေ။

၁၁၃။ အဒ္ဒသံ ဝိရဇံ ဘိက္ခုံ၊ ဝိပ္ပသန္နမနာဝိလံ။
တဿ အဒါသဟံ ပူဝံ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။
ဘာဂဍ္ဎဘာဂံ ဒတွာန၊ မောဒါမိ နန္ဒနေ ဝနေ။

၁၁၄။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁၁၅။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၁၁၂။ တတ္ထ **သုဏိသာ**တိ ပုတ္တဿ ဘရိယာ။ ဣတ္ထိယာ ဟိ သာမိကဿ ပိတာ “သသုရော”တိ ဝုစ္စတိ၊ တဿ စ သာ “သုဏိသာ”တိ။ တံ သန္ဓာယ “သုဏိသာ အဟောသိံ သသုရဿ ဂေဟေ”တိ။

113. **Bhāgaḍḍhabhāgan**ti attanā laddhapaṭivīsato[1] upaḍḍhabhāgaṁ. **Modāmi Nandane vane**ti therena Nandanavane diṭṭhitāya āha. Sesaṁ vuttanayameva.

Suṇisāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

14. Dutiyasuṇisāvimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Dutiyasuṇisāvimānaṁ. Ettha pana apubbaṁ natthi, aṭṭhuppattiyaṁ kummāsadānameva viseso. Tena vuttaṁ—

116. “Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.

117. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

118. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.

119. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

120. Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Suṇisā ahosiṁ sasurassa gehe.

121. Addasaṁ virajaṁ bhikkhuṁ, vippasannamanāvilaṁ.
Tassa adāsahaṁ bhāgaṁ, pasannā sehi pāṇibhi.
Kummāsapiṇḍaṁ datvāna, modāmi Nandane vane.

122. Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

---

1. Laddhapaṭiviṁ sato (Sī)

၁၁၃။ **ဘာဂဍ္ဎဘာဂန္တိ** အတ္တနာ လဒ္ဓပဋိဝီသတော[၁] ဥပဍ္ဎဘာဂံ။ **မောဒါမိ နန္ဒနေ ဝနေ**တိ ထေရေန နန္ဒနဝနေ ဒိဋ္ဌတာယ အာဟ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

သုဏိသာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၄-ဒုတိယသုဏိသာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ဒုတိယသုဏိသာဝိမာနံ။ ဧတ္ထ ပန အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ၊ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ ကုမ္မာသဒါနမေဝ ဝိသေသော။ တေန ဝုတ္တံ—

၁၁၆။ “အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

၁၁၇။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁၁၈။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၁၁၉။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၂၀။ အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
သုဏိသာ အဟောသိံ သသုရဿ ဂေဟေ။

၁၂၁။ အဒ္ဒသံ ဝိရဇံ ဘိက္ခုံ၊ ဝိပ္ပသန္နမနာဝိလံ။
တဿ အဒါသဟံ ဘာဂံ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။
ကုမ္မာသပိဏ္ဍံ ဒတွာန၊ မောဒါမိ နန္ဒနေ ဝနေ။

၁၂၂။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁-လဒ္ဓပဋိဝိံသတော (သီ)

123. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

121. Tattha **bhāganti** kummāsakoṭṭhāsaṁ. Tenāha “**kummāsapiṇḍaṁ datvānā**”ti. Kummāsoti ca yavakummāso vutto. Sesaṁ vuttanayameva.

Dutiyasuṇisāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

15. Uttarāvimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Uttarāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane kalandakanivāpe. Tena ca samayena Puṇṇo nāma duggatapuriso Rājagahaseṭṭhiṁ upanissāya jīvati, tassa bhariyā Uttarā, Uttarā ca nāma dhītāti dve eva gehamānusakā. Athekadivasaṁ Rājagahe “mahājanena sattāhaṁ nakkhattaṁ kīḷitabban”ti ghosanaṁ kariṁsu. Taṁ sutvā seṭṭhi pātova āgataṁ Puṇṇaṁ “tāta amhākaṁ parijano nakkhattaṁ kīḷitukāmo, tvaṁ kiṁ nakkhattaṁ kīḷissasi, udāhu bhatiṁ karissasī”ti āha. Sāmi nakkhattaṁ nāma sadhanānaṁ hoti, mama pana gehe svātanāya yāgutaṇḍulānipi natthi[1], kiṁ me nakkhattena, goṇe labhanto kasituṁ gamissāmīti. Tena hi goṇe gaṇhassūti. So balavagoṇe ca bhaddanaṅgalañca gahetvā “bhadde nāgarā nakkhattaṁ kīḷanti, ahaṁ daliddatāya bhatiṁ kātuṁ gamissāmi, mayhampi tāva ajja diguṇaṁ nivāpaṁ pacitvā bhattaṁ āhareyyāsī”ti bhariyaṁ vatvā khettaṁ agamāsi.

Sāriputtattheropi sattāhaṁ nirodhasamāpanno tato vuṭṭhāya “kassa nu kho ajja mayā saṅgahaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti olokento Puṇṇaṁ attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaṁ disvā “saddho nu kho esa,

---

1. Na santi (Sī)

၁၂၃။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၁၂၁။ တတ္ထ **ဘာဂန္တိ** ကုမ္မာသကောဋ္ဌာသံ။ တေနာဟ “**ကုမ္မာသပိဏ္ဍံ ဒတွာန**”တိ။ ကုမ္မာသောတိ စ ယဝကုမ္မာသော ဝုတ္တော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဒုတိယသုဏိသာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၅-ဥတ္တရာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ဥတ္တရာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ ကလန္ဒကနိဝါပေ။ တေန စ သမယေန ပုဏ္ဏော နာမ ဒုဂ္ဂတပုရိသော ရာဇဂဟသေဋ္ဌိံ ဥပနိဿာယ ဇီဝတိ၊ တဿ ဘရိယာ ဥတ္တရာ, ဥတ္တရာ စ နာမ ဓီတာတိ ဒွေ ဧဝ ဂေဟမာနုသကာ။ အထေကဒိဝသံ ရာဇဂဟေ “မဟာဇနေန သတ္တာဟံ နက္ခတ္တံ ကီဠိတဗ္ဗ”န္တိ ဃောသနံ ကရိံသု။ တံ သုတွာ သေဋ္ဌိ ပါတောဝ အာဂတံ ပုဏ္ဏံ “တာတ အမှာကံ ပရိဇနော နက္ခတ္တံ ကီဠိတုကာမော၊ တွံ ကိံ နက္ခတ္တံ ကီဠိဿသိ၊ ဥဒါဟု ဘတိံ ကရိဿသီ”တိ အာဟ။ သာမိ နက္ခတ္တံ နာမ သဓနာနံ ဟောတိ၊ မမ ပန ဂေဟေ သွာတနာယ ယာဂုတဏ္ဍုလာနိပိ နတ္ထိ[1]၊ ကိံ မေ နက္ခတ္တေန၊ ဂေါဏေ လဘန္တော ကသိတုံ ဂမိဿာမီတိ။ တေန ဟိ ဂေါဏေ ဂဏှဿူတိ။ သော ဗလဝဂေါဏေ စ ဘဒ္ဒနင်္ဂလဉ္စ ဂဟေတွာ “ဘဒ္ဒေ နာဂရာ နက္ခတ္တံ ကီဠန္တိ၊ အဟံ ဒလိဒ္ဒတာယ ဘတိံ ကာတုံ ဂမိဿာမိ၊ မယှမ္ပိ တာဝ အဇ္ဇ ဒိဂုဏံ နိဝါပံ ပစိတွာ ဘတ္တံ အာဟရေယျာသီ”တိ ဘရိယံ ဝတွာ ခေတ္တံ အဂမာသိ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ သတ္တာဟံ နိရောဓသမာပန္နော တတော ဝုဋ္ဌာယ “ကဿ နု ခေါ အဇ္ဇ မယာ သင်္ဂဟံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဩလောကေန္တော ပုဏ္ဏံ အတ္တနော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ “သဒ္ဓေါ နု ခေါ ဧသော၊

၁-န သန္တိ (သီ)

sakkhissati vā me saṅgahaṁ kātun”ti olokento tassa saddhabhāvañca saṅgahaṁ kātuṁ samatthabhāvañca tappaccayā ca tassa mahāsampattipaṭilābhaṁ ñatvā pattacīvaraṁ ādāya tassa kasanaṭṭhānaṁ gantvā āvāṭatīre[1] ekaṁ gumbaṁ olokento aṭṭhāsi. Puṇṇo theraṁ disvāva kasiṁ ṭhapetvā pañcapatiṭṭhitena theraṁ vanditvā “dantakaṭṭhena attho bhavissatī”ti dantakaṭṭhaṁ kappiyaṁ katvā adāsi. Athassa thero pattañca parissāvanañca nīharitvā adāsi, so “pānīyena attho bhavissatī”ti taṁ ādāya pānīyaṁ parissāvetvā adāsi.

Thero cintesi “ayaṁ paresaṁ pacchimagehe vasati, sacassa gehadvāraṁ gamissami, imassa bhariyā maṁ daṭṭhuṁ na sakkhissati, yāvassa bhariyā bhattaṁ ādāya maggaṁ paṭipajjati, tāva idheva bhavissāmī”ti. So tattheva thokaṁ vītināmetvā tassā maggāruḷhabhāvaṁ ñatvā antonagarābhimukho pāyāsi. Sā antarāmagge theraṁ disvā cintesi “appekadāhaṁ deyyadhamme sati ayyaṁ na passāmi, appekadā me ayyaṁ passantiyā deyyadhammo na hoti, ajja pana me ayyo ca diṭṭho, deyyadhammo cāyaṁ atthi, karissati nu kho me saṅgahan”ti. Sā bhattabhājanaṁ otāretvā[2] theraṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā “bhante idaṁ lūkhaṁ vā paṇītaṁ vāti acintetvā dāsassa vo saṅgahaṁ karothā”ti āha. Atha thero pattaṁ upanāmetvā tāya ekena hatthena bhājanaṁ dhāretvā ekena hatthena tato bhattaṁ dadamānāya upaḍḍhabhatte dinne “alan”ti hatthena pattaṁ pidahi. Sā “bhante ekova paṭivīso, na sakkā dvidhā kātuṁ, tumhākaṁ dāsassa idhalokasaṅgahaṁ[3] akatvā paralokasaṅgahaṁ karotha, niravasesameva dātukāmāmhī”ti vatvā sabbamevassa patte patiṭṭhāpetvā “tumhehi diṭṭhadhammassa bhāginī assan”ti patthanaṁ akāsi. Thero “evaṁ hotū”ti vatvā ṭhitakova anumodanaṁ katvā ekasmiṁ udakaphāsukaṭṭhāne nisīditvā bhattakiccaṁ akāsi. Sāpi paṭinivattitvā taṇḍule pariyesitvā bhattaṁ paci.

Puṇṇopi aḍḍhakarīsamattaṁ ṭhānaṁ kasitvā jighacchaṁ sahituṁ asakkonto goṇe vissajjetvā ekaṁ rukkhachāyaṁ pavisitvā maggaṁ olokento nisīdi. Athassa bhariyā bhattamādāya gacchamānā taṁ disvāva “esa

1. Āvāpatīre (Sī) 2. Oropetvā (Ka) 3. Idhaloke saṅgahaṁ (I, Ka)

သက္ခိဿတိ ဝါ မေ သင်္ဂဟံ ကာတု”န္တိ ဩလောကေန္တော တဿ သဒ္ဓါဘာဝဉ္စ သင်္ဂဟံ ကာတုံ သမတ္ထဘာဝဉ္စ တပ္ပစ္စယာ စ တဿ မဟာသမ္ပတ္တိပဋိလာဘံ ဉတွာ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ တဿ ကသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အာဝါဋတီရေ[1] ဧကံ ဂုမ္ဗံ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။ ပုဏ္ဏော ထေရံ ဒိသွာဝ ကသိံ ဌပေတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ထေရံ ဝန္ဒိတွာ “ဒန္တကဋ္ဌေန အတ္ထော ဘဝိဿတီ”တိ ဒန္တကဋ္ဌံ ကပ္ပိယံ ကတွာ အဒါသိ။ အထဿ ထေရော ပတ္တဉ္စ ပရိဿာဝနဉ္စ နီဟရိတွာ အဒါသိ၊ သော “ပါနီယေန အတ္ထော ဘဝိဿတီ”တိ တံ အာဒါယ ပါနီယံ ပရိဿာဝေတွာ အဒါသိ။

ထေရော စိန္တေသိ “အယံ ပရေသံ ပစ္ဆိမဂေဟေ ဝသတိ၊ သစဿ ဂေဟဒွါရံ ဂမိဿာမိ၊ ဣမဿ ဘရိယာ မံ ဒဋ္ဌုံ န သက္ခိဿတိ၊ ယာဝဿ ဘရိယာ ဘတ္တံ အာဒါယ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇတိ၊ တာဝ ဣဓေဝ ဘဝိဿာမီ”တိ။ သော တတ္ထေဝ ထောကံ ဝီတိနာမေတွာ တဿာ မဂ္ဂါရုဠှဘာဝံ ဉတွာ အန္တောနဂရာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ သာ အန္တရာမဂ္ဂေ ထေရံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အပ္ပေကဒါဟံ ဒေယျဓမ္မေ သတိ အယျံ န ပဿာမိ၊ အပ္ပေကဒါ မေ အယျံ ပဿန္တိယာ ဒေယျဓမ္မော န ဟောတိ၊ အဇ္ဇ ပန မေ အယျော စ ဒိဋ္ဌော၊ ဒေယျဓမ္မော စာယံ အတ္ထိ၊ ကရိဿတိ နု ခေါ မေ သင်္ဂဟ”န္တိ။ သာ ဘတ္တဘာဇနံ ဩတာရေတွာ[2] ထေရံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ဣဒံ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါတိ အစိန္တေတွာ ဒါသဿ ဝေါ သင်္ဂဟံ ကရောထာ”တိ အာဟ။ အထ ထေရော ပတ္တံ ဥပနာမေတွာ တာယ ဧကေန ဟတ္ထေန ဘာဇနံ ဓာရေတွာ ဧကေန ဟတ္ထေန တတော ဘတ္တံ ဒဒမာနာယ ဥပဍ္ဎဘတ္တေ ဒိန္နေ “အလ”န္တိ ဟတ္ထေန ပတ္တံ ပိဒဟိ။ သာ “ဘန္တေ ဧကောဝ ပဋိဝီသော၊ န သက္ကာ ဒွိဓာ ကာတုံ၊ တုမှာကံ ဒါသဿ ဣဓလောကသင်္ဂဟံ[3] အကတွာ ပရလောကသင်္ဂဟံ ကရောထ၊ နိရဝသေသမေဝ ဒါတုကာမာမှီ”တိ ဝတွာ သဗ္ဗမေဝဿ ပတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ “တုမှေဟိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဿ ဘာဂိနီ အဿ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ ထေရော “ဧဝံ ဟောတူ”တိ ဝတွာ ဌိတကောဝ အနုမောဒနံ ကတွာ ဧကသ္မိံ ဥဒကဖာသုကဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ အကာသိ။ သာပိ ပဋိနိဝတ္တိတွာ တဏ္ဍုလေ ပရိယေသိတွာ ဘတ္တံ ပစိ။

ပုဏ္ဏောပိ အဍ္ဎကရီသမတ္တံ ဌာနံ ကသိတွာ ဇိဃစ္ဆံ သဟိတုံ အသက္ကောန္တော ဂေါဏေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဧကံ ရုက္ခစ္ဆာယံ ပဝိသိတွာ မဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော နိသီဒိ။ အထဿ ဘရိယာ ဘတ္တမာဒါယ ဂစ္ဆမာနာ တံ ဒိသွာဝ “ဧသ

၁-အာဝါပတီရေ (သီ) ၂-ဩရောပေတွာ (က) ၃-ဣဓလောကေ သင်္ဂဟံ (ဣ၊ က)

jighacchāpīḷito maṁ olokento nisinno, sace maṁ ‘ativiya cirāyī’ti tajjetvā patodalaṭṭhiyā paharissati, mayā katakammaṁ niratthakaṁ bhavissati, paṭikaccevassa ārocessāmī”ti cintetvā evamāha “sāmi ajjekadivasaṁ cittaṁ pasādehi, mā mayā katakammaṁ niratthakaṁ kari, ahaṁ pātova te bhattaṁ āharantī antarāmagge Dhammasenāpatiṁ disvā tava bhattaṁ tassa datvā puna gehaṁ gantvā bhattaṁ pacitvā āgatā, pasādehi sāmi cittan”ti. So “kiṁ vadesi bhadde”ti pucchitvā puna tamatthaṁ sutvā “bhadde sādhu vata te kataṁ mama bhattaṁ ayyassa dadamānāya, mayāpissa ajja pātova dantakaṭṭhañca mukhodakañca dinnan”ti pasannamānaso taṁ vacanaṁ abhinanditvā ussūre laddhabhattatāya kilantakāyo tassā aṅke sīsaṁ katvā niddaṁ okkami.

Athassa pātova kasitaṭṭhānaṁ paṁsucuṇṇaṁ upādāya sabbaṁ rattasuvaṇṇaṁ hutvā kaṇikārapuppharāsi viya sobhamānaṁ aṭṭhāsi. So pabuddho oloketvā bhariyaṁ āha “bhadde etaṁ mayā kasitaṭṭhānaṁ sabbaṁ mama suvaṇṇaṁ hutvā paññāyati, kiṁ nu kho me ati-ussūre laddhabhattatāya akkhīni bhamantī”ti. Sāmi mayhampi evameva paññāyatīti. So uṭṭhāya tattha gantvā ekaṁ piṇḍaṁ gahetvā naṅgalasīse paharitvā suvaṇṇabhāvaṁ ñatvā “aho ayyassa Dhammasenāpatissa dinnadāne ajjeva vipāko dassito, na kho pana sakkā ettakaṁ dhanaṁ paṭicchādetvā paribhuñjitun”ti bhariyāya ābhataṁ bhattapātiṁ suvaṇṇassa pūretvā rājakulaṁ gantvā raññā katokāso pavisitvā rājānaṁ abhivādetvā “kiṁ tātā”ti vutte “deva ajja mayā kasitaṭṭhānaṁ sabbaṁ suvaṇṇarāsimeva[1] hutvā ṭhitaṁ, suvaṇṇaṁ āharāpetuṁ vaṭṭatī”ti āha. Kosi tvanti. Puṇṇo nāmāhanti. Kiṁ pana te ajja katanti. Dhammasenāpatissa me pātova dantakaṭṭhañca mukhodakañca dinnaṁ, bhariyāyapi me mayhaṁ āhaṭabhattaṁ tasseva dinnanti.

Taṁ sutvā rājā “ajjeva kira bho Dhammasenāpatissa dinnadāne vipāko dassito”ti vatvā “tātakiṁ karomī”ti pucchi. Bahūni sakaṭasahassāni pahiṇitvā suvaṇṇaṁ āharāpethāti. Rājā sakaṭāni pahiṇi. Rājapurisesu “rañño santakan”ti gaṇhantesu gahitaṁ gahitaṁ mattikāva hoti.

---

1. Sabbaṁ suvaṇṇabharitameva (Ka), sabbaṁ suvaṇṇarāsibharitameva (I)

ဇိဃစ္ဆာပီဠိတော မံ ဩလောကေန္တော နိသိန္နော၊ သစေ မံ ‘အတိဝိယ စိရာယီ’တိ တဇ္ဇေတွာ ပတောဒလဋ္ဌိယာ ပဟရိဿတိ၊ မယာ ကတကမ္မံ နိရတ္ထကံ ဘဝိဿတိ၊ ပဋိကစ္စေဝဿ အာရောစေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဧဝမာဟ “သာမိ အဇ္ဇေကဒိဝသံ စိတ္တံ ပသာဒေဟိ၊ မာ မယာ ကတကမ္မံ နိရတ္ထကံ ကရိ၊ အဟံ ပါတောဝ တေ ဘတ္တံ အာဟရန္တီ အန္တရာမဂ္ဂေ ဓမ္မသေနာပတိံ ဒိသွာ တဝ ဘတ္တံ တဿ ဒတွာ ပုန ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘတ္တံ ပစိတွာ အာဂတာ၊ ပသာဒေဟိ သာမိ စိတ္တ”န္တိ။ သော “ကိံ ဝဒေသိ ဘဒ္ဒေ”တိ ပုစ္ဆိတွာ ပုန တမတ္ထံ သုတွာ “ဘဒ္ဒေ သာဓု ဝတ တေ ကတံ မမ ဘတ္တံ အယျဿ ဒဒမာနာယ၊ မယာပိဿ အဇ္ဇ ပါတောဝ ဒန္တကဋ္ဌဉ္စ မုခေါဒကဉ္စ ဒိန္န”န္တိ ပသန္နမာနသော တံ ဝစနံ အဘိနန္ဒိတွာ ဥဿူရေ လဒ္ဓဘတ္တတာယ ကိလန္တကာယော တဿာ အင်္ကေ သီသံ ကတွာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။

အထဿ ပါတောဝ ကသိတဋ္ဌာနံ ပံသုစုဏ္ဏံ ဥပါဒါယ သဗ္ဗံ ရတ္တသုဝဏ္ဏံ ဟုတွာ ကဏိကာရပုပ္ဖရာသိ ဝိယ သောဘမာနံ အဋ္ဌာသိ။ သော ပဗုဒ္ဓေါ ဩလောကေတွာ ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ ဧတံ မယာ ကသိတဋ္ဌာနံ သဗ္ဗံ မမ သုဝဏ္ဏံ ဟုတွာ ပညာယတိ၊ ကိံ နု ခေါ မေ အတိဥဿူရေ လဒ္ဓဘတ္တတာယ အက္ခီနိ ဘမန္တီ”တိ။ သာမိ မယှမ္ပိ ဧဝမေဝ ပညာယတီတိ။ သော ဥဋ္ဌာယ တတ္ထ ဂန္တွာ ဧကံ ပိဏ္ဍံ ဂဟေတွာ နင်္ဂလသီသေ ပဟရိတွာ သုဝဏ္ဏဘာဝံ ဉတွာ “အဟော အယျဿ ဓမ္မသေနာပတိဿ ဒိန္နဒါနေ အဇ္ဇေဝ ဝိပါကော ဒဿိတော၊ န ခေါ ပန သက္ကာ ဧတ္တကံ ဓနံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတု”န္တိ ဘရိယာယ အာဘတံ ဘတ္တပါတိံ သုဝဏ္ဏဿ ပူရေတွာ ရာဇကုလံ ဂန္တွာ ရညာ ကတောကာသော ပဝိသိတွာ ရာဇာနံ အဘိဝါဒေတွာ “ကိံ တာတာ”တိ ဝုတ္တေ “ဒေဝ အဇ္ဇ မယာ ကသိတဋ္ဌာနံ သဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏရာသိမေဝ[၁] ဟုတွာ ဌိတံ၊ သုဝဏ္ဏံ အာဟရာပေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟ။ ကောသိ တွန္တိ။ ပုဏ္ဏော နာမာဟန္တိ။ ကိံ ပန တေ အဇ္ဇ ကတန္တိ။ ဓမ္မသေနာပတိဿ မေ ပါတောဝ ဒန္တကဋ္ဌဉ္စ မုခေါဒကဉ္စ ဒိန္နံ၊ ဘရိယာယပိ မေ မယှံ အာဟဋဘတ္တံ တဿေဝ ဒိန္နန္တိ။

တံ သုတွာ ရာဇာ “အဇ္ဇေဝ ကိရ ဘော ဓမ္မသေနာပတိဿ ဒိန္နဒါနေ ဝိပါကော ဒဿိတော”တိ ဝတွာ “တာတ ကိံ ကရောမီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗဟူနိ သကဋသဟဿာနိ ပဟိဏိတွာ သုဝဏ္ဏံ အာဟရာပေထာတိ။ ရာဇာ သကဋာနိ ပဟိဏိ။ ရာဇပုရိသေသု “ရညော သန္တက”န္တိ ဂဏှန္တေသု ဂဟိတံ ဂဟိတံ မတ္တိကာဝ ဟောတိ။

၁-သဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏဘရိတမေဝ (က)၊ သဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏရာသိဘရိတမေဝ (ဣ)

tehi gantvā rañño ārocite "tātā tumhehi kinti vatvā gahitan"ti puṭṭhā "tumhākaṁ santakan"ti āhaṁsu. Tena hi tātā puna gacchatha, "puṇṇassa santakan"ti vatvā gaṇhathāti. Te tathā kariṁsu, gahitaṁ gahitaṁ suvaṇṇameva ahosi. Taṁ sabbaṁ āharitvā rājaṅgaṇe rāsiṁ akaṁsu, asītihatthubbedho rāsi ahosi. Rājā nāgare sannipātāpetvā āha "imasmiṁ nagare atthi kassaci ettakaṁ suvaṇṇan"ti. Natthi devāti. Kiṁ panassa dātuṁ vaṭṭatīti. Seṭṭhicchattaṁ devāti. Rājā "bahudhanaseṭṭhi nāma hotū"ti mahantena bhogena saddhiṁ tassa seṭṭhicchattaṁ adāsi.

Athanaṁ so āha "mayaṁ deva ettakaṁ kālaṁ parakule vasimhā, vasanaṭṭhānaṁ no dethā"ti. Tena hi passa, esa gumbo paññāyati, etaṁ harāpetvā gehaṁ kārehīti purāṇaseṭṭhissa gehaṭṭhānaṁ ācikkhi. So tasmiṁ ṭhāne katipāheneva gehaṁ kārāpetvā gehapavesanamaṅgalañca chattamaṅgalañca ekatova karonto sattāhaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dānaṁ adāsi. Athassa Satthā dānānumodanaṁ karonto anupubbiṁ kathaṁ[1] kathesi. Dhammakathāvasāne Puṇṇaseṭṭhi ca bhariyā cassa dhītā ca Uttarāti tayopi janā sotāpannā ahesuṁ.

Aparabhāge Rājagahaseṭṭhi Puṇṇaseṭṭhino dhītaraṁ attano puttassa vāresi. So "nāhaṁ dassāmī"ti vutto "mā evaṁ karotu, ettakaṁ kālaṁ amhe nissāya vasanteneva te sampatti laddhā, detu me puttassa te dhītaran"ti āha. So "micchādiṭṭhikā tumhe, mama dhītā tīhi ratanehi vinā vasituṁ na sakkoti, nevassa dhītaraṁ dassāmī"ti āha. Atha naṁ bahū seṭṭhigahapatikādayo[2] kulaputtā "mā tena saddhiṁ vissāsaṁ bhindi, dehissa dhītaran"ti yāciṁsu. So tesaṁ vacanaṁ sampaṭicchitvā āsāḷhipuṇṇamāya dhītaraṁ adāsi. Sā patikulaṁ gatakālato paṭṭhāya bhikkhuṁ vā bhikkhuniṁ vā upasaṅkamituṁ dānaṁ vā dātuṁ dhammaṁ vā sotuṁ nālattha, evaṁ aḍḍhatiyesu māsesu vītivattesu attano santike ṭhite paricārike pucchi "idāni kittakaṁ antovassaṁ[3] avasiṭṭhan"ti. Aḍḍhamāso ayyeti. Sā mātāpitūnaṁ sāsanaṁ pahiṇi "kasmā maṁ evarūpe bandhanāgāre pakkhipiṁsu, varaṁ tumhehi maṁ lakkhaṇāhataṁ katvā paresaṁ dāsiṁ sāvetuṁ, na evarūpassa micchādiṭṭhikassa kulassa dātuṁ, āgatakālato paṭṭhāya

1. Anupubbīkathaṁ (Sī), anupubbikathaṁ (I)
2. Seṭṭhigaṇakādayo (Ka)
3. Antovassassa (Sī)

တေဟိ ဂန္တွာ ရညော အာရောစိတေ "တာတာ တုမှေဟိ ကိန္တိ ဝတွာ ဂဟိတ"န္တိ ပုဋ္ဌာ "တုမှာကံ သန္တက"န္တိ အာဟံသု။ တေန ဟိ တာတာ ပုန ဂစ္ဆထ၊ "ပုဏ္ဏဿ သန္တက"န္တိ ဝတွာ ဂဏှထာတိ။ တေ တထာ ကရိံသု၊ ဂဟိတံ ဂဟိတံ သုဝဏ္ဏမေဝ အဟောသိ။ တံ သဗ္ဗံ အာဟရိတွာ ရာဇင်္ဂဏေ ရာသိံ အကံသု၊ အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓော ရာသိ အဟောသိ။ ရာဇာ နာဂရေ သန္နိပါတာပေတွာ အာဟ "ဣမသ္မိံ နဂရေ အတ္ထိ ကဿစိ ဧတ္တကံ သုဝဏ္ဏ"န္တိ။ နတ္ထိ ဒေဝါတိ။ ကိံ ပနဿ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ သေဋ္ဌိစ္ဆတ္တံ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ "ဗဟုဓနသေဋ္ဌိ နာမ ဟောတူ"တိ မဟန္တေန ဘောဂေန သဒ္ဓိံ တဿ သေဋ္ဌိစ္ဆတ္တံ အဒါသိ။

အထနံ သော အာဟ "မယံ ဒေဝ ဧတ္တကံ ကာလံ ပရကုလေ ဝသိမှာ၊ ဝသနဋ္ဌာနံ နော ဒေထာ"တိ။ တေန ဟိ ပဿ၊ ဧသ ဂုမ္ဗော ပညာယတိ၊ ဧတံ ဟရာပေတွာ ဂေဟံ ကာရေဟီတိ ပုရာဏသေဋ္ဌိဿ ဂေဟဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိ။ သော တသ္မိံ ဌာနေ ကတိပါဟေနေဝ ဂေဟံ ကာရာပေတွာ ဂေဟပဝေသနမင်္ဂလဉ္စ ဆတ္တမင်္ဂလဉ္စ ဧကတောဝ ကရောန္တော သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ အဒါသိ။ အထဿ သတ္ထာ ဒါနာနုမောဒနံ ကရောန္တော အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ[1] ကထေသိ။ ဓမ္မကထာဝသာနေ ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိ စ ဘရိယာ စဿ ဓီတာ စ ဥတ္တရာတိ တယောပိ ဇနာ သောတာပန္နာ အဟေသုံ။

အပရဘာဂေ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိ ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိနော ဓီတရံ အတ္တနော ပုတ္တဿ ဝါရေသိ။ သော "နာဟံ ဒဿာမီ"တိ ဝုတ္တော "မာ ဧဝံ ကရောတု၊ ဧတ္တကံ ကာလံ အမှေ နိဿာယ ဝသန္တေနေဝ တေ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ၊ ဒေတု မေ ပုတ္တဿ တေ ဓီတရ"န္တိ အာဟ။ သော "မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ တုမှေ၊ မမ ဓီတာ တီဟိ ရတနေဟိ ဝိနာ ဝသိတုံ န သက္ကောတိ၊ နေဝဿ ဓီတရံ ဒဿာမီ"တိ အာဟ။ အထ နံ ဗဟူ သေဋ္ဌိဂဟပတိကာဒယော[2] ကုလပုတ္တာ "မာ တေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသံ ဘိန္ဒိ၊ ဒေဟိဿ ဓီတရ"န္တိ ယာစိံသု။ သော တေသံ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ အာသာဠှိပုဏ္ဏမာယ ဓီတရံ အဒါသိ။ သာ ပတိကုလံ ဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခုံ ဝါ ဘိက္ခုနိံ ဝါ ဥပသင်္ကမိတုံ ဒါနံ ဝါ ဒါတုံ ဓမ္မံ ဝါ သောတုံ နာလတ္ထ၊ ဧဝံ အဍ္ဎတိယေသု မာသေသု ဝီတိဝတ္တေသု အတ္တနော သန္တိကေ ဌိတေ ပရိစာရိကေ ပုစ္ဆိ "ဣဒါနိ ကိတ္တကံ အန္တောဝဿံ[3] အဝသိဋ္ဌ"န္တိ။ အဍ္ဎမာသော အယျေတိ။ သာ မာတာပိတူနံ သာသနံ ပဟိဏိ "ကသ္မာ မံ ဧဝရူပေ ဗန္ဓနာဂါရေ ပက္ခိပိံသု၊ ဝရံ တုမှေဟိ မံ လက္ခဏာဟတံ ကတွာ ပရေသံ ဒါသိံ သာဝေတုံ၊ န ဧဝရူပဿ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဿ ကုလဿ ဒါတုံ၊ အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ

၁-အနုပုဗ္ဗီကထံ(သီ)၊ အနုပုဗ္ဗိကထံ(ဣ) ၂-သေဋ္ဌိဂဏကာဒယော(က) ၃-အန္တောဝဿဿ(သီ)

bhikkhudassanādīsu ekampi puññaṁ kātuṁ na labhāmī”ti. Athassā pitā “dukkhitā[1] vata me dhītā”ti anattamanataṁ pavedetvā pañcadasa kahāpaṇasahassāni pesesi, “imasmiṁ nagare Sirimā nāma gaṇikā atthi, devasikaṁ sahassaṁ gaṇhāti, imehi kahāpaṇehi taṁ ānetvā sāmikassa niyyādetvā sayaṁ yathāruci puññāni karotū”ti sāsanaṁ ca pahiṇi. Uttarā tathā katvā sāmikena Sirimaṁ disvā “kimidan”ti vutte “sāmi imaṁ aḍḍhamāsaṁ mama sahāyikā tumhe paricaratu, ahaṁ pana imaṁ aḍḍhamāsaṁ dānañceva dātukāmā dhammañca sotukāmā”ti āha. So taṁ abhirūpaṁ itthiṁ disvā uppannasineho “sādhū”ti sampaṭicchi.

Uttarāpi kho Buddhappamukhaṁ bhikhusaṁghaṁ nimantetvā “bhante imaṁ aḍḍhamāsaṁ aññattha agantvā idheva bhikkhā gahetabbā”ti Satthu paṭiññaṁ gahetvā “ito dāni paṭṭhāya yāva mahāpavāraṇā, tāva Satthāraṁ upaṭṭhātuṁ dhammañca sotuṁ labhissāmī”ti tuṭṭhamānasā “evaṁ yāguṁ pacatha, evaṁ bhattaṁ pacatha, evaṁ pūvaṁ pacathā”ti mahānase sabbakiccāni saṁvidahantī vicarati. Athassā sāmiko “sve mahāpavāraṇā bhavissatī”ti mahānasābhimukho vātapāne ṭhatvā “kiṁ nu kho karontī sā andhabālā vicaratī”ti oloketvā taṁ sedakilinnaṁ chārikāya okiṇṇaṁ aṅgāramasimakkhitaṁ tathā saṁvidahitvā vicaramānaṁ disvā “aho[2] andhabālā evarūpe ṭhāne imaṁ sirisampattiṁ nānubhavati, ‘muṇḍakasamaṇe upaṭṭhahissāmī’ti tuṭṭhacittā vicaratī”ti hasitvā apagañchi.

Tasmiṁ apagate tassa santike ṭhitā Sirimā “kiṁ nu kho oloketvā esa hasatī”ti teneva vātapānena olokentī Uttaraṁ disvā “imaṁ oloketvā iminā hasitaṁ, addhā imassa etāya saddhiṁ santhavo atthī”ti cintesi. Sā kira aḍḍhamāsaṁ tasmiṁ gehe bāhiraka-itthī hutvā vasamānāpi taṁ sampattiṁ anubhavamānā attano bāhiraka-itthibhāvaṁ ajānitvā “ahaṁ gharasāminī”ti saññamakāsi. Sā Uttarāya āghātaṁ bandhitvā “dukkhamassā uppādessāmī”ti pāsādā oruyha mahānasaṁ pavisitvā pūvapacanaṭṭhāne pakkuthitaṁ[3] kaṭacchunā ādāya

1. Duggatā (Ka) 2. Ayaṁ (Ka) 3. Pakkaṭṭhitaṁ (Sī)

ဘိက္ခုဒဿနာဒီသု ဧကမ္ပိ ပုညံ ကာတုံ န လဘာမီ”တိ။ အထဿာ ပိတာ “ဒုက္ခိတာ[1] ဝတ မေ ဓီတာ”တိ အနတ္တမနတံ ပဝေဒေတွာ ပဉ္စဒသ ကဟာပဏသဟဿာနိ ပေသေသိ၊ “ဣမသ္မိံ နဂရေ သိရိမာ နာမ ဂဏိကာ အတ္ထိ၊ ဒေဝသိကံ သဟဿံ ဂဏှာတိ၊ ဣမေဟိ ကဟာပဏေဟိ တံ အာနေတွာ သာမိကဿ နိယျာဒေတွာ သယံ ယထာရုစိ ပုညာနိ ကရောတူ”တိ သာသနံ စ ပဟိဏိ။ ဥတ္တရာ တထာ ကတွာ သာမိကေန သိရိမံ ဒိသွာ “ကိမိဒ”န္တိ ဝုတ္တေ “သာမိ ဣမံ အဍ္ဎမာသံ မမ သဟာယိကာ တုမှေ ပရိစရတု၊ အဟံ ပန ဣမံ အဍ္ဎမာသံ ဒါနဉ္စေဝ ဒါတုကာမာ ဓမ္မဉ္စ သောတုကာမာ”တိ အာဟ။ သော တံ အဘိရူပံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာ ဥပ္ပန္နသိနေဟော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

ဥတ္တရာပိ ခေါ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ “ဘန္တေ ဣမံ အဍ္ဎမာသံ အညတ္ထ အဂန္တွာ ဣဓေဝ ဘိက္ခာ ဂဟေတဗ္ဗာ”တိ သတ္ထု ပဋိညံ ဂဟေတွာ “ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ယာဝ မဟာပဝါရဏာ၊ တာဝ သတ္ထာရံ ဥပဋ္ဌာတုံ ဓမ္မဉ္စ သောတုံ လဘိဿာမီ”တိ တုဋ္ဌမာနသာ “ဧဝံ ယာဂုံ ပစထ၊ ဧဝံ ဘတ္တံ ပစထ၊ ဧဝံ ပူဝံ ပစထာ”တိ မဟာနသေ သဗ္ဗကိစ္စာနိ သံဝိဒဟန္တီ ဝိစရတိ။ အထဿာ သာမိကော “သွေ မဟာပဝါရဏာ ဘဝိဿတီ”တိ မဟာနသာဘိမုခေါ ဝါတပါနေ ဌတွာ “ကိံ နု ခေါ ကရောန္တီ သာ အန္ဓဗာလာ ဝိစရတီ”တိ ဩလောကေတွာ တံ သေဒကိလိန္နံ ဆာရိကာယ ဩကိဏ္ဏံ အင်္ဂါရမသိမက္ခိတံ တထာ သံဝိဒဟိတွာ ဝိစရမာနံ ဒိသွာ “အဟော[2] အန္ဓဗာလာ ဧဝရူပေ ဌာနေ ဣမံ သိရိသမ္ပတ္တိံ နာနုဘဝတိ၊ ‘မုဏ္ဍကသမဏေ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ’တိ တုဋ္ဌစိတ္တာ ဝိစရတီ”တိ ဟသိတွာ အပဂဉ္ဆိ။

တသ္မိံ အပဂတေ တဿ သန္တိကေ ဌိတာ သိရိမာ “ကိံ နု ခေါ ဩလောကေတွာ ဧသ ဟသတီ”တိ တေနေဝ ဝါတပါနေန ဩလောကေန္တီ ဥတ္တရံ ဒိသွာ “ဣမံ ဩလောကေတွာ ဣမိနာ ဟသိတံ၊ အဒ္ဓါ ဣမဿ ဧတာယ သဒ္ဓိံ သန္ထဝေါ အတ္ထီ”တိ စိန္တေသိ။ သာ ကိရ အဍ္ဎမာသံ တသ္မိံ ဂေဟေ ဗာဟိရကဣတ္ထီ ဟုတွာ ဝသမာနာပိ တံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနာ အတ္တနော ဗာဟိရကဣတ္ထိဘာဝံ အဇာနိတွာ “အဟံ ဃရသာမိနီ”တိ သညမကာသိ။ သာ ဥတ္တရာယ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ “ဒုက္ခမဿာ ဥပ္ပာဒေဿာမီ”တိ ပါသာဒါ ဩရုယှ မဟာနသံ ပဝိသိတွာ ပူဝပစနဋ္ဌာနေ ပက္ကုထိတံ[3] သပ္ပိံ ကဋစ္ဆုနာ အာဒါယ

၁-ဒုဂ္ဂတာ (က) ၂-အယံ (က) ၃-ပက္ကဋ္ဌိတံ (သီ)

Uttarābhimukhaṁ pāyāsi. Uttarā taṁ āgacchantiṁ disvā “mama sahāyikāya mayhaṁ upakāro[1] kato, cakkavāḷaṁ atisambādhaṁ, brahmaloko atinīcako, mama pana sahāyikāya guṇova mahanto, ahampi etaṁ nissāya dānañca dātuṁ dhammañca sotuṁ labhiṁ, sace mama etissāya upari kodho atthi, idaṁ sappi maṁ dahatu, sace natthi, mā maṁ dahatū”ti[2] taṁ mettāya phari. Tāya tassā matthake āsiñcitampi pakkuthitasappi sītodakaṁ viya ahosi. Atha naṁ “idaṁ sītalaṁ bhavissatī”ti puna kaṭacchukaṁ pūretvā ādāya āgacchantiṁ Uttarāya dāsiyo disvā “are dubbinīte na tvaṁ amhākaṁ ayyāya upari pakkasappiṁ āsiñcituṁ anucchavikā”ti santajjentiyo ito cito ca uṭṭhāya hatthehi ca pādehi ca pothetvā bhūmiyaṁ pātesuṁ, Uttarā vārentīpi vāretuṁ nāsakkhi. Atha sā upari ṭhatvā sabbā dāsiyo paṭibāhitvā “kissa te evarūpaṁ bhāriyaṁ kammaṁ katan”ti Sirimaṁ ovaditvā uṇhodakena nhāpetvā satapākatelena abbhañji.

Tasmiṁ khaṇe sā attano bāhirakitthibhāvaṁ ñatvā cintesi “mayā bhāriyaṁ kammaṁ kataṁ sāmikassa hasitamattakāraṇā imissā upari pakkasappiṁ āsiñcantiyā, ayaṁ ‘gaṇhatha nan’ti dāsiyo na āṇāpetvā maṁ viheṭhanakālepi sabbā dāsiyo paṭibāhitvā mayhaṁ kattabbameva akāsi, sacāhaṁ imaṁ na khamāpessāmi, muddhā me sattadhā phaleyyā”ti tassā pādamūle nipajjitvā “ayye khamāhi me dosan”ti āha. Ahaṁ sappitikā dhītā, pitari me khamāpite khamissāmīti. Hotu ayye, pitarampi te Puṇṇaseṭṭhiṁ khamāpessāmīti. Puṇṇo mama vaṭṭe janakapitā, vivaṭṭe janakapitari khamāpite pana ahaṁ khamissāmīti. Ko pana te vivaṭṭe janakapitāti. Sammāsambuddhoti. Mayhaṁ tena saddhiṁ vissāso natthi, ahaṁ kiṁ karissāmīti. Satthā sve bhikkhusaṁghaṁ ādāya idhāgamissati, tvaṁ yathāladdhaṁ sakkāraṁ gahetvā idheva āgantvā taṁ khamāpehīti. Sā “sādhu ayye”ti uṭṭhāya attano gehaṁ gantvā pañcasataparicārikitthiyo āṇāpetvā nānāvidhāni khādanīyabhojanīyāni ceva sūpeyyāni ca sampādetvā punadivase taṁ sakkāraṁ ādāya Uttarāya gehaṁ āgantvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa patte patiṭṭhāpetuṁ avisahantī aṭṭhāsi, taṁ sabbaṁ gahetvā Uttarāva saṁvidahi.

1. Mahopakāro (Sī) 2. Dahīti (Sī, Ka)

ဥတ္တရာဘိမုခံ ပါယာသိ။ ဥတ္တရာ တံ အာဂစ္ဆန္တိံ ဒိသွာ “မမ သဟာယိကာယ မယှံ ဥပကာရော[၁] ကတော၊ စက္ကဝါဠံ အတိသမ္ဗာဓံ၊ ဗြဟ္မလောကော အတိနီစကော၊ မမ ပန သဟာယိကာယ ဂုဏောဝ မဟန္တော၊ အဟမ္ပိ ဧတံ နိဿာယ ဒါနဉ္စ ဒါတုံ ဓမ္မဉ္စ သောတုံ လဘိံ၊ သစေ မမ ဧတိဿာယ ဥပရိ ကောဓော အတ္ထိ၊ ဣဒံ သပ္ပိ မံ ဒဟတု၊ သစေ နတ္ထိ၊ မာ မံ ဒဟတူ”တိ[၂] တံ မေတ္တာယ ဖရိ။ တာယ တဿာ မတ္ထကေ အာသိဉ္စိတမ္ပိ ပက္ကုထိတသပ္ပိ သီတောဒကံ ဝိယ အဟောသိ။ အထ နံ “ဣဒံ သီတလံ ဘဝိဿတီ”တိ ပုန ကဋစ္ဆုကံ ပူရေတွာ အာဒါယ အာဂစ္ဆန္တိံ ဥတ္တရာယ ဒါသိယော ဒိသွာ “အရေ ဒုဗ္ဗိနီတေ န တွံ အမှာကံ အယျာယ ဥပရိ ပက္ကသပ္ပိံ အာသိဉ္စိတုံ အနုစ္ဆဝိကာ”တိ သန္တဇ္ဇေန္တိယော ဣတော စိတော စ ဥဋ္ဌာယ ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ ပေါထေတွာ ဘူမိယံ ပါတေသုံ၊ ဥတ္တရာ ဝါရေန္တီပိ ဝါရေတုံ နာသက္ခိ။ အထ သာ ဥပရိ ဌတွာ သဗ္ဗာ ဒါသိယော ပဋိဗာဟိတွာ “ကိဿ တေ ဧဝရူပံ ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတ”န္တိ သိရိမံ ဩဝဒိတွာ ဥဏှောဒကေန နှာပေတွာ သတပါကတေလေန အဗ္ဘဉ္ဇိ။

တသ္မိံ ခဏေ သာ အတ္တနော ဗာဟိရကိတ္ထိဘာဝံ ဉတွာ စိန္တေသိ “မယာ ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတံ သာမိကဿ ဟသိတမတ္တကာရဏာ ဣမိဿာ ဥပရိ ပက္ကသပ္ပိံ အာသိဉ္စန္တိယာ၊ အယံ ‘ဂဏှထ န’န္တိ ဒါသိယော န အာဏာပေတွာ မံ ဝိဟေဌနကာလေပိ သဗ္ဗာ ဒါသိယော ပဋိဗာဟိတွာ မယှံ ကတ္တဗ္ဗမေဝ အကာသိ၊ သစာဟံ ဣမံ န ခမာပေဿာမိ၊ မုဒ္ဓါ မေ သတ္တဓာ ဖလေယျာ”တိ တဿာ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “အယျေ ခမာဟိ မေ ဒေါသ”န္တိ အာဟ။ အဟံ သပ္ပိတိကာ ဓီတာ၊ ပိတရိ မေ ခမာပိတေ ခမိဿာမီတိ။ ဟောတု အယျေ၊ ပိတရမ္ပိ တေ ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိံ ခမာပေဿာမီတိ။ ပုဏ္ဏော မမ ဝဋ္ဋေ ဇနကပိတာ၊ ဝိဝဋ္ဋေ ဇနကပိတရိ ခမာပိတေ ပန အဟံ ခမိဿာမီတိ။ ကော ပန တေ ဝိဝဋ္ဋေ ဇနကပိတာတိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ။ မယှံ တေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသော နတ္ထိ၊ အဟံ ကိံ ကရိဿာမီတိ။ သတ္ထာ သွေ ဘိက္ခုသံဃံ အာဒါယ ဣဓာဂမိဿတိ၊ တွံ ယထာလဒ္ဓံ သက္ကာရံ ဂဟေတွာ ဣဓေဝ အာဂန္တွာ တံ ခမာပေဟီတိ။ သာ “သာဓု အယျေ”တိ ဥဋ္ဌာယ အတ္တနော ဂေဟံ ဂန္တွာ ပဉ္စသတပရိစာရိကိတ္ထိယော အာဏာပေတွာ နာနာဝိဓာနိ ခါဒနီယဘောဇနီယာနိ စေဝ သူပေယျာနိ စ သမ္ပာဒေတွာ ပုနဒိဝသေ တံ သက္ကာရံ အာဒါယ ဥတ္တရာယ ဂေဟံ အာဂန္တွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ပတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေတုံ အဝိသဟန္တီ အဋ္ဌာသိ၊ တံ သဗ္ဗံ ဂဟေတွာ ဥတ္တရာဝ သံဝိဒဟိ။

၁-မဟောပကာရော (သီ) ၂-ဒဟီတိ (သီ၊က)

Sirimāpi Satthu bhattakiccāvasāne saddhiṁ parivārena Satthu pādamūle nipajji, atha naṁ Satthā pucchi “ko te aparādho”ti. “Bhante mayā hiyyo idaṁ nāma kataṁ, atha me sahāyikā maṁ viheṭhayamānā dāsiyo nivāretvā mayhaṁ upakārameva akāsi, sāhaṁ imissā guṇaṁ jānitvā imaṁ khamāpesiṁ, atha maṁ esā ‘tumhesu khamāpitesu khamissāmī’ti āhā”ti. Evaṁ kira Uttareti. Āma bhante, sīse me sahāyikāya pakkasappi āsittanti. Atha tayā kiṁ cintikanti. “Cakkavāḷaṁ atisambādhaṁ, brāhmaloko atinīcako, mama sahāyikāya guṇova mahanto, ahaṁ hi etaṁ nissāya dānañca dātuṁ dhammañca sotuṁ alatthaṁ, sace me imissā upari kodho atthi, idaṁ maṁ dahatu, no ce, mā dahatū”ti evaṁ cintetvā imaṁ mettāya phariṁ bhanteti. Satthā “sādhu sādhu Uttare, evaṁ kodhaṁ jinituṁ vaṭṭati. Kodhano hi nāma akkodhena, akkosako anakkosantena, paribhāsako aparibhāsantena, thaddhamaccharī attano santakassa dānena, musāvādī saccavacanena jinitabbo”ti imamatthaṁ dassento—

“Akkodhena jine kodhaṁ, asādhuṁ sādhunā jine.
Jine kadariyaṁ dānena, saccenālikavādinan”ti[1]—

imaṁ gāthaṁ vatvā gāthāpariyosāne catusaccakathaṁ abhāsi. Saccapariyosāne Uttarā sakadāgāmiphale patiṭṭhahi, sāmiko ca sasuro ca sassu ca sotāpattiphalaṁ sacchikariṁsu, Sirimāpi pañcasataparivārā sotāpannā ahosi. Aparabhāge Uttarā kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane uppajji. Athāyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayeneva devacārikaṁ caranto Uttaraṁ devadhītaraṁ disvā—

124. “Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.

125. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

---

1. Khu 1. 46 piṭṭhe Dhammapade.

သိရိမာပိ သတ္ထု ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ သဒ္ဓိံ ပရိဝါရေန သတ္ထု ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိ၊ အထ နံ သတ္ထာ ပုစ္ဆိ “ကော တေ အပရာဓော”တိ။ “ဘန္တေ မယာ ဟိယျော ဣဒံ နာမ ကတံ၊ အထ မေ သဟာယိကာ မံ ဝိဟေဌယမာနာ ဒါသိယော နိဝါရေတွာ မယှံ ဥပကာရမေဝ အကာသိ၊ သာဟံ ဣမိဿာ ဂုဏံ ဇာနိတွာ ဣမံ ခမာပေသိံ၊ အထ မံ ဧသာ ‘တုမှေသု ခမာပိတေသု ခမိဿာမီ’တိ အာဟာ”တိ။ ဧဝံ ကိရ ဥတ္တရေတိ။ အာမ ဘန္တေ၊ သီသေ မေ သဟာယိကာယ ပက္ကသပ္ပိ အာသိတ္တန္တိ။ အထ တယာ ကိံ စိန္တိကန္တိ။ “စက္ကဝါဠံ အတိသမ္ဗာဓံ၊ ဗြဟ္မလောကော အတိနီစကော၊ မမ သဟာယိကာယ ဂုဏောဝ မဟန္တော၊ အဟံ ဟိ ဧတံ နိဿာယ ဒါနဉ္စ ဒါတုံ ဓမ္မဉ္စ သောတုံ အလတ္ထံ၊ သစေ မေ ဣမိဿာ ဥပရိ ကောဓော အတ္ထိ၊ ဣဒံ မံ ဒဟတု၊ နော စေ, မာ ဒဟတူ”တိ ဧဝံ စိန္တေတွာ ဣမံ မေတ္တာယ ဖရိံ ဘန္တေတိ။ သတ္ထာ “သာဓု သာဓု ဥတ္တရေ၊ ဧဝံ ကောဓံ ဇိနိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ကောဓနော ဟိ နာမ အက္ကောဓေန, အက္ကောသကော အနက္ကောသန္တေန, ပရိဘာသကော အပရိဘာသန္တေန, ထဒ္ဓမစ္ဆရီ အတ္တနော သန္တကဿ ဒါနေန, မုသာဝါဒီ သစ္စဝစနေန ဇိနိတဗ္ဗော”တိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေန္တော—

“အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓံ၊ အသာဓုံ သာဓုနာ ဇိနေ။
ဇိနေ ကဒရိယံ ဒါနေန၊ သစ္စေနာလိကဝါဒိန”န္တိ[၁]—

ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ ဂါထာပရိယောသာနေ စတုသစ္စကထံ အဘာသိ။ သစ္စပရိယောသာနေ ဥတ္တရာ သကဒါဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သာမိကော စ သသုရော စ သဿု စ သောတာပတ္တိဖလံ သစ္ဆိကရိံသု၊ သိရိမာပိ ပဉ္စသတပရိဝါရာ သောတာပန္နာ အဟောသိ။ အပရဘာဂေ ဥတ္တရာ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဒေဝစာရိကံ စရန္တော ဥတ္တရံ ဒေဝဓီတရံ ဒိသွာ—

၁၂၄။ “အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

၁၂၅။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁-ခု ၁-၄၆-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

126. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—paṭipucchi.

127. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

128. “Issā ca maccheramatho[1] paḷāso,
Nāhosi mayhaṁ gharamāvasantiyā.
Akkodhanā bhattu vasānuvattinī,
Uposathe niccahamappamattā.

129. Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāgataṁ.

130. Uposathaṁ upavasissaṁ, sadā sīlesu saṁvutā.
Saññamā saṁvibhāgā ca, vimānaṁ āvasāmahaṁ.

131. Pāṇātipātā viratā, musāvādā ca saññatā.
Theyyā ca aticārā ca, majjapānā ca ārakā.

132. Pañcasikkhāpade ratā, ariyasaccāna kovidā.
Upāsikā cakkhumato, Gotamassa yasassino.

133. Sāhaṁ sakena sīlena, yasasā ca yasassinī.
Anubhomi sakaṁ puññaṁ, sukhitā camhi’nāmayā.

134. Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

1. Macchariyamatho ca (Ka)

၁၂၆။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—ပဋိပုစ္ဆိ။

၁၂၇။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၂၈။ “ဣဿာ စ မစ္ဆေရမထော[1] ပဠာသော၊
နာဟောသိ မယှံ ဃရမာဝသန္တိယာ။
အက္ကောဓနာ ဘတ္တု ဝသာနုဝတ္တိနီ၊
ဥပေါသထေ နိစ္စဟမပ္ပမတ္တာ။

၁၂၉။ စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ၊ ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမီ။
ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စ၊ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတံ။

၁၃၀။ ဥပေါသထံ ဥပဝသိဿံ၊ သဒါ သီလေသု သံဝုတာ။
သညမာ သံဝိဘာဂါ စ၊ ဝိမာနံ အာဝသာမဟံ။

၁၃၁။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ၊ မုသာဝါဒါ စ သညတာ။
ထေယျာ စ အတိစာရာ စ၊ မဇ္ဇပါနာ စ အာရကာ။

၁၃၂။ ပဉ္စသိက္ခာပဒေ ရတာ၊ အရိယသစ္စာန ကောဝိဒါ။
ဥပါသိကာ စက္ခုမတော၊ ဂေါတမဿ ယသဿိနော။

၁၃၃။ သာဟံ သကေန သီလေန၊ ယသသာ စ ယသဿိနီ။
အနုဘောမိ သကံ ပုညံ၊ သုခိတာ စမှိ’နာမယာ။

၁၃၄။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁-မစ္ဆရိယမထော စ (က)

135. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamahaṁ akāsiṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

devatāpissa vissajjesi.

136. Mama ca bhante vacanena Bhagavato pāde sirasā vandeyyāsi “Uttarā nāma bhante upāsikā Bhagavato pāde sirasā vandatī”ti. Anacchariyaṁ kho panetaṁ bhante yaṁ maṁ Bhagavā aññatarasmiṁ sāmaññaphale byākareyya, taṁ Bhagavā sakadāgāmiphale byākāsīti.

128. Tattha **issā ca maccheramatho paḷāso, nāhosi mayhaṁ gharamāvasantiyā**ti yā ca agāramajjhe vasantīnaṁ aññāsaṁ itthīnaṁ sampatti-ādivisayā parasampatti-usūyanalakkhaṇā issā, yañca tāvakālikādivasenāpi kiñci yācantānaṁ adātukāmatāya attasampattinigūhanalakkhaṇaṁ macchariyaṁ, yo ca kulapadesādinā parehi yugaggāhalakkhaṇo paḷāso uppajjati[1], so tividhopi pāpadhammo gehe ṭhitāya mayhaṁ satipi paccayasamavāye nāhosi na uppajji. **Akkodhanā**ti khantimettānuddayasampannatāya akujjhanasabhāvā. **Bhattu vasānuvattinī**ti pubbuṭṭhānapacchānipātanādinā[2] sāmikassa anukūlabhāvena vase vattanasīlā, manāpacārinīti attho. **Uposathe niccahamappamattā**ti ahaṁ uposathasīlarakkhaṇe niccaṁ appamattā appamādavihārinī.

129. Tameva uposathe appamādaṁ dassentī yesu divasesu taṁ rakkhitabbaṁ, yādisaṁ yathā ca rakkhitabbaṁ, taṁ dassetuṁ **“cātuddasin”**ti-ādimāha. Tattha **cātuddasiṁ pañcadasin**ti pakkhassāti sambandho, accantasaṁyoge cetaṁ upayogavacanaṁ. **Yā ca**[3] **pakkhassa aṭṭhamī**ti ettha **cā**ti vacanaseso. **Pāṭihāriyapakkhañcā**ti[4] paṭiharaṇakapakkhañca[5], cātuddasīpañcadasī-aṭṭhamīnaṁ yathākkamaṁ ādito antato cāti pavesananikkhamanavasena uposathasīlassa paṭiharitabbaṁ pakkhañca, terasī pāṭipadā sattamī

1. Paḷāso iccete uppajjanti (Sī)
2. Pubbuṭṭhānapacchānipajjanādinā (Sī)
3. Yāva (Sī, Ka)
4. Pāṭihārikapakkhañcāti (I, Ka)
5. Pāṭihāriyaṁ pakkhañca (Ka)

၁၃၅။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမဟံ အကာသိံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

ဒေဝတာပိဿ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

၁၃၆။ မမ စ ဘန္တေ ဝစနေန ဘဂဝတော ပါဒေ သိရသာ ဝန္ဒေယျာသိ “ဥတ္တရာ နာမ ဘန္တေ ဥပါသိကာ ဘဂဝတော ပါဒေ သိရသာ ဝန္ဒတီ”တိ။ အနစ္ဆရိယံ ခေါ ပနေတံ ဘန္တေ ယံ မံ ဘဂဝါ အညတရသ္မိံ သာမညဖလေ ဗျာကရေယျ၊ တံ ဘဂဝါ သကဒါဂါမိဖလေ ဗျာကာသီတိ။

၁၂၈။ တတ္ထ **ဣဿာ စ မစ္ဆေရမထော ပဠာသော၊ နာဟောသိ မယှံ ဃရမာဝသန္တိယာ**တိ ယာ စ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တီနံ အညာသံ ဣတ္ထီနံ သမ္ပတ္တိ-အာဒိဝိသယာ ပရသမ္ပတ္တိဥသူယနလက္ခဏာ ဣဿာ, ယဉ္စ တာဝကာလိကာ-ဒိဝသေနာပိ ကိဉ္စိ ယာစန္တာနံ အဒါတုကာမတာယ အတ္တသမ္ပတ္တိနိဂူဟန-လက္ခဏံ မစ္ဆရိယံ, ယော စ ကုလပဒေသာဒိနာ ပရေဟိ ယုဂဂ္ဂါဟလက္ခဏော ပဠာသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ[1]၊ သော တိဝိဓောပိ ပါပဓမ္မော ဂေဟေ ဌိတာယ မယှံ သတိပိ ပစ္စယသမဝါယေ နာဟောသိ န ဥပ္ပဇ္ဇိ။ **အက္ကောဓနာ**တိ ခန္တိမေတ္တာ-နုဒ္ဒယသမ္ပန္နတာယ အကုဇ္ဈနသဘာဝါ။ **ဘတ္တု ဝသာနုဝတ္တိနီ**တိ ပုဗ္ဗုဋ္ဌာန-ပစ္ဆာနိပါတနာဒိနာ[2] သာမိကဿ အနုကူလဘာဝေန ဝသေ ဝတ္တနသီလာ၊ မနာပစာရိနီတိ အတ္ထော။ **ဥပေါသထေ နိစ္စဟမပ္ပမတ္တာ**တိ အဟံ ဥပေါသထ-သီလရက္ခဏေ နိစ္စံ အပ္ပမတ္တာ အပ္ပမာဒဝိဟာရိနီ။

၁၂၉။ တမေဝ ဥပေါသထေ အပ္ပမာဒံ ဒဿေန္တီ ယေသု ဒိဝသေသု တံ ရက္ခိတဗ္ဗံ၊ ယာဒိသံ ယထာ စ ရက္ခိတဗ္ဗံ၊ တံ ဒဿေတုံ **“စာတုဒ္ဒသိ”**န္တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိ**န္တိ ပက္ခဿာတိ သမ္ဗန္ဓော၊ အစ္စန္တ-သံယောဂေ စေတံ ဥပယောဂဝစနံ။ **ယာ စ**[3] **ပက္ခဿ အဋ္ဌမီ**တိ ဧတ္ထ **စာ**တိ ဝစနသေသော။ **ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စာ**တိ[4] ပဋိဟရဏကပက္ခဉ္စ[5]၊ စာတုဒ္ဒ-သီပဉ္စဒသီအဋ္ဌမီနံ ယထာက္ကမံ အာဒိတော အန္တတော စာတိ ပဝေသနနိက္ခမန-ဝသေန ဥပေါသထသီလဿ ပဋိဟရိတဗ္ဗံ ပက္ခဉ္စ၊ တေရသီ ပါဋိပဒါ သတ္တမီ

၁-ပဠာသော ဣစ္စေတေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ (သီ)
၂-ပုဗ္ဗုဋ္ဌာနပစ္ဆာနိပဇ္ဇနာဒိနာ (သီ)
၃-ယာဝ (သီ၊ က)
၄-ပါဋိဟာရိကပက္ခဉ္စာတိ (ဣ၊ က)
၅-ပါဋိဟာရိယံ ပက္ခဉ္စ (က)

navamī cāti attho. **Aṭṭhaṅgasusamāgatan**ti pāṇātipātāveramaṇī-ādīhi aṭṭhahaṅgehi eva suṭṭhu samāgataṁ samannāgataṁ.

130. **Upavasissan**ti upavasiṁ. Atītatthe hi idaṁ anāgatavacanaṁ. Keci pana "upavasiṁ"icceva paṭhanti. **Sadā**ti sappaṭihārikesu[1] sabbesu uposathadivasesu. **Sīlesū**ti uposathasīlesu sādhetabbesu. Nipphādetabbe hi idaṁ bhummaṁ. **Saṁvutā**ti kāyavācācittehi saṁvutā. **Sadā**ti vā sabbakālaṁ. **Sīlesū**ti niccasīlesu. **Saṁvutā**ti kāyavācāhi saṁvutā.

131. Idāni taṁ niccasīlaṁ dassetuṁ "**pāṇātipātā viratā**"ti-ādi vuttaṁ. Tattha **pāṇo**ti vohārato satto, paramatthato jīvitindriyaṁ. Pāṇassa atipāto pāṇavadho pāṇaghāto pāṇātipāto, atthato pāṇe pāṇasaññino jīvitindriyupacchedaka-upakkamasamuṭṭhāpikā kāyavacīdvārānaṁ aññataradvārapavattā vadhakacetanā. Tato **pāṇātipātā. Viratā**ti oratā, nivattāti attho.

Musāvādāti **musā** nāma visaṁvādanapurekkhārassa atthabhañjanako vacīpayogo vā kāyapayogo vā, visaṁvādanādhippāyena parassa visaṁvādakakāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā cetanā musāvādo. Atha vā **musā**ti abhūtaṁ atacchaṁ vatthu, **vādo**ti tassa bhūtato tacchato viññāpetukāmassa tathā viññattisamuṭṭhāpikā cetanā. Tato **musāvādā saññatā** oratā, viratāti attho. Ca-saddo sampiṇḍanattho.

Theyyāti theyyaṁ vuccati thenabhāvo, corikāya parassaharaṇanti attho. Atthato paraparigghite paraparigghitasaññino tadādāyaka-upakkamasamuṭṭhāpikā theyyacetanā theyyaṁ. Tato **theyyā** saññatā, ārakāti vā sambandho.

Aticārāti aticca cāro aticāro, lokamariyādaṁ atikkamitvā agamanīyaṭṭhāne kāmavasena cāro micchācāroti attho. Agamanīyaṭṭhānaṁ nāma—purisānaṁ māturakkhitā piturakkhitā mātāpiturakkhitā bhāturakkhitā bhaginirakkhitā ñātirakkhitā gottarakkhitā

1. Sadāti sabbesu aṭṭhasu pāṭihāriyesu (Ka)

နဝမီ စာတိ အတ္ထော။ **အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတန္တိ** ပါဏာတိပါတာဝေရမဏီအာဒီဟိ အဋ္ဌဟင်္ဂေဟိ ဧဝ သုဋ္ဌု သမာဂတံ သမန္နာဂတံ။

၁၃၀။ **ဥပဝသိဿန္တိ** ဥပဝသိံ။ အတီတတ္ထေ ဟိ ဣဒံ အနာဂတဝစနံ။ ကေစိ ပန "ဥပဝသိံ"ဣစ္စေဝ ပဌန္တိ။ **သဒါ**တိ သပ္ပဋိဟာရိကေသု[1] သဗ္ဗေသု ဥပေါသထဒိဝသေသု။ **သီလေသူ**တိ ဥပေါသထသီလေသု သာဓေတဗ္ဗေသု။ နိပ္ဖါဒေတဗ္ဗေ ဟိ ဣဒံ ဘုမ္မံ။ **သံဝုတာ**တိ ကာယဝါစာစိတ္တေဟိ သံဝုတာ။ **သဒါ**တိ ဝါ သဗ္ဗကာလံ။ **သီလေသူ**တိ နိစ္စသီလေသု။ **သံဝုတာ**တိ ကာယဝါစာဟိ သံဝုတာ။

၁၃၁။ ဣဒါနိ တံ နိစ္စသီလံ ဒဿေတုံ "**ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ**"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ပါဏော**တိ ဝေါဟာရတော သတ္တော, ပရမတ္ထတော ဇီဝိတိန္ဒြိယံ။ ပါဏဿ အတိပါတော ပါဏဝဓော ပါဏဃာတော ပါဏာတိပါတော၊ အတ္ထတော ပါဏေ ပါဏသညိနော ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ ကာယဝစီဒွါရာနံ အညတရဒွါရပဝတ္တာ ဝဓကစေတနာ။ တတော **ပါဏာတိပါတာ။ ဝိရတာ**တိ ဩရတာ၊ နိဝတ္တာတိ အတ္ထော။

မုသာဝါဒါတိ **မုသာ** နာမ ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿ အတ္ထဘဉ္ဇနကော ဝစီပယောဂေါ ဝါ ကာယပယောဂေါ ဝါ၊ ဝိသံဝါဒနာဓိပ္ပါယေန ပရဿ ဝိသံဝါဒကကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ မုသာဝါဒေါ။ အထ ဝါ **မုသာ**တိ အဘူတံ အတစ္ဆံ ဝတ္ထု၊ **ဝါဒေါ**တိ တဿ ဘူတတော တစ္ဆတော ဝိညာပေတုကာမဿ တထာ ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ။ တတော **မုသာဝါဒါ သညတာ** ဩရတာ၊ ဝိရတာတိ အတ္ထော။ စ-သဒ္ဒေါ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော။

ထေယျာတိ ထေယျံ ဝုစ္စတိ ထေနဘာဝေါ၊ စောရိကာယ ပရဿဟရဏန္တိ အတ္ထော။ အတ္ထတော ပရပရိဂ္ဂဟိတေ ပရပရိဂ္ဂဟိတသညိနော တဒါဒါယကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ ထေယျစေတနာ ထေယျံ။ တတော **ထေယျာ** သညတာ, အာရကာတိ ဝါ သမ္ဗန္ဓော။

အတိစာရာတိ အတိစ္စ စာရော အတိစာရော၊ လောကမရိယာဒံ အတိက္ကမိတွာ အဂမနီယဋ္ဌာနေ ကာမဝသေန စာရော မိစ္ဆာစာရောတိ အတ္ထော။ အဂမနီယဋ္ဌာနံ နာမ—ပုရိသာနံ မာတုရက္ခိတာ ပိတုရက္ခိတာ မာတာပိတုရက္ခိတာ ဘာတုရက္ခိတာ ဘဂိနိရက္ခိတာ ဉာတိရက္ခိတာ ဂေါတ္တရက္ခိတာ

၁-သဒါတိ သဗ္ဗေသု အဋ္ဌသု ပါဋိဟာရိယေသု (က)

dhammarakkhitā sārakkhā saparidaṇḍāti dasa, dhanakkītā chandavāsinī bhogavāsinī paṭavāsinī odapattakinī obhaṭacumbaṭā dāsī ca bhariyā kammakārī ca bhariyā dhajāhaṭā muhuttikāti dasāti vīsati itthiyo. Itthīsu pana dvinnaṁ sārakkhasaparidaṇḍānaṁ dasannañca dhanakkītādīnanti dvādasannaṁ aññapurisā agamanīyaṭṭhānaṁ, idameva idha adhippetaṁ. Lakkhaṇato pana asaddhammādhippāyena kāyadvārapavattā agamanīyaṭṭhānavītikkamacetanā aticāro. Tasmā **aticārā.**

Majjapānāti majjaṁ vuccatimadanīyaṭṭhena surā ca merayañca, pivanti tenāti pānaṁ, majjassa pānaṁ majjapānaṁ. Yāya dussīlyacetanāya majjasaṅkhātaṁ piṭṭhasurā pūvasurā odaniyasurā kiṇṇapakkhittā sambhārasaṁyuttāti pañcabhedaṁ suraṁ vā, pupphāsavo phalāsavo madhvāsavo guḷāsavo sambhārasaṁyuttoti pañcabhedaṁ merayaṁ vā bījato paṭṭhāya kusaggenāpi pivati, sā cetanā majjapānaṁ. Tasmā **majjapānā ārakā** viratā.

132. Evaṁ "pāṇātipātā viratā"ti-ādinā pahātabbadhammavasena vibhajitvā dassitaṁ niccasīlaṁ puna samādātabbatāvasena ekato katvā dassentī **"pañcasikkhāpade ratā"**ti āha. Tattha **sikkhāpadan**ti sikkhitabbapadaṁ, sikkhākoṭṭhāsoti attho. Atha vā jhānādayo[1] sabbepi kusalā dhammā sikkhitabbato sikkhā, pañcasu pana sīlaṅgesu yaṁkiñci aṅgaṁ tāsaṁ sikkhānaṁ patiṭṭhānaṭṭhena padanti sikkhānaṁ padattā sikkhāpadaṁ, pañca sīlaṅgāni. Tasmiṁ pañcavidhe sikkhāpade ratā abhiratāti **pañcasikkhāpade ratā. Ariyasaccāna kovidā**ti pariññāpahānasacchi kiriyābhāvanābhisamayavasena dukkhasamudayanirodhamaggasaṅkhātesu catūsu ariyasaccesu kusalā nipuṇā, paṭividdhacatusaccāti attho. **Gotamassā**ti Bhagavantaṁ gottena kitteti. **Yasassino**ti kittimato, parivāravato vā.

133. **Sāhan**ti sā yathāvuttaguṇā ahaṁ. **Sakena sīlenā**ti anussukitādinā attano sabhāvasīlena ca uposathasīlādisamādānasīlena ca kāraṇabhūtena. Taṁ hi sattānaṁ kammassakatāya hitasukhāvahatāya ca visesato "sakan"ti vuccati. Tenevāha—

---

1. Cetanādayo (Ka)

ဓမ္မရက္ခိတာ သာရက္ခာ သပရိဒဏ္ဍာတိ ဒသ, ဓနက္ကီတာ ဆန္ဒဝါသိနီ ဘောဂဝါသိနီ ပဋဝါသိနီ ဩဒပတ္တကိနီ ဩဘဋစုမ္ဗဋာ ဒါသီ စ ဘရိယာ ကမ္မကာရီ စ ဘရိယာ ဓဇာဟဋာ မုဟုတ္တိကာတိ ဒသာတိ ဝီသတိ ဣတ္ထိယော။ ဣတ္ထီသု ပန ဒွိန္နံ သာရက္ခသပရိဒဏ္ဍာနံ ဒသန္နဉ္စ ဓနက္ကီတာဒီနန္တိ ဒွါဒသန္နံ အညပုရိသာ အဂမနီယဋ္ဌာနံ၊ ဣဒမေဝ ဣဓ အဓိပ္ပေတံ။ လက္ခဏတော ပန အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယေန ကာယဒွါရပ္ပဝတ္တာ အဂမနီယဋ္ဌာနဝီတိက္ကမစေတနာ အတိစာရော။ တသ္မာ **အတိစာရာ**။

မဇ္ဇပါနာတိ မဇ္ဇံ ဝုစ္စတိ မဒနီယဋ္ဌေန သုရာ စ မေရယဉ္စ၊ ပိဝန္တိ တေနာတိ ပါနံ၊ မဇ္ဇဿ ပါနံ မဇ္ဇပါနံ။ ယာယ ဒုဿီလျစေတနာယ မဇ္ဇသင်္ခါတံ ပိဋ္ဌသုရာ ပူဝသုရာ ဩဒနိယသုရာ ကိဏ္ဏပက္ခိတ္တာ သမ္ဘာရသံယုတ္တာတိ ပဉ္စဘေဒံ သုရံ ဝါ, ပုပ္ဖါသဝေါ ဖလာသဝေါ မဓွာသဝေါ ဂုဠာသဝေါ သမ္ဘာရသံယုတ္တောတိ ပဉ္စဘေဒံ မေရယံ ဝါ ဗီဇတော ပဋ္ဌာယ ကုသဂ္ဂေနာပိ ပိဝတိ၊ သာ စေတနာ မဇ္ဇပါနံ။ တသ္မာ **မဇ္ဇပါနာ အာရကာ** ဝိရတာ။

၁၃၂။ ဧဝံ "ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ"တိအာဒိနာ ပဟာတဗ္ဗဓမ္မဝသေန ဝိဘဇိတွာ ဒဿိတံ နိစ္စသီလံ ပုန သမာဒါတဗ္ဗတာဝသေန ဧကတော ကတွာ ဒဿေန္တီ "**ပဉ္စသိက္ခာပဒေ ရတာ**"တိ အာဟ။ တတ္ထ **သိက္ခာပဒ**န္တိ သိက္ခိတဗ္ဗပဒံ၊ သိက္ခာကောဋ္ဌာသောတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ဈာနာဒယော[1] သဗ္ဗေပိ ကုသလာ ဓမ္မာ သိက္ခိတဗ္ဗတော သိက္ခာ၊ ပဉ္စသု ပန သီလင်္ဂေသု ယံကိဉ္စိ အင်္ဂံ တာသံ သိက္ခာနံ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ပဒန္တိ သိက္ခာနံ ပဒတ္တာ သိက္ခာပဒံ၊ ပဉ္စ သီလင်္ဂါနိ။ တသ္မိံ ပဉ္စဝိဓေ သိက္ခာပဒေ ရတာ အဘိရတာတိ **ပဉ္စသိက္ခာပဒေ ရတာ။ အရိယသစ္စာန ကောဝိဒါ**တိ ပရိညာပဟာနသစ္ဆိကိရိယာဘာဝနာဘိသမယဝသေန ဒုက္ခသမုဒယနိရောဓမဂ္ဂသင်္ခါတေသု စတူသု အရိယသစ္စေသု ကုသလာ နိပုဏာ၊ ပဋိဝိဒ္ဓစတုသစ္စာတိ အတ္ထော။ **ဂေါတမဿာ**တိ ဘဂဝန္တံ ဂေါတ္တေန ကိတ္တေတိ။ **ယသဿိနော**တိ ကိတ္တိမတော, ပရိဝါရဝတော ဝါ။

၁၃၃။ **သာဟ**န္တိ သာ ယထာဝုတ္တဂုဏာ အဟံ။ **သကေန သီလေနာ**တိ အနုဿုကိတာဒိနာ အတ္တနော သဘာဝသီလေန စ ဥပေါသထသီလာဒိသမာဒါနသီလေန စ ကာရဏဘူတေန။ တံ ဟိ သတ္တာနံ ကမ္မဿကတာယ ဟိတသုခါဝဟတာယ စ ဝိသေသတော "သက"န္တိ ဝုစ္စတိ။ တေနေဝါဟ—

၁-စေတနာဒယော (က)

"Taṁ hi tassa sakaṁ hoti, tañca ādāya gacchati.
Tañcassa anugaṁ hoti, chāyāva anapāyinī"ti[1].

Yasasā ca yasassinīti "Uttarā upāsikā sīlācārasampannā anussukī amaccharī akkodhanā"ti-ādinā "āgataphalā viññātasāsanā"ti-ādinā ca yathābhūtaguṇādhigatena jalatale telena viya samantato patthaṭena kittisaddena yasassinī kittimatī, tena vā sīlaguṇena idha adhigatena yasaparivārena yasassinī sampannaparivārā. **Anubhomi sakaṁ puññan**ti yathūpacitaṁ attano puññaṁ paccanubhomi. Yassa hi puññaphalaṁ anubhūyati, phalūpacārena taṁ puññampi anubhūyatīti vuccati. Atha vā puthujjanabhāvato sucaritaphalampi "puññan"ti vuccati. Yathāha "kusalānaṁ bhikkhave dhammānaṁ samādānahetu evamidaṁ puññaṁ pavaḍḍhatī"ti. **Sukhitā camhi'nāmayā**ti dibbasukhena ca phalasukhena ca sukhitā camhi bhavāmi, kāyikacetasikadukkhābhāvato anāmayā arogā.

136. **Mama cā**ti ca-saddo samuccayattho. Tena "mama vacanena ca vandeyyāsi, na tava sabhāvenevā"ti vandanaṁ samuccinoti. **Anacchariyan**ti-ādinā attano ariyasāvikābhāvassa pākaṭabhāvaṁ dasseti. **Taṁ Bhagavā**ti-ādi saṅgītikāravacanaṁ. Sesaṁ vuttanayamevāti.

Uttarāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

16. Sirimāvimānavaṇṇanā

Yuttā ca te parama-alaṅkatā hayāti Sirimāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane kalandakanivāpe. Tena ca samayena heṭṭhā anantaravatthumhi vuttā Sirimā gaṇikā sotāpattiphalassa adhigatattā vissajjitakiliṭṭhakammantā hutvā saṁghassa aṭṭha salākabhattāni paṭṭhapesi. Ādito paṭṭhāya nibaddhaṁ aṭṭha bhikkhū gehaṁ āgacchanti. Sā "sappiṁ gaṇhatha khīraṁ gaṇhathā"ti-ādīni vatvā tesaṁ patte pūreti, ekena laddhaṁ tiṇṇampi catunnampi pahoti, devasikaṁ soḷasakahāpaṇaparibbayena piṇḍapāto dīyati. Athekadivasaṁ eko bhikkhu tassā

1. Saṁ 1. 72 piṭṭhe.

"တံ ဟိ တဿ သကံ ဟောတိ၊ တဉ္စ အာဒါယ ဂစ္ဆတိ။
တဉ္စဿ အနုဂံ ဟောတိ၊ ဆာယာဝ အနပါယိနီ"တိ[၁]။

ယသသာ စ ယသဿိနီတိ "ဥတ္တရာ ဥပါသိကာ သီလာစာရသမ္ပန္နာ အနုဿုကီ အမစ္ဆရီ အက္ကောဓနာ"တိအာဒိနာ "အာဂတဖလာ ဝိညာတသာသနာ"တိအာဒိနာ စ ယထာဘူတဂုဏာဓိဂတေန ဇလတလေ တေလေန ဝိယ သမန္တတော ပတ္ထဋေန ကိတ္တိသဒ္ဒေန ယသဿိနီ ကိတ္တိမတီ၊ တေန ဝါ သီလဂုဏေန ဣဓ အဓိဂတေန ယသပရိဝါရေန ယသဿိနီ သမ္ပန္နပရိဝါရာ။ **အနုဘောမိ သကံ ပုည**န္တိ ယထူပစိတံ အတ္တနော ပုညံ ပစ္စနုဘောမိ။ ယဿ ဟိ ပုညဖလံ အနုဘူယတိ၊ ဖလူပစာရေန တံ ပုညမ္ပိ အနုဘူယတီတိ ဝုစ္စတိ။ အထ ဝါ ပုထုဇ္ဇနဘာဝတော သုစရိတဖလမ္ပိ "ပုည"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ "ကုသလာနံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာနံ သမာဒါနဟေတု ဧဝမိဒံ ပုညံ ပဝဍ္ဎတီ"တိ။ **သုခိတာ စမှိ'နာမယာ**တိ ဒိဗ္ဗသုခေန စ ဖလသုခေန စ သုခိတာ စမှိ ဘဝါမိ၊ ကာယိကစေတသိကဒုက္ခာဘာဝတော အနာမယာ အရောဂါ။

၁၃၆။ **မမ စာ**တိ စ-သဒ္ဒေါ သမုစ္စယတ္ထော။ တေန "မမ ဝစနေန စ ဝန္ဒေယျာသိ၊ န တဝ သဘာဝေနေဝါ"တိ ဝန္ဒနံ သမုစ္စိနောတိ။ **အနစ္ဆရိယ**န္တိအာဒိနာ အတ္တနော အရိယသာဝိကာဘာဝဿ ပါကဋဘာဝံ ဒဿေတိ။ **တံ ဘဂဝါ**တိအာဒိ သင်္ဂီတိကာရဝစနံ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။

ဥတ္တရာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၆-သိရိမာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ယုတ္တာ စ တေ ပရမအလင်္ကတာ ဟယာတိ သိရိမာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ ကလန္ဒကနိဝါပေ။ တေန စ သမယေန ဟေဋ္ဌာ အနန္တရဝတ္ထုမှိ ဝုတ္တာ သိရိမာ ဂဏိကာ သောတာပတ္တိဖလဿ အဓိဂတတ္တာ ဝိဿဇ္ဇိတကိလိဋ္ဌကမ္မန္တာ ဟုတွာ သံဃဿ အဋ္ဌ သလာကဘတ္တာနိ ပဋ္ဌပေသိ။ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ နိဗဒ္ဓံ အဋ္ဌ ဘိက္ခူ ဂေဟံ အာဂစ္ဆန္တိ။ သာ "သပ္ပိံ ဂဏှထ ခီရံ ဂဏှထာ"တိအာဒီနိ ဝတွာ တေသံ ပတ္တေ ပူရေတိ၊ ဧကေန လဒ္ဓံ တိဏ္ဏမ္ပိ စတုန္နမ္ပိ ပဟောတိ၊ ဒေဝသိကံ သောဠသကဟာပဏပရိဗ္ဗယေန ပိဏ္ဍပါတော ဒီယတိ။ အထေကဒိဝသံ ဧကော ဘိက္ခု တဿာ

၁-သံ ၁-၇၂-ပိဋ္ဌေ။

gehe aṭṭhakabhattaṁ[1] bhuñjitvā tiyojanamatthake ekaṁ vihāraṁ agamāsi. Atha naṁ sāyaṁ[2] therupaṭṭhāne nisinnaṁ pucchiṁsu "āvuso kahaṁ bhikkhaṁ gahetvā idhāgatosī"ti. Sirimāya aṭṭhakabhattaṁ me bhuttanti. Taṁ manāpaṁ katvā deti āvusoti. Na sakkā tassā bhattaṁ vaṇṇetuṁ, atipaṇītaṁ katvā deti, ekena laddhaṁ tiṇṇampi catunnampi pahoti, tassā pana deyyadhammatopi dassanameva uttaritaraṁ. Sā hi itthī evarūpā ca evarūpā cāti tassā guṇe kathesi.

Atheko bhikkhu tassā guṇakathaṁ sutvā adisvāpi savaneneva sinehaṁ uppādetvā "mayā tattha gantvā taṁ daṭṭhuṁ vaṭṭatī"ti attano vassaggaṁ kathetvā taṁ bhikkhuṁ ṭhitikaṁ pucchitvā "sve āvuso tasmiṁ gehe tvaṁ saṁghatthero hutvā aṭṭhakabhattaṁ labhissasī"ti sutvā taṅkhaṇaññeva pattacīvaramādāya pakkanto pātova aruṇe uggacchante salākaggaṁ pavisitvā ṭhito saṁghatthero hutvā tassā gehe aṭṭhakabhattaṁ labhi. Yo pana so bhikkhu hiyyo bhuñjitvā pakkāmi, tassa gatavelāyamevassā sarīre rogo uppajji. Tasmā ābharaṇāni omuñcitvā nipajji. Athassā dāsiyo aṭṭhakabhattaṁ labhituṁ āgate bhikkhū disvā ārocesuṁ. Sā gantvā sahatthā patte gahetuṁ vā nisīdāpetuṁ[3] vā asakkontī dāsiyo āṇāpesi "ammā patte gahetvā ayye nisīdāpetvā yāguṁ pāyetvā khajjakaṁ datvā bhattavelāya patte pūretvā dethā"ti. Tā "sādhu ayye"ti bhikkhū pavesetvā yāguṁ pāyetvā khajjakaṁ datvā bhattavelāya bhattassa patte pūretvā tassā ārocayiṁsu, sā "maṁ pariggahetvā netha, ayye vandissāmī"ti vatvā tāhi pariggahetvā bhikkhūnaṁ santikaṁ nītā vedhamānena sarīrena bhikkhū vandi. So bhikkhu taṁ oloketvā cintesi "gilānāya tāva ayaṁ etissā rūpasobhā, arogakāle pana sabbābharaṇapaṭimaṇḍitāya imissā kīdisī rūpasampattī"ti. Athassa anekavassakoṭisannicito kileso samudācari, so aññāṇī hutvā bhattaṁ bhuñjituṁ asakkonto pattaṁ ādāya vihāraṁ gantvā pattaṁ pidhāya ekamante ṭhapetvā cīvarakaṇṇaṁ pattharitvā nipajji. Atha naṁ eko sahāyako bhikkhu yācantopi bhojetuṁ nāsakkhi, so chinnabhatto ahosi.

1. Aṭṭhasalākabhattaṁ (Ka) 2. Sāyanhe (Sī) 3. Dāpetuṁ (Ka)

ဂေဟေ အဋ္ဌကဘတ္တံ[1] ဘုဉ္ဇိတွာ တိယောဇနမတ္ထကေ ဧကံ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ အထ နံ သာယံ[2] ထေရုပဋ္ဌာနေ နိသိန္နံ ပုစ္ဆိံသု “အာဝုသော ကဟံ ဘိက္ခံ ဂဟေတွာ ဣဓာဂတောသီ”တိ။ သိရိမာယ အဋ္ဌကဘတ္တံ မေ ဘုတ္တန္တိ။ တံ မနာပံ ကတွာ ဒေတိ အာဝုသောတိ။ န သက္ကာ တဿာ ဘတ္တံ ဝဏ္ဏေတုံ၊ အတိပဏီတံ ကတွာ ဒေတိ၊ ဧကေန လဒ္ဓံ တိဏ္ဏမ္ပိ စတုန္နမ္ပိ ပဟောတိ၊ တဿာ ပန ဒေယျဓမ္မတောပိ ဒဿနမေဝ ဥတ္တရိတရံ။ သာ ဟိ ဣတ္ထီ ဧဝရူပါ စ ဧဝရူပါ စာတိ တဿာ ဂုဏေ ကထေသိ။

အထေကော ဘိက္ခု တဿာ ဂုဏကထံ သုတွာ အဒိသွာပိ သဝနေနေဝ သိနေဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ “မယာ တတ္ထ ဂန္တွာ တံ ဒဋ္ဌုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အတ္တနော ဝဿဂ္ဂံ ကထေတွာ တံ ဘိက္ခုံ ဌိတိကံ ပုစ္ဆိတွာ “သွေ အာဝုသော တသ္မိံ ဂေဟေ တွံ သံဃတ္ထေရော ဟုတွာ အဋ္ဌကဘတ္တံ လဘိဿသီ”တိ သုတွာ တင်္ခဏညေဝ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ပက္ကန္တော ပါတောဝ အရုဏေ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ သလာကဂ္ဂံ ပဝိသိတွာ ဌိတော သံဃတ္ထေရော ဟုတွာ တဿာ ဂေဟေ အဋ္ဌကဘတ္တံ လဘိ။ ယော ပန သော ဘိက္ခု ဟိယျော ဘုဉ္ဇိတွာ ပက္ကာမိ၊ တဿ ဂတဝေလာယမေဝဿာ သရီရေ ရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တသ္မာ အာဘရဏာနိ ဩမုဉ္စိတွာ နိပဇ္ဇိ။ အထဿာ ဒါသိယော အဋ္ဌကဘတ္တံ လဘိတုံ အာဂတေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ အာရောစေသုံ။ သာ ဂန္တွာ သဟတ္ထာ ပတ္တေ ဂဟေတုံ ဝါ နိသီဒါပေတုံ[3] ဝါ အသက္ကောန္တီ ဒါသိယော အာဏာပေသိ “အမ္မာ ပတ္တေ ဂဟေတွာ အယျေ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုံ ပါယေတွာ ခဇ္ဇကံ ဒတွာ ဘတ္တဝေလာယ ပတ္တေ ပူရေတွာ ဒေထာ”တိ။ တာ “သာဓု အယျေ”တိ ဘိက္ခူ ပဝေသေတွာ ယာဂုံ ပါယေတွာ ခဇ္ဇကံ ဒတွာ ဘတ္တဝေလာယ ဘတ္တဿ ပတ္တေ ပူရေတွာ တဿာ အာရောစယိံသု၊ သာ “မံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ နေထ၊ အယျေ ဝန္ဒိဿာမီ”တိ ဝတွာ တာဟိ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဘိက္ခူနံ သန္တိကံ နီတာ ဝေဓမာနေန သရီရေန ဘိက္ခူ ဝန္ဒိ။ သော ဘိက္ခု တံ ဩလောကေတွာ စိန္တေသိ “ဂိလာနာယ တာဝ အယံ ဧတိဿာ ရူပသောဘာ၊ အရောဂကာလေ ပန သဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတာယ ဣမိဿာ ကီဒိသီ ရူပသမ္ပတ္တီ”တိ။ အထဿ အနေကဝဿကောဋိသန္နိစိတော ကိလေသော သမုဒါစရိ၊ သော အညာဏီ ဟုတွာ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတုံ အသက္ကောန္တော ပတ္တံ အာဒါယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပတ္တံ ပိဓာယ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ စီဝရကဏ္ဏံ ပတ္ထရိတွာ နိပဇ္ဇိ။ အထ နံ ဧကော သဟာယကော ဘိက္ခု ယာစန္တောပိ ဘောဇေတုံ နာသက္ခိ၊ သော ဆိန္နဘတ္တော အဟောသိ။

၁-အဋ္ဌသလာကဘတ္တံ (က) ၂-သာယန္ဟေ (သီ) ၃-ဒါပေတုံ (က)

Taṁ divasameva sāyanhasamaye Sirimā kālamakāsi. Rājā Satthu sāsanaṁ pesesi “bhante Jīvakassa kaniṭṭhabhaginī Sirimā kālamakāsī”ti. Satthā taṁ sutvā rañño sāsanaṁ pahiṇi “Sirimāya sarīrajhāpanakiccaṁ natthi, āmakasusāne taṁ yathā kākādayo na khādanti, tathā nipajjāpetvā rakkhāpethā”ti. Rājā tathā akāsi. Paṭipāṭiyā tayo divasā atikkantā, catutthe divase sarīraṁ uddhumāyi, navahi vaṇamukhehi puḷavakā paggharimsu, sakalasarīraṁ bhinnasālibhattacāṭi viya ahosi. Rājā nagare bheriṁ carāpesi “ṭhapetvā geharakkhaṇakadārake Sirimāya dassanatthaṁ anāgacchantānaṁ aṭṭha kahāpaṇā daṇḍo”ti. Satthu santikañca pesesi “Buddhappamukho kira saṁgho Sirimāya dassanatthaṁ āgacchatū”ti. Satthā bhikkhūnaṁ ārocāpesi “Sirimāya dassanatthaṁ gamissāmā”ti.

Sopi daharabhikkhu cattāro divase kassaci vacanaṁ aggahetvā chinnabhattova nipajji. Patte bhattaṁ pūtikaṁ jātaṁ, patte malampi uṭṭhahi. Atha so sahāyakabhikkhunā upasaṅkamitvā “āvuso Satthā Sirimāya dassanatthaṁ gacchatī”ti vuccamāno tathā chātajjhattopi[1] “Sirimā”ti vuttapadeyeva[2] sahalā uṭṭhahitvā “Satthā sirimaṁ daṭṭhuṁ gacchati, tvampi gamissasī”ti. “Āma gamissāmī”ti bhattaṁ chaḍḍetvā pattaṁ dhovitvā thavikāya pakkhipitvā bhikkhusaṁghena saddhiṁ agamāsi. Satthā bhikkhusaṁghaparivuto ekapasse aṭṭhāsi, bhikkhunisaṁghopi rājaparisāpi upāsakaparisāpi upāsikāparisāpi ekekapasse aṭṭhaṁsu.

Satthā rājānaṁ pucchi “kā esā mahārājā”ti. Bhante Jīvakassa kaniṭṭhabhaginī Sirimā nāmāti. Sirimā esāti. Āma bhanteti. Tena hi nagare bheriṁ carāpehi “sahassaṁ datvā Sirimaṁ gaṇhantū”ti. Rājā tathā kāresi, ekopi “han”ti vā “hun”ti vā vadanto nāma nāhosi. Rājā Satthu ārocesi “na gaṇhanti bhante”ti, tena hi mahārāja agghaṁ ohāpehīti[3]. Rājā “pañcasatāni datvā gaṇhantū”ti bheriṁ carāpetvā kañci gaṇhanakaṁ adisvā “aḍḍhateyyasatāni, dvesatāni, sataṁ, paññāsaṁ, pañcavīsati, vīsati kahāpaṇe, dasakahāpaṇe, pañca kahāpaṇe, ekaṁ kahāpaṇaṁ, aḍḍhaṁ, pādaṁ, māsakaṁ,

1. Chātattopi (Ka) 2. Vutteyeva (Ka) 3. Aḍḍhaṁ osādehītiṁ (Sī)

တံ ဒိဝသမေဝ သာယနှသမယေ သိရိမာ ကာလမကာသိ။ ရာဇာ သတ္ထု သာသနံ ပေသေသိ “ဘန္တေ ဇီဝကဿ ကနိဋ္ဌဘဂိနီ သိရိမာ ကာလမကာသီ”တိ။ သတ္ထာ တံ သုတွာ ရညော သာသနံ ပဟိဏိ “သိရိမာယ သရီရဈာပနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ အာမကသုသာနေ တံ ယထာ ကာကာဒယော န ခါဒန္တိ၊ တထာ နိပဇ္ဇာပေတွာ ရက္ခာပေထာ”တိ။ ရာဇာ တထာ အကာသိ။ ပဋိပါဋိယာ တယော ဒိဝသာ အတိက္ကန္တာ၊ စတုတ္ထေ ဒိဝသေ သရီရံ ဥဒ္ဓုမာယိ၊ နဝဟိ ဝဏမုခေဟိ ပုဠဝကာ ပဂ္ဃရိံသု၊ သကလသရီရံ ဘိန္နသာလိဘတ္တစာဋိ ဝိယ အဟောသိ။ ရာဇာ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေသိ “ဌပေတွာ ဂေဟရက္ခဏကဒါရကေ သိရိမာယ ဒဿနတ္ထံ အနာဂစ္ဆန္တာနံ အဋ္ဌ ကဟာပဏာ ဒဏ္ဍော”တိ။ သတ္ထု သန္တိကဉ္စ ပေသေသိ “ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေါ ကိရ သံဃော သိရိမာယ ဒဿနတ္ထံ အာဂစ္ဆတူ”တိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခူနံ အာရောစာပေသိ “သိရိမာယ ဒဿနတ္ထံ ဂမိဿာမာ”တိ။

သောပိ ဒဟရဘိက္ခု စတ္တာရော ဒိဝသေ ကဿစိ ဝစနံ အဂ္ဂဟေတွာ ဆိန္နဘတ္တောဝ နိပဇ္ဇိ။ ပတ္တေ ဘတ္တံ ပူတိကံ ဇာတံ၊ ပတ္တေ မလမ္ပိ ဥဋ္ဌဟိ။ အထ သော သဟာယကဘိက္ခုနာ ဥပသင်္ကမိတွာ “အာဝုသော သတ္ထာ သိရိမာယ ဒဿနတ္ထံ ဂစ္ဆတီ”တိ ဝုစ္စမာနော တထာ ဆာတဇ္ဈတ္တောပိ[1] “သိရိမာ”တိ ဝုတ္တပဒေယေဝ[2] သဟသာ ဥဋ္ဌဟိတွာ “သတ္ထာ သိရိမံ ဒဋ္ဌုံ ဂစ္ဆတိ၊ တွမ္ပိ ဂမိဿသီ”တိ။ “အာမ ဂမိဿာမီ”တိ ဘတ္တံ ဆဍ္ဍေတွာ ပတ္တံ ဓောဝိတွာ ထဝိကာယ ပက္ခိပိတွာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ အဂမာသိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဧကပဿေ အဋ္ဌာသိ၊ ဘိက္ခုနိသံဃောပိ ရာဇပရိသာပိ ဥပါသကပရိသာပိ ဥပါသိကာပရိသာပိ ဧကေကပဿေ အဋ္ဌံသု။

သတ္ထာ ရာဇာနံ ပုစ္ဆိ “ကာ ဧသာ မဟာရာဇာ”တိ။ ဘန္တေ ဇီဝကဿ ကနိဋ္ဌဘဂိနီ သိရိမာ နာမာတိ။ သိရိမာ ဧသာတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေဟိ “သဟဿံ ဒတွာ သိရိမံ ဂဏှန္တူ”တိ။ ရာဇာ တထာ ကာရေသိ၊ ဧကောပိ “ဟ”န္တိ ဝါ “ဟု”န္တိ ဝါ ဝဒန္တော နာမ နာဟောသိ။ ရာဇာ သတ္ထု အာရောစေသိ “န ဂဏှန္တိ ဘန္တေ”တိ၊ တေန ဟိ မဟာရာဇ အဂ္ဃံ ဩဟာပေဟီတိ[3]။ ရာဇာ “ပဉ္စသတာနိ ဒတွာ ဂဏှန္တူ”တိ ဘေရိံ စရာပေတွာ ကဉ္စိ ဂဏှနကံ အဒိသွာ “အဍ္ဎတေယျသတာနိ, ဒွေသတာနိ, သတံ, ပညာသံ, ပဉ္စဝီသတိ, ဝီသတိ ကဟာပဏေ, ဒသကဟာပဏေ, ပဉ္စ ကဟာပဏေ, ဧကံ ကဟာပဏံ, အဍ္ဎံ, ပါဒံ, မာသကံ,

၁-ဆာတတ္တောပိ (က) ၂-ဝုတ္တေယေဝ (က) ၃-အဍ္ဎံ ဩသာဒေဟီတိ (သီ)

kākaṇikaṁ datvā Sirimaṁ gaṇhantū”ti bheriṁ carāpetvā “mudhāpi gaṇhantū”ti bheriṁ carāpesi, tathāpi “han”ti vā “hun”ti vā vadanto[1] nāma nāhosi. Rājā “mudhāpi bhante gaṇhanto natthī”ti āha. Satthā “passatha bhikkhave mahājanassa piyamātugāmaṁ, imasmiṁ yeva nagare sahassaṁ datvā pubbe ekadivasaṁ labhiṁsu, idāni mudhāpi gaṇhanto natthi evarūpaṁ nāma rūpaṁ khayavayappattaṁ āharimehi alaṅkārehi vicittakataṁ navannaṁ vaṇamukhānaṁ vasena arubhūtaṁ tīhi aṭṭhisatehi samussitaṁ niccāturaṁ kevalaṁ bālamahājanena bahudhā saṅkappitatāya bahusaṅkappaṁ addhuvaṁ attabhāvan”ti dassento—

“Passa cittakataṁ bimbaṁ, arukāyaṁ samussitaṁ.
Āturaṁ bahusaṅkappaṁ, yassa natthi dhuvaṁ ṭhitī”ti[2]—

gāthamāha. Desanāpariyosāne Sirimāya paṭibaddhacitto bhikkhu vigatachandarāgo hutvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇi, caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi.

Tena ca samayena Sirimā devakaññā attano vibhavasamiddhiṁ oloketvā āgataṭṭhānaṁ olokentī purimattabhāve attano sarīrasamīpe bhikkhusaṁghaparivutaṁ Bhagavantaṁ ṭhitaṁ mahājanakāyañca sannipatitaṁ disvā pañcahi devakaññāsatehi parivutā pañcahi rathasatehi dissamānakāyā āgantvā rathato otaritvā[3] saparivārā Bhagavantaṁ vanditvā katañjalī aṭṭhāsi. Tena ca samayena āyasmā Vaṅgīso Bhagavato avidūre ṭhito hoti, so Bhagavantaṁ etadavoca “paṭibhāti maṁ Bhagavā ekaṁ pañhaṁ pucchitun”ti. “Paṭibhātu taṁ Vaṅgīsā”ti Bhagavā avoca. Āyasmā Vaṅgīso taṁ Sirimaṁ devadhītaraṁ—

137. “Yuttā ca te parama-alaṅkatā hayā,
Adhomukhā aghasigamā balī javā.
Abhinimmitā pañcarathāsatā ca te,
Anventi taṁ sārathicoditā hayā.

1. Vutto (Ka) 2. Khu 2. 362 piṭṭhe. 3. Orohitvā (Sī, I)

ကာကဏိကံ ဒတွာ သိရိမံ ဂဏှန္တူ”တိ ဘေရိံ စရာပေတွာ “မုဓာပိ ဂဏှန္တူ”တိ ဘေရိံ စရာပေသိ၊ တထာပိ “ဟ”န္တိ ဝါ “ဟု”န္တိ ဝါ ဝဒန္တော[၁] နာမ နာဟောသိ။ ရာဇာ “မုဓာပိ ဘန္တေ ဂဏှန္တော နတ္ထီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “ပဿထ ဘိက္ခဝေ မဟာဇနဿ ပိယမာတုဂါမံ၊ ဣမသ္မိံယေဝ နဂရေ သဟဿံ ဒတွာ ပုဗ္ဗေ ဧကဒိဝသံ လဘိံသု၊ ဣဒါနိ မုဓာပိ ဂဏှန္တော နတ္ထိ ဧဝရူပံ နာမ ရူပံ ခယဝယပ္ပတ္တံ အာဟရိမေဟိ အလင်္ကာရေဟိ ဝိစိတ္တကတံ နဝန္နံ ဝဏမုခါနံ ဝသေန အရုဘူတံ တီဟိ အဋ္ဌိသတေဟိ သမုဿိတံ နိစ္စာတုရံ ကေဝလံ ဗာလမဟာဇနေန ဗဟုဓာ သင်္ကပ္ပိတတာယ ဗဟုသင်္ကပ္ပံ အဒ္ဓုဝံ အတ္တဘာဝ”န္တိ ဒဿေန္တော—

“ပဿ စိတ္တကတံ ဗိမ္ဗံ၊ အရုကာယံ သမုဿိတံ။
အာတုရံ ဗဟုသင်္ကပ္ပံ၊ ယဿ နတ္ထိ ဓုဝံ ဌိတီ”တိ[၂]—

ဂါထမာဟ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သိရိမာယ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဘိက္ခု ဝိဂတစ္ဆန္ဒရာဂေါ ဟုတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။

တေန စ သမယေန သိရိမာ ဒေဝကညာ အတ္တနော ဝိဘဝသမိဒ္ဓိံ ဩလောကေတွာ အာဂတဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တီ ပုရိမတ္တဘာဝေ အတ္တနော သရီရသမီပေ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတံ ဘဂဝန္တံ ဌိတံ မဟာဇနကာယဉ္စ သန္နိပတိတံ ဒိသွာ ပဉ္စဟိ ဒေဝကညာသတေဟိ ပရိဝုတာ ပဉ္စဟိ ရထသတေဟိ ဒိဿမာနကာယာ အာဂန္တွာ ရထတော ဩတရိတွာ[၃] သပရိဝါရာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ကတဉ္ဇလီ အဋ္ဌာသိ။ တေန စ သမယေန အာယသ္မာ ဝင်္ဂီသော ဘဂဝတော အဝိဒူရေ ဌိတော ဟောတိ၊ သော ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ “ပဋိဘာတိ မံ ဘဂဝါ ဧကံ ပဉှံ ပုစ္ဆိတု”န္တိ။ “ပဋိဘာတု တံ ဝင်္ဂီသာ”တိ ဘဂဝါ အဝေါစ။ အာယသ္မာ ဝင်္ဂီသော တံ သိရိမံ ဒေဝဓီတရံ—

၁၃၇။ “ယုတ္တာ စ တေ ပရမအလင်္ကတာ ဟယာ၊
အဓောမုခါ အဃသိဂမာ ဗလီ ဇဝါ။
အဘိနိမ္မိတာ ပဉ္စရထာသတာ စ တေ၊
အန္ဝေန္တိ တံ သာရထိစောဒိတာ ဟယာ။

၁-ဝုတ္တော (က) ၂-ခု ၂-၃၆၂ ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဩရောဟိတွာ (သီ၊ ဣ)

138. Sā tiṭṭhasi rathavare alaṅkatā,
Obhāsayaṁ jalamiva joti pāvako.
Pucchāmi taṁ varatanu anomadassane,
Kasmā nu kāyā anadhivaraṁ upāgamī”ti—

paṭipucchi.

137. Tattha **yuttā ca te parama-alaṅkatā hayā**ti paramaṁ ativiya visesato alaṅkatā, paramehi vā uttamehi dibbehi assālaṅkārehi alaṅkatā, paramā vā aggā seṭṭhā ājānīyā sabbālaṅkārehi alaṅkatā hayā assā te tava rathe yojitā, yuttā vā te rathassa ca anucchavikā, aññamaññaṁ vā sadisatāya yuttā saṁsaṭṭhāti attho. Ettha ca “parama-alaṅkatā”ti purimasmiṁ pakkhe sandhiṁ akatvā dutiyasmiṁ pakkhe avibhattikaniddeso daṭṭhabbo. **Adhomukhā**ti heṭṭhāmukhā. Yadipi te padā pakatiyāva ṭhitā, devalokato orohaṇavasena “adhomukhā”ti vuttā. **Aghasigamā**ti vehāsaṁgamā. **Balī**ti balavanto. **Javā**ti javanakā, balavanto ceva vegavanto cāti attho. **Abhinimmitā**ti tava puññakammena nimmitā nibbattā. Sayaṁ nimmitameva vā sandhāya “abhinimmitā”ti vuttaṁ Nimmānaratibhāvato Sirimāya devadhītāya. **Pañcarathāsatā**ti gāthāsukhatthaṁ thakārassa dīghaṁ liṅgavipallāsañca katvā vuttaṁ, vibhatti-alopo vā daṭṭhabbo, pañca rathasatānīti attho. **Anventi taṁ sārathicoditā hayā**ti sārathīhi coditā viya rathesu yuttā ime hayā bhadde devate taṁ anugacchanti. “Sārathi-acoditā”ti keci paṭhanti, sārathīhi acoditā eva anugacchantīti attho. “Sārathicoditā hayā”ti ekaṁyeva vā padaṁ gāthāsukhatthaṁ dīghaṁ katvā vuttaṁ, sārathicoditahayā pañca rathasatāti yojanā.

138. **Sā tiṭṭhasī**ti sā tvaṁ tiṭṭhasi. **Rathavare**ti rathuttame. **Alaṅkatā**ti saṭṭhisakaṭabhārehi dibbālaṅkārehi alaṅkatasarīrā. **Obhāsayaṁ jalamiva joti pāvako**ti obhāsentī jotiriva jalantī pāvako viya ca tiṭṭhasi, samantato obhāsentī jalantī tiṭṭhasīti vuttaṁ hoti. “Jotī”ti ca candimasūriyanakkhattatārakarūpānaṁ sādhāraṇanāmaṁ. **Varatanū**ti uttamarūpadhare sabbaṅgasobhane. Tato eva

၁၃၈။ သာ တိဋ္ဌသိ ရထဝရေ အလင်္ကတာ၊
ဩဘာသယံ ဇလမိဝ ဇောတိ ပါဝကော။
ပုစ္ဆာမိ တံ ဝရတနု အနောမဒဿနေ၊
ကသ္မာ နု ကာယာ အနဓိဝရံ ဥပါဂမီ”တိ—

ပဋိပုစ္ဆိ။

၁၃၇။ တတ္ထ **ယုတ္တာ စ တေ ပရမအလင်္ကတာ ဟယာ**တိ ပရမံ အတိဝိယ ဝိသေသတော အလင်္ကတာ, ပရမေဟိ ဝါ ဥတ္တမေဟိ ဒိဗ္ဗေဟိ အဿာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကတာ, ပရမာ ဝါ အဂ္ဂါ သေဋ္ဌာ အာဇာနီယာ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကတာ ဟယာ အဿာ တေ တဝ ရထေ ယောဇိတာ, ယုတ္တာ ဝါ တေ ရထဿ စ အနုစ္ဆဝိကာ၊ အညမညံ ဝါ သဒိသတာယ ယုတ္တာ သံသဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ ဧတ္ထ စ “ပရမအလင်္ကတာ”တိ ပုရိမသ္မိံ ပက္ခေ သန္ဓိံ အကတွာ ဒုတိယသ္မိံ ပက္ခေ အဝိဘတ္တိကနိဒ္ဒေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **အဓောမုခါ**တိ ဟေဋ္ဌာမုခါ။ ယဒိပိ တေ ပါဒါ ပကတိယာဝ ဌိတာ၊ ဒေဝလောကတော ဩရောဟဏဝသေန “အဓောမုခါ”တိ ဝုတ္တာ။ **အဃသိဂမာ**တိ ဝေဟာသံဂမာ။ **ဗလီ**တိ ဗလဝန္တော။ **ဇဝါ**တိ ဇဝနကာ၊ ဗလဝန္တော စေဝ ဝေဂဝန္တော စာတိ အတ္ထော။ **အဘိနိမ္မိတာ**တိ တဝ ပုညကမ္မေန နိမ္မိတာ နိဗ္ဗတ္တာ။ သယံ နိမ္မိတမေဝ ဝါ သန္ဓာယ “အဘိနိမ္မိတာ”တိ ဝုတ္တံ နိမ္မာနရတိဘာဝတော သိရိမာယ ဒေဝဓီတာယ။ **ပဉ္စရထာသတာ**တိ ဂါထာသုခတ္ထံ ထကာရဿ ဒီဃံ လိင်္ဂဝိပလ္လာသဉ္စ ကတွာ ဝုတ္တံ၊ ဝိဘတ္တိအလောပေါ ဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ပဉ္စ ရထသတာနီတိ အတ္ထော။ **အန္ဝေန္တိ တံ သာရထိစောဒိတာ ဟယာ**တိ သာရထီဟိ စောဒိတာ ဝိယ ရထေသု ယုတ္တာ ဣမေ ဟယာ ဘဒ္ဒေ ဒေဝတေ တံ အနုဂစ္ဆန္တိ။ “သာရထိအစောဒိတာ”တိ ကေစိ ပဌန္တိ၊ သာရထီဟိ အစောဒိတာ ဧဝ အနုဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ “သာရထိစောဒိတာ ဟယာ”တိ ဧကံယေဝ ဝါ ပဒံ ဂါထာသုခတ္ထံ ဒီဃံ ကတွာ ဝုတ္တံ၊ သာရထိစောဒိတဟယာ ပဉ္စ ရထသတာတိ ယောဇနာ။

၁၃၈။ **သာ တိဋ္ဌသီ**တိ သာ တွံ တိဋ္ဌသိ။ **ရထဝရေ**တိ ရထုတ္တမေ။ **အလင်္ကတာ**တိ သဋ္ဌိသကဋဘာရေဟိ ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကတသရီရာ။ **ဩဘာသယံ ဇလမိဝ ဇောတိ ပါဝကော**တိ ဩဘာသေန္တီ ဇောတိရိဝ ဇလန္တီ ပါဝကော ဝိယ စ တိဋ္ဌသိ၊ သမန္တတော ဩဘာသေန္တီ ဇလန္တီ တိဋ္ဌသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ “ဇောတီ”တိ စ စန္ဒိမသူရိယနက္ခတ္တတာရကရူပါနံ သာဓာရဏနာမံ။ **ဝရတနူ**တိ ဥတ္တမရူပဓရေ သဗ္ဗင်္ဂသောဘနေ။ တတော ဧဝ

anomadassane alāmakadassane, dassanīye pāsādiketi attho. **Kasmā nu kāyā anadhivaraṁ upāgamī**ti kuto nāma devakāyato anuttaraṁ Sammāsambuddhaṁ payirupāsanāya upagañchi upagatāsi.

Evaṁ therena pucchitā sā devatā attānaṁ āvikarontī—

139. "Kāmaggapattānaṁ yamāhunuttaraṁ,
Nimmāya nimmāya ramanti devatā.
Tasmā kāyā accharā kāmavaṇṇinī,
Idhāgatā anadhivaraṁ namassitun"ti—

gāthamāha.

139. Tattha **kāmaggapattānaṁ yamāhunuttaran**ti kāmūpabhogehi aggabhāvaṁ pattānaṁ Paranimmitavasavattīnaṁ devānaṁ yaṁ devakāyaṁ yasena bhogādivasena ca anuttaranti vadanti, tato kāyā. **Nimmāya nimmāya ramanti devatā**ti Nimmānaratidevatā attanā yathārucite kāme sayaṁ nimminitvā nimminitvā ramanti kīḷanti laḷantā[1] abhiramanti. **Tasmā kāyā**ti tasmā Nimmānaratidevanikāyā. **Kāmavaṇṇinī**ti kāmarūpadharā yathicchitarūpadhārinī. **Idhāgatā**ti idha imasmiṁ manussaloke, imaṁ vā manussalokaṁ āgatā.

Evaṁ devatāya attano Nimmānaratidevatābhāve kathite puna thero tassā purimabhavaṁ tattha katapuññakammaṁ laddhiñca kathāpetukāmo—

140. "Kiṁ tvaṁ pure sucaritamācarīdha[2],
Kena'cchasi tvaṁ amitayasā sukhedhitā.
Iddhī ca te anadhivarā vihaṅgamā,
Vaṇṇo ca te dasa disā virocati.

141. Devehi tvaṁ parivutā sakkatā casi,
Kuto cutā sugatigatāsi devate.
Kassa vā tvaṁ vacanakarānusāsaniṁ,
Ācikkha me tvaṁ yadi Buddhasāvikā"ti—

dve gāthā abhāsi.

---

1. Ramantā kīḷantī laḷantī (Sī) 2. Acāridha (I)

အနောမဒဿနေ အလာမကဒဿနေ၊ ဒဿနီယေ ပါသာဒိကေတိ အတ္ထော။ **ကသ္မာ နု ကာယာ အနဓိဝရံ ဥပါဂမီ**တိ ကုတော နာမ ဒေဝကာယတော အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ပယိရုပါသနာယ ဥပဂဉ္ဆိ ဥပဂတာသိ။

ဧဝံ ထေရေန ပုစ္ဆိတာ သာ ဒေဝတာ အတ္တာနံ အာဝိကရောန္တီ—

၁၃၉။ "ကာမဂ္ဂပတ္တာနံ ယမာဟုနုတ္တရံ၊
နိမ္မာယ နိမ္မာယ ရမန္တိ ဒေဝတာ။
တသ္မာ ကာယာ အစ္ဆရာ ကာမဝဏ္ဏိနီ၊
ဣဓာဂတာ အနဓိဝရံ နမဿိတု"န္တိ—

ဂါထမာဟ။

၁၃၉။ တတ္ထ **ကာမဂ္ဂပတ္တာနံ ယမာဟုနုတ္တရ**န္တိ ကာမူပဘောဂေဟိ အဂ္ဂဘာဝံ ပတ္တာနံ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီနံ ဒေဝါနံ ယံ ဒေဝကာယံ ယသေန ဘောဂါဒိဝသေန စ အနုတ္တရန္တိ ဝဒန္တိ၊ တတော ကာယာ။ **နိမ္မာယ နိမ္မာယ ရမန္တိ ဒေဝတာ**တိ နိမ္မာနရတိဒေဝတာ အတ္တနာ ယထာရုစိတေ ကာမေ သယံ နိမ္မိနိတွာ နိမ္မိနိတွာ ရမန္တိ ကီဠန္တိ လဠန္တာ[၁] အဘိရမန္တိ။ **တသ္မာ ကာယာ**တိ တသ္မာ နိမ္မာနရတိဒေဝနိကာယာ။ **ကာမဝဏ္ဏိနီ**တိ ကာမရူပဓရာ ယထိစ္ဆိတရူပဓာရိနီ။ **ဣဓာဂတာ**တိ ဣဓ ဣမသ္မိံ မနုဿလောကေ, ဣမံ ဝါ မနုဿလောကံ အာဂတာ။

ဧဝံ ဒေဝတာယ အတ္တနော နိမ္မာနရတိဒေဝတာဘာဝေ ကထိတေ ပုန ထေရော တဿာ ပုရိမဘဝံ တတ္ထ ကတပုညကမ္မံ လဒ္ဓိဉ္စ ကထာပေတုကာမော—

၁၄၀။ "ကိံ တွံ ပုရေ သုစရိတမာစရီဓ[၂]၊
ကေန'စ္ဆသိ တွံ အမိတယသာ သုခေဓိတာ။
ဣဒ္ဓီ စ တေ အနဓိဝရာ ဝိဟင်္ဂမာ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ ဒသ ဒိသာ ဝိရောစတိ။

၁၄၁။ ဒေဝေဟိ တွံ ပရိဝုတာ သက္ကတာ စသိ၊
ကုတော စုတာ သုဂတိဂတာသိ ဒေဝတေ။
ကဿ ဝါ တွံ ဝစနကရာနုသာသနိံ၊
အာစိက္ခ မေ တွံ ယဒိ ဗုဒ္ဓသာဝိကာ"တိ—

ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။

၁-ရမန္တာ ကီဠန္တိ လဠန္တိ (သီ) ၂-အစာရိဓ (ဣ)

140. Tattha **ācarī**ti digharh katvā vuttaṁ, upacinīti attho. **Idhā**ti nipātamattaṁ, idha vā imasmiṁ devattabhāve. **Kena’cchasī**ti kena puññakammena assatthā acchasi. “Kenāsi tvan”ti paṭhanti. **Amitayasā**ti na mitayasā anappakaparivārā. **Sukhedhitā**ti sukhena vaḍḍhitā, suparibrūhitadibbasukhāti attho. **Iddhī**ti dibbānubhāvo. **Anadhivarā**ti adhikā visiṭṭhā aññā etissā natthīti anadhivarā, ati-uttamāti attho. **Vihaṅgamā**ti vehāsagāminī. **Dasa disā**ti dasapi disā. **Virocatī**ti obhāseti.

141. **Parivutā sakkatā casī**ti samantato parivāritā sambhāvitā ca asi. **Kuto cutā sugatigatāsī**ti pañcasu gatīsu kataragatito cutā hutvā sugatiṁ imaṁ devagatiṁ paṭisandhivasena upagatā asi. **Kassa vā tvaṁ vacanakarānusāsanin**ti kassa nu vā Satthu sāsane pāvacane ovādānusāsanisampaṭicchanena tvaṁ vacanakarā asīti yojanā. Kassa vā tvaṁ Satthu vacanakarā anusāsakassa anusiṭṭhiyaṁ patiṭṭhānenāti evaṁ vā ettha attho daṭṭhabbo. Evaṁ anuddesikavasena tassā laddhiṁ pucchitvā puna uddesikavasena **“ācikkha me tvaṁ yadi Buddhasāvikā”**ti pucchati. Tattha **Buddhasāvikā**ti sabbampi ñeyyadhammaṁ sayambhuñāṇena hatthatale āmalakaṁ viya paccakkhato buddhattā Buddhassa Bhagavato dhammassavanante jātāti Buddhasāvikā.

Evaṁ therena pucchitamatthaṁ kathentī devatā imā gāthā abhāsi—

142. “Nagantare nagaravare sumāpite,
Paricārikā rājavarassa sirimato.
Nacce gīte paramasusikkhitā ahuṁ,
Sirimāti maṁ Rājagahe avediṁsu.

143. Buddho ca me isinisabho vināyako,
Adesayī samudayadukkhaniccataṁ.
Asaṅkhataṁ dukkhanirodha sassataṁ,
Maggañcimaṁ akuṭilamañjasaṁ sivaṁ.

၁၄၀။ တတ္ထ **အာစရီ**တိ ဒီဃံ ကတွာ ဝုတ္တံ၊ ဥပစိနီတိ အတ္ထော။ **ဣဓာ**တိ နိပါတမတ္တံ၊ ဣဓ ဝါ ဣမသ္မိံ ဒေဝတ္တဘာဝေ။ **ကေန’စ္ဆသီ**တိ ကေန ပုညကမ္မေန အဿတ္ထာ အစ္ဆသိ။ “ကေနာသိ တွ”န္တိ ကေစိ ပဌန္တိ။ **အမိတယသာ**တိ န မိတယသာ အနပ္ပကပရိဝါရာ။ **သုခေဓိတာ**တိ သုခေန ဝဍ္ဎိတာ၊ သုပရိဗြူဟိတဒိဗ္ဗသုခါတိ အတ္ထော။ **ဣဒ္ဓီ**တိ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေါ။ **အနဓိဝရာ**တိ အဓိကာ ဝိသိဋ္ဌာ အညာ ဧတိဿာ နတ္ထီတိ အနဓိဝရာ၊ အတိဥတ္တမာတိ အတ္ထော။ **ဝိဟင်္ဂမာ**တိ ဝေဟာသဂါမိနီ။ **ဒသ ဒိသာ**တိ ဒသပိ ဒိသာ။ **ဝိရောစတီ**တိ ဩဘာသေတိ။

၁၄၁။ **ပရိဝုတာ သက္ကတာ စသီ**တိ သမန္တတော ပရိဝါရိတာ သမ္ဘာဝိတာ စ အသိ။ **ကုတော စုတာ သုဂတိဂတာသီ**တိ ပဉ္စသု ဂတီသု ကတရဂတိတော စုတာ ဟုတွာ သုဂတိံ ဣမံ ဒေဝဂတိံ ပဋိသန္ဓိဝသေန ဥပဂတာ အသိ။ **ကဿ ဝါ တွံ ဝစနကရာနုသာသနိ**န္တိ ကဿ နု ဝါ သတ္ထု သာသနေ ပါဝစနေ ဩဝါဒါနုသာသနိသမ္ပဋိစ္ဆနေန တွံ ဝစနကရာ အသီတိ ယောဇနာ။ ကဿ ဝါ တွံ သတ္ထု ဝစနကရာ အနုသာသကဿ အနုသိဋ္ဌိယံ ပတိဋ္ဌာနေနာတိ ဧဝံ ဝါ ဧတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဧဝံ အနုဒ္ဒေသိကဝသေန တဿာ လဒ္ဓိံ ပုစ္ဆိတွာ ပုန ဥဒ္ဒေသိကဝသေန **“အာစိက္ခ မေ တွံ ယဒိ ဗုဒ္ဓသာဝိကာ”**တိ ပုစ္ဆတိ။ တတ္ထ **ဗုဒ္ဓသာဝိကာ**တိ သဗ္ဗမ္ပိ ဉေယျဓမ္မံ သယမ္ဘုဉာဏေန ဟတ္ထတလေ အာမလကံ ဝိယ ပစ္စက္ခတော ဗုဒ္ဓတ္တာ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဓမ္မဿဝနန္တေ ဇာတာတိ ဗုဒ္ဓသာဝိကာ။

ဧဝံ ထေရေန ပုစ္ဆိတမတ္ထံ ကထေန္တီ ဒေဝတာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၄၂။ “နဂန္တရေ နဂရဝရေ သုမာပိတေ၊
ပရိစာရိကာ ရာဇဝရဿ သိရိမတော။
နစ္စေ ဂီတေ ပရမသုသိက္ခိတာ အဟုံ၊
သိရိမာတိ မံ ရာဇဂဟေ အဝေဒိံသု။

၁၄၃။ ဗုဒ္ဓေါ စ မေ ဣသိနိသဘော ဝိနာယကော၊
အဒေသယီ သမုဒယဒုက္ခနိစ္စတံ။
အသင်္ခတံ ဒုက္ခနိရောဓ သဿတံ၊
မဂ္ဂဉ္စိမံ အကုဋိလမဉ္ဇသံ သိဝံ။

144. Sutvānahaṁ amatapadaṁ asaṅkhataṁ,
Tathāgatassa’nadhivarassa sāsanaṁ.
Sīlesvahaṁ paramasusaṁvutā ahuṁ,
Dhamme ṭhitā naravarabuddhadesite[1].

145. Ñatvānahaṁ virajapadaṁ asaṅkhataṁ,
Tathāgatena’nadhivarena desitaṁ.
Tatthevahaṁ samathasamādhimāphusiṁ,
Sāyeva me paramaniyāmatā ahu.

146. Laddhānahaṁ amatavaraṁ visesanaṁ,
Ekaṁsikā abhisamaye visesiya.
Asaṁsayā bahujanapūjitā ahaṁ,
Khiḍḍāratiṁ paccanubhoma’nappakaṁ.

147. Evaṁ ahaṁ amatadasa’mhi[2] devatā,
Tathāgatassa’nadhivarassa sāvikā.
Dhammaddasā paṭhamaphale patiṭṭhitā,
Sotāpannā na ca pana matthi duggati.

148. Sā vandituṁ anadhivaraṁ upāgamiṁ,
Pāsādike kusalarate ca bhikkhavo.
Namassituṁ samaṇasamāgamaṁ sivaṁ,
Sagāravā sirimato dhammarājino.

149. Disvā muniṁ muditamana’mhi pīṇitā,
Tathāgataṁ naravaradammasārathiṁ.
Taṇhacchidaṁ kusalarataṁ vināyakaṁ,
Vandāmahaṁ paramahitānukampakan”ti.

142. Tattha **nagantare**ti Isigilivepullavebhārapaṇḍavagijjhakūṭasaṅkhātānaṁ pañcannaṁ pabbatānaṁ antare vemajjhe, yato taṁ nagaraṁ “giribbajan”ti

1. Naravarabuddhabhāsite (Sī) 2. Amatarasamhi (Ka)

၁၄၄။ သုတွာနဟံ အမတပဒံ အသင်္ခတံ၊
တထာဂတဿ’နဓိဝရဿ သာသနံ။
သီလေသွဟံ ပရမသုသံဝုတာ အဟုံ၊
ဓမ္မေ ဌိတာ နရဝရဗုဒ္ဓဒေသိတေ[၁]။

၁၄၅။ ဉတွာနဟံ ဝိရဇပဒံ အသင်္ခတံ၊
တထာဂတေန’နဓိဝရေန ဒေသိတံ။
တတ္ထေဝဟံ သမထသမာဓိမာဖုသိံ၊
သာယေဝ မေ ပရမနိယာမတာ အဟု။

၁၄၆။ လဒ္ဓါနဟံ အမတဝရံ ဝိသေသနံ၊
ဧကံသိကာ အဘိသမယေ ဝိသေသိယ။
အသံသယာ ဗဟုဇနပူဇိတာ အဟံ၊
ခိဍ္ဍာရတိံ ပစ္စနုဘောမ’နပ္ပကံ။

၁၄၇။ ဧဝံ အဟံ အမတဒသ’မှိ[၂] ဒေဝတာ၊
တထာဂတဿ’နဓိဝရဿ သာဝိကာ။
ဓမ္မဒ္ဒသာ ပဌမဖလေ ပတိဋ္ဌိတာ၊
သောတာပန္နာ န စ ပန မတ္ထိ ဒုဂ္ဂတိ။

၁၄၈။ သာ ဝန္ဒိတုံ အနဓိဝရံ ဥပါဂမိံ၊
ပါသာဒိကေ ကုသလရတေ စ ဘိက္ခဝေါ။
နမဿိတုံ သမဏသမာဂမံ သိဝံ၊
သဂါရဝါ သိရိမတော ဓမ္မရာဇိနော။

၁၄၉။ ဒိသွာ မုနိံ မုဒိတမန’မှိ ပီဏိတာ၊
တထာဂတံ နရဝရဒမ္မသာရထိံ။
တဏှစ္ဆိဒံ ကုသလရတံ ဝိနာယကံ၊
ဝန္ဒာမဟံ ပရမဟိတာနုကမ္ပက”န္တိ။

၁၄၂။ တတ္ထ **နဂန္တရေ**တိ ဣသိဂိလိဝေပုလ္လဝေဘာရပဏ္ဍဝဂိဇ္ဈကူဋသင်္ခါတာနံ ပဉ္စန္နံ ပဗ္ဗတာနံ အန္တရေ ဝေမဇ္ဈေ၊ ယတော တံ နဂရံ “ဂိရိဗ္ဗဇ”န္တိ

၁-နရဝရဗုဒ္ဓဘာသိတေ (သီ) ၂-အမတရသမှိ (က)

vuccati. **Nagaravare**ti uttamanagare, Rājagahaṁ sandhāyāha. **Sumāpite**ti Mahāgovindapaṇḍitena vatthuvijjāvidhinā sammadeva nivesite. **Paricārikā**ti saṁgītaparicariyāya upaṭṭhāyikā. **Rājavarassā**ti Bimbisāramahārājassa. **Sirimato**ti ettha “sirīti buddhipuññānaṁ adhivacanan”ti vadanti. Atha vā puññanibbattā sarīraso bhaggādisampatti katapuññaṁ[1] nissayati, katapuññehi vā nissīyatīti “sirī”ti vuccati, sā etassa atthīti Sirimā, tassa sirimato. **Paramasusikkhitā**ti ativiya sammadeva ca sikkhitā. **Ahun**ti ahosiṁ. **Avediṁsū**ti aññāsuṁ.

143. **Isinisabho**ti gavasatajeṭṭhako usabho, gavasahassajeṭṭhako vasabho, vajasatajeṭṭhako vā usabho, vajasahassajeṭṭhako vasabho, sabbagavaseṭṭho sabbaparissayasaho seto pāsādiko mahābhāravaho asanisatasaddehipi asampakampiyo nisabho. Yathā so attano nisabhabalena samannāgato catūhi pādehi pathaviṁ uppīḷetvā kenaci parissayena akampiyo acalaṭṭhānena tiṭṭhati, evaṁ Bhagavā dasahi tathāgatabalehi samannāgato catūhi vesārajjapādehi aṭṭhaparisapathaviṁ uppīḷetvā sadevake loke kenaci paccatthikena paccāmittena akampiyo acalaṭṭhānena tiṭṭhati, tasmā nisabho viyāti nisabho. Sīlādīnaṁ dhammakkhandhānaṁ esanaṭṭhena “isī”ti laddhavohāresu sekkhāsekkha-isīsu nisabho, isīnaṁ vā nisabho, isi ca so nisabho cāti vā isinisabho. Veneyyasatte vinetīti **vināyako,** nāyakavirahitoti vā **vināyako,** sayambhūti attho.

Adesayī samudayadukkhaniccatanti samudayasaccassa ca dukkhasaccassa ca aniccataṁ vayadhammataṁ abhāsi. Tena “yaṁkiñci samudayadhammaṁ, sabbaṁ taṁ nirodhadhamman”ti attano abhisamayañāṇassa pavatti-ākāraṁ dasseti. **Samudayadukkhaniccatan**ti vā samudayasaccañca dukkhasaccañca aniccatañca. Tattha samudayasaccadukkhasaccaggahaṇena vipassanāya bhūmiṁ dasseti, aniccatāgahaṇena tassā pavatti-ākāraṁ dasseti. Saṅkhārānaṁ hi aniccākāre vibhāvite dukkhākāro anattākāropi vibhāvitoyeva hoti

1. Katapuññe (Sī)

ဝုစ္စတိ။ **နဂရဝရေ**တိ ဥတ္တမနဂရေ၊ ရာဇဂဟံ သန္ဓာယာဟ။ **သုမာပိတေ**တိ မဟာဂေါဝိန္ဒပဏ္ဍိတေန ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာဝိဓိနာ သမ္မဒေဝ နိဝေသိတေ။ **ပရိစာရိကာ**တိ သံဂီတပရိစရိယာယ ဥပဋ္ဌာယိကာ။ **ရာဇဝရဿာ**တိ ဗိမ္ဗိသာရမဟာရာဇဿ။ **သိရိမတော**တိ ဧတ္ထ “သိရီတိ ဗုဒ္ဓိပုညာနံ အဓိဝစန”န္တိ ဝဒန္တိ။ အထ ဝါ ပုညနိဗ္ဗတ္တာ သရီရသောဘဂ္ဂါဒိသမ္ပတ္တိ ကတပုညံ[၁] နိဿယတိ, ကတပုညေဟိ ဝါ နိဿီယတီတိ “သိရီ”တိ ဝုစ္စတိ၊ သာ ဧတဿ အတ္ထီတိ သိရိမာ၊ တဿ သိရိမတော။ **ပရမသုသိက္ခိတာ**တိ အတိဝိယ သမ္မဒေဝ စ သိက္ခိတာ။ **အဟုန္တိ** အဟောသိံ။ **အဝေဒိံသူ**တိ အညာသုံ။

၁၄၃။ **ဣသိနိသဘော**တိ ဂဝသတဇေဋ္ဌကော ဥသဘော၊ ဂဝသဟဿဇေဋ္ဌကော ဝသဘော၊ ဝဇသတဇေဋ္ဌကော ဝါ ဥသဘော၊ ဝဇသဟဿဇေဋ္ဌကော ဝသဘော၊ သဗ္ဗဂဝသေဋ္ဌော သဗ္ဗပရိဿယသဟော သေတော ပါသာဒိကော မဟာဘာရဝဟော အသနိသတသဒ္ဒေဟိပိ အသမ္ပကမ္ပိယော နိသဘော။ ယထာ သော အတ္တနော နိသဘဗလေန သမန္နာဂတော စတူဟိ ပါဒေဟိ ပထဝိံ ဥပ္ပီဠေတွာ ကေနစိ ပရိဿယေန အကမ္ပိယော အစလဋ္ဌာနေန တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝံ ဘဂဝါ ဒသဟိ တထာဂတဗလေဟိ သမန္နာဂတော စတူဟိ ဝေသာရဇ္ဇပါဒေဟိ အဋ္ဌပရိသပထဝိံ ဥပ္ပီဠေတွာ သဒေဝကေ လောကေ ကေနစိ ပစ္စတ္ထိကေန ပစ္စာမိတ္တေန အကမ္ပိယော အစလဋ္ဌာနေန တိဋ္ဌတိ၊ တသ္မာ နိသဘော ဝိယာတိ နိသဘော။ သီလာဒီနံ ဓမ္မက္ခန္ဓာနံ ဧသနဋ္ဌေန “ဣသီ”တိ လဒ္ဓဝေါဟာရေသု သေက္ခာသေက္ခဣသီသု နိသဘော, ဣသီနံ ဝါ နိသဘော, ဣသိ စ သော နိသဘော စာတိ ဝါ ဣသိနိသဘော။ ဝေနေယျသတ္တေ ဝိနေတီတိ **ဝိနာယကော၊** နာယကဝိရဟိတောတိ ဝါ **ဝိနာယကော၊** သယမ္ဘူတိ အတ္ထော။

အဒေသယိ သမုဒယဒုက္ခနိစ္စတန္တိ သမုဒယသစ္စဿ စ ဒုက္ခသစ္စဿ စ အနိစ္စတံ ဝယဓမ္မတံ အဘာသိ။ တေန “ယံကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မ”န္တိ အတ္တနော အဘိသမယဉာဏဿ ပဝတ္တိအာကာရံ ဒဿေတိ။ **သမုဒယဒုက္ခနိစ္စတ**န္တိ ဝါ သမုဒယသစ္စဉ္စ ဒုက္ခသစ္စဉ္စ အနိစ္စတဉ္စ။ တတ္ထ သမုဒယသစ္စဒုက္ခသစ္စဂ္ဂဟဏေန ဝိပဿနာယ ဘူမိံ ဒဿေတိ၊ အနိစ္စတာဂဟဏေန တဿာ ပဝတ္တိအာကာရံ ဒဿေတိ။ သင်္ခါရာနံ ဟိ အနိစ္စာကာရေ ဝိဘာဝိတေ ဒုက္ခာကာရော အနတ္တာကာရောပိ ဝိဘာဝိတောယေဝ ဟောတိ

၁-ကတပုညေ (သီ)

taṁnibandhanattā tesaṁ. Tenāha “yadaniccaṁ, taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ, tadanattā”ti[1]. **Asaṅkhataṁ dukkhanirodha sassatan**ti kenaci paccayena na saṅkhatanti asaṅkhataṁ, sabbakālaṁ tathabhāvena sassataṁ, sakalavaṭṭadukkhanirodhabhāvato dukkhanirodhaṁ ariyasaccañca me adesayīti yojanā. **Maggañcimaṁ akuṭilamañjasaṁ sivan**ti antadvayaparivajjanena kuṭilabhāvakarānaṁ māyādīnaṁ kāyavaṅkādīnañca pahānena akuṭilaṁ, tato eva añjasaṁ, asivabhāvakarānaṁ kāmarāgādīnaṁ samucchindanena sivaṁ nibbānaṁ. **Maggan**ti nibbānatthikehi maggīyati, kilese vā mārento gacchatīti “maggo”ti laddhanāmaṁ idaṁ tumhākañca mamañca paccakkhabhūtaṁ dukkhanirodhagāminipaṭipadāsaṅkhātaṁ ariyasaccañca[2] me adesayīti yojanā.

144. **Sutvānahaṁ amatapadaṁ asaṅkhataṁ, Tathāgatassa’nadhivarassa sāsanan**ti ettha ayaṁ saṅkhepattho—tathā āgamanādi-atthena **Tathāgatassa** sadevake loke aggabhāvato **anadhivarassa** Sammāsambuddhassa amatapadaṁ **asaṅkhataṁ** nibbānaṁ uddissa desitattā, amatassa vā nibbānassa paṭipajjanupāyattā kenacipi asaṅkharaṇīyattā ca amatapadaṁ asaṅkhataṁ **sāsanaṁ** saddhammaṁ **ahaṁ sutvānā**ti. **Sīlesvahan**ti sīlesu nipphādetabbesu ahaṁ. **Paramasusaṁvutā**ti ativiya sammadeva saṁvutā. **Ahun**ti ahosiṁ. **Dhamme ṭhitā**ti paṭipattidhamme patiṭṭhitā.

145. **Ñatvānā**ti sacchikiriyābhisamayavasena jānitvā. **Tatthevā**ti tasmiṁ yeva khaṇe, tasmiṁyeva vā attabhāve. **Samathasamādhimāphusin**ti paccanīkadhammānaṁ samucchedavasena samanato vūpasamanato paramatthasamathabhūtaṁ lokuttarasamādhiṁ āphusiṁ adhigacchiṁ. Yadipi yasmiṁ khaṇe nirodhassa sacchikiriyābhisamayo, tasmiṁyeva khaṇe maggassa bhāvanābhisamayo, ārammaṇapaṭivedhaṁ pana bhāvanāpaṭivedhasseva purimasiddhikāraṇaṁ viya katvā dassetuṁ—

> “Ñatvānahaṁ virajapadaṁ asaṅkhataṁ,
> Tathāgatena’nadhivarena desitaṁ.

Tatthevahaṁ samathasamādhimāphusin”ti vuttaṁ yathā “cakkhuṁ ca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇan”ti[3]. **Ñatvānā**ti vā samānakālavasena vuttanti

1. Saṁ 2. 19 piṭṭhe.
2. Ariyamaggañca (Sī, Ka)
3. Ma 1. 326; Ma 3. 328; Saṁ 2. 261 piṭṭhesu.

တံနိဗန္ဓနတ္တာ တေသံ။ တေနာဟ “ယဒနိစ္စံ, တံ ဒုက္ခံ၊ ယံ ဒုက္ခံ, တဒနတ္တာ”တိ[၁]။ **အသင်္ခတံ ဒုက္ခနိရောဓ သဿတန်**တိ ကေနစိ ပစ္စယေန န သင်္ခတန္တိ အသင်္ခတံ၊ သဗ္ဗကာလံ တထဘာဝေန သဿတံ၊ သကလဝဋ္ဋဒုက္ခနိရောဓဘာဝတော ဒုက္ခနိရောဓံ အရိယသစ္စဉ္စ မေ အဒေသယီတိ ယောဇနာ။ **မဂ္ဂဉ္စိမံ အကုဋိလမဉ္ဇသံ သိဝန္**တိ အန္တဒွယပရိဝဇ္ဇနေန ကုဋိလဘာဝကရာနံ မာယာဒီနံ ကာယဝင်္ကာဒီနဉ္စ ပဟာနေန အကုဋိလံ၊ တတော ဧဝ အဉ္ဇသံ၊ အသိဝဘာဝကရာနံ ကာမရာဂါဒီနံ သမုစ္ဆိန္ဒနေန သိဝံ နိဗ္ဗာနံ။ **မဂ္ဂန်**တိ နိဗ္ဗာနတ္ထိကေဟိ မဂ္ဂီယတိ, ကိလေသေ ဝါ မာရေန္တော ဂစ္ဆတီတိ “မဂ္ဂေါ”တိ လဒ္ဓနာမံ ဣဒံ တုမှာကဉ္စ မမဉ္စ ပစ္စက္ခဘူတံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါသင်္ခါတံ အရိယသစ္စဉ္စ[၂] မေ အဒေသယီတိ ယောဇနာ။

၁၄၄။ **သုတွာနဟံ အမတပဒံ အသင်္ခတံ၊ တထာဂတဿ’နဓိဝရဿ သာသနန္**တိ ဧတ္ထ အယံ သင်္ခေပတ္ထော—တထာ အာဂမနာဒိအတ္ထေန **တထာဂတဿ** သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂဘာဝတော **အနဓိဝရဿ** သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ အမတပဒံ **အသင်္ခတံ** နိဗ္ဗာနံ ဥဒ္ဒိဿ ဒေသိတတ္တာ, အမတဿ ဝါ နိဗ္ဗာနဿ ပဋိပဇ္ဇနုပါယတ္တာ ကေနစိပိ အသင်္ခရဏီယတ္တာ စ အမတပဒံ အသင်္ခတံ **သာသနံ** သဒ္ဓမ္မံ **အဟံ သုတွာနာ**တိ။ **သီလေသွဟန္**တိ သီလေသု နိပ္ဖါဒေတဗ္ဗေသု အဟံ။ **ပရမသုသံဝုတာ**တိ အတိဝိယ သမ္မဒေဝ သံဝုတာ။ **အဟုန္**တိ အဟောသိံ။ **ဓမ္မေ ဌိတာ**တိ ပဋိပတ္တိဓမ္မေ ပတိဋ္ဌိတာ။

၁၄၅။ **ဉတွာနာ**တိ သစ္ဆိကိရိယာဘိသမယဝသေန ဇာနိတွာ။ **တတ္ထေဝါ**တိ တသ္မိံယေဝ ခဏေ, တသ္မိံယေဝ ဝါ အတ္တဘာဝေ။ **သမထသမာဓိမာဖုသိန္**တိ ပစ္စနီကဓမ္မာနံ သမုစ္ဆေဒဝသေန သမနတော ဝူပသမနတော ပရမတ္ထသမထဘူတံ လောကုတ္တရသမာဓိံ အာဖုသိံ အဓိဂစ္ဆိံ။ ယဒိပိ ယသ္မိံ ခဏေ နိရောဓဿ သစ္ဆိကိရိယာဘိသမယော၊ တသ္မိံယေဝ ခဏေ မဂ္ဂဿ ဘာဝနာဘိသမယော၊ အာရမ္မဏပဋိဝေဓံ ပန ဘာဝနာပဋိဝေဓဿေဝ ပုရိမသိဒ္ဓိကာရဏံ ဝိယ ကတွာ ဒဿေတုံ—

> “ဉတွာနဟံ ဝိရဇပဒံ အသင်္ခတံ၊
> တထာဂတေန’နဓိဝရေန ဒေသိတံ။

တတ္ထေဝဟံ သမထသမာဓိမာဖုသိ”န္တိ ဝုတ္တံ ယထာ “စက္ခုံ စ ပဋိစ္စ ရူပေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏ”န္တိ[၃]။ **ဉတွာနာ**တိ ဝါ သမာနကာလဝသေန ဝုတ္တန္တိ

၁-သံ ၂-၁၉-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အရိယမဂ္ဂဉ္စ (သီ၊ က) ၃-မ ၁-၃၂၆၊ မ ၃-၃၂၈၊ သံ ၂-၂၆၁-ပိဋ္ဌေသု။

veditabbaṁ yathā “nihantvāna tamaṁ[1] sabbaṁ, ādicco nabhamuggato”ti. **Sāyevā**ti yā lokuttarasamādhiphusanā laddhā, sāyeva. **Paramaniyāmatā**ti paramā uttamā magganiyāmatā.

146. **Visesanan**ti puthujjanehi visesakaṁ visiṭṭhabhāvasādhakaṁ. **Ekaṁsikā**ti “Sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto dhammo, suppaṭipanno saṁgho”ti ekaṁsagāhavatī ratanattaye nibbicikicchā. **Abhisamaye visesiyā**ti saccapaṭivedhavasena visesaṁ patvā. “Visesinī”tipi paṭhanti, abhisamayahetu visesavatīti attho. **Asaṁsayā**ti soḷasavatthukāya aṭṭhavatthukāya ca vicikicchāya pahīnattā apagatasaṁsayā. “Asaṁsiyā”ti keci paṭhanti. **Bahujanapūjitā**ti sugatīti parehi patthanīyaguṇāti attho. **Khiḍḍāratin**ti khiḍḍābhūtaṁ ratiṁ, atha vā khiḍḍañca ratiñca khiḍḍāvihārañca ratisukhañca.

147. **Amatadasa’mhī**ti amatadasā nibbānadassāvinī amhi. **Dhammaddasā**ti catusaccadhammaṁ diṭṭhavatī. **Sotāpannā**ti ariyamaggasotaṁ ādito pattā. **Na ca pana matthi duggatī**ti na ca pana me atthi duggati avinipātadhammattā.

148. **Pāsādike**ti pasādāvahe. **Kusalarate**ti kusale anavajjadhamme nibbāne rate. **Bhikkhavo**ti bhikkhū namassituṁ upāgaminti yojanā. **Samaṇasamāgamaṁ sivan**ti samaṇānaṁ samitapāpānaṁ Buddhabuddhasāvakānaṁ sivañca dhammaṁ khemaṁ samāgamaṁ saṅgamaṁ payirupāsituṁ upāgaminti sambandho. **Sirimato dhammarājino**ti bhummatthe sāmivacanaṁ, sirimati dhammarājinīti attho. Evameva ca keci paṭhanti.

149. **Muditamana’mhī**ti moditamanā amhi. **Pīṇitā**ti tuṭṭhā, pītirasavasena vā tittā. **Naravaradammasārathin**ti naravaro ca so aggapuggalattā, dammānaṁ dametabbānaṁ veneyyānaṁ nibbānābhimukhaṁ sāraṇato dammasārathi cāti naravaradammasārathi, taṁ. **Paramahitānukampakan**ti paramena uttamena hitena sabbasattānaṁ anukampakaṁ.

1. Nihantvā timiraṁ (Sī)

ဝေဒိတဗ္ဗံ ယထာ “နိဟန္တွာန တမံ[1] သဗ္ဗံ၊ အာဒိစ္စော နဘမုဂ္ဂတော”တိ။ **သာယေဝါ**တိ ယာ လောကုတ္တရသမာဓိဖုသနာ လဒ္ဓါ၊ သာယေဝ။ **ပရမနိယာမတာ**တိ ပရမာ ဥတ္တမာ မဂ္ဂနိယာမတာ။

၁၄၆။ **ဝိသေသနန္တိ** ပုထုဇ္ဇနေဟိ ဝိသေသကံ ဝိသိဋ္ဌဘာဝသာဓကံ။ **ဧကံသိကာ**တိ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ၊ သွာက္ခာတော ဓမ္မော၊ သုပ္ပဋိပန္နော သံဃော”တိ ဧကံသဂါဟဝတီ ရတနတ္တယေ နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆာ။ **အဘိသမယေ ဝိသေသိယာ**တိ သစ္စပဋိဝေဓဝသေန ဝိသေသံ ပတွာ။ “ဝိသေသိနီ”တိပိ ပဌန္တိ၊ အဘိသမယဟေတု ဝိသေသဝတီတိ အတ္ထော။ **အသံသယာ**တိ သောဠသဝတ္ထုကာယ အဋ္ဌဝတ္ထုကာယ စ ဝိစိကိစ္ဆာယ ပဟီနတ္တာ အပဂတသံသယာ။ “အသံသိယာ”တိ ကေစိ ပဌန္တိ။ **ဗဟုဇနပူဇိတာ**တိ သုဂတီတိ ပရေဟိ ပတ္ထနီယဂုဏာတိ အတ္ထော။ **ခိဍ္ဍာရတိန္တိ** ခိဍ္ဍာဘူတံ ရတိံ၊ အထ ဝါ ခိဍ္ဍဉ္စ ရတိဉ္စ ခိဍ္ဍာဝိဟာရဉ္စ ရတိသုခဉ္စ။

၁၄၇။ **အမတဒသ’မှီ**တိ အမတဒသာ နိဗ္ဗာနဒဿာဝိနီ အမှိ။ **ဓမ္မဒ္ဒသာ**တိ စတုသစ္စဓမ္မံ ဒိဋ္ဌဝတီ။ **သောတာပန္နာ**တိ အရိယမဂ္ဂသောတံ အာဒိတော ပတ္တာ။ **န စ ပန မတ္ထိ ဒုဂ္ဂတီ**တိ န စ ပန မေ အတ္ထိ ဒုဂ္ဂတိ အဝိနိပါတဓမ္မတ္တာ။

၁၄၈။ **ပါသာဒိကေ**တိ ပသာဒါဝဟေ။ **ကုသလရတေ**တိ ကုသလေ အနဝဇ္ဇဓမ္မေ နိဗ္ဗာနေ ရတေ။ **ဘိက္ခဝေါ**တိ ဘိက္ခူ နမဿိတုံ ဥပါဂမိန္တိ ယောဇနာ။ **သမဏသမာဂမံ သိဝန္တိ** သမဏာနံ သမိတပါပါနံ ဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓသာဝကာနံ သိဝဉ္စ ဓမ္မံ ခေမံ သမာဂမံ သင်္ဂမံ ပယိရုပါသိတုံ ဥပါဂမိန္တိ သမ္ဗန္ဓော။ **သိရိမတော ဓမ္မရာဇိနော**တိ ဘုမ္မတ္ထေ သာမိဝစနံ၊ သိရိမတိ ဓမ္မရာဇိနီတိ အတ္ထော။ ဧဝမေဝ စ ကေစိ ပဌန္တိ။

၁၄၉။ **မုဒိတမန’မှီ**တိ မောဒိတမနာ အမှိ။ **ပီဏိတာ**တိ တုဋ္ဌာ၊ ပီတိရသဝသေန ဝါ တိတ္တာ။ **နရဝရဒမ္မသာရထိန္တိ** နရဝရော စ သော အဂ္ဂပုဂ္ဂလတ္တာ, ဒမ္မာနံ ဒမေတဗ္ဗာနံ ဝေနေယျာနံ နိဗ္ဗာနာဘိမုခံ သာရဏတော ဒမ္မသာရထိ စာတိ နရဝရဒမ္မသာရထိ၊ တံ။ **ပရမဟိတာနုကမ္ပကန္တိ** ပရမေန ဥတ္တမေန ဟိတေန သဗ္ဗသတ္တာနံ အနုကမ္ပကံ။

၁-နိဟန္တွာ တိမိရံ (သီ)

Evaṁ Sirimā devadhītā attano laddhipavedanamukhena ratanattaye pasādaṁ pavedetvā Bhagavantaṁ bhikkhusaṁghañca vanditvā padakkhiṇaṁ katvā devalokameva gatā. Bhagavā tameva otiṇṇavatthuṁ aṭṭhuppattiṁ katvā dhammaṁ desesi, desanāpariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahattaṁ pāpuṇi, sampattaparisāyapi sā dhammadesanā sātthikā jātāti.

Sirimāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

17. Kesakārīvimānavaṇṇanā

Idaṁ vimānaṁ ruciraṁ pabhassaranti Kesakārīvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Bārāṇasiyaṁ viharati Isipatane Migadāye. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Bārāṇasiṁ piṇḍāya pavisiṁsu. Te aññatarassa brāhmaṇassa gehadvārasamīpena gacchanti. Tasmiṁ ca gehe brāhmaṇassa dhītā Kesakārī nāma gehadvārasamīpe mātu sīsato ūkā gaṇhantī te bhikkhū gacchante disvā mātaraṁ āha "amma ime pabbajitā[1] paṭhamena yobbanena samannāgatā abhirūpā dassanīyā pāsādikā sukhumālā kenaci pārijuññena anabhibhūtā maññe, kasmā nu kho ime imasmiṁyeva vaye pabbajantī"ti. Taṁ mātā āha "atthi amma Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Buddho loke uppanno, so dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ, parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti, tassa ime dhammaṁ sutvā pabbajantī"ti.

Tena ca samayena āgataphalo viññātasāsano aññataro upāsako tāya vīthiyā gacchanto taṁ kathaṁ sutvā tāsaṁ santikaṁ upasaṅkami. Atha naṁ brāhmaṇī āha "etarahi kho upāsaka bahū kulaputtā mahantaṁ bhogakkhandhaṁ mahantaṁ ñātiparivaṭṭaṁ pahāya Sakyasamaye[2] pabbajanti, te kiṁ nu kho atthavasaṁ sampassantā pabbajantī"ti. Taṁ sutvā upāsako "kāmesu ādīnavaṁ, nekkhamme ca ānisaṁsaṁ sampassantā"ti vatvā attano

1. Ime pabbajitā nāma bhattāhārā (Ka)
2. Sakyakulasamīpe (Ka)

ဧဝံ သိရိမာ ဒေဝဓီတာ အတ္တနော လဒ္ဓိပဝေဒနမုခေန ရတနတ္တယေ ပသာဒံ ပဝေဒေတွာ ဘဂဝန္တံ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဒေဝလောကမေဝ ဂတာ။ ဘဂဝါ တမေဝ ဩတိဏ္ဏဝတ္ထုံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာ ဓမ္မဒေသနာ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

သိရိမာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၇-ကေသကာရီဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဣဒံ ဝိမာနံ ရုစိရံ ပဘဿရန္တိ ကေသကာရီဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ဗာရာဏသိယံ ဝိဟရတိ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ။ တေန ခေါ ပန သမယေန သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဗာရာဏသိံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိံသု။ တေ အညတရဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဂေဟဒ္ဝါရသမီပေန ဂစ္ဆန္တိ။ တသ္မိံ စ ဂေဟေ ဗြာဟ္မဏဿ ဓီတာ ကေသကာရီ နာမ ဂေဟဒ္ဝါရသမီပေ မာတု သီသတော ဦကာ ဂဏှန္တီ တေ ဘိက္ခူ ဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ မာတရံ အာဟ "အမ္မ ဣမေ ပဗ္ဗဇိတာ[1] ပဌမေန ယောဗ္ဗနေန သမန္နာဂတာ အဘိရူပါ ဒဿနီယာ ပါသာဒိကာ သုခုမာလာ ကေနစိ ပါရိဇုညေန အနဘိဘူတာ မညေ၊ ကသ္မာ နု ခေါ ဣမေ ဣမသ္မိံယေဝ ဝယေ ပဗ္ဗဇန္တီ"တိ။ တံ မာတာ အာဟ "အတ္ထိ အမ္မ သကျပုတ္တော သကျကုလာ ပဗ္ဗဇိတော ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ အာဒိကလျာဏံ မဇ္ဈေကလျာဏံ ပရိယောသာနကလျာဏံ သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနံ ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ၊ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိ၊ တဿ ဣမေ ဓမ္မံ သုတွာ ပဗ္ဗဇန္တီ"တိ။

တေန စ သမယေန အာဂတဖလော ဝိညာတသာသနော အညတရော ဥပါသကော တာယ ဝီထိယာ ဂစ္ဆန္တော တံ ကထံ သုတွာ တာသံ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမိ။ အထ နံ ဗြာဟ္မဏီ အာဟ "ဧတရဟိ ခေါ ဥပါသက ဗဟူ ကုလပုတ္တာ မဟန္တံ ဘောဂက္ခန္ဓံ မဟန္တံ ဉာတိပရိဝဋ္ဋံ ပဟာယ သကျသမယေ[2] ပဗ္ဗဇန္တိ၊ တေ ကိံ နု ခေါ အတ္ထဝသံ သမ္ပဿန္တာ ပဗ္ဗဇန္တီ"တိ။ တံ သုတွာ ဥပါသကော "ကာမေသု အာဒီနဝံ, နေက္ခမ္မေ စ အာနိသံသံ သမ္ပဿန္တာ"တိ ဝတွာ အတ္တနော

၁-ဣမေ ပဗ္ဗဇိတာ နာမ ဘတ္တာဟာရာ (က)
၂-သကျကုလသမီပေ (က)

ñāṇabalānurūpaṁ tamatthaṁ vitthārato kathesi, tiṇṇañca ratanānaṁ guṇe pakāsesi, pañcannaṁ sīlānaṁ diṭṭhadhammikaṁ samparāyikañca guṇānisaṁsaṁ pavedesi. Atha brāhmaṇadhītā taṁ "kiṁ amhehipi saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhāya tayā vutte guṇānisaṁse adhigantuṁ sakkā"ti pucchi. So "sabbasādhāraṇā ime dhammā Bhagavatā bhāsitā, kasmā na sakkā"ti vatvā tassā saraṇāni ca sīlāni ca adāsi. Sā gahitasaraṇā samādinnasīlā ca hutvā puna āha "kiṁ ito uttari[1] aññampi karaṇīyaṁ atthī"ti. So tassā viññubhāvaṁ sallakkhento "upanissayasampannā bhavissatī"ti ñatvā sarīrasabhāvaṁ vibhāvento dvattiṁ sākārakammaṭṭhānaṁ kathetvā kāye virāgaṁ uppādetvā upari aniccatādipaṭisaṁyuttāya dhammiyā kathāya saṁvejetvā vipassanāmaggaṁ ācikkhitvā gato. Sā tena vuttanayaṁ sabbaṁ manasi katvā paṭikūlamanasikāre samāhitacittā vipassanaṁ paṭṭhapetvā upanissayasampattiyā na cirasseva sotāpattiphale patiṭṭhahi. Athāparena samayena kālaṁ katvā Sakkassa devarañño paricārikā hutvā nibbatti, satasahassañcassā accharāparivāro ahosi. Taṁ Sakko devarājā disvā acchariyabbhutacittajāto pamuditahadayo—

150. "Idaṁ vimānaṁ ruciraṁ pabhassaraṁ,
Veḷuriyathambhaṁ satataṁ sunimmitaṁ.
Suvaṇṇarukkhehi samantamotthataṁ,
Ṭhānaṁ mamaṁ kammavipākasambhavaṁ.

151. Tatrūpapannā purimaccharā imā,
Sataṁ sahassāni sakena kammunā.
Tuvaṁsi ajjhupagatā yasassinī,
Obhāsayaṁ tiṭṭhasi pubbadevatā.

152. Sasī adhiggayha yathā virocati,
Nakkhattarājāriva tārakāgaṇaṁ.
Tatheva tvaṁ accharāsaṅgaṇaṁ[2] imaṁ,
Daddallamānā yasasā virocasi.

1. Uttariṁ (Sī) 2. Accharāsaṅgamaṁ (Sī)

ဉာဏဗလာနုရူပံ တမတ္ထံ ဝိတ္ထာရတော ကထေသိ၊ တိဏ္ဏဉ္စ ရတနာနံ ဂုဏေ ပကာသေသိ၊ ပဉ္စန္နံ သီလာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ သမ္ပရာယိကဉ္စ ဂုဏာနိသံသံ ပဝေဒေသိ။ အထ ဗြာဟ္မဏဓီတာ တံ “ကိံ အမှေဟိပိ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာယ တယာ ဝုတ္တေ ဂုဏာနိသံသေ အဓိဂန္တုံ သက္ကာ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော “သဗ္ဗသာဓာရဏာ ဣမေ ဓမ္မာ ဘဂဝတာ ဘာသိတာ၊ ကသ္မာ န သက္ကာ”တိ ဝတွာ တဿာ သရဏာနိ စ သီလာနိ စ အဒါသိ။ သာ ဂဟိတသရဏာ သမာဒိန္နသီလာ စ ဟုတွာ ပုန အာဟ “ကိံ ဣတော ဥတ္တရိ[1] အညမ္ပိ ကရဏီယံ အတ္ထီ”တိ။ သော တဿာ ဝိညုဘာဝံ သလ္လက္ခေန္တော “ဥပနိဿယသမ္ပန္နာ ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ သရီရသဘာဝံ ဝိဘာဝေန္တော ဒွတ္တိံသာကာရကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ ကာယေ ဝိရာဂံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဥပရိ အနိစ္စတာဒိပဋိသံယုတ္တာယ ဓမ္မိယာ ကထာယ သံဝေဇေတွာ ဝိပဿနာမဂ္ဂံ အာစိက္ခိတွာ ဂတော။ သာ တေန ဝုတ္တနယံ သဗ္ဗံ မနသိ ကတွာ ပဋိကူလမနသိကာရေ သမာဟိတစိတ္တာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ န စိရဿေဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ အထာပရေန သမယေန ကာလံ ကတွာ သက္ကဿ ဒေဝရညော ပရိစာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သတသဟဿညဿာ အစ္ဆရာပရိဝါရော အဟောသိ။ တံ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဒိသွာ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတော ပမုဒိတဟဒယော—

၁၅၀။ “ဣဒံ ဝိမာနံ ရုစိရံ ပဘဿရံ၊
ဝေဠုရိယထမ္ဘံ သတတံ သုနိမ္မိတံ။
သုဝဏ္ဏရုက္ခေဟိ သမန္တမောတ္ထတံ၊
ဌာနံ မမံ ကမ္မဝိပါကသမ္ဘဝံ။

၁၅၁။ တတြူပပန္နာ ပုရိမစ္ဆရာ ဣမာ၊
သတံ သဟဿာနိ သကေန ကမ္မုနာ။
တုဝံသိ အဇ္ဈုပဂတာ ယသဿိနီ၊
ဩဘာသယံ တိဋ္ဌသိ ပုဗ္ဗဒေဝတာ။

၁၅၂။ သသီ အဓိဂ္ဂယှ ယထာ ဝိရောစတိ၊
နက္ခတ္တရာဇာရိဝ တာရကာဂဏံ။
တထေဝ တွံ အစ္ဆရာသင်္ဂဏံ[2] ဣမံ၊
ဒဒ္ဒလ္လမာနာ ယသသာ ဝိရောစသိ။

၁-ဥတ္တရိံ (သီ) ၂-အစ္ဆရာသင်္ဂမံ (သီ)

153. Kuto nu āgamma anomadassane,
Upapannā tvaṁ bhavanaṁ mamaṁ idaṁ.
Brahmaṁva devā tidasā sahindakā,
Sabbe na tappāmase dassanena tan”ti[1]—

Catūhi gāthāhi tāya katakammaṁ pucchi.

150. Tattha **idaṁ vimānanti** yasmiṁ vimāne sā devatā uppannā, taṁ attano vimānaṁ sandhāyāha. **Satatan**ti sabbakālaṁ ruciraṁ pabhassaranti yojanā. **Satatan**ti vā sammātataṁ, ativiya vitthiṇṇanti attho. **Samantamotthatan**ti samantato avatthataṁ chāditaṁ. **Ṭhānan**ti vimānameva sandhāya vadati. Taṁ hi tiṭṭhanti ettha katapuññāti ṭhānanti vuccati. **Kammavipākasambhavan**ti kammavipākabhāvena sambhūtaṁ, kammavipākena vā sahasambhūtaṁ. **Maman**ti idaṁ mama ṭhānaṁ mama kammavipākasambhavanti dvīhipi padehi yojetabbaṁ.

151. **Tatrūpapannā**ti gāthāya ayaṁ saṅkhepattho—**tatra** tasmiṁ yathāvutte vimāne **upapannā** nibbattā pageva uppannattā pubbadevatā **imā purimā accharāyo** parimāṇato sataṁ sahassāni. **Tuvaṁsī**ti tvaṁ asi sakena kammunā ajjhupagatā upapannā. **Yasassinī**ti parivārasampannā, teneva sakena kammunā kammānubhāvena obhāsayantī virocamānā tiṭṭhasīti.

152. Idāni tameva obhāsanaṁ upamāya vibhāvento “**sasī**”ti gāthamāha. Tassattho—**yathā** sasalañchanayogena “**sasī**”ti nakkhattehi adhikaguṇatāya “nakkhattarājā”ti ca laddhanāmo cando sabbaṁ **tārakāgaṇaṁ adhiggayha** abhibhavitvā **virocati** virājati, **tatheva tvaṁ imaṁ accharānaṁ** devakaññānaṁ **gaṇaṁ**[2] samūhaṁ attano **yasasā daddallamānā** ativiya vijjotamānā **virocasī**ti. Ettha ca “imā”ti “iman”ti ca nipātamattaṁ. Keci pana “nakkhattarājāriva tārāgaṇaṁ[3] tatheva tvan”ti paṭhanti.

153. Idāni tassā devatāya purimabhavaṁ tattha katapuññañca pucchanto “**kuto nu āgammā**”ti gāthamāha. Tattha **kuto nu āgammā**ti

1. Tvanti (Sī) 2. Saṅgamaṁ (Sī) 3. Tārakāgaṇaṁ (Sī)

၁၅၃။ ကုတော နု အာဂမ္မ အနောမဒဿနေ၊
ဥပပန္နာ တွံ ဘဝနံ မမံ ဣဒံ။
ဗြဟ္မံဝ ဒေဝါ တိဒသာ သဟိန္ဒကာ၊
သဗ္ဗေ န တပ္ပါမသေ ဒဿနေန တ”န္တိ[၁]—

စတူဟိ ဂါထာဟိ တာယ ကတကမ္မံ ပုစ္ဆိ။

၁၅၀။ တတ္ထ **ဣဒံ ဝိမာန**န္တိ ယသ္မိံ ဝိမာနေ သာ ဒေဝတာ ဥပ္ပန္နာ၊ တံ အတ္တနော ဝိမာနံ သန္ဓာယာဟ။ **သတတ**န္တိ သဗ္ဗကာလံ ရုစိရံ ပဘဿရန္တိ ယောဇနာ။ **သတတ**န္တိ ဝါ သမ္မာတတံ၊ အတိဝိယ ဝိတ္ထိဏ္ဏန္တိ အတ္ထော။ **သမန္တမောတ္ထတ**န္တိ သမန္တတော အဝတ္ထတံ ဆာဒိတံ။ **ဌာန**န္တိ ဝိမာနမေဝ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ တံ ဟိ တိဋ္ဌန္တိ ဧတ္ထ ကတပုညာတိ ဌာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ **ကမ္မဝိပါကသမ္ဘဝ**န္တိ ကမ္မဝိပါကဘာဝေန သမ္ဘူတံ, ကမ္မဝိပါကေန ဝါ သဟ သမ္ဘူတံ။ **မမ**န္တိ ဣဒံ မမ ဌာနံ မမ ကမ္မဝိပါကသမ္ဘဝန္တိ ဒွီဟိပိ ပဒေဟိ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၁၅၁။ **တတြူပပန္နာ**တိ ဂါထာယ အယံ သင်္ခေပတ္ထော—**တတြ** တသ္မိံ ယထာဝုတ္တေ ဝိမာနေ **ဥပပန္နာ** နိဗ္ဗတ္တာ ပဂေဝ ဥပ္ပန္နတ္တာ ပုဗ္ဗဒေဝတာ **ဣမာ ပုရိမာ အစ္ဆရာယော** ပရိမာဏတော သတံ သဟဿာနိ။ **တုဝံသီ**တိ တွံ အသိ သကေန ကမ္မုနာ အဇ္ဈုပဂတာ ဥပပန္နာ။ **ယသဿိနီ**တိ ပရိဝါရသမ္ပန္နာ၊ တေနေဝ သကေန ကမ္မုနာ ကမ္မာနုဘာဝေန ဩဘာသယန္တီ ဝိရောစမာနာ တိဋ္ဌသီတိ။

၁၅၂။ ဣဒါနိ တမေဝ ဩဘာသနံ ဥပမာယ ဝိဘာဝေန္တော “**သသီ**”တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—**ယထာ** သသလဉ္ဆနယောဂေန “**သသီ**”တိ နက္ခတ္တေဟိ အဓိကဂုဏတာယ “နက္ခတ္တရာဇာ”တိ စ လဒ္ဓနာမော စန္ဒော သဗ္ဗံ **တာရကာဂဏံ အဓိဂ္ဂယှ** အဘိဘဝိတွာ **ဝိရောစတိ** ဝိရာဇတိ၊ **တထေဝ တွံ ဣမံ အစ္ဆရာနံ** ဒေဝကညာနံ **ဂဏံ**[၂] သမူဟံ အတ္တနော **ယသသာ ဒဒ္ဒလ္လမာနာ** အတိဝိယ ဝိဇ္ဇောတမာနာ **ဝိရောစသီ**တိ။ ဧတ္ထ စ “ဣမာ”တိ “ဣမ”န္တိ စ နိပါတမတ္တံ။ ကေစိ ပန “နက္ခတ္တရာဇာရိဝ တာရာဂဏံ[၃] တထေဝ တွ”န္တိ ပဌန္တိ။

၁၅၃။ ဣဒါနိ တဿာ ဒေဝတာယ ပုရိမဘဝံ တတ္ထ ကတပုညဉ္စ ပုစ္ဆန္တော “**ကုတော နု အာဂမ္မာ**”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ကုတော နု အာဂမ္မာ**တိ

၁-တွန္တိ (သီ) ၂-သင်္ဂမံ (သီ) ၃-တာရကာဂဏံ (သီ)

kuto nu bhavato kuto nu puññakammato kāraṇabhūtato idaṁ mama bhavanaṁ āgamma bhadde **anomadassane** sabbaṅgasobhane **tvaṁ upapannā** uppattigahaṇavasena upagatā. “Anomadassane”ti vuttamevatthaṁ upamāya pakāsento[1] **“brahmaṁva devā tidasā sahindakā, sabbe na tappāmase dassanena tan”**ti āha. Tattha yathā brahmānaṁ Sahampatiṁ Sanaṅkumāraṁ vā upagataṁ saha indenāti sahindakā Tāvatiṁsā devā passantā dassanena na tappanti, evaṁ tava dassanena mayaṁ sabbe devā na tappāmaseti attho.

Evaṁ pana Sakkena Devānamindena pucchitā sā devatā tamatthaṁ pakāsentī—

154. “Yametaṁ Sakka anupucchase mamaṁ,
Kuto cutā tvaṁ idha āgatāti[2].
Bārāṇasī nāma puratthi Kāsinaṁ,
Tattha ahosiṁ pure Kesakārikā.

155. Buddhe ca dhamme ca pasannamānasā,
Saṁghe ca ekantagatā asaṁsayā.
Akhaṇḍasikkhāpadā āgatapphalā,
Sambodhidhamme niyatā anāmayā”ti—

gāthādvayamāha.

154-5. Tattha **yametan**ti yaṁ etaṁ pañhanti attho. **Anupucchase**ti anukūlabhāvena pucchasi. **Maman**ti maṁ. **Puratthī**ti puraṁ atthi. **Kāsinan**ti Kāsiraṭṭhassa. **Kesakārikā**ti purimattabhāve attano nāmaṁ vadati. **Buddhe ca dhamme cā**ti-ādinā attano puññaṁ vibhāveti.

Puna Sakko tassā taṁ puññasampattiñca dibbasampattiñca anumodamāno—

1. Kathento (Ka) 2. Kuto cutāya āgati tava (I)

ကုတော နု ဘဝတော ကုတော နု ပုညကမ္မတော ကာရဏဘူတတော ဣဒံ မမ ဘဝနံ အာဂမ္မ ဘဒ္ဒေ **အနောမဒဿနေ** သဗ္ဗင်္ဂသောဘနေ **တွံ ဥပပန္နာ** ဥပ္ပတ္တိဂဟဏဝသေန ဥပဂတာ။ “အနောမဒဿနေ”တိ ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ဥပမာယ ပကာသေန္တော[၁] **“ဗြဟ္မံဝ ဒေဝါ တိဒသာ သဟိန္ဒကာ၊ သဗ္ဗေ န တပ္ပါမသေ ဒဿနေန တ”**န္တိ အာဟ။ တတ္ထ ယထာ ဗြဟ္မာနံ သဟမ္ပတိံ သနင်္ကုမာရံ ဝါ ဥပဂတံ သဟ ဣန္ဒေနာတိ သဟိန္ဒကာ တာဝတိံသာ ဒေဝါ ပဿန္တာ ဒဿနေန န တပ္ပန္တိ၊ ဧဝံ တဝ ဒဿနေန မယံ သဗ္ဗေ ဒေဝါ န တပ္ပါမသေတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ပန သက္ကေန ဒေဝါနမိန္ဒေန ပုစ္ဆိတာ သာ ဒေဝတာ တမတ္ထံ ပကာသေန္တီ—

၁၅၄။ “ယမေတံ သက္က အနုပုစ္ဆသေ မမံ၊
ကုတော စုတာ တွံ ဣဓ အာဂတာတိ[၂]။
ဗာရာဏသီ နာမ ပုရတ္ထိ ကာသိနံ၊
တတ္ထ အဟောသိံ ပုရေ ကေသကာရိကာ။

၁၅၅။ ဗုဒ္ဓေ စ ဓမ္မေ စ ပသန္နမာနသာ၊
သံဃေ စ ဧကန္တဂတာ အသံသယာ။
အခဏ္ဍသိက္ခာပဒါ အာဂတပ္ဖလာ၊
သမ္ဗောဓိဓမ္မေ နိယတာ အနာမယာ”တိ—

ဂါထာဒွယမာဟ။

၁၅၄-၅။ တတ္ထ **ယမေတ**န္တိ ယံ ဧတံ ပဉှန္တိ အတ္ထော။ **အနုပုစ္ဆသေ**တိ အနုကူလဘာဝေန ပုစ္ဆသိ။ **မမ**န္တိ မံ။ **ပုရတ္ထီ**တိ ပုရံ အတ္ထိ။ **ကာသိန**န္တိ ကာသိရဋ္ဌဿ။ **ကေသကာရိကာ**တိ ပုရိမတ္တဘာဝေ အတ္တနော နာမံ ဝဒတိ။ **ဗုဒ္ဓေ စ ဓမ္မေ စာ**တိအာဒိနာ အတ္တနော ပုညံ ဝိဘာဝေတိ။

ပုန သက္ကော တဿာ တံ ပုညသမ္ပတ္တိဉ္စ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိဉ္စ အနုမောဒမာနော—

၁-ကထေန္တော (က) ၂-ကုတော စုတာယ အာဂတိ တဝ (ဣ)

156. “Tantyābhinandāmase svāgatañca[1] te,
Dhammena ca tvaṁ yasasā virocasi.
Buddhe ca dhamme ca pasannamānase,
Saṁghe ca ekantagate asaṁsaye.
Akhaṇḍasikkhāpade āgatapphale,
Sambodhidhamme niyate anāmaye”ti—āha.

156. Tattha **tantyābhinandāmase**ti taṁ te duvidhampi sampattiṁ abhinandāma anumodāma. **Svāgatañca**[1] **te**ti tuyhañca idhāgamanaṁ svāgataṁ, amhākaṁ pītisomanassasaṁvaddhanameva. Sesaṁ vuttanayamevāti.

Taṁ pana pavattiṁ Sakko devarājā āyasmato Mahāmoggallānattherassa kathesi, thero Bhagavato nivedesi. Bhagavā tamatthaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya dhammaṁ desesi, sā desanā sadevakassa lokassa sātthikā jātāti.

Kesakārīvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

Iti Paramatthadīpaniyā Khuddakaṭṭhakathāya Vimānavatthusmiṁ

Sattarasavatthupaṭimaṇḍitassa

Paṭhamassa Pīṭhavaggassa atthavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Cittalatāvagga

1. Dāsivimānavaṇṇanā

Dutiyavagge **api Sakkova devindo**ti dāsivimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavati Jetavane viharante Sāvatthivāsī aññataro upāsako sambahulehi upāsakehi saddhiṁ sāyanhasamayaṁ vihāraṁ gantvā dhammaṁ sutvā parisāya vuṭṭhitāya Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā “ito paṭṭhāya ahaṁ bhante saṁghassa cattāri niccabhattāni dassāmī”ti āha. Atha naṁ Bhagavā

1. Sāgatañca (Sī)

၁၅၆။ “တန္တျာဘိနန္ဒာမသေ သွာဂတဉ္စ[၁] တေ၊
ဓမ္မေန စ တွံ ယသသာ ဝိရောစသိ။
ဗုဒ္ဓေ စ ဓမ္မေ စ ပသန္နမာနသေ၊
သံဃေ စ ဧကန္တဂတေ အသံသယေ။
အခဏ္ဍသိက္ခာပဒေ အာဂတပ္ဖလေ၊
သမ္ဗောဓိဓမ္မေ နိယတေ အနာမယေ”တိ—အာဟ။

၁၅၆။ တတ္ထ **တန္တျာဘိနန္ဒာမသေ**တိ တံ တေ ဒုဝိဓမ္ပိ သမ္ပတ္တိံ အဘိနန္ဒာမ အနုမောဒါမ။ **သွာဂတဉ္စ**[၁] **တေ**တိ တုယှဉ္စ ဣဓာဂမနံ သွာဂတံ၊ အမှာကံ ပီတိသောမနဿသံဝဍ္ဎနမေဝ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။

တံ ပန ပဝတ္တိံ သက္ကော ဒေဝရာဇာ အာယသ္မတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ ကထေသိ၊ ထေရော ဘဂဝတော နိဝေဒေသိ။ ဘဂဝါ တမတ္ထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ သဒေဝကဿ လောကဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

ကေသကာရီဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဣတိ ပရမတ္ထဒီပနိယာ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ

သတ္တရသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတဿ

ပဌမဿ ပီဌဝဂ္ဂဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-စိတ္တလတာဝဂ္ဂ

၁-ဒါသိဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဒုတိယဝဂ္ဂေ **အပိ သက္ကောဝ ဒေဝိန္ဒော**တိ ဒါသိဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တေ သာဝတ္ထိဝါသီ အညတရော ဥပါသကော သမ္ဗဟုလေဟိ ဥပါသကေဟိ သဒ္ဓိံ သာယနှသမယံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုတွာ ပရိသာယ ဝုဋ္ဌိတာယ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ အဟံ ဘန္တေ သံဃဿ စတ္တာရိ နိစ္စဘတ္တာနိ ဒဿာမီ”တိ အာဟ။ အထ နံ ဘဂဝါ

၁-သာဂတဉ္စ (သီ)

tadanucchavikaṁ dhammakathaṁ kathetvā vissajjeti. So “mayā bhante saṁghassa cattāri niccabhattāni paññattāni, sve paṭṭhāya ayyā mama gehaṁ āgacchantū”ti bhattuddesakassa ārocetvā attano gehaṁ gantvā dāsiyā tamatthaṁ ācikkhitvā “tattha tayā niccakālaṁ appamattāya bhavitabban”ti āha, sā “sādhū”ti sampaṭicchi. Pakatiyāva sā saddhāsampannā puññakāmā sīlavatī, tasmā divase divase kālasseva uṭṭhāya paṇītaṁ annapānaṁ paṭiyādetvā bhikkhūnaṁ nisīdanaṭṭhānaṁ susammaṭṭhaṁ suparibhaṇḍakaṁ[1] katvā āsanāni paññāpetvā bhikkhū upagate tattha nisīdāpetvā vanditvā gandhapupphadhūpadīpehi pūjetvā sakkaccaṁ parivisati.

Athekadivasaṁ bhikkhū katabhattakicce upasaṅkamitvā vanditvā evamāha “kathaṁ nu kho bhante ito jāti-ādidukkhato parimutti hotī”ti. Bhikkhū tassā saraṇāni ca pañca sīlāni ca datvā kāyasabhāvaṁ pakāsetvā paṭikūlamanasikāre niyojesuṁ, apare aniccatāpaṭisaṁyuttaṁ dhammakathaṁ kathesuṁ. Sā soḷasa vassāni (sīlaṁ rakkhantī antarantarā yoniso manasikarontī)[2] ekadivasaṁ dhammassavanasappāyaṁ labhitvā ñāṇassa ca paripakkattā vipassanaṁ vaḍḍhetvā sotāpattiphalaṁ sacchākāsi. Sā aparena samayena[3] kālaṁ katvā Sakkassa devarañño vallabhā paricārikā hutvā nibbatti. Sā saṭṭhitūriyasahassehi paricariyamānā[4] accharāsatasahassaparivutā mahantaṁ dibbasampattiṁ anubhavantī pamudā modamānā saparivārā uyyānādīsu vicarati. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayeneva disvā—

157. “Api Sakkova devindo, ramme Cittalatāvane.
Samantā anupariyāsi, nārīgaṇapurakkhatā.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.

158. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

---

1. Suparibhaṇḍakataṁ (Sī)
2. ( ) natthi Sīhaḷa-potthake.
3. Sā na cirasseva (Ka)
4. Vādiyamānā (Ka), parivāriyamānā (I)

တဒနုစ္ဆဝိကံ ဓမ္မကထံ ကထေတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သော “မယာ ဘန္တေ သံဃဿ စတ္တာရိ နိစ္စဘတ္တာနိ ပညတ္တာနိ၊ သွေ ပဋ္ဌာယ အယျာ မမ ဂေဟံ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ ဘတ္တုဒ္ဒေသကဿ အာရောစေတွာ အတ္တနော ဂေဟံ ဂန္တွာ ဒါသိယာ တမတ္ထံ အာစိက္ခိတွာ “တတ္ထ တယာ နိစ္စကာလံ အပ္ပမတ္တာယ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ အာဟ၊ သာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ ပကတိယာဝ သာ သဒ္ဓါသမ္ပန္နာ ပုညကာမာ သီလဝတီ၊ တသ္မာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ကာလဿေဝ ဥဋ္ဌာယ ပဏီတံ အန္နပါနံ ပဋိယာဒေတွာ ဘိက္ခူနံ နိသီဒနဋ္ဌာနံ သုသမ္မဋ္ဌံ သုပရိဘဏ္ဍကံ[၁] ကတွာ အာသနာနိ ပညာပေတွာ ဘိက္ခူ ဥပဂတေ တတ္ထ နိသီဒါပေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဂန္ဓပုပ္ဖဓူပဒီပေဟိ ပူဇေတွာ သက္ကစ္စံ ပရိဝိသတိ။

အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ကတဘတ္တကိစ္စေ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧဝမာဟ “ကထံ နု ခေါ ဘန္တေ ဣတော ဇာတိအာဒိဒုက္ခတော ပရိမုတ္တိ ဟောတီ”တိ။ ဘိက္ခူ တဿာ သရဏာနိ စ ပဉ္စ သီလာနိ စ ဒတွာ ကာယသဘာဝံ ပကာသေတွာ ပဋိကူလမနသိကာရေ နိယောဇေသုံ၊ အပရေ အနိစ္စတာပဋိသံယုတ္တံ ဓမ္မကထံ ကထေသုံ။ သာ သောဠသ ဝဿာနိ (သီလံ ရက္ခန္တီ အန္တရန္တရာ ယောနိသော မနသိကရောန္တီ)[၂] ဧကဒိဝသံ ဓမ္မဿဝနသပ္ပာယံ လဘိတွာ ဉာဏဿ စ ပရိပက္ကတ္တာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ သောတာပတ္တိဖလံ သစ္ဆာကာသိ။ သာ အပရေန သမယေန[၃] ကာလံ ကတွာ သက္ကဿ ဒေဝရညော ဝလ္လဘာ ပရိစာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သာ သဋ္ဌိတူရိယသဟဿေဟိ ပရိစရိယမာနာ[၄] အစ္ဆရာသတသဟဿပရိဝုတာ မဟန္တံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တီ ပမုဒါ မောဒမာနာ သပရိဝါရာ ဥယျာနာဒီသု ဝိစရတိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဒိသွာ—

၁၅၇။ “အပိ သက္ကောဝ ဒေဝိန္ဒော၊ ရမ္မေ စိတ္တလတာဝနေ။
သမန္တာ အနုပရိယာသိ၊ နာရီဂဏပုရက္ခတာ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

၁၅၈။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁-သုပရိဘဏ္ဍကတံ (သီ)
၂-( ) နတ္ထိ သီဟဠပေါတ္ထကေ။
၃-သာ န စိရဿေဝ (က)
၄-ဝါဒိယမာနာ (က)၊ ပရိဝါရိယမာနာ (ဣ)

159. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—pucchi.

160. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

161. “Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Dāsī ahosiṁ parapessiyā[1] kule.

162. Upāsikā cakkhumato, Gotamassa yasassino.
Tassā me nikkamo āsi, sāsane tassa tādino.

163. Kāmaṁ bhijjatuyaṁ kāyo, neva atthettha saṇṭhanaṁ[2].
Sikkhāpadānaṁ pañcannaṁ, maggo sovatthiko sivo.

164. Akaṇṭako agahano, uju sabbhi pavedito.
Nikkamassa phalaṁ passa, yathidaṁ pāpuṇitthikā.

165. Āmantanikā raññomhi, Sakkassa Vasavattino.
Saṭṭhi tūriyasahassāni, paṭibodhaṁ karonti me.

166. Ālambo gaggaro bhīmo, sādhuvādī ca saṁsayo.
Pokkharo ca suphasso ca, vīṇāmokkhā ca nāriyo.

167. Nandā ceva Sunandā ca, Soṇadinnā sucimhitā.
Alambusā missakesī ca, puṇḍarīkāti dāruṇī.

168. Eṇīphassā suphassā ca, Subhaddā muduvādinī[3].
Etā caññā ca seyyāse, accharānaṁ pabodhikā.

169. Tā maṁ kālenupāgantvā[4], abhibhāsanti devatā.
Handa naccāma gāyāma, handa taṁ ramayāmase.

---

1. Parapesiyā (Ka)
2. Santhanaṁ (Sī, Syā, I)
3. Subhaddā mudukācari (I)
4. Tā maṁ pālentupāgantvā (Sī)

၁၅၉။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—ပုစ္ဆိ။

၁၆၀။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၆၁။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ဒါသီ အဟောသိံ ပရပေဿိယာ[၁] ကုလေ။

၁၆၂။ ဥပါသိကာ စက္ခုမတော၊ ဂေါတမဿ ယသဿိနော။
တဿာ မေ နိက္ကမော အာသိ၊ သာသနေ တဿ တာဒိနော။

၁၆၃။ ကာမံ ဘိဇ္ဇတုယံ ကာယော၊ နေဝ အတ္ထေတ္ထ သဏ္ဌနံ[၂]။
သိက္ခာပဒါနံ ပဉ္စန္နံ၊ မဂ္ဂေါ သောဝတ္ထိကော သိဝေါ။

၁၆၄။ အကဏ္ဋကော အဂဟနော၊ ဥဇု သဗ္ဘိ ပဝေဒိတော။
နိက္ကမဿ ဖလံ ပဿ၊ ယထိဒံ ပါပုဏိတ္ထိကာ။

၁၆၅။ အာမန္တနိကာ ရညောမှိ၊ သက္ကဿ ဝသဝတ္တိနော။
သဋ္ဌိ တူရိယသဟဿာနိ၊ ပဋိဗောဓံ ကရောန္တိ မေ။

၁၆၆။ အာလမ္ဗော ဂဂ္ဂရော ဘီမော၊ သာဓုဝါဒီ စ သံသယော။
ပေါက္ခရော စ သုဖဿော စ၊ ဝီဏာမောက္ခာ စ နာရိယော။

၁၆၇။ နန္ဒာ စေဝ သုနန္ဒာ စ၊ သောဏဒိန္နာ သုစိမှိတာ။
အလမ္ဗုသာ မိဿကေသီ စ၊ ပုဏ္ဍရီကာတိ ဒါရုဏီ။

၁၆၈။ ဧဏီဖဿာ သုဖဿာ စ၊ သုဘဒ္ဒါ မုဒုဝါဒိနီ[၃]။
ဧတာ စညာ စ သေယျာသေ၊ အစ္ဆရာနံ ပဗောဓိကာ။

၁၆၉။ တာ မံ ကာလေနုပါဂန္တွာ[၄]၊ အဘိဘာသန္တိ ဒေဝတာ။
ဟန္ဒ နစ္စာမ ဂါယာမ၊ ဟန္ဒ တံ ရမယာမသေ။

၁-ပရပေသိယာ (က)
၂-သန္ထနံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၃-သုဘဒ္ဒါ မုဒုကာစရိ (ဣ)
၄-တာ မံ ပါလေန္တုပါဂန္တွာ (သီ)

170. Nayidaṁ akatapuññānaṁ, katapuññānamevidaṁ.
Asokaṁ Nandanaṁ rammaṁ, tidasānaṁ mahāvanaṁ.

171. Sukhaṁ akatapuññānaṁ, idha natthi parattha ca.
Sukhañca katapuññānaṁ, idha ceva parattha ca.

172. Tesaṁ sahabyakāmānaṁ, kattabbaṁ kusalaṁ bahuṁ.
Katapuññā hi modanti, sagge bhogasamaṅgino"ti[1]—

devatā vissajjesi.

157. Tattha **api Sakkova devindo**ti apisaddo sambhāvanāyaṁ, ivasaddo ikāralopaṁ katvā vutto upamāyaṁ, tasmā yathā nāma Sakko Devānamindoti attho. Sakkasamabhāvo tissā[2] devatāya parivārasampattidassanatthaṁ vutto[3]. Keci "apīti nipātamattan"ti vadanti. **Cittalatāvane**ti Cittāya nāma devadhītāya puññānubhāvena nibbatte, cittānaṁ vā vicittapupphaphalādivisesayuttānaṁ santānakavalli-ādīnaṁ tattha yebhuyyatāya Cittalatāvananti laddhanāme devuyyāne.

161. **Parapessiyā**ti paresaṁ kule tasmiṁ tasmiṁ kicce pesaniyā, paresaṁ veyyāvaccakārīti attho.

162. **Tassā me nikkamo āsi, sāsane tassa tādino**ti tassā dāsiyāpi samānāya pañcahi cakkhūhi cakkhumato Buddhassa Bhagavato upāsikā hutvā soḷasa vassāni sīlaṁ rakkhantiyā kammaṭṭhānañca manasi karontiyā manasikārānubhāvena me mayhaṁ uppajjamāne sattatiṁsabodhipakkhiyadhammasaṅkhāte iṭṭhādīsu tādilakkhaṇasampattiyā tādino Satthu sāsane tappariyāpannoyeva saṁkilesapakkhato nikkamanena "nikkamo"ti laddhanāmo sammāvāyāmo āsi ahosi uppajji.

163-4. Tassa pana nikkamassa pubbabhāgassa pavattākāraṁ dassetuṁ "**kāmaṁ bhijjatuyaṁ kāyo, neva atthettha saṇṭhanan**ti vuttaṁ.

1. Sabbabhogasamaṅginoti (Sī) 2. Sakkūpamā nāmetissā (Sī) 3. Vuttā (Sī)

၁၇၀။ နယိဒံ အကတပုညာနံ၊ ကတပုညာနမေဝိဒံ။
အသောကံ နန္ဒနံ ရမ္မံ၊ တိဒသာနံ မဟာဝနံ။

၁၇၁။ သုခံ အကတပုညာနံ၊ ဣဓ နတ္ထိ ပရတ္ထ စ။
သုခဉ္စ ကတပုညာနံ၊ ဣဓ စေဝ ပရတ္ထ စ။

၁၇၂။ တေသံ သဟဗျကာမာနံ၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဗဟုံ။
ကတပုညာ ဟိ မောဒန္တိ၊ သဂ္ဂေ ဘောဂသမင်္ဂိနော''တိ[၁]—

ဒေဝတာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

၁၅၇။ တတ္ထ **အပိ သက္ကောဝ ဒေဝိန္ဒော**တိ အပိသဒ္ဒေါ သမ္ဘာဝနာယံ၊ ဣဝသဒ္ဒေါ ဣကာရလောပံ ကတွာ ဝုတ္တော ဥပမာယံ၊ တသ္မာ ယထာ နာမ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒောတိ အတ္ထော။ သက္ကသမဘာဝေါ တိဿာ[၂] ဒေဝတာယ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တော[၃]။ ကေစိ ''အပီတိ နိပါတမတ္တ''န္တိ ဝဒန္တိ။ **စိတ္တလတာဝနေ**တိ စိတ္တာယ နာမ ဒေဝဓီတာယ ပုညာနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တေ, စိတ္တာနံ ဝါ ဝိစိတ္တပုပ္ဖဖလာဒိဝိသေသယုတ္တာနံ သန္တာနကဝလ္လိအာဒီနံ တတ္ထ ယေဘုယျတာယ စိတ္တလတာဝနန္တိ လဒ္ဓနာမေ ဒေဝုယျာနေ။

၁၆၁။ **ပရပေဿယာ**တိ ပရေသံ ကုလေ တသ္မိံ တသ္မိံ ကိစ္စေ ပေသနိယာ၊ ပရေသံ ဝေယျာဝစ္စကာရီတိ အတ္ထော။

၁၆၂။ **တဿာ မေ နိက္ကမော အာသိ၊ သာသနေ တဿ တာဒိနော**တိ တဿာ ဒါသိယာပိ သမာနာယ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမတော ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဥပါသိကာ ဟုတွာ သောဠသ ဝဿာနိ သီလံ ရက္ခန္တိယာ ကမ္မဋ္ဌာနဉ္စ မနသိ ကရောန္တိယာ မနသိကာရာနုဘာဝေန မေ မယှံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနေ သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယဓမ္မသင်္ခါတေ ဣဋ္ဌာဒီသု တာဒိလက္ခဏသမ္ပတ္တိယာ တာဒိနော သတ္ထု သာသနေ တပ္ပရိယာပန္နောယေဝ သံကိလေသပက္ခတော နိက္ကမနေန "နိက္ကမော"တိ လဒ္ဓနာမော သမ္မာဝါယာမော အာသိ အဟောသိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။

၁၆၃-၄။ တဿ ပန နိက္ကမဿ ပုဗ္ဗဘာဂဿ ပဝတ္တာကာရံ ဒဿေတုံ "**ကာမံ ဘိဇ္ဇတုယံ ကာယော၊ နေဝ အတ္ထေတ္ထ သဏ္ဌနန္တိ** ဝုတ္တံ။

၁-သဗ္ဗဘောဂသမင်္ဂိနောတိ (သီ) ၂-သက္ကူပမာ နာမေတိဿာ (သီ) ၃-ဝုတ္တာ (သီ)

tassattho—yadipi me **ayaṁ kāyo bhijjatu** vinassatu, tattha kiñcimattampi apekkhaṁ akarontī **ettha** etasmiṁ kammaṭṭhānānuyoge **neva atthi** me vīriyassa **saṇṭhanaṁ**[1] sithilīkaraṇanti vīriyaṁ samuttejentī vipassanaṁ ussukkāpesinti.

Idāni tathā vipassanaṁ ussukkāpetvā paṭiladdhaguṇaṁ dassentī—

"Sikkhāpadānaṁ pañcannaṁ, maggo sovatthiko sivo.
Akaṇṭako agahano, uju sabbhi pavedito.
Nikkamassa phalaṁ passa, yathidaṁ pāpuṇitthikā"ti—āha.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—yo niccasīlavasena samādinnānaṁ pañcannaṁ sikkhāpadānaṁ sikkhākoṭṭhāsānaṁ upanissayabhāvena laddhattā tesaṁ paripūritattā ca **sikkhāpadānaṁ pañcannaṁ** sambandhībhūto, yasmiṁ santāne uppanno, tassa sabbākārena sotthibhāvasampādanato sundaratthabhāvato ca **sovatthiko** sotthiko, saṁkilesadhammehi anupaddutattā khemappattihetutāya ca **sivo,** rāgakaṇṭakādīnaṁ abhāvena **akaṇṭako,** kilesadiṭṭhiduccaritagahanasamucchedanato **agahano,** sabbajimhavaṅkakuṭilabhāvāpagamahetutāya **uju,** Buddhādīhi sappurisehi pakāsitattā **sabbhi pavedito** ariyamaggo, taṁ **yathā** yena upāyabhūtena **itthikā** dvaṅgulabahalabuddhikāpi samānā **pāpuṇiṁ,** tassa **nikkamassa** yathāvuttavīriyassa idaṁ **phalaṁ passā**ti Sakkaṁ ālapati.

165. **Āmantanikā raññomhi, Sakkassa Vasavattino**ti sayaṁvasībhāvena vattanato, dvīsu devalokesu attano vasaṁ issariyaṁ vattetīti vā Vasavattī[2] tassa Vasavattino Sakkassa devarañño āmantanikā ālāpasallāpayoggā[3], kīḷanakāle vā tena āmantetabbā amhi, nikkamassa vīriyassa phalaṁ passāti yojanā. Ātatavitatādibhedena pañca tūriyaṅgāni dvādasahi pāṇibhāgehi ekato pavajjamānāni saṭṭhi honti, tāni pana sahassamattāni payirupāsanavasena upaṭṭhitāni sandhāyāha **"saṭṭhi tūriyasahassāni, paṭibodhaṁ karonti me"**ti. Tattha **paṭibodhan**ti pītisomanassānaṁ pabodhanaṁ.

---

1. Santhānaṁ (Sī) 2. Issariyaṁ vatteti (Ka) 3. Allāpasallāpayoggā (Sī, I, Ka)

တဿတ္ထော—ယဒိပိ မေ **အယံ ကာယော ဘိဇ္ဇတု** ဝိနဿတု၊ တတ္ထ ကိဉ္စိမတ္တမ္ပိ အပေက္ခံ အကရောန္တီ **ဧတ္ထ** ဧတသ္မိံ ကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂေ **နေဝ အတ္ထိ** မေ ဝီရိယဿ **သဏ္ဌာနံ**[၁] သိထိလီကရဏန္တိ ဝီရိယံ သမုတ္တေဇေန္တီ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေသိန္တိ။

ဣဒါနိ တထာ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတွာ ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ ဒဿေန္တီ—

“သိက္ခာပဒါနံ ပဉ္စန္နံ၊ မဂ္ဂေါ သောဝတ္ထိကော သိဝေါ။
အကဏ္ဋကော အဂဟနော၊ ဥဇု သဗ္ဘိ ပဝေဒိတော။
နိက္ကမဿ ဖလံ ပဿ၊ ယထိဒံ ပါပုဏိတ္ထိကာ”တိ—အာဟ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—ယော နိစ္စသီလဝသေန သမာဒိန္နာနံ ပဉ္စန္နံ သိက္ခာပဒါနံ သိက္ခာကောဋ္ဌာသာနံ ဥပနိဿယဘာဝေန လဒ္ဓတ္တာ တေသံ ပရိပူရိတတ္တာ စ **သိက္ခာပဒါနံ ပဉ္စန္နံ** သမ္ဗန္ဓီဘူတော, ယသ္မိံ သန္တာနေ ဥပ္ပန္နော၊ တဿ သဗ္ဗာကာရေန သောတ္ထိဘာဝသမ္ပာဒနတော သုန္ဒရတ္ထဘာဝတော စ **သောဝတ္ထိကော** သောတ္ထိကော, သံကိလေသဓမ္မေဟိ အနုပဒ္ဒုတတ္တာ ခေမပ္ပတ္တိဟေတုတာယ စ **သိဝေါ,** ရာဂကဏ္ဋကာဒီနံ အဘာဝေန **အကဏ္ဋကော,** ကိလေသဒိဋ္ဌိဒုစ္စရိတဂဟနသမုစ္ဆေဒနတော **အဂဟနော,** သဗ္ဗဇိမှဝင်္ကကုဋိလဘာဝါပဂမဟေတုတာယ **ဥဇု,** ဗုဒ္ဓါဒီဟိ သပ္ပုရိသေဟိ ပကာသိတတ္တာ **သဗ္ဘိ ပဝေဒိတော** အရိယမဂ္ဂေါ၊ တံ **ယထာ** ယေန ဥပါယဘူတေန **ဣတ္ထိကာ** ဒွင်္ဂုလဗဟလဗုဒ္ဓိကာပိ သမာနာ **ပါပုဏိံ**၊ တဿ **နိက္ကမဿ** ယထာဝုတ္တဝီရိယဿ ဣဒံ **ဖလံ ပဿာ**တိ သက္ကံ အာလပတိ။

၁၆၅။ **အာမန္တနိကာ ရညောမှိ၊ သက္ကဿ ဝသဝတ္တိနော**တိ သယံဝသီဘာဝေန ဝတ္တနတော, ဒွီသု ဒေဝလောကေသု အတ္တနော ဝသံ ဣဿရိယံ ဝတ္တေတီတိ ဝါ ဝသဝတ္တီ[၂] တဿ ဝသဝတ္တိနော သက္ကဿ ဒေဝရညော အာမန္တနိကာ အာလာပသလ္လာပယောဂ္ဂါ[၃], ကီဠနကာလေ ဝါ တေန အာမန္တေတဗ္ဗာ အမှိ၊ နိက္ကမဿ ဝီရိယဿ ဖလံ ပဿာတိ ယောဇနာ။ အာတတဝိတတာဒိဘေဒေန ပဉ္စ တူရိယင်္ဂါနိ ဒွါဒသဟိ ပါဏိဘာဂေဟိ ဧကတော ပဝဇ္ဇမာနာနိ သဋ္ဌိ ဟောန္တိ၊ တာနိ ပန သဟဿမတ္တာနိ ပယိရုပါသနဝသေန ဥပဋ္ဌိတာနိ သန္ဓာယာဟ **“သဋ္ဌိ တူရိယသဟဿာနိ၊ ပဋိဗောဓံ ကရောန္တိ မေ”**တိ။ တတ္ထ **ပဋိဗောဓ**န္တိ ပီတိသောမနဿာနံ ပဗောဓနံ။

၁-သဏ္ဌာနံ (သီ) ၂-ဣဿရိယံ ဝတ္တေတိ (က) ၃-အလ္လာပသလ္လာပယောဂ္ဂါ (သီ၊ ဣ၊ က)

166-8. **Ālambo**ti-ādi tūriyavādakānaṁ devaputtānaṁ ekadesato nāmaggahaṇanti vadanti, tūriyānaṁ panetaṁ nāmaggahaṇaṁ. **Vīṇāmokkhā**dikā devadhītā. **Sucimhitā**ti suddhamihitā[1], nāmameva vā etaṁ. **Muduvādinī**ti mudunāva vadatīti muduvādinī, mudukaṁ ativiya vādanasīlā, nāmameva vā. **Seyyāse**ti seyyatarā. **Accharānan**ti accharāsu saṅgīte pāsaṁsatarā. **Pabodhikā**ti pabodhanakarā[2].

169. **Kālenā**ti yuttappattakālena. **Abhibhāsantī**ti abhimukhā, abhiratā vā hutvā bhāsanti. Yathā ca bhāsanti, taṁ dassetuṁ "**handa naccāma gāyāma, handa taṁ ramayāmase**"ti vuttaṁ.

170. **Idan**ti idaṁ mayā laddhaṭṭhānaṁ. **Asokan**ti iṭṭhakantapiyamanāpānaṁyeva rūpādīnaṁ sambhavato visokaṁ. Tato eva sabbakālaṁ pamodasaṁvaddhanato[3] **Nandanaṁ. Tidasānaṁ mahāvanan**ti Tāvatiṁsadevānaṁ mahantaṁ mahanīyañca uyyānaṁ.

171. Evarūpā dibbasampatti nāma puññakammavasenevāti odissakanayena[4] vatvā puna anodissakanayena[5] dassentī "**sukhaṁ akatapuññānan**"ti gāthamāha.

172. Puna attanā laddhassa dibbaṭṭhānassa parehi sādhāraṇakāmatāvasena dhammaṁ kathentī "**tesaṁ sahabyakāmānan**"ti osānagāthamāha. **Tesan**ti Tāvatiṁsadevānaṁ. **Sahabyakāmānan**ti sahabhāvaṁ icchantehi, kattu-atthe hi idaṁ sāmivacanaṁ. Saha vāti pavattatīti sahavo, tassa bhāvo sahabyaṁ yathā vīrassa bhāvo vīriyanti[6].

Evaṁ thero devatāya attano puññakamme āvikate tassā saparivārāya dhammaṁ desetvā devalokato āgantvā taṁ pavattiṁ Bhagavato ārocesi, Bhagavā tamatthaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya dhammaṁ desesi, sā desanā sadevakassa lokassa sātthikā ahosīti.

Dāsivimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Visuddhāsitā (Ka)
2. Pabodhaniyakarā (Ka), pabodhanaṁ viya karā (I)
3. Pamodasampannato (Ka)
4. Odissakavasena (Sī)
5. Anodissakavasena (Sī)
6. Vīriyanti vuttaṁ (Sī, I)

၁၆၆-၈။ **အာလမ္ဗော**တိအာဒိ တူရိယဝါဒကာနံ ဒေဝပုတ္တာနံ ဧကဒေသတော နာမဂ္ဂဟဏန္တိ ဝဒန္တိ၊ တူရိယာနံ ပနေတံ နာမဂ္ဂဟဏံ။ **ဝီဏာမောက္ခာ**ဒိကာ ဒေဝဓီတာ။ **သုစိမှိတာ**တိ သုဒ္ဓမိဟိတာ[1]၊ နာမမေဝ ဝါ ဧတံ။ **မုဒုဝါဒိနီ**တိ မုဒုနာဝ ဝဒတီတိ မုဒုဝါဒိနီ၊ မုဒုကံ အတိဝိယ ဝါဒနသီလာ၊ နာမမေဝ ဝါ။ **သေယျာသေ**တိ သေယျတရာ။ **အစ္ဆရာန**န္တိ အစ္ဆရာသု သင်္ဂီတေ ပါသံသတရာ။ **ပဗောဓိကာ**တိ ပဗောဓနကရာ[2]။

၁၆၉။ **ကာလေနာ**တိ ယုတ္တပ္ပတ္တကာလေန။ **အဘိဘာသန္တီ**တိ အဘိမုခါ, အဘိရတာ ဝါ ဟုတွာ ဘာသန္တိ။ ယထာ စ ဘာသန္တိ၊ တံ ဒဿေတုံ “**ဟန္ဒ နစ္စာမ ဂါယာမ၊ ဟန္ဒ တံ ရမယာမသေ**”တိ ဝုတ္တံ။

၁၇၀။ **ဣဒ**န္တိ ဣဒံ မယာ လဒ္ဓဋ္ဌာနံ။ **အသောက**န္တိ ဣဋ္ဌကန္တပိယမနာပါနံယေဝ ရူပါဒီနံ သမ္ဘဝတော ဝိသောကံ။ တတော ဧဝ သဗ္ဗကာလံ ပမောဒသံဝဍ္ဎနတော[3] **နန္ဒနံ။ တိဒသာနံ မဟာဝန**န္တိ တာဝတိံသဒေဝါနံ မဟန္တံ မဟနီယဉ္စ ဥယျာနံ။

၁၇၁။ ဧဝရူပါ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ နာမ ပုညကမ္မဝသေနေဝါတိ ဩဒိဿကနယေန[4] ဝတွာ ပုန အနောဒိဿကနယေန[5] ဒဿေန္တီ “**သုခံ အကတပုညာန**”န္တိ ဂါထမာဟ။

၁၇၂။ ပုန အတ္တနာ လဒ္ဓဿ ဒိဗ္ဗဋ္ဌာနဿ ပရေဟိ သာဓာရဏကာမတာဝသေန ဓမ္မံ ကထေန္တီ “**တေသံ သဟဗျကာမာန**”န္တိ ဩသာနဂါထမာဟ။ **တေသ**န္တိ တာဝတိံသဒေဝါနံ။ **သဟဗျကာမာန**န္တိ သဟဘာဝံ ဣစ္ဆန္တေဟိ၊ ကတ္တုအတ္ထေ ဟိ ဣဒံ သာမိဝစနံ။ သဟ ဝါတိ ပဝတ္တတီတိ သဟဝေါ၊ တဿ ဘာဝေါ သဟဗျံ ယထာ ဝီရဿ ဘာဝေါ ဝီရိယန္တိ[6]။

ဧဝံ ထေရော ဒေဝတာယ အတ္တနော ပုညကမ္မေ အာဝိကတေ တဿာ သပရိဝါရာယ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဒေဝလောကတော အာဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ၊ ဘဂဝါ တမတ္ထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ သဒေဝကဿ လောကဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

ဒါသိဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဝိသုဒ္ဓါသိတာ (က)
၂-ပဗောဓနိယကရာ (က)၊ ပဗောဓနံ ဝိယ ကရာ (ဣ)
၃-ပမောဒသမ္ပန္နတော (က)
၄-ဩဒိဿကဝသေန (သီ)
၅-အနောဒိဿကဝသေန (သီ)
၆-ဝီရိယန္တိ ဝုတ္တံ (သီ၊ ဣ)

2. Lakhumāvimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Lakhumāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavati Bārāṇasiyaṁ viharante Kevaṭṭadvāraṁ nāma Bārāṇasinagarassa ekaṁ dvāraṁ, tassa avidūre niviṭṭhagāmopi "kevaṭṭadvāran"tveva paññāyittha. Tattha Lakhumā nāma ekā itthī saddhā pasannā buddhisampannā tena dvārena pavisante bhikkhū disvā vanditvā attano gehaṁ netvā kaṭacchubhikkhaṁ datvā teneva paricayena saddhāya vaḍḍhamānāya[1] āsanasālaṁ kāretvā tattha paviṭṭhānaṁ bhikkhūnaṁ āsanaṁ upaneti, pānīyaṁ paribhojanīyaṁ upaṭṭhapeti. Yañca odanakummāsaḍākādi[2] attano gehe vijjati, taṁ bhikkhūnaṁ deti. Sā bhikkhūnaṁ santike dhammaṁ sutvā saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhāya samāhitā hutvā vipassanākammaṭṭhānaṁ uggahetvā vipassanaṁ ussukkāpentī upanissayasampannatāya na cirasseva sotāpattiphale patiṭṭhahi, sā aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane mahati vimāne nibbatti, accharāsahassañcassā parivāro ahosi. Sā tattha dibbasampattiṁ anubhavantī pamodamānā vicarati. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno devacārikaṁ caranto "**abhikkantena vaṇṇenā**"ti-ādigāthāhi pucchīti sabbaṁ vuttanayameva. Tena vuttaṁ—

173. "Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.

174. Kena te'tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

175. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.

176. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1. Saddhāya ca vaḍḍhamānā (Sī)
2. Odanakummāsasākādikaṁ (Sī)

၂-လခုမာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ လခုမာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ဗာရာဏသိယံ ဝိဟရန္တေ ကေဝဋ္ဋဒွါရံ နာမ ဗာရာဏသိနဂရဿ ဧကံ ဒွါရံ၊ တဿ အဝိဒူရေ နိဝိဋ္ဌဂါမောပိ "ကေဝဋ္ဋဒွါရ"န္တွေဝ ပညာယိတ္ထ။ တတ္ထ လခုမာ နာမ ဧကာ ဣတ္ထီ သဒ္ဓါ ပသန္နာ ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နာ တေန ဒွါရေန ပဝိသန္တေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော ဂေဟံ နေတွာ ကဋစ္ဆုဘိက္ခံ ဒတွာ တေနေဝ ပရိစယေန သဒ္ဓါယ ဝဍ္ဎမာနာယ[1] အာသနသာလံ ကာရေတွာ တတ္ထ ပဝိဋ္ဌာနံ ဘိက္ခူနံ အာသနံ ဥပနေတိ၊ ပါနီယံ ပရိဘောဇနီယံ ဥပဋ္ဌပေတိ။ ယဉ္စ ဩဒနကုမ္မာသဍာကာဒိ[2] အတ္တနော ဂေဟေ ဝိဇ္ဇတိ၊ တံ ဘိက္ခူနံ ဒေတိ။ သာ ဘိက္ခူနံ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာယ သမာဟိတာ ဟုတွာ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေန္တီ ဥပနိဿယသမ္ပန္နတာယ န စိရဿေဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ မဟတိ ဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ အစ္ဆရာသဟဿဉ္စဿာ ပရိဝါရော အဟောသိ။ သာ တတ္ထ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တီ ပမောဒမာနာ ဝိစရတိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဒေဝစာရိကံ စရန္တော "**အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာ**"တိအာဒိဂါထာဟိ ပုစ္ဆီတိ သဗ္ဗံ ဝုတ္တနယမေဝ။ တေန ဝုတ္တံ—

၁၇၃။ "အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

၁၇၄။ ကေန တေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁၇၅။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၁၇၆။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁-သဒ္ဓါယ စ ဝဍ္ဎမာနာ (သီ)
၂-ဩဒနကုမ္မာသသာကာဒိကံ (သီ)

177. Kevaṭṭadvārā nikkhamma, ahu mayhaṁ nivesanaṁ.
Tattha sañcaramānānaṁ, sāvakānaṁ mahesinaṁ.

178. Odanaṁ kummāsaṁ ḍākaṁ[1], loṇasovīrakañcahaṁ.
Adāsiṁ ujubhūtesu, vippasannena cetasā.

179. Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāgataṁ.

180. Uposathaṁ upavasissaṁ, sadā sīlesu saṁvutā.
Saññamā saṁvibhāgā ca, vimānaṁ āvasāmahaṁ.

181. Pāṇātipātā viratā, musāvādā ca saññatā.
Theyyā ca aticārā ca, majjapānā ca ārakā.

182. Pañcasikkhāpade ratā, ariyasaccāna kovidā.
Upāsikā cakkhumato, Gotamassa yasassino.

183. Tena me'tāditā vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti.

184. Mama ca bhante vacanena Bhagavato pāde sirasā vandeyyāsi "lakhumā nāma bhante upāsikā Bhagavato pāde sirasā vandatī"ti. Anacchariyaṁ kho panetaṁ bhante yaṁ maṁ Bhagavā aññatarasmiṁ sāmaññaphale byākareyya. Taṁ Bhagavā sakadāgāmiphale byākāsīti.

177. Tattha **Kevaṭṭadvārā nikkhammā**ti Kevaṭṭadvārato nikkhamanaṭṭhāne.

178. **Ḍākan**ti taṇḍuleyyakādisākabyañjanaṁ. **Loṇasovīrakan**ti dhaññarasādīhi bahūhi sambhārehi sampādetabbaṁ ekaṁ pānakaṁ. "Ācāmakañjikaloṇūdakan"tipi vadanti.

Pucchāvissajjanāvasāne sā therassa dhammadesanāya sakadāgāmiphalaṁ pāpuṇi. Sesaṁ Uttarāvimāne vuttanayānusārena eva veditabbaṁ.

Lakhumāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Sākaṁ (Sī)

၁၇၇။ ကေဝဋ္ဋဒ္ဝါရာ နိက္ခမ္မ၊ အဟု မယှံ နိဝေသနံ။
တတ္ထ သဉ္စရမာနာနံ၊ သာဝကာနံ မဟေသိနံ။

၁၇၈။ ဩဒနံ ကုမ္မာသံ ဍာကံ[၁]၊ လောဏသောဝီရကဉ္စဟံ။
အဒါသိံ ဥဇုဘူတေသု၊ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ။

၁၇၉။ စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ၊ ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမီ။
ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စ၊ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတံ။

၁၈၀။ ဥပေါသထံ ဥပဝသိဿံ၊ သဒါ သီလေသု သံဝုတာ။
သညမာ သံဝိဘာဂါ စ၊ ဝိမာနံ အာဝသာမဟံ။

၁၈၁။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ၊ မုသာဝါဒါ စ သညတာ။
ထေယျာ စ အတိစာရာ စ၊ မဇ္ဇပါနာ စ အာရကာ။

၁၈၂။ ပဉ္စသိက္ခာပဒေ ရတာ၊ အရိယသစ္စာန ကောဝိဒါ။
ဥပါသိကာ စက္ခုမတော၊ ဂေါတမဿ ယသဿိနော။

၁၈၃။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

၁၈၄။ မမ စ ဘန္တေ ဝစနေန ဘဂဝတော ပါဒေ သိရသာ ဝန္ဒေယျာသိ "လခုမာ နာမ ဘန္တေ ဥပါသိကာ ဘဂဝတော ပါဒေ သိရသာ ဝန္ဒတီ"တိ။ အနစ္ဆရိယံ ခေါ ပနေတံ ဘန္တေ ယံ မံ ဘဂဝါ အညတရသ္မိံ သာမညဖလေ ဗျာကရေယျ။ တံ ဘဂဝါ သကဒါဂါမိဖလေ ဗျာကာသီတိ။

၁၇၇။ တတ္ထ **ကေဝဋ္ဋဒ္ဝါရာ နိက္ခမ္မာ**တိ ကေဝဋ္ဋဒ္ဝါရတော နိက္ခမနဋ္ဌာနေ။

၁၇၈။ **ဍာကန္တိ** တဏ္ဍုလေယျကာဒိသာကဗျဉ္ဇနံ။ **လောဏသောဝီရကန္တိ** ဓညရသာဒီဟိ ဗဟူဟိ သမ္ဘာရေဟိ သမ္ပာဒေတဗ္ဗံ ဧကံ ပါနကံ။ "အာစာမကဉ္ဇိကလောဏူဒက"န္တိပိ ဝဒန္တိ။

ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနာဝသာနေ သာ ထေရဿ ဓမ္မဒေသနာယ သကဒါဂါမိဖလံ ပါပုဏိ။ သေသံ ဥတ္တရာဝိမာနေ ဝုတ္တနယာနုသာရေန ဧဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

လခုမာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-သာကံ (သီ)

3. Ācāmadāyikāvimānavaṇṇanā

Piṇḍāya te carantassāti Ācāmadāyikāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Rājagahe aññataraṁ kulaṁ ahivātarogena upaddutaṁ ahosi, tattha sabbe janā matā ṭhapetvā ekaṁ itthiṁ. Sā gehaṁ gehagatañca sabbaṁ dhanadhaññaṁ chaḍḍetvā maraṇabhayabhītā bhittichiddena palātā anāthā hutvā paragehaṁ gantvā tassa piṭṭhipasse vasati. Tasmiṁ gehe manussā karuṇāyantā ukkhali-ādīsu avasiṭṭhaṁ yāgubhatta-ācāmādiṁ tassā denti, sā taṁ bhuñjitvā jīvikaṁ[1] kappeti.

Tena ca samayena āyasmā Mahākassapo sattāhaṁ nirodhasamāpattiṁ samāpajjitvā tato vuṭṭhito "kaṁ nu kho ahaṁ ajja āhārapaṭiggahaṇena anuggahessāmi, duggatito ca dukkhato ca mocessāmī"ti cintento taṁ itthiṁ āsannamaraṇaṁ nirayasaṁvattanikañcassā kammaṁ katokāsaṁ disvā "ayaṁ mayi gate attanā laddhaṁ Ācāmaṁ dassati, teneva Nimmānaratidevaloke uppajjissati, evaṁ nirayūpapattito mocetvā handāhaṁ imissā saggasampattiṁ nipphādessāmī"ti pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya tassā nivesanaṭṭhānābhimukho gacchati. Atha Sakko Devānamindo aññātakavesena anekarasaṁ anekasūpabyañjanaṁ dibbāhāraṁ upanesi. Taṁ ñatvā thero "Kosiya tvaṁ katakusalo, kasmā evaṁ karosi, mā duggatānaṁ kapaṇānaṁ sampattiṁ vilumpī"ti paṭikkhipitvā tassā itthiyā purato aṭṭhāsi.

Sā theraṁ disvā "ayaṁ mahānubhāvo thero, imassa dātabbayuttakaṁ khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā idha natthi, idañca kiliṭṭhabhājanagataṁ tiṇacuṇṇarajānukiṇṇaṁ aloṇaṁ sītalaṁ apparasaṁ ācāmakañjiyamattaṁ edisassa dātuṁ na ussahāmī"ti cintetvā "aticchathā"ti āha. Thero ekapadanikkhepamattaṁ apasakkitvā aṭṭhāsi. Gehavāsino manussā bhikkhaṁ upanesuṁ, thero na sampaṭicchati. Sā duggatitthī "mameva anuggahatthāya idhāgato, mama santakameva paṭiggahetukāmo"ti ñatvā pasannamānasā ādarajātā taṁ ācāmaṁ therassa patte ākiri. Thero tassā

1. Tattha sā tesaṁ vāhassā jīvikaṁ (Sī, I)

၃-အာစာမဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ပိဏ္ဍာယ တေ စရန္တဿာတိ အာစာမဒါယိကာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ ကလန္ဒကနိဝါပေ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ရာဇဂဟေ အညတရံ ကုလံ အဟိဝါတရောဂေန ဥပဒ္ဒုတံ အဟောသိ၊ တတ္ထ သဗ္ဗေ ဇနာ မတာ ဌပေတွာ ဧကံ ဣတ္ထိံ။ သာ ဂေဟံ ဂေဟဂတဉ္စ သဗ္ဗံ ဓနဓညံ ဆဍ္ဍေတွာ မရဏဘယဘီတာ ဘိတ္တိဆိဒ္ဒေန ပလာတာ အနာထာ ဟုတွာ ပရဂေဟံ ဂန္တွာ တဿ ပိဋ္ဌိပဿေ ဝသတိ။ တသ္မိံ ဂေဟေ မနုဿာ ကရုဏာယန္တာ ဥက္ခလိအာဒီသု အဝသိဋ္ဌံ ယာဂုဘတ္တ-အာစာမာဒိံ တဿာ ဒေန္တိ၊ သာ တံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဇီဝိကံ[၁] ကပ္ပေတိ။

တေန စ သမယေန အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ သတ္တာဟံ နိရောဓသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ တတော ဝုဋ္ဌိတော "ကံ နု ခေါ အဟံ အဇ္ဇ အာဟာရပဋိဂ္ဂဟဏေန အနုဂ္ဂဟေဿာမိ၊ ဒုဂ္ဂတိတော စ ဒုက္ခတော စ မောစေဿာမီ"တိ စိန္တေန္တော တံ ဣတ္ထိံ အာသန္နမရဏံ နိရယသံဝတ္တနိကဉ္စဿာ ကမ္မံ ကတောကာသံ ဒိသွာ "အယံ မယိ ဂတေ အတ္တနာ လဒ္ဓံ အာစာမံ ဒဿတိ၊ တေနေဝ နိမ္မာနရတိဒေဝလောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ ဧဝံ နိရယူပပတ္တိတော မောစေတွာ ဟန္ဒာဟံ ဣမိဿာ သဂ္ဂသမ္ပတ္တိံ နိပ္ဖါဒေဿာမီ"တိ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ တဿာ နိဝေသနဋ္ဌာနာဘိမုခေါ ဂစ္ဆတိ။ အထ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော အညာတကဝေသေန အနေကရသံ အနေကသူပဗျဉ္ဇနံ ဒိဗ္ဗာဟာရံ ဥပနေသိ။ တံ ဉတွာ ထေရော "ကောသိယ တွံ ကတကုသလော၊ ကသ္မာ ဧဝံ ကရောသိ၊ မာ ဒုဂ္ဂတာနံ ကပဏာနံ သမ္ပတ္တိံ ဝိလုမ္ပီ"တိ ပဋိက္ခိပိတွာ တဿာ ဣတ္ထိယာ ပုရတော အဋ္ဌာသိ။

သာ ထေရံ ဒိသွာ "အယံ မဟာနုဘာဝေါ ထေရော၊ ဣမဿ ဒါတဗ္ဗယုတ္တကံ ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ ဣဓ နတ္ထိ၊ ဣဒဉ္စ ကိလိဋ္ဌဘာဇနဂတံ တိဏစုဏ္ဏရဇာနုကိဏ္ဏံ အလောဏံ သီတလံ အပ္ပရသံ အာစာမကဉ္ဇိယမတ္တံ ဧဒိသဿ ဒါတုံ န ဥဿဟာမီ"တိ စိန္တေတွာ "အတိစ္ဆထာ"တိ အာဟ။ ထေရော ဧကပဒနိက္ခေပမတ္တံ အပသက္ကိတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဂေဟဝါသိနော မနုဿာ ဘိက္ခံ ဥပနေသုံ၊ ထေရော န သမ္ပဋိစ္ဆတိ။ သာ ဒုဂ္ဂတိတ္ထီ "မမေဝ အနုဂ္ဂဟတ္ထာယ ဣဓာဂတော၊ မမ သန္တကမေဝ ပဋိဂ္ဂဟေတုကာမော"တိ ဉတွာ ပသန္နမာနသာ အာဒရဇာတာ တံ အာစာမံ ထေရဿ ပတ္တေ အာကိရိ။ ထေရော တဿာ

၁-တတ္ထ သာ တေသံ ဝါဟဿာ ဇီဝိကံ (သီ၊ ဣ)

pasādasaṁvaddhanatthaṁ bhuñjanākāraṁ dassesi, manussā āsanaṁ paññāpesuṁ. Thero tattha nisīditvā taṁ ācāmaṁ bhuñjitvā pivitvā onītapattapāṇī anumodanaṁ katvā taṁ duggatitthiṁ “tvaṁ ito tatiye attabhāve mama mātā ahosī”ti vatvā gato. Sā tena there atipasādañca[1] uppādetvā tassā rattiyā paṭhamayāme kālaṁ katvā Nimmānaratīnaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajji. Atha Sakko devarājā tassā kālakatabhāvaṁ ñatvā “kattha nu kho uppannā”ti āvajjento Tāvatiṁsesu adisvā rattiyā majjhimayāme āyasmantaṁ Mahākassapaṁ upasaṅkamitvā tassā nibbattaṭṭhānaṁ pucchanto—

185. “Piṇḍāya te carantassa, tuṇhībhūtassa tiṭṭhato.
Daliddā kapaṇā nārī, parāgāraṁ apassitā[2].

186. Yā te adāsi ācāmaṁ, pasannā sehi pāṇibhi.
Sā hitvā mānusaṁ dehaṁ, kaṁ nu sā disataṁ gatā”ti—

dve gāthā abhāsi.

185. Tattha **piṇḍāyā**ti piṇḍapātatthāya. **Tuṇhībhūtassa tiṭṭhato**ti idaṁ piṇḍāya caraṇākāradassanaṁ, uddissa tiṭṭhatoti attho. **Daliddā**ti duggatā. **Kapaṇā**ti varākī. “Daliddā”ti iminā tassā bhogapārijuññaṁ dasseti, “kapaṇā”ti iminā ñātipārijuññaṁ. **Parāgāraṁ apassitā**ti parageham nissitā, paresaṁ ghare bahipiṭṭhichadanaṁ nissāya vasantī.

186. **Kaṁ nu sā disataṁ gatā**ti chasu kāmadevalokesu uppajjavasena kaṁ nāma disaṁ gatā. Iti Sakko “therena tathā katānuggahā uḷārāya dibbasampattiyā bhāginī, na ca dissatī”ti heṭṭhā dvīsu devalokesu apassanto saṁsayāpanno pucchati.

Athassa thero—

187. “Piṇḍāya me carantassa, tuṇhībhūtassa tiṭṭhato.
Daliddā kapaṇā nārī, parāgāraṁ apassitā[2].

1. Bhattippasādañca (Sī)
2. Avassitā (Sī)

ပသာဒသံဝဍ္ဎနတ္ထံ ဘုဉ္ဇနာကာရံ ဒဿေသိ၊ မနုဿာ အာသနံ ပညာပေသုံ။ ထေရော တတ္ထ နိသီဒိတွာ တံ အာစာမံ ဘုဉ္ဇိတွာ ပိဝိတွာ ဩနီတပတ္တပါဏီ အနုမောဒနံ ကတွာ တံ ဒုဂ္ဂတိတ္ထိံ “တွံ ဣတော တတိယေ အတ္တဘာဝေ မမ မာတာ အဟောသီ”တိ ဝတွာ ဂတော။ သာ တေန ထေရေ အတိပသာဒဉ္စ[၁] ဥပ္ပါဒေတွာ တဿာ ရတ္တိယာ ပဌမယာမေ ကာလံ ကတွာ နိမ္မာနရတီနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇိ။ အထ သက္ကော ဒေဝရာဇာ တဿာ ကာလကတဘာဝံ ဉတွာ “ကတ္ထ နု ခေါ ဥပ္ပန္နာ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော တာဝတိံသေသု အဒိသွာ ရတ္တိယာ မဇ္ဈိမယာမေ အာယသ္မန္တံ မဟာကဿပံ ဥပသင်္ကမိတွာ တဿာ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆန္တော—

၁၈၅။ “ပိဏ္ဍာယ တေ စရန္တဿ၊ တုဏှီဘူတဿ တိဋ္ဌတော။
ဒလိဒ္ဒါ ကပဏာ နာရီ၊ ပရာဂါရံ အပဿိတာ[၂]။

၁၈၆။ ယာ တေ အဒါသိ အာစာမံ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။
သာ ဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ ကံ နု သာ ဒိသတံ ဂတာ”တိ—

ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။

၁၈၅။ တတ္ထ **ပိဏ္ဍာယာ**တိ ပိဏ္ဍပါတတ္ထာယ။ **တုဏှီဘူတဿ တိဋ္ဌတော**တိ ဣဒံ ပိဏ္ဍာယ စရဏာကာရဒဿနံ၊ ဥဒ္ဒိဿ တိဋ္ဌတောတိ အတ္ထော။ **ဒလိဒ္ဒါ**တိ ဒုဂ္ဂတာ။ **ကပဏာ**တိ ဝရာကီ။ “ဒလိဒ္ဒါ”တိ ဣမိနာ တဿာ ဘောဂပါရိဇုညံ ဒဿေတိ၊ “ကပဏာ”တိ ဣမိနာ ဉာတိပါရိဇုညံ။ **ပရာဂါရံ အပဿိတာ**တိ ပရဂေဟံ နိဿိတာ, ပရေသံ ဃရေ ဗဟိပိဋ္ဌိစ္ဆဒနံ နိဿာယ ဝသန္တီ။

၁၈၆။ **ကံ နု သာ ဒိသတံ ဂတာ**တိ ဆသု ကာမဒေဝလောကေသု ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန ကံ နာမ ဒိသံ ဂတာ။ ဣတိ သက္ကော “ထေရေန တထာ ကတာနုဂ္ဂဟာ ဥဠာရာယ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ ဘာဂိနီ၊ န စ ဒိဿတီ”တိ ဟေဋ္ဌာ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု အပဿန္တော သံသယာပန္နော ပုစ္ဆတိ။

အထဿ ထေရော—

၁၈၇။ “ပိဏ္ဍာယ မေ စရန္တဿ၊ တုဏှီဘူတဿ တိဋ္ဌတော။
ဒလိဒ္ဒါ ကပဏာ နာရီ၊ ပရာဂါရံ အပဿိတာ[၂]။

၁-ဘတ္တိပ္ပသာဒဉ္စ (သီ)
၂-အဝဿိတာ (သီ)

188. Yā me adāsi ācāmaṁ, pasannā sehi pāṇibhi.
Sā hitvā mānusaṁ dehaṁ, vippamuttā ito cutā.

189. Nimmānaratino nāma, santi devā mahiddhikā.
Tattha sā sukhitā nārī, modatācāmadāyikā”ti[1]—

pucchitaniyāmeneva paṭivacanaṁ dento tassā nibbattaṭṭhānaṁ kathesi.

188. Tattha **vippamuttā**ti tato manussadobhaggiyato paramakāruññavuttito vippamuttā apagatā.

189. **Modatācāmadāyikā**ti Ācāmamattadāyikā sāpi nāma pañcame kāmasagge dibbasampattiyā modati, passa tāva khettasampattiphalanti[2] dasseti.

Puna Sakko tassā dānassa mahapphalataṁ mahānisaṁsatañca sutvā taṁ thomento—

190. “Aho dānaṁ varākiyā, Kassape suppatiṭṭhitaṁ.
Parābhatena dānena, ijjhittha vata dakkhiṇā.

191. Yā mahesittaṁ kāreyya, cakkavattissa rājino.
Nārī sabbaṅgakalyāṇī, bhattu cānomadassikā.
Etassācāmadānassa, kalaṁ nāgghati soḷasiṁ.

192. Sataṁ nikkhā sataṁ assā, sataṁ assatarīrathā.
Sataṁ kaññāsahassāni, āmuttamaṇikuṇḍalā.
Etassācāmadānassa, kalaṁ nāgghanti soḷasiṁ.

193. Sataṁ Hemavatā nāgā, īsādantā urūḷhavā.
Suvaṇṇakacchā mātaṅgā, hemakappanavāsasā.
Etassācāmadānassa, kalaṁ nāgghanti soḷasiṁ.

194. Catunnamapi dīpānaṁ, issaraṁ yodha kāraye.
Etassācāmadānassa, kalaṁ nāgghati soḷasin”ti—āha.

1. Moditācāmadāyikāti (I, Ka) 2. Khettasampattibalanti (Sī)

၁၈၈။ ယာ မေ အဒါသိ အာစာမံ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။
သာ ဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ ဝိပ္ပမုတ္တာ ဣတော စုတာ။

၁၈၉။ နိမ္မာနရတိနော နာမ၊ သန္တိ ဒေဝါ မဟိဒ္ဓိကာ။
တတ္ထ သာ သုခိတာ နာရီ၊ မောဒတာစာမဒါယိကာ”တိ[၁]—

ပုစ္ဆိတနိယာမေနေဝ ပဋိဝစနံ ဒေန္တော တဿာ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ကထေသိ။

၁၈၈။ တတ္ထ **ဝိပ္ပမုတ္တာ**တိ တတော မနုဿဒေါဘဂ္ဂိယတော ပရမကာရုညဝုတ္တိတော ဝိပ္ပမုတ္တာ အပဂတာ။

၁၈၉။ **မောဒတာစာမဒါယိကာ**တိ အာစာမမတ္တဒါယိကာ သာပိ နာမ ပဉ္စမေ ကာမသဂ္ဂေ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ မောဒတိ၊ ပဿ တာဝ ခေတ္တသမ္ပတ္တိဖလန္တိ[၂] ဒဿေတိ။

ပုန သက္ကော တဿာ ဒါနဿ မဟပ္ဖလတံ မဟာနိသံသတဉ္စ သုတွာ တံ ထောမေန္တော—

၁၉၀။ “အဟော ဒါနံ ဝရာကိယာ၊ ကဿပေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတံ။
ပရာဘတေန ဒါနေန၊ ဣဇ္ဈိတ္ထ ဝတ ဒက္ခိဏာ။

၁၉၁။ ယာ မဟေသိတ္တံ ကာရေယျ၊ စက္ကဝတ္တိဿ ရာဇိနော။
နာရီ သဗ္ဗင်္ဂကလျာဏီ၊ ဘတ္တု စာနောမဒဿိကာ။
ဧတဿာစာမဒါနဿ၊ ကလံ နာဂ္ဃတိ သောဠသိံ။

၁၉၂။ သတံ နိက္ခာ သတံ အဿာ၊ သတံ အဿတရီရထာ။
သတံ ကညာသဟဿာနိ၊ အာမုတ္တမဏိကုဏ္ဍလာ။
ဧတဿာစာမဒါနဿ၊ ကလံ နာဂ္ဃန္တိ သောဠသိံ။

၁၉၃။ သတံ ဟေမဝတာ နာဂါ၊ ဤသာဒန္တာ ဥရူဠှဝါ။
သုဝဏ္ဏကစ္ဆာ မာတင်္ဂါ၊ ဟေမကပ္ပနဝါသသာ။
ဧတဿာစာမဒါနဿ၊ ကလံ နာဂ္ဃန္တိ သောဠသိံ။

၁၉၄။ စတုန္နမပိ ဒီပါနံ၊ ဣဿရံ ယောဓ ကာရယေ။
ဧတဿာစာမဒါနဿ၊ ကလံ နာဂ္ဃတိ သောဠသိ”န္တိ—အာဟ။

၁-မောဒိတာစာမဒါယိကာတိ (ဣ၊ က) ၂-ခေတ္တသမ္ပတ္တိဗလန္တိ (သီ)

190. Tattha **aho**ti acchariyatthe nipāto. **Varākiyā**ti kapaṇiyā. **Parābhatenā**ti parato ānītena, paresaṁ gharato uñchācariyāya laddhenāti attho. **Dānenā**ti dātabbena ācāmamattena deyyadhammena. **Ijjhitthavata dakkhiṇā**ti dakkhiṇā dānaṁ aho nipphajjittha, aho mahapphalā mahājutikā mahāvipphārā ahuvatthāti attho.

191. Idāni "itthiratanādīnipi tassa dānassa satabhāgampi sahassabhāgampi na upentī"ti dassetuṁ **"yā mahesittaṁ kāreyyā"**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **sabbaṅgakalyāṇī**ti "nātidīghā nātirassā nātikisā nātithūlā nātikāḷī nāccodātā atikkantā mānusavaṇṇaṁ appattā dibbavaṇṇan"ti evaṁ vuttehi sabbehi aṅgehi kāraṇehi, sabbehi vā aṅgapaccaṅgehi kalyāṇī sobhanā sundarā. **Bhattu cānomadassikā**ti sāmikassa alāmakadassanā sātisayaṁ dassanīyā pāsādikā. **Etassācāmadānassa, kalaṁ nāgghati soḷasin**ti etassa etāya dinnassa ācāmadānassa phalaṁ soḷasabhāgaṁ katvā tato ekaṁ bhāgaṁ puna soḷasabhāgaṁ katvā gahitabhāgasaṅkhātaṁ soḷasiṁ kalaṁ cakkavattiraññno[1] itthiratanabhāvopi nāgghati nānubhoti na pāpuṇāti. "Suvaṇṇassa pañcadasadharaṇaṁ nikkhan"ti vadanti, "satadharaṇan"ti apare.

193. **Hemavatā**ti Himavati jātā, Hemavatajātikā vā. Te hi mahantā thāmajavasampannā ca honti. **Īsādantā**ti rathīsāsadisadantā[2], thokaṁyeva avanatadantāti attho. Tena visālakadāṭhībhāvaṁ[3] nivāreti. **Urūḷhavā**ti thāmajavaparakkamehi brūhanto, mahantaṁ yuddhakiccaṁ vahituṁ samatthāti attho. **Suvaṇṇakacchā**ti hemamayagīveyyakapaṭimukkā[4]. Kacchasīsena hi sabbaṁ hatthiyoggaṁ[5] vadati. **Hemakappanavāsasā**ti suvaṇṇakhacitagajattharaṇakaṅkanādihatthālaṅkārasampannā[6].

194. **Catunnamapi dīpānaṁ issaran**ti dvisahassaparittadīpaparivārānaṁ Jambudīpādīnaṁ catunnaṁ mahādīpānaṁ issariyaṁ. Tena sattaratanasamujjalaṁ sakalaṁ cakkavattisiriṁ vadati. Yaṁ panettha avuttaṁ, taṁ heṭṭhā vuttanayameva.

---

1. Cakkavattissa rājino (Sī)
2. Rathasīsasadisadantā (Sī, I)
3. Visālatādibhāvaṁ (I)
4. Hemamayagīveyyakādiyuttā (I)
5. Hatthiyuttaṁ (Ka)
6. Hatthālaṅkārasannāhā (Sī)

၁၉၀။ တတ္ထ **အဟော**တိ အစ္ဆရိယတ္ထေ နိပါတော။ **ဝရာကိယာ**တိ ကပဏိယာ။ **ပရာဘတေနာ**တိ ပရတော အာနီတေန၊ ပရေသံ ဃရတော ဥဉ္ဆာစရိယာယ လဒ္ဓေနာတိ အတ္ထော။ **ဒါနေနာ**တိ ဒါတဗ္ဗေန အာစာမမတ္တေန ဒေယျဓမ္မေန။ **ဣဇ္ဈိတ္ထ ဝတ ဒက္ခိဏာ**တိ ဒက္ခိဏာ ဒါနံ အဟော နိပ္ဖဇ္ဇိတ္ထ၊ အဟော မဟပ္ဖလာ မဟာဇုတိကာ မဟာဝိပ္ဖာရာ အဟုဝတ္ထာတိ အတ္ထော။

၁၉၁။ ဣဒါနိ "ဣတ္ထိရတနာဒီနိပိ တဿ ဒါနဿ သတဘာဂမ္ပိ သဟဿဘာဂမ္ပိ န ဥပေန္တီ"တိ ဒဿေတုံ "**ယာ မဟေသိတ္တံ ကာရေယျာ**"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **သဗ္ဗင်္ဂကလျာဏီ**တိ "နာတိဒီဃာ နာတိရဿာ နာတိကိသာ နာတိထူလာ နာတိကာဠီ နာစ္စောဒါတာ အတိက္ကန္တာ မာနုသဝဏ္ဏံ အပ္ပတ္တာ ဒိဗ္ဗဝဏ္ဏ"န္တိ ဧဝံ ဝုတ္တေဟိ သဗ္ဗေဟိ အင်္ဂေဟိ ကာရဏေဟိ, သဗ္ဗေဟိ ဝါ အင်္ဂပစ္စင်္ဂေဟိ ကလျာဏီ သောဘနာ သုန္ဒရာ။ **ဘတ္တု စာနောမဒဿိကာ**တိ သာမိကဿ အလာမကဒဿနာ သာတိသယံ ဒဿနီယာ ပါသာဒိကာ။ **ဧတဿာစာမဒါနဿ၊ ကလံ နာဂ္ဃတိ သောဠသိ**န္တိ ဧတဿ ဧတာယ ဒိန္နဿ အာစာမဒါနဿ ဖလံ သောဠသဘာဂံ ကတွာ တတော ဧကံ ဘာဂံ ပုန သောဠသဘာဂံ ကတွာ ဂဟိတဘာဂသင်္ခါတံ သောဠသိံ ကလံ စက္ကဝတ္တိရညော[၁] ဣတ္ထိရတနဘာဝေါပိ နာဂ္ဃတိ နာနုဘောတိ န ပါပုဏာတိ။ "သုဝဏ္ဏဿ ပဉ္စဒသဓရဏံ နိက္ခ"န္တိ ဝဒန္တိ၊ "သတဓရဏ"န္တိ အပရေ။

၁၉၃။ **ဟေမဝတာ**တိ ဟိမဝတိ ဇာတာ, ဟေမဝတဇာတိကာ ဝါ။ တေ ဟိ မဟန္တာ ထာမဇဝသမ္ပန္နာ စ ဟောန္တိ။ **ဤသာဒန္တာ**တိ ရထီသာသဒိသဒန္တာ[၂]၊ ထောကံယေဝ အဝနတဒန္တာတိ အတ္ထော။ တေန ဝိသာလကဒါဌီဘာဝံ[၃] နိဝါရေတိ။ **ဥရူဠှဝါ**တိ ထာမဇဝပရက္ကမေဟိ ဗြူဟန္တော၊ မဟန္တံ ယုဒ္ဓကိစ္စံ ဝဟိတုံ သမတ္ထာတိ အတ္ထော။ **သုဝဏ္ဏကစ္ဆာ**တိ ဟေမမယဂီဝေယျကပဋိမုက္ကာ[၄]။ ကစ္ဆသီသေန ဟိ သဗ္ဗံ ဟတ္ထိယောဂ္ဂံ[၅] ဝဒတိ။ **ဟေမကပ္ပနဝါသသာ**တိ သုဝဏ္ဏခစိတဂဇတ္ထရဏကင်္ကနာဒိဟတ္ထာလင်္ကာရသမ္ပန္နာ[၆]။

၁၉၄။ **စတုန္နမပိ ဒီပါနံ ဣဿရ**န္တိ ဒွိသဟဿပရိတ္တဒီပပရိဝါရာနံ ဇမ္ဗုဒီပါဒီနံ စတုန္နံ မဟာဒီပါနံ ဣဿရိယံ။ တေန သတ္တရတနသမုဇ္ဇလံ သကလံ စက္ကဝတ္တိသိရိံ ဝဒတိ။ ယံ ပနေတ္ထ အဝုတ္တံ၊ တံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

၁-စက္ကဝတ္တိဿ ရာဇိနော (သီ)
၂-ရထသီသသဒိသဒန္တာ (သီ၊ ဣ)
၃-ဝိသာလတာဒိဘာဝံ (ဣ)
၄-ဟေမမယဂီဝေယျကာဒိယုတ္တာ (ဣ)
၅-ဟတ္ထိယုတ္တံ (က)
၆-ဟတ္ထာလင်္ကာရသန္နာဟာ (သီ)

Idha Sakkena devarājena attanā ca vuttaṁ sabbaṁ āyasmā Mahākassapatthero Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya vitthārena dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Ācāmadāyikāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Caṇḍālivimānavaṇṇanā

Caṇḍāli vanda pādānīti Caṇḍālivimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharanto paccūsavelāyaṁ Buddhāciṇṇaṁ mahākaruṇāsamāpattiṁ samāpajjitvā uṭṭhāya lokaṁ olokento addasa tasmiṁyeva nagare caṇḍālāvasathe[1] vasantiṁ ekaṁ mahallikaṁ caṇḍāliṁ khīṇāyukaṁ, nirayasaṁvattanikañcassā kammaṁ upaṭṭhitaṁ, so mahākaruṇāya samussāhitamānaso "saggasaṁvattanikaṁ kammaṁ kāretvā tenassā nirayūpapattiṁ nisedhetvā sagge patiṭṭhāpessāmī"ti cintetvā mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ Rājagahaṁ piṇḍāya pavisati. Tena ca samayena sā caṇḍālī daṇḍaṁ olubbha nagarato nikkhamantī Bhagavantaṁ āgacchantaṁ disvā abhimukhī hutvā aṭṭhāsi. Bhagavāpi tassā gamanaṁ nivārento viya purato aṭṭhāsi. Athāyasmā Mahāmoggallāno Satthu cittaṁ ñatvā tassā ca āyuparikkhayaṁ Bhagavato vandanāya taṁ niyojento—

195. "Caṇḍāli vanda pādāni, Gotamassa yasassino.
Tameva[2] anukampāya, aṭṭhāsi isisattamo[3].

196. Abhippasādehi manaṁ, arahantamhi tādini[4].
Khippaṁ pañjalikā vanda, parittaṁ tava jīvitan"ti—

gāthādvayamāha.

195. Tattha **caṇḍālī**ti jāti-āgatena nāmena taṁ ālapati. **Vandā**ti abhivādaya. **Pādānī**ti sadevakassa lokassa saraṇāni

---

1. Caṇḍālagāme (Ka)
2. Taveva (Sī)
3. Isisuttamo (Sī)
4. Tādine (Ka)

ဣဓ သက္ကေန ဒေဝရာဇေန အတ္တနာ စ ဝုတ္တံ သဗ္ဗံ အာယသ္မာ မဟာကဿပတ္ထေရော ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

အာစာမဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-စဏ္ဍာလိဝိမာနဝဏ္ဏနာ

စဏ္ဍာလိ ဝန္ဒ ပါဒါနီတိ စဏ္ဍာလိဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရန္တော ပစ္စူသဝေလာယံ ဗုဒ္ဓါစိဏ္ဏံ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဥဋ္ဌာယ လောကံ ဩလောကေန္တော အဒ္ဒသ တသ္မိံယေဝ နဂရေ စဏ္ဍာလာဝသထေ[၁] ဝသန္တိံ ဧကံ မဟလ္လိကံ စဏ္ဍာလိံ ခီဏာယုကံ၊ နိရယသံဝတ္တနိကဉ္စဿာ ကမ္မံ ဥပဋ္ဌိတံ၊ သော မဟာကရုဏာယ သမုဿာဟိတမာနသော "သဂ္ဂသံဝတ္တနိကံ ကမ္မံ ကာရေတွာ တေနဿာ နိရယူပပတ္တိံ နိသေဓေတွာ သဂ္ဂေ ပတိဋ္ဌာပေဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတိ။ တေန စ သမယေန သာ စဏ္ဍာလီ ဒဏ္ဍံ ဩလုဗ္ဘ နဂရတော နိက္ခမန္တီ ဘဂဝန္တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ အဘိမုခီ ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဘဂဝါပိ တဿာ ဂမနံ နိဝါရေန္တော ဝိယ ပုရတော အဋ္ဌာသိ။ အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော သတ္ထု စိတ္တံ ဉတွာ တဿာ စ အာယုပရိက္ခယံ ဘဂဝတော ဝန္ဒနာယ တံ နိယောဇေန္တော—

၁၉၅။ "စဏ္ဍာလိ ဝန္ဒ ပါဒါနိ၊ ဂေါတမဿ ယသဿိနော။
တမေဝ[၂] အနုကမ္ပာယ၊ အဋ္ဌာသိ ဣသိသတ္တမော[၃]။

၁၉၆။ အဘိပ္ပသာဒေဟိ မနံ၊ အရဟန္တမှိ တာဒိနိ[၄]။
ခိပ္ပံ ပဉ္ဇလိကာ ဝန္ဒ၊ ပရိတ္တံ တဝ ဇီဝိတ"န္တိ—

ဂါထာဒွယမာဟ။

၁၉၅။ တတ္ထ **စဏ္ဍာလီ**တိ ဇာတိအာဂတေန နာမေန တံ အာလပတိ။ **ဝန္ဒာ**တိ အဘိဝါဒယ။ **ပါဒါနီ**တိ သဒေဝကဿ လောကဿ သရဏာနိ

၁-စဏ္ဍာလဂါမေ (က)
၂-တဝေဝ (သီ)
၃-ဣသိသုတ္တမော (သီ)
၄-တာဒိနေ (က)

caraṇāni. **Tameva anukampāyā**ti tameva anuggaṇhanatthaṁ, apāyūpapattito[1] nisedhetvā sagge nibbattāpanatthanti adhippāyo. **Aṭṭhāsī**ti nagarampi apavisitvā ṭhito. **Isisattamo**ti lokiyasekkhāsekkhapaccekabuddha-isīhi uttamo ukkaṭṭhatamo, atha vā Buddha-isīnaṁ Vipassi-ādīnaṁ sattamoti isisattamo.

196. **Abhippasādehi manan**ti "Sammāsambuddho Bhagavā"ti tava cittaṁ pasādehi. **Arahantamhi tādinī**ti ārakattā kilesānaṁ, tesaṁyeva arīnaṁ hatattā, saṁsāracakkassa arānaṁ hatattā, paccayānaṁ arahattā, pāpakaraṇe rahābhāvā ca arahante, iṭṭhādīsu tādibhāvappattiyā tādimhi. **Khippaṁ pañjalikā vandā**ti sīghaṁyeva paggahita-añjalikā hutvā vandassu. Kasmāti ce? **Parittaṁ tava jīvitan**ti, idāneva bhijjanasabhāvattā parittaṁ ati-ittaraṁ.

Iti thero gāthādvayena Bhagavato guṇe pakittento attano ānubhāve ṭhatvā tassā ca khīṇāyukatāvibhāvanena saṁvejento Satthu vandanāya niyojesi. Sā ca taṁ sutvā saṁvegajātā Satthari pasannamānasāva hutvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā añjaliṁ katvā namassamānā Buddhagatāya pītiyā ekaggacittā hutvā aṭṭhāsi. Bhagavā "alamettakametissā saggūpapattiyā"ti nagaraṁ pāvisi saddhiṁ bhikkhusaṁghena. Atha naṁ ekā bhantā gāvī taruṇavacchā tato eva abhidhāvantī siṅgena paharitvā jīvitā voropesi. Taṁ sabbaṁ dassetuṁ saṅgītikārā—

197. "Coditā bhāvitattena, sarīrantimadhārinā.
Caṇḍālī vandi pādāni, Gotamassa yasassino.

198. Tamenaṁ avadhī gāvī, caṇḍāliṁ pañjaliṁ ṭhitaṁ.
Namassamānaṁ Sambuddhaṁ, andhakāre pabhaṅkaran"ti—

gāthādvayamāhaṁsu.

198. Tattha **pañjaliṁ ṭhitaṁ namassamānaṁ Sambuddhan**ti gatepi Bhagavati[2] Buddhārammaṇāya pītiyā samāhitā hutvā sammukhā viya añjaliṁ paggayha

1. Apāyuppattito (Sī) 2. Mahesiṁ Bhagavantaṁ (Ka)

စရဏာနိ။ **တမေဝ အနုကမ္ပာယာ**တိ တမေဝ အနုဂ္ဂဏှနတ္ထံ၊ အပါယူပပတ္တိတော[၁] နိသေဓေတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တာပနတ္ထန္တိ အဓိပ္ပါယော။ **အဋ္ဌာသီ**တိ နဂရမ္ပိ အပဝိသိတွာ ဌိတော။ **ဣသိသတ္တမော**တိ လောကိယသေက္ခာသေက္ခပစ္စေကဗုဒ္ဓဣသီဟိ ဥတ္တမော ဥက္ကဋ္ဌတမော၊ အထ ဝါ ဗုဒ္ဓဣသီနံ ဝိပဿိအာဒီနံ သတ္တမောတိ ဣသိသတ္တမော။

၁၉၆။ **အဘိပ္ပသာဒေဟိ မန**န္တိ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ"တိ တဝ စိတ္တံ ပသာဒေဟိ။ **အရဟန္တမှိ တာဒိနီ**တိ အာရကတ္တာ ကိလေသာနံ, တေသံယေဝ အရီနံ ဟတတ္တာ, သံသာရစက္ကဿ အရာနံ ဟတတ္တာ, ပစ္စယာနံ အရဟတ္တာ, ပါပကရဏေ ရဟာဘာဝါ စ အရဟန္တေ၊ ဣဋ္ဌာဒီသု တာဒိဘာဝပ္ပတ္တိယာ တာဒိမှိ။ **ခိပ္ပံ ပဉ္ဇလိကာ ဝန္ဒာ**တိ သီဃံယေဝ ပဂ္ဂဟိတအဉ္ဇလိကာ ဟုတွာ ဝန္ဒဿု။ ကသ္မာတိ စေ? **ပရိတ္တံ တဝ ဇီဝိတ**န္တိ၊ ဣဒါနေဝ ဘိဇ္ဇနသဘာဝတ္တာ ပရိတ္တံ အတိဣတ္တရံ။

ဣတိ ထေရော ဂါထာဒွယေန ဘဂဝတော ဂုဏေ ပကိတ္တေန္တော အတ္တနော အာနုဘာဝေ ဌတွာ တဿာ စ ခီဏာယုကတာဝိဘာဝနေန သံဝေဇေန္တော သတ္ထု ဝန္ဒနာယ နိယောဇေသိ။ သာ စ တံ သုတွာ သံဝေဂဇာတာ သတ္ထရိ ပသန္နမာနသာဝ ဟုတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ကတွာ နမဿမာနာ ဗုဒ္ဓဂတာယ ပီတိယာ ဧကဂ္ဂစိတ္တာ ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဘဂဝါ "အလမေတ္တကမေတိဿာ သဂ္ဂူပပတ္တိယာ"တိ နဂရံ ပါဝိသိ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေန။ အထ နံ ဧကာ ဘန္တာ ဂါဝီ တရုဏဝစ္ဆာ တတော ဧဝ အဘိဓာဝန္တီ သိင်္ဂေန ပဟရိတွာ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ။ တံ သဗ္ဗံ ဒဿေတုံ သင်္ဂီတိကာရာ—

၁၉၇။ "စောဒိတာ ဘာဝိတတ္တေန၊ သရီရန္တိမဓာရိနာ။
စဏ္ဍာလီ ဝန္ဒိ ပါဒါနိ၊ ဂေါတမဿ ယသဿိနော။

၁၉၈။ တမေနံ အဝဓိ ဂါဝီ၊ စဏ္ဍာလိံ ပဉ္ဇလိံ ဌိတံ။
နမဿမာနံ သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ အန္ဓကာရေ ပဘင်္ကရ"န္တိ—

ဂါထာဒွယမာဟံသု။

၁၉၈။ တတ္ထ **ပဉ္ဇလိံ ဌိတံ နမဿမာနံ သမ္ဗုဒ္ဓ**န္တိ ဂတေပိ ဘဂဝတိ[၂] ဗုဒ္ဓါရမ္မဏာယ ပီတိယာ သမာဟိတာ ဟုတွာ သမ္မုခါ ဝိယ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ

၁-အပါယုပ္ပတ္တိတော (သီ) ၂-မဟေသိံ ဘဂဝန္တံ (က)

namassamānaṁ ṭhitaṁ. **Andhakāre**ti avijjandhakārena sakalena kilesandhakārena ca andhakāre loke. **Pabhaṅkaran**ti ñāṇobhāsakaraṁ.

Sā ca tato cutā Tāvatiṁsesu nibbatti, accharānaṁ satasahassaṁ cassā parivāro ahosi. Tadaheva ca sā saha vimānena āgantvā vimānato otaritvā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ upasaṅkamitvā vandi. Tamatthaṁ dassetuṁ—

199. “Khīṇāsavaṁ vigatarajaṁ anejaṁ,
Ekaṁ araññamhi raho nisinnaṁ.
Deviddhipattā upasaṅkamitvā,
Vandāmi taṁ vīra mahānubhāvan”ti—

devatā āha. Taṁ thero pucchi—

200. “Suvaṇṇavaṇṇā jalitā mahāyasā,
Vimānamoruyha anekacittā.
Parivāritā accharāsaṅgaṇena[1],
Kā tvaṁ subhe devate vandase maman”ti.

200. Tattha **jalitā**ti attano sarīrappabhāya vatthābharaṇādīnaṁ obhāsena ca jalantī jotentī. **Mahāyasā**ti mahāparivārā. **Vimānamoruyhā**ti vimānato oruyha. **Anekacittā**ti anekavidhacittatāyuttā. **Subhe**ti subhaguṇe. **Maman**ti maṁ.

Evaṁ therena pucchitā puna sā—

201. “Ahaṁ bhaddante caṇḍālī, tayā vīrena pesitā.
Vandiṁ arahato pāde, Gotamassa yasassino.

202. Sāhaṁ vanditvā pādāni, cutā caṇḍālayoniyā.
Vimānaṁ sabbato bhaddaṁ, upapannamhi Nandane.

203. Accharānaṁ satasahassaṁ, purakkhatvāna tiṭṭhati.
Tāsāhaṁ pavarā seṭṭhā, vaṇṇena yasasāyunā.

1. Accharānaṁ gaṇena (Sī)

နမဿမာနံ ဌိတံ။ **အန္ဓကာရေ**တိ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရေန သကလေန ကိလေသန္ဓကာရေန စ အန္ဓကာရေ လောကေ။ **ပဘင်္ကရ**န္တိ ဉာဏောဘာသကရံ။

သာ စ တတော စုတာ တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိ၊ အစ္ဆရာနံ သတသဟဿံ စဿာ ပရိဝါရော အဟောသိ။ တဒဟေဝ စ သာ သဟ ဝိမာနေန အာဂန္တွာ ဝိမာနတော ဩတရိတွာ အာယသ္မန္တံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိ။ တမတ္ထံ ဒဿေတုံ—

၁၉၉။ “ခီဏာသဝံ ဝိဂတရဇံ အနေဇံ၊
ဧကံ အရညမှိ ရဟော နိသိန္နံ။
ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တာ ဥပသင်္ကမိတွာ၊
ဝန္ဒာမိ တံ ဝီရ မဟာနုဘာဝ”န္တိ—

ဒေဝတာ အာဟ။ တံ ထေရော ပုစ္ဆိ—

၂၀၀။ “သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဇလိတာ မဟာယသာ၊
ဝိမာနမောရုယှ အနေကစိတ္တာ။
ပရိဝါရိတာ အစ္ဆရာသင်္ဂဏေန[၁]၊
ကာ တွံ သုဘေ ဒေဝတေ ဝန္ဒသေ မမ”န္တိ။

၂၀၀။ တတ္ထ **ဇလိတာ**တိ အတ္တနော သရီရပ္ပဘာယ ဝတ္ထာဘရဏာဒီနံ ဩဘာသေန စ ဇလန္တီ ဇောတေန္တီ။ **မဟာယသာ**တိ မဟာပရိဝါရာ။ **ဝိမာနမောရုယှာ**တိ ဝိမာနတော ဩရုယှ။ **အနေကစိတ္တာ**တိ အနေကဝိဓစိတ္တတာယုတ္တာ။ **သုဘေ**တိ သုဘဂုဏေ။ **မမ**န္တိ မံ။

ဧဝံ ထေရေန ပုစ္ဆိတာ ပုန သာ—

၂၀၁။ “အဟံ ဘဒ္ဒန္တေ စဏ္ဍာလီ၊ တယာ ဝီရေန ပေသိတာ။
ဝန္ဒိံ အရဟတော ပါဒေ၊ ဂေါတမဿ ယသဿိနော။

၂၀၂။ သာဟံ ဝန္ဒိတွာ ပါဒါနိ၊ စုတာ စဏ္ဍာလယောနိယာ။
ဝိမာနံ သဗ္ဗတော ဘဒ္ဒံ၊ ဥပပန္နမှိ နန္ဒနေ။

၂၀၃။ အစ္ဆရာနံ သတသဟဿံ၊ ပုရက္ခတွာန တိဋ္ဌတိ။
တာသာဟံ ပဝရာ သေဋ္ဌာ၊ ဝဏ္ဏေန ယသသာယုနာ။

၁-အစ္ဆရာနံ ဂဏေန (သီ)

204. Pahūtakatakalyāṇā, sampajānā paṭissatā.
Muniṁ kāruṇikaṁ loke, taṁ bhante vanditumāgatā”ti—

catasso gāthāyo āha.

201-4. Tattha **pesitā**ti “Caṇḍāli vanda pādānī”ti-ādinā vandanāya uyyojitā. Yadipi taṁ vandanāmayaṁ puññaṁ pavattikkhaṇavasena parittaṁ, khettamahantatāya pana phalamahantatāya ca ativiya mahantamevāti āha “**pahūtakatakalyāṇā**”ti. Tathā Buddhārammaṇāya pītiyā pavattikkhaṇe paññāya satiyā ca visadabhāvaṁ[1] sandhāyāha “**sampajānā paṭissatā**”ti. Puna—

205. “Idaṁ vatvāna caṇḍālī, kataññū katavedinī.
Vanditvā arahato pāde, tatthevantaradhāyathā”ti—

gāthā saṅgītikārehi ṭhapitā.

205. Tattha **caṇḍālī**ti caṇḍālībhūtapubbāti katvā vuttaṁ, devaloke ca idamāciṇṇaṁ, yaṁ manussaloke niruḷhasamaññāya vohāro. Sesaṁ vuttanayameva.

Āyasmā pana Mahāmoggallāno imaṁ pavattiṁ Bhagavato ārocesi. Bhagavā tamatthaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Caṇḍālivimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Bhadditthivimānavaṇṇanā

Nīlā pītā ca kāḷā cāti Bhadditthivimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena ca samayena Kimilanagare[2] Rohako nāma gahapatiputto ahosi saddho pasanno sīlācārasampanno. Tasmiṁ yeva ca nagare tena samānamahābhoge kule ekā dārikā ahosi saddhā

1. Visāradabhāvaṁ (Sī) 2. Kimbilanagare (Sī, I)

၂၀၄။ ပဟူတကတကလျာဏာ၊ သမ္ပဇာနာ ပဋိဿတာ။
မုနိံ ကာရုဏိကံ လောကေ၊ တံ ဘန္တေ ဝန္ဒိတုမာဂတာ”တိ—

စတဿော ဂါထာယော အာဟ။

၂၀၁-၄။ တတ္ထ **ပေသိတာ**တိ “စဏ္ဍာလိ ဝန္ဒ ပါဒါနိ”တိအာဒိနာ ဝန္ဒနာယ ဥယျောဇိတာ။ ယဒိပိ တံ ဝန္ဒနာမယံ ပုညံ ပဝတ္တိက္ခဏဝသေန ပရိတ္တံ၊ ခေတ္တမဟန္တတာယ ပန ဖလမဟန္တတာယ စ အတိဝိယ မဟန္တမေဝါတိ အာဟ “**ပဟူတကတကလျာဏာ**”တိ။ တထာ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏာယ ပီတိယာ ပဝတ္တိက္ခဏေ ပညာယ သတိယာ စ ဝိသဒဘာဝံ[၁] သန္ဓာယာဟ “**သမ္ပဇာနာ ပဋိဿတာ**”တိ။ ပုန—

၂၀၅။ “ဣဒံ ဝတွာန စဏ္ဍာလီ၊ ကတညူ ကတဝေဒိနီ။
ဝန္ဒိတွာ အရဟတော ပါဒေ၊ တတ္ထေဝန္တရဓာယထာ”တိ—

ဂါထာ သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဌပိတာ။

၂၀၅။ တတ္ထ **စဏ္ဍာလီ**တိ စဏ္ဍာလီဘူတပုဗ္ဗာတိ ကတွာ ဝုတ္တံ၊ ဒေဝလောကေ စ ဣဒမာစိဏ္ဏံ၊ ယံ မနုဿလောကေ နိရုဠှသမညာယ ဝေါဟာရော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

အာယသ္မာ ပန မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဣမံ ပဝတ္တိံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ တမတ္ထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

စဏ္ဍာလိဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-ဘဒ္ဒိတ္ထိဝိမာနဝဏ္ဏနာ

နီလာ ပီတာ စ ကာဠာ စာတိ ဘဒ္ဒိတ္ထိဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ။ တေန စ သမယေန ကိမိလနဂရေ[၂] ရောဟကော နာမ ဂဟပတိပုတ္တော အဟောသိ သဒ္ဓေါ ပသန္နော သီလာစာရသမ္ပန္နော။ တသ္မိံယေဝ စ နဂရေ တေန သမာနမဟာဘောဂေ ကုလေ ဧကာ ဒါရိကာ အဟောသိ သဒ္ဓါ

၁-ဝိသာရဒဘာဝံ (သီ) ၂-ကိမ္ဗိလနဂရေ (သီ၊ ဣ)

pasannā pakatiyāpi bhaddatāya Bhaddāti nāmena. Atha Rohakassa mātāpitaro taṁ kumāriṁ[1] vāretvā tādise kāle[2] taṁ ānetvā āvāhavivāhaṁ akaṁsu. Te ubhopi samaggavāsaṁ vasanti. Sā attano ācārasampattiyā “Bhadditthī”ti tasmiṁ nagare pākaṭā paññātā ahosi.

Tena ca samayena aggasāvakā pañcasatapañcasatabhikkhuparivārā janapadacārikaṁ carantā Kimilanagaraṁ pāpuṇiṁsu. Rohako tesaṁ tattha gatabhāvaṁ ñatvā somanassajāto there upasaṅkamitvā vanditvā svātanāya nimantetvā dutiyadivase paṇītena khādanīyena bhojanīyena saparivāre te santappetvā saputtadāro tehi desitaṁ dhammadesanaṁ sutvā tesaṁ ovāde patiṭṭhahanto saraṇāni gaṇhi, pañca sīlāni samādiyi. Bhariyā panassa aṭṭhamīcātuddasīpannarasīpāṭihāriyapakkhesu uposathaṁ upavasi, visesato sīlācārasampannā ahosi devatāhi ca anukampitā, tāya eva ca devatānukampāya attano upari patitaṁ micchāpavādaṁ niraṁkatvā[3] suvisuddhasīlācāratāya ativiya loke patthaṭayasā ahosi.

Sā hi sayaṁ Kimilanagare ṭhitā attano sāmikassa vaṇijjāvasena Takkasilāyaṁ vasantassa ussavadivase sahāyehi ussāhitassa nakkhattakīḷācitte uppanne gharadevatāya attano dibbānubhāvena taṁ tattha netvā sāmikena saha yojitā teneva samāgamena patiṭṭhitagabbhā hutvā devatāya Kimilanagaraṁ paṭinītā anukkamena gabbhinibhāve pākaṭe jāte sassu-ādīhi “aticārinī”ti āsaṅkitā tāya eva devatāya attano ānubhāvena Gaṅgāmahoghe Kimilanagaraṁ ottharante viya upaṭṭhāpite attano patibbatābhāvasaṁsūcakena saccādhiṭṭhānapubbakena sapathena vātavegasamuṭṭhitavīcijālaṁ[4] Gaṅgāmahoghaṁ attano upari āpatitaṁ āyassañca[5] nivattetvā sāmikena samāgatāpi tena pubbe sassu-ādīhi viya āsaṅkitā Takkasilāyaṁ tena dinnaṁ nāmamudditaṁ saññāṇañca appentī taṁ āsaṅkaṁ niraṁkatvā bhattuno

1. Bhaddakumāriṁ (I)
2. Tādise uddesakāle (Sī)
3. Nirākatvā (Sī)
4. Vātave gasamuddhutavīcijālaṁ (Sī)
5. Āsaṅkañca (Sī), āyasakyañca (I)

ပသန္နာ ပကတိယာပိ ဘဒ္ဒတာယ ဘဒ္ဒါတိ နာမေန။ အထ ရောဟကဿ မာတာပိတရော တံ ကုမာရိံ[၁] ဝါရေတွာ တာဒိသေ ကာလေ[၂] တံ အာနေတွာ အာဝါဟဝိဝါဟံ အကံသု။ တေ ဥဘောပိ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသန္တိ။ သာ အတ္တနော အာစာရသမ္ပတ္တိယာ “ဘဒ္ဒိတ္ထီ”တိ တသ္မိံ နဂရေ ပါကဋာ ပညာတာ အဟောသိ။

တေန စ သမယေန ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ပဉ္စသတပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝါရာ ဇနပဒစာရိကံ စရန္တာ ကိမိလနဂရံ ပါပုဏိံသု။ ရောဟကော တေသံ တတ္ထ ဂတဘာဝံ ဉတွာ သောမနဿဇာတော ထေရေ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ ဒုတိယဒိဝသေ ပဏီတေန ခါဒနီယေန ဘောဇနီယေန သပရိဝါရေ တေ သန္တပ္ပေတွာ သပုတ္တဒါရော တေဟိ ဒေသိတံ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ တေသံ ဩဝါဒေ ပတိဋ္ဌဟန္တော သရဏာနိ ဂဏှိ၊ ပဉ္စ သီလာနိ သမာဒိယိ။ ဘရိယာ ပနဿ အဋ္ဌမီစာတုဒ္ဒသီပန္နရသီပါဋိဟာရိယပက္ခေသု ဥပေါသထံ ဥပဝသိ၊ ဝိသေသတော သီလာစာရသမ္ပန္နာ အဟောသိ ဒေဝတာဟိ စ အနုကမ္ပိတာ၊ တာယ ဧဝ စ ဒေဝတာနုကမ္ပာယ အတ္တနော ဥပရိ ပတိတံ မိစ္ဆာပဝါဒံ နိရံကတွာ[၃] သုဝိသုဒ္ဓသီလာစာရတာယ အတိဝိယ လောကေ ပတ္ထဋယသာ အဟောသိ။

သာ ဟိ သယံ ကိမိလနဂရေ ဌိတာ အတ္တနော သာမိကဿ ဝဏိဇ္ဇာဝသေန တက္ကသိလာယံ ဝသန္တဿ ဥဿဝဒိဝသေ သဟာယေဟိ ဥဿာဟိတဿ နက္ခတ္တကီဠာစိတ္တေ ဥပ္ပန္နေ ဃရဒေဝတာယ အတ္တနော ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေန တံ တတ္ထ နေတွာ သာမိကေန သဟ ယောဇိတာ တေနေဝ သမာဂမေန ပတိဋ္ဌိတဂဗ္ဘာ ဟုတွာ ဒေဝတာယ ကိမိလနဂရံ ပဋိနီတာ အနုက္ကမေန ဂဗ္ဘိနိဘာဝေ ပါကဋေ ဇာတေ သဿုအာဒီဟိ “အတိစာရိနီ”တိ အာသင်္ကိတာ တာယ ဧဝ ဒေဝတာယ အတ္တနော အာနုဘာဝေန ဂင်္ဂါမဟောဃေ ကိမိလနဂရံ ဩတ္ထရန္တေ ဝိယ ဥပဋ္ဌာပိတေ အတ္တနော ပတိဗ္ဗတာဘာဝသံသူစကေန သစ္စာဓိဋ္ဌာနပုဗ္ဗကေန သပထေန ဝါတဝေဂသမုဋ္ဌိတဝီစိဇာလံ[၄] ဂင်္ဂါမဟောဃံ အတ္တနော ဥပရိ အာပတိတံ အာယဿဉ္စ[၅] နိဝတ္တေတွာ သာမိကေန သမာဂတာပိ တေန ပုဗ္ဗေ သဿုအာဒီဟိ ဝိယ အာသင်္ကိတာ တက္ကသိလာယံ တေန ဒိန္နံ နာမမုဒ္ဒိတံ သညာဏဉ္စ အပ္ပေန္တီ တံ အာသင်္ကံ နိရံကတွာ ဘတ္တုနော

၁-ဘဒ္ဒကုမာရိံ (ဣ)
၂-တာဒိသေ ဥဒ္ဒေသကာလေ (သီ)
၃-နိရာကတွာ (သီ)
၄-ဝါတဝေဂသမုဒ္ဓုတဝီစိဇာလံ (သီ)
၅-အာသင်္ကဉ္စ (သီ)၊ အာယသကျဉ္စ (ဣ)

ñābhijanassa ca mahājanassa ca sambhāvanīyā jātā. Tena vuttaṁ “suvisuddhasīlācāratāya ativiya loke patthaṭayasā ahosī”ti.

Sā aparena samayena kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane uppannā. Atha Bhagavati Sāvatthito Tāvatiṁsabhavanaṁ gantvā pāricchattakamūle paṇḍukambalasilāyaṁ nisinne devaparisāya ca Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisinnāya bhadditthīpi upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha Bhagavā dasasahassilokadhātūsu sannipatitāya devabrahmaparisāya majjhe tāya devatāya katapuññakammaṁ pucchanto—

206. “Nīlā pītā ca kāḷā ca, mañjiṭṭhā[1] atha lohitā.
Uccāvacānaṁ vaṇṇānaṁ, kiñjakkhaparivāritā.

207. Mandāravānaṁ pupphānaṁ, mālaṁ dhāresi muddhani.
Nayime aññesu kāyesu, rukkhā santi sumedhase.

208. Kena kāyaṁ upapannā, Tāvatiṁsaṁ yasassinī.
Devate pucchitācikkha, kissa kammassidaṁ phalan”ti—āha.

206-7. Tattha **nīlā pītā ca kāḷā ca, mañjiṭṭhā atha lohitā**ti ettha ca-saddo vuttatthasamuccayo, so nīlā ca pītā cāti-ādinā paccekaṁ yojetabbo. **Athā**ti aññatthe nipāto. Tena odātādike avuttavaṇṇe saṅgaṇhāti. **Iti**-saddo luttaniddiṭṭho veditabbo. **Ca**-saddo vā avuttatthasamuccayo. **Athā**ti iti-saddatthe nipāto. **Uccāvacānaṁ vaṇṇānan**ti ettha **uccāvacānan**ti vibhattiyā alopo daṭṭhabbo, uccāvacavaṇṇānaṁ nānāvidhavaṇṇānanti attho. **Vaṇṇānan**ti vā vaṇṇavantānaṁ. **Kiñjakkhaparivāritā**ti kiñjakkhehi parivāritānaṁ. Sāmi-atthe hi etaṁ paccattavacanaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—nīlā ca pītā ca kāḷā ca mañjiṭṭhā ca lohitā ca atha aññe odātādayo cāti imesaṁ vasena uccāvacavaṇṇānaṁ tathābhūtehiyeva kiñjakkhehi kesarehi parivāritānaṁ vicittasaṇṭhānāditāya vā uccāvacānaṁ yathāvuttavaṇṇavantānaṁ mandāravarukkhasambhūtatāya mandāravānaṁ pupphānaṁ mālaṁ tehi kataṁ mālāguṇaṁ tvaṁ devate attano sīse dhāresi piḷandhasīti.

1. Mañjeṭṭhā (Sī), mañjaṭṭhā (I)

ဉာဘိဇနဿ စ မဟာဇနဿ စ သမ္ဘာဝနီယာ ဇာတာ။ တေန ဝုတ္တံ “သုဝိသုဒ္ဓသီလာစာရတာယ အတိဝိယ လောကေ ပတ္ထဋယသာ အဟောသီ”တိ။

သာ အပရေန သမယေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ဥပ္ပန္နာ။ အထ ဘဂဝတိ သာဝတ္ထိတော တာဝတိံသဘဝနံ ဂန္တွာ ပါရိစ္ဆတ္တကမူလေ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာယံ နိသိန္နေ ဒေဝပရိသာယ စ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နာယ ဘဒ္ဒိတ္ထိပိ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထ ဘဂဝါ ဒသသဟဿိလောကဓာတူသု သန္နိပတိတာယ ဒေဝဗြဟ္မပရိသာယ မဇ္ဈေ တာယ ဒေဝတာယ ကတပုညကမ္မံ ပုစ္ဆန္တော—

၂၀၆။ “နီလာ ပီတာ စ ကာဠာ စ၊ မဉ္ဇိဋ္ဌာ[၁] အထ လောဟိတာ။
ဥစ္စာဝစာနံ ဝဏ္ဏာနံ၊ ကိဉ္ဇက္ခပရိဝါရိတာ။

၂၀၇။ မန္ဒာရဝါနံ ပုပ္ဖာနံ၊ မာလံ ဓာရေသိ မုဒ္ဓနိ။
နယိမေ အညေသု ကာယေသု၊ ရုက္ခာ သန္တိ သုမေဓသေ။

၂၀၈။ ကေန ကာယံ ဥပပန္နာ၊ တာဝတိံသံ ယသဿိနီ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ—အာဟ။

၂၀၆-၇။ တတ္ထ **နီလာ ပီတာ စ ကာဠာ စ၊ မဉ္ဇိဋ္ဌာ အထ လောဟိတာ**တိ ဧတ္ထ စ-သဒ္ဒေါ ဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယော၊ သော နီလာ စ ပီတာ စာတိ-အာဒိနာ ပစ္စေကံ ယောဇေတဗ္ဗော။ **အထာ**တိ အညတ္ထေ နိပါတော။ တေန ဩဒါတာဒိကေ အဝုတ္တဝဏ္ဏေ သင်္ဂဏှာတိ။ **ဣတိ**-သဒ္ဒေါ လုတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **စ**-သဒ္ဒေါ ဝါ အဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယော။ **အထာ**တိ ဣတိ-သဒ္ဒတ္ထေ နိပါတော။ **ဥစ္စာဝစာနံ ဝဏ္ဏာနန္တိ** ဧတ္ထ **ဥစ္စာဝစာနန္တိ** ဝိဘတ္တိယာ အလောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ဥစ္စာဝစဝဏ္ဏာနံ နာနာဝိဓဝဏ္ဏာနန္တိ အတ္ထော။ **ဝဏ္ဏာနန္တိ** ဝါ ဝဏ္ဏဝန္တာနံ။ **ကိဉ္ဇက္ခပရိဝါရိတာ**တိ ကိဉ္ဇက္ခေဟိ ပရိဝါရိတာနံ။ သာမိအတ္ထေ ဟိ ဧတံ ပစ္စတ္တဝစနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—နီလာ စ ပီတာ စ ကာဠာ စ မဉ္ဇိဋ္ဌာ စ လောဟိတာ စ အထ အညေ ဩဒါတာဒယော စာတိ ဣမေသံ ဝသေန ဥစ္စာဝစဝဏ္ဏာနံ တထာဘူတေဟိယေဝ ကိဉ္ဇက္ခေဟိ ကေသရေဟိ ပရိဝါရိတာနံ ဝိစိတ္တသဏ္ဌာနာဒိတာယ ဝါ ဥစ္စာဝစာနံ ယထာဝုတ္တဝဏ္ဏဝန္တာနံ မန္ဒာရဝရုက္ခသမ္ဘူတတာယ မန္ဒာရဝါနံ ပုပ္ဖာနံ မာလံ တေဟိ ကတံ မာလာဂုဏံ တွံ ဒေဝတေ အတ္တနော သီသေ ဓာရေသိ ပိဠန္ဓသီတိ။

၁-မဇ္ဇေဋ္ဌာ (သီ)၊ မဉ္ဇဋ္ဌာ (ဣ)

Yato rukkhato tāni pupphāni, tesaṁ visesavaṇṇatāya anaññasādhāraṇataṁ dassetuṁ “**nayime aññesu kāyesu, rukkhā santi sumedhase**”ti vuttaṁ. Tattha **ime**ti yathāvuttavaṇṇasaṇṭhānādiyuttā pupphavanto rukkhā na santīti yojanā. **Kāyesū**ti devanikāyesu. **Sumedhase**ti sundarapaññe.

Tattha **nīlā**ti indanīlamahānīlādimaṇiratanānaṁ vasena nīlobhāsā. **Pītā**ti puppharāgakakketanapulakādimaṇiratanānaṁ[1] ceva siṅgīsuvaṇṇassa ca vasena pītobhāsā. **Kāḷā**ti asmaka-upalakādimaṇiratanānaṁ[2] vasena kaṇhobhāsā. **Mañjiṭṭhā**ti jotirasagomuttakagomedakādimaṇiratanānaṁ vasena mañjiṭṭhobhāsā. **Lohitā**ti padumarāgalohitaṅkapavāḷaratanādīnaṁ vasena lohitobhāsā. Keci pana nīlādipadāni “rukkhā”ti iminā “nīlā rukkhā”ti-ādinā yojetvā vadanti. Rukkhāpi hi nīlādivaṇṇehi pupphehi sañchannattā nīlādiyogato nīlādivohāraṁ labhantīti tehi “nīlā -pa- lohitā -pa- nayime aññesu kāyesu rukkhā santi sumedhaseti, yato tvaṁ uccāvacānaṁ vaṇṇānaṁ kiñjakkhaparivāritānaṁ mandāravānaṁ pupphānaṁ mālaṁ dhāresī”ti yojanā kātabbā. Tattha yathādiṭṭhe vaṇṇavisesayutte pupphe kittetvā tesaṁ asādhāraṇabhāvadassanena[3] rukkhānaṁ āvenikabhāvadassanaṁ paṭhamanayo, rukkhānaṁ asādhāraṇabhāvadassanena pupphānaṁ āvenikabhāvadassanaṁ dutiyanayo. Paṭhamanaye vaṇṇādayo sarūpena gahitā, dutiyanaye nissayamukhenāti ayametesaṁ viseso.

208. **Kenā**ti kena puññakammena, kāyaṁ Tāvatiṁsanti yojanā. **Pucchitācikkhā**ti pucchitā tvaṁ ācikkha kathehi.

Evaṁ Bhagavatā pucchitā sā devatā imāhi gāthāhi byākāsi—

209. “Bhadditthikāti[4] maṁ aññaṁsu, Kimilāyaṁ upāsikā.
Saddhā sīlena sampannā, saṁvibhāgaratā sadā.

210. Acchādanañca bhattañca, senāsanaṁ padīpiyaṁ.
Adāsiṁ ujubhūtesu, vippasannena cetasā.

---

1. Puppharāgakakkeratanasaphūḷakādimaṇiratanānaṁ (Sī)
2. Amatabbākavimalayakādimaṇiratanānaṁ (Ka)
3. Asādhāraṇabhāvadassanatthaṁ (I, Ka)
4. Bhadditthīti (Sī)

ယတော ရုက္ခတော တာနိ ပုပ္ဖါနိ၊ တေသံ ဝိသေသဝဏ္ဏတာယ အနညသာဓာရဏတံ ဒဿေတုံ “**နယိမေ အညေသု ကာယေသု၊ ရုက္ခာ သန္တိ သုမေဓသေ**”တိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဣမေ**တိ ယထာဝုတ္တဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒိယုတ္တာ ပုပ္ဖဝန္တော ရုက္ခာ န သန္တီတိ ယောဇနာ။ **ကာယေသူ**တိ ဒေဝနိကာယေသု။ **သုမေဓသေ**တိ သုန္ဒရပညေ။

တတ္ထ **နီလာ**တိ ဣန္ဒနီလမဟာနီလာဒိမဏိရတနာနံ ဝသေန နီလောဘာသာ။ **ပီတာ**တိ ပုပ္ဖရာဂကက္ကေတနပုလကာဒိမဏိရတနာနံ[1] စေဝ သိင်္ဂီသုဝဏ္ဏဿ စ ဝသေန ပီတောဘာသာ။ **ကာဠာ**တိ အသ္မကဥပလကာဒိမဏိရတနာနံ[2] ဝသေန ကဏှောဘာသာ။ **မဉ္ဇိဋ္ဌာ**တိ ဇောတိရသဂေါမုတ္တကဂေါမေဒကာဒိမဏိရတနာနံ ဝသေန မဉ္ဇိဋ္ဌောဘာသာ။ **လောဟိတာ**တိ ပဒုမရာဂလောဟိတင်္ကပဝါဠရတနာဒီနံ ဝသေန လောဟိတောဘာသာ။ ကေစိ ပန နီလာဒိပဒါနိ “ရုက္ခာ”တိ ဣမိနာ “နီလာ ရုက္ခာ”တိအာဒိနာ ယောဇေတွာ ဝဒန္တိ။ ရုက္ခာပိ ဟိ နီလာဒိဝဏ္ဏေဟိ ပုပ္ဖေဟိ သဉ္ဆန္နတ္တာ နီလာဒိယောဂတော နီလာဒိဝေါဟာရံ လဘန္တီတိ တေဟိ “နီလာ။ပ။ လောဟိတာ။ပ။ နယိမေ အညေသု ကာယေသု ရုက္ခာ သန္တိ သုမေဓသေတိ၊ ယတော တွံ ဥစ္စာဝစာနံ ဝဏ္ဏာနံ ကိဉ္ဇက္ခပရိဝါရိတာနံ မန္ဒာရဝါနံ ပုပ္ဖါနံ မာလံ ဓာရေသီ”တိ ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။ တတ္ထ ယထာဒိဋ္ဌေ ဝဏ္ဏဝိသေသယုတ္တေ ပုပ္ဖေ ကိတ္တေတွာ တေသံ အသာဓာရဏဘာဝဒဿနေန[3] ရုက္ခာနံ အာဝေဏိကဘာဝဒဿနံ ပဌမနယော၊ ရုက္ခာနံ အသာဓာရဏဘာဝဒဿနေန ပုပ္ဖါနံ အာဝေဏိကဘာဝဒဿနံ ဒုတိယနယော။ ပဌမနယေ ဝဏ္ဏာဒယော သရူပေန ဂဟိတာ၊ ဒုတိယနယေ နိဿယမုခေနာတိ အယမေတေသံ ဝိသေသော။

၂၀၈။ **ကေနာ**တိ ကေန ပုညကမ္မေန၊ ကာယံ တာဝတိံသန္တိ ယောဇနာ။ **ပုစ္ဆိတာစိက္ခာ**တိ ပုစ္ဆိတာ တွံ အာစိက္ခ ကထေဟိ။

ဧဝံ ဘဂဝတာ ပုစ္ဆိတာ သာ ဒေဝတာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၂၀၉။ “ဘဒ္ဒိတ္ထိကာတိ[4] မံ အညံသု၊ ကိမိလာယံ ဥပါသိကာ။
သဒ္ဓါ သီလေန သမ္ပန္နာ၊ သံဝိဘာဂရတာ သဒါ။

၂၁၀။ အစ္ဆာဒနဉ္စ ဘတ္တဉ္စ၊ သေနာသနံ ပဒီပိယံ။
အဒါသိံ ဥဇုဘူတေသု၊ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ။

၁-ပုပ္ဖရာဂကက္ကေရတနသဖူဠကာဒိမဏိရတနာနံ (သီ)
၂-အမတဗ္ဗာကဝိမလယကာဒိမဏိရတနာနံ (က)
၃-အသာဓာရဏဘာဝဒဿနတ္ထံ (ဣ၊ က)
၄-ဘဒ္ဒိတ္ထီတိ (သီ)

211. Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāgataṁ.

212. Uposathaṁ upavasissaṁ, sadā sīlesu saṁvutā.
Saññamā saṁvibhāgā ca, vimānaṁ āvasāmahaṁ.

213. Pāṇātipātā viratā, musāvādā ca saññatā.
Theyyā ca aticārā ca, majjapānā ca ārakā.

214. Pañcasikkhāpade ratā, ariyasaccāna kovidā.
Upāsikā cakkhumato, appamādavihārinī.
Katāvāsā katakusalā tato cutā,
Sayaṁpabhā anuvicarāmi Nandanaṁ.

215. Bhikkhū cāhaṁ paramahitānukampake,
Abhojayiṁ tapassiyugaṁ Mahāmuniṁ.
Katāvāsā katakusalā tato cutā,
Sayaṁpabhā anuvicarāmi Nandanaṁ.

216. Aṭṭhaṅgikaṁ aparimitaṁ sukhāvahaṁ,
Uposathaṁ satatamupāvasiṁ ahaṁ.
Katāvāsā katakusalā tato cutā,
Sayaṁpabhā anuvicarāmi Nandanan"ti.

209-214. Tattha **bhadditthikāti**[1] **maṁ aññaṁsu, Kimilāyaṁ upāsikā**ti ācārasampattiyā saccakiriyāya ubbattamānamahoghanivattanena akhaṇḍasīlāti sañjātanicchayā Bhaddā sundarā ayaṁ itthī, tasmā "Bhadditthikā upāsikā"ti ca maṁ Kimilanagaravāsino jāniṁsu. **Saddhāsīlena sampannā**ti-ādi heṭṭhā vuttanayattā uttānatthameva.

Apica "saddhā"ti iminā saddhādhanaṁ, "saṁvibhāgaratā, acchādanañca bhattañca, senāsanaṁ padīpiyaṁ. Adāsiṁ ujubhūtesu, vippasannena cetasā"ti iminā

1. Bhadditthīti (Sī)

၂၁၁။ စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ၊ ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမီ။
ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စ၊ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတံ။

၂၁၂။ ဥပေါသထံ ဥပဝသိဿံ၊ သဒါ သီလေသု သံဝုတာ။
သညမာ သံဝိဘာဂါ စ၊ ဝိမာနံ အာဝသာမဟံ။

၂၁၃။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ၊ မုသာဝါဒါ စ သညတာ။
ထေယျာ စ အတိစာရာ စ၊ မဇ္ဇပါနာ စ အာရကာ။

၂၁၄။ ပဉ္စသိက္ခာပဒေ ရတာ၊ အရိယသစ္စာန ကောဝိဒါ။
ဥပါသိကာ စက္ခုမတော၊ အပ္ပမာဒဝိဟာရိနီ။
ကတာဝါသာ ကတကုသလာ တတော စုတာ၊
သယံပဘာ အနုဝိစရာမိ နန္ဒနံ။

၂၁၅။ ဘိက္ခူ စာဟံ ပရမဟိတာနုကမ္ပကေ၊
အဘောဇယိံ တပဿိယုဂံ မဟာမုနိံ။
ကတာဝါသာ ကတကုသလာ တတော စုတာ၊
သယံပဘာ အနုဝိစရာမိ နန္ဒနံ။

၂၁၆။ အဋ္ဌင်္ဂိကံ အပရိမိတံ သုခါဝဟံ၊
ဥပေါသထံ သတတမုပါဝသိံ အဟံ။
ကတာဝါသာ ကတကုသလာ တတော စုတာ၊
သယံပဘာ အနုဝိစရာမိ နန္ဒန”န္တိ။

၂၀၉-၂၁၄။ တတ္ထ **ဘဒ္ဒိတ္ထိကာတိ**[၁] **မံ အညံသု၊ ကိမိလာယံ ဥပါသိကာ**တိ အာစာရသမ္ပတ္တိယာ သစ္စကိရိယာယ ဥဗ္ဗတ္တမာနမဟောဃနိဝတ္တနေန အခဏ္ဍသီလာတိ သဉ္ဇာတနိစ္ဆယာ ဘဒ္ဒါ သုန္ဒရာ အယံ ဣတ္ထီ၊ တသ္မာ “ဘဒ္ဒိတ္ထိကာ ဥပါသိကာ”တိ စ မံ ကိမိလနဂရဝါသိနော ဇာနိံသု။ **သဒ္ဓါသီလေန သမ္ပန္နာ**တိ-အာဒိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယတ္တာ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

အပိစ “သဒ္ဓါ”တိ ဣမိနာ သဒ္ဓါဓနံ၊ “သံဝိဘာဂရတာ၊ အစ္ဆာဒနဉ္စ ဘတ္တဉ္စ၊ သေနာသနံ ပဒီပိယံ။ အဒါသိံ ဥဇုဘူတေသု၊ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ”တိ ဣမိနာ

၁-ဘဒ္ဒိတ္ထီတိ (သီ)

cāgadhanaṁ, “sīlena sampannā, catuddasiṁ pañcadasiṁ -pa- pañcasikkhāpade ratā”ti iminā sīladhanaṁ hiridhanaṁ ottappadhanañca, “ariyasaccāna kovidā”ti iminā sutadhanaṁ paññādhanañca dassitanti sā attano sattavidha-ariyadhanapaṭilābhaṁ. “Upāsikā cakkhumato -pa- anuvicarāmi Nandanan”ti iminā tassa diṭṭhadhammikaṁ samparāyikañca ānisaṁsaṁ vibhāveti. Tattha **katāvāsā**ti nipphāditasucaritāvāsā. Sucaritakammaṁ hi tadatte, āyatiṁ ca sukhāvāsahetutāya “sukhavihārassa āvāso”ti vuccati. Tenāha “katakusalā”ti.

215. Pubbe anāmasitakhettavisesaṁ attano dānamayaṁ puññaṁ vatvā idāni tassa āyatanagatataṁ dassetuṁ **“bhikkhūcā”**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **bhikkhū**ti anavasesabhinnakilesatāya bhikkhū. **Paramahitānukampake**ti paramaṁ ativiya diṭṭhadhammikādinā hitena anuggāhake. **Abhojayin**ti paṇītena bhojanena bhojesiṁ. **Tapassiyugan**ti uttamena tapasā sabbakilesamalaṁ[1] tāpetvā samucchinditvā ṭhitattā tapassibhūtaṁ yugaṁ. **Mahāmunin**ti tato eva mahā-isibhūtaṁ, mahato vā attano visayassa mahanteneva ñāṇena munanato paricchindanato mahāmuniṁ. Sabbametaṁ dve aggasāvake sandhāya vadati.

216. **Aparimitaṁ sukhāvahan**ti anunāsikalopaṁ akatvā vuttaṁ. “Yāvañcidaṁ bhikkhave na sukaraṁ akkhānena pāpuṇituṁ yāva sukhā saggā”ti[2] vacanato Bhagavatopi vacanapathātītaparimāṇarahitasukhanibbattakaṁ attano vā ānubhāvena aparimitasukhāvahaṁ sukhassa āvahanakaṁ. **Satatan**ti sabbakālaṁ. Taṁ taṁ uposatharakkhaṇadivasaṁ ahāpetvā, taṁ taṁ vā uposatharakkhaṇadivasaṁ akhaṇḍaṁ katvā paripuṇṇaṁ katvā satataṁ vā sabbakālaṁ sukhāvahanti yojanā. Sesaṁ heṭṭhā vuttanayameva.

Atha Bhagavā mātudevaputtappamukhānaṁ dasasahassilokadhātuvāsīnaṁ devabrahmasaṁghānaṁ tayo māse abhidhammapiṭakaṁ desetvā manussalokaṁ āgantvā bhadditthivimānaṁ bhikkhūnaṁ desesi, sā desanā sampattaparisāya sātthikā ahosīti.

Bhadditthivimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Sabbasaṁkilesapakkhaṁ (Sī, I) 2. Ma 3. 210 piṭṭhe atthato samānaṁ.

စာဂဓနံ, “သီလေန သမ္ပန္နာ, စတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ။ပ။ ပဉ္စသိက္ခာပဒေ ရတာ”တိ ဣမိနာ သီလဓနံ ဟိရိဓနံ ဩတ္တပ္ပဓနဉ္စ, “အရိယသစ္စာန ကောဝိဒါ”တိ ဣမိနာ သုတဓနံ ပညာဓနဉ္စ ဒဿိတန္တိ သာ အတ္တနော သတ္တဝိဓအရိယဓနပဋိလာဘံ။ “ဥပါသိကာ စက္ခုမတော။ပ။ အနုဝိစရာမိ နန္ဒန”န္တိ ဣမိနာ တဿ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ သမ္ပရာယိကဉ္စ အာနိသံသံ ဝိဘာဝေတိ။ တတ္ထ **ကတာဝါသာ**တိ နိပ္ဖါဒိတသုစရိတာဝါသာ။ သုစရိတကမ္မံ ဟိ တဒတ္တေ အာယတိံ စ သုခါဝါသဟေတုတာယ “သုခဝိဟာရဿ အာဝါသော”တိ ဝုစ္စတိ။ တေနာဟ “ကတကုသလာ”တိ။

၂၁၅။ ပုဗ္ဗေ အနာမသိတခေတ္တဝိသေသံ အတ္တနော ဒါနမယံ ပုညံ ဝတွာ ဣဒါနိ တဿ အာယတနဂတတံ ဒဿေတုံ “**ဘိက္ခူ စာ**”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဘိက္ခူ**တိ အနဝသေသဘိန္နကိလေသတာယ ဘိက္ခူ။ **ပရမဟိတာနုကမ္ပကေ**တိ ပရမံ အတိဝိယ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာဒိနာ ဟိတေန အနုဂ္ဂါဟကေ။ **အဘောဇယိ**န္တိ ပဏီတေန ဘောဇနေန ဘောဇေသိံ။ **တပဿိယုဂ**န္တိ ဥတ္တမေန တပသာ သဗ္ဗကိလေသမလံ[1] တာပေတွာ သမုစ္ဆိန္ဒိတွာ ဌိတတ္တာ တပဿိဘူတံ ယုဂံ။ **မဟာမုနိ**န္တိ တတော ဧဝ မဟာဣသိဘူတံ, မဟတော ဝါ အတ္တနော ဝိသယဿ မဟန္တေနေဝ ဉာဏေန မုနနတော ပရိစ္ဆိန္ဒနတော မဟာမုနိံ။ သဗ္ဗမေတံ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။

၂၁၆။ **အပရိမိတံ သုခါဝဟ**န္တိ အနုနာသိကလောပံ အကတွာ ဝုတ္တံ။ “ယာဝဉ္စိဒံ ဘိက္ခဝေ န သုကရံ အက္ခာနေန ပါပုဏိတုံ ယာဝ သုခါ သဂ္ဂါ”တိ[2] ဝစနတော ဘဂဝတောပိ ဝစနပထာတီတပရိမာဏရဟိတသုခနိဗ္ဗတ္တကံ အတ္တနော ဝါ အာနုဘာဝေန အပရိမိတသုခါဝဟံ သုခဿ အာဝဟနကံ။ **သတတ**န္တိ သဗ္ဗကာလံ။ တံ တံ ဥပေါသထရက္ခဏာဒိဝသံ အဟာပေတွာ, တံ တံ ဝါ ဥပေါသထရက္ခဏာဒိဝသံ အခဏ္ဍံ ကတွာ ပရိပုဏ္ဏံ ကတွာ သတတံ ဝါ သဗ္ဗကာလံ သုခါဝဟန္တိ ယောဇနာ။ သေသံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

အထ ဘဂဝါ မာတုဒေဝပုတ္တပ္ပမုခါနံ ဒသသဟဿိလောကဓာတုဝါသီနံ ဒေဝဗြဟ္မသံဃာနံ တယော မာသေ အဘိဓမ္မပိဋကံ ဒေသေတွာ မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ ဘဒ္ဒိတ္ထိဝိမာနံ ဘိက္ခူနံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ သမ္ပတ္တပရိသာယ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

ဘဒ္ဒိတ္ထိဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-သဗ္ဗသံကိလေသပက္ခံ (သီ၊ ဣ) ၂-မ ၃-၂၁၀-ပိဋ္ဌေ အတ္ထတော သမာနံ။

6. Soṇadinnāvimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Soṇadinnāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena ca samayena Nāḷandāyaṁ Soṇadinnā nāma ekā upāsikā saddhā pasannā bhikkhūnaṁ catūhi paccayehi sakkaccaṁ upaṭṭhahantī suvisuddhaniccasīlā aṭṭhaṅgasamannāgataṁ uposathampi upavasati. Sā dhammasavanasappāyaṁ paṭilabhitvā upanissayasampannatāya catusaccakammaṭṭhānaṁ paribrūhantī[1] sotāpannā ahosi. Atha aññatarena rogena phuṭṭhā kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu uppajji. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno—

217. "Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.

218. Kena te'tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

219. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti—

imāhi tīhi gāthāhi paṭipucchi.

220. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

221. "Soṇadinnāti maṁ aññaṁsu -pa- Gotamassa yasassino.

227. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti—

devatā byākāsi. Taṁ sabbaṁ heṭṭhā vuttanayameva.

Soṇadinnāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Paṭiggaṇhantī (Sī)

၆-သောဏဒိန္နာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ သောဏဒိန္နာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန စ သမယေန နာဠန္ဒာယံ သောဏဒိန္နာ နာမ ဧကာ ဥပါသိကာ သဒ္ဓါ ပသန္နာ ဘိက္ခူနံ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌဟန္တီ သုဝိသုဒ္ဓနိစ္စသီလာ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတံ ဥပေါသထမ္ပိ ဥပဝသတိ။ သာ ဓမ္မသဝနသပ္ပါယံ ပဋိလဘိတွာ ဥပနိဿယသမ္ပန္နတာယ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိဗြူဟန္တီ[၁] သောတာပန္နာ အဟောသိ၊ အထ အညတရေန ရောဂေန ဖုဋ္ဌာ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော—

၂၁၇။ "အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

၂၁၈။ ကေန တေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၂၁၉။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ—

ဣမာဟိ တီဟိ ဂါထာဟိ ပဋိပုစ္ဆိ။

၂၂၀။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၂၂၁။ "သောဏဒိန္နာတိ မံ အညံသု။ပ။ ဂေါတမဿ ယသဿိနော။

၂၂၇။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ—

ဒေဝတာ ဗျာကာသိ။ တံ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

သောဏဒိန္နာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ပဋိဂ္ဂဏှန္တီ (သီ)

7. Uposathāvimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Uposathāvimānaṁ. Idha aṭṭhuppattiyaṁ Sākete Uposathā nāma ekā upāsikāti ayameva viseso, sesaṁ anantaravimānasadisaṁ. Tena vuttaṁ—

229. "Abhikkantena vaṇṇena -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti.

232. Sā devatā attamanā -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

233. "Uposathāti maṁ aññaṁsu, Sāketāyaṁ upāsikā -pa-.
Upāsikā cakkhumato, Gotamassa yasassino.

239. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti—

devatā byākāsi. Puna attano ekaṁ dosaṁ dassentī—

241. "Abhikkhaṇaṁ Nandanaṁ sutvā, chando me udapajjatha.
Tattha cittaṁ paṇidhāya, upapannāmhi Nandanaṁ.

242. Nākāsiṁ Satthu vacanaṁ, Buddhassādiccabandhuno.
Hīne cittaṁ paṇidhāya, sāmhi pacchānutāpinī"ti—

dve gāthā abhāsi.

233. Tattha **Uposathāti maṁ aññaṁsū**ti "Uposathā"ti iminā nāmena maṁ manussā jāniṁsu. **Sāketāyan**ti Sāketanagare.

241. **Abhikkhaṇan**ti abhiṇhaṁ. **Nandanaṁ sutvā**ti "Tāvatiṁsabhavane Nandanavanaṁ nāma edisañca edisañcā"ti tattha nānāvidhaṁ dibbasampattiṁ sutvā. **Chando**ti tannibbattakapuññakammassa kāraṇabhūto kusalacchando, tatrūpapattiyā patthanābhūto taṇhāchando vā. **Udapajjathā**ti[1] uppajjittha. **Tatthā**ti Tāvatiṁsabhavane, Nandanāpadesenapi hi taṁ devalokaṁ vadati. **Upapannāmhī**ti uppannā nibbattā amhi.

1. Upapajjathāti (Sī)

၇-ဥပေါသထာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ဥပေါသထာဝိမာနံ။ ဣဓ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ သာကေတေ ဥပေါသထာ နာမ ဧကာ ဥပါသိကာတိ အယမေဝ ဝိသေသော၊ သေသံ အနန္တရဝိမာနသဒိသံ။ တေန ဝုတ္တံ—

၂၂၉။ "အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

၂၃၂။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၂၃၃။ "ဥပေါသထာတိ မံ အညံသု၊ သာကေတာယံ ဥပါသိကာ။ပ။
ဥပါသိကာ စက္ခုမတော၊ ဂေါတမဿ ယသဿိနော။

၂၃၉။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ—

ဒေဝတာ ဗျာကာသိ။ ပုန အတ္တနော ဧကံ ဒေါသံ ဒဿေန္တီ—

၂၄၁။ "အဘိက္ခဏံ နန္ဒနံ သုတွာ၊ ဆန္ဒော မေ ဥဒပဇ္ဇထ။
တတ္ထ စိတ္တံ ပဏိဓာယ၊ ဥပပန္နာမှိ နန္ဒနံ။

၂၄၂။ နာကာသိံ သတ္ထု ဝစနံ၊ ဗုဒ္ဓဿာဒိစ္စဗန္ဓုနော။
ဟီနေ စိတ္တံ ပဏိဓာယ၊ သာမှိ ပစ္ဆာနုတာပိနီ"တိ—

ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။

၂၃၃။ တတ္ထ **ဥပေါသထာတိ မံ အညံသူ**တိ "ဥပေါသထာ"တိ ဣမိနာ နာမေန မံ မနုဿာ ဇာနိံသု။ **သာကေတာယန္တိ** သာကေတနဂရေ။

၂၄၁။ **အဘိက္ခဏန္တိ** အဘိဏှံ။ **နန္ဒနံ သုတွာ**တိ "တာဝတိံသဘဝနေ နန္ဒနဝနံ နာမ ဧဒိသဉ္စ ဧဒိသဉ္စာ"တိ တတ္ထ နာနာဝိဓံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ သုတွာ။ **ဆန္ဒော**တိ တန္နိဗ္ဗတ္တကပုညကမ္မဿ ကာရဏဘူတော ကုသလစ္ဆန္ဒော, တတြူပပတ္တိယာ ပတ္ထနာဘူတော တဏှာဆန္ဒော ဝါ။ **ဥဒပဇ္ဇထာ**တိ[1] ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထ။ **တတ္ထာ**တိ တာဝတိံသဘဝနေ၊ နန္ဒနာပဒေသေနပိ ဟိ တံ ဒေဝလောကံ ဝဒတိ။ **ဥပပန္နာမှီ**တိ ဥပ္ပန္နာ နိဗ္ဗတ္တာ အမှိ။

၁-ဥပပဇ္ဇထာတိ (သီ)

242. **Nākāsiṁ Satthu vacanan**ti “nāhaṁ bhikkhave appamattakampi bhavaṁ vaṇṇemī”ti-ādinā[1] Satthārā vuttavacanaṁ na kariṁ, bhavesu chandarāgaṁ na pajahinti attho. Ādicco Gotamagotto, Bhagavāpi Gotamagottoti sagottatāya vuttaṁ “**Buddhassādiccabandhuno**”ti. Atha vā ādiccassa bandhu ādiccabandhu, Bhagavā. Taṁ paṭicca tassa ariyāya jātiyā jātattā ādicco vā bandhu etassa orasaputtabhāvatoti ādiccabandhu, Bhagavā. Tathā hi vuttaṁ—

“Yo andhakāre tamasī pabhaṅkaro,
Verocano maṇḍalī uggatejo.
Mā rāhu gilī caramantalikkhe,
Pajaṁ mamaṁ rāhu pamuñca sūriyan”ti[2].

Hīneti lāmake. Attano bhavābhiratiṁ sandhāya vadati. **Sāmhī**ti sā amhi.

Evaṁ tāya devatāya bhavābhiratinimitte uppannavippaṭisāre pavedite thero bhavassa paricchinnāyubhāvavibhāvanamukhena āyatiṁ manussattabhāve ṭhatvā vaṭṭadukkhassa samatikkamo kātuṁ sukaro, sabbaso khīṇāsavabhāvo nāma mahānisaṁsoti ca samassāsetuṁ—

243. Kīva ciraṁ vimānamhi, idha vacchasuposathe.
Devate pucchitācikkha, yadi jānāsi āyuno”ti—

gāthamāha. Puna sā—

244. “Saṭṭhi vassasahassāni, tisso ca vassakoṭiyo.
Idha ṭhatvā mahāmuni, ito cutā gamissāmi.
Manussānaṁ sahabyatan”ti—āha.

Puna thero—

245. “Mā tvaṁ uposathe bhāyi, Sambuddhenāsi byākatā.
Sotāpannā visesayi, pahīnā tava duggatī”ti—

imāya gāthāya samuttejesi.

1. Aṁ 1. 36 piṭṭhe. 2. Saṁ 1. 49 piṭṭhe.

၂၄၂။ **နာကာသိံ သတ္ထု ဝစနန္တိ** “နာဟံ ဘိက္ခဝေ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဘဝံ ဝဏ္ဏေမီ”တိအာဒိနာ[1] သတ္ထာရာ ဝုတ္တဝစနံ န ကရိံ၊ ဘဝေသု ဆန္ဒရာဂံ န ပဇဟိန္တိ အတ္ထော။ အာဒိစ္စော ဂေါတမဂေါတ္တော, ဘဂဝါပိ ဂေါတမဂေါတ္တောတိ သဂေါတ္တတာယ ဝုတ္တံ “**ဗုဒ္ဓဿာဒိစ္စဗန္ဓုနော**”တိ။ အထ ဝါ အာဒိစ္စဿ ဗန္ဓု အာဒိစ္စဗန္ဓု၊ ဘဂဝါ။ တံ ပဋိစ္စ တဿ အရိယာယ ဇာတိယာ ဇာတတ္တာ အာဒိစ္စော ဝါ ဗန္ဓု ဧတဿ ဩရသပုတ္တဘာဝတောတိ အာဒိစ္စဗန္ဓု၊ ဘဂဝါ။ တထာ ဟိ ဝုတ္တံ—

“ယော အန္ဓကာရေ တမသီ ပဘင်္ကရော၊
ဝေရောစနော မဏ္ဍလီ ဥဂ္ဂတေဇော။
မာ ရာဟု ဂိလီ စရမန္တလိက္ခေ၊
ပဇံ မမံ ရာဟု ပမုဉ္စ သူရိယ”န္တိ[2]။

ဟီနေတိ လာမကေ။ အတ္တနော ဘဝါဘိရတိံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **သာမှီ**တိ သာ အမှိ။

ဧဝံ တာယ ဒေဝတာယ ဘဝါဘိရတိနိမိတ္တေ ဥပ္ပန္နဝိပ္ပဋိသာရေ ပဝေဒိတေ ထေရော ဘဝဿ ပရိစ္ဆိန္နာယုဘာဝဝိဘာဝနမုခေန အာယတိံ မနုဿတ္တဘာဝေ ဌတွာ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ သမတိက္ကမော ကာတုံ သုကရော၊ သဗ္ဗသော ခီဏာသဝဘာဝေါ နာမ မဟာနိသံသောတိ စ သမဿာသေတုံ—

၂၄၃။ ကီဝ စိရံ ဝိမာနမှိ၊ ဣဓ ဝစ္ဆသုပေါသထေ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ယဒိ ဇာနာသိ အာယုနော”တိ—

ဂါထမာဟ။ ပုန သာ—

၂၄၄။ “သဋ္ဌိ ဝဿသဟဿာနိ၊ တိဿော စ ဝဿကောဋိယော။
ဣဓ ဌတွာ မဟာမုနိ၊ ဣတော စုတာ ဂမိဿာမိ။
မနုဿာနံ သဟဗျတ”န္တိ—အာဟ။

ပုန ထေရော—

၂၄၅။ “မာ တွံ ဥပေါသထေ ဘာယိ၊ သမ္ဗုဒ္ဓေနာသိ ဗျာကတာ။
သောတာပန္နာ ဝိသေသယိ၊ ပဟီနာ တဝ ဒုဂ္ဂတီ”တိ—

ဣမာယ ဂါထာယ သမုတ္တေဇေသိ။

၁-အံ ၁-၃၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၁-၄၉-ပိဋ္ဌေ။

243-4. Tattha **kīva ciran**ti kittakaṁ addhānaṁ. **Idhā**ti imasmiṁ devaloke, idha vā vimānasmiṁ. **Āyu no**ti āyu, **no**ti nipātamattaṁ. Āyuno vā cirācirabhāvaṁ, atha vā yadi jānāsi āyunoti attho. **Mahāmunī**ti theraṁ ālapati.

245. **Mā tvaṁ uposathe bhāyī**ti bhadde uposathe tvaṁ mā bhāyi. Kasmā? Yasmā **Sambuddhenāsi byākatā.** Kinti? **Sotāpannā visesayī**ti. Maggaphalasaññitaṁ visesaṁ yātā adhigatā, tasmā **pahīnā tava** sabbāpi **duggatī**ti imampi visesaṁ yātāti visesayi. Sesaṁ vuttanayameva.

Uposathāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

8-9. Niddā-suniddāvimānavaṇṇanā

Aṭṭhamanavamavimānāni Rājagahanidānāni. Aṭṭhuppattiyaṁ yathākkamaṁ "Niddā[1] nāma upāsikā -pa- Gotamassa yasassino. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa- suniddā[2] nāma upāsikā"ti vattabbaṁ. Sesaṁ vuttanayameva. Gāthāsupi apubbaṁ natthi. Tathā hi ekaccesu potthakesu Pāḷi peyyālavasena ṭhapitāti. Tena vuttaṁ—

246. "Abhikkantena vaṇṇena -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.

247. Sā devatā attamanā -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

248. Niddāti mamaṁ aññaṁsu, Rājagahasmiṁ upāsikā -pa-
Gotamassa yasassino.

256. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatīti.

258. Abhikkantena vaṇṇena -pa- sabbadisā pabhāsatīti.

1. Saddhā (Sī) 2. Sunandā (Sī)

၂၄၃-၄။ တတ္ထ **ကီဝ စိရန္တိ** ကိတ္တကံ အဒ္ဓါနံ။ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ ဒေဝလောကေ, ဣဓ ဝါ ဝိမာနသ္မိံ။ **အာယု နော**တိ အာယု၊ **နော**တိ နိပါတမတ္တံ။ အာယုနော ဝါ စိရာစိရဘာဝံ၊ အထ ဝါ ယဒိ ဇာနာသိ အာယုနောတိ အတ္ထော။ **မဟာမုနီ**တိ ထေရံ အာလပတိ။

၂၄၅။ **မာ တွံ ဥပေါသထေ ဘာယီ**တိ ဘဒ္ဒေ ဥပေါသထေ တွံ မာ ဘာယိ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ **သမ္ဗုဒ္ဓေနာသိ ဗျာကတာ**။ ကိန္တိ? **သောတာပန္နာ ဝိသေသယီ**တိ။ မဂ္ဂဖလသညိတံ ဝိသေသံ ယာတာ အဓိဂတာ၊ တသ္မာ **ပဟီနာ တဝ** သဗ္ဗာပိ **ဒုဂ္ဂတီ**တိ ဣမမ္ပိ ဝိသေသံ ယာတာတိ ဝိသေသယိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဥပေါသထာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-၉-နိဒ္ဒါ-သုနိဒ္ဒါဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဋ္ဌမနဝမဝိမာနာနိ ရာဇဂဟနိဒါနာနိ။ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ ယထာက္ကမံ "နိဒ္ဒါ[၁] နာမ ဥပါသိကာ။ပ။ ဂေါတမဿ ယသဿိနော။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။ သုနိဒ္ဒါ[၂] နာမ ဥပါသိကာ"တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ဂါထာသုပိ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ။ တထာ ဟိ ဧကစ္စေသု ပေါတ္ထကေသု ပါဠိ ပေယျာလဝသေန ဌပိတာတိ။ တေန ဝုတ္တံ—

၂၄၆။ "အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၂၄၇။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၂၄၈။ နိဒ္ဒါတိ မမံ အညံသု၊ ရာဇဂဟသ္မိံ ဥပါသိကာ။ပ။
ဂေါတမဿ ယသဿိနော။

၂၅၆။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၂၅၈။ အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန။ပ။ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၁-သဒ္ဓါ (သီ) ၂-သုနန္ဒာ (သီ)

261. Sā devatā attamanā -pa-.

262. Suniddāti maṁ aññaṁsu, Rājagahasmiṁ upāsikā -pa-
Gotamassa yasassino.

268. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

Niddā-Suniddāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Paṭhamabhikkhādāyikāvimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti bhikkhādāyikāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena ca samayena Uttaramadhurāyaṁ aññatarā itthī khīṇāyukā hoti apāye uppajjanārahā. Bhagavā paccūsavelāyaṁ mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya lokaṁ volokento taṁ itthiṁ apāye uppajjanārahaṁ disvā mahākaruṇāya sañcoditamānaso taṁ sugatiyaṁ patiṭṭhāpetukāmo eko adutiyo madhuraṁ agamāsi. Gantvā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya bahinagaraṁ piṇḍāya pāvisi. Tena samayena sā itthī gehe āhāraṁ sampādetvā ekamante paṭisāmetvā ghaṭaṁ gahetvā udakatitthaṁ gantvā nhāyitvā ghaṭena udakaṁ gahetvā attano gehaṁ gacchantī antarāmagge Bhagavantaṁ passitvā “api bhante piṇḍo laddho”ti vatvā “labhissāmī”ti ca Bhagavatā vutte aladdhabhāvaṁ ñatvā ghaṭaṁ ṭhapetvā Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā vanditvā “ahaṁ bhante piṇḍapātaṁ dassāmi, adhivāsethā”ti āha. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Sā Bhagavato adhivāsanaṁ viditvā paṭhamataraṁ gantvā sittasammaṭṭhe padese āsanaṁ paññāpetvā Bhagavato pavesanaṁ udikkhamānā aṭṭhāsi. Bhagavā gehaṁ pavisitvā paññatte āsane nisīdi. Atha sā Bhagavantaṁ bhojesi, Bhagavā katabhattakicco onītapattapāṇī tassā anumodanaṁ katvā pakkāmi. Sā anumodanaṁ sutvā anappakaṁ pītisomanassaṁ paṭisaṁvedentī yāva cakkhupathasamatikkamā Buddhārammaṇaṁ pītiṁ avijahantī namassamānā aṭṭhāsi.

၂၆၁။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ။ပ။

၂၆၂။ သုနိဒ္ဒါတိ မံ အညံသု၊ ရာဇဂဟသ္မိံ ဥပါသိကာ။ပ။
ဂေါတမဿ ယသဿိနော။

၂၆၈။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

နိဒ္ဒါ-သုနိဒ္ဒါဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-ပဌမဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန စ သမယေန ဥတ္တရမဓုရာယံ အညတရာ ဣတ္ထီ ခီဏာယုကာ ဟောတိ အပါယေ ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟာ။ ဘဂဝါ ပစ္စူသဝေလာယံ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ လောကံ ဝောလောကေန္တော တံ ဣတ္ထိံ အပါယေ ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟံ ဒိသွာ မဟာကရုဏာယ သဉ္စောဒိတမာနသော တံ သုဂတိယံ ပတိဋ္ဌာပေတုကာမော ဧကော အဒုတိယော မဓုရံ အဂမာသိ။ ဂန္တွာ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ ဗဟိနဂရံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ တေန သမယေန သာ ဣတ္ထီ ဂေဟေ အာဟာရံ သမ္ပာဒေတွာ ဧကမန္တေ ပဋိသာမေတွာ ဃဋံ ဂဟေတွာ ဥဒကတိတ္ထံ ဂန္တွာ နှာယိတွာ ဃဋေန ဥဒကံ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဂေဟံ ဂစ္ဆန္တီ အန္တရာမဂ္ဂေ ဘဂဝန္တံ ပဿိတွာ “အပိ ဘန္တေ ပိဏ္ဍော လဒ္ဓေါ”တိ ဝတွာ “လဘိဿာမီ”တိ စ ဘဂဝတာ ဝုတ္တေ အလဒ္ဓဘာဝံ ဉတွာ ဃဋံ ဌပေတွာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ “အဟံ ဘန္တေ ပိဏ္ဍပါတံ ဒဿာမိ၊ အဓိဝါသေထာ”တိ အာဟ။ အဓိဝါသေသိ ဘဂဝါ တုဏှီဘာဝေန။ သာ ဘဂဝတော အဓိဝါသနံ ဝိဒိတွာ ပဌမတရံ ဂန္တွာ သိတ္တသမ္မဋ္ဌေ ပဒေသေ အာသနံ ပညာပေတွာ ဘဂဝတော ပဝေသနံ ဥဒိက္ခမာနာ အဋ္ဌာသိ။ ဘဂဝါ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိ။ အထ သာ ဘဂဝန္တံ ဘောဇေသိ၊ ဘဂဝါ ကတဘတ္တကိစ္စော ဩနီတပတ္တပါဏိ တဿာ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သာ အနုမောဒနံ သုတွာ အနပ္ပကံ ပီတိသောမနဿံ ပဋိသံဝေဒေန္တီ ယာဝ စက္ခုပထသမတိက္ကမာ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ပီတိံ အဝိဇဟန္တီ နမဿမာနာ အဋ္ဌာသိ။

sā katipayadivasātikkameneva kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatti, accharāsahassañcassā parivāro ahosi. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno[1]—

270. “Abhikkantena vaṇṇena -pa- osadhī viya tārakā.

271. Kena te’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—

gāthāhi pucchi.

273. Sā devatā attamanā -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

274. “Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Purimāya jātiyā manussaloke.

275. Addasaṁ virajaṁ Buddhaṁ, vippasannamanāvilaṁ.
Tassa adāsahaṁ bhikkhaṁ, pasannā sehi pāṇibhi.

276. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

devatā byākāsi. Sesaṁ sabbaṁ heṭṭhā vuttanayattā uttānatthameva.

Bhikkhādāyikāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

11. Dutiyabhikkhādāyikāvimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti dutiyabhikkhādāyikāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati. Tattha aññatarā itthī saddhā pasannā aññataraṁ khīṇāsavattheraṁ piṇḍāya carantaṁ disvā attano gehaṁ pavesetvā bhojanaṁ adāsi. Sā aparena samayena kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatti. Sesaṁ anantaravimānasadisameva.

1. Athāyasmā Mahāmoggallāno devacārikaṁ caranto taṁ devataṁ mahatiyā deviddhiyā mahantena devatānubhāvena Buddhañāṇenapi paricchinditumāsakkuṇeyyaṁ dibbavibhūtimanubhavantiṁ disvā imāhi gāthāhi tāya katapuññakammaṁ pucchi (Sī)

သာ ကတိပယဒိဝသာတိက္ကမေနေဝ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ အစ္ဆရာသဟဿဉ္စဿာ ပရိဝါရော အဟောသိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော[၁]—

၂၇၀။ “အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန။ပ။ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

၂၇၁။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ။

၂၇၃။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၂၇၄။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ပုရိမာယ ဇာတိယာ မနုဿလောကေ။

၂၇၅။ အဒ္ဒသံ ဝိရဇံ ဗုဒ္ဓံ၊ ဝိပ္ပသန္နမနာဝိလံ။
တဿ အဒါသဟံ ဘိက္ခံ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

၂၇၆။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

ဒေဝတာ ဗျာကာသိ။ သေသံ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယတ္တာ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

ဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၁-ဒုတိယဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ဒုတိယဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ။ တတ္ထ အညတရာ ဣတ္ထီ သဒ္ဓါ ပသန္နာ အညတရံ ခီဏာသဝတ္ထေရံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တံ ဒိသွာ အတ္တနော ဂေဟံ ပဝေသေတွာ ဘောဇနံ အဒါသိ။ သာ အပရေန သမယေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သေသံ အနန္တရဝိမာနသဒိသမေဝ။

၁-အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တံ ဒေဝတံ မဟတိယာ ဒေဝိဒ္ဓိယာ မဟန္တေန ဒေဝတာနုဘာဝေန ဗုဒ္ဓဉာဏေနပိ ပရိစ္ဆိန္ဒိတုမသက္ကုဏေယျံ ဒိဗ္ဗဝိဘူတိမနုဘဝန္တိံ ဒိသွာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ တာယ ကတပုညကမ္မံ ပုစ္ဆိ (သီ)

278. Abhikkantena vaṇṇena -pa- sabbadisā pabhāsatīti.

281. Sā devatā attamanā -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

282. Ahaṁ manussesu manussabhūtā -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatīti.

Dutiyabhikkhādāyikāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

Iti Paramatthadīpaniyā Khuddakaṭṭhakathāya Vimānavatthusmiṁ

Ekādasavatthupaṭimaṇḍitassa

Dutiyassa Cittalatāvaggassa atthavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Päricchattakavagga

1. Uḷāravimānavaṇṇanā

Päricchattakavagge **uḷāro te yaso vaṇṇo**ti Uḷāravimānaṁ. Tassakā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane kalandakanivāpe. Tena samayena Rājagahe āyasmato Mahāmoggallānassa upaṭṭhākakule ekā dārikā dānajjhāsayā dānasaṁvibhāgaratā ahosi. Sā yaṁ tasmiṁ gehe purebhattaṁ khādanīyabhojanīyaṁ[1] uppajjati, tattha attanā laddhapaṭivīsato upaḍḍhaṁ deti, upaḍḍhaṁ attanā paribhuñjati, adatvā pana na bhuñjati, dakkhiṇeyye apassantīpi ṭhapetvā diṭṭhakāle deti, yācakānampi detiyeva. Athassā mātā "mama dhītā dānajjhāsayā dānasaṁvibhāgaratā"ti haṭṭhatuṭṭhā tassā diguṇaṁ bhāgaṁ deti. Dentī ca ekasmiṁ bhāge tāya saṁvibhāge kate puna aparaṁ deti, sā tatopi saṁvibhāgaṁ karotiyeva.

Evaṁ gacchante kāle taṁ vayappattaṁ mātāpitaro tasmiṁyeva nagare aññatarasmiṁ kule kumārassa adaṁsu. Taṁ pana kulaṁ micchādiṭṭhikaṁ hoti assaddhaṁ appasannaṁ. Athāyasmā Mahāmoggallāno Rājagahe

1. Khādanīyabhojanīyādiṁ (Sī, I)

၂၇၈။ အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန။ပ။ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၂၈၁။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၂၈၂။ အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

ဒုတိယဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဣတိ ပရမတ္ထဒီပနိယာ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ

ဧကာဒသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတဿ

ဒုတိယဿ စိတ္တလတာဝဂ္ဂဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-ပါရိစ္ဆတ္တကဝဂ္ဂ

၁-ဥဠာရဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ပါရိစ္ဆတ္တကဝဂ္ဂေ **ဥဠာရော တေ ယသော ဝဏ္ဏော**တိ ဥဠာရဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ ကလန္ဒကနိဝါပေ။ တေန သမယေန ရာဇဂဟေ အာယသ္မတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ ဥပဋ္ဌာကကုလေ ဧကာ ဒါရိကာ ဒါနဇ္ဈာသယာ ဒါနသံဝိဘာဂရတာ အဟောသိ။ သာ ယံ တသ္မိံ ဂေဟေ ပုရေဘတ္တံ ခါဒနီယဘောဇနီယံ[၁] ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တတ္ထ အတ္တနာ လဒ္ဓပဋိဝီသတော ဥပဍ္ဎံ ဒေတိ၊ ဥပဍ္ဎံ အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ အဒတွာ ပန န ဘုဉ္ဇတိ၊ ဒက္ခိဏေယျေ အပဿန္တီပိ ဌပေတွာ ဒိဋ္ဌကာလေ ဒေတိ၊ ယာစကာနမ္ပိ ဒေတိယေဝ။ အထဿာ မာတာ "မမ ဓီတာ ဒါနဇ္ဈာသယာ ဒါနသံဝိဘာဂရတာ"တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ တဿာ ဒိဂုဏံ ဘာဂံ ဒေတိ။ ဒေန္တီ စ ဧကသ္မိံ ဘာဂေ တာယ သံဝိဘာဂေ ကတေ ပုန အပရံ ဒေတိ၊ သာ တတောပိ သံဝိဘာဂံ ကရောတိယေဝ။

ဧဝံ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ တံ ဝယပ္ပတ္တံ မာတာပိတရော တသ္မိံယေဝ နဂရေ အညတရသ္မိံ ကုလေ ကုမာရဿ အဒံသု။ တံ ပန ကုလံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ ဟောတိ အဿဒ္ဓံ အပ္ပသန္နံ။ အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ရာဇဂဟေ

၁-ခါဒနီယဘောဇနီယာဒိံ (သီ၊ ဣ)

sapadānaṁ piṇḍāya caramāno tassā dārikāya sasurassa gehadvāre aṭṭhāsi. Taṁ disvā sā dārikā pasannacittā “pavisatha bhante”ti pavesetvā vanditvā sassuyā ṭhapitaṁ pūvaṁ taṁ apassantī “tassā kathetvā anumodāpessāmī”ti vissāsena gahetvā therassa adāsi, thero anumodanaṁ katvā pakkāmi. Dārikā “tumhehi ṭhapitaṁ pūvaṁ Mahāmoggallānattherassa adāsin”ti sassuyā kathesi. Sā taṁ sutvā “kinnāmidaṁ pāgabbhiyaṁ[1], ayaṁ mama santakaṁ anāpucchitvāva samaṇassa adāsī”ti taṁ taṭataṭāyamānā kodhābhibhūtā yuttāyuttaṁ acintentī purato ṭhitaṁ musalakhaṇḍaṁ gahetvā aṁsakūṭe pahari. Sā sukhumālatāya parikkhīṇāyukatāya ca teneva pahārena balavadukkhābhibhūtā hutvā katipāheneva kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu nibbatti. Tassā satipi aññasmiṁ sucaritakamme therassa katadānameva sātisayaṁ hutvā upaṭṭhāsi. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayeneva gantvā—

286. “Uḷāro te yaso vaṇṇo, sabbā obhāsate disā.
Nāriyo naccanti gāyanti, devaputtā alaṅkatā.

287. Modenti parivārenti, tava pūjāya devate.
Sovaṇṇāni vimānāni, tavimāni sudassane.

288. Tuvaṁsi issarā tesaṁ, sabbakāmasamiddhinī.
Abhijātā mahantāsi, devakāye pamodasi.
Devate pucchitācikkha, kissa kammassidaṁ phalan”ti—

tīhi gāthāhi pucchi.

286. Tattha **yaso**ti parivāro. **Vaṇṇo**ti vaṇṇanibhā sarīrobhāso. “Uḷāro”ti pana visesetvā vuttattā tassā devatāya parivārasampatti ca vaṇṇasampatti ca vuttā[2] hoti. Tāsu “uḷāro te vaṇṇo”ti saṅkhepato vuttaṁ vaṇṇasampattiṁ visayavasena vitthārato dassetuṁ “sabbā obhāsate disā”ti vatvā “uḷāro te yaso”ti vuttaṁ parivārasampattiṁ vatthuvasena vitthārato dassetuṁ “nāriyo

1. Pāgabbhiyaṁ (Ka) 2. Yuttā (Ka)

သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရမာနော တဿာ ဒါရိကာယ သသုရဿ ဂေဟဒ္ဝါရေ အဋ္ဌာသိ။ တံ ဒိသွာ သာ ဒါရိကာ ပသန္နစိတ္တာ “ပဝိသထ ဘန္တေ”တိ ပဝေသေတွာ ဝန္ဒိတွာ သဿုယာ ဌပိတံ ပူဝံ တံ အပဿန္တီ “တဿာ ကထေတွာ အနုမောဒါပေဿာမီ”တိ ဝိဿာသေန ဂဟေတွာ ထေရဿ အဒါသိ၊ ထေရော အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ ဒါရိကာ “တုမှေဟိ ဌပိတံ ပူဝံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ အဒါသိ”န္တိ သဿုယာ ကထေသိ။ သာ တံ သုတွာ “ကိန္နာမိဒံ ပါဂဗ္ဘိယံ[၁]၊ အယံ မမ သန္တကံ အနာပုစ္ဆိတွာဝ သမဏဿ အဒါသီ”တိ တံ တဋတဋာယမာနာ ကောဓာဘိဘူတာ ယုတ္တာယုတ္တံ အစိန္တေန္တီ ပုရတော ဌိတံ မုသလခဏ္ဍံ ဂဟေတွာ အံသကူဋေ ပဟရိ။ သာ သုခုမာလတာယ ပရိက္ခီဏာယုကတာယ စ တေနေဝ ပဟာရေန ဗလဝဒုက္ခာဘိဘူတာ ဟုတွာ ကတိပါဟေနေဝ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံ-သေသု နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿာ သတိပိ အညသ္မိံ သုစရိတကမ္မေ ထေရဿ ကတ-ဒါနမေဝ သာတိသယံ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာသိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဂန္တွာ—

၂၈၆။ “ဥဠာရော တေ ယသော ဝဏ္ဏော၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသတေ ဒိသာ။
နာရိယော နစ္စန္တိ ဂါယန္တိ၊ ဒေဝပုတ္တာ အလင်္ကတာ။

၂၈၇။ မောဒေန္တိ ပရိဝါရေန္တိ၊ တဝ ပူဇာယ ဒေဝတေ။
သောဝဏ္ဏာနိ ဝိမာနာနိ၊ တဝိမာနိ သုဒဿနေ။

၂၈၈။ တုဝံသိ ဣဿရာ တေသံ၊ သဗ္ဗကာမသမိဒ္ဓိနီ။
အဘိဇာတာ မဟန္တာသိ၊ ဒေဝကာယေ ပမောဒသိ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ—

တီဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ။

၂၈၆။ တတ္ထ **ယသော**တိ ပရိဝါရော။ **ဝဏ္ဏော**တိ ဝဏ္ဏနိဘာ သရီရော-ဘာသော။ “ဥဠာရော”တိ ပန ဝိသေသေတွာ ဝုတ္တတ္တာ တဿာ ဒေဝတာယ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိ စ ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိ စ ဝုတ္တာ[၂] ဟောတိ။ တာသု “ဥဠာရော တေ ဝဏ္ဏော”တိ သင်္ခေပတော ဝုတ္တံ ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိံ ဝိသယဝသေန ဝိတ္ထာရတော ဒဿေတုံ “သဗ္ဗာ ဩဘာသတေ ဒိသာ”တိ ဝတွာ “ဥဠာရော တေ ယသော”တိ ဝုတ္တံ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိံ ဝတ္ထုဝသေန ဝိတ္ထာရတော ဒဿေတုံ “နာရိယော

၁-ပါဂဗ္ဘိယံ (က) ၂-ယုတ္တာ (က)

naccantī”ti-ādi vuttaṁ. Tattha **sabbā obhāsate disā**ti sabbāsu disāsu[1] vijjotate, sabbā vā disā obhāsayate, vijjotayatīti attho. “Obhāsate”ti padassa “obhāsante”ti keci vacanavipallāsena atthaṁ vadanti, tehi “vaṇṇenā”ti vibhatti vipariṇāmetabbā[2]. Vaṇṇenāti ca hetumhi karaṇavacanaṁ, vaṇṇena hetubhūtenāti attho. “Sabbā disā”ti ca jātivasena disāsāmaññe apekkhite vacanavipallāsenapi payojanaṁ natthi. **Nāriyo**ti etthāpi “alaṅkatā”ti padaṁ ānetvā sambandhitabbaṁ. **Devaputtā**ti ettha ca-saddo luttaniddiṭṭho. Tena nāriyo devaputtā cāti samuccayo veditabbo.

287. **Modentī**ti pamodayanti. **Pūjāyā**ti pūjanatthaṁ pūjānimittaṁ vā, naccanti gāyantīti yojanā. **Tavimānī**ti tava imāni.

288. **Sabbakāmasamiddhinī**ti sabbehi pañcahi kāmaguṇehi, sabbehi vā tayā kāmitehi icchitehi vatthūhi samiddhā. **Abhijātā**ti sujātā. **Mahantāsī**ti mahatī mahānubhāvā asi. **Devakāye pamodasī**ti imasmiṁ devanikāye dibbasampattihetukena paramena pamodanena pamodasi.

Evaṁ therena pucchitā sā devatā tamatthaṁ vissajjesi—

289. “Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Purimāya jātiyā manussaloke.
Dussīlakule suṇisā ahosiṁ,
Assaddhesu kadariyesu ahaṁ.

290. Saddhā sīlena sampannā, saṁvibhāgaratā sadā.
Piṇḍāya caramānassa, apūvaṁ te adāsahaṁ.

291. Tadāhaṁ sassuyā’cikkhiṁ, ‘samaṇo āgato idha.
Tassa adāsahaṁ pūvaṁ, pasannā sehi pāṇibhi’.

292. Itissā sassu paribhāsi, avinītāsi tvaṁ vadhu.
Na maṁ sampucchituṁ icchi, ‘samaṇassa dadāmahaṁ’.

1. Sabbā disā (Ka) 2. Vibhattiṁ pariṇāmenti (Ka)

နစ္စန္တီ”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **သဗ္ဗာ ဩဘာသတေ ဒိသာ**တိ သဗ္ဗာသု ဒိသာသု[၁] ဝိဇ္ဇောတတေ၊ သဗ္ဗာ ဝါ ဒိသာ ဩဘာသယတေ၊ ဝိဇ္ဇောတယတီတိ အတ္ထော။ “ဩဘာသတေ”တိ ပဒဿ “ဩဘာသန္တေ”တိ ကေစိ ဝစနဝိပလ္လာသေန အတ္ထံ ဝဒန္တိ၊ တေဟိ “ဝဏ္ဏေနာ”တိ ဝိဘတ္တိ ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗာ[၂]။ ဝဏ္ဏေနာတိ စ ဟေတုမှိ ကရဏဝစနံ၊ ဝဏ္ဏေန ဟေတုဘူတေနာတိ အတ္ထော။ “သဗ္ဗာ ဒိသာ”တိ စ ဇာတိဝသေန ဒိသာသာမညေ အပေက္ခိတေ ဝစနဝိပလ္လာသေနပိ ပယောဇနံ နတ္ထိ။ **နာရိယော**တိ ဧတ္ထာပိ “အလင်္ကတာ”တိ ပဒံ အာနေတွာ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ **ဒေဝပုတ္တာ**တိ ဧတ္ထ စ-သဒ္ဒေါ လုတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌော။ တေန နာရိယော ဒေဝပုတ္တာ စာတိ သမုစ္စယော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၂၈၇။ **မောဒေန္တီ**တိ ပမောဒယန္တိ။ **ပူဇာယာ**တိ ပူဇနတ္ထံ ပူဇာနိမိတ္တံ ဝါ၊ နစ္စန္တိ ဂါယန္တီတိ ယောဇနာ။ **တဝိမာနီ**တိ တဝ ဣမာနိ။

၂၈၈။ **သဗ္ဗကာမသမိဒ္ဓိနီ**တိ သဗ္ဗေဟိ ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ, သဗ္ဗေဟိ ဝါ တယာ ကာမိတေဟိ ဣစ္ဆိတေဟိ ဝတ္ထူဟိ သမိဒ္ဓါ။ **အဘိဇာတာ**တိ သုဇာတာ။ **မဟန္တာသီ**တိ မဟတီ မဟာနုဘာဝါ အသိ။ **ဒေဝကာယေ ပမောဒသီ**တိ ဣမသ္မိံ ဒေဝနိကာယေ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိဟေတုကေန ပရမေန ပမောဒနေန ပမောဒသိ။

ဧဝံ ထေရေန ပုစ္ဆိတာ သာ ဒေဝတာ တမတ္ထံ ဝိဿဇ္ဇေသိ—

၂၈၉။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ပုရိမာယ ဇာတိယာ မနုဿလောကေ။
ဒုဿီလကုလေ သုဏိသာ အဟောသိံ၊
အဿဒ္ဓေသု ကဒရိယေသု အဟံ။

၂၉၀။ သဒ္ဓါ သီလေန သမ္ပန္နာ၊ သံဝိဘာဂရတာ သဒါ။
ပိဏ္ဍာယ စရမာနဿ၊ အပူဝံ တေ အဒါသဟံ။

၂၉၁။ တဒါဟံ သဿုယာ’စိက္ခိံ၊ ‘သမဏော အာဂတော ဣဓ။
တဿ အဒါသဟံ ပူဝံ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ’။

၂၉၂။ ဣတိဿာ သဿု ပရိဘာသိ၊ အဝိနီတာသိ တွံ ဝဓု။
န မံ သမ္ပုစ္ဆိတုံ ဣစ္ဆိ၊ ‘သမဏဿ ဒဒါမဟံ’။

၁-သဗ္ဗာ ဒိသာ (က) ၂-ဝိဘတ္တိံ ပရိဏာမေန္တိ (က)

293. Tato me sassu kupitā, pahāsi musalena maṁ.
Kūṭaṅgacchi avadhi maṁ, nāsakkhiṁ jīvituṁ ciraṁ.

294. Sā ahaṁ kāyassa bhedā, vippamuttā tato cutā.
Devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ, upapannā sahabyataṁ.

295. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti.

289. Tattha **assaddhesū**ti ratanattayasaddhāya kammaphalasaddhāya ca abhāvena assaddhesu, thaddhamacchariyatāya **kadariyesu** sassu-ādīsu ahaṁ saddhā sīlena sampannā ahosinti yojanā.

290-1. **Apūvan**ti kapallapūvaṁ. **Te**ti nipātamattaṁ. **Sassuyā ācikkhiṁ** gahitabhāvañāpanatthañca anumodanatthañcāti adhippāyo.

292. **Itissā**ti ettha **assā**ti nipātamattaṁ. **Samaṇassa dadāmahan**ti ahaṁ samaṇassa apūvaṁ dadāmīti. Yasmā na maṁ sampucchituṁ icchi, tasmā tvaṁ vadhu avinītāsīti sassu paribhāsīti yojanā.

293. **Pahāsī**ti pahari. **Kūṭaṅgacchi avadhi man**ti ettha **kūṭan**ti aṁsakūṭaṁ vuttaṁ purimapadalopena, kūṭameva aṅganti kūṭaṅgaṁ, taṁ chindatīti kūṭaṅgacchi. Evaṁ kodhābhibhūtā hutvā maṁ avadhi, mama aṁsakūṭaṁ chindi, teneva upakkamena matattā maṁ māresīti attho. Tenāha **"nāsakkhiṁ jīvituṁ ciran"**ti.

294. **Vippamuttā**ti tato dukkhato suṭṭhu muttā. Sesaṁ vuttanayameva.

Uḷāravimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

၂၉၃။ တတော မေ သဿု ကုပိတာ၊ ပဟာသိ မုသလေန မံ။
ကူဋင်္ဂစ္ဆိ အဝဓိ မံ၊ နာသက္ခိံ ဇီဝိတုံ စိရံ။

၂၉၄။ သာ အဟံ ကာယဿ ဘေဒါ၊ ဝိပ္ပမုတ္တာ တတော စုတာ။
ဒေဝါနံ တာဝတိံသာနံ၊ ဥပပန္နာ သဟဗျတံ။

၂၉၅။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

၂၈၉။ တတ္ထ **အဿဒ္ဓေသူ**တိ ရတနတ္တယသဒ္ဓါယ ကမ္မဖလသဒ္ဓါယ စ အဘာဝေန အဿဒ္ဓေသု, ထဒ္ဓမစ္ဆရိယတာယ **ကဒရိယေသု** သဿုအာဒီသု အဟံ သဒ္ဓါ သီလေန သမ္ပန္နာ အဟောသိန္တိ ယောဇနာ။

၂၉၀-၁။ **အပူဝ**န္တိ ကပလ္လပူဝံ။ **တေ**တိ နိပါတမတ္တံ။ **သဿုယာ အာစိက္ခိံ** ဂဟိတဘာဝဉာပနတ္ထဉ္စ အနုမောဒနတ္ထဉ္စာတိ အဓိပ္ပါယော။

၂၉၂။ **ဣတိဿာ**တိ ဧတ္ထ **အဿာ**တိ နိပါတမတ္တံ။ **သမဏဿ ဒဒါမဟ**န္တိ အဟံ သမဏဿ အပူဝံ ဒဒါမီတိ။ ယသ္မာ န မံ သမ္ပုစ္ဆိတုံ ဣစ္ဆိ၊ တသ္မာ တွံ ဝဓု အဝိနီတာသီတိ သဿု ပရိဘာသီတိ ယောဇနာ။

၂၉၃။ **ပဟာသီ**တိ ပဟရိ။ **ကူဋင်္ဂစ္ဆိ အဝဓိ မ**န္တိ ဧတ္ထ **ကူဋ**န္တိ အံသကူဋံ ဝုတ္တံ ပုရိမပဒလောပေန၊ ကူဋမေဝ အင်္ဂန္တိ ကူဋင်္ဂံ၊ တံ ဆိန္ဒတီတိ ကူဋင်္ဂစ္ဆိ။ ဧဝံ ကောဓာဘိဘူတာ ဟုတွာ မံ အဝဓိ၊ မမ အံသကူဋံ ဆိန္ဒိ၊ တေနေဝ ဥပက္ကမေန မတတ္တာ မံ မာရေသီတိ အတ္ထော။ တေနာဟ **"နာသက္ခိံ ဇီဝိတုံ စိရ"**န္တိ။

၂၉၄။ **ဝိပ္ပမုတ္တာ**တိ တတော ဒုက္ခတော သုဋ္ဌု မုတ္တာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဥဠာရဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

2. Ucchudāyikāvimānavaṇṇanā

Obhāsayitvā pathaviṁ sadevakanti Ucchudāyikāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharatīti-ādi sabbaṁ anantaravimāne vuttasadisaṁ. Ayaṁ pana viseso—idha ucchu dinnā, sassuyā ca pīṭhakena pahaṭā taṅkhaṇaññeva matā Tāvatiṁsesu uppannā tassaṁyeva rattiyaṁ therassa upaṭṭhānaṁ āgatā kevalakappaṁ Gijjhakūṭaṁ cando viya sūriyo viya ca obhāsentī theraṁ vanditvā pañjalikā namassamānā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha naṁ thero—

296. “Obhāsayitvā pathaviṁ sadevakaṁ,
Atirocasi candimasūriyā viya.
Siriyā ca vaṇṇena yasena tejasā,
brahmāva deve tidase sahindake.

297. Pucchāmi taṁ uppalamāladhāriṇī,
Āveḷinī kañcanasannibhattace.
Alaṅkate uttamavatthadhāriṇī,
Kā tvaṁ subhe devate vandase mamaṁ.

298. Kiṁ tvaṁ pure kammamakāsi attanā,
Manussabhūtā purimāya jātiyā.
Dānaṁ suciṇṇaṁ atha sīlasaṁyamaṁ,
Kenūpapannā sugatiṁ yasassinī.
Devate pucchitācikkha, kissa kammassidaṁ phalan”ti—

imāhi gāthāhi pucchi.

296-7. Tattha **obhāsayitvā pathaviṁ sadevakan**ti candimasūriyarasmisammissehi Sinerupassaviniggatehi pabhāvisarehi vijjotayamānatāya devena ākāsena sahāti sadevakaṁ upagatabhūmibhāgabhūtaṁ imaṁ pathaviṁ vijjotetvā, ekobhāsaṁ ekapajjotaṁ katvāti attho. Obhāsayitvā pathaviṁ candimasūriyā viyāti yojanā. **Atirocasī**ti atikkamitvā rocasi[1]. Taṁ pana atirocanaṁ kena kiṁ viya kena vāti

1. Sobhasi (Sī)

၂-ဥစ္ဆုဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဩဘာသယိတွာ ပထဝိံ သဒေဝကန္တိ ဥစ္ဆုဒါယိကာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတီတိအာဒိ သဗ္ဗံ အနန္တရဝိမာနေ ဝုတ္တသဒိသံ။ အယံ ပန ဝိသေသော—ဣဓ ဥစ္ဆု ဒိန္နာ၊ သဿုယာ စ ပီဌကေန ပဟဋာ တင်္ခဏညေဝ မတာ တာဝတိံသေသု ဥပ္ပန္နာ တဿံယေဝ ရတ္တိယံ ထေရဿ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂတာ ကေဝလကပ္ပံ ဂိဇ္ဈကူဋံ စန္ဒော ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ဩဘာသေန္တီ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ ပဉ္စလိကာ နမဿမာနာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ထေရော—

၂၉၆။ “ဩဘာသယိတွာ ပထဝိံ သဒေဝကံ၊
အတိရောစသိ စန္ဒိမသူရိယာ ဝိယ။
သိရိယာ စ ဝဏ္ဏေန ယသေန တေဇသာ၊
ဗြဟ္မာဝ ဒေဝေ တိဒသေ သဟိန္ဒကေ။

၂၉၇။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဥပ္ပလမာလဓာရိနီ၊
အာဝေဠိနီ ကဉ္စနသန္နိဘတ္တစေ။
အလင်္ကတေ ဥတ္တမဝတ္ထဓာရိနီ၊
ကာ တွံ သုဘေ ဒေဝတေ ဝန္ဒသေ မမံ။

၂၉၈။ ကိံ တွံ ပုရေ ကမ္မမကာသိ အတ္တနာ၊
မနုဿဘူတာ ပုရိမာယ ဇာတိယာ။
ဒါနံ သုစိဏ္ဏံ အထ သီလသံယမံ၊
ကေနူပပန္နာ သုဂတိံ ယသဿိနီ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ—

ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ။

၂၉၆-၇။ တတ္ထ **ဩဘာသယိတွာ ပထဝိံ သဒေဝက**န္တိ စန္ဒိမသူရိယရသ္မိသမ္မိဿေဟိ သိနေရုပဿဝိနိဂ္ဂတေဟိ ပဘာဝိသရေဟိ ဝိဇ္ဇောတယမာနတာယ ဒေဝေန အာကာသေန သဟာတိ သဒေဝကံ ဥပဂတဘူမိဘာဂဘူတံ ဣမံ ပထဝိံ ဝိဇ္ဇောတေတွာ၊ ဧကောဘာသံ ဧကပဇ္ဇောတံ ကတွာတိ အတ္ထော။ ဩဘာသယိတွာ ပထဝိံ စန္ဒိမသူရိယာ ဝိယာတိ ယောဇနာ။ **အတိရောစသီ**တိ အတိက္ကမိတွာ ရောစသိ[1]။ တံ ပန အတိရောစနံ ကေန ကိံ ဝိယ ကေန ဝါတိ

၁-သောဘာသိ (သီ)

āha “**siriyā**”ti-ādi. Tattha **siriyā**ti sobhaggādisobhāvisesena. **Tejasā**ti attano ānubhāvena. **Āveḷinī**ti ratanamayapupphāveḷavatī.

Evaṁ therena pucchitā devatā imāhi gāthāhi vissajjesi—

299. “Idāni bhante imameva gāmaṁ,
Piṇḍāya amhāka gharaṁ upāgami.
Tato te ucchussa adāsi khaṇḍikaṁ,
Pasannacittā atulāya pītiyā.

300. Sassu ca pacchā anuyuñjate mamaṁ,
Kahaṁ nu ucchuṁ vadhuke avākiri.
Na chaḍḍitaṁ no pana khāditaṁ mayā,
Santassa bhikkhussa sayaṁ adāsahaṁ.

301. Tuyhaṁ nvidaṁ issariyaṁ atho mama,
Itissā sassu paribhāsate mamaṁ.
Pīṭhaṁ gahetvā pahāraṁ adāsi me,
Tato cutā kālakatāmhi devatā.

302. Tadeva kammaṁ kusalaṁ kataṁ mayā,
Sukhañca kammaṁ anubhomi attanā.
Devehi saddhiṁ paricārayāmahaṁ,
Modāmahaṁ kāmaguṇehi pañcahi.

303. Tadeva kammaṁ kusalaṁ kataṁ mayā,
Sukhañca kammaṁ anubhomi attanā.
Devindaguttā tidasehi rakkhitā,
Samappitā kāmaguṇehi pañcahi.

304. Etādisaṁ puññaphalaṁ anappakaṁ,
Mahāvipākā mama ucchudakkhiṇā.
Devehi saddhiṁ paricārayāmahaṁ,
Modāmahaṁ kāmaguṇehi pañcahi.

အာဟ “**သိရိယာ**”တိအာဒိ။ တတ္ထ **သိရိယာ**တိ သောဘဂ္ဂါဒိသောဘာဝိသေသေန။ **တေဇသာ**တိ အတ္တနော အာနုဘာဝေန။ **အာဝေဠိနီ**တိ ရတနမယပုပ္ဖါဝေဠဝတီ။

ဧဝံ ထေရေန ပုစ္ဆိတာ ဒေဝတာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဝိဿဇ္ဇေသိ—

၂၉၉။ “ဣဒါနိ ဘန္တေ ဣမမေဝ ဂါမံ၊
ပိဏ္ဍာယ အမှာက ဃရံ ဥပါဂမိ။
တတော တေ ဥစ္ဆုဿ အဒါသိ ခဏ္ဍိကံ၊
ပသန္နစိတ္တာ အတုလာယ ပီတိယာ။

၃၀၀။ သဿု စ ပစ္ဆာ အနုယုဉ္ဇတေ မမံ၊
ကဟံ နု ဥစ္ဆုံ ဝဓုကေ အဝါကိရိ။
န ဆဍ္ဍိတံ နော ပန ခါဒိတံ မယာ၊
သန္တဿ ဘိက္ခုဿ သယံ အဒါသဟံ။

၃၀၁။ တုယှံ နွိဒံ ဣဿရိယံ အထော မမ၊
ဣတိဿာ သဿု ပရိဘာသတေ မမံ။
ပီဌံ ဂဟေတွာ ပဟာရံ အဒါသိ မေ၊
တတော စုတာ ကာလကတာမှိ ဒေဝတာ။

၃၀၂။ တဒေဝ ကမ္မံ ကုသလံ ကတံ မယာ၊
သုခဉ္စ ကမ္မံ အနုဘောမိ အတ္တနာ။
ဒေဝေဟိ သဒ္ဓိံ ပရိစာရယာမဟံ၊
မောဒါမဟံ ကာမဂုဏေဟိ ပဉ္စဟိ။

၃၀၃။ တဒေဝ ကမ္မံ ကုသလံ ကတံ မယာ၊
သုခဉ္စ ကမ္မံ အနုဘောမိ အတ္တနာ။
ဒေဝိန္ဒဂုတ္တာ တိဒသေဟိ ရက္ခိတာ၊
သမပ္ပိတာ ကာမဂုဏေဟိ ပဉ္စဟိ။

၃၀၄။ ဧတာဒိသံ ပုညဖလံ အနပ္ပကံ၊
မဟာဝိပါကာ မမ ဥစ္ဆုဒက္ခိဏာ။
ဒေဝေဟိ သဒ္ဓိံ ပရိစာရယာမဟံ၊
မောဒါမဟံ ကာမဂုဏေဟိ ပဉ္စဟိ။

305. Etādisaṁ puññaphalaṁ anappakaṁ,
Mahājutikā mama ucchudakkhiṇā.
Devindaguttā tidasehi rakkhitā,
Sahassanettoriva Nandane vane.

306. Tuvañca bhante anukampakaṁ viduṁ,
Upecca vandiṁ kusalañca pucchisaṁ.
Tato te ucchussa adāsi khaṇḍikaṁ,
Pasannacittā atulāya pītiyā"ti.

299. Tattha **idānī**ti anantarātītadivasattā āha, adhunāti attho. **Imameva gāman**ti imasmiṁyeva gāme, Rājagahaṁ sandhāya vadati. Vuttaṁ hi "gāmopi nigamopi nagarampi 'gāmo'icceva vuccatī"ti. Bhummatthe cetaṁ upayogavacanaṁ. **Upāgamī**ti upagato ahosi[1]. **Atulāyā**ti anupamāya, appamāṇāya vā.

300. **Avākirī**ti apanesi chaḍḍesi, vināsesi vā. **Santassā**ti sādhurūpassa santakilesassa[2] parissamamappattassa[3] vā.

301. **Tuyhaṁ nū**ti **nu**-saddo anattamanatāsūcane nipāto, so "mamā"ti etthāpi ānetvā yojetabbo "mama nū"ti. **Idaṁ issariyan**ti gehe ādhipaccaṁ sandhāyāha. **Tato cutā**ti tato manussalokato cutā. Yasmā ṭhitaṭṭhānato apagatāpi "cutā"ti vuccati, tasmā cutiṁ visesetuṁ **"kālakatā"**ti vuttaṁ. Kālakatāpi ca na yattha katthaci nibbattā, apica kho devattaṁ upagatāti dassentī āha **"amhi devatā"**ti.

302. **Tadeva kammaṁ kusalaṁ kataṁ mayā**ti tadeva ucchukhaṇḍadānamattaṁ kusalaṁ kammaṁ kataṁ mayā, aññaṁ na jānāmīti attho. **Sukhañca kamman**ti sukhañca kammaphalaṁ. Kammaphalaṁ hi idha "kamman"ti vuttaṁ uttarapadalopena, kāraṇopacārena vā "kusalānaṁ bhikkhave dhammānaṁ

1. Asi (Sī) 2. Santakilesagaṇassa (Sī) 3. Parissamapattassa (I, Ka)

၃၀၅။ ဧတာဒိသံ ပုညဖလံ အနပ္ပကံ၊
မဟာဇုတိကာ မမ ဥစ္ဆုဒက္ခိဏာ။
ဒေဝိန္ဒဂုတ္တာ တိဒသေဟိ ရက္ခိတာ၊
သဟဿနေတ္တောရိဝ နန္ဒနေ ဝနေ။

၃၀၆။ တုဝဉ္စ ဘန္တေ အနုကမ္ပကံ ဝိဒုံ၊
ဥပေစ္စ ဝန္ဒိံ ကုသလဉ္စ ပုစ္ဆိသံ။
တတော တေ ဥစ္ဆုဿ အဒါသိ ခဏ္ဍိကံ၊
ပသန္နစိတ္တာ အတုလာယ ပီတိယာ"တိ။

၂၉၉။ တတ္ထ **ဣဒါနီ**တိ အနန္တရာတီတဒိဝသတ္တာ အာဟ၊ အဓုနာတိ အတ္ထော။ **ဣမမေဝ ဂါမန္တိ** ဣမသ္မိံယေဝ ဂါမေ၊ ရာဇဂဟံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဝုတ္တံ ဟိ "ဂါမောပိ နိဂမောပိ နဂရမ္ပိ 'ဂါမော' ဣစ္စေဝ ဝုစ္စတီ"တိ။ ဘုမ္မတ္ထေ စေတံ ဥပယောဂဝစနံ။ **ဥပါဂမီ**တိ ဥပဂတော အဟောသိ[1]။ **အတုလာယာ**တိ အနုပမာယ, အပ္ပမာဏာယ ဝါ။

၃၀၀။ **အဝါကိရီ**တိ အပနေသိ ဆဍ္ဍေသိ, ဝိနာသေသိ ဝါ။ **သန္တဿာ**တိ သာဓုရူပဿ သန္တကိလေသဿ[2] ပရိဿမမပ္ပတ္တဿ[3] ဝါ။

၃၀၁။ **တုယှံ နူ**တိ **နု**-သဒ္ဒေါ အနတ္တမနတာသူစနေ နိပါတော၊ သော "မမာ"တိ ဧတ္ထာပိ အာနေတွာ ယောဇေတဗ္ဗော "မမ နူ"တိ။ **ဣဒံ ဣဿရိယန္တိ** ဂေဟေ အာဓိပစ္စံ သန္ဓာယာဟ။ **တတော စုတာ**တိ တတော မနုဿလောက-တော စုတာ။ ယသ္မာ ဌိတဋ္ဌာနတော အပဂတာပိ "စုတာ"တိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မာ စုတိံ ဝိသေသေတုံ "**ကာလကတာ**"တိ ဝုတ္တံ။ ကာလကတာပိ စ န ယတ္ထ ကတ္ထစိ နိဗ္ဗတ္တာ၊ အပိစ ခေါ ဒေဝတ္တံ ဥပဂတာတိ ဒဿေန္တီ အာဟ "**အမှိ ဒေဝတာ**"တိ။

၃၀၂။ **တဒေဝ ကမ္မံ ကုသလံ ကတံ မယာ**တိ တဒေဝ ဥစ္ဆုခဏ္ဍဒါနမတ္တံ ကုသလံ ကမ္မံ ကတံ မယာ၊ အညံ န ဇာနာမီတိ အတ္ထော။ **သုခဉ္စ ကမ္မန္တိ** သုခဉ္စ ကမ္မဖလံ။ ကမ္မဖလံ ဟိ ဣဓ "ကမ္မ"န္တိ ဝုတ္တံ ဥတ္တရ-ပဒလောပေန, ကာရဏောပစာရေန ဝါ "ကုသလာနံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာနံ

၁-အသိ (သီ) ၂-သန္တကိလေသဂဏဿ (သီ) ၃-ပရိဿမပတ္တဿ (ဣ၊ က)

samādānahetu evamidaṁ puññaṁ pavaḍḍhati[1]. Anubhomi sakaṁ puññan"ti[2] ca ādīsu viya. Kammanti vā karaṇatthe upayogavacanaṁ, kammenāti attho. Kamme vā bhavaṁ kammaṁ yathā[3] kammanti. Atha vā kāmetabbatāya kammaṁ. Taṁ hi sukharajanīyabhāvato kāmūpasaṁhitaṁ kāmetabbanti kamanīyaṁ[4]. **Attanā**ti attanā eva, sayaṁvasitāya seribhāvena sayamevāti attho. **Paricārayāmahaṁ attānan**ti purimagāthāya "attanā"ti vuttaṁ padaṁ vibhattivipariṇāmena "attānan"ti yojetabbaṁ.

303-5. **Devindaguttā**ti devindena Sakkena guttā, devindo viya vā guttā mahāparivāratāya. **Samappitā**ti suṭṭhu appitā samannāgatā. **Mahāvipākā**ti vipulaphalā. **Mahājutikā**ti mahātejā, mahānubhāvāti attho.

306. **Tuvan**ti taṁ. **Anukampakan**ti kāruṇikaṁ. **Vidun**ti sappaññaṁ, sāvakapāramiyā matthakaṁ pattanti attho. **Upeccā**ti upagantvā. **Vandin**ti pañcapatiṭṭhitena abhivādayiṁ. **Kusalañca** ārogyaṁ **pucchisaṁ** apucchiṁ, **atulāya pītiyā** idañca kusalaṁ anussarāmīti adhippāyo. Sesaṁ heṭṭhā vuttanayameva.

Ucchudāyikāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Pallaṅkavimānavaṇṇanā

Pallaṅkaseṭṭhe maṇisoṇṇacitteti Pallaṅkavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena ca samayena Sāvatthiyaṁ aññatarassa upāsakassa dhītā kulapadesādinā sadisassa tattheva aññatarassa kulaputtassa dinnā, sā ca hoti akkodhanā sīlācārasampannā patidevatā samādinnapañcasīlā, uposathe sakkaccaṁ uposathasīlāni ca rakkhati. Sā aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu uppajji. Taṁ āyasmā Mahāmoggallānatthero heṭṭhā vuttanayeneva gantvā—

1. Dī 3. 48 piṭṭhe. 2. Khu 2. 17 piṭṭhe. 3. Yathāha (Ka) 4. Kamanīyaṁ (Sī, I)

သမာဒါနဟေတု ဧဝမိဒံ ပုညံ ပဝဍ္ဎတိ[၁]။ အနုဘောမိ သကံ ပုည”န္တိ[၂] စ အာဒီသု ဝိယ။ ကမ္မန္တိ ဝါ ကရဏတ္ထေ ဥပယောဂဝစနံ၊ ကမ္မေနာတိ အတ္ထော။ ကမ္မေ ဝါ ဘဝံ ကမ္မံ ယထာ[၃] ကမ္မန္တိ။ အထ ဝါ ကာမေတဗ္ဗတာယ ကမ္မံ။ တံ ဟိ သုခရဇနီယဘာဝတော ကာမူပသံဟိတံ ကာမေတဗ္ဗန္တိ ကမနီယံ[၄]။ **အတ္တနာ**တိ အတ္တနာ ဧဝ၊ သယံဝသိတာယ သေရိဘာဝေန သယမေဝါတိ အတ္ထော။ **ပရိစာရယာမဟံ အတ္တာန**န္တိ ပုရိမဂါထာယ “အတ္တနာ”တိ ဝုတ္တံ ပဒံ ဝိဘတ္တိဝိပရိဏာမေန “အတ္တာန”န္တိ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၃၀၃-၅။ **ဒေဝိန္ဒဂုတ္တာ**တိ ဒေဝိန္ဒေန သက္ကေန ဂုတ္တာ, ဒေဝိန္ဒော ဝိယ ဝါ ဂုတ္တာ မဟာပရိဝါရတာယ။ **သမပ္ပိတာ**တိ သုဋ္ဌု အပ္ပိတာ သမန္နာဂတာ။ **မဟာဝိပါကာ**တိ ဝိပုလဖလာ။ **မဟာဇုတိကာ**တိ မဟာတေဇာ၊ မဟာနုဘာဝါတိ အတ္ထော။

၃၀၆။ **တုဝ**န္တိ တံ။ **အနုကမ္ပက**န္တိ ကာရုဏိကံ။ **ဝိဒု**န္တိ သပ္ပညံ၊ သာဝကပါရမိယာ မတ္ထကံ ပတ္တန္တိ အတ္ထော။ **ဥပေစ္စာ**တိ ဥပဂန္တွာ။ **ဝန္ဒိ**န္တိ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန အဘိဝါဒယိံ။ **ကုသလဉ္စ** အာရောဂျံ **ပုစ္ဆိသံ** အပုစ္ဆိံ၊ **အတုလာယ ပီတိယာ** ဣဒဉ္စ ကုသလံ အနုဿရာမီတိ အဓိပ္ပါယော။ သေသံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဥစ္ဆုဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-ပလ္လင်္ကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ပလ္လင်္ကသေဋ္ဌေ မဏိသောဏ္ဏစိတ္တေတိ ပလ္လင်္ကဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန စ သမယေန သာဝတ္ထိယံ အညတရဿ ဥပါသကဿ ဓီတာ ကုလပဒေသာဒိနာ သဒိသဿ တတ္ထေဝ အညတရဿ ကုလပုတ္တဿ ဒိန္နာ၊ သာ စ ဟောတိ အက္ကောဓနာ သီလာစာရသမ္ပန္နာ ပတိဒေဝတာ သမာဒိန္နပဉ္စသီလာ၊ ဥပေါသထေ သက္ကစ္စံ ဥပေါသထသီလာနိ စ ရက္ခတိ။ သာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဂန္တွာ—

၁-ဒီ ၃-၄၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၂-၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ယထာဟ (က) ၄-ကမနီယံ (သီ၊ ဣ)

307. “Pallaṅkaseṭṭhe maṇisoṇṇacitte,
Pupphābhikiṇṇe sayane uḷāre.
Tatthacchasi devi mahānubhāve,
Uccāvacā iddhi vikubbamānā.

308. Imā ca te accharāyo samantato,
Naccanti gāyanti pamodayanti.
Deviddhipattāsi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo cate sabbadisā pabhāsatī”ti—

gāthāhi pucchi[1].

Sāpissa imāhi gāthāhi byākāsi—

309. “Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Aḍḍhe kule suṇisā ahosiṁ.
Akkodhanā bhattu vasānuvattinī,
Uposathe appamattā ahosiṁ.

310. Manussabhūtā daharā apāpikā[2],
Pasannacittā patimābhirādhayiṁ.
Divā ca ratto ca manāpacārinī,
Ahaṁ pure sīlavatī ahosiṁ.

311. Pāṇātipātā viratā acorikā,
Saṁsuddhakāyā sucibrahmacārinī.
Amajjapā no ca musā abhāṇiṁ,
Sikkhāpadesu paripūrakārinī.

312. Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, pasannamānasā ahaṁ.

1. Paṭipucchi (Sī) 2. Daharāsapāpikā (Sī)

၃၀၇။ “ပလ္လင်္ကသေဋ္ဌေ မဏိသောဏ္ဏစိတ္တေ၊
ပုပ္ဖါဘိကိဏ္ဏေ သယနေ ဥဠာရေ။
တတ္ထစ္ဆသိ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
ဥစ္စာဝစာ ဣဒ္ဓိ ဝိကုဗ္ဗမာနာ။

၃၀၈။ ဣမာ စ တေ အစ္ဆရာယော သမန္တတော၊
နစ္စန္တိ ဂါယန္တိ ပမောဒယန္တိ။
ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တာသိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ[၁]။

သာပိဿ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၃၀၉။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
အဍ္ဎေ ကုလေ သုဏိသာ အဟောသိံ။
အက္ကောဓနာ ဘတ္တု ဝသာနုဝတ္တိနီ၊
ဥပေါသထေ အပ္ပမတ္တာ အဟောသိံ။

၃၁၀။ မနုဿဘူတာ ဒဟရာ အပါပိကာ[၂]၊
ပသန္နစိတ္တာ ပတိမာဘိရာဓယိံ။
ဒိဝါ စ ရတ္တော စ မနာပစာရိနီ၊
အဟံ ပုရေ သီလဝတီ အဟောသိံ။

၃၁၁။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ အစောရိကာ၊
သံသုဒ္ဓကာယာ သုစိဗြဟ္မစာရိနီ။
အမဇ္ဇပါ နော စ မုသာ အဘာဏိံ၊
သိက္ခာပဒေသု ပရိပူရကာရိနီ။

၃၁၂။ စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ၊ ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမီ။
ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စ၊ ပသန္နမာနသာ အဟံ။

၁-ပဋိပုစ္ဆိ (သီ) ၂-ဒဟရာသပါပိကာ (သီ)

313. Aṭṭhaṅgupetaṁ anudhammacārinī,
Uposathaṁ pītimanā upāvasiṁ.
Imañca ariyaṁ aṭṭhaṅgavarehupetaṁ,
Samādiyitvā kusalaṁ sukhudrayaṁ.
Patimhi kalyāṇī vasānuvattinī,
Ahosiṁ pubbe Sugatassa sāvikā.

314. Etādisaṁ kusalaṁ jīvaloke,
Kammaṁ karitvāna visesabhāginī.
Kāyassa bhedā abhisamparāyaṁ,
Deviddhipattā sugatimhi āgatā.

315. Vimānapāsādavare manorame,
Parivāritā accharāsaṅgaṇena.
Sayaṁpabhā devagaṇā ramenti maṁ,
Dīghāyukiṁ devavimānamāgatan"ti.

307. Tattha **pallaṅkaseṭṭhe**ti pallaṅkavare uttamapallaṅke. Taṁyevassa seṭṭhataṁ dassetuṁ **"maṇisoṇṇacitte"**ti vuttaṁ, vividharatanaraṁsijālasamujjalehi maṇīhi ceva suvaṇṇena ca vicitte "tatthā"ti "sayane"ti ca vutte sayitabbaṭṭhānabhūte pallaṅkaseṭṭhe.

308. **Te**ti tuyhaṁ samantato. "Pamodayantī"ti padaṁ pana[1] apekkhitvā "tan"ti vibhatti vipariṇāmetabbā. **Pamodayantī**ti vā pamodanaṁ karonti, pamodanaṁ tuyhaṁ uppādentīti attho.

310. **Daharā apāpikā**ti daharāpi[2] apāpikā. "Daharāsu pāpikā"ti vā pāṭho, soyevattho. "Daharassāpāpikā"tipi paṭhanti, daharassa sāmikassa apāpikā, sakkaccaṁ upaṭṭhānena anaticariyāya ca bhaddikāti attho. Tena vuttaṁ **"pasannacittā"**ti-ādi. **Abhirādhayin**ti ārādhesiṁ. **Ratto**ti rattiyaṁ.

311. **Acorikā**ti coriyarahitā, adinnādānā paṭiviratāti attho. "Viratā ca coriyā"tipi pāṭho, theyyato ca viratāti

1. Parapadaṁ (Ka) 2. Daharāsapāpikāti daharā āsiṁ (Sī)

၃၁၃။ အဋ္ဌင်္ဂုပေတံ အနုဓမ္မစာရိနီ၊
ဥပေါသထံ ပီတိမနာ ဥပါဝသိံ။
ဣမဉ္စ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂဝရေဟုပေတံ၊
သမာဒိယိတွာ ကုသလံ သုခုဒြယံ။
ပတိမှိ ကလျာဏီ ဝသာနုဝတ္တိနီ၊
အဟောသိံ ပုဗ္ဗေ သုဂတဿ သာဝိကာ။

၃၁၄။ ဧတာဒိသံ ကုသလံ ဇီဝလောကေ၊
ကမ္မံ ကရိတွာန ဝိသေသဘာဂိနီ။
ကာယဿ ဘေဒါ အဘိသမ္ပရာယံ၊
ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တာ သုဂတိမှိ အာဂတာ။

၃၁၅။ ဝိမာနပါသာဒဝရေ မနောရမေ၊
ပရိဝါရိတာ အစ္ဆရာသင်္ဂဏေန။
သယံပဘာ ဒေဝဂဏာ ရမေန္တိ မံ၊
ဒီဃာယုကိံ ဒေဝဝိမာနမာဂတ”န္တိ။

၃၀၇။ တတ္ထ **ပလ္လင်္ကသေဋ္ဌေ**တိ ပလ္လင်္ကဝရေ ဥတ္တမပလ္လင်္ကေ။ တံယေဝဿ သေဋ္ဌတံ ဒဿေတုံ **“မဏိသောဏ္ဏစိတ္တေ”**တိ ဝုတ္တံ၊ ဝိဝိဓရတနရံသိဇာလသမုဇ္ဇလေဟိ မဏီဟိ စေဝ သုဝဏ္ဏေန စ ဝိစိတ္တေ “တတ္ထာ”တိ “သယနေ”တိ စ ဝုတ္တေ သယိတဗ္ဗဋ္ဌာနဘူတေ ပလ္လင်္ကသေဋ္ဌေ။

၃၀၈။ **တေ**တိ တုယှံ သမန္တတော။ “ပမောဒယန္တီ”တိ ပဒံ ပန[1] အပေက္ခိတွာ “တ”န္တိ ဝိဘတ္တိ ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗာ။ **ပမောဒယန္တီ**တိ ဝါ ပမောဒနံ ကရောန္တိ၊ ပမောဒနံ တုယှံ ဥပ္ပါဒေန္တီတိ အတ္ထော။

၃၁၀။ **ဒဟရာ အပါပိကာ**တိ ဒဟရာပိ[2] အပါပိကာ။ “ဒဟရာသု ပါပိကာ”တိ ဝါ ပါဌော၊ သောယေဝတ္ထော။ “ဒဟရဿာပါပိကာ”တိပိ ပဌန္တိ၊ ဒဟရဿ သာမိကဿ အပါပိကာ၊ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌာနေန အနတိစရိယာယ စ ဘဒ္ဒိကာတိ အတ္ထော။ တေန ဝုတ္တံ **“ပသန္နစိတ္တာ”**တိအာဒိ။ **အဘိရာဓယိ**န္တိ အာရာဓေသိံ။ **ရတ္တော**တိ ရတ္တိယံ။

၃၁၁။ **အစောရိကာ**တိ စောရိယရဟိတာ၊ အဒိန္နာဒါနာ ပဋိဝိရတာတိ အတ္ထော။ “ဝိရတာ စ စောရိယာ”တိပိ ပါဌော၊ ထေယျတော စ ဝိရတာတိ

၁-ပရပဒံ (က) ၂-ဒဟရာသပါပိကာတိ ဒဟရာ အာသိံ (သီ)

attho. **Saṁsuddhakāyā**ti parisuddhakāyakammantatāya sammadeva suddhakāyā, tato eva **sucibrahmacārinī** sāmikato aññattha abrahmacariyāsambhavato. Tathā hi vuttaṁ—

“Mayañca bhariyā nātikkamāma,
Amhepi bhariyā nātikkamanti.
Aññatra tāhi brahmacariyaṁ carāma,
Tasmā hi amhaṁ daharā na miyyare”ti[1].

Atha vā **sucibrahmacārinī**ti sucino suddhassa brahmassa seṭṭhassa uposathasīlassa, maggabrahmacariyassa vā anurūpassa pubbabhāgabrahmacariyassa vasena sucibrahmacārinī.

313. **Anudhammacārinī**ti ariyānaṁ dhammassa anudhammaṁ caraṇasīlā. Imañca anantaraṁ vuttaṁ niddosatāya **ariyaṁ, aṭṭhaṅgavarehi**[2] aṭṭhahi uttamaṅgehi ariyattā eva vā **ariyaṭṭhaṅgavarehi upetaṁ** ārogyaṭṭhena anavajjaṭṭhena ca **kusalaṁ** sukhavipākatāya sukhānisaṁsatāya ca **sukhudrayaṁ upāvasin**ti yojanā.

314. **Visesabhāginī**ti visesassa dibbassa sampattibhavassa bhāginī. **Sugatimhi āgatā**ti sugatiṁ āgatā upagatā, sugatimhi vā sugatiyaṁ dibbasampattiyaṁ āgatā. “Sugatiṁ hi āgatā”tipi pāṭho. Tattha **hī**ti nipātamattaṁ, hetu-attho vā, yasmā sugatiṁ āgatā, tasmā visesabhāginīti yojanā.

315. **Vimānapāsādavare**ti vimānesu uttamapāsāde, vimānasaṅkhāte vā aggapāsāde, vimāne vā vigatamāne appamāṇe mahante varapāsāde **parivāritā accharāsaṅgaṇena sayaṁpabhā** pamodāmi, “amhī”ti vā padaṁ ānetvā yojetabbaṁ. **Dīghāyukin**ti heṭṭhimehi devehi dīghatarāyukatāya tatrūpapannehi anappāyukatāya ca dīghāyukiṁ **maṁ** yathāvuttaṁ **devavimānamāgataṁ** upagataṁ **devagaṇā ramentī**ti yojanā. Sesaṁ vuttanayameva.

Pallaṅkavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Khu 5. 214 piṭṭhe Jātake.
2. Aṭṭhaṅgavarehīti (Sī, I)

အတ္ထော။ **သံသုဒ္ဓကာယာ**တိ ပရိသုဒ္ဓကာယကမ္မန္တတာယ သမ္မဒေဝ သုဒ္ဓကာယာ၊ တတော ဧဝ **သုစိဗြဟ္မစာရိနီ** သာမိကတော အညတ္ထ အဗြဟ္မစရိယာသမ္ဘဝတော။ တထာ ဟိ ဝုတ္တံ—

“မယဉ္စ ဘရိယာ နာတိက္ကမာမ၊
အမှေပိ ဘရိယာ နာတိက္ကမန္တိ။
အညတြ တာဟိ ဗြဟ္မစရိယံ စရာမ၊
တသ္မာ ဟိ အမှံ ဒဟရာ န မိယျရေ”တိ[၁]။

အထ ဝါ **သုစိဗြဟ္မစာရိနီ**တိ သုစိနော သုဒ္ဓဿ ဗြဟ္မဿ သေဋ္ဌဿ ဥပေါသထသီလဿ, မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ ဝါ အနုရူပဿ ပုဗ္ဗဘာဂဗြဟ္မစရိယဿ ဝသေန သုစိဗြဟ္မစာရိနီ။

၃၁၃။ **အနုဓမ္မစာရိနီ**တိ အရိယာနံ ဓမ္မဿ အနုဓမ္မံ စရဏသီလာ။ ဣမဉ္စ အနန္တရံ ဝုတ္တံ နိဒ္ဒောသတာယ **အရိယံ, အဋ္ဌင်္ဂဝရေဟိ**[၂] အဋ္ဌဟိ ဥတ္တမင်္ဂေဟိ အရိယတ္တာ ဧဝ ဝါ **အရိယဋ္ဌင်္ဂဝရေဟိ ဥပေတံ** အာရောဂျဋ္ဌေန အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန စ **ကုသလံ** သုခဝိပါကတာယ သုခါနိသံသတာယ စ **သုခုဒြယံ ဥပါဝသိန္တိ** ယောဇနာ။

၃၁၄။ **ဝိသေသဘာဂိနီ**တိ ဝိသေသဿ ဒိဗ္ဗဿ သမ္ပတ္တိဘဝဿ ဘာဂိနီ။ **သုဂတိမှိ အာဂတာ**တိ သုဂတိံ အာဂတာ ဥပဂတာ၊ သုဂတိမှိ ဝါ သုဂတိယံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယံ အာဂတာ။ “သုဂတိံ ဟိ အာဂတာ”တိပိ ပါဌော။ တတ္ထ **ဟီ**တိ နိပါတမတ္တံ, ဟေတုအတ္ထော ဝါ၊ ယသ္မာ သုဂတိံ အာဂတာ၊ တသ္မာ ဝိသေသဘာဂိနီတိ ယောဇနာ။

၃၁၅။ **ဝိမာနပါသာဒဝရေ**တိ ဝိမာနေသု ဥတ္တမပါသာဒေ, ဝိမာနသင်္ခါတေ ဝါ အဂ္ဂပါသာဒေ, ဝိမာနေ ဝါ ဝိဂတမာနေ အပ္ပမာဏေ မဟန္တေ ဝရပါသာဒေ **ပရိဝါရိတာ အစ္ဆရာသင်္ဂဏေန သယံပဘာ** ပမောဒါမိ၊ “အမှီ”တိ ဝါ ပဒံ အာနေတွာ ယောဇေတဗ္ဗံ။ **ဒီဃာယုကိ**န္တိ ဟေဋ္ဌိမေဟိ ဒေဝေဟိ ဒီဃတရာယုကတာယ တတြူပပန္နေဟိ အနပ္ပါယုကတာယ စ ဒီဃာယုကိံ **မံ** ယထာဝုတ္တံ **ဒေဝဝိမာနမာဂတံ** ဥပဂတံ **ဒေဝဂဏာ ရမေန္တီ**တိ ယောဇနာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ပလ္လင်္ကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ခု ၅-၂၁၄-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။
၂-အဋ္ဌင်္ဂဝရေဟီတိ (သီ၊ ဣ)

4. Latāvimānavaṇṇanā

Latā ca Sajjā Pavarā ca devatāti Latāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena ca samayena Sāvatthivāsino aññatarassa upāsakassa dhītā Latā nāma paṇḍitā byattā medhāvinī patikulaṁ gatā bhattu sassusasurānañca manāpacārinī piyavādinī parijanassa saṅgahakusalā gehe kuṭumbabhārassa nittharaṇasamatthā akkodhanā sīlācārasampannā dānasaṁvibhāgaratā akhaṇḍapañcasīlā uposatharakkhaṇe ca appamattā ahosi. Sā aparabhāge kālaṁ katvā Vessavaṇassa mahārājassa dhītā hutvā nibbatti Latātveva nāmena, aññāpi tassā Sajjā Pavarā Accimatī Sutāti catasso bhaginiyo ahesuṁ. Tā pañcapi Sakkena devarājena ānetvā nāṭakitthibhāvena paricārikaṭṭhāne ṭhapitā, Latā panassa naccagītādīsu chekatāya iṭṭhatarā ahosi.

Tāsaṁ ekato samāgantvā sukhanisajjāya nisinnānaṁ saṅgītanepuññaṁ paṭicca vivādo uppanno. Tā sabbāpi Vessavaṇassa mahārājassa santikaṁ gantvā pucchiṁsu “tāta katamā amhākaṁ naccādīsu kusalā”ti. So eva māha “gacchatha dhītaro anotattadahatīre devasamāgame saṅgītaṁ pavattetha, tattha vo viseso pākaṭo bhavissatī”ti. Tā tathā akaṁsu. Tattha devaputtā Latāya naccamānāya attano sabhāvena ṭhātuṁ nāsakkhiṁsu, sañjātapahāsā acchariyabbhutacittajātā nirantaraṁ sādhukāraṁ dentā ukkuṭṭhisadde celukkhepe ca pavattentā Himavantaṁ kampayamānā viya mahantaṁ kolāhalamakaṁsu. Itarāsu pana naccantīsu sisirakāle kokilā viya tuṇhībhūtā nisīdiṁsu. Evaṁ tattha saṅgīte Latāya viseso pākaṭo ahosi.

Atha tāsaṁ devadhītānaṁ Sutāya devadhītāya etadahosi “kiṁ nu kho kammaṁ katvā ayaṁ Latā amhe abhibhuyya tiṭṭhati vaṇṇena ceva yasasā ca, yannūnāhaṁ Latāya katakammaṁ puccheyyan”ti. Sā taṁ pucchi, itarāpi tassā etamatthaṁ vissajjeti. Tayidaṁ sabbaṁ Vessavaṇamahārājā devacārikavasena upagatassa āyasmato Mahāmoggallānassa ācikkhi. Thero tamatthaṁ pucchāya mūlakāraṇato paṭṭhāya Bhagavato ārocento—

၄-လတာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

လတာ စ သဇ္ဇာ ပဝရာ စ ဒေဝတာတိ လတာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန စ သမယေန သာဝတ္ထိဝါသိနော အညတရဿ ဥပါသကဿ ဓီတာ လတာ နာမ ပဏ္ဍိတာ ဗျတ္တာ မေဓာဝိနီ ပတိကုလံ ဂတာ ဘတ္တု သဿုသသုရာနဉ္စ မနာပစာရိနီ ပိယဝါဒိနီ ပရိဇနဿ သင်္ဂဟကုသလာ ဂေဟေ ကုဋုမ္ဗဘာရဿ နိတ္ထရဏသမတ္ထာ အက္ကောဓနာ သီလာစာရသမ္ပန္နာ ဒါနသံဝိဘာဂရတာ အခဏ္ဍပဉ္စသီလာ ဥပေါသထရက္ခဏေ စ အပ္ပမတ္တာ အဟောသိ။ သာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ ဝေဿဝဏဿ မဟာရာဇဿ ဓီတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ လတာတွေဝ နာမေန၊ အညာပိ တဿာ သဇ္ဇာ ပဝရာ အစ္စိမတီ သုတာတိ စတဿော ဘဂိနိယော အဟေသုံ။ တာ ပဉ္စပိ သက္ကေန ဒေဝရာဇေန အာနေတွာ နာဋကိတ္ထိဘာဝေန ပရိစာရိကဋ္ဌာနေ ဌပိတာ၊ လတာ ပနဿ နစ္စဂီတာဒီသု ဆေကတာယ ဣဋ္ဌတရာ အဟောသိ။

တာသံ ဧကတော သမာဂန္တွာ သုခနိသဇ္ဇာယ နိသိန္နာနံ သင်္ဂီတနေပုညံ ပဋိစ္စ ဝိဝါဒေါ ဥပ္ပန္နော။ တာ သဗ္ဗာပိ ဝေဿဝဏဿ မဟာရာဇဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပုစ္ဆိံသု “တာတ ကတမာ အမှာကံ နစ္စာဒီသု ကုသလာ”တိ။ သော ဧဝ မာဟ “ဂစ္ဆထ ဓီတရော အနောတတ္တဒဟတီရေ ဒေဝသမာဂမေ သင်္ဂီတံ ပဝတ္တေထ၊ တတ္ထ ဝေါ ဝိသေသော ပါကဋော ဘဝိဿတီ”တိ။ တာ တထာ အကံသု။ တတ္ထ ဒေဝပုတ္တာ လတာယ နစ္စမာနာယ အတ္တနော သဘာဝေန ဌာတုံ နာသက္ခိံသု၊ သဉ္ဇာတပဟာသာ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတာ နိရန္တရံ သာဓုကာရံ ဒေန္တာ ဥက္ကုဋ္ဌိသဒ္ဒေ စေလုက္ခေပေ စ ပဝတ္တေန္တာ ဟိမဝန္တံ ကမ္ပယမာနာ ဝိယ မဟန္တံ ကောလာဟလမကံသု။ ဣတရာသု ပန နစ္စန္တီသု သိသိရကာလေ ကောကိလာ ဝိယ တုဏှီဘူတာ နိသီဒိံသု။ ဧဝံ တတ္ထ သင်္ဂီတေ လတာယ ဝိသေသော ပါကဋော အဟောသိ။

အထ တာသံ ဒေဝဓီတာနံ သုတာယ ဒေဝဓီတာယ ဧတဒဟောသိ “ကိံ နု ခေါ ကမ္မံ ကတွာ အယံ လတာ အမှေ အဘိဘုယျ တိဋ္ဌတိ ဝဏ္ဏေန စေဝ ယသသာ စ၊ ယန္နူနာဟံ လတာယ ကတကမ္မံ ပုစ္ဆေယျ”န္တိ။ သာ တံ ပုစ္ဆိ၊ ဣတရာပိ တဿာ ဧတမတ္ထံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တယိဒံ သဗ္ဗံ ဝေဿဝဏမဟာရာဇာ ဒေဝစာရိကဝသေန ဥပဂတဿ အာယသ္မတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ အာစိက္ခိ။ ထေရော တမတ္ထံ ပုစ္ဆာယ မူလကာရဏတော ပဋ္ဌာယ ဘဂဝတော အာရောစေန္တော—

316. “Latā ca Sajjā Pavarā ca devatā,
Accimatī rājavarassa sirimato.
Sutā ca rañño Vessavaṇassa dhītā,
Rājīmatī dhammaguṇehi sobhatha.

317. Pañcettha nāriyo āgamaṁsu nhāyituṁ,
Sītodakaṁ uppaliniṁ sivaṁ nadiṁ.
Tā tattha nhāyitvā rametvā devatā,
Naccitvā gāyitvā Sutā lataṁ bravi.

318. Pucchāmi taṁ uppalamāladhārini,
Āveḷini kañcanasannibhattace.
Timiratambakkhi nabheva sobhane,
Dīghāyukī kena kato yaso tava.

319. Kenāsi bhadde patino piyatarā,
Visiṭṭhakalyāṇitara’ssu rūpato.
Padakkhiṇā naccanagītavādite,
Ācikkha no tvaṁ naranāripucchitā”ti—

Sutāya pucchā.

320. “Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Uḷārabhoge kule suṇisā ahosiṁ.
Akkodhanā bhattu vasānuvattinī,
Uposathe appamattā ahosiṁ.

321. Manussabhūtā daharā apāpikā,
Pasannacittā patimābhirādhayiṁ.
Sadevaraṁ sassasuraṁ sadāsakaṁ,
Abhirādhayiṁ tamhi kato yaso mama.

322. Sāhaṁ tena kusalena kammunā,
Catubbhi ṭhānehi visesamajjhagā.
Āyuñca vaṇṇañca sukhaṁ balañca,
Khiḍḍāratiṁ paccanubhomanappakaṁ.

၃၁၆။ “လတာ စ သဇ္ဇာ ပဝရာ စ ဒေဝတာ၊
အစ္စိမတီ ရာဇဝရဿ သိရိမတော။
သုတာ စ ရညော ဝေဿဝဏဿ ဓီတာ၊
ရာဇီမတီ ဓမ္မဂုဏေဟိ သောဘထ။

၃၁၇။ ပဉ္စေတ္ထ နာရိယော အာဂမံသု နှာယိတုံ၊
သီတောဒကံ ဥပ္ပလိနိံ သိဝံ နဒိံ။
တာ တတ္ထ နှာယိတွာ ရမေတွာ ဒေဝတာ၊
နစ္စိတွာ ဂါယိတွာ သုတာ လတံ ဗြဝိ။

၃၁၈။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဥပ္ပလမာလဓာရိနိ၊
အာဝေဠိနိ ကဉ္စနသန္နိဘတ္တစေ။
တိမိရတမ္ဗက္ခိ နဘေဝ သောဘနေ၊
ဒီဃာယုကီ ကေန ကတော ယသော တဝ။

၃၁၉။ ကေနာသိ ဘဒ္ဒေ ပတိနော ပိယတရာ၊
ဝိသိဋ္ဌကလျာဏိတရ’ဿု ရူပတော။
ပဒက္ခိဏာ နစ္စနဂီတဝါဒိတေ၊
အာစိက္ခ နော တွံ နရနာရိပုစ္ဆိတာ”တိ—

သုတာယ ပုစ္ဆာ။

၃၂၀။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ဥဠာရဘောဂေ ကုလေ သုဏိသာ အဟောသိံ။
အက္ကောဓနာ ဘတ္တု ဝသာနုဝတ္တိနီ၊
ဥပေါသထေ အပ္ပမတ္တာ အဟောသိံ။

၃၂၁။ မနုဿဘူတာ ဒဟရာ အပါပိကာ၊
ပသန္နစိတ္တာ ပတိမာဘိရာဓယိံ။
သဒေဝရံ သဿသုရံ သဒါသကံ၊
အဘိရာဓယိံ တမှိ ကတော ယသော မမ။

၃၂၂။ သာဟံ တေန ကုသလေန ကမ္မုနာ၊
စတုဗ္ဘိ ဌာနေဟိ ဝိသေသမဇ္ဈဂါ။
အာယုဉ္စ ဝဏ္ဏဉ္စ သုခံ ဗလဉ္စ၊
ခိဍ္ဍာရတိံ ပစ္စနုဘောမနပ္ပကံ။

323. Sutaṁ nu taṁ bhāsati yaṁ ayaṁ Latā,
Yaṁ no apucchimha akittayī no.
Patino kiramhākaṁ visiṭṭha nārīnaṁ,
Gatī ca tāsaṁ Pavarā ca devatā.

324. Patīsu dhammaṁ pacarāma sabbā,
Patibbatā yattha bhavanti itthiyo.
Patīsu dhammaṁ pacaritva sabbā,
Lacchāmase bhāsati yaṁ ayaṁ Latā.

325. Sīho yathā pabbatasānugocaro,
Mahindharaṁ pabbatamāvasitvā.
Pasayha hantvā itare catuppade,
Khudde mige khādati maṁsabhojano.

326. Tatheva saddhā idha ariyasāvikā,
Bhattāraṁ nissāya patiṁ anubbatā.
Kodhaṁ vadhitvā abhibhuyya maccharaṁ,
Saggamhi sā modati dhammacārinī”ti—

latāya vissajjananti āha.

316. Tattha **Latā ca Sajjā Pavarā Accimatī Sutā**ti tāsaṁ nāmaṁ. **Ca**-saddo samuccayattho. **Rājavarassā**ti catunnaṁ mahārājānaṁ varassa seṭṭhassa devarājassa. Sakkassa paricārikāti adhippāyo. **Raññoti** mahārājassa. Tenāha **“vessavaṇassa dhītā”**ti, idaṁ paccekaṁ yojetabbaṁ, vacanavipallāso vā, dhītaroti attho. Rājati vijjotatīti rājī, rājīti matā paññātā **rājīmatī,** idaṁ tāsaṁ sabbāsaṁ visesanaṁ. Nāmameva etaṁ ekissā devatāyāti keci, tesaṁ matena “pavarā”ti sabbāsaṁ visesanameva. **Dhammaguṇehī**ti dhammiyehi dhammato anapetehi guṇehi, yathābhuccaguṇehīti attho. **Sobhathā**ti virocatha.

317. **Pañcettha nāriyo**ti pañca yathāvuttanāmā devadhītaro ettha imasmiṁ Himavantapadese. **Sītodakaṁ uppaliniṁ sivaṁ nadin**ti Anotattadahato nikkhantanadimukhaṁ sandhāya vadati. **Naccitvā gāyitvā**ti pitu

၃၂၃။ သုတံ နု တံ ဘာသတိ ယံ အယံ လတာ၊
ယံ နော အပုစ္ဆိမှ အကိတ္တယီ နော။
ပတိနော ကိရမှာကံ ဝိသိဋ္ဌ နာရီနံ၊
ဂတီ စ တာသံ ပဝရာ စ ဒေဝတာ။

၃၂၄။ ပတီသု ဓမ္မံ ပစရာမ သဗ္ဗာ၊
ပတိဗ္ဗတာ ယတ္ထ ဘဝန္တိ ဣတ္ထိယော။
ပတီသု ဓမ္မံ ပစရိတွ သဗ္ဗာ၊
လစ္ဆာမသေ ဘာသတိ ယံ အယံ လတာ။

၃၂၅။ သီဟော ယထာ ပဗ္ဗတသာနုဂေါစရော၊
မဟိန္ဓရံ ပဗ္ဗတမာဝသိတွာ။
ပသယှ ဟန္တွာ ဣတရေ စတုပ္ပဒေ၊
ခုဒ္ဒေ မိဂေ ခါဒတိ မံသဘောဇနော။

၃၂၆။ တထေဝ သဒ္ဓါ ဣဓ အရိယသာဝိကာ၊
ဘတ္တာရံ နိဿာယ ပတိံ အနုဗ္ဗတာ။
ကောဓံ ဝဓိတွာ အဘိဘုယျ မစ္ဆရံ၊
သဂ္ဂမှိ သာ မောဒတိ ဓမ္မစာရိနီ”တိ—

လတာယ ဝိဿဇ္ဇနန္တိ အာဟ။

၃၁၆။ တတ္ထ **လတာ စ သဇ္ဇာ ပဝရာ အစ္စိမတီ သုတာ**တိ တာသံ နာမံ။ **စ**-သဒ္ဒေါ သမုစ္စယတ္ထော။ **ရာဇဝရဿာ**တိ စတုန္နံ မဟာရာဇာနံ ဝရဿ သေဋ္ဌဿ ဒေဝရာဇဿ။ သက္ကဿ ပရိစာရိကာတိ အဓိပ္ပါယော။ **ရညော**တိ မဟာရာဇဿ။ တေနာဟ “**ဝေဿဝဏဿ ဓီတာ**”တိ၊ ဣဒံ ပစ္စေကံ ယောဇေတဗ္ဗံ၊ ဝစနဝိပလ္လာသော ဝါ၊ ဓီတရောတိ အတ္ထော။ ရာဇတိ ဝိဇ္ဇောတတီတိ ရာဇီ၊ ရာဇီတိ မတာ ပညာတာ **ရာဇီမတီ၊** ဣဒံ တာသံ သဗ္ဗာသံ ဝိသေသနံ။ နာမမေဝ ဧတံ ဧကိဿာ ဒေဝတာယာတိ ကေစိ၊ တေသံ မတေန “ပဝရာ”တိ သဗ္ဗာသံ ဝိသေသနမေဝ။ **ဓမ္မဂုဏေဟီ**တိ ဓမ္မိယေဟိ ဓမ္မတော အနပေတေဟိ ဂုဏေဟိ၊ ယထာဘုစ္စဂုဏေဟီတိ အတ္ထော။ **သောဘထာ**တိ ဝိရောစထ။

၃၁၇။ **ပဉ္စေတ္ထ နာရိယော**တိ ပဉ္စ ယထာဝုတ္တနာမာ ဒေဝဓီတရော ဧတ္ထ ဣမသ္မိံ ဟိမဝန္တပဒေသေ။ **သီတောဒကံ ဥပ္ပလိနိံ သိဝံ နဒိန္တိ** အနောတတ္တဒဟတော နိက္ခန္တနဒိမုခံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **နစ္စိတွာ ဂါယိတွာ**တိ ပိတု

Vessavaṇassa āṇāya devasamāgame tāhi katassa naccagītassa vasena vuttaṁ. **Sutā Lataṁ bravī**ti Sutā devadhītā lataṁ attano bhaginiṁ kathesi. “Sutā lataṁ bravun”tipi[1] paṭhanti, Sutā dhītaro Vessavaṇassa mahārājassa Lataṁ kathesunti attho.

318. **Timiratambakkhī**ti niculakesarabhāsasadisehi tambarājīhi samannāgatakkhi. **Nabheva sobhane**ti nabhaṁ viya sobhamāne, saradasamaye abbhamahikādi-upakkilesavimuttaṁ nabhaṁ viya suvisuddhaṅgapaccaṅgatāya virājamāneti attho. Atha vā **nabhevā**ti nabhe eva, samuccayattho eva-saddo, ākāsaṭṭhavimānesu Himavantayugandharādibhūmipaṭibaddhaṭṭhānesu cāti sabbattheva sobhamāneti attho. **Kena kato**ti kena kīdisena puññena nibbattito. **Yaso**ti parivārasampatti kittisaddo ca. Kittisaddaggahaṇena ca kittisaddahetubhūtā guṇā gayhanti.

319. **Patino piyatarā**ti sāmino piyatarā sāmivallabhā. Tenassā subhagataṁ dasseti. **Visiṭṭhakalyāṇitara’ssū rūpato**ti rūpasampattiyā visiṭṭhā uttamā kalyāṇitarā sundaratarā, **assū**ti nipātamattaṁ. “Visiṭṭhakalyāṇitarāsi rūpato”ti ca paṭhanti. **Padakkhiṇā**ti pakārehi, visesena vā dakkhiṇā kusalā. **Naccanagītavādite**ti[2] ettha naccanāti[3] vibhattilopo kato, nacce ca gīte ca vādite cāti attho. **Naranāripucchitā**ti devaputtehi devadhītāhi ca “kahaṁ Latā, kiṁ karoti Latā”ti rupadassanatthañceva sippadassanatthañca pucchitā.

321. Niccaṁ kāyena asaṁsaṭṭhatāya devo viya rameti, dutiyo varoti vā devaro, bhattu kaniṭṭhabhātā, saha devarenāti **sadevaraṁ.** Sassu ca sasuro ca sasurā, saha sasurehīti **sassasuraṁ.** Saha dāsehi dāsīhi cāti **sadāsakaṁ** patimābhirādhayinti sambandho. **Tamhi kato**ti tamhi kule, kāle vā suṇisākāle kato yaso tannibbattakapuññassa nibbattanenāti adhippāyo. **Mamā**ti idaṁ “kato”ti padaṁ apekkhitvā “mayā”ti pariṇāmetabbaṁ.

---

1. Bruvunti ca (Sī) 2. Naccagītavāditeti (Ka) 3. Naccāti (Ka)

ဝေဿဝဏဿ အာဏာယ ဒေဝသမာဂမေ တာဟိ ကတဿ နစ္စဂီတဿ ဝသေန ဝုတ္တံ။ **သုတာ လတံ ဗြဝီ**တိ သုတာ ဒေဝဓီတာ လတံ အတ္တနော ဘဂိနိံ ကထေသိ။ “သုတာ လတံ ဗြဝုံ”တိပိ[၁] ပဌန္တိ၊ သုတာ ဓီတရော ဝေဿဝဏဿ မဟာရာဇဿ လတံ ကထေသုန္တိ အတ္ထော။

၃၁၈။ **တိမိရတမ္ဗက္ခီ**တိ နိစုလကေသရဘာသသဒိသေဟိ တမ္ဗရာဇီဟိ သမန္နာဂတက္ခီ။ **နဘေဝ သောဘနေ**တိ နဘံ ဝိယ သောဘမာနေ၊ သရဒသမယေ အဗ္ဘမဟိကာဒိဥပက္ကိလေသဝိမုတ္တံ နဘံ ဝိယ သုဝိသုဒ္ဓင်္ဂပစ္စင်္ဂတာယ ဝိရာဇမာနေတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ **နဘေဝါ**တိ နဘေ ဧဝ၊ သမုစ္စယတ္ထော ဧဝ-သဒ္ဒေါ၊ အာကာသဋ္ဌဝိမာနေသု ဟိမဝန္တယုဂန္ဓရာဒိဘူမိပဋိဗဒ္ဓဋ္ဌာနေသု စာတိ သဗ္ဗတ္ထေဝ သောဘမာနေတိ အတ္ထော။ **ကေန ကတော**တိ ကေန ကီဒိသေန ပုညေန နိဗ္ဗတ္တိတော။ **ယသော**တိ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ စ။ ကိတ္တိသဒ္ဒဂ္ဂဟဏေန စ ကိတ္တိသဒ္ဒဟေတုဘူတာ ဂုဏာ ဂယှန္တိ။

၃၁၉။ **ပတိနော ပိယတရာ**တိ သာမိနော ပိယတရာ သာမိဝလ္လဘာ။ တေနဿာ သုဘဂတံ ဒဿေတိ။ **ဝိသိဋ္ဌကလျာဏိတရ’ဿူ ရူပတော**တိ ရူပသမ္ပတ္တိယာ ဝိသိဋ္ဌာ ဥတ္တမာ ကလျာဏိတရာ သုန္ဒရတရာ၊ **အဿူ**တိ နိပါတမတ္တံ။ “ဝိသိဋ္ဌကလျာဏိတရာသိ ရူပတော”တိ စ ပဌန္တိ။ **ပဒက္ခိဏာ**တိ ပကာရေဟိ, ဝိသေသေန ဝါ ဒက္ခိဏာ ကုသလာ။ **နစ္စနဂီတဝါဒိတေ**တိ[၂] ဧတ္ထ နစ္စနာတိ[၃] ဝိဘတ္တိလောပေါ ကတော၊ နစ္စေ စ ဂီတေ စ ဝါဒိတေ စာတိ အတ္ထော။ **နရနာရိပုစ္ဆိတာ**တိ ဒေဝပုတ္တေဟိ ဒေဝဓီတာဟိ စ “ကဟံ လတာ, ကိံ ကရောတိ လတာ”တိ ရူပဒဿနတ္ထဉ္စေဝ သိပ္ပဒဿနတ္ထဉ္စ ပုစ္ဆိတာ။

၃၂၁။ နိစ္စံ ကာယေန အသံသဋ္ဌတာယ ဒေဝေါ ဝိယ ရမေတိ, ဒုတိယော ဝရောတိ ဝါ ဒေဝရော၊ ဘတ္တု ကနိဋ္ဌဘာတာ၊ သဟ ဒေဝရေနာတိ **သဒေဝရံ**။ သဿု စ သသုရော စ သသုရာ၊ သဟ သသုရေဟီတိ **သဿသုရံ**။ သဟ ဒါသေဟိ ဒါသီဟိ စာတိ **သဒါသကံ** ပတိမာဘိရာဓယိန္တိ သမ္ဗန္ဓော။ **တမှိ ကတော**တိ တမှိ ကုလေ, ကာလေ ဝါ သုဏိသာကာလေ ကတော ယသော တန္နိဗ္ဗတ္တကပုညဿ နိဗ္ဗတ္တနေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ **မမာ**တိ ဣဒံ ‘‘ကတော”တိ ပဒံ အပေက္ခိတွာ “မယာ”တိ ပရိဏာမေတဗ္ဗံ။

၁-ဗြုဝုန္တိ စ (သီ) ၂-နစ္စဂီတဝါဒိတေတိ (က) ၃-နစ္စာတိ (က)

322. **Catubbhi ṭhānehī**ti catūhi kāraṇehi, catūsu vā ṭhānesu nimittabhūtesu. **Visesamajjhagā**ti aññāhi atisayaṁ adhigatā. **Āyuñca vaṇṇañca sukhaṁ balañcā**ti "catūhi ṭhānehī"ti vuttānaṁ sarūpato dassanaṁ. Āyu-ādayo eva hissā aññāhi visiṭṭhasabhāvatāya visesā tassā tathā sambhāvanāvasena gahetabbatāya hetubhāvato "ṭhānan"ti ca vuttaṁ. Visesamajjhagā[1]. Kīdisaṁ? Āyuñca vaṇṇañca sukhañca balañcāti yojanā.

323. **Sutaṁ nu taṁ bhāsati yaṁ ayaṁ Latā**ti ayaṁ Latā amhākaṁ jeṭṭhabhaginī yaṁ bhāsati, taṁ tumhehi sutaṁ nu kiṁ asutan"ti[2] itarā tisso bhaginiyo pucchati. **Yaṁ no**ti yaṁ amhākaṁ saṁsayitaṁ. **No**ti nipātamattaṁ, puna **no**ti amhākaṁ, avadhāraṇe vā "na no samaṁ atthī"ti-ādīsu[3] viya, tena akittayiyeva, aviparītaṁ byākāsiyevāti attho. **Patino kiramhākaṁ visiṭṭha nārīnaṁ, gatī ca tāsaṁ Pavarā ca devatā**ti anatthato pālanato patino sāmikā nāma amhākaṁ nārīnaṁ itthīnaṁ visiṭṭhā gati ca tāsaṁ paṭisaraṇañca, tāsaṁ mātugāmānaṁ saraṇato[4] pavarā uttamā devatā ca sammadeva ārādhitā sampati āyatiñca hitasukhāvahāti attho.

324. **Patīsu dhammaṁ pacarāma sabbā**ti sabbāva mayaṁ patīsu attano sāmikesu pubbuṭṭhānādikaṁ caritabbadhammaṁ pacarāma. **Yatthā**ti yaṁ nimittaṁ, yasmiṁ[5] vā patīsu caritabbadhamme cariyamāne **itthiyo patibbatā** nāma **bhavanti. Lacchāmase bhāsati yaṁ ayaṁ Latā**ti ayaṁ Latā yaṁ sampattiṁ etarahi labhatīti bhāsati, taṁ sampattiṁ **patīsu dhammaṁ pacaritvā** labhissāma.

325. **Pabbatasānugocaro**ti pabbatavanasaṇḍacārī. **Mahindharaṁ pabbatamāvasitvā**ti mahiṁ dhāretīti mahindharanāmakaṁ[6] pabbataṁ acalaṁ āvasitvā adhivasitvā, tattha vasantoti attho. "Āvasitvā"ti hi padaṁ apekkhitvā bhummatthe cetaṁ upayogavacanaṁ. **Pasayhā**ti abhibhavitvā. **Khudde**ti balavasenanihīne pamāṇato pana mahante hatthi-ādikepi mige so hantiyeva.

1. Visesamajjhagāti (Sī, I)
2. Taṁ kiṁ assutthāti (Sī)
3. Khu 1. 5, 312 piṭṭhesu.
4. Bharaṇato (Ka)
5. Yesu (Ka)
6. Mahindharāparanāmakaṁ (Sī)

၃၂၂။ **စတုဗ္ဘိ ဌာနေဟီ**တိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ, စတူသု ဝါ ဌာနေသု နိမိတ္တဘူတေသု။ **ဝိသေသမဇ္ဈဂါ**တိ အညာဟိ အတိသယံ အဓိဂတာ။ **အာယုဉ္စ ဝဏ္ဏဉ္စ သုခံ ဗလဉ္စာ**တိ "စတူဟိ ဌာနေဟီ"တိ ဝုတ္တာနံ သရူပတော ဒဿနံ။ အာယုအာဒယော ဧဝ ဟိဿာ အညာဟိ ဝိသိဋ္ဌသဘာဝတာယ ဝိသေသာ တဿာ တထာ သမ္ဘာဝနာဝသေန ဂဟေတဗ္ဗတာယ ဟေတုဘာဝတော "ဌာန"န္တိ စ ဝုတ္တံ။ ဝိသေသမဇ္ဈဂါ[1]။ ကီဒိသံ? အာယုဉ္စ ဝဏ္ဏဉ္စ သုခဉ္စ ဗလဉ္စာတိ ယောဇနာ။

၃၂၃။ **သုတံ နု တံ ဘာသတိ ယံ အယံ လတာ**တိ အယံ လတာ အမှာကံ ဇေဋ္ဌဘဂိနီ ယံ ဘာသတိ၊ တံ တုမှေဟိ သုတံ နု ကိံ အသုတ"န္တိ[2] ဣတရာ တိဿော ဘဂိနိယော ပုစ္ဆတိ။ **ယံ နော**တိ ယံ အမှာကံ သံသယိတံ။ **နော**တိ နိပါတမတ္တံ၊ ပုန **နော**တိ အမှာကံ၊ အဝဓာရဏေ ဝါ "န နော သမံ အတ္ထီ"တိအာဒီသု[3] ဝိယ၊ တေန အကိတ္တယိယေဝ၊ အဝိပရီတံ ဗျာကာသိယေဝါတိ အတ္ထော။ **ပတိနော ကိရမှာကံ ဝိသိဋ္ဌ နာရီနံ၊ ဂတီ စ တာသံ ပဝရာ စ ဒေဝတာ**တိ အနတ္ထတော ပါလနတော ပတိနော သာမိကာ နာမ အမှာကံ နာရီနံ ဣတ္ထီနံ ဝိသိဋ္ဌာ ဂတိ စ တာသံ ပဋိသရဏဉ္စ, တာသံ မာတုဂါမာနံ သရဏတော[4] ပဝရာ ဥတ္တမာ ဒေဝတာ စ သမ္မဒေဝ အာရာဓိတာ သမ္ပတိ အာယတိဉ္စ ဟိတသုခါဝဟာတိ အတ္ထော။

၃၂၄။ **ပတီသု ဓမ္မံ ပစရာမ သဗ္ဗာ**တိ သဗ္ဗာဝ မယံ ပတီသု အတ္တနော သာမိကေသု ပုဗ္ဗုဋ္ဌာနာဒိကံ စရိတဗ္ဗဓမ္မံ ပစရာမ။ **ယတ္ထာ**တိ ယံ နိမိတ္တံ, ယသ္မိံ[5] ဝါ ပတီသု စရိတဗ္ဗဓမ္မေ စရိယမာနေ **ဣတ္ထိယော ပတိဗ္ဗတာ** နာမ **ဘဝန္တိ။ လစ္ဆာမသေ ဘာသတိ ယံ အယံ လတာ**တိ အယံ လတာ ယံ သမ္ပတ္တိံ ဧတရဟိ လဘတီတိ ဘာသတိ၊ တံ သမ္ပတ္တိံ **ပတီသု ဓမ္မံ ပစရိတွာ** လဘိဿာမ။

၃၂၅။ **ပဗ္ဗတသာနုဂေါစရော**တိ ပဗ္ဗတဝနသဏ္ဍစာရီ။ **မဟိန္ဒရံ ပဗ္ဗတမာဝသိတွာ**တိ မဟိံ ဓာရေတီတိ မဟိန္ဓရနာမကံ[6] ပဗ္ဗတံ အစလံ အာဝသိတွာ အဓိဝသိတွာ၊ တတ္ထ ဝသန္တောတိ အတ္ထော။ "အာဝသိတွာ"တိ ဟိ ပဒံ အပေက္ခိတွာ ဘုမ္မတ္ထေ စေတံ ဥပယောဂဝစနံ။ **ပသယှာ**တိ အဘိဘဝိတွာ။ **ခုဒ္ဒေ**တိ ဗလဝသေန နိဟီနေ ပမာဏတော ပန မဟန္တေ ဟတ္ထိအာဒိကေပိ မိဂေ သော ဟန္တိယေဝ။

၁-ဝိသေသမဇ္ဈဂါတိ (သီ၊ ဣ)
၂-တံ ကိံ အဿုတ္ထာတိ (သီ)
၃-ခု ၁-၅-၃၁၂-ပိဋ္ဌေသု။
၄-ဘရဏတော (က)
၅-ယေသု (က)
၆-မဟိန္ဓရာပရနာမကံ (သီ)

326. **Tathevāti** gāthāya ayaṁ upamāsaṁsandanena saddhiṁ atthayojanā—yathā sīho attano nivāsagocaraṭṭhānabhūtaṁ pabbataṁ nissāya vasanto attano yathicchitamatthaṁ sādheti, evameva sā **saddhā** pasannā **ariyasāvikā** ghāsacchādanādīhi bharaṇato posanato **bhattāraṁ patiṁ** sāmikaṁ **nissāya** vasantī sabbatthāpi pati-anukūlatāsaṅkhātena vatena taṁ **anubbatā** parijanādīsu uppajjanakaṁ **kodhaṁ vadhitvā** pajahitvā pariggahavatthūsu uppajjanakaṁ **maccheraṁ abhibhuyya** abhibhavitvā anuppādetvā patibbatādhammassa ca upāsikādhammassa ca sammadeva caraṇato **dhammacārinī sā saggamhi** devaloke, **modati,** pamodaṁ āpajjatīti. Sesaṁ vuttanayameva.

Latāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Guttilavimānavaṇṇanā

Sattatantiṁ sumadhuranti Guttilavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavati Rājagahe viharante āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayeneva devacārikaṁ caranto Tāvatiṁsabhavanaṁ gantvā tattha paṭipāṭiyā ṭhitesu chattiṁsāya vimānesu chattiṁsa devadhītaro paccekaṁ accharāsahassaparivārā mahatiṁ dibbasampattiṁ anubhavantiyo disvā tāhi pubbe katakammaṁ "abhikkantena vaṇṇenā"ti-ādīhi tīhi gāthāhi paṭipāṭiyā pucchi. Tāpi tassa pucchānantaraṁ "vatthuttamadāyikā nārī"ti-ādinā byākariṁsu. Atha thero tato manussalokaṁ āgantvā Bhagavato etamatthaṁ ārocesi. Taṁ sutvā Bhagavā "Moggallāna tā devatā na kevalaṁ tayā eva pucchitā evaṁ byākariṁsu, atha kho pubbe mayāpi pucchitā evamevabyākariṁsū"ti vatvā therena yācito atītaṁ attano vuttilācariyaṁ kathesi.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto gandhabbakule nibbattitvā gandhabbasippe pariyodātasippatāya Timbarunāradasadiso[1] sabbadisāsu pākaṭo paññāto ācariyo ahosi

1. Timbarunāsadiso (Ka), Timbarunādasadiso (I)

၃၂၆။ **တထေဝါတိ** ဂါထာယ အယံ ဥပမာသံသန္ဒနေန သဒ္ဓိံ အတ္ထယောဇနာ—ယထာ သီဟော အတ္တနော နိဝါသဂေါစရဋ္ဌာနဘူတံ ပဗ္ဗတံ နိဿာယ ဝသန္တော အတ္တနော ယထိစ္ဆိတမတ္ထံ သာဓေတိ၊ ဧဝမေဝ သာ **သဒ္ဓါ** ပသန္နာ **အရိယသာဝိကာ** ဃာသစ္ဆာဒနာဒီဟိ ဘရဏတော ပေါသနတော **ဘတ္တာရံ ပတိံ** သာမိကံ **နိဿာယ** ဝသန္တီ သဗ္ဗတ္ထာပိ ပတိအနုကူလတာသင်္ခါတေန ဝတေန တံ **အနုဗ္ဗတာ** ပရိဇနာဒီသု ဥပ္ပဇ္ဇနကံ **ကောဓံ ဝဓိတွာ** ပဇဟိတွာ ပရိဂ္ဂဟဝတ္ထူသု ဥပ္ပဇ္ဇနကံ **မစ္ဆေရံ အဘိဘုယျ** အဘိဘဝိတွာ အနုပ္ပါဒေတွာ ပတိဗ္ဗတာဓမ္မဿ စ ဥပါသိကာဓမ္မဿ စ သမ္မဒေဝ စရဏတော **ဓမ္မစာရိနီ သာ သဂ္ဂမှိ** ဒေဝလောကေ **မောဒတိ၊** ပမောဒံ အာပဇ္ဇတီတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

လတာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-ဂုတ္တိလဝိမာနဝဏ္ဏနာ

သတ္တတန္တိံ သုမဓုရန္တိ ဂုတ္တိလဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ရာဇဂဟေ ဝိဟရန္တေ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တာဝတိံသဘဝနံ ဂန္တွာ တတ္ထ ပဋိပါဋိယာ ဌိတေသု ဆတ္တိံသာယ ဝိမာနေသု ဆတ္တိံသ ဒေဝဓီတရော ပစ္စေကံ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရာ မဟတိံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တိယော ဒိသွာ တာဟိ ပုဗ္ဗေ ကတကမ္မံ "အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာ"တိအာဒီဟိ တီဟိ ဂါထာဟိ ပဋိပါဋိယာ ပုစ္ဆိ။ တာပိ တဿ ပုစ္ဆာနန္တရံ "ဝတ္ထုတ္တမဒါယိကာ နာရီ"တိအာဒိနာ ဗျာကရိံသု။ အထ ထေရော တတော မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ ဘဂဝတော ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ။ တံ သုတွာ ဘဂဝါ "မောဂ္ဂလ္လာန တာ ဒေဝတာ န ကေဝလံ တယာ ဧဝ ပုစ္ဆိတာ ဧဝံ ဗျာကရိံသု၊ အထ ခေါ ပုဗ္ဗေ မယာပိ ပုစ္ဆိတာ ဧဝမေဝ ဗျာကရိံသူ"တိ ဝတွာ ထေရေန ယာစိတော အတီတံ အတ္တနော ဂုတ္တိလာစရိယံ ကထေသိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဂန္ဓဗ္ဗကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဂန္ဓဗ္ဗသိပ္ပေ ပရိယောဒါတသိပ္ပတာယ တိမ္ဗရုနာရဒသဒိသော[1] သဗ္ဗဒိသာသု ပါကဋော ပညာတော အာစရိယော အဟောသိ

၁-တိမ္ဗရုနာသဒိသော (က)၊ တိမ္ဗရုနာဒသဒိသော (ဣ)

nāmena Guttilo nāma. So andhe jiṇṇe mātāpitaro posesi[1]. Tassa sippanipphattiṁ sutvā Ujjenivāsī Musilo[2] nāma gandhabbo upagantvā taṁ vanditvā ekamantaṁ ṭhito “kasmā āgatosī”ti ca vutte “tumhākaṁ santike sippaṁ uggaṇhitun”ti āha. Guttilācariyo taṁ oloketvā lakkhaṇakusalatāya “ayaṁ puriso visamajjhāsayo kakkhaḷo pharuso akataññū bhavissati, na saṅgahetabbo”ti sippuggahaṇatthaṁ okāsaṁ nākāsi. So tassa mātāpitaro payirupāsitvā tehi yācāpesi. Guttilācariyo mātāpitūhi nippīḷiyamāno “garuvacanaṁ alaṅghanīyan”ti tassa sippaṁ paṭṭhapetvā vigatamacchariyatāya kāruṇikatāya ca ācariyamuṭṭhiṁ akatvā anavasesato sippaṁ sikkhāpesi.

Sopi medhāvitāya pubbekataparicayatāya akusītatāya ca na cirasseva pariyodātasippo hutvā cintesi “ayaṁ Bārāṇasī Jambudīpe agganagaraṁ, yannūnāhaṁ idha sarājikāya parisāya sippaṁ dasseyyaṁ, evāhaṁ ācariyatopi Jambudīpe pākaṭo paññāto bhavissāmī”ti. So ācariyassa ārocesi “ahaṁ rañño purato sippaṁ dassetukāmo, rājānaṁ maṁ dassethā”ti. Mahāsatto “ayaṁ mama santike uggahitasippo patiṭṭhaṁ labhatū”ti karuṇāyamāno taṁ rañño santikaṁ netvā “mahārāja imassa me antevāsikassa vīṇāya paguṇataṁ[3] passathā”ti āha. Rājā “sādhū”ti paṭissuṇitvā tassa vīṇāvādanaṁ sutvā parituṭṭho taṁ[4] gantukāmaṁ nivāretvā “mameva santike vasa, ācariyassa dinnakoṭṭhāsato upaḍḍhaṁ dassāmī”ti āha. Musilo “nāhaṁ ācariyato hāyāmi, samameva dethā”ti vatvā raññā “mā evaṁ bhaṇi, ācariyo nāma mahanto, upaḍḍhameva tuyhaṁ dassāmī”ti vutte “mama ca ācariyassa ca sippaṁ passathā”ti vatvā rājagehato nikkhamitvā “ito sattame divase mama ca Guttilācariyassa ca rājaṅgaṇe sippadassanaṁ bhavissati, taṁ passitukāmā passantū”ti tattha tattha āhiṇḍanto ugghosesi.

Mahāsatto taṁ sutvā “ayaṁ taruṇo thāmavā, ahaṁ pana jiṇṇo dubbalo, yadi pana me parājayo bhaveyya, mataṁ me jīvitā seyyaṁ,

1. Poseti (Sī, I)
2. Mūsilo (Sī, I)
3. Vīṇāpaguṇataṁ (Sī)
4. Paraṭṭhānaṁ (Ka)

နာမေန ဂုတ္တိလော နာမ။ သော အန္ဓေ ဇိဏ္ဏေ မာတာပိတရော ပေါသေသိ[၁]။ တဿ သိပ္ပနိပ္ဖတ္တိံ သုတွာ ဥဇ္ဇေနိဝါသီ မုသိလော[၂] နာမ ဂန္ဓဗ္ဗော ဥပဂန္တွာ တံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ ဌိတော “ကသ္မာ အာဂတောသီ”တိ စ ဝုတ္တေ “တုမှာကံ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတု”န္တိ အာဟ။ ဂုတ္တိလာစရိယော တံ ဩလောကေတွာ လက္ခဏကုသလတာယ “အယံ ပုရိသော ဝိသမဇ္ဈာသယော ကက္ခဠော ဖရုသော အကတညူ ဘဝိဿတိ၊ န သင်္ဂဟေတဗ္ဗော”တိ သိပ္ပုဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဩကာသံ နာကာသိ။ သော တဿ မာတာပိတရော ပယိရုပါသိတွာ တေဟိ ယာစာပေသိ။ ဂုတ္တိလာစရိယော မာတာပိတူဟိ နိပ္ပီဠိယမာနော “ဂရုဝစနံ အလင်္ဃနီယ”န္တိ တဿ သိပ္ပံ ပဋ္ဌပေတွာ ဝိဂတမစ္ဆရိယတာယ ကာရုဏိကတာယ စ အာစရိယမုဋ္ဌိံ အကတွာ အနဝသေသတော သိပ္ပံ သိက္ခာပေသိ။

သောပိ မေဓာဝိတာယ ပုဗ္ဗေကတပရိစယတာယ အကုသီတတာယ စ န စိရဿေဝ ပရိယောဒါတသိပ္ပေါ ဟုတွာ စိန္တေသိ “အယံ ဗာရာဏသီ ဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂနဂရံ၊ ယန္နူနာဟံ ဣဓ သရာဇိကာယ ပရိသာယ သိပ္ပံ ဒဿေယျံ၊ ဧဝါဟံ အာစရိယတောပိ ဇမ္ဗုဒီပေ ပါကဋော ပညာတော ဘဝိဿာမီ”တိ။ သော အာစရိယဿ အာရောစေသိ “အဟံ ရညော ပုရတော သိပ္ပံ ဒဿေတုကာမော၊ ရာဇာနံ မံ ဒဿေထာ”တိ။ မဟာသတ္တော “အယံ မမ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပေါ ပတိဋ္ဌံ လဘတူ”တိ ကရုဏာယမာနော တံ ရညော သန္တိကံ နေတွာ “မဟာရာဇ ဣမဿ မေ အန္တေဝါသိကဿ ဝီဏာယ ပဂုဏတံ[၃] ပဿထာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ တဿ ဝီဏာဝါဒနံ သုတွာ ပရိတုဋ္ဌော တံ[၄] ဂန္တုကာမံ နိဝါရေတွာ “မမေဝ သန္တိကေ ဝသ၊ အာစရိယဿ ဒိန္နကောဋ္ဌာသတော ဥပဍ္ဎံ ဒဿာမီ”တိ အာဟ။ မုသိလော “နာဟံ အာစရိယတော ဟာယာမိ၊ သမမေဝ ဒေထာ”တိ ဝတွာ ရညာ “မာ ဧဝံ ဘဏိ၊ အာစရိယော နာမ မဟန္တော၊ ဥပဍ္ဎမေဝ တုယှံ ဒဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ “မမ စ အာစရိယဿ စ သိပ္ပံ ပဿထာ”တိ ဝတွာ ရာဇဂေဟတော နိက္ခမိတွာ “ဣတော သတ္တမေ ဒိဝသေ မမ စ ဂုတ္တိလာစရိယဿ စ ရာဇင်္ဂဏေ သိပ္ပဒဿနံ ဘဝိဿတိ၊ တံ ပဿိတုကာမာ ပဿန္တူ”တိ တတ္ထ တတ္ထ အာဟိဏ္ဍန္တော ဥဂ္ဃောသေသိ။

မဟာသတ္တော တံ သုတွာ “အယံ တရုဏော ထာမဝါ၊ အဟံ ပန ဇိဏ္ဏော ဒုဗ္ဗလော၊ ယဒိ ပန မေ ပရာဇယော ဘဝေယျ၊ မတံ မေ ဇီဝိတာ သေယျံ၊

၁-ပေါသေတိ (သီ၊ ဣ)
၂-မူသိလော (သီ၊ ဣ)
၃-ဝီဏာပဂုဏတံ (သီ)
၄-ပရဋ္ဌာနံ (က)

tasmā araññaṁ pavisitvā ubbandhitvā marissāmī”ti araññaṁ gato maraṇabhayatajjito paṭinivatti. Puna maritukāmo hutvā gantvā punapi maraṇabhayena paṭinivatti. Evaṁ gamanāgamanaṁ karontassa taṁ ṭhānaṁ vigatatiṇaṁ ahosi. Atha devarājā mahāsattaṁ upasaṅkamitvā dissamānarūpo ākāse ṭhatvā evamāha “ācariya kiṁ karosī”ti. Mahāsatto[1]—

327. “Sattatantiṁ sumadhuraṁ, rāmaṇeyyaṁ avācayiṁ.
So maṁ raṅgamhi avheti, saraṇaṁ me hohi kosiyā”ti—

attano cittadukkhaṁ pavedesi.

Tassattho—ahaṁ devarāja Musilaṁ nāma antevāsikaṁ sattannaṁ tantīnaṁ atthitāya[2] chajjādisattavidhasaradīpanato ca **sattatantiṁ,** taṁ visayaṁ katvā yathārahaṁ dvāvīsatiyā sutibhedānaṁ ahāpanato suṭṭhu madhuranti **sumadhuraṁ,** yathādhigatānaṁ samapaññāsāya mucchanānaṁ paribyattatāya sarassa ca vīṇāya ca aññamaññasaṁsandanena suṇantānaṁ ativiya manoramabhāvato **rāmaṇeyyaṁ** saragatādivibhāgato chajjādicatubbidhaṁ gandhabbaṁ ahāpetvā gandhabbasippaṁ **avācayin**ti vācesiṁ uggaṇhāpesiṁ sikkhāpesiṁ, **so** Musilo antevāsī samāno **maṁ** attano ācariyaṁ **raṅgamhi** raṅgamaṇḍale **avheti** sārambhavasena attano visesaṁ dassetuṁ saṅghaṭṭiyati[3], “ehi sippaṁ dassehī”ti maṁ ācikkhi[4], tassa **me** tvaṁ **Kosiya** devarāja **saraṇaṁ** avassayo **hohī**ti.

Taṁ sutvā Sakko devarājā “mā bhāyi ācariya, ahaṁ te saraṇaṁ parāyaṇan”ti dassento—

328. “Ahaṁ te saraṇaṁ homi, ahamācariyapūjako.
Na taṁ jayissati sisso, sissamācariya jessasī”ti—

āha. Sakkassa kira devarañño purimattabhāve mahāsatto ācariyo ahosi. Tenāha **ahamācariyapūjako”**ti. Ahaṁ ācariyānaṁ pūjako, na Musilo viya yugaggāhī, mādisesu antevāsikesu ṭhitesu tādisassa ācariyassa kathaṁ parājayo, tasmā na taṁ

1. Mahāsatto taṁ sutvā sakakammaṁ pākaṭaṁ karonto imaṁ gāthamāha (Sī)
2. Āvāditāya (Ka) 3. Raṅgamhi (Sī) 4. Adhikkhipati (Sī)

တသ္မာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဥဗ္ဗန္ဓိတွာ မရိဿာမီ”တိ အရညံ ဂတော မရဏဘယတဇ္ဇိတော ပဋိနိဝတ္တိ။ ပုန မရိတုကာမော ဟုတွာ ဂန္တွာ ပုနပိ မရဏဘယေန ပဋိနိဝတ္တိ။ ဧဝံ ဂမနာဂမနံ ကရောန္တဿ တံ ဌာနံ ဝိဂတတိဏံ အဟောသိ။ အထ ဒေဝရာဇာ မဟာသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဒိဿမာနရူပေါ အာကာသေ ဌတွာ ဧဝမာဟ “အာစရိယ ကိံ ကရောသီ”တိ။ မဟာသတ္တော[၁]—

၃၂၇။ “သတ္တတန္တိံ သုမဓုရံ၊ ရာမဏေယျံ အဝါစယိံ။
သော မံ ရင်္ဂမှိ အဝှေတိ၊ သရဏံ မေ ဟောဟိ ကောသိယာ”တိ—

အတ္တနော စိတ္တဒုက္ခံ ပဝေဒေသိ။

တဿတ္ထော—အဟံ ဒေဝရာဇ မုသိလံ နာမ အန္တေဝါသိကံ သတ္တန္နံ တန္တီနံ အတ္ထိတာယ[၂] ဆဇ္ဇာဒိသတ္တဝိဓသရဒီပနတော စ **သတ္တတန္တိံ,** တံ ဝိသယံ ကတွာ ယထာရဟံ ဒွါဝီသတိယာ သုတိဘေဒါနံ အဟာပနတော သုဋ္ဌု မဓုရန္တိ **သုမဓုရံ,** ယထာဓိဂတာနံ သမပညာသာယ မုစ္ဆနာနံ ပရိဗျတ္တတာယ သရဿ စ ဝီဏာယ စ အညမညသံသန္ဒနေန သုဏန္တာနံ အတိဝိယ မနောရမဘာဝတော **ရာမဏေယျံ** သရဂတာဒိဝိဘာဂတော ဆဇ္ဇာဒိစတုဗ္ဗိဓံ ဂန္ဓဗ္ဗံ အဟာပေတွာ ဂန္ဓဗ္ဗသိပ္ပံ **အဝါစယိန္တိ** ဝါစေသိံ ဥဂ္ဂဏှာပေသိံ သိက္ခာပေသိံ၊ **သော** မုသိလော အန္တေဝါသီ သမာနော **မံ** အတ္တနော အာစရိယံ **ရင်္ဂမှိ** ရင်္ဂမဏ္ဍလေ **အဝှေတိ** သာရမ္ဘဝသေန အတ္တနော ဝိသေသံ ဒဿေတုံ သင်္ဃဋ္ဋိယတိ[၃]၊ “ဧဟိ သိပ္ပံ ဒဿေဟီ”တိ မံ အာစိက္ခိ[၄]၊ တဿ **မေ** တွံ **ကောသိယ** ဒေဝရာဇ **သရဏံ** အဝဿယော **ဟောဟီ**တိ။

တံ သုတွာ သက္ကော ဒေဝရာဇာ “မာ ဘာယိ အာစရိယ၊ အဟံ တေ သရဏံ ပရာယဏ”န္တိ ဒဿေန္တော—

၃၂၈။ “အဟံ တေ သရဏံ ဟောမိ၊ အဟမာစရိယပူဇကော။
န တံ ဇယိဿတိ သိဿော၊ သိဿမာစရိယ ဇေဿသီ”တိ—

အာဟ။ သက္ကဿ ကိရ ဒေဝရညော ပုရိမတ္တဘာဝေ မဟာသတ္တော အာစရိယော အဟောသိ။ တေနာဟ “**အဟမာစရိယပူဇကော**”တိ။ အဟံ အာစရိယာနံ ပူဇကော၊ န မုသိလော ဝိယ ယုဂဂ္ဂါဟီ၊ မာဒိသေသု အန္တေဝါသိကေသု ဌိတေသု တာဒိသဿ အာစရိယဿ ကထံ ပရာဇယော၊ တသ္မာ န တံ

၁-မဟာသတ္တော တံ သုတွာ သကကမ္မံ ပါကဋံ ကရောန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ (သီ)
၂-အာဝါဒိတာယ (က) ၃-ရင်္ဂမှိ (သီ) ၄-အဓိက္ခိပတိ (သီ)

jayissati sisso, aññadatthu sissaṁ Musilaṁ ācariya tvameva jayissasi, so pana parājito vināsaṁ[1] pāpuṇissatīti adhippāyo. Evañca pana vatvā “ahaṁ sattame divase sākacchāmaṇḍalaṁ āgamissāmi, tumhe vissatthā vādethā”ti samassāsetvā gato.

Sattame pana divase rājā saparivāro rājasabhāyaṁ nisīdi. Guttilācariyo ca Musilo ca sippadassanatthaṁ sajjā hutvā upasaṅkamitvā rājānaṁ vanditvā attano attano laddhāsane nisīditvā vīṇā vādayiṁsu. Sakko āgantvā antalikkhe aṭṭhāsi, taṁ mahāsattova passati, itare pana na passanti. Parisā dvinnampi vādane samacittā ahosi. Sakko Guttilaṁ “ekaṁ tantiṁ chindā”ti āha. Chinnāyapi tantiyā vīṇā tatheva madhuranigghosā ahosi. Evaṁ “dutiyaṁ, tatiyaṁ, catutthaṁ, pañcamaṁ, chaṭṭhaṁ, sattamaṁ chindā”ti āha, tāsu chinnāsupi vīṇā madhuranigghosāva ahosi. Taṁ disvā Musilo parājitarūpo pattakkhandho ahosi, parisā haṭṭhatuṭṭhā celukkhepe karontī Guttilassa sādhukāramadāsi. Rājā Musilaṁ sabhāya nīharāpesi, mahājano leḍḍudaṇḍādīhi paharanto Musilaṁ tattheva jīvitakkhayaṁ pāpesi.

Sakko Devānamindo mahāpurisena saddhiṁ sammodanīyaṁ katvā devalokameva gato. Taṁ devatā “mahārāja kuhiṁ gatatthā”ti pucchitvā taṁ pavattiṁ sutvā “mahārāja mayaṁ Muttilācariyaṁ passissāma, sādhu no taṁ idhānetvā dassehī”ti āhaṁsu. Sakko devānaṁ vacanaṁ sutvā Mātaliṁ āṇāpesi “gaccha Vejayantarathena amhākaṁ Guttilācariyaṁ ānehi, devatā taṁ dassanakāmā”ti, so tathā akāsi. Sakko mahāsattena saddhiṁ sammodanīyaṁ katvā evamāha “ācariya vīṇaṁ vādaya, devatā sotukāmā”ti. Mayaṁ sippūpajīvino, vetanena vinā sippaṁ na dassemāti. Kīdisaṁ pana vetanaṁ icchasīti. “Nāññena me vetanena kiccaṁ atthi, imāsaṁ pana devatānaṁ attanā attanā pubbekatakusalakathanameva me vetanaṁ hotū”ti āha. Tā “sādhū”ti sampaṭicchiṁsu. Atha mahāsatto pāṭekkaṁ tāhi tadā paṭiladdhasampattikittanamukhena tassā hetubhūtaṁ purimattabhāvekataṁ sucaritaṁ āyasmā Mahāmoggallāno vīya pucchanto “abhikkantena vaṇṇenā”ti-ādigāthāhi pucchi. Tāpi

1. Parābhūto nidhanaṁ (Sī), parājayabhūtopi vināsaṁ (I)

ဇယိဿတိ သိဿော၊ အညဒတ္ထု သိဿံ မုသိလံ အာစရိယ တွမေဝ ဇယိဿသိ၊ သော ပန ပရာဇိတော ဝိနာသံ[၁] ပါပုဏိဿတီတိ အဓိပ္ပါယော။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ‘‘အဟံ သတ္တမေ ဒိဝသေ သာကစ္ဆာမဏ္ဍလံ အာဂမိဿာမိ၊ တုမှေ ဝိဿတ္ထာ ဝါဒေထာ’’တိ သမဿာသေတွာ ဂတော။

သတ္တမေ ပန ဒိဝသေ ရာဇာ သပရိဝါရော ရာဇသဘာယံ နိသီဒိ။ ဂုတ္တိလာစရိယော စ မုသိလော စ သိပ္ပဒဿနတ္ထံ သဇ္ဇာ ဟုတွာ ဥပသင်္ကမိတွာ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော အတ္တနော လဒ္ဓါသနေ နိသီဒိတွာ ဝီဏာ ဝါဒယိံသု။ သက္ကော အာဂန္တွာ အန္တလိက္ခေ အဋ္ဌာသိ၊ တံ မဟာသတ္တောဝ ပဿတိ၊ ဣတရေ ပန န ပဿန္တိ။ ပရိသာ ဒွိန္နမ္ပိ ဝါဒနေ သမစိတ္တာ အဟောသိ။ သက္ကော ဂုတ္တိလံ “ဧကံ တန္တိံ ဆိန္ဒာ”တိ အာဟ။ ဆိန္နာယပိ တန္တိယာ ဝီဏာ တထေဝ မဓုရနိဂ္ဃောသာ အဟောသိ။ ဧဝံ “ဒုတိယံ၊ တတိယံ၊ စတုတ္ထံ၊ ပဉ္စမံ၊ ဆဋ္ဌံ၊ သတ္တမံ ဆိန္ဒာ”တိ အာဟ၊ တာသု ဆိန္နာသုပိ ဝီဏာ မဓုရနိဂ္ဃောသာဝ အဟောသိ။ တံ ဒိသွာ မုသိလော ပရာဇိတရူပေါ ပတ္တက္ခန္ဓော အဟောသိ၊ ပရိသာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ စေလုက္ခေပေ ကရောန္တီ ဂုတ္တိလဿ သာဓုကာရမဒါသိ။ ရာဇာ မုသိလံ သဘာယ နီဟရာပေသိ၊ မဟာဇနော လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီဟိ ပဟရန္တော မုသိလံ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ။

သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော မဟာပုရိသေန သဒ္ဓိံ သမ္မောဒနီယံ ကတွာ ဒေဝလောကမေဝ ဂတော။ တံ ဒေဝတာ “မဟာရာဇ ကုဟိံ ဂတတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ‘‘မဟာရာဇ မယံ ဂုတ္တိလာစရိယံ ပဿိဿာမ၊ သာဓု နော တံ ဣဓာနေတွာ ဒဿေဟီ”တိ အာဟံသု။ သက္ကော ဒေဝါနံ ဝစနံ သုတွာ မာတလိံ အာဏာပေသိ “ဂစ္ဆ ဝေဇယန္တရထေန အမှာကံ ဂုတ္တိလာစရိယံ အာနေဟိ၊ ဒေဝတာ တံ ဒဿနကာမာ”တိ၊ သော တထာ အကာသိ။ သက္ကော မဟာသတ္တေန သဒ္ဓိံ သမ္မောဒနီယံ ကတွာ ဧဝမာဟ “အာစရိယ ဝီဏံ ဝါဒယ၊ ဒေဝတာ သောတုကာမာ”တိ။ မယံ သိပ္ပူပဇီဝိနော၊ ဝေတနေန ဝိနာ သိပ္ပံ န ဒဿေမာတိ။ ကီဒိသံ ပန ဝေတနံ ဣစ္ဆသီတိ။ “နာညေန မေ ဝေတနေန ကိစ္စံ အတ္ထိ၊ ဣမာသံ ပန ဒေဝတာနံ အတ္တနာ အတ္တနာ ပုဗ္ဗေကတကုသလကထနမေဝ မေ ဝေဘနံ ဟောတူ”တိ အာဟ။ တာ ‘‘သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ အထ မဟာသတ္တော ပါဋေက္ကံ တာဟိ တဒါ ပဋိလဒ္ဓသမ္ပတ္တိကိတ္တနမုခေန ဟေတုဘူတံ ပုရိမတ္တဘာဝေ ကတံ သုစရိတံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဝိယ ပုစ္ဆန္တော ‘‘အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာ”တိအာဒိဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ။ တာပိ

၁-ပရာဘူတော နိဓနံ (သီ)၊ ပရာဇယဘူတောပိ ဝိနာသံ (ဣ)

"vatthuttamadāyikā nārī"ti-ādinā yathā etarahi therassa, evameva tassa byākariṁsu. Tena vuttaṁ "Moggallāna tā devatā na kevalaṁ tayā eva pucchitā evaṁ byākariṁsu, atha kho pubbe mayāpi pucchitā evameva byākariṁsū"ti.

Tā kira itthiyo Kassapasammāsambuddhakāle manussattabhāve ṭhitā taṁ taṁ puññaṁ akaṁsu[1]. Tattha ekā itthī vatthaṁ adāsi, ekā sumanamālaṁ, ekā gandhaṁ, ekā uḷārāni phalāni, ekā ucchurasaṁ, ekā Bhagavato cetiye gandhapañcaṅgulikaṁ adāsi, ekā uposathaṁ upavasi, ekā upakaṭṭhāya velāya nāvāya bhuñjantassa bhikkhuno udakaṁ adāsi, ekā kodhanānaṁ sassusasurānaṁ akkodhanā upaṭṭhānaṁ akāsi, ekā dāsī hutvā atanditācārā ahosi, ekā piṇḍacārikassa bhikkhuno khīrabhattaṁ adāsi, ekā phāṇitaṁ adāsi, ekā ucchukhaṇḍaṁ adāsi, ekā timbarusakaṁ adāsi, ekā kakkārikaṁ adāsi, ekā eḷālukaṁ adāsi, ekā valliphalaṁ adāsi, ekā phārusakaṁ adāsi, ekā aṅgārakapallaṁ adāsi, ekā sākamuṭṭhiṁ[2] adāsi, ekā pupphakamuṭṭhiṁ adāsi, ekā mūlakalāpaṁ adāsi, ekā nimbamuṭṭhiṁ[3] adāsi, ekā kañjikaṁ adāsi, ekā tilapiññākaṁ adāsi, ekā kāyabandhanaṁ adāsi, ekā aṁsabaddhakaṁ adāsi, ekā āyogapaṭṭaṁ adāsi, ekā vidhūpanaṁ, ekā tālavaṇṭaṁ, ekā morahatthaṁ, ekā chattaṁ, ekā upāhanaṁ, ekā pūvaṁ, ekā modakaṁ, ekā sakkhalikaṁ adāsi. Tā ekekā accharāsahassaparivārā mahatiyā deviddhiyā virājamānā Tāvatiṁsabhavane Sakkassa devarājassa paricārikā hutvā nibbattā Guttilācariyena pucchitā "vatthuttamadāyikā nārī"ti-ādinā attanā attanā katakusalaṁ paṭipāṭiyā byākariṁsu.

329. "Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.

1. Manussattabhāve ṭhatvā tāni tāni puññāni katvā Tāvatiṁsabhavane paccekaṁ accharāsahassaparivārā Sakkassa devaraññño paricārikā hutvā paṭipāṭiyā ṭhitesu chattiṁsadevavimānesu nibbattitvā Buddhañāṇenapi paricchinditumasakkuṇeyyaṁ mahatiṁ devavibhūtimanubhavanti (Sī)

2. Sālukamuṭṭhiṁ (I)

3. Nimbapalāsamuṭṭhiṁ (Sī, I)

"ဝတ္ထုတ္တမဒါယိကာ နာရီ"တိအာဒိနာ ယထာ ဧတရဟိ ထေရဿ၊ ဧဝမေဝ တဿ ဗျာကရိံသု။ တေန ဝုတ္တံ "မောဂ္ဂလ္လာန တာ ဒေဝတာ န ကေဝလံ တယာ ဧဝ ပုစ္ဆိတာ ဧဝံ ဗျာကရိံသု၊ အထ ခေါ ပုဗ္ဗေ မယာပိ ပုစ္ဆိတာ ဧဝမေဝ ဗျာကရိံသူ"တိ။

တာ ကိရ ဣတ္ထိယော ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ မနုဿတ္တဘာဝေ ဌိတာ တံ တံ ပုညံ အကံသု[၁]။ တတ္ထ ဧကာ ဣတ္ထီ ဝတ္ထံ အဒါသိ၊ ဧကာ သုမနမာလံ၊ ဧကာ ဂန္ဓံ၊ ဧကာ ဥဠာရာနိ ဖလာနိ၊ ဧကာ ဥစ္ဆုရသံ၊ ဧကာ ဘဂဝတော စေတိယေ ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလိကံ အဒါသိ၊ ဧကာ ဥပေါသထံ ဥပဝသိ၊ ဧကာ ဥပကဋ္ဌာယ ဝေလာယ နာဝါယ ဘုဉ္ဇန္တဿ ဘိက္ခုနော ဥဒကံ အဒါသိ၊ ဧကာ ကောဓနာနံ သဿုသသုရာနံ အက္ကောဓနာ ဥပဋ္ဌာနံ အကာသိ၊ ဧကာ ဒါသီ ဟုတွာ အတန္ဒိတာစာရာ အဟောသိ၊ ဧကာ ပိဏ္ဍစာရိကဿ ဘိက္ခုနော ခီရဘတ္တံ အဒါသိ၊ ဧကာ ဖာဏိတံ အဒါသိ၊ ဧကာ ဥစ္ဆုခဏ္ဍံ အဒါသိ၊ ဧကာ တိမ္ဗရုသကံ အဒါသိ၊ ဧကာ ကက္ကာရိကံ အဒါသိ၊ ဧကာ ဧဠာလုကံ အဒါသိ၊ ဧကာ ဝလ္လိဖလံ အဒါသိ၊ ဧကာ ဖာရုသကံ အဒါသိ၊ ဧကာ အင်္ဂါရကပလ္လံ အဒါသိ၊ ဧကာ သာကမုဋ္ဌိံ[၂] အဒါသိ၊ ဧကာ ပုပ္ဖကမုဋ္ဌိံ အဒါသိ၊ ဧကာ မူလကလာပံ အဒါသိ၊ ဧကာ နိမ္ဗမုဋ္ဌိံ[၃] အဒါသိ၊ ဧကာ ကဉ္ဇိကံ အဒါသိ၊ ဧကာ တိလပိညာကံ အဒါသိ၊ ဧကာ ကာယဗန္ဓနံ အဒါသိ၊ ဧကာ အံသဗဒ္ဓကံ အဒါသိ၊ ဧကာ အာယောဂပဋ္ဋံ အဒါသိ၊ ဧကာ ဝိဓူပနံ၊ ဧကာ တာလဝဏ္ဋံ၊ ဧကာ မောရဟတ္ထံ၊ ဧကာ ဆတ္တံ၊ ဧကာ ဥပါဟနံ၊ ဧကာ ပူဝံ၊ ဧကာ မောဒကံ၊ ဧကာ သက္ခလိကံ အဒါသိ။ တာ ဧကေကာ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရာ မဟတိယာ ဒေဝိဒ္ဓိယာ ဝိရာဇမာနာ တာဝတိံသဘဝနေ သက္ကဿ ဒေဝရာဇဿ ပရိစာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ ဂုတ္တိလာစရိယေန ပုစ္ဆိတာ "ဝတ္ထုတ္တမဒါယိကာ နာရီ"တိအာဒိနာ အတ္တနာ အတ္တနာ ကတကုသလံ ပဋိပါဋိယာ ဗျာကရိံသု။

၃၂၉။ "အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

၁-မနုဿတ္တဘာဝေ ဌတွာ တာနိ တာနိ ပုညာနိ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ပစ္စေကံ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရာ သက္ကဿ ဒေဝရညော ပရိစာရိကာ ဟုတွာ ပဋိပါဋိယာ ဌိတေသု ဆတ္တိံသဒေဝဝိမာနေသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဗုဒ္ဓဉာဏေနပိ ပရိစ္ဆိန္ဒိတုမသက္ကုဏေယျံ မဟတိံ ဒေဝဝိဘူတိမနုဘဝန္တိ (သီ)

၂-သာလုကမုဋ္ဌိံ (ဣ)

၃-နိမ္ဗပလာသမုဋ္ဌိံ (သီ၊ ဣ)

330. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

331. Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

332. Sā devatā attamanā, Moggallānena pucchitā.
Pañhaṁ puṭṭhā viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

333. “Vatthuttamadāyikā nārī,
Pavarā hoti naresu nārīsu.
Evaṁ piyarūpadāyikā manāpaṁ,
Dibbaṁ sā labhate upecca ṭhānaṁ.

334. Tassā me passa vimānaṁ, accharā kāmavaṇṇinīhamasmi.
Accharāsahassassāhaṁ, pavarā passa puññānaṁ vipākaṁ.

335. Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

336. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūtā yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

(Yathā ca ettha, evaṁ upari sabbavimānesu vitthāretabbaṁ.)

341. Pupphuttamadāyikā nārī,
Pavarā hoti naresu nārīsu -pa-.

349. Gandhuttamadāyikā nārī,
Pavarā hoti naresu nārīsu -pa-.

357. Phaluttamadāyikā nārī -pa-.

365. Rasuttamadāyikā nārī -pa-.

၃၃၀။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၃၃၁။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၃၃၂။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။
ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၃၃၃။ “ဝတ္ထုတ္တမဒါယိကာ နာရီ၊ ပဝရာ ဟောတိ နရေသု နာရီသု။
ဧဝံ ပိယရူပဒါယိကာ မနာပံ၊ ဒိဗ္ဗံ သာ လဘတေ ဥပေစ္စ ဌာနံ။

၃၃၄။ တဿာ မေ ပဿ ဝိမာနံ၊ အစ္ဆရာ ကာမဝဏ္ဏိနီဟမသ္မိ။
အစ္ဆရာသဟဿဿာဟံ၊ ပဝရာ ပဿ ပုညာနံ ဝိပါကံ။

၃၃၅။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၃၃၆။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတာ ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

(ယထာ စ ဧတ္ထ၊ ဧဝံ ဥပရိ သဗ္ဗဝိမာနေသု ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။)

၃၄၁။ ပုပ္ဖုတ္တမဒါယိကာ နာရီ၊
ပဝရာ ဟောတိ နရေသု နာရီသု။ပ။

၃၄၉။ ဂန္ဓုတ္တမဒါယိကာ နာရီ၊
ပဝရာ ဟောတိ နရေသု နာရီသု။ပ။

၃၅၇။ ဖလုတ္တမဒါယိကာ နာရီ။ပ။

၃၆၅။ ရသုတ္တမဒါယိကာ နာရီ။ပ။

373. Gandhapañcaṅgulikaṁ ahamadāsiṁ,
Kassapassa Bhagavato thūpamhi -pa-.

381. Bhikkhū ca ahaṁ bhikkhuniyo ca, addasāsiṁ panthapaṭipanne.
Tesāhaṁ dhammaṁ sutvāna, ekūposathaṁ upavasissaṁ.

382. Tassā me passa vimānaṁ -pa-.

389. Udake ṭhitā udakamadāsiṁ,
Bhikkhuno cittena vippasannena -pa-.

397. Sassuñcāhaṁ sasurañca, caṇḍike kodhane ca pharuse ca.
Anusūyikā upaṭṭhāsiṁ, appamattā sakena sīlena -pa-.

405. Parakammakarī āsiṁ, atthenātanditā dāsī.
Akkodhanā'natimāninī, saṁvibhāginī Sakassa bhāgassa -pa-.

413. Khīrodanaṁ ahamadāsiṁ, bhikkhuno piṇḍāya carantassa.
Evaṁ karitvā kammaṁ, sugatiṁ upapajja modāmi -pa-.

421. Phāṇitaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

429. Ucchukhaṇḍikaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

437. Timbarusakaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

445. Kakkārikaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

453. Eḷālukaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

461. Valliphalaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

469. Phārusakaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

477. Hatthappatāpakaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

485. Sākamuṭṭhiṁ ahamadāsiṁ -pa-.

493. Pupphakamuṭṭhiṁ ahamadāsiṁ -pa-.

၃၇၃။ ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလိကံ အဟမဒါသိံ၊
ကဿပဿ ဘဂဝတော ထူပမှိ။ပ။

၃၈၁။ ဘိက္ခူ စ အဟံ ဘိက္ခုနိယော စ၊ အဒ္ဒသာသိံ ပန္ထပဋိပန္နေ။
တေသာဟံ ဓမ္မံ သုတွာန၊ ဧကူပေါသထံ ဥပဝသိဿံ။

၃၈၂။ တဿာ မေ ပဿ ဝိမာနံ။ပ။

၃၈၉။ ဥဒကေ ဌိတာ ဥဒကမဒါသိံ၊
ဘိက္ခုနော စိတ္တေန ဝိပ္ပသန္နေန။ပ။

၃၉၇။ သဿုဉ္စာဟံ သသုရဉ္စ၊ စဏ္ဍိကေ ကောဓနေ စ ဖရုသေ စ။
အနုသူယိကာ ဥပဋ္ဌာသိံ၊ အပ္ပမတ္တာ သကေန သီလေန။ပ။

၄၀၅။ ပရကမ္မကရီ အာသိံ၊ အတ္ထေနာတန္ဒိတာ ဒါသီ။
အက္ကောဓနာ'နတိမာနိနီ၊ သံဝိဘာဂိနီ သကဿ ဘာဂဿ။ပ။

၄၁၃။ ခီရောဒနံ အဟမဒါသိံ၊ ဘိက္ခုနော ပိဏ္ဍာယ စရန္တဿ။
ဧဝံ ကရိတွာ ကမ္မံ၊ သုဂတိံ ဥပပဇ္ဇ မောဒါမိ။ပ။

၄၂၁။ ဖာဏိတံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၄၂၉။ ဥစ္ဆုခဏ္ဍိကံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၄၃၇။ တိမ္ဗရုသကံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၄၄၅။ ကက္ကာရိကံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၄၅၃။ ဧဠာလုကံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၄၆၁။ ဝလ္လိဖလံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၄၆၉။ ဖာရုသကံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၄၇၇။ ဟတ္ထပ္ပတာပကံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၄၈၅။ သာကမုဋ္ဌိံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၄၉၃။ ပုပ္ဖကမုဋ္ဌိံ အဟမဒါသိံ။ပ။

501. Mūlakaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

509. Nimbamuṭṭhiṁ ahamadāsiṁ -pa-.

517. Ambakañjikaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

525. Doṇinimmajjaniṁ ahamadāsiṁ -pa-.

533. Kāyabandhanaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

541. Aṁsabaddhakaṁ[1] ahamadāsiṁ -pa-.

549. Āyogapaṭṭaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

557. Vidhūpanaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

565. Tālavaṇṭaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

573. Morahatthaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

581. Chattaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

589. Upāhanaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

597. Pūvaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

605. Modakaṁ ahamadāsiṁ -pa-.

613. Sakkhalikaṁ[2] ahamadāsiṁ, bhikkhuno piṇḍāya carantassa -pa-.

614. Tassā me passa vimānaṁ, accharā kāmavaṇṇinīhamasmi.
Accharāsahassassāhaṁ, pavarā passa puññānaṁ vipākaṁ.

615. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

Evaṁ mahāsatto tāhi devatāhi katasucarite byākate tuṭṭhamānaso sammodanaṁ karonto attano ca sucaritacaraṇe yuttapayuttataṁ vivaṭṭajjhāsayatañca pavedento āha—

1. Aṁsavaṭṭakaṁ (Sī) 2. Sakkhaliṁ (Sī)

၅၀၁။ မူလကံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၅၀၉။ နိမ္ဗမုဋ္ဌိံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၅၁၇။ အမ္ဗကဉ္ဇိကံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၅၂၅။ ဒေါဏိနိမ္မဇ္ဇနိံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၅၃၃။ ကာယဗန္ဓနံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၅၄၁။ အံသဗဒ္ဓကံ[၁] အဟမဒါသိံ။ပ။

၅၄၉။ အာယောဂပဋ္ဋံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၅၅၇။ ဝိဓူပနံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၅၆၅။ တာလဝဏ္ဋံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၅၇၃။ မောရဟတ္ထံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၅၈၁။ ဆတ္တံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၅၈၉။ ဥပါဟနံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၅၉၇။ ပူဝံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၆၀၅။ မောဒကံ အဟမဒါသိံ။ပ။

၆၁၃။ သက္ခလိကံ[၂] အဟမဒါသိံ၊ ဘိက္ခုနော ပိဏ္ဍာယ စရန္တဿ။ပ။

၆၁၄။ တဿာ မေ ပဿ ဝိမာနံ၊ အစ္ဆရာ ကာမဝဏ္ဏိနီဟမသ္မိ။
အစ္ဆရာသဟဿဿာဟံ၊ ပဝရာ ပဿ ပုညာနံ ဝိပါကံ။

၆၁၅။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

ဧဝံ မဟာသတ္တော တာဟိ ဒေဝတာဟိ ကတသုစရိတေ ဗျာကတေ တုဋ္ဌမာနသော သမ္မောဒနံ ကရောန္တော အတ္တနော စ သုစရိတစရဏေ ယုတ္တပယုတ္တတံ ဝိဝဋ္ဋဇ္ဈာသယတဉ္စ ပဝေဒေန္တော အာဟ—

၁-အံသဝဋ္ဋကံ (သီ) ၂-သက္ခလိံ (သီ)

617. “Svāgataṁ vata me ajja, suppabhātaṁ suhuṭṭhitaṁ.
Yaṁ addasāmi[1] devatāyo, accharā kāmavaṇṇiniyo[2].

618. Imāsāhaṁ dhammaṁ sutvā, kāhāmi kusalaṁ bahuṁ.
Dānena samacariyāya, saññamena damena ca.
Svāhaṁ tattha gamissāmi, yatta gantvā na socare”ti.

333. Tattha **vatthuttamadāyikā**ti vatthānaṁ uttamaṁ seṭṭhaṁ, vatthesu vā bahūsu uccinitvā gahitaṁ ukkaṁsagataṁ pavaraṁ koṭibhūtaṁ vatthaṁ vatthuttamaṁ, tassa dāyikā. “Pupphuttamadāyikā”ti-ādīsupi eseva nayo. **Piyarūpadāyikā**ti piyasabhāvassa piyajātikassa ca vatthuno dāyikā. **Manāpan**ti manavaḍḍhanakaṁ. **Dibban**ti divi bhavattā dibbaṁ. **Upeccā**ti upagantvā cetetvā, “edisaṁ labheyyan”ti pakappetvāti attho. **Ṭhānan**ti vimānādikaṁ ṭhānaṁ, issariyaṁ vā. “Manāpā”tipi pāṭho, aññesaṁ manavaḍḍhanakā hutvāti attho.

334. **Passa puññānaṁ vipākan**ti vatthuttamadānassa nāma idamīdisaṁ phalaṁ passāti attanā laddhasampattiṁ sambhāventī vadati.

341. **Pupphuttamadāyikā**ti ratanattayapūjāvasena pupphuttamadāyikā, tathā gandhuttamadāyikāti daṭṭhabbā. Tattha pupphuttamaṁ sumanapupphādi, gandhuttamaṁ candanagandhādi, phaluttamaṁ panasaphalādi, rasuttamaṁ gorasasappi-ādi veditabbaṁ.

373. **Gandhapañcaṅgulikan**ti gandhena pañcaṅgulikadānaṁ. **Kassapassa Bhagavato thūpamhī**ti Kassapasammāsambuddhassa yojanike kanakathūpe.

381. **Panthapaṭipanne**ti maggaṁ gacchante. **Ekūposathan**ti ekadivasaṁ uposathavāsaṁ.

389. **Udakamadāsin**ti mukhavikkhālanatthaṁ pivanatthañca udakaṁ pānīyaṁ adāsiṁ.

397. **Caṇḍike**ti caṇḍe. **Anusūyikā**ti usūyā rahitā.

405. **Parakammakarī**ti paresaṁ veyyāvaccakārinī. **Atthenā**ti atthakiccena. **Saṁvibhāginī Sakassa bhāgassā**ti atthikānaṁ attanā paṭiladdhabhāgassa saṁvibhajanasīlā.

---

1. Addasaṁ (Sī), addasāsiṁ (I) 2. Kāmavaṇṇiyo (Sī)

၆၁၇။ “သွာဂတံ ဝတ မေ အဇ္ဇ၊ သုပ္ပဘာတံ သုဟုဋ္ဌိတံ။
ယံ အဒ္ဒသာမိ[၁] ဒေဝတာယော၊ အစ္ဆရာ ကာမဝဏ္ဏိနိယော[၂]။

၆၁၈။ ဣမာသာဟံ ဓမ္မံ သုတွာ၊ ကာဟာမိ ကုသလံ ဗဟုံ။
ဒါနေန သမစရိယာယ၊ သညမေန ဒမေန စ။
သွာဟံ တတ္ထ ဂမိဿာမိ၊ ယတ္ထ ဂန္တွာ န သောစရေ”တိ။

၃၃၃။ တတ္ထ **ဝတ္ထုတ္တမဒါယိကာ**တိ ဝတ္ထာနံ ဥတ္တမံ သေဋ္ဌံ, ဝတ္ထေသု ဝါ ဗဟူသု ဥစ္စိနိတွာ ဂဟိတံ ဥက္ကံသဂတံ ပဝရံ ကောဋိဘူတံ ဝတ္ထံ ဝတ္ထုတ္တမံ၊ တဿ ဒါယိကာ။ “ပုပ္ဖုတ္တမဒါယိကာ”တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ပိယရူပဒါယိကာ**တိ ပိယသဘာဝဿ ပိယဇာတိကဿ စ ဝတ္ထုနော ဒါယိကာ။ **မနာပ**န္တိ မနဝဍ္ဎနကံ။ **ဒိဗ္ဗ**န္တိ ဒိဝိ ဘဝတ္တာ ဒိဗ္ဗံ။ **ဥပေစ္စာ**တိ ဥပဂန္တွာ စေတေတွာ၊ “ဧဒိသံ လဘေယျ”န္တိ ပကပ္ပေတွာတိ အတ္ထော။ **ဌာန**န္တိ ဝိမာနာဒိကံ ဌာနံ, ဣဿရိယံ ဝါ။ “မနာပါ”တိပိ ပါဌော၊ အညေသံ မနဝဍ္ဎနကာ ဟုတွာတိ အတ္ထော။

၃၃၄။ **ပဿ ပုညာနံ ဝိပါက**န္တိ ဝတ္ထုတ္တမဒါနဿ နာမ ဣဒမီဒိသံ ဖလံ ပဿာတိ အတ္တနာ လဒ္ဓသမ္ပတ္တိံ သမ္ဘာဝေန္တီ ဝဒတိ။

၃၄၁။ **ပုပ္ဖုတ္တမဒါယိကာ**တိ ရတနတ္တယပူဇာဝသေန ပုပ္ဖုတ္တမဒါယိကာ၊ တထာ ဂန္ဓုတ္တမဒါယိကာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ တတ္ထ ပုပ္ဖုတ္တမံ သုမနပုပ္ဖာဒိ၊ ဂန္ဓုတ္တမံ စန္ဒနဂန္ဓာဒိ၊ ဖလုတ္တမံ ပနသဖလာဒိ၊ ရသုတ္တမံ ဂေါရသသပ္ပိအာဒိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၃၇၃။ **ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလိက**န္တိ ဂန္ဓေန ပဉ္စင်္ဂုလိကဒါနံ။ **ကဿပဿ ဘဂဝတော ထူပမှီ**တိ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ယောဇနိကေ ကနကထူပေ။

၃၈၁။ **ပန္ထပဋိပန္နေ**တိ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တေ။ **ဧကူပေါသထ**န္တိ ဧကဒိဝသံ ဥပေါသထဝါသံ။

၃၈၉။ **ဥဒကမဒါသိ**န္တိ မုခဝိက္ခာလနတ္ထံ ပိဝနတ္ထဉ္စ ဥဒကံ ပါနီယံ အဒါသိံ။

၃၉၇။ **စဏ္ဍိကေ**တိ စဏ္ဍေ။ **အနုသူယိကာ**တိ ဥသူယာ ရဟိတာ။

၄၀၅။ **ပရကမ္မကရီ**တိ ပရေသံ ဝေယျာဝစ္စကာရိနီ။ **အတ္ထေနာ**တိ အတ္ထကိစ္စေန။ **သံဝိဘာဂိနီ သကဿ ဘာဂဿာ**တိ အတ္ထိကာနံ အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓဘာဂဿ သံဝိဘဇနသီလာ။

၁-အဒ္ဒသံ (သီ)၊ အဒ္ဒသာသိံ (ဣ) ၂-ကာမဝဏ္ဏိယော (သီ)

413. **Khīrodanan**ti khīrasammissaṁ odanaṁ, khīrena saddhiṁ odanaṁ vā.

437. **Timbarusakan**ti tiṇḍukaphalaṁ. Tipusasadisā ekā vallijāti timbarusaṁ, tassa phalaṁ timbarusakanti vadanti.

445. **Kakkārikan**ti khuddakeḷālukaṁ, tipusanti ca vadanti.

477. **Hatthappatāpakan**ti mandāmukhiṁ.

517. **Ambakañjikan**ti ambilakañjikaṁ.

525. **Doṇinimmajjanin**ti satelaṁ tilapiññākaṁ.

557. **Vidhūpanan**ti caturassabījaniṁ.

565. **Tālavaṇṭan**ti tālapattehi katamaṇḍalabījaniṁ.

573. **Morahatthan**ti mayūrapiñchehi[1] kataṁ makasabījaniṁ.

617. **Svāgataṁ vata me**ti mayhaṁ idhāgamanaṁ sobhanaṁ vata aho sundaraṁ. **Ajja suppabhātaṁ suhuṭṭhitan**ti ajja mayhaṁ rattiyā suṭṭhu pabhātaṁ sammadeva vibhāyanaṁ jātaṁ, sayanato uṭṭhānampi suhuṭṭhitaṁ suṭṭhu uṭṭhitaṁ. Kiṁ kāraṇāti āha "**yaṁ addasāmi devatāyo**"ti-ādi.

618. **Dhammaṁ sutvā**ti kammaphalassa paccakkhakaraṇavasena tumhehi kataṁ kusalaṁ dhammaṁ sutvā. **Kāhāmī**ti karissāmi. **Samacariyāyā**ti kāyasamācārikassa sucaritassa caraṇena. **Saññamenā**ti sīlasaṁvarena. **Damenā**ti manacchaṭṭhānaṁ indriyānaṁ damena. Idāni tassa kusalassa attano lokassa ca vivaṭṭūpanissayataṁ dassetuṁ "**svāhaṁ tattha gamissāmi, yattha gantvā na socare**"ti vuttaṁ.

Evamayaṁ yadipi vatthuttamadāyikāvimānādivasena chattiṁsavimānasaṅgahā desanā āyasmato Mahāmoggallānassa viya Guttilācariyassāpi vibhāvanavasena pavattāti "guttilavimānan"tveva saṅgahaṁ āruḷhā, vimānāni pana itthipaṭibaddhānīti itthivimāneyeva saṅgahitāni. Tā pana

1. Mayūrapakkhehi (Ka)

၄၁၃။ **ခီရောဒန**န္တိ ခီရသမ္မိဿံ ဩဒနံ, ခီရေန သဒ္ဓိံ ဩဒနံ ဝါ။

၄၃၇။ **တိမ္ဗရုသက**န္တိ တိဏ္ဍုကဖလံ။ တိပုသသဒိသာ ဧကာ ဝလ္လိဇာတိ တိမ္ဗရုသံ၊ တဿ ဖလံ တိမ္ဗရုသကန္တိ ဝဒန္တိ။

၄၄၅။ **ကက္ကာရိက**န္တိ ခုဒ္ဒကေဠာလုကံ၊ တိပုသန္တိ စ ဝဒန္တိ။

၄၇၇။ **ဟတ္ထပ္ပတာပက**န္တိ မန္ဒာမုခိံ။

၅၁၇။ **အမ္ဗကဉ္ဇိက**န္တိ အမ္ဗိလကဉ္ဇိကံ။

၅၂၅။ **ဒေါဏိနိမ္မဇ္ဇနိ**န္တိ သတေလံ တိလပိညာကံ။

၅၅၇။ **ဝိဓူပန**န္တိ စတုရဿဗီဇနိံ။

၅၆၅။ **တာလဝဏ္ဋ**န္တိ တာလပတ္တေဟိ ကတမဏ္ဍလဗီဇနိံ။

၅၇၃။ **မောရဟတ္ထ**န္တိ မယူရပိဉ္ဆေဟိ[၁] ကတံ မကသဗီဇနိံ။

၆၁၇။ **သွာဂတံ ဝတ မေ**တိ မယှံ ဣဓာဂမနံ သောဘနံ ဝတ အဟော သုန္ဒရံ။ **အဇ္ဇ သုပ္ပဘာတံ သုဟုဋ္ဌိတ**န္တိ အဇ္ဇ မယှံ ရတ္တိယာ သုဋ္ဌု ပဘာတံ သမ္မဒေဝ ဝိဘာယနံ ဇာတံ၊ သယနတော ဥဋ္ဌာနမ္ပိ သုဟုဋ္ဌိတံ သုဋ္ဌု ဥဋ္ဌိတံ။ ကိံ ကာရဏာတိ အာဟ "**ယံ အဒ္ဒသာမိ ဒေဝတာယော**"တိအာဒိ။

၆၁၈။ **ဓမ္မံ သုတွာ**တိ ကမ္မဖလဿ ပစ္စက္ခကရဏဝသေန တုမှေဟိ ကတံ ကုသလံ ဓမ္မံ သုတွာ။ **ကာဟာမီ**တိ ကရိဿာမိ။ **သမစရိယာယာ**တိ ကာယသမာစာရိကဿ သုစရိတဿ စရဏေန။ **သညမေနာ**တိ သီလသံဝရေန။ **ဒမေနာ**တိ မနစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ ဒမေန။ ဣဒါနိ တဿ ကုသလဿ အတ္တနော လောကဿ စ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယတံ ဒဿေတုံ "**သွာဟံ တတ္ထ ဂမိဿာမိ၊ ယတ္ထ ဂန္တွာ န သောစရေ**"တိ ဝုတ္တံ။

ဧဝမယံ ယဒိပိ ဝတ္ထုတ္တမဒါယိကာဝိမာနာဒိဝသေန ဆတ္တိံသဝိမာနသင်္ဂဟာ ဒေသနာ အာယသ္မတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ ဝိယ ဂုတ္တိလာစရိယဿာပိ ဝိဘာဝနဝသေန ပဝတ္တာတိ "ဂုတ္တိလဝိမာန"န္တွေဝ သင်္ဂဟံ အာရုဠှာ၊ ဝိမာနာနိ ပန ဣတ္ထိပဋိဗဒ္ဓါနီတိ ဣတ္ထိဝိမာနေယေဝ သင်္ဂဟိတာနိ။ တာ ပန

၁-မယူရပက္ခေဟိ (က)

itthiyo Kassapassa dasabalassa kāle yathāvuttadhammacaraṇe aparāparuppannacetanāvasena dutiyattabhāvato paṭṭhāya ekaṁ Buddhantaraṁ devaloke eva saṁsarantiyo amhākampi Bhagavato kāle Tāvatiṁsabhavaneyeva nibbattā āyasmatā Mahāmoggallānena pucchitā kammasarikkhatāya Guttilācariyena pucchitakāle viya byākariṁsūti daṭṭhabbā.

Guttilavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Daddallavimānavaṇṇanā

Daddallamānā vaṇṇenāti Daddallavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena ca samayena Nālakagāmake āyasmato Revatattherassa upaṭṭhākassa aññatarassa kuṭumbikassa dve dhītaro ahesuṁ, ekā Bhaddā nāma, itarā Subhaddā nāma. Tāsu Bhaddā patikulaṁ gatā saddhā pasannā buddhisampannā vañjhā ca ahosi. Sā sāmikaṁ āha “mama kaniṭṭhā Subhaddā nāma atthi, taṁ ānehi, sacassā putto bhaveyya, so mamapi putto siyā, ayañca kulavaṁso na nasseyyā”ti. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā tathā akāsi.

Atha Bhaddā Subhaddaṁ ovadi “Subhadde dānasaṁvibhāgaratā dhammacariyāya appamattā hohi, evaṁ te diṭṭhadhammiko samparāyiko ca attho hatthagato eva hotī”ti. Sā tassā ovāde ṭhatvā vuttanayena paṭipajjamānā ekadivasaṁ āyasmantaṁ Revatattheraṁ attaṭṭhamaṁ nimantesi, thero Subhaddāya puññūpacayaṁ ākaṅkhanto saṁghuddesavasena satta bhikkhū gahetvā tassā gehaṁ agamāsi. Sā pasannacittā āyasmantaṁ Revatattheraṁ te ca bhikkhū paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi, thero anumodanaṁ katvā pakkāmi. Sā aparabhāge kālaṁ katvā Nimmānaratīnaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajji, Bhaddā pana puggalesu dānāni datvā Sakkassa Devānamindassa paricārikā hutvā nibbatti.

Atha Subhaddā attano sampattiṁ paccavekkhitvā “kena nu kho ahaṁ puññena idhūpapannā”ti āvajjentī “Bhaddāya ovāde ṭhatvā saṁghagatāya

ဣတ္ထိယော ကဿပဿ ဒသဗလဿ ကာလေ ယထာဝုတ္တဓမ္မစရဏေ အပရာပရုပ္ပန္နစေတနာဝသေန ဒုတိယတ္တဘာဝတော ပဋ္ဌာယ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝလောကေ ဧဝ သံသရန္တိယော အမှာကမ္ပိ ဘဂဝတော ကာလေ တာဝတိံသဘဝနေယေဝ နိဗ္ဗတ္တာ အာယသ္မတာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ ကမ္မသရိက္ခတာယ ဂုတ္တိလာစရိယေန ပုစ္ဆိတကာလေ ဝိယ ဗျာကရိံသူတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

ဂုတ္တိလဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-ဒဒ္ဒလ္လဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဒဒ္ဒလ္လမာနာ ဝဏ္ဏေနာတိ ဒဒ္ဒလ္လဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန စ သမယေန နာလကဂါမကေ အာယသ္မတော ရေဝတတ္ထေရဿ ဥပဋ္ဌာကဿ အညတရဿ ကုဋုမ္ဗိကဿ ဒွေ ဓီတရော အဟေသုံ၊ ဧကာ ဘဒ္ဒါ နာမ, ဣတရာ သုဘဒ္ဒါ နာမ။ တာသု ဘဒ္ဒါ ပတိကုလံ ဂတာ သဒ္ဓါ ပသန္နာ ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နာ ဝဉ္ဈာ စ အဟောသိ။ သာ သာမိကံ အာဟ “မမ ကနိဋ္ဌာ သုဘဒ္ဒါ နာမ အတ္ထိ၊ တံ အာနေဟိ၊ သစဿာ ပုတ္တော ဘဝေယျ၊ သော မမပိ ပုတ္တော သိယာ၊ အယဉ္စ ကုလဝံသော န နဿေယျာ”တိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တထာ အကာသိ။

အထ ဘဒ္ဒါ သုဘဒ္ဒံ ဩဝဒိ “သုဘဒ္ဒေ ဒါနသံဝိဘာဂရတာ ဓမ္မစရိယာယ အပ္ပမတ္တာ ဟောဟိ၊ ဧဝံ တေ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကော သမ္ပရာယိကော စ အတ္ထော ဟတ္ထဂတော ဧဝ ဟောတီ”တိ။ သာ တဿာ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဝုတ္တနယေန ပဋိပဇ္ဇမာနာ ဧကဒိဝသံ အာယသ္မန္တံ ရေဝတတ္ထေရံ အတ္တဋ္ဌမံ နိမန္တေသိ၊ ထေရော သုဘဒ္ဒါယ ပုညူပစယံ အာကင်္ခန္တော သံဃုဒ္ဒေသဝသေန သတ္တ ဘိက္ခူ ဂဟေတွာ တဿာ ဂေဟံ အဂမာသိ။ သာ ပသန္နစိတ္တာ အာယသ္မန္တံ ရေဝတတ္ထေရံ တေ စ ဘိက္ခူ ပဏီတေန ခါဒနီယေန ဘောဇနီယေန သဟတ္ထာ သန္တပ္ပေသိ၊ ထေရော အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ နိမ္မာနရတီနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇိ၊ ဘဒ္ဒါ ပန ပုဂ္ဂလေသု ဒါနာနိ ဒတွာ သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ ပရိစာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။

အထ သုဘဒ္ဒါ အတ္တနော သမ္ပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ “ကေန နု ခေါ အဟံ ပုညေန ဣဓူပပန္နာ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တီ “ဘဒ္ဒါယ ဩဝါဒေ ဌတွာ သံဃဂတာယ

dakkhiṇāya-imaṁ sampattiṁ sampattā, Bhaddā nu kho kahaṁ nibbattā"ti olokentī taṁ Sakkassa paricārikābhāvena nibbattaṁ disvā anukampamānā tassā vimānaṁ pāvisi. Atha naṁ Bhaddā—

619. "Daddallamānā vaṇṇena, yasassā ca yasassinī.
Sabbe deve Tāvatiṁse, vaṇṇena atirocasi.

620. Dassanaṁ nābhijānāmi, idaṁ paṭhamadassanaṁ.
Kasmā kāyā nu āgamma, nāmena bhāsase maman"ti—

dvīhi gāthāhi pucchi. Sāpi tassā—

621. "Ahaṁ bhadde Subhaddāsiṁ, pubbe mānusake bhave.
Sahabhariyā ca te āsiṁ, bhaginī ca kaniṭṭhikā.

622. Sā ahaṁ kāyassa bhedā, vippamuttā tato cutā.
Nimmānaratīnaṁ devānaṁ, upapannā sahabyatan"ti—

dvīhi gāthāhi byākāsi.

619-20. Tattha **vaṇṇenā**ti vaṇṇādisampattiyā. **Dassanaṁ nābhijānāmī**ti ito pubbe tava dassanaṁ nābhijānāmi, tvaṁ mayā na diṭṭhapubbāti attho. Tenāha **"idaṁ paṭhamadassanan"**ti. **Kasmā kāyā nu āgamma, nāmena bhāsase maman**ti kataradevanikāyato āgantvā "Bhadde"ti nāmena maṁ ālapasi.

621. **Ahaṁ bhadde**ti ettha **bhadde**ti ālapanaṁ. **Subhaddāsin**ti ahaṁ Subhaddā nāma tava bhaginī kaniṭṭhikā āsiṁ ahosiṁ, tattha pubbe mānusake bhave sahabhariyā samānabhariyā te tayā ekasseva bhariyā, tava patino eva bhariyā, āsinti attho. Puna Bhaddā—

623. "Pahūtakatakalyāṇā, te deve yanti pāṇino.
Yesaṁ tvaṁ kittayissasi, Subhadde jātimattano.

624. Atha[1] tvaṁ kena vaṇṇena, kena vā anusāsitā.
Kīdiseneva dānena, Subbatena yasassinī.

1. Kathaṁ (Sī)

ဒက္ခိဏာယဣမံ သမ္ပတ္တိံ သမ္ပတ္တာ၊ ဘဒ္ဒါ နု ခေါ ကဟံ နိဗ္ဗတ္တာ”တိ ဩလောကေန္တီ တံ သက္ကဿ ပရိစာရိကာဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တံ ဒိသွာ အနုကမ္ပမာနာ တဿာ ဝိမာနံ ပါဝိသိ။ အထ နံ ဘဒ္ဒါ—

၆၁၉။ “ဒဒ္ဒလ္လမာနာ ဝဏ္ဏေန၊ ယသသာ စ ယသဿိနီ။
သဗ္ဗေ ဒေဝေ တာဝတိံသေ၊ ဝဏ္ဏေန အတိရောစသိ။

၆၂၀။ ဒဿနံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဣဒံ ပဌမဒဿနံ။
ကသ္မာ ကာယာ နု အာဂမ္မ၊ နာမေန ဘာသသေ မမ”န္တိ—

ဒွီဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ။ သာပိ တဿာ—

၆၂၁။ “အဟံ ဘဒ္ဒေ သုဘဒ္ဒါသိံ၊ ပုဗ္ဗေ မာနုသကေ ဘဝေ။
သဟဘရိယာ စ တေ အာသိံ၊ ဘဂိနီ စ ကနိဋ္ဌိကာ။

၆၂၂။ သာ အဟံ ကာယဿ ဘေဒါ၊ ဝိပ္ပမုတ္တာ တတော စုတာ။
နိမ္မာနရတီနံ ဒေဝါနံ၊ ဥပပန္နာ သဟဗျတ”န္တိ—

ဒွီဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ။

၆၁၉-၂၀။ တတ္ထ **ဝဏ္ဏေနာ**တိ ဝဏ္ဏာဒိသမ္ပတ္တိယာ။ **ဒဿနံ နာဘိဇာနာမီ**တိ ဣတော ပုဗ္ဗေ တဝ ဒဿနံ နာဘိဇာနာမိ၊ တွံ မယာ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ တေနာဟ “**ဣဒံ ပဌမဒဿန**”န္တိ။ **ကသ္မာ ကာယာ နု အာဂမ္မ၊ နာမေန ဘာသသေ မမ**န္တိ ကတရဒေဝနိကာယတော အာဂန္တွာ “ဘဒ္ဒေ”တိ နာမေန မံ အာလပသိ။

၆၂၁။ **အဟံ ဘဒ္ဒေ**တိ ဧတ္ထ **ဘဒ္ဒေ**တိ အာလပနံ။ **သုဘဒ္ဒါသိ**န္တိ အဟံ သုဘဒ္ဒါ နာမ တဝ ဘဂိနီ ကနိဋ္ဌိကာ အာသိံ အဟောသိံ၊ တတ္ထ ပုဗ္ဗေ မာနုသကေ ဘဝေ သဟဘရိယာ သမာနဘရိယာ တေ တယာ ဧကဿေဝ ဘရိယာ, တဝ ပတိနော ဧဝ ဘရိယာ, အာသိန္တိ အတ္ထော။ ပုန ဘဒ္ဒါ—

၆၂၃။ “ပဟူတကတကလျာဏာ၊ တေ ဒေဝေ ယန္တိ ပါဏိနော။
ယေသံ တွံ ကိတ္တယိဿသိ၊ သုဘဒ္ဒေ ဇာတိမတ္တနော။

၆၂၄။ အထ[၁] တွံ ကေန ဝဏ္ဏေန၊ ကေန ဝါ အနုသာသိတာ။
ကီဒိသေနေဝ ဒါနေန၊ သုဗ္ဗတေန ယသဿိနီ။

၁-ကထံ (သီ)

625. Yasaṁ etādisaṁ pattā, visesaṁ vipulamajjhagā.
Devate pucchitācikkha, kissa kammassidaṁ phalan"ti—

tīhi gāthāhi pucchi. Puna Subhaddā—

626. "Aṭṭheva piṇḍapātāni, yaṁ dānaṁ adadaṁ pure.
Dakkhiṇeyyassa saṁghassa, pasannā sehi pāṇibhi.

627. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti—

byākāsi.

623. Tattha **pahūtakatakalyāṇā te deve yantīti** pahūtakatakalyāṇā mahāpuññā **te** Nimmānaratino deve **yanti** uppajjanavasena gacchanti **pāṇino** sattā, **yesaṁ** Nimmānaratīnaṁ devānaṁ antare **tvaṁ attano jātiṁ kittayissasi** kathesīti yojanā.

624. **Kena vaṇṇenā**ti kena kāraṇena. **Kīdisenevā**ti evasaddo samuccayattho, kīdisena cāti attho, ayameva vā pāṭho. **Subbatenā**ti sundarena vatena suvisuddhena sīlenāti attho.

626. **Aṭṭheva piṇḍapātānī**ti aṭṭhannaṁ bhikkhūnaṁ dinnapiṇḍapāte sandhāya vadati. **Adadan**ti adāsiṁ.

Evaṁ Subhaddāya kathite puna Bhaddā—

629. "Ahaṁ tayā bahutare bhikkhū, saññate brahmacārayo[1].
Tappesiṁ annapānena, pasannā sehi pāṇibhi.

630. Tayā bahutaraṁ datvā, hīnakāyūpagā ahaṁ.
Kathaṁ tvaṁ appataraṁ datvā, visesaṁ vipulamajjhagā.
Devate pucchitācikkha, kissa kammassidaṁ phalan"ti—

pucchi. Tattha **tayā**ti nissakke karaṇavacanaṁ. Puna Subhaddā—

1. Brahmacārino (Sī), brahmacāriye (I)

၆၂၅။ ယသံ ဧတာဒိသံ ပတ္တာ၊ ဝိသေသံ ဝိပုလမဇ္ဈဂါ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ—

တီဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ။ ပုန သုဘဒ္ဒါ—

၆၂၆။ “အဋ္ဌေဝ ပိဏ္ဍပါတာနိ၊ ယံ ဒါနံ အဒဒံ ပုရေ။
ဒက္ခိဏေယျဿ သံဃဿ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

၆၂၇။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

ဗျာကာသိ။

၆၂၃။ တတ္ထ **ပဟူတကတကလျာဏာ တေ ဒေဝေ ယန္တီ**တိ ပဟူတကတ-ကလျာဏာ မဟာပုညာ **တေ** နိမ္မာနရတိနော ဒေဝေ **ယန္တိ** ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန ဂစ္ဆန္တိ **ပါဏိနော** သတ္တာ၊ **ယေသံ** နိမ္မာနရတီနံ ဒေဝါနံ အန္တရေ **တွံ အတ္တနော ဇာတိံ ကိတ္တယိဿသိ** ကထေသီတိ ယောဇနာ။

၆၂၄။ **ကေန ဝဏ္ဏေနာ**တိ ကေန ကာရဏေန။ **ကီဒိသေနေဝါ**တိ ဧဝ-သဒ္ဒေါ သမုစ္စယတ္ထော၊ ကီဒိသေန စာတိ အတ္ထော၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **သုဗ္ဗတေနာ**တိ သုန္ဒရေန ဝတေန၊ သုဝိသုဒ္ဓေန သီလေနာတိ အတ္ထော။

၆၂၆။ **အဋ္ဌေဝ ပိဏ္ဍပါတာနီ**တိ အဋ္ဌန္နံ ဘိက္ခူနံ ဒိန္နပိဏ္ဍပါတေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **အဒဒ**န္တိ အဒါသိံ။

ဧဝံ သုဘဒ္ဒါယ ကထိတေ ပုန ဘဒ္ဒါ—

၆၂၉။ “အဟံ တယာ ဗဟုတရေ ဘိက္ခူ၊ သညတေ ဗြဟ္မစာရယော[၁]။
တပ္ပေသိံ အန္နပါနေန၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

၆၃၀။ တယာ ဗဟုတရံ ဒတွာ၊ ဟီနကာယူပဂါ အဟံ။
ကထံ တွံ အပ္ပတရံ ဒတွာ၊ ဝိသေသံ ဝိပုလမဇ္ဈဂါ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ’’န္တိ—

ပုစ္ဆိ။ တတ္ထ **တယာ**တိ နိဿက္ကေ ကရဏဝစနံ။ ပုန သုဘဒ္ဒါ—

၁-ဗြဟ္မစာရိနော (သီ)၊ ဗြဟ္မစာရိယေ (ဣ)

631. “Manobhāvanīyo bhikkhu, sandiṭṭho me pure ahu.
Tāhaṁ bhattena nimantesiṁ, Revataṁ attanaṭṭhamaṁ.

632. So me atthapurekkhāro, anukampāya Revato.
Saṁghe dehīti maṁvoca, tassāhaṁ vacanaṁ kariṁ.

633. Sā dakkhiṇā saṁghagatā, appameyye patiṭṭhitā.
Puggalesu tayā dinnaṁ, na taṁ tava mahapphalan”ti—

attanā katakammaṁ kathesi.

631. Tattha **manobhāvanīyo**ti manavaḍḍhanako uḷāraguṇatāya sambhāvanīyo. **Sandiṭṭho**ti nimantanavasena bodhito kathito. Tenāha **“tāhaṁ bhattena nimantesiṁ, Revataṁ attanaṭṭhaman”**ti, taṁ manobhāvanīyaṁ ayyaṁ Revataṁ attaṭṭhamaṁ bhattena ahaṁ nimantesiṁ.

632-3. **So me atthapurekkhāro**ti so ayyo Revato dānassa mahapphalabhāvakaraṇena mama atthapurekkhāro hitesī. **Saṁghe dehīti maṁvocā**ti “yadi tvaṁ Subhadde aṭṭhannaṁ bhikkhūnaṁ dātukāmā, yasmā puggalagatāya dakkhiṇāya saṁghagatā eva dakkhiṇā mahapphalatarā, tasmā saṁghe dehi, saṁghaṁ uddissa dānaṁ dehī”ti maṁ abhāsi, **tan**ti taṁ dānaṁ.

Evaṁ Subhaddāya vutte Bhaddā tamatthaṁ sampaṭicchantī uttari ca tathā paṭipajjitukāmā—

634. “Idānevāhaṁ jānāmi, saṁghe dinnaṁ mahapphalaṁ.
Sāhaṁ gantvā manussattaṁ, vadaññū vītamaccharā.
Saṁghe dānāni dassāmi, appamattā punappunan”ti—

gāthamāha. Subhaddā pana attano devalokameva gatā. Atha Sakko Devānamindo sabbe deve Tāvatiṁse attano sarīrobhāsena abhibhuyya virocamānaṁ Subhaddaṁ devadhītaraṁ disvā tañca tāsaṁ kathāsallāpaṁ sutvā tāvadeva ca Subhaddāya antarahitāya taṁ “ayaṁ nāmā”ti ajānanto—

၆၃၁။ “မနောဘာဝနီယော ဘိက္ခု၊ သန္ဒိဋ္ဌော မေ ပုရေ အဟု။
တာဟံ ဘတ္တေန နိမန္တေသိံ၊ ရေဝတံ အတ္တနဋ္ဌမံ။

၆၃၂။ သော မေ အတ္ထပုရေက္ခာရော၊ အနုကမ္ပာယ ရေဝတော။
သံဃေ ဒေဟီတိ မံဝေါစ၊ တဿာဟံ ဝစနံ ကရိံ။

၆၃၃။ သာ ဒက္ခိဏာ သံဃဂတာ၊ အပ္ပမေယျေ ပတိဋ္ဌိတာ။
ပုဂ္ဂလေသု တယာ ဒိန္နံ၊ န တံ တဝ မဟပ္ဖလ”န္တိ—

အတ္တနာ ကတကမ္မံ ကထေသိ။

၆၃၁။ တတ္ထ **မနောဘာဝနီယော**တိ မနဝဍ္ဎနကော ဥဠာရဂုဏတာယ သမ္ဘာဝနီယော။ **သန္ဒိဋ္ဌော**တိ နိမန္တနဝသေန ဗောဓိတော ကထိတော။ တေနာဟ **“တာဟံ ဘတ္တေန နိမန္တေသိံ၊ ရေဝတံ အတ္တနဋ္ဌမ”**န္တိ၊ တံ မနောဘာဝနီယံ အယျံ ရေဝတံ အတ္တဋ္ဌမံ ဘတ္တေန အဟံ နိမန္တေသိံ။

၆၃၂-၃။ **သော မေ အတ္ထပုရေက္ခာရော**တိ သော အယျော ရေဝတော ဒါနဿ မဟပ္ဖလဘာဝကရဏေန မမ အတ္ထပုရေက္ခာရော ဟိတေသီ။ **သံဃေ ဒေဟီတိ မံဝေါစာ**တိ “ယဒိ တွံ သုဘဒ္ဒေ အဋ္ဌန္နံ ဘိက္ခူနံ ဒါတုကာမာ၊ ယသ္မာ ပုဂ္ဂလဂတာယ ဒက္ခိဏာယ သံဃဂတာ ဧဝ ဒက္ခိဏာ မဟပ္ဖလတရာ၊ တသ္မာ သံဃေ ဒေဟိ၊ သံဃံ ဥဒ္ဒိဿ ဒါနံ ဒေဟီ”တိ မံ အဘာသိ။ **တ**န္တိ တံ ဒါနံ။

ဧဝံ သုဘဒ္ဒါယ ဝုတ္တေ ဘဒ္ဒါ တမတ္ထံ သမ္ပဋိစ္ဆန္တီ ဥတ္တရိ စ တထာ ပဋိပဇ္ဇိတုကာမာ—

၆၃၄။ “ဣဒါနေဝါဟံ ဇာနာမိ၊ သံဃေ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။
သာဟံ ဂန္တွာ မနုဿတ္တံ၊ ဝဒညူ ဝီတမစ္ဆရာ။
သံဃေ ဒါနာနိ ဒဿာမိ၊ အပ္ပမတ္တာ ပုနပ္ပုန”န္တိ—

ဂါထမာဟ။ သုဘဒ္ဒါ ပန အတ္တနော ဒေဝလောကမေဝ ဂတာ။ အထ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော သဗ္ဗေ ဒေဝေ တာဝတိံသေ အတ္တနော သရီရောဘာသေန အဘိဘုယျ ဝိရောစမာနံ သုဘဒ္ဒံ ဒေဝဓီတရံ ဒိသွာ တဉ္စ တာသံ ကထာသလ္လာပံ သုတွာ တာဝဒေဝ စ သုဘဒ္ဒါယ အန္တရဟိတာယ တံ “အယံ နာမာ”တိ အဇာနန္တော—

635. “Kā esā devatā Bhadde, tayā mantayate saha.
Sabbe deve Tāvatiṁse, vaṇṇena atirocatī”ti—

Bhaddaṁ pucchi. Sāpissa—

636. “Manussabhūtā devinda, pubbe mānusake bhave.
Sahabhariyā ca me āsi, bhaginī ca kaniṭṭhikā.
Saṁghe dānāni datvāna, katapuññā virocatī”ti—

kathesi. Atha Sakko tassā saṁghagatāya dakkhiṇāya mahapphalabhāvaṁ dassento dhammaṁ kathesi. Tena vuttaṁ—

637. “Dhammena[1] pubbe bhaginī, tayā Bhadde virocati.
Yaṁ saṁghamhi appameyye, patiṭṭhāpesi dakkhiṇaṁ.

638. Pucchito hi mayā Buddho, Gijjhakūṭamhi pabbate.
Vipākaṁ saṁvibhāgassa, yattha dinnaṁ mahapphalaṁ.

639. Yajamānānaṁ manussānaṁ, puññapekkhāna pāṇinaṁ.
Karotaṁ opadhikaṁ puññaṁ, yattha dinnaṁ mahapphalaṁ.

640. Taṁ me Buddho viyākāsi, jānaṁ kammaphalaṁ sakaṁ.
Vipākaṁ saṁvibhāgassa, yattha dinnaṁ mahapphalaṁ.

641. Cattāro ca paṭipannā, cattāro ca phale ṭhitā.
Esa saṁgho ujubhūto, paññāsīlasamāhito.

642. Yajamānānaṁ manussānaṁ, puññapekkhāna pāṇinaṁ.
Karotaṁ opadhikaṁ puññaṁ, saṁghe dinnaṁ mahapphalaṁ.

643. Eso hi saṁgho vipulo mahaggato,
Esa’ppameyyo udadhīva sāgaro.
Ete hi seṭṭhā naravīrasāvakā,
Pabhaṅkarā dhammamudīrayanti[2].

1. Dhammena te (I, Ka)   2. Pabhaṅkarā yattha dhammamuddisanti (Ka)

၆၃၅။ “ကာ ဧသာ ဒေဝတာ ဘဒ္ဒေ၊ တယာ မန္တယတေ သဟ။
သဗ္ဗေ ဒေဝေ တာဝတိံသေ၊ ဝဏ္ဏေန အတိရောစတီ”တိ—

ဘဒ္ဒံ ပုစ္ဆိ။ သာပိဿ—

၆၃၆။ “မနုဿဘူတာ ဒေဝိန္ဒ၊ ပုဗ္ဗေ မာနုသကေ ဘဝေ။
သဟဘရိယာ စ မေ အာသိ၊ ဘဂိနီ စ ကနိဋ္ဌိကာ။
သံဃေ ဒါနာနိ ဒတွာန၊ ကတပုညာ ဝိရောစတီ”တိ—

ကထေသိ။ အထ သက္ကော တဿာ သံဃဂတာယ ဒက္ခိဏာယ မဟပ္ဖလဘာဝံ ဒဿေန္တော ဓမ္မံ ကထေသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

၆၃၇။ “ဓမ္မေန[1] ပုဗ္ဗေ ဘဂိနီ၊ တယာ ဘဒ္ဒေ ဝိရောစတိ။
ယံ သံဃမှိ အပ္ပမေယျေ၊ ပတိဋ္ဌာပေသိ ဒက္ခိဏံ။

၆၃၈။ ပုစ္ဆိတော ဟိ မယာ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဂိဇ္ဈကူဋမှိ ပဗ္ဗတေ။
ဝိပါကံ သံဝိဘာဂဿ၊ ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။

၆၃၉။ ယဇမာနာနံ မနုဿာနံ၊ ပုညပေက္ခာန ပါဏိနံ။
ကရောတံ ဩပဓိကံ ပုညံ၊ ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။

၆၄၀။ တံ မေ ဗုဒ္ဓေါ ဝိယာကာသိ၊ ဇာနံ ကမ္မဖလံ သကံ။
ဝိပါကံ သံဝိဘာဂဿ၊ ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။

၆၄၁။ စတ္တာရော စ ပဋိပန္နာ၊ စတ္တာရော စ ဖလေ ဌိတာ။
ဧသ သံဃော ဥဇုဘူတော၊ ပညာသီလသမာဟိတော။

၆၄၂။ ယဇမာနာနံ မနုဿာနံ၊ ပုညပေက္ခာန ပါဏိနံ။
ကရောတံ ဩပဓိကံ ပုညံ၊ သံဃေ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။

၆၄၃။ ဧသော ဟိ သံဃော ဝိပုလော မဟဂ္ဂတော၊
ဧသ’ပ္ပမေယျော ဥဒဓီဝ သာဂရော။
ဧတေ ဟိ သေဋ္ဌာ နရဝီရသာဝကာ၊
ပဘင်္ကရာ ဓမ္မမုဒီရယန္တိ[2]။

၁-ဓမ္မေန တေ (ဣ၊ က)   ၂-ပဘင်္ကရာ ယတ္ထ ဓမ္မမုဒ္ဒိသန္တိ (က)

644. Tesaṁ sudinnaṁ suhutaṁ suyiṭṭhaṁ,
Ye saṁghamuddissa dadanti dānaṁ.
Sā dakkhiṇā saṁghagatā patiṭṭhitā,
Mahapphalā lokavidūna vaṇṇitā.

645. Etādisaṁ yaññamanussarantā,
Ye vedajātā vicaranti loke.
Vineyya maccheramalaṁ samūlaṁ,
Aninditā saggamupenti ṭhānan”ti.

637. Tattha **dhammenā**ti kāraṇena, ñāyena vā. **Tayā**ti nissakkekaraṇavacanaṁ. Idāni taṁ “dhammenā”ti vuttakāraṇaṁ dassetuṁ **“yaṁ saṁghamhi appameyye, patiṭṭhāpesi dakkhiṇan”**ti vuttaṁ. **Appameyye**ti guṇānubhāvassa attani katānaṁ kārānaṁ phalavisesassa ca vasena paminituṁ asakkuṇeyye.

638-9. Ayañca attho Bhagavato sammukhā ca suto, sammukhā ca paṭiggahitoti dassento **“pucchito”**ti-ādimāha. Tattha **yajamānānan**ti dadantānaṁ. **Puññapekkhāna pāṇinan**ti anunāsikalopaṁ katvā niddeso, puññaphalaṁ ākaṅkhantānaṁ sattānaṁ. **Opadhikan**ti upadhi nāma khandhā, upadhissa karaṇasīlaṁ, upadhipayojananti vā opadhikaṁ, attabhāvajanakaṁ paṭisandhipavattivāpākadāyakaṁ.

640. **Jānaṁ kammaphalaṁ sakan**ti sattānaṁ sakaṁ sakaṁ yathāsakaṁ puññaṁ puññaphalañca[1] hatthatale āmalakaṁ viya jānanto. Sakanti vā yakārassa kakāraṁ katvā vuttaṁ, sayaṁ attanāti attho.

641. **Paṭipannā**ti paṭipajjamānā, maggaṭṭhāti attho. **Ujubhūto**ti ujupaṭipattiyā ujubhāvaṁ patto dakkhiṇeyyo jāto. **Paññāsīlasamāhito**ti paññāya sīlena ca samāhito, diṭṭhisīlasampanno ariyāya diṭṭhiyā ariyena sīlena ca samannāgato. Tenāpissa paramatthasaṁghabhāvameva vibhāveti. Diṭṭhisīlasāmaññena saṁghaṭitattā[2] hi

1. Puññaphalañca taṁ taṁ (Sī) 2. Saṁghaṭṭhitattā (Sī, I)

၆၄၄။ တေသံ သုဒိန္နံ သုဟုတံ သုယိဋ္ဌံ၊
ယေ သံဃမုဒ္ဒိဿ ဒဒန္တိ ဒါနံ။
သာ ဒက္ခိဏာ သံဃဂတာ ပတိဋ္ဌိတာ၊
မဟပ္ဖလာ လောကဝိဒူန ဝဏ္ဏိတာ။

၆၄၅။ ဧတာဒိသံ ယညမနုဿရန္တာ၊
ယေ ဝေဒဇာတာ ဝိစရန္တိ လောကေ။
ဝိနေယျ မစ္ဆေရမလံ သမူလံ၊
အနိန္ဒိတာ သဂ္ဂမုပေန္တိ ဌာန”န္တိ။

၆၃၇။ တတ္ထ **ဓမ္မေနာ**တိ ကာရဏေန, ဉာယေန ဝါ။ **တယာ**တိ နိဿက္ကေ ကရဏဝစနံ။ ဣဒါနိ တံ “ဓမ္မေနာ”တိ ဝုတ္တကာရဏံ ဒဿေတုံ **“ယံ သံဃမှိ အပ္ပမေယျေ၊ ပတိဋ္ဌာပေသိ ဒက္ခိဏ”**န္တိ ဝုတ္တံ။ **အပ္ပမေယျေ**တိ ဂုဏာနုဘာဝဿ အတ္တနိ ကတာနံ ကာရာနံ ဖလဝိသေသဿ စ ဝသေန ပမိနိတုံ အသက္ကုဏေယျေ။

၆၃၈-၉။ အယဉ္စ အတ္ထော ဘဂဝတော သမ္မုခါ စ သုတော, သမ္မုခါ စ ပဋိဂ္ဂဟိတောတိ ဒဿေန္တော **“ပုစ္ဆိတော”**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ယဇမာနာနန္တိ** ဒဒန္တာနံ။ **ပုညပေက္ခာန ပါဏိနန္တိ** အနုနာသိကလောပံ ကတွာ နိဒ္ဒေသော၊ ပုညဖလံ အာကင်္ခန္တာနံ သတ္တာနံ။ **ဩပဓိကန္တိ** ဥပဓိ နာမ ခန္ဓာ၊ ဥပဓိဿ ကရဏသီလံ, ဥပဓိပယောဇနန္တိ ဝါ ဩပဓိကံ၊ အတ္တဘာဝဇနကံ ပဋိသန္ဓိပဝတ္တိဝိပါကဒါယကံ။

၆၄၀။ **ဇာနံ ကမ္မဖလံ သကန္တိ** သတ္တာနံ သကံ သကံ ယထာသကံ ပုညံ ပုညဖလဉ္စ[၁] ဟတ္ထတလေ အာမလကံ ဝိယ ဇာနန္တော။ သကန္တိ ဝါ ယကာရဿ ကကာရံ ကတွာ ဝုတ္တံ၊ သယံ အတ္တနာတိ အတ္ထော။

၆၄၁။ **ပဋိပန္နာ**တိ ပဋိပဇ္ဇမာနာ၊ မဂ္ဂဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ **ဥဇုဘူတော**တိ ဥဇုပဋိပတ္တိယာ ဥဇုဘာဝံ ပတ္တော ဒက္ခိဏေယျော ဇာတော။ **ပညာသီလသမာဟိတော**တိ ပညာယ သီလေန စ သမာဟိတော၊ ဒိဋ္ဌိသီလသမ္ပန္နော အရိယာယ ဒိဋ္ဌိယာ အရိယေန သီလေန စ သမန္နာဂတော။ တေနာပိဿ ပရမတ္ထသံဃဘာဝမေဝ ဝိဘာဝေတိ။ ဒိဋ္ဌိသီလသာမညေန သံဃဋိတတ္တာ[၂] ဟိ

၁-ပုညဖလဉ္စ တံ တံ (သီ) ၂-သံဃဋ္ဌိတတ္တာ (သီ၊ ဣ)

saṁgho. Atha vā samāhitaṁ samādhi, paññā sīlaṁ samāhitañca assa atthīti **paññāsīlasamāhito.** Tenassa sīlādidhammakkhandhattayasampannatāya aggadakkhiṇeyyabhāvaṁ vibhāveti.

643. **Vipulo mahaggato**ti guṇehi mahattaṁ gatoti mahaggato, tato eva attani katānaṁ kārānaṁ phalavepullahetutāya vipulo. **Udadhīva sāgaro**ti yathā udakaṁ ettha dhīyatīti "udadhī"ti laddhanāmo sāgaro "ettakāni udakāḷhakānī"ti-ādinā udakato appameyyo, evamesa guṇatoti attho. **Ete hī**ti **hi**-saddo avadhāraṇe nipāto, ete eva seṭṭhāti attho. Vuttaṁ hetaṁ—

"Yāvatā bhikkhave saṁghā vā gaṇā vā, Tathāgatasāvakasaṁgho tesaṁ aggamakkhāyatī"ti[1].

Naravīrasāvakāti naresu vīriyasampannassa narassa sāvakā. **Pabhaṅkarā**ti lokassa ñāṇālokakarā. **Dhammamudīrayantī**ti dhammaṁ uddisanti. Kathaṁ?[2] Dhammasāminā hi dhammapajjoto ariyasaṁghe ṭhapito.

644. **Ye saṁghamuddissa dadanti dānan**ti ye sattā ariyasaṁghaṁ, uddissa sammutisaṁghe antamaso gotrabhupuggalesupi dānaṁ dadanti, taṁ dānaṁ saṁvibhāgavasena dinnampi **sudinnaṁ,** āhunapāhunavasena hutampi **suhutaṁ,** mahāyāgavasena yiṭṭhampi **suyiṭṭha**meva hoti. Kasmā? Yasmā **sā dakkhiṇā saṁghagatā patiṭṭhitā mahapphalā lokavidūna vaṇṇitā**ti, lokavidūhi Sammāsambuddhehi "na tvevāhaṁ Ānanda kenaci pariyāyena saṁghagatāya dakkhiṇāya pāṭipuggalikaṁ[3] dakkhiṇaṁ mahapphalataraṁ vadāmi[4]. Puññaṁ ākaṅkhamānānaṁ, saṁgho ve yajataṁ mukhaṁ[5]. Anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā"ti[6] ca ādinā mahapphalatā vaṇṇitā pasatthā thomitāti attho.

645. **Īdisaṁ yaññamanussarantā**ti etādisaṁ saṁghaṁ uddissa attanā kataṁ dānaṁ anussarantā. **Vedajātā**ti jātasomanassā. **Vineyya**

1. Khu 1. 254; Aṁ 1. 343; Aṁ 2. 30 piṭṭhesu. 2. Yattha dhammamuddisantīti (Ka)
3. Puggalagataṁ (Ka) 4. Ma 3. 299 piṭṭhe.
5. Ma 2. 353; Khu 1. 370; Vi 3. 344 piṭṭhesu. 6. Ma 1. 46; Saṁ 3. 298 piṭṭhesu.

သံဃော။ အထ ဝါ သမာဟိတံ သမာဓိ၊ ပညာ သီလံ သမာဟိတဉ္စ အဿ အတ္ထီတိ **ပညာသီလသမာဟိတော။** တေနဿ သီလာဒိဓမ္မက္ခန္ဓတ္တယသမ္ပန္နတာယ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျဘာဝံ ဝိဘာဝေတိ။

၆၄၃။ **ဝိပုလော မဟဂ္ဂတော**တိ ဂုဏေဟိ မဟတ္တံ ဂတောတိ မဟဂ္ဂတော၊ တတော ဧဝ အတ္တနိ ကတာနံ ကာရာနံ ဖလဝေပုလ္လဟေတုတာယ ဝိပုလော။ **ဥဒဓီဝ သာဂရော**တိ ယထာ ဥဒကံ ဧတ္ထ ဓီယတီတိ “ဥဒဓီ”တိ လဒ္ဓနာမော သာဂရော “ဧတ္တကာနိ ဥဒကာဠှကာနီ”တိအာဒိနာ ဥဒကတော အပ္ပမေယျော၊ ဧဝမေသ ဂုဏတောတိ အတ္ထော။ **ဧတေ ဟီ**တိ **ဟိ**-သဒ္ဒေါ အဝဓာရဏေ နိပါတော၊ ဧတေ ဧဝ သေဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ ဝုတ္တံ ဟေတံ—

“ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ သံဃာ ဝါ ဂဏာ ဝါ၊ တထာဂတသာဝကသံဃော တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတီ”တိ[၁]။

နရဝီရသာဝကာတိ နရေသု ဝီရိယသမ္ပန္နဿ နရဿ သာဝကာ။ **ပဘင်္ကရာ**တိ လောကဿ ဉာဏာလောကကရာ။ **ဓမ္မမုဒီရယန္တီ**တိ ဓမ္မံ ဥဒ္ဒိသန္တိ။ ကထံ?[၂] ဓမ္မသာမိနာ ဟိ ဓမ္မပဇ္ဇောတော အရိယသံဃေ ဌပိတော။

၆၄၄။ **ယေ သံဃမုဒ္ဒိဿ ဒဒန္တိ ဒါန**န္တိ ယေ သတ္တာ အရိယသံဃံ ဥဒ္ဒိဿ သမ္မုတိသံဃေ အန္တမသော ဂေါတြဘုပုဂ္ဂလေသုပိ ဒါနံ ဒဒန္တိ၊ တံ ဒါနံ သံဝိဘာဂဝသေန ဒိန္နမ္ပိ **သုဒိန္နံ,** အာဟုနပါဟုနဝသေန ဟုတမ္ပိ **သုဟုတံ,** မဟာယာဂဝသေန ယိဋ္ဌမ္ပိ **သုယိဋ္ဌ**မေဝ ဟောတိ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ **သာ ဒက္ခိဏာ သံဃဂတာ ပတိဋ္ဌိတာ မဟပ္ဖလာ လောကဝိဒူန ဝဏ္ဏိတာ**တိ၊ လောကဝိဒူဟိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေဟိ “န တွေဝါဟံ အာနန္ဒ ကေနစိ ပရိယာယေန သံဃဂတာယ ဒက္ခိဏာယ ပါဋိပုဂ္ဂလိကံ[၃] ဒက္ခိဏံ မဟပ္ဖလတရံ ဝဒါမိ[၄]။ ပုညံ အာကင်္ခမာနာနံ၊ သံဃော ဝေ ယဇတံ မုခံ[၅]။ အနုတ္တရံ ပုညက္ခေတ္တံ လောကဿာ”တိ[၆] စ အာဒိနာ မဟပ္ဖလတာ ဝဏ္ဏိတာ ပသတ္ထာ ထောမိတာတိ အတ္ထော။

၆၄၅။ **ဤဒိသံ ယညမနုဿရန္တာ**တိ ဧတာဒိသံ သံဃံ ဥဒ္ဒိဿ အတ္တနာ ကတံ ဒါနံ အနုဿရန္တာ။ **ဝေဒဇာတာ**တိ ဇာတသောမနဿာ။ **ဝိနေယျ**

၁-ခု ၁-၂၅၄၊ အံ ၁-၃၄၃၊ အံ ၂-၃၀-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ယတ္ထ ဓမ္မမုဒ္ဒိသန္တီတိ (က)
၃-ပုဂ္ဂလဂတံ (က) ၄-မ ၃-၂၉၉-ပိဋ္ဌေ။
၅-မ ၂-၃၅၃၊ ခု ၁-၃၇၀၊ ဝိ ၃-၃၄၄-ပိဋ္ဌေသု။ ၆-မ ၁-၄၆၊ သံ ၃-၂၉၈-ပိဋ္ဌေသု။

maccheramalaṁ samūlanti maccherameva cittassa malinabhāvakaraṇato **maccheramalaṁ,** atha vā maccherañca aññaṁ issālobhadosādimalañcāti maccheramalaṁ. Tañca avijjāvicikicchāvipallāsādīhi saha mūlehīti samūlaṁ vineyya vinayitvā vikkhambhetvā aninditvā saggamupenti ṭhānanti yojanā. Sesaṁ vuttanayameva.

Imaṁ pana sabbaṁ pavattiṁ Sakko Devānamindo "daddallamānā vaṇṇenā"ti-ādinā āyasmato Mahāmoggallānassa ācikkhi, āyasmā Mahāmoggallāno Bhagavato ārocesi, Bhagavā tamatthaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.

Daddallavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Pesavatīvimānavaṇṇanā

Phalikarajatahemajālachannanti Pesavatīvimānaṁ[1]. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena Magadhesu Nālakagāme ekasmiṁ gahapatimahāsārakule[2] Pesavatī nāma kulasuṇhā ahosi. Sā kira Kassapassa Bhagavato yojanike kanakathūpe kayiramāne dārikā hutvā mātarā saddhiṁ cetiyaṭṭhānaṁ gantvā mātaraṁ pucchi "kiṁ ime amma karontī"ti. Cetiyaṁ kātuṁ suvaṇṇiṭṭhakā karontīti. Taṁ sutvā dārikā pasannamānasā mātaraṁ āha "amma mama gīvāya idaṁ sovaṇṇamayaṁ khuddakapiḷandhanaṁ atthi, imāhaṁ cetiyatthāya demī"ti. Mātā "sādhu dehī"ti vatvā kaṁ gīvato omuñcitvā suvaṇṇakārassa hatthe adāsi "idaṁ imāya dārikāya pariccajitaṁ, imampi pakkhipitvā iṭṭhakaṁ karohī"ti. Suvaṇṇakāro tathā akāsi. Sā dārikā aparabhāge kālaṁ katvā teneva puññakammena devaloke nibbattitvā sugatiyaṁyeva aparāparaṁ saṁsarantī amhākaṁ Bhagavato kāle Nālakagāme nibbattā anukkamena dvādasavassikā jātā.

Sā ekadivasaṁ mātarā pesitaṁ mūlaṁ gahetvā telatthāya aññataraṁ āpaṇaṁ agamāsi. Tasmiṁ ca āpaṇe aññataro kuṭumbiyaputto

1. Sesavatīvimānaṁ (Sī) 2. Gahapatikule (Ka)

မစ္ဆေရမလံ သမူလန္တိ မစ္ဆေရမေဝ စိတ္တဿ မလိနဘာဝကရဏတော **မစ္ဆေရမလံ**၊ အထ ဝါ မစ္ဆေရဉ္စ အညံ ဣဿာလောဘဒေါသာဒိမလဉ္စာတိ မစ္ဆေရမလံ။ တဉ္စ အဝိဇ္ဇာဝိစိကိစ္ဆာဝိပလ္လာသာဒီဟိ သဟ မူလေဟီတိ သမူလံ ဝိနေယျ ဝိနယိတွာ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ အနိန္ဒိတာ သဂ္ဂမုပေန္တိ ဌာနန္တိ ယောဇနာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဣမံ ပန သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော “ဒဒ္ဒလ္လမာနာ ဝဏ္ဏေနာ”တိအာဒိနာ အာယသ္မတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ အာစိက္ခိ၊ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဘဂဝတော အာရောစေသိ၊ ဘဂဝါ တမတ္ထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသိ။

ဒဒ္ဒလ္လဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-ပေသဝတီဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဖလိကရဇတဟေမဇာလစ္ဆန္နန္တိ ပေသဝတီဝိမာနံ[၁]။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန မဂဓေသု နာလကဂါမေ ဧကသ္မိံ ဂဟပတိမဟာသာရကုလေ[၂] ပေသဝတီ နာမ ကုလသုဏှာ အဟောသိ။ သာ ကိရ ကဿပဿ ဘဂဝတော ယောဇနိကေ ကနကထူပေ ကယိရမာနေ ဒါရိကာ ဟုတွာ မာတရာ သဒ္ဓိံ စေတိယဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ မာတရံ ပုစ္ဆိ “ကိံ ဣမေ အမ္မ ကရောန္တီ”တိ။ စေတိယံ ကာတုံ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာ ကရောန္တီတိ။ တံ သုတွာ ဒါရိကာ ပသန္နမာနသာ မာတရံ အာဟ “အမ္မ မမ ဂီဝါယ ဣဒံ သောဝဏ္ဏမယံ ခုဒ္ဒကပိဠန္ဓနံ အတ္ထိ၊ ဣမာဟံ စေတိယတ္ထာယ ဒေမီ”တိ။ မာတာ “သာဓု ဒေဟီ”တိ ဝတွာ တံ ဂီဝတော ဩမုဉ္စိတွာ သုဝဏ္ဏကာရဿ ဟတ္ထေ အဒါသိ “ဣဒံ ဣမာယ ဒါရိကာယ ပရိစ္စဇိတံ၊ ဣမမ္ပိ ပက္ခိပိတွာ ဣဋ္ဌကံ ကရောဟီ”တိ။ သုဝဏ္ဏကာရော တထာ အကာသိ။ သာ ဒါရိကာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တေနေဝ ပုညကမ္မေန ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သုဂတိယံယေဝ အပရာပရံ သံသရန္တီ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ နာလကဂါမေ နိဗ္ဗတ္တာ အနုက္ကမေန ဒွါဒသဝဿိကာ ဇာတာ။

သာ ဧကဒိဝသံ မာတရာ ပေသိတံ မူလံ ဂဟေတွာ တေလတ္ထာယ အညတရံ အာပဏံ အဂမာသိ။ တသ္မိံ စ အာပဏေ အညတရော ကုဋုမ္ဗိယပုတ္တော

၁-သေသဝတီဝိမာနံ (သီ) ၂-ဂဟပတိကုလေ (က)

vitarā nidahitvā ṭhapitaṁ bahuṁ hiraññasuvaṇṇaṁ muttāmaṇiratanāni ca gahetuṁ uddharanto āpaṇiko kammabalena kathalapāsāṇasakkhararūpena upaṭṭhahantāni disvā tato ekadesaṁ “puññavantānaṁ vasena hiraññasuvaṇṇādi bhavissatī”ti vīmaṁsituṁ rāsiṁ katvā ṭhapesi. Atha naṁ sā dārikā disvā “kasmā āpaṇe ratanāni evaṁ ṭhapitāni, nanu nāma sammadeva paṭisāmetabbānī”ti āha. Āpaṇiko taṁ sutvā “mahāpuññā ayaṁ dārikā, imissā vasena sabbamidaṁ hiraññādi eva hutvā amhākaṁ viniyogaṁ gamissati, saṅgaṇhissāmi nan”ti cintetvā tassā mātu santikaṁ gantvā “imaṁ dārikaṁ mayhaṁ puttassatthāya dehī”ti vāretvā bahudhanaṁ datvā āvāhavivāhaṁ katvā taṁ attano gehaṁ ānesi. Athassā sīlācāraṁ ñatvā bhaṇḍāgāraṁ vivaritvā “kiṁ ettha passasī”ti vatvā tāya “hiraññasuvaṇṇamaṇimeva rāsikataṁ passāmī”ti vutte “etāni amhākaṁ kammabalena antaradhāyantāni tava puññavisesena puna visesāni[1] jātāni, tasmā ito paṭṭhāya imasmiṁ gehe sabbaṁ tvaṁyeva vicārehi, tayā dinnameva mayaṁ paribhuñjissāmā”ti vatvā tato pabhuti taṁ “pesavatī”ti vohariṁsu.

Tena ca samayena āyasmā Dhammasenāpati attano āyusaṅkhārānaṁ parikkhīṇabhāvaṁ ñatvā “mayhaṁ mātuyā Rūpasāribrāhmaṇiyā posāvanikamūlaṁ datvā parinibbāyissāmī”ti cintetvā Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā parinibbānaṁ anujānāpetvā satthu āṇāya mahantaṁ pāṭihāriyaṁ dassetvā anekehi thutisahassehi Bhagavantaṁ thometvā yāva dassanavisayātikkamā abhimukhova apakkamitvā puna vanditvā bhikkhusaṁghaparivuto vihārā nikkhamma bhikkhusaṁghassa ovādaṁ datvā āyasmantaṁ Ānandaṁ samassāsetvā catassopi parisā nivattetvā anukkamena Nālakagāmaṁ patvā mātaraṁ sotāpattiphale patiṭṭhāpetvā paccūsasamaye jātovarake parinibbāyi. Parinibbutassa cassa sarīrasakkārakaraṇavasena devā ceva manussā ca sattāhaṁ vītināmesuṁ, agarucandanādīhi hatthasatubbedhaṁ citakamakaṁsu.

Pesavatīpi therassa parinibbānaṁ sutvā “gantvā pūjessāmī”ti suvaṇṇapupphehi gandhajātehi ca pūritāni caṅkoṭakāni gāhāpetvā

---

1. Suvaṇṇavisesāni (Sī)

ဝိတရာ နိဒဟိတွာ ဌပိတံ ဗဟုံ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ မုတ္တာမဏိရတနာနိ စ ဂဟေတုံ ဥဒ္ဓရန္တော အာပဏိကော ကမ္မဗလေန ကထလပါသာဏသက္ခရရူပေန ဥပဋ္ဌဟန္တာနိ ဒိသွာ တတော ဧကဒေသံ “ပုညဝန္တာနံ ဝသေန ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိ ဘဝိဿတီ”တိ ဝီမံသိတုံ ရာသိံ ကတွာ ဌပေသိ။ အထ နံ သာ ဒါရိကာ ဒိသွာ “ကသ္မာ အာပဏေ ရတနာနိ ဧဝံ ဌပိတာနိ၊ နနု နာမ သမ္မဒေဝ ပဋိသာမေတဗ္ဗာနီ”တိ အာဟ။ အာပဏိကော တံ သုတွာ “မဟာပုညာ အယံ ဒါရိကာ၊ ဣမိဿာ ဝသေန သဗ္ဗမိဒံ ဟိရညာဒိ ဧဝ ဟုတွာ အမှာကံ ဝိနိယောဂံ ဂမိဿတိ၊ သင်္ဂဏှိဿာမိ န”န္တိ စိန္တေတွာ တဿာ မာတု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဣမံ ဒါရိကံ မယှံ ပုတ္တဿတ္ထာယ ဒေဟီ”တိ ဝါရေတွာ ဗဟုဓနံ ဒတွာ အာဝါဟဝိဝါဟံ ကတွာ တံ အတ္တနော ဂေဟံ အာနေသိ။ အထဿာ သီလာစာရံ ဉတွာ ဘဏ္ဍာဂါရံ ဝိဝရိတွာ “ကိံ ဧတ္ထ ပဿသီ”တိ ဝတွာ တာယ “ဟိရညသုဝဏ္ဏမဏိမေဝ ရာသိကတံ ပဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ “ဧတာနိ အမှာကံ ကမ္မဗလေန အန္တရဓာယန္တာနိ တဝ ပုညဝိသေသေန ပုန ဝိသေသာနိ[1] ဇာတာနိ၊ တသ္မာ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ သဗ္ဗံ တွံယေဝ ဝိစာရေဟိ၊ တယာ ဒိန္နမေဝ မယံ ပရိဘုဉ္ဇိဿာမာ”တိ ဝတွာ တတော ပဘုတိ တံ “ပေသဝတီ”တိ ဝေါဟရိံသု။

တေန စ သမယေန အာယသ္မာ ဓမ္မသေနာပတိ အတ္တနော အာယုသင်္ခါရာနံ ပရိက္ခီဏဘာဝံ ဉတွာ “မယှံ မာတုယာ ရူပသာရိဗြာဟ္မဏိယာ ပေါသာဝနိကမူလံ ဒတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပရိနိဗ္ဗာနံ အနုဇာနာပေတွာ သတ္ထု အာဏာယ မဟန္တံ ပါဋိဟာရိယံ ဒဿေတွာ အနေကေဟိ ထုတိသဟဿေဟိ ဘဂဝန္တံ ထောမေတွာ ယာဝ ဒဿနဝိသယာတိက္ကမာ အဘိမုခေါဝ အပက္ကမိတွာ ပုန ဝန္ဒိတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဝိဟာရာ နိက္ခမ္မ ဘိက္ခုသံဃဿ ဩဝါဒံ ဒတွာ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ သမဿာသေတွာ စတဿောပိ ပရိသာ နိဝတ္တေတွာ အနုက္ကမေန နာလကဂါမံ ပတွာ မာတရံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ ပစ္စူသသမယေ ဇာတောဝရကေ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ပရိနိဗ္ဗုတဿ စဿ သရီရသက္ကာရကရဏဝသေန ဒေဝါ စေဝ မနုဿာ စ သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေသုံ၊ အဂရုစန္ဒနာဒီဟိ ဟတ္ထသတုဗ္ဗေဓံ စိတကမကံသု။

ပေသဝတီပိ ထေရဿ ပရိနိဗ္ဗာနံ သုတွာ “ဂန္တွာ ပူဇေဿာမီ”တိ သုဝဏ္ဏပုပ္ဖေဟိ ဂန္ဓဇာတေဟိ စ ပူရိတာနိ စင်္ကောဋကာနိ ဂါဟာပေတွာ

၁-သုဝဏ္ဏဝိသေသာနိ (သီ)

gantukāmā sasuraṁ āpucchitvā tena “tvaṁ garubhārā, tattha ca mahājanasammaddo[1], pupphagandhāni pesetvā idheva hohī”ti vuttāpi saddhājātā “yadipi me tattha jīvitantarāyo siyā, gantvāva pūjāsakkāraṁ karissāmī”ti taṁ vacanaṁ aggahetvā saparivārā tattha gantvā gandhapupphādīhi pūjetvā katañjalī aṭṭhāsi. Tasmiṁ ca samaye theraṁ pūjetuṁ āgatānaṁ rājaparisānaṁ hatthī matto hutvā taṁ padesaṁ upagañchi. Taṁ disvā maraṇabhayabhītesu manussesu palāyantesu janasammaddena patitaṁ Pesavatiṁ mahājano akkamitvā māresi. Sā pūjāsakkāraṁ katvā theragatāya saddhāya sampannacittā eva kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatti, accharāsahassañcassā parivāro ahosi.

Sā tāvadeva attano dibbasampattiṁ oloketvā “kīdisena nu kho puññena mayā esā laddhā”ti tassā hetuṁ upadhārentī theraṁ uddissa kataṁ pūjāsakkāraṁ disvā ratanattaye abhippasannamānasā Satthāraṁ vandituṁ accharāsahassaparivutā saṭṭhisakaṭabhārālaṅkārapaṭimaṇḍitattabhāvā sumahatiyā deviddhiyā cando viya ca sūriyo viya ca dasa disā obhāsayamānā saha vimānena āgantvā vimānato oruyha Bhagavantaṁ vanditvā añjaliṁ paggayha aṭṭhāsi. Tena ca samayena āyasmā Vaṅgīso Bhagavato samīpe nisinno Bhagavantaṁ evamāha “paṭibhāti maṁ Bhagavā imissā devatāya katakammaṁ pucchitun”ti. “Paṭibhātu taṁ Vaṅgīsā”ti Bhagavā avoca. Atha āyasmā Vaṅgīso tāya devatāya katakammaṁ pucchitukāmo paṭhamaṁ tāvassā vimānaṁ saṁvaṇṇento āha—

646. “Phalikarajatahemajālachannaṁ,
Vividhacitratalamaddasaṁ surammaṁ.
Byamhaṁ sunimmitaṁ toraṇūpapannaṁ,
Rucakupakiṇṇamidaṁ subhaṁ vimānaṁ.

647. Bhāti ca dasa disā nabheva suriyo,
Sarade tamonudo sahassaraṁsī.
Tathā tapati midaṁ tava vimānaṁ,
Jalamiva dhūmasikho nise nabhagge.

---

1. Mahājanasambādho (Sī)

ဂန္တုကာမာ သသုရံ အာပုစ္ဆိတွာ တေန “တွံ ဂရုဘာရာ၊ တတ္ထ စ မဟာဇန-သမ္မဒ္ဒေါ[1]၊ ပုပ္ဖဂန္ဓာနိ ပေသေတွာ ဣဓေဝ ဟောဟီ”တိ ဝုတ္တာပိ သဒ္ဓါဇာတာ “ယဒိပိ မေ တတ္ထ ဇီဝိတန္တရာယော သိယာ၊ ဂန္တွာဝ ပူဇာသက္ကာရံ ကရိဿာ-မီ”တိ တံ ဝစနံ အဂ္ဂဟေတွာ သပရိဝါရာ တတ္ထ ဂန္တွာ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီဟိ ပူဇေတွာ ကတဉ္ဇလီ အဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ စ သမယေ ထေရံ ပူဇေတုံ အာဂတာနံ ရာဇ-ပရိသာနံ ဟတ္ထီ မတ္တော ဟုတွာ တံ ပဒေသံ ဥပဂဉ္ဆိ။ တံ ဒိသွာ မရဏဘယ-ဘီတေသု မနုဿေသု ပလာယန္တေသု ဇနသမ္မဒ္ဒေန ပတိတံ ပေသဝတိံ မဟာဇနော အက္ကမိတွာ မာရေသိ။ သာ ပူဇာသက္ကာရံ ကတွာ ထေရ-ဂတာယ သဒ္ဓါယ သမ္ပန္နစိတ္တာ ဧဝ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ အစ္ဆရာသဟဿဉ္စဿာ ပရိဝါရော အဟောသိ။

သာ တာဝဒေဝ အတ္တနော ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ “ကီဒိသေန နု ခေါ ပုညေန မယာ ဧသာ လဒ္ဓါ”တိ တဿာ ဟေတုံ ဥပဓာရေန္တီ ထေရံ ဥဒ္ဒိဿ ကတံ ပူဇာသက္ကာရံ ဒိသွာ ရတနတ္တယေ အဘိပ္ပသန္နမာနသာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတုံ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတာ သဋ္ဌိသကဋဘာရာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတတ္တဘာဝါ သုမဟတိယာ ဒေဝိဒ္ဓိယာ စန္ဒော ဝိယ စ သူရိယော ဝိယ စ ဒသ ဒိသာ ဩဘာသယမာနာ သဟ ဝိမာနေန အာဂန္တွာ ဝိမာနတော ဩရုယှ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသိ။ တေန စ သမယေန အာယသ္မာ ဝင်္ဂီသော ဘဂဝတော သမီပေ နိသိန္နော ဘဂဝန္တံ ဧဝမာဟ “ပဋိဘာတိ မံ ဘဂဝါ ဣမိဿာ ဒေဝတာယ ကတကမ္မံ ပုစ္ဆိတု”န္တိ။ “ပဋိဘာတု တံ ဝင်္ဂီသာ”တိ ဘဂဝါ အဝေါစ။ အထ အာယသ္မာ ဝင်္ဂီသော တာယ ဒေဝတာယ ကတကမ္မံ ပုစ္ဆိတုကာမော ပဌမံ တာဝဿာ ဝိမာနံ သံဝဏ္ဏေန္တော အာဟ—

၆၄၆။ “ဖလိကရဇတဟေမဇာလဆန္နံ၊
ဝိဝိဓစိတြတလမဒ္ဒသံ သုရမ္မံ။
ဗျမှံ သုနိမ္မိတံ တောရဏူပပန္နံ၊
ရုစကုပကိဏ္ဏမိဒံ သုဘံ ဝိမာနံ။

၆၄၇။ ဘာတိ စ ဒသ ဒိသာ နဘေဝ သူရိယော၊
သရဒေ တမောနုဒေါ သဟဿရံသီ။
တထာ တပတိ မိဒံ တဝ ဝိမာနံ၊
ဇလမိဝ ဓူမသိခေါ နိသေ နဘဂ္ဂေ။

၁-မဟာဇနသမ္ဗာဓော (သီ)

648. Musatīva nayanaṁ sateratāva,
Ākāse ṭhapitamidaṁ manuññaṁ.
Vīṇāmurajasammatāḷaghuṭṭhaṁ,
Iddhaṁ indapuraṁ yathā tavedaṁ.

649. Padumakumuduppalakuvalayaṁ,
Yodhikabandhuka’nojakā ca santi.
Sālakusumitapupphitā asokā,
Vividhadumaggasugandhasevitamidaṁ.

650. Saḷalalabujabhujakasaṁyuttā[1],
Kusakasuphulli talatāvalambinīhi.
Maṇijālasadisā yasassinī,
Rammā pokkharaṇī upaṭṭhitā te.

651. Udakaruhā ca ye’tthi pupphajātā,
Thalajā ye ca santi rukkhajātā.
Mānusakā’mānussakā ca dibbā,
Sabbe tuyhaṁ nivesanamhi jātā.

652. Kissa saṁyamadamassayaṁ vipāko,
Kenāsi kammaphalenidhūpapannā.
Yathā ca te adhigatamidaṁ vimānaṁ,
Tadanupadaṁ avacāsiḷārapamhe”ti[2].

646. Tattha **phalikarajatahemajālachannan**ti phalikamaṇīhi rajatahemajālehi ca chāditaṁ, phalikamaṇimayāhi bhittīhi rajatahemamayehi jālehi ca samantato heṭṭhā ca upari ca chāditaṁ, vividhavaṇṇānaṁ vicittasannivesānañca talānaṁ bhūmīnaṁ vasena **vividhacitratalaṁ addasaṁ** passiṁ. **Suramman**ti suṭṭhu ramaṇīyaṁ. Viharitukāmā vasanti etthāti **byamhaṁ,** bhavanaṁ. **Toraṇūpapannan**ti vividhamālākammādivicittena sattaratanamayena toraṇena upetaṁ. Toraṇanti vā dvārakoṭṭhakapāsādassa nāmaṁ, tena ca

1. ...saññutā (Sī) 2. Avacāsiḷārapakhumeti (Sī)

၆၄၈။ မုသတီဝ နယနံ သတေရတာဝ၊
အာကာသေ ဌပိတမိဒံ မနုညံ။
ဝီဏာမုရဇသမ္မတာဠဃုဋ္ဌံ၊
ဣဒ္ဓံ ဣန္ဒပုရံ ယထာ တဝေဒံ။

၆၄၉။ ပဒုမကုမုဒုပ္ပလကုဝလယံ၊
ယောဓိကဗန္ဓုက’နောဇကာ စ သန္တိ။
သာလကုသုမိတပုပ္ဖိတာ အသောကာ၊
ဝိဝိဓဒုမဂ္ဂသုဂန္ဓသေဝိတမိဒံ။

၆၅၀။ သဠလလဗုဇဘုဇကသံယုတ္တာ[1]၊
ကုသကသုဖုလ္လိတလတာဝလမ္ဗိနီဟိ။
မဏိဇာလသဒိသာ ယသဿိနီ၊
ရမ္မာ ပေါက္ခရဏီ ဥပဋ္ဌိတာ တေ။

၆၅၁။ ဥဒကရုဟာ စ ယေ’တ္ထိ ပုပ္ဖဇာတာ၊
ထလဇာ ယေ စ သန္တိ ရုက္ခဇာတာ။
မာနုသကာ’မာနုဿကာ စ ဒိဗ္ဗာ၊
သဗ္ဗေ တုယှံ နိဝေသနမှိ ဇာတာ။

၆၅၂။ ကိဿ သံယမဒမဿယံ ဝိပါကော၊
ကေနာသိ ကမ္မဖလေနိဓူပပန္နာ။
ယထာ စ တေ အဓိဂတမိဒံ ဝိမာနံ၊
တဒနုပဒံ အဝစာသိဠာရပမှေ”တိ[2]။

၆၄၆။ တတ္ထ **ဖလိကရဇတဟေမဇာလဆန္နန္တိ** ဖလိကမဏီဟိ ရဇတဟေမဇာလေဟိ စ ဆာဒိတံ, ဖလိကမဏိမယာဟိ ဘိတ္တီဟိ ရဇတဟေမမယေဟိ ဇာလေဟိ စ သမန္တတော ဟေဋ္ဌာ စ ဥပရိ စ ဆာဒိတံ, ဝိဝိဓဝဏ္ဏာနံ ဝိစိတ္တသန္နိဝေသာနဉ္စ တလာနံ ဘူမီနံ ဝသေန **ဝိဝိဓစိတြတလံ အဒ္ဒသံ** ပဿိံ။ **သုရမ္မန္တိ** သုဋ္ဌု ရမဏီယံ။ ဝိဟရိတုကာမာ ဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ **ဗျမှံ၊** ဘဝနံ။ **တောရဏူပပန္နန္တိ** ဝိဝိဓမာလာကမ္မာဒိဝိစိတ္တေန သတ္တရတနမယေန တောရဏေန ဥပေတံ။ တောရဏန္တိ ဝါ ဒွါရကောဋ္ဌကပါသာဒဿ နာမံ၊ တေန စ

၁-....သညုတာ (သီ) ၂-အဝစာသိဠာရပခုမေတိ (သီ)

anekabhūmakena vicittākārena taṁ vimānaṁ upetaṁ. **Rucakupakiṇṇan**ti suvaṇṇavālikāhi okiṇṇaṅgaṇaṁ. Vālikasadisā hi suvaṇṇakhaṇḍā rucā nāma, rucameva rucakanti vuttaṁ. **Subhan**ti sobhati, suṭṭhu bhātīti vā subhaṁ. **Vimānan**ti visiṭṭhamānaṁ, pamāṇato mahantanti attho.

647. **Bhātī**ti jotati ujjalati. **Nabheva suriyo**ti ākāse ādicco viya. **Sarade**ti saradasamaye. **Tamonudo**ti andhakāraviddhaṁsano. **Tathā tapati midan**ti yathā saradakāle sahassaraṁsī sūriyo, tathā tapati dibbati idaṁ tava vimānaṁ, ma-kāro padasandhikaro. **Jalamiva dhūmasikho**ti jalanto aggi viya. Aggi hi tassa aggato dhūmo paññāyatīti "dhūmasikho dhūmaketū"ti ca vuccati. **Nise**ti nisati[1], rattiyanti attho. **Nabhagge**ti nabhakoṭṭhāse, ākāsapadeseti vuttaṁ hoti. "Nagagge"ti vā pāṭho, pabbatasikhareti attho. Idaṁ tava vimānanti yojanā.

648. **Musatīva nayanan**ti ativiya attano pabhassaratāya paṭihanantaṁ dassanakiccaṁ kātuṁ adentaṁ olokentānaṁ cakkhuṁ[2] musati viya. Tenāha **"sateratāvā"**ti, vijjulatā viyāti attho. **Vīṇāmurajasammatāḷaghuṭṭhan**ti mahatī-ādivīṇānaṁ bheri-ādipaṭahānaṁ[3] hatthatāḷakaṁsatāḷānañca saddehi ghositaṁ ekaninnādaṁ. **Iddhan**ti devaputtehi devadhītāhi dibbasampattiyā ca samiddhaṁ. **Indapuraṁ yathā**ti sudassananagaraṁ viya.

649. Padumāni ca kumudāni ca uppalāni ca kuvalayāni ca **padumakumuduppalakuvalayan**ti ekattavasena vuttaṁ. Atthīti vacanaṁ pariṇāmetvā yojetabbaṁ. Tattha padumaggahaṇena puṇḍarīkampi gahitaṁ, kumudaggahaṇena setaratta bhedāni sabbāni kumudāni, uppalaggahaṇena ratta-uppalaṁ sabbā vā uppalajāti, kuvalayaggahaṇena nīluppalameva gahitanti veditabbaṁ. **Yodhikabandhukanojakā ca santī**ti ca-kāro nipātamattaṁ, yodhikabandhujīvaka-anojakarukkhā ca santīti attho. Keci "anojakāpi santī"ti pāṭhaṁ vatvā "anojakāpīti vuttaṁ hotī"ti atthaṁ vadanti. **Sālakusumitapupphitā asokā**ti sālā kusumitā pupphitā asokāti

1. Nisi (Sī) 2. Cakkhu (Sī, Ka) 3. Pahatānaṁ (Ka)

အနေကဘူမကေန ဝိစိတ္တာကာရေန တံ ဝိမာနံ ဥပေတံ။ **ရုစကုပကိဏ္ဏန္တိ** သုဝဏ္ဏဝါလိကာဟိ ဩကိဏ္ဏင်္ဂဏံ။ ဝါလိကသဒိသာ ဟိ သုဝဏ္ဏခဏ္ဍာ ရုစာ နာမ၊ ရုစမေဝ ရုစကန္တိ ဝုတ္တံ။ **သုဘန္တိ** သောဘတိ, သုဋ္ဌု ဘာတီတိ ဝါ သုဘံ။ **ဝိမာနန္တိ** ဝိသိဋ္ဌမာနံ၊ ပမာဏတော မဟန္တန္တိ အတ္ထော။

၆၄၇။ **ဘာတီတိ** ဇောတတိ ဥဇ္ဇလတိ။ **နဘေဝ သုရိယောတိ** အာကာသေ အာဒိစ္စော ဝိယ။ **သရဒေတိ** သရဒသမယေ။ **တမောနုဒေါတိ** အန္ဓကာရဝိဒ္ဓံသနော။ **တထာ တပတိ မိဒန္တိ** ယထာ သရဒကာလေ သဟဿရံသိ သူရိယော၊ တထာ တပတိ ဒိဗ္ဗတိ ဣဒံ တဝ ဝိမာနံ၊ မ-ကာရော ပဒသန္ဓိကရော။ **ဇလမိဝ ဓူမသိခေါတိ** ဇလန္တော အဂ္ဂိ ဝိယ။ အဂ္ဂိ ဟိ တဿ အဂ္ဂတော ဓူမော ပညာယတီတိ "ဓူမသိခေါ ဓူမကေတူ"တိ စ ဝုစ္စတိ။ **နိသေတိ** နိသတိ[၁]၊ ရတ္တိယန္တိ အတ္ထော။ **နဘဂ္ဂေတိ** နဘကောဋ္ဌာသေ၊ အာကာသပဒေသေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ "နဂဂ္ဂေ"တိ ဝါ ပါဌော၊ ပဗ္ဗတသိခရေတိ အတ္ထော။ ဣဒံ တဝ ဝိမာနန္တိ ယောဇနာ။

၆၄၈။ **မုသတီဝ နယနန္တိ** အတိဝိယ အတ္တနော ပဘဿရတာယ ပဋိဟနန္တံ ဒဿနကိစ္စံ ကာတုံ အဒေန္တံ ဩလောကေန္တာနံ စက္ခုံ[၂] မုသတိ ဝိယ။ တေနာဟ "**သတေရတာဝါ**"တိ၊ ဝိဇ္ဇုလတာ ဝိယာတိ အတ္ထော။ **ဝီဏာမုရဇသမ္မတာဠဃုဋ္ဌန္တိ** မဟတီအာဒိဝီဏာနံ ဘေရိအာဒိပဋဟာနံ[၃] ဟတ္ထတာဠကံသတာဠာနဉ္စ သဒ္ဒေဟိ ဃောသိတံ ဧကနိန္နာဒံ။ **ဣဒ္ဓန္တိ** ဒေဝပုတ္တေဟိ ဒေဝဓီတာဟိ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ စ သမိဒ္ဓံ။ **ဣန္ဒပုရံ ယထာတိ** သုဒဿနနဂရံ ဝိယ။

၆၄၉။ ပဒုမာနိ စ ကုမုဒါနိ စ ဥပ္ပလာနိ စ ကုဝလယာနိ စ **ပဒုမကုမုဒုပ္ပလကုဝလယန္တိ** ဧကတ္တဝသေန ဝုတ္တံ။ အတ္ထီတိ ဝစနံ ပရိဏာမေတွာ ယောဇေတဗ္ဗံ။ တတ္ထ ပဒုမဂ္ဂဟဏေန ပုဏ္ဍရီကမ္ပိ ဂဟိတံ၊ ကုမုဒဂ္ဂဟဏေန သေတရတ္တဘေဒါနိ သဗ္ဗာနိ ကုမုဒါနိ၊ ဥပ္ပလဂ္ဂဟဏေန ရတ္တုပ္ပလံ သဗ္ဗာ ဝါ ဥပ္ပလဇာတိ၊ ကုဝလယဂ္ဂဟဏေန နီလုပ္ပလမေဝ ဂဟိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ယောဓိကဗန္ဓုကနောဇကာ စ သန္တီတိ** စ-ကာရော နိပါတမတ္တံ၊ ယောဓိကဗန္ဓုဇီဝကအနောဇကရုက္ခာ စ သန္တီတိ အတ္ထော။ ကေစိ "အနောဇကာပိ သန္တီ"တိ ပါဌံ ဝတွာ "အနောဇကာပီတိ ဝုတ္တံ ဟောတီ"တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ **သာလကုသုမိတပုပ္ဖိတာ အသောကာတိ** သာလာ ကုသုမိတာ ပုပ္ဖိတာ အသောကာတိ

၁-နိသိ (သီ) ၂-စက္ခု (သီ၊ က) ၃-ပဟတာနံ (က)

yojetabbaṁ. **Vividhadumaggasugandhasevitamidan**ti nānāvidhānaṁ uttamarukkhānaṁ sobhaneti gandhehi sevitaṁ paribhāvitaṁ idaṁ te vimānanti attho.

650. **Saḷalalabujabhujakasaṁyuttā**ti tīre ṭhitehi saḷalehi labujehi bhujakarukkhehi ca sahitā. Bhujako nāma eko sugandharukkho devaloke ca gandhamādane ca atthi, aññattha natthīti vadanti. **Kusakasuphullitalatāvalambinīhī**ti kusakehi tālanāḷikerādīhi tiṇajātīhi olambamānāhi santānakavalli-ādīhi suṭṭhu kusumitalatāhi ca saṁyuttāti[1] yojanā. **Maṇijālasadisā**ti maṇijālasadisajalā. "Maṇijalasadisā"tipi Pāḷi, maṇisadisajalāti attho. **Yasassinī**ti devatāya ālapanaṁ. **Upaṭṭhitā** tehi yathāvuttaguṇā ramaṇīyā[2] pokkharaṇī tava vimānasamīpe ṭhitā.

651. **Udakaruhā**ti yathāvutte padumādike sandhāya vadati. **Yetthī**ti ye atthi. **Thalajā**ti yodhikādikā. **Ye ca santī**ti ye aññepi rukkhajātā pupphūpagā ca phalūpagā ca, tepi tava vimānasamīpe santiyeva.

652. **Kissa saṁyamadamassayaṁ vipāko**ti kāyasaṁyamādīsu kīdisassa saṁyamassa, indriyadamanādīsu kīdisassa damassa ayaṁ vipāko. **Kenāsī**ti aññameva upapattinibbattakaṁ, aññaṁ upabhogasukhanibbattakaṁ hotīti "kenāsi kammaphalenidhūpapannā"ti vatvā puna **"yathā ca te adhigatamidaṁ vimānan"**ti āha. Tattha **kammaphalenā**ti kammaphalena vipaccituṁ āraddhenāti vacanaseso, itthambhūtalakkhaṇe cetaṁ karaṇavacanaṁ. **Tadanupadaṁ avacāsī**ti taṁ kammaṁ mayā vuttapadassa anupadaṁ anurūpapadaṁ katvā katheyyāsi. **Aḷārapamhe**ti bahalasaṁhatapakhume, gopakhumeti adhippāyo.

Atha devatā āha—

653. "Yathā ca me adhigatamidaṁ vimānaṁ,
Koñcamayūracakora[3] saṁghacaritaṁ.
Dibya[4] pilavahaṁsarājaciṇṇaṁ,
Dijakāraṇḍavakokilābhinaditaṁ.

1. Saṁyutāti (Sī) 2. Rāmaṇeyyā (Sī) 3. Koñcamayūracaṅkora (Ka) 4. Dibba (Sī, I)

ယောဇေတဗ္ဗံ။ **ဝိဝိဓဒုမဂ္ဂသုဂန္ဓသေဝိတမိဒန္တိ** နာနာဝိဓာနံ ဥတ္တမရုက္ခာနံ သောဘနေဟိ ဂန္ဓေဟိ သေဝိတံ ပရိဘာဝိတံ ဣဒံ တေ ဝိမာနန္တိ အတ္ထော။

၆၅၀။ **သဠလလဗုဇဘုဇကသံယုတ္တာ**တိ တီရေ ဌိတေဟိ သဠလေဟိ လဗုဇေဟိ ဘုဇကရုက္ခေဟိ စ သဟိတာ။ ဘုဇကော နာမ ဧကော သုဂန္ဓရုက္ခော ဒေဝလောကေ စ ဂန္ဓမာဒနေ စ အတ္ထိ၊ အညတ္ထ နတ္ထီတိ ဝဒန္တိ။ **ကုသကသုဖုလ္လိတလတာဝလမ္ဗိနီဟီ**တိ ကုသကေဟိ တာလနာဠိကေရာဒီဟိ တိဏဇာတီဟိ ဩလမ္ဗမာနာဟိ သန္တာနကဝလ္လိအာဒီဟိ သုဋ္ဌု ကုသုမိတလတာဟိ စ သံယုတ္တာတိ[၁] ယောဇနာ။ **မဏိဇာလသဒိသာ**တိ မဏိဇာလသဒိသဇလာ။ "မဏိဇလသဒိသာ"တိပိ ပါဠိ၊ မဏိသဒိသဇလာတိ အတ္ထော။ **ယသဿိနီ**တိ ဒေဝတာယ အာလပနံ။ **ဥပဋ္ဌိတာ** တေဟိ ယထာဝုတ္တဂုဏာ ရမဏီယာ[၂] ပေါက္ခရဏီ တဝ ဝိမာနသမီပေ ဌိတာ။

၆၅၁။ **ဥဒကရုဟာ**တိ ယထာဝုတ္တေ ပဒုမာဒိကေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ယေတ္ထီ**တိ ယေ အတ္ထိ။ **ထလဇာ**တိ ယောဓိကာဒိကာ။ **ယေ စ သန္တီ**တိ ယေ အညေပိ ရုက္ခဇာတာ ပုပ္ဖူပဂါ စ ဖလူပဂါ စ၊ တေပိ တဝ ဝိမာနသမီပေ သန္တိယေဝ။

၆၅၂။ **ကိဿ သံယမဒမဿယံ ဝိပါကော**တိ ကာယသံယမာဒီသု ကီဒိသဿ သံယမဿ, ဣန္ဒြိယဒမနာဒီသု ကီဒိသဿ ဒမဿ အယံ ဝိပါကော။ **ကေနာသီ**တိ အညမေဝ ဥပပတ္တိနိဗ္ဗတ္တကံ, အညံ ဥပဘောဂသုခနိဗ္ဗတ္တကံ ဟောတီတိ "ကေနာသိ ကမ္မဖလေနိဓူပပန္နာ"တိ ဝတွာ ပုန **"ယထာ စ တေ အဓိဂတမိဒံ ဝိမာန"**န္တိ အာဟ။ တတ္ထ **ကမ္မဖလေနာ**တိ ကမ္မဖလေန ဝိပစ္စိတုံ အာရဒ္ဓေနာတိ ဝစနသေသော၊ ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏေ စေတံ ကရဏဝစနံ။ **တဒနုပဒံ အဝစာသီ**တိ တံ ကမ္မံ မယာ ဝုတ္တပဒဿ အနုပဒံ အနုရူပပဒံ ကတွာ ကထေယျာသိ။ **အဠာရပမှေ**တိ ဗဟလသံဟတပခုမေ၊ ဂေါပခုမေတိ အဓိပ္ပါယော။

အထ ဒေဝတာ အာဟ—

၆၅၃။ "ယထာ စ မေ အဓိဂတမိဒံ ဝိမာနံ၊
ကောဉ္စမယူရစကောရ[၃] သံဃစရိတံ။
ဒိဗျ[၄] ပိလဝဟံသရာဇစိဏ္ဏံ၊
ဒိဇကာရဏ္ဍဝကောကိလာဘိနဒိတံ။

၁-သံယုတာတိ (သီ) ၂-ရာမဏေယျာ (သီ) ၃-ကောဉ္စမယူရစင်္ကောရ (က) ၄-ဒိဗ္ဗ (သီ၊ ဣ)

654. Nānāsantānakapuppharukkhavividhā,
Pāṭalijambu-asokarukkhavantaṁ.
Yathā ca me adhigatamidaṁ vimānaṁ,
Taṁ te pavedayāmi[1] suṇohi bhante.

655. Magadhavarapuratthimena,
Nālakagāmo nāma atthi bhante.
Tattha ahosiṁ pure suṇisā,
Pesavatīti[2] tattha jāniṁsu mamaṁ.

656. Sāhamapacitatthadhammakusalaṁ,
Devamanussapūjitaṁ mahantaṁ.
Upatissaṁ nibbutamappameyyaṁ,
Muditamanā kusumehi abbhukiriṁ[3].

657. Paramagatigatañca pūjayitvā,
Antimadehadharaṁ isiṁ uḷāraṁ.
Pahāya mānusakaṁ samussayaṁ,
Tidasagatā idha māvasāmi ṭhānan"ti.

653. Tattha **koñcamayūracakorasaṁghacaritan**ti sārasasikhaṇḍikumbhakārakukkuṭagaṇehi tattha tattha vicaritaṁ. **Dibyapilavahaṁsarāja ciṇṇan**ti udake pilavitvā vicaraṇato "pilavā"ti laddhanāmehi udakasakuṇehi haṁsarājehi ca tahiṁ tahiṁ vicaritaṁ. **Dijakāraṇḍavakokilābhinaditan**ti kāraṇḍavehi kādambehi kokilehi aññehi ca dijehi abhināditaṁ.

654. **Nānāsantānakapuppharukkhavividhā**ti nānāvidhasākhāpasākhavantā nānāpuppharukkhā nānāsantānakapuppharukkhā, tehi vividhaṁ cittākāraṁ vicittasannivesaṁ nānāsantānakapuppharukkhavividhā. "Vividhan"ti hi vattabbe "vividhā"ti vuttaṁ. Santānakāti[4] hi kāmavalliyo, nānāvidhapuppharukkhā ca vividhā ettha

1. Pavadissāmi (Sī), pavedissāmi (I)
2. Sesavatīti (Sī)
3. Abbhokiriṁ (Sī, I)
4. Nānāsantānakāti (Sī)

၆၅၄။ နာနာသန္တာနကပုပ္ဖရုက္ခဝိဝိဓာ၊
ပါဋလိဇမ္ဗု-အသောကရုက္ခဝန္တံ။
ယထာ စ မေ အဓိဂတမိဒံ ဝိမာနံ၊
တံ တေ ပဝေဒယာမိ[၁] သုဏောဟိ ဘန္တေ။

၆၅၅။ မဂဓဝရပုရတ္ထိမေန၊
နာလကဂါမော နာမ အတ္ထိ ဘန္တေ။
တတ္ထ အဟောသိံ ပုရေ သုဏိသာ၊
ပေသဝတီတိ[၂] တတ္ထ ဇာနိံသု မမံ။

၆၅၆။ သာဟမပစိတတ္ထဓမ္မကုသလံ၊
ဒေဝမနုဿပူဇိတံ မဟန္တံ။
ဥပတိဿံ နိဗ္ဗုတမပ္ပမေယျံ၊
မုဒိတမနာ ကုသုမေဟိ အဗ္ဘုကိရိံ[၃]။

၆၅၇။ ပရမဂတိဂတဉ္စ ပူဇယိတွာ၊
အန္တိမဒေဟဓရံ ဣသိံ ဥဠာရံ။
ပဟာယ မာနုသကံ သမုဿယံ၊
တိဒသဂတာ ဣဓ မာဝသာမိ ဌာန”န္တိ။

၆၅၃။ တတ္ထ **ကောဉ္စမယူရစကောရသံဃစရိတ**န္တိ သာရသသိခဏ္ဍိကုမ္ဘကာရကုက္ကုဋဂဏေဟိ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစရိတံ။ **ဒိဗျပိလဝဟံသရာဇစိဏ္ဏ**န္တိ ဥဒကေ ပိလဝိတွာ ဝိစရဏတော “ပိလဝါ”တိ လဒ္ဓနာမေဟိ ဥဒကသကုဏေဟိ ဟံသရာဇေဟိ စ တဟိံ တဟိံ ဝိစရိတံ။ **ဒိဇကာရဏ္ဍဝကောကိလာဘိနဒိတ**န္တိ ကာရဏ္ဍဝေဟိ ကာဒမ္ဗေဟိ ကောကိလေဟိ အညေဟိ စ ဒိဇေဟိ အဘိနာဒိတံ။

၆၅၄။ **နာနာသန္တာနကပုပ္ဖရုက္ခဝိဝိဓာ**တိ နာနာဝိဓသာခါပသာခဝန္တာ နာနာပုပ္ဖရုက္ခာ နာနာသန္တာနကပုပ္ဖရုက္ခာ၊ တေဟိ ဝိဝိဓံ စိတ္တာကာရံ ဝိစိတ္တသန္နိဝေသံ နာနာသန္တာနကပုပ္ဖရုက္ခဝိဝိဓာ။ “ဝိဝိဓ”န္တိ ဟိ ဝတ္တဗ္ဗေ “ဝိဝိဓာ”တိ ဝုတ္တံ။ သန္တာနကာတိ[၄] ဟိ ကာမဝလ္လိယော၊ နာနာဝိဓပုပ္ဖရုက္ခာ စ ဝိဝိဓာ ဧတ္ထ

၁-ပဝဒိဿာမိ (သီ)၊ ပဝေဒိဿာမိ (ဣ)
၂-သေသဝတီတိ (သီ)
၃-အဗ္ဘောကိရိံ (သီ၊ ဣ)
၄-နာနာသန္တာနကာတိ (သီ)

santi, tehi vā vividhanti nānāsantānakapuppharukkhavividhā. “Nānāsantānakapuppharukkhavividhaṁ, pāṭalijambu-asokarukkhavantan”ti ca keci paṭhanti. Tehi “puppharukkhā santī”ti padaṁ ānetvā sambandhitabbaṁ. “Puppharukkhā”ti vā avibhattikaniddeso, puppharukkhanti vuttaṁ hoti.

655. **Magadhavarapuratthimenā**ti Magadhavare puratthimena, abhisambodhiṭṭhānatāya uttame Magadharaṭṭhe puratthimadisāya. **Tattha ahosiṁ pure suṇisā**ti pubbe ahaṁ tasmiṁ Nālakagāme ekasmiṁ gahapatikule suṇisā suṇhā ahosiṁ.

656. **Sā**ti sayaṁ. Atthe ca dhamme ca kusaloti atthadhammakusalo, Bhagavā. Apacito atthadhammakusalo etenāti **apacitatthadhammakusalo,** Dhammasenāpati, taṁ. Apacitaṁ vā apacayo, nibbānaṁ, tasmiṁ[1] avasiṭṭha-atthadhamme ca kusalaṁ, apacite vā pūjanīye atthe dhamme nirodhe magge ca kusalaṁ. Mahantehi uḷārehi sīlakkhandhādīhi samannāgatattā **mahantaṁ. Kusumehī**ti ratanamayehi itarehi ca kusumehi.

657. **Paramagatigatan**ti anupādisesanibbānaṁ pattaṁ. **Samussayan**ti sarīraṁ. **Tidasagatā**ti tidasabhavanaṁ gatā, Tāvatiṁsaṁ devanikāyaṁ upapannā. **Idhā**ti imasmiṁ devaloke. **Āvasāmi ṭhānan**ti imaṁ vimānaṁ adhivasāmi. Sesaṁ vuttanayameva.

Evaṁ āyasmatā Vaṅgīsena devatāya ca kathitakathāmaggaṁ[2] aṭṭhuppattiṁ katvā Bhagavā sampattaparisāya vitthārena dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Pesavatīvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Tasmā (Sī, I) 2. Kathitakathāmattaṁ (Sī, I)

သန္တိ, တေဟိ ဝါ ဝိဝိဓန္တိ နာနာသန္တာနကပုပ္ဖရုက္ခဝိဝိဓာ။ “နာနာသန္တာနကပုပ္ဖရုက္ခဝိဝိဓံ၊ ပါဋလိဇမ္ဗုအသောကရုက္ခဝန္တန္”တိ စ ကေစိ ပဌန္တိ။ တေဟိ “ပုပ္ဖရုက္ခာ သန္တီ”တိ ပဒံ အာနေတွာ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ “ပုပ္ဖရုက္ခာ”တိ ဝါ အဝိဘတ္တိကနိဒ္ဒေသော၊ ပုပ္ဖရုက္ခန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၆၅၅။ **မဂဓဝရပုရတ္ထိမေနာ**တိ မဂဓဝရေ ပုရတ္ထိမေန၊ အဘိသမ္ဗောဓိဋ္ဌာနတာယ ဥတ္တမေ မဂဓရဋ္ဌေ ပုရတ္ထိမဒိသာယ။ **တတ္ထ အဟောသိံ ပုရေ သုဏိသာ**တိ ပုဗ္ဗေ အဟံ တသ္မိံ နာလကဂါမေ ဧကသ္မိံ ဂဟပတိကုလေ သုဏိသာ သုဏှာ အဟောသိံ။

၆၅၆။ **သာ**တိ သယံ။ အတ္ထေ စ ဓမ္မေ စ ကုသလောတိ အတ္ထဓမ္မကုသလော၊ ဘဂဝါ။ အပစိတော အတ္ထဓမ္မကုသလော ဧတေနာတိ **အပစိတတ္ထဓမ္မကုသလော၊** ဓမ္မသေနာပတိ၊ တံ။ အပစိတံ ဝါ အပစယော၊ နိဗ္ဗာနံ၊ တသ္မိံ[၁] အဝသိဋ္ဌအတ္ထဓမ္မေ စ ကုသလံ၊ အပစိတေ ဝါ ပူဇနီယေ အတ္ထေ ဓမ္မေ နိရောဓေ မဂ္ဂေ စ ကုသလံ။ မဟန္တေဟိ ဥဠာရေဟိ သီလက္ခန္ဓာဒီဟိ သမန္နာဂတတ္တာ **မဟန္တံ။ ကုသုမေဟီ**တိ ရတနမယေဟိ ဣတရေဟိ စ ကုသုမေဟိ။

၆၅၇။ **ပရမဂတိဂတန္တိ** အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနံ ပတ္တံ။ **သမုဿယန္တိ** သရီရံ။ **တိဒသဂတာ**တိ တိဒသဘဝနံ ဂတာ, တာဝတိံသံ ဒေဝနိကာယံ ဥပပန္နာ။ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ ဒေဝလောကေ။ **အာဝသာမိ ဌာနန္တိ** ဣမံ ဝိမာနံ အဓိဝသာမိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဧဝံ အာယသ္မတာ ဝင်္ဂီသေန ဒေဝတာယ စ ကထိတကထာမဂ္ဂံ[၂] အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ဘဂဝါ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

ပေသဝတီဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-တသ္မာ (သီ၊ ဣ) ၂-ကထိတကထာမတ္တံ (သီ၊ ဣ)

8. Mallikāvimānavaṇṇanā

Pītavatthe pītadhajeti Mallikāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Dhammacakkappavattanamādiṁ katvā yāva Subhaddaparibbājakavinayanā katabuddhakicce Kusinārāyaṁ upavattane Mallarājūnaṁ sālavane yamakasālānamantare visākhapuṇṇamāyaṁ paccūsavelāyaṁ anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbute Bhagavati Lokanāthe devamanussehi tassa sarīrapūjāya kayiramānāya tadā Kusinārāyaṁ vasamānā Bandhulamallassa bhariyā Mallarājaputtī Mallikā nāma upāsikā saddhā pasannā Visākhāya mahā-upāsikāya pasādhanasadisaṁ attano Mahālatāpasādhanaṁ gandhodakena dhovitvā dukūlacumbaṭakena majjitvā[1] aññañca bahuṁ gandhamālādiṁ gahetvā Bhagavato sarīraṁ[2] pūjesi. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato pana Mallikāvatthu Dhammapadavaṇṇanāyaṁ[3] āgatameva.

Sā aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu nibbatti, tena pūjānubhāvena assā aññehi asādhāraṇā uḷārā dibbasampatti ahosi. Vatthālaṅkāravimānāni sattaratanasamujjalāni visesato siṅgīsuvaṇṇobhāsāni ativiya pabhassarāni sabbā disā āsiñcamānāva suvaṇṇarasadhārāpiñjarā karonti. Athāyasmā Nārado devacārikaṁ caranto taṁ disvā upagañchi. Sā taṁ disvā vanditvā añjaliṁ paggayha aṭṭhāsi. So taṁ—

658. “Pītavatthe pītadhaje, pītālaṅkārabhūsite.
Pītantarāhi vaggūhi, apiḷandhāva sobhasi.

659. Kā kambukāyūradhare, kañcanāveḷabhūsite.
Hemajālakasañchanne[4], nānāratanamālinī.

660. Sovaṇṇamayā lohitaṅgamayā ca,
Muttāmayā veḷuriyamahā ca.
Masāragallā sahalohitaṅgā,
Pārevatakkhīhi maṇīhi cittatā.

1. Madditvā (Sī)
2. Sarīradhātuṁ (I)
3. Dhammapada-Ṭṭha 1. 222 piṭṭhe.
4. Hemajālakapacchanne (Sī)

၈-မလ္လိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ပီတဝတ္ထေ ပီတဓဇေတိ မလ္လိကာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနမာဒိံ ကတွာ ယာဝ သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇကဝိနယနာ ကတဗုဒ္ဓကိစ္စေ ကုသိနာရာယံ ဥပဝတ္တနေ မလ္လရာဇူနံ သာလဝနေ ယမကသာလာနမန္တရေ ဝိသာခပုဏ္ဏမာယံ ပစ္စူသဝေလာယံ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ လောကနာထေ ဒေဝမနုဿေဟိ တဿ သရီရပူဇာယ ကယိရမာနာယ တဒါ ကုသိနာရာယံ ဝသမာနာ ဗန္ဓုလမလ္လဿ ဘရိယာ မလ္လရာဇပုတ္တီ မလ္လိကာ နာမ ဥပါသိကာ သဒ္ဓါ ပသန္နာ ဝိသာခါယ မဟာဥပါသိကာယ ပသာဓနသဒိသံ အတ္တနော မဟာလတာပသာဓနံ ဂန္ဓောဒကေန ဓောဝိတွာ ဒုကူလစုမ္ဗဋကေန မဇ္ဇိတွာ[1] အညဉ္စ ဗဟုံ ဂန္ဓမာလာဒိံ ဂဟေတွာ ဘဂဝတော သရီရံ[2] ပူဇေသိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပန မလ္လိကာဝတ္ထု ဓမ္မပဒဝဏ္ဏနာယံ[3] အာဂတမေဝ။

သာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိ၊ တေန ပူဇာနုဘာဝေန အဿာ အညေဟိ အသာဓာရဏာ ဥဠာရာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ အဟောသိ။ ဝတ္ထာလင်္ကာရဝိမာနာနိ သတ္တရတနသမုဇ္ဇလာနိ ဝိသေသတော သိင်္ဂီသုဝဏ္ဏောဘာသာနိ အတိဝိယ ပဘဿရာနိ သဗ္ဗာ ဒိသာ အာသိဉ္စမာနာဝ သုဝဏ္ဏရသဓာရာပိဉ္ဇရာ ကရောန္တိ။ အထာယသ္မာ နာရဒော ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တံ ဒိသွာ ဥပဂဉ္ဆိ။ သာ တံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသိ။ သော တံ—

၆၅၈။ “ပီတဝတ္ထေ ပီတဓဇေ၊ ပီတာလင်္ကာရဘူသိတေ။
ပီတန္တရာဟိ ဝဂ္ဂူဟိ၊ အပိဠန္ဓာဝ သောဘသိ။

၆၅၉။ ကာ ကမ္ဗုကာယူရဓရေ၊ ကဉ္စနာဝေဠဘူသိတေ။
ဟေမဇာလကသဉ္ဆန္နေ[4]၊ နာနာရတနမာလိနီ။

၆၆၀။ သောဝဏ္ဏမယာ လောဟိတင်္ဂမယာ စ၊
မုတ္တာမယာ ဝေဠုရိယမယာ စ။
မသာရဂလ္လာ သဟလောဟိတင်္ဂါ၊
ပါရေဝတက္ခီဟိ မဏီဟိ စိတ္တတာ။

၁-မဒ္ဒိတွာ (သီ)
၂-သရီရဓာတုံ (ဣ)
၃-ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၂၂၂-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဟေမဇာလကပစ္ဆန္နေ (သီ)

661. Koci koci ettha mayūrasussaro,
Haṁsassaraññо karavīkasussaro.
Tesaṁ saro suyyati vaggurūpo,
Pañcaṅgikaṁ tūriyamivappavāditaṁ.

662. Ratho ca te subho vaggu, nānāratanacittito.
Nānāvaṇṇāhi dhātūhi, suvibhattova sobhati.

663. Tasmiṁ rathe kañcanabimbavaṇṇe,
Yā tvaṁ[1] ṭhitā bhāsasi'maṁ padesaṁ.
Devate pucchitācikkha,
Kissa kammassidaṁ phalan"ti—pucchi.

658. Tattha **pītavatthe**ti parisuddhacāmīkarapabhassaratāya pītobhāsanivāsane. **Pītadhaje**ti vimānadvāre rathe ca samussitahemamayavipulaketubhāvato pītobhāsadhaje. **Pītālaṅkārabhūsite**ti pītobhāsehi ābharaṇehi alaṅkate. Satipi alaṅkārānaṁ nānāvidharaṁsijālasamujjalavividharatanavicittabhāve tādisasucaritavisesanibbattatāya pana suparisuddhacāmīkaramarīcijālavijjotitattā visesato pītanibhāsāni tassā ābharaṇāni ahesuṁ. **Pītantarāhī**ti pītavaṇṇehi uttariyehi. "Santaruttaraparamaṁ tena bhikkhunā tato cīvaraṁ sāditabban"ti-ādīsu[2] nivāsane antarasaddo āgato, idha pana "antarasāṭakā"ti-ādīsu viya uttariye daṭṭhabbo. Antarā uttariyaṁ uttarāsaṅgo upasaṁbyānanti pariyāyasaddā ete. **Vaggūhī**ti sobhanehi saṇhamaṭṭhehi. **Apiḷandhāva sobhasī**ti tvaṁ imehi alaṅkārehi analaṅkatāpi attano rūpasampattiyāva sobhasi, te pana alaṅkārā tava sarīraṁ patvā sobhanti, tasmā analaṅkatāpi tvaṁ alaṅkatasadisīti adhippāyo.

659. **Kā kambukāyūradhare**ti kā tvaṁ kataradevanikāyapariyāpannā suvaṇṇamayaparihārakadhare, suvaṇṇamayakeyūradhare vā. Kambuparihārakanti ca hatthālaṅkāraviseso vuccati, kāyūranti[3] bhujālaṅkāraviseso. Atha vā kambūti suvaṇṇaṁ, tasmā kambukāyūradhare

1. Yattha (Sī) 2. Vi 1. 316 piṭṭhe. 3. Keyūranti (Sī)

၆၆၁။ ကောစိ ကောစိ ဧတ္ထ မယူရသုဿရော၊
ဟံသဿရညော ကရဝီကသုဿရော။
တေသံ သရော သုယျတိ ဝဂ္ဂုရူပေါ၊
ပဉ္စင်္ဂိကံ တူရိယမိဝပ္ပဝါဒိတံ။

၆၆၂။ ရထော စ တေ သုဘော ဝဂ္ဂု၊ နာနာရတနစိတ္တိတော။
နာနာဝဏ္ဏာဟိ ဓာတူဟိ၊ သုဝိဘတ္တောဝ သောဘတိ။

၆၆၃။ တသ္မိံ ရထေ ကဉ္စနဗိမ္ဗဝဏ္ဏေ၊
ယာ တွံ[၁] ဌိတာ ဘာသသိ'မံ ပဒေသံ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊
ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ—ပုစ္ဆိ။

၆၅၈။ တတ္ထ **ပီတဝတ္ထေ**တိ ပရိသုဒ္ဓစာမီကရပဘဿရတာယ ပီတောဘာသနိဝါသနေ။ **ပီတဓဇေ**တိ ဝိမာနဒွါရေ ရထေ စ သမုဿိတဟေမမယဝိပုလကေတုဘာဝတော ပီတောဘာသဓဇေ။ **ပီတာလင်္ကာရဘူသိတေ**တိ ပီတောဘာသေဟိ အာဘရဏေဟိ အလင်္ကတေ။ သတိပိ အလင်္ကာရာနံ နာနာဝိဓရံသိဇာလသမုဇ္ဇလဝိဝိဓရတနဝိစိတ္တဘာဝေ တာဒိသသုစရိတဝိသေသနိဗ္ဗတ္တတာယ ပန သုပရိသုဒ္ဓစာမီကရမရီစိဇာလဝိဇ္ဇောတိတတ္တာ ဝိသေသတော ပီတနိဘာသာနိ တဿာ အာဘရဏာနိ အဟေသုံ။ **ပီတန္တရာဟီ**တိ ပီတဝဏ္ဏေဟိ ဥတ္တရိယေဟိ။ “သန္တရုတ္တရပရမံ တေန ဘိက္ခုနာ တတော စီဝရံ သာဒိတဗ္ဗ”န္တိအာဒီသု[၂] နိဝါသနေ အန္တရသဒ္ဒေါ အာဂတော၊ ဣဓ ပန “အန္တရသာဋကာ”တိအာဒီသု ဝိယ ဥတ္တရိယေ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အန္တရာ ဥတ္တရိယံ ဥတ္တရာသင်္ဂေါ ဥပသံဗျာနန္တိ ပရိယာယသဒ္ဒါ ဧတေ။ **ဝဂ္ဂူဟီ**တိ သောဘနေဟိ သဏှမဋ္ဌေဟိ။ **အပိဠန္ဓာဝ သောဘသီ**တိ တွံ ဣမေဟိ အလင်္ကာရေဟိ အနလင်္ကတာပိ အတ္တနော ရူပသမ္ပတ္တိယာဝ သောဘသိ၊ တေ ပန အလင်္ကာရာ တဝ သရီရံ ပတွာ သောဘန္တိ၊ တသ္မာ အနလင်္ကတာပိ တွံ အလင်္ကတသဒိသီတိ အဓိပ္ပါယော။

၆၅၉။ **ကာ ကမ္ဗုကာယူရဓရေ**တိ ကာ တွံ ကတရဒေဝနိကာယပရိယာပန္နာ သုဝဏ္ဏမယပရိဟာရကဓရေ, သုဝဏ္ဏမယကေယူရဓရေ ဝါ။ ကမ္ဗုပရိဟာရကန္တိ စ ဟတ္ထာလင်္ကာရဝိသေသော ဝုစ္စတိ၊ ကာယူရန္တိ[၃] ဘုဇာလင်္ကာရဝိသေသော။ အထ ဝါ ကမ္ဗူတိ သုဝဏ္ဏံ၊ တသ္မာ ကမ္ဗုကာယူရဓရေ

၁-ယတ္ထ (သီ) ၂-ဝိ ၁-၃၁၆-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ကေယူရန္တိ (သီ)

suvaṇṇamayabāhābharaṇadhareti attho[1]. **Kañcanāveḷabhūsite**ti kañcanamayāveḷapiḷandhanabhūsite. **Hemajālakasañchanne**ti ratanaparisibbitena hemamayena jālakena chāditasarīre. **Nānāratanamālinī**ti nakkhattamālāya viya kāḷapakkharattiyaṁ sīse paṭimukkāhi vividhāhi ratanāvalīhi nānāratanamālinī kā tvanti pucchati.

660. **Sovaṇṇamayā**ti-ādi yāhi ratanamālāhi sā devatā nānāratanamālinīti vuttā, tāsaṁ dassanaṁ. Tattha **sovaṇṇamayā**ti siṅgīsuvaṇṇamayā mālā. **Lohitaṅgamayā**ti padumarāgādirattamaṇimayā. **Masāragallā**ti masāragallamaṇimayā. **Sahalohitaṅgā**ti lohitaṅgamaṇimayāhi saddhiṁ kabaramaṇimayā ceva lohitaṅgasaṅkhātarattamaṇimayā cāti attho. **Pārevatakkhīhi maṇīhi cittatā**ti pārevatakkhisadisehi maṇīhi yathāvuttamaṇīhi ca saṅkhatacittabhāvā[2] imā tava kesahatthe ratanamālāti adhippāyo.

661. **Koci kocī**ti ekacco ekacco. **Etthā**ti etesu mālādāmesu. **Mayūrasussaro**ti mayūro viya sundaranādo. **Haṁsassarañño**ti haṁsassaro añño, haṁsasadisassaro aparo. **Karavīkasussaro**ti karavīko viya sobhanassaro. Tesaṁ mālādāmānaṁ yathā mayūrassaro haṁsassaro karavīkassaro, evaṁ vaggurūpo madhurākāro saro suyyati. Kimiva? **Pañcaṅgikaṁ tūriyamivappavāditaṁ.** Yathā kusalena[3] vādite pañcaṅgike tūriye, evaṁ tesaṁ saro suyyati, vaggurūpoti attho. Bhummatthe hi idaṁ upayogavacanaṁ.

662. **Nānāvaṇṇāhi dhātūhī**ti anekarūpāhi akkhacakka-īsādi-avayavadhātūhi. **Suvibhattova sobhatī**ti avayavānaṁ aññamaññaṁ yuttappamāṇatāya vibhattivibhāgasampattiyā ca suvibhattova hutvā virājati[4]. Atha vā suvibhattovāti kevalaṁ kammanibbattopi susikkhitena sippācariyena vibhattova viracito viya sobhatīti attho.

663. **Kañcanabimbavaṇṇe**ti sātisayaṁ pītobhāsatāya kañcanabimbakasadise tasmiṁ rathe. Kañcanabimbavaṇṇeti vā tassā devatāya

1. Adhippāyo (Sī) 2. Sañjātacittabhāvā (Ka)
3. Pavīṇena (Sī, I) 4. Sobhati (Ka)

သုဝဏ္ဏမယဗာဟာဘရဏဓရေတိ အတ္ထော[၁]။ **ကဉ္စနာဝေဠဘူသိတေ**တိ ကဉ္စနမယာဝေဠပိဠန္ဓနဘူသိတေ။ **ဟေမဇာလကသဉ္ဆန္နေ**တိ ရတနပရိသိဗ္ဗိတေန ဟေမမယေန ဇာလကေန ဆာဒိတသရီရေ။ **နာနာရတနမာလိနီ**တိ နက္ခတ္တမာလာယ ဝိယ ကာဠပက္ခရတ္တိယံ သီသေ ပဋိမုက္ကာဟိ ဝိဝိဓာဟိ ရတနာဝလီဟိ နာနာရတနမာလိနီ ကာ တွန္တိ ပုစ္ဆတိ။

၆၆၀။ **သောဝဏ္ဏမယာ**တိအာဒိ ယာဟိ ရတနမာလာဟိ သာ ဒေဝတာ နာနာရတနမာလိနီတိ ဝုတ္တာ၊ တာသံ ဒဿနံ။ တတ္ထ **သောဝဏ္ဏမယာ**တိ သိင်္ဂီသုဝဏ္ဏမယာ မာလာ။ **လောဟိတင်္ဂမယာ**တိ ပဒုမရာဂါဒိရတ္တမဏိမယာ။ **မသာရဂလ္လာ**တိ မသာရဂလ္လမဏိမယာ။ **သဟလောဟိတင်္ဂါ**တိ လောဟိတင်္ဂမဏိမယာဟိ သဒ္ဓိံ ကဗရမဏိမယာ စေဝ လောဟိတင်္ဂသင်္ခါတရတ္တမဏိမယာ စာတိ အတ္ထော။ **ပါရေဝတက္ခီဟိ မဏီဟိ စိတ္တတာ**တိ ပါရေဝတက္ခိသဒိသေဟိ မဏီဟိ ယထာဝုတ္တမဏီဟိ စ သင်္ခတစိတ္တဘာဝါ[၂] ဣမာ တဝ ကေသဟတ္ထေ ရတနမာလာတိ အဓိပ္ပါယော။

၆၆၁။ **ကောစိ ကောစီ**တိ ဧကစ္စော ဧကစ္စော။ **ဧတ္ထာ**တိ ဧတေသု မာလာဒါမေသု။ **မယူရသုဿရော**တိ မယူရော ဝိယ သုန္ဒရနာဒေါ။ **ဟံသဿရညော**တိ ဟံသဿရော အညော, ဟံသသဒိသဿရော အပရော။ **ကရဝီကသုဿရော**တိ ကရဝီကော ဝိယ သောဘနဿရော။ တေသံ မာလာဒါမာနံ ယထာ မယူရဿရော ဟံသဿရော ကရဝီကဿရော၊ ဧဝံ ဝဂ္ဂုရူပေါ မဓုရာကာရော သရော သုယျတိ။ ကိမိဝ? **ပဉ္စင်္ဂိကံ တူရိယမိဝပ္ပဝါဒိတံ။** ယထာ ကုသလေန[၃] ဝါဒိတေ ပဉ္စင်္ဂိကေ တူရိယေ၊ ဧဝံ တေသံ သရော သုယျတိ၊ ဝဂ္ဂုရူပေါတိ အတ္ထော။ ဘုမ္မတ္ထေ ဟိ ဣဒံ ဥပယောဂဝစနံ။

၆၆၂။ **နာနာဝဏ္ဏာဟိ ဓာတူဟီ**တိ အနေကရူပါဟိ အက္ခစက္ကဤသာဒိအဝယဝဓာတူဟိ။ **သုဝိဘတ္တောဝ သောဘတီ**တိ အဝယဝါနံ အညမညံ ယုတ္တပ္ပမာဏတာယ ဝိဘတ္တိဝိဘာဂသမ္ပတ္တိယာ စ သုဝိဘတ္တောဝ ဟုတွာ ဝိရာဇတိ[၄]။ အထ ဝါ သုဝိဘတ္တောဝါတိ ကေဝလံ ကမ္မနိဗ္ဗတ္တောပိ သုသိက္ခိတေန သိပ္ပါစရိယေန ဝိဘတ္တောဝ ဝိရစိတော ဝိယ သောဘတီတိ အတ္ထော။

၆၆၃။ **ကဉ္စနဗိမ္ဗဝဏ္ဏေ**တိ သာတိသယံ ပီတောဘာသတာယ ကဉ္စနဗိမ္ဗကသဒိသေ တသ္မိံ ရထေ။ ကဉ္စနဗိမ္ဗဝဏ္ဏေတိ ဝါ တဿာ ဒေဝတာယ

၁-အဓိပ္ပါယော (သီ) ၂-သဉ္ဇာတစိတ္တဘာဝါ (က)
၃-ပဝီဏေန (သီ၊ ဣ) ၄-သောဘတိ (က)

ālapanaṁ, gandhodakena dhovitvā jātihiṅgulakarasena majjitvā dukūlacumbaṭakena majjitakañcanapaṭimāsadiseti attho. **Bhāsasi'maṁ padesan**ti imaṁ sakalampi bhūmipadesaṁ bhāsayasi vijjotayasi.

Evaṁ therena pucchitā sāpi devatā imāhi gāthāhi byākāsi—

664. "Sovaṇṇajālaṁ maṇisoṇṇacittitaṁ[1],
Muttācitaṁ hemajālena channaṁ.
Parinibbute Gotame appameyye,
Pasannacittā ahamābhiropayiṁ.

665. Tāhaṁ kammaṁ karitvāna, kusalaṁ Buddhavaṇṇitaṁ.
Apetasokā sukhitā, sampamodāma'nāmayā"ti.

664. Tattha **sovaṇṇajālan**ti sarīrappamāṇena kataṁ suvaṇṇamayaṁ jālaṁ. **Maṇisoṇṇacittitan**ti sīsādiṭṭhānesu sīsūpagagīvūpagādi-ābharaṇavasena nānāvidhehi maṇīhi ca suvaṇṇena ca cittitaṁ. **Muttācitan**ti antarantarā ābaddhāhi muttāvalīhi ācitaṁ. **Hemajālena channan**ti hemamayena pabhājālena channaṁ. Taṁ hi nānāvidhehi maṇīhi ceva suvaṇṇena ca cittitaṁ muttāvalīhi ācitampi suparisuddhassa rattasuvaṇṇasseva yebhuyyatāya divākarakiraṇasamphassato[2] ativiya pabhassarena hemamayena pabhājālena sañchāditaṁ ekobhāsaṁ hutvā kañcanādāsaṁ viya tiṭṭhati. **Parinibbute**ti anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbute. **Gotame**ti Bhagavantaṁ gottena niddisati. **Appameyye**ti guṇānubhāvato paminituṁ asakkuṇeyye. **Pasannacittā**ti kammaphalavisayāya Buddhārammaṇāya ca saddhāya pasannamānasā. **Abhiropayin**ti pūjāvasena sarīre ropesiṁ paṭimuñciṁ.

665. **Tāhan**ti taṁ ahaṁ. **Kusalan**ti kucchitasalanādi-atthena kusalaṁ. **Buddhavaṇṇitan**ti "yāvatābhikkhave sattā apadā vā dvipadā vā"ti-ādinā[3] Sammāsambuddhena pasatthaṁ. **Apetasokā**ti sokahetūnaṁ bhogabyasanādīnaṁ abhāvena apagatasokā. Tena cittadukkhābhāvamāha.

---

1. Maṇisoṇṇacittaṁ (Sī) 2. Divasakara... (Sī, I) 3. Saṁ 3. 38; Aṁ 1. 343 piṭṭhesu.

အာလပနံ၊ ဂန္ဓောဒကေန ဓောဝိတွာ ဇာတိဟိင်္ဂုလကရသေန မဇ္ဇိတွာ ဒုကူလစုမ္ဗဋကေန မဇ္ဇိတကဉ္စနပဋိမာသဒိသေတိ အတ္ထော။ **ဘာသသိ'မံ ပဒေသ**န္တိ ဣမံ သကလမ္ပိ ဘူမိပဒေသံ ဘာသယသိ ဝိဇ္ဇောတယသိ။

ဧဝံ ထေရေန ပုစ္ဆိတာ သာပိ ဒေဝတာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၆၆၄။ "သောဝဏ္ဏဇာလံ မဏိသောဏ္ဏစိတ္တိတံ[၁]၊
မုတ္တာစိတံ ဟေမဇာလေန ဆန္နံ။
ပရိနိဗ္ဗုတေ ဂေါတမေ အပ္ပမေယျေ၊
ပသန္နစိတ္တာ အဟမာဘိရောပယိံ။

၆၆၅။ တာဟံ ကမ္မံ ကရိတွာန၊ ကုသလံ ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏိတံ။
အပေတသောကာ သုခိတာ၊ သမ္ပမောဒါမ'နာမယာ"တိ။

၆၆၄။ တတ္ထ **သောဝဏ္ဏဇာလ**န္တိ သရီရပ္ပမာဏေန ကတံ သုဝဏ္ဏမယံ ဇာလံ။ **မဏိသောဏ္ဏစိတ္တိတ**န္တိ သီသာဒိဋ္ဌာနေသု သီသူပဂဂီဝူပဂါဒိအာဘရဏဝသေန နာနာဝိဓေဟိ မဏီဟိ စ သုဝဏ္ဏေန စ စိတ္တိတံ။ **မုတ္တာစိတ**န္တိ အန္တရန္တရာ အာဗဒ္ဓါဟိ မုတ္တာဝလီဟိ အာစိတံ။ **ဟေမဇာလေန ဆန္န**န္တိ ဟေမမယေန ပဘာဇာလေန ဆန္နံ။ တံ ဟိ နာနာဝိဓေဟိ မဏီဟိ စေဝ သုဝဏ္ဏေန စ စိတ္တိတံ မုတ္တာဝလီဟိ အာစိတမ္ပိ သုပရိသုဒ္ဓဿ ရတ္တသုဝဏ္ဏဿေဝ ယေဘုယျတာယ ဒိဝါကရကိရဏသမ္ဖဿတော[၂] အတိဝိယ ပဘဿရေန ဟေမမယေန ပဘာဇာလေန သဉ္ဆာဒိတံ ဧကောဘာသံ ဟုတွာ ကဉ္စနာဒါသံ ဝိယ တိဋ္ဌတိ။ **ပရိနိဗ္ဗုတေ**တိ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတေ။ **ဂေါတမေ**တိ ဘဂဝန္တံ ဂေါတ္တေန နိဒ္ဒိသတိ။ **အပ္ပမေယျေ**တိ ဂုဏာနုဘာဝတော ပမိနိတုံ အသက္ကုဏေယျေ။ **ပသန္နစိတ္တာ**တိ ကမ္မဖလဝိသယာယ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏာယ စ သဒ္ဓါယ ပသန္နမာနသာ။ **အဘိရောပယိ**န္တိ ပူဇာဝသေန သရီရေ ရောပေသိံ ပဋိမုဉ္စိံ။

၆၆၅။ **တာဟ**န္တိ တံ အဟံ။ **ကုသလ**န္တိ ကုစ္ဆိတသလနာဒိအတ္ထေန ကုသလံ။ **ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏိတ**န္တိ "ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ အပဒါ ဝါ ဒွိပဒါ ဝါ"တိအာဒိနာ[၃] သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ပသတ္ထံ။ **အပေတသောကာ**တိ သောကဟေတူနံ ဘောဂဗျသနာဒီနံ အဘာဝေန အပဂတသောကာ။ တေန စိတ္တဒုက္ခာဘာဝမာဟ။

၁-မဏိသောဏ္ဏစိတ္တံ (သီ) ၂-ဒိဝသကရ....(သီ၊ ဣ) ၃-သံ ၃-၃၈၊ အံ ၁-၃၄၃-ပိဋ္ဌေသု။

sukhitāti sañjātasukhā sukhappattā. Etena sarīradukkhābhāvaṁ vadati. Cittadukkhābhāvena cassā pamodāpatti, sarīradukkhābhāvena arogatā. Tenāha “**sampamodāma’nāmayā**”ti. Sesaṁ vuttanayameva. Ayañca attho tadā attanā devatāya ca kathitaniyāmeneva saṅgītikāle āyasmatā Nāradena dhammasaṅgāhakānaṁ ārocito, te ca taṁ tatheva saṅgahaṁ āropayiṁsūti.

Mallikāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Visālakkhivimānavaṇṇanā

Kā nāma tvaṁ visālakkhīti Visālakkhivimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavati parinibbute raññā Ajātasattuno attanā paṭiladdhā Bhagavato sarīradhātuyo gahetvā Rājagahe thūpe ca mahe ca kate Rājagahavāsinī ekā mālākāradhītā Sunandā nāma upāsikā ariyasāvikā sotāpannā pitu gehato pesitaṁ bahuṁ mālañca gandhañca pesetvā devasikaṁ cetiye pūjaṁ kāresi, uposathadivasesu pana sayameva gantvā pūjaṁ akāsi. Sā aparabhāge aññatarena rogena phuṭṭhā kālaṁ katvā Sakkassa devarañño paricārikā hutvā nibbatti. Athekadivasaṁ sā Sakkena Devānamindena saha Cittalatāvanaṁ pāvisi. Tattha ca aññāsaṁ devatānaṁ pabhā pupphādīnaṁ pabhāhi paṭihatā hutvā vicittavaṇṇā hoti, Sunandāya pana pabhā tāhi anabhibhūtā sabhāveneva aṭṭhāsi. Taṁ disvā Sakko devarājā tāya katasucariyaṁ ñātukāmo imāhi gāthāhi pucchi[1]—

666. “Kā nāma tvaṁ visālakkhi, ramme Cittalatāvane.
Samantā anupariyāsi, nārīgaṇapurakkhatā.

667. Yadā devā Tāvatiṁsā, pavisanti imaṁ vanaṁ.
Sayoggā sarathā sabbe, citrā honti idhāgatā.

---

1. Paṭipucchi (Ka)

သုခိတာတိ သဉ္ဇာတသုခါ သုခပ္ပတ္တာ။ ဧတေန သရီရဒုက္ခာဘာဝံ ဝဒတိ။ စိတ္တဒုက္ခာဘာဝေန စဿာ ပမောဒါပတ္တိ၊ သရီရဒုက္ခာဘာဝေန အရောဂတာ။ တေနာဟ “**သမ္ပမောဒါမ’နာမယာ**”တိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။ အယဉ္စ အတ္ထော တဒါ အတ္တနာ ဒေဝတာယ စ ကထိတနိယာမေနေဝ သင်္ဂီတိကာလေ အာယသ္မတာ နာရဒေန ဓမ္မသင်္ဂါဟကာနံ အာရောစိတော၊ တေ စ တံ တထေဝ သင်္ဂဟံ အာရောပယိံသူတိ။

မလ္လိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၉-ဝိသာလက္ခိဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ကာ နာမ တွံ ဝိသာလက္ခီတိ ဝိသာလက္ခိဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ပရိနိဗ္ဗုတေ ရညော အဇာတသတ္တုနော အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓါ ဘဂဝတော သရီရဓာတုယော ဂဟေတွာ ရာဇဂဟေ ထူပေ စ မဟေ စ ကတေ ရာဇဂဟဝါသိနီ ဧကာ မာလာကာရဓီတာ သုနန္ဒာ နာမ ဥပါသိကာ အရိယသာဝိကာ သောတာပန္နာ ပိတု ဂေဟတော ပေသိတံ ဗဟုံ မာလဉ္စ ဂန္ဓဉ္စ ပေသေတွာ ဒေဝသိကံ စေတိယေ ပူဇံ ကာရေသိ၊ ဥပေါသထဒိဝသေသု ပန သယမေဝ ဂန္တွာ ပူဇံ အကာသိ။ သာ အပရဘာဂေ အညတရေန ရောဂေန ဖုဋ္ဌာ ကာလံ ကတွာ သက္ကဿ ဒေဝရညော ပရိစာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထေကဒိဝသံ သာ သက္ကေန ဒေဝါနမိန္ဒေန သဟ စိတ္တလတာဝနံ ပါဝိသိ။ တတ္ထ စ အညာသံ ဒေဝတာနံ ပဘာ ပုပ္ဖါဒီနံ ပဘာဟိ ပဋိဟတာ ဟုတွာ ဝိစိတ္တဝဏ္ဏာ ဟောတိ၊ သုနန္ဒာယ ပန ပဘာ တာဟိ အနဘိဘူတာ သဘာဝေနေဝ အဋ္ဌာသိ။ တံ ဒိသွာ သက္ကော ဒေဝရာဇာ တာယ ကတသုစရိတံ ဉာတုကာမော ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ[၁]—

၆၆၆။ “ကာ နာမ တွံ ဝိသာလက္ခိ၊ ရမ္မေ စိတ္တလတာဝနေ။
သမန္တာ အနုပရိယာသိ၊ နာရီဂဏပုရက္ခတာ။

၆၆၇။ ယဒါ ဒေဝါ တာဝတိံသာ၊ ပဝိသန္တိ ဣမံ ဝနံ။
သယောဂ္ဂါ သရထာ သဗ္ဗေ၊ စိတြာ ဟောန္တိ ဣဓာဂတာ။

၁-ပဋိပုစ္ဆိ (က)

668. Tuyhañca idha pattāya, uyyāne vicarantiyā.
Kāye na dissatī cittaṁ, kena rūpaṁ tave'disaṁ.
Devate pucchitācikkha, kissa kammassidaṁ phalan"ti.

666. Tattha **kā nāma tvan**ti purimattabhāve kā nāma kīdisī nāma tvaṁ, yattha katena sucaritena ayaṁ te īdisī ānubhāvasampatti ahosīti adhippāyo. **Visālakkhī**ti vipulalocane.

667. **Yadā**ti yasmiṁ kāle. **Imaṁ vanan**ti imaṁ Cittalatānāmakaṁ upavanaṁ. **Citrā hontī**ti imasmiṁ Cittalatāvane vicittapabhāsaṁsaggena attano sarīravatthālaṅkārādīnaṁ pakati-obhāsatopi visiṭṭhabhāvappattiyā[1] vicitrākārā honti. **Idhāgatā**ti idha āgatā sampattā, idha vā āgamanahetu.

668. **Idha pattāyā**ti imaṁ ṭhānaṁ sampattāya upagatāya. **Kena rūpaṁ tave disan**ti kena kāraṇena tava rūpaṁ sarīraṁ edisaṁ evarūpaṁ, Cittalatāvanassa pabhaṁ abhibhavantaṁ tiṭṭhatīti adhippāyo.

Evaṁ Sakkena puṭṭhā sā devatā imāhi gāthāhi byākāsi—

669. "Yena kammena devinda, rūpaṁ mayhaṁ gatī ca me.
Iddhi ca ānubhāvo ca, taṁ suṇohi Purindada.

670. Ahaṁ Rājagahe ramme, Sunandā nāmupāsikā.
Saddhā sīlena sampannā, saṁvibhāgaratā sadā.

671. Acchādanañca bhattañca, senāsanaṁ padīpiyaṁ.
Adāsiṁ ujubhūtesu, vippasannena cetasā.

672. Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāgataṁ.

673. Uposathaṁ upavasissaṁ, sadā sīlesu saṁvutā.
Saññamā saṁvibhāgā ca, vimānaṁ āvasāmahaṁ.

---

1. Vicittabhāvappattiyā (Ka)

၆၆၈။ တုယှဉ္စ ဣဓ ပတ္တာယ၊ ဥယျာနေ ဝိစရန္တိယာ။
ကာယေ န ဒိဿတီ စိတ္တံ၊ ကေန ရူပံ တဝေ'ဒိသံ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ"န္တိ။

၆၆၆။ တတ္ထ **ကာ နာမ တွန္တိ** ပုရိမတ္တဘာဝေ ကာ နာမ ကီဒိသီ နာမ တွံ၊ ယတ္ထ ကတေန သုစရိတေန အယံ တေ ဤဒိသီ အာနုဘာဝသမ္ပတ္တိ အဟောသီတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဝိသာလက္ခီ**တိ ဝိပုလလောစနေ။

၆၆၇။ **ယဒါ**တိ ယသ္မိံ ကာလေ။ **ဣမံ ဝနန္တိ** ဣမံ စိတ္တလတာနာမကံ ဥပဝနံ။ **စိတြာ ဟောန္တီ**တိ ဣမသ္မိံ စိတ္တလတာဝနေ ဝိစိတ္တပဘာသံသဂ္ဂေန အတ္တနော သရီရဝတ္ထာလင်္ကာရာဒီနံ ပကတိဩဘာသတောပိ ဝိသိဋ္ဌဘာဝပ္ပတ္တိယာ[1] ဝိစိတြာကာရာ ဟောန္တိ။ **ဣဓာဂတာ**တိ ဣဓ အာဂတာ သမ္ပတ္တာ, ဣဓ ဝါ အာဂမနဟေတု။

၆၆၈။ **ဣဓ ပတ္တာယာ**တိ ဣမံ ဌာနံ သမ္ပတ္တာယ ဥပဂတာယ။ **ကေန ရူပံ တဝေ'ဒိသန္တိ** ကေန ကာရဏေန တဝ ရူပံ သရီရံ ဧဒိသံ ဧဝရူပံ၊ စိတ္တလတာဝနဿ ပဘံ အဘိဘဝန္တံ တိဋ္ဌတီတိ အဓိပ္ပါယော။

ဧဝံ သက္ကေန ပုဋ္ဌာ သာ ဒေဝတာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၆၆၉။ "ယေန ကမ္မေန ဒေဝိန္ဒ၊ ရူပံ မယှံ ဂတီ စ မေ။
ဣဒ္ဓိ စ အာနုဘာဝေါ စ၊ တံ သုဏောဟိ ပုရိန္ဒဒ။

၆၇၀။ အဟံ ရာဇဂဟေ ရမ္မေ၊ သုနန္ဒာ နာမုပါသိကာ။
သဒ္ဓါ သီလေန သမ္ပန္နာ၊ သံဝိဘာဂရတာ သဒါ။

၆၇၁။ အစ္ဆာဒနဉ္စ ဘတ္တဉ္စ၊ သေနာသနံ ပဒီပိယံ။
အဒါသိံ ဥဇုဘူတေသု၊ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ။

၆၇၂။ စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ၊ ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမီ။
ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စ၊ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတံ။

၆၇၃။ ဥပေါသထံ ဥပဝသိဿံ၊ သဒါ သီလေသု သံဝုတာ။
သညမာ သံဝိဘာဂါ စ၊ ဝိမာနံ အာဝသာမဟံ။

၁-ဝိစိတ္တဘာဝပ္ပတ္တိယာ (က)

674. Pāṇātipātā viratā, musāvādā ca saññatā.
Theyyā ca abhicārā ca, majjapānā ca ārakā.

675. Pañcasikkhāpade ratā, ariyasaccāna kovidā.
Upāsikā cakkhumato, Gotamassa yasassino.

676. Tassā me ñātikulā dāsī, sadā mālābhihārati.
Tāhaṁ Bhagavato thūpe, sabbamevābhiropayiṁ.

677. Uposathe cahaṁ gantvā, mālāgandhavilepanaṁ.
Thūpasmiṁ abhiropesiṁ, pasannā sehi pāṇibhi.

678. Tena kammena devinda, rūpaṁ mayhaṁ gatī ca me.
Iddhi ca ānubhāvo ca, yaṁ mālaṁ abhiropayiṁ.

679. Yañca sīlavatī āsiṁ, na taṁ tāva vipaccati.
Āsā ca pana me devinda, sakadāgāminī siyan"ti.

669. Tattha **gatī**ti ayaṁ devagati, nibbatti vā. **Iddhī**ti ayaṁ deviddhi, adhippāyasamijjhanaṁ vā. **Ānubhāvo**ti pabhāvo. **Purindadā**ti Sakkaṁ ālapati. So hi pure dānaṁ adāsīti[1] "Purindado"ti vuccati.

676. **Ñātikulā**ti pitu gehaṁ sandhāya vadati. **Sadā mālābhihārat**īti sadā sabbakālaṁ divase divase ñātikulato dāsiyā pupphaṁ mayhaṁ abhiharīyati. **Sabbamevābhiropayin**ti mayhaṁ piḷandhanatthāya pitugehato āhaṭaṁ[2] mālaṁ aññañca gandhādiṁ sabbameva attanā aparibhuñjitvā Bhagavato thūpe pujanavasena abhiropayiṁ pūjaṁ kāresiṁ.

677-8. **Uposathe cahaṁ gantvā**ti uposathadivase ahameva thūpaṭṭhānaṁ gantvā. **Yaṁ mālaṁ abhiropayin**ti yaṁ tadā Bhagavato thūpe mālāgandhābhiropanaṁ kataṁ, tena kammenāti yojanā.

679. **Na taṁ tāva vipaccatī**ti yaṁ sīlavatī āsiṁ, taṁ sīlarakkhaṇaṁ taṁ rakkhitaṁ sīlaṁ pūjāmayapuññassa balavabhāvena aladdhokāsaṁ na tāva

1. Dadātīti (I)   2. Ābhataṁ (Ka)

၆၇၄။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ၊ မုသာဝါဒါ စ သညတာ။
ထေယျာ စ အဘိစာရာ စ၊ မဇ္ဇပါနာ စ အာရကာ။

၆၇၅။ ပဉ္စသိက္ခာပဒေ ရတာ၊ အရိယသစ္စာန ကောဝိဒါ။
ဥပါသိကာ စက္ခုမတော၊ ဂေါတမဿ ယသဿိနော။

၆၇၆။ တဿာ မေ ဉာတိကုလာ ဒါသီ၊ သဒါ မာလာဘိဟာရတိ။
တာဟံ ဘဂဝတော ထူပေ၊ သဗ္ဗမေဝါဘိရောပယိံ။

၆၇၇။ ဥပေါသထေ စဟံ ဂန္တွာ၊ မာလာဂန္ဓဝိလေပနံ။
ထူပသ္မိံ အဘိရောပေသိံ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

၆၇၈။ တေန ကမ္မေန ဒေဝိန္ဒ၊ ရူပံ မယှံ ဂတီ စ မေ။
ဣဒ္ဓိ စ အာနုဘာဝေါ စ၊ ယံ မာလံ အဘိရောပယိံ။

၆၇၉။ ယဉ္စ သီလဝတီ အာသိံ၊ န တံ တာဝ ဝိပစ္စတိ။
အာသာ စ ပန မေ ဒေဝိန္ဒ၊ သကဒါဂါမိနီ သိယ”န္တိ။

၆၆၉။ တတ္ထ **ဂတီ**တိ အယံ ဒေဝဂတိ, နိဗ္ဗတ္တိ ဝါ။ **ဣဒ္ဓီ**တိ အယံ ဒေဝိဒ္ဓိ, အဓိပ္ပါယသမိဇ္ဈနံ ဝါ။ **အာနုဘာဝေါ**တိ ပဘာဝေါ။ **ပုရိန္ဒဒါ**တိ သက္ကံ အာလပတိ။ သော ဟိ ပုရေ ဒါနံ အဒါသီတိ[၁] ''ပုရိန္ဒဒေါ''တိ ဝုစ္စတိ။

၆၇၆။ **ဉာတိကုလာ**တိ ပိတု ဂေဟံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **သဒါ မာလာဘိဟာရတီ**တိ သဒါ သဗ္ဗကာလံ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဉာတိကုလတော ဒါသိယာ ပုပ္ဖံ မယှံ အဘိဟရီယတိ။ **သဗ္ဗမေဝါဘိရောပယိ**န္တိ မယှံ ပိဠန္ဓနတ္ထာယ ပိတုဂေဟတော အာဟဋံ[၂] မာလံ အညဉ္စ ဂန္ဓာဒိံ သဗ္ဗမေဝ အတ္တနာ အပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဘဂဝတော ထူပေ ပူဇနဝသေန အဘိရောပယိံ ပူဇံ ကာရေသိံ။

၆၇၇-၈။ **ဥပေါသထေ စဟံ ဂန္တွာ**တိ ဥပေါသထဒိဝသေ အဟမေဝ ထူပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ။ **ယံ မာလံ အဘိရောပယိ**န္တိ ယံ တဒါ ဘဂဝတော ထူပေ မာလာဂန္ဓာဘိရောပနံ ကတံ၊ တေန ကမ္မေနာတိ ယောဇနာ။

၆၇၉။ **န တံ တာဝ ဝိပစ္စတီ**တိ ယံ သီလဝတီ အာသိံ၊ တံ သီလရက္ခဏံ တံ ရက္ခိတံ သီလံ ပူဇာမယပုညဿ ဗလဝဘာဝေန အလဒ္ဓောကာသံ န တာဝ

၁-ဒဒါတီတိ (ဣ)   ၂-အာဘတံ (က)

vipaccati, na vipaccituṁ āraddhaṁ, aparasmiṁ yeva attabhāve tassa vipākoti attho. **Āsā ca pana me devinda, sakadāgāminī siyan**ti “kathaṁ nu kho ahaṁ sakadāgāminī bhaveyyan”ti patthanā ca me devinda ariyadhammavisayāva, na bhavavisesavisayā. Sā pana sappimaṇḍaṁ icchato dadhito pacitaṁ[1] viya anipphādinīti[2] dasseti. Sesaṁ vuttanayameva.

Imaṁ pana atthaṁ Sakko Devānamindo attanā ca tāya devadhītāya ca vuttaniyāmeneva āyasmato Vaṅgīsattherassa ārocesi. Āyasmā Vaṅgīso saṅgītikāle dhammasaṅgāhakānaṁ mahātherānaṁ ārocesi, te ca taṁ tatheva saṅgītiṁ āropayiṁ sūti.

Visālakkhivimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Pāricchattakavimānavaṇṇanā

Pāricchattake koviḷāreti Pāricchattakavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena Sāvatthivāsī aññataro upāsako Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā svātanāya nimantetvā attano gehadvāre mahantaṁ maṇḍapaṁ sajjetvā sāṇipākāraṁ parikkhipitvā upari vitānaṁ bandhitvā dhajapaṭākādayo ussāpetvā nānāvirāgavaṇṇāni[3] vatthāni gandhadāmamālādāmāni ca olambetvā sittasammaṭṭhe[4] padese āsanāni paññāpetvā Bhagavato kālaṁ ārocesi. Atha Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya devavimānaṁ viya alaṅkatapaṭiyattaṁ maṇḍapaṁ pavisitvā sahassaraṁsī viya aṇṇavakucchiṁ obhāsayamāno paññatte āsane nisīdi, upāsako gandhapupphadhūmadīpehi Bhagavantaṁ pūjesi.

Tena ca samayena aññatarā kaṭṭhahārikā itthī andhavane supupphitaṁ asokarukkhaṁ disvā sapallavaṅkurāni piṇḍīkatāni bahūni asokapupphāni gahetvā āgacchantī Bhagavantaṁ tattha nisinnaṁ disvā pasannacittā āsanassa samantato tehi pupphehi pupphasantharaṁ santharantī Bhagavato pūjaṁ katvā

1. Dadhinā mathitaṁ (Sī), dadhito mathitaṁ (I)
2. Ananunipphādīti (Ka)
3. Nānāvidhavaṇṇāni (Ka)
4. Udakapositasammaṭṭhe (Ka)

ဝိပစ္စတိ၊ န ဝိပစ္စိတုံ အာရဒ္ဓံ၊ အပရသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ တဿ ဝိပါကောတိ အတ္ထော။ **အာသာ စ ပန မေ ဒေဝိန္ဒ၊ သကဒါဂါမိနီ သိယန္တိ** “ကထံ နု ခေါ အဟံ သကဒါဂါမိနီ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနာ စ မေ ဒေဝိန္ဒ အရိယဓမ္မဝိသယာဝ၊ န ဘဝဝိသေသဝိသယာ။ သာ ပန သပ္ပိမဏ္ဍံ ဣစ္ဆတော ဒဓိတော ပစိတံ[၁] ဝိယ အနိပ္ဖါဒိနီတိ[၂] ဒဿေတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဣမံ ပန အတ္ထံ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော အတ္တနာ စ တာယ ဒေဝဓီတာယ စ ဝုတ္တနိယာမေနေဝ အာယသ္မတော ဝင်္ဂီသတ္ထေရဿ အာရောစေသိ။ အာယသ္မာ ဝင်္ဂီသော သင်္ဂီတိကာလေ ဓမ္မသင်္ဂါဟကာနံ မဟာထေရာနံ အာရောစေသိ၊ တေ စ တံ တထေဝ သင်္ဂီတိံ အာရောပယိံသူတိ။

ဝိသာလက္ခိဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-ပါရိစ္ဆတ္တကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ပါရိစ္ဆတ္တကေ ကောဝိဠာရေတိ ပါရိစ္ဆတ္တကဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန သာဝတ္ထိဝါသီ အညတရော ဥပါသကော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ အတ္တနော ဂေဟဒွါရေ မဟန္တံ မဏ္ဍပံ သဇ္ဇေတွာ သာဏိပါကာရံ ပရိက္ခိပိတွာ ဥပရိ ဝိတာနံ ဗန္ဓိတွာ ဓဇပဋာကာဒယော ဥဿာပေတွာ နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏာနိ[၃] ဝတ္ထာနိ ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမာနိ စ ဩလမ္ဗေတွာ သိတ္တသမ္မဋ္ဌေ[၄] ပဒေသေ အာသနာနိ ပညာပေတွာ ဘဂဝတော ကာလံ အာရောစေသိ။ အထ ဘဂဝါ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဒေဝဝိမာနံ ဝိယ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ မဏ္ဍပံ ပဝိသိတွာ သဟဿရံသီ ဝိယ အဏ္ဏဝကုစ္ဆိံ ဩဘာသယမာနော ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိ၊ ဥပါသကော ဂန္ဓပုပ္ဖဓူမဒီပေဟိ ဘဂဝန္တံ ပူဇေသိ။

တေန စ သမယေန အညတရာ ကဋ္ဌဟာရိကာ ဣတ္ထီ အန္ဓဝနေ သုပုပ္ဖိတံ အသောကရုက္ခံ ဒိသွာ သပလ္လဝင်္ကုရာနိ ပိဏ္ဍိကတာနိ ဗဟူနိ အသောကပုပ္ဖာနိ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆန္တီ ဘဂဝန္တံ တတ္ထ နိသိန္နံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တာ အာသနဿ သမန္တတော တေဟိ ပုပ္ဖေဟိ ပုပ္ဖသန္ထရံ သန္ထရန္တီ ဘဂဝတော ပူဇံ ကတွာ

၁-ဒဓိနာ မထိတံ (သီ)၊ ဒဓိတော မထိတံ (ဣ)
၂-အနနုနိပ္ဖါဒီတိ (က)
၃-နာနာဝိဓဝဏ္ဏာနိ (က)
၄-ဥဒကပေါသိတသမ္မဋ္ဌေ (က)

vanditvā tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā namassamānā agamāsi. Sā aparena samayena kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu nibbatti, accharāsahassaparivārā yebhuyyena Nandanavane naccantī gāyantī pāricchattakamālā ganthentī pamodamānā kīḷantī sukhaṁ[1] anubhavati. Athāyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayena devacārikaṁ caranto Tāvatiṁsabhavanaṁ gantvā taṁ disvā tāya katakammaṁ imāhi gāthāhi pucchi—

680. "Pāricchattake koviḷāre, ramaṇīye manorame.
Dibbamālaṁ ganthamānā, gāyantī sampamodasi.

681. Tassā te naccamānāya, aṅgamaṅgehi sabbaso.
Dibbā saddā niccharanti, savanīyā manoramā.

682. Tassā te naccamānāya, aṅgamaṅgehi sabbaso.
Dibbā gandhā pavāyanti, sucigandhā manoramā.

683. Vivattamānā kāyena, yā veṇīsu piḷandhanā.
Tesaṁ suyyati nigghoso, tūriye pañcaṅgike yathā.

684. Vaṭaṁsakā vātadhutā, vātena sampakampitā.
Tesaṁ suyyati nigghoso, tūriye pañcaṅgike yathā.

685. Yāpi te sirasmiṁ mālā, sucigandhā manoramā.
Vāti gandho disā sabbā, rukkho Mañjūsako yathā.

686. Ghāyase taṁ sucigandhaṁ[2], rūpaṁ passasi amānusaṁ.
Devate pucchitācikkha, kissa kammassidaṁ phalan"ti.

680. Tattha **pāricchattake koviḷāre**ti pāricchattakanāmake koviḷārapupphe ādāya dibbamālaṁ ganthamānāti yojanā. Yaṁ hi lokiyā "pārijātan"ti vadanti, taṁ Māgadhabhāsāya "pāricchattakan"ti vuccati. Koviḷāroti ca koviḷārajātiko, so ca manussalokepi devalokepi koviḷāro, tassāpi jātīti vadanti.

---

1. Chaṇaṁ (Sī, I)　　2. Suciṁ gandhaṁ (Sī)

ဝန္ဒိတွာ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ နမဿမာနာ အဂမာသိ။ သာ အပရေန သမယေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိ၊ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရာ ယေဘုယျေန နန္ဒနဝနေ နစ္စန္တီ ဂါယန္တီ ပါရိစ္ဆတ္တကမာလာ ဂန္ထေန္တီ ပမောဒမာနာ ကီဠန္တီ သုခံ[၁] အနုဘဝတိ။ အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တာဝတိံသဘဝနံ ဂန္တွာ တံ ဒိသွာ တာယ ကတကမ္မံ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၆၈၀။ "ပါရိစ္ဆတ္တကေ ကောဝိဠာရေ၊ ရမဏီယေ မနောရမေ။
ဒိဗ္ဗမာလံ ဂန္ထမာနာ၊ ဂါယန္တီ သမ္ပမောဒသိ။

၆၈၁။ တဿာ တေ နစ္စမာနာယ၊ အင်္ဂမင်္ဂေဟိ သဗ္ဗသော။
ဒိဗ္ဗာ သဒ္ဒါ နိစ္ဆရန္တိ၊ သဝနီယာ မနောရမာ။

၆၈၂။ တဿာ တေ နစ္စမာနာယ၊ အင်္ဂမင်္ဂေဟိ သဗ္ဗသော။
ဒိဗ္ဗာ ဂန္ဓာ ပဝါယန္တိ၊ သုစိဂန္ဓာ မနောရမာ။

၆၈၃။ ဝိဝတ္တမာနာ ကာယေန၊ ယာ ဝေဏီသု ပိဠန္ဓနာ။
တေသံ သုယျတိ နိဂ္ဃောသော၊ တူရိယေ ပဉ္စင်္ဂိကေ ယထာ။

၆၈၄။ ဝဋံသကာ ဝါတဓုတာ၊ ဝါတေန သမ္ပကမ္ပိတာ။
တေသံ သုယျတိ နိဂ္ဃောသော၊ တူရိယေ ပဉ္စင်္ဂိကေ ယထာ။

၆၈၅။ ယာပိ တေ သိရသ္မိံ မာလာ၊ သုစိဂန္ဓာ မနောရမာ။
ဝါတိ ဂန္ဓော ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ရုက္ခော မဉ္ဇူသကော ယထာ။

၆၈၆။ ဃာယသေ တံ သုစိဂန္ဓံ[၂]၊ ရူပံ ပဿသိ အမာနုသံ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ"န္တိ။

၆၈၀။ တတ္ထ **ပါရိစ္ဆတ္တကေ ကောဝိဠာရေတိ** ပါရိစ္ဆတ္တကနာမကေ ကောဝိဠာရပုပ္ဖေ အာဒါယ ဒိဗ္ဗမာလံ ဂန္ထမာနာတိ ယောဇနာ။ ယံ ဟိ လောကိယာ "ပါရိဇာတ"န္တိ ဝဒန္တိ၊ တံ မာဂဓဘာသာယ "ပါရိစ္ဆတ္တက"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ကောဝိဠာရောတိ စ ကောဝိဠာရဇာတိကော၊ သော စ မနုဿလောကေပိ ဒေဝလောကေပိ ကောဝိဠာရော၊ တဿာပိ ဇာတီတိ ဝဒန္တိ။

၁-ဆဏံ (သီ၊ ဣ)　　၂-သုစိံ ဂန္ဓံ (သီ)

681. Tassā pana devatāya naccanakāle aṅgabhāravasena sarīrato ca piḷandhanato ca ativiya madhuro saddo niccharati, gandho sadā sabbā disāpi pharitvā tiṭṭhati. Tenāha **"tassā te naccamānāyā"**ti-ādi. Tattha **savanīyā**ti sotuṁ yuttā, savanassa vā hitā, kaṇṇasukhāti attho.

683. **Vivattamānā kāyenā**ti tava kāyena sarīrena parivattamānena, itthambhūtalakkhaṇe cetaṁ karaṇavacanaṁ. **Yā veṇīsu piḷandhanā**ti yāni te kāsaveṇīsu piḷandhanāni, vibhattilopo cettha daṭṭhabbo, liṅgavipallāso vā.

684. **Vaṭaṁsakā**ti ratanamayā kaṇṇikā vaṭaṁsakāti[1] attho. **Vātadhutā**ti mandena mālutena dhūpayamānā[2]. **Vātena sampakampitā**ti vātena samantato visesato kampitā calitā. Atha vā **vaṭaṁsakā vātadhutā, vātena sampakampitā**ti avāteritāpi vāteritāpi ye te vaṭaṁsakā kampitā, tesaṁ suyyati nigghosoti atthayojanā.

685. **Vāti gandho disā sabbā**ti tassā te sirasmiṁ dibbamālāya gandho vāyati sabbā disā. Yathā kiṁ? **Rukkho Mañjūsako yathā**ti, yathā nāma Mañjūsako rukkho supupphito attano gandhena bahūni yojanāni pharamāno sabbā disā vāyati, evaṁ tava sirasmiṁ piḷandhanamālāya gandhoti attho. So kira rukkho gandhamādane Paccekabuddhānaṁ uposathakaraṇamaṇḍalamāḷakamajjhe tiṭṭhati. Yattakāni devaloke ca manussaloke ca suratikusumāni, tāni tassa sākhaggesu nibbattanti. Tena so ativiya sugandho hoti. Evaṁ tāya devatāya piḷandhanamālāya gandhoti[3]. Tena vuttaṁ "rukkho Mañjūsako yathā"ti.

686. Yadipi tassa saggassa chaphassāyatanikabhāvato sabbānipi tattha ārammaṇāni piyarūpāniyeva, gandharūpānaṁ pana savisesānaṁ tassā devatāya lābhibhāvato **"ghāyase taṁ sucigandhaṁ, rūpaṁ passasi amānusan"**ti vuttaṁ.

---

1. Avaṭaṁsakāti (Sī) 2. Dhūyamānā (Sī) 3. Piḷandhanamālā (Sī)

၆၈၁။ တဿာ ပန ဒေဝတာယ နစ္စနကာလေ အင်္ဂဘာရဝသေန သရီရတော စ ပိဠန္ဓနတော စ အတိဝိယ မဓုရော သဒ္ဒေါ နိစ္ဆရတိ၊ ဂန္ဓော သဒါ သဗ္ဗာ ဒိသာပိ ဖရိတွာ တိဋ္ဌတိ။ တေနာဟ “**တဿာ တေ နစ္စမာနာယာ**”တိအာဒိ။ တတ္ထ **သဝနီယာ**တိ သောတုံ ယုတ္တာ, သဝနဿ ဝါ ဟိတာ၊ ကဏ္ဏသုခါတိ အတ္ထော။

၆၈၃။ **ဝိဝတ္တမာနာ ကာယေနာ**တိ တဝ ကာယေန သရီရေန ပရိဝတ္တမာနေန၊ ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏေ စေတံ ကရဏဝစနံ။ **ယာ ဝေဏီသု ပိဠန္ဓနာ**တိ ယာနိ တေ ကေသဝေဏီသု ပိဠန္ဓနာနိ၊ ဝိဘတ္တိလောပေါ စေတ္ထ ဒဋ္ဌဗ္ဗော, လိင်္ဂဝိပလ္လာသော ဝါ။

၆၈၄။ **ဝဋံသကာ**တိ ရတနမယာ ကဏ္ဏိကာ ဝဋံသကာတိ[1] အတ္ထော။ **ဝါတဓုတာ**တိ မန္ဒေန မာလုတေန ဓူပယမာနာ[2]။ **ဝါတေန သမ္ပကမ္ပိတာ**တိ ဝါတေန သမန္တတော ဝိသေသတော ကမ္ပိတာ စလိတာ။ အထ ဝါ **ဝဋံသကာ ဝါတဓုတာ၊ ဝါတေန သမ္ပကမ္ပိတာ**တိ အဝါတေရိတာပိ ဝါတေရိတာပိ ယေ တေ ဝဋံသကာ ကမ္ပိတာ၊ တေသံ သုယျတိ နိဂ္ဃောသောတိ အတ္ထယောဇနာ။

၆၈၅။ **ဝါတိ ဂန္ဓော ဒိသာ သဗ္ဗာ**တိ တဿာ တေ သိရသ္မိံ ဒိဗ္ဗမာလာယ ဂန္ဓော ဝါယတိ သဗ္ဗာ ဒိသာ။ ယထာ ကိံ? **ရုက္ခော မဉ္ဇူသကော ယထာ**တိ၊ ယထာ နာမ မဉ္ဇူသကော ရုက္ခော သုပုပ္ဖိတော အတ္တနော ဂန္ဓေန ဗဟူနိ ယောဇနာနိ ဖရမာနော သဗ္ဗာ ဒိသာ ဝါယတိ၊ ဧဝံ တဝ သိရသ္မိံ ပိဠန္ဓနမာလာယ ဂန္ဓောတိ အတ္ထော။ သော ကိရ ရုက္ခော ဂန္ဓမာဒနေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဥပေါသထကရဏမဏ္ဍလမာဠကမဇ္ဈေ တိဋ္ဌတိ။ ယတ္တကာနိ ဒေဝလောကေ စ မနုဿလောကေ စ သုရတိကုသုမာနိ၊ တာနိ တဿ သာခဂ္ဂေသု နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ တေန သော အတိဝိယ သုဂန္ဓော ဟောတိ။ ဧဝံ တာယ ဒေဝတာယ ပိဠန္ဓနမာလာယ ဂန္ဓောတိ[3]။ တေန ဝုတ္တံ “ရုက္ခော မဉ္ဇူသကော ယထာ”တိ။

၆၈၆။ ယဒိပိ တဿ သဂ္ဂဿ ဆဖဿာယတနိကဘာဝတော သဗ္ဗာနိပိ တတ္ထ အာရမ္မဏာနိ ပိယရူပါနိယေဝ၊ ဂန္ဓရူပါနံ ပန သဝိသေသာနံ တဿာ ဒေဝတာယ လာဘိဘာဝတော “**ဃာယသေ တံ သုစိဂန္ဓံ၊ ရူပံ ပဿသိ အမာနုသ**”န္တိ ဝုတ္တံ။

၁-အဝဋံသကာတိ (သီ) ၂-ဓူယမာနာ (သီ) ၃-ပိဠန္ဓနမာလာ (သီ)

Atha devatā dvīhi gāthāhi byākāsi—

687. “Pabhassaraṁ accimantaṁ, vaṇṇagandhena saṁyutaṁ.
Asokapupphamālāhaṁ, Buddhassa upanāmayiṁ.

688. Tāhaṁ kammaṁ karitvāna, kusalaṁ Buddhavaṇṇitaṁ.
Apetasokā sukhitā, sampamodāma’nāmayā”ti.

687. Tattha sudhotapavāḷasaṅghātasannibhassa kiñjakkhakesarasamudāyena bhāṇuraṁsijālassa[1] viya asokapupphuttamassa tadā upaṭṭhitataṁ sandhāyāha **“pabhassaraṁ accimantan”**ti. Sesaṁ vuttanayameva.

Athāyasmā Mahāmoggallāno tāya devatāya attano sucaritakamme kathite saparivārāya tassā dhammaṁ desetvā tato manussalokaṁ āgantvā Bhagavato taṁ pavattiṁ kathesi. Bhagavā taṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattamahājanassa dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Pāricchattakavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

Iti Paramatthadīpaniyā Khuddakaṭṭhakathāya Vimānavatthusmiṁ

Dasavatthupaṭimaṇḍitassa

Tatiyassa Pāricchattakavaggassa atthavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Mañjiṭṭhakavagga

1. Mañjiṭṭhakavimānavaṇṇanā

Mañjiṭṭhakavagge **mañjiṭṭhake vimānasmin**ti Mañjiṭṭhakavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tattha aññataro upāsako Bhagavantaṁ nimantetvā anantaravimāne vuttanayeneva maṇḍapaṁ sajjetvā tattha nisinnaṁ Satthāraṁ pūjetvā dānaṁ deti. Tena ca samayena aññatarā kuladāsī andhavane supupphitaṁ sālarukkhaṁ disvā tattha pupphāni gahetvā

1. Subhāsurasikhājālassa (Sī)

အထ ဒေဝတာ ဒွီဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၆၈၇။ “ပဘဿရံ အစ္စိမန္တံ၊ ဝဏ္ဏဂန္ဓေန သံယုတံ။
အသောကပုပ္ဖမာလာဟံ၊ ဗုဒ္ဓဿ ဥပနာမယိံ။

၆၈၈။ တာဟံ ကမ္မံ ကရိတွာန၊ ကုသလံ ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏိတံ။
အပေတသောကာ သုခိတာ၊ သမ္ပမောဒါမ’နာမယာ”တိ။

၆၈၇။ တတ္ထ သုဓောတပဝါဠသင်္ဃာတသန္နိဘဿ ကိဉ္ဇက္ခကေသရသမုဒါယေန ဘာဏုရံသိဇာလဿ[1] ဝိယ အသောကပုပ္ဖုတ္တမဿ တဒါ ဥပဋ္ဌိတတံ သန္ဓာယာဟ **“ပဘဿရံ အစ္စိမန္တ”**န္တိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော တာယ ဒေဝတာယ အတ္တနော သုစရိတကမ္မေ ကထိတေ သပရိဝါရာယ တဿာ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ တတော မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ ဘဂဝတော တံ ပဝတ္တိံ ကထေသိ။ ဘဂဝါ တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တမဟာဇနဿ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

ပါရိစ္ဆတ္တကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဣတိ ပရမတ္ထဒီပနိယာ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ

ဒသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတဿ

တတိယဿ ပါရိစ္ဆတ္တကဝဂ္ဂဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-မဉ္ဇိဋ္ဌကဝဂ္ဂ

၁-မဉ္ဇိဋ္ဌကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

မဉ္ဇိဋ္ဌကဝဂ္ဂေ **မဉ္ဇိဋ္ဌကေ ဝိမာနသ္မိ**န္တိ မဉ္ဇိဋ္ဌကဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တတ္ထ အညတရော ဥပါသကော ဘဂဝန္တံ နိမန္တေတွာ အနန္တရဝိမာနေ ဝုတ္တနယေနေဝ မဏ္ဍပံ သဇ္ဇေတွာ တတ္ထ နိသိန္နံ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဒါနံ ဒေတိ။ တေန စ သမယေန အညတရာ ကုလဒါသီ အန္ဓဝနေ သုပုပ္ဖိတံ သာလရုက္ခံ ဒိသွာ တတ္ထ ပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ

၁-သုဘာသုရသိခါဇာလဿ (သီ)

hīrehi āvuṇitvā vaṭaṁsake katvā puna bahūni muttapupphāni aggapupphāni ca gahetvā nagaraṁ paviṭṭhā tasmiṁ maṇḍape Yugandharapabbatakucchiṁ obhāsayamānaṁ bālasūriyaṁ viya chabbaṇṇabuddharaṁsiyo vissajjetvā nisinnaṁ Bhagavantaṁ disvā pasannacittā tehi pupphehi pūjentī vaṭaṁsakāni āsanassa samantato ṭhapetvā itarāni ca pupphāni okiritvā sakkaccaṁ vanditvā tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā agamāsi. Sā aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatti, tattha tassā rattaphalikamayaṁ vimānaṁ, tassa ca purato suvaṇṇavālukāsantha tabhūmibhāgaṁ mahantaṁ sālavanaṁ pāturahosi. Sā yadā vimānato nikkhamitvā sālavanaṁ pavisati, tadā sālasākhā onamitvā tassā upari kusumāni okiranti. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayena upagantvā imāhi gāthāhi katakammaṁ pucchi—

689. "Mañjiṭṭhake vimānasmiṁ, soṇṇavālukasanthate.
Pañcaṅgikena tūriyena, ramasi suppavādite.

690. Tamhā vimānā oruyha, nimmitā ratanāmayā.
Ogāhasi sālavanaṁ, pupphitaṁ sabbakālikaṁ.

691. Yassa yasseva sālassa, mūle tiṭṭhasi devate.
So so muñcati pupphāni, onamitvā dumuttamo.

692. Vāteritaṁ sālavanaṁ, ādhutaṁ dijasevitaṁ.
Vāti gandho disā sabbā, rukkho Mañjūsako yathā.

693. Ghāyase taṁ sucigandhaṁ, rūpaṁ passasi amānusaṁ.
Devate pucchitācikkha, kissa kammassidaṁ phalan"ti.

689. Tattha **mañjiṭṭhake vimānasmin**ti rattaphalikamaye vimāne. Sinduvārakaṇavīramakulasadisavaṇṇaṁ hi "mañjiṭṭhakan"ti vuccati. **Soṇṇavālukasanthate**ti samantato vippakiṇṇāhi suvaṇṇavālukāhi santhatabhūmibhāge. **Ramasi suppavādite**ti suṭṭhu pavāditena pañcaṅgikena tūriyena abhiramasi.

ဟီရေဟိ အာဝုဏိတွာ ဝဋံသကေ ကတွာ ပုန ဗဟူနိ မုတ္တပုပ္ဖါနိ အဂ္ဂပုပ္ဖါနိ စ ဂဟေတွာ နဂရံ ပဝိဋ္ဌာ တသ္မိံ မဏ္ဍပေ ယုဂန္ဓရပဗ္ဗတကုစ္ဆိံ ဩဘာသယမာနံ ဗာလသူရိယံ ဝိယ ဆဗ္ဗဏ္ဏဗုဒ္ဓရံသိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိသိန္နံ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တာ တေဟိ ပုပ္ဖေဟိ ပူဇေန္တီ ဝဋံသကာနိ အာသနဿ သမန္တတော ဌပေတွာ ဣတရာနိ စ ပုပ္ဖါနိ ဩကိရိတွာ သက္ကစ္စံ ဝန္ဒိတွာ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ အဂမာသိ။ သာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တတ္ထ တဿာ ရတ္တဖလိကမယံ ဝိမာနံ, တဿ စ ပုရတော သုဝဏ္ဏဝါလုကာသန္ထတဘူမိဘာဂံ မဟန္တံ သာလဝနံ ပါတုရဟောသိ။ သာ ယဒါ ဝိမာနတော နိက္ခမိတွာ သာလဝနံ ပဝိသတိ၊ တဒါ သာလသာခါ ဩနမိတွာ တဿာ ဥပရိ ကုသုမာနိ ဩကိရန္တိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန ဥပဂန္တွာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ကတကမ္မံ ပုစ္ဆိ—

၆၈၉။ "မဉ္ဇိဋ္ဌကေ ဝိမာနသ္မိံ၊ သောဏ္ဏဝါလုကသန္ထတေ။
ပဉ္စင်္ဂိကေန တူရိယေန၊ ရမသိ သုပ္ပဝါဒိတေ။

၆၉၀။ တမှာ ဝိမာနာ ဩရုယှ၊ နိမ္မိတာ ရတနာမယာ။
ဩဂါဟသိ သာလဝနံ၊ ပုပ္ဖိတံ သဗ္ဗကာလိကံ။

၆၉၁။ ယဿ ယဿေဝ သာလဿ၊ မူလေ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
သော သော မုဉ္စတိ ပုပ္ဖါနိ၊ ဩနမိတွာ ဒုမုတ္တမော။

၆၉၂။ ဝါတေရိတံ သာလဝနံ၊ အာဓုတံ ဒိဇသေဝိတံ။
ဝါတိ ဂန္ဓော ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ရုက္ခော မဉ္ဇူသကော ယထာ။

၆၉၃။ ဃာယသေ တံ သုစိဂန္ဓံ၊ ရူပံ ပဿသိ အမာနုသံ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ"န္တိ။

၆၈၉။ တတ္ထ **မဉ္ဇိဋ္ဌကေ ဝိမာနသ္မိ**န္တိ ရတ္တဖလိကမယေ ဝိမာနေ။ သိန္ဒုဝါရကဏဝီရမကုလသဒိသဝဏ္ဏံ ဟိ "မဉ္ဇိဋ္ဌက"န္တိ ဝုစ္စတိ။ **သောဏ္ဏဝါလုကသန္ထတေ**တိ သမန္တတော ဝိပ္ပကိဏ္ဏာဟိ သုဝဏ္ဏဝါလုကာဟိ သန္ထတဘူမိဘာဂေ။ **ရမသိ သုပ္ပဝါဒိတေ**တိ သုဋ္ဌု ပဝါဒိတေန ပဉ္စင်္ဂိကေန တူရိယေန အဘိရမသိ။

690. **Nimmitā ratanāmayā**ti tava sucaritasippinā abhinimmitā ratanamayā vimānā. **Ogāhasī**ti pavisasi. **Sabbakālikan**ti sabbakāle sukhaṁ sabba-utusappāyaṁ, sabbakāle pupphanakaṁ vā.

692. **Vāteritan**ti yathā pupphāni okiranti, evaṁ vātena īritaṁ calitaṁ. **Ādhutan**ti mandena mālutena saṇikasaṇikaṁ vidhūpayamānaṁ. **Dijasevitan**ti mayūrakokilādisakuṇasaṁghehi upasevitaṁ.

Evaṁ therena puṭṭhā sā devatā imāhi gāthāhi byākāsi—

694. "Ahaṁ manussesu manussabhūtā, dāsī ayirakule ahuṁ.
Buddhaṁ nisinnaṁ disvāna, sālapupphehi okiriṁ.

695. Vaṭaṁsakañca sukataṁ, sālapupphamayaṁ ahaṁ.
Buddhassa upanāmesiṁ, pasannā sehi pāṇibhi.

696. Tāhaṁ kammaṁ karitvāna, kusalaṁ Buddhavaṇṇitaṁ.
Apetasokā sukhitā, sampamodāma'nāmayā"ti.

694-5. Tattha **ayirakule**ti ayyakule, sāmikageheti attho. **Ahun**ti ahosiṁ. **Okirin**ti pupphehi[1] vippakiriṁ. **Upanāmesin**ti pūjāvasena upanāmesiṁ[2]. Sesaṁ vuttanayameva.

Athāyasmā Mahāmoggallāno saparivārāya tassā devatāya dhammaṁ desetvā manussalokaṁ āgantvā Bhagavato tamatthaṁ nivedesi. Bhagavā taṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattamahājanassa dhammaṁ desesi, desanā sadevakassa lokassa sātthikā ahosīti.

Mañjiṭṭhakavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Muttapupphehi (Sī, I) 2. Upanesiṁ (Sī)

၆၉၀။ **နိမ္မိတာ ရတနာမယာ**တိ တဝ သုစရိတသိပ္ပိနာ အဘိနိမ္မိတာ ရတနမယာ ဝိမာနာ။ **ဩဂါဟသီ**တိ ပဝိသသိ။ **သဗ္ဗကာလိက**န္တိ သဗ္ဗ- ကာလေ သုခံ သဗ္ဗဥတုသပ္ပါယံ၊ သဗ္ဗကာလေ ပုပ္ဖနကံ ဝါ။

၆၉၂။ **ဝါတေရိတ**န္တိ ယထာ ပုပ္ဖာနိ ဩကိရန္တိ၊ ဧဝံ ဝါတေန ဤရိတံ စလိတံ။ **အာဓုတ**န္တိ မန္ဒေန မာလုတေန သဏိကသဏိကံ ဝိဓူပယမာနံ။ **ဒိဇသေဝိတ**န္တိ မယူရကောကိလာဒိသကုဏသံဃေဟိ ဥပသေဝိတံ။

ဧဝံ ထေရေန ပုဋ္ဌာ သာ ဒေဝတာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၆၉၄။ "အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊ ဒါသီ အယိရကုလေ အဟုံ။
ဗုဒ္ဓံ နိသိန္နံ ဒိသွာန၊ သာလပုပ္ဖေဟိ ဩကိရိံ။

၆၉၅။ ဝဋံသကဉ္စ သုကတံ၊ သာလပုပ္ဖမယံ အဟံ။
ဗုဒ္ဓဿ ဥပနာမေသိံ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

၆၉၆။ တာဟံ ကမ္မံ ကရိတွာန၊ ကုသလံ ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏိတံ။
အပေတသောကာ သုခိတာ၊ သမ္ပမောဒါမ'နာမယာ"တိ။

၆၉၄-၅။ တတ္ထ **အယိရကုလေ**တိ အယျကုလေ၊ သာမိကဂေဟေတိ အတ္ထော။ **အဟု**န္တိ အဟောသိံ။ **ဩကိရိ**န္တိ ပုပ္ဖေဟိ[၁] ဝိပ္ပကိရိံ။ **ဥပနာမေသိ**န္တိ ပူဇာဝသေန ဥပနာမေသိံ[၂]။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော သပရိဝါရာယ တဿာ ဒေဝတာယ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ ဘဂဝတော တမတ္ထံ နိဝေဒေသိ။ ဘဂဝါ တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တမဟာဇနဿ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာ သဒေဝကဿ လောကဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

မဉ္ဇိဋ္ဌကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-မုတ္တပုပ္ဖေဟိ (သီ၊ ဣ) ၂-ဥပနေသိံ (သီ)

2. Pabhassaravimānavaṇṇanā

Pabhassaravaravaṇṇanibheti pabhassaravimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati. Tena ca samayena Rājagahe aññataro upāsako Mahāmoggallānatthere abhippasanno hoti. Tassekā dhītā saddhā pasannā, sāpi there garucittīkārabahulā hoti. Athekadivasaṁ āyasmā Mahāmoggallāno Rājagahe piṇḍāya caranto taṁ kulaṁ upasaṅkami. Sā theraṁ disvā somanassajātā āsanaṁ paññāpetvā there tattha nisinne sumanamālāya pūjetvā madhuraṁ guḷaphāṇitaṁ therassa patte ākiri, thero anumoditukāmo nisīdi. Sā gharāvāsassa bahukiccatāya anokāsataṁ pavedetvā "aññasmiṁ divase dhammaṁ sossāmī"ti theraṁ vanditvā uyyojesi, tadaheva ca sā kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu nibbatti. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno upasaṅkamitvā imāhi gāthāhi pucchi—

697. "Pabhassaravaravaṇṇanibhe, surattavatthavasane[1].
Mahiddhike candanaruciragatte,
Kā tvaṁ subhe devate vandase mamaṁ.

698. Pallaṅko ca te mahaggho, nānāratanacittito ruciro.
Yattha tvaṁ nisinnā virocasi, devarājāriva Nandane vane.

699. Kiṁ tvaṁ pure sicaritamācarī bhadde, kissa kammassa vipākaṁ.
Anubhosi devalokasmiṁ, devate pucchitācikkha.
Kissa kammassidaṁ phalan"ti.

697. Tattha **pabhassaravaravaṇṇanibhe**ti nibhāti dibbatīti nibhā, vaṇṇova nibhā vaṇṇanibhā, ativiya obhāsanato pabhassarā chavidosābhāvena varā uttamā vaṇṇanibhā etissāti pabhassaravaravaṇṇanibhā. Āmantanavasena "pabhassaravaravaṇṇanibhe"ti vuttaṁ. **Surattavatthavasane**ti suṭṭhu rattavatthanivatthe. **Candanaruciragatte**ti candanānulittaṁ viya ruciragatte, gosītacandanena[2] bahalatarānulittaṁ viya surattamanuññasarīrāvayaveti attho, candanānulepena vā ruciragatte.

1. Surattavatthanivāsane (Sī) 2. Gosīsakacandanena (Sī)

၂-ပဘဿရဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ပဘဿရဝရဝဏ္ဏနိဘေတိ ပဘဿရဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ၁.၈၀၁ ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ။ တေန စ သမယေန ရာဇဂဟေ အညတရော ဥပါသကော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရေ အဘိပ္ပသန္နော ဟောတိ။ တဿေကာ ဓီတာ သဒ္ဓါ ပသန္နာ၊ သာပိ ထေရေ ဂရုစိတ္တီကာရဗဟုလာ ဟောတိ။ အထေကဒိဝသံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော တံ ကုလံ ဥပသင်္ကမိ။ သာ ထေရံ ဒိသွာ သောမနဿဇာတာ အာသနံ ပညာပေတွာ ထေရေ တတ္ထ နိသိန္နေ သုမနမာလာယ ပူဇေတွာ မဓုရံ ဂုဠဖာဏိတံ ထေရဿ ပတ္တေ အာကိရိ၊ ထေရော အနုမောဒိတုကာမော နိသီဒိ။ သာ ဃရာဝါသဿ ဗဟုကိစ္စတာယ အနောကာသတံ ပဝေဒေတွာ "အညသ္မိံ ဒိဝသေ ဓမ္မံ သောဿာမီ"တိ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ ဥယျောဇေသိ၊ တဒဟေဝ စ သာ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဥပသင်္ကမိတွာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၆၉၇။ "ပဘဿရဝရဝဏ္ဏနိဘေ၊ သုရတ္တဝတ္ထဝသနေ[၁]။
မဟိဒ္ဓိကေ စန္ဒနရုစိရဂတ္တေ၊
ကာ တွံ သုဘေ ဒေဝတေ ဝန္ဒသေ မမံ။

၆၉၈။ ပလ္လင်္ကော စ တေ မဟဂ္ဃော၊ နာနာရတနစိတ္တိတော ရုစိရော။
ယတ္ထ တွံ နိသိန္နာ ဝိရောစသိ၊ ဒေဝရာဇာရိဝ နန္ဒနေ ဝနေ။

၆၉၉။ ကိံ တွံ ပုရေ သုစရိတမာစရီ ဘဒ္ဒေ၊ ကိဿ ကမ္မဿ ဝိပါကံ။
အနုဘောသိ ဒေဝလောကသ္မိံ၊ ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ။
ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ"န္တိ။

၆၉၇။ တတ္ထ **ပဘဿရဝရဝဏ္ဏနိဘေ**တိ နိဘာတိ ဒိဗ္ဗတီတိ နိဘာ၊ ဝဏ္ဏောဝ နိဘာ ဝဏ္ဏနိဘာ၊ အတိဝိယ ဩဘာသနတော ပဘဿရာ ဆဝိဒေါသာဘာဝေန ဝရာ ဥတ္တမာ ဝဏ္ဏနိဘာ ဧတိဿာတိ ပဘဿရဝရဝဏ္ဏနိဘာ။ အာမန္တနဝသေန "ပဘဿရဝရဝဏ္ဏနိဘေ"တိ ဝုတ္တံ။ **သုရတ္တဝတ္ထဝသနေ**တိ သုဋ္ဌု ရတ္တဝတ္ထနိဝတ္ထေ။ **စန္ဒနရုစိရဂတ္တေ**တိ စန္ဒနာနုလိတ္တံ ဝိယ ရုစိရဂတ္တေ၊ ဂေါသီတစန္ဒနေန[၂] ဗဟလတရာနုလိတ္တံ ဝိယ သုရတ္တမနုညသရီရာဝယဝေတိ အတ္ထော၊ စန္ဒနာနုလေပေန ဝါ ရုစိရဂတ္တေ။

၁-သုရတ္တဝတ္ထနိဝါသနေ (သီ) ၂-ဂေါသီသကစန္ဒနေန (သီ)

Evaṁ therena puṭṭhā devatā imāhi gāthāhi byākāsi—

700. “Piṇḍāya te carantassa, mālaṁ phāṇitañca adadaṁ bhante.
Tassa kammassidaṁ vipākaṁ, anubhomi devalokasmiṁ.

701. Hoti ca me anutāpo, aparaddhaṁ dukkhitañca me[1] bhante.
Sāhaṁ dhammaṁ nāssosiṁ, sudesitaṁ dhammarājena.

702. Taṁ taṁ vadāmi bhaddante, yassa me anukampiyo koci.
Dhammesu taṁ samādapetha[2], sudesitaṁ dhammarājena.

703. Yesaṁ atthi saddhā Buddhe, dhamme ca saṁgharatane.
Te[3] maṁ ativirocanti, āyunā yasasā siriyā.

704. Patāpena vaṇṇena uttaritarā,
Aññe mahiddhikatarā mayā devā”ti.

700. Tattha **mālan**ti sumanapupphaṁ. **Phāṇitan**ti ucchurasaṁ gahetvā kataphāṇitaṁ.

701. **Anutāpo**ti vippaṭisāro. Tassa kāraṇamāha “**aparaddhaṁ dukkhitañca me bhante**”ti. Idāni taṁ sarūpato dasseti “**sāhaṁ dhammaṁ nāssosin**”ti, sā ahaṁ tadā tava desetukāmassa dhammaṁ na suṇiṁ. Kīdisaṁ? **Sudesitaṁ dhammarājenā**ti, Sammāsambuddhena ādikalyāṇāditāya ekantaniyyānikatāya ca svākhātanti attho.

702. **Tan**ti tasmā dhammarājena sudesitattā asavanassa ca mādisānaṁ anutāpahetubhāvato. **Tan**ti tuvaṁ, tuyhanti attho. **Yassā**ti yo assa. **Anukampiyo**ti anukampitabbo. **Kocī**ti yo koci. **Dhammesū**ti sīlādidhammesu. “Dhamme hī”ti vā pāṭho, sāsanadhammeti attho. Hīti nipātamattaṁ, vacanavipallāso vā. **Tan**ti anukampitabbapuggalaṁ. **Sudesitan**ti desitaṁ.

703-4. **Te maṁ ativirocantī**ti te ratanattaye pasannā devaputtā maṁ atikkamitvā virocanti. **Patāpenā**ti tejasā ānubhāvena.

1. Dukkatañca (Sī) 2. Samādapettha (Sī) 3. Taṁ te (Sī)

ဧဝံ ထေရေန ပုဋ္ဌာ ဒေဝတာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၇၀၀။ “ပိဏ္ဍာယ တေ စရန္တဿ၊ မာလံ ဖာဏိတဉ္စ အဒဒံ ဘန္တေ။
တဿ ကမ္မဿိဒံ ဝိပါကံ၊ အနုဘောမိ ဒေဝလောကသ္မိံ။

၇၀၁။ ဟောတိ စ မေ အနုတာပေါ၊ အပရဒ္ဓံ ဒုက္ခိတဉ္စ မေ[၁] ဘန္တေ။
သာဟံ ဓမ္မံ နာဿောသိံ၊ သုဒေသိတံ ဓမ္မရာဇေန။

၇၀၂။ တံ တံ ဝဒါမိ ဘဒ္ဒန္တေ၊ ယဿ မေ အနုကမ္ပိယော ကောစိ။
ဓမ္မေသု တံ သမာဒပေထ[၂]၊ သုဒေသိတံ ဓမ္မရာဇေန။

၇၀၃။ ယေသံ အတ္ထိ သဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓေ၊ ဓမ္မေ စ သံဃရတနေ။
တေ[၃] မံ အတိဝိရောစန္တိ၊ အာယုနာ ယသသာ သိရိယာ။

၇၀၄။ ပတာပေန ဝဏ္ဏေန ဥတ္တရိတရာ၊
အညေ မဟိဒ္ဓိကတရာ မယာ ဒေဝါ”တိ။

၇၀၀။ တတ္ထ **မာလန္တိ** သုမနပုပ္ဖံ။ **ဖာဏိတန္တိ** ဥစ္ဆုရသံ ဂဟေတွာ ကတဖာဏိတံ။

၇၀၁။ **အနုတာပေါ**တိ ဝိပ္ပဋိသာရော။ တဿ ကာရဏမာဟ “**အပရဒ္ဓံ ဒုက္ခိတဉ္စ မေ ဘန္တေ**”တိ။ ဣဒါနိ တံ သရူပတော ဒဿေတိ “**သာဟံ ဓမ္မံ နာဿောသိ**”န္တိ၊ သာ အဟံ တဒါ တဝ ဒေသေတုကာမဿ ဓမ္မံ န သုဏိံ။ ကီဒိသံ? **သုဒေသိတံ ဓမ္မရာဇေနာ**တိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန အာဒိကလျာဏာဒိတာယ ဧကန္တနိယျာနိကတာယ စ သွာခါတန္တိ အတ္ထော။

၇၀၂။ **တ**န္တိ တသ္မာ ဓမ္မရာဇေန သုဒေသိတတ္တာ အသဝနဿ စ မာဒိသာနံ အနုတာပဟေတုဘာဝတော။ **တ**န္တိ တုဝံ၊ တုယှန္တိ အတ္ထော။ **ယဿာ**တိ ယော အဿ။ **အနုကမ္ပိယော**တိ အနုကမ္ပိတဗ္ဗော။ **ကောစီ**တိ ယော ကောစိ။ **ဓမ္မေသူ**တိ သီလာဒိဓမ္မေသု။ “ဓမ္မေ ဟီ”တိ ဝါ ပါဌော၊ သာသနဓမ္မေတိ အတ္ထော။ ဟီတိ နိပါတမတ္တံ, ဝစနဝိပလ္လာသော ဝါ။ **တ**န္တိ အနုကမ္ပိတဗ္ဗပုဂ္ဂလံ။ **သုဒေသိတ**န္တိ ဒေသိတံ။

၇၀၃-၄။ **တေ မံ အတိဝိရောစန္တီ**တိ တေ ရတနတ္တယေ ပသန္နာ ဒေဝပုတ္တာ မံ အတိက္ကမိတွာ ဝိရောစန္တိ။ **ပတာပေနာ**တိ တေဇသာ အာနုဘာဝေန။

၁-ဒုက္ကဋဉ္စ (သီ) ၂-သမာဒပေတ္ထ (သီ) ၃-တံ တေ-(သီ)

aññeti ye aññe. **Mayā**ti nissakke karaṇavacanaṁ. Vaṇṇena uttaritarā mahiddhikatarā ca devā, te ratanattaye abhippasannāyevāti dasseti. Sesaṁ vuttanayameva.

Pabhassaravimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Nāgavimānavaṇṇanā

Alaṅkatā maṇikañcanācitanti Nāgavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Bārāṇasiyaṁ viharati Isipatane Migadāye. Tena samayena Bārāṇasivāsinī ekā upāsikā saddhā pasannā sīlācārasampannā Bhagavantaṁ uddissa vatthayugaṁ vāyāpetvā suparidhotaṁ kārāpetvā upasaṅkamitvā Bhagavato pādamūle ṭhapetvā evamāha "paṭiggaṇhātu bhante Bhagavā imaṁ vatthayugaṁ anukampaṁ upādāya yaṁ mama assa dīgharattaṁ hitāya sukhāyā"ti. Bhagavā taṁ paṭiggahetvā tassā upanissayasampattiṁ disvā dhammaṁ desesi, sā desanāvasāne sotāpattiphale patiṭṭhahitvā Bhagavantaṁ vanditvā padakkhiṇaṁ katvā gehaṁ agamāsi. Sā na cirasseva kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu uppannā Sakkassa devarājassa piyā ahosi vallabhā Yasuttarā nāma nāmena. Tassā puññānubhāvena hemajālasañchanno kuñjaravaro nibbatti, tassa ca khandhe maṇimayo maṇḍapo, majjhe supaññattaratanapallaṅko nibbatti, dvīsu dantesu cassa kamalakuvalayujjalā ramaṇīyā dve pokkharaṇiyo pāturahesuṁ. Tattha padumakaṇṇikāsu ṭhitā devadhītā paggahitapañcaṅgikatūriyā naccanti ceva gāyanti ca.

Satthā Bārāṇasiyaṁ yathābhirantaṁ viharitvā yena Sāvatthi tena cārikaṁ pakkāmi. Anupubbena Sāvatthiṁ patvā tatra sudaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha sā devatā attanā anubhuyyamānaṁ dibbasampattiṁ oloketvā tassā kāraṇaṁ upadhārentī "Satthu vatthuyugadānakāraṇan"ti ñatvā sañjātasomanassā Bhagavati pasādabahumānā vanditukāmā abhikkantāya rattiyā hatthikkhandhavaragatā ākāsena āgantvā tato otaritvā Bhagavantaṁ vanditvā añjaliṁ paggayha ekamantaṁ aṭṭhāsi. Taṁ āyasmā Vaṅgīso Bhagavato anuññāya imāhi vāthāhi pucchi—

အညေတိ ယေ အညေ။ **မယာ**တိ နိဿက္ကေ ကရဏဝစနံ။ ဝဏ္ဏေန ဥတ္တရိတရာ မဟိဒ္ဓိကတရာ စ ဒေဝါ၊ တေ ရတနတ္တယေ အဘိပ္ပသန္နာယေဝါတိ ဒဿေတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ပဘဿရဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-နာဂဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အလင်္ကတာ မဏိကဉ္စနာစိတန္တိ နာဂဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ဗာရာဏသိယံ ဝိဟရတိ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ။ တေန သမယေန ဗာရာဏသိဝါသိနီ ဧကာ ဥပါသိကာ သဒ္ဓါ ပသန္နာ သီလာစာရသမ္ပန္နာ ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဒိဿ ဝတ္ထယုဂံ ဝါယာပေတွာ သုပရိဓောတံ ကာရာပေတွာ ဥပသင်္ကမိတွာ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ ဌပေတွာ ဧဝမာဟ "ပဋိဂ္ဂဏှာတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ဣမံ ဝတ္ထယုဂံ အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယ ယံ မမ အဿ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယာ"တိ။ ဘဂဝါ တံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ တဿာ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာဝသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဂေဟံ အဂမာသိ။ သာ န စိရဿေဝ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု ဥပ္ပန္နာ သက္ကဿ ဒေဝရာဇဿ ပိယာ အဟောသိ ဝလ္လဘာ ယသုတ္တရာ နာမ နာမေန။ တဿာ ပုညာနုဘာဝေန ဟေမဇာလသဉ္ဆန္နော ကုဉ္ဇရဝရော နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿ စ ခန္ဓေ မဏိမယော မဏ္ဍပော, မဇ္ဈေ သုပညတ္တရတနပလ္လင်္ကော နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဒွီသု ဒန္တေသု စဿ ကမလကုဝလယုဇ္ဇလာ ရမဏီယာ ဒွေ ပေါက္ခရဏိယော ပါတုရဟေသုံ။ တတ္ထ ပဒုမကဏ္ဏိကာသု ဌိတာ ဒေဝဓီတာ ပဂ္ဂဟိတပဉ္စင်္ဂိကတူရိယာ နစ္စန္တိ စေဝ ဂါယန္တိ စ။

သတ္ထာ ဗာရာဏသိယံ ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ ယေန သာဝတ္ထိ တေန စာရိကံ ပက္ကာမိ။ အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ ပတွာ တတြ သုဒံ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ။ အထ သာ ဒေဝတာ အတ္တနာ အနုဘုယျမာနံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ တဿာ ကာရဏံ ဥပဓာရေန္တီ "သတ္ထု ဝတ္ထယုဂဒါနကာရဏ"န္တိ ဉတွာ သဉ္ဇာတသောမနဿာ ဘဂဝတိ ပသာဒဗဟုမာနာ ဝန္ဒိတုကာမာ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ ဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတာ အာကာသေန အာဂန္တွာ တတော ဩတရိတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ တံ အာယသ္မာ ဝင်္ဂီသော ဘဂဝတော အနုညာယ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

705. “Alaṅkatā maṇikañcanācitaṁ,
Sovaṇṇajālacitaṁ[1] mahantaṁ.
Abhiruyha gajavaraṁ sukappitaṁ,
Idhāgamā vehāyasaṁ antalikkhe.

706. Nāgassa dantesu duvesu nimmitā,
Acchodakā paduminiyo suphullā.
Padumesu ca tūriyagaṇā pabhijjare,
Imā ca naccanti manoharāyo.

707. Deviddhipattāsi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

705. Tattha **alaṅkatā**ti sabbābharaṇavibhūsitā. **Maṇikañcanācitan**ti tehi dibbamānehi maṇisuvaṇṇehi ācitaṁ. **Sovaṇṇajālacitan**ti hemajālasañchannaṁ. **Mahantan**ti vipulaṁ. **Sukappitan**ti gamanasannāhavasena suṭṭhu sannaddhaṁ. **Vehāyasan**ti vehāyasabhūte[2] hatthipiṭṭhe. **Antalikkhe**ti ākāse, “alaṅkatamaṇikañcanācitan”tipi pāṭho. Ayaṁ hettha saṅkhepattho—devate tvaṁ sabbālaṅkārehi alaṅkatā alaṅkatamaṇikañcanācitaṁ, ativiya dibbamānehi maṇīhi kañcanehi ca alaṅkaraṇavasena khacitaṁ, hemajālehi kumbhālaṅkārādibhedehi hatthālaṅkārehi citaṁ[3] āmuttaṁ mahantaṁ ativiya brahantaṁ[4] uttamaṁ gajaṁ āruyha hatthipiṭṭhiyā nisinnā ākāseneva idha amhākaṁ santikaṁ āgatāti.

706. **Nāgassa dantesu duvesu nimmitā**ti Erāvaṇassa viya nāgarājassa imassa dvīsu dantesu dve pokkharaṇiyo sucaritasippinā suṭṭhu viracitā. **Tūriyagaṇā**ti pañcaṅgikatūriyasamūhā. **Pabhijjare**ti dvādasannaṁ layabhedānaṁ vasena pabhedaṁ gacchanti. “Pavajjare”ti ca paṭhanti, pakārehi vādīyantīti attho.

1. Suvaṇṇajālacittaṁ (Sī)
2. Vehāsagate (Sī)
3. Cittaṁ (Sī)
4. Brahantaṁ sajjaṁ (Sī, I)

၇၀၅။ “အလင်္ကတာ မဏိကဉ္စနာစိတံ၊
သောဝဏ္ဏဇာလစိတံ[၁] မဟန္တံ။
အဘိရုယှ ဂဇဝရံ သုကပ္ပိတံ၊
ဣဓာဂမာ ဝေဟာယသံ အန္တလိက္ခေ။

၇၀၆။ နာဂဿ ဒန္တေသု ဒုဝေသု နိမ္မိတာ၊
အစ္ဆောဒကာ ပဒုမိနိယော သုဖုလ္လာ။
ပဒုမေသု စ တူရိယဂဏာ ပဘိဇ္ဇရေ၊
ဣမာ စ နစ္စန္တိ မနောဟရာယော။

၇၀၇။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တာသိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၇၀၅။ တတ္ထ **အလင်္ကတာ**တိ သဗ္ဗာဘရဏဝိဘူသိတာ။ **မဏိကဉ္စနာစိတ**န္တိ တေဟိ ဒိဗ္ဗမာနေဟိ မဏိသုဝဏ္ဏေဟိ အာစိတံ။ **သောဝဏ္ဏဇာလစိတ**န္တိ ဟေမဇာလသဉ္ဆန္နံ။ **မဟန္တ**န္တိ ဝိပုလံ။ **သုကပ္ပိတ**န္တိ ဂမနသန္နာဟဝသေန သုဋ္ဌု သန္နဒ္ဓံ။ **ဝေဟာယသ**န္တိ ဝေဟာယသဘူတေ[၂] ဟတ္ထိပိဋ္ဌေ။ **အန္တလိက္ခေ**တိ အာကာသေ၊ “အလင်္ကတမဏိကဉ္စနာစိတ”န္တိပိ ပါဠော။ အယံ ဟေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော—ဒေဝတေ တွံ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကတာ အလင်္ကတမဏိကဉ္စနာစိတံ, အတိဝိယ ဒိဗ္ဗမာနေဟိ မဏီဟိ ကဉ္စနေဟိ စ အလင်္ကရဏဝသေန ခစိတံ, ဟေမဇာလေဟိ ကုမ္ဘာလင်္ကာရာဒိဘေဒေဟိ ဟတ္ထာလင်္ကာရေဟိ စိတံ[၃] အာမုတ္တံ မဟန္တံ အတိဝိယ ဗြဟန္တံ[၄] ဥတ္တမံ ဂဇံ အာရုယှ ဟတ္ထိပိဋ္ဌိယာ နိသိန္နာ အာကာသေနေဝ ဣဓ အမှာကံ သန္တိကံ အာဂတာတိ။

၇၀၆။ **နာဂဿ ဒန္တေသု ဒုဝေသု နိမ္မိတာ**တိ ဧရာဝဏဿ ဝိယ နာဂရာဇဿ ဣမဿ ဒွီသု ဒန္တေသု ဒွေ ပေါက္ခရဏိယော သုစရိတသိပ္ပိနာ သုဋ္ဌု ဝိရစိတာ။ **တူရိယဂဏာ**တိ ပဉ္စင်္ဂိကတူရိယသမူဟာ။ **ပဘိဇ္ဇရေ**တိ ဒွါဒသန္နံ လယဘေဒါနံ ဝသေန ပဘေဒံ ဂစ္ဆန္တိ။ “ပဝဇ္ဇရေ”တိ စ ပဌန္တိ၊ ပကာရေဟိ ဝါဒီယန္တီတိ အတ္ထော။

၁-သုဝဏ္ဏဇာလစိတ္တံ (သီ)
၂-ဝေဟာသဂတေ (သီ)
၃-စိတ္တံ (သီ)
၄-ဗြဟန္တံ သဇ္ဇံ (သီ၊ ဣ)

Evaṁ therena puṭṭhā devatā imāhi gāthāhi vissajjesi—

708. “Bārāṇasiyaṁ upasaṅkamitvā,
Buddhassa’haṁ vatthayugaṁ adāsiṁ.
Pādāni vanditvā[1] chamā nisīdiṁ,
Vittā ca’haṁ añjalikaṁ akāsiṁ[2].

709. Buddho ca me kañcanasannibhattaco,
Adesayi samudayadukkhaniccataṁ.
Asaṅkhataṁ dukkhanirodhasassataṁ,
Maggaṁ adesayi[3] yato vijānisaṁ.

710. Appāyukī kālakatā tato cutā,
Upapannā tidasagaṇaṁ yasassinī.
Sakkassahaṁ aññatarā pajāpati,
Yasuttarā nāma disāsu vissutā”ti.

708-9. Tattha **chamā**ti bhūmiyaṁ. Bhummatthe hi idaṁ paccattavacanaṁ. **Vittā**ti tuṭṭhā. **Yato**ti yato Satthu sāmukkaṁsikadhammadesanato. **Vijānisan**ti cattāri ariyasaccāni paṭivijjhiṁ.

710. **Appāyukī**ti “īdisaṁ nāma uḷāraṁ puññaṁ katvā na tayā etasmiṁ dukkhabahule manussattabhāve evaṁ ṭhātabban”ti sañjātābhisandhinā viya parikkhayaṁ gatena kammunā appāyukā samānā. **Aññatarā pajāpatī**ti soḷasasahassānaṁ mahesīnaṁ aññatarā. **Disāsu vissutā**ti dvīsu devalokesu sabbadisāsu pākaṭā paññātā. Sesaṁ vuttanayameva.

Nāgavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vanditva (Sī) 2. Adāsiṁ (I, Ka) 3. Adesesi (Sī)

ဧဝံ ထေရေန ပုဋ္ဌာ ဒေဝတာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဝိဿဇ္ဇေသိ—

၇၀၈။ “ဗာရာဏသိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ၊
ဗုဒ္ဓဿ’ဟံ ဝတ္ထယုဂံ အဒါသိံ။
ပါဒါနိ ဝန္ဒိတွာ[၁] ဆမာ နိသီဒိံ၊
ဝိတ္တာ စ’ဟံ အဉ္ဇလိကံ အကာသိံ[၂]။

၇၀၉။ ဗုဒ္ဓေါ စ မေ ကဉ္စနသန္နိဘတ္တစော၊
အဒေသယိ သမုဒယဒုက္ခနိစ္စတံ။
အသင်္ခတံ ဒုက္ခနိရောဓသဿတံ၊
မဂ္ဂံ အဒေသယိ[၃] ယတော ဝိဇာနိသံ။

၇၁၀။ အပ္ပါယုကီ ကာလကတာ တတော စုတာ၊
ဥပပန္နာ တိဒသဂဏံ ယသဿိနီ။
သက္ကဿဟံ အညတရာ ပဇာပတိ၊
ယသုတ္တရာ နာမ ဒိသာသု ဝိဿုတာ”တိ။

၇၀၈-၉။ တတ္ထ **ဆမာ**တိ ဘူမိယံ။ ဘုမ္မတ္ထေ ဟိ ဣဒံ ပစ္စတ္တဝစနံ။ **ဝိတ္တာ**တိ တုဋ္ဌာ။ **ယတော**တိ ယတော သတ္ထု သာမုက္ကံသိကဓမ္မဒေသနတော။ **ဝိဇာနိသ**န္တိ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိံ။

၇၁၀။ **အပ္ပါယုကီ**တိ “ဤဒိသံ နာမ ဥဠာရံ ပုညံ ကတွာ န တယာ ဧတသ္မိံ ဒုက္ခဗဟုလေ မနုဿတ္တဘာဝေ ဧဝံ ဌာတဗ္ဗ”န္တိ သဉ္ဇာတာဘိသန္ဓိနာ ဝိယ ပရိက္ခယံ ဂတေန ကမ္မုနာ အပ္ပါယုကာ သမာနာ။ **အညတရာ ပဇာပတီ**တိ သောဠသသဟဿာနံ မဟေသီနံ အညတရာ။ **ဒိသာသု ဝိဿုတာ**တိ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု သဗ္ဗဒိသာသု ပါကဋာ ပညာတာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

နာဂဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဝန္ဒိတွ (သီ) ၂-အဒါသိံ (ဣ၊က) ၃-အဒေသေသိ (သီ)

4. Alomavimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Alomavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Bārāṇasiyaṁ Isipatane Migadāye viharanto pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Bārāṇasiṁ piṇḍāya pāvisi. Tatthekā Alomā nāma duggatitthī Bhagavantaṁ disvā pasannacittā aññaṁ dātabbaṁ apassantī "īdisampi Bhagavato dinnaṁ mayhaṁ mahapphalaṁ bhavissatī"ti cintetvā paribhinnavaṇṇaṁ aloṇaṁ sukkhakummāsaṁ upanesi, Bhagavā paṭiggahesi. Sā taṁ dānaṁ ārammaṇaṁ katvā somanassaṁ pavedesi, sā aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu nibbatti. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno—

711. "Abhikkantena vaṇṇena -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti—

pucchi. Sāpi tassa byākāsi, taṁ dassetuṁ—

714. "Sā devatā attamanā -pa-
Yassa kammassidaṁ phalan"ti—vuttaṁ.

715. Ahañca Bārāṇasiyaṁ, Buddhassādiccabandhuno.
Adāsiṁ sukkhakummāsaṁ, pasannā sehi pāṇibhi.

716. Sukkhāya aloṇikāya ca, passa phalaṁ kummāsapiṇḍiyā.
Alomaṁ sukhitaṁ disvā, ko puññaṁ na karissati.

717. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatīti.

716. Tattha **alomaṁ sukhitaṁ disvā**ti Alomampi nāma sukkhakummāsamattaṁ datvā evaṁ dibbasukhena sukhitaṁ disvā. **Ko puññaṁ na karissatī**ti ko nāma attano hitasukhaṁ icchanto puññaṁ na karissatīti. Sesaṁ vuttanayameva.

Alomavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

၄-အလောမဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ အလောမဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ဗာရာဏသိယံ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ ဝိဟရန္တော ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဗာရာဏသိံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ တတ္ထေကာ အလောမာ နာမ ဒုဂ္ဂတိတ္ထီ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တာ အညံ ဒါတဗ္ဗံ အပဿန္တီ “ဤဒိသမ္ပိ ဘဂဝတော ဒိန္နံ မယှံ မဟပ္ဖလံ ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ ပရိဘိန္နဝဏ္ဏံ အလောဏံ သုက္ခကုမ္မာသံ ဥပနေသိ၊ ဘဂဝါ ပဋိဂ္ဂဟေသိ။ သာ တံ ဒါနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ သောမနဿံ ပဝေဒေသိ၊ သာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော—

၇၁၁။ “အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

ပုစ္ဆိ။ သာပိ တဿ ဗျာကာသိ၊ တံ ဒဿေတုံ—

၇၁၄။ “သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ။ပ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ—ဝုတ္တံ။

၇၁၅။ အဟဉ္စ ဗာရာဏသိယံ၊ ဗုဒ္ဓဿာဒိစ္စဗန္ဓုနော။
အဒါသိံ သုက္ခကုမ္မာသံ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

၇၁၆။ သုက္ခာယ အလောဏိကာယ စ၊ ပဿ ဖလံ ကုမ္မာသပိဏ္ဍိယာ။
အလောမံ သုခိတံ ဒိသွာ၊ ကော ပုညံ န ကရိဿတိ။

၇၁၇။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၇၁၆။ တတ္ထ **အလောမံ သုခိတံ ဒိသွာ**တိ အလောမမ္ပိ နာမ သုက္ခကုမ္မာသမတ္တံ ဒတွာ ဧဝံ ဒိဗ္ဗသုခေန သုခိတံ ဒိသွာ။ **ကော ပုညံ န ကရိဿတီ**တိ ကော နာမ အတ္တနော ဟိတသုခံ ဣစ္ဆန္တော ပုညံ န ကရိဿတီတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

အလောမဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

5. Kañjikadāyikāvimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenati Kañjikadāyikāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Andhakavinde viharati, tena ca samayena Bhagavato kucchiyaṁ vātarogo uppajji. Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi “gaccha tvaṁ Ānanda piṇḍāya caritvā mayhaṁ bhesajjatthaṁ kañjikaṁ āharā”ti. “Evaṁ bhante”ti kho āyasmā Ānando Bhagavato paṭissuṇitvā mahārājadattiyaṁ pattaṁ gahetvā attano upaṭṭhākavejjassa nivesanadvāre aṭṭhāsi. Taṁ disvā vejjassa bhariyā paccuggantvā vanditvā pattaṁ gahetvā theraṁ pucchi “kīdisena vo bhante bhesajjena attho”ti. Sā kira buddhisampannā “bhesajjena payojane sati thero idhāgacchati, na bhikkhatthan”ti sallakkhesi. “Kañjikenā”ti ca vutte “na yidaṁ bhesajjaṁ mayhaṁ ayyassa, tathā hesa Bhagavato patto, handāhaṁ Lokanāthassa anucchavikaṁ kañjikaṁ sampādemī”ti somanassajātā sañjātabahumānā badarayūsena yāguṁ sampādetvā pattaṁ pūretvā tassa parivārabhāvena aññañca bhojanaṁ paṭiyādetvā pesesi. Taṁ paribhuttamattasseva Bhagavato so-ābādho vūpasami. Sā aparena samayena kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu uppajjitvā mahatiṁ dibbasampattiṁ anubhavantī modati. Athāyasmā Mahāmoggallāno devacārikaṁ caranto taṁ accharāsahassaparivārena vicarantiṁ disvā tāya katakammaṁ imāhi gāthāhi pucchi—

719. “Abhikkantena -pa- vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti. Sāpi byākāsi.

721. Sā devatā attamanā -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

723. “Ahaṁ andhakavindamhi, Buddhassādiccabandhuno.
Adāsiṁ kolasampākaṁ, kañjikaṁ teladhūpitaṁ.

724. Pipphalyā lasuṇena ca, missaṁ lāmañjakena ca.
Adāsiṁ ujubhūtasmiṁ, vippasannena cetasā.

725. Yā mahesittaṁ kāreyya, cakkavattissa rājino.
Nārī sabbaṅgakalyāṇī, bhattu cānomadassikā.
Ekassa kañjikadānassa, kalaṁ nāgghati soḷasiṁ.

၅-ကဉ္ဇိကဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ကဉ္ဇိကဒါယိကာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ အန္ဓကဝိန္ဒေ ဝိဟရတိ၊ တေန စ သမယေန ဘဂဝတော ကုစ္ဆိယံ ဝါတရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ အာမန္တေသိ “ဂစ္ဆ တွံ အာနန္ဒ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ မယှံ ဘေသဇ္ဇတ္ထံ ကဉ္ဇိကံ အာဟရာ”တိ။ “ဧဝံ ဘန္တေ”တိ ခေါ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဘဂဝတော ပဋိဿုဏိတွာ မဟာရာဇဒတ္တိယံ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကဝေဇ္ဇဿ နိဝေသနဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ တံ ဒိသွာ ဝေဇ္ဇဿ ဘရိယာ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ထေရံ ပုစ္ဆိ “ကီဒိသေန ဝေါ ဘန္တေ ဘေသဇ္ဇေန အတ္ထော”တိ။ သာ ကိရ ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နာ “ဘေသဇ္ဇေန ပယောဇနေ သတိ ထေရော ဣဓာဂစ္ဆတိ, န ဘိက္ခတ္ထ”န္တိ သလ္လက္ခေသိ။ “ကဉ္ဇိကေနာ”တိ စ ဝုတ္တေ “န ယိဒံ ဘေသဇ္ဇံ မယှံ အယျဿ၊ တထာ ဟေသ ဘဂဝတော ပတ္တော၊ ဟန္ဒာဟံ လောကနာထဿ အနုစ္ဆဝိကံ ကဉ္ဇိကံ သမ္ပာဒေမီ”တိ သောမနဿဇာတာ သဉ္ဇာတဗဟုမာနာ ဗဒရယူသေန ယာဂုံ သမ္ပာဒေတွာ ပတ္တံ ပူရေတွာ တဿ ပရိဝါရဘာဝေန အညဉ္စ ဘောဇနံ ပဋိယာဒေတွာ ပေသေသိ။ တံ ပရိဘုတ္တမတ္တဿေဝ ဘဂဝတော သော အာဗာဓော ဝူပသမိ။ သာ အပရေန သမယေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ မဟတိံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တီ မောဒတိ။ အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တံ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရေန ဝိစရန္တိံ ဒိသွာ တာယ ကတကမ္မံ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၇၁၉။ “အဘိက္ကန္တေန။ပ။ ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။ သာပိ ဗျာကာသိ။

၇၂၁။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၇၂၃။ “အဟံ အန္ဓကဝိန္ဒမှိ၊ ဗုဒ္ဓဿာဒိစ္စဗန္ဓုနော။
အဒါသိံ ကောလသမ္ပာကံ၊ ကဉ္ဇိကံ တေလဓူပိတံ။

၇၂၄။ ပိပ္ဖလျာ လသုဏေန စ၊ မိဿံ လာမဉ္ဇကေန စ။
အဒါသိံ ဥဇုဘူတသ္မိံ၊ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ။

၇၂၅။ ယာ မဟေသိတ္တံ ကာရေယျ၊ စက္ကဝတ္တိဿ ရာဇိနော။
နာရီ သဗ္ဗင်္ဂကလျာဏီ၊ ဘတ္တု စာနောမဒဿိကာ။
ဧကဿ ကဉ္ဇိကဒါနဿ၊ ကလံ နာဂ္ဃတိ သောဠသိံ။

726. Sataṁ nikkhā sataṁ assā, sataṁ assatarīrathā.
Sataṁ kaññāsahassāni, āmuttamaṇikuṇḍalā.
Ekassa kañjikadānassa, kalaṁ nāgghanti soḷasiṁ.

727. Sataṁ Hemavatā nāgā, īsādantā urūḷhavā.
Suvaṇṇakacchā mātaṅgā, hemakappanavāsasā.
Ekassa kañjikadānassa, kalaṁ nāgghanti soḷasiṁ.

728. Catunnamapi dīpānaṁ, issaraṁ yodha kāraye.
Ekassa kañjikadānassa, kalaṁ nāgghati soḷasin"ti.

723-4. Tattha **adāsiṁ kolasampāpakaṁ, kañjikaṁ teladhūpitan**ti badaramodakakasāve[1] catuguṇodakasamodite[2] pākena catutthabhāgāvasiṭṭhaṁ[3] yāguṁ pacitvā taṁ tikaṭuka-ajamodahiṅgujīrakalasuṇādīhi kaṭukabhaṇḍehi abhisaṅkharitvā sudhūpitaṁ katvā lāmañjagandhaṁ gāhāpetvā pasannacittena Bhagavato patte ākiritvā Satthāraṁ uddisitvā adāsiṁ, therassa hatthe patiṭṭhapesinti dasseti. Tenāha—

"Pipphalyā lasuṇena ca, missaṁ lāmañjakena ca.
Adāsiṁ ujubhūtasmiṁ, vippasannena cetasā"ti.

Sesaṁ vuttanayameva.

Evaṁ āyasmā Mahāmoggallāno tāya devatāya attanā samupacitasucaritakamme āvikate saparivārāya tassā dhammaṁ desetvā manussalokaṁ āgantvā taṁ pavattiṁ Bhagavato ārocesi. Bhagavā tamatthaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā catuparisamajjhe dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Kañjikadāyikāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Badaramodakasāve (I)
2. Catuguṇodaka sammaddite (Sī), catuguṇodakasammodite (I)
3. Catubhāgāvasiṭṭhe (Sī)

၇၂၆။ သတံ နိက္ခာ သတံ အဿာ၊ သတံ အဿတရီရထာ။
သတံ ကညာသဟဿာနိ၊ အာမုတ္တမဏိကုဏ္ဍလာ။
ဧကဿ ကဉ္ဇိကဒါနဿ၊ ကလံ နာဂ္ဃန္တိ သောဠသိံ။

၇၂၇။ သတံ ဟေမဝတာ နာဂါ၊ ဤသာဒန္တာ ဥရူဠှဝါ။
သုဝဏ္ဏကစ္ဆာ မာတင်္ဂါ၊ ဟေမကပ္ပနဝါသသာ။
ဧကဿ ကဉ္ဇိကဒါနဿ၊ ကလံ နာဂ္ဃန္တိ သောဠသိံ။

၇၂၈။ စတုန္နမပိ ဒီပါနံ၊ ဣဿရံ ယောဓ ကာရယေ။
ဧကဿ ကဉ္ဇိကဒါနဿ၊ ကလံ နာဂ္ဃတိ သောဠသိ”န္တိ။

၇၂၃-၄။ တတ္ထ **အဒါသိံ ကောလသမ္ပာပကံ၊ ကဉ္ဇိကံ တေလဓူပိတ**န္တိ ဗဒရမောဒကကသာဝေ[1] စတုဂုဏောဒကသမောဒိတေ[2] ပါကေန စတုတ္ထဘာဂါဝသိဋ္ဌံ[3] ယာဂုံ ပစိတွာ တံ တိကဋုကအဇမောဒဟိင်္ဂုဇီရကလသုဏာဒီဟိ ကဋုကဘဏ္ဍေဟိ အဘိသင်္ခရိတွာ သုဓူပိတံ ကတွာ လာမဉ္ဇဂန္ဓံ ဂါဟာပေတွာ ပသန္နစိတ္တေန ဘဂဝတော ပတ္တေ အာကိရိတွာ သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိသိတွာ အဒါသိံ၊ ထေရဿ ဟတ္ထေ ပတိဋ္ဌပေသိန္တိ ဒဿေတိ။ တေနာဟ—

“ပိပ္ဖလျာ လသုဏေန စ၊ မိဿံ လာမဉ္ဇကေန စ။
အဒါသိံ ဥဇုဘူတသ္မိံ၊ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ”တိ။

သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဧဝံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော တာယ ဒေဝတာယ အတ္တနာ သမုပစိတသုစရိတကမ္မေ အာဝိကတေ သပရိဝါရာယ တဿာ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ တမတ္ထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ စတုပရိသမဇ္ဈေ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

ကဉ္ဇိကဒါယိကာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဗဒရမောဒကသာဝေ (ဣ)
၂-စတုဂုဏောဒက သမ္မဒ္ဒိတေ (သီ)၊ စတုဂုဏောဒကသမ္မောဒိတေ (ဣ)
၃-စတုဘာဂါဝသိဋ္ဌေ (သီ)

6. Vihāravimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Vihāravimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena Visākhā mahā-upāsikā aññatarasmiṁ ussavadivase uyyāne vicaraṇatthaṁ sahāyikāhi parijanena ca ussāhitā sunhātānulittā subhojanaṁ bhuñjitvā Mahālatāpasādhanaṁ piḷandhitvā pañcamattehi sahāyikāsatehi parivāritā mahantena issariyena mahatā paricchedena[1] gehato nikkhamma uyyānaṁ uddissa gacchantī cintesi "bāladārikāya viya kiṁ me moghakīḷitena, handāhaṁ vihāraṁ gantvā Bhagavantaṁ manobhāvanīye ca ayye vandissāmi, dhammañca sossāmī"ti vihāraṁ gantvā ekamante ṭhatvā Mahālatāpiḷandhanaṁ omuñcitvā taṁ dāsiyā hatthe datvā Bhagavantaṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Tassā Bhagavā dhammaṁ desesi.

Sā dhammaṁ sutvā Bhagavantaṁ vanditvā padakkhiṇaṁ katvā manobhāvanīye ca bhikkhū vanditvā vihārato nikkhamitvā thokaṁ gantvā dāsiṁ āha "handa je ābharaṇaṁ piḷandhissāmī"ti. Sā taṁ bhaṇḍikaṁ katvā bandhitvā vihāre ṭhapetvā tahaṁ tahaṁ vicaritvā gamanakāle vissaritvā gatattā "vissaritaṁ mayā, tiṭṭha ayye āharissāmī"ti nivattitukāmā ahosi. Visākhā "sace je vihāre ṭhapetvā vissaritaṁ, tassa vihārasseva atthāya taṁ pariccajissāmī"ti vihāraṁ gantvā Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā vanditvā attano adhippāyaṁ pavedentī "vihāraṁ bhante kāressāmi, adhivāsetu me Bhagavā anukampaṁ upādāyā"ti āha. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena.

Sā taṁ piḷandhanaṁ satasahassādhikanavakoṭi-agghanakaṁ vissajjetvā āyasmatā Mahāmoggallānena navakammādhiṭṭhāyakena suvibhattabhittithambhatulāgopānasikaṇṇikadvārabāhavātapāna sopānādigehāvayavaṁ manoharaṁ suvikappitakaṭṭhakammaramaṇīyaṁ suparikammakatasudhākammaṁ manuññaṁ suviracitamālākammalatākammādicittakammavicittaṁ suparinitthitamaṇikuṭṭima[2] sadisabhūmitalaṁ devavimānasadisaṁ heṭṭhābhūmiyaṁ pañca gabbhasatāni, uparibhūmiyaṁ pañca gabbhasatānīti gabbhasahassapaṭimaṇḍitaṁ Buddhassa Bhagavato

1. Parivārena (Ka) 2. Maṇiphalaka (Sī)

၆-ဝိဟာရဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ဝိဟာရဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန ဝိသာခါ မဟာဥပါသိကာ အညတရသ္မိံ ဥဿဝဒိဝသေ ဥယျာနေ ဝိစရဏတ္ထံ သဟာယိကာဟိ ပရိဇနေန စ ဥဿာဟိတာ သုနှာတာနုလိတ္တာ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ မဟာလတာပသာဓနံ ပိဠန္ဓိတွာ ပဉ္စမတ္တေဟိ သဟာယိကာသတေဟိ ပရိဝါရိတာ မဟန္တေန ဣဿရိယေန မဟတာ ပရိစ္ဆေဒေန[၁] ဂေဟတော နိက္ခမ္မ ဥယျာနံ ဥဒ္ဒိဿ ဂစ္ဆန္တီ စိန္တေသိ "ဗာလဒါရိကာယ ဝိယ ကိံ မေ မောဃကီဠိတေန၊ ဟန္ဒာဟံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ မနောဘာဝနီယေ စ အယျေ ဝန္ဒိဿာမိ၊ ဓမ္မဉ္စ သောဿာမီ"တိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဧကမန္တေ ဌတွာ မဟာလတာပိဠန္ဓနံ ဩမုဉ္စိတွာ တံ ဒါသိယာ ဟတ္ထေ ဒတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ တဿာ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

သာ ဓမ္မံ သုတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ မနောဘာဝနီယေ စ ဘိက္ခူ ဝန္ဒိတွာ ဝိဟာရတော နိက္ခမိတွာ ထောကံ ဂန္တွာ ဒါသိံ အာဟ "ဟန္ဒ ဇေ အာဘရဏံ ပိဠန္ဓိဿာမီ"တိ။ သာ တံ ဘဏ္ဍိကံ ကတွာ ဗန္ဓိတွာ ဝိဟာရေ ဌပေတွာ တဟံ တဟံ ဝိစရိတွာ ဂမနကာလေ ဝိဿရိတွာ ဂတတ္တာ "ဝိဿရိတံ မယာ၊ တိဋ္ဌ အယျေ အာဟရိဿာမီ"တိ နိဝတ္တိတုကာမာ အဟောသိ။ ဝိသာခါ "သစေ ဇေ ဝိဟာရေ ဌပေတွာ ဝိဿရိတံ၊ တဿ ဝိဟာရဿေဝ အတ္ထာယ တံ ပရိစ္စဇိဿာမီ"တိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော အဓိပ္ပါယံ ပဝေဒေန္တီ "ဝိဟာရံ ဘန္တေ ကာရေဿာမိ၊ အဓိဝါသေတု မေ ဘဂဝါ အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ"တိ အာဟ။ အဓိဝါသေသိ ဘဂဝါ တုဏှီဘာဝေန။

သာ တံ ပိဠန္ဓနံ သတသဟဿာဓိကနဝကောဋိအဂ္ဃနကံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အာယသ္မတာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနေန နဝကမ္မာဓိဋ္ဌာယကေန သုဝိဘတ္တဘိတ္တိထမ္ဘတုလာဂေါပါနသိကဏ္ဏိကဒွါရဗာဟဝါတပါနသောပါနာဒိဂေဟာဝယဝံ မနောဟရံ သုဝိကပ္ပိတကဋ္ဌကမ္မရမဏီယံ သုပရိကမ္မကတသုဓာကမ္မံ မနုညံ သုဝိရစိတမာလာကမ္မလတာကမ္မာဒိစိတ္တကမ္မဝိစိတ္တံ သုပရိနိဋ္ဌိတမဏိကုဋ္ဋိမ[၂] သဒိသဘူမိတလံ ဒေဝဝိမာနသဒိသံ ဟေဋ္ဌာဘူမိယံ ပဉ္စ ဂဗ္ဘသတာနိ, ဥပရိဘူမိယံ ပဉ္စ ဂဗ္ဘသတာနီတိ ဂဗ္ဘသဟဿပဋိမဏ္ဍိတံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော

၁-ပရိဝါရေန (က) ၂-မဏိဖလက (သီ)

bhikkhusaṁghassa ca vasanānucchavikaṁ mahantaṁ pāsādaṁ tassa parivārapāsādasahassañca tesaṁ parivārabhāvena kuṭimaṇḍapacaṅkamanādīni ca kārentī navahi māsehi vihāraṁ niṭṭhāpesi. Pariniṭṭhite ca vihāre navaheva hiraññakoṭīhi vihāramahaṁ kārentī pañcamattehi sahāyikāsatehi saddhiṁ pāsādaṁ abhiruhitvā tassa sampattiṁ disvā somanassajātā sahāyikā āha "imaṁ evarūpaṁ pāsādaṁ kārentiyā yaṁ mayā puññaṁ pasutaṁ, taṁ anumodatha, pattidānaṁ vo dammī"ti. "Aho sādhu aho sādhū"ti pasannacittā sabbāpi anumodiṁsu.

Tattha aññatarā[1] upāsikā visesato taṁ pattidānaṁ manasākāsi, sā na cirasseva kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu nibbatti. Tassā puññānubhāvena anekakūṭāgārapākāra-uyyānapokkharaṇi-ādipaṭimaṇḍitaṁ soḷasayojanāyāmavitthārubbedhaṁ attano pabhāya yojanasataṁ pharantaṁ ākāsacāriṁ mahantaṁ vimānaṁ pāturahosi. Sā gacchantīpi accharāsahassaparivārā saha vimānena gacchati. Visākhā pana mahā-upāsikā vipulapariccāgatāya saddhāsampattiyā ca Nimmānaratīsu nibbattitvā sunimmitadevarājassa aggamahesibhāvaṁ sampāpuṇi. Athāyasmā Anuruddho devacārikaṁ caranto taṁ Visākhāya sahāyikaṁ Tāvatiṁsabhavane uppannaṁ[2] disvā—

729. "Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.

730. Tassā te naccamānāya, aṅgamaṅgehi sabbaso.
Dibbā saddā niccharanti, savanīyā manoramā.

731. Tassā te naccamānāya, aṅgamaṅgehi sabbaso.
Dibbā gandhā pavāyanti, sucigandhā manoramā.

732. Vivattamānā kāyena, yā veṇīsu piḷandhanā.
Tesaṁ suyyati nigghoso, tūriye pañcaṅgike yathā.

733. Vaṭaṁsakā vātadhutā, vātena sampakampitā.
Tesaṁ suyyati nigghoso, tūriye pañcaṅgike yathā.

1. Tatraññatarā itthī (Sī) 2. Tāvatiṁsesu nibbattaṁ (Sī)

ဘိက္ခုသံဃဿ စ ဝသနာနုစ္ဆဝိကံ မဟန္တံ ပါသာဒံ တဿ ပရိဝါရပါသာဒသဟဿဉ္စ တေသံ ပရိဝါရဘာဝေန ကုဋိမဏ္ဍပစင်္ကမနာဒီနိ စ ကာရေန္တီ နဝဟိ မာသေဟိ ဝိဟာရံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ပရိနိဋ္ဌိတေ စ ဝိဟာရေ နဝဟေဝ ဟိရညကောဋီဟိ ဝိဟာရမဟံ ကာရေန္တီ ပဉ္စမတ္တေဟိ သဟာယိကာသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပါသာဒံ အဘိရုဟိတွာ တဿ သမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ သောမနဿဇာတာ သဟာယိကာ အာဟ “ဣမံ ဧဝရူပံ ပါသာဒံ ကာရေန္တိယာ ယံ မယာ ပုညံ ပသုတံ၊ တံ အနုမောဒထ၊ ပတ္တိဒါနံ ဝေါ ဒမ္မီ”တိ။ “အဟော သာဓု အဟော သာဓူ”တိ ပသန္နစိတ္တာ သဗ္ဗာပိ အနုမောဒိံသု။

တတ္ထ အညတရာ[1] ဥပါသိကာ ဝိသေသတော တံ ပတ္တိဒါနံ မနသာကာသိ၊ သာ န စိရဿေဝ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿာ ပုညာနုဘာဝေန အနေကကူဋာဂါရပါကာရဥယျာနပေါက္ခရဏိအာဒိပဋိမဏ္ဍိတံ သောဠသယောဇနာယာမဝိတ္ထာရုဗ္ဗေဓံ အတ္တနော ပဘာယ ယောဇနသတံ ဖရန္တံ အာကာသစာရိံ မဟန္တံ ဝိမာနံ ပါတုရဟောသိ။ သာ ဂစ္ဆန္တီပိ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရာ သဟ ဝိမာနေန ဂစ္ဆတိ။ ဝိသာခါ ပန မဟာဥပါသိကာ ဝိပုလပရိစ္စာဂတာယ သဒ္ဓါသမ္ပတ္တိယာ စ နိမ္မာနရတီသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ သုနိမ္မိတဒေဝရာဇဿ အဂ္ဂမဟေသိဘာဝံ သမ္ပာပုဏိ။ အထာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တံ ဝိသာခါယ သဟာယိကံ တာဝတိံသဘဝနေ ဥပ္ပန္နံ[2] ဒိသွာ—

၇၂၉။ “အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

၇၃၀။ တဿာ တေ နစ္စမာနာယ၊ အင်္ဂမင်္ဂေဟိ သဗ္ဗသော။
ဒိဗ္ဗာ သဒ္ဒါ နိစ္ဆရန္တိ၊ သဝနီယာ မနောရမာ။

၇၃၁။ တဿာ တေ နစ္စမာနာယ၊ အင်္ဂမင်္ဂေဟိ သဗ္ဗသော။
ဒိဗ္ဗာ ဂန္ဓာ ပဝါယန္တိ၊ သုစိဂန္ဓာ မနောရမာ။

၇၃၂။ ဝိဝတ္တမာနာ ကာယေန၊ ယာ ဝေဏီသု ပိဠန္ဓနာ။
တေသံ သုယျတိ နိဂ္ဃောသော၊ တူရိယေ ပဉ္စင်္ဂိကေ ယထာ။

၇၃၃။ ဝဋံသကာ ဝါတဓုတာ၊ ဝါတေန သမ္ပကမ္ပိတာ။
တေသံ သုယျတိ နိဂ္ဃောသော၊ တူရိယေ ပဉ္စင်္ဂိကေ ယထာ။

၁-တတြညတရာ ဣတ္ထီ (သီ) ၂-တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တံ (သီ)

734. Yāpi te sirasmiṁ mālā, sucigandhā manoramā.
Vāti gandho disā sabbā, rukkho Mañjūsako yathā.

735. Ghāyase taṁ sucigandhaṁ, rūpaṁ passasi amānusaṁ.
Devate pucchitācikkha, kissa kammassidaṁ phalan”ti—

imāhi gāthāhi pucchi. Sāpi tassa evaṁ byākāsi—

736. “Sāvatthiyaṁ mayhaṁ sakhī bhadante,
Saṁghassa kāresi mahāvihāraṁ.
Tatthappasannā ahamānumodiṁ,
Disvā agārañca piyañca metaṁ.

737. Tāyeva me suddhanumodanāya,
Laddhaṁ vimāna’bbhutadassaneyyaṁ.
Samantato soḷasayojanāni,
Vehāyasaṁ gacchati iddhiyā mama.

738. Kūṭāgārā nivesā me, vibhattā bhāgaso mitā.
Daddallamānā ābhanti, samantā satayojanaṁ.

739. Pokkharañño ca me ettha, puthulomanisevitā.
Acchodakā vippasannā, soṇṇavālukasanthatā.

740. Nānāpadumasañchannā, puṇḍarīkasamotatā.
Surabhī sampavāyanti, manuññā māluteritā.

741. Jambuyo panasā tālā, nāḷikeravanāni ca.
Antonivesane jātā, nānārukkhā aropimā.

742. Nānātūriyasaṅghuṭṭhaṁ, accharāgaṇaghositaṁ.
Yopi maṁ supine passe, sopi vitto siyā naro.

743. Etādisaṁ abbhutadassaneyyaṁ, vimānaṁ sabbaso pabhaṁ.
Mama kamme hi nibbattaṁ, alaṁ puññāni kātave”ti.

၇၃၄။ ယာပိ တေ သိရသ္မိံ မာလာ၊ သုစိဂန္ဓာ မနောရမာ။
ဝါတိ ဂန္ဓော ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ရုက္ခော မဉ္ဇူသကော ယထာ။

၇၃၅။ ဃာယသေ တံ သုစိဂန္ဓံ၊ ရူပံ ပဿသိ အမာနုသံ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ—

ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ။ သာပိ တဿ ဧဝံ ဗျာကာသိ—

၇၃၆။ “သာဝတ္ထိယံ မယှံ သခီ ဘဒန္တေ၊
သံဃဿ ကာရေသိ မဟာဝိဟာရံ။
တတ္ထပ္ပသန္နာ အဟမာနုမောဒိံ၊
ဒိသွာ အဂါရဉ္စ ပိယဉ္စ မေတံ။

၇၃၇။ တာယေဝ မေ သုဒ္ဓနုမောဒနာယ၊
လဒ္ဓံ ဝိမာန’ဗ္ဘုတဒဿနေယျံ။
သမန္တတော သောဠသယောဇနာနိ၊
ဝေဟာယသံ ဂစ္ဆတိ ဣဒ္ဓိယာ မမ။

၇၃၈။ ကူဋာဂါရာ နိဝေသာ မေ၊ ဝိဘတ္တာ ဘာဂသော မိတာ။
ဒဒ္ဒလ္လမာနာ အာဘန္တိ၊ သမန္တာ သတယောဇနံ။

၇၃၉။ ပေါက္ခရညော စ မေ ဧတ္ထ၊ ပုထုလောမနိသေဝိတာ။
အစ္ဆောဒကာ ဝိပ္ပသန္နာ၊ သောဏ္ဏဝါလုကသန္ထတာ။

၇၄၀။ နာနာပဒုမသဉ္ဆန္နာ၊ ပုဏ္ဍရီကသမောတတာ။
သုရဘီ သမ္ပဝါယန္တိ၊ မနုညာ မာလုတေရိတာ။

၇၄၁။ ဇမ္ဗုယော ပနသာ တာလာ၊ နာဠိကေရဝနာနိ စ။
အန္တောနိဝေသနေ ဇာတာ၊ နာနာရုက္ခာ အရောပိမာ။

၇၄၂။ နာနာတူရိယသင်္ဃုဋ္ဌံ၊ အစ္ဆရာဂဏဃောသိတံ။
ယောပိ မံ သုပိနေ ပဿေ၊ သောပိ ဝိတ္တော သိယာ နရော။

၇၄၃။ ဧတာဒိသံ အဗ္ဘုတဒဿနေယျံ၊ ဝိမာနံ သဗ္ဗသော ပဘံ။
မမ ကမ္မေ ဟိ နိဗ္ဗတ္တံ၊ အလံ ပုညာနိ ကာတဝေ”တိ။

736. Tattha **Sāvatthiyaṁ mayhaṁ sakhī bhadante, saṁghassa kāresi mahāvihāran**ti bhante Anuruddha Sāvatthiyā samīpe pācīnapasse mayhaṁ mama sakhī sahāyikā Visākhā mahā-upāsikā āgatāgataṁ cātuddisaṁ bhikkhusaṁghaṁ uddissa navahiraññakoṭipariccāgena Pubbārāmaṁ nāma mahantaṁ vihāraṁ kāresi. **Tatthappasannā ahamānumodin**ti tasmiṁ vihāre katapariyosite saṁghassa niyyādiyamāne tāya kate pattidāne "aho ṭhāne vata pariccāgo kato"ti pasannā ratanattaye kammaphale ca sañjātapasādā ahaṁ anumodiṁ. Vatthuvasena tassā anumodanāya uḷārabhāvaṁ dassetuṁ **"disvā agārañca piyañca metan"**ti āha. Sahassagabbhaṁ ativiya ramaṇīyaṁ devavimānasadisaṁ tañca agāraṁ mahantaṁ pāsādaṁ piyañca me Buddhappamukhaṁ saṁghaṁ uddissa tādisaṁ mahantaṁ dhanapariccāgaṁ disvā anumodinti yojanā.

737. **Tāyeva me suddhanumodanāyā**ti yathāvuttāya deyyadhammapariccāgābhāvena suddhāya kevalāya anumodanāyeva. **Laddhaṁ vimāna'bbhutadassaneyyan**ti mayhaṁ pubbe īdisassa abhūtapubbatāya abbhutaṁ samantabhaddakabhāvena ativiya surūpatāya[1] ca dassaneyyaṁ imaṁ vimānaṁ laddhaṁ adhigataṁ. Evaṁ tassa vimānassa abhirūpataṁ dassetvā idāni pamāṇamahattaṁ pabhāvamahattaṁ upabhogavatthumahattañca dassetuṁ **"samantato soḷasayojanānī"**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **iddhiyā mamā**ti mama puññiddhiyā.

739. **Pokkharañño**ti pokkharaṇiyo. **Puthulomanisevitā**ti dibbamacchehi upasevitā.

740. **Nānāpadumasañchannā**ti satapattasahassapattādibhedehi nānāvidhehi rattapadumehi rattakamalehi ca sañchāditā. **Puṇḍarīkasamotatā**ti nānāvidhehi setakamalehi samantato avatatā, nānārukkhā aropimā surabhī sampavāyantīti yojanā.

742. **Sopī**ti so supinadassāvīpi. **Vitto**ti tuṭṭho.

1. Piyarūpatāya (Sī)

၇၃၆။ တတ္ထ **သာဝတ္ထိယံ မယှံ သခီ ဘဒန္တေ၊ သံဃဿ ကာရေသိ မဟာဝိဟာရ**န္တိ ဘန္တေ အနုရုဒ္ဓ သာဝတ္ထိယာ သမီပေ ပါစီနပဿေ မယှံ မမ သခီ သဟာယိကာ ဝိသာခါ မဟာဥပါသိကာ အာဂတာဂတံ စာတုဒ္ဒိသံ ဘိက္ခုသံဃံ ဥဒ္ဒိဿ နဝဟိရညကောဋိပရိစ္စာဂေန ပုဗ္ဗာရာမံ နာမ မဟန္တံ ဝိဟာရံ ကာရေသိ။ **တတ္ထပ္ပသန္နာ အဟမာနုမောဒိ**န္တိ တသ္မိံ ဝိဟာရေ ကတပရိယောသိတေ သံဃဿ နိယျာဒိယမာနေ တာယ ကတေ ပတ္တိဒါနေ "အဟော ဌာနေ ဝတ ပရိစ္စာဂေါ ကတော"တိ ပသန္နာ ရတနတ္တယေ ကမ္မဖလေ စ သဉ္ဇာတပသာဒါ အဟံ အနုမောဒိံ။ ဝတ္ထုဝသေန တဿာ အနုမောဒနာယ ဥဠာရဘာဝံ ဒဿေတုံ **"ဒိသွာ အဂါရဉ္စ ပိယဉ္စ မေတ"**န္တိ အာဟ။ သဟဿဂဗ္ဘံ အတိဝိယ ရမဏီယံ ဒေဝဝိမာနသဒိသံ တဉ္စ အဂါရံ မဟန္တံ ပါသာဒံ ပိယဉ္စ မေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ သံဃံ ဥဒ္ဒိဿ တာဒိသံ မဟန္တံ ဓနပရိစ္စာဂံ ဒိသွာ အနုမောဒိန္တိ ယောဇနာ။

၇၃၇။ **တာယေဝ မေ သုဒ္ဓနုမောဒနာယာ**တိ ယထာဝုတ္တာယ ဒေယျဓမ္မပရိစ္စာဂါဘာဝေန သုဒ္ဓါယ ကေဝလာယ အနုမောဒနာယေဝ။ **လဒ္ဓံ ဝိမာန'ဗ္ဘုတဒဿနေယျ**န္တိ မယှံ ပုဗ္ဗေ ဤဒိသဿ အဘူတပုဗ္ဗတာယ အဗ္ဘုတံ သမန္တဘဒ္ဒကဘာဝေန အတိဝိယ သုရူပတာယ[1] စ ဒဿနေယျံ ဣမံ ဝိမာနံ လဒ္ဓံ အဓိဂတံ။ ဧဝံ တဿ ဝိမာနဿ အဘိရူပတံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ပမာဏမဟတ္တံ ပဘာဝမဟတ္တံ ဥပဘောဂဝတ္ထုမဟတ္တဉ္စ ဒဿေတုံ **"သမန္တတော သောဠသယောဇနာနီ"**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဣဒ္ဓိယာ မမာ**တိ မမ ပုညိဒ္ဓိယာ။

၇၃၉။ **ပေါက္ခရညော**တိ ပေါက္ခရဏိယော။ **ပုထုလောမနိသေဝိတာ**တိ ဒိဗ္ဗမစ္ဆေဟိ ဥပသေဝိတာ။

၇၄၀။ **နာနာပဒုမသဉ္ဆန္နာ**တိ သတပတ္တသဟဿပတ္တာဒိဘေဒေဟိ နာနာဝိဓေဟိ ရတ္တပဒုမေဟိ ရတ္တကမလေဟိ စ သဉ္ဆာဒိတာ။ **ပုဏ္ဍရီကသမောတတာ**တိ နာနာဝိဓေဟိ သေတကမလေဟိ သမန္တတော အဝတတာ၊ နာနာရုက္ခာ အရောပိမာ သုရဘီ သမ္ပဝါယန္တီတိ ယောဇနာ။

၇၄၂။ **သောပီ**တိ သော သုပိနဒဿာဝီပိ။ **ဝိတ္တော**တိ တုဋ္ဌော။

၁-ပိယရူပတာယ (သီ)

743. **Sabbaso pabhan**ti samantato obhāsamānaṁ. **Kamme hī**ti kammanimittaṁ. **Hī**ti nipātamattaṁ. Cetanānaṁ vā aparāparuppattiyā bahubhāvato “kammehī”ti vuttaṁ. **Alan**ti yuttaṁ. **Kātave**ti kātuṁ.

Idāni thero Visākhāya nibbattaṭṭhānaṁ kathāpetukāmo imaṁ gāthamāha—

744. “Tāyeva te suddhanumodanāya,
Laddhaṁ vimāna’bbhutadassaneyyaṁ.
Yā ceva sā dānamadāsi nārī,
Tassā gatiṁ brūhi kuhiṁ uppannā sā”ti.

744. Tattha **yā ceva sā dānamadāsi nārī**ti yassa dānassa anumodanāya tvaṁ īdisaṁ sampattiṁ paṭilabhi, taṁ dānaṁ yā ceva sā nārī adāsīti Visākhaṁ mahā-upāsikaṁ sandhāya vadati. Tāya eva devatāya tassā sampattiṁ kathāpetukāmo āha[1] “tassā gatiṁ brūhi kuhiṁ uppannā sā”ti. **Tassā gatin**ti tāya nibbattadevagatiṁ.

Idāni therena pucchitamatthaṁ dassentī āha—

745. “Yā sā ahu mayhaṁ sakhī bhadante,
Saṁghassa kāresi mahāvihāraṁ.
Viññātadhammā sā adāsi dānaṁ,
Uppannā Nimmānaratīsu devesu.

746. Pajāpatī tassa sunimmitassa,
Acintiyo kammavipāka tassā.
Yametaṁ pucchasi ‘kuhiṁ uppannā sā’ti,
Taṁ te viyākāsiṁ anaññathā ahan”ti.

745. Tattha **viññātadhammā**ti viññātasāsanadhammā, paṭividdhacatusaccadhammāti attho.

746. **Sunimmitassā**ti sunimmitassa devarājassa. **Acintiyo kammavipāka tassā**ti vibhattilopaṁ katvā niddeso, tassā mama sakhiyā

1. Tenāha (Sī)

၇၄၃။ **သဗ္ဗသော ပဘန္တိ** သမန္တတော ဩဘာသမာနံ။ **ကမ္မေ ဟီတိ** ကမ္မနိမိတ္တံ။ **ဟီတိ** နိပါတမတ္တံ။ စေတနာနံ ဝါ အပရာပရုပ္ပတ္တိယာ ဗဟုဘာဝတော “ကမ္မေဟီ”တိ ဝုတ္တံ။ **အလန္တိ** ယုတ္တံ။ **ကာတဝေတိ** ကာတုံ။

ဣဒါနိ ထေရော ဝိသာခါယ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ကထာပေတုကာမော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၄၄။ “တာယေဝ တေ သုဒ္ဓနုမောဒနာယ၊
လဒ္ဓံ ဝိမာန’ဗ္ဘုတဒဿနေယျံ။
ယာ စေဝ သာ ဒါနမဒါသိ နာရီ၊
တဿာ ဂတိံ ဗြူဟိ ကုဟိံ ဥပ္ပန္နာ သာ”တိ။

၇၄၄။ တတ္ထ **ယာ စေဝ သာ ဒါနမဒါသိ နာရီ**တိ ယဿ ဒါနဿ အနုမောဒနာယ တွံ ဤဒိသံ သမ္ပတ္တိံ ပဋိလဘိ၊ တံ ဒါနံ ယာ စေဝ သာ နာရီ အဒါသီတိ ဝိသာခံ မဟာဥပါသိကံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ တာယ ဧဝ ဒေဝတာယ တဿာ သမ္ပတ္တိံ ကထာပေတုကာမော အာဟ[၁] “တဿာ ဂတိံ ဗြူဟိ ကုဟိံ ဥပ္ပန္နာ သာ”တိ။ **တဿာ ဂတိန္တိ** တာယ နိဗ္ဗတ္တဒေဝဂတိံ။

ဣဒါနိ ထေရေန ပုစ္ဆိတမတ္ထံ ဒဿေန္တီ အာဟ—

၇၄၅။ “ယာ သာ အဟု မယှံ သခီ ဘဒန္တေ၊
သံဃဿ ကာရေသိ မဟာဝိဟာရံ။
ဝိညာတဓမ္မာ သာ အဒါသိ ဒါနံ၊
ဥပ္ပန္နာ နိမ္မာနရတီသု ဒေဝေသု။

၇၄၆။ ပဇာပတီ တဿ သုနိမ္မိတဿ၊
အစိန္တိယော ကမ္မဝိပါက တဿာ။
ယမေတံ ပုစ္ဆသိ ‘ကုဟိံ ဥပ္ပန္နာ သာ’တိ၊
တံ တေ ဝိယာကာသိံ အနညထာ အဟ”န္တိ။

၇၄၅။ တတ္ထ **ဝိညာတဓမ္မာ**တိ ဝိညာတသာသနဓမ္မာ၊ ပဋိဝိဒ္ဓစတုသစ္စဓမ္မာတိ အတ္ထော။

၇၄၆။ **သုနိမ္မိတဿာ**တိ သုနိမ္မိတဿ ဒေဝရာဇဿ။ **အစိန္တိယော ကမ္မဝိပါက တဿာ**တိ ဝိဘတ္တိလောပံ ကတွာ နိဒ္ဒေသော၊ တဿာ မမ သခိယာ

၁-တေနာဟ (သီ)

Nimmānaratīsu nibbattāya kammavipāko puññakammassa vipākabhūtā dibbasampatti acintiyā appameyyāti attho. **Anaññathā**ti aviparītaṁ yathāsabhāvato. Kathaṁ panāyaṁ tassā sampattiṁ aññātīti? Subhaddā viya Bhaddāya, Visākhāpi devadhītā imissā santikaṁ agamāsi.

Idāni devadhītā theraṁ aññesampi dānasamādapane niyojentī imāhi gāthāhi dhammaṁ desesi—

747. “Tena’haññepi samādapetha,
Saṁghassa dānāni dadātha vittā.
Dhammañca suṇātha pasannamānasā,
Sudullabho laddho manussalābho.

748. Yaṁ maggaṁ maggādhipatī adesayi[1],
Brahmassaro kañcanasannibhattaco.
Saṁghassa dānāni dadātha vittā,
Mahapphalā yattha bhavanti dakkhiṇā.

749. Ye puggalā aṭṭha sataṁ pasatthā,
Cattāri etāni yugāni honti.
Te dakkhiṇeyyā Sugatassa sāvakā,
Etesu dinnāni mahapphalāni.

750. Cattāro ca paṭipannā, cattāro ca phale ṭhitā.
Esa saṁgho ujubhūto, paññāsīlasamāhito.

751. Yajamānānaṁ manussānaṁ, puññapekkhāna pāṇinaṁ.
Karotaṁ opadhikaṁ puññaṁ, saṁghe dinnaṁ mahapphalaṁ.

752. Eso hi saṁgho vipulo mahaggato,
Esa’ppameyyo udadhīva sāgaro.
Ete hi seṭṭhā naravīrasāvakā,
Pabhaṅkarā dhammamudīrayanti.

1. Maggādhipantyadesayi (Sī)

နိမ္မာနရတီသု နိဗ္ဗတ္တာယ ကမ္မဝိပါကော ပုညကမ္မဿ ဝိပါကဘူတာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ အစိန္တိယာ အပ္ပမေယျာတိ အတ္ထော။ **အနညထာ**တိ အဝိပရီတံ ယထာသဘာဝတော။ ကထံ ပနာယံ တဿာ သမ္ပတ္တိံ အညာသီတိ? သုဘဒ္ဒါ ဝိယ ဘဒ္ဒါယ, ဝိသာခါပိ ဒေဝဓီတာ ဣမိဿာ သန္တိကံ အဂမာသိ။

ဣဒါနိ ဒေဝဓီတာ ထေရံ အညေသမ္ပိ ဒါနသမာဒပနေ နိယောဇေန္တီ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဓမ္မံ ဒေသေသိ—

၇၄၇။ “တေန’ဟညေပိ သမာဒပေထ၊
သံဃဿ ဒါနာနိ ဒဒါထ ဝိတ္တာ။
ဓမ္မဉ္စ သုဏာထ ပသန္နမာနသာ၊
သုဒုလ္လဘော လဒ္ဓေါ မနုဿလာဘော။

၇၄၈။ ယံ မဂ္ဂံ မဂ္ဂါဓိပတီ အဒေသယိ[၁]၊
ဗြဟ္မဿရော ကဉ္စနသန္နိဘတ္တစော။
သံဃဿ ဒါနာနိ ဒဒါထ ဝိတ္တာ၊
မဟပ္ဖလာ ယတ္ထ ဘဝန္တိ ဒက္ခိဏာ။

၇၄၉။ ယေ ပုဂ္ဂလာ အဋ္ဌ သတံ ပသတ္ထာ၊
စတ္တာရိ ဧတာနိ ယုဂါနိ ဟောန္တိ။
တေ ဒက္ခိဏေယျာ သုဂတဿ သာဝကာ၊
ဧတေသု ဒိန္နာနိ မဟပ္ဖလာနိ။

၇၅၀။ စတ္တာရော စ ပဋိပန္နာ၊ စတ္တာရော စ ဖလေ ဌိတာ။
ဧသ သံဃော ဥဇုဘူတော၊ ပညာသီလသမာဟိတော။

၇၅၁။ ယဇမာနာနံ မနုဿာနံ၊ ပုညပေက္ခာန ပါဏိနံ။
ကရောတံ ဩပဓိကံ ပုညံ၊ သံဃေ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။

၇၅၂။ ဧသော ဟိ သံဃော ဝိပုလော မဟဂ္ဂတော၊
ဧသ’ပ္ပမေယျော ဥဒဓီဝ သာဂရော။
ဧတေ ဟိ သေဋ္ဌာ နရဝီရသာဝကာ၊
ပဘင်္ကရာ ဓမ္မမုဒီရယန္တိ။

၁-မဂ္ဂါဓိပန္တျဒေသယိ (သီ)

753. Tesaṁ sudinnaṁ suhutaṁ suyiṭṭhaṁ,
Ye saṁghamuddissa dadanti dānaṁ.
Sā dakkhiṇā saṁghagatā patiṭṭhitā,
Mahapphalā lokavidūna[1] vaṇṇitā.

754. Etādisaṁ yaññamanussarantā,
Ye vedajātā vicaranti loke.
Vineyya maccheramalaṁ samūlaṁ,
Aninditā saggamupenti ṭhānan"ti.

747. Tattha **tenaha'ññepī**ti tenahi aññepi. **Tenā**ti ca tena kāraṇena, **hī**ti nipātamattaṁ. "Samādapethā"ti vatvā samādapanākāraṁ dassetuṁ **"saṁghassa dānāni dadāthā"**ti-ādi vuttaṁ. Aṭṭhahi akkhaṇehi vajjitaṁ manussabhāvaṁ sandhāyāha **"sudullabho laddho manussalābho"**ti. Tattha aṭṭha akkhaṇā nāma tayo apāyā arūpā asaññasattā paccantadeso indriyānaṁ vekallaṁ niyatamicchādiṭṭhikatā apātubhāvo Buddhassāti.

748. **Yaṁ maggan**ti yaṁ khettavisese kataṁ dānaṁ, taṁ ekantena sugatisampāpanato sugatigāmimaggaṁ apāyamaggato jaṅghamaggādito ca ativiya seṭṭhabhāvena maggādhipanti[2] katvā. Dānampi hi saddhāhiriyo viya "devalokagāmimaggo"ti vuccati. Yathāha—

"Saddhā hiriyaṁ kusalañca dānaṁ,
Dhammā ete sappurisānuyātā.
Etaṁ hi maggaṁ diviyaṁ vadanti,
Etena hi gacchati devalokan"ti[3].

"Maggādhipatī"ti vā pāṭho, tassa ariyamaggena sadevakassa lokassa adhipatibhūto Satthāti attho aṭṭhabbo. **Saṁghassa dānāni dadāth**āti-ādinā punapi dakkhiṇeyyesu dānasaṁvibhāge niyojentī āha.

---

1. Lokavidūhi (Ka) 2. Maggādhipatīti (Ka) 3. Aṁ 3. 68; Abhi 4. 255 piṭṭhesu.

၇၅၃။ တေသံ သုဒိန္နံ သုဟုတံ သုယိဋ္ဌံ၊
ယေ သံဃမုဒ္ဒိဿ ဒဒန္တိ ဒါနံ။
သာ ဒက္ခိဏာ သံဃဂတာ ပတိဋ္ဌိတာ၊
မဟပ္ဖလာ လောကဝိဒူန[1] ဝဏ္ဏိတာ။

၇၅၄။ ဧတာဒိသံ ယညမနုဿရန္တာ၊
ယေ ဝေဒဇာတာ ဝိစရန္တိ လောကေ။
ဝိနေယျ မစ္ဆေရမလံ သမူလံ၊
အနိန္ဒိတာ သဂ္ဂမုပေန္တိ ဌာန”န္တိ။

၇၄၇။ တတ္ထ **တေနဟ’ညေပီ**တိ တေနဟိ အညေပိ။ **တေနာ**တိ စ တေန ကာရဏေန၊ **ဟီ**တိ နိပါတမတ္တံ။ “သမာဒပေထာ”တိ ဝတွာ သမာဒပနာကာရံ ဒဿေတုံ “**သံဃဿ ဒါနာနိ ဒဒါထာ**”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ အဋ္ဌဟိ အက္ခဏေဟိ ဝဇ္ဇိတံ မနုဿဘာဝံ သန္ဓာယာဟ “**သုဒုလ္လဘော လဒ္ဓေါ မနုဿလာဘော**”တိ။ တတ္ထ အဋ္ဌ အက္ခဏာ နာမ တယော အပါယာ အရူပါ အသညသတ္တာ ပစ္စန္တဒေသော ဣန္ဒြိယာနံ ဝေကလ္လံ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကတာ အပါတုဘာဝေါ ဗုဒ္ဓဿာတိ။

၇၄၈။ **ယံ မဂ္ဂန္တိ** ယံ ခေတ္တဝိသေသေ ကတံ ဒါနံ၊ တံ ဧကန္တေန သုဂတိသမ္ပာပနတော သုဂတိဂါမိမဂ္ဂံ အပါယမဂ္ဂတော ဇင်္ဃမဂ္ဂါဒိတော စ အတိဝိယ သေဋ္ဌဘာဝေန မဂ္ဂါဓိပန္တိ[2] ကတွာ။ ဒါနမ္ပိ ဟိ သဒ္ဓါဟိရိယော ဝိယ “ဒေဝလောကဂါမိမဂ္ဂေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ—

“သဒ္ဓါ ဟိရိယံ ကုသလဉ္စ ဒါနံ၊
ဓမ္မာ ဧတေ သပ္ပုရိသာနုယာတာ။
ဧတံ ဟိ မဂ္ဂံ ဒိဝိယံ ဝဒန္တိ၊
ဧတေန ဟိ ဂစ္ဆတိ ဒေဝလောက”န္တိ[3]။

“မဂ္ဂါဓိပတီ”တိ ဝါ ပါဌော၊ တဿ အရိယမဂ္ဂေန သဒေဝကဿ လောကဿ အဓိပတိဘူတော သတ္ထာတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **သံဃဿ ဒါနာနိ ဒဒါထာ**တိအာဒိနာ ပုနပိ ဒက္ခိဏေယျေသု ဒါနသံဝိဘာဂေ နိယောဇေန္တီ အာဟ။

၁-လောကဝိဒူဟိ (က) ၂-မဂ္ဂါဓိပတီတိ (က)
၃-အံ ၃-၆၈၊ အဘိ ၄-၂၅၅-ပိဋ္ဌေသု။

749. Idāni taṁ dakkhiṇeyyaṁ ariyasaṁghaṁ sarūpato dassentī **"ye puggalā aṭṭha sataṁ pasatthā"**ti gāthamāha. Tattha **ye**ti aniyamitaniddeso. **Puggalā**ti sattā. **Aṭṭhā**ti tesaṁ gaṇanaparicchedo. Te hi cattāro ca paṭipannā cattāro ca phale ṭhitāti aṭṭha honti. **Sataṁ pasatthā**ti sappurisehi Buddhapaccekabuddhasāvakehi aññehi ca devamanussehi pasatthā. Kasmā? Sahajātasīlādiguṇayogato. Tesaṁ hi campakabakulakusumādīnaṁ viya sahajātavaṇṇagandhādayo sahajātasīlasamādhi-ādayo guṇā, tena te vaṇṇagandhādisampannāni viya pupphāni devamanussānaṁ sataṁ piyā manāpā pāsaṁsiyā ca honti. Tena vuttaṁ "ye puggalā aṭṭha sataṁ pasatthā"ti. Te pana saṅkhepato sotāpattimaggaṭṭho phalaṭṭhoti ekaṁ yugaṁ, evaṁ yāva arahattamaggaṭṭho phalaṭṭhoti ekaṁ yuganti cattāri yugāni honti. Tenāha **"cattāri etāni yugāni hontite dakkhiṇeyyā"**ti. **Te**ti pubbe aniyamato uddiṭṭhānaṁ niyametvā dassanaṁ. Te hi sabbepi kammaṁ kammaphalañca saddahitvā dātabbadeyyadhammasaṅkhātaṁ dakkhiṇaṁ arahantīti dakkhiṇeyyā guṇavisesayogena dānassa mahapphalabhāvasādhanato. **Sugatassa sāvakā**ti Sammāsambuddhassa dhammasavanante ariyāya jātiyā jātatāya taṁ dhammaṁ suṇantīti sāvakā. **Etesu dinnāni mahapphalānī**ti etesu Sugatassa sāvakesu appakānipi dānāni dinnāni paṭiggāhakato dakkhiṇāvisuddhiyā mahapphalāni honti. Tenāha Bhagavā "yāvatā bhikkhave saṁghā vā gaṇā vā, Tathāgatasāvakasaṁgho tesaṁ aggamakkhāyatī"ti-ādi[1].

750. **Cattāro ca paṭipannā**ti-ādi heṭṭhā vuttatthameva.

Idha pana āyasmā Anuruddho attanā devatāya ca vuttamatthaṁ manussalokaṁ āgantvā Bhagavato ārocesi. Bhagavā tamatthaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Vihāravimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Aṁ 1. 343; Aṁ 2. 30; Khu 1. 254 piṭṭhesu.

၇၄၉။ ဣဒါနိ တံ ဒက္ခိဏေယျံ အရိယသံဃံ သရူပတော ဒဿေန္တီ **"ယေ ပုဂ္ဂလာ အဋ္ဌ သတံ ပသတ္ထာ"**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ယေ**တိ အနိယမိတနိဒ္ဒေသော။ **ပုဂ္ဂလာ**တိ သတ္တာ။ **အဋ္ဌာ**တိ တေသံ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ။ တေ ဟိ စတ္တာရော စ ပဋိပန္နာ စတ္တာရော စ ဖလေ ဌိတာတိ အဋ္ဌ ဟောန္တိ။ **သတံ ပသတ္ထာ**တိ သပ္ပုရိသေဟိ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကေဟိ အညေဟိ စ ဒေဝမနုဿေဟိ ပသတ္ထာ။ ကသ္မာ? သဟဇာတသီလာဒိဂုဏယောဂတော။ တေသံ ဟိ စမ္ပကဗကုလကုသုမာဒီနံ ဝိယ သဟဇာတဝဏ္ဏဂန္ဓာဒယော သဟဇာတသီလသမာဓိအာဒယော ဂုဏာ၊ တေန တေ ဝဏ္ဏဂန္ဓာဒိသမ္ပန္နာနိ ဝိယ ပုပ္ဖါနိ ဒေဝမနုဿာနံ သတံ ပိယာ မနာပါ ပါသံသိယာ စ ဟောန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ "ယေ ပုဂ္ဂလာ အဋ္ဌ သတံ ပသတ္ထာ"တိ။ တေ ပန သင်္ခေပတော သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌော ဖလဋ္ဌောတိ ဧကံ ယုဂံ, ဧဝံ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌော ဖလဋ္ဌောတိ ဧကံ ယုဂန္တိ စတ္တာရိ ယုဂါနိ ဟောန္တိ။ တေနာဟ **"စတ္တာရိ ဧတာနိ ယုဂါနိ ဟောန္တိ တေ ဒက္ခိဏေယျာ"**တိ။ **တေ**တိ ပုဗ္ဗေ အနိယမတော ဥဒ္ဒိဋ္ဌာနံ နိယမေတွာ ဒဿနံ။ တေ ဟိ သဗ္ဗေပိ ကမ္မံ ကမ္မဖလဉ္စ သဒ္ဒဟိတွာ ဒါတဗ္ဗဒေယျဓမ္မသင်္ခါတံ ဒက္ခိဏံ အရဟန္တီတိ ဒက္ခိဏေယျာ ဂုဏဝိသေသယောဂေန ဒါနဿ မဟပ္ဖလဘာဝသာဓနတော။ **သုဂတဿ သာဝကာ**တိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဓမ္မဿဝနန္တေ အရိယာယ ဇာတိယာ ဇာတတာယ တံ ဓမ္မံ သုဏန္တီတိ သာဝကာ။ **ဧတေသု ဒိန္နာနိ မဟပ္ဖလာနီ**တိ ဧတေသု သုဂတဿ သာဝကေသု အပ္ပကာနိပိ ဒါနာနိ ဒိန္နာနိ ပဋိဂ္ဂါဟကတော ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိယာ မဟပ္ဖလာနိ ဟောန္တိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ "ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ သံဃာ ဝါ ဂဏာ ဝါ၊ တထာဂတသာဝကသံဃော တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတီ"တိအာဒိ[1]။

၇၅၀။ **စတ္တာရော စ ပဋိပန္နာ**တိအာဒိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။

ဣဓ ပန အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ အတ္တနာ ဒေဝတာယ စ ဝုတ္တမတ္ထံ မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ တမတ္ထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

ဝိဟာရဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အံ ၁-၃၄၃၊ အံ ၂-၃၀၊ ခု ၁-၂၅၄-ပိဋ္ဌေသု။

7. Caturitthivimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Caturitthivimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavati Sāvatthiyaṁ viharante āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayena devacārikaṁ caranto Tāvatiṁsabhavanaṁ gato. So tattha paṭipāṭiyā ṭhitesucatūsu vimānesu catasso devadhītaro paccekaṁ accharāsahassaparivārā dibbasampattiṁ anubhavantiyo disvā tāhi pubbe katakammaṁ pucchanto—

755. "Abhikkantena vaṇṇena -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti—

imāhi gāthāhi paṭipāṭiyā pucchi. Tāpi tassa pucchānantaraṁ paṭipāṭiyā byākariṁsu. Taṁ dassetuṁ—

758. "Sā devatā attamanā -pa-
Yassa kammassidaṁ phalan"ti—

ayaṁ gāthā vuttā.

Tā kira Kassapassa Bhagavato kāle Esikānāmake raṭṭhe Paṇṇakate nāma nagare kulagehe nibbattā vayappattā tasmiṁyeva nagare patikulaṁ gatā samaggavāsaṁ vasanti. Tāsu ekā aññataraṁ piṇḍacārikaṁ bhikkhuṁ disvā pasannacittā indīvarakalāpaṁ adāsi, aparā aññassa nīluppalahatthakaṁ[1] adāsi, aparā padumahatthakaṁ adāsi, aparā sumanamakuḷāni adāsi. Tā aparena samayena kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane[2] nibbattiṁsu, tāsaṁ accharāsahassaṁ parivāro ahosi. Tā tattha yāvatāyukaṁ dibbasampattiṁ anubhavitvā tato cutā tasseva kammassa vipākāvasesena aparāparaṁ tattheva saṁsarantiyo imasmiṁ Buddhuppāde tattheva uppannā vuttanayena āyasmatā Mahāmoggallānena pucchitā. Tāsu ekā attanā kataṁ pubbakammaṁ therassa kathentī—

1. Nīluppalakalāpaṁ (Sī)
2. Tāvatiṁsesu (Sī, I)

၇-စတုရိတ္ထိဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ စတုရိတ္ထိဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တာဝတိံသဘဝနံ ဂတော။ သော တတ္ထ ပဋိပါဋိယာ ဌိတေသု စတူသု ဝိမာနေသု စတဿော ဒေဝဓီတရော ပစ္စေကံ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တိယော ဒိသွာ တာဟိ ပုဗ္ဗေ ကတကမ္မံ ပုစ္ဆန္တော—

၇၅၅။ "အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန။ ပ ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ—

ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပဋိပါဋိယာ ပုစ္ဆိ။ တာပိ တဿ ပုစ္ဆာနန္တရံ ပဋိပါဋိယာ ဗျာကရိံသု။ တံ ဒဿေတုံ—

၇၅၈။ "သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ။ ပ ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ"န္တိ—

အယံ ဂါထာ ဝုတ္တာ။

တာ ကိရ ကဿပဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဧသိကာနာမကေ ရဋ္ဌေ ပဏ္ဏကတေ နာမ နဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တာ ဝယပ္ပတ္တာ တသ္မိံယေဝ နဂရေ ပတိကုလံ ဂတာ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသန္တိ။ တာသု ဧကာ အညတရံ ပိဏ္ဍစာရိကံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တာ ဣန္ဒီဝရကလာပံ အဒါသိ၊ အပရာ အညဿ နီလုပ္ပလဟတ္ထကံ[1] အဒါသိ၊ အပရာ ပဒုမဟတ္ထကံ အဒါသိ၊ အပရာ သုမနမကုဠာနိ အဒါသိ။ တာ အပရေန သမယေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ[2] နိဗ္ဗတ္တိံသု၊ တာသံ အစ္ဆရာသဟဿံ ပရိဝါရော အဟောသိ။ တာ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ တတော စုတာ တဿေဝ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသေန အပရာပရံ တတ္ထေဝ သံသရန္တိယော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ တတ္ထေဝ ဥပ္ပန္နာ ဝုတ္တနယေန အာယသ္မတာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတာ။ တာသု ဧကာ အတ္တနာ ကတံ ပုဗ္ဗကမ္မံ ထေရဿ ကထေန္တီ—

၁-နီလုပ္ပလကလာပံ (သီ)
၂-တာဝတိံသေသု (သီ၊ ဣ)

759. "Indīvarānaṁ hatthakaṁ ahamadāsiṁ,
Bhikkhuno piṇḍāya carantassa.
Esikānaṁ uṇṇatasmiṁ,
Nagaravare Paṇṇakate ramme.

760. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti—

āha. Aparā—

766. "Nīluppalahatthakaṁ ahamadāsiṁ,
Bhikkhuno piṇḍāya carantassa.
Esikānaṁ uṇṇatasmiṁ,
Nagaravare Paṇṇakate ramme.

767. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti—

āha. Aparā—

773. "Odātamūlakaṁ haritapattaṁ,
Udakasmiṁ sare jātaṁ ahamadāsiṁ.
Bhikkhuno piṇḍāya carantassa,
Esikānaṁ uṇṇatasmiṁ.
Nagaravare Paṇṇakate ramme.

774. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti—

āha. Aparā—

780. "Ahaṁ Sumanā sumanassa sumanamakuḷāni,
Dantavaṇṇāni ahamadāsiṁ.
Bhikkhuno piṇḍāya carantassa,
Esikānaṁ uṇṇatasmiṁ.
Nagaravare Paṇṇakate ramme.

၇၅၉။ "ဣန္ဒီဝရာနံ ဟတ္ထကံ အဟမဒါသိံ၊
ဘိက္ခုနော ပိဏ္ဍာယ စရန္တဿ။
ဧသိကာနံ ဥဏ္ဏတသ္မိံ၊
နဂရဝရေ ပဏ္ဏကတေ ရမ္မေ။

၇၆၀။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ—

အာဟ။ အပရာ—

၇၆၆။ "နီလုပ္ပလဟတ္ထကံ အဟမဒါသိံ၊
ဘိက္ခုနော ပိဏ္ဍာယ စရန္တဿ။
ဧသိကာနံ ဥဏ္ဏတသ္မိံ၊
နဂရဝရေ ပဏ္ဏကတေ ရမ္မေ။

၇၆၇။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ—

အာဟ။ အပရာ—

၇၇၃။ "ဩဒါတမူလကံ ဟရိတပတ္တံ၊
ဥဒကသ္မိံ သရေ ဇာတံ အဟမဒါသိံ။
ဘိက္ခုနော ပိဏ္ဍာယ စရန္တဿ၊
ဧသိကာနံ ဥဏ္ဏတသ္မိံ။
နဂရဝရေ ပဏ္ဏကတေ ရမ္မေ။

၇၇၄။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ—

အာဟ။ အပရာ—

၇၈၀။ "အဟံ သုမနာ သုမနဿ သုမနမကုဠာနိ၊
ဒန္တဝဏ္ဏာနိ အဟမဒါသိံ။
ဘိက္ခုနော ပိဏ္ဍာယ စရန္တဿ၊
ဧသိကာနံ ဥဏ္ဏတသ္မိံ။
နဂရဝရေ ပဏ္ဏကတေ ရမ္မေ။

781. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

āha.

759. Tattha **indīvarānaṁ hatthakan**ti uddālakapupphahatthaṁ vātaghātakapupphakalāpaṁ. **Esikānan**ti Esikāraṭṭhassa. **Uṇṇatasmiṁ nagaravare**ti uṇṇate bhūmipadese niviṭṭhe meghodaraṁ lihantehi[1] viya accuggatehi pāsādakūṭāgārādīhi uṇṇate uttamanagare. **Paṇṇakate**ti evaṁnāmake nagare.

766. **Nīluppalahatthakan**ti kuvalayakalāpaṁ.

773. **Odātamūlakan**ti setamūlaṁ, bhisamūlānaṁ dhavalatāya vuttaṁ, padumakalāpaṁ sandhāya vadati. Tenāha “haritapattan”ti-ādi. Tattha **haritapattan**ti nīlapattaṁ. Avijahitamakuḷapattassa hi padumassa bāhirapattāni haritavaṇṇāni eva honti. **Udakasmiṁ sare jātan**ti sare udakamhi jātaṁ, saroruhanti attho.

780. **Sumanā**ti evaṁnāmā. **Sumanassā**ti sundaracittassa. **Sumanamakuḷānī**ti jātisumanapupphamakuḷāni. **Dantavaṇṇānī**ti sajjukaṁ ullikhitahatthidantasadisavaṇṇāni.

Evaṁ tāhi attanā katakamme kathite thero tāsaṁ anupubbiṁ kathaṁ kathetvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne tā sabbāpi sahaparivārā sotāpannā ahesuṁ. Thero taṁ pavattiṁ manussalokaṁ āgantvā Bhagavato ārocesi. Bhagavā tamatthaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya dhammaṁ desesi, sā dhammadesanā mahājanassa sātthikā jātāti.

Caturitthivimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Meghānaṁ pariyantehi (Ka)

၇၈၁။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

အာဟ။

၇၅၉။ တတ္ထ **ဣန္ဒီဝရာနံ ဟတ္ထက**န္တိ ဥဒ္ဒါလကပုပ္ဖဟတ္ထံ ဝါတဃာတကပုပ္ဖကလာပံ။ **ဧသိကာန**န္တိ ဧသိကာရဋ္ဌဿ။ **ဥဏ္ဏတသ္မိံ နဂရဝရေ**တိ ဥဏ္ဏတေ ဘူမိပဒေသေ နိဝိဋ္ဌေ မေဃောဒရံ လိဟန္တေဟိ[1] ဝိယ အစ္စုဂ္ဂတေဟိ ပါသာဒကူဋာဂါရာဒီဟိ ဥဏ္ဏတေ ဥတ္တမနဂရေ။ **ပဏ္ဏကတေ**တိ ဧဝံနာမကေ နဂရေ။

၇၆၆။ **နီလုပ္ပလဟတ္ထက**န္တိ ကုဝလယကလာပံ။

၇၇၃။ **ဩဒါတမူလက**န္တိ သေတမူလံ၊ ဘိသမူလာနံ ဓဝလတာယ ဝုတ္တံ၊ ပဒုမကလာပံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ တေနာဟ “ဟရိတပတ္တ”န္တိအာဒိ။ တတ္ထ **ဟရိတပတ္တ**န္တိ နီလပတ္တံ။ အဝိဇဟိတမကုဠပတ္တဿ ဟိ ပဒုမဿ ဗာဟိရပတ္တာနိ ဟရိတဝဏ္ဏာနိ ဧဝ ဟောန္တိ။ **ဥဒကသ္မိံ သရေ ဇာတ**န္တိ သရေ ဥဒကမှိ ဇာတံ၊ သရောရုဟန္တိ အတ္ထော။

၇၈၀။ **သုမနာ**တိ ဧဝံနာမာ။ **သုမနဿာ**တိ သုန္ဒရစိတ္တဿ။ **သုမနမကုဠာနီ**တိ ဇာတိသုမနပုပ္ဖမကုဠာနိ။ **ဒန္တဝဏ္ဏာနီ**တိ သဇ္ဇုကံ ဥလ္လိခိတဟတ္ထိဒန္တသဒိသဝဏ္ဏာနိ။

ဧဝံ တာဟိ အတ္တနာ ကတကမ္မေ ကထိတေ ထေရော တာသံ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ တာ သဗ္ဗာပိ သဟပရိဝါရာ သောတာပန္နာ အဟေသုံ။ ထေရော တံ ပဝတ္တိံ မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ တမတ္ထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဓမ္မဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

စတုရိတ္ထိဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-မေဃာနံ ပရိယန္တေဟိ (က)

8. Ambavimānavaṇṇanā

Dibbaṁ te ambavanaṁ rammanti Ambavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena Sāvatthiyaṁ aññatarā upāsikā āvāsadānassa mahapphalataṁ mahānisaṁsatañca sutvā chandajātā Bhagavantaṁ abhivādetvā evamāha “ahaṁ bhante ekaṁ āvāsaṁ kāretukāmā, icchāmi tādisaṁ okāsaṁ, ācikkhatū”ti. Bhagavā bhikkhū āṇāpesi, bhikkhū tassā okāsaṁ dassesuṁ[1]. Sā tattha ramaṇīyaṁ āvāsaṁ kāretvā tassa samantato ambarukkhe ropesi, so āvāso samantato ambapantīhi parikkhitto chāyūdakasampanno muttājālasadisavālukākiṇṇapaṇḍarabhūmibhāgo ativiya manoharo ahosi. Sā taṁ vihāraṁ nānāvaṇṇehi vatthehi pupphadāmagandhadāmādīhi ca devavimānaṁ viya alaṅkaritvā telapadīpaṁ āropetvā ambarukkhe ca ahatehi vatthehi veṭhetvā saṁghassa niyyādesi.

Sā aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatti, tassā mahantaṁ vimānaṁ pāturahosi ambavanaparikkhittaṁ. Sā tattha accharāgaṇaparivāritā dibbasampattiṁ anubhavati[2]. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno upagantvā imāhi gāthāhi pucchi—

783. “Dibbaṁ te ambavanaṁ rammaṁ, pāsādettha mahallako.
Nānātūriyasaṅghuṭṭho, accharāgaṇaghosito.

784. Padīpo cettha jalati, niccaṁ sovaṇṇayo mahā.
Dussaphalehi rukkhehi, samantā parivārito.

785. Kena te’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

787. Sā devatā attamanā -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

788. “Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Purimāya jātiyā manussaloke.
Vihāraṁ saṁghassa kāresiṁ,
Ambehi parivāritaṁ.

1. Ārocesuṁ (Ka) 2. Paccanubhoti (Sī, I)

၈-အမ္ဗဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဒိဗ္ဗံ တေ အမ္ဗဝနံ ရမ္မန္တိ အမ္ဗဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန သာဝတ္ထိယံ အညတရာ ဥပါသိကာ အာဝါသဒါနဿ မဟပ္ဖလတံ မဟာနိသံသတဉ္စ သုတွာ ဆန္ဒဇာတာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဧဝမာဟ “အဟံ ဘန္တေ ဧကံ အာဝါသံ ကာရေတုကာမာ၊ ဣစ္ဆာမိ တာဒိသံ ဩကာသံ, အာစိက္ခတူ”တိ။ ဘဂဝါ ဘိက္ခူ အာဏာပေသိ၊ ဘိက္ခူ တဿာ ဩကာသံ ဒဿေသုံ[1]။ သာ တတ္ထ ရမဏီယံ အာဝါသံ ကာရေတွာ တဿ သမန္တတော အမ္ဗရုက္ခေ ရောပေသိ၊ သော အာဝါသော သမန္တတော အမ္ဗပန္တီဟိ ပရိက္ခိတ္တော ဆာယူဒကသမ္ပန္နော မုတ္တာဇာလသဒိသဝါလုကာကိဏ္ဏပဏ္ဍရဘူမိဘာဂေါ အတိဝိယ မနောဟရော အဟောသိ။ သာ တံ ဝိဟာရံ နာနာဝဏ္ဏေဟိ ဝတ္ထေဟိ ပုပ္ဖဒါမဂန္ဓဒါမာဒီဟိ စ ဒေဝဝိမာနံ ဝိယ အလင်္ကရိတွာ တေလပဒီပံ အာရောပေတွာ အမ္ဗရုက္ခေ စ အဟတေဟိ ဝတ္ထေဟိ ဝေဌေတွာ သံဃဿ နိယျာဒေသိ။

သာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿာ မဟန္တံ ဝိမာနံ ပါတုရဟောသိ အမ္ဗဝနပရိက္ခိတ္တံ။ သာ တတ္ထ အစ္ဆရာဂဏပရိဝါရိတာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝတိ[2]။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဥပဂန္တွာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၇၈၃။ “ဒိဗ္ဗံ တေ အမ္ဗဝနံ ရမ္မံ၊ ပါသာဒေတ္ထ မဟလ္လကော။
နာနာတူရိယသင်္ဃုဋ္ဌော၊ အစ္ဆရာဂဏဃောသိတော။

၇၈၄။ ပဒီပေါ စေတ္ထ ဇလတိ၊ နိစ္စံ သောဝဏ္ဏယော မဟာ။
ဒုဿဖလေဟိ ရုက္ခေဟိ၊ သမန္တာ ပရိဝါရိတော။

၇၈၅။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၇၈၇။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၇၈၈။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ပုရိမာယ ဇာတိယာ မနုဿလောကေ။
ဝိဟာရံ သံဃဿ ကာရေသိံ၊
အမ္ဗေဟိ ပရိဝါရိတံ။

၁-အာရောစေသုံ (က) ၂-ပစ္စနုဘောတိ (သီ၊ ဣ)

789. Pariyosite vihāre, kārente niṭṭhite mahe.
Ambehi chādayitvāna[1], katvā dussamaye phale.

790. Padīpaṁ tattha jāletvā, bhojayitvā gaṇuttamaṁ.
Niyyādesiṁ taṁ saṁghassa, pasannā sehi pāṇibhi.

791. Tena me ambavanaṁ rammaṁ, pāsādettha mahallako.
Nānātūriyasaṅghuṭṭho, accharāgaṇaghosito.

792. Padīpo cettha jalati, niccaṁ sovaṇṇayo mahā.
Dussaphalehi rukkhehi, samantā parivārito.

793. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti—

sā devatā byākāsi.

783. Tattha **mahallako**ti mahanto āyāmavitthārehi ubbedhena ca vipulo, uḷāratamoti attho. **Accharāgaṇaghosito**ti taṁ pamodituṁ saṅgītivasena ceva piyasallāpavasena ca accharāsaṁghena samugghosito.

784. **Padīpo cettha jalatī**ti sūriyarasmisamujjalakiraṇavitāno ratanappadīpo ca ettha etasmiṁ pāsāde abhijalati. **Dussaphalehī**ti dussāni phalāni etesanti dussaphalā, tehi, samuggiriyamānadibbavatthehīti attho.

789. **Kārente niṭṭhite mahe**ti katapariyositassa vihārassa mahe pūjāya karīyamānāya ca. **Katvā dussamaye phale**ti dusseyeva tesaṁ ambānaṁ phalaṁ katvā.

790. **Gaṇuttaman**ti gaṇānaṁ uttamaṁ Bhagavato sāvakasaṁghaṁ. **Niyyādesin**ti sampaṭicchāpesiṁ, adāsinti attho. Sesaṁ vuttanayameva.

Ambavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Ambe acchādayitvāna (Sī), ambehacchādayitvāna (I)

၇၈၉။ ပရိယောသိတေ ဝိဟာရေ၊ ကာရေန္တေ နိဋ္ဌိတေ မဟေ။
အမ္ဗေဟိ ဆာဒယိတွာန[1]၊ ကတွာ ဒုဿမယေ ဖလေ။

၇၉၀။ ပဒီပံ တတ္ထ ဇာလေတွာ၊ ဘောဇယိတွာ ဂဏုတ္တမံ။
နိယျာဒေသိံ တံ သံဃဿ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

၇၉၁။ တေန မေ အမ္ဗဝနံ ရမ္မံ၊ ပါသာဒေတ္ထ မဟလ္လကော။
နာနာတူရိယသံဃုဋ္ဌော၊ အစ္ဆရာဂဏဃောသိတော။

၇၉၂။ ပဒီပေါ စေတ္ထ ဇလတိ၊ နိစ္စံ သောဝဏ္ဏယော မဟာ။
ဒုဿဖလေဟိ ရုက္ခေဟိ၊ သမန္တာ ပရိဝါရိတော။

၇၉၃။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ—

သာ ဒေဝတာ ဗျာကာသိ။

၇၈၃။ တတ္ထ **မဟလ္လကော**တိ မဟန္တော အာယာမဝိတ္ထာရေဟိ ဥဗ္ဗေဓေန စ ဝိပုလော၊ ဥဠာရတမောတိ အတ္ထော။ **အစ္ဆရာဂဏဃောသိတော**တိ တံ ပမောဒိတုံ သင်္ဂီတိဝသေန စေဝ ပိယသလ္လာပဝသေန စ အစ္ဆရာသံဃေန သမုဂ္ဃောသိတော။

၇၈၄။ **ပဒီပေါ စေတ္ထ ဇလတီ**တိ သူရိယရသ္မိသမုဇ္ဇလကိရဏဝိတာနော ရတနပ္ပဒီပေါ စ ဧတ္ထ ဧတသ္မိံ ပါသာဒေ အဘိဇလတိ။ **ဒုဿဖလေဟီ**တိ ဒုဿာနိ ဖလာနိ ဧတေသန္တိ ဒုဿဖလာ၊ တေဟိ၊ သမုဂ္ဂိရိယမာနဒိဗ္ဗဝတ္ထေဟီတိ အတ္ထော။

၇၈၉။ **ကာရေန္တေ နိဋ္ဌိတေ မဟေ**တိ ကတပရိယောသိတဿ ဝိဟာရဿ မဟေ ပူဇာယ ကရီယမာနာယ စ။ **ကတွာ ဒုဿမယေ ဖလေ**တိ ဒုဿေယေဝ တေသံ အမ္ဗာနံ ဖလံ ကတွာ။

၇၉၀။ **ဂဏုတ္တမ**န္တိ ဂဏာနံ ဥတ္တမံ ဘဂဝတော သာဝကသံဃံ။ **နိယျာဒေသိ**န္တိ သမ္ပဋိစ္ဆာပေသိံ၊ အဒါသိန္တိ အတ္ထော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

အမ္ဗဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အမ္ဗေ အစ္ဆာဒယိတွာန (သီ)၊ အမ္ဗေဟစ္ဆာဒယိတွာန (ဣ)

9. Pītavimānavaṇṇanā

Pītavatthe pītadhajeti Pītavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavati parinibbute raññā Ajātasattunā attanā paṭiladdhā Bhagavato sarīradhātuyo gahetvā thūpe ca mahe ca kate Rājagahavāsinī aññatarā upāsikā pātova katasarīrapaṭijagganā “Satthu thūpaṁ pūjessāmī”ti yathāladdhāni cattāri kosātakīpupphāni gahetvā saddhāvegena samussāhitamānasā maggaparissayaṁ anupadhāretvāva thūpābhimukhī gacchati. Atha naṁ taruṇavacchā gāvī abhidhāvantī vegena āpatitvā siṅgena paharitvā jīvitakkhayaṁ pāpesi. Sā tāvadeva Tāvatiṁsabhavane nibbattantī Sakkassa devarañño uyyānakīḷāya gacchantassa parivārabhūtānaṁ aḍḍhatiyānaṁ nāṭakakoṭīnaṁ majjhe attano sarīrapabhāya tā sabbā abhibhavantī saha rathena pāturahosi. Taṁ disvā Sakko devarājā vimhitacitto acchariyabbhutajāto “kīdisena nu kho oḷārikena kammunā ayaṁ edisiṁ sumahatiṁ deviddhimupāgatā”ti taṁ imāhi gāthāhi pucchi—

795. “Pītavatthe pītadhaje, pītālaṅkārabhūsite.
Pītacandanalittaṅge, pīta-uppalamālinī.

796. Pītapāsādasayane, pītāsane pītabhājane.
Pītachatte pītarathe, pītasse pītabījane.

797. Kiṁ kammamakarī bhadde, pubbe mānusake bhave.
Devate pucchitācikkha, kissa kammassidaṁ phalan”ti.

Sāpissa imāhi gāthāhi byākāsi—

798. “Kosātakī nāma lata’tthi bhante,
Tittikā anabhicchitā.
Tassā cattāri pupphāni,
Thūpaṁ abhihariṁ ahaṁ.

799. Satthu sarīramuddissa, vippasannena cetasā.
Nāssa maggaṁ avekkhissaṁ, na taggamanasā[1] satī.

---

1. Tadaggamanasā (Sī)

၉-ပီတဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ပီတဝတ္ထေ ပီတဓဇေတိ ပီတဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ပရိနိဗ္ဗုတေ ရညာ အဇာတသတ္တုနာ အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓါ ဘဂဝတော သရီရဓာတုယော ဂဟေတွာ ထူပေ စ မဟေ စ ကတေ ရာဇဂဟဝါသိနီ အညတရာ ဥပါသိကာ ပါတောဝ ကတသရီရပဋိဇဂ္ဂနာ “သတ္ထု ထူပံ ပူဇေဿာမီ”တိ ယထာလဒ္ဓါနိ စတ္တာရိ ကောသာတကီပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ သဒ္ဓါဝေဂေန သမုဿာဟိတမာနသာ မဂ္ဂပရိဿယံ အနုပဓာရေတွာဝ ထူပါဘိမုခီ ဂစ္ဆတိ။ အထ နံ တရုဏဝစ္ဆာ ဂါဝီ အဘိဓာဝန္တီ ဝေဂေန အာပတိတွာ သိင်္ဂေန ပဟရိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ။ သာ တာဝဒေဝ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တန္တီ သက္ကဿ ဒေဝရညော ဥယျာနကီဠာယ ဂစ္ဆန္တဿ ပရိဝါရဘူတာနံ အဍ္ဍတိယာနံ နာဋကကောဋီနံ မဇ္ဈေ အတ္တနော သရီရပဘာယ တာ သဗ္ဗာ အဘိဘဝန္တီ သဟ ရထေန ပါတုရဟောသိ။ တံ ဒိသွာ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝိမှိတစိတ္တော အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဇာတော “ကီဒိသေန နု ခေါ ဩဠာရိကေန ကမ္မုနာ အယံ ဧဒိသိံ သုမဟတိံ ဒေဝိဒ္ဓိမုပါဂတာ”တိ တံ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၇၉၅။ “ပီတဝတ္ထေ ပီတဓဇေ၊ ပီတာလင်္ကာရဘူသိတေ။
ပီတစန္ဒနလိတ္တင်္ဂေ၊ ပီတဥပ္ပလမာလိနီ။

၇၉၆။ ပီတပါသာဒသယနေ၊ ပီတာသနေ ပီတဘာဇနေ။
ပီတဆတ္တေ ပီတရထေ၊ ပီတဿေ ပီတဗီဇနေ။

၇၉၇။ ကိံ ကမ္မမကရီ ဘဒ္ဒေ၊ ပုဗ္ဗေ မာနုသကေ ဘဝေ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ။

သာပိဿ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၇၉၈။ “ကောသာတကီ နာမ လတ’တ္ထိ ဘန္တေ၊
တိတ္တိကာ အနဘိစ္ဆိတာ။
တဿာ စတ္တာရိ ပုပ္ဖါနိ၊
ထူပံ အဘိဟရိံ အဟံ။

၇၉၉။ သတ္ထု သရီရမုဒ္ဒိဿ၊ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ။
နာဿ မဂ္ဂံ အဝေက္ခိဿံ၊ န တဂ္ဂမနသာ[၁] သတီ။

၁-တဒဂ္ဂမနသာ (သီ)

800. Tato maṁ avadhī gāvī, thūpaṁ apattamānasaṁ.
Tañcāhaṁ abhisañceyyaṁ, bhiyyo[1] nūna ito siyā.

801. Tena kammena devinda, Maghavā devakuñjara.
Pahāya mānusaṁ dehaṁ, tava sahabyamāgatā"ti[2].

795-6. Tattha **pītacandanalittaṅge**ti suvaṇṇavaṇṇena candanena anulittasarīre. **Pītapāsādasayane**ti sabbasovaṇṇamayena pāsādena suvaṇṇaparikkhittehi sayanehi ca samannāgate. Evaṁ sabbattha heṭṭhā upari ca pītasaddena suvaṇṇameva gahitanti daṭṭhabbaṁ.

798. **Lata'tthī**ti latā atthi. **Bhante**ti Sakkaṁ devarājānaṁ gāravena ālapati. **Anabhicchitā**ti na abhikaṅkhitā.

799. **Sarīran**ti sarīrabhūtaṁ dhātuṁ. Avayave cāyaṁ samudāyavohāro yathā "paṭo ḍaḍḍho, samuddo diṭṭho"ti ca. **Assā**ti gorūpassa. **Maggan**ti āgamanamaggaṁ. **Na avekkhissan**ti na olokayiṁ. Kasmā? **Na taggamanasā satī**ti[3], tassaṁ gāviyaṁ gatamanā ṭhapitamanā na hontī, aññadatthu Bhagavato thūpagatamanā eva samānāti attho. "Tadaṅgamanasā satī"ti ca pāṭho, tadaṅge tassa Bhagavato dhātuyā aṅge mano etissāti tadaṅgamanasā. Evaṁbhūtā ahaṁ tadā tassā maggaṁ nāvekkhissanti dasseti.

800. **Thūpaṁ apattamānasan**ti thūpaṁ cetiyaṁ asampatta-ajjhāsayaṁ, manasi bhavoti hi mānaso, ajjhāsayo manoratho. "Thūpaṁ upagantvā pupphehi pūjessāmī"ti uppannamanorathassa asampuṇṇatāya evaṁ vuttaṁ. Thūpaṁ cetiyaṁ pana pupphehi pūjanacittaṁ siddhameva, yena sā devaloke uppannā. **Tañcāhaṁ abhisañceyyan**ti tañce ahaṁ abhisañcineyyaṁ, pupphapūjanena[4] hi puññaṁ ahaṁ thūpaṁ abhigantvā yathādhippāyaṁ pūjanena sammadeva cineyyaṁ upacineyyanti attho. **Bhiyyo nūna ito siyā**ti ito yathāladdhasampattitopi bhiyyo upari uttaritarā sampatti siyāti maññeti attho.

1. Bhīyo (Sī)
2. Sahabyatamāgatāti (Sī)
3. Yasmā tadaggamanasā satī (Sī)
4. Taṁ pupphehi pūjanena (Sī)

၈၀၀။ တတော မံ အဝဓိ ဂါဝီ၊ ထူပံ အပတ္တမာနသံ။
တဉ္စာဟံ အဘိသဉ္စေယျံ၊ ဘိယျော[1] နူန ဣတော သိယာ။

၈၀၁။ တေန ကမ္မေန ဒေဝိန္ဒ၊ မဃဝါ ဒေဝကုဉ္ဇရ။
ပဟာယ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တဝ သဟဗျမာဂတာ”တိ[2]။

၇၉၅-၆။ တတ္ထ **ပီတစန္ဒနလိတ္တင်္ဂေ**တိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေန စန္ဒနေန အနုလိတ္တသရီရေ။ **ပီတပါသာဒသယနေ**တိ သဗ္ဗသောဝဏ္ဏမယေန ပါသာဒေန သုဝဏ္ဏပရိက္ခိတ္တေဟိ သယနေဟိ စ သမန္နာဂတေ။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ဟေဋ္ဌာ ဥပရိ စ ပီတသဒ္ဒေန သုဝဏ္ဏမေဝ ဂဟိတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

၇၉၈။ **လတာ’တ္ထီ**တိ လတာ အတ္ထိ။ **ဘန္တေ**တိ သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ ဂါရဝေန အာလပတိ။ **အနဘိစ္ဆိတာ**တိ န အဘိကင်္ခိတာ။

၇၉၉။ **သရီရ**န္တိ သရီရဘူတံ ဓာတုံ။ အဝယဝေ စာယံ သမုဒါယဝေါဟာရော ယထာ “ပဋော ဍဍ္ဎော, သမုဒ္ဒော ဒိဋ္ဌော”တိ စ။ **အဿာ**တိ ဂေါရူပဿ။ **မဂ္ဂ**န္တိ အာဂမနမဂ္ဂံ။ **န အဝေက္ခိဿ**န္တိ န ဩလောကယိံ။ ကသ္မာ? **န တဂ္ဂမနသာ သတီ**တိ[3]၊ တဿံ ဂါဝိယံ ဂတမနာ ဌပိတမနာ န ဟောန္တိ, အညဒတ္ထု ဘဂဝတော ထူပဂတမနာ ဧဝ သမာနာတိ အတ္ထော။ “တဒင်္ဂမနသာ သတီ”တိ စ ပါဌော၊ တဒင်္ဂေ တဿ ဘဂဝတော ဓာတုယာ အင်္ဂေ မနော ဧတိဿာတိ တဒင်္ဂမနသာ။ ဧဝံဘူတာ အဟံ တဒါ တဿာ မဂ္ဂံ နာဝေက္ခိဿန္တိ ဒဿေတိ။

၈၀၀။ **ထူပံ အပတ္တမာနသ**န္တိ ထူပံ စေတိယံ အသမ္ပတ္တအဇ္ဈာသယံ၊ မနသိ ဘဝေါတိ ဟိ မာနသော၊ အဇ္ဈာသယော မနောရထော။ “ထူပံ ဥပဂန္တွာ ပုပ္ဖေဟိ ပူဇေဿာမီ”တိ ဥပ္ပန္နမနောရထဿ အသမ္ပုဏ္ဏတာယ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ ထူပံ စေတိယံ ပန ပုပ္ဖေဟိ ပူဇနစိတ္တံ သိဒ္ဓမေဝ၊ ယေန သာ ဒေဝလောကေ ဥပ္ပန္နာ။ **တဉ္စာဟံ အဘိသဉ္စေယျ**န္တိ တဉ္စေ အဟံ အဘိသဉ္စိနေယျံ၊ ပုပ္ဖပူဇနေန[4] ဟိ ပုညံ အဟံ ထူပံ အဘိဂန္တွာ ယထာဓိပ္ပါယံ ပူဇနေန သမ္မဒေဝ စိနေယျံ ဥပစိနေယျန္တိ အတ္ထော။ **ဘိယျော နူန ဣတော သိယာ**တိ ဣတော ယထာလဒ္ဓသမ္ပတ္တိတောပိ ဘိယျော ဥပရိ ဥတ္တရိတရာ သမ္ပတ္တိ သိယာတိ မညေတိ အတ္ထော။

၁-ဘီယော (သီ)
၂-သဟဗျတမာဂတာတိ (သီ)
၃-ယသ္မာ တဒဂ္ဂမနသာ သတီ (သီ)
၄-တံ ပုပ္ဖေဟိ ပူဇနေန (သီ)

801. **Maghavā devakuñjarā**ti ālapanaṁ. Tattha **devakuñjarā**ti sabbabalaparakkamādivisesehi[1] devesu kuñjarasadisa. **Sahabyan**ti sahabhāvaṁ.

802. “Idaṁ sutvā tidasādhipati, Maghavā devakuñjaro.
Tāvatiṁse pasādento, Mātaliṁ etadabravī”ti[2]—

idaṁ dhammasaṅgāhakavacanaṁ. Tato Sakko Mātalipamukhassa devagaṇassa imāhi gāthāhi dhammaṁ desesi—

803. “Passa Mātali accheraṁ, cittaṁ kammaphalaṁ idaṁ.
Appakampi kataṁ deyyaṁ, puññaṁ hoti mahapphalaṁ.

804. Natthi citte pasannamhi, appakā nāma dakkhiṇā.
Tathāgate vā Sambuddhe, atha vā tassa sāvake.

805. Ehi Mātali amhepi, bhiyyo bhiyyo mahemase.
Tathāgatassa dhātuyo, sukho puññānamuccayo.

806. Tiṭṭhante nibbute cāpi, same citte samaṁ phalaṁ.
Cetopaṇidhihetu hi, sattā gacchanti suggatiṁ.

807. Bahūnaṁ vata atthāya, uppajjanti Tathāgatā.
Yattha kāraṁ karitvāna, saggaṁ gacchanti dāyakā”ti.

802. Tattha **pasādento**ti pasanne karonto, ratanattaye saddhaṁ uppādentoti attho.

803. **Cittan**ti vicittaṁ acinteyyaṁ. **Kammaphalan**ti deyyadhammassa anuḷārattepi khettasampattiyā ca cittasampattiyā ca uḷārassa puññakammassa phalaṁ passāti yojanā. **Appakampi kataṁ deyyaṁ, puññaṁ hoti mahapphalan**ti ettha **katan**ti kāravasena[3] sakkāravasena āyatane viniyuttaṁ. **Deyyan**ti dātabbavatthuṁ. **Puññan**ti tathāpavattaṁ puññakammaṁ.

---

1. Sabbabalaparakkamādivasena sesesu (Sī) 2. Etadabruvīti (Sī)
3. Karaṇavasena (Ka)

၈၀၁။ **မဃဝါ ဒေဝကုဉ္ဇရာ**တိ အာလပနံ။ တတ္ထ **ဒေဝကုဉ္ဇရာ**တိ သဗ္ဗဗလပရက္ကမာဒိဝိသေသေဟိ[၁] ဒေဝေသု ကုဉ္ဇရသဒိသ။ **သဟဗျ**န္တိ သဟဘာဝံ။

၈၀၂။ "ဣဒံ သုတွာ တိဒသာဓိပတိ၊ မဃဝါ ဒေဝကုဉ္ဇရော။
တာဝတိံသေ ပသာဒေန္တော၊ မာတလိံ ဧတဒဗြဝီ"တိ[၂]—

ဣဒံ ဓမ္မသင်္ဂါဟကဝစနံ။ တတော သက္ကော မာတလိပမုခဿ ဒေဝဂဏဿ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဓမ္မံ ဒေသေသိ—

၈၀၃။ "ပဿ မာတလိ အစ္ဆေရံ၊ စိတ္တံ ကမ္မဖလံ ဣဒံ။
အပ္ပကမ္ပိ ကတံ ဒေယျံ၊ ပုညံ ဟောတိ မဟပ္ဖလံ။

၈၀၄။ နတ္ထိ စိတ္တေ ပသန္နမှိ၊ အပ္ပကာ နာမ ဒက္ခိဏာ။
တထာဂတေ ဝါ သမ္ဗုဒ္ဓေ၊ အထ ဝါ တဿ သာဝကေ။

၈၀၅။ ဧဟိ မာတလိ အမှေပိ၊ ဘိယျော ဘိယျော မဟေမသေ။
တထာဂတဿ ဓာတုယော၊ သုခေါ ပုညာနမုစ္စယော။

၈၀၆။ တိဋ္ဌန္တေ နိဗ္ဗုတေ စာပိ၊ သမေ စိတ္တေ သမံ ဖလံ။
စေတောပဏိဓိဟေတု ဟိ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ သုဂ္ဂတိံ။

၈၀၇။ ဗဟူနံ ဝတ အတ္ထာယ၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ တထာဂတာ။
ယတ္ထ ကာရံ ကရိတွာန၊ သဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တိ ဒါယကာ"တိ။

၈၀၂။ တတ္ထ **ပသာဒေန္တော**တိ ပသန္နေ ကရောန္တော၊ ရတနတ္တယေ သဒ္ဓံ ဥပ္ပာဒေန္တောတိ အတ္ထော။

၈၀၃။ **စိတ္တ**န္တိ ဝိစိတ္တံ အစိန္တေယျံ။ **ကမ္မဖလ**န္တိ ဒေယျဓမ္မဿ အနုဠာရတ္တေပိ ခေတ္တသမ္ပတ္တိယာ စ စိတ္တသမ္ပတ္တိယာ စ ဥဠာရဿ ပုညကမ္မဿ ဖလံ ပဿာတိ ယောဇနာ။ **အပ္ပကမ္ပိ ကတံ ဒေယျံ၊ ပုညံ ဟောတိ မဟပ္ဖလ**န္တိ ဧတ္ထ **ကတ**န္တိ ကာရဝသေန[၃] သက္ကာရဝသေန အာယတနေ ဝိနိယုတ္တံ။ **ဒေယျ**န္တိ ဒါတဗ္ဗဝတ္ထုံ။ **ပုည**န္တိ တထာပဝတ္တံ ပုညကမ္မံ။

၁-သဗ္ဗဗလပရက္ကမာဒိဝသေန သေသေသု (သီ) ၂-ဧတဒဗြုဝီတိ (သီ)
၃-ကရဏဝသေန (က)

804. Idāni yattha appakampi kataṁ puññaṁ mahapphalaṁ hoti, taṁ pākaṭaṁ katvā dassento **"natthicitte pasannamhī"**ti gāthamāha. Taṁ suviññeyyameva.

805-6. **Amhepī**ti mayampi. **Mahemase**ti mahāmase pūjāmase. **Cetopaṇidhihetu hī**ti attano cittassa sammadeva ṭhapananimittaṁ, attasammāpaṇidhānenāti attho. Tenāha Bhagavā—

"Na taṁ mātāpitā kayirā, aññe vāpi ca ñātakā.
Sammā paṇihitaṁ cittaṁ, seyyaso naṁ tato kare"ti[1].

Evañca pana vatvā Sakko Devānamindo uyyānakīḷāya ussāhaṁ paṭippassambhetvā tatova paṭinivattitvā attanā abhiṇhaṁ pūjaneyyaṭṭhānabhūte Cūḷāmaṇicetiye sattāhaṁ pūjaṁ akāsi. Atha aparena samayena devacārikaṁ gatassa āyasmato Nāradattherassa taṁ pavattiṁ gāthāheva kathesi, thero dhammasaṅgāhakānaṁ ārocesi, te tathā naṁ saṅgahaṁ āropesunti.

Pītavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Ucchuvimānavaṇṇanā

Obhāsayitvā pathaviṁ sadevakanti Ucchuvimānaṁ. Taṁ heṭṭhā Ucchuvimānena Pāḷito ca aṭṭhuppattito ca sadisameva. Kevalaṁ tattha sassu suṇisaṁ pīṭhakena paharitvā māresi, idha pana leḍḍunāti ayameva viseso. Vatthuno pana bhinnattā ubhayampi visuṁyeva saṅgahaṁ āruḷhanti veditabbaṁ.

808. "Obhāsayitvā pathaviṁ sadevakaṁ,
Atirocasi candimasūriyā viya.
Siriyā ca vaṇṇena yasena tejasā,
Brahmāva deve tidase sahindake.

1. Khu 1. 19 piṭṭhe Dhammapade.

၈၀၄။ ဣဒါနိ ယတ္ထ အပ္ပကမ္ပိ ကတံ ပုညံ မဟပ္ဖလံ ဟောတိ၊ တံ ပါကဋံ ကတွာ ဒဿေန္တော **“နတ္ထိ စိတ္တေ ပသန္နမှီ”**တိ ဂါထမာဟ။ တံ သုဝိညေယျမေဝ။

၈၀၅-၆။ **အမှေပီ**တိ မယမ္ပိ။ **မဟေမသေ**တိ မဟာမသေ ပူဇာမသေ။ **စေတောပဏိဓိဟေတု ဟီ**တိ အတ္တနော စိတ္တဿ သမ္မဒေဝ ဌပနနိမိတ္တံ၊ အတ္တသမ္မာပဏိဓာနေနာတိ အတ္ထော။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

“န တံ မာတာပိတာ ကယိရာ၊ အညေ ဝါပိ စ ဉာတကာ။
သမ္မာ ပဏိဟိတံ စိတ္တံ၊ သေယျသော နံ တတော ကရေ”တိ[1]။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ဥယျာနကီဠာယ ဥဿာဟံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေတွာ တတောဝ ပဋိနိဝတ္တိတွာ အတ္တနာ အဘိဏှံ ပူဇနေယျဋ္ဌာန- ဘူတေ စူဠာမဏိစေတိယေ သတ္တာဟံ ပူဇံ အကာသိ။ အထ အပရေန သမယေန ဒေဝစာရိကံ ဂတဿ အာယသ္မတော နာရဒတ္ထေရဿ တံ ပဝတ္တိံ ဂါထာဟေဝ ကထေသိ၊ ထေရော ဓမ္မသင်္ဂါဟကာနံ အာရောစေသိ၊ တေ တထာ နံ သင်္ဂဟံ အာရောပေသုန္တိ။

ပီတဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-ဥစ္ဆုဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဩဘာသယိတွာ ပထဝိံ သဒေဝကန္တိ ဥစ္ဆုဝိမာနံ။ တံ ဟေဋ္ဌာ ဥစ္ဆုဝိမာ- နေန ပါဠိတော စ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိတော စ သဒိသမေဝ။ ကေဝလံ တတ္ထ သဿု သုဏိသံ ပီဌကေန ပဟရိတွာ မာရေသိ၊ ဣဓ ပန လေဍ္ဍုနာတိ အယမေဝ ဝိသေသော။ ဝတ္ထုနော ပန ဘိန္နတ္တာ ဥဘယမ္ပိ ဝိသုံယေဝ သင်္ဂဟံ အာရုဠှန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၈၀၈။ “ဩဘာသယိတွာ ပထဝိံ သဒေဝကံ၊
အတိရောစသိ စန္ဒိမသူရိယာ ဝိယ။
သိရိယာ စ ဝဏ္ဏေန ယသေန တေဇသာ၊
ဗြဟ္မာဝ ဒေဝေ တိဒသေ သဟိန္ဒကေ။

၁-ခု ၁-၁၉-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

809. Pucchāmi taṁ uppalamāladhārinī,
Āveḷinī kañcanasannibhattace.
Alaṅkate uttamavatthadhārinī,
Kā tvaṁ subhe devate vandase mamaṁ.

810. Kiṁ tvaṁ pure kammamakāsi attanā,
Manussabhūtā purimāya jātiyā.
Dānaṁ suciṇṇaṁ atha sīlasaññamaṁ,
Kenupapannā Sugatiṁ yasassinī.
Devate pucchitācikkha, kissa kammassidaṁ phalan”ti—

āyasmā Mahāmoggallānatthero pucchi. Tato devatā imāhi gāthāhi byākāsi—

811. “Idāni bhante imameva gāmaṁ,
Piṇḍāya amhāka gharaṁ upāgami.
Tato te ucchussa adāsiṁ khaṇḍikaṁ,
Pasannacittā atulāya pītiyā.

812. Sassu ca pacchā anuyuñjate mamaṁ,
Kahaṁ nu ucchuṁ vadhuke avākiri.
Na chaḍḍitaṁ no pana khāditaṁ mayā,
Santassa bhikkhussa sayaṁ adāsahaṁ.

813. ‘Tuyhaṁ nvidaṁ issariyaṁ atho mama’,
Itissā sassu paribhāsate mamaṁ.
Leḍḍuṁ gahetvā pahāraṁ adāsi me,
Tato cutā kālakatāmhi devatā.

814. Tadeva kammaṁ kusalaṁ kataṁ mayā,
Sukhañca kammaṁ anubhomi attanā.
Devehi saddhiṁ paricārayāmahaṁ,
Modāmahaṁ kāmaguṇehi pañcahi.

၈၀၉။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဥပ္ပလမာလဓာရိနီ၊
အာဝေဠိနီ ကဉ္စနသန္နိဘတ္တစေ။
အလင်္ကတေ ဥတ္တမဝတ္ထဓာရိနီ၊
ကာ တွံ သုဘေ ဒေဝတေ ဝန္ဒသေ မမံ။

၈၁၀။ ကိံ တွံ ပုရေ ကမ္မမကာသိ အတ္တနာ၊
မနုဿဘူတာ ပုရိမာယ ဇာတိယာ။
ဒါနံ သုစိဏ္ဏံ အထ သီလသညမံ၊
ကေနုပပန္နာ သုဂတိံ ယသဿိနီ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ—

အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ပုစ္ဆိ။ တတော ဒေဝတာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၈၁၁။ “ဣဒါနိ ဘန္တေ ဣမမေဝ ဂါမံ၊
ပိဏ္ဍာယ အမှာက ဃရံ ဥပါဂမိ။
တတော တေ ဥစ္ဆုဿ အဒါသိံ ခဏ္ဍိကံ၊
ပသန္နစိတ္တာ အတုလာယ ပီတိယာ။

၈၁၂။ သဿု စ ပစ္ဆာ အနုယုဉ္ဇတေ မမံ၊
ကဟံ နု ဥစ္ဆုံ ဝဓုကေ အဝါကိရိ။
န ဆဍ္ဍိတံ နော ပန ခါဒိတံ မယာ၊
သန္တဿ ဘိက္ခုဿ သယံ အဒါသဟံ။

၈၁၃။ ‘တုယှံ နွိဒံ ဣဿရိယံ အထော မမ’၊
ဣတိဿာ သဿု ပရိဘာသတေ မမံ။
လေဍ္ဍုံ ဂဟေတွာ ပဟာရံ အဒါသိ မေ၊
တတော စုတာ ကာလကတာမှိ ဒေဝတာ။

၈၁၄။ တဒေဝ ကမ္မံ ကုသလံ ကတံ မယာ၊
သုခဉ္စ ကမ္မံ အနုဘောမိ အတ္တနာ။
ဒေဝေဟိ သဒ္ဓိံ ပရိစာရယာမဟံ၊
မောဒါမဟံ ကာမဂုဏေဟိ ပဉ္စဟိ။

815. Tadeva kammaṁ kusalaṁ kataṁ mayā,
Sukhañca kammaṁ anubhomi attanā.
Devindaguttā tidasehi rakkhitā,
Samappitā kāmaguṇehi pañcahi.

816. Etādisaṁ puññaphalaṁ anappakaṁ,
Mahāvipākā mama ucchudakkhiṇā.
Devehi saddhiṁ paricārayāmahaṁ,
Modāmahaṁ kāmaguṇehi pañcahi.

817. Etādisaṁ puññaphalaṁ anappakaṁ,
Mahājutikā mama ucchudakkhiṇā.
Devindaguttā tidasehi rakkhitā,
Sahassanettoriva Nandane vane.

818. Tuvañca bhante anukampakaṁ viduṁ,
Upecca vandiṁ kusalañca pucchisaṁ.
Tato te ucchussa adāsiṁ khaṇḍikaṁ,
Pasannacittā atulāya pītiyā”ti.

Sesaṁ vuttasadisamevāti.

Ucchuvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Vandanavimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Vandanavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena samayena sambahulā bhikkhū aññatarasmiṁ gāmakāvāse vassaṁ vasitvā vutthavassā pavāretvā senāsanaṁ paṭisāmetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ uddissa Bhagavantaṁ dassanatthāya gacchantā aññatarassa gāmassa majjhena atikkamanti. Tattha aññatarā itthī te bhikkhū disvā pasannacittā sañjātagāravabahumānā pañcapatiṭṭhitena vanditvā sirasmiṁ añjaliṁ paggayha yāva dassanūpacārā pasādasommāni akkhīni ummīletvā olokentī

၈၁၅။ တဒေဝ ကမ္မံ ကုသလံ ကတံ မယာ၊
သုခဉ္စ ကမ္မံ အနုဘောမိ အတ္တနာ။
ဒေဝိန္ဒဂုတ္တာ တိဒသေဟိ ရက္ခိတာ၊
သမပ္ပိတာ ကာမဂုဏေဟိ ပဉ္စဟိ။

၈၁၆။ ဧတာဒိသံ ပုညဖလံ အနပ္ပကံ၊
မဟာဝိပါကာ မမ ဥစ္ဆုဒက္ခိဏာ။
ဒေဝေဟိ သဒ္ဓိံ ပရိစာရယာမဟံ၊
မောဒါမဟံ ကာမဂုဏေဟိ ပဉ္စဟိ။

၈၁၇။ ဧတာဒိသံ ပုညဖလံ အနပ္ပကံ၊
မဟာဇုတိကာ မမ ဥစ္ဆုဒက္ခိဏာ။
ဒေဝိန္ဒဂုတ္တာ တိဒသေဟိ ရက္ခိတာ၊
သဟဿနေတ္တောရိဝ နန္ဒနေ ဝနေ။

၈၁၈။ တုဝဉ္စ ဘန္တေ အနုကမ္ပကံ ဝိဒုံ၊
ဥပေစ္စ ဝန္ဒိံ ကုသလဉ္စ ပုစ္ဆိသံ။
တတော တေ ဥစ္ဆုဿ အဒါသိံ ခဏ္ဍိကံ၊
ပသန္နစိတ္တာ အတုလာယ ပီတိယာ”တိ။

သေသံ ဝုတ္တသဒိသမေဝါတိ။

ဥစ္ဆုဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၁-ဝန္ဒနဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ဝန္ဒနဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ။ တေန သမယေန သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူ အညတရသ္မိံ ဂါမကာဝါသေ ဝဿံ ဝသိတွာ ဝုတ္ထဝဿာ ပဝါရေတွာ သေနာသနံ ပဋိသာမေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ သာဝတ္ထိံ ဥဒ္ဒိဿ ဘဂဝန္တံ ဒဿနတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တာ အညတရဿ ဂါမဿ မဇ္ဈေန အတိက္ကမန္တိ။ တတ္ထ အညတရာ ဣတ္ထီ တေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တာ သဉ္ဇာတဂါရဝဗဟုမာနာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ သိရသ္မိံ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ယာဝ ဒဿနူပစာရာ ပသာဒသောမ္မာနိ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ ဩလောကေန္တီ

aṭṭhāsi. Sā aparena samayena kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu nibbatti. Atha naṁ tattha dibbasampattiṁ anubhavantiṁ āyasmā Mahāmoggallāno imāhi gāthāhi paṭipucchi—

819. “Abhikkantena vaṇṇena -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

822. Sā devatā attamanā -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

823. “Ahaṁ manussesu manussabhūtā,
Disvāna samaṇe sīlavante.
Pādāni vanditvā manaṁ pasādayiṁ,
Vittā cahaṁ añjalikaṁ akāsiṁ.

824. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

imāhi gāthāhi byākāsi.

823. Tattha **samaṇe**ti samitapāpe. **Sīlavante**ti sīlaguṇayutte. **Manaṁ pasādayin**ti “sādhurūpā vatime ayyā dhammacārino samacārino brahmacārino”ti tesaṁ guṇe ārabbha cittaṁ pasādesiṁ. **Vittā cahaṁ añjalikaṁ akāsin**ti tuṭṭhā somanassajātā ahaṁ vandiṁ. Pesalānaṁ bhikkhūnaṁ pasādavikasitāni akkhīni ummīletvā dassanamattampi imesaṁ sattānaṁ bahūpakāraṁ, pageva vandanāti. Tenāha **“tena me’tādiso vaṇṇo”**ti-ādi. Sesaṁ vuttanayameva.

Vandanavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

12. Rajjumālāvimānavaṇṇanā

Abhikkantena vaṇṇenāti Rajjumālāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena Gayāgāmake aññatarassa brāhmaṇassa dhītā tasmiṁyeva gāme ekassa brāhmaṇakumārassa dinnā patikulaṁ gatā tasmiṁ gehe issariyaṁ vattentī tiṭṭhati.

အဋ္ဌာသိ။ သာ အပရေန သမယေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိ။ အထ နံ တတ္ထ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တိံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပဋိပုစ္ဆိ—

၈၁၉။ “အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၈၂၂။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၈၂၃။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ၊
ဒိသွာန သမဏေ သီလဝန္တေ။
ပါဒါနိ ဝန္ဒိတွာ မနံ ပသာဒယိံ၊
ဝိတ္တာ စဟံ အဉ္ဇလိကံ အကာသိံ။

၈၂၄။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ။

၈၂၃။ တတ္ထ **သမဏေ**တိ သမိတပါပေ။ **သီလဝန္တေ**တိ သီလဂုဏယုတ္တေ။ **မနံ ပသာဒယိ**န္တိ “သာဓုရူပါ ဝတိမေ အယျာ ဓမ္မစာရိနော သမစာရိနော ဗြဟ္မစာရိနော”တိ တေသံ ဂုဏေ အာရဗ္ဘ စိတ္တံ ပသာဒေသိံ။ **ဝိတ္တာ စဟံ အဉ္ဇလိကံ အကာသိ**န္တိ တုဋ္ဌာ သောမနဿဇာတာ အဟံ ဝန္ဒိံ။ ပေသလာနံ ဘိက္ခူနံ ပသာဒဝိကသိတာနိ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ ဒဿနမတ္တမ္ပိ ဣမေသံ သတ္တာနံ ဗဟူပကာရံ, ပဂေဝ ဝန္ဒနာတိ။ တေနာဟ **“တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော”**တိအာဒိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဝန္ဒနဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၂-ရဇ္ဇုမာလာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ရဇ္ဇုမာလာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန ဂယာဂါမကေ အညတရဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဓီတာ တသ္မိံယေဝ ဂါမေ ဧကဿ ဗြာဟ္မဏကုမာရဿ ဒိန္နာ ပတိကုလံ ဂတာ တသ္မိံ ဂေဟေ ဣဿရိယံ ဝတ္တေန္တီ တိဋ္ဌတိ။

sā tasmiṁ gehe dāsiyā dhītaraṁ disvā na sahati, diṭṭhakālato paṭṭhāya kodhena taṭataṭāyamānā akkosati paribhāsati, khaṭakañcassā deti. Yadā pana sā vayappattiyā kiccasamatthā jātā, tadā naṁ jaṇṇukapparamuṭṭhīhi paharateva yathā taṁ purimajātīsu baddhāghātā.

Sā kira dāsī Kassapadasabalassa kāle tassā sāminī ahosi, itarā dāsī. Sā taṁ leḍḍudaṇḍādīhi muṭṭhi-ādīhi ca abhiṇhaṁ abhihanati[1]. Sā tena nibbinnā yathābalaṁ dānādīni puññāni katvā "anāgate ahaṁ sāminī hutvā imissā upari issariyaṁ vatteyyan"ti patthanaṁ ṭhapesi. Atha sā dāsī tato cutā aparāparaṁ saṁsarantī imasmiṁ Buddhuppāde vuttanayena Gayāgāmake brāhmaṇakule nibbattitvā patikulaṁ gatā, itarāpi tassā dāsī ahosi. Evaṁ baddhāghātatāya sā taṁ viheṭheti.

Evaṁ viheṭhentī akāraṇeneva kesesu gahetvā hatthehi ca pādehi ca suhataṁ hani. Sā nhāpitasālaṁ gantvā khuramuṇḍaṁ kāretvā agamāsi. Sāminī "kiṁ je duṭṭhadāsi muṇḍanamattena tava vippamokkho"ti rajjuṁ sīse bandhitvā tattha naṁ gahetvā oṇametvā ghāteti, tassā tañca rajjuṁ apanetuṁ na deti. Tato paṭṭhāya dāsiyā "rajjumālā"ti nāmaṁ ahosi.

Athekadivasaṁ Satthā paccūsasamaye mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya lokaṁ volokento Rajjumālāya sotāpattiphalūpanissayaṁ tassā ca brāhmaṇiyā saraṇesu sīlesu ca patiṭṭhānaṁ disvā araññaṁ pavisitvā aññatarasmiṁ rukkhamūle nisīdi chabbaṇṇā Buddharasmiyo vissajjento. Rajjumālāpi kho divase divase tāya tathā viheṭhiyamānā "kiṁ me iminā dujjīvitenā"ti nibbinnarūpā jīvite maritukāmā ghaṭaṁ gahetvā udakatitthaṁ gacchantī viya gehato nikkhantā anukkamena vanaṁ pavisitvā Bhagavato nisinnarukkhassa avidūre aññatarassa rukkhassa sākhāya rajjuṁ bandhitvā pāsaṁ katvā ubbandhitukāmā ito cito ca olokentī addasa Bhagavantaṁ tattha nisinnaṁ pāsādikaṁ pasādanīyaṁ uttamadamathasamathamanuppattaṁ chabbaṇṇabuddharasmiyo vissajjentaṁ. Disvā Buddhagāravena

1. Hanti (Sī)

သာ တသ္မိံ ဂေဟေ ဒါသိယာ ဓီတရံ ဒိသွာ န သဟတိ၊ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ကောဓေန တဋတဋာယမာနာ အက္ကောသတိ ပရိဘာသတိ၊ ခဋကဉ္စဿာ ဒေတိ။ ယဒါ ပန သာ ဝယပ္ပတ္တိယာ ကိစ္စသမတ္ထာ ဇာတာ၊ တဒါ နံ ဇဏ္ဏုကပ္ပရမုဋ္ဌီဟိ ပဟရတေဝ ယထာ တံ ပုရိမဇာတီသု ဗဒ္ဓါဃာတာ။

သာ ကိရ ဒါသီ ကဿပဒသဗလဿ ကာလေ တဿာ သာမိနီ အဟောသိ၊ ဣတရာ ဒါသီ။ သာ တံ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီဟိ မုဋ္ဌိအာဒီဟိ စ အဘိဏှံ အဘိဟနတိ[1]။ သာ တေန နိဗ္ဗိန္နာ ယထာဗလံ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ “အနာဂတေ အဟံ သာမိနီ ဟုတွာ ဣမိဿာ ဥပရိ ဣဿရိယံ ဝတ္တေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ဌပေသိ။ အထ သာ ဒါသီ တတော စုတာ အပရာပရံ သံသရန္တီ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝုတ္တနယေန ဂယာဂါမကေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပတိကုလံ ဂတာ၊ ဣတရာပိ တဿာ ဒါသီ အဟောသိ။ ဧဝံ ဗဒ္ဓါဃာတတာယ သာ တံ ဝိဟေဌေတိ။

ဧဝံ ဝိဟေဌေန္တီ အကာရဏေနေဝ ကေသေသု ဂဟေတွာ ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ သုဟတံ ဟနိ။ သာ နှာပိတသာလံ ဂန္တွာ ခုရမုဏ္ဍံ ကာရေတွာ အဂမာသိ။ သာမိနီ “ကိံ ဇေ ဒုဋ္ဌဒါသိ မုဏ္ဍနမတ္တေန တဝ ဝိပ္ပမောက္ခော”တိ ရဇ္ဇုံ သီသေ ဗန္ဓိတွာ တတ္ထ နံ ဂဟေတွာ ဩဏမေတွာ ဃာတေတိ၊ တဿာ တဉ္စ ရဇ္ဇုံ အပနေတုံ န ဒေတိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဒါသိယာ “ရဇ္ဇုမာလာ”တိ နာမံ အဟောသိ။

အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ ပစ္စူသသမယေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ရဇ္ဇုမာလာယ သောတာပတ္တိဖလူပနိဿယံ တဿာ စ ဗြာဟ္မဏိယာ သရဏေသု သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာနံ ဒိသွာ အရညံ ပဝိသိတွာ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ ဆဗ္ဗဏ္ဏာ ဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော။ ရဇ္ဇုမာလာပိ ခေါ ဒိဝသေ ဒိဝသေ တာယ တထာ ဝိဟေဌိယမာနာ “ကိံ မေ ဣမိနာ ဒုဇ္ဇီဝိတေနာ”တိ နိဗ္ဗိန္နရူပါ ဇီဝိတေ မရိတုကာမာ ဃဋံ ဂဟေတွာ ဥဒကတိတ္ထံ ဂစ္ဆန္တီ ဝိယ ဂေဟတော နိက္ခန္တာ အနုက္ကမေန ဝနံ ပဝိသိတွာ ဘဂဝတော နိသိန္နရုက္ခဿ အဝိဒူရေ အညတရဿ ရုက္ခဿ သာခါယ ရဇ္ဇုံ ဗန္ဓိတွာ ပါသံ ကတွာ ဥဗ္ဗန္ဓိတုကာမာ ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တီ အဒ္ဒသ ဘဂဝန္တံ တတ္ထ နိသိန္နံ ပါသာဒိကံ ပသာဒနီယံ ဥတ္တမဒမထသမထမနုပ္ပတ္တံ ဆဗ္ဗဏ္ဏဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တံ။ ဒိသွာ ဗုဒ္ဓဂါရဝေန

၁-ဟန္တိ (သီ)

ākaḍḍhiyamānahadayā “kiṁ nu kho Bhagavā mādisānampi dhammaṁ deseti, yamahaṁ sutvā ito dujjīvitato mucceyyan”ti cintesi.

Atha Bhagavā tassā cittācāraṁ oloketvā “rajjumāle”ti āha. Sā taṁ sutvā amatena viya abhisittā pītiyā nirantaraṁ phuṭṭhā Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Tassā Bhagavā anupubbikathānupubbakaṁ catusaccakathaṁ kathesi, sā sotāpattiphale patiṭṭhahi. Satthā “vaṭṭati ettako Rajjumālāya anuggaho, idānesā kenaci appadhaṁsiyā jātā”ti araññato nikkhamitvā gāmassa avidūre aññatarasmiṁ rukkhamūle nisīdi. Rajjumālāpi attānaṁ vinipātetuṁ abhabbatāya khantimettānuddayasampannatāya ca “brāhmaṇī maṁ hanatu vā viheṭhetu vā yaṁ vā taṁ vā karotū”ti ghaṭena udakaṁ gahetvā gehaṁ agamāsi. Sāmiko gehadvāre ṭhito taṁ disvā “tvaṁ ajja udakatitthaṁ gatā cirāyitvā āgatā, mukhavaṇṇo ca te ativiya vippasanno, tvañca aññena ākārena upaṭṭhāsi, kiṁ etan”ti pucchi. Sā tassa taṁ pavattiṁ ācikkhi.

Brāhmaṇo tassā vacanaṁ sutvā tussitvā gehaṁ gantvā Rajjumālāya upari “tayā na kiñci kātabban”ti suṇisāya vatvā tuṭṭhamānaso sīghataraṁ Satthu santikaṁ gantvā vanditvā sādarena katapaṭisanthāro Satthāraṁ nimantetvā attano gehaṁ ānetvā paṇītena khādanīyena bhojanīyena parivisitvā Bhagavantaṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdi, suṇisāpissa upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Gayāgāmavāsinopi brāhmaṇagahapatikā taṁ pavattiṁ sutvā Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā appekacce abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, appekacce sammodanīyaṁ katvā ekamantaṁ nisīdiṁsu.

Satthā Rajjumālāya tassā ca brāhmaṇiyā purimajātīsu katakammaṁ vitthārato kathetvā sampattaparisāya anurūpaṁ dhammaṁ desesi. Taṁ sutvā brāhmaṇī ca mahājano ca tattha sannipatito saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhahi. Satthā āsanā uṭṭhahitvā Sāvatthimeva agamāsi. Brāhmaṇo Rajjumālaṁ dhītuṭṭhāne ṭhapesi. Tassa suṇisā Rajjumālaṁ piyacakkhūhi olokentī yāvajīvaṁ manāpeneva sinehena parihari. Rajjumālā aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu nibbatti, accharāsahassañcassā

အာကဍ္ဎိယမာနဟဒယာ "ကိံ နု ခေါ ဘဂဝါ မာဒိသာနမ္ပိ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ယမဟံ သုတွာ ဣတော ဒုဇ္ဇီဝိတတော မုစ္စေယျ"န္တိ စိန္တေသိ။

အထ ဘဂဝါ တဿာ စိတ္တာစာရံ ဩလောကေတွာ "ရဇ္ဇုမာလေ"တိ အာဟ။ သာ တံ သုတွာ အမတေန ဝိယ အဘိသိတ္တာ ပီတိယာ နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ တဿာ ဘဂဝါ အနုပုဗ္ဗိကထာနုပုဗ္ဗကံ စတုသစ္စကထံ ကထေသိ၊ သာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သတ္ထာ "ဝဋ္ဋတိ ဧတ္တကော ရဇ္ဇုမာလာယ အနုဂ္ဂဟော၊ ဣဒါနေသာ ကေနစိ အပ္ပဓံသိယာ ဇာတာ"တိ အရညတော နိက္ခမိတွာ ဂါမဿ အဝိဒူရေ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ ရဇ္ဇုမာလာပိ အတ္တာနံ ဝိနိပါတေတုံ အဘဗ္ဗတာယ ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပန္နတာယ စ "ဗြာဟ္မဏီ မံ ဟနတု ဝါ ဝိဟေဌေတု ဝါ ယံ ဝါ တံ ဝါ ကရောတူ"တိ ဃဋေန ဥဒကံ ဂဟေတွာ ဂေဟံ အဂမာသိ။ သာမိကော ဂေဟဒွါရေ ဌိတော တံ ဒိသွာ "တွံ အဇ္ဇ ဥဒကတိတ္ထံ ဂတာ စိရာယိတွာ အာဂတာ၊ မုခဝဏ္ဏော စ တေ အတိဝိယ ဝိပ္ပသန္နော၊ တွဉ္စ အညေန အာကာရေန ဥပဋ္ဌာသိ၊ ကိံ ဧတ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ သာ တဿ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိ။

ဗြာဟ္မဏော တဿာ ဝစနံ သုတွာ တုဿိတွာ ဂေဟံ ဂန္တွာ ရဇ္ဇုမာလာယ ဥပရိ "တယာ န ကိဉ္စိ ကာတဗ္ဗ"န္တိ သုဏိသာယ ဝတွာ တုဋ္ဌမာနသော သီဃတရံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ သာဒရေန ကတပဋိသန္ထာရော သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ အတ္တနော ဂေဟံ အာနေတွာ ပဏီတေန ခါဒနီယေန ဘောဇနီယေန ပရိဝိသိတွာ ဘဂဝန္တံ ဘုတ္တာဝိံ ဩနီတပတ္တပါဏိံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ၊ သုဏိသာပိဿ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ ဂယာဂါမဝါသိနောပိ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ အပ္ပေကစ္စေ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု၊ အပ္ပေကစ္စေ သမ္မောဒနီယံ ကတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။

သတ္ထာ ရဇ္ဇုမာလာယ တဿာ စ ဗြာဟ္မဏိယာ ပုရိမဇာတီသု ကတကမ္မံ ဝိတ္ထာရတော ကထေတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ အနုရူပံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ တံ သုတွာ ဗြာဟ္မဏီ စ မဟာဇနော စ တတ္ထ သန္နိပတိတော သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌဟိ။ သတ္ထာ အာသနာ ဥဋ္ဌဟိတွာ သာဝတ္ထိမေဝ အဂမာသိ။ ဗြာဟ္မဏော ရဇ္ဇုမာလံ ဓီတုဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ တဿ သုဏိသာ ရဇ္ဇုမာလံ ပိယစက္ခူဟိ ဩလောကေန္တီ ယာဝဇီဝံ မနာပေနေဝ သိနေဟေန ပရိဟရိ။ ရဇ္ဇုမာလာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိ၊ အစ္ဆရာသဟဿဉ္စဿာ

parivāro ahosi. Sā saṭṭhisakaṭabhārappamāṇehi dibbābharaṇehi paṭimaṇḍitattabhāvā accharāsahassaparivutā Nandanavanādīsu mahatiṁ dibbasampattiṁ anubhavamānā pamuditamanā vicarati. Athāyasmā Mahāmoggallāno devacārikaṁ gato taṁ mahantena dibbānubhāvena mahatiyā deviddhiyā vijjotamānaṁ disvā tāya katakammaṁ imāhi gāthāhi pucchi—

826. “Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Hatthe pāde ca viggayha, naccasi suppavādite.

827. Tassā te naccamānāya, aṅgamaṅgehi sabbaso.
Dibbā saddā niccharanti, savanīyā manoramā.

828. Tassā te naccamānāya, aṅgamaṅgehi sabbaso.
Dibbā gandhā pavāyanti, sucigandhā manoramā.

829. Vivattamānā kāyena, yā veṇīsu piḷandhanā.
Tesaṁ suyyati nigghoso, tūriye pañcaṅgike yathā.

830. Vaṭaṁsakā vātadhutā, vātena sampakampitā.
Tesaṁ suyyati nigghoso, tūriye pañcaṅgike yathā.

831. Yāpi te sirasmiṁ mālā, sucigandhā manoramā.
Vāti gandho disā sabbā, rukkho Mañjūsako yathā.

832. Ghāyase taṁ sucigandhaṁ, rūpaṁ passasi amānusaṁ.
Devate pucchi tācikkha, kissa kammassidaṁ phalan”ti.

826. Tattha **hatthe pāde ca viggayhā**ti hatthe ca pāde ca vividhehi ākārehi gahetvā, pupphamuṭṭhipupphañjali-ādibhedassa sākhābhinayassa dassanavasena vividhehi ākārehi hatthe ca, samapādādīnampi ṭhānavisesānaṁ dassanavasena vividhehi ākārehi pāde ca upādiyitvāti attho. Ca-saddena sākhābhinayaṁ saṅgaṇhāti. **Naccasī**ti naṭasi. **Yā tvan**ti yā vuttanayavasena naccaṁ karosīti attho. **Suppavādite**ti sundare pavajjane sati tava naccassa anurūpavasena vīṇāvaṁsamudiṅgatāḷādike vādiyamāne, pañcaṅgike tūriye paggayhamāneti attho. Sesaṁ heṭṭhāvimāne vuttanayameva.

ပရိဝါရော အဟောသိ။ သာ သဋ္ဌိသကဋဘာရပ္ပမာဏေဟိ ဒိဗ္ဗာဘရဏေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတတ္တဘာဝါ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတာ နန္ဒနဝနာဒီသု မဟတိံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနာ ပမုဒိတမနာ ဝိစရတိ။ အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဒေဝစာရိကံ ဂတော တံ မဟန္တေန ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေန မဟတိယာ ဒေဝိဒ္ဓိယာ ဝိဇ္ဇောတမာနံ ဒိသွာ တာယ ကတကမ္မံ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၈၂၆။ “အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဟတ္ထေ ပါဒေ စ ဝိဂ္ဂယှ၊ နစ္စသိ သုပ္ပဝါဒိတေ။

၈၂၇။ တဿာ တေ နစ္စမာနာယ၊ အင်္ဂမင်္ဂေဟိ သဗ္ဗသော။
ဒိဗ္ဗာ သဒ္ဒါ နိစ္ဆရန္တိ၊ သဝနီယာ မနောရမာ။

၈၂၈။ တဿာ တေ နစ္စမာနာယ၊ အင်္ဂမင်္ဂေဟိ သဗ္ဗသော။
ဒိဗ္ဗာ ဂန္ဓာ ပဝါယန္တိ၊ သုစိဂန္ဓာ မနောရမာ။

၈၂၉။ ဝိဝတ္တမာနာ ကာယေန၊ ယာ ဝေဏီသု ပိဠန္ဓနာ။
တေသံ သုယျတိ နိဂ္ဃောသော၊ တူရိယေ ပဉ္စင်္ဂိကေ ယထာ။

၈၃၀။ ဝဋံသကာ ဝါတဓုတာ၊ ဝါတေန သမ္ပကမ္ပိတာ။
တေသံ သုယျတိ နိဂ္ဃောသော၊ တူရိယေ ပဉ္စင်္ဂိကေ ယထာ။

၈၃၁။ ယာပိ တေ သိရသ္မိံ မာလာ၊ သုစိဂန္ဓာ မနောရမာ။
ဝါတိ ဂန္ဓော ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ရုက္ခော မဉ္ဇူသကော ယထာ။

၈၃၂။ ဃာယသေ တံ သုစိဂန္ဓံ၊ ရူပံ ပဿသိ အမာနုသံ။
ဒေဝတေ ပုစ္ဆိတာစိက္ခ၊ ကိဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ။

၈၂၆။ တတ္ထ **ဟတ္ထေ ပါဒေ စ ဝိဂ္ဂယှာ**တိ ဟတ္ထေ စ ပါဒေ စ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ဂဟေတွာ၊ ပုပ္ဖမုဋ္ဌိပုပ္ဖဉ္ဇလိအာဒိဘေဒဿ သာခါဘိနယဿ ဒဿနဝသေန ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ဟတ္ထေ စ, သမပါဒါဒီနမ္ပိ ဌာနဝိသေသာနံ ဒဿနဝသေန ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ပါဒေ စ ဥပါဒိယိတွာတိ အတ္ထော။ စ-သဒ္ဒေန သာခါဘိနယံ သင်္ဂဏှာတိ။ **နစ္စသီ**တိ နဋသိ။ **ယာ တွ**န္တိ ယာ ဝုတ္တနယဝသေန နစ္စံ ကရောသီတိ အတ္ထော။ **သုပ္ပဝါဒိတေ**တိ သုန္ဒရေ ပဝဇ္ဇနေ သတိ တဝ နစ္စဿ အနုရူပဝသေန ဝီဏာဝံသမုဒိင်္ဂတာဠာဒိကေ ဝါဒိယမာနေ၊ ပဉ္စင်္ဂိကေ တူရိယေ ပဂ္ဂယှမာနေတိ အတ္ထော။ သေသံ ဟေဋ္ဌာဝိမာနေ ဝုတ္တနယမေဝ။

Evaṁ therena pucchitā sā devatā attano purimajāti-ādiṁ[1] imāhi gāthāhi byākāsi—

833. "Dāsī ahaṁ pure āsiṁ, Gayāyaṁ brāhmaṇassahaṁ.
Appapuññā alakkhikā, Rajjumālāti maṁ viduṁ.

834. Akkosānaṁ vadhānañca, tajjanāya ca uggatā[2].
Kuṭaṁ gahetvā nikkhamma, agañchiṁ udahāriyā[3].

835. Vipathe kuṭaṁ nikkhipitvā, vanasaṇḍaṁ upāgamiṁ.
'Idhevāhaṁ marissāmi, ko attho jīvitena me'.

836. Daḷhaṁ pāsaṁ karitvāna, āsumbhitvāna pādape.
Tato disā vilokesiṁ, 'ko nu kho vanamassito'.

837. Tatthaddasāsiṁ Sambuddhaṁ, sabbalokahitaṁ muniṁ.
Nisinnaṁ rukkhamūlasmiṁ, jhāyantaṁ akutobhayaṁ.

838. Tassā me ahu saṁvego, abbhuto lomahaṁsano.
'Ko nu kho vanamassito, manusso udāhu devatā'.

839. Pāsādikaṁ pasādanīyaṁ, vanā nibbanamāgataṁ.
Disvā mano me pasīdi, 'nāyaṁ yādisakīdiso.

840. Guttindriyo jhānarato, abahiggatamānaso.
Hito sabbassa lokassa, Buddho ayaṁ[4] bhavissati.

841. Bhayabheravo durāsado, sīhova guhamassito.
Dullabhāyaṁ dassanāya, pupphaṁ odumbaraṁ yathā'.

842. So maṁ mudūhi vācāhi, ālapitvā Tathāgato.
Rajjumāleti maṁvoca, saraṇaṁ gaccha Tathāgataṁ.

---

1. Purimajāti-ādīni (Sī)
2. Ukkatā (Sī)
3. Gacchiṁ udakahāriyā (Sī)
4. Soyaṁ (Sī)

ဧဝံ ထေရေန ပုစ္ဆိတာ သာ ဒေဝတာ အတ္တနော ပုရိမဇာတိအာဒိံ[၁] ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၈၃၃။ "ဒါသီ အဟံ ပုရေ အာသိံ၊ ဂယာယံ ဗြာဟ္မဏဿဟံ။
အပ္ပပုညာ အလက္ခိကာ၊ ရဇ္ဇုမာလာတိ မံ ဝိဒုံ။

၈၃၄။ အက္ကောသာနံ ဝဓာနဉ္စ၊ တဇ္ဇနာယ စ ဥဂ္ဂတာ[၂]။
ကုဋံ ဂဟေတွာ နိက္ခမ္မ၊ အဂဉ္ဆိံ ဥဒဟာရိယာ[၃]။

၈၃၅။ ဝိပထေ ကုဋံ နိက္ခိပိတွာ၊ ဝနသဏ္ဍံ ဥပါဂမိံ။
'ဣဓေဝါဟံ မရိဿာမိ၊ ကော အတ္ထော ဇီဝိတေန မေ'။

၈၃၆။ ဒဠှံ ပါသံ ကရိတွာန၊ အာသုမ္ဘိတွာန ပါဒပေ။
တတော ဒိသာ ဝိလောကေသိံ၊ 'ကော နု ခေါ ဝနမဿိတော'။

၈၃၇။ တတ္ထဒ္ဒသာသိံ သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ သဗ္ဗလောကဟိတံ မုနိံ။
နိသိန္နံ ရုက္ခမူလသ္မိံ၊ ဈာယန္တံ အကုတောဘယံ။

၈၃၈။ တဿာ မေ အဟု သံဝေဂေါ၊ အဗ္ဘုတော လောမဟံသနော။
'ကော နု ခေါ ဝနမဿိတော၊ မနုဿော ဥဒါဟု ဒေဝတာ'။

၈၃၉။ ပါသာဒိကံ ပသာဒနီယံ၊ ဝနာ နိဗ္ဗနမာဂတံ။
ဒိသွာ မနော မေ ပသီဒိ၊ 'နာယံ ယာဒိသကီဒိသော။

၈၄၀။ ဂုတ္တိန္ဒြိယော ဈာနရတော၊ အဗဟိဂ္ဂတမာနသော။
ဟိတော သဗ္ဗဿ လောကဿ၊ ဗုဒ္ဓေါ အယံ[၄] ဘဝိဿတိ။

၈၄၁။ ဘယဘေရဝေါ ဒုရာသဒေါ၊ သီဟောဝ ဂုဟမဿိတော။
ဒုလ္လဘာယံ ဒဿနာယ၊ ပုပ္ဖံ ဩဒုမ္ဗရံ ယထာ'။

၈၄၂။ သော မံ မုဒူဟိ ဝါစာဟိ၊ အာလပိတွာ တထာဂတော။
ရဇ္ဇုမာလေတိ မံဝေါစ၊ သရဏံ ဂစ္ဆ တထာဂတံ။

၁-ပုရိမဇာတိအာဒီနိ (သီ)
၂-ဥက္ကတာ (သီ)
၃-ဂစ္ဆိံ ဥဒကဟာရိယာ (သီ)
၄-သောယံ (သီ)

843. Tāhaṁ giraṁ suṇitvāna, nelaṁ atthavatiṁ suciṁ.
Saṇhaṁ muduñca vagguñca, sabbasokāpanūdanaṁ.

844. Kallacittañca maṁ ñatvā, pasannaṁ suddhamānasaṁ.
Hito sabbassa lokassa, anusāsi Tathāgato.

845. Idaṁ dukkhanti maṁvoca, ayaṁ dukkhassa sambhavo.
Dukkhanirodho[1] maggo ca, añjaso amatogadho.

846. Anukampakassa kusalassa, ovādamhi ahaṁ ṭhitā.
Ajjhagā amataṁ santiṁ, nibbānaṁ padamaccutaṁ.

847. Sāhaṁ avaṭṭhitāpemā, dassane avikampinī.
Mūlajātāya saddhāya, dhītā Buddhassa orasā.

848. Sāhaṁ ramāmi kīḷāmi, modāmi akutobhayā.
Dibbamālaṁ dhārayāmi, pivāmi madhumaddavaṁ.

849. Saṭṭhitūriyasahassāni, paṭibodhaṁ karonti me.
Āḷambo gaggaro bhīmo, sādhuvādī ca saṁsayo.

850. Pokkharo ca suphasso ca, vīṇāmokkhā ca nāriyo.
Nandā ceva Sunandā ca, Soṇadinnā Sucimhitā.

851. Alambusā missakesī ca, puṇḍarīkā'tidāruṇī[2].
Eṇīphassā suphassā ca, Subhaddā muduvādinī.

852. Etā caññā ca seyyāse, accharānaṁ pabodhikā.
Tā maṁ kālenupāgantvā, abhibhāsanti devatā.

853. Handa naccāma gāyāma, handa taṁ ramayāmase.
Nayidaṁ akatapuññānaṁ, katapuññānamevidaṁ.

1. Ayaṁ nirodho (Sī, I) 2. Cāruṇī (Sī)

၈၄၃။ တာဟံ ဂိရံ သုဏိတွာန၊ နေလံ အတ္ထဝတိံ သုစိံ။
သဏှံ မုဒုဉ္စ ဝဂ္ဂုဉ္စ၊ သဗ္ဗသောကာပနူဒနံ။

၈၄၄။ ကလ္လစိတ္တဉ္စ မံ ဉတွာ၊ ပသန္နံ သုဒ္ဓမာနသံ။
ဟိတော သဗ္ဗဿ လောကဿ၊ အနုသာသိ တထာဂတော။

၈၄၅။ ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ မံဝေါစ၊ အယံ ဒုက္ခဿ သမ္ဘဝေါ။
ဒုက္ခနိရောဓော[၁] မဂ္ဂေါ စ၊ အဉ္ဇသော အမတောဂဓော။

၈၄၆။ အနုကမ္ပကဿ ကုသလဿ၊ ဩဝါဒမှိ အဟံ ဌိတာ။
အဇ္ဈဂါ အမတံ သန္တိံ၊ နိဗ္ဗာနံ ပဒမစ္စုတံ။

၈၄၇။ သာဟံ အဝဋ္ဌိတာပေမာ၊ ဒဿနေ အဝိကမ္ပိနီ။
မူလဇာတာယ သဒ္ဓါယ၊ ဓီတာ ဗုဒ္ဓဿ ဩရသာ။

၈၄၈။ သာဟံ ရမာမိ ကီဠာမိ၊ မောဒါမိ အကုတောဘယာ။
ဒိဗ္ဗမာလံ ဓာရယာမိ၊ ပိဝါမိ မဓုမဒ္ဒဝံ။

၈၄၉။ သဋ္ဌိတူရိယသဟဿာနိ၊ ပဋိဗောဓံ ကရောန္တိ မေ။
အာဠမ္ဗော ဂဂ္ဂရော ဘီမော၊ သာဓုဝါဒီ စ သံသယော။

၈၅၀။ ပေါက္ခရော စ သုဖဿော စ၊ ဝီဏာမောက္ခာ စ နာရိယော။
နန္ဒာ စေဝ သုနန္ဒာ စ၊ သောဏဒိန္နာ သုစိမှိတာ။

၈၅၁။ အလမ္ဗုသာ မိဿကေသီ စ၊ ပုဏ္ဍရီကာ'တိဒါရုဏီ[၂]။
ဧဏီဖဿာ သုဖဿာ စ၊ သုဘဒ္ဒါ မုဒုဝါဒိနီ။

၈၅၂။ ဧတာ စညာ စ သေယျာသေ၊ အစ္ဆရာနံ ပဗောဓိကာ။
တာ မံ ကာလေနုပါဂန္တွာ၊ အဘိဘာသန္တိ ဒေဝတာ။

၈၅၃။ ဟန္ဒ နစ္စာမ ဂါယာမ၊ ဟန္ဒ တံ ရမယာမသေ။
နယိဒံ အကတပုညာနံ၊ ကတပုညာနမေဝိဒံ။

၁-အယံ နိရောဓော (သီ၊ ဣ) ၂-စာရုဏီ (သီ)

854. Asokaṁ Nandanaṁ rammaṁ, tidasānaṁ mahāvanaṁ.
Sukhaṁ akatapuññānaṁ, idha natthi parattha ca.

855. Sukhañca katapuññānaṁ, idha ceva parattha ca.
Tesaṁ sahabyakāmānaṁ, kattabbaṁ kusalaṁ bahuṁ.
Katapuññā hi modanti, sagge bhogasamaṅgino.

856. Bahūnaṁ vata atthāya, uppajjanti Tathāgatā.
Dakkhiṇeyyā manussānaṁ, puññakkhettāna’mākarā.
Yattha kāraṁ karitvāna, sagge modanti dāyakā”ti.

833. Tattha **dāsī ahaṁ pure āsin**ti pure purimajātiyaṁ ahaṁ antojātā dāsī ahosiṁ. Tattha kassāti āha **“Gayāyaṁ brāhmaṇassahan”**ti, Gayānāmake gāme aññatarassa brāhmaṇassa. **Han**ti nipātamattaṁ. **Appapuññā**ti mandabhāgyā apuññā. **Alakkhikā**ti nissirikā kālakaṇṇī. **Rajjumālāti maṁ vidun**ti, kese gahetvā ākaḍḍhanaparikaḍḍhanadukkhena muṇḍake kate punapi tadatthameva sīse daḷhaṁ bandhitvā ṭhapitarajjukuṇḍalakavasena “rajjumālā”ti maṁ manussā jāniṁsu.

834. **Vadhānan**ti tāḷanānaṁ. **Tajjanāyā**ti bhayasaṁtajjanena. **Uggatā**ti uggatāya[1] domanassuppattiyā. **Udahāriyā**ti udakahārikā, udakaṁ āharantī viya hutvāti adhippāyo.

835. **Vipathe**ti apathe, maggato apakkamitvāti attho. **Kvattho**ti ko attho. Soyeva vā pāṭho.

836. **Daḷhaṁ pāsaṁ karitvānā**ti bandhanapāsaṁ thiraṁ acchijjanakaṁ katvā. **Āsumbhitvāna pādape**ti viṭape lagganavasena pādape rukkhe khipitvā. **Tato disā vilokesiṁ, ko nu kho vanamassito**ti imaṁ vanaṁ pavisanavasena assito nu kho koci atthi, yato me maraṇantarāyo siyāti adhippāyo.

1. Ukkatāya (Sī)

၈၅၄။ အသောကံ နန္ဒနံ ရမ္မံ၊ တိဒသာနံ မဟာဝနံ။
သုခံ အကတပုညာနံ၊ ဣဓ နတ္ထိ ပရတ္ထ စ။

၈၅၅။ သုခဉ္စ ကတပုညာနံ၊ ဣဓ စေဝ ပရတ္ထ စ။
တေသံ သဟဗျကာမာနံ၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဗဟုံ။
ကတပုညာ ဟိ မောဒန္တိ၊ သဂ္ဂေ ဘောဂသမင်္ဂိနော။

၈၅၆။ ဗဟူနံ ဝတ အတ္ထာယ၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ တထာဂတာ။
ဒက္ခိဏေယျာ မနုဿာနံ၊ ပုညက္ခေတ္တာန’မာကရာ။
ယတ္ထ ကာရံ ကရိတွာန၊ သဂ္ဂေ မောဒန္တိ ဒါယကာ”တိ။

၈၃၃။ တတ္ထ **ဒါသီ အဟံ ပုရေ အာသိ**န္တိ ပုရေ ပုရိမဇာတိယံ အဟံ အန္တောဇာတာ ဒါသီ အဟောသိံ။ တတ္ထ ကဿာတိ အာဟ **“ဂယာယံ ဗြာဟ္မဏဿဟ”**န္တိ၊ ဂယာနာမကေ ဂါမေ အညတရဿ ဗြာဟ္မဏဿ။ **ဟ**န္တိ နိပါတမတ္တံ။ **အပ္ပပုညာ**တိ မန္ဒဘာဂျာ အပုညာ။ **အလက္ခိကာ**တိ နိဿိရိကာ ကာလကဏ္ဏီ။ **ရဇ္ဇုမာလာတိ မံ ဝိဒု**န္တိ၊ ကေသေ ဂဟေတွာ အာကဍ္ဎနပရိကဍ္ဎန-ဒုက္ခေန မုဏ္ဍကေ ကတေ ပုနပိ တဒတ္ထမေဝ သီသေ ဒဠှံ ဗန္ဓိတွာ ဌပိတရဇ္ဇု-ကုဏ္ဍလကဝသေန “ရဇ္ဇုမာလာ”တိ မံ မနုဿာ ဇာနိံသု။

၈၃၄။ **ဝဓာန**န္တိ တာဠနာနံ။ **တဇ္ဇနာယာ**တိ ဘယသန္တဇ္ဇနေန။ **ဥဂ္ဂတာ**တိ ဥဂ္ဂတာယ[1] ဒေါမနဿုပ္ပတ္တိယာ။ **ဥဒဟာရိယာ**တိ ဥဒကဟာရိကာ၊ ဥဒကံ အာဟရန္တီ ဝိယ ဟုတွာတိ အဓိပ္ပါယော။

၈၃၅။ **ဝိပထေ**တိ အပထေ၊ မဂ္ဂတော အပက္ကမိတွာတိ အတ္ထော။ **ကွတ္ထော**တိ ကော အတ္ထော။ သောယေဝ ဝါ ပါဌော။

၈၃၆။ **ဒဠှံ ပါသံ ကရိတွာနာ**တိ ဗန္ဓနပါသံ ထိရံ အစ္ဆိဇ္ဇနကံ ကတွာ။ **အာသုမ္ဘိတွာန ပါဒပေ**တိ ဝိဋပေ လဂ္ဂနဝသေန ပါဒပေ ရုက္ခေ ခိပိတွာ။ **တတော ဒိသာ ဝိလောကေသိံ၊ ကော နု ခေါ ဝနမဿိတော**တိ ဣမံ ဝနံ ပဝိသနဝသေန အဿိတော နု ခေါ ကောစိ အတ္ထိ၊ ယတော မေ မရဏန္တရာယော သိယာတိ အဓိပ္ပါယော။

၁-ဥက္ကတာယ (သီ)

837. **Sambuddhan**ti-ādi tadā tassā tādise nicchaye asatipi sabhāvavasena vuttaṁ. Tassattho—sayameva sammadeva ca sabbassāpi bujjhitabbassa buddhattā **Sambuddhaṁ**[1], mahākaruṇāyegena hīnādibhedabhinnassa sabbassāpi lokassa ekantahitattā **sabbalokahitaṁ,** ubhayalokaṁ munanato **muniṁ,** nisajjāvasena kilesābhisaṅkhārehi ṭhānā cāvanābhāvena ca **nisinnaṁ,** ārammaṇūpanijjhānena lakkhaṇūpanijjhānena ca **jhāyantaṁ,** bodhimūleyeva bhayahetūnaṁ samucchinnattā kutocipi bhayābhāvato **akutobhayan**ti veditabbaṁ.

838. **Saṁvego** nāma sahottappaṁ ñāṇaṁ, so tassā Bhagavato dassanena uppajji. Tenāha **"tassā me ahu saṁvego"**ti.

839. **Pāsādikan**ti pasādāvahaṁ, dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇa-asīti-anubyañjanabyāmappabhāketumālālaṅkatāya samantapāsādikāya attano sarīrasobhāsampattiyā rūpakāyadassanabyāvaṭassa janassa sādhubhāvato pasādasaṁvaḍḍhananti attho. **Pasādanīyan**ti dasabala catuvesārajja cha-asādhāraṇañāṇa aṭṭhārasāveṇika Buddhadhammapabhuti-aparimāṇaguṇasamannāgatāya dhammakāyasampattiyā sarikkhakajanassa pasīditabbayuttaṁ, pāsādikanti attho. **Vanā**ti kilesavanato apakkamitvā. **Nibbanamāgatan**ti nittaṇhabhāvaṁ nibbānameva upagataṁ adhigataṁ. **Yādisakīdiso**ti yo vā so vā, pacurajanoti attho.

840-41. Manacchaṭṭhānaṁ indriyānaṁ aggamaggagopanāya gopitattā **guttindriyo.** Aggaphalajjhānābhiratiyā **jhānarato.** Tato eva bahibhūtehi rūpādi-ārammaṇehi apakkamitvā visayajjhatte nibbāne ca ogāḷhacittatāya **abahiggatamānaso.** Micchāgāhamocanabhayena vipallāsavantehi micchādiṭṭhikehi bhāyitabbato tesañca bhayajananato **bhayabheravo.** Payogāsayavipannehi anupagamanīyato ca kenacipi anāsādanīyato ca **durāsado. Dullabhā'yan**ti dullabho ayaṁ. **Dassanāyā**ti daṭṭhumpi. **Pupphaṁ odumbaraṁ yathā**ti yathā nāma udumbare bhavaṁ pupphaṁ dullabhadassanaṁ, kadācideva bhaveyya, na vā bhaveyya, evaṁ īdisassa uttamapuggalassāti attho.

---

1. Sammāsambuddhaṁ (Sī, I)

၈၃၇။ **သမ္ဗုဒ္ဓန္တိ**အာဒိ တဒါ တဿာ တာဒိသေ နိစ္ဆယေ အသတိပိ သဘာဝဝသေန ဝုတ္တံ။ တဿတ္ထော—သယမေဝ သမ္မဒေဝ စ သဗ္ဗဿာပိ ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗဿ ဗုဒ္ဓတ္တာ **သမ္ဗုဒ္ဓံ**,[1] မဟာကရုဏာယောဂေန ဟီနာဒိဘေဒဘိန္နဿ သဗ္ဗဿာပိ လောကဿ ဧကန္တဟိတတ္တာ **သဗ္ဗလောကဟိတံ**, ဥဘယလောကံ မုနနတော **မုနိံ**, နိသဇ္ဇာဝသေန ကိလေသာဘိသင်္ခါရေဟိ ဌာနာ စာဝနာဘာဝေန စ **နိသိန္နံ**, အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနေန လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနေန စ **ဈာယန္တံ**, ဗောဓိမူလေယေဝ ဘယဟေတူနံ သမုစ္ဆိန္နတ္တာ ကုတောစိပိ ဘယာဘာဝတော **အကုတောဘယန္တိ** ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၈၃၈။ **သံဝေဂေါ** နာမ သဟောတ္တပ္ပံ ဉာဏံ၊ သော တဿာ ဘဂဝတော ဒဿနေန ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တေနာဟ **"တဿာ မေ အဟု သံဝေဂေါ"**တိ။

၈၃၉။ **ပါသာဒိကန္တိ** ပသာဒါဝဟံ၊ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏအသီတိအနုဗျဉ္ဇနဗျာမပ္ပဘာကေတုမာလာလင်္ကတာယ သမန္တပါသာဒိကာယ အတ္တနော သရီရသောဘာသမ္ပတ္တိယာ ရူပကာယဒဿနဗျာဝဋဿ ဇနဿ သာဓုဘာဝတော ပသာဒသံဝဍ္ဎနန္တိ အတ္ထော။ **ပသာဒနီယန္တိ** ဒသဗလ စတုဝေသာရဇ္ဇ ဆအသာဓာရဏဉာဏ အဋ္ဌာရသာဝေဏိက ဗုဒ္ဓဓမ္မပဘုတိအပရိမာဏဂုဏသမန္နာဂတာယ ဓမ္မကာယသမ္ပတ္တိယာ သရိက္ခကဇနဿ ပသီဒိတဗ္ဗယုတ္တံ၊ ပါသာဒိကန္တိ အတ္ထော။ **ဝနာ**တိ ကိလေသဝနတော အပက္ကမိတွာ။ **နိဗ္ဗနမာဂတန္တိ** နိတ္တဏှဘာဝံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဥပဂတံ အဓိဂတံ။ **ယာဒိသကီဒိသော**တိ ယော ဝါ သော ဝါ၊ ပစုရဇနောတိ အတ္ထော။

၈၄၀-၄၁။ မနစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ အဂ္ဂမဂ္ဂဂေါပနာယ ဂေါပိတတ္တာ **ဂုတ္တိန္ဒြိယော။** အဂ္ဂဖလဇ္ဈာနာဘိရတိယာ **ဈာနရတော။** တတော ဧဝ ဗဟိဘူတေဟိ ရူပါဒိအာရမ္မဏေဟိ အပက္ကမိတွာ ဝိသယဇ္ဈတ္တေ နိဗ္ဗာနေ စ ဩဂါဠှစိတ္တတာယ **အဗဟိဂ္ဂတမာနသော။** မိစ္ဆာဂါဟမောစနဘယေန ဝိပလ္လာသဝန္တေဟိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကေဟိ ဘာယိတဗ္ဗတော တေသဉ္စ ဘယဇနနတော **ဘယဘေရဝေါ။** ပယောဂါသယဝိပန္နေဟိ အနုပဂမနီယတော စ ကေနစိပိ အနာသာဒနီယတော စ **ဒုရာသဒေါ။ ဒုလ္လဘာ’ယန္တိ** ဒုလ္လဘော အယံ။ **ဒဿနာယာ**တိ ဒဋ္ဌုမ္ပိ။ **ပုပ္ဖံ ဩဒုမ္ဗရံ ယထာ**တိ ယထာ နာမ ဥဒုမ္ဗရေ ဘဝံ ပုပ္ဖံ ဒုလ္လဘဒဿနံ, ကဒါစိဒေဝ ဘဝေယျ, န ဝါ ဘဝေယျ၊ ဧဝံ ဤဒိသဿ ဥတ္တမပုဂ္ဂလဿာတိ အတ္ထော။

၁-သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ (သီ၊ ဣ)

842. **So Tathāgato mudūhi vācāhi** saṇhāya vācāya **“rajjumāle”ti maṁ ālapitvā** āmantetvā **saraṇaṁ gaccha Tathāgatanti** “tathā āgato”ti-ādinā **Tathāgataṁ** Sammāsambuddhaṁ **saraṇaṁ gacchāti maṁ avoca** abhāsīti yojanā.

843-4. **Tāhanti** taṁ ahaṁ. **Giranti** vācaṁ. **Nelanti** niddosaṁ. **Atthavatinti** atthayuttaṁ sātthaṁ, ekantahitaṁ vā. Vacīsoceyyatāya **suciṁ.** Akakkhaḷatāya **saṇhaṁ.** Veneyyānaṁ mudubhāvakarattā **mudu.** Savanīyabhāvena **vagguṁ. Sabbasokāpanūdananti** ñātibyasanādivasena uppajjanakassa sabbassāpi sokassa vinodanaṁ giraṁ sutvāna pasannacittā ahosinti sambandho. Sabbametaṁ dānakathaṁ ādiṁ katvā ussakkitvā nekkhamme ānisaṁsaṁ vibhāvanavasena pavattitaṁ Bhagavato anupubbikathaṁ sandhāya vadati. Tenevāha **“kallacittañca maṁ ñatvā”**ti-ādi.

Tattha **kallacittanti** kammaniyacittaṁ, heṭṭhā pavattitadesanāya assaddhiyādīnaṁ cittadosānaṁ vigatattā uparidesanāya bhājanabhāvūpagamanena kammakkhamacittaṁ, bhāvanākammassa yoggacittanti attho. Tenevāha **“pasannaṁ suddhamānasan”**ti. Tattha **“pasannan”**ti iminā assaddhiyāpagamamāha, **“suddhamānasan”**ti iminā kāmacchandādi-apagamanena mudocittataṁ udaggacittatañca[1] dasseti. **Anusāsīti** ovadi, sāmukkaṁsikāya dhammadesanāya saha upāyena pavattinivattiyo upadisīti attho. Tenevāha **“idaṁ dukkhan”**ti-ādi. Anusāsitākāradassanaṁ hetaṁ.

845. Tattha **idaṁ dukkhanti maṁvocāti** idaṁ taṇhāvajjaṁ tebhūmakaṁ dhammajātaṁ bādhakasabhāvattā kucchitaṁ hutvā tucchasabhāvattā tathattā ca dukkhaṁ ariyasaccanti mayhaṁ abhāsi. **Ayaṁ dukkhassa sambhavoti** ayaṁ kāmataṇhādibhedā taṇhā yathāvuttassa dukkhassa sambhavo pabhavo uppatti hetu samudayo ariyasaccanti. **Dukkhanirodhoti**[2] dukkhassa santibhāvo asaṅkhatadhātu nirodho ariyasaccanti. Antadvayassa parivajjanato **añjaso** nibbānagāminipaṭipadābhāvato **amatogadho** maggo ariyasaccanti maṁ avocāti sambandho.

---

1. Vinīvaraṇacittatañca (Sī)   2. Ayaṁ nirodho maggoti (Sī, I)

၈၄၂။ **သော တထာဂတော မုဒူဟိ ဝါစာဟိ** သဏှာယ ဝါစာယ **“ရဇ္ဇုမာလေ”တိ မံ အာလပိတွာ** အာမန္တေတွာ **သရဏံ ဂစ္ဆ တထာဂတန္တိ** “တထာ အာဂတော”တိအာဒိနာ **တထာဂတံ** သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ **သရဏံ ဂစ္ဆာတိ မံ အဝေါစ** အဘာသီတိ ယောဇနာ။

၈၄၃-၄။ **တာဟန္တိ** တံ အဟံ။ **ဂိရန္တိ** ဝါစံ။ **နေလန္တိ** နိဒ္ဒေါသံ။ **အတ္ထဝတိန္တိ** အတ္ထယုတ္တံ သာတ္ထံ, ဧကန္တဟိတံ ဝါ။ ဝစီသောစေယျတာယ **သုစိံ**။ အကက္ခဠတာယ **သဏှံ**။ ဝေနေယျာနံ မုဒုဘာဝကရတ္တာ **မုဒု**။ သဝနီယဘာဝေန **ဝဂ္ဂုံ**။ **သဗ္ဗသောကာပနူဒနန္တိ** ဉာတိဗျသနာဒိဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနကဿ သဗ္ဗဿာပိ သောကဿ ဝိနောဒနံ ဂိရံ သုတွာန ပသန္နစိတ္တာ အဟောသိန္တိ သမ္ဗန္ဓော။ သဗ္ဗမေတံ ဒါနကထံ အာဒိံ ကတွာ ဥဿက္ကိတွာ နေက္ခမ္မေ အာနိသံသံ ဝိဘာဝနဝသေန ပဝတ္တိတံ ဘဂဝတော အနုပုဗ္ဗိကထံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ တေနေဝါဟ **“ကလ္လစိတ္တဉ္စ မံ ဉတွာ”**တိအာဒိ။

တတ္ထ **ကလ္လစိတ္တန္တိ** ကမ္မနိယစိတ္တံ၊ ဟေဋ္ဌာ ပဝတ္တိတဒေသနာယ အဿဒ္ဓိယာဒီနံ စိတ္တဒေါသာနံ ဝိဂတတ္တာ ဥပရိဒေသနာယ ဘာဇနဘာဝူပဂမနေန ကမ္မက္ခမစိတ္တံ, ဘာဝနာကမ္မဿ ယောဂ္ဂစိတ္တန္တိ အတ္ထော။ တေနေဝါဟ **“ပသန္နံ သုဒ္ဓမာနသ”**န္တိ။ တတ္ထ **“ပသန္န”**န္တိ ဣမိနာ အဿဒ္ဓိယာပဂမမာဟ၊ **“သုဒ္ဓမာနသ”**န္တိ ဣမိနာ ကာမစ္ဆန္ဒာဒိအပဂမနေန မုဒုစိတ္တတံ ဥဒဂ္ဂစိတ္တတဉ္စ[1] ဒဿေတိ။ **အနုသာသီ**တိ ဩဝဒိ၊ သာမုက္ကံသိကာယ ဓမ္မဒေသနာယ သဟ ဥပါယေန ပဝတ္တိနိဝတ္တိယော ဥပဒိသီတိ အတ္ထော။ တေနေဝါဟ **“ဣဒံ ဒုက္ခ”**န္တိအာဒိ။ အနုသာသိတာကာရဒဿနံ ဟေတံ။

၈၄၅။ တတ္ထ **ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ မံဝေါစာ**တိ ဣဒံ တဏှာဝဇ္ဇံ တေဘူမကံ ဓမ္မဇာတံ ဗာဓကသဘာဝတ္တာ ကုစ္ဆိတံ ဟုတွာ တုစ္ဆသဘာဝတ္တာ တထတ္တာ စ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စန္တိ မယှံ အဘာသိ။ **အယံ ဒုက္ခဿ သမ္ဘဝေါ**တိ အယံ ကာမတဏှာဒိဘေဒါ တဏှာ ယထာဝုတ္တဿ ဒုက္ခဿ သမ္ဘဝေါ ပဘဝေါ ဥပ္ပတ္တိ ဟေတု သမုဒယော အရိယသစ္စန္တိ။ **ဒုက္ခနိရောဓော**တိ[2] ဒုက္ခဿ သန္တိဘာဝေါ အသင်္ခတဓာတု နိရောဓော အရိယသစ္စန္တိ။ အန္တဒွယဿ ပရိဝဇ္ဇနတော **အဉ္ဇသော** နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါဘာဝတော **အမတောဂဓော** မဂ္ဂေါ အရိယသစ္စန္တိ မံ အဝေါစာတိ သမ္ဗန္ဓော။

၁-ဝိနီဝရဏစိတ္တတဉ္စ (သီ)   ၂-အယံ နိရောဓော မဂ္ဂေါတိ (သီ၊ ဣ)

846. **Kusalassā**ti ovādadāne veneyyadamane chekassa, appamādapaṭipattiyā vā matthakappattiyā anavajjassa. **Ovādamhi ahaṁ ṭhitā**ti yathāvutte ovāde anusiṭṭhiyaṁ sikkhāttayapāripūriyā saccapaṭivedhena ahaṁ patiṭṭhitā. Tenāha **"ajjhagā amataṁ santiṁ, nibbānaṁ padamaccutan"**ti, idaṁovāde patiṭṭhānassa kāraṇavacanaṁ. Yā niccatāya maraṇābhāvato **amataṁ,** sabbadukkhavūpasamatāya **santiṁ,** adhigatānaṁ acavanahetutāya **accutaṁ nibbānaṁ padaṁ ajjhagā** adhigañchi, sā ekaṁsena Satthu ovāde patiṭṭhitā nāmāti.

847. **Avaṭṭhitāpemā**ti daḷhabhattī ratanattaye niccalapasādasinehā. Kasmā? Yasmā **dassane avikampinī,** "Sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto dhammo, suppaṭipanno saṁgho"ti etasmiṁ sammādassane acalā kenaci acālanīyā. Kena panetaṁ avikampananti āha **"mūlajātāya saddhāyā"**ti. Ayaṁ "itipi so Bhagavā arahan"ti-ādinā[1] Sammāsambuddhe, "svākkhāto Bhagavatā dhammo"ti-ādinā[1] tassa dhamme, "suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho"ti-ādinā[1] tassa saṁghe ca saccābhisamayasaṅkhātena mūlena jātamūlā saddhā, tāya ahaṁ avikampinīti dasseti. Tato eva **dhītā Buddhassa orasā**ti Sammāsambuddhassa ure vāyāmajanitābhijātitāya[2] orasaputtī.

848. **Sāhaṁ ramāmī**ti sā ahaṁ tadā ariyāya jātiyā idāni devūpapattiyā āgatā maggaratiyā phalaratiyā ca ramāmi, kāmaguṇaratiyā **kīḷāmi,** ubhayenāpi **modāmi.** Attānuvādabhayādīnaṁ apagatattā[3] **akutobhayā. Madhumaddavan**ti madhusaṅkhātaṁ maddavakaraṁ, naccanagāyanakālesu sarīrassa sarassa ca mudubhāvāvahaṁ gandhapānaṁ sandhāya vadati. "Madhumādavan"tipi paṭhanti, ādavaṁ yāvadavaṁ yāvadeva davatthaṁ madhuraṁ pivāmīti attho.

856. **Puññakkhettāna'mākarā**ti sadevakassa lokassa puññakkhettabhūtānaṁ ariyānaṁ maggaphalaṭṭhānaṁ ariyasaṁghassa ākarā uppattiṭṭhānaṁ Tathāgatā. **Yatthā**ti yasmiṁ puññakkhette. Sesaṁ vuttanayameva.

---

1. Ma 1. 45; Saṁ 3. 298; Aṁ 3. 206 piṭṭhesu. 2. Jātāya janitābhijātitāya (Ka)
3. Dūrāpagatattā (Sī, I)

၈၄၆။ **ကုသလဿာ**တိ ဩဝါဒဒါနေ ဝေနေယျဒမနေ ဆေကဿ, အပ္ပမာဒပဋိပတ္တိယာ ဝါ မတ္ထကပ္ပတ္တိယာ အနဝဇ္ဇဿ။ **ဩဝါဒမှိ အဟံ ဌိတာ**တိ ယထာဝုတ္တေ ဩဝါဒေ အနုသိဋ္ဌိယံ သိက္ခာတ္တယပါရိပူရိယာ သစ္စပဋိဝေဓေန အဟံ ပတိဋ္ဌိတာ။ တေနာဟ "**အဇ္ဈဂါ အမတံ သန္တိံ၊ နိဗ္ဗာနံ ပဒမစ္စုတ**"န္တိ၊ ဣဒံ ဩဝါဒေ ပတိဋ္ဌာနဿ ကာရဏဝစနံ။ ယာ နိစ္စတာယ မရဏာဘာဝတော **အမတံ**, သဗ္ဗဒုက္ခဝူပသမတာယ **သန္တိံ**, အဓိဂတာနံ အစဝနဟေတုတာယ **အစ္စုတံ နိဗ္ဗာနံ ပဒံ အဇ္ဈဂါ** အဓိဂဉ္ဆိ၊ သာ ဧကံသေန သတ္ထု ဩဝါဒေ ပတိဋ္ဌိတာ နာမာတိ။

၈၄၇။ **အဝဋ္ဌိတာပေမာ**တိ ဒဠှဘတ္တိ ရတနတ္တယေ နိစ္စလပသာဒသိနေဟာ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ **ဒဿနေ အဝိကမ္ပိနီ၊** "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ၊ သွာက္ခာတော ဓမ္မော၊ သုပ္ပဋိပန္နော သံဃော"တိ ဧတသ္မိံ သမ္မာဒဿနေ အစလာ ကေနစိ အစာလနီယာ။ ကေန ပနေတံ အဝိကမ္ပနန္တိ အာဟ "**မူလဇာတာယ သဒ္ဓါယာ**"တိ။ အယံ "ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟ"န္တိအာဒိနာ[1] သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ, "သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မော"တိအာဒိနာ[1] တဿ ဓမ္မေ, "သုပ္ပဋိပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံဃော"တိအာဒိနာ[1] တဿ သံဃေ စ သစ္စာဘိသမယသင်္ခါတေန မူလေန ဇာတမူလာ သဒ္ဓါ၊ တာယ အဟံ အဝိကမ္ပိနီတိ ဒဿေတိ။ တတော ဧဝ **ဓီတာ ဗုဒ္ဓဿ ဩရသာ**တိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဥရေ ဝါယာမဇနိတာဘိဇာတိတာယ[2] ဩရသပုတ္တီ။

၈၄၈။ **သာဟံ ရမာမီ**တိ သာ အဟံ တဒါ အရိယာယ ဇာတိယာ ဣဒါနိ ဒေဝူပပတ္တိယာ အာဂတာ မဂ္ဂရတိယာ ဖလရတိယာ စ ရမာမိ၊ ကာမဂုဏရတိယာ **ကီဠာမိ၊** ဥဘယေနာပိ **မောဒါမိ။** အတ္တာနုဝါဒဘယာဒီနံ အပဂတတ္တာ[3] **အကုတောဘယာ။ မဓုမဒ္ဒဝ**န္တိ မဓုသင်္ခါတံ မဒ္ဒဝကရံ၊ နစ္စနဂါယနကာလေသု သရီရဿ သရဿ စ မုဒုဘာဝါဝဟံ ဂန္ဓပါနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ "မဓုမာဒဝ"န္တိပိ ပဌန္တိ၊ အာဒဝံ ယာဝဒဝံ ယာဝဒေဝ ဒဝတ္ထံ မဓုရံ ပိဝါမီတိ အတ္ထော။

၈၅၆။ **ပုညက္ခေတ္တာန'မာကရာ**တိ သဒေဝကဿ လောကဿ ပုညက္ခေတ္တဘူတာနံ အရိယာနံ မဂ္ဂဖလဋ္ဌာနံ အရိယသံဃဿ အာကရာ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ တထာဂတာ။ **ယတ္ထာ**တိ ယသ္မိံ ပုညက္ခေတ္တေ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

၁-မ ၁-၄၅၊ သံ ၁-၂၉၀၊ အံ ၃-၂၀၆-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ဇာတာယ ဇနိတာဘိဇာတိတာယ (က)
၃-ဒူရာပဂတတ္တာ (သီ၊ ဣ)

Athāyasmā Mahāmoggallāno attanā ca devatāya ca pavattitaṁ imaṁ kathāsallāpaṁ manussalokaṁ āgantvā Bhagavato ārocesi. Bhagavā tamatthaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Rajjumālāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

Iti Paramatthadīpaniyā Khuddakaṭṭhakathāya Vimānavatthusmiṁ

Dvādasavatthupaṭimaṇḍitassa

Catutthassa Mañjiṭṭhakavaggassa atthavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhitā ca itthivimānavaṇṇanā.

အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော အတ္တနာ စ ဒေဝတာယ စ ပဝတ္တိတံ ဣမံ ကထာသလ္လာပံ မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ တမတ္ထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

ရဇ္ဇုမာလာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဣတိ ပရမတ္ထဒီပနိယာ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ

ဒွါဒသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတဿ

စတုတ္ထဿ မဉ္ဇိဋ္ဌကဝဂ္ဂဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နိဋ္ဌိတာ စ ဣတ္ထိဝိမာနဝဏ္ဏနာ။

2. Purisavimāna

5. Mahārathavagga

1. Maṇḍūkadevaputtavimānavaṇṇanā

Mahārathavagge **ko me vandati pādānī**ti Maṇḍūkadevaputtavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Campāyaṁ viharati Gaggarāya pokkharaṇiyā tīre. So paccūsavelāyaṁ Buddhāciṇṇaṁ mahākaruṇāsamāpattiṁ samāpajjitvā tato vuṭṭhāya veneyyabandhave satte volokento addasa “ajja mayi sāyanhasamaye dhammaṁ desente eko maṇḍūko mama sare nimittaṁ gaṇhanto parūpakkamena maritvā devaloke nibbattitvā mahatā devaparivārena mahājanassa passantasseva āgamissati, tattha bahūnaṁ dhammābhisamayo bhavissatī”ti disvā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ Campānagaraṁ piṇḍāya pavisitvā bhikkhūnaṁ sulabhapiṇḍapātaṁ katvā katabhattakicco vihāraṁ pavisitvā bhikkhūsu vattaṁ dassetvā attano attano divāṭṭhānaṁ gatesu gandhakuṭiṁ pavisitvā phalasamāpattisukhena divasabhāgaṁ khepetvā sāyanhasamaye catūsu parisāsu sannipatitāsu surabhigandhakuṭito nikkhamitvā taṅkhaṇānurūpena pāṭihāriyena pokkharaṇitīre dhammasabhāmaṇḍapaṁ pavisitvā alaṅkatavarabuddhāsane nisinno manosilātale sīhanādaṁ nadanto achambhītakesarasīho viya aṭṭhaṅgasamannāgataṁ brahmassaraṁ nicchārento acinteyyena Buddhānubhāvena anupamāya Buddhalīlāya dhammaṁ desetuṁ ārabhi.

Tasmiṁ ca khaṇe eko maṇḍūko pokkharaṇito āgantvā “dhammo eso vuccatī”ti dhammasaññāya sare nimittaṁ gaṇhanto parisapariyante nipajji. Atheko vacchapālo taṁ padesaṁ āgato Satthāraṁ dhammaṁ desentaṁ parisañca paramena upasamena dhammaṁ suṇantaṁ disvā taggatamānaso daṇḍamolubbha tiṭṭhanto maṇḍūkaṁ anoloketvā tassa sīse sannirumbhitvā[1] aṭṭhāsi. So dhammasaññāya pasannacitto tāvadeva kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane dvādasayojanike kanakavimāne nibbattitvā

1. Sannirujjhitvā (Ka)

၂-ပုရိသဝိမာန

၅-မဟာရထဝဂ္ဂ

၁-မဏ္ဍူကဒေဝပုတ္တဝိမာနဝဏ္ဏနာ

မဟာရထဝဂ္ဂေ **ကော မေ ဝန္ဒတိ ပါဒါနီ**တိ မဏ္ဍူကဒေဝပုတ္တဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ စမ္ပာယံ ဝိဟရတိ ဂဂ္ဂရာယ ပေါက္ခရဏိယာ တီရေ။ သော ပစ္စူသဝေလာယံ ဗုဒ္ဓါစိဏ္ဏံ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ တတော ဝုဋ္ဌာယ ဝေနေယျဗန္ဓဝေ သတ္တေ ဝေါလောကေန္တော အဒ္ဒသ “အဇ္ဇ မယိ သာယန္ဟသမယေ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ ဧကော မဏ္ဍူကော မမ သရေ နိမိတ္တံ ဂဏှန္တော ပရူပက္ကမေန မရိတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ မဟတာ ဒေဝပရိဝါရေန မဟာဇနဿ ပဿန္တဿေဝ အာဂမိဿတိ၊ တတ္ထ ဗဟူနံ ဓမ္မာဘိသမယော ဘဝိဿတီ”တိ ဒိသွာ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ စမ္ပာနဂရံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ ဘိက္ခူနံ သုလဘပိဏ္ဍပါတံ ကတွာ ကတဘတ္တကိစ္စော ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ ဘိက္ခူသု ဝတ္တံ ဒဿေတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဒိဝါဋ္ဌာနံ ဂတေသု ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ ဖလသမာပတ္တိသုခေန ဒိဝသဘာဂံ ခေပေတွာ သာယန္ဟသမယေ စတူသု ပရိသာသု သန္နိပတိတာသု သုရဘိဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ တင်္ခဏာနုရူပေန ပါဋိဟာရိယေန ပေါက္ခရဏိတီရေ ဓမ္မသဘာမဏ္ဍပံ ပဝိသိတွာ အလင်္ကတဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော မနောသိလာတလေ သီဟနာဒံ နဒန္တော အစ္ဆမ္ဘိတကေသရသီဟော ဝိယ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတံ ဗြဟ္မဿရံ နိစ္ဆာရေန္တော အစိန္တေယျေန ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန အနုပမာယ ဗုဒ္ဓလီလာယ ဓမ္မံ ဒေသေတုံ အာရဘိ။

တသ္မိံ စ ခဏေ ဧကော မဏ္ဍူကော ပေါက္ခရဏိတော အာဂန္တွာ “ဓမ္မော ဧသော ဝုစ္စတီ”တိ ဓမ္မသညာယ သရေ နိမိတ္တံ ဂဏှန္တော ပရိသပရိယန္တေ နိပဇ္ဇိ။ အထေကော ဝစ္ဆပါလော တံ ပဒေသံ အာဂတော သတ္ထာရံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တံ ပရိသဉ္စ ပရမေန ဥပသမေန ဓမ္မံ သုဏန္တံ ဒိသွာ တဂ္ဂတမာနသော ဒဏ္ဍမောလုဗ္ဘ တိဋ္ဌန္တော မဏ္ဍူကံ အနောလောကေတွာ တဿ သီသေ သန္နိရုမ္ဘိတွာ[1] အဋ္ဌာသိ။ သော ဓမ္မသညာယ ပသန္နစိတ္တော တာဝဒေဝ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ဒွါဒသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ

၁-သန္နိရုဇ္ဈိတွာ (က)

suttappabuddho viya tattha accharāsaṁghaparivutaṁ attānaṁ disvā “kuto nu kho idha ahaṁ nibbatto”ti āvajjento purimajātiṁ disvā “ahampi[1] nāma idha uppajjiṁ, īdisañca sampattiṁ paṭilabhiṁ, kiṁ nu kho kammaṁ akāsin”ti upadhārento aññaṁ na addasa aññatra Bhagavato sare nimittaggāhā. So tāvadeva saha vimānena āgantvā vimānato otaritvā mahājanassa passantasseva mahatā parivārena mahantena dibbānubhāvena upasaṅkamitvā Bhagavato pāde sirasā vanditvā añjaliṁ paggayha namassamāno aṭṭhāsi. Atha naṁ Bhagavā jānantova mahājanassa kammaphalaṁ Buddhānubhāvañca paccakkhaṁ kātuṁ—

857. “Ko me vandati pādāni, iddhiyā yasasā jalaṁ.
Abhikkantena vaṇṇena, sabbā obhāsayaṁ disā”ti—

pucchi. Tattha **ko**ti devanāgayakkhamanussādīsu ko, katamoti attho. **Me**ti mama. **Pādānī**ti pāde. **Iddhiyā**ti imāya īdisāya deviddhiyā. **Yasasā**ti iminā īdisena parivārena paricchedena ca. **Jalan**ti vijjotamāno. **Abhikkantenā**ti ativiya kantena kamanīyena sundarena. **Vaṇṇenā**ti chavivaṇṇena, sarīravaṇṇanibhāyāti attho.

Atha devaputto attano purimajāti-ādiṁ āvi karonto[2] imāhi gāthāhi byākāsi—

858. “Maṇḍūkohaṁ pure āsiṁ, udake vārigocaro.
Tava dhammaṁ suṇantassa, avadhī vacchapālako.

859. Muhuttaṁ cittapasādassa, iddhiṁ passa yasañca me.
Ānubhāvañca me passa, vaṇṇaṁ passa jutiñca me.

860. Ye ca te dīghamaddhānaṁ, dhammaṁ assosuṁ Gotama.
Pattā te acalaṭṭhānaṁ, yattha gantvā na socare”ti.

858. Tattha **pure**ti purimajātiyaṁ. **Udake**ti idaṁ tadā attano uppattiṭṭhānadassanaṁ. **Udake maṇḍūko**ti etena uddhumāyikādikassa

1. Are ahampi (Sī, I) 2. Kathento (Sī, I)

သုတ္တပ္ပဗုဒ္ဓေါ ဝိယ တတ္ထ အစ္ဆရာသံဃပရိဝုတံ အတ္တာနံ ဒိသွာ “ကုတော နု ခေါ ဣဓ အဟံ နိဗ္ဗတ္တော”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော ပုရိမဇာတိံ ဒိသွာ “အဟမ္ပိ[1] နာမ ဣဓ ဥပ္ပဇ္ဇိံ၊ ဤဒိသဉ္စ သမ္ပတ္တိံ ပဋိလဘိံ၊ ကိံ နု ခေါ ကမ္မံ အကာသိ”န္တိ ဥပဓာရေန္တော အညံ န အဒ္ဒသ အညတြ ဘဂဝတော သရေ နိမိတ္တဂ္ဂါဟာ။ သော တာဝဒေဝ သဟ ဝိမာနေန အာဂန္တွာ ဝိမာနတော ဩတရိတွာ မဟာဇနဿ ပဿန္တဿေဝ မဟတာ ပရိဝါရေန မဟန္တေန ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေန ဥပသင်္ကမိတွာ ဘဂဝတော ပါဒေ သိရသာ ဝန္ဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ နမဿမာနော အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ဘဂဝါ ဇာနန္တောဝ မဟာဇနဿ ကမ္မဖလံ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝဉ္စ ပစ္စက္ခံ ကာတုံ—

၈၅၇။ “ကော မေ ဝန္ဒတိ ပါဒါနိ၊ ဣဒ္ဓိယာ ယသသာ ဇလံ။
အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသယံ ဒိသာ”တိ—

ပုစ္ဆိ။ တတ္ထ **ကော**တိ ဒေဝနာဂယက္ခမနုဿာဒီသု ကော၊ ကတမောတိ အတ္ထော။ **မေ**တိ မမ။ **ပါဒါနီ**တိ ပါဒေ။ **ဣဒ္ဓိယာ**တိ ဣမာယ ဤဒိသာယ ဒေဝိဒ္ဓိယာ။ **ယသသာ**တိ ဣမိနာ ဤဒိသေန ပရိဝါရေန ပရိစ္ဆေဒေန စ။ **ဇလ**န္တိ ဝိဇ္ဇောတမာနော။ **အဘိက္ကန္တေနာ**တိ အတိဝိယ ကန္တေန ကမနီယေန သုန္ဒရေန။ **ဝဏ္ဏေနာ**တိ ဆဝိဝဏ္ဏေန၊ သရီရဝဏ္ဏနိဘာယာတိ အတ္ထော။

အထ ဒေဝပုတ္တော အတ္တနော ပုရိမဇာတိအာဒိံ အာဝိ ကရောန္တော[2] ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၈၅၈။ “မဏ္ဍူကောဟံ ပုရေ အာသိံ၊ ဥဒကေ ဝါရိဂေါစရော။
တဝ ဓမ္မံ သုဏန္တဿ၊ အဝဓီ ဝစ္ဆပါလကော။

၈၅၉။ မုဟုတ္တံ စိတ္တပသာဒဿ၊ ဣဒ္ဓိံ ပဿ ယသဉ္စ မေ။
အာနုဘာဝဉ္စ မေ ပဿ၊ ဝဏ္ဏံ ပဿ ဇုတိဉ္စ မေ။

၈၆၀။ ယေ စ တေ ဒီဃမဒ္ဓါနံ၊ ဓမ္မံ အဿောသုံ ဂေါတမ။
ပတ္တာ တေ အစလဋ္ဌာနံ၊ ယတ္ထ ဂန္တွာ န သောစရေ”တိ။

၈၅၈။ တတ္ထ **ပုရေ**တိ ပုရိမဇာတိယံ။ **ဥဒကေ**တိ ဣဒံ တဒါ အတ္တနော ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနဒဿနံ။ **ဥဒကေ မဏ္ဍူကော**တိ ဧတေန ဥဒ္ဓုမာယိကာဒိကဿ

၁-အရေ အဟမ္ပိ (သီ၊ ဣ) ၂-ကထေန္တော (သီ၊ ဣ)

thale maṇḍūkassa nivattanaṁ kataṁ hoti. Gāvo caranti etthāti gocaro, gocaro viyāti gocaro, ghāsesanaṭṭhānaṁ. Vāri udakaṁ gocaro etassāti **vārigocaro.** Udakacārīpi hi koci kacchapādi avārigocaropi hotīti “vārigocaro”ti visesetvā vuttaṁ. **Tava dhammaṁ suṇantassā**ti brahmassarena karavīkarutamañjunā desentassa tava dhammaṁ “dhammo eso vuccatī”ti sare nimittaggāhavasena suṇantassa, anādare cetaṁ sāmivacanaṁ veditabbaṁ. **Avadhī vacchapālako**ti vacche rakkhanto gopāladārako mama samīpaṁ āgantvā daṇḍamolubbhitvā tiṭṭhanto mama sīse daṇḍaṁ sannirumbhitvā maṁ māresi.

859. **Muhuttaṁ cittapasādassā**ti tava dhamme muhuttamattaṁ uppannassa cittapasādassa hetubhūtassa. **Iddhin**ti samiddhiṁ, dibbavibhūtinti attho. **Yasan**ti parivāraṁ. **Ānubhāvan**ti kāmavaṇṇitādidibbānubhāvaṁ. **Vaṇṇan**ti sarīravaṇṇasampattiṁ. **Jutin**ti dvādasayojanāni pharaṇasamatthaṁ pabhāvisesaṁ.

860. **Ye**ti ye sattā. Ca-saddo byatireke. **Te**ti tava. **Dīghamaddhānan**ti bahuvelaṁ. **Assosun**ti suṇiṁsu. **Gotamā**ti Bhagavantaṁ gottena ālapati. **Acalaṭṭhānan**ti nibbānaṁ. Ayaṁ hettha attho—Gotama Bhagavā ahaṁ viya ittarameva kālaṁ asuṇitvā ye pana katapuññā ciraṁ kālaṁ tava dhammaṁ assosuṁ sotuṁ labhiṁsu, te dīgharattaṁ saṁsārabyasanābhibhūtā ime sattā yattha gantvā na soceyyuṁ, taṁ asokaṁ sassatabhāvena acalaṁ santipadaṁ pattā eva, na tesaṁ tassa pattiyā antarāyoti.

Athassa Bhagavā sampattaparisāya ca upanissayasampattiṁ oloketvā vitthārena dhammaṁ desesi, desanāpariyosāne so devaputto sotāpattiphale patiṭṭhahi, caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Devaputto Bhagavantaṁ vanditvā tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā bhikkhusaṁghassa ca añjaliṁ katvā saha parivārena devalokameva gatoti.

Maṇḍūkadevaputtavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

ထလေ မဏ္ဍူကဿ နိဝတ္တနံ ကတံ ဟောတိ။ ဂါဝေါ စရန္တိ ဧတ္ထာတိ ဂေါစရော၊ ဂေါစရော ဝိယာတိ ဂေါစရော၊ ဃာသေသနဋ္ဌာနံ။ ဝါရိ ဥဒကံ ဂေါစရော ဧတဿာတိ **ဝါရိဂေါစရော။** ဥဒကစာရီပိ ဟိ ကောစိ ကစ္ဆပါဒိ အဝါရိဂေါစရောပိ ဟောတီတိ “ဝါရိဂေါစရော”တိ ဝိသေသေတွာ ဝုတ္တံ။ **တဝ ဓမ္မံ သုဏန္တဿာ**တိ ဗြဟ္မဿရေန ကရဝီကရုတမဉ္ဇုနာ ဒေသေန္တဿ တဝ ဓမ္မံ “ဓမ္မော ဧသော ဝုစ္စတီ”တိ သရေ နိမိတ္တဂ္ဂါဟဝသေန သုဏန္တဿ၊ အနာဒရေ စေတံ သာမိဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **အဝဓီ ဝစ္ဆပါလကော**တိ ဝစ္ဆေ ရက္ခန္တော ဂေါပါလဒါရကော မမ သမီပံ အာဂန္တွာ ဒဏ္ဍမောလုဗ္ဘိတွာ တိဋ္ဌန္တော မမ သီသေ ဒဏ္ဍံ သန္နိရုမ္ဘိတွာ မံ မာရေသိ။

၈၅၉။ **မုဟုတ္တံ စိတ္တပသာဒဿာ**တိ တဝ ဓမ္မေ မုဟုတ္တမတ္တံ ဥပ္ပန္နဿ စိတ္တပသာဒဿ ဟေတုဘူတဿ။ **ဣဒ္ဓိ**န္တိ သမိဒ္ဓိံ၊ ဒိဗ္ဗဝိဘူတိန္တိ အတ္ထော။ **ယသ**န္တိ ပရိဝါရံ။ **အာနုဘာဝ**န္တိ ကာမဝဏ္ဏိတာဒိဒိဗ္ဗာနုဘာဝံ။ **ဝဏ္ဏ**န္တိ သရီရဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိံ။ **ဇုတိ**န္တိ ဒွါဒသယောဇနာနိ ဖရဏသမတ္ထံ ပဘာဝိသေသံ။

၈၆၀။ **ယေ**တိ ယေ သတ္တာ။ စ-သဒ္ဒေါ ဗျတိရေကေ။ **တေ**တိ တဝ။ **ဒီဃမဒ္ဓါန**န္တိ ဗဟုဝေလံ။ **အဿောသု**န္တိ သုဏိံသု။ **ဂေါတမာ**တိ ဘဂဝန္တံ ဂေါတ္တေန အာလပတိ။ **အစလဋ္ဌာန**န္တိ နိဗ္ဗာနံ။ အယံ ဟေတ္ထ အတ္ထော— ဂေါတမ ဘဂဝါ အဟံ ဝိယ ဣတ္တရမေဝ ကာလံ အသုဏိတွာ ယေ ပန ကတပုညာ စိရံ ကာလံ တဝ ဓမ္မံ အဿောသုံ သောတုံ လဘိံသု၊ တေ ဒီဃရတ္တံ သံသာရဗျသနာဘိဘူတာ ဣမေ သတ္တာ ယတ္ထ ဂန္တွာ န သောစေယျုံ၊ တံ အသောကံ သဿတဘာဝေန အစလံ သန္တိပဒံ ပတ္တာ ဧဝ၊ န တေသံ တဿ ပတ္တိယာ အန္တရာယောတိ။

အထဿ ဘဂဝါ သမ္ပတ္တပရိသာယ စ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ သော ဒေဝပုတ္တော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ ဒေဝပုတ္တော ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ စ အဉ္ဇလိံ ကတွာ သဟ ပရိဝါရေန ဒေဝလောကမေဝ ဂတောတိ။

မဏ္ဍူကဒေဝပုတ္တဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

2. Revatīvimānavaṇṇanā

Uṭṭhehi Revate supāpadhammeti Revatīvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Bārāṇasiyaṁ viharati Isipatane Migadāye. Tena samayena Bārāṇasiyaṁ saddhāsampannassa kulassa putto Nandiyo nāma upāsako ahosi saddhāsampanno dāyako dānapati saṁghupaṭṭhāko. Athassa mātāpitaro sammukhagehato mātuladhītaraṁ Revatiṁ nāma kaññaṁ ānetukāmā ahesuṁ. Sā pana assaddhā adānasīlā, Nandiyo taṁ na icchi. Tassa mātā Revatiṁ āha "amma tvaṁ imaṁ gehaṁ[1] āgantvā bhikkhusaṁghassa nisīdanaṭṭhānaṁ haritena gomayena upalimpitvā āsanāni paññāpehi, ādhārake ṭhapehi, bhikkhūnaṁ āgatakāle vanditvā pattaṁ gahetvā nisīdāpetvā dhamakaraṇena pānīyaṁ parissāvetvā bhuttakāle pattāni dhovāhi, evaṁ me puttassa ārādhikā bhavissasī"ti. Sā tathā akāsi. Atha naṁ "ovādakkhamā jātā"ti puttassa ārocetvā tena sādhūti sampaṭicchite divasaṁ ṭhapetvā āvāhaṁ kariṁsu.

Atha naṁ Nandiyo āha "sace[2] bhikkhusaṁghaṁ mātāpitaro ca me upaṭṭhahissasi, evaṁ imasmiṁ gehe vasituṁ labhissasi, appamattā hohī"ti. Sā "sādhū"ti paṭissuṇitvā kiñci kālaṁ saddhā viya hutvā bhattāraṁ anuvattentī dve putte vijāyi. Nandiyassa mātāpitaro kālamakaṁsu. Gehe sabbissariyaṁ tassā eva ahosi. Nandiyopi mahādānapati hutvā bhikkhusaṁghassa dānaṁ paṭṭhapesi, kapaṇaddhikādīnampi gehadvāre pākavattaṁ paṭṭhapesi. Isipatanamahāvihāre catūhi gabbhehi paṭimaṇḍitaṁ catusālaṁ kāretvā mañcapīṭhādīni attharāpetvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā Tathāgatassa hatthe dakkhiṇodakaṁ pātetvā niyyādesi, saha dakkhiṇodakadānena Tāvatiṁsabhavane āyāmato ca vitthārato ca samantā dvādasayojaniko yojanasatubbedho sattaratanamayo accharāgaṇasahassasaṅghuṭṭho dibbapāsādo uggañchi.

Athāyasmā Mahāmoggallāno devacārikaṁ caranto taṁ pāsādaṁ disvā attānaṁ vandituṁ āgate devaputte pucchi "kassāyaṁ pāsādo"ti.

---

1. Sālaṁ (Ka) 2. Sace hi (Sī), sace tvaṁ (I)

၂-ရေဝတီဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဥဋ္ဌေဟိ ရေဝတေ သုပါပဓမ္မေတိ ရေဝတီဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ဗာရာဏသိယံ ဝိဟရတိ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ။ တေန သမယေန ဗာရာဏသိယံ သဒ္ဓါသမ္ပန္နဿ ကုလဿ ပုတ္တော နန္ဒိယော နာမ ဥပါသကော အဟောသိ သဒ္ဓါသမ္ပန္နော ဒါယကော ဒါနပတိ သံဃုပဋ္ဌာကော။ အထဿ မာတာပိတရော သမ္မုခဂေဟတော မာတုလဓီတရံ ရေဝတိံ နာမ ကညံ အာနေတုကာမာ အဟေသုံ။ သာ ပန အဿဒ္ဓါ အဒါနသီလာ၊ နန္ဒိယော တံ န ဣစ္ဆိ။ တဿ မာတာ ရေဝတိံ အာဟ "အမ္မ တွံ ဣမံ ဂေဟံ[၁] အာဂန္တွာ ဘိက္ခုသံဃဿ နိသီဒနဋ္ဌာနံ ဟရိတေန ဂေါမယေန ဥပလိမ္ပိတွာ အာသနာနိ ပညာပေဟိ၊ အာဓာရကေ ဌပေဟိ၊ ဘိက္ခူနံ အာဂတကာလေ ဝန္ဒိတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ နိသီဒါပေတွာ ဓမကရဏေန ပါနီယံ ပရိဿာဝေတွာ ဘုတ္တကာလေ ပတ္တာနိ ဓောဝါဟိ၊ ဧဝံ မေ ပုတ္တဿ အာရာဓိကာ ဘဝိဿသီ"တိ။ သာ တထာ အကာသိ။ အထ နံ "ဩဝါဒက္ခမာ ဇာတာ"တိ ပုတ္တဿ အာရောစေတွာ တေန သာဓူတိ သမ္ပဋိစ္ဆိတေ ဒိဝသံ ဌပေတွာ အာဝါဟံ ကရိံသု။

အထ နံ နန္ဒိယော အာဟ "သစေ[၂] ဘိက္ခုသံဃံ မာတာပိတရော စ မေ ဥပဋ္ဌဟိဿသိ၊ ဧဝံ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ဝသိတုံ လဘိဿသိ၊ အပ္ပမတ္တာ ဟောဟီ"တိ။ သာ "သာဓူ"တိ ပဋိဿုဏိတွာ ကိဉ္စိ ကာလံ သဒ္ဓါ ဝိယ ဟုတွာ ဘတ္တာရံ အနုဝတ္တေန္တီ ဒွေ ပုတ္တေ ဝိဇာယိ။ နန္ဒိယဿ မာတာပိတရော ကာလမကံသု။ ဂေဟေ သဗ္ဗိဿရိယံ တဿာ ဧဝ အဟောသိ။ နန္ဒိယောပိ မဟာဒါနပတိ ဟုတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ပဋ္ဌပေသိ၊ ကပဏဒ္ဓိကာဒီနမ္ပိ ဂေဟဒွါရေ ပါကဝတ္တံ ပဋ္ဌပေသိ။ ဣသိပတနမဟာဝိဟာရေ စတူဟိ ဂဗ္ဘေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတံ စတုသာလံ ကာရေတွာ မဉ္စပီဌာဒီနိ အတ္ထရာပေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ တထာဂတဿ ဟတ္ထေ ဒက္ခိဏောဒကံ ပါတေတွာ နိယျာဒေသိ၊ သဟ ဒက္ခိဏောဒကဒါနေန တာဝတိံသဘဝနေ အာယာမတော စ ဝိတ္ထာရတော စ သမန္တာ ဒွါဒသယောဇနိကော ယောဇနသတုဗ္ဗေဓော သတ္တရတနမယော အစ္ဆရာဂဏသဟဿသင်္ဃုဋ္ဌော ဒိဗ္ဗပါသာဒော ဥဂ္ဂဉ္ဆိ။

အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တံ ပါသာဒံ ဒိသွာ အတ္တာနံ ဝန္ဒိတုံ အာဂတေ ဒေဝပုတ္တေ ပုစ္ဆိ "ကဿာယံ ပါသာဒေါ"တိ။

၁-သာလံ (က) ၂-သစေ ဟိ (သီ)၊ သစေ တွံ (ဣ)

“Imassa bhante pāsādassa sāmiko manussaloke Bārāṇasiyaṁ Nandiyo nāma kuṭumbiyaputto saṁghassa Isipatanamahāvihāre catusālaṁ kāresi, tassāyaṁ nibbatto pāsādo”ti āhaṁsu. Pāsāde nibbattadevaccharāyopi theraṁ vanditvā “bhante mayaṁ Bārāṇasiyaṁ Nandiyassa nāma upāsakassa paricārikā bhavituṁ idha nibbattā, tassa evaṁ vadetha ‘tuyhaṁ paricārikā bhavituṁ nibbattā devatāyo tayi cirāyante ukkaṇṭhitā, devalokasampatti nāma mattikābhājanaṁ bhinditvā suvaṇṇabhājanassa gahaṇaṁ viya atimanāpan’ti vatvā idhāgamanatthāya tassa vadethā”ti āhaṁsu. Thero “sādhū”ti paṭissuṇitvā sahasā devalokaho āgantvā catuparisamajjhe Bhagavantaṁ pucchi “nibbattati nu kho bhante katapuññānaṁ manussaloke ṭhitānaṁyeva dibbasampattī”ti. Nanu te Moggallāna Nandiyassa devaloke nibbattā dibbasampatti sāmaṁ diṭṭhā, kasmā maṁ pucchasīti. Evaṁ bhante nibbattatīti. Athassa Satthā “yathā ciraṁ vippavasitvā āgataṁ purisaṁ mittabandhavā abhinandanti sampaṭicchanti, evaṁ katapuññaṁ puggalaṁ ito paralokaṁ gataṁ sakāni puññāni sampattihatthehi sampaṭicchanti paṭiggaṇhantī”ti dassento—

861. “Cirappavāsiṁ purisaṁ, dūrato sotthimāgataṁ.
Ñātimittā suhajjā ca, abhinandanti āgataṁ.

862. Tatheva katapuññampi, asmā lokā paraṁ gataṁ.
Puññāni paṭiggaṇhanti, piyaṁ ñātīva āgatan”ti—

gāthā abhāsi.

Nandiyo taṁ sutvā bhiyyoso mattāya dānāni deti, puññāni karoti, so vaṇijjāya gacchanto Revatiṁ āha “bhadde mayā paṭṭhapitaṁ saṁghassa dānaṁ anāthānaṁ pākavattañca tvaṁ appamattā pavatteyyāsī”ti. Sā “sādhū”ti paṭissuṇi. So pavāsagatopi yattha yattha vāsaṁ kappeti, tattha tattha bhikkhūnaṁ anāthānañca yathāvibhavaṁ dānaṁ detiyeva. Tassa anukampāya khīṇāsavā dūratopi āgantvā dānaṁ sampaṭicchanti. Revatī pana tasmiṁ gate katipāhameva dānaṁ pavattetvā anāthānaṁ bhattaṁ upacchindi, bhikkhūnampi bhattaṁ kaṇājakaṁ bilaṅgadutiyaṁ

"ဣမဿ ဘန္တေ ပါသာဒဿ သာမိကော မနုဿလောကေ ဗာရာဏသိယံ နန္ဒိယော နာမ ကုဋုမ္ဗိယပုတ္တော သံဃဿ ဣသိပတနမဟာဝိဟာရေ စတုသာလံ ကာရေသိ၊ တဿာယံ နိဗ္ဗတ္တော ပါသာဒေါ"တိ အာဟံသု။ ပါသာဒေ နိဗ္ဗတ္တဒေဝစ္ဆရာယောပိ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ မယံ ဗာရာဏသိယံ နန္ဒိယဿ နာမ ဥပါသကဿ ပရိစာရိကာ ဘဝိတုံ ဣဓ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တဿ ဧဝံ ဝဒေထ 'တုယှံ ပရိစာရိကာ ဘဝိတုံ နိဗ္ဗတ္တာ ဒေဝတာယော တယိ စိရာယန္တေ ဥက္ကဏ္ဌိတာ၊ ဒေဝလောကသမ္ပတ္တိ နာမ မတ္တိကာဘာဇနံ ဘိန္ဒိတွာ သုဝဏ္ဏဘာဇနဿ ဂဟဏံ ဝိယ အတိမနာပ'န္တိ ဝတွာ ဣဓာဂမနတ္ထာယ တဿ ဝဒေထာ"တိ အာဟံသု။ ထေရော "သာဓူ"တိ ပဋိဿုဏိတွာ သဟသာ ဒေဝလောကတော အာဂန္တွာ စတုပရိသမဇ္ဈေ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိ "နိဗ္ဗတ္တတိ နု ခေါ ဘန္တေ ကတပုညာနံ မနုဿလောကေ ဌိတာနံယေဝ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တီ"တိ။ နနု တေ မောဂ္ဂလ္လာန နန္ဒိယဿ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ သာမံ ဒိဋ္ဌာ၊ ကသ္မာ မံ ပုစ္ဆသီတိ။ ဧဝံ ဘန္တေ နိဗ္ဗတ္တတီတိ။ အထဿ သတ္ထာ "ယထာ စိရံ ဝိပ္ပဝသိတွာ အာဂတံ ပုရိသံ မိတ္တဗန္ဓဝါ အဘိနန္ဒန္တိ သမ္ပဋိစ္ဆန္တိ၊ ဧဝံ ကတပုညံ ပုဂ္ဂလံ ဣတော ပရလောကံ ဂတံ သကာနိ ပုညာနိ သမ္ပတ္တိဟတ္ထေဟိ သမ္ပဋိစ္ဆန္တိ ပဋိဂ္ဂဏှန္တီ"တိ ဒဿေန္တော—

၈၆၁။ "စိရပ္ပဝါသိံ ပုရိသံ၊ ဒူရတော သောတ္ထိမာဂတံ။
ဉာတိမိတ္တာ သုဟဇ္ဇာ စ၊ အဘိနန္ဒန္တိ အာဂတံ။

၈၆၂။ တထေဝ ကတပုညမ္ပိ၊ အသ္မာ လောကာ ပရံ ဂတံ။
ပုညာနိ ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ၊ ပိယံ ဉာတီဝ အာဂတ"န္တိ—

ဂါထာ အဘာသိ။

နန္ဒိယော တံ သုတွာ ဘိယျောသော မတ္တာယ ဒါနာနိ ဒေတိ၊ ပုညာနိ ကရောတိ၊ သော ဝဏိဇ္ဇာယ ဂစ္ဆန္တော ရေဝတိံ အာဟ "ဘဒ္ဒေ မယာ ပဋ္ဌပိတံ သံဃဿ ဒါနံ အနာထာနံ ပါကဝတ္တဉ္စ တွံ အပ္ပမတ္တာ ပဝတ္တေယျာသီ"တိ။ သာ "သာဓူ"တိ ပဋိဿုဏိ။ သော ပဝါသဂတောပိ ယတ္ထ ယတ္ထ ဝါသံ ကပ္ပေတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဘိက္ခူနံ အနာထာနဉ္စ ယထာဝိဘဝံ ဒါနံ ဒေတိယေဝ။ တဿ အနုကမ္ပာယ ခီဏာသဝါ ဒူရတောပိ အာဂန္တွာ ဒါနံ သမ္ပဋိစ္ဆန္တိ။ ရေဝတီ ပန တသ္မိံ ဂတေ ကတိပါဟမေဝ ဒါနံ ပဝတ္တေတွာ အနာထာနံ ဘတ္တံ ဥပစ္ဆိန္ဒိ၊ ဘိက္ခူနမ္ပိ ဘတ္တံ ကဏာဇကံ ဗိလင်္ဂဒုတိယံ

adāsi. Bhikkhūnaṁ bhuttaṭṭhāne attanā bhuttāvasesāni sitthāni macchamaṁsakhaṇḍamissakāni calakaṭṭhikāni ca pakiritvā[1] manussānaṁ dasseti "passatha samaṇānaṁ kammaṁ, saddhādeyyaṁ nāma evaṁ chaḍḍentī"ti.

Atha Nandiyo vohārakasiddhi yathālābho[2] āgantvā taṁ pavattiṁ sutvā Revatiṁ gehato nīharitvā gehaṁ pāvisi. Dutiyadivase Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ pavattetvā niccabhattaṁ anāthabhattañca sammadeva pavattesi, attano sahāyehi upanītaṁ Revatiṁ ghāsacchādanaparamatāya ṭhapesi. So aparena samayena kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane attano vimāneyeva nibbatti. Revatī pana sabbaṁ dānaṁ pacchinditvā "imesaṁ vasena mayhaṁ lābhasakkāro parihāyī"ti bhikkhusaṁghaṁ akkosantī paribhāsantī vicarati. Atha Vessavaṇo dve yakkhe āṇāpesi "gacchatha bhaṇe Bārāṇasinagare ugghosatha 'ito sattame divase Revatī jīvantīyeva niraye pakkhipīyatī'ti". Taṁ sutvā mahājano saṁvegajāto bhītatasito ahosi.

Atha Revatī pana pāsādaṁ abhiruhitvā dvāraṁ thaketvā nisīdi. Sattame divase tassā pāpakammasañcoditena Vessavaṇena raññā āṇattā jalitakapilakesamassukā[3] cipiṭavirūpanāsikā pariṇatadāṭhā lohitakkhā sajaladharasamānavaṇṇā ativiya bhayānakarūpā dve yakkhā upagantvā "uṭṭhehi Revate supāpadhamme"ti-ādīni vadantā nānābhāsāsu gahetvā "mahājano passatū"ti sakalanagare vīthito vīthiṁ paribbhamāpetvā ākāsaṁ abbhuggantvā Tāvatiṁsabhavanaṁ netvā Nandiyassa vimānaṁ sampattiñcassā dassetvā taṁ vilapantiṁyeva Ussadanirayasamīpaṁ pāpesuṁ. Taṁ Yamapurisā Ussadaniraye khipiṁsu. Tenāha—

863. "Uṭṭhehi Revate supāpadhamme,
Apārutadvāre adānasīle.
Nessāma taṁ yattha thunanti duggatā,
Samappitā[4] nerayikā dukhenā"ti.

1. Vikiritvā (Sī) 2. Atha nandiko siddhiyā tatropaladdhalābho (Sī)
3. Jalitasīsakesamassukā (Ka) 4. Samajjatā (Sī)

အဒါသိ။ ဘိက္ခူနံ ဘုတ္တဋ္ဌာနေ အတ္တနာ ဘုတ္တာဝသေသာနိ သိတ္ထာနိ မစ္ဆမံသခဏ္ဍမိဿကာနိ စလကဋ္ဌိကာနိ စ ပကိရိတွာ[၁] မနုဿာနံ ဒဿေတိ "ပဿထ သမဏာနံ ကမ္မံ၊ သဒ္ဓါဒေယျံ နာမ ဧဝံ ဆဍ္ဍေန္တီ"တိ။

အထ နန္ဒိယော ဝေါဟာရကသိဒ္ဓိ ယထာလာဘော[၂] အာဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ရေဝတိံ ဂေဟတော နီဟရိတွာ ဂေဟံ ပါဝိသိ။ ဒုတိယဒိဝသေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေတွာ နိစ္စဘတ္တံ အနာထဘတ္တဉ္စ သမ္မဒေဝ ပဝတ္တေသိ၊ အတ္တနော သဟာယေဟိ ဥပနီတံ ရေဝတိံ ဃာသစ္ဆာဒနပရမတာယ ဌပေသိ။ သော အပရေန သမယေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ အတ္တနော ဝိမာနေယေဝ နိဗ္ဗတ္တိ။ ရေဝတီ ပန သဗ္ဗံ ဒါနံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ "ဣမေသံ ဝသေန မယှံ လာဘသက္ကာရော ပရိဟာယီ"တိ ဘိက္ခုသံဃံ အက္ကောသန္တီ ပရိဘာသန္တီ ဝိစရတိ။ အထ ဝေဿဝဏော ဒွေ ယက္ခေ အာဏာပေသိ "ဂစ္ဆထ ဘဏေ ဗာရာဏသိနဂရေ ဥဂ္ဃောသထ 'ဣတော သတ္တမေ ဒိဝသေ ရေဝတီ ဇီဝန္တီယေဝ နိရယေ ပက္ခိပီယတီ'တိ"။ တံ သုတွာ မဟာဇနော သံဝေဂဇာတော ဘီတတသိတော အဟောသိ။

အထ ရေဝတီ ပန ပါသာဒံ အဘိရုဟိတွာ ဒွါရံ ထကေတွာ နိသီဒိ။ သတ္တမေဒိဝသေ တဿာ ပါပကမ္မသဉ္စောဒိတေန ဝေဿဝဏေန ရညာ အာဏတ္တာ ဇလိတကပိလကေသမဿုကာ[၃] စိပိဋဝိရူပနာသိကာ ပရိဏတဒါဌာ လောဟိတက္ခာ သဇလဓရသမာနဝဏ္ဏာ အတိဝိယ ဘယာနကရူပါ ဒွေ ယက္ခာ ဥပဂန္တွာ "ဥဋ္ဌေဟိ ရေဝတေ သုပါပဓမ္မေ"တိအာဒီနိ ဝဒန္တာ နာနာဘာသာသု ဂဟေတွာ "မဟာဇနော ပဿတူ"တိ သကလနဂရေ ဝီထိတော ဝီထိံ ပရိဗ္ဘမာပေတွာ အာကာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ တာဝတိံသဘဝနံ နေတွာ နန္ဒိယဿ ဝိမာနံ သမ္ပတ္တိဉ္စဿာ ဒဿေတွာ တံ ဝိလပန္တိံယေဝ ဥဿဒနိရယသမီပံ ပါပေသုံ။ တံ ယမပုရိသာ ဥဿဒနိရယေ ခိပိံသု။ တေနာဟ—

၈၆၃။ "ဥဋ္ဌေဟိ ရေဝတေ သုပါပဓမ္မေ၊
အပါရုတဒွါရေ အဒါနသီလေ။
နေဿာမ တံ ယတ္ထ ထုနန္တိ ဒုဂ္ဂတာ၊
သမပ္ပိတာ[၄] နေရယိကာ ဒုခေနာ"တိ။

၁-ဝိကိရိတွာ (သီ) ၂-အထ နန္ဒိကော သိဒ္ဓိယာ တတြောပလဒ္ဓလာဘော (သီ)
၃-ဇလိတသီသကေသမဿုကာ (က) ၄-သမဇ္ဇတာ (သီ)

Tattha **uṭṭhehī**ti uṭṭhaha, na dānesa pāsādo taṁ nirayabhayato rakkhituṁ sakkoti, tasmā sīghaṁ uṭṭhahitvā āgacchāhīti attho. **Revate**ti taṁ nāmena ālapati. **Supāpadhamme**ti-ādinā uṭṭhānassa kāraṇaṁ vadati. Yasmā tvaṁ ariyānaṁ akkosanaparibhāsanādinā suṭṭhu lāmakapāpadhammā, yasmā ca apārutaṁ dvāraṁ nirayassa tava pavesanatthaṁ, tasmā uṭṭhehīti. **Adānasīle**ti kassaci kiñci na dānasīle kadariye maccharinī, idampi uṭṭhānasseva kāraṇavacanaṁ. Yasmā dānasīlānaṁ amaccharīnaṁ tava sāmikasadisānaṁ sugatiyaṁ nivāso, tādisānaṁ pana adānasīlānaṁ maccharīnaṁ niraye nivāso, tasmā uṭṭhehi, muhuttamattampi tava idha ṭhātuṁ na dassāmīti adhippāyo. **Yattha thunanti duggatā**ti dukkhagatattā[1] duggatā. **Nerayikā**ti nirayadukkhena samappitā samaṅgībhūtā yasmiṁ niraye thunanti, yāva pāpakammaṁ na byanti hoti, tāva nikkhamituṁ alabhantā nitthunanti, tattha taṁ nessāma nayissāma khipissāmāti yojanā.

864. "Icceva vatvāna Yamassa dūtā,
Te dve yakkhā lohitakkhā brahantā.
Paccekabāhāsu gahetvā Revataṁ,
Pakkāmayuṁ devagaṇassa santike"ti—

idaṁ saṅgītikāravacanaṁ.

Tattha **icceva vatvānā**ti iti eva "uṭṭhehī"ti-ādinā vatvā, vacanasamanantaramevāti attho. **Yamassa dūtā**ti appaṭisedhaniyatassa Yamassa rañño dūtasadisā. Vessavaṇena hi te pesitā. Tathā hi te Tāvatiṁsabhavanaṁ nayiṁsu. Keci "na Yamassa dūtā"ti na-kāraṁ "yamassā"ti padena sambandhitvā "Vessavaṇassa dūtā"ti atthaṁ vadanti, taṁ nayujjati. Na hi na Yamadūtatāya[2] Vessavaṇassa dūtāti[3] sijjhati. Yajanti tattha baliṁ upaharantīti **yakkhā. Lohitakkhā**ti rattanayanā. Yakkhānaṁ hi nettāni atilohitāni honti. **Brahantā**ti mahantā. **Paccekabāhāsū**ti eko ekabāhāyaṁ, itaro itarabāhāyanti paccekaṁ bāhāsu. **Revatan**ti Revatiṁ. Revatātipi tassā nāmameva. Tathā hi

1. Dukkhaṁ gatiṁ gatattā (Sī), duggatigatattā (I)
2. Yamadūtatāya (I), ayamadūtatāya (Ka)
3. Dūtatā (I)

တတ္ထ **ဥဋ္ဌေဟီ**တိ ဥဋ္ဌဟ၊ န ဒါနေသ ပါသာဒေါ တံ နိရယဘယတော ရက္ခိတုံ သက္ကောတိ၊ တသ္မာ သီဃံ ဥဋ္ဌဟိတွာ အာဂစ္ဆာဟီတိ အတ္ထော။ **ရေဝတေ**တိ တံ နာမေန အာလပတိ။ **သုပါပဓမ္မေ**တိအာဒိနာ ဥဋ္ဌာနဿ ကာရဏံ ဝဒတိ။ ယသ္မာ တွံ အရိယာနံ အက္ကောသနပရိဘာသနာဒိနာ သုဋ္ဌု လာမကပါပဓမ္မာ၊ ယသ္မာ စ အပါရုတံ ဒွါရံ နိရယဿ တဝ ပဝေသနတ္ထံ၊ တသ္မာ ဥဋ္ဌေဟီတိ။ **အဒါနသီလေ**တိ ကဿစိ ကိဉ္စိ န ဒါနသီလေ ကဒရိယေ မစ္ဆရိနီ၊ ဣဒမ္ပိ ဥဋ္ဌာနဿေဝ ကာရဏဝစနံ။ ယသ္မာ ဒါနသီလာနံ အမစ္ဆရီနံ တဝ သာမိကသဒိသာနံ သုဂတိယံ နိဝါသော၊ တာဒိသာနံ ပန အဒါနသီလာနံ မစ္ဆရီနံ နိရယေ နိဝါသော၊ တသ္မာ ဥဋ္ဌေဟိ၊ မုဟုတ္တမတ္တမ္ပိ တဝ ဣဓ ဌာတုံ န ဒဿာမီတိ အဓိပ္ပါယော။ **ယတ္ထ ထုနန္တိ ဒုဂ္ဂတာ**တိ ဒုက္ခဂတတ္တာ[1] ဒုဂ္ဂတာ။ **နေရယိကာ**တိ နိရယဒုက္ခေန သမပ္ပိတာ သမင်္ဂီဘူတာ ယသ္မိံ နိရယေ ထုနန္တိ၊ ယာဝ ပါပကမ္မံ န ဗျန္တိ ဟောတိ၊ တာဝ နိက္ခမိတုံ အလဘန္တာ နိတ္ထုနန္တိ၊ တတ္ထ တံ နေဿာမ နယိဿာမ ခိပိဿာမာတိ ယောဇနာ။

၈၆၄။ “ဣစ္စေဝ ဝတွာန ယမဿ ဒူတာ၊
တေ ဒွေ ယက္ခာ လောဟိတက္ခာ ဗြဟန္တာ။
ပစ္စေကဗာဟာသု ဂဟေတွာ ရေဝတံ၊
ပက္ကာမယုံ ဒေဝဂဏဿ သန္တိကေ”တိ—

ဣဒံ သင်္ဂီတိကာရဝစနံ။

တတ္ထ **ဣစ္စေဝ ဝတွာနာ**တိ ဣတိ ဧဝ “ဥဋ္ဌေဟီ”တိအာဒိနာ ဝတွာ၊ ဝစနသမနန္တရမေဝါတိ အတ္ထော။ **ယမဿ ဒူတာ**တိ အပ္ပဋိသေဓနိယတဿ ယမဿ ရညော ဒူတသဒိသာ။ ဝေဿဝဏေန ဟိ တေ ပေသိတာ။ တထာ ဟိ တေ တာဝတိံသဘဝနံ နယိံသု။ ကေစိ “န ယမဿ ဒူတာ”တိ န-ကာရံ “ယမဿာ”တိ ပဒေန သမ္ဗန္ဓိတွာ “ဝေဿဝဏဿ ဒူတာ”တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ၊ တံ နယုဇ္ဇတိ။ န ဟိ န ယမဒူတတာယ[2] ဝေဿဝဏဿ ဒူတာတိ[3] သိဇ္ဈတိ။ ယဇန္တိ တတ္ထ ဗလိံ ဥပဟရန္တီတိ **ယက္ခာ။ လောဟိတက္ခာ**တိ ရတ္တနယနာ။ ယက္ခာနံ ဟိ နေတ္တာနိ အတိလောဟိတာနိ ဟောန္တိ။ **ဗြဟန္တာ**တိ မဟန္တာ။ **ပစ္စေကဗာဟာသူ**တိ ဧကော ဧကဗာဟာယံ, ဣတရော ဣတရဗာဟာယန္တိ ပစ္စေကံ ဗာဟာသု။ **ရေဝတန္တိ** ရေဝတိံ။ ရေဝတာတိပိ တဿာ နာမမေဝ။ တထာ ဟိ

၁-ဒုက္ခံ ဂတိံ ဂတတ္တာ (သီ)၊ ဒုဂ္ဂတိဂတတ္တာ (ဣ)
၂-ယမဒူတတာယ (ဣ)၊ အယမဒူတတာယ (က)
၃-ဒူတတာ (ဣ)

“Revate”ti vuttaṁ. **Pakkāmayun**ti pakkāmesuṁ, upanesunti attho. **Devagaṇassā**ti Tāvatiṁsabhavane devasaṁghassa.

Evaṁ tehi yakkhehi Tāvatiṁsabhavanaṁ netvā Nandiyavimānassa avidūre ṭhapitā Revatī taṁ sūriyamaṇḍalasadisaṁ ativiya pabhassaraṁ disvā—

865. “Ādiccavaṇṇaṁ ruciraṁ pabhassaraṁ,
Byamhaṁ subhaṁ kañcanajālachannaṁ.
Kasseta’mākiṇṇajanaṁ vimānaṁ,
Suriyassa raṁsīriva jotamānaṁ.

866. Nārīgaṇā candanasāralittā,
Ubhato vimānaṁ upasobhayanti.
Taṁ dissati suriyasamānavaṇṇaṁ,
Ko modati saggapatto vimāne”ti—

te yakkhe pucchi. Tepi tassā—

867. “Bārāṇasiyaṁ Nandiyo nāmāsi,
Upāsako amaccharī dānapati vadaññū.
Tassetamākiṇṇajanaṁ vimānaṁ,
Suriyassa raṁsīriva jotamānaṁ.

868. Nārīgaṇā candanasāralittā,
Ubhato vimānaṁ upasobhayanti.
Taṁ dissati suriyasamānavaṇṇaṁ,
So modati saggapatto vimāne”ti—

ācikkhiṁsu.

868. Tattha **candanasāralittā**ti sārabhūtena candanagandhena anulittasarīrā. **Ubhato vimānan**ti vimānaṁ ubhato anto ceva bahi ca saṅgītādīhi upecca sobhayanti.

“ရေဝတေ”တိ ဝုတ္တံ။ **ပက္ကာမယု**န္တိ ပက္ကာမေသုံ၊ ဥပနေသုန္တိ အတ္ထော။ **ဒေဝဂဏဿာ**တိ တာဝတိံသဘဝနေ ဒေဝသံဃဿ။

ဧဝံ တေဟိ ယက္ခေဟိ တာဝတိံသဘဝနံ နေတွာ နန္ဒိယဝိမာနဿ အဝိဒူရေ ဌပိတာ ရေဝတီ တံ သူရိယမဏ္ဍလသဒိသံ အတိဝိယ ပဘဿရံ ဒိသွာ—

၈၆၅။ “အာဒိစ္စဝဏ္ဏံ ရုစိရံ ပဘဿရံ၊
ဗျမှံ သုဘံ ကဉ္စနဇာလဆန္နံ။
ကဿေတ’မာကိဏ္ဏဇနံ ဝိမာနံ၊
သုရိယဿ ရံသီရိဝ ဇောတမာနံ။

၈၆၆။ နာရီဂဏာ စန္ဒနသာရလိတ္တာ၊
ဥဘတော ဝိမာနံ ဥပသောဘယန္တိ။
တံ ဒိဿတိ သုရိယသမာနဝဏ္ဏံ၊
ကော မောဒတိ သဂ္ဂပတ္တော ဝိမာနေ”တိ—

တေ ယက္ခေ ပုစ္ဆိ။ တေပိ တဿာ—

၈၆၇။ “ဗာရာဏသိယံ နန္ဒိယော နာမာသိ၊
ဥပါသကော အမစ္ဆရီ ဒါနပတိ ဝဒညူ။
တဿေတမာကိဏ္ဏဇနံ ဝိမာနံ၊
သုရိယဿ ရံသီရိဝ ဇောတမာနံ။

၈၆၈။ နာရီဂဏာ စန္ဒနသာရလိတ္တာ၊
ဥဘတော ဝိမာနံ ဥပသောဘယန္တိ။
တံ ဒိဿတိ သုရိယသမာနဝဏ္ဏံ၊
သော မောဒတိ သဂ္ဂပတ္တော ဝိမာနေ”တိ—

အာစိက္ခိံသု။

၈၆၈။ တတ္ထ **စန္ဒနသာရလိတ္တာ**တိ သာရဘူတေန စန္ဒနဂန္ဓေန အနုလိတ္တသရီရာ။ **ဥဘတော ဝိမာန**န္တိ ဝိမာနံ ဥဘတော အန္တော စေဝ ဗဟိ စ သင်္ဂီတာဒီဟိ ဥပေစ္စ သောဘယန္တိ။

Atha Revatī—

869. “Nandiyassāhaṁ bhariyā,
Agārinī sabbakulassa issarā.
Bhattu vimāne ramissāmi dāna’haṁ,
Na patthaye nirayaṁ dassanāyā”ti—

āha. Tattha **agārinīti** gehasāminī. “Bhariyā sagāminī”tipi paṭhanti, bhariyā sahagāminīti attho. **Sabbakulassa issarā bhattūti** mama bhattu Nandiyassa sabbakuṭumbikassa issarā sāminī ahosiṁ, tasmā idānipi vimāne issarā bhavissāmīti āha. **Vimāne ramissāmi dāna’hanti** evaṁ palobhetumeva hi taṁ te tattha nesuṁ. **Na patthaye nirayaṁ dassanāyāti** yaṁ pana nirayaṁ maṁ tumhe netukāmā, taṁ nirayaṁ dassanāyapi na patthaye, kuto pavisitunti vadati.

Evaṁ vadantimeva “tvaṁ taṁ patthehi vā mā vā, kiṁ tava patthanāyā”ti nirayasamīpaṁ netvā—

870. “Eso te nirayo supāpadhamme,
Puññaṁ tayā akataṁ jīvaloke.
Na hi maccharī rosako pāpadhammo,
Saggūpagānaṁ labhati sahabyatan”ti—

gāthamāhaṁsu. Tassattho—**eso** tava **nirayo,** tayā dīgharattaṁ mahādukkhaṁ anubhavitabbaṭṭhānabhūto. Kasmā? **Puññaṁ tayā akataṁ jīvaloke,** yasmā manussaloke appamattakampi tayā puññaṁ nāma na kataṁ, evaṁ akatapuñño pana tādiso satto **maccharī** attano sampattinigūhanalakkhaṇena maccharena samannāgato, paresaṁ rosuppādanena **rosako,** lobhādīhi pāpadhammehi samaṅgībhāvato **pāpadhammo saggūpagānaṁ** devānaṁ **sahabyataṁ** sahabhāvaṁ **na labhatīti** yojanā.

Evaṁ pana vatvā te dve yakkhā tatthevantaradhāyiṁsu. Taṁsadise pana dve nirayapāle saṁsavake nāma Gūthaniraye pakkhipituṁ ākaḍḍhante passitvā—

အထ ရေဝတီ—

၈၆၉။ “နန္ဒိယဿာဟံ ဘရိယာ၊
အဂါရိနီ သဗ္ဗကုလဿ ဣဿရာ။
ဘတ္တု ဝိမာနေ ရမိဿာမိ ဒါန'ဟံ၊
န ပတ္ထယေ နိရယံ ဒဿနာယာ”တိ—

အာဟ။ တတ္ထ **အဂါရိနီ**တိ ဂေဟသာမိနီ။ “ဘရိယာ သဂါမိနီ”တိပိ ပဌန္တိ၊ ဘရိယာ သဟဂါမိနီတိ အတ္ထော။ **သဗ္ဗကုလဿ ဣဿရာ ဘတ္တူ**တိ မမ ဘတ္တု နန္ဒိယဿ သဗ္ဗကုဋုမ္ဗိကဿ ဣဿရာ သာမိနီ အဟောသိံ၊ တသ္မာ ဣဒါနိပိ ဝိမာနေ ဣဿရာ ဘဝိဿာမီတိ အာဟ။ **ဝိမာနေ ရမိဿာမိ ဒါန'ဟ**န္တိ ဧဝံ ပလောဘေတုမေဝ ဟိ တံ တေ တတ္ထ နေသုံ။ **န ပတ္ထယေ နိရယံ ဒဿနာယာ**တိ ယံ ပန နိရယံ မံ တုမှေ နေတုကာမာ၊ တံ နိရယံ ဒဿနာယပိ န ပတ္ထယေ၊ ကုတော ပဝိသိတုန္တိ ဝဒတိ။

ဧဝံ ဝဒန္တိမေဝ “တွံ တံ ပတ္ထေဟိ ဝါ မာ ဝါ, ကိံ တဝ ပတ္ထနာယာ”တိ နိရယသမီပံ နေတွာ—

၈၇၀။ “ဧသော တေ နိရယော သုပါပဓမ္မေ၊
ပုညံ တယာ အကတံ ဇီဝလောကေ။
န ဟိ မစ္ဆရီ ရောသကော ပါပဓမ္မော၊
သဂ္ဂူပဂါနံ လဘတိ သဟဗျတ”န္တိ—

ဂါထမာဟံသု။ တဿတ္ထော—**ဧသော** တဝ **နိရယော၊** တယာ ဒီဃရတ္တံ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝိတဗ္ဗဋ္ဌာနဘူတော။ ကသ္မာ? **ပုညံ တယာ အကတံ ဇီဝလောကေ၊** ယသ္မာ မနုဿလောကေ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ တယာ ပုညံ နာမ န ကတံ၊ ဧဝံ အကတပုညော ပန တာဒိသော သတ္တော **မစ္ဆရီ** အတ္တနော သမ္ပတ္တိနိဂူဟနလက္ခဏေန မစ္ဆရေန သမန္နာဂတော, ပရေသံ ရောသုပ္ပါဒနေန **ရောသကော,** လောဘာဒီဟိ ပါပဓမ္မေဟိ သမင်္ဂီဘာဝတော **ပါပဓမ္မော သဂ္ဂူပဂါနံ** ဒေဝါနံ **သဟဗျတံ** သဟဘာဝံ **န လဘတီ**တိ ယောဇနာ။

ဧဝံ ပန ဝတွာ တေ ဒွေ ယက္ခာ တတ္ထေဝန္တရဓာယိံသု။ တံသဒိသေ ပန ဒွေ နိရယပါလေ သံသဝကေ နာမ ဂူထနိရယေ ပက္ခိပိတုံ အာကဍ္ဎန္တေ ပဿိတွာ—

871. "Kiṁ nu Gūthañca muttañca, asuci paṭidissati.
Duggandhaṁ kimidaṁ mīḷhaṁ, kimetaṁ upavāyatī"ti—

taṁ nirayaṁ pucchi.

872. "Esa saṁsavako nāma, gambhīro sataporiso.
Yattha vassasahassāni, tuvaṁ paccasi Revate"ti—

tasmiṁ kathite tattha attano nibbattihetubhūtaṁ kammaṁ pucchantī—

873. "Kiṁ nu kāyena vācāya, manasā dukkaṭaṁ kataṁ.
Kena saṁsavako laddho, gambhīro sataporiso"ti—

āha.

874. "Samaṇe brāhmaṇe cāpi, aññe vāpi vanibbake.
Musāvādena vañcesi, taṁ pāpaṁ pakataṁ tayā"ti—

tassā taṁ kammaṁ kathetvā puna te—

875. "Tena saṁsavako laddho, gambhīro sataporiso.
Tattha vassasahassāni, tuvaṁ paccasi Revate"ti—

āhaṁsu. Tattha **saṁsavako nāmā**ti niccakālaṁ gūthamuttādi-asucissa saṁsavanato paggharaṇato[1] saṁsavako nāma.

Na kevalaṁ tuyhaṁ idha saṁsavakalābho eva, atha kho ettha anekāni vassasahassāni paccitvā uttiṇṇāya hatthacchedādilābhopīti dassetuṁ—

876. "Hatthepi chindanti athopi pāde,
Kaṇṇepi chindanti athopi nāsaṁ.
Athopi kākoḷagaṇā samecca,
Saṅgamma khādanti viphandamānan"ti—

tattha laddhabbakāraṇaṁ āhaṁsu. Tattha **kākoḷagaṇā**ti kākasaṁghā. Te kirassā tigāvutappamāṇe sarīre anekasatāni anekasahassāni patitvā tālakkhandhaparimāṇehi sunisitaggehi ayomayehi mukhatuṇḍehi vijjhitvā vijjhitvā khādanti, maṁsaṁ gahitagahitaṭṭhāne

1. Pharaṇato (Sī)

၈၇၁။ "ကိံ နု ဂူထဉ္စ မုတ္တဉ္စ၊ အသုစိ ပဋိဒိဿတိ။
ဒုဂ္ဂန္ဓံ ကိမိဒံ မီဠ္ဟံ၊ ကိမေတံ ဥပဝါယတီ"တိ—

တံ နိရယံ ပုစ္ဆိ။

၈၇၂။ "ဧသ သံသဝကော နာမ၊ ဂမ္ဘီရော သတပေါရိသော။
ယတ္ထ ဝဿသဟဿာနိ၊ တုဝံ ပစ္စသိ ရေဝတေ"တိ—

တသ္မိံ ကထိတေ တတ္ထ အတ္တနော နိဗ္ဗတ္တိဟေတုဘူတံ ကမ္မံ ပုစ္ဆန္တီ—

၈၇၃။ "ကိံ နု ကာယေန ဝါစာယ၊ မနသာ ဒုက္ကဋံ ကတံ။
ကေန သံသဝကော လဒ္ဓေါ၊ ဂမ္ဘီရော သတပေါရိသော"တိ—

အာဟ။

၈၇၄။ "သမဏေ ဗြာဟ္မဏေ စာပိ၊ အညေ ဝါပိ ဝနိဗ္ဗကေ။
မုသာဝါဒေန ဝဉ္စေသိ၊ တံ ပါပံ ပကတံ တယာ"တိ—

တဿာ တံ ကမ္မံ ကထေတွာ ပုန တေ—

၈၇၅။ "တေန သံသဝကော လဒ္ဓေါ၊ ဂမ္ဘီရော သတပေါရိသော။
တတ္ထ ဝဿသဟဿာနိ၊ တုဝံ ပစ္စသိ ရေဝတေ"တိ—

အာဟံသု။ တတ္ထ **သံသဝကော နာမာ**တိ နိစ္စကာလံ ဂူထမုတ္တာဒိအသုစိဿ သံသဝနတော ပဃရဏတော[၁] သံသဝကော နာမ။

န ကေဝလံ တုယှံ ဣဓ သံသဝကလာဘော ဧဝ၊ အထ ခေါ ဧတ္ထ အနေကာနိ ဝဿသဟဿာနိ ပစ္စိတွာ ဥတ္တိဏ္ဏာယ ဟတ္ထစ္ဆေဒါဒိလာဘောပီတိ ဒဿေတုံ—

၈၇၆။ "ဟတ္ထေပိ ဆိန္ဒန္တိ အထောပိ ပါဒေ၊
ကဏ္ဏေပိ ဆိန္ဒန္တိ အထောပိ နာသံ။
အထောပိ ကာကောဠဂဏာ သမေစ္စ၊
သင်္ဂမ္မ ခါဒန္တိ ဝိဖန္ဒမာန"န္တိ—

တတ္ထ လဒ္ဓဗ္ဗကာရဏံ အာဟံသု။ တတ္ထ **ကာကောဠဂဏာ**တိ ကာကသံဃာ။ တေ ကိရဿာ တိဂါဝုတပ္ပမာဏေ သရီရေ အနေကသတာနိ အနေကသဟဿာနိ ပတိတွာ တာလက္ခန္ဓပရိမာဏေဟိ သုနိသိတဂ္ဂေဟိ အယောမယေဟိ မုခတုဏ္ဍေဟိ ဝိဇ္ဈိတွာ ဝိဇ္ဈိတွာ ခါဒန္တိ၊ မံသံ ဂဟိတဂဟိတဋ္ဌာနေ

၁-ဖရဏတော (သီ)

kammabalena pūrateva. Tenāha “kākoḷagaṇā samecca, saṅgamma khādanti viphandamānan”ti.

Puna sā manussalokaṁ paccānayanāya yācanādivasena taṁ taṁ vippalapi. Tena vuttaṁ—

877. “Sādhu kho maṁ paṭinetha, kāhāmi kusalaṁ bahuṁ.
Dānena samacariyāya, saṁyamena damena ca.
Yaṁ katvā sukhitā honti, na ca pacchānutappare”ti.

Puna nirayapālā—

878. “Pure tuvaṁ pamajjitvā, idāni paridevasi.
Sayaṁ katānaṁ kammānaṁ, vipākaṁ anubhossasī”ti—

āhaṁsu. Puna sā āha—

879. “Ko devalokato manussalokaṁ,
Gantvāna puṭṭho me evaṁ vadeyya.
Nikkhittadaṇḍesu dadātha dānaṁ,
Acchādanaṁ seyyamathannapānaṁ[1].
Na hi maccharī rosako pāpadhammo,
Saggūpagānaṁ labhati sahabyataṁ.

880. Sāhaṁ nūna ito gantvā, yoniṁ laddhāna mānusiṁ.
Vadaññū sīlasampannā, kāhāmi kusalaṁ bahuṁ.
Dānena samacariyāya, saṁyamena damena ca.

881. Ārāmāni ca ropissaṁ, dugge saṅkamanāni ca.
Papañca udapānañca, vippasannena cetasā.

882. Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāgataṁ.

883. Uposathaṁ upavasissaṁ, sadā sīlesu saṁvutā.
Na ca dāne pamajjissaṁ, sāmaṁ diṭṭhamidaṁ mayā”ti.

1. Sayanamathannapānaṁ (Sī)

ကမ္မဗလေန ပူရတေဝ။ တေနာဟ “ကာကောဠဂဏာ သမေစ္စ၊ သင်္ဂမ္မ ခါဒန္တိ ဝိဖန္ဒမာန”န္တိ။

ပုန သာ မနုဿလောကံ ပစ္စာနယနာယ ယာစနာဒိဝသေန တံ တံ ဝိပ္ပလပိ။ တေန ဝုတ္တံ—

၈၇၇။ “သာဓု ခေါ မံ ပဋိနေထ၊ ကာဟာမိ ကုသလံ ဗဟုံ။
ဒါနေန သမစရိယာယ၊ သံယမေန ဒမေန စ။
ယံ ကတွာ သုခိတာ ဟောန္တိ၊ န စ ပစ္ဆာနုတပ္ပရေ”တိ။

ပုန နိရယပါလာ—

၈၇၈။ “ပုရေ တုဝံ ပမဇ္ဇိတွာ၊ ဣဒါနိ ပရိဒေဝသိ။
သယံ ကတာနံ ကမ္မာနံ၊ ဝိပါကံ အနုဘောဿသီ”တိ—

အာဟံသု။ ပုန သာ အာဟ—

၈၇၉။ “ကော ဒေဝလောကတော မနုဿလောကံ၊
ဂန္တွာန ပုဋ္ဌော မေ ဧဝံ ဝဒေယျ။
နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍေသု ဒဒါထ ဒါနံ၊
အစ္ဆာဒနံ သေယျမထန္နပါနံ[၁]။
န ဟိ မစ္ဆရီ ရောသကော ပါပဓမ္မော၊
သဂ္ဂူပဂါနံ လဘတိ သဟဗျတံ။

၈၈၀။ သာဟံ နူန ဣတော ဂန္တွာ၊ ယောနိံ လဒ္ဓါန မာနုသိံ။
ဝဒညူ သီလသမ္ပန္နာ၊ ကာဟာမိ ကုသလံ ဗဟုံ။
ဒါနေန သမစရိယာယ၊ သံယမေန ဒမေန စ။

၈၈၁။ အာရာမာနိ စ ရောပိဿံ၊ ဒုဂ္ဂေ သင်္ကမနာနိ စ။
ပပဉ္စ ဥဒပါနဉ္စ၊ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ။

၈၈၂။ စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ၊ ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမီ။
ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စ၊ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတံ။

၈၈၃။ ဥပေါသထံ ဥပဝသိဿံ၊ သဒါ သီလေသု သံဝုတာ။
န စ ဒါနေ ပမဇ္ဇိဿံ၊ သာမံ ဒိဋ္ဌမိဒံ မယာ”တိ။

၁-သယနမထန္နပါနံ (သီ)

884. “Iccevaṁ vippalapantiṁ, phandamānaṁ tato tato.
Khipiṁsu niraye ghore, uddhampādaṁ avaṁsiran”ti—

idaṁ saṅgītikāravacanaṁ. Puna sā—

885. “Ahaṁ pure maccharinī ahosiṁ,
Paribhāsikā samaṇabrāhmaṇānaṁ.
Vitathena ca sāmikaṁ vañcayitvā,
Paccāmahaṁ niraye ghorarūpe”ti—

osānagāthamāha. Tattha **“ahaṁ pure maccharinī”**ti gāthā niraye nibbattāya vuttā, itarā anibbattāya evāti veditabbā. Sesaṁ suviññeyyamevāti.

Bhikkhū Revatiyā yakkhehi gahetvā nītabhāvaṁ Bhagavato ārocesuṁ. Taṁ sutvā Bhagavā ādito paṭṭhāya imaṁ vatthuṁ kathetvā upari vitthārena dhammaṁ desesi, desanāpariyosāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Kāmañcetaṁ Revatīpaṭibaddhāya kathāya yebhuyyabhāvato “Revatīvimānan”ti voharīyati, yasmā pana Revatī vimānadevatā na hoti, Nandiyassa pana devaputtassa vimānādisampattipaṭisaṁyuttañcetaṁ, tasmā purisavimānesveva saṅgahaṁ āropitanti daṭṭhabbaṁ.

Revatīvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Chattamāṇavakavimānavaṇṇanā

Yo vadataṁ pavaro manujesūti Chattamāṇavakavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena Setabyāyaṁ aññatarassa brāhmaṇassa kicchāladdho putto Chatto nāma brāhmaṇamāṇavo ahosi. So vayappatto pitarā pesito ukkaṭṭhaṁ gantvā brāhmaṇassa Pokkharasātissa santike medhāvitāya analasatāya ca na cireneva mante vijjāṭṭhānāni ca uggahetvā brāhmaṇasippe nipphattiṁ patto. So ācariyaṁ abhivādetvā “mayā tumhākaṁ santike

၈၈၄။ “ဣစ္စေဝံ ဝိပ္ပလပန္တိံ၊ ဖန္ဒမာနံ တတော တတော။
ခိပိံသု နိရယေ ဃောရေ၊ ဥဒ္ဓံပါဒံ အဝံသိရ”န္တိ—

ဣဒံ သင်္ဂီတိကာရဝစနံ။ ပုန သာ—

၈၈၅။ “အဟံ ပုရေ မစ္ဆရိနီ အဟောသိံ၊
ပရိဘာသိကာ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ။
ဝိတထေန စ သာမိကံ ဝဉ္စယိတွာ၊
ပစ္စာမဟံ နိရယေ ဃောရရူပေ”တိ—

ဩသာနဂါထမာဟ။ တတ္ထ **“အဟံ ပုရေ မစ္ဆရိနီ”**တိ ဂါထာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တာယ ဝုတ္တာ၊ ဣတရာ အနိဗ္ဗတ္တာယ ဧဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သေသံ သုဝိညေယျမေဝါတိ။

ဘိက္ခူ ရေဝတိယာ ယက္ခေဟိ ဂဟေတွာ နီတဘာဝံ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ တံ သုတွာ ဘဂဝါ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဣမံ ဝတ္ထုံ ကထေတွာ ဥပရိ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ ကာမဉ္စေတံ ရေဝတီပဋိဗဒ္ဓါယ ကထာယ ယေဘုယျဘာဝတော “ရေဝတီဝိမာန”န္တိ ဝေါဟရီယတိ၊ ယသ္မာ ပန ရေဝတီ ဝိမာနဒေဝတာ န ဟောတိ၊ နန္ဒိယဿ ပန ဒေဝပုတ္တဿ ဝိမာနာဒိသမ္ပတ္တိပဋိသံယုတ္တဉ္စေတံ၊ တသ္မာ ပုရိသဝိမာနေသွေဝ သင်္ဂဟံ အာရောပိတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

ရေဝတီဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-ဆတ္တမာဏဝကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ယော ဝဒတံ ပဝရော မနုဇေသူတိ ဆတ္တမာဏဝကဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန သေတဗျာယံ အညတရဿ ဗြာဟ္မဏဿ ကိစ္ဆာလဒ္ဓေါ ပုတ္တော ဆတ္တော နာမ ဗြာဟ္မဏမာဏဝေါ အဟောသိ။ သော ဝယပ္ပတ္တော ပိတရာ ပေသိတော ဥက္ကဋ္ဌံ ဂန္တွာ ဗြာဟ္မဏဿ ပေါက္ခရသာတိဿ သန္တိကေ မေဓာဝိတာယ အနလသတာယ စ န စိရေနေဝ မန္တေ ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနာနိ စ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဗြာဟ္မဏသိပ္ပေ နိပ္ဖတ္တိံ ပတ္တော။ သော အာစရိယံ အဘိဝါဒေတွာ “မယာ တုမှာကံ သန္တိကေ

sippaṁ sikkhitaṁ, kiṁ vo garudakkhiṇaṁ[1] demī”ti āha. Ācariyo “garudakkhiṇā nāma antevāsikassa vibhavānurūpā, kahāpaṇasahassamānehī”ti āha. Chattamāṇavo ācariyaṁ abhivādetvā Setabyaṁ gantvā mātāpitaro vanditvā tehi abhinandiyamāno katapaṭisanthāro tamatthaṁ pitu ārocetvā “detha me dātabbayuttakaṁ, ajjeva datvā āgamissāmī”ti āha. Taṁ mātāpitaro “tāta ajja vikālo, sve gamissasī”ti vatvā kahāpaṇe nīharitvā bhaṇḍikaṁ bandhāpetvā ṭhapesuṁ. Corā taṁ pavattiṁ ñatvā Chattamāṇavakassa gamanamagge aññatarasmiṁ vanagahane nilīnā acchiṁsu “māṇavaṁ māretvā kahāpaṇe gaṇhissāmā”ti.

Bhagavā paccūsasamaye mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya lokaṁ volokento Chattamāṇavakassa saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhānaṁ, corehi māritassa devaloke nibbattiṁ, tato saha vimānena āgatassa tattha sannipatitaparisāya ca dhammābhisamayaṁ disvā paṭhamatarameva gantvā māṇavakassa gamanamagge aññatarasmiṁ rukkhamūle nisīdi. Māṇavo ācariyadhanaṁ gahetvā Setabyato ukkaṭṭhābhimukho gacchanto antarāmagge Bhagavantaṁ nisinnaṁ disvā upasaṅkamitvā aṭṭhāsi. “Kuhiṁ gamissasī”ti Bhagavatā vutto “Ukkaṭṭhaṁ bho Gotama gamissāmi mayhaṁ ācariyassa Pokkharasātissa garudakkhiṇaṁ dātun”ti āha. Atha Bhagavā “jānāsi pana tvaṁ māṇava tīṇi saraṇāni pañca sīlānī”ti vatvā tena “nāhaṁ jānāmi, kimatthiyāni panetāni kīdisāni cā”ti vutte “idamīdisan”ti saraṇagamanassa sīlasamādānassa ca phalānisaṁsaṁ vibhāvetvā “uggaṇhāhi tāva māṇavaka saraṇagamanavidhin”ti vatvā “sādhu uggaṇhissāmi, kathetha bhante Bhagavā”ti tena yācito tassa ruciyā anurūpaṁ gāthābandhavasena saraṇagamanavidhiṁ dassento—

886. “Yo vadataṁ pavaro manujesu,
Sakyamunī Bhagavā katakicco.
Pāragato balaviriyasamaṅgī,
Taṁ Sugataṁ saraṇatthamupehi.

1. Gurudakkhiṇaṁ (Sī, I)

သိပ္ပံ သိက္ခိတံ၊ ကိံ ဝေါ ဂရုဒက္ခိဏံ[1] ဒေမီ”တိ အာဟ။ အာစရိယော “ဂရုဒက္ခိဏာ နာမ အန္တေဝါသိကဿ ဝိဘဝါနုရူပါ၊ ကဟာပဏသဟဿမာနေဟီ”တိ အာဟ။ ဆတ္တမာဏဝေါ အာစရိယံ အဘိဝါဒေတွာ သေတဗျံ ဂန္တွာ မာတာပိတရော ဝန္ဒိတွာ တေဟိ အဘိနန္ဒိယမာနော ကတပဋိသန္ထာရော တမတ္ထံ ပိတု အာရောစေတွာ “ဒေထ မေ ဒါတဗ္ဗယုတ္တကံ၊ အဇ္ဇေဝ ဒတွာ အာဂမိဿာမီ”တိ အာဟ။ တံ မာတာပိတရော “တာတ အဇ္ဇ ဝိကာလော၊ သွေ ဂမိဿသီ”တိ ဝတွာ ကဟာပဏေ နီဟရိတွာ ဘဏ္ဍိကံ ဗန္ဓာပေတွာ ဌပေသုံ။ စောရာ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ ဆတ္တမာဏဝကဿ ဂမနမဂ္ဂေ အညတရသ္မိံ ဝနဂဟနေ နိလီနာ အစ္ဆိံသု “မာဏဝံ မာရေတွာ ကဟာပဏေ ဂဏှိဿာမာ”တိ။

ဘဂဝါ ပစ္စူသသမယေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဆတ္တမာဏဝကဿ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာနံ၊ စောရေဟိ မာရိတဿ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိံ၊ တတော သဟ ဝိမာနေန အာဂတဿ တတ္ထ သန္နိပတိတပရိသာယ စ ဓမ္မာဘိသမယံ ဒိသွာ ပဌမတရမေဝ ဂန္တွာ မာဏဝကဿ ဂမနမဂ္ဂေ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ မာဏဝေါ အာစရိယဓနံ ဂဟေတွာ သေတဗျတော ဥက္ကဋ္ဌာဘိမုခေါ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ဘဂဝန္တံ နိသိန္နံ ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိတွာ အဋ္ဌာသိ။ “ကုဟိံ ဂမိဿသီ”တိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တော “ဥက္ကဋ္ဌံ ဘော ဂေါတမ ဂမိဿာမိ မယှံ အာစရိယဿ ပေါက္ခရသာတိဿ ဂရုဒက္ခိဏံ ဒါတု”န္တိ အာဟ။ အထ ဘဂဝါ “ဇာနာသိ ပန တွံ မာဏဝ တီဏိ သရဏာနိ ပဉ္စ သီလာနီ”တိ ဝတွာ တေန “နာဟံ ဇာနာမိ၊ ကိမတ္ထိယာနိ ပနေတာနိ ကီဒိသာနိ စာ”တိ ဝုတ္တေ “ဣဒမီဒိသ”န္တိ သရဏဂမနဿ သီလသမာဒါနဿ စ ဖလာနိသံသံ ဝိဘာဝေတွာ “ဥဂ္ဂဏှာဟိ တာဝ မာဏဝက သရဏဂမနဝိဓိ”န္တိ ဝတွာ “သာဓု ဥဂ္ဂဏှိဿာမိ၊ ကထေထ ဘန္တေ ဘဂဝါ”တိ တေန ယာစိတော တဿ ရုစိယာ အနုရူပံ ဂါထာဗန္ဓဝသေန သရဏဂမနဝိဓိံ ဒဿေန္တော—

၈၈၆။ “ယော ဝဒတံ ပဝရော မနုဇေသု၊
သကျမုနီ ဘဂဝါ ကတကိစ္စော။
ပါရဂတော ဗလဝီရိယသမင်္ဂီ၊
တံ သုဂတံ သရဏတ္ထမုပေဟိ။

၁-ဂုရုဒက္ခိဏံ (သီ၊ ဣ)

887. Rāgavirāgamanejamasokaṁ,
Dhammamasaṅkhatamappaṭikūlaṁ.
Madhuramimaṁ paguṇaṁ suvibhattaṁ,
Dhammamimaṁ saraṇatthamupehi.

888. Yattha ca dinna mahapphalamāhu,
Catūsu sucīsu purisayugesu.
Aṭṭha ca puggala dhammadasā te,
Saṁghamimaṁ saraṇatthamupehī”ti—

tisso gāthāyo abhāsi.

886. Tattha **yo**ti aniyamitavacanaṁ, tassa “tan”ti iminā niyamanaṁ veditabbaṁ. **Vadatan**ti vadantānaṁ. **Pavaro**ti seṭṭho, kathikānaṁ uttamo vādīvaroti attho. **Manujesū**ti ukkaṭṭhaniddeso yathā “Satthā devamanussānan”ti. Bhagavā pana devamanussānampi brahmānampi sabbesampi sattānaṁ pavaroyeva, Bhagavato ca carimabhave manussesu uppannatāya vuttaṁ “manujesū”ti. Tenevāha “**Sakyamunī**”ti. Sakyakulappasutatāya Sakyo, kāyamoneyyādīhi samannāgatato anavasesassa ca ñeyyassa munanato muni cāti **Sakyamuni.** Bhāgyavantatādīhi catūhi kāraṇehi **Bhagavā.** Catūhi maggehi kātabbassa pariññādipabhedassa soḷasavidhassa kiccassa katattā nipphāditattā **katakicco.** Pāraṁ sakkāyassa paratīraṁ nibbānaṁ gato sayambhuñāṇena adhigatoti **pāragato.** Asadisena kāyabalena, anaññasādhāraṇena ñāṇabalena, catubbidhasammappadhānavīriyena ca samannāgatattā **balaviriyasamaṅgī.** Sobhanagamanattā, sundaraṁ ṭhānaṁ gatattā, sammā gatattā, sammā ca gaditattā **Sugato.** Taṁ Sugataṁ Sammāsambuddhaṁ **saraṇatthaṁ** saraṇāya parāyaṇāya apāyadukkhavaṭṭadukkhaparittāṇāya **upehi** upagaccha, ajja paṭṭhāya ahitanivattanena hitasaṁvaḍḍhanena “ayaṁ me Bhagavā saraṇaṁ tāṇaṁ leṇaṁ parāyaṇaṁ gati paṭisaraṇan”ti bhaja seva, evaṁ jānāhi vā bujjhassūti attho.

887. **Rāgavirāgan**ti ariyamaggamāha. Tena hi ariyā anādikālabhāvitampi rāgaṁ virajjenti. **Anejamasokan**ti ariyaphalaṁ. Taṁ hi ejāsaṅkhātāya taṇhāya avasiṭṭhānañca sokanimittānaṁ kilesānaṁ sabbaso

၈၈၇။ ရာဂဝိရာဂမနေဇမသောကံ၊
ဓမ္မမသင်္ခတမပ္ပဋိကူလံ။
မဓုရမိမံ ပဂုဏံ သုဝိဘတ္တံ၊
ဓမ္မမိမံ သရဏတ္ထမုပေဟိ။

၈၈၈။ ယတ္ထ စ ဒိန္န မဟပ္ဖလမာဟု၊
စတူသု သုစီသု ပုရိသယုဂေသု။
အဋ္ဌ စ ပုဂ္ဂလ ဓမ္မဒသာ တေ၊
သံဃမိမံ သရဏတ္ထမုပေဟီ”တိ—

တိဿော ဂါထာယော အဘာသိ။

၈၈၆။ တတ္ထ **ယော**တိ အနိယမိတဝစနံ၊ တဿ “တ”န္တိ ဣမိနာ နိယမနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဝဒတ**န္တိ ဝဒန္တာနံ။ **ပဝရော**တိ သေဋ္ဌော၊ ကထိကာနံ ဥတ္တမော ဝါဒီဝရောတိ အတ္ထော။ **မနုဇေသူ**တိ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသော ယထာ “သတ္ထာ ဒေဝမနုဿာန”န္တိ။ ဘဂဝါ ပန ဒေဝမနုဿာနမ္ပိ ဗြဟ္မာနမ္ပိ သဗ္ဗေသမ္ပိ သတ္တာနံ ပဝရောယေဝ၊ ဘဂဝတော စ စရိမဘဝေ မနုဿေသု ဥပ္ပန္နတာယ ဝုတ္တံ “မနုဇေသူ”တိ။ တေနေဝါဟ “**သကျမုနီ**”တိ။ သကျကုလပ္ပသုတတာယ သကျော, ကာယမောနေယျာဒီဟိ သမန္နာဂတတော အနဝသေသဿ စ ဉေယျဿ မုနနတော မုနိ စာတိ **သကျမုနိ။** ဘာဂျဝန္တတာဒီဟိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ **ဘဂဝါ။** စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ ကာတဗ္ဗဿ ပရိညာဒိပဘေဒဿ သောဠသဝိဓဿ ကိစ္စဿ ကတတ္တာ နိပ္ဖါဒိတတ္တာ **ကတကိစ္စော။** ပါရံ သက္ကာယဿ ပရတီရံ နိဗ္ဗာနံ ဂတော သယမ္ဘုဉာဏေန အဓိဂတောတိ **ပါရဂတော။** အသဒိသေန ကာယဗလေန, အနညသာဓာရဏေန ဉာဏဗလေန, စတုဗ္ဗိဓသမ္မပ္ပဓာနဝီရိယေန စ သမန္နာဂတတ္တာ **ဗလဝိရိယသမင်္ဂီ။** သောဘနဂမနတ္တာ, သုန္ဒရံ ဌာနံ ဂတတ္တာ, သမ္မာ ဂတတ္တာ, သမ္မာ စ ဂဒိတတ္တာ **သုဂတော။** တံ သုဂတံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ **သရဏတ္ထံ** သရဏာယ ပရာယဏာယ အပါယဒုက္ခဝဋ္ဋဒုက္ခပရိတ္တာဏာယ **ဥပေဟိ** ဥပဂစ္ဆ၊ အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ အဟိတနိဝတ္တနေန ဟိတသံဝဍ္ဎနေန “အယံ မေ ဘဂဝါ သရဏံ တာဏံ လေဏံ ပရာယဏံ ဂတိ ပဋိသရဏ”န္တိ ဘဇ သေဝ၊ ဧဝံ ဇာနာဟိ ဝါ ဗုဇ္ဈဿူတိ အတ္ထော။

၈၈၇။ **ရာဂဝိရာဂ**န္တိ အရိယမဂ္ဂမာဟ။ တေန ဟိ အရိယာ အနာဒိကာလဘာဝိတမ္ပိ ရာဂံ ဝိရဇ္ဇေန္တိ။ **အနေဇမသောက**န္တိ အရိယဖလံ။ တံ ဟိ ဧဇာသင်္ခါတာယ တဏှာယ အဝသိဋ္ဌာနဉ္စ သောကနိမိတ္တာနံ ကိလေသာနံ သဗ္ဗသော

paṭippassambhanato “anejaṁ asokan”ti ca vuccati. **Dhammanti** sabhāvadhammaṁ. Sabhāvato[1] gahetabbadhammo hesa yadidaṁ maggaphalanibbānāni, na pariyattidhammo viya paññattidhammavasena. **Dhammanti** vā paramatthadhammaṁ, nibbānanti attho. Samecca sambhuyya paccayehi kataṁ saṅkhataṁ, na saṅkhatanti **asaṅkhataṁ,** tadeva nibbānaṁ. Natthi ettha kiñcipi paṭikūlanti **appaṭikūlaṁ.** Savanavelāyaṁ upaparikkhaṇavelāyaṁ paṭipajjanavelāyanti sabbadāpi iṭṭhamevāti **madhuraṁ.** Sabbaññutaññāṇasannissayāya paṭibhānasampadāya pavattitattā suppavattibhāvato nipuṇabhāvato ca **paguṇaṁ.** Vibhajitabbassa atthassa khandhādivasena kusalādivasena uddesādivasena ca suṭṭhu vibhajanato **suvibhattaṁ.** Tīhipi[2] padehi pariyattidhammameva vadati. Teneva hissa āpāthakāle viya vimaddanakālepi kathentassa viya suṇantassāpi sammukhībhāvato ubhatopaccakkhatāya dassanatthaṁ “**iman**”ti vuttaṁ. **Dhammanti** yathāvapaṭipajjante apāyadukkhapātato dhāraṇatthena dhammaṁ, idaṁ catubbidhassāpi dhammassa sādhāraṇavacanaṁ. Pariyattidhammopi hi saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhānamattāyapi yathāvapaṭipattiyā apāyadukkhapātato dhāreti eva[3]. Imassa ca atthassa idameva vimānaṁ sādhakanti daṭṭhabbaṁ. Sādhāraṇabhāvena yathāvuttadhammassa paccakkhaṁ katvā dassento puna “**iman**”ti āha.

888. **Yatthāti** yasmiṁ ariyasaṁghe. **Dinnanti** pariccattaṁ annādideyyadhammaṁ. **Dinna mahapphalanti** gāthāsukhatthaṁ anunāsikalopo kato. Accantameva kilesāsucito visujjhanena **sucīsu** “sotāpanno sotāpattiphalasacchi kiriyāya paṭipanno”ti-ādinā[4] vuttesu **catūsu purisayugesu. Aṭṭhāti** maggaṭṭhaphalaṭṭhesu yugaḷe akatvā visuṁ visuṁ gahaṇena aṭṭha puggalā. Gāthāsukhatthameva cettha “**puggala dhammadasā**”ti rassaṁ katvā niddeso. **Dhammadasāti** catusaccadhammassa nibbānadhammassa ca paccakkhato dassanakā. Diṭṭhisīlasāmaññena saṁhatabhāvena **saṁghaṁ.**

Evaṁ Bhagavatā tīhi gāthāhi saraṇaguṇasandassanena saddhiṁ saraṇagamanavidhimhi vutte māṇavo taṁtaṁsaraṇaguṇānussaraṇamukhena saraṇagamanavidhino attano hadaye ṭhapitabhāvaṁ vibhāvento tassā tassā

1. Sabhāvabhāvato (Ka) 2. Catūhipi (Ka)
3. Dhāretīti dhammo, evaṁ (Sī) 4. Aṁ 3. 115 piṭṭhe.

ပဋိပ္ပဿမ္ဘနတော “အနေဇံ အသောက”န္တိ စ ဝုစ္စတိ။ **ဓမ္မန္တိ** သဘာဝဓမ္မံ။ သဘာဝတော[1] ဂဟေတဗ္ဗဓမ္မော ဟေသ ယဒိဒံ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနိ၊ န ပရိယတ္တိဓမ္မော ဝိယ ပညတ္တိဓမ္မဝသေန။ **ဓမ္မန္တိ** ဝါ ပရမတ္ထဓမ္မံ၊ နိဗ္ဗာနန္တိ အတ္ထော။ သမေစ္စ သမ္ဘုယျ ပစ္စယေဟိ ကတံ သင်္ခတံ၊ န သင်္ခတန္တိ **အသင်္ခတံ၊** တဒေဝ နိဗ္ဗာနံ။ နတ္ထိ ဧတ္ထ ကိဉ္စိပိ ပဋိကူလန္တိ **အပ္ပဋိကူလံ။** သဝနဝေလာယံ ဥပပရိက္ခဏဝေလာယံ ပဋိပဇ္ဇနဝေလာယန္တိ သဗ္ဗဒါပိ ဣဋ္ဌမေဝါတိ **မဓုရံ။** သဗ္ဗညုတညာဏသန္နိဿယာယ ပဋိဘာနသမ္ပဒါယ ပဝတ္တိတတ္တာ သုပ္ပဝတ္တိဘာဝတော နိပုဏဘာဝတော စ **ပဂုဏံ။** ဝိဘဇိတဗ္ဗဿ အတ္ထဿ ခန္ဓာဒိဝသေန ကုသလာဒိဝသေန ဥဒ္ဒေသာဒိဝသေန စ သုဋ္ဌု ဝိဘဇနတော **သုဝိဘတ္တံ။** တီဟိပိ[2] ပဒေဟိ ပရိယတ္တိဓမ္မမေဝ ဝဒတိ။ တေနေဝ ဟိဿ အာပါထကာလေ ဝိယ ဝိမဒ္ဒနကာလေပိ ကထေန္တဿ ဝိယ သုဏန္တဿာပိ သမ္မုခီဘာဝတော ဥဘတောပစ္စက္ခတာယ ဒဿနတ္ထံ “**ဣမ**”န္တိ ဝုတ္တံ။ **ဓမ္မန္တိ** ယထာဝပဋိပဇ္ဇန္တေ အပါယဒုက္ခပါတတော ဓာရဏဋ္ဌေန ဓမ္မံ၊ ဣဒံ စတုဗ္ဗိဓဿာပိ ဓမ္မဿ သာဓာရဏဝစနံ။ ပရိယတ္တိဓမ္မောပိ ဟိ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာနမတ္တာယပိ ယထာဝပဋိပတ္တိယာ အပါယဒုက္ခပါတတော ဓာရေတိ ဧဝ[3]။ ဣမဿ စ အတ္ထဿ ဣဒမေဝ ဝိမာနံ သာဓကန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သာဓာရဏဘာဝေန ယထာဝုတ္တဓမ္မဿ ပစ္စက္ခံ ကတွာ ဒဿေန္တော ပုန “**ဣမ**”န္တိ အာဟ။

၈၈၈။ **ယတ္ထာ**တိ ယသ္မိံ အရိယသံဃေ။ **ဒိန္န**န္တိ ပရိစ္စတ္တံ အန္နာဒိဒေယျဓမ္မံ။ **ဒိန္န မဟပ္ဖလ**န္တိ ဂါထာသုခတ္ထံ အနုနာသိကလောပေါ ကတော။ အစ္စန္တမေဝ ကိလေသာသုစိတော ဝိသုဇ္ဈနေန **သုစီသု** “သောတာပန္နော သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နော”တိအာဒိနာ[4] ဝုတ္တေသု **စတူသု ပုရိသယုဂေသု။ အဋ္ဌာ**တိ မဂ္ဂဋ္ဌဖလဋ္ဌေသု ယုဂဠေ အကတွာ ဝိသုံ ဝိသုံ ဂဟဏေန အဋ္ဌ ပုဂ္ဂလာ။ ဂါထာသုခတ္ထမေဝ စေတ္ထ “**ပုဂ္ဂလ ဓမ္မဒသာ**”တိ ရဿံ ကတွာ နိဒ္ဒေသော။ **ဓမ္မဒသာ**တိ စတုသစ္စဓမ္မဿ နိဗ္ဗာနဓမ္မဿ စ ပစ္စက္ခတော ဒဿနကာ။ ဒိဋ္ဌိသီလသာမညေန သံဟတဘာဝေန **သံဃံ။**

ဧဝံ ဘဂဝတာ တီဟိ ဂါထာဟိ သရဏဂုဏသန္ဒဿနေန သဒ္ဓိံ သရဏဂမနဝိဓိမှိ ဝုတ္တေ မာဏဝေါ တံတံသရဏဂုဏာနုဿရဏမုခေန သရဏဂမနဝိဓိနော အတ္တနော ဟဒယေ ဌပိတဘာဝံ ဝိဘာဝေန္တော တဿာ တဿာ

၁-သဘာဝဘာဝတော (က) ၂-စတူဟိပိ (က)
၃-ဓာရေတီတိ ဓမ္မော၊ ဧဝံ (သီ) ၄-အံ ၃-၁၁၅-ပိဋ္ဌေ။

gāthāya anantaraṁ “yo vadataṁ pavaro”ti-ādinā taṁ taṁ gāthaṁ paccanubhāsi. Evaṁ paccanubhāsitvā ṭhitassa pañca sikkhāpadāni sarūpato phalānisaṁsato ca vibhāvetvā tesaṁ samādānavidhiṁ kathesi. So tampi suṭṭhu upadhāretvā pasannamānaso “handāhaṁ Bhagavā gamissāmī”ti vatvā ratanattayaguṇaṁ anussaranto taṁyeva maggaṁ paṭipajji. Bhagavāpi “alaṁ imassa ettakaṁ kusalaṁ devalokūpapattiyā”ti Jetavanameva agamāsi.

Māṇavassa pana pasannacittassa ratanattayaguṇaṁ sallakkhaṇavasena “saraṇaṁ upemī”ti pavattacittuppādatāya saraṇesu ca, Bhagavatā vuttanayena pañcannaṁ sīlānaṁ adhiṭṭhānena sīlesu ca patiṭṭhitassa teneva nayena ratanattayaguṇe anussarantasseva gacchantassa corā magge pariyuṭṭhiṁsu. So te agaṇetvā ratanattayaguṇe anussarantoyeva gacchati. Tañceko coro gumbantaraṁ upanissāya ṭhito visapītena sarena[1] sahasāva vijjhitvā jīvitakkhayaṁ pāpetvā kahāpaṇabhaṇḍikaṁ gahetvā attano sahāyehi saddhiṁ pakkāmi. Māṇavo pana kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane tiṁsayojanike kanakavimāne suttappabuddho viya accharāsahassaparivuto saṭṭhisakaṭabhārālaṅkārapaṭimaṇḍitattabhāvo nibbatti, tassa vimānassa ābhā sātirekāni vīsatiyojanāni pharitvā tiṭṭhati.

Atha māṇavaṁ kālakataṁ disvā Setabyagāmavāsino manussā Setabyaṁ gantvā tassa mātāpitūnaṁ Ukkaṭṭhagāmavāsino ca Ukkaṭṭhaṁ gantvā brāhmaṇassa Pokkharasātissa kathesuṁ. Taṁ sutvā tassa mātāpitaro ñātimittā brāhmaṇo ca Pokkharasāti saparivārā assumukhā rodamānā taṁ padesaṁ agamaṁsu, yebhuyyena Setabyavāsino ca Ukkaṭṭhavāsino ca Icchānaṅgalavāsino ca sannipatiṁsu, mahāsamāgamo ahosi. Atha māṇavassa mātāpitaro maggassa avidūre citakaṁ sajjetvā sarīrakiccaṁ[2] kātuṁ ārabhiṁsu.

Atha Bhagavā cintesi “mayi gate Chattamāṇavo maṁ vandituṁ āgamissati, āgatañca taṁ katakammaṁ kathāpento kammaphalaṁ paccakkhaṁ kāretvā dhammaṁ desessāmi, evaṁ mahājanassa dhammābhisamayo bhavissatī”ti. Cintetvā mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ taṁ padesaṁ upagantvā aññatarasmiṁ

1. Nisitavisapītena sāyakena (Sī), nisitavisapītena sarena (I) 2. Sarīrasakkāraṁ (Sī)

ဂါထာယ အနန္တရံ “ယော ဝဒတံ ပဝရော”တိအာဒိနာ တံ တံ ဂါထံ ပစ္စနုဘာသိ။ ဧဝံ ပစ္စနုဘာသိတွာ ဌိတဿ ပဉ္စ သိက္ခာပဒါနိ သရူပတော ဖလာနိသံသတော စ ဝိဘာဝေတွာ တေသံ သမာဒါနဝိဓိံ ကထေသိ။ သော တမ္ပိ သုဋ္ဌု ဥပဓာရေတွာ ပသန္နမာနသော “ဟန္ဒာဟံ ဘဂဝါ ဂမိဿာမီ”တိ ဝတွာ ရတနတ္တယဂုဏံ အနုဿရန္တော တံယေဝ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ဘဂဝါပိ “အလံ ဣမဿ ဧတ္တကံ ကုသလံ ဒေဝလောကူပပတ္တိယာ”တိ ဇေတဝနမေဝ အဂမာသိ။

မာဏဝဿ ပန ပသန္နစိတ္တဿ ရတနတ္တယဂုဏံ သလ္လက္ခဏဝသေန “သရဏံ ဥပေမီ”တိ ပဝတ္တစိတ္တုပ္ပါဒတာယ သရဏေသု စ, ဘဂဝတာ ဝုတ္တနယေန ပဉ္စန္နံ သီလာနံ အဓိဋ္ဌာနေန သီလေသု စ ပတိဋ္ဌိတဿ တေနေဝ နယေန ရတနတ္တယဂုဏေ အနုဿရန္တဿေဝ ဂစ္ဆန္တဿ စောရာ မဂ္ဂေ ပရိယုဋ္ဌိံသု။ သော တေ အဂဏေတွာ ရတနတ္တယဂုဏေ အနုဿရန္တောယေဝ ဂစ္ဆတိ။ တဉ္စေကော စောရော ဂုမ္ဗန္တရံ ဥပနိဿာယ ဌိတော ဝိသပီတေန သရေန[၁] သဟသာဝ ဝိဇ္ဈိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ကဟာပဏဘဏ္ဍိကံ ဂဟေတွာ အတ္တနော သဟာယေဟိ သဒ္ဓိံ ပက္ကာမိ။ မာဏဝေါ ပန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ တိံသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ သုတ္တပ္ပဗုဒ္ဓေါ ဝိယ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတော သဋ္ဌိသကဋဘာရာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတတ္တဘာဝေါ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿ ဝိမာနဿ အာဘာ သာတိရေကာနိ ဝီသတိယောဇနာနိ ဖရိတွာ တိဋ္ဌတိ။

အထ မာဏဝံ ကာလကတံ ဒိသွာ သေတဗျဂါမဝါသိနော မနုဿာ သေတဗျံ ဂန္တွာ တဿ မာတာပိတူနံ ဥက္ကဋ္ဌဂါမဝါသိနော စ ဥက္ကဋ္ဌံ ဂန္တွာ ဗြာဟ္မဏဿ ပေါက္ခရသာတိဿ ကထေသုံ။ တံ သုတွာ တဿ မာတာပိတရော ဉာတိမိတ္တာ ဗြာဟ္မဏော စ ပေါက္ခရသာတိ သပရိဝါရာ အဿုမုခါ ရောဒမာနာ တံ ပဒေသံ အဂမံသု၊ ယေဘုယျေန သေတဗျဝါသိနော စ ဥက္ကဋ္ဌဝါသိနော စ ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝါသိနော စ သန္နိပတိံသု၊ မဟာသမာဂမော အဟောသိ။ အထ မာဏဝဿ မာတာပိတရော မဂ္ဂဿ အဝိဒူရေ စိတကံ သဇ္ဇေတွာ သရီရကိစ္စံ[၂] ကာတုံ အာရဘိံသု။

အထ ဘဂဝါ စိန္တေသိ “မယိ ဂတေ ဆတ္တမာဏဝေါ မံ ဝန္ဒိတုံ အာဂမိဿတိ၊ အာဂတဉ္စ တံ ကတကမ္မံ ကထာပေန္တော ကမ္မဖလံ ပစ္စက္ခံ ကာရေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမိ၊ ဧဝံ မဟာဇနဿ ဓမ္မာဘိသမယော ဘဝိဿတီ”တိ။ စိန္တေတွာ မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ တံ ပဒေသံ ဥပဂန္တွာ အညတရသ္မိံ

၁-နိသိတဝိသပီတေန သာယကေန (သီ)၊ နိသိတဝိသပီတေန သရေန (ဣ) ၂-သရီရသက္ကာရံ (သီ)

rukkhamūle nisīdi chabbaṇṇabuddharaṁsiyo vissajjento. Atha Chattamāṇavadevaputtopi attano sampattiṁ paccavekkhitvā tassā kāraṇaṁ upadhārento saraṇagamanañca sīlasamādānañca disvā vimhayajāto Bhagavati sañjātapasādabahumāno “idānevāhaṁ gantvā Bhagavantañca bhikkhusaṁghañca vandissāmi, ratanattayaguṇe ca mahājanassa pākaṭe karissāmī”ti kataññutaṁ nissāya sakalaṁ taṁ araññapadesaṁ ekālokaṁ karonto saha vimānena āgantvā vimānato oruyha mahatā parivārena saddhiṁ dissamānarūpo upasaṅkamitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatanto abhivādetvā añjaliṁ paggayha ekamantaṁ aṭṭhāsi. Taṁ disvā mahājano “ko nu kho ayaṁ devo vā brahmā vā”ti acchariyabbhutajāto upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ parivāresi. Bhagavā tena katapuññakammaṁ pākaṭaṁ kātuṁ—

889. “Na tathā tapati nabhe sūriyo,
Cando ca na bhāsati na phusso.
Yathā atulamidaṁ mahappabhāsaṁ,
Ko nu tvaṁ tidivā mahiṁ upāgā.

890. Chindati raṁsī pabhaṅkarassa,
Sādhikavīsatiyojanāni ābhā.
Rattimapi yathā divaṁ karoti,
Parisuddhaṁ vimalaṁ subhaṁ vimānaṁ.

891. Bahupadumavicitrapuṇḍarīkaṁ,
Vokiṇṇaṁ kusumehi nekacittaṁ.
Arajavirajahemajālachannaṁ,
Ākāse tapati yathāpi sūriyo.

892. Rattambarapītavāsasāhi,
Agarupiyaṅgucandanussadāhi.
Kañcanatanusannibhattacāhi,
Paripūraṁ gaganaṁva tārakāhi.

ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ ဆဗ္ဗဏ္ဏဗုဒ္ဓရံသိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော။ အထ ဆတ္တမာဏဝဒေဝပုတ္တောပိ အတ္တနော သမ္ပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ တဿာ ကာရဏံ ဥပဓာရေန္တော သရဏဂမနဉ္စ သီလသမာဒါနဉ္စ ဒိသွာ ဝိမှယဇာတော ဘဂဝတိ သဉ္ဇာတပသာဒဗဟုမာနော “ဣဒါနေဝါဟံ ဂန္တွာ ဘဂဝန္တဉ္စ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ ဝန္ဒိဿာမိ၊ ရတနတ္တယဂုဏေ စ မဟာဇနဿ ပါကဋေ ကရိဿာမီ”တိ ကတညုတံ နိဿာယ သကလံ တံ အရညပဒေသံ ဧကာလောကံ ကရောန္တော သဟ ဝိမာနေန အာဂန္တွာ ဝိမာနတော ဩရုယှ မဟတာ ပရိဝါရေန သဒ္ဓိံ ဒိဿမာနရူပေါ ဥပသင်္ကမိတွာ ဘဂဝတော ပါဒေသု သိရသာ နိပတန္တော အဘိဝါဒေတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ တံ ဒိသွာ မဟာဇနော “ကော နု ခေါ အယံ ဒေဝေါ ဝါ ဗြဟ္မာ ဝါ”တိ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဇာတော ဥပသင်္ကမိတွာ ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရေသိ။ ဘဂဝါ တေန ကတပုညကမ္မံ ပါကဋံ ကာတုံ—

၈၈၉။ “န တထာ တပတိ နဘေ သူရိယော၊
စန္ဒော စ န ဘာသတိ န ဖုဿော။
ယထာ အတုလမိဒံ မဟပ္ပဘာသံ၊
ကော နု တွံ တိဒိဝါ မဟိံ ဥပါဂါ။

၈၉၀။ ဆိန္ဒတိ ရံသီ ပဘင်္ကရဿ၊
သာဓိကဝီသတိယောဇနာနိ အာဘာ။
ရတ္တိမပိ ယထာ ဒိဝံ ကရောတိ၊
ပရိသုဒ္ဓံ ဝိမလံ သုဘံ ဝိမာနံ။

၈၉၁။ ဗဟုပဒုမဝိစိတြပုဏ္ဍရီကံ၊
ဝေါကိဏ္ဏံ ကုသုမေဟိ နေကစိတ္တံ။
အရဇဝိရဇဟေမဇာလဆန္နံ၊
အာကာသေ တပတိ ယထာပိ သူရိယော။

၈၉၂။ ရတ္တမ္ဗရပီတဝါသသာဟိ၊
အဂရုပိယင်္ဂုစန္ဒနုဿဒါဟိ။
ကဉ္စနတနုသန္နိဘတ္တစာဟိ၊
ပရိပူရံ ဂဂနံဝ တာရကာဟိ။

893. Naranāriyo bahuketthanekavaṇṇā,
Kusumavibhūsitābharaṇettha sumanā.
Anilapamuñcitā[1] pavanti surabhiṁ,
Tapaniyavitatā suvaṇṇachannā[2].

894. Kissa saṁyamassa[3] ayaṁ vipāko,
Kenāsi kammaphalenidhūpapanno.
Yathā ca te adhigatamidaṁ vimānaṁ,
Tadanupadaṁ avacāsi iṅgha puṭṭho"ti—

taṁ devaputtaṁ paṭipucchi.

889. Tattha **tapatī**ti dippati. **Nabhe**ti ākāse. **Phusso**ti phussatārakā. **Atulan**ti anupamaṁ, appamāṇaṁ vā. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā idaṁ tava vimānaṁ anupamaṁ appamāṇaṁ pabhassarabhāvena tato eva mahappabhāsaṁ ākāse dippati, na tathā tārakarūpāni dippanti, na cando, tāni tāva tiṭṭhantu, nāpi sūriyo dippati, evaṁbhūto ko nu tvaṁ devalokato imaṁ bhūmipadesaṁ upagato, taṁ pākaṭaṁ katvā imassa mahājanassa kathehīti.

890. **Chindatī**ti vicchindati, pavattituṁ adento paṭihanatīti[4] attho. **Raṁsī**ti rasmiyo. **Pabhaṅkarassā**ti sūriyassa. Tassa ca vimānassa pabhā samantato pañcavīsati yojanāni pharitvā tiṭṭhati. Tenāha "**sādhikavīsatiyojanāni ābhā**"ti. **Rattimapi yathā divaṁ karotī**ti attano pabhāya andhakāraṁ vidhamantaṁ rattibhāgampi divasabhāgaṁ viya karoti. Parisamantato[5] anto ceva bahi ca suddhatāya **parisuddhaṁ.** Sabbaso malābhāvena **vimalaṁ.** Sundaratāya **subhaṁ.**

891. **Bahupadumavicitrapuṇḍarīkan**ti bahuvidharattakamalañceva vicittavaṇṇasetakamalañca. Setakamalaṁ padumaṁ, rattakamalaṁ puṇḍarīkanti vadanti. **Vokiṇṇaṁ kusumehī**ti aññehi ca nānāvidhehi pupphehi samokiṇṇaṁ.

---

1. Anilapamuccitā (I) 2. Suvaṇṇacchādanā (Sī)
3. Samadamassa (Sī) 4. Paṭihantīti (Sī) 5. Parito (Sī)

၈၉၃။ နရနာရိယော ဗဟုကေတ္ထနေကဝဏ္ဏာ၊
ကုသုမဝိဘူသိတာဘရဏေတ္ထ သုမနာ။
အနိလပမုဉ္စိတာ[၁] ပဝန္တိ သုရဘိံ၊
တပနိယဝိတတာ သုဝဏ္ဏဆန္နာ[၂]။

၈၉၄။ ကိဿ သံယမဿ[၃] အယံ ဝိပါကော၊
ကေနာသိ ကမ္မဖလေနိဓူပပန္နော။
ယထာ စ တေ အဓိဂတမိဒံ ဝိမာနံ၊
တဒနုပဒံ အဝစာသိ ဣင်္ဃ ပုဋ္ဌော”တိ—

တံ ဒေဝပုတ္တံ ပဋိပုစ္ဆိ။

၈၈၉။ တတ္ထ **တပတီ**တိ ဒိပ္ပတိ။ **နဘေ**တိ အာကာသေ။ **ဖုဿော**တိ ဖုဿတာရကာ။ **အတုလ**န္တိ အနုပမံ, အပ္ပမာဏံ ဝါ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ— ယထာ ဣဒံ တဝ ဝိမာနံ အနုပမံ အပ္ပမာဏံ ပဘဿရဘာဝေန တတော ဧဝ မဟပ္ပဘာသံ အာကာသေ ဒိပ္ပတိ၊ န တထာ တာရကရူပါနိ ဒိပ္ပန္တိ, န စန္ဒော၊ တာနိ တာဝ တိဋ္ဌန္တု၊ နာပိ သူရိယော ဒိပ္ပတိ၊ ဧဝံဘူတော ကော နု တွံ ဒေဝလောကတော ဣမံ ဘူမိပဒေသံ ဥပဂတော၊ တံ ပါကဋံ ကတွာ ဣမဿ မဟာဇနဿ ကထေဟီတိ။

၈၉၀။ **ဆိန္ဒတီ**တိ ဝိစ္ဆိန္ဒတိ၊ ပဝတ္တိတုံ အဒေန္တော ပဋိဟနတီတိ[၄] အတ္ထော။ **ရံသီ**တိ ရသ္မိယော။ **ပဘင်္ကရဿာ**တိ သူရိယဿ။ တဿ စ ဝိမာနဿ ပဘာ သမန္တတော ပဉ္စဝီသတိ ယောဇနာနိ ဖရိတွာ တိဋ္ဌတိ။ တေနာဟ “**သာဓိကဝီသတိယောဇနာနိ အာဘာ**”တိ။ **ရတ္တိမပိ ယထာ ဒိဝံ ကရောတီ**တိ အတ္တနော ပဘာယ အန္ဓကာရံ ဝိဓမန္တံ ရတ္တိဘာဂမ္ပိ ဒိဝသဘာဂံ ဝိယ ကရောတိ။ ပရိသမန္တတော[၅] အန္တော စေဝ ဗဟိ စ သုဒ္ဓတာယ **ပရိသုဒ္ဓံ**။ သဗ္ဗသော မလာဘာဝေန **ဝိမလံ**။ သုန္ဒရတာယ **သုဘံ**။

၈၉၁။ **ဗဟုပဒုမဝိစိတြပုဏ္ဍရီက**န္တိ ဗဟုဝိဓရတ္တကမလဉ္စေဝ ဝိစိတ္တဝဏ္ဏသေတကမလဉ္စ။ သေတကမလံ ပဒုမံ, ရတ္တကမလံ ပုဏ္ဍရီကန္တိ ဝဒန္တိ။ **ဝေါကိဏ္ဏံ ကုသုမေဟီ**တိ အညေဟိ စ နာနာဝိဓေဟိ ပုပ္ဖေဟိ သမောကိဏ္ဏံ။

၁-အနိလပမုစ္စိတာ (ဣ) ၂-သုဝဏ္ဏစ္ဆာဒနာ (သီ)
၃-သမဒမဿ (သီ) ၄-ပဋိဟန္တီတိ (သီ) ၅-ပရိတော (သီ)

nekacittanti mālākammalatākammādinānāvidhavicittaṁ. **Arajavirajahemajālachannan**ti sayaṁ apagatarajaṁ virajena niddosena kañcanajālena chāditaṁ.

892. **Rattambarapītavāsasāhī**ti rattavatthāhi ceva pītavatthāhi ca. Ekā hi rattaṁ dibbavatthaṁ nivāsetvā pītaṁ uttariyaṁ karoti, aparā pītaṁ nivāsetvā rattaṁ uttariyaṁ karoti. Taṁ sandhāya vuttaṁ "rattambarapītavāsahāhī"ti. **Agarupiyaṅgucandanussadāhī**ti agarugandhena piyaṅgumālāhi candanagandhehi ca ussadāhi, ussannadibbāgarugandhādikāhīti attho. **Kañcanatanusannibhattacāhī**ti kanakasadisasukhumacchavīhi. **Paripūran**ti tahaṁ tahaṁ vicarantīhi saṅgītipasutāhi ca paripuṇṇaṁ.

893. **Bahuketthā**ti bahukā ettha. **Anekavaṇṇā**ti nānārūpā. **Kusumavibhūsitābharaṇā**ti visesato surabhivāyanatthaṁ dibbakusumehi alaṅkatadibbābharaṇā. **Etthā**ti etasmiṁ vimāne. **Sumanā**ti sundaramanā pamuditacittā. **Anilapamuñcitā pavanti surabhin**ti anilena pamuñcitagandhānaṁ pupphānaṁ vāyunā vimuttapattapuṭaṁ viya vibandhatāya[1] vikasitatāya ca sugandhaṁ pavāyanti. "Anilapadhūpitā"tipi paṭhanti, vātena mandaṁ āvuyhamānā hemamayapupphāti[2] attho. Kanakacīrakādīhi veṇi-ādīsu otatatāya **tapaniyavitatā.** Yebhuyyena kañcanābharaṇehi acchāditasarīratāya **suvaṇṇachannā. Naranāriyo**ti devaputtā devadhītaro ca bahukā ettha tava vimāneti dasseti.

894. **Iṅghā**ti codanatthe nipāto **puṭṭho**ti pucchito imassa mahājanassa kammaphalapaccakkhabhāvāyāti[3] adhippāyo.

Tato devaputto imāhi gāthāhi byākāsi—

895. "Sayamidha[4] pathe samecca māṇavena,
Satthā'nusāsi anukampamāno.
Tava ratanavarassa dhammaṁ sutvā,
karissāmīti ca bravittha chatto.

---

1. Vimuttapattapuṭagandhatāya (Ka)
2. Ādhūyamānahemamayapupphāti (Sī)
3. Kammaphalaṁ paccakkhaṁ katheyyāsīti (Ka)
4. Yamidha (Sī, I)

နေကစိတ္တန္တိ မာလာကမ္မလတာကမ္မာဒိနာနာဝိဓဝိစိတ္တံ။ **အရဇဝိရဇဟေမဇာလဆန္နန္တိ** သယံ အပဂတရဇံ ဝိရဇေန နိဒ္ဒေါသေန ကဉ္စနဇာလေန ဆာဒိတံ။

၈၉၂။ **ရတ္တမ္ဗရပီတဝါသသာဟီ**တိ ရတ္တဝတ္ထာဟိ စေဝ ပီတဝတ္ထာဟိ စ။ ဧကာ ဟိ ရတ္တံ ဒိဗ္ဗဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ ပီတံ ဥတ္တရိယံ ကရောတိ၊ အပရာ ပီတံ နိဝါသေတွာ ရတ္တံ ဥတ္တရိယံ ကရောတိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ရတ္တမ္ဗရပီတဝါသသာဟီ"တိ။ **အဂရုပိယင်္ဂုစန္ဒနုဿဒါဟီ**တိ အဂရုဂန္ဓေန ပိယင်္ဂုမာလာဟိ စန္ဒနဂန္ဓေဟိ စ ဥဿဒါဟိ၊ ဥဿန္နဒိဗ္ဗာဂရုဂန္ဓာဒိကာဟီတိ အတ္ထော။ **ကဉ္စနတနုသန္နိဘတ္တစာဟီ**တိ ကနကသဒိသသုခုမစ္ဆဝီဟိ။ **ပရိပူရ**န္တိ တဟံ တဟံ ဝိစရန္တီဟိ သင်္ဂီတိပသုတာဟိ စ ပရိပုဏ္ဏံ။

၈၉၃။ **ဗဟုကေတ္ထာ**တိ ဗဟုကာ ဧတ္ထ။ **အနေကဝဏ္ဏာ**တိ နာနာရူပါ။ **ကုသုမဝိဘူသိတာဘရဏာ**တိ ဝိသေသတော သုရဘိဝါယနတ္ထံ ဒိဗ္ဗကုသုမေဟိ အလင်္ကတဒိဗ္ဗာဘရဏာ။ **ဧတ္ထာ**တိ ဧတသ္မိံ ဝိမာနေ။ **သုမနာ**တိ သုန္ဒရမနာ ပမုဒိတစိတ္တာ။ **အနိလပမုဉ္စိတာ ပဝန္တိ သုရဘိ**န္တိ အနိလေန ပမုဉ္စိတဂန္ဓာနံ ပုပ္ဖာနံ ဝါယုနာ ဝိမုတ္တပတ္တပုဋံ ဝိယ ဝိဗန္ဓတာယ[1] ဝိကသိတတာယ စ သုဂန္ဓံ ပဝါယန္တိ။ "အနိလပဓူပိတာ"တိပိ ပဌန္တိ၊ ဝါတေန မန္ဒံ အာဝုယှမာနာ ဟေမမယပုပ္ဖါတိ[2] အတ္ထော။ ကနကစီရကာဒီဟိ ဝေဏိအာဒီသု ဩတတတာယ **တပနိယဝိတတာ။** ယေဘုယျေန ကဉ္စနာဘရဏေဟိ အစ္ဆာဒိတသရီရတာယ **သုဝဏ္ဏဆန္နာ။ နရနာရိယော**တိ ဒေဝပုတ္တာ ဒေဝဓီတရော စ ဗဟုကာ ဧတ္ထ တဝ ဝိမာနေတိ ဒဿေတိ။

၈၉၄။ **ဣင်္ဃာ**တိ စောဒနတ္ထေ နိပါတော **ပုဋ္ဌော**တိ ပုစ္ဆိတော ဣမဿ မဟာဇနဿ ကမ္မဖလပစ္စက္ခဘာဝါယာတိ[3] အဓိပ္ပါယော။

တတော ဒေဝပုတ္တော ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၈၉၅။ "သယမိဓ[4] ပထေ သမေစ္စ မာဏဝေန၊
သတ္ထာ'နုသာသိ အနုကမ္ပမာနော။
တဝ ရတနဝရဿ ဓမ္မံ သုတွာ၊
ကရိဿာမီတိ စ ဗြဝိတ္ထ ဆတ္တော။

၁-ဝိမုတ္တပတ္တပုဋဂန္ဓတာယ (က)
၂-အာဓူယမာနဟေမမယပုပ္ဖါတိ (သီ)
၃-ကမ္မဖလံ ပစ္စက္ခံ ကထေယျာသီတိ (က)
၄-ယမိဓ (သီ၊ ဣ)

896. Jinavarapavaraṁ upehi saraṇaṁ,
Dhammañcāpi tatheva bhikkhusaṁghaṁ.
Noti paṭhamaṁ avoca'haṁ bhante,
Pacchā te vacanaṁ tathevakāsiṁ.

897. Mā ca pāṇavadhaṁ vividhaṁ carassu asuciṁ,
Na hi pāṇesu asaññataṁ avaṇṇayiṁsu sappaññā.
Noti paṭhamaṁ avoca'haṁ bhante,
Pacchā te vacanaṁ tathevakāsiṁ.

898. Mā ca parajanassa rakkhitampi,
Ādātabba'mamaññitho[1] adinnaṁ.
Noti paṭhamaṁ avoca'haṁ bhante,
Pacchā te vacanaṁ tathevakāsiṁ.

899. Mā ca parajanassa rakkhitāyo,
Parabhariyā agamā anariyametaṁ.
Noti paṭhamaṁ avoca'haṁ bhante,
Pacchā te vacanaṁ tathevakāsiṁ.

900. Mā ca vitathaṁ aññathā abhāṇi,
Na hi musāvādaṁ avaṇṇayiṁsu sappaññā.
Noti paṭhamaṁ avoca'haṁ bhante,
Pacchā te vacanaṁ tathevakāsiṁ.

901. Yena ca purisassa apeti saññā,
Taṁ majjaṁ parivajjayassu sabbaṁ.
Noti paṭhamaṁ avoca'haṁ bhante,
Pacchā te vacanaṁ tathevakāsiṁ.

902. Svāhaṁ idha pañca sikkhā karitvā,
Paṭipajjitvā Tathāgatassa dhamme.
Dvepatha'magamāsiṁ coramajjhe,
Te maṁ tattha vadhiṁsu bhogahesu.

1. Mamaññittha (Sī, I)

၈၉၆။ ဇိနဝရပဝရံ ဥပေဟိ သရဏံ၊
ဓမ္မဉ္စာပိ တထေဝ ဘိက္ခုသံဃံ။
နောတိ ပဌမံ အဝေါစ’ဟံ ဘန္တေ၊
ပစ္ဆာ တေ ဝစနံ တထေဝကာသိံ။

၈၉၇။ မာ စ ပါဏဝဓံ ဝိဝိဓံ စရဿု အသုစိံ၊
န ဟိ ပါဏေသု အသညတံ အဝဏ္ဏယိံသု သပ္ပညာ။
နောတိ ပဌမံ အဝေါစ’ဟံ ဘန္တေ၊
ပစ္ဆာ တေ ဝစနံ တထေဝကာသိံ။

၈၉၈။ မာ စ ပရဇနဿ ရက္ခိတမ္ပိ၊
အာဒါတဗ္ဗ’မမညိထော[၁] အဒိန္နံ။
နောတိ ပဌမံ အဝေါစ’ဟံ ဘန္တေ၊
ပစ္ဆာ တေ ဝစနံ တထေဝကာသိံ။

၈၉၉။ မာ စ ပရဇနဿ ရက္ခိတာယော၊
ပရဘရိယာ အဂမာ အနရိယမေတံ။
နောတိ ပဌမံ အဝေါစ’ဟံ ဘန္တေ၊
ပစ္ဆာ တေ ဝစနံ တထေဝကာသိံ။

၉၀၀။ မာ စ ဝိတထံ အညထာ အဘာဏိံ၊
န ဟိ မုသာဝါဒံ အဝဏ္ဏယိံသု သပ္ပညာ။
နောတိ ပဌမံ အဝေါစ’ဟံ ဘန္တေ၊
ပစ္ဆာ တေ ဝစနံ တထေဝကာသိံ။

၉၀၁။ ယေန စ ပုရိသဿ အပေတိ သညာ၊
တံ မဇ္ဇံ ပရိဝဇ္ဇယဿု သဗ္ဗံ။
နောတိ ပဌမံ အဝေါစ’ဟံ ဘန္တေ၊
ပစ္ဆာ တေ ဝစနံ တထေဝကာသိံ။

၉၀၂။ သွာဟံ ဣဓ ပဉ္စ သိက္ခာ ကရိတွာ၊
ပဋိပဇ္ဇိတွာ တထာဂတဿ ဓမ္မေ။
ဒွေပထ’မဂမာသိံ စောရမဇ္ဈေ၊
တေ မံ တတ္ထ ဝဓိံသု ဘောဂဟေတု။

၁-မမညိတ္ထ (သီ၊ ဣ)

903. Ettakamidaṁ anussarāmi kusalaṁ,
Tato paraṁ na me vijjati aññaṁ.
Tena sucaritena kammunāhaṁ[1],
Uppanno tidivesu kāmakāmī.

904. Passa khaṇamuhuttasaññamassa,
Anudhammappaṭipattiyā vipākaṁ.
Jalamiva yasasā samekkhamānā,
Bahukāmaṁ pihayanti hīnakammā.

905. Passa katipayāya desanāya,
Sugatiñcamhi gato sukhañca patto.
Ye ca te satataṁ suṇanti dhammaṁ,
Maññe te amataṁ phusanti khemaṁ.

906. Appampi kataṁ mahāvipākaṁ,
Vipulaṁ hoti[2] Tathāgatassa dhamme.
Passa katapuññatāya chatto,
Obhāseti pathaviṁ yathāpi sūriyo.

907. Kimidaṁ kusalaṁ kimācarema,
Icceke hi samecca mantayanti.
Te mayaṁ punareva laddha mānusattaṁ,
Paṭipannā viharemu sīlavanto.

908. Bahukāro anukampako ca satthā,
Iti me sati agamā divā divassa.
Svāhaṁ upagatomhi saccanāmaṁ,
Anukampassu punapi suṇemu[3] dhammaṁ.

909. Ye cidha[4] pajahanti kāmarāgaṁ,
Bhavarāgānusayañca pahāya mohaṁ.
Na ca te puna mupenti gabbhaseyyaṁ,
Parinibbānagatā hi sītibhūtā"ti.

1. Kammanāhaṁ (Sī) 2. Vipulaṁ phalaṁ (Ka) 3. Suṇoma (Sī) 4. Yedha (Sī, I)

၉၀၃။ ဧတ္တကမိဒံ အနုဿရာမိ ကုသလံ၊
တတော ပရံ န မေ ဝိဇ္ဇတိ အညံ။
တေန သုစရိတေန ကမ္မုနာဟံ[၁]၊
ဥပ္ပန္နော တိဒိဝေသု ကာမကာမီ။

၉၀၄။ ပဿ ခဏမုဟုတ္တသညမဿ၊
အနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိယာ ဝိပါကံ။
ဇလမိဝ ယသသာ သမေက္ခမာနာ၊
ဗဟုကာမံ ပိဟယန္တိ ဟီနကမ္မာ။

၉၀၅။ ပဿ ကတိပယာယ ဒေသနာယ၊
သုဂတိဉ္စမှိ ဂတော သုခဉ္စ ပတ္တော။
ယေ စ တေ သတတံ သုဏန္တိ ဓမ္မံ၊
မညေ တေ အမတံ ဖုသန္တိ ခေမံ။

၉၀၆။ အပ္ပမ္ပိ ကတံ မဟာဝိပါကံ၊
ဝိပုလံ ဟောတိ[၂] တထာဂတဿ ဓမ္မေ။
ပဿ ကတပုညတာယ ဆတ္တော၊
ဩဘာသေတိ ပထဝိံ ယထာပိ သူရိယော။

၉၀၇။ ကိမိဒံ ကုသလံ ကိမာစရေမ၊
ဣစ္စေကေ ဟိ သမေစ္စ မန္တယန္တိ။
တေ မယံ ပုနရေဝ လဒ္ဓ မာနုသတ္တံ၊
ပဋိပန္နာ ဝိဟရေမု သီလဝန္တော။

၉၀၈။ ဗဟုကာရော အနုကမ္ပကော စ သတ္ထာ၊
ဣတိ မေ သတိ အဂမာ ဒိဝါ ဒိဝဿ။
သွာဟံ ဥပဂတောမှိ သစ္စနာမံ၊
အနုကမ္ပဿု ပုနပိ သုဏေမု[၃] ဓမ္မံ။

၉၀၉။ ယေ စိဓ[၄] ပဇဟန္တိ ကာမရာဂံ၊
ဘဝရာဂါနုသယဉ္စ ပဟာယ မောဟံ။
န စ တေ ပုန မုပေန္တိ ဂဗ္ဘသေယျံ၊
ပရိနိဗ္ဗာနဂတာ ဟိ သီတိဘူတာ”တိ။

၁-ကမ္မနာဟံ (သီ) ၂-ဝိပုလံ ဖလံ (က) ၃-သုဏောမ (သီ) ၄-ယေဓ (သီ၊ ဣ)

895. Tattha **sayamidha pathe samecca māṇavenā**ti idha imasmiṁ pathe mahāmagge sayameva upagatena māṇavena brāhmaṇakumārena samecca samāgantvā. Diṭṭhadhammikasamparāyikaparamatthehi sattānaṁ yathārahamanusāsanato **Satthā** Bhagavā tvaṁ yaṁ māṇavaṁ yathādhammaṁ **anusāsi anukampamāno** anuggaṇhanto, **tava ratanavarassa** aggaratanassa Sammāsambuddhassa taṁ **dhammaṁ sutvā iti** evaṁ **karissāmi** yathānusiṭṭhaṁ paṭipajjissāmīti so **chatto** chattanāmako māṇavo **bravittha** kathesīti padayojanā.

896. Evaṁ yathāpucchitaṁ kammaṁ kāraṇato dassetvā idāni taṁ sarūpato vibhāgato ca dassento Satthārā samādapitabhāvaṁ attanā ca tattha pacchā patiṭṭhitabhāvaṁ dassetuṁ **“jinavarapavaran”**ti-ādimāha. Tattha **noti paṭhamaṁ avocahaṁ bhante**ti bhante Bhagavā “saraṇagamanaṁ jānāsī”ti tayā vutto “no”ti na “jānāmī”ti paṭhamaṁ avocaṁ ahaṁ. **Pacchā te vacanaṁ tathevakāsin**ti pacchā tayā vuttaṁ kathaṁ[1] parivattento tava vacanaṁ tatheva akāsiṁ paṭipajjiṁ, tīṇipi saraṇāni upagacchinti attho.

897. **Vividhan**ti uccāvacaṁ, appasāvajjaṁ mahāsāvajjañcāti attho. **Mā carassū**ti mā akāsi. **Asucin**ti kilesāsucimissatāya na suciṁ. **Pāṇesu asaññatan**ti pāṇaghātato avirataṁ. **Na hi avaṇṇayiṁsū**ti na hi vaṇṇayanti. Paccuppannakālatthe hi idaṁ atītakālavacanaṁ. Atha vā “avaṇṇayiṁsū”ti ekadesena sakalassa kālassa upalakkhaṇaṁ, tasmā yathā na vaṇṇayiṁsu atītamaddhānaṁ, evaṁ etarahipi na vaṇṇayanti, anāgatepi na vaṇṇayissantīti vuttaṁ hoti.

898-900. **Parajanassa rakkhitan**ti parapariggahitavatthu. Tenāha “adinnan”ti. **Mā agamā**ti mā ajjhācari. **Vitathan**ti atathaṁ, musāti attho. **Aññathā**ti aññathāva, vitathasaññī evaṁ vitathanti jānanto evaṁ mā bhaṇīti attho.

---

1. Gāthaṁ (Sī)

၈၉၅။ တတ္ထ **သယမိဓ ပထေ သမေစ္စ မာဏဝေနာ**တိ ဣဓ ဣမသ္မိံ ပထေ မဟာမဂ္ဂေ သယမေဝ ဥပဂတေန မာဏဝေန ဗြာဟ္မဏကုမာရေန သမေစ္စ သမာဂန္တွာ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကပရမတ္ထေဟိ သတ္တာနံ ယထာရဟမနုသာသနတော **သတ္ထာ** ဘဂဝါ တွံ ယံ မာဏဝံ ယထာဓမ္မံ **အနုသာသိ အနုကမ္ပမာနော** အနုဂ္ဂဏှန္တော၊ **တဝ ရတနဝရဿ** အဂ္ဂရတနဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ တံ **ဓမ္မံ သုတွာ ဣတိ** ဧဝံ **ကရိဿာမိ** ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇိဿာမီတိ သော **ဆတ္တော** ဆတ္တနာမကော မာဏဝေါ **ဗြဝိတ္ထ** ကထေသီတိ ပဒယောဇနာ။

၈၉၆။ ဧဝံ ယထာပုစ္ဆိတံ ကမ္မံ ကာရဏတော ဒဿေတွာ ဣဒါနိ တံ သရူပတော ဝိဘာဂတော စ ဒဿေန္တော သတ္ထာရာ သမာဒပိတဘာဝံ အတ္တနာ စ တတ္ထ ပစ္ဆာ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဒဿေတုံ **“ဇိနဝရပဝရ”**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **နောတိ ပဌမံ အဝေါစဟံ ဘန္တေ**တိ ဘန္တေ ဘဂဝါ “သရဏဂမနံ ဇာနာသီ”တိ တယာ ဝုတ္တော “နော”တိ န “ဇာနာမီ”တိ ပဌမံ အဝေါစံ အဟံ။ **ပစ္ဆာ တေ ဝစနံ တထေဝကာသိ**န္တိ ပစ္ဆာ တယာ ဝုတ္တံ ကထံ[1] ပရိဝတ္တေန္တော တဝ ဝစနံ တထေဝ အကာသိံ ပဋိပဇ္ဇိံ၊ တီဏိပိ သရဏာနိ ဥပဂစ္ဆိန္တိ အတ္ထော။

၈၉၇။ **ဝိဝိဓ**န္တိ ဥစ္စာဝစံ၊ အပ္ပသာဝဇ္ဇံ မဟာသာဝဇ္ဇဉ္စာတိ အတ္ထော။ **မာ စရဿူ**တိ မာ အကာသိ။ **အသုစိ**န္တိ ကိလေသာသုစိမိဿတာယ န သုစိံ။ **ပါဏေသု အသညတ**န္တိ ပါဏဃာတတော အဝိရတံ။ **န ဟိ အဝဏ္ဏယိံသူ**တိ န ဟိ ဝဏ္ဏယန္တိ။ ပစ္စုပ္ပန္နကာလတ္ထေ ဟိ ဣဒံ အတီတကာလဝစနံ။ အထ ဝါ “အဝဏ္ဏယိံသူ”တိ ဧကဒေသေန သကလဿ ကာလဿ ဥပလက္ခဏံ၊ တသ္မာ ယထာ န ဝဏ္ဏယိံသု အတီတမဒ္ဓါနံ၊ ဧဝံ ဧတရဟိပိ န ဝဏ္ဏယန္တိ၊ အနာဂတေပိ န ဝဏ္ဏယိဿန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၈၉၈-၉၀၀။ **ပရဇနဿ ရက္ခိတ**န္တိ ပရပရိဂ္ဂဟိတဝတ္ထု။ တေနာဟ “အဒိန္န”န္တိ။ **မာ အဂမာ**တိ မာ အဇ္ဈာစရိ။ **ဝိတထ**န္တိ အတထံ၊ မုသာတိ အတ္ထော။ **အညထာ**တိ အညထာဝ၊ ဝိတထသညီ ဧဝံ ဝိတထန္တိ ဇာနန္တော ဧဝံ မာ ဘဏီတိ အတ္ထော။

၁-ဂါထံ (သီ)

901. **Yenā**ti yena majjena, pītenāti adhippāyo. **Apetī**ti vigacchati. **Saññā**ti dhammasaññā, lokasaññā eva vā. **Sabban**ti anavasesaṁ, bījato paṭṭhāyāti attho.

902. **Svāhan**ti so tadā Chattamāṇavabhūto ahaṁ. **Idha** imasmiṁ maggapadese, imasmiṁ vā[1] tava sāsane. Tenāha "**Tathāgatassa dhamme**"ti. **Pañca sikkhā**ti pañca sīlāni. **Karitvā**ti ādiyitvā, adhiṭṭhāyāti attho. **Dvepathan**ti dvinnaṁ gāmasīmānaṁ vemajjhabhūtaṁ pathaṁ, sīmantarikapathanti attho. **Te**ti te corā. **Tatthā**ti sīmantarikamagge. **Bhogahetū**ti āmisakiñcikkhanimittaṁ.

903. **Tato** yathāvuttakusalato **paraṁ** upari **aññaṁ kusalaṁ na vijjati** na upalabbhati, yamahaṁ anussareyyanti attho. **Kāmakāmī**ti yathicchitakāmaguṇasamaṅgī.

904. **Khaṇamuhuttasaññamassā**ti khaṇamuhuttamattaṁ[2] pavattasīlassa. **Anudhammappaṭipattiyā**ti yathādhigatassa phalassa anurūpadhammaṁ paṭipajjamānassa Bhagavā passa, tuyhaṁ ovādadhammassa vā anurūpāya dhammapaṭipattiyā vuttaniyāmeneva saraṇagamanassa sīlasamādānassa cāti attho. **Jalamiva yasasā**ti iddhiyā parivārasampattiyā ca jalantaṁ viya. **Samekkhamānā**ti passantā. **Bahukā**ti bahavo. **Pihayantī**ti "kathaṁ nu kho mayaṁ edisā bhaveyyāmā"ti patthenti. **Hīnakammā**ti[3] mama sampattito nihīnabhogā.

905. **Katipayāyā**ti appikāya. **Ye**ti ye bhikkhū ceva upāsakādayo ca. Ca-saddo byatireke. **Te**ti tava. **Satatan**ti divase divase.

906. **Vipulan**ti uḷāraphalaṁ vipulānubhāvaṁ. **Tathāgatassa dhamme**ti Tathāgatassa sāsane ovāde ṭhatvā katanti yojanā. Evaṁ anuddesikavasena vuttamevatthaṁ attuddesikavasena dassento "**passā**"ti-ādimāha. Tattha **passā**ti Bhagavantaṁ vadati, attānameva vā aññaṁ viya va katvā vadati.

1. Idha vā imasmiṁ (Sī, I) 2. Khaṇaṁ muhuttaṁ (Sī, I) 3. Hīnakāmāti (Sī)

၉၀၁။ **ယေနာ**တိ ယေန မဇ္ဇေန၊ ပီတေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ **အပေတီ**တိ ဝိဂစ္ဆတိ။ **သညာ**တိ ဓမ္မသညာ, လောကသညာ ဧဝ ဝါ။ **သဗ္ဗ**န္တိ အနဝသေသံ၊ ဗီဇတော ပဋ္ဌာယာတိ အတ္ထော။

၉၀၂။ **သွာဟ**န္တိ သော တဒါ ဆတ္တမာဏဝဘူတော အဟံ။ **ဣဓ** ဣမသ္မိံ မဂ္ဂပဒေသေ, ဣမသ္မိံ ဝါ[1] တဝ သာသနေ။ တေနာဟ "**တထာဂတဿ ဓမ္မေ**"တိ။ **ပဉ္စ သိက္ခာ**တိ ပဉ္စ သီလာနိ။ **ကရိတွာ**တိ အာဒိယိတွာ၊ အဓိဋ္ဌာယာတိ အတ္ထော။ **ဒွေပထ**န္တိ ဒွိန္နံ ဂါမသီမာနံ ဝေမဇ္ဈဘူတံ ပထံ၊ သီမန္တရိကပထန္တိ အတ္ထော။ **တေ**တိ တေ စောရာ။ **တတ္ထာ**တိ သီမန္တရိကမဂ္ဂေ။ **ဘောဂဟေတူ**တိ အာမိသကိဉ္စိက္ခနိမိတ္တံ။

၉၀၃။ **တတော** ယထာဝုတ္တကုသလတော **ပရံ** ဥပရိ **အညံ ကုသလံ န ဝိဇ္ဇတိ** န ဥပလဗ္ဘတိ၊ ယမဟံ အနုဿရေယျန္တိ အတ္ထော။ **ကာမကာမီ**တိ ယထိစ္ဆိတကာမဂုဏသမင်္ဂီ။

၉၀၄။ **ခဏမုဟုတ္တသညမဿာ**တိ ခဏမုဟုတ္တမတ္တံ[2] ပဝတ္တသီလဿ။ **အနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိယာ**တိ ယထာဓိဂတဿ ဖလဿ အနုရူပဓမ္မံ ပဋိပဇ္ဇမာနဿ ဘဂဝါ ပဿ၊ တုယှံ ဩဝါဒဓမ္မဿ ဝါ အနုရူပါယ ဓမ္မပဋိပတ္တိယာ ဝုတ္တနိယာမေနေဝ သရဏဂမနဿ သီလသမာဒါနဿ စာတိ အတ္ထော။ **ဇလမိဝ ယသသာ**တိ ဣဒ္ဓိယာ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိယာ စ ဇလန္တံ ဝိယ။ **သမေက္ခမာနာ**တိ ပဿန္တာ။ **ဗဟုကာ**တိ ဗဟဝေါ။ **ပိဟယန္တီ**တိ "ကထံ နု ခေါ မယံ ဧဒိသာ ဘဝေယျာမာ"တိ ပတ္ထေန္တိ။ **ဟီနကမ္မာ**တိ[3] မမ သမ္ပတ္တိတော နိဟီနဘောဂါ။

၉၀၅။ **ကတိပယာယာ**တိ အပ္ပိကာယ။ **ယေ**တိ ယေ ဘိက္ခူ စေဝ ဥပါသကာဒယော စ။ စ-သဒ္ဒေါ ဗျတိရေကေ။ **တေ**တိ တဝ။ **သတတ**န္တိ ဒိဝသေ ဒိဝသေ။

၉၀၆။ **ဝိပုလ**န္တိ ဥဠာရဖလံ ဝိပုလာနုဘာဝံ။ **တထာဂတဿ ဓမ္မေ**တိ တထာဂတဿ သာသနေ ဩဝါဒေ ဌတွာ ကတန္တိ ယောဇနာ။ ဧဝံ အနုဒ္ဒေသိကဝသေန ဝုတ္တမေဝတ္ထံ အတ္တုဒ္ဒေသိကဝသေန ဒဿေန္တော "**ပဿာ**"တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပဿာ**တိ ဘဂဝန္တံ ဝဒတိ၊ အတ္တာနမေဝ ဝါ အညံ ဝိယ ဝ ကတွာ ဝဒတိ။

၁-ဣဓ ဝါ ဣမသ္မိံ (သီ၊ ဣ) ၂-ခဏံ မုဟုတ္တံ (သီ၊ ဣ) ၃-ဟီနကာမာတိ (သီ)

907. **Kimidaṁ kusalaṁ kimācaremā**ti kusalaṁ nāmetaṁ kiṁsabhāvaṁ kīdisaṁ, kathaṁ vā taṁ ācareyyāma. **Icceke hi samecca mantayantī**ti evameke samecca samāgantvā pathaviṁ parivattentā viya sineruṁ ukkhipantā viya ca sudukkaraṁ katvā mantayanti vicārenti, mayaṁ pana akiccheneva punapi kusalaṁ ācareyyāmāti adhippāyo. Tenevāha "**mayan**"ti-ādi.

908. **Bahukāro**ti bahūpakāro, mahā-upakāro vā. **Anukampako**ti kāruṇiko. **Ma**-kāro padasandhikaro. **Itī**ti evaṁ, Bhagavato attani paṭipannākāraṁ sandhāya vadati. **Me satī**ti mayi sati vijjamāne, corehi avadhite evāti attho. **Divā divassā**ti divasassapi divā, kālassevāti attho. **Svāhan**ti so Chattamāṇavabhūto ahaṁ. **Saccanāman**ti "Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho"ti-ādināmehi avitathanāmaṁ bhūtatthanāmaṁ. **Anukampassū**ti anuggaṇhāhi. **Punapī**ti bhiyyopi **suṇemu,** tava dhammaṁ suṇeyyāmayevāti attho.

Evaṁ devaputto sabbametaṁ kataññutābhāve ṭhatvā Satthu payirupāsane ca dhammassavane ca atittimeva dīpento vadati. Bhagavā devaputtassa ca tattha sannipatitaparisāya ca ajjhāsayaṁ oloketvā anupubbikathaṁ kathesi. Atha nesaṁ kallacittataṁ ñatvā sāmukkaṁsikaṁ dhammadesanaṁ pakāsesi, desanāpariyosāne devaputto ceva mātāpitaro cassa sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu, mahato ca janakāyassa dhammābhisamayo ahosi.

909. Paṭhamaphale patiṭṭhito devaputto uparimaggesu attano garucittīkāraṁ, tadadhigamassa ca mahānisaṁsataṁ vibhāvento "**ye cidha pajahanti kāmarāgan**"ti pariyosānagāthamāha. Tassattho—**ye idha** imasmiṁ sāsane ṭhitā **pajahanti** anavasesato samucchindanti **kāmarāgaṁ, na ca te puna upenti gabbhaseyyaṁ** orambhāgiyānaṁ saññojanānaṁ samucchinnattā. Ye ca pana **pahāya mohaṁ** sabbaso samugghātetvā **bhavarāgānusayañca** pajahanti, te puna upenti gabbhaseyyanti vattabbameva natthi. Kasmā? **Parinibbānagatā hi sītibhūtā,** te hi uttamapurisā

၉၀၇။ **ကိမိဒံ ကုသလံ ကိမာစရေမာ**တိ ကုသလံ နာမေတံ ကိံသဘာဝံ ကီဒိသံ, ကထံ ဝါ တံ အာစရေယျာမ။ **ဣစ္စေကေ ဟိ သမေစ္စ မန္တယန္တီ**တိ ဧဝမေကေ သမေစ္စ သမာဂန္တွာ ပထဝိံ ပရိဝတ္တေန္တာ ဝိယ သိနေရုံ ဥက္ခိပန္တာ ဝိယ စ သုဒုက္ကရံ ကတွာ မန္တယန္တိ ဝိစာရေန္တိ၊ မယံ ပန အကိစ္ဆေနေဝ ပုနပိ ကုသလံ အာစရေယျာမာတိ အဓိပ္ပါယော။ တေနေဝါဟ "**မယ**"န္တိအာဒိ။

၉၀၈။ **ဗဟုကာရော**တိ ဗဟူပကာရော, မဟာဥပကာရော ဝါ။ **အနုကမ္ပကော**တိ ကာရုဏိကော။ **မ**-ကာရော ပဒသန္ဓိကရော။ **ဣတီ**တိ ဧဝံ၊ ဘဂဝတော အတ္တနိ ပဋိပန္နာကာရံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **မေ သတီ**တိ မယိ သတိ ဝိဇ္ဇမာနေ၊ စောရေဟိ အဝဓိတေ ဧဝါတိ အတ္ထော။ **ဒိဝါ ဒိဝဿာ**တိ ဒိဝသဿပိ ဒိဝါ၊ ကာလဿေဝါတိ အတ္ထော။ **သွာဟ**န္တိ သော ဆတ္တမာဏဝဘူတော အဟံ။ **သစ္စနာမ**န္တိ "ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ"တိအာဒိနာမေဟိ အဝိတထနာမံ ဘူတတ္ထနာမံ။ **အနုကမ္ပဿူ**တိ အနုဂ္ဂဏှာဟိ။ **ပုနပီ**တိ ဘိယျောပိ **သုဏေမု၊** တဝ ဓမ္မံ သုဏေယျာမယေဝါတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဒေဝပုတ္တော သဗ္ဗမေတံ ကတညုတာဘာဝေ ဌတွာ သတ္ထု ပယိရုပါသနေ စ ဓမ္မဿဝနေ စ အတိတ္တိမေဝ ဒီပေန္တော ဝဒတိ။ ဘဂဝါ ဒေဝပုတ္တဿ စ တတ္ထ သန္နိပတိတပရိသာယ စ အဇ္ဈာသယံ ဩလောကေတွာ အနုပုဗ္ဗိကထံ ကထေသိ။ အထ နေသံ ကလ္လစိတ္တတံ ဉတွာ သာမုက္ကံသိကံ ဓမ္မဒေသနံ ပကာသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဒေဝပုတ္တော စေဝ မာတာပိတရော စဿ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ မဟတော စ ဇနကာယဿ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။

၉၀၉။ ပဌမဖလေ ပတိဋ္ဌိတော ဒေဝပုတ္တော ဥပရိမဂ္ဂေသု အတ္တနော ဂရုစိတ္တီကာရံ, တဒဓိဂမဿ စ မဟာနိသံသတံ ဝိဘာဝေန္တော "**ယေ စိဓ ပဇဟန္တိ ကာမရာဂ**"န္တိ ပရိယောသာနဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—**ယေ ဣဓ** ဣမသ္မိံ သာသနေ ဌိတာ **ပဇဟန္တိ** အနဝသေသတော သမုစ္ဆိန္ဒန္တိ **ကာမရာဂံ၊ န စ တေ ပုန ဥပေန္တိ ဂဗ္ဘသေယျံ** ဩရမ္ဘာဂိယာနံ သညောဇနာနံ သမုစ္ဆိန္နတ္တာ။ ယေ စ ပန **ပဟာယ မောဟံ** သဗ္ဗသော သမုဂ္ဃါတေတွာ **ဘဝရာဂါနုသယဉ္စ** ပဇဟန္တိ၊ တေ ပုန ဥပေန္တိ ဂဗ္ဘသေယျန္တိ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ ကသ္မာ? **ပရိနိဗ္ဗာနဂတာ ဟိ သီတိဘူတာ၊** တေ ဟိ ဥတ္တမပုရိသာ

anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbānaṁ gatā evaṁ idheva sabbavedayitānaṁ sabbapariḷāhānaṁ byantibhāvena sītibhūtā.

Iti devaputto attano ariyasotasamāpannabhāvaṁ pavedento anupādisesāya nibbānadhātuyā desanāya kūṭaṁ gahetvā Bhagavantaṁ vanditvā padakkhiṇaṁ katvā bhikkhusaṁghassa apacitiṁ dassetvā mātāpitaro āpucchitvā devalokameva gato, satthāpi uṭṭhāyāsanā gato saddhiṁ bhikkhusaṁghena, māṇavassa pana mātāpitaro brāhmaṇo Pokkharasāti sabbo ca mahājano Bhagavantaṁ anugantvā nivatti. Bhagavā Jetavanaṁ gantvā sannipatitāya parisāya imaṁ vimānaṁ vitthārato kathesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Chattamāṇavakavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Kakkaṭakarasadāyakavimānavaṇṇanā

Uccamidaṁ maṇithūṇaṁ vimānanti Kakkaṭakarasadāyakavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane. Tena samayena aññataro bhikkhu āraddhavipassako kaṇṇasūlena pīḷito akallasarīratāya vipassanaṁ ussukkāpetuṁ nāsakkhi, vejjehi vuttavidhinā bhesajje katepi rogo na vūpasami. So Bhagavato etamatthaṁ ārocesi, athassa Bhagavā “kakkaṭakarasabhojanaṁ sappāyan”ti ñatvā āha “gaccha tvaṁ bhikkhu Magadhakhette piṇḍāya carāhī”ti.

So bhikkhu “dīghadassinā addhā kiñcidiṭṭhaṁ bhavissatī”ti cintetvā “sādhu bhante”ti Bhagavato paṭissuṇitvā Bhagavantaṁ vanditvā pattacīvaramādāya Magadhakhettaṁ gantvā aññatarassa khettapālassa kuṭiyā dvāre piṇḍāya aṭṭhāsi. So ca khettapālo kakkaṭakarasaṁ sampādetvā bhattañca pacitvā “thokaṁ vissamitvā bhuñjissāmī”ti nisinno theraṁ disvā pattaṁ gahetvā kuṭikāyaṁ nisīdāpetvā kakkaṭakarasabhattaṁ adāsi. Therassa taṁ bhattaṁ thokaṁ bhuttassayeva[1] kaṇṇasūlaṁ paṭippassambhi, ghaṭasatena nhāto viya

---

1. Bhuttavatoyeva (I)

အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာနံ ဂတာ ဧဝံ ဣဓေဝ သဗ္ဗဝေဒယိတာနံ သဗ္ဗပရိဠာဟာနံ ဗျန္တိဘာဝေန သီတိဘူတာ။

ဣတိ ဒေဝပုတ္တော အတ္တနော အရိယသောတသမာပန္နဘာဝံ ပဝေဒေန္တော အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ဒေသနာယ ကူဋံ ဂဟေတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ အပစိတိံ ဒဿေတွာ မာတာပိတရော အာပုစ္ဆိတွာ ဒေဝလောကမေဝ ဂတော၊ သတ္ထာပိ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဂတော သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေန၊ မာဏဝဿ ပန မာတာပိတရော ဗြာဟ္မဏော ပေါက္ခရသာတိ သဗ္ဗော စ မဟာဇနော ဘဂဝန္တံ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တိ။ ဘဂဝါ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သန္နိပတိတာယ ပရိသာယ ဣမံ ဝိမာနံ ဝိတ္ထာရတော ကထေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

ဆတ္တမာဏဝကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-ကက္ကဋကရသဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနန္တိ ကက္ကဋကရသဒါယကဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန သမယေန အညတရော ဘိက္ခု အာရဒ္ဓဝိပဿကော ကဏ္ဏသူလေန ပီဠိတော အကလ္လသရီရတာယ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတုံ နာသက္ခိ၊ ဝေဇ္ဇေဟိ ဝုတ္တဝိဓိနာ ဘေသဇ္ဇေ ကတေပိ ရောဂေါ န ဝူပသမိ။ သော ဘဂဝတော ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ၊ အထဿ ဘဂဝါ “ကက္ကဋကရသဘောဇနံ သပ္ပါယ”န္တိ ဉတွာ အာဟ “ဂစ္ဆ တွံ ဘိက္ခု မဂဓခေတ္တေ ပိဏ္ဍာယ စရာဟီ”တိ။

သော ဘိက္ခု “ဒီဃဒဿိနာ အဒ္ဓါ ကိဉ္စိဒိဋ္ဌံ ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ “သာဓု ဘန္တေ”တိ ဘဂဝတော ပဋိဿုဏိတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ မဂဓခေတ္တံ ဂန္တွာ အညတရဿ ခေတ္တပါလဿ ကုဋိယာ ဒွါရေ ပိဏ္ဍာယ အဋ္ဌာသိ။ သော စ ခေတ္တပါလော ကက္ကဋကရသံ သမ္ပာဒေတွာ ဘတ္တဉ္စ ပစိတွာ “ထောကံ ဝိဿမိတွာ ဘုဉ္ဇိဿာမီ”တိ နိသိန္နော ထေရံ ဒိသွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ကုဋိကာယံ နိသီဒါပေတွာ ကက္ကဋကရသဘတ္တံ အဒါသိ။ ထေရဿ တံ ဘတ္တံ ထောကံ ဘုတ္တဿယေဝ[1] ကဏ္ဏသူလံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘိ၊ ဃဋသတေန နှာတော ဝိယ

၁-ဘုတ္တဝတောယေဝ (ဣ)

ahosi. So sappāyāhāravasena cittaphāsukaṁ labhitvā vipassanāvasena cittaṁ abhininnāmento apariyositeyeva bhojane anavasesato āsave khepetvā arahatte patiṭṭhāya khettapālaṁ āha “upāsaka tava piṇḍapātabhojanena mayhaṁ rogo vūpasanto kāyacittaṁ kallaṁ jātaṁ, tvampi imassa puññassa phalena vigatakāyacittadukkho bhavissasī”ti vatvā anumodanaṁ katvā pakkāmi.

Khettapālo aparena samayena kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane dvādasayojanike maṇithambhe kanakavimāne sattasatakūṭāgārapaṭimaṇḍite veḷuriyamayagabbhe nibbatti, dvāre cassa yathūpacitakammasaṁsūcako muttāsikkāgato suvaṇṇakakkaṭako olambamāno aṭṭhāsi. Athāyasmā Mahāmoggallāno pubbe vuttanayena tattha gato taṁ disvā imāhi gāthāhi pucchi—

910. “Uccamidaṁ Maṇithūṇaṁ vimānaṁ,
Samantato dvādasa yojanāni.
Kūṭāgārā sattasatā uḷārā,
Veḷuriyathambhā rucakatthatā subhā.

911. Tatthacchasi pivasi khādasi ca,
Dibbā ca vīṇā pavadanti vagguṁ.
Dibbā rasā kāmaguṇettha pañca,
Nāriyo ca naccanti suvaṇṇachannā.

912. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

913. Pucchāmi taṁ deva mahānubhāva,
Manussabhūto kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvo,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

Sopissa byākāsi, taṁ dassetuṁ—

914. “So devaputto attamano, Moggallānena pucchito.
Pañhaṁ puṭṭho viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalan”ti—vuttaṁ.

အဟောသိ။ သော သပ္ပါယာဟာရဝသေန စိတ္တဖာသုကံ လဘိတွာ ဝိပဿနာဝသေန စိတ္တံ အဘိနိန္နာမေန္တော အပရိယောသိတေယေဝ ဘောဇနေ အနဝသေသတော အာသဝေ ခေပေတွာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာယ ခေတ္တပါလံ အာဟ “ဥပါသက တဝ ပိဏ္ဍပါတဘောဇနေန မယှံ ရောဂေါ ဝူပသန္တော၊ ကာယစိတ္တံ ကလ္လံ ဇာတံ၊ တွမ္ပိ ဣမဿ ပုညဿ ဖလေန ဝိဂတကာယစိတ္တဒုက္ခော ဘဝိဿသီ”တိ ဝတွာ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။

ခေတ္တပါလော အပရေန သမယေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ဒွါဒသယောဇနိကေ မဏိထမ္ဘေ ကနကဝိမာနေ သတ္တသတကူဋာဂါရပဋိမဏ္ဍိတေ ဝေဠုရိယမယဂဗ္ဘေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဒွါရေ စဿ ယထူပစိတကမ္မသံသူစကော မုတ္တာသိက္ကာဂတော သုဝဏ္ဏကက္ကဋကော ဩလမ္ဗမာနော အဋ္ဌာသိ။ အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေန တတ္ထ ဂတော တံ ဒိသွာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၉၁၀။ “ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ၊
သမန္တတော ဒွါဒသ ယောဇနာနိ။
ကူဋာဂါရာ သတ္တသတာ ဥဠာရာ၊
ဝေဠုရိယထမ္ဘာ ရုစကတ္ထတာ သုဘာ။

၉၁၁။ တတ္ထစ္ဆသိ ပိဝသိ ခါဒသိ စ၊
ဒိဗ္ဗာ စ ဝီဏာ ပဝဒန္တိ ဝဂ္ဂုံ။
ဒိဗ္ဗာ ရသာ ကာမဂုဏေတ္ထ ပဉ္စ၊
နာရိယော စ နစ္စန္တိ သုဝဏ္ဏဆန္နာ။

၉၁၂။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၉၁၃။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝ မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတော ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝေါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

သောပိဿ ဗျာကာသိ၊ တံ ဒဿေတုံ—

၉၁၄။ “သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတော။
ပဉှံ ပုဋ္ဌော ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ—ဝုတ္တံ။

915. “Satisamuppādakaro, dvāre kakkaṭako ṭhito.
Niṭṭhito jātarūpassa, sobhati dasapādako.

916. Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

917. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūto yamakāsi puññaṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvo,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

910. Tattha **uccan**ti accuggataṁ. **Maṇithūṇan**ti padumarāgādimaṇimayathambhaṁ. **Samantato**ti catūsupi passesu. **Rucakatthatā**ti tassaṁ tassaṁ bhūmiyaṁ suvaṇṇaphalakehi atthatā.

911. **Pivasi khādasi cā**ti kālena kālaṁ upayujjamānaṁ gandhapānaṁ sudhābhojanañca sandhāya vadati. **Pavadantī**ti pavajjanti. **Dibbā rasā kāmaguṇettha pañcā**ti dibbā rasā anappasā pañca kāmaguṇā ettha etasmiṁ tava vimāne saṁvijjantīti attho. **Suvaṇṇachannā**ti hemābharaṇavibhūsitā.

915. **Satisamuppādakaro**ti satuppādakaro, yena puññakammena ayaṁ dibbasampatti mayā laddhā, tattha satuppādassa kārako, “kakkaṭakarasadānena ayaṁ tayā[1] sampatti laddhā”ti evaṁ satuppādaṁ karontoti attho. **Niṭṭhito jātarūpassā**ti jātarūpena siddho jātarūpamayo. Ekamekasmiṁ passe pañca pañca katvā dasa pādā etassāti **dasapādako dvāre kakkaṭako ṭhito sobhati,** so eva mama puññakammaṁ tādisānaṁ mahesīnaṁ vibhāveti, na ettha mayā vattabbaṁ atthīti adhippāyo. Tenāha **“tena me’tādiso vaṇṇo”**ti-ādi. Sesaṁ vuttanayameva.

Kakkaṭakarasadāyakavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Mahā (I), mayā (Ka)

၉၁၅။ “သတိသမုပ္ပါဒကရော၊ ဒွါရေ ကက္ကဋကော ဌိတော။
နိဋ္ဌိတော ဇာတရူပဿ၊ သောဘတိ ဒသပါဒကော။

၉၁၆။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၉၁၇။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတော ယမကာသိ ပုညံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝေါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၉၁၀။ တတ္ထ **ဥစ္စ**န္တိ အစ္စုဂ္ဂတံ။ **မဏိထူဏ**န္တိ ပဒုမရာဂါဒိမဏိမယထမ္ဘံ။ **သမန္တတော**တိ စတူသုပိ ပဿေသု။ **ရုစကတ္ထတာ**တိ တဿံ တဿံ ဘူမိယံ သုဝဏ္ဏဖလကေဟိ အတ္ထတာ။

၉၁၁။ **ပိဝသိ ခါဒသိ စာ**တိ ကာလေန ကာလံ ဥပယုဉ္ဇမာနံ ဂန္ဓပါနံ သုဓာဘောဇနဉ္စ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ပဝဒန္တီ**တိ ပဝဇ္ဇန္တိ။ **ဒိဗ္ဗာ ရသာ ကာမဂုဏေတ္ထ ပဉ္စာ**တိ ဒိဗ္ဗာ ရသာ အနပ္ပကာ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ ဧတ္ထ ဧတသ္မိံ တဝ ဝိမာနေ သံဝိဇ္ဇန္တီတိ အတ္ထော။ **သုဝဏ္ဏဆန္နာ**တိ ဟေမာဘရဏဝိဘူသိတာ။

၉၁၅။ **သတိသမုပ္ပါဒကရော**တိ သတုပ္ပါဒကရော၊ ယေန ပုညကမ္မေန အယံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ မယာ လဒ္ဓါ၊ တတ္ထ သတုပ္ပါဒဿ ကာရကော၊ “ကက္ကဋကရသဒါနေန အယံ တယာ[၁] သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ”တိ ဧဝံ သတုပ္ပါဒံ ကရောန္တောတိ အတ္ထော။ **နိဋ္ဌိတော ဇာတရူပဿာ**တိ ဇာတရူပေန သိဒ္ဓေါ ဇာတရူပမယော။ ဧကမေကသ္မိံ ပဿေ ပဉ္စ ပဉ္စ ကတွာ ဒသ ပါဒါ ဧတဿာတိ **ဒသပါဒကော ဒွါရေ ကက္ကဋကော ဌိတော သောဘတိ၊** သော ဧဝ မမ ပုညကမ္မံ တာဒိသာနံ မဟေသီနံ ဝိဘာဝေတိ၊ န ဧတ္ထ မယာ ဝတ္တဗ္ဗံ အတ္ထီတိ အဓိပ္ပါယော။ တေနာဟ “**တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော**”တိအာဒိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ကက္ကဋကရသဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-မဟာ (ဣ)၊ မယာ (က)

5. Dvārapālakavimānavaṇṇanā

Uccamidaṁ maṇithūṇanti Dvārapālakavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane. Tena ca samayena Rājagahe aññataro upāsako cattāri niccabhattāni saṁghassa deti, tassa pana gehaṁ pariyante ṭhitaṁ corabhayena yebhuyyena pihitadvārameva hoti. Bhikkhū gantvā kadāci dvārassa pihitattā bhattaṁ aladdhāva paṭigacchanti. Upāsako bhariyaṁ āha "kiṁ bhadde ayyānaṁ sakkaccaṁ bhikkhā dīyatī"ti. Sā āha "ekesu divasesu ayyā nāgamiṁsū"ti. Kiṁ kāraṇanti. Dvārassa pihitattā maññeti. Taṁ sutvā upāsako saṁvegappatto hutvā ekaṁ purisaṁ dvārapālaṁ katvā ṭhapesi "tvaṁ ajjato paṭṭhāya dvāraṁ rakkhanto nisīda, yadā ca ayyā āgamissanti, tadā te pavesetvā paviṭṭhānaṁ nesaṁ pattapaṭiggahaṇa-āsanapaññāpanādi sabbaṁ yuttapayuttaṁ jānāhī"ti. So "sādhū"ti tathā karonto bhikkhūnaṁ santike dhammaṁ sutvā uppannasaddho kammaphalaṁ saddahitvā saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhahi, sakkaccaṁ bhikkhū upaṭṭhahi.

Aparabhāge niccabhattadāyako upāsako kālaṁ katvā yāmesu nibbatti. Dvārapālo pana sakkaccaṁ bhikkhūnaṁ upaṭṭhahitvā parassa pariccāge veyyāvaccakaraṇena anumodanena ca Tāvatiṁsesu uppajji. Tassa dvādasayojanikaṁ kanakavimānanti-ādi sabbaṁ Kakkaṭakavimāne vuttanayeneva veditabbaṁ. Pucchāvissajjanagāthā evamāgatā—

918. "Uccamidaṁ Maṇithūṇaṁ vimānaṁ,
Samantato dvādasa yojanāni.
Kūṭāgārā sattasatā uḷārā,
Veḷuriyathambhā rucakatthatā subhā.

919. Tatthacchasi pivasi khādasi ca,
Dibbā ca vīṇā pavadanti vagguṁ.
Dibbā rasā kāmaguṇettha pañca,
Nāriyo ca naccanti suvaṇṇachannā.

920. Kena te'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti.

၅-ဒွါရပါလကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏန္တိ ဒွါရပါလကဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန စ သမယေန ရာဇဂဟေ အညတရော ဥပါသကော စတ္တာရိ နိစ္စဘတ္တာနိ သံဃဿ ဒေတိ၊ တဿ ပန ဂေဟံ ပရိယန္တေ ဌိတံ စောရဘယေန ယေဘုယျေန ပိဟိတဒွါရမေဝ ဟောတိ။ ဘိက္ခူ ဂန္တွာ ကဒါစိ ဒွါရဿ ပိဟိတတ္တာ ဘတ္တံ အလဒ္ဓါဝ ပဋိဂစ္ဆန္တိ။ ဥပါသကော ဘရိယံ အာဟ "ကိံ ဘဒ္ဒေ အယျာနံ သက္ကစ္စံ ဘိက္ခာ ဒီယတီ"တိ။ သာ အာဟ "ဧကေသု ဒိဝသေသု အယျာ နာဂမိံသူ"တိ။ ကိံ ကာရဏန္တိ။ ဒွါရဿ ပိဟိတတ္တာ မညေတိ။ တံ သုတွာ ဥပါသကော သံဝေဂပ္ပတ္တော ဟုတွာ ဧကံ ပုရိသံ ဒွါရပါလံ ကတွာ ဌပေသိ "တွံ အဇ္ဇတော ပဋ္ဌာယ ဒွါရံ ရက္ခန္တော နိသီဒ၊ ယဒါ စ အယျာ အာဂမိဿန္တိ၊ တဒါ တေ ပဝေသေတွာ ပဝိဋ္ဌာနံ နေသံ ပတ္တပဋိဂ္ဂဟဏအာသနပညာပနာဒိ သဗ္ဗံ ယုတ္တပယုတ္တံ ဇာနာဟီ"တိ။ သော "သာဓူ"တိ တထာ ကရောန္တော ဘိက္ခူနံ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါ ကမ္မ-ဖလံ သဒ္ဒဟိတွာ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သက္ကစ္စံ ဘိက္ခူ ဥပဋ္ဌဟိ။

အပရဘာဂေ နိစ္စဘတ္တဒါယကော ဥပါသကော ကာလံ ကတွာ ယာမေသု နိဗ္ဗတ္တိ။ ဒွါရပါလော ပန သက္ကစ္စံ ဘိက္ခူနံ ဥပဋ္ဌဟိတွာ ပရဿ ပရိစ္စာဂေ ဝေယျာဝစ္စကရဏေန အနုမောဒနေန စ တာဝတိံသေသု ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တဿ ဒွါဒသယောဇနိကံ ကနကဝိမာနန္တိအာဒိ သဗ္ဗံ ကက္ကဋကဝိမာနေ ဝုတ္တနယေ-နေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနဂါထာ ဧဝမာဂတာ—

၉၁၈။ "ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ၊
သမန္တတော ဒွါဒသ ယောဇနာနိ။
ကူဋာဂါရာ သတ္တသတာ ဥဠာရာ၊
ဝေဠုရိယထမ္ဘာ ရုစကတ္ထတာ သုဘာ။

၉၁၉။ တတ္ထစ္ဆသိ ပိဝသိ ခါဒသိ စ၊
ဒိဗ္ဗာ စ ဝီဏာ ပဝဒန္တိ ဝဂ္ဂုံ။
ဒိဗ္ဗာ ရသာ ကာမဂုဏေတ္ထ ပဉ္စ၊
နာရိယော စ နစ္စန္တိ သုဝဏ္ဏဆန္နာ။

၉၂၀။ ကေန တေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

922. So devaputto attamano -pa-
Yassa kammassidaṁ phalaṁ.

923. “Dibbaṁ mamaṁ vassasahassamāyu,
Vācābhigītaṁ manasā pavattitaṁ.
Ettāvatā ṭhassati puññakammo,
Dibbehi kāmehi samaṅgibhūto.

924. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

923. Tattha **dibbaṁ mamaṁ vassasahassamāyū**ti yasmiṁ devanikāye sayaṁ uppanno, tesaṁ Tāvatiṁsadevānaṁ āyuppamāṇameva vadati. Tesaṁ hi manussānaṁ gaṇanāya vassasataṁ eko rattidivo, tāya rattiyā tiṁsarattiko māso, tena māsena dvādasamāsiko saṁvaccharo, tena saṁvaccharena sahassasaṁvaccharāni āyu, taṁ manussānaṁ gaṇanāya tisso vassakoṭiyo saṭṭhi ca vassasatasahassāni honti. **Vācābhigītan**ti vācāya abhigītaṁ, “āgacchantu ayyā, idaṁ āsanaṁ paññattaṁ, idha nisīdathā”ti-ādinā, “kiṁ ayyānaṁ sarīrassa ārogyaṁ, kiṁ vasanaṭṭhānaṁ phāsukan”ti-ādinā paṭisanthāravasena ca vācāya kathitamattaṁ. **Manasā pavattitan**ti “ime ayyā pesalā brahmacārino dhammacārino”ti-ādinā cittena pavattitaṁ pasādamattaṁ, na pana mama santakaṁ kiñci pariccattaṁ atthīti dasseti. **Ettāvatā**ti ettakena evaṁ kathanamattena pasādamattenapi. **Ṭhassati puññakammo**ti katapuñño nāma hutvā devaloke ṭhassati ciraṁ pavattissati, tiṭṭhanto ca dibbehi kāmehi samaṅgībhūto tasmiṁ devanikāye devānaṁ valañjananiyāmeneva dibbehi pañcahi kāmaguṇehi samaṅgībhūto samannāgato hutvā indriyāni paricārento viharatīti attho. Sesaṁ vuttanayameva.

Dvārapālakavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

၉၂၂။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၉၂၃။ “ဒိဗ္ဗံ မမံ ဝဿသဟဿမာယု၊
ဝါစာဘိဂီတံ မနသာ ပဝတ္တိတံ။
ဧတ္တာဝတာ ဌဿတိ ပုညကမ္မော၊
ဒိဗ္ဗေဟိ ကာမေဟိ သမင်္ဂိဘူတော။

၉၂၄။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၉၂၃။ တတ္ထ **ဒိဗ္ဗံ မမံ ဝဿသဟဿမာယူ**တိ ယသ္မိံ ဒေဝနိကာယေ သယံ ဥပ္ပန္နော၊ တေသံ တာဝတိံသဒေဝါနံ အာယုပ္ပမာဏမေဝ ဝဒတိ။ တေသံ ဟိ မနုဿာနံ ဂဏနာယ ဝဿသတံ ဧကော ရတ္တိဒိဝေါ၊ တာယ ရတ္တိယာ တိံသရတ္တိကော မာသော၊ တေန မာသေန ဒွါဒသမာသိကော သံဝစ္ဆရော၊ တေန သံဝစ္ဆရေန သဟဿသံဝစ္ဆရာနိ အာယု၊ တံ မနုဿာနံ ဂဏနာယ တိဿော ဝဿကောဋိယော သဋ္ဌိ စ ဝဿသတသဟဿာနိ ဟောန္တိ။ **ဝါစာဘိဂီတ**န္တိ ဝါစာယ အဘိဂီတံ၊ “အာဂစ္ဆန္တု အယျာ၊ ဣဒံ အာသနံ ပညတ္တံ၊ ဣဓ နိသီဒထာ”တိအာဒိနာ, “ကိံ အယျာနံ သရီရဿ အာရောဂျံ၊ ကိံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဖာသုက”န္တိအာဒိနာ ပဋိသန္ထာရဝသေန စ ဝါစာယ ကထိတမတ္တံ။ **မနသာ ပဝတ္တိတ**န္တိ “ဣမေ အယျာ ပေသလာ ဗြဟ္မစာရိနော ဓမ္မစာရိနော”တိအာဒိနာ စိတ္တေန ပဝတ္တိတံ ပသာဒမတ္တံ၊ န ပန မမ သန္တကံ ကိဉ္စိ ပရိစ္စတ္တံ အတ္ထီတိ ဒဿေတိ။ **ဧတ္တာဝတာ**တိ ဧတ္တကေန ဧဝံ ကထနမတ္တေန ပသာဒမတ္တေနပိ။ **ဌဿတိ ပုညကမ္မော**တိ ကတပုညော နာမ ဟုတွာ ဒေဝလောကေ ဌဿတိ စိရံ ပဝတ္တိဿတိ၊ တိဋ္ဌန္တော စ ဒိဗ္ဗေဟိ ကာမေဟိ သမင်္ဂီဘူတော တသ္မိံ ဒေဝနိကာယေ ဒေဝါနံ ဝလဉ္ဇနနိယာမေနေဝ ဒိဗ္ဗေဟိ ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ သမင်္ဂီဘူတော သမန္နာဂတော ဟုတွာ ဣန္ဒြိယာနိ ပရိစာရေန္တော ဝိဟရတီတိ အတ္ထော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဒွါရပါလကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

6. Paṭhamakaraṇīyavimānavaṇṇanā

Uccamidaṁ maṇithūṇanti Karaṇīyavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena Sāvatthivāsī eko upāsako nhānopakaraṇāni gahetvā aciravatiṁ gantvā nhatvā āgacchanto Bhagavantaṁ Sāvatthiṁ piṇḍāya pavisantaṁ[1] disvā upasaṅkamitvā vanditvā evamāha “bhante kena nimantitā”ti. Bhagavā tuṇhī ahosi. So kenaci animantitabhāvaṁ ñatvā āha “adhivāsetu me bhante Bhagavā bhattaṁ anukampaṁ upādāyā”ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. So Bhagavantaṁ attano gehaṁ netvā Buddhārahaṁ āsanaṁ paññāpetvā tattha Bhagavantaṁ nisīdāpetvā paṇītena annapānena santappesi. Bhagavā katabhattakicco tassa anumodanaṁ katvā pakkāmi. Sesaṁ anantaravimānasadisaṁ. Tena vuttaṁ—

926. “Uccamidaṁ Maṇithūṇaṁ vimānaṁ -pa-
Nāriyo ca naccanti suvaṇṇachannā.

928. Kena te’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.

930. So devaputto attamano -pa-
Yassa kammassidaṁ phalaṁ.

931. Karaṇīyāni puññāni, paṇḍitena vijānatā.
Sammaggatesu Buddhesu, yattha dinnaṁ mahapphalaṁ.

932. Atthāya vata me Buddho, araññā gāmamāgato.
Tattha cittaṁ pasādetvā, Tāvatiṁsūpago ahaṁ[2].

933. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

931. Tattha **paṇḍitenā**ti sappaññena. **Vijānatā**ti attano hitāhitaṁ jānantena. **Sammaggatesū**ti sammāpaṭipannesu, **Buddhesū**ti Sammāsambuddhesu.

1. Carantaṁ (Sī) 2. Ahuṁ (Sī)

၆-ပဌမကရဏီယဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏန္တိ ကရဏီယဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန သာဝတ္ထိဝါသီ ဧကော ဥပါသကော နှာနောပကရဏာနိ ဂဟေတွာ အစိရဝတိံ ဂန္တွာ နှတွာ အာဂစ္ဆန္တော ဘဂဝန္တံ သာဝတ္ထိံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တံ[1] ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧဝမာဟ “ဘန္တေ ကေန နိမန္တိတာ”တိ။ ဘဂဝါ တုဏှီ အဟောသိ။ သော ကေနစိ အနိမန္တိတဘာဝံ ဉတွာ အာဟ “အဓိဝါသေတု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဘတ္တံ အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ”တိ။ အဓိဝါသေသိ ဘဂဝါ တုဏှီဘာဝေန။ သော ဘဂဝန္တံ အတ္တနော ဂေဟံ နေတွာ ဗုဒ္ဓါရဟံ အာသနံ ပညာပေတွာ တတ္ထ ဘဂဝန္တံ နိသီဒါပေတွာ ပဏီတေန အန္နပါနေန သန္တပ္ပေသိ။ ဘဂဝါ ကတဘတ္တကိစ္စော တဿ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သေသံ အနန္တရဝိမာနသဒိသံ။ တေန ဝုတ္တံ—

၉၂၆။ “ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ။ပ။
နာရိယော စ နစ္စန္တိ သုဝဏ္ဏဆန္နာ။

၉၂၈။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၉၃၀။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၉၃၁။ ကရဏီယာနိ ပုညာနိ၊ ပဏ္ဍိတေန ဝိဇာနတာ။
သမ္မဂ္ဂတေသု ဗုဒ္ဓေသု၊ ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။

၉၃၂။ အတ္ထာယ ဝတ မေ ဗုဒ္ဓေါ၊ အရညာ ဂါမမာဂတော။
တတ္ထ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ၊ တာဝတိံသူပဂေါ အဟံ[2]။

၉၃၃။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၉၃၁။ တတ္ထ **ပဏ္ဍိတေနာ**တိ သပ္ပညေန။ **ဝိဇာနတာ**တိ အတ္တနော ဟိတာဟိတံ ဇာနန္တေန။ **သမ္မဂ္ဂတေသူ**တိ သမ္မာပဋိပန္နေသု၊ **ဗုဒ္ဓေသူ**တိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေသု။

၁-စရန္တံ (သီ) ၂-အဟုံ (သီ)

932. **Atthāyā**ti hitāya, vuḍḍhiyā vā. **Araññā**ti vihārato, Jetavanaṁ sandhāya vadati. **Tāvatiṁsūpago**ti Tāvatiṁsadevakāyaṁ, Tāvatiṁsabhavanaṁ vā uppajjanavasena upagato. Sesaṁ vuttanayameva.

Karaṇīyavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Dutiyakaraṇīyavimānavaṇṇanā

Sattamavimānaṁ Chaṭṭhavimānasadisaṁ. Kevalaṁ tattha upāsakena Bhagavato āhāro dinno, idha aññatarassa therassa. Sesaṁ vuttanayameva. Tena vuttaṁ—

935. "Uccamidaṁ Maṇithūṇaṁ vimānaṁ,
Samantato dvādasa yojanāni.
Kūṭāgārā sattasatā uḷārā,
Veḷuriyathambhā rucakatthatā subhā.

936. Tatthacchasi pivasi khādasi ca,
Dibbā ca vīṇā pavadanti vagguṁ.
Dibbā rasā kāmaguṇettha pañca,
Nāriyo ca naccanti suvaṇṇachannā.

937. Kena te'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.

938. So devaputto attamano -pa-
Yassa kammassidaṁ phalaṁ.

940. Karaṇīyāni puññāni, paṇḍitena vijānatā.
Sammaggatesu bhikkhūsu, yattha dinnaṁ mahapphalaṁ.

၉၃၂။ **အတ္ထာယာ**တိ ဟိတာယ, ဝုဍ္ဎိယာ ဝါ။ **အရညာ**တိ ဝိဟာရတော၊ ဇေတဝနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **တာဝတိံသူပဂေါ**တိ တာဝတိံသဒေဝကာယံ, တာဝတိံသဘဝနံ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန ဥပဂတော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ကရဏီယဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-ဒုတိယကရဏီယဝိမာနဝဏ္ဏနာ

သတ္တမဝိမာနံ ဆဋ္ဌဝိမာနသဒိသံ။ ကေဝလံ တတ္ထ ဥပါသကေန ဘဂဝတော အာဟာရော ဒိန္နော၊ ဣဓ အညတရဿ ထေရဿ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။ တေန ဝုတ္တံ—

၉၃၅။ "ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ၊
သမန္တတော ဒွါဒသ ယောဇနာနိ။
ကူဋာဂါရာ သတ္တသတာ ဥဠာရာ၊
ဝေဠုရိယထမ္ဘာ ရုစကတ္ထတာ သုဘာ။

၉၃၆။ တတ္ထစ္ဆသိ ပိဝသိ ခါဒသိ စ၊
ဒိဗ္ဗာ စ ဝီဏာ ပဝဒန္တိ ဝဂ္ဂုံ။
ဒိဗ္ဗာ ရသာ ကာမဂုဏေတ္ထ ပဉ္စ၊
နာရိယော စ နစ္စန္တိ သုဝဏ္ဏဆန္နာ။

၉၃၇။ ကေန တေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၉၃၈။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၉၄၀။ ကရဏီယာနိ ပုညာနိ၊ ပဏ္ဍိတေန ဝိဇာနတာ။
သမ္မဂ္ဂတေသု ဘိက္ခူသု၊ ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။

941. Atthāya vata me bhikkhu, araññā gāmamāgato.
Tattha cittaṁ pasādetvā, Tāvatiṁsūpago ahaṁ.

942. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

Dutiyakaraṇīyavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Paṭhamasūcivimānavaṇṇanā

Uccamidaṁ maṇithūṇaṁ vimānanti Sūcivimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane. Tena samayena āyasmato Sāriputtassa cīvarakammaṁ kātabbaṁ hoti, attho ca hoti sūciyā. So Rājagahe piṇḍāya caranto kammārassa gehadvāre aṭṭhāsi. Taṁ disvā kammāro āha “kena bhante attho”ti. Cīvarakammaṁ kātabbaṁ atthi, sūciyā atthoti. Kammāro pasannamānaso katapariyositā dve sūciyo datvā “punapi bhante sūciyā atthe sati mama ācikkheyyāthā”ti vatvā pañcapatiṭṭhitena vandi. Thero tassa anumodanaṁ katvā pakkāmi. So aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu uppajji. Atha āyasmā Mahāmoggallāno devacārikaṁ caranto taṁ devaputtaṁ imāhi gāthāhi pucchi—

944. “Uccamidaṁ Maṇithūṇaṁ vimānaṁ -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

948. So devaputto attamano -pa-
Yassa kammassidaṁ phalaṁ.

949. “Yaṁ dadāti na taṁ hoti,
Yañceva dajjā tañceva seyyo.
Sūci dinnā sūcimeva seyyo.

950. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

၉၄၁။ အတ္ထာယ ဝတ မေ ဘိက္ခု၊ အရညာ ဂါမမာဂတော။
တတ္ထ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ၊ တာဝတိံသူပဂေါ အဟံ။

၉၄၂။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

ဒုတိယကရဏီယဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-ပဌမသူစိဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနန္တိ သူစိဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန သမယေန အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ စီဝရကမ္မံ ကာတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ အတ္ထော စ ဟောတိ သူစိယာ။ သော ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ကမ္မာရဿ ဂေဟဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ တံ ဒိသွာ ကမ္မာရော အာဟ “ကေန ဘန္တေ အတ္ထော”တိ။ စီဝရကမ္မံ ကာတဗ္ဗံ အတ္ထိ၊ သူစိယာ အတ္ထောတိ။ ကမ္မာရော ပသန္နမာနသော ကတပရိယောသိတာ ဒွေ သူစိယော ဒတွာ “ပုနပိ ဘန္တေ သူစိယာ အတ္ထေ သတိ မမ အာစိက္ခေယျာထာ”တိ ဝတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိ။ ထေရော တဿ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သော အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အထ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တံ ဒေဝပုတ္တံ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၉၄၄။ “ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၉၄၈။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၉၄၉။ “ယံ ဒဒါတိ န တံ ဟောတိ၊
ယဉ္စေဝ ဒဇ္ဇာ တဉ္စေဝ သေယျော။
သူစိ ဒိန္နာ သူစိမေဝ သေယျော။

၉၅၀။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

949. Tattha **yaṁ dadātī**ti yādisaṁ deyyadhammaṁ dadāti. **Na taṁ hotī**ti tassa tādisameva phalaṁ na hoti, atha kho khettasampattiyā ca cittasampattiyā ca tato vipulataraṁ uḷāratarameva phalaṁ hoti. Tasmā **yañceva dajjā tañceva seyyo**ti yaṁkiñcideva vijjamānaṁ dajjā dadeyya, tañceva tadeva seyyo, yassa kassaci anavajjassa deyyadhammassa dānameva seyyo, kasmā? Mayā hi **sūci dinnā sūcimeva seyyo,** sūcidānameva mayhaṁ seyyaṁ jātaṁ, yato ayamīdisī sampatti laddhāti adhippāyo.

Sūcivimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Dutiyasūcivimānavaṇṇanā

Uccamidaṁ maṇithūṇanti Dutiyasūcivimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane. Tena samayena Rājagahavāsī eko tunnakārako vihārapekkhako hutvā Veḷuvanaṁ gato tattha aññataraṁ bhikkhuṁ Veḷuvane katasūciyā cīvaraṁ sibbantaṁ disvā sūcigharena saddhiṁ sūciyo adāsi. Sesaṁ sabbaṁ vuttanayameva.

952. “Uccamidaṁ Maṇithūṇaṁ vimānaṁ -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—pucchi.

956. So devaputto attamano -pa-
Yassa kammassidaṁ phalaṁ.

957. “Ahaṁ manussesu manussabhūto,
Purimajātiyā manussaloke.

958. Addasaṁ virajaṁ bhikkhuṁ, vippasannamanāvilaṁ.
Tassa adāsahaṁ sūciṁ, pasanno sehi pāṇibhi.

959. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

Taṁ sabbaṁ heṭṭhā vuttanayameva.

Dutiyasūcivimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

၉၄၉။ တတ္ထ **ယံ ဒဒါတီ**တိ ယာဒိသံ ဒေယျဓမ္မံ ဒဒါတိ။ **န တံ ဟောတီ**တိ တဿ တာဒိသမေဝ ဖလံ န ဟောတိ၊ အထ ခေါ ခေတ္တသမ္ပတ္တိယာ စ စိတ္တသမ္ပတ္တိယာ စ တတော ဝိပုလတရံ ဥဠာရတရမေဝ ဖလံ ဟောတိ။ တသ္မာ **ယဉ္စေဝ ဒဇ္ဇာ တဉ္စေဝ သေယျော**တိ ယံကိဉ္စိဒေဝ ဝိဇ္ဇမာနံ ဒဇ္ဇာ ဒဒေယျ၊ တဉ္စေဝ တဒေဝ သေယျော၊ ယဿ ကဿစိ အနဝဇ္ဇဿ ဒေယျဓမ္မဿ ဒါနမေဝ သေယျော၊ ကသ္မာ? မယာ ဟိ **သူစိ ဒိန္နာ သူစိမေဝ သေယျော၊** သူစိဒါနမေဝ မယှံ သေယျံ ဇာတံ၊ ယတော အယမီဒိသီ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါတိ အဓိပ္ပါယော။

သူစိဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၉-ဒုတိယသူစိဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏန္တိ ဒုတိယသူစိဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန သမယေန ရာဇဂဟဝါသီ ဧကော တုန္နကာရကော ဝိဟာရပေက္ခကော ဟုတွာ ဝေဠုဝနံ ဂတော တတ္ထ အညတရံ ဘိက္ခုံ ဝေဠုဝနေ ကတသူစိယာ စီဝရံ သိဗ္ဗန္တံ ဒိသွာ သူစိဃရေန သဒ္ဓိံ သူစိယော အဒါသိ။ သေသံ သဗ္ဗံ ဝုတ္တနယမေဝ။

၉၅၂။ “ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—ပုစ္ဆိ။

၉၅၆။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၉၅၇။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတော၊
ပုရိမဇာတိယာ မနုဿလောကေ။

၉၅၈။ အဒ္ဒသံ ဝိရဇံ ဘိက္ခုံ၊ ဝိပ္ပသန္နမနာဝိလံ။
တဿ အဒါသဟံ သူစိံ၊ ပသန္နော သေဟိ ပါဏိဘိ။

၉၅၉။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

တံ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဒုတိယသူစိဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

10. Paṭhamanāgavimānavaṇṇanā

Susukkakhandhaṁ abhiruyha nāganti Nāgavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayeneva devacārikaṁ caranto Tāvatiṁsabhavanaṁ upagato tattha addasa aññataraṁ devaputtaṁ sabbasetaṁ mahantaṁ dibbanāgaṁ abhiruyha mahantena parivārena mahatā dibbānubhāvena ākāsena gacchantaṁ, sabbā disā cando viya sūriyo viya ca obhāsayamānaṁ. Disvā yena so devaputto tenupasaṅkami. Atha so devaputto tato oruyha āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ abhivādetvā añjaliṁ paggayha aṭṭhasi. Atha thero—

961. “Susukkakhandhaṁ abhiruyha nāgaṁ,
Akācinaṁ dantiṁ baliṁ mahājavaṁ.
Abhiruyha gajavaraṁ sukappitaṁ,
Idhāgamā vehāyasaṁ antalikkhe.

962. Nāgassa dantesu duvesu nimmitā,
Acchodakā paduminiyo suphullā.
Padumesu ca tūriyagaṇā pavajjare,
Imā ca naccanti manoharāyo.

963. Deviddhipattosi mahānubhāvo,
Manussabhūto kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvo,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—

tassa sampattikittanamukhena katakammaṁ pucchi.

961. Tattha **susukkakhandhan**ti suṭṭhu setakhandhaṁ. Kiñcāpi tassa nāgassa cattāro pādā, vatthikosaṁ, mukhappadeso, ubho kaṇṇā, vāladhīti ettakaṁ muñcitvā sabbo kāyo setova, khandhappadesassa pana sātisayaṁ dhavalataratāya vuttaṁ “susukkakhandhan”ti. **Nāgan**ti dibbaṁ hatthināgaṁ. **Akācinan**ti

၁၀-ပဌမနာဂဝိမာနဝဏ္ဏနာ

သုသုက္ကခန္ဓံ အဘိရုယှ နာဂန္တိ နာဂဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တာဝတိံသဘဝနံ ဥပဂတော တတ္ထ အဒ္ဒသ အညတရံ ဒေဝပုတ္တံ သဗ္ဗသေတံ မဟန္တံ ဒိဗ္ဗနာဂံ အဘိရုယှ မဟန္တေန ပရိဝါရေန မဟတာ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေန အာကာသေန ဂစ္ဆန္တံ, သဗ္ဗာ ဒိသာ စန္ဒော ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ဩဘာသယမာနံ။ ဒိသွာ ယေန သော ဒေဝပုတ္တော တေနုပသင်္ကမိ။ အထ သော ဒေဝပုတ္တော တတော ဩရုယှ အာယသ္မန္တံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ အဘိဝါဒေတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသိ။ အထ ထေရော—

၉၆၁။ “သုသုက္ကခန္ဓံ အဘိရုယှ နာဂံ၊
အကာစိနံ ဒန္တိံ ဗလိံ မဟာဇဝံ။
အဘိရုယှ ဂဇဝရံ သုကပ္ပိတံ၊
ဣဓာဂမာ ဝေဟာယသံ အန္တလိက္ခေ။

၉၆၂။ နာဂဿ ဒန္တေသု ဒုဝေသု နိမ္မိတာ၊
အစ္ဆောဒကာ ပဒုမိနိယော သုဖုလ္လာ။
ပဒုမေသု စ တူရိယဂဏာ ပဝဇ္ဇရေ၊
ဣမာ စ နစ္စန္တိ မနောဟရာယော။

၉၆၃။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ၊
မနုဿဘူတော ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝေါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

တဿ သမ္ပတ္တိကိတ္တနမုခေန ကတကမ္မံ ပုစ္ဆိ။

၉၆၁။ တတ္ထ **သုသုက္ကခန္ဓ**န္တိ သုဋ္ဌု သေတခန္ဓံ။ ကိဉ္စာပိ တဿ နာဂဿ စတ္တာရော ပါဒါ, ဝတ္ထိကောသံ, မုခပ္ပဒေသော, ဥဘော ကဏ္ဏာ, ဝါလဓီတိ ဧတ္တကံ မုဉ္စိတွာ သဗ္ဗော ကာယော သေတောဝ၊ ခန္ဓပ္ပဒေသဿ ပန သာတိသယံ ဓဝလတရတာယ ဝုတ္တံ “သုသုက္ကခန္ဓ”န္တိ။ **နာဂ**န္တိ ဒိဗ္ဗံ ဟတ္ထိနာဂံ။ **အကာစိန**န္တိ

niddosaṁ, sabalalavaṅkatilakādichavidosavirahitanti attho. “Ājānīyan”tipi Pāḷi, ājānīyalakkhaṇūpetanti attho[1]. **Dantin**ti[2] vipularuciradantavantaṁ. **Balin**ti balavantaṁ mahābalaṁ. **Mahājavan**ti atijavaṁ sīghagāmiṁ. Puna **abhiruyhā**ti ettha anunāsikalopo daṭṭhabbo, abhiruyhaṁ ārohanīyanti vuttaṁ hoti. Sesaṁ vuttanayameva.

Evaṁ pana therena puṭṭho devaputto attanā katakammaṁ kathento—

965. “Aṭṭheva muttapupphāni, Kassapassa Mahesino.
Thūpasmiṁ abhiropesiṁ, pasanno sehi pāṇibhi.

966. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

imāhi gāthāhi byākāsi.

Tassattho—ahaṁ pubbe Kassapasammāsambuddhassa yojanike kanakathūpe vaṇṭato muccitvā gacchamūle patitāni aṭṭha muttapupphāni labhitvā tāni gahetvā pūjanavasena pasannacitto hutvā abhiropesiṁ pūjesiṁ.

Atīte kira Kassapasammāsambuddhe parinibbute yojanike kanakathūpe ca kārite saparivāro Kikī Kāsirājā ca nāgarā ca negamā ca jānapadā ca divase divase pupphapūjaṁ karonti. Tesu tathā karontesu pupphāni mahagghāni dullabhāni ca ahesuṁ. Atheko upāsako mālākāravīthiyaṁ vicaritvā ekamekena kahāpaṇena ekamekampi pupphaṁ alabhanto aṭṭha kahāpaṇāni gahetvā pupphārāmaṁ gantvā mālākāraṁ āha “imehi aṭṭhahi kahāpaṇehi aṭṭha pupphāni dehī”ti. Nattha’yyo pupphāni, sammadeva upadhāretvā ocinitvā dinnānīti. Ahaṁ oloketvā gaṇhāmīti. Yadi evaṁ ārāmaṁ pavisitvā gavesāhīti. So pavisitvā gavesanto patitāni aṭṭha pupphāni labhitvā mālākāraṁ āha “gaṇha tāta kahāpaṇānī”ti. Tava puññena laddhāni, nāhaṁ kahāpaṇāni gaṇhāmīti āha. Itaro “nāhaṁ mudhā pupphāni gahetvā Bhagavato pūjaṁ karissāmī”ti kahāpaṇāni tassa purato ṭhapetvā pupphāni gahetvā

1. Vuttaṁ hoti (Sī)
2. Dantinti dantinaṁ (Sī)

နိဒ္ဒေါသံ၊ သဗလလဝင်္ကတိလကာဒိဆဝိဒေါသဝိရဟိတန္တိ အတ္ထော။ “အာဇာနီယ”န္တိပိ ပါဠိ၊ အာဇာနီယလက္ခဏူပေတန္တိ အတ္ထော[၁]။ **ဒန္တိ**န္တိ[၂] ဝိပုလရုစိရဒန္တဝန္တံ။ **ဗလိ**န္တိ ဗလဝန္တံ မဟာဗလံ။ **မဟာဇဝ**န္တိ အတိဇဝံ သီဃဂါမိံ။ ပုန **အဘိရုယှာ**တိ ဧတ္ထ အနုနာသိကလောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ အဘိရုယှံ အာရောဟနီယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဧဝံ ပန ထေရေန ပုဋ္ဌော ဒေဝပုတ္တော အတ္တနာ ကတကမ္မံ ကထေန္တော—

၉၆၅။ “အဋ္ဌေဝ မုတ္တပုပ္ဖါနိ၊ ကဿပဿ မဟေသိနော။
ထူပသ္မိံ အဘိရောပေသိံ၊ ပသန္နော သေဟိ ပါဏိဘိ။

၉၆၆။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ။

တဿတ္ထော—အဟံ ပုဗ္ဗေ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ယောဇနိကေ ကနကထူပေ ဝဏ္ဋတော မုစ္စိတွာ ဂစ္ဆမူလေ ပတိတာနိ အဋ္ဌ မုတ္တပုပ္ဖါနိ လဘိတွာ တာနိ ဂဟေတွာ ပူဇနဝသေန ပသန္နစိတ္တော ဟုတွာ အဘိရောပေသိံ ပူဇေသိံ။

အတီတေ ကိရ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ပရိနိဗ္ဗုတေ ယောဇနိကေ ကနကထူပေ စ ကာရိတေ သပရိဝါရော ကိကီ ကာသိရာဇာ စ နာဂရာ စ နေဂမာ စ ဇာနပဒါ စ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ပုပ္ဖပူဇံ ကရောန္တိ။ တေသု တထာ ကရောန္တေသု ပုပ္ဖါနိ မဟဂ္ဃါနိ ဒုလ္လဘာနိ စ အဟေသုံ။ အထေကော ဥပါသကော မာလာကာရဝီထိယံ ဝိစရိတွာ ဧကမေကေန ကဟာပဏေန ဧကမေကမ္ပိ ပုပ္ဖံ အလဘန္တော အဋ္ဌ ကဟာပဏာနိ ဂဟေတွာ ပုပ္ဖါရာမံ ဂန္တွာ မာလာကာရံ အာဟ “ဣမေဟိ အဋ္ဌဟိ ကဟာပဏေဟိ အဋ္ဌ ပုပ္ဖါနိ ဒေဟီ”တိ။ နတ္ထ’ယျော ပုပ္ဖါနိ, သမ္မဒေဝ ဥပဓာရေတွာ ဩစိနိတွာ ဒိန္နာနီတိ။ အဟံ ဩလောကေတွာ ဂဏှာမီတိ။ ယဒိ ဧဝံ အာရာမံ ပဝိသိတွာ ဂဝေသာဟီတိ။ သော ပဝိသိတွာ ဂဝေသန္တော ပတိတာနိ အဋ္ဌ ပုပ္ဖါနိ လဘိတွာ မာလာကာရံ အာဟ “ဂဏှ တာတ ကဟာပဏာနီ”တိ။ တဝ ပုညေန လဒ္ဓါနိ၊ နာဟံ ကဟာပဏာနိ ဂဏှာမီတိ အာဟ။ ဣတရော “နာဟံ မုဓာ ပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ ဘဂဝတော ပူဇံ ကရိဿာမီ”တိ ကဟာပဏာနိ တဿ ပုရတော ဌပေတွာ ပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ

၁-ဝုတ္တံ ဟောတိ (သီ)
၂-ဒန္တိန္တိ ဒန္တိနံ (သီ)

cetiyaṅgaṇaṁ gantvā pasannacitto pūjaṁ akāsi. So aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu uppajjitvā tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā punapi devaloke, punapi devaloketi evaṁ aparāparaṁ devesuyeva saṁsaranto tasseva kammassa vipākāvasesena imasmimpi Buddhuppāde Tāvatiṁsesuyeva uppajji. Taṁ sandhāya heṭṭhā vuttaṁ "tattha addasa aññataraṁ devaputtan"ti-ādi.

Taṁ panetaṁ pavattiṁ āyasmā Mahāmoggallāno manussalokaṁ āgantvā Bhagavato ārocesi. Bhagavā tamatthaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya vitthārena dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Nāgavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Dutiyanāgavimānavaṇṇanā

Mahantaṁ nāgaṁ abhiruyhāti Dutiyanāgavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane. Tena samayena Rājagahe aññataro upāsako saddho pasanno pañcasu sīlesu patiṭṭhito uposathadivasesu uposathasīlaṁ samādiyitvā purebhattaṁ attano vibhavānurūpaṁ bhikkhūnaṁ dānāni datvā sayaṁ bhuñjitvā suddhavatthanivattho suddhuttarāsaṅgo pacchābhattaṁ yebhuyyena aṭṭha pānāni gāhāpetvā vihāraṁ gantvā bhikkhusaṁghassa niyyādetvā Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā dhammaṁ suṇāti. Evaṁ so sakkaccaṁ dānamayaṁ sīlamayañca bahuṁ sucaritaṁ upacinitvā ito cuto Tāvatiṁsesu uppajji. Tassa puññānubhāvena sabbaseto mahanto dibbo hatthināgo pāturahosi. So taṁ abhiruyha mahantena parivārena mahantena dibbānubhāvena kālena kālaṁ uyyānakīḷaṁ gacchati.

Athekadivasaṁ kataññutāya codiyamāno aḍḍharattisamaye taṁ dibbanāgaṁ abhiruyha mahatā parivārena "Bhagavantaṁ vandissāmī"ti devalokato āgantvā kevalakappaṁ Veḷuvanaṁ obhāsetvā[1] hatthikkhandhato oruyha Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā abhivādetvā añjaliṁ paggayha ekamantaṁ

1. Obhāsento (Sī, I)

စေတိယင်္ဂဏံ ဂန္တွာ ပသန္နစိတ္တော ပူဇံ အကာသိ။ သော အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ပုနပိ ဒေဝလောကေ, ပုနပိ ဒေဝလောကေတိ ဧဝံ အပရာပရံ ဒေဝေသုယေဝ သံသရန္တော တဿေဝ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသေန ဣမသ္မိမ္ပိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ တာဝတိံသေသုယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တံ သန္ဓာယ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တံ "တတ္ထ အဒ္ဒသ အညတရံ ဒေဝပုတ္တ"န္တိအာဒိ။

တံ ပနေတံ ပဝတ္တိံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ တမတ္ထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

နာဂဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၁-ဒုတိယနာဂဝိမာနဝဏ္ဏနာ

မဟန္တံ နာဂံ အဘိရုယှာတိ ဒုတိယနာဂဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန သမယေန ရာဇဂဟေ အညတရော ဥပါသကော သဒ္ဓော ပသန္နော ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌိတော ဥပေါသထဒိဝသေသု ဥပေါသထသီလံ သမာဒိယိတွာ ပုရေဘတ္တံ အတ္တနော ဝိဘဝါနုရူပံ ဘိက္ခူနံ ဒါနာနိ ဒတွာ သယံ ဘုဉ္ဇိတွာ သုဒ္ဓဝတ္ထနိဝတ္ထော သုဒ္ဓုတ္တရာသင်္ဂေါ ပစ္ဆာဘတ္တံ ယေဘုယျေန အဋ္ဌ ပါနာနိ ဂါဟာပေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘိက္ခုသံဃဿ နိယျာဒေတွာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဓမ္မံ သုဏာတိ။ ဧဝံ သော သက္ကစ္စံ ဒါနမယံ သီလမယဉ္စ ဗဟုံ သုစရိတံ ဥပစိနိတွာ ဣတော စုတော တာဝတိံသေသု ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တဿ ပုညာနုဘာဝေန သဗ္ဗသေတော မဟန္တော ဒိဗ္ဗော ဟတ္ထိနာဂေါ ပါတုရဟောသိ။ သော တံ အဘိရုယှ မဟန္တေန ပရိဝါရေန မဟန္တေန ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေန ကာလေန ကာလံ ဥယျာနကီဠံ ဂစ္ဆတိ။

အထေကဒိဝသံ ကတညုတာယ စောဒိယမာနော အဍ္ဎရတ္တိသမယေ တံ ဒိဗ္ဗနာဂံ အဘိရုယှ မဟတာ ပရိဝါရေန "ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိဿာမီ"တိ ဒေဝလောကတော အာဂန္တွာ ကေဝလကပ္ပံ ဝေဠုဝနံ ဩဘာသေတွာ[၁] ဟတ္ထိက္ခန္ဓတော ဩရုယှ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဘိဝါဒေတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ဧကမန္တံ

၁-ဩဘာသေန္တော (သီ၊ ဣ)

aṭṭhāsi. Taṁ Bhagavato samīpe ṭhito āyasmā Vaṅgīso Bhagavato anuññāya imāhi gāthāhi pucchi—

968. "Mahantaṁ nāgaṁ abhiruyha, sabbasetaṁ gajuttamaṁ.
Vanā vanaṁ anupariyāsi, nārīgaṇapurakkhato.
Obhāsento disā sabbā, osadhī viya tārakā.

969. Kena te'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti.

Tathā pucchito sopi tassa gāthāhi eva byākāsi.

971. So devaputto attamano, Vaṅgīseneva pucchito.
Pañhaṁ puṭṭho viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

972. "Ahaṁ manussesu manussabhūto,
Upāsako cakkhumato ahosiṁ.
Pāṇātipātā virato ahosiṁ,
Loke adinnaṁ parivajjayissaṁ.

973. Amajjapo no ca musā abhāṇiṁ[1],
Sakena dārena ca tuṭṭho ahosiṁ.
Annañca pānañca pasannacitto,
Sakkacca dānaṁ vipulaṁ adāsiṁ.

974. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti.

Tattha apubbaṁ natthi, sesaṁ heṭṭhā vuttanayameva.

Dutiyanāgavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Abhāsiṁ (Sī, I)

အဋ္ဌာသိ။ တံ ဘဂဝတော သမီပေ ဌိတော အာယသ္မာ ဝင်္ဂီသော ဘဂဝတော အနုညာယ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၉၆၈။ "မဟန္တံ နာဂံ အဘိရုယှ၊ သဗ္ဗသေတံ ဂဇုတ္တမံ။
ဝနာ ဝနံ အနုပရိယာသိ၊ နာရီဂဏပုရက္ခတော။
ဩဘာသေန္တော ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

၉၆၉။ ကေန တေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

တထာ ပုစ္ဆိတော သောပိ တဿ ဂါထာဟိ ဧဝ ဗျာကာသိ။

၉၇၁။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော၊ ဝင်္ဂီသေနေဝ ပုစ္ဆိတော။
ပဉှံ ပုဋ္ဌော ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၉၇၂။ "အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတော၊
ဥပါသကော စက္ခုမတော အဟောသိံ။
ပါဏာတိပါတာ ဝိရတော အဟောသိံ၊
လောကေ အဒိန္နံ ပရိဝဇ္ဇယိဿံ။

၉၇၃။ အမဇ္ဇပေါ နော စ မုသာ အဘာဏိံ[၁]၊
သကေန ဒါရေန စ တုဋ္ဌော အဟောသိံ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပသန္နစိတ္တော၊
သက္ကစ္စ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒါသိံ။

၉၇၄။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

တတ္ထ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ၊ သေသံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဒုတိယနာဂဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အဘာသိံ (သီ၊ ဣ)

12. Tatiyanāgavimānavaṇṇanā

Ko nu dibbena yānenāti Tatiyanāgavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane kalandakanivāpe. Tena samayena tayo khīṇāsavattherā gāmakāvāse vassaṁ upagacchiṁsu. Te vutthavassā pavāretvā “Bhagavantaṁ vandissāmā”ti Rājagahaṁ uddissa gacchantā antarāmagge sāyaṁ aññatarasmiṁ gāmake micchādiṭṭhikabrāhmaṇassa ucchukhettasamīpaṁ gantvā ucchupālaṁ pucchiṁsu “āvuso sakkā ajja Rājagahaṁ pāpuṇitun”ti. “Na sakkā bhante, ito aḍḍhayojane Rājagahaṁ, idheva vasitvā sve gacchathā”ti āha. Atthettha koci vasanayoggo āvāsoti. Natthi bhante, ahaṁ pana vo vasanaṭṭhānaṁ jānissāmīti. Therā adhivāsesuṁ.

So ucchūsuyeva yathāṭhitesu sākhāmaṇḍapākārena daṇḍakāni bandhitvā ucchupaṇṇehi chādetvā heṭṭhā palālaṁ attharitvā ekassa therassa adāsi, dutiyassa therassa tīhi ucchūhi daṇḍakasaṅkhepena bandhitvā tiṇena chādetvā heṭṭhā ca tiṇasantharaṁ katvā adāsi, itarassa attano kuṭiyaṁ dve tayo daṇḍake sākhāyo ca nīharitvā cīvarena paṭicchādento cīvarakuṭiṁ katvā adāsi. Te tattha vasiṁsu. Atha vibhātāya rattiyā kālasseva bhattaṁ pacitvā dantakaṭṭhañca mukhodakañca datvā saha ucchurasena bhattaṁ adāsi. Tesaṁ bhuñjitvā anumodanaṁ katvā gacchantānaṁ ekekaṁ ucchuṁ adāsi “mayhaṁ bhāgo bhavissatī”ti. So thokaṁ maggaṁ there anugantvā nivattanto attano veyyāvaccañca dānañca ārabbha uḷāraṁ pītisomanassaṁ paṭisaṁvedento nivatti.

Khettasāmiko pana gacchantānaṁ bhikkhūnaṁ paṭipathena āgacchanto bhikkhū pucchi “kuto vo ucchu laddhā”ti. Ucchupālakena dinnāti. Taṁ sutvā brāhmaṇo kupito anattamano taṭataṭāyamāno kodhābhibhūto tassa piṭṭhito upadhāvitvā muggarena taṁ paharanto ekappahāreneva jīvitā voropesi. So attanā katapuññakammameva anussaranto[1] kālaṁ katvā Sudhammādevasabhāyaṁ nibbatti, tassa puññānubhāvena sabbaseto mahanto dibbavaravāraṇo nibbatti.

---

1. Samanussaranto (Sī, I)

၁၂-တတိယနာဂဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ကော နု ဒိဗ္ဗေန ယာနေနာတိ တတိယနာဂဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ ကလန္ဒကနိဝါပေ။ တေန သမယေန တယော ခီဏာသဝတ္ထေရာ ဂါမကာဝါသေ ဝဿံ ဥပဂစ္ဆိံသု။ တေ ဝုတ္ထဝဿာ ပဝါရေတွာ “ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိဿာမာ”တိ ရာဇဂဟံ ဥဒ္ဒိဿ ဂစ္ဆန္တာ အန္တရာမဂ္ဂေ သာယံ အညတရသ္မိံ ဂါမကေ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဗြာဟ္မဏဿ ဥစ္ဆုခေတ္တသမီပံ ဂန္တွာ ဥစ္ဆုပါလံ ပုစ္ဆိံသု “အာဝုသော သက္ကာ အဇ္ဇ ရာဇဂဟံ ပါပုဏိတု”န္တိ။ “န သက္ကာ ဘန္တေ၊ ဣတော အဍ္ဎယောဇနေ ရာဇဂဟံ၊ ဣဓေဝ ဝသိတွာ သွေ ဂစ္ဆထာ”တိ အာဟ။ အတ္ထေတ္ထ ကောစိ ဝသနယောဂ္ဂေါ အာဝါသောတိ။ နတ္ထိ ဘန္တေ၊ အဟံ ပန ဝေါ ဝသနဋ္ဌာနံ ဇာနိဿာမီတိ။ ထေရာ အဓိဝါသေသုံ။

သော ဥစ္ဆူသုယေဝ ယထာဌိတေသု သာခါမဏ္ဍပါကာရေန ဒဏ္ဍကာနိ ဗန္ဓိတွာ ဥစ္ဆုပဏ္ဏေဟိ ဆာဒေတွာ ဟေဋ္ဌာ ပလာလံ အတ္ထရိတွာ ဧကဿ ထေရဿ အဒါသိ၊ ဒုတိယဿ ထေရဿ တီဟိ ဥစ္ဆူဟိ ဒဏ္ဍကသင်္ခေပေန ဗန္ဓိတွာ တိဏေန ဆာဒေတွာ ဟေဋ္ဌာ စ တိဏသန္ထရံ ကတွာ အဒါသိ၊ ဣတရဿ အတ္တနော ကုဋိယံ ဒွေ တယော ဒဏ္ဍကေ သာခါယော စ နီဟရိတွာ စီဝရေန ပဋိစ္ဆာဒေန္တော စီဝရကုဋိံ ကတွာ အဒါသိ။ တေ တတ္ထ ဝသိံသု။ အထ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ ကာလဿေဝ ဘတ္တံ ပစိတွာ ဒန္တကဋ္ဌဉ္စ မုခေါဒကဉ္စ ဒတွာ သဟ ဥစ္ဆုရသေန ဘတ္တံ အဒါသိ။ တေသံ ဘုဉ္ဇိတွာ အနုမောဒနံ ကတွာ ဂစ္ဆန္တာနံ ဧကေကံ ဥစ္ဆုံ အဒါသိ “မယှံ ဘာဂေါ ဘဝိဿတီ”တိ။ သော ထောကံ မဂ္ဂံ ထေရေ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တန္တော အတ္တနော ဝေယျာဝစ္စဉ္စ ဒါနဉ္စ အာရဗ္ဘ ဥဠာရံ ပီတိသောမနဿံ ပဋိသံဝေဒေန္တော နိဝတ္တိ။

ခေတ္တသာမိကော ပန ဂစ္ဆန္တာနံ ဘိက္ခူနံ ပဋိပထေန အာဂစ္ဆန္တော ဘိက္ခူ ပုစ္ဆိ “ကုတော ဝေါ ဥစ္ဆု လဒ္ဓါ”တိ။ ဥစ္ဆုပါလကေန ဒိန္နာတိ။ တံ သုတွာ ဗြာဟ္မဏော ကုပိတော အနတ္တမနော တဋတဋာယမာနော ကောဓာဘိဘူတော တဿ ပိဋ္ဌိတော ဥပဓာဝိတွာ မုဂ္ဂရေန တံ ပဟရန္တော ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ။ သော အတ္တနာ ကတပုညကမ္မမေဝ အနုဿရန္တော[၁] ကာလံ ကတွာ သုဓမ္မာဒေဝသဘာယံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿ ပုညာနုဘာဝေန သဗ္ဗသေတော မဟန္တော ဒိဗ္ဗဝရဝါရဏော နိဗ္ဗတ္တိ။

၁-သမနုဿရန္တော (သီ၊ ဣ)

Ucchupālakassa maraṇaṁ sutvā tassa mātāpitaro ceva ñātimittā ca assumukhā rodamānā taṁ ṭhānaṁ agamaṁsu, sabbe ca gāmavāsino sannipatiṁsu. Tatrassa mātāpitaro sarīrakiccaṁ kātuṁ ārabhiṁsu. Tasmiṁ khaṇe so devaputto taṁ dibbahatthiṁ abhiruhitvā sabbatāḷāvacaraparivuto pañcaṅgikena tūriyena pavajjamānena mahantena parivārena mahatiyā deviddhiyā devalokato āgantvā tāya parisāya dissamānarūpo ākāse aṭṭhāsi. Atha naṁ tattha paṇḍitajātiko puriso imāhi gāthāhi tena katapuññakammaṁ pucchi—

976. “Ko nu dibbena yānena, sabbasetena hatthinā.
Tūriyatāḷitanigghoso, antalikkhe mahīyati.

977. Devatā nusi Gandhabbo, adu[1] Sakko Purindado.
Ajānantā taṁ pucchāma, kathaṁ jānemu taṁ mayan”ti.

Sopissa imāhi gāthāhi etamatthaṁ byākāsi—

978. “Nāmhi devo na Gandhabbo, nāpi Sakko Purindado.
Sudhammā nāma ye devā, tesaṁ aññataro ahan”ti.

979. “Pucchāma devaṁ Sudhammaṁ, puthuṁ katvāna añjaliṁ.
Kiṁ katvā mānuse kammaṁ, Sudhammaṁ upapajjatī”ti—

punapi pucchi.

980. “Ucchāgāraṁ tiṇāgāraṁ, vatthāgārañca yo dade.
Tiṇṇaṁ aññataraṁ datvā, Sudhammaṁ upapajjatī”ti—

punapi byākāsi.

976. Tattha **tūriyatāḷitanigghoso**ti tāḷitapañcaṅgikadibbatūriyanigghoso attānaṁ uddissa pavajjamānadibbatūriyasaddo. **Antalikkhe mahīyatī**ti ākāse ṭhatvā ākāsaṭṭheneva mahatā parivārena pūjīyati.

1. Ādu (Sī)

ဥစ္ဆုပါလကဿ မရဏံ သုတွာ တဿ မာတာပိတရော စေဝ ဉာတိမိတ္တာ စ အဿုမုခါ ရောဒမာနာ တံ ဌာနံ အဂမံသု၊ သဗ္ဗေ စ ဂါမဝါသိနော သန္နိပတိံသု။ တတြဿ မာတာပိတရော သရီရကိစ္စံ ကာတုံ အာရဘိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ သော ဒေဝပုတ္တော တံ ဒိဗ္ဗဟတ္ထိံ အဘိရုဟိတွာ သဗ္ဗတာဠာဝစရပရိဝုတော ပဉ္စင်္ဂိကေန တူရိယေန ပဝဇ္ဇမာနေန မဟန္တေန ပရိဝါရေန မဟတိယာ ဒေဝိဒ္ဓိယာ ဒေဝလောကတော အာဂန္တွာ တာယ ပရိသာယ ဒိဿမာနရူပေါ အာကာသေ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ တတ္ထ ပဏ္ဍိတဇာတိကော ပုရိသော ဣမာဟိ ဂါထာဟိ တေန ကတပုညကမ္မံ ပုစ္ဆိ—

၉၇၆။ “ကော နု ဒိဗ္ဗေန ယာနေန၊ သဗ္ဗသေတေန ဟတ္ထိနာ။
တူရိယတာဠိတနိဂ္ဃောသော၊ အန္တလိက္ခေ မဟီယတိ။

၉၇၇။ ဒေဝတာ နုသိ ဂန္ဓဗ္ဗော၊ အဒု[1] သက္ကော ပုရိန္ဒဒေါ။
အဇာနန္တာ တံ ပုစ္ဆာမ၊ ကထံ ဇာနေမု တံ မယ”န္တိ။

သောပိဿ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဧတမတ္ထံ ဗျာကာသိ—

၉၇၈။ “နာမှိ ဒေဝေါ န ဂန္ဓဗ္ဗော၊ နာပိ သက္ကော ပုရိန္ဒဒေါ။
သုဓမ္မာ နာမ ယေ ဒေဝါ၊ တေသံ အညတရော အဟ”န္တိ။

၉၇၉။ “ပုစ္ဆာမ ဒေဝံ သုဓမ္မံ၊ ပုထုံ ကတွာန အဉ္ဇလိံ။
ကိံ ကတွာ မာနုသေ ကမ္မံ၊ သုဓမ္မံ ဥပပဇ္ဇတီ”တိ—

ပုနပိ ပုစ္ဆိ။

၉၈၀။ “ဥစ္ဆာဂါရံ တိဏာဂါရံ၊ ဝတ္ထာဂါရဉ္စ ယော ဒဒေ။
တိဏ္ဏံ အညတရံ ဒတွာ၊ သုဓမ္မံ ဥပပဇ္ဇတီ”တိ—

ပုနပိ ဗျာကာသိ။

၉၇၆။ တတ္ထ **တူရိယတာဠိတနိဂ္ဃောသော**တိ တာဠိတပဉ္စင်္ဂိကဒိဗ္ဗတူရိယနိဂ္ဃောသော အတ္တာနံ ဥဒ္ဒိဿ ပဝဇ္ဇမာနဒိဗ္ဗတူရိယသဒ္ဒေါ။ **အန္တလိက္ခေ မဟီယတီ**တိ အာကာသေ ဌတွာ အာကာသဋ္ဌေနေဝ မဟတာ ပရိဝါရေန ပူဇီယတိ။

၁-အာဒု (သီ)

977. **Devatā nusī**ti devatā nu asi, kiṁ nu tvaṁ devosīti attho. **Gandhabbo**ti Gandhabbakāyikadevo asīti attho. **Adu Sakko Purindado**ti udāhu pure[1] dadātīti “Purindado”ti vissuto Sakko nusi, atha Sakko devarājā asīti attho. Ettha ca satipi Sakkagandhabbānaṁ devabhāve tesaṁ visuṁ gahitattā gobalibaddhañāyena tadaññadevavācako[2] devasaddo daṭṭhabbo.

978. Atha devaputto “vissajjanaṁ nāma pucchāsabhāgena hotī”ti tehi pucchitaṁ Devagandhabbasakkabhāvaṁ paṭikkhipitvā attānaṁ ācikkhanto “namhi devo na Gandhabbo”ti-ādimāha. Tattha **namhi devo**ti tayā āsaṅkito yo koci devo na homi na Gandhabbo na Sakko, apica kho **Sudhammā nāma ye devā, tesaṁ aññataro ahaṁ,** Sudhammā devatā nāma Tāvatiṁsadevanikāyasseva aññataradevanikāyo. So kira ucchupālo tesaṁ devānaṁ sampattiṁ sutvā pageva tattha cittaṁ paṇidhāya ṭhitoti keci vadanti.

979. **Puthun**ti mahantaṁ, paripuṇṇaṁ katvāti attho. Sakkaccakiriyādīpanatthaṁ hetaṁ vuttaṁ.

980. Sudhammādevayānaṁ[3] puṭṭho devaputto kakaṇṭakanimittaṁ vadanto viya diṭṭhamattameva gahetvā attanā katapuññaṁ ācikkhanto **“ucchāgāran”**ti gāthamāha. Tattha **tiṇṇaṁ aññataraṁ datvā**ti yadipi mayā tīṇi agārāni dinnāni, tīsu pana aññatarenāti ayamatthopi sijjhatīti nayaggāhena devaputto evamāha. Sesaṁ suviññeyyameva.

Evaṁ so tena pucchi tamatthaṁ vissajjetvā ratanattayaguṇaṁ pakāsento mātāpitūhi saddhiṁ sammodanaṁ katvā devalokameva gato. Manussā devaputtassa vacanaṁ sutvā Bhagavati bhikkhusaṁghe ca sañjātapasādabahumānā bahuṁ dānūpakaraṇaṁ sajjetvā sakaṭānaṁ pūretvā Veḷuvanaṁ gantvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā Satthu taṁ pavattiṁ ārocayiṁsu. Satthā taṁ pucchāvissajjanaṁ tatheva vatvā tameva atthaṁ aṭṭhuppattiṁ

1. Pure pure (Sī) 2. Tadaññavācako (I) 3. Sudhammādevakāyānaṁ (Ka)

၉၇၇။ **ဒေဝတာ နုသီ**တိ ဒေဝတာ နု အသိ၊ ကိံ နု တွံ ဒေဝေါသီတိ အတ္ထော။ **ဂန္ဓဗ္ဗော**တိ ဂန္ဓဗ္ဗကာယိကဒေဝေါ အသီတိ အတ္ထော။ **အဒု သက္ကော ပုရိန္ဒဒေါ**တိ ဥဒါဟု ပုရေ[၁] ဒဒါတီတိ “ပုရိန္ဒဒေါ”တိ ဝိဿုတော သက္ကော နုသိ၊ အထ သက္ကော ဒေဝရာဇာ အသီတိ အတ္ထော။ ဧတ္ထ စ သတိပိ သက္ကဂန္ဓဗ္ဗာနံ ဒေဝဘာဝေ တေသံ ဝိသုံ ဂဟိတတ္တာ ဂေါဗလိဗဒ္ဒဉာယေန တဒညဒေဝဝါစကော[၂] ဒေဝသဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

၉၇၈။ အထ ဒေဝပုတ္တော “ဝိဿဇ္ဇနံ နာမ ပုစ္ဆာသဘာဂေန ဟောတီ”တိ တေဟိ ပုစ္ဆိတံ ဒေဝဂန္ဓဗ္ဗသက္ကဘာဝံ ပဋိက္ခိပိတွာ အတ္တာနံ အာစိက္ခန္တော “နမှိ ဒေဝေါ န ဂန္ဓဗ္ဗော”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **နမှိ ဒေဝေါ**တိ တယာ အာသင်္ကိတော ယော ကောစိ ဒေဝေါ န ဟောမိ န ဂန္ဓဗ္ဗော န သက္ကော၊ အပိစ ခေါ **သုဓမ္မာ နာမ ယေ ဒေဝါ၊ တေသံ အညတရော အဟံ၊** သုဓမ္မာ ဒေဝတာ နာမ တာဝတိံသဒေဝနိကာယဿေဝ အညတရဒေဝနိကာယော။ သော ကိရ ဥစ္ဆုပါလော တေသံ ဒေဝါနံ သမ္ပတ္တိံ သုတွာ ပဂေဝ တတ္ထ စိတ္တံ ပဏိဓာယ ဌိတောတိ ကေစိ ဝဒန္တိ။

၉၇၉။ **ပုထုန္တိ** မဟန္တံ၊ ပရိပုဏ္ဏံ ကတွာတိ အတ္ထော။ သက္ကစ္စကိရိယာဒီပနတ္ထံ ဟေတံ ဝုတ္တံ။

၉၈၀။ သုဓမ္မာဒေဝယာနံ[၃] ပုဋ္ဌော ဒေဝပုတ္တော ကကဏ္ဋကနိမိတ္တံ ဝဒန္တော ဝိယ ဒိဋ္ဌမတ္တမေဝ ဂဟေတွာ အတ္တနာ ကတပုညံ အာစိက္ခန္တော “**ဥစ္ဆာဂါရ**”န္တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **တိဏ္ဏံ အညတရံ ဒတွာ**တိ ယဒိပိ မယာ တီဏိ အဂါရာနိ ဒိန္နာနိ၊ တီသု ပန အညတရေနာတိ အယမတ္ထောပိ သိဇ္ဈတီတိ နယဂ္ဂါဟေန ဒေဝပုတ္တော ဧဝမာဟ။ သေသံ သုဝိညေယျမေဝ။

ဧဝံ သော တေန ပုစ္ဆိတမတ္ထံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ရတနတ္တယဂုဏံ ပကာသေန္တော မာတာပိတူဟိ သဒ္ဓိံ သမ္မောဒနံ ကတွာ ဒေဝလောကမေဝ ဂတော။ မနုဿာ ဒေဝပုတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ ဘဂဝတိ ဘိက္ခုသံဃေ စ သဉ္ဇာတပသာဒဗဟုမာနာ ဗဟုံ ဒါနူပကရဏံ သဇ္ဇေတွာ သကဋာနံ ပူရေတွာ ဝေဠုဝနံ ဂန္တွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ သတ္ထု တံ ပဝတ္တိံ အာရောစယိံသု။ သတ္ထာ တံ ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနံ တထေဝ ဝတွာ တမေဝ အတ္ထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ

၁-ပုရေ ပုရေ (သီ) ၂-တဒညဝါစကော (ဣ) ၃-သုဓမ္မာဒေဝကာယာနံ (က)

katvā vitthārena dhammaṁ desetvā te saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhāpesi. Te ca patiṭṭhitasaddhā Bhagavantaṁ vanditvā attano gāmaṁ upagantvā ucchupālassa mataṭṭhāne vihāraṁ kārayiṁsūti.

Tatiyanāgavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

13. Cūḷarathavimānavaṇṇanā

Daḷhadhammā nisārassāti Cūḷarathavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavati parinibbute dhātuvibhāgaṁ katvā tattha tattha Satthu thūpesu patiṭṭhāpiyamānesu Mahākassapattherappamukhesu dhammaṁ saṅgāyituṁ uccinitvā gahitesu sāvakesu yāva vassūpagamanā veneyyāpekkhāya[1] attano attano parisāya saddhiṁ tattha tattha vasantesu āyasmā Mahākaccāyano paccantadese aññatarasmiṁ araññāyatane viharati. Tena samayena Assakaraṭṭhe Potalinagare Assakarājā rajjaṁ kāreti, tassa jeṭṭhāya deviyā putto Sujāto nāma kumāro soḷasavassuddesiko kaniṭṭhāya deviyā nibandhanena pitarā raṭṭhato pabbājito araññaṁ pavisitvā vanacarake nissāya araññe vasati. So kira Kassapassa Bhagavato sāsane pabbajitvā sīlamatte patiṭṭhito puthujjanakālakiriyaṁ katvā Tāvatiṁsesu nibbattitvā tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā aparāparaṁ sugatiyaṁyeva paribbhamanto imasmiṁ Buddhuppāde Bhagavato abhisambodhito tiṁsavasse Assakaraṭṭhe Assakarañño aggamahesiyā kucchismiṁ nibbatti, "Sujāto"tissa nāmaṁ ahosi. So mahantena parivārena vaḍḍhati.

Tassa pana mātari kālakatāya rājā aññaṁ rājadhītaraṁ aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi, sāpi aparena samayena puttaṁ vijāyi. Tassā rājā puttaṁ disvā pasanno[2] "bhadde tayā icchitaṁ varaṁ gaṇhāhī"ti varaṁ adāsi. Sā gahitakaṁ katvā ṭhapetvā yadā Sujātakumāro soḷasavassuddesiko jāto, tadā rājānaṁ āha "deva tumhehi mama puttaṁ disvā tuṭṭhacittehi varo dinno, taṁ idāni dethā"ti. Gaṇha

1. Sāvakaveneyyāpekkhāya (I)　2. Pasannamano (Sī)

ကတွာ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေတွာ တေ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ တေ စ ပတိဋ္ဌိတသဒ္ဓါ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော ဂါမံ ဥပဂန္တွာ ဥစ္ဆုပါလဿ မတဋ္ဌာနေ ဝိဟာရံ ကာရယိံသူတိ။

တတိယနာဂဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၃-စူဠရထဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဒဠှဓမ္မာ နိသာရဿာတိ စူဠရထဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဓာတုဝိဘာဂံ ကတွာ တတ္ထ တတ္ထ သတ္ထု ထူပေသု ပတိဋ္ဌာပိယမာနေသု မဟာကဿပတ္ထေရပ္ပမုခေသု ဓမ္မံ သင်္ဂါယိတုံ ဥစ္စိနိတွာ ဂဟိတေသု သာဝကေသု ယာဝ ဝဿူပဂမနာ ဝေနေယျာပေက္ခာယ[1] အတ္တနော အတ္တနော ပရိသာယ သဒ္ဓိံ တတ္ထ တတ္ထ ဝသန္တေသု အာယသ္မာ မဟာကစ္စာယနော ပစ္စန္တဒေသေ အညတရသ္မိံ အရညာယတနေ ဝိဟရတိ။ တေန သမယေန အဿကရဋ္ဌေ ပေါတလိနဂရေ အဿကရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေတိ၊ တဿ ဇေဋ္ဌာယ ဒေဝိယာ ပုတ္တော သုဇာတော နာမ ကုမာရော သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကော ကနိဋ္ဌာယ ဒေဝိယာ နိဗန္ဓနေန ပိတရာ ရဋ္ဌတော ပဗ္ဗာဇိတော အရညံ ပဝိသိတွာ ဝနစရကေ နိဿာယ အရညေ ဝသတိ။ သော ကိရ ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ သီလမတ္တေ ပတိဋ္ဌိတော ပုထုဇ္ဇနကာလကိရိယံ ကတွာ တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ အပရာပရံ သုဂတိယံယေဝ ပရိဗ္ဘမန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဘဂဝတော အဘိသမ္ဗောဓိတော တိံသဝဿေ အဿကရဋ္ဌေ အဿကရညော အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ "သုဇာတော"တိဿ နာမံ အဟောသိ။ သော မဟန္တေန ပရိဝါရေန ဝဍ္ဎတိ။

တဿ ပန မာတရိ ကာလကတာယ ရာဇာ အညံ ရာဇဓီတရံ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ၊ သာပိ အပရေန သမယေန ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ တဿာ ရာဇာ ပုတ္တံ ဒိသွာ ပသန္နော[2] "ဘဒ္ဒေ တယာ ဣစ္ဆိတံ ဝရံ ဂဏှာဟီ"တိ ဝရံ အဒါသိ။ သာ ဂဟိတကံ ကတွာ ဌပေတွာ ယဒါ သုဇာတကုမာရော သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကော ဇာတော၊ တဒါ ရာဇာနံ အာဟ "ဒေဝ တုမှေဟိ မမ ပုတ္တံ ဒိသွာ တုဋ္ဌစိတ္တေဟိ ဝရော ဒိန္နော၊ တံ ဣဒါနိ ဒေထာ"တိ။ ဂဏှ

၁-သာဝကဝေနေယျာပေက္ခာယ (ဣ)　၂-ပသန္နမနော (သီ)

devīti. Mayhaṁ puttassa rajjaṁ dethāti. “Nassa vasali mama jeṭṭhaputte devakumārasadise Sujātakumāre ṭhite kasmā evaṁ vadasī”ti paṭikkhipi. Devī punappunaṁ nibandhanaṁ karontī manaṁ alabhitvā ekadivasaṁ āha “deva yadi sacce tiṭṭhasi, dehi evā”ti. Rājā “anupadhāretvā mayā imissā varo dinno, ayañca evaṁ vadatī”ti vippaṭisārī hutvā Sujātakumāraṁ pakkositvā tamatthaṁ ārocetvā assūni pavattesi. Kumāro pitaraṁ socamānaṁ disvā domanassappatto assūni pavattetvā “anujānāhi deva, ahaṁ aññattha gamissāmī”ti āha. Taṁ sutvā raññā “aññaṁ te nagaraṁ māpessāmi, tattha vaseyyāsī”ti vutte kumāro na icchi, “mama sahāyānaṁ rājūnaṁ santike pesessāmī”ti ca vutte tampi nānujāni, kevalaṁ “deva araññaṁ gamissāmī”ti āha. Rājā puttaṁ āliṅgitvā sīse cumbitvā “mamaccayena idhāgantvā rajje patiṭṭhahā”ti vatvā vissajjesi.

So araññaṁ pavisitvā vanacarake nissāya vasanto ekadivasaṁ migavaṁ gato, tassa samaṇakāle sahāyavaro[1] eko devaputto hitesitāya migarūpena taṁ palobhento dhāvitvā āyasmato Mahākaccāyanassa vasanaṭṭhānasamīpaṁ patvā antaradhāyi. So “imaṁ migaṁ idāni gaṇhissāmī”ti upadhāvanto therassa vasanaṭṭhānaṁ patvā taṁ apassanto bahi paṇṇasālāya theraṁ nisinnaṁ disvā tassa samīpe cāpakoṭiṁ olubbha aṭṭhāsi. Thero taṁ oloketvā ādito paṭṭhāya sabbaṁ tassa pavattiṁ ñatvā anuggaṇhanto ajānanto viya saṅgahaṁ karonto—

981. “Daḷhadhammā nisārassa, dhanuṁ olubbha tiṭṭhasi.
Khattiyo nusi rājañño, adu[2] luddo vanecaro”ti—

pucchi. Tattha **daḷhadhammā**ti daḷhadhanu. Daḷhadhanu nāma dvisahassathāmaṁ vuccati. Dvisahassathāmanti ca yassa āropitassa jiyāya baddho lohasīsādīnaṁ bhāro daṇḍe gahetvā yāva kaṇḍappamāṇā ukkhittassa pathavito muccati. **Nisārassā**ti niratisayasārassa visiṭṭhasārassa

1. Sahāyacaro (Sī) 2. Ādu (Sī)

ဒေဝီတိ။ မယှံ ပုတ္တဿ ရဇ္ဇံ ဒေထာတိ။ “နဿ ဝသလိ မမ ဇေဋ္ဌပုတ္တေ ဒေဝကုမာရသဒိသေ သုဇာတကုမာရေ ဌိတေ ကသ္မာ ဧဝံ ဝဒသီ”တိ ပဋိက္ခိပိ။ ဒေဝီ ပုနပ္ပုနံ နိဗန္ဓနံ ကရောန္တီ မနံ အလဘိတွာ ဧကဒိဝသံ အာဟ “ဒေဝ ယဒိ သစ္စေ တိဋ္ဌသိ၊ ဒေဟိ ဧဝါ”တိ။ ရာဇာ “အနုပဓာရေတွာ မယာ ဣမိဿာ ဝရော ဒိန္နော၊ အယဉ္စ ဧဝံ ဝဒတီ”တိ ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟုတွာ သုဇာတကုမာရံ ပက္ကောသိတွာ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ အဿူနိ ပဝတ္တေသိ။ ကုမာရော ပိတရံ သောစမာနံ ဒိသွာ ဒေါမနဿပ္ပတ္တော အဿူနိ ပဝတ္တေတွာ “အနုဇာနာဟိ ဒေဝ၊ အဟံ အညတ္ထ ဂမိဿာမီ”တိ အာဟ။ တံ သုတွာ ရညာ “အညံ တေ နဂရံ မာပေဿာမိ၊ တတ္ထ ဝသေယျာသီ”တိ ဝုတ္တေ ကုမာရော န ဣစ္ဆိ၊ “မမ သဟာယာနံ ရာဇူနံ သန္တိကေ ပေသေဿာမီ”တိ စ ဝုတ္တေ တမ္ပိ နာနုဇာနိ၊ ကေဝလံ “ဒေဝ အရညံ ဂမိဿာမီ”တိ အာဟ။ ရာဇာ ပုတ္တံ အာလိင်္ဂိတွာ သီသေ စုမ္ဗိတွာ “မမစ္စယေန ဣဓာဂန္တွာ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌဟာ”တိ ဝတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

သော အရညံ ပဝိသိတွာ ဝနစရကေ နိဿာယ ဝသန္တော ဧကဒိဝသံ မိဂဝံ ဂတော၊ တဿ သမဏကာလေ သဟာယဝရော[၁] ဧကော ဒေဝပုတ္တော ဟိတေသိတာယ မိဂရူပေန တံ ပလောဘေန္တော ဓာဝိတွာ အာယသ္မတော မဟာကစ္စာယနဿ ဝသနဋ္ဌာနသမီပံ ပတွာ အန္တရဓာယိ။ သော “ဣမံ မိဂံ ဣဒါနိ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဥပဓာဝန္တော ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ပတွာ တံ အပဿန္တော ဗဟိ ပဏ္ဏသာလာယ ထေရံ နိသိန္နံ ဒိသွာ တဿ သမီပေ စာပကောဋိံ ဩလုဗ္ဘ အဋ္ဌာသိ။ ထေရော တံ ဩလောကေတွာ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ တဿ ပဝတ္တိံ ဉတွာ အနုဂ္ဂဏှန္တော အဇာနန္တော ဝိယ သင်္ဂဟံ ကရောန္တော—

၉၈၁။ “ဒဠှဓမ္မာ နိသာရဿ၊ ဓနုံ ဩလုဗ္ဘ တိဋ္ဌသိ။
ခတ္တိယော နုသိ ရာဇညော၊ အဒု[၂] လုဒ္ဒေါ ဝနေစရော”တိ—

ပုစ္ဆိ။ တတ္ထ **ဒဠှဓမ္မာ**တိ ဒဠှဓနု။ ဒဠှဓနု နာမ ဒွိသဟဿထာမံ ဝုစ္စတိ။ ဒွိသဟဿထာမန္တိ စ ယဿ အာရောပိတဿ ဇိယာယ ဗဒ္ဓေါ လောဟသီသာဒီနံ ဘာရော ဒဏ္ဍေ ဂဟေတွာ ယာဝ ကဏ္ဍပ္ပမာဏာ ဥက္ခိတ္တဿ ပထဝိတော မုစ္စတိ။ **နိသာရဿာ**တိ နိရတိသယသာရဿ ဝိသိဋ္ဌသာရဿ

၁-သဟာယစရော (သီ) ၂-အာဒု (သီ)

rukkhassa dhanuṁ, sāratararukkhamayaṁ dhanunti attho. **Olubbhā**ti sannirumbhitvā. **Rājañño**ti rājakumāro. **Vanecaro**ti vanacaro.

Atha so attānaṁ āvikaronto—

982. "Assakādhipatissāhaṁ, bhante putto vanecaro.
Nāmaṁ me bhikkhu te brūmi, Sujāto iti maṁ vidū[1].

983. Mige gavesamānohaṁ, ogāhanto brahāvanaṁ.
Migaṁ tañceva nāddakkhiṁ, tañca disvā ṭhito ahan"ti—

āha. Tattha **Assakādhipatissā**ti Assakaraṭṭhādhipatino Assakarājassa. **Bhikkhū**ti theraṁ ālapati. **Mige gavesamāno**ti migasūkarādike gavesanto, migavaṁ carantoti attho.

Taṁ sutvā thero tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ karonto—

984. "Svāgataṁ te mahāpuñña, atho te adurāgataṁ.
Etto udakamādāya, pāde pakkhālayassu te.

985. Idampi pānīyaṁ sītaṁ, ābhataṁ girigabbharā.
Rājaputta tato pitvā, santhatasmiṁ upāvisā"ti—āha.

984. Tattha **adurāgatan**ti durāgamanavajjitaṁ, mahāpuñña te idhāgamanaṁ svāgataṁ, na te appakampi durāgamanaṁ atthi tuyhañca mayhañca pītisomanassajananatoti adhippāyo. "Adhunāgatan"tipi pāṭho, idāni āgamananti attho.

985. **Santhatasmiṁ upāvisā**ti anantarahitāya bhūmiyā anisīditvā amukasmiṁ tiṇasanthārake nisīdāti.

Tato rājakumāro therassa paṭisanthāraṁ sampaṭicchanto āha—

986. "Kalyāṇī vata te vācā, savanīyā Mahāmuni.
Nelā atthavatī[2] vaggu, mantvā atthañca bhāsasi[3].

1. Viduṁ (Sī) 2. Catthavatī (Sī) 3. Bhāsase (Sī)

ရုက္ခဿ ဓနုံ၊ သာရတရရုက္ခမယံ ဓနုန္တိ အတ္ထော။ **ဩလုဗ္ဘာ**တိ သန္နိရုမ္ဘိတွာ။ **ရာဇညော**တိ ရာဇကုမာရော။ **ဝနေစရော**တိ ဝနစရော။

အထ သော အတ္တာနံ အာဝိကရောန္တော—

၉၈၂။ “အဿကာဓိပတိဿာဟံ၊ ဘန္တေ ပုတ္တော ဝနေစရော။
နာမံ မေ ဘိက္ခု တေ ဗြူမိ၊ သုဇာတော ဣတိ မံ ဝိဒူ[1]။

၉၈၃။ မိဂေ ဂဝေသမာနောဟံ၊ ဩဂါဟန္တော ဗြဟာဝနံ။
မိဂံ တဉ္စေဝ နာဒ္ဒက္ခိံ၊ တဉ္စ ဒိသွာ ဌိတော အဟ”န္တိ—

အာဟ။ တတ္ထ **အဿကာဓိပတိဿာ**တိ အဿကရဋ္ဌာဓိပတိနော အဿကရာဇဿ။ **ဘိက္ခူ**တိ ထေရံ အာလပတိ။ **မိဂေ ဂဝေသမာနော**တိ မိဂသူကရာဒိကေ ဂဝေသန္တော၊ မိဂဝံ စရန္တောတိ အတ္ထော။

တံ သုတွာ ထေရော တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကရောန္တော—

၉၈၄။ “သွာဂတံ တေ မဟာပုည၊ အထော တေ အဒုရာဂတံ။
ဧတ္တော ဥဒကမာဒါယ၊ ပါဒေ ပက္ခာလယဿု တေ။

၉၈၅။ ဣဒမ္ပိ ပါနီယံ သီတံ၊ အာဘတံ ဂိရိဂဗ္ဘရာ။
ရာဇပုတ္တ တတော ပိတွာ၊ သန္ထတသ္မိံ ဥပါဝိသာ”တိ—အာဟ။

၉၈၄။ တတ္ထ **အဒုရာဂတ**န္တိ ဒုရာဂမနဝဇ္ဇိတံ၊ မဟာပုည တေ ဣဓာဂမနံ သွာဂတံ၊ န တေ အပ္ပကမ္ပိ ဒုရာဂမနံ အတ္ထိ တုယှဉ္စ မယှဉ္စ ပီတိသောမနဿဇနနတောတိ အဓိပ္ပါယော။ “အဓုနာဂတ”န္တိပိ ပါဌော၊ ဣဒါနိ အာဂမနန္တိ အတ္ထော။

၉၈၅။ **သန္ထတသ္မိံ ဥပါဝိသာ**တိ အနန္တရဟိတာယ ဘူမိယာ အနိသီဒိတွာ အမုကသ္မိံ တိဏသန္ထာရကေ နိသီဒါတိ။

တတော ရာဇကုမာရော ထေရဿ ပဋိသန္ထာရံ သမ္ပဋိစ္ဆန္တော အာဟ—

၉၈၆။ “ကလျာဏီ ဝတ တေ ဝါစာ၊ သဝနီယာ မဟာမုနိ။
နေလာ အတ္ထဝတီ[2] ဝဂ္ဂု၊ မန္တွာ အတ္ထဉ္စ ဘာသသိ[3]။

၁-ဝိဒုံ (သီ) ၂-စတ္ထဝတီ (သီ) ၃-ဘာသသေ (သီ)

987. Kā te rati vane viharato,
Isinisabha vadehi puṭṭho.
Tava vacanapathaṁ nisāmayitvā,
Atthadhammapadaṁ samācaremase"ti.

986. Tattha **kalyāṇī**ti sundarā sobhanā. **Savanīyā**ti sotuṁ yuttā. **Nelā**ti niddosā. **Atthavatī**ti atthayuttā diṭṭhadhammikādinā hitena upetā. **Vaggū**ti madhurā. **Mantvā**ti jānitvā paññāya paricchinditvā. **Atthan**ti atthato anapetaṁ ekantahitāvahaṁ.

987. **Isinisabhā**ti isīsu nisabha ājānīyasadisa. **Vacanapathan**ti vacanaṁ. Vacanameva hi atthādhigamassa upāyabhāvato "vacanapathan"ti vuttaṁ. **Atthadhammapadaṁ samācaremase**ti idha ceva samparāye ca atthāvahaṁ sīlādidhammakoṭṭhāsaṁ paṭipajjāmase.

Idāni thero attano sammāpaṭipattiṁ tassa anucchavikaṁ vadanto—

988. "Ahiṁsā sabbapāṇīnaṁ, kumāramhāka ruccati.
Theyyā ca aticārā ca, majjapānā ca ārati.

989. Ārati samacariyā ca, bāhusaccaṁ kataññutā.
Diṭṭheva dhamme pāsaṁsā, dhammā ete pasaṁsiyā"ti—āha.

989. Tattha **ārati samacariyā cā**ti yathāvuttā ca pāpadhammato ārati, paṭivirati kāyasamatādisamacariyā ca. **Bāhusaccan**ti pariyattibāhusaccaṁ. **Kataññutā**ti parehi attano katassa upakārassa jānanā. **Pāsaṁsā**ti atthakāmehi kulaputtehi pakārato āsaṁsitabbā. **Dhammā ete**ti ete yathāvuttā ahiṁsādidhammā. **Pasaṁsiyā**ti viññūhi pasaṁsitabbā.

Evaṁ thero tassa anucchavikaṁ sammāpaṭipattiṁ vatvā anāgataṁsañāṇena āyusaṅkhāre olokento "pañcamāsamattamevā"ti disvā taṁ saṁvejetvā daḷhaṁ tattha sammāpaṭipattiyaṁ patiṭṭhāpetuṁ imaṁ gāthamāha—

၉၈၇။ ကာ တေ ရတိ ဝနေ ဝိဟရတော၊
ဣသိနိသဘ ဝဒေဟိ ပုဋ္ဌော။
တဝ ဝစနပထံ နိသာမယိတွာ၊
အတ္ထဓမ္မပဒံ သမာစရေမသေ"တိ။

၉၈၆။ တတ္ထ **ကလျာဏီ**တိ သုန္ဒရာ သောဘနာ။ **သဝနီယာ**တိ သောတုံ ယုတ္တာ။ **နေလာ**တိ နိဒ္ဒေါသာ။ **အတ္ထဝတီ**တိ အတ္ထယုတ္တာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာဒိနာ ဟိတေန ဥပေတာ။ **ဝဂ္ဂူ**တိ မဓုရာ။ **မန္တွာ**တိ ဇာနိတွာ ပညာယ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ။ **အတ္ထ**န္တိ အတ္ထတော အနပေတံ ဧကန္တဟိတာဝဟံ။

၉၈၇။ **ဣသိနိသဘာ**တိ ဣသီသု နိသဘ အာဇာနီယသဒိသ။ **ဝစနပထ**န္တိ ဝစနံ။ ဝစနမေဝ ဟိ အတ္ထာဓိဂမဿ ဥပါယဘာဝတော "ဝစနပထ"န္တိ ဝုတ္တံ။ **အတ္ထဓမ္မပဒံ သမာစရေမသေ**တိ ဣဓ စေဝ သမ္ပရာယေ စ အတ္ထာဝဟံ သီလာဒိဓမ္မကောဋ္ဌာသံ ပဋိပဇ္ဇာမသေ။

ဣဒါနိ ထေရော အတ္တနော သမ္မာပဋိပတ္တိံ တဿ အနုစ္ဆဝိကံ ဝဒန္တော—

၉၈၈။ "အဟိံသာ သဗ္ဗပါဏီနံ၊ ကုမာရမှာက ရုစ္စတိ။
ထေယျာ စ အတိစာရာ စ၊ မဇ္ဇပါနာ စ အာရတိ။

၉၈၉။ အာရတိ သမစရိယာ စ၊ ဗာဟုသစ္စံ ကတညုတာ။
ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ပါသံသာ၊ ဓမ္မာ ဧတေ ပသံသိယာ"တိ—အာဟ။

၉၈၉။ တတ္ထ **အာရတိ သမစရိယာ စာ**တိ ယထာဝုတ္တာ စ ပါပဓမ္မတော အာရတိ, ပဋိဝိရတိ ကာယသမတာဒိသမစရိယာ စ။ **ဗာဟုသစ္စ**န္တိ ပရိယတ္တိဗာဟုသစ္စံ။ **ကတညုတာ**တိ ပရေဟိ အတ္တနော ကတဿ ဥပကာရဿ ဇာနနာ။ **ပါသံသာ**တိ အတ္ထကာမေဟိ ကုလပုတ္တေဟိ ပကာရတော အာသံသိတဗ္ဗာ။ **ဓမ္မာ ဧတေ**တိ ဧတေ ယထာဝုတ္တာ အဟိံသာဒိဓမ္မာ။ **ပသံသိယာ**တိ ဝိညူဟိ ပသံသိတဗ္ဗာ။

ဧဝံ ထေရော တဿ အနုစ္ဆဝိကံ သမ္မာပဋိပတ္တိံ ဝတွာ အနာဂတံသဉာဏေန အာယုသင်္ခါရေ ဩလောကေန္တော "ပဉ္စမာသမတ္တမေဝါ"တိ ဒိသွာ တံ သံဝေဇေတွာ ဒဠှံ တတ္ထ သမ္မာပဋိပတ္တိယံ ပတိဋ္ဌာပေတုံ ဣမံ ဂါထမာဟ—

990. “Santike maraṇaṁ tuyhaṁ, oraṁ māsehi pañcahi.
Rājaputta vijānāhi, attānaṁ parimocayā”ti.

Tattha **attānaṁ parimocayā**ti attānaṁ apāyadukkhato mocehi.

Tato kumāro attano muttiyā upāyaṁ pucchanto āha—

991. “Katamaṁ svāhaṁ janapadaṁ gantvā,
Kiṁ kammaṁ kiñca porisaṁ.
Kāya vā pana vijjāya, bhaveyyaṁ ajarāmaro”ti.

Tattha **katamaṁ svāhan**ti katamaṁ su ahaṁ, katamaṁ nūti attho. **Kiṁ kammaṁ kiñca porisan**ti katvāti vacanaseso. **Porisan**ti purisakiccaṁ.

Tato thero tassa dhammaṁ desetuṁ imā gāthāyo avoca—

992. “Na vijjate so padeso, kammaṁ vijjā ca porisaṁ.
Yattha gantvā bhave macco, rājaputtā’jarāmaro.

993. Mahaddhanā mahābhogā, raṭṭhavantopi khattiyā.
Pahūtadhanadhaññāse, tepi no ajarāmarā.

994. Yadi te sutā andhakaveṇḍuputtā[1],
Sūrā vīrā vikkantappahārino.
Tepi āyukkhayaṁ pattā, viddhastā sassatīsamā.

995. Khattiyā brāhmaṇā vessā, suddā caṇḍālapukkusā.
Ete caññe ca jātiyā, tepi no ajarāmarā.

996. Ye mantaṁ parivattenti, chaḷaṅgaṁ brahmacintitaṁ.
Ete caññe ca vijjāya, tepi no ajarāmarā.

997. Isayo cāpi ye santā, saññatattā tapassino.
Sarīraṁ tepi kālena, vijahanti tapassino.

998. Bhāvitattāpi arahanto, katakiccā anāsavā.
Nikkhipanti imaṁ dehaṁ, puññapāpaparikkhayā”ti.

1. Andhakaveṇhuputtā (Sī)

၉၉၀။ “သန္တိကေ မရဏံ တုယှံ၊ ဩရံ မာသေဟိ ပဉ္စဟိ။
ရာဇပုတ္တ ဝိဇာနာဟိ၊ အတ္တာနံ ပရိမောစယာ”တိ။

တတ္ထ **အတ္တာနံ ပရိမောစယာ**တိ အတ္တာနံ အပါယဒုက္ခတော မောစေဟိ။

တတော ကုမာရော အတ္တနော မုတ္တိယာ ဥပါယံ ပုစ္ဆန္တော အာဟ—

၉၉၁။ “ကတမံ သွာဟံ ဇနပဒံ ဂန္တွာ၊ ကိံ ကမ္မံ ကိဉ္စ ပေါရိသံ။
ကာယ ဝါ ပန ဝိဇ္ဇာယ၊ ဘဝေယျံ အဇရာမရော”တိ။

တတ္ထ **ကတမံ သွာဟ**န္တိ ကတမံ သု အဟံ၊ ကတမံ နူတိ အတ္ထော။ **ကိံ ကမ္မံ ကိဉ္စ ပေါရိသ**န္တိ ကတွာတိ ဝစနသေသော။ **ပေါရိသ**န္တိ ပုရိသကိစ္စံ။

တတော ထေရော တဿ ဓမ္မံ ဒေသေတုံ ဣမာ ဂါထာယော အဝေါစ—

၉၉၂။ “န ဝိဇ္ဇတေ သော ပဒေသော၊ ကမ္မံ ဝိဇ္ဇာ စ ပေါရိသံ။
ယတ္ထ ဂန္တွာ ဘဝေ မစ္စော၊ ရာဇပုတ္တာ’ဇရာမရော။

၉၉၃။ မဟဒ္ဓနာ မဟာဘောဂါ၊ ရဋ္ဌဝန္တောပိ ခတ္တိယာ။
ပဟူတဓနဓညာသေ၊ တေပိ နော အဇရာမရာ။

၉၉၄။ ယဒိ တေ သုတာ အန္ဓကဝေဏ္ဍုပုတ္တာ[၁]၊
သူရာ ဝီရာ ဝိက္ကန္တပ္ပဟာရိနော။
တေပိ အာယုက္ခယံ ပတ္တာ၊ ဝိဒ္ဓသ္တာ သဿတီသမာ။

၉၉၅။ ခတ္တိယာ ဗြာဟ္မဏာ ဝေဿာ၊ သုဒ္ဒါ စဏ္ဍာလပုက္ကုသာ။
ဧတေ စညေ စ ဇာတိယာ၊ တေပိ နော အဇရာမရာ။

၉၉၆။ ယေ မန္တံ ပရိဝတ္တေန္တိ၊ ဆဠင်္ဂံ ဗြဟ္မစိန္တိတံ။
ဧတေ စညေ စ ဝိဇ္ဇာယ၊ တေပိ နော အဇရာမရာ။

၉၉၇။ ဣသယော စာပိ ယေ သန္တာ၊ သညတတ္တာ တပဿိနော။
သရီရံ တေပိ ကာလေန၊ ဝိဇဟန္တိ တပဿိနော။

၉၉၈။ ဘာဝိတတ္တာပိ အရဟန္တော၊ ကတကိစ္စာ အနာသဝါ။
နိက္ခိပန္တိ ဣမံ ဒေဟံ၊ ပုညပါပပရိက္ခယာ”တိ။

၁-အန္ဓကဝေဏှုပုတ္တာ (သီ)

992. Tattha **yattha gantvā**ti yaṁ padesaṁ gantvā kammaṁ vijjaṁ porisañca kāyapayogena itarapayogena ca upagantvā pāpuṇitvā bhaveyya ajarāmaroti attho.

993. Heṭṭhimakoṭiyā koṭisatādiparimāṇaṁ saṁharitvā ṭhapitaṁ mahantaṁ dhanaṁ etesanti **mahaddhanā.** Kumbhattayādikahāpaṇaparibbayo mahanto bhogo etesanti **mahābhogā. Raṭṭhavanto**ti raṭṭhasāmikā, anekayojanaparimāṇaṁ raṭṭhaṁ pasāsantāti adhippāyo. **Khattiyā**ti khattiyajātikā. **Pahūtadhanadhaññāse**ti mahādhanadhaññasannicayā, attano parisāya ca sattaṭṭhasaṁvaccharapahonakadhanadhaññasannicayā. **Tepi no ajarāmarā**ti jarāmaraṇadhammā eva, mahaddhanatādīnipi tesaṁ upari nipatantaṁ jarāmaraṇaṁ nivattesuṁ na sakkontīti attho.

994. **Andhakaveṇḍuputtā**ti andhakaveṇḍussa puttāti paññātā. **Sūrā**ti sattimanto. **Vīrā**ti vīriyavanto. **Vikkantappahārino**ti sūravīrabhāveneva paṭisattubalaṁ vikkamma[1] pasayha paharaṇasīlā. **Viddhastā**ti vinaṭṭhā. **Sassatīsamā**ti kulaparamparāya sassatīhi candasūriyādīhi samānā, tepi acirakālapavattakulanvayāti attho.

995. **Jātiyā**ti attano jātiyā, visiṭṭhatarā pana jātipi nesaṁ jarāmaraṇaṁ nivattetuṁ na sakkotīti attho.

996. **Mantan**ti vedaṁ. **Chaḷaṅgan**ti kappabyākaraṇaniruttisikkhāchandovicitijotisatthasaṅkhātehi chahi aṅgehi chaḷaṅgaṁ. **Brahmacintitan**ti brahmehi aṭṭhakādīhi cintitaṁ paññācakkhunā diṭṭhaṁ.

997. **Santā**ti upasantakāyavacīkammantā. **Saññatattā**ti saññatacittā. **Tapassino**ti tapanissitā.

Idāni kumāro attanā kattabbaṁ vadanto—

999. “Subhāsitā atthavatī, gāthāyo te mahāmuni.
Nijjhattomhi subhaṭṭhena, tvañca me saraṇaṁ bhavā”ti—

1. Vītikkamma (Ka)

၉၉၂။ တတ္ထ **ယတ္ထ ဂန္တွာ**တိ ယံ ပဒေသံ ဂန္တွာ ကမ္မံ ဝိဇ္ဇံ ပေါရိသဉ္စ ကာယပယောဂေန ဣတရပယောဂေန စ ဥပဂန္တွာ ပါပုဏိတွာ ဘဝေယျ အဇရာမရောတိ အတ္ထော။

၉၉၃။ ဟေဋ္ဌိမကောဋိယာ ကောဋိသတာဒိပရိမာဏံ သံဟရိတွာ ဌပိတံ မဟန္တံ ဓနံ ဧတေသန္တိ **မဟဒ္ဓနာ။** ကုမ္ဘတ္တယာဒိကဟာပဏပရိဗ္ဗယော မဟန္တော ဘောဂေါ ဧတေသန္တိ **မဟာဘောဂါ။ ရဋ္ဌဝန္တော**တိ ရဋ္ဌသာမိကာ၊ အနေကယောဇနပရိမာဏံ ရဋ္ဌံ ပသာသန္တာတိ အဓိပ္ပါယော။ **ခတ္တိယာ**တိ ခတ္တိယဇာတိကာ။ **ပဟူတဓနဓညာသေ**တိ မဟာဓနဓညသန္နိစယာ၊ အတ္တနော ပရိသာယ စ သတ္တဋ္ဌသံဝစ္ဆရပဟောနကဓနဓညသန္နိစယာ။ **တေပိ နော အဇရာမရာ**တိ ဇရာမရဏဓမ္မာ ဧဝ၊ မဟဒ္ဓနတာဒီနိပိ တေသံ ဥပရိ နိပတန္တံ ဇရာမရဏံ နိဝတ္တေသုံ န သက္ကောန္တီတိ အတ္ထော။

၉၉၄။ **အန္ဓကဝေဏ္ဍုပုတ္တာ**တိ အန္ဓကဝေဏ္ဍုဿ ပုတ္တာတိ ပညာတာ။ **သူရာ**တိ သတ္တိမန္တော။ **ဝီရာ**တိ ဝီရိယဝန္တော။ **ဝိက္ကန္တပ္ပဟာရိနော**တိ သူရဝီရဘာဝေနေဝ ပဋိသတ္တုဗလံ ဝိက္ကမ္မ[1] ပသယှ ပဟရဏသီလာ။ **ဝိဒ္ဓသ္တာ**တိ ဝိနဋ္ဌာ။ **သဿတီသမာ**တိ ကုလပရမ္ပရာယ သဿတီဟိ စန္ဒသူရိယာဒီဟိ သမာနာ၊ တေပိ အစိရကာလပဝတ္တကုလန္ဝယာတိ အတ္ထော။

၉၉၅။ **ဇာတိယာ**တိ အတ္တနော ဇာတိယာ၊ ဝိသိဋ္ဌတရာ ပန ဇာတိပိ နေသံ ဇရာမရဏံ နိဝတ္တေတုံ န သက္ကောတီတိ အတ္ထော။

၉၉၆။ **မန္တန္တိ** ဝေဒံ။ **ဆဠင်္ဂန္တိ** ကပ္ပဗျာကရဏနိရုတ္တိသိက္ခာဆန္ဒောဝိစိတိဇောတိသတ္ထသင်္ခါတေဟိ ဆဟိ အင်္ဂေဟိ ဆဠင်္ဂံ။ **ဗြဟ္မစိန္တိတန္တိ** ဗြဟ္မေဟိ အဋ္ဌကာဒီဟိ စိန္တိတံ ပညာစက္ခုနာ ဒိဋ္ဌံ။

၉၉၇။ **သန္တာ**တိ ဥပသန္တကာယဝစီကမ္မန္တာ။ **သညတတ္တာ**တိ သညတစိတ္တာ။ **တပဿိနော**တိ တပနိဿိတာ။

ဣဒါနိ ကုမာရော အတ္တနာ ကတ္တဗ္ဗံ ဝဒန္တော—

၉၉၉။ “သုဘာသိတာ အတ္ထဝတီ၊ ဂါထာယော တေ မဟာမုနိ။
နိဇ္ဈတ္တောမှိ သုဘဋ္ဌေန၊ တွဉ္စ မေ သရဏံ ဘဝါ”တိ—

၁-ဝီတိက္ကမ္မ (က)

āha. Tattha **nijjhattomhī**ti nijjhāpito dhammojasaññāya saññāttigato[1] amhi. **Subhaṭṭhenā**ti suṭṭhu bhāsitena.

Tato thero taṁ anusāsanto imaṁ gāthaṁ abhāsi—

1000. “Mā maṁ tvaṁ saraṇaṁ gaccha, tameva saraṇaṁ vaja[2].
Sakyaputtaṁ mahāvīraṁ, yamahaṁ saraṇaṁ gato”ti.

Tato rājakumāro āha—

1001. “Katarasmiṁ so janapade, Satthā tumhāka mārisa.
Ahampi daṭṭhuṁ gacchissaṁ, Jinaṁ appaṭipuggalan”ti.

Puna thero āha—

1002. “Puratthimasmiṁ janapade, Okkākakulasambhavo.
Tatthāsi purisājañño, so ca kho parinibbuto”ti.

Tattha therena nisinnapadesato Majjhimadesassa Pācīnadisābhāgattā vuttaṁ **“puratthimasmiṁ janapade”**ti.

Evaṁ so rājaputto terassa dhammadesanaṁ sutvā pasannamānaso saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhahi. Tena vuttaṁ—

1003. “Sace hi Buddho tiṭṭheyya, Satthā tumhāka mārisa.
Yojanāni sahassāni, gaccheyyaṁ payirupāsituṁ.

1004. Yato ca kho[3] parinibbuto, Satthā tumhāka mārisa.
Nibbutampi mahāvīraṁ, gacchāmi saraṇaṁ ahaṁ.

1005. Upemi saraṇaṁ Buddaṁ, dhammañcāpi anuttaraṁ.
Saṁghañca naradevassa, gacchāmi saraṇaṁ ahaṁ.

1006. Pāṇātipātā viramāmi khippaṁ,
Loke adinnaṁ parivajjayāmi.
Amajjapo no ca musā bhaṇāmi,
Sakena dārena ca homi tuṭṭho”ti.

1. Dhammasaññāya saññattigato (Sī), dhammojapaññāya paññattigato (Ka)
2. Bhaja (Ka)
3. Yato ca (I)

အာဟ။ တတ္ထ **နိဇ္ဈတ္တောမှီ**တိ နိဇ္ဈာပိတော ဓမ္မောဇသညာယ သညတ္တိဂတော[၁] အမှိ။ **သုဘဋ္ဌေနာ**တိ သုဋ္ဌု ဘာသိတေန။

တတော ထေရော တံ အနုသာသန္တော ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ—

၁၀၀၀။ “မာ မံ တွံ သရဏံ ဂစ္ဆ၊ တမေဝ သရဏံ ဝဇ[၂]။
သက္ယပုတ္တံ မဟာဝီရံ၊ ယမဟံ သရဏံ ဂတော”တိ။

တတော ရာဇကုမာရော အာဟ—

၁၀၀၁။ “ကတရသ္မိံ သော ဇနပဒေ၊ သတ္ထာ တုမှာက မာရိသ။
အဟမ္ပိ ဒဋ္ဌုံ ဂစ္ဆိဿံ၊ ဇိနံ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလ”န္တိ။

ပုန ထေရော အာဟ—

၁၀၀၂။ “ပုရတ္ထိမသ္မိံ ဇနပဒေ၊ ဩက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ။
တတ္ထာသိ ပုရိသာဇညော၊ သော စ ခေါ ပရိနိဗ္ဗုတော”တိ။

တတ္ထ ထေရေန နိသိန္နပဒေသတော မဇ္ဈိမဒေသဿ ပါစီနဒိသာဘာဂတ္တာ ဝုတ္တံ **“ပုရတ္ထိမသ္မိံ ဇနပဒေ”**တိ။

ဧဝံ သော ရာဇပုတ္တော ထေရဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပသန္နမာနသော သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌဟိ။ တေန ဝုတ္တံ—

၁၀၀၃။ “သစေ ဟိ ဗုဒ္ဓေါ တိဋ္ဌေယျ၊ သတ္ထာ တုမှာက မာရိသ။
ယောဇနာနိ သဟဿာနိ၊ ဂစ္ဆေယျံ ပယိရုပါသိတုံ။

၁၀၀၄။ ယတော စ ခေါ[၃] ပရိနိဗ္ဗုတော၊ သတ္ထာ တုမှာက မာရိသ။
နိဗ္ဗုတမ္ပိ မဟာဝီရံ၊ ဂစ္ဆာမိ သရဏံ အဟံ။

၁၀၀၅။ ဥပေမိ သရဏံ ဗုဒ္ဓံ၊ ဓမ္မဉ္စာပိ အနုတ္တရံ။
သံဃဉ္စ နရဒေဝဿ၊ ဂစ္ဆာမိ သရဏံ အဟံ။

၁၀၀၆။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမာမိ ခိပ္ပံ၊
လောကေ အဒိန္နံ ပရိဝဇ္ဇယာမိ။
အမဇ္ဇပေါ နော စ မုသာ ဘဏာမိ၊
သကေန ဒါရေန စ ဟောမိ တုဋ္ဌော”တိ။

၁-ဓမ္မသညာယ သညတ္တိဂတော (သီ)၊ ဓမ္မောဇပညာယ ပညတ္တိဂတော (က)
၂-ဘဇ (က)
၃-ယတော စ (ဣ)

Evaṁ pana taṁ saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhitaṁ thero evamāha “rājakumāra tuyhaṁ idha araññavāsena attho natthi, na ciraṁ tava jīvitaṁ, pañcamāsabbhantare eva kālaṁ karissasi, tasmā tava pitu santikameva gantvā dānādīni puññāni katvā saggaparāyaṇo bhaveyyāsī”ti vatvā attano santike dhātuyo datvā vissajjesi. So gacchanto “ahaṁ bhante tumhākaṁ vacanena ito gamissāmi, tumhehipi mayhaṁ anukampāya tattha āgantabban”ti vatvā therassa adhivāsanaṁ viditvā vanditvā padakkhiṇaṁ katvā pitu nagaraṁ gantvā uyyānaṁ pavisitvā attano āgatabhāvaṁ rañño nivedesi.

Taṁ sutvā rājā saparivāro uyyānaṁ gantvā kumāraṁ āliṅgitvā antepuraṁ netvā abhisiñcitukāmo ahosi. Kumāro “deva mayhaṁ appakaṁ āyu, ito catunnaṁ māsānaṁ accayena maraṇaṁ bhavissati, kiṁ me rajjena, tumhe nissāya puññameva karissāmī”ti vatvā therassa guṇaṁ ratanattayassa ca ānubhāvaṁ pavedesi. Taṁ sutvā rājā saṁvegappatto ratanattaye ca there ca pasannamānaso mahantaṁ vihāraṁ kāretvā Mahākaccāyanattherassa santike dūtaṁ pāhesi. Theropi rājānaṁ mahājanañca anuggaṇhanto āgacchi. Rājā ca saparivāro dūratova paccuggamanaṁ katvā theraṁ vihāraṁ pavesetvā catūhi paccayehi sakkaccaṁ upaṭṭhahanto saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhahi. Kumāro ca sīlāni samādiyitvā theraṁ bhikkhū ceva sakkaccaṁ upaṭṭhahanto dānāni dadanto dhammaṁ suṇanto catunnaṁ māsānaṁ accayena kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatti, tassa puññānubhāvena sattaratanapaṭimaṇḍito sattayojanappamāṇo ratho uppajji, anekāni cassa accharāsahassāni parivāro ahosi.

Rājā kumārassa sarīrasakkāraṁ katvā bhikkhusaṁghassa ca mahādānaṁ pavattetvā cetiyassa pūjaṁ akāsi, tattha mahājano sannipati, theropi saparivāro taṁ padesaṁ upagañchi. Atha devaputto attanā katakusalakammaṁ oloketvā kataññutāya “gantvā theraṁ vandissāmi, sāsanaguṇe ca pākaṭe karissāmī”ti cintetvā dibbarathaṁ āruyha mahatā parivārena dissamānarūpo āgantvā rathā oruyha therassa pāde

ဧဝံ ပန တံ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌိတံ ထေရော ဧဝမာဟ “ရာဇကုမာရ တုယှံ ဣဓ အရညဝါသေန အတ္ထော နတ္ထိ၊ န စိရံ တဝ ဇီဝိတံ၊ ပဉ္စမာသဗ္ဘန္တရေ ဧဝ ကာလံ ကရိဿသိ၊ တသ္မာ တဝ ပိတု သန္တိကမေဝ ဂန္တွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ သဂ္ဂပရာယဏော ဘဝေယျာသီ”တိ ဝတွာ အတ္တနော သန္တိကေ ဓာတုယော ဒတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သော ဂစ္ဆန္တော “အဟံ ဘန္တေ တုမှာကံ ဝစနေန ဣတော ဂမိဿာမိ၊ တုမှေဟိပိ မယှံ အနုကမ္ပာယ တတ္ထ အာဂန္တဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ ထေရဿ အဓိဝါသနံ ဝိဒိတွာ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပိတု နဂရံ ဂန္တွာ ဥယျာနံ ပဝိသိတွာ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ရညော နိဝေဒေသိ။

တံ သုတွာ ရာဇာ သပရိဝါရော ဥယျာနံ ဂန္တွာ ကုမာရံ အာလိင်္ဂိတွာ အန္တေပုရံ နေတွာ အဘိသိဉ္စိတုကာမော အဟောသိ။ ကုမာရော “ဒေဝ မယှံ အပ္ပကံ အာယု၊ ဣတော စတုန္နံ မာသာနံ အစ္စယေန မရဏံ ဘဝိဿတိ၊ ကိံ မေ ရဇ္ဇေန၊ တုမှေ နိဿာယ ပုညမေဝ ကရိဿာမီ”တိ ဝတွာ ထေရဿ ဂုဏံ ရတနတ္တယဿ စ အာနုဘာဝံ ပဝေဒေသိ။ တံ သုတွာ ရာဇာ သံဝေဂပ္ပတ္တော ရတနတ္တယေ စ ထေရေ စ ပသန္နမာနသော မဟန္တံ ဝိဟာရံ ကာရေတွာ မဟာကစ္စာယနတ္ထေရဿ သန္တိကေ ဒူတံ ပါဟေသိ။ ထေရောပိ ရာဇာနံ မဟာဇနဉ္စ အနုဂ္ဂဏှန္တော အာဂစ္ဆိ။ ရာဇာ စ သပရိဝါရော ဒူရတောဝ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ထေရံ ဝိဟာရံ ပဝေသေတွာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌဟန္တော သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌဟိ။ ကုမာရော စ သီလာနိ သမာဒိယိတွာ ထေရံ ဘိက္ခူ စေဝ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌဟန္တော ဒါနာနိ ဒဒန္တော ဓမ္မံ သုဏန္တော စတုန္နံ မာသာနံ အစ္စယေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿ ပုညာနုဘာဝေန သတ္တရတနပဋိမဏ္ဍိတော သတ္တယောဇနပ္ပမာဏော ရထော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ အနေကာနိ စဿ အစ္ဆရာသဟဿာနိ ပရိဝါရော အဟောသိ။

ရာဇာ ကုမာရဿ သရီရသက္ကာရံ ကတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ စ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေတွာ စေတိယဿ ပူဇံ အကာသိ၊ တတ္ထ မဟာဇနော သန္နိပတိ၊ ထေရောပိ သပရိဝါရော တံ ပဒေသံ ဥပဂဉ္ဆိ။ အထ ဒေဝပုတ္တော အတ္တနာ ကတကုသလကမ္မံ ဩလောကေတွာ ကတညုတာယ “ဂန္တွာ ထေရံ ဝန္ဒိဿာမိ၊ သာသနဂုဏေ စ ပါကဋေ ကရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဒိဗ္ဗရထံ အာရုယှ မဟတာ ပရိဝါရေန ဒိဿမာနရူပေါ အာဂန္တွာ ရထာ ဩရုယှ ထေရဿ ပါဒေ

vanditvā pitarā saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā theraṁ payirupāsamāno añjaliṁ paggayha aṭṭhāsi. Taṁ thero imāhi gāthāhi pucchi—

1007. “Sahassaraṁsīva yathāmahappabho,
Disaṁ yathā bhāti nabhe anukkamaṁ.
Tathāpakāro tavāyaṁ[1] mahāratho,
Samantato yojanasattamāyato.

1008. Suvaṇṇapaṭṭehi samantamotthaṭo,
Ura'ssa muttāhi maṇīhi cittito.
Lekhā suvaṇṇassa ca rūpiyassa ca,
Sobhenti veḷuriyamayā sunimmitā.

1009. Sīsañcidaṁ veḷuriyassa nimmitaṁ,
Yugañcidaṁ lohitakāya cittitaṁ.
Yuttā suvaṇṇassa ca rūpiyassa ca,
Sobhanti assā ca ime manojavā.

1010. So tiṭṭhasi hemarathe adhiṭṭhito,
Devānamindova sahassavāhano.
Pucchāmi tāhaṁ yasavanta kovidaṁ,
Kathaṁ tayā laddho ayaṁ uḷāro”ti.

1007. Tattha **sahassaraṁsī**ti sūriyo. So hi anekasahassaraṁsimantatāya “sahassaraṁsī”ti vuccati. **Yathāmahappabho**ti attano mahattassa anurūpappabho. Yathā hi mahattena sūriyamaṇḍalena sadisaṁ jotimaṇḍalaṁ natthi, evaṁ pabhāyapi. Tathā hi taṁ ekasmiṁ khaṇe tīsu mahādīpesu ālokaṁ pharantaṁ tiṭṭhati. **Disaṁ yathā bhāti nabhe anukkaman**ti nabhe ākāse yatheva[2] disaṁ anukkamanto gacchanto yathā yena pakārena bhāti dibbati jotati. **Tathāpakāro**ti tādisākāro[3]. **Tavāyan**ti tava ayaṁ.

1. Tava yaṁ (Sī, I)   2. Yathocitaṁ (Sī)   3. Tādiso pakāro (Ka)

ဝန္ဒိတွာ ပိတရာ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ထေရံ ပယိရုပါသမာနော အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသိ။ တံ ထေရော ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၁၀၀၇။ “သဟဿရံသီဝ ယထာမဟပ္ပဘော၊
ဒိသံ ယထာ ဘာတိ နဘေ အနုက္ကမံ။
တထာပကာရော တဝါယံ[၁] မဟာရထော၊
သမန္တတော ယောဇနသတ္တမာယတော။

၁၀၀၈။ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေဟိ သမန္တမောတ္ထဋော၊
ဥရ'ဿ မုတ္တာဟိ မဏီဟိ စိတ္တိတော။
လေခါ သုဝဏ္ဏဿ စ ရူပိယဿ စ၊
သောဘေန္တိ ဝေဠုရိယမယာ သုနိမ္မိတာ။

၁၀၀၉။ သီသဉ္စိဒံ ဝေဠုရိယဿ နိမ္မိတံ၊
ယုဂဉ္စိဒံ လောဟိတကာယ စိတ္တိတံ။
ယုတ္တာ သုဝဏ္ဏဿ စ ရူပိယဿ စ၊
သောဘန္တိ အဿာ စ ဣမေ မနောဇဝါ။

၁၀၁၀။ သော တိဋ္ဌသိ ဟေမရထေ အဓိဋ္ဌိတော၊
ဒေဝါနမိန္ဒောဝ သဟဿဝါဟနော။
ပုစ္ဆာမိ တာဟံ ယသဝန္တ ကောဝိဒံ၊
ကထံ တယာ လဒ္ဓေါ အယံ ဥဠာရော”တိ။

၁၀၀၇။ တတ္ထ **သဟဿရံသီ**တိ သူရိယော။ သော ဟိ အနေကသဟဿရံသိမန္တတာယ “သဟဿရံသီ”တိ ဝုစ္စတိ။ **ယထာမဟပ္ပဘော**တိ အတ္တနော မဟတ္တဿ အနုရူပပ္ပဘော။ ယထာ ဟိ မဟတ္တေန သူရိယမဏ္ဍလေန သဒိသံ ဇောတိမဏ္ဍလံ နတ္ထိ၊ ဧဝံ ပဘာယပိ။ တထာ ဟိ တံ ဧကသ္မိံ ခဏေ တီသု မဟာဒီပေသု အာလောကံ ဖရန္တံ တိဋ္ဌတိ။ **ဒိသံ ယထာ ဘာတိ နဘေ အနုက္ကမန္တိ** နဘေ အာကာသေ ယထေဝ[၂] ဒိသံ အနုက္ကမန္တော ဂစ္ဆန္တော ယထာ ယေန ပကာရေန ဘာတိ ဒိဗ္ဗတိ ဇောတတိ။ **တထာပကာရော**တိ တာဒိသာကာရော[၃]။ **တဝါယန္တိ** တဝ အယံ။

၁-တဝ ယံ (သျာ၊ ဣ)   ၂-ယထောစိတံ (သီ)   ၃-တာဒိသော ပကာရော (က)

1008. **Suvaṇṇapaṭṭehī**ti suvaṇṇamayehi paṭṭehi. **Samantamotthaṭo**tisamantato chādito. **Ura'ssā**ti uro assa, rathassa uroti ca īsāmūlaṁ vadati. **Lekhā**ti veḷuriyamayā mālākammalatākammādilekhā. Tāsaṁ suvaṇṇapaṭṭesu ca rajatapaṭṭesu ca dissamānattā vuttaṁ "**suvaṇṇassa ca rūpiyassa cā**"ti. **Sobhentī**ti rathaṁ sobhayanti.

1009. **Sīsan**ti rathakubbarasīsaṁ. **Veḷuriyassa nimmitan**ti veḷuriyena nimmitaṁ, veḷuriyamaṇimayanti attho. **Lohitakāyā**ti lohitakamaṇinā, yena kenaci rattamaṇinā vā. **Yuttā**ti yojitā, atha vā **yottā**[1] **suvaṇṇassa ca rūpiyassa cā**ti suvaṇṇamayā ca rūpiyamayā ca yottā[1], saṅkhalikāti attho.

1010. **Adhiṭṭhito**ti attano deviddhiyā sakalamidaṁ ṭhānaṁ abhibhavitvā ṭhito. **Sahassavāhano**ti sahassayuttavāhano, sahassa-ājānīyayuttaratho Devānamindo yathāti adhippāyo. **Yasavantā**ti ālapanaṁ, yasassīti attho. **Kovidan**ti kusalañāṇavantaṁ[2], rathārohane vā chekaṁ[3]. **Ayaṁ uḷāro**ti ayaṁ uḷāro mahanto yasoti adhippāyo.

Evaṁ therena puṭṭho devaputto imāhi gāthāhi byākāsi—

1011. "Sujāto nāmahaṁ bhante, rājaputto pure ahuṁ.
Tvañca maṁ anukampāya, saññamasmiṁ nivesayi.

1012. Khīṇāyukañca maṁ ñatvā, sarīraṁ pādāsi Satthuno.
Imaṁ Sujāta pūjehi, taṁ te atthāya hehiti.

1013. Tāhaṁ gandhehi mālehi, pūjayitvā samuyyuto.
Pahāya mānusaṁ dehaṁ, upapannomhi Nandanaṁ.

1014. Nandane ca vane[4] ramme, nānādijagaṇāyute.
Ramāmi naccagītehi, accharāhi purakkhato"ti.

---

1. Yuttā (Ka)
2. Kovidāti kusalañāṇavanta (Ka)
3. Cheka (Ka)
4. Nandanopavane (Sī)

၁၀၀၈။ **သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေဟီ**တိ သုဝဏ္ဏမယေဟိ ပဋ္ဋေဟိ။ **သမန္တမောတ္ထဋော**တိ သမန္တတော ဆာဒိတော။ **ဥရ’ဿာ**တိ ဥရော အဿ၊ ရထဿ ဥရောတိ စ ဤသာမူလံ ဝဒတိ။ **လေခါ**တိ ဝေဠုရိယမယာ မာလာကမ္မလတာကမ္မာဒိလေခါ။ တာသံ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေသု စ ရဇတပဋ္ဋေသု စ ဒိဿမာနတ္တာ ဝုတ္တံ “**သုဝဏ္ဏဿ စ ရူပိယဿ စာ**”တိ။ **သောဘေန္တီ**တိ ရထံ သောဘယန္တိ။

၁၀၀၉။ **သီသ**န္တိ ရထကုဗ္ဗရသီသံ။ **ဝေဠုရိယဿ နိမ္မိတ**န္တိ ဝေဠုရိယေန နိမ္မိတံ၊ ဝေဠုရိယမဏိမယန္တိ အတ္ထော။ **လောဟိတကာယာ**တိ လောဟိတကမဏိနာ, ယေန ကေနစိ ရတ္တမဏိနာ ဝါ။ **ယုတ္တာ**တိ ယောဇိတာ၊ အထ ဝါ **ယောတ္တာ**[၁] **သုဝဏ္ဏဿ စ ရူပိယဿ စာ**တိ သုဝဏ္ဏမယာ စ ရူပိယမယာ စ ယောတ္တာ[၁]၊ သင်္ခလိကာတိ အတ္ထော။

၁၀၁၀။ **အဓိဋ္ဌိတော**တိ အတ္တနော ဒေဝိဒ္ဓိယာ သကလမိဒံ ဌာနံ အဘိဘဝိတွာ ဌိတော။ **သဟဿဝါဟနော**တိ သဟဿယုတ္တဝါဟနော၊ သဟဿအာဇာနီယယုတ္တရထော ဒေဝါနမိန္ဒော ယထာတိ အဓိပ္ပါယော။ **ယသဝန္တာ**တိ အာလပနံ၊ ယသဿီတိ အတ္ထော။ **ကောဝိဒ**န္တိ ကုသလညာဏဝန္တံ[၂], ရထာရောဟနေ ဝါ ဆေကံ[၃]။ **အယံ ဥဠာရော**တိ အယံ ဥဠာရော မဟန္တော ယသောတိ အဓိပ္ပါယော။

ဧဝံ ထေရေန ပုဋ္ဌော ဒေဝပုတ္တော ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၁၀၁၁။ “သုဇာတော နာမဟံ ဘန္တေ၊ ရာဇပုတ္တော ပုရေ အဟုံ။
တွဉ္စ မံ အနုကမ္ပာယ၊ သညမသ္မိံ နိဝေသယိ။

၁၀၁၂။ ခီဏာယုကဉ္စ မံ ဉတွာ၊ သရီရံ ပါဒါသိ သတ္ထုနော။
ဣမံ သုဇာတ ပူဇေဟိ၊ တံ တေ အတ္ထာယ ဟေဟိတိ။

၁၀၁၃။ တာဟံ ဂန္ဓေဟိ မာလေဟိ၊ ပူဇယိတွာ သမုယျုတော။
ပဟာယ မာနုသံ ဒေဟံ၊ ဥပပန္နောမှိ နန္ဒနံ။

၁၀၁၄။ နန္ဒနေ စ ဝနေ[၄] ရမ္မေ၊ နာနာဒိဇဂဏာယုတေ။
ရမာမိ နစ္စဂီတေဟိ၊ အစ္ဆရာဟိ ပုရက္ခတော”တိ။

၁-ယုတ္တာ (က)
၂-ကောဝိဒါတိ ကုသလညာဏဝန္တ (က)
၃-ဆေက (က)
၄-နန္ဒနောပဝနေ (သီ)

1012-3. Tattha **sarīran**ti sarīradhātuṁ. **Hehitī**ti bhavissati. **Samuyyuto**ti sammā uyyutto, yuttappayuttoti attho.

Evaṁ devaputto therena pucchitamatthaṁ kathetvā theraṁ vanditvā padakkhiṇaṁ katvā pitaraṁ āpucchitvā rathaṁ āruyha devalokameva gato. Theropi tamatthaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya vitthārena dhammakathaṁ kathesi, sā dhammakathā mahājanassa sātthikā ahosi. Atha thero taṁ sabbaṁ attanā ca tena ca kathitaniyāmeneva saṅgītikāle dhammasaṅgāhakānaṁ ārocesi, te ca taṁ tathā saṅgahaṁ āropesunti.

Cūḷarathavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

14. Mahārathavimānavaṇṇanā

Sahassayuttaṁ hayavāhanaṁ subhanti Mahārathavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena ca samayena āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayena devacārikaṁ caranto Tāvatiṁsabhavane Gopālassa nāma devaputtassa attano vimānato nikkhamitvā sahassayuttaṁ mahantaṁ dibbarathaṁ abhiruyha mahantena parivārena mahatiyā deviddhiyā uyyānakīḷanatthaṁ gacchantassa avidūre pāturahosi. Taṁ disvā devaputto sañjātagāravabahumāno sahasā rathato oruyha upasaṅkamitvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā añjaliṁ sirasi paggayha aṭṭhāsi.

Tassidaṁ pubbakammaṁ—so kira Vipassiṁ Bhagavantaṁ suvaṇṇamālāya pūjetvā “imassa puññassa ānubhāvena mayhaṁ bhave bhave sovaṇṇamayā uracchadamālā nibbattatū”ti katapaṇidhānāya anekakappesu Sugatīsuyeva saṁsarantiyā Kassapassa Bhagavato kāle Kikissa Kāsirañño aggamahesiyā kucchimhi nibbattāya yathāpaṇidhānaṁ suvaṇṇamālālābhena “uracchadamālā”ti laddhanāmāya devakaññāsadisāya rājadhītāya ācariyo Gopālo nāma brāhmaṇo hutvā sasāvakasaṁghassa Kassapassa Bhagavato asadisadānādīni mahādānāni pavattetvā indriyānaṁ aparipakkabhāvena attānaṁ rājadhītarañca uddissa Satthārā

၁၀၁၂-၃။ တတ္ထ **သရီရန္တိ** သရီရဓာတုံ။ **ဟေဟိတီတိ** ဘဝိဿတိ။ **သမုယျုတော**တိ သမ္မာ ဥယျုတ္တော၊ ယုတ္တပ္ပယုတ္တောတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဒေဝပုတ္တော ထေရေန ပုစ္ဆိတမတ္ထံ ကထေတွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပိတရံ အာပုစ္ဆိတွာ ရထံ အာရုယှ ဒေဝလောကမေဝ ဂတော။ ထေရောပိ တမတ္ထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မကထံ ကထေသိ၊ သာ ဓမ္မကထာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသိ။ အထ ထေရော တံ သဗ္ဗံ အတ္တနာ စ တေန စ ကထိတနိယာမေနေဝ သင်္ဂီတိကာလေ ဓမ္မသင်္ဂါဟကာနံ အာရောစေသိ၊ တေ စ တံ တထာ သင်္ဂဟံ အာရောပေသုန္တိ။

စူဠရထဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၄-မဟာရထဝိမာနဝဏ္ဏနာ

သဟဿယုတ္တံ ဟယဝါဟနံ သုဘန္တိ မဟာရထဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန စ သမယေန အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တာဝတိံသဘဝနေ ဂေါပါလဿ နာမ ဒေဝပုတ္တဿ အတ္တနော ဝိမာနတော နိက္ခမိတွာ သဟဿယုတ္တံ မဟန္တံ ဒိဗ္ဗရထံ အဘိရုယှ မဟန္တေန ပရိဝါရေန မဟတိယာ ဒေဝိဒ္ဓိယာ ဥယျာနကီဠနတ္ထံ ဂစ္ဆန္တဿ အဝိဒူရေ ပါတုရဟောသိ။ တံ ဒိသွာ ဒေဝပုတ္တော သဉ္ဇာတဂါရဝဗဟုမာနော သဟသာ ရထတော ဩရုယှ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ အဉ္ဇလိံ သိရသိ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသိ။

တဿိဒံ ပုဗ္ဗကမ္မံ—သော ကိရ ဝိပဿိံ ဘဂဝန္တံ သုဝဏ္ဏမာလာယ ပူဇေတွာ “ဣမဿ ပုညဿ အာနုဘာဝေန မယှံ ဘဝေ ဘဝေ သောဝဏ္ဏမယာ ဥရစ္ဆဒမာလာ နိဗ္ဗတ္တတူ”တိ ကတပဏိဓာနာယ အနေကကပ္ပေသု သုဂတီသုယေဝ သံသရန္တိယာ ကဿပဿ ဘဂဝတော ကာလေ ကိကိဿ ကာသိရညော အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တာယ ယထာပဏိဓာနံ သုဝဏ္ဏမာလာလာဘေန “ဥရစ္ဆဒမာလာ”တိ လဒ္ဓနာမာယ ဒေဝကညာသဒိသာယ ရာဇဓီတာယ အာစရိယော ဂေါပါလော နာမ ဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ သသာဝကသံဃဿ ကဿပဿ ဘဂဝတော အသဒိသဒါနာဒီနိ မဟာဒါနာနိ ပဝတ္တေတွာ ဣန္ဒြိယာနံ အပရိပက္ကဘာဝေန အတ္တာနံ ရာဇဓီတရဉ္စ ဥဒ္ဒိဿ သတ္ထာရာ

desitaṁ dhammaṁ sutvāpi visesaṁ nibbattetuṁ asakkonto puthujjanakālakiriyameva katvā yathūpacitapuññānubhāvena Tāvatiṁsesu yojanasatike kanakavimāne nibbatti, anekakoṭi-accharāparivāro ahosi, sattaratanamayo cassa sahassayutto suvibhattabhittivicitto siniddhamadhuranigghoso attano pabhāsamudayena avahasanto viya divaṅkaramaṇḍalaṁ[1] dibbo ājaññaratho nibbatti.

So tattha yāvatāyukaṁ dibbasampattiṁ anubhavitvā aparāparaṁ devesuyeva saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde tasseva kammassa vipākāvasesena yathāvuttasampattivibhavo Gopālo eva nāma devaputto hutvā Tāvatiṁsesuyeva nibbatti. Taṁ sandhāya vuttaṁ "tena ca samayena āyasmā Mahāmoggallāno -pa- añjaliṁ sirasi paggayha aṭṭhāsī"ti.

Evaṁ pana upasaṅkamitvā ṭhitaṁ taṁ devaputtaṁ āyasmā Mahāmoggallāno imāhi gāthāhi pucchi—

1015. "Sahassayuttaṁ hayavāhanaṁ subhaṁ,
Āruyhimaṁ sandanaṁ nekacittaṁ.
Uyyānabhūmiṁ abhito anukkamaṁ,
Purindado bhūtapatīva Vāsavo.

1016. Sovaṇṇamayā te rathakubbarā ubho,
Phalehi aṁsehi atīva saṅgatā.
Sujātagumbā naravīraniṭṭhitā,
Virocati pannaraseva cando.

1017. Suvaṇṇajālāvatato ratho ayaṁ,
Bahūhi nānāratanehi cittito.
Sunandighoso ca subhassaro ca,
Virocatī cāmarahatthabāhubhi.

1. Divasakaramaṇḍalaṁ (Sī)

ဒေသိတံ ဓမ္မံ သုတွာပိ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ကောန္တော ပုထုဇ္ဇနကာလကိရိယမေဝ ကတွာ ယထူပစိတပုညာနုဘာဝေန တာဝတိံသေသု ယောဇနသတိကေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ အနေကကောဋိအစ္ဆရာပရိဝါရော အဟောသိ၊ သတ္တရတနမယော စဿ သဟဿယုတ္တော သုဝိဘတ္တဘိတ္တိဝိစိတ္တော သိနိဒ္ဓမဓုရနိဂ္ဃောသော အတ္တနော ပဘာသမုဒယေန အဝဟသန္တော ဝိယ ဒိဝင်္ကရမဏ္ဍလံ[၁] ဒိဗ္ဗော အာဇညရထော နိဗ္ဗတ္တိ။

သော တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ အပရာပရံ ဒေဝေသုယေဝ သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ တဿေဝ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသေန ယထာဝုတ္တသမ္ပတ္တိဝိဘဝေါ ဂေါပါလော ဧဝ နာမ ဒေဝပုတ္တော ဟုတွာ တာဝတိံသေသုယေဝ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "တေန စ သမယေန အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော။ပ။ အဉ္ဇလိံ သိရသိ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသီ"တိ။

ဧဝံ ပန ဥပသင်္ကမိတွာ ဌိတံ တံ ဒေဝပုတ္တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၁၀၁၅။ "သဟဿယုတ္တံ ဟယဝါဟနံ သုဘံ၊
အာရုယှိမံ သန္ဒနံ နေကစိတ္တံ။
ဥယျာနဘူမိံ အဘိတော အနုက္ကမံ၊
ပုရိန္ဒဒေါ ဘူတပတီဝ ဝါသဝေါ။

၁၀၁၆။ သောဝဏ္ဏမယာ တေ ရထကုဗ္ဗရာ ဥဘော၊
ဖလေဟိ အံသေဟိ အတီဝ သင်္ဂတာ။
သုဇာတဂုမ္ဗာ နရဝီရနိဋ္ဌိတာ၊
ဝိရောစတိ ပန္နရသေဝ စန္ဒော။

၁၀၁၇။ သုဝဏ္ဏဇာလာဝတတော ရထော အယံ၊
ဗဟူဟိ နာနာရတနေဟိ စိတ္တိတော။
သုနန္ဒိဃောသော စ သုဘဿရော စ၊
ဝိရောစတီ စာမရဟတ္ထဗာဟုဘိ။

၁-ဒိဝသကရမဏ္ဍလံ(သီ)

1018. Imā ca nābhyo manasābhinimmitā,
Rathassa pādantaramajajjhabhūsitā.
Imā ca nābhyo satarājicittitā,
Saterată vijjurivappabhāsare.

1019. Anekacittāvatato ratho ayaṁ,
Puthū ca nemī ca sahassaraṁsiko.
Tesaṁ saro suyyati vaggurūpo,
Pañcaṅgikaṁ tūriyamivappavāditaṁ.

1020. Sirasmiṁ cittaṁ maṇicandakappitaṁ,
Sadā visuddhaṁ ruciraṁ pabhassaraṁ.
Suvaṇṇarājīhi atīva saṅgataṁ,
Veḷuriyarājīva atīva sobhati.

1021. Ime ca vāḷī maṇicandakappitā,
Ārohakambū sujavā brahūpamā.
Brahā mahantā balino mahājavā,
Mano tavaññāya tatheva siṁsare.

1022. Ime ca sabbe sahitā catukkamā,
Mano tavaññāya tatheva siṁsare.
Samaṁ vahantī mudukā anuddhatā,
Āmodamānā turagānamuttamā.

1023. Dhunanti vagganti patanti cambare,
Abbhuddhunantā sukate piḷandhane.
Tesaṁ saro suyyati vaggurūpo,
Pañcaṅgikaṁ tūriyamivappavāditaṁ.

1024. Rathassa ghoso apiḷandhanāna ca,
Khurassa nādo abhihiṁsanāya ca.
Ghoso suvaggū samitassa suyyati,
Gandhabbatūriyāni vicitrasaṁvane.

၁၀၁၈။ ဣမာ စ နာဘျော မနသာဘိနိမ္မိတာ၊
ရထဿ ပါဒန္တရမဇ္ဈဘူသိတာ။
ဣမာ စ နာဘျော သတရာဇိစိတ္တိတာ၊
သတေရတာ ဝိဇ္ဇုရိဝပ္ပဘာသရေ။

၁၀၁၉။ အနေကစိတ္တာဝတတော ရထော အယံ၊
ပုထူ စ နေမီ စ သဟဿရံသိကော။
တေသံ သရော သုယျတိ ဝဂ္ဂုရူပေါ၊
ပဉ္စင်္ဂိကံ တူရိယမိဝပ္ပဝါဒိတံ။

၁၀၂၀။ သိရသ္မိံ စိတ္တံ မဏိစန္ဒကပ္ပိတံ၊
သဒါ ဝိသုဒ္ဓံ ရုစိရံ ပဘဿရံ။
သုဝဏ္ဏရာဇီဟိ အတီဝ သင်္ဂတံ၊
ဝေဠုရိယရာဇီဝ အတီဝ သောဘတိ။

၁၀၂၁။ ဣမေ စ ဝါဠီ မဏိစန္ဒကပ္ပိတာ၊
အာရောဟကမ္ဗူ သုဇဝါ ဗြဟူပမာ။
ဗြဟာ မဟန္တာ ဗလိနော မဟာဇဝါ၊
မနော တဝညာယ တထေဝ သိံသရေ။

၁၀၂၂။ ဣမေ စ သဗ္ဗေ သဟိတာ စတုက္ကမာ၊
မနော တဝညာယ တထေဝ သိံသရေ။
သမံ ဝဟန္တိ မုဒုကာ အနုဒ္ဓတာ၊
အာမောဒမာနာ တုရဂါနမုတ္တမာ။

၁၀၂၃။ ဓုနန္တိ ဝဂ္ဂန္တိ ပတန္တိ စမ္ဗရေ၊
အဗ္ဘုဒ္ဓုနန္တာ သုကတေ ပိဠန္ဓနေ။
တေသံ သရော သုယျတိ ဝဂ္ဂုရူပေါ၊
ပဉ္စင်္ဂိကံ တူရိယမိဝပ္ပဝါဒိတံ။

၁၀၂၄။ ရထဿ ဃောသော အပိဠန္ဓနာန စ၊
ခုရဿ နာဒေါ အဘိဟိံသနာယ စ။
ဃောသော သုဝဂ္ဂူ သမိတဿ သုယျတိ၊
ဂန္ဓဗ္ဗတူရိယာနိ ဝိစိတြသံဝနေ။

1025. Rathe ṭhitātā migamandalocanā,
Āḷārapamhā hasitā piyaṁvadā.
Veḷuriyajālāvatatā tanucchavā,
Sade'va gandhabbasūraggapūjitā.

1026. Tā rattarattambarapītavāsasā,
Visālanettā abhirattalocanā.
Kule sujātā sutanū sucimhitā,
Rathe ṭhitā pañjalikā upaṭṭhitā.

1027. Tā kambukeyūradharā suvāsasā,
Sumajjhimā ūruthanūpapannā.
Vaṭṭaṅguliyo sumukhā sudassanā,
Rathe ṭhitā pañjalikā upaṭṭhitā.

1028. Aññā suveṇī susu missakesiyo,
Samaṁ vibhattāhi pabhassarāhi ca.
Anubbatā tā tava mānase ratā,
Rathe ṭhitā pañjalikā upaṭṭhitā.

1029. Āveḷiniyo padumuppalacchadā,
Alaṅkatā candanasāravāsitā[1].
Anubbatā tā tava mānase ratā,
Rathe ṭhitā pañjalikā upaṭṭhitā.

1030. Tā māliniyo padumuppalacchadā,
Alaṅkatā candanasāravāsitā[1].
Anubbatā tā tava mānase ratā,
Rathe ṭhitā pañjalikā upaṭṭhitā.

1031. Kaṇṭhesu te yāni piḷandhanāni,
Hatthesu pādesu tatheva sīse.
Obhāsayantī dasa sabbaso disā,
Abbhuddayaṁ sāradikova bhāṇumā.

1. Candanaṁsāraropitā (Ka)

၁၀၂၅။ ရထေ ဌိတာတာ မိဂမန္ဒလောစနာ၊
အာဠာရပမှာ ဟသိတာ ပိယံဝဒါ။
ဝေဠုရိယဇာလာဝတတာ တနုစ္ဆဝါ၊
သဒေ’ဝ ဂန္ဓဗ္ဗသူရဂ္ဂပူဇိတာ။

၁၀၂၆။ တာ ရတ္တရတ္တမ္ဗရပီတဝါသသာ၊
ဝိသာလနေတ္တာ အဘိရတ္တလောစနာ။
ကုလေ သုဇာတာ သုတနူ သုစိမှိတာ၊
ရထေ ဌိတာ ပဉ္ဇလိကာ ဥပဋ္ဌိတာ။

၁၀၂၇။ တာ ကမ္ဗုကေယူရဓရာ သုဝါသသာ၊
သုမဇ္ဈိမာ ဦရုထနူပပန္နာ။
ဝဋ္ဋင်္ဂုလိယော သုမုခါ သုဒဿနာ၊
ရထေ ဌိတာ ပဉ္ဇလိကာ ဥပဋ္ဌိတာ။

၁၀၂၈။ အညာ သုဝေဏီ သုသု မိဿကေသိယော၊
သမံ ဝိဘတ္တာဟိ ပဘဿရာဟိ စ။
အနုဗ္ဗတာ တာ တဝ မာနသေ ရတာ၊
ရထေ ဌိတာ ပဉ္ဇလိကာ ဥပဋ္ဌိတာ။

၁၀၂၉။ အာဝေဠိနိယော ပဒုမုပ္ပလစ္ဆဒါ၊
အလင်္ကတာ စန္ဒနသာရဝါသိတာ[၁]။
အနုဗ္ဗတာ တာ တဝ မာနသေ ရတာ၊
ရထေ ဌိတာ ပဉ္ဇလိကာ ဥပဋ္ဌိတာ။

၁၀၃၀။ တာ မာလိနိယော ပဒုမုပ္ပလစ္ဆဒါ၊
အလင်္ကတာ စန္ဒနသာရဝါသိတာ[၁]။
အနုဗ္ဗတာ တာ တဝ မာနသေ ရတာ၊
ရထေ ဌိတာ ပဉ္ဇလိကာ ဥပဋ္ဌိတာ။

၁၀၃၁။ ကဏ္ဌေသု တေ ယာနိ ပိဠန္ဓနာနိ၊
ဟတ္ထေသု ပါဒေသု တထေဝ သီသေ။
ဩဘာသယန္တီ ဒသ သဗ္ဗသော ဒိသာ၊
အဗ္ဘုဒ္ဒယံ သာရဒိကောဝ ဘာဏုမာ။

၁-စန္ဒနံသာရရောပိတာ (က)

1032. Vātassa vegena ca sampakampitā,
Bhujesu mālā apiḷandhanāni ca.
Muñcanti ghosaṁ ruciraṁ suciṁ sutaṁ,
Sabbehi viññūhi sutabbarūpaṁ.

1033. Uyyānabhūmyā ca duvaddhato ṭhitā,
Rathā ca nāgā tūriyāni ca saro.
Tameva devinda pamodayanti,
Vīṇā yathā pokkharapattabāhubhi.

1034. Imāsu vīṇāsu bahūsu vaggūsu,
Manuññarūpāsu hadayeritaṁ pītiṁ[1].
Pavajjamānāsu atīva accharā,
Bhamanti kaññā padumesu sikkhitā.

1035. Yadā ca gītāni ca vāditāni ca,
Naccāni cimāni samenti ekato.
Athettha naccanti athettha accharā,
Obhāsayantī ubhato varitthiyo.

1036. So modasi tūriyagaṇappabodhano,
Mahīyamāno vajirāvudhoriva.
Imāsu vīṇāsu bahūsu vaggūsu,
Manuññarūpāsu hadayeritaṁ pītiṁ[1].

1037. Kiṁ tvaṁ pure kammamakāsi attanā,
Manussabhūto purimāya jātiyā.
Uposathaṁ kaṁ vā tuvaṁ upāvasi,
Kaṁ dhammacariyaṁ vatamābhirocayi.

1038. Nayīda'mappassa katassa[2] kammuno,
Pubbe suciṇṇassa uposathassa vā.
Iddhānubhāvo vipulo ayaṁ tava,
Yaṁ devasaṁghaṁ abhirocase bhusaṁ.

1. Pati (Sī) 2. Nayidaṁ appassa katassa (Sī)

၁၀၃၂။ ဝါတဿ ဝေဂေန စ သမ္ပကမ္ပိတာ၊
ဘုဇေသု မာလာ အပိဠန္ဓနာနိ စ။
မုဉ္စန္တိ ဃောသံ ရုစိရံ သုစိံ သုတံ၊
သဗ္ဗေဟိ ဝိညူဟိ သုတဗ္ဗရူပံ။

၁၀၃၃။ ဥယျာနဘူမျာ စ ဒုဝဒ္ဓတော ဌိတာ၊
ရထာ စ နာဂါ တူရိယာနိ စ သရော။
တမေဝ ဒေဝိန္ဒ ပမောဒယန္တိ၊
ဝီဏာ ယထာ ပေါက္ခရပတ္တဗာဟုဘိ။

၁၀၃၄။ ဣမာသု ဝီဏာသု ဗဟူသု ဝဂ္ဂူသု၊
မနုညရူပါသု ဟဒယေရိတံ ပီတိံ[၁]။
ပဝဇ္ဇမာနာသု အတီဝ အစ္ဆရာ၊
ဘမန္တိ ကညာ ပဒုမေသု သိက္ခိတာ။

၁၀၃၅။ ယဒါ စ ဂီတာနိ စ ဝါဒိတာနိ စ၊
နစ္စာနိ စိမာနိ သမေန္တိ ဧကတော။
အထေတ္ထ နစ္စန္တိ အထေတ္ထ အစ္ဆရာ၊
ဩဘာသယန္တိ ဥဘတော ဝရိတ္ထိယော။

၁၀၃၆။ သော မောဒသိ တူရိယဂဏပ္ပဗောဓနော၊
မဟီယမာနော ဝဇိရာဝုဓောရိဝ။
ဣမာသု ဝီဏာသု ဗဟူသု ဝဂ္ဂူသု၊
မနုညရူပါသု ဟဒယေရိတံ ပီတိံ[၁]။

၁၀၃၇။ ကိံ တွံ ပုရေ ကမ္မမကာသိ အတ္တနာ၊
မနုဿဘူတော ပုရိမာယ ဇာတိယာ။
ဥပေါသထံ ကံ ဝါ တုဝံ ဥပါဝသိ၊
ကံ ဓမ္မစရိယံ ဝတမာဘိရောစယိ။

၁၀၃၈။ နယီဒ'မပ္ပဿ ကတဿ[၂] ကမ္မုနော၊
ပုဗ္ဗေ သုစိဏ္ဏဿ ဥပေါသထဿ ဝါ။
ဣဒ္ဓါနုဘာဝေါ ဝိပုလော အယံ တဝ၊
ယံ ဒေဝသံဃံ အဘိရောစသေ ဘုသံ။

၁-ပတိ (သီ) ၂-နယိဒံ အပ္ပဿ ကတဿ (သီ)

1039. Dānassa te idaṁ phalaṁ, atho sīlassa vā pana.
Atho añjalikammassa, taṁ me akkhāhi pucchito”ti.

1015. Tattha **sahassayuttan**ti sahassena yuttaṁ, sahassaṁ vā yuttaṁ yojitaṁ etasminti sahassayuttaṁ. Kassa panetaṁ sahassanti? “Hayavāhanan”ti anantaraṁ vuccamānattā hayānanti ayamattho viññāyateva. Hayā vāhanaṁ etassāti hayavāhanaṁ. Keci pana “sahassayuttahayavāhanan”ti anunāsikalopaṁ ekameva samāsapadaṁ katvā vaṇṇenti, etasmiṁ pakkhe hayavāhanaṁ viya vāhananti attho yujjati. Hayavāhanasahassayuttaṁ yuttahayavāhanasahassanti hi attho. Apare pana “sahassayuttanti sahassadibbājaññayuttan”ti vadanti. **Sandanan**ti rathaṁ. **Nekacittan**ti anekacittaṁ nānāvidhavicittavantaṁ. **Uyyānabhūmiṁ abhito**ti uyyānabhūmiyā samīpe. “Abhito”ti hi padaṁ apekkhitvā sāmi-atthe etaṁ upayogavacanaṁ. Keci pana “uyyānabhūmyā”tipi paṭhanti, te saddanayampi anupadhārentā paṭhanti. **Anukkaman**ti gacchanto Purindado bhūtapatīva Vāsavo virocasīti sambandho.

1016. **Sovaṇṇamayā**ti suvaṇṇamayā. **Te**ti tava. **Rathakubbarā ubho**ti rathassa ubhosu passesu vedikā. Yo hi rathassa sobhanatthañceva upari ṭhitānaṁ guttatthañca ubhosu passesu vedikākārena parikkhepo karīyati, tassa purimabhāge ubhosu passesu yāva rathīsā, tāva hatthehi gahaṇayoggo rathassa avayavaviseso, idha so eva kubbaroti adhippeto. Tenevāha “ubho”ti. Aññattha pana rathīsā kubbaroti vuccati. **Phalehī**ti[1] rathūpatthambhassa dakkhiṇavāmabhedehi dvīhi phalehi[2], pariyantāvettha phalāti vuttā. **Aṁsehī**ti kubbaraphale patiṭṭhitehi heṭṭhima-aṁsehi. **Atīva saṅgatā**ti ativiya suṭṭhu saṅgatā suphassitā nibbivarā. Idañca sippiviracite kittimarathe labbhamānavisesaṁ tattha āropetvā vuttaṁ, so pana aporisatāya akittimo sayaṁjāto kenaci aghaṭitoyeva. **Sujātagumbā**ti susaṇṭhitathambhakasamudāyā. Ye hi vedikāya nirantaraṁ ṭhitā susaṇṭhitaghaṭakādi-avayavavisesavanto thambhakasamudāyā,

1. Thalehīti (Sī)   2. Thalehi (Sī)

၁၀၃၉။ ဒါနဿ တေ ဣဒံ ဖလံ၊ အထော သီလဿ ဝါ ပန။
အထော အဉ္ဇလိကမ္မဿ၊ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတော”တိ။

၁၀၁၅။ တတ္ထ **သဟဿယုတ္တန္တိ** သဟဿေန ယုတ္တံ၊ သဟဿံ ဝါ ယုတ္တံ ယောဇိတံ ဧတသ္မိန္တိ သဟဿယုတ္တံ။ ကဿ ပနေတံ သဟဿန္တိ? “ဟယဝါဟန”န္တိ အနန္တရံ ဝုစ္စမာနတ္တာ ဟယာနန္တိ အယမတ္ထော ဝိညာယတေဝ။ ဟယာ ဝါဟနံ ဧတဿာတိ ဟယဝါဟနံ။ ကေစိ ပန “သဟဿယုတ္တဟယဝါဟန”န္တိ အနုနာသိကလောပံ ဧကမေဝ သမာသပဒံ ကတွာ ဝဏ္ဏေန္တိ၊ ဧတသ္မိံ ပက္ခေ ဟယဝါဟနံ ဝိယ ဝါဟနန္တိ အတ္ထော ယုဇ္ဇတိ။ ဟယဝါဟနသဟဿယုတ္တံ ယုတ္တဟယဝါဟနသဟဿန္တိ ဟိ အတ္ထော။ အပရေ ပန “သဟဿယုတ္တန္တိ သဟဿဒိဗ္ဗာဇညယုတ္တ”န္တိ ဝဒန္တိ။ **သန္ဒနန္တိ** ရထံ။ **နေကစိတ္တန္တိ** အနေကစိတ္တံ နာနာဝိဓဝိစိတ္တဝန္တံ။ **ဥယျာနဘူမိံ အဘိတော**တိ ဥယျာနဘူမိယာ သမီပေ။ “အဘိတော”တိ ဟိ ပဒံ အပေက္ခိတွာ သာမိအတ္ထေ ဧတံ ဥပယောဂဝစနံ။ ကေစိ ပန “ဥယျာနဘူမျာ”တိပိ ပဌန္တိ၊ တေ သဒ္ဒနယမ္ပိ အနုပဓာရေန္တာ ပဌန္တိ။ **အနုက္ကမန္တိ** ဂစ္ဆန္တော ပုရိန္ဒဒေါ ဘူတပတီဝ ဝါသဝေါ ဝိရောစသီတိ သမ္ဗန္ဓော။

၁၀၁၆။ **သောဝဏ္ဏမယာ**တိ သုဝဏ္ဏမယာ။ **တေ**တိ တဝ။ **ရထကုဗ္ဗရာ ဥဘော**တိ ရထဿ ဥဘောသု ပဿေသု ဝေဒိကာ။ ယော ဟိ ရထဿ သောဘနတ္ထဉ္စေဝ ဥပရိ ဌိတာနံ ဂုတ္တတ္ထဉ္စ ဥဘောသု ပဿေသု ဝေဒိကာကာရေန ပရိက္ခေပေါ ကရီယတိ၊ တဿ ပုရိမဘာဂေ ဥဘောသု ပဿေသု ယာဝ ရထီသာ၊ တာဝ ဟတ္ထေဟိ ဂဟဏယောဂ္ဂေါ ရထဿ အဝယဝဝိသေသော၊ ဣဓ သော ဧဝ ကုဗ္ဗရောတိ အဓိပ္ပေတော။ တေနေဝါဟ “ဥဘော”တိ။ အညတ္ထ ပန ရထီသာ ကုဗ္ဗရောတိ ဝုစ္စတိ။ **ဖလေဟီ**တိ[၁] ရထူပတ္ထမ္ဘဿ ဒက္ခိဏဝါမဘေဒေဟိ ဒွီဟိ ဖလေဟိ[၂]၊ ပရိယန္တာဝေတ္ထ ဖလာတိ ဝုတ္တာ။ **အံသေဟီ**တိ ကုဗ္ဗရဖလေ ပတိဋ္ဌိတေဟိ ဟေဋ္ဌိမအံသေဟိ။ **အတီဝ သင်္ဂတာ**တိ အတိဝိယ သုဋ္ဌု သင်္ဂတာ သုဖဿိတာ နိဗ္ဗိဝရာ။ ဣဒဉ္စ သိပ္ပိဝိရစိတေ ကိတ္တိမရထေ လဗ္ဘမာနဝိသေသံ တတ္ထ အာရောပေတွာ ဝုတ္တံ၊ သော ပန အပေါရိသတာယ အကိတ္တိမော သယံဇာတော ကေနစိ အဃဋိတောယေဝ။ **သုဇာတဂုမ္ဗာ**တိ သုသဏ္ဌိတထမ္ဘကသမုဒါယာ။ ယေ ဟိ ဝေဒိကာယ နိရန္တရံ ဌိတာ သုသဏ္ဌိတဃဋကာဒိအဝယဝဝိသေသဝန္တော ထမ္ဘကသမုဒါယာ၊

၁-ထလေဟီတိ (သီ)   ၂-ထလေဟိ (သီ)

tesaṁ vasenevaṁ vuttaṁ “sujātagumbā”ti. **Naravīraniṭṭhitā**ti sippācariyehi niṭṭhāpitasadisā. Sippācariyā hi attano sarīrakhedaṁ acintetvā vīriyabalena sippassa suṭṭhu vicāraṇato naresu vīriyavantoti idha “naravīrā”ti vuttā. **Naravīrā**ti vā devaputtassa ālapanaṁ. **Niṭṭhitā**ti pariyositā paripuṇṇasobhātisayā. “Naravīranimmitā”ti vā pāṭho, naresu dhitisampannehi nimmitasadisāti attho. Evaṁvidhakubbaratāya ayaṁ tava ratho virocati. Kiṁ viya? **Pannaraseva cando,** sukkapakkhe pannarasiyaṁ paripuṇṇakāle candimā viya.

1017. **Suvaṇṇajālāvatato**ti suvaṇṇajālakehi avatato chādito. “Suvaṇṇajālāvitato”tipi pāṭho, gavacchitoti attho. **Bahūhī**ti anekehi. **Nānāratanehī**ti padumarāgaphussarā gādinānāvidharatanehi. **Sunandighoso**ti suṭṭhu nanditabbaghoso, savanīyamadhuraninnādoti attho. **Sunandighoso**ti vā suṭṭhu katanandighoso, naccanādīnaṁ dassanādīsu pavattitasādhukārasaddādivasena katapamodaninnādoti attho, “kālena kālaṁ āsīvādanavasena suṭṭhu payuttanandighoso”ti ca vadanti. **Subhassaro**ti suṭṭhu ativiya obhāsanasabhāvo, tattha vā pavattamānānaṁ devatānaṁ sobhanena gītavāditassarena subhassaro. **Cāmarahatthabāhubhī**ti cāmarahatthayuttabāhūhi ito cito ca bījayamānā[1] cāmarakalāpehi devatānaṁ bhujehi, tathābhūtāhi devatāhi vā virocati.

1018. **Nābhyo**ti rathacakkānaṁ nābhiyo. **Manasābhinimmitā**ti “ime īdisā hontū”ti cittena nimmitasadisā. **Rathassa pādantaramajjhabhūsitā**ti rathassa pādānaṁ rathacakkānaṁ antena[2]ueminā nānāratanasamujjalena arānaṁ vemajjhena ca maṇḍitā. **Satarājicittitā**ti anekavaṇṇāhi anekasatāhi rājīhi lekhāhi cittitā vicittabhāvaṁ gatā. **Sateratā vijjurivā**ti sateratasaṅkhātavijjulatā[3] viya pabhāsare vijjotanti[4].

1. Vidhūpayamāna (Ka)
2. Antare (I)
3. Seteritā indadhanusaṅkhātā vijjulatā (Ka)
4. Vijjotante (Sī, I)

တေသံ ဝသေနေဝံ ဝုတ္တံ “သုဇာတဂုမ္ဗာ”တိ။ **နရဝီရနိဋ္ဌိတာ**တိ သိပ္ပါစရိယေဟိ နိဋ္ဌာပိတသဒိသာ။ သိပ္ပါစရိယာ ဟိ အတ္တနော သရီရခေဒံ အစိန္တေတွာ ဝီရိယဗလေန သိပ္ပဿ သုဋ္ဌု ဝိစာရဏတော နရေသု ဝီရိယဝန္တောတိ ဣဓ “နရဝီရာ”တိ ဝုတ္တာ။ **နရဝီရာ**တိ ဝါ ဒေဝပုတ္တဿ အာလပနံ။ **နိဋ္ဌိတာ**တိ ပရိယောသိတာ ပရိပုဏ္ဏသောဘာတိသယာ။ “နရဝီရနိမ္မိတာ”တိ ဝါ ပါဌော၊ နရေသု ဓိတိသမ္ပန္နေဟိ နိမ္မိတသဒိသာတိ အတ္ထော။ ဧဝံဝိဓကုဗ္ဗရတာယ အယံ တဝ ရထော ဝိရောစတိ။ ကိံ ဝိယ? **ပန္နရသေဝ စန္ဒော၊** သုက္ကပက္ခေ ပန္နရသိယံ ပရိပုဏ္ဏကာလေ စန္ဒိမာ ဝိယ။

၁၀၁၇။ **သုဝဏ္ဏဇာလာဝတတော**တိ သုဝဏ္ဏဇာလကေဟိ အဝတတော ဆာဒိတော။ “သုဝဏ္ဏဇာလာဝိတတော”တိပိ ပါဌော၊ ဂဝစ္ဆိတောတိ အတ္ထော။ **ဗဟူဟီ**တိ အနေကေဟိ။ **နာနာရတနေဟီ**တိ ပဒုမရာဂဖုဿရာဂါဒိနာနာဝိဓရတနေဟိ။ **သုနန္ဒိဃောသော**တိ သုဋ္ဌု နန္ဒိတဗ္ဗဃောသော၊ သဝနီယမဓုရနိန္နာဒေါတိ အတ္ထော။ **သုနန္ဒိဃောသော**တိ ဝါ သုဋ္ဌု ကတနန္ဒိဃောသော၊ နစ္စနာဒီနံ ဒဿနာဒီသု ပဝတ္တိတသာဓုကာရသဒ္ဒါဒိဝသေန ကတပမောဒနိန္နာဒေါတိ အတ္ထော၊ “ကာလေန ကာလံ အာသီဝါဒနဝသေန သုဋ္ဌု ပယုတ္တနန္ဒိဃောသော”တိ စ ဝဒန္တိ။ **သုဘဿရော**တိ သုဋ္ဌု အတိဝိယ ဩဘာသနသဘာဝေါ၊ တတ္ထ ဝါ ပဝတ္တမာနာနံ ဒေဝတာနံ သောဘနေန ဂီတဝါဒိတဿရေန သုဘဿရော။ **စာမရဟတ္ထဗာဟုဘီ**တိ စာမရဟတ္ထယုတ္တဗာဟူဟိ ဣတော စိတော စ ဗီဇယမာန[၁] စာမရကလာပေဟိ ဒေဝတာနံ ဘုဇေဟိ, တထာဘူတာဟိ ဒေဝတာဟိ ဝါ ဝိရောစတိ။

၁၀၁၈။ **နာဘျော**တိ ရထစက္ကာနံ နာဘိယော။ **မနသာဘိနိမ္မိတာ**တိ “ဣမေ ဤဒိသာ ဟောန္တူ”တိ စိတ္တေန နိမ္မိတသဒိသာ။ **ရထဿ ပါဒန္တရမဇ္ဈဘူသိတာ**တိ ရထဿ ပါဒါနံ ရထစက္ကာနံ အန္တေန[၂] နေမိနာ နာနာရတနသမုဇ္ဇလေန အရာနံ ဝေမဇ္ဈေန စ မဏ္ဍိတာ။ **သတရာဇိစိတ္တိတာ**တိ အနေကဝဏ္ဏာဟိ အနေကသတာဟိ ရာဇီဟိ လေခါဟိ စိတ္တိတာ ဝိစိတ္တဘာဝံ ဂတာ။ **သတေရတာ ဝိဇ္ဇုရိဝါ**တိ သတေရတာသင်္ခါတဝိဇ္ဇုလတာ[၃] ဝိယ ပဘာသရေ ဝိဇ္ဇောတန္တိ[၄]။

၁-ဝိဓူပယမာန (က)
၂-အန္တရေ (ဣ)
၃-သတေရိတာ ဣန္ဒဓနုသင်္ခါတာ ဝိဇ္ဇုလတာ (က)
၄-ဝိဇ္ဇောတန္တေ (သီ၊ ဣ)

1019. **Anekacittāvatato**ti anekehi mālākammādicittehi avatato samokiṇṇo. “Anekacittāvitato”tipi paṭhanti, soyeva attho, gāthāsukhatthaṁ pana dīghakaraṇaṁ. **Puthū ca nemī cā**ti puthulanemi[1] ca, eko ca-kāro nipātamattaṁ. **Sahassaraṁsiko**ti anekasahassaraṁsiko. “Sahassaraṁsiyo”tipi Pāḷi. Apare pana “natā raṁsiyo”ti ca paṭhanti, tattha **natā**ti ajiyadhanudaṇḍako viya oṇatā nemippadesā. **Sahassaraṁsiyo**ti sūriyamaṇḍalaṁ viya vipphurantakiraṇajālā. **Tesan**ti olambamānakiṅkiṇikajālānaṁ nemippadesānaṁ.

1020. **Sirasmin**ti sīse, rathassa sīseti attho. Siro vā asmiṁ rathe. **Cittan**ti vicittaṁ. **Maṇicandakappitan**ti maṇimayamaṇḍalānuviddhaṁ candamaṇḍalasadisena maṇinā anuviddhaṁ. **Ruciraṁ pabhassaran**ti iminā tassa candamaṇḍalasadisataṁyeva vibhāveti, **sadā visuddhan**ti iminā panassa candamaṇḍalatopi visesaṁ dasseti. **Suvaṇṇarājīhī**ti antarantarā vaṭṭākārena saṇṭhitāhi suvaṇṇalekhāhi. **Saṅgatan**ti sahitaṁ. **Veḷuriyarājīvā**ti antarantarā suvaṇṇarājīhi khacitamaṇimaṇḍalattā veḷuriyarājīhi viya sobhati. “Veḷuriyarājīhī”ti ca paṭhanti.

1021. **Vāḷī**ti vāḷavanto sampannavāḷadhino, asse sandhāya vadati. “Vājī”ti vā pāṭho. **Maṇicandakappitā**ti cāmarolambanaṭṭhānesu maṇimayacandakānuviddhā. **Ārohakambū**ti uccā ceva tadanurūpapariṇāhā ca, ārohapariṇāhasampannāti attho. **Sujavā**ti sundarajavā javavanto **mahājavā,** sobhanagatikāti attho. **Brahūpamā**ti brahā viya paminitabbā, attano pamāṇato adhikā viya paññāyantāti attho. **Brahā**ti vuḍḍhā pavaḍḍhasabbaṅgapaccaṅgā. **Mahantā**ti mahānubhāvā mahiddhikā. **Balino**ti sarīrabalena ca ussāhabalena ca balavanto. **Mahājavā**ti sīghavegā. **Mano tavaññāyā**ti tava cittaṁ ñatvā. **Tathevā**ti cittānurūpameva. **Siṁsare**ti saṁsappare, pavattareti attho.

1022. **Ime**ti yathāvutta-asse sandhāyāha. **Sabbe**ti sahassamattāpi. **Sahitā**ti samānajavatāya samānagamanatāya ca gatiyaṁ sahitā, aññamaññaṁ anūnādhikagamanāti attho. Catūhi pādehi

---

1. Vipulanemi (Ka)

၁၀၁၉။ **အနေကစိတ္တာဝတတော**တိ အနေကေဟိ မာလာကမ္မာဒိစိတ္တေဟိ အဝတတော သမောကိဏ္ဏော။ “အနေကစိတ္တာဝိတတော”တိပိ ပဌန္တိ၊ သောယေဝ အတ္ထော၊ ဂါထာသုခတ္ထံ ပန ဒီဃကရဏံ။ **ပုထူ စ နေမီ စာ**တိ ပုထုလနေမိ[၁] စ၊ ဧကော စ-ကာရော နိပါတမတ္တံ။ **သဟဿရံသိကော**တိ အနေကသဟဿရံသိကော။ “သဟဿရံသိယော”တိပိ ပါဠိ။ အပရေ ပန “နတာ ရံသိယော”တိ စ ပဌန္တိ၊ တတ္ထ **နတာ**တိ အဇိယဓနုဒဏ္ဍကော ဝိယ ဩဏတာ နေမိပ္ပဒေသာ။ **သဟဿရံသိယော**တိ သူရိယမဏ္ဍလံ ဝိယ ဝိပ္ဖုရန္တ-ကိရဏဇာလာ။ **တေသ**န္တိ ဩလမ္ဗမာနကိင်္ကိဏိကဇာလာနံ နေမိပ္ပဒေသာနံ။

၁၀၂၀။ **သိရသ္မိ**န္တိ သီသေ၊ ရထဿ သီသေတိ အတ္ထော။ သိရော ဝါ အသ္မိံ ရထေ။ **စိတ္တ**န္တိ ဝိစိတ္တံ။ **မဏိစန္ဒကပ္ပိတ**န္တိ မဏိမယမဏ္ဍလာနုဝိဒ္ဓံ စန္ဒမဏ္ဍလသဒိသေန မဏိနာ အနုဝိဒ္ဓံ။ **ရုစိရံ ပဘဿရ**န္တိ ဣမိနာ တဿ စန္ဒမဏ္ဍလသဒိသတံယေဝ ဝိဘာဝေတိ၊ **သဒါ ဝိသုဒ္ဓ**န္တိ ဣမိနာ ပနဿ စန္ဒမဏ္ဍလတောပိ ဝိသေသံ ဒဿေတိ။ **သုဝဏ္ဏရာဇီဟီ**တိ အန္တရန္တရာ ဝဋ္ဋာ-ကာရေန သဏ္ဌိတာဟိ သုဝဏ္ဏလေခါဟိ။ **သင်္ဂတ**န္တိ သဟိတံ။ **ဝေဠုရိယ-ရာဇီဝါ**တိ အန္တရန္တရာ သုဝဏ္ဏရာဇီဟိ ခစိတမဏိမဏ္ဍလတ္တာ ဝေဠုရိယရာဇီဟိ ဝိယ သောဘတိ။ “ဝေဠုရိယရာဇီဟီ”တိ စ ပဌန္တိ။

၁၀၂၁။ **ဝါဠီ**တိ ဝါဠဝန္တော သမ္ပန္နဝါဠဓိနော၊ အဿေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ “ဝါဇီ”တိ ဝါ ပါဌော။ **မဏိစန္ဒကပ္ပိတာ**တိ စာမရောလမ္ဗနဋ္ဌာနေသု မဏိမယ-စန္ဒကာနုဝိဒ္ဓါ။ **အာရောဟကမ္ဗူ**တိ ဥစ္စာ စေဝ တဒနုရူပပရိဏာဟာ စ၊ အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပန္နာတိ အတ္ထော။ **သုဇဝါ**တိ သုန္ဒရဇဝါ ဇဝဝန္တော **မဟာဇဝါ၊** သောဘနဂတိကာတိ အတ္ထော။ **ဗြဟူပမာ**တိ ဗြဟာ ဝိယ ပမိနိတဗ္ဗာ၊ အတ္တနော ပမာဏတော အဓိကာ ဝိယ ပညာယန္တာတိ အတ္ထော။ **ဗြဟာ**တိ ဝုဍ္ဎာ ပဝုဍ္ဎသဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂါ။ **မဟန္တာ**တိ မဟာနုဘာဝါ မဟိဒ္ဓိကာ။ **ဗလိနော**တိ သရီရဗလေန စ ဥဿာဟဗလေန စ ဗလဝန္တော။ **မဟာဇဝါ**တိ သီဃဝေဂါ။ **မနော တဝညာယာ**တိ တဝ စိတ္တံ ဉတွာ။ **တထေဝါ**တိ စိတ္တာနုရူပမေဝ။ **သိံသရေ**တိ သံသပ္ပရေ၊ ပဝတ္တရေတိ အတ္ထော။

၁၀၂၂။ **ဣမေ**တိ ယထာဝုတ္တအဿေ သန္ဓာယာဟ။ **သဗ္ဗေ**တိ သဟဿ-မတ္တာပိ။ **သဟိတာ**တိ သမာနဇဝတာယ သမာနဂမနတာယ စ ဂတိယံ သဟိတာ၊ အညမညံ အနူနာဓိကဂမနာတိ အတ္ထော။ စတူဟိ ပါဒေဟိ

၁-ဝိပုလနေမိ(က)

kamanti gacchantīti **catukkamā. Samaṁ gahantīti** “sahitā”ti padena vuttamevatthaṁ pākaṭataraṁ karoti. **Mudukā**ti mudusabhāvā, bhadrā ājānīyāti attho. Tenāha “**anuddhatā**”ti, uddhatarahitā khobhaṁ akarontāti attho. **Āmodamānā**ti pamodamānā, akhaḷuṅkatāya aññamaññaṁ rathikādīnañca tuṭṭhiṁ pavedayantāti attho.

1023. **Dhunantī**ti cāmarabhāraṁ kesarabhāraṁ vāladhiñca vidhunanti. **Vaggantī**ti kadāci pade padaṁ nikkhipantā vagganena gamanena gacchanti. **Patantī**ti kadāci pavattanti, laṅghantīti attho. “Plavantī”ti ca keci paṭhanti, soyevattho. **Abbhuddhunantā**ti kammasippinā sukate suṭṭhu nimmite khuddakaghaṇṭādi-assālaṅkāre abhi-uddhunantā adhikaṁ uddhunantā. **Tesan**ti tesaṁ piḷandhanānaṁ.

1024. **Rathassa ghoso**ti yathāvutto rathanigghoso. **Apiḷandhanāna cā**ti a-kāro nipātamattaṁ. Piḷandhanānaṁ ābharaṇānaṁ. Apiḷandhananti ca ābharaṇapariyāyoti vā vadanti, rathassānaṁ ābharaṇānañca ghosoti attho. **Khurassa nādo**ti turaṅgānaṁ khuranipātasaddo. Kiñcāpi assā ākāsena gacchanti, madhurassa pana khuranipātasaddassa upaladdhihetubhūtena kammunā tesaṁ khuranikkhepe khuranikkhepe paṭighāto labbhatīti vadanti. **Abhihiṁsanāya cā**ti assānaṁ adhikahiṁsanena ca, antarantarā assehi pavattitahesanena[1] cāti attho. “Abhihesanāya cā”ti keci paṭhanti. **Samitassā**ti samuditassa[2] dibbajanassa ghoso ca suvaggu sumadhuraṁ suyyati. Kiṁ viyāti āha “**gandhabbatūriyāni vicitrasaṁvane**”ti, citralatāvane gandhabbadevaputtānaṁ pañcaṅgikatūriyāni viya. Tūriyasannissito hi saddo “tūriyānī”ti vutto nissayavohārena. “Gandhabbatūriyāna ca vicitrasaṁvane”ti ca pāṭho, “tūriyānañca” iti anunāsikaṁ ānetvā yojetabbaṁ. Apare “gandhabbatūriyāni vicitrapavane”ti paṭhanti.

1025. **Rathe ṭhitātā**ti rathe ṭhitā etā. **Migamandalocanā**ti migacchāpikānaṁ viya mudusiniddhadiṭṭhinipātā. **Āḷārapamhā**ti bahalasaṅgatapakhumā, gopakhumāti attho. **Hasitā**ti pahasitā, pahaṁsitamukhāti

1. Pavattitahasanena (I) 2. Pamuditassa (Sī)

ကမန္တိ ဂစ္ဆန္တီတိ **စတုက္ကမာ။ သမံ ဂဟန္တီ**တိ “သဟိတာ”တိ ပဒေန ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ပါကဋတရံ ကရောတိ။ **မုဒုကာ**တိ မုဒုသဘာဝါ၊ ဘဒြာ အာဇာနီယာတိ အတ္ထော။ တေနာဟ “**အနုဒ္ဓတာ**”တိ၊ ဥဒ္ဓတရဟိတာ ခေါဘံ အကရောန္တာတိ အတ္ထော။ **အာမောဒမာနာ**တိ ပမောဒမာနာ၊ အခဠုင်္ကတာယ အညမညံ ရထိကာဒီနဉ္စ တုဋ္ဌိံ ပဝေဒယန္တာတိ အတ္ထော။

၁၀၂၃။ **ဓုနန္တီ**တိ စာမရဘာရံ ကေသရဘာရံ ဝါလဓိဉ္စ ဝိဓုနန္တိ။ **ဝဂ္ဂန္တီ**တိ ကဒါစိ ပဒေ ပဒံ နိက္ခိပန္တာ ဝဂ္ဂနေန ဂမနေန ဂစ္ဆန္တိ။ **ပတန္တီ**တိ ကဒါစိ ပဝတ္တန္တိ၊ လင်္ဃန္တီတိ အတ္ထော။ “ပ္လဝန္တီ”တိ စ ကေစိ ပဌန္တိ၊ သောယေဝတ္ထော။ **အဗ္ဘုဒ္ဓုနန္တာ**တိ ကမ္မသိပ္ပိနာ သုကတေ သုဋ္ဌု နိမ္မိတေ ခုဒ္ဒကဃဏ္ဋာဒိအဿာလင်္ကာရေ အဘိဥဒ္ဓုနန္တာ အဓိကံ ဥဒ္ဓုနန္တာ။ **တေသန္တိ** တေသံ ပိဠန္ဓနာနံ။

၁၀၂၄။ **ရထဿ ဃောသော**တိ ယထာဝုတ္တော ရထနိဂ္ဃောသော။ **အပိဠန္ဓနာန စာ**တိ အ-ကာရော နိပါတမတ္တံ။ ပိဠန္ဓနာနံ အာဘရဏာနံ။ အပိဠန္ဓနန္တိ စ အာဘရဏပရိယာယောတိ ဝါ ဝဒန္တိ၊ ရထဿာနံ အာဘရဏာနဉ္စ ဃောသောတိ အတ္ထော။ **ခုရဿ နာဒေါ**တိ တုရင်္ဂါနံ ခုရနိပါတသဒ္ဒေါ။ ကိဉ္စာပိ အဿာ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တိ၊ မဓုရဿ ပန ခုရနိပါတသဒ္ဒဿ ဥပလဒ္ဓိဟေတုဘူတေန ကမ္မုနာ တေသံ ခုရနိက္ခေပေ ခုရနိက္ခေပေ ပဋိဃာတော လဗ္ဘတီတိ ဝဒန္တိ။ **အဘိဟိံသနာယ စာ**တိ အဿာနံ အဓိကဟိံသနေန စ၊ အန္တရန္တရာ အဿေဟိ ပဝတ္တိတဟေသနေန[၁] စာတိ အတ္ထော။ “အဘိဟေသနာယ စာ”တိ ကေစိ ပဌန္တိ။ **သမိတဿာ**တိ သမုဒိတဿ[၂] ဒိဗ္ဗဇနဿ ဃောသော စ သုဝဂ္ဂု သုမဓုရံ သုယျတိ။ ကိံ ဝိယာတိ အာဟ “**ဂန္ဓဗ္ဗတူရိယာနိ ဝိစိတြသံဝနေ**”တိ၊ စိတြလတာဝနေ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝပုတ္တာနံ ပဉ္စင်္ဂိကတူရိယာနိ ဝိယ။ တူရိယသန္နိဿိတော ဟိ သဒ္ဒေါ “တူရိယာနီ”တိ ဝုတ္တော နိဿယဝေါဟာရေန။ “ဂန္ဓဗ္ဗတူရိယာန စ ဝိစိတြသံဝနေ”တိ စ ပါဌော၊ “တူရိယာနဉ္စ”ဣတိ အနုနာသိကံ အာနေတွာ ယောဇေတဗ္ဗံ။ အပရေ “ဂန္ဓဗ္ဗတူရိယာနိ ဝိစိတြပဝနေ”တိ ပဌန္တိ။

၁၀၂၅။ **ရထေ ဌိတာတာ**တိ ရထေ ဌိတာ ဧတာ။ **မိဂမန္ဒလောစနာ**တိ မိဂစ္ဆာပိကာနံ ဝိယ မုဒုသိနိဒ္ဓဒိဋ္ဌိနိပါတာ။ **အာဠာရပမှာ**တိ ဗဟလသင်္ဂတပခုမာ၊ ဂေါပခုမာတိ အတ္ထော။ **ဟသိတာ**တိ ပဟသိတာ၊ ပဟံသိတမုခါတိ

၁-ပဝတ္တိတဟာသနေန (ဣ) ၂-ပမုဒိတဿ (သီ)

attho. **Piyaṁvadā**ti piyavādiniyo. **Veḷuriyajālāvatatā**ti veḷuriyamaṇimayena jālena chāditasarīrā. **Tanucchavā**ti sukhumacchaviyo. **Sade'vā**ti sadā eva sabbakālameva. **Gandhabbasūraggapūjitā**ti gandhabbadevatāhi ceva aparāhi ca aggadevatāhi laddhapūjā[1].

1026. **Tā rattarattambarapītavāsasā**ti rajanīyarūpā ca rattapītavatthā ca. **Abhirattalocanā**ti visesato rattarājīhi upasobhitanayanā. **Kule sujātā**ti sindhavakule sujātā visiṭṭhadevanikāye sambhavā. **Sutanū**ti sundarasarīrā. **Sucimhitā**ti suddhasitakaraṇā[2].

1027. **Tā kambukeyūradharā**ti suvaṇṇamayakeyūradharā. **Sumajjhimā**ti vilaggamajjhā. **Ūruthanūpapannā**ti sampanna-ūruthanā, kadalikkhandhasadisa-ūru ceva samuggasadisathanā ca. **Vaṭṭaṅguliyo**ti anupubbato vaṭṭaṅguliyo. **Sumukhā**ti sundaramukhā, pamuditamukhā vā. **Sudassanā**ti dassanīyā.

1028. **Aññā**ti ekaccā. **Suveṇī**ti sundarakesaveṇiyo. **Susū**ti daharā. **Missakesiyo**ti rattamālādīhi missitakesavaṭṭiyo. Kathaṁ? **Samaṁ vibhattāhi pabhassarāhi cā**ti, samaṁ aññamaññasadisaṁ nānāvibhattivasena vibhattāhi suvaṇṇacīrādikhacitāhi indanīlamaṇi-ādayo viya pabhassarāhi kesavaṭṭīhi missitakesiyoti yojanā. **Anubbatā**ti anukūlakiriyā. **Tā**ti accharāyo.

1029. **Candanasāravositā**ti sārabhūtena dibbacandanena ullittā vicchuritā.

1031. **Kaṇṭhesū**ti-ādinā gīvūpagahatthūpagapādūpagasīsūpagādi-ābharaṇāni dasseti. **Obhāsayantī**ti kaṇṭhesu yāni piḷandhanāni, tehi obhāsayantīti yojanā. Evaṁ sesesupi. **Abbhuddayan**ti abhi-uggacchanto, "abbhuddasan"tipi[3] pāṭho, soyevattho. **Sāradiko**ti saradakāliko. **Bhāṇumā**ti sūriyo. So hi abbhādidosavirahena dasapi disā suṭṭhu obhāseti.

1032. **Vātassa vegena cā**ti manuññagandhūpahāraṁ saddūpahārañca karontena upaharantena viya vāyantena vātassa vegena rathaturaṅgavegena ca.

1. Laddhapūjitā (Ka) 2. Suṭṭhu sitakaraṇā (Sī) 3. Abbhussayantipi (Ka)

အတ္ထော။ **ပိယံဝဒါ**တိ ပိယဝါဒိနိယော။ **ဝေဠုရိယဇာလာဝတတာ**တိ ဝေဠုရိယမဏိမယေန ဇာလေန ဆာဒိတသရီရာ။ **တနုစ္ဆဝါ**တိ သုခုမစ္ဆဝိယော။ **သဒေ'ဝါ**တိ သဒါ ဧဝ သဗ္ဗကာလမေဝ။ **ဂန္ဓဗ္ဗသူရဂ္ဂပူဇိတာ**တိ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝတာဟိ စေဝ အပရာဟိ စ အဂ္ဂဒေဝတာဟိ လဒ္ဓပူဇာ[၁]။

၁၀၂၆။ **တာ ရတ္တရတ္တမ္ဗရပီတဝါသသာ**တိ ရဇနီယရူပါ စ ရတ္တပီတဝတ္ထာ စ။ **အဘိရတ္တလောစနာ**တိ ဝိသေသတော ရတ္တရာဇီဟိ ဥပသောဘိတနယနာ။ **ကုလေ သုဇာတာ**တိ သိန္ဓဝကုလေ သုဇာတာ ဝိသိဋ္ဌဒေဝနိကာယေ သမ္ဘဝါ။ **သုတနူ**တိ သုန္ဒရသရီရာ။ **သုစိမ္ဟိတာ**တိ သုဒ္ဓသိတကရဏာ[၂]။

၁၀၂၇။ **တာ ကမ္ဗုကေယူရဓရာ**တိ သုဝဏ္ဏမယကေယူရဓရာ။ **သုမဇ္ဈိမာ**တိ ဝိလဂ္ဂမဇ္ဈာ။ **ဦရုထနူပပန္နာ**တိ သမ္ပန္နဦရုထနာ၊ ကဒလိက္ခန္ဓသဒိသဦရု စေဝ သမုဂ္ဂသဒိသထနာ စ။ **ဝဋ္ဋင်္ဂုလိယော**တိ အနုပုဗ္ဗတော ဝဋ္ဋင်္ဂုလိယော။ **သုမုခါ**တိ သုန္ဒရမုခါ, ပမုဒိတမုခါ ဝါ။ **သုဒဿနာ**တိ ဒဿနီယာ။

၁၀၂၈။ **အညာ**တိ ဧကစ္စာ။ **သုဝေဏီ**တိ သုန္ဒရကေသဝေဏိယော။ **သုသူ**တိ ဒဟရာ။ **မိဿကေသိယော**တိ ရတ္တမာလာဒီဟိ မိဿိတကေသဝဋ္ဋိယော။ ကထံ? **သမံ ဝိဘတ္တာဟိ ပဘဿရာဟိ စာ**တိ၊ သမံ အညမညသဒိသံ နာနာဝိဘတ္တိဝသေန ဝိဘတ္တာဟိ သုဝဏ္ဏစီရာဒိခစိတာဟိ ဣန္ဒနီလမဏိအာဒယော ဝိယ ပဘဿရာဟိ ကေသဝဋ္ဋီဟိ မိဿိတကေသိယောတိ ယောဇနာ။ **အနုဗ္ဗတာ**တိ အနုကူလကိရိယာ။ **တာ**တိ အစ္ဆရာယော။

၁၀၂၉။ **စန္ဒနသာရဝေါသိတာ**တိ သာရဘူတေန ဒိဗ္ဗစန္ဒနေန ဥလ္လိတ္တာ ဝိစ္ဆုရိတာ။

၁၀၃၁။ **ကဏ္ဌေသူ**တိအာဒိနာ ဂီဝူပဂဟတ္ထူပဂပါဒူပဂသီသူပဂါဒိအာဘရဏာနိ ဒဿေတိ။ **ဩဘာသယန္တီ**တိ ကဏ္ဌေသု ယာနိ ပိဠန္ဓနာနိ၊ တေဟိ ဩဘာသယန္တီတိ ယောဇနာ။ ဧဝံ သေသေသုပိ။ **အဗ္ဘုဒ္ဒယန္တိ** အဘိ-ဥဂ္ဂစ္ဆန္တော၊ "အဗ္ဘုဒ္ဒသ"န္တိပိ[၃] ပါဌော၊ သောယေဝတ္ထော။ **သာရဒိကော**တိ သရဒကာလိကော။ **ဘာဏုမာ**တိ သူရိယော။ သော ဟိ အဗ္ဘာဒိဒေါသဝိရဟေန ဒသပိ ဒိသာ သုဋ္ဌု ဩဘာသေတိ။

၁၀၃၂။ **ဝါတဿ ဝေဂေန စာ**တိ မနုညဂန္ဓူပဟာရံ သဒ္ဒူပဟာရဉ္စ ကရောန္တေန ဥပဟရန္တေန ဝိယ ဝါယန္တေန ဝါတဿ ဝေဂေန ရထတုရင်္ဂဝေဂေန စ။

၁-လဒ္ဓပူဇိတာ (က) ၂-သုဋ္ဌု သိတကရဏာ (သီ) ၃-အဗ္ဘုဿယန္တိပိ (က)

muñcantīti vissajjenti. **Ruciran**ti pañcaṅgikatūriyāni viya uparūpari rucidāyakaṁ. **Sucin**ti suddhaṁ asaṁsaṭṭhaṁ. **Subhan**ti manuññaṁ. **Sabbehi viññūhi sutabbarūpan**ti sabbehipi viññujātikehi gandhabbasamayaññūhi sotabbaṁ savanīyaṁ uttamasabhāvaṁ ghosaṁ muñcantīti yojanā.

1033. **Uyyānabhūmyā**ti uyyānabhūmiyaṁ. **Duvaḍḍhato**ti dvīhi aḍḍhapassehi[1]. "Dubhato ca ṭhitā"tipi paṭhanti, soyevattho. **Rathā**ti rathe. **Nāgā**ti nāge. Upayogatthe hi etaṁ paccattavacanaṁ. **Saro**ti rathanāgatūriyāni paṭicca nibbatto saro. **Devindā**ti devaputtaṁ ālapati. **Vīṇā yathā pokkharapattabāhubhī**ti yathā vīṇā sammadeva yojitehi doṇipattabātudaṇḍehi taṁtaṁmucchanānurūpaṁ avaṭṭhitehi vādiyamānā suṇantaṁ janaṁ pamodeti, evaṁ taṁ rathādayo attano sarena pamodayanti. Susikkhitabhāvena pokkharabhāvaṁ sundarabhāvaṁ pattehi vīṇāvādakassa hatthehi pavāditā vīṇā yathā mahājanaṁ pamodeti, evaṁ taṁ rathādayo attano sarena pamodayantīti.

1034. **Imāsu vīṇāsū**ti gāthāya ayaṁ saṅkhepattho—**imāsu** ujukoṭivaṅkabrahatīnandinītisara-ādibhedāsu **bahūsu vīṇāsu** siniddhamadhurassaratāya **vaggūsu** tato eva **manuññarūpāsu hadayeritaṁ** hadayaṅgamaṁ hadayahāriniṁ **pītiṁ** pītinimittaṁ **pavajjamānāsu** pavādiyamānāsu **accharā** deva**kaññā** pītivegukkhittatāya attano susikkhitatāya ca dibba**padumesu bhamanti** naccaṁ dassentiyo sañcaranti.

1035. **Imānī**ti idaṁ paccekaṁ yojetabbaṁ "imāni gītāni imāni vāditāni imāni naccāni cā"ti. **Samenti ekato**ti ekajjhaṁ samarasāni[2] honti. Atha vā **samenti ekato**ti ekato ekajjhaṁ samāni samarasāni karonti, tantissaraṁ gītassarena, gītassarañca tantissarena saṁsandantiyo naccanena yathādhigate hassādirase aparihāpentiyo samenti samānentīti attho. **Athettha naccanti athettha accharā obhāsayantī**ti evaṁ gītādīni samarase karontiyo atha aññā ekaccā accharā ettha etasmiṁ tava rathe naccanti, atha aññā varitthiyo uttamitthiyo naccaṁ passantiyo attano sarīrobhāsena ceva vatthābharaṇa-obhāsena ca

1. Duhatthatoti dvīhi hatthapassehi (I)
2. Samāni samarasāni (I)

မုဉ္စန္တီတိ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ **ရုစိရန္တိ** ပဉ္စင်္ဂိကတူရိယာနိ ဝိယ ဥပရူပရိ ရုစိဒါယကံ။ **သုစိန္တိ** သုဒ္ဓံ အသံသဋ္ဌံ။ **သုဘန္တိ** မနုညံ။ **သဗ္ဗေဟိ ဝိညူဟိ သုတဗ္ဗရူပန္တိ** သဗ္ဗေဟိပိ ဝိညုဇာတိကေဟိ ဂန္ဓဗ္ဗသမယညူဟိ သောတဗ္ဗံ သဝနီယံ ဥတ္တမသဘာဝံ ဃောသံ မုဉ္စန္တီတိ ယောဇနာ။

၁၀၃၃။ **ဥယျာနဘူမျာ**တိ ဥယျာနဘူမိယံ။ **ဒုဝဍ္ဎတော**တိ ဒွီဟိ အဍ္ဎပဿေဟိ[၁]။ "ဒုဘတော စ ဌိတာ"တိပိ ပဌန္တိ၊ သောယေဝတ္ထော။ **ရထာ**တိ ရထေ။ **နာဂါ**တိ နာဂေ။ ဥပယောဂတ္ထေ ဟိ ဧတံ ပစ္စတ္တဝစနံ။ **သရော**တိ ရထနာဂတူရိယာနိ ပဋိစ္စ နိဗ္ဗတ္တော သရော။ **ဒေဝိန္ဒာ**တိ ဒေဝပုတ္တံ အာလပတိ။ **ဝီဏာ ယထာ ပေါက္ခရပတ္တဗာဟုဘီ**တိ ယထာ ဝီဏာ သမ္မဒေဝ ယောဇိတေဟိ ဒေါဏိပတ္တဗာတုဒဏ္ဍေဟိ တံတံမုစ္ဆနာနုရူပံ အဝဋ္ဌိတေဟိ ဝါဒိယမာနာ သုဏန္တံ ဇနံ ပမောဒေတိ၊ ဧဝံ တံ ရထာဒယော အတ္တနော သရေန ပမောဒယန္တိ။ သုသိက္ခိတဘာဝေန ပေါက္ခရဘာဝံ သုန္ဒရဘာဝံ ပတ္တေဟိ ဝီဏာဝါဒကဿ ဟတ္ထေဟိ ပဝါဒိတာ ဝီဏာ ယထာ မဟာဇနံ ပမောဒေတိ၊ ဧဝံ တံ ရထာဒယော အတ္တနော သရေန ပမောဒယန္တီတိ။

၁၀၃၄။ **ဣမာသု ဝီဏာသူ**တိ ဂါထာယ အယံ သင်္ခေပတ္ထော—**ဣမာသု** ဥဇုကောဋိဝင်္ကဗြဟတီနန္ဒိနီတိသရအာဒိဘေဒါသု **ဗဟူသု ဝီဏာသု** သိနိဒ္ဓမဓုရဿရတာယ **ဝဂ္ဂူသု** တတော ဧဝ **မနုညရူပါသု ဟဒယေရိတံ** ဟဒယင်္ဂမံ ဟဒယဟာရိနိံ **ပီတိံ** ပီတိနိမိတ္တံ **ပဝဇ္ဇမာနာသု** ပဝါဒိယမာနာသု **အစ္ဆရာ** ဒေဝ**ကညာ** ပီတိဝေဂုက္ခိတ္တတာယ အတ္တနော သုသိက္ခိတတာယ စ ဒိဗ္ဗ**ပဒုမေသု ဘမန္တိ** နစ္စံ ဒဿေန္တိယော သဉ္စရန္တိ။

၁၀၃၅။ **ဣမာနီ**တိ ဣဒံ ပစ္စေကံ ယောဇေတဗ္ဗံ "ဣမာနိ ဂီတာနိ ဣမာနိ ဝါဒိတာနိ ဣမာနိ နစ္စာနိ စာ"တိ။ **သမေန္တိ ဧကတော**တိ ဧကဇ္ဈံ သမရသာနိ[၂] ဟောန္တိ။ အထ ဝါ **သမေန္တိ ဧကတော**တိ ဧကတော ဧကဇ္ဈံ သမာနိ သမရသာနိ ကရောန္တိ၊ တန္တိဿရံ ဂီတဿရေန, ဂီတဿရဉ္စ တန္တိဿရေန သံသန္ဒန္တိယော နစ္စနေန ယထာဓိဂတေ ဟဿာဒိရသေ အပရိဟာပေန္တိယော သမေန္တိ သမာနေန္တီတိ အတ္ထော။ **အထေတ္ထ နစ္စန္တိ အထေတ္ထ အစ္ဆရာ ဩဘာသယန္တီ**တိ ဧဝံ ဂီတာဒီနိ သမရသေ ကရောန္တိယော အထ အညာ ဧကစ္စာ အစ္ဆရာ ဧတ္ထ ဧတသ္မိံ တဝ ရထေ နစ္စန္တိ၊ အထ အညာ ဝရိတ္ထိယော ဥတ္တမိတ္ထိယော နစ္စံ ပဿန္တိယော အတ္တနော သရီရောဘာသေန စေဝ ဝတ္ထာဘရဏဩဘာသေန စ

၁-ဒုဟတ္ထတောတိ ဒွီဟိ ဟတ္ထပဿေဟိ (ဣ)
၂-သမာနိ သမရသာနိ (ဣ)

ettha etasmiṁ padese ubhato dvīsu passesu dasapi disā kevalaṁ obhāsayanti vijjotayantīti attho.

1036. **So**ti so tvaṁ evaṁbhūto. **Tūriyagaṇappabodhano**ti dibbatūriyasamūhena katapītipabodhano. **Mahīyamāno**ti pūjīyamāno. **Vajirāvudhorivā**ti Indo viya.

1037. **Uposathaṁ kaṁ vā tuvaṁ upāvasī**ti aññehipi uposatho upavasīyati, tvaṁ kaṁ vā kīdisaṁ nāma uposathaṁ upavasīti pucchati. **Dhammacariyan**ti dānādipuññapaṭipattiṁ. **Vatan**ti vatasamādānaṁ. **Abhirocayī**ti abhirocesi, ruccitvā pūresīti attho. “Abhirādhayī”tipi pāṭho, sādhesi nipphādesīti attho.

1038. **Idan**ti nipātamattaṁ, idaṁ vā phalanti adhippāyo. **Abhirocase**ti abhibhavitvā vijjotasi.

Evaṁ mahātherena puṭṭho devaputto tamatthaṁ ācikkhi. Tena vuttaṁ—

1040. “So devaputto attamano, Moggallānena pucchito.
Pañhaṁ puṭṭho viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalanti.

1041. Jitindriyaṁ Buddhamanomanikkamaṁ,
Naruttamaṁ Kassapamaggapuggalaṁ.
Avāpurantaṁ amatassa dvāraṁ,
Devātidevaṁ satapuññalakkhaṇaṁ.

1042. Tamaddasaṁ kuñjaramoghatiṇṇaṁ,
Suvaṇṇasiṅgīnadabimbasādisaṁ.
Disvāna taṁ khippamahuṁ sucīmano,
Tameva disvāna subhāsitaddhajaṁ.

1043. Ta’mannapānaṁ athavāpi cīvaraṁ,
Suciṁ paṇītaṁ rasasā upetaṁ.
Pupphābhikiṇṇamhi sake nivesane,
Patiṭṭhapesiṁ sa asaṅgamānaso.

ဧတ္ထ ဧတသ္မိံ ပဒေသေ ဥဘတော ဒွီသု ပဿေသု ဒသပိ ဒိသာ ကေဝလံ ဩဘာသယန္တိ ဝိဇ္ဇောတယန္တီတိ အတ္ထော။

၁၀၃၆။ **သော**တိ သော တွံ ဧဝံဘူတော။ **တူရိယဂဏပ္ပဗောဓနော**တိ ဒိဗ္ဗတူရိယသမူဟေန ကတပီတိပဗောဓနော။ **မဟီယမာနော**တိ ပူဇီယမာနော။ **ဝဇိရာဝုဓောရိဝါ**တိ ဣန္ဒော ဝိယ။

၁၀၃၇။ **ဥပေါသထံ ကံ ဝါ တုဝံ ဥပါဝသီ**တိ အညေဟိပိ ဥပေါသထော ဥပဝသီယတိ၊ တွံ ကံ ဝါ ကီဒိသံ နာမ ဥပေါသထံ ဥပဝသီတိ ပုစ္ဆတိ။ **ဓမ္မစရိယ**န္တိ ဒါနာဒိပုညပဋိပတ္တိံ။ **ဝတ**န္တိ ဝတသမာဒါနံ။ **အဘိရောစယီ**တိ အဘိရောစေသိ၊ ရုစ္စိတွာ ပူရေသီတိ အတ္ထော။ “အဘိရာဓယီ”တိပိ ပါဌော၊ သာဓေသိ နိပ္ဖါဒေသီတိ အတ္ထော။

၁၀၃၈။ **ဣဒ**န္တိ နိပါတမတ္တံ၊ ဣဒံ ဝါ ဖလန္တိ အဓိပ္ပါယော။ **အဘိရောစသေ**တိ အဘိဘဝိတွာ ဝိဇ္ဇောတသိ။

ဧဝံ မဟာထေရေန ပုဋ္ဌော ဒေဝပုတ္တော တမတ္ထံ အာစိက္ခိ။ တေန ဝုတ္တံ—

၁၀၄၀။ “သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတော။
ပဉှံ ပုဋ္ဌော ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလန္တိ။

၁၀၄၁။ ဇိတိန္ဒြိယံ ဗုဒ္ဓမနောမနိက္ကမံ၊
နရုတ္တမံ ကဿပမဂ္ဂပုဂ္ဂလံ။
အဝါပုရန္တံ အမတဿ ဒွါရံ၊
ဒေဝါတိဒေဝံ သတပုညလက္ခဏံ။

၁၀၄၂။ တမဒ္ဒသံ ကုဉ္ဇရမောဃတိဏ္ဏံ၊
သုဝဏ္ဏသိင်္ဂီနဒဗိမ္ဗသာဒိသံ။
ဒိသွာန တံ ခိပ္ပမဟုံ သုစီမနော၊
တမေဝ ဒိသွာန သုဘာသိတဒ္ဓဇံ။

၁၀၄၃။ တ’မန္နပါနံ အထဝါပိ စီဝရံ၊
သုစိံ ပဏီတံ ရသသာ ဥပေတံ။
ပုပ္ဖာဘိကိဏ္ဏမှိ သကေ နိဝေသနေ၊
ပတိဋ္ဌပေသိံ သ အသင်္ဂမာနသော။

1044. Ta’mannapānena ca cīvarena ca,
Khajjena bhojjena ca sāyanena ca.
Santappayitvā dvipadānamuttamaṁ,
So saggaso devapure ramāmahaṁ.

1045. Etenupāyena imaṁ niraggaḷaṁ,
Yaññaṁ yajitvā tividhaṁ visuddhaṁ.
Pahāyahaṁ mānusakaṁ samussayaṁ,
Indūpamo devapure ramāmahaṁ.

1046. Āyuñca vaṇṇañca sukhaṁ balañca,
Paṇītarūpaṁ abhikaṅkhatā muni.
Annañca pānañca bahuṁ susaṅkhataṁ,
Patiṭṭhapetabbamasaṅgamānase.

1047. Nayimasmiṁ loke parasmiṁ vā pana,
Buddhena seṭṭho va samo va vijjati.
Āhuneyyānaṁ paramāhutiṁ gato,
Puññatthikānaṁ vipulapphalesinan”ti.

1041. Tattha **jitindriyan**ti manacchaṭṭhānaṁ indriyānaṁ bodhimūleyeva aggamaggena jitattā nibbisevanabhāvassa katattā jitindriyaṁ. Abhiññeyyādīnaṁ abhiññeyyādibhāvato anavasesato abhisambuddhattā **Buddhaṁ.** Paripuṇṇavīriyatāya **anomanikkamaṁ** caturaṅgasamannāgatassa vīriyassa catubbidhasammappadhānassa ca pāripūriyāti attho. **Naruttaman**ti narānaṁ uttamaṁ dvipaduttamaṁ. **Kassapan**ti Bhagavantaṁ gottena vadati. **Avāpurantaṁ amatassa dvāran**ti Koṇāgamanassa Bhagavato sāsanantaradhānato pabhuti pihitaṁ nibbānamahānagarassa dvāraṁ ariyamaggaṁ vivarantaṁ. **Devātidevan**ti sabbesampi devānaṁ atidevaṁ. **Satapuññalakkhaṇan**ti anekasatapuññavasena nibbattamahāpurisalakkhaṇaṁ.

1042. **Kuñjaran**ti kilesapaṭisattunimmaddanena kuñjarasadisaṁ, mahānāganti attho. Catunnaṁ oghānaṁ saṁsāramahoghassa taritattā **oghatiṇṇaṁ.**

၁၀၄၄။ တ’မန္နပါနေန စ စီဝရေန စ၊
ခဇ္ဇေန ဘောဇ္ဇေန စ သာယနေန စ။
သန္တပ္ပယိတွာ ဒွိပဒါနမုတ္တမံ၊
သော သဂ္ဂသော ဒေဝပုရေ ရမာမဟံ။

၁၀၄၅။ ဧတေနုပါယေန ဣမံ နိရဂ္ဂဠံ၊
ယညံ ယဇိတွာ တိဝိဓံ ဝိသုဒ္ဓံ။
ပဟာယဟံ မာနုသကံ သမုဿယံ၊
ဣန္ဒူပမော ဒေဝပုရေ ရမာမဟံ။

၁၀၄၆။ အာယုဉ္စ ဝဏ္ဏဉ္စ သုခံ ဗလဉ္စ၊
ပဏီတရူပံ အဘိကင်္ခတာ မုနိ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ဗဟုံ သုသင်္ခတံ၊
ပတိဋ္ဌပေတဗ္ဗမသင်္ဂမာနသေ။

၁၀၄၇။ နယိမသ္မိံ လောကေ ပရသ္မိံ ဝါ ပန၊
ဗုဒ္ဓေန သေဋ္ဌော ဝ သမော ဝ ဝိဇ္ဇတိ။
အာဟုနေယျာနံ ပရမာဟုတိံ ဂတော၊
ပုညတ္ထိကာနံ ဝိပုလပ္ဖလေသိန”န္တိ။

၁၀၄၁။ တတ္ထ **ဇိတိန္ဒြိယ**န္တိ မနစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ ဗောဓိမူလေယေဝ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ဇိတတ္တာ နိဗ္ဗိသေဝနဘာဝဿ ကတတ္တာ ဇိတိန္ဒြိယံ။ အဘိညေယျာဒီနံ အဘိညေယျာဒိဘာဝတော အနဝသေသတော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ **ဗုဒ္ဓံ**။ ပရိပုဏ္ဏဝီရိယတာယ **အနောမနိက္ကမံ** စတုရင်္ဂသမန္နာဂတဿ ဝီရိယဿ စတုဗ္ဗိဓသမ္မပ္ပဓာနဿ စ ပါရိပူရိယာတိ အတ္ထော။ **နရုတ္တမ**န္တိ နရာနံ ဥတ္တမံ ဒွိပဒုတ္တမံ။ **ကဿပ**န္တိ ဘဂဝန္တံ ဂေါတ္တေန ဝဒတိ။ **အဝါပုရန္တံ အမတဿ ဒွါရ**န္တိ ကောဏာဂမနဿ ဘဂဝတော သာသနန္တရဓာနတော ပဘုတိ ပိဟိတံ နိဗ္ဗာနမဟာနဂရဿ ဒွါရံ အရိယမဂ္ဂံ ဝိဝရန္တံ။ **ဒေဝါတိဒေဝ**န္တိ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဒေဝါနံ အတိဒေဝံ။ **သတပုညလက္ခဏ**န္တိ အနေကသတပုညဝသေန နိဗ္ဗတ္တမဟာပုရိသလက္ခဏံ။

၁၀၄၂။ **ကုဉ္ဇရ**န္တိ ကိလေသပဋိသတ္တုနိမ္မဒ္ဒနေန ကုဉ္ဇရသဒိသံ၊ မဟာနာဂန္တိ အတ္ထော။ စတုန္နံ ဩဃာနံ သံသာရမဟောဃဿ တရိတတ္တာ **ဩဃတိဏ္ဏံ**။

suvaṇṇasiṅgīnadabimbasādisanti siṅgīsuvaṇṇajambunadasuvaṇṇarūpasadisaṁ, kañcanasannibhattacanti attho. **Disvāna taṁ khippamahuṁ sucīmano**ti taṁ Kassapasammāsambuddhaṁ disvā khippaṁ tāvadeva "Sammāsambuddho Bhagavā"ti pasādavasena kilesamalāpagamanena sucimano visuddhamano ahosiṁ, tañca kho **tameva disvāna** taṁ disvā eva. **Subhāsitaddhajan**ti dhammaddhajaṁ.

1043. **Ta'mannapānan**ti tamhi Bhagavati annañca pānañca. **Athavāpi cīvaran**ti atha cīvarampi. **Rasasā upetan**ti rasena upetaṁ sādurasaṁ, uḷāranti attho. **Pupphābhikiṇṇamhī**ti ganthitehi ca aganthitehi ca pupphehi olambanavasena santharaṇavasena ca abhikiṇṇe. **Patiṭṭhapesin**ti paṭipādesiṁ adāsiṁ. **Asaṅgamānaso**ti katthaci alaggacitto so ahanti yojanā.

1044. **Saggaso**ti aparāparūpapattivasena sagge sagge, tatthāpi ca devapure Sudassanamahānagare. **Ramāmī**ti kīḷāmi modāmi.

1045. **Etenupāyenā**ti Gopālabrāhmaṇakāle sasāvakasaṁghassa Kassapabhagavato yathā asadisadānaṁ adāsiṁ, etena upāyena. **Imaṁ niraggaḷaṁ yaññaṁ yajitvā tividhaṁ visuddhan**ti anāvaṭadvāratāya muttacāgatāya ca niraggaḷaṁ, tīsupi kālesu tīhi dvārehi karaṇakārāpanānussaraṇavidhīhi sampannatāya tividhaṁ, tattha saṁkilesābhāvena visuddhaṁ aparimitadhanapariccāgabhāvena mahācāgatāya yaññaṁ yajitvā, mahādānaṁ datvāti attho. Taṁ pana dānaṁ cirakatampi khettavatthucittānaṁ uḷāratāya antarantarā anussaraṇena attano pākaṭaṁ āsannaṁ paccakkhaṁ viya upaṭṭhitaṁ gahetvā āha "iman"ti.

1046. Evaṁ[1] devaputto attanā katakammaṁ therassa kathetvā idāni tādisāya sampattiyā parepi patiṭṭhāpetukāmataṁ Tathāgate ca uttamaṁ attano pasādabahumānaṁ pavedento **"āyuñca vaṇṇañcā"**ti-ādinā gāthādvayamāha. Tattha **abhikaṅkhatā**ti icchantena. **Munī**ti theraṁ ālapati.

1047. **Nayimasmiṁ loke**ti devaputto attano paccakkhabhūtaṁ lokaṁ vadati. **Parasmin**ti tato aññasmiṁ[2]. Etena sabbepi sadevake

1. Iti evaṁ (Sī) 2. Aññaṁ (Sī, I)

သုဝဏ္ဏသိင်္ဂီနဒဗိမ္ဗသာဒိသန္တိ သိင်္ဂီသုဝဏ္ဏဇမ္ဗုနဒသုဝဏ္ဏရူပသဒိသံ၊ ကဉ္စနသန္နိဘတ္တစန္တိ အတ္ထော။ **ဒိသွာန တံ ခိပ္ပမဟုံ သုစီမနော**တိ တံ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ ခိပ္ပံ တာဝဒေဝ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ"တိ ပသာဒဝသေန ကိလေသမလာပဂမနေန သုစိမနော ဝိသုဒ္ဓမနော အဟောသိံ၊ တဉ္စ ခေါ **တမေဝ ဒိသွာန** တံ ဒိသွာ ဧဝ။ **သုဘာသိတဒ္ဓဇ**န္တိ ဓမ္မဒ္ဓဇံ။

၁၀၄၃။ **တ'မန္နပါန**န္တိ တမှိ ဘဂဝတိ အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ။ **အထဝါပိ စီဝရ**န္တိ အထ စီဝရမ္ပိ။ **ရသသာ ဥပေတ**န္တိ ရသေန ဥပေတံ သာဒုရသံ၊ ဥဠာရန္တိ အတ္ထော။ **ပုပ္ဖာဘိကိဏ္ဏမှီ**တိ ဂန္ထိတေဟိ စ အဂန္ထိတေဟိ စ ပုပ္ဖေဟိ ဩလမ္ဗနဝသေန သန္ထရဏဝသေန စ အဘိကိဏ္ဏေ။ **ပတိဋ္ဌပေသိ**န္တိ ပဋိပါဒေသိံ အဒါသိံ။ **အသင်္ဂမာနသော**တိ ကတ္ထစိ အလဂ္ဂစိတ္တော သော အဟန္တိ ယောဇနာ။

၁၀၄၄။ **သဂ္ဂသော**တိ အပရာပရူပပတ္တိဝသေန သဂ္ဂေ သဂ္ဂေ၊ တတ္ထာပိ စ ဒေဝပုရေ သုဒဿနမဟာနဂရေ။ **ရမာမီ**တိ ကီဠာမိ မောဒါမိ။

၁၀၄၅။ **ဧတေနုပါယေနာ**တိ ဂေါပါလဗြာဟ္မဏကာလေ သသာဝကသံဃဿ ကဿပဘဂဝတော ယထာ အသဒိသဒါနံ အဒါသိံ၊ ဧတေန ဥပါယေန။ **ဣမံ နိရဂ္ဂဠံ ယညံ ယဇိတွာ တိဝိဓံ ဝိသုဒ္ဓ**န္တိ အနာဝဋဒွါရတာယ မုတ္တစာဂတာယ စ နိရဂ္ဂဠံ,တီသုပိ ကာလေသု တီဟိ ဒွါရေဟိ ကရဏာကာရာပနာနုဿရဏဝိဓီဟိ သမ္ပန္နတာယ တိဝိဓံ, တတ္ထ သံကိလေသာဘာဝေန ဝိသုဒ္ဓံ အပရိမိတဓနပရိစ္စာဂဘာဝေန မဟာစာဂတာယ ယညံ ယဇိတွာ၊ မဟာဒါနံ ဒတွာတိ အတ္ထော။ တံ ပန ဒါနံ စိရကတမ္ပိ ခေတ္တဝတ္ထုစိတ္တာနံ ဥဠာရတာယ အန္တရန္တရာ အနုဿရဏေန အတ္တနော ပါကဋံ အာသန္နံ ပစ္စက္ခံ ဝိယ ဥပဋ္ဌိတံ ဂဟေတွာ အာဟ "ဣမ"န္တိ။

၁၀၄၆။ ဧဝံ[1] ဒေဝပုတ္တော အတ္တနာ ကတကမ္မံ ထေရဿ ကထေတွာ ဣဒါနိ တာဒိသာယ သမ္ပတ္တိယာ ပရေပိ ပတိဋ္ဌာပေတုကာမတံ တထာဂတေ စ ဥတ္တမံ အတ္တနော ပသာဒဗဟုမာနံ ပဝေဒေန္တော **"အာယုဉ္စ ဝဏ္ဏဉ္စာ"**တိ-အာဒိနာ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **အဘိကင်္ခတာ**တိ ဣစ္ဆန္တေန။ **မုနီ**တိ ထေရံ အာလပတိ။

၁၀၄၇။ **နယိမသ္မိံ လောကေ**တိ ဒေဝပုတ္တော အတ္တနော ပစ္စက္ခဘူတံ လောကံ ဝဒတိ။ **ပရသ္မိ**န္တိ တတော အညသ္မိံ[2]။ ဧတေန သဗ္ဗေပိ သဒေဝကေ

၁-ဣတိ ဧဝံ (သီ) ၂-အညံ (သီ၊ ဣ)

loke dasseti. **Samo va vijjatī**ti seṭṭho tāva tiṭṭhatu, samo eva na vijjatīti attho. **Āhuneyyānaṁ paramāhutiṁ gato**ti imasmiṁ loke yattakā āhuneyyā nāma, tesu sabbesu paramāhutiṁ paramaṁ āhuneyyabhāvaṁ gato. “Dakkhiṇeyyānaṁ paramaggataṁ gato”ti vā pāṭho, tattha **paramaggatan**ti paramaṁ aggabhāvaṁ, aggadakkhiṇeyyabhāvanti attho. Kesanti āha **“puññatthikānaṁ vipulapphalesinan”**ti, puññena atthikānaṁ vipulaṁ mahantaṁ puññaphalaṁ icchantānaṁ, Tathāgato eva lokassa puññakkhettanti dasseti. Keci pana “āhuneyyānaṁ paramaggataṁ gato”ti paṭhanti, soyevattho.

Evaṁ kathentameva taṁ thero kallacittaṁ muducittaṁ vinīvaraṇacittaṁ udaggacittaṁ pasannacittañca ñatvā saccāni pakāsesi, so saccapariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahi. Atha thero manussalokaṁ āgantvā Bhagavato tamatthaṁ attanā ca devaputtena ca kathitaniyāmeneva ārocesi. Satthā tamatthaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattapariyāya dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Mahārathavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

Iti Paramatthadīpaniyā Khuddakaṭṭhakathāya Vimānavatthusmiṁ

Cuddasavatthupaṭimaṇḍitassa

Pañcamassa Mahārathavaggassa atthavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Pāyāsivagga

1. Paṭhama-agāriyavimānavaṇṇanā

Yathā vanaṁ cittalataṁ pabhāsatīti Agāriyavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane. Tena samayena Rājagahe ekaṁ kulaṁ ubhatopasannaṁ hoti sīlācārasampannaṁ opānabhūtaṁ bhikkhūnaṁ bhikkhunīnaṁ. Te dve jayampatikā[1] ratanattayaṁ uddissa yāvajīvaṁ puññāni katvā tato cutā Tāvatiṁsesu nibbattiṁsu, tesaṁ dvādasayojanikaṁ[2] kanakavimānaṁ nibbatti. Te tattha dibbasampattiṁ anubhavanti.

1. Jāyampatikā (Ka) 2. Dasayojanikaṁ (Sī, I)

လောကေ ဒဿေတိ။ **သမော ဝ ဝိဇ္ဇတီ**တိ သေဋ္ဌော တာဝ တိဋ္ဌတု, သမော ဧဝ န ဝိဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။ **အာဟုနေယျာနံ ပရမာဟုတိံ ဂတော**တိ ဣမသ္မိံ လောကေ ယတ္တကာ အာဟုနေယျာ နာမ၊ တေသု သဗ္ဗေသု ပရမာဟုတိံ ပရမံ အာဟုနေယျဘာဝံ ဂတော။ “ဒက္ခိဏေယျာနံ ပရမဂ္ဂတံ ဂတော”တိ ဝါ ပါဌော၊ တတ္ထ **ပရမဂ္ဂတ**န္တိ ပရမံ အဂ္ဂဘာဝံ၊ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျဘာဝန္တိ အတ္ထော။ ကေသန္တိ အာဟ “**ပုညတ္ထိကာနံ ဝိပုလဖလေသိန**”န္တိ၊ ပုညေန အတ္ထိကာနံ ဝိပုလံ မဟန္တံ ပုညဖလံ ဣစ္ဆန္တာနံ၊ တထာဂတော ဧဝ လောကဿ ပုညက္ခေတ္တန္တိ ဒဿေတိ။ ကေစိ ပန “အာဟုနေယျာနံ ပရမဂ္ဂတံ ဂတော”တိ ပဌန္တိ၊ သောယေဝတ္ထော။

ဧဝံ ကထေန္တမေဝ တံ ထေရော ကလ္လစိတ္တံ မုဒုစိတ္တံ ဝိနီဝရဏစိတ္တံ ဥဒဂ္ဂစိတ္တံ ပသန္နစိတ္တဉ္စ ဉတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သော သစ္စပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ အထ ထေရော မနုဿလောကံ အာဂန္တွာ ဘဂဝတော တမတ္ထံ အတ္တနာ စ ဒေဝပုတ္တေန စ ကထိတနိယာမေနေဝ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ တမတ္ထံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိယာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

မဟာရထဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဣတိ ပရမတ္ထဒီပနိယာ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ

စုဒ္ဒသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတဿ

ပဉ္စမဿ မဟာရထဝဂ္ဂဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-ပါယာသိဝဂ္ဂ

၁-ပဌမအဂါရိယဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ယထာ ဝနံ စိတ္တလတံ ပဘာသတီတိ အဂါရိယဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန သမယေန ရာဇဂဟေ ဧကံ ကုလံ ဥဘတောပသန္နံ ဟောတိ သီလာစာရသမ္ပန္နံ ဩပါနဘူတံ ဘိက္ခူနံ ဘိက္ခုနီနံ။ တေ ဒွေ ဇယမ္ပတိကာ[၁] ရတနတ္တယံ ဥဒ္ဒိဿ ယာဝဇီဝံ ပုညာနိ ကတွာ တတော စုတာ တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိံသု၊ တေသံ ဒွါဒသယောဇနိကံ[၂] ကနကဝိမာနံ နိဗ္ဗတ္တိ။ တေ တတ္ထ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တိ။

၁-ဇာယမ္ပတိကာ (က) ၂-ဒသယောဇနိကံ (သီ၊ ဣ)

athāyasmā Mahāmoggallānoti-ādi heṭṭhā vuttanayeneva veditabbaṁ.

1048. “Yathā vanaṁ cittalataṁ pabhāsati,
Uyyānaseṭṭhaṁ tidasānamuttamaṁ.
Tathūpamaṁ tuyhamidaṁ vimānaṁ,
Obhāsayaṁ tiṭṭhati antalikkhe.

1049. Deviddhipattosi mahānubhāvo,
Manussabhūto kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvo,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—

thero pucchi.

1050. So devaputto attamano, Moggallānena pucchito.
Pañhaṁ puṭṭho viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1051. “Ahañca bhariyā ca manussaloke,
Opānabhūtā gharamāvasimha.
Annañca pānañca pasannacittā,
Sakkacca dānaṁ vipulaṁ adamha.

1052. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

attano sampattiṁ byākāsi. Gāthāsupi apubbaṁ natthi.

Agāriyavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနောတိအာဒိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁၀၄၈။ “ယထာ ဝနံ စိတ္တလတံ ပဘာသတိ၊
ဥယျာနသေဋ္ဌံ တိဒသာနမုတ္တမံ။
တထူပမံ တုယှမိဒံ ဝိမာနံ၊
ဩဘာသယံ တိဋ္ဌတိ အန္တလိက္ခေ။

၁၀၄၉။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ၊
မနုဿဘူတော ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝေါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

ထေရော ပုစ္ဆိ။

၁၀၅၀။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတော။
ပဉှံ ပုဋ္ဌော ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၀၅၁။ “အဟဉ္စ ဘရိယာ စ မနုဿလောကေ၊
ဩပါနဘူတာ ဃရမာဝသိမှ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပသန္နစိတ္တာ၊
သက္ကစ္စ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒမှ။

၁၀၅၂။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

အတ္တနော သမ္ပတ္တိံ ဗျာကာသိ။ ဂါထာသုပိ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ။

အဂါရိယဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

2. Dutiya-agāriyavimānavaṇṇanā

Yathā vanaṁ cittalatanti Dutiya-agāriyavimānaṁ. Etthāpi aṭṭhuppatti anantarasadisāva.

1054. “Yathā vanaṁ cittalataṁ pabhāsati,
Uyyānaseṭṭhaṁ tidasānamuttamaṁ.
Tathūpamaṁ tuyhamidaṁ vimānaṁ,
Obhāsayaṁ tiṭṭhati antalikkhe.

1055. Deviddhipattosi mahānubhāvo,
Manussabhūto kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvo,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—pucchi.

1056. So devaputto attamano -pa-
Yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1057. “Ahañca bhariyā ca manussaloke,
Opānabhūtā gharamāvasimha.
Annañca pānañca pasannacittā,
Sakkacca dānaṁ vipulaṁ adamha.

1058. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

attano sampattiṁ byākāsi. Gāthāsupi apubbaṁ natthi.

Dutiya-agāriyavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Phaladāyakavimānavaṇṇanā

Uccamidaṁ maṇithūṇanti Phaladāyakavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā E-ājagahe viharati Veḷuvane. Tena samayena rañño Bimbisārassa akāle ambaphalāni paribhuñjituṁ icchā uppajji. So ārāmapālaṁ āha “mayhaṁ kho bhaṇe ambaphalesu icchā uppannā, tasmā ambāni me

၂-ဒုတိယအဂါရိယဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ယထာ ဝနံ စိတ္တလတန္တိ ဒုတိယအဂါရိယဝိမာနံ။ ဧတ္ထာပိ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ အနန္တရသဒိသာဝ။

၁၀၅၄။ “ယထာ ဝနံ စိတ္တလတံ ပဘာသတိ၊
ဥယျာနသေဋ္ဌံ တိဒသာနမုတ္တမံ။
တထူပမံ တုယှမိဒံ ဝိမာနံ၊
ဩဘာသယံ တိဋ္ဌတိ အန္တလိက္ခေ။

၁၀၅၅။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ၊
မနုဿဘူတော ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝေါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—ပုစ္ဆိ။

၁၀၅၆။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၀၅၇။ “အဟဉ္စ ဘရိယာ စ မနုဿလောကေ၊
ဩပါနဘူတာ ဃရမာဝသိမှ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပသန္နစိတ္တာ၊
သက္ကစ္စ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒမှ။

၁၀၅၈။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

အတ္တနော သမ္ပတ္တိံ ဗျာကာသိ။ ဂါထာသုပိ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ။

ဒုတိယအဂါရိယဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-ဖလဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏန္တိ ဖလဒါယကဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန သမယေန ရညော ဗိမ္ဗိသာရဿ အကာလေ အမ္ဗဖလာနိ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ ဣစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော အာရာမပါလံ အာဟ “မယှံ ခေါ ဘဏေ အမ္ဗဖလေသု ဣစ္ဆာ ဥပ္ပန္နာ၊ တသ္မာ အမ္ဗာနိ မေ

ānetvā dehī”ti. Deva natthi ambesu ambaphalaṁ, apicāhaṁ tathā karomi, sace devo kiñci kālaṁ āgameti, yathā ambā na cirasseva phalaṁ gaṇhantīti. Sādhu bhaṇe tathā karohīti. Ārāmapālo ārāmaṁ gantvā ambarukkhamūlesu paṁsuṁ apanetvā tādisaṁ paṁsuṁ ākiri, tādisañca udakaṁ āsiñci[1], yathā na cirasseva ambarukkhā sacchinnapattā[2] ahesuṁ. Atha naṁ paṁsuṁ apanetvā phārusakakasaṭamissakaṁ[3] pākatikaṁ paṁsuṁ ākiritvā sādhukaṁ[4] udakaṁ adāsi. Tadā ambarukkhā na cireneva korakitā pallavitā kuḍumalakajātā hutvā pupphiṁsu[5], atha salāṭukajātā hutvā phalāni gaṇhiṁsu. Tatthekasmiṁ ambarukkhe paṭhamataraṁ cattāri phalāni manosilācuṇṇapiñjaravaṇṇāni sampannagandharasāni pariṇatāni ahesuṁ.

So tāni gahetvā “rañño dassāmī”ti gacchanto antarāmagge āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ piṇḍāya caramānaṁ disvā cintesi “imāni ambāni aggaphalabhūtāni imassa ayyassa dassāmi, kāmaṁ maṁ rājā hanatu vā pabbājetu vā, rañño hi dinne diṭṭhadhamme pūjāmattaṁ appamattakaṁ phalaṁ, ayyassa dinne pana diṭṭhadhammikampi samparāyikampi aparimāṇaṁ phalaṁ bhavissatī”ti. Evaṁ pana cintetvā tāni phalāni therassa datvā rājānaṁ upasaṅkamitvā rañño tamatthaṁ ārocesi. Taṁ sutvā rājā rājapurise āṇāpesi “vīmaṁsatha tāva bhaṇe yathāyaṁ āhā”ti. Thero pana tāni phalāni Bhagavato upanāmesi. Bhagavā tesu ekaṁ Sāriputtattherassa, ekaṁ Mahāmoggallānattherassa, ekaṁ Mahākassapattherassa datvā ekaṁ attanā paribhuñji. Purisā taṁ pavattiṁ rañño ārocesuṁ.

Rājā taṁ sutvā “dhīro vatāyaṁ puriso, yo attano jīvitampi pariccajitvā puññapasuto ahosi, attano parissamañca ṭhānagatameva akāsī”ti tuṭṭhacitto tassa ekaṁ gāmavaraṁ vatthālaṅkārādīni ca datvā “yaṁ tayā bhaṇe ambaphaladānena puññaṁ pasutaṁ, tato me pattiṁ dehī”ti āha. So “demi deva, yathāsukhaṁ pattiṁ gaṇhāhī”ti avoca. Ārāmapālo aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu

1. Adāsi (Sī) 2. Saṁsīnapattā (Sī) 3. Phārusakakasaṭaparimissakaṁ (Sī)
4. Madhuraṁ (Ka) 5. Sapallavitā hutvā pupphiṁsu (I)

အာနေတွာ ဒေဟီ”တိ။ ဒေဝ နတ္ထိ အမ္ဗေသု အမ္ဗဖလံ၊ အပိစာဟံ တထာ ကရောမိ၊ သစေ ဒေဝေါ ကိဉ္စိ ကာလံ အာဂမေတိ၊ ယထာ အမ္ဗာ န စိရဿေဝ ဖလံ ဂဏှန္တီတိ။ သာဓု ဘဏေ တထာ ကရောဟီတိ။ အာရာမပါလော အာရာမံ ဂန္တွာ အမ္ဗရုက္ခမူလေသု ပံသုံ အပနေတွာ တာဒိသံ ပံသုံ အာကိရိ၊ တာဒိသဉ္စ ဥဒကံ အာသိဉ္စိ[၁]၊ ယထာ န စိရဿေဝ အမ္ဗရုက္ခာ သစ္ဆိန္နပတ္တာ[၂] အဟေသုံ။ အထ နံ ပံသုံ အပနေတွာ ဖာရုသကကသဋမိဿကံ[၃] ပါကတိကံ ပံသုံ အာကိရိတွာ သာဓုကံ[၄] ဥဒကံ အဒါသိ။ တဒါ အမ္ဗရုက္ခာ န စိရေနေဝ ကောရကိတာ ပလ္လဝိတာ ကုဍုမလကဇာတာ ဟုတွာ ပုပ္ဖိံသု[၅]၊ အထ သလာဋုကဇာတာ ဟုတွာ ဖလာနိ ဂဏှိံသု။ တတ္ထေကသ္မိံ အမ္ဗရုက္ခေ ပဌမတရံ စတ္တာရိ ဖလာနိ မနောသိလာစုဏ္ဏပိဉ္ဇရဝဏ္ဏာနိ သမ္ပန္နဂန္ဓရသာနိ ပရိဏတာနိ အဟေသုံ။

သော တာနိ ဂဟေတွာ “ရညော ဒဿာမီ”တိ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ အာယသ္မန္တံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ ပိဏ္ဍာယ စရမာနံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “ဣမာနိ အမ္ဗာနိ အဂ္ဂဖလဘူတာနိ ဣမဿ အယျဿ ဒဿာမိ၊ ကာမံ မံ ရာဇာ ဟနတု ဝါ ပဗ္ဗာဇေတု ဝါ၊ ရညော ဟိ ဒိန္နေ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ပူဇာမတ္တံ အပ္ပမတ္တကံ ဖလံ၊ အယျဿ ဒိန္နေ ပန ဒိဋ္ဌဓမ္မိကမ္ပိ သမ္ပရာယိကမ္ပိ အပရိမာဏံ ဖလံ ဘဝိဿတီ”တိ။ ဧဝံ ပန စိန္တေတွာ တာနိ ဖလာနိ ထေရဿ ဒတွာ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ ရညော တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ တံ သုတွာ ရာဇာ ရာဇပုရိသေ အာဏာပေသိ “ဝီမံသထ တာဝ ဘဏေ ယထာယံ အာဟာ”တိ။ ထေရော ပန တာနိ ဖလာနိ ဘဂဝတော ဥပနာမေသိ။ ဘဂဝါ တေသု ဧကံ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ, ဧကံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ, ဧကံ မဟာကဿပတ္ထေရဿ ဒတွာ ဧကံ အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇိ။ ပုရိသာ တံ ပဝတ္တိံ ရညော အာရောစေသုံ။

ရာဇာ တံ သုတွာ “ဓီရော ဝတာယံ ပုရိသော၊ ယော အတ္တနော ဇီဝိတမ္ပိ ပရိစ္စဇိတွာ ပုညပသုတော အဟောသိ၊ အတ္တနော ပရိဿမဉ္စ ဌာနဂတမေဝ အကာသီ”တိ တုဋ္ဌစိတ္တော တဿ ဧကံ ဂါမဝရံ ဝတ္ထာလင်္ကာရာဒီနိ စ ဒတွာ “ယံ တယာ ဘဏေ အမ္ဗဖလဒါနေန ပုညံ ပသုတံ၊ တတော မေ ပတ္တိံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ သော “ဒေမိ ဒေဝ၊ ယထာသုခံ ပတ္တိံ ဂဏှာဟီ”တိ အဝေါစ။ အာရာမပါလော အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု

၁-အဒါသိ (သီ) ၂-သံသီနပတ္တာ (သီ) ၃-ဖာရုသကကသဋပရိမိဿကံ (သီ)
၄-မဓုရံ (က) ၅-သပလ္လဝိတာ ဟုတွာ ပုပ္ဖိံသု (ဣ)

uppajji, tassa soḷasayojanikaṁ kanakavimānaṁ nibbatti sattasatakūṭāgārapaṭimaṇḍitaṁ. Taṁ disvā āyasmā Mahāmoggallāno pucchi—

1060. "Uccamidaṁ maṇithūṇaṁ vimānaṁ,
Samantato soḷasa yojanāni.
Kūṭāgārā sattasatā uḷārā,
Veḷuriyathambhā rucakatthatā subhā.

1061. Tatthacchasi pivasi khādasi ca,
Dibbā ca vīṇā pavadanti vagguṁ.
Aṭṭhaṭṭhakā sikkhitā sādhurūpā.
Dibbā ca kaññā tidasacarā uḷārā.
Naccanti gāyanti pamodayanti.

1062. Devaddhipattosi mahānubhāvo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti.

1063. So devaputto attamano -pa-
Yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1064. "Phaladāyī phalaṁ vipulaṁ labhati,
Dada'mujugatesu pasannamānaso.
So hi pamodati saggagato tidive,
Anubhoti ca puññaphalaṁ vipulaṁ.

1065. Tavevāhaṁ[1] mahāmuni, adāsiṁ caturo phale.

1066. Tasmā hi phalaṁ alameva dātuṁ,
Niccaṁ manussena sukhatthikena.
Dibbāni vā patthayatā sukhāni,
Manussasobhaggatamicchatā vā.

1. Tathevāhaṁ (Sī)

ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ တဿ သောဠသယောဇနိကံ ကနကဝိမာနံ နိဗ္ဗတ္တိ သတ္တသတကူဋာ-ဂါရပဋိမဏ္ဍိတံ။ တံ ဒိသွာ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ပုစ္ဆိ—

၁၀၆၀။ "ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ၊
သမန္တတော သောဠသ ယောဇနာနိ။
ကူဋာဂါရာ သတ္တသတာ ဥဠာရာ၊
ဝေဠုရိယထမ္ဘာ ရုစကတ္ထတာ သုဘာ။

၁၀၆၁။ တတ္ထစ္ဆသိ ပိဝသိ ခါဒသိ စ၊
ဒိဗ္ဗာ စ ဝီဏာ ပဝဒန္တိ ဝဂ္ဂုံ။
အဋ္ဌဋ္ဌကာ သိက္ခိတာ သာဓုရူပါ၊
ဒိဗ္ဗာ စ ကညာ တိဒသစရာ ဥဠာရာ။
နစ္စန္တိ ဂါယန္တိ ပမောဒယန္တိ။

၁၀၆၂။ ဒေဝဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

၁၀၆၃။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၀၆၄။ "ဖလဒါယီ ဖလံ ဝိပုလံ လဘတိ၊
ဒဒ'မုဇုဂတေသု ပသန္နမာနသော။
သော ဟိ ပမောဒတိ သဂ္ဂဂတော တိဒိဝေ၊
အနုဘောတိ စ ပုညဖလံ ဝိပုလံ။

၁၀၆၅။ တဝေဝါဟံ[၁] မဟာမုနိ၊ အဒါသိံ စတုရော ဖလေ။

၁၀၆၆။ တသ္မာ ဟိ ဖလံ အလမေဝ ဒါတုံ၊
နိစ္စံ မနုဿေန သုခတ္ထိကေန။
ဒိဗ္ဗာနိ ဝါ ပတ္ထယတာ သုခါနိ၊
မနုဿသောဘဂ္ဂတမိစ္ဆတာ ဝါ။

၁-တထေဝါဟံ (သီ)

1067. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

sopissa byākāsi.

1061. Tattha **aṭṭhaṭṭhakā**ti ekekasmiṁ kūṭāgāre aṭṭhaṭṭhakā catusaṭṭhiparimāṇā. **Sādhurūpā**ti rūpasampattiyā casīlācārasampattiyā ca sikkhāsampattiyā ca sundarasabhāvā. **Dibbā ca kaññā**ti devaccharāyo. **Tidasacarā**ti tidasesu sukhācārā sukhavihāriniyo. **Uḷārā**ti uḷāravibhavā.

1064. **Phaladāyī**ti attanā ambaphalassa dinnattā attānaṁ sandhāya vadati. **Phalan**ti puññaphalaṁ. **Vipulan**ti mahantaṁ labhati manussaloke patiṭṭhitoti adhippāyo. **Dadan**ti dadanto dānahetu. **Ujugatesū**ti ujupaṭipannesu. **Saggagato**ti uppajjanavasena saggaṁ gato, tatthāpi **tidive** Tāvatiṁsabhavane **anubhoti ca puññaphalaṁ vipulaṁ** yathāhaṁ, evaṁ aññopīti attho.

1066. **Tasmā**ti yasmā catunnaṁ phalānaṁ dānamattena īdisī sampatti adhigatā, tasmā. **Alameva** yuttameva. **Niccan**ti sabbakālaṁ. **Dibbānī**ti devalokapariyāpannāni. **Manussasobhaggatan**ti manussesu subhagabhāvaṁ. Sesaṁ vuttanayameva.

Phaladāyakavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Paṭhama-upassayadāyakavimānavaṇṇanā

Cando yathā vigatavalāhake nabheti Upassayadāyakavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane. Tena samayena aññataro bhikkhu gāmakāvāse vassaṁ vasitvā vuttavasso pavāretvā Bhagavantaṁ vandituṁ Rājagahaṁ gacchanto antarāmagge sāyaṁ aññataraṁ gāmaṁ pavisitvā vasanaṭṭhānaṁ pariyesanto aññataraṁ upāsakaṁ disvā pucchi “upāsaka imasmiṁ gāme atthi kiñci pabbajitānaṁ vasanayoggaṭṭhānan”ti. Upāsako pasannacitto gehaṁ gantvā bhariyāya saddhiṁ mantetvā

၁၀၆၇။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

သောပိဿ ဗျာကာသိ။

၁၀၆၁။ တတ္ထ **အဋ္ဌဋ္ဌကာ**တိ ဧကေကသ္မိံ ကူဋာဂါရေ အဋ္ဌဋ္ဌကာ စတုသဋ္ဌိပရိမာဏာ။ **သာဓုရူပါ**တိ ရူပသမ္ပတ္တိယာ စ သီလာစာရသမ္ပတ္တိယာ စ သိက္ခာသမ္ပတ္တိယာ စ သုန္ဒရသဘာဝါ။ **ဒိဗ္ဗာ စ ကညာ**တိ ဒေဝစ္ဆရာယော။ **တိဒသစရာ**တိ တိဒသေသု သုခါစာရာ သုခဝိဟာရိနိယော။ **ဥဠာရာ**တိ ဥဠာရဝိဘဝါ။

၁၀၆၄။ **ဖလဒါယီ**တိ အတ္တနာ အမ္ဗဖလဿ ဒိန္နတ္တာ အတ္တာနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ဖလ**န္တိ ပုညဖလံ။ **ဝိပုလ**န္တိ မဟန္တံ လဘတိ မနုဿလောကေ ပတိဋ္ဌိတောတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဒဒ**န္တိ ဒဒန္တော ဒါနဟေတု။ **ဥဇုဂတေသူ**တိ ဥဇုပဋိပန္နေသု။ **သဂ္ဂဂတော**တိ ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန သဂ္ဂံ ဂတော၊ တတ္ထာပိ **တိဒိဝေ** တာဝတိံသဘဝနေ **အနုဘောတိ စ ပုညဖလံ ဝိပုလံ** ယထာဟံ, ဧဝံ အညောပီတိ အတ္ထော။

၁၀၆၆။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ စတုန္နံ ဖလာနံ ဒါနမတ္တေန ဤဒိသီ သမ္ပတ္တိ အဓိဂတာ၊ တသ္မာ။ **အလမေဝ** ယုတ္တမေဝ။ **နိစ္စ**န္တိ သဗ္ဗကာလံ။ **ဒိဗ္ဗာနီ**တိ ဒေဝလောကပရိယာပန္နာနိ။ **မနုဿသောဘဂ္ဂတ**န္တိ မနုဿေသု သုဘဂဘာဝံ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဖလဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-ပဌမဥပဿယဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

စန္ဒော ယထာ ဝိဂတဝလာဟကေ နဘေတိ ဥပဿယဒါယကဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန သမယေန အညတရော ဘိက္ခု ဂါမကာဝါသေ ဝဿံ ဝသိတွာ ဝုတ္ထဝဿော ပဝါရေတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတုံ ရာဇဂဟံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ သာယံ အညတရံ ဂါမံ ပဝိသိတွာ ဝသနဋ္ဌာနံ ပရိယေသန္တော အညတရံ ဥပါသကံ ဒိသွာ ပုစ္ဆိ “ဥပါသက ဣမသ္မိံ ဂါမေ အတ္ထိ ကိဉ္စိ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဝသနယောဂ္ဂဋ္ဌာန”န္တိ။ ဥပါသကော ပသန္နစိတ္တော ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ

therassa vasanayoggaṁ ṭhānaṁ paricchinditvā tattha āsanaṁ paññāpetvā pādodakaṁ pādapīṭhaṁ upaṭṭhapetvā theraṁ pavesetvā tasmiṁ pāde dhovante padīpaṁ ujjāletvā mañce paccattharaṇāni paññāpetvā adāsi, svātanāya ca nimantetvā therassa dutiyadivase bhojetvā pānakatthāya guḷapiṇḍañca datvā theraṁ gacchantaṁ anugantvā nivatti. So aparena samayena saha bhariyāya kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane dvādasayojanike kanakavimāne nibbatti. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno dvīhi gāthāhi paṭipucchi—

1069. “Cando yathā vigatavalāhake nabhe,
Obhāsayaṁ gacchati antalikkhe.
Tathūpamaṁ tuyhamidaṁ vimānaṁ,
Obhāsayaṁ tiṭṭhati antalikkhe.

1070. Deviddhipattosi mahānubhāvo,
Manussabhūto kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvo,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

So devaputto imāhi gāthāhi byākāsi—

1071. So devaputto attamano -pa-
Yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1072. “Ahañca bhariyā ca manussaloke,
Upassayaṁ arahato adamha.
Annañca pānañca pasannacittā,
Sakkacca dānaṁ vipulaṁ adamha.

1073. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

Tattha gāthāsu yaṁ vattabbaṁ, taṁ heṭṭhā vuttanayameva.

Upassayadāyakavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

ထေရဿ ဝသနယောဂ္ဂံ ဌာနံ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ တတ္ထ အာသနံ ပညာပေတွာ ပါဒေါဒကံ ပါဒပီဌံ ဥပဋ္ဌပေတွာ ထေရံ ပဝေသေတွာ တသ္မိံ ပါဒေ ဓောဝန္တေ ပဒီပံ ဥဇ္ဇာလေတွာ မဉ္စေ ပစ္စတ္ထရဏာနိ ပညာပေတွာ အဒါသိ၊ သွာတနာယ စ နိမန္တေတွာ ထေရဿ ဒုတိယဒိဝသေ ဘောဇေတွာ ပါနကတ္ထာယ ဂုဠပိဏ္ဍဉ္စ ဒတွာ ထေရံ ဂစ္ဆန္တံ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တိ။ သော အပရေန သမယေန သဟ ဘရိယာယ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ဒွါဒသယောဇနိကေ ကနက-ဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဒွီဟိ ဂါထာဟိ ပဋိပုစ္ဆိ—

၁၀၆၉။ “စန္ဒော ယထာ ဝိဂတဝလာဟကေ နဘေ၊
ဩဘာသယံ ဂစ္ဆတိ အန္တလိက္ခေ။
တထူပမံ တုယှမိဒံ ဝိမာနံ၊
ဩဘာသယံ တိဋ္ဌတိ အန္တလိက္ခေ။

၁၀၇၀။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ၊
မနုဿဘူတော ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝေါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

သော ဒေဝပုတ္တော ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၁၀၇၁။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၀၇၂။ “အဟဉ္စ ဘရိယာ စ မနုဿလောကေ၊
ဥပဿယံ အရဟတော အဒမှ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပသန္နစိတ္တာ၊
သက္ကစ္စ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒမှ။

၁၀၇၃။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

တတ္ထ ဂါထာသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဥပဿယဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

5. Dutiya-upassayadāyakavimānavaṇṇanā

Sūriyo yathā vigatavalāhake nabheti Dutiya-upassayadāyakavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane. Tena samayena sambahulā bhikkhū gāmakāvāse vassa vasitvā Bhagavantaṁ dassanāya Rājagahaṁ uddissa gacchantā sāyaṁ aññataraṁ gāmaṁ sampāpuṇiṁsu. Sesaṁ anantaravimānasadisameva.

1075. Sūriyo yathā vigatavalāhake nabhe -pa-.

(Yathā purimavimānaṁ, tathā vitthāretabbaṁ.)

1079. Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatīti.

Tattha gāthāsupi apubbaṁ natthi.

Dutiya-upassayadāyakavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Bhikkhādāyakavimānavaṇṇanā

Uccamidaṁ maṇithūṇaṁ vimānanti Bhikkhādāyakavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane. Tena samayena aññataro bhikkhu addhānamaggapaṭipanno aññataraṁ gāmaṁ piṇḍāya paviṭṭho ekassa gharadvāre aṭṭhāsi. Tattha aññataro puriso dhotahatthapādo "bhuñjissāmī"ti nisinno bhojanaṁ upanetvā pātiyā[1] pakkhitte taṁ bhikkhuṁ disvā pātiyā bhattaṁ tassa bhikkhuno patte ākiranto tena "ekadesameva dehī"ti vuttopi sabbameva ākiri, so bhikkhu anumodanaṁ vatvā pakkāmi. So puriso "chātajjhattassa bhikkhuno mayā abhuñjitvā bhattaṁ dinnan"ti anussaranto uḷāraṁ pītisomanassaṁ paṭilabhi. So aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu dvādasayojanike kanakavimāne nibbatti. Taṁ āyasmā Mahāmoggallānatthero devacārikaṁ caranto mahatiyā deviddhiyā virocamānaṁ disvā imāhi gāthāhi paṭipucchi—

1. Bhājane (I)

၅-ဒုတိယဥပဿယဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

သူရိယော ယထာ ဝိဂတဝလာဟကေ နဘေတိ ဒုတိယဥပဿယဒါယကဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန သမယေန သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူ ဂါမကာဝါသေ ဝဿံ ဝသိတွာ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ ရာဇဂဟံ ဥဒ္ဒိဿ ဂစ္ဆန္တာ သာယံ အညတရံ ဂါမံ သမ္ပာပုဏိံသု။ သေသံ အနန္တရဝိမာနသဒိသမေဝ။

၁၀၇၅။ သူရိယော ယထာ ဝိဂတဝလာဟကေ နဘေ။ပ။

(ယထာ ပုရိမဝိမာနံ၊ တထာ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။)

၁၀၇၉။ ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

တတ္ထ ဂါထာသုပိ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ။

ဒုတိယဥပဿယဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-ဘိက္ခာဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနန္တိ ဘိက္ခာဒါယကဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန သမယေန အညတရော ဘိက္ခု အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နော အညတရံ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌော ဧကဿ ဃရဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ တတ္ထ အညတရော ပုရိသော ဓောတဟတ္ထပါဒေါ "ဘုဉ္ဇိဿာမီ"တိ နိသိန္နော ဘောဇနံ ဥပနေတွာ ပါတိယာ[၁] ပက္ခိတ္တေ တံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ ပါတိယာ ဘတ္တံ တဿ ဘိက္ခုနော ပတ္တေ အာကိရန္တော တေန "ဧကဒေသမေဝ ဒေဟီ"တိ ဝုတ္တောပိ သဗ္ဗမေဝ အာကိရိ၊ သော ဘိက္ခု အနုမောဒနံ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ သော ပုရိသော "ဆာတဇ္ဈတ္တဿ ဘိက္ခုနော မယာ အဘုဉ္ဇိတွာ ဘတ္တံ ဒိန္န"န္တိ အနုဿရန္တော ဥဠာရံ ပီတိသောမနဿံ ပဋိလဘိ။ သော အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု ဒွါဒသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ဒေဝစာရိကံ စရန္တော မဟတိယာ ဒေဝိဒ္ဓိယာ ဝိရောစမာနံ ဒိသွာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပဋိပုစ္ဆိ—

၁-ဘာဇနေ (ဣ)

1081. “Uccamidaṁ maṇithūṇaṁ vimānaṁ,
Samantato dvādasa yojanāni.
Kūṭāgārā sattasatā uḷārā,
Veḷuriyathambhā rucakatthatā subhā.

1082. Deviddhipattosi mahānubhāvo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

Sopi tassa imāhi gāthāhi byākāsi—

1083. So devaputto attamano -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1084. “Ahaṁ manussesu manussabhūto,
Disvāna bhikkhuṁ tasitaṁ kilantaṁ.
Ekāhaṁ bhikkhaṁ paṭipādayissaṁ,
Samaṅgi bhattena tadā akāsiṁ.

1085. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

1084. Tattha **ekāhaṁ bhikkhan**ti ekaṁ ahaṁ bhikkhāmattaṁ, ekaṁ bhattavaḍḍhitakanti attho. **Paṭipādayissan**ti paṭipādesiṁ adāsiṁ. **Samaṅgi bhattenā**ti bhattena samaṅgībhūtaṁ, laddhabhikkhanti attho. Evaṁ mahāthero tena devaputtena attano sucaritakamme pakāsite saparivārassa tassa dhammaṁ desetvā manussalokamāgato taṁ pavattiṁ Sammāsambuddhassa kathesi, satthā taṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattamahājanassa dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Bhikkhādāyakavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

၁၀၈၁။ “ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ၊
သမန္တတော ဒွါဒသ ယောဇနာနိ။
ကူဋာဂါရာ သတ္တသတာ ဥဠာရာ၊
ဝေဠုရိယထမ္ဘာ ရုစကတ္ထတာ သုဘာ။

၁၀၈၂။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

သောပိ တဿ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၁၀၈၃။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၀၈၄။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတော၊
ဒိသွာန ဘိက္ခုံ တသိတံ ကိလန္တံ။
ဧကာဟံ ဘိက္ခံ ပဋိပါဒယိဿံ၊
သမင်္ဂိ ဘတ္တေန တဒါ အကာသိံ။

၁၀၈၅။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၁၀၈၄။ တတ္ထ **ဧကာဟံ ဘိက္ခန္တိ** ဧကံ အဟံ ဘိက္ခာမတ္တံ၊ ဧကံ ဘတ္တဝဍ္ဎိတကန္တိ အတ္ထော။ **ပဋိပါဒယိဿန္တိ** ပဋိပါဒေသိံ အဒါသိံ။ **သမင်္ဂိ ဘတ္တေနာ**တိ ဘတ္တေန သမင်္ဂီဘူတံ၊ လဒ္ဓဘိက္ခန္တိ အတ္ထော။ ဧဝံ မဟာထေရော တေန ဒေဝပုတ္တေန အတ္တနော သုစရိတကမ္မေ ပကာသိတေ သပရိဝါရဿ တဿ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မနုဿလောကမာဂတော တံ ပဝတ္တိံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ကထေသိ၊ သတ္ထာ တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တမဟာဇနဿ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

ဘိက္ခာဒါယကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

7. Yavapālakavimānavaṇṇanā

Uccamidaṁ maṇithūṇaṁ vimānanti Yavapālakavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane. Tena samayena Rājagahe aññataro duggatadārako yavakhettaṁ rakkhati. So ekadivasaṁ pātarāsatthāya kummāsaṁ labhitvā "khettaṁ gantvā bhuñjissāmī"ti taṁ kummāsaṁ gahetvā yavakhettaṁ gantvā rukkhamūle nisīdi. Tasmiṁ khaṇe aññataro khīṇāsavatthero maggappaṭipanno upakaṭṭhe kāle taṁ ṭhānaṁ patvā yavapālakena nisinnaṁ rukkhamūlaṁ upasaṅkami, yavapālako velaṁ oloketvā "kacci bhante āhāro laddho"ti āha, thero tuṇhī ahosi. So aladdhabhāvaṁ[1] ñatvā "bhante upakaṭṭhā velā[2], piṇḍāya caritvā bhuñjituṁ na sakkā, mayhaṁ anukampāya imaṁ kummāsaṁ paribhuñjathā"ti vatvā therassa taṁ kummāsaṁ adāsi. Thero taṁ anukampanto tassa passantasseva taṁ paribhuñjitvā anumodanaṁ vatvā pakkāmi. Sopi dārako "sudinnaṁ vata mayā īdisassa kummāsadānaṁ dadantenā"ti cittaṁ pasādetvā aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane vuttanayeneva vimāne nibbatti. Taṁ āyasmā Mahāmoggallānatthero imāhi gāthāhi paṭipucchi—

1087. "Uccamidaṁ Maṇithūṇaṁ vimānaṁ -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti.

Sopi tassa imāhi gāthāhi byākāsi—

1089. So devaputto attamano -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1090. "Ahaṁ manussesu manussabhūto,
Ahosiṁ yavapālako.
Addasaṁ virajaṁ bhikkhuṁ, vippasannamanāvilaṁ.

1091. Tassa adāsahaṁ bhāgaṁ, pasanno sehi pāṇibhi.
Kummāsapiṇḍaṁ datvāna, modāmi Nandane vane.

1. Abhuttabhāvaṁ (Sī, I) 2. Upakaṭṭhāya velāya (I), upakaṭṭhavelāyaṁ (Ka)

၇-ယဝပါလကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနန္တိ ယဝပါလကဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန သမယေန ရာဇဂဟေ အညတရော ဒုဂ္ဂတဒါရကော ယဝခေတ္တံ ရက္ခတိ။ သော ဧကဒိဝသံ ပါတရာသတ္ထာယ ကုမ္မာသံ လဘိတွာ "ခေတ္တံ ဂန္တွာ ဘုဉ္ဇိဿာမီ"တိ တံ ကုမ္မာသံ ဂဟေတွာ ယဝခေတ္တံ ဂန္တွာ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ တသ္မိံ ခဏေ အညတရော ခီဏာသဝတ္ထေရော မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ဥပကဋ္ဌေ ကာလေ တံ ဌာနံ ပတွာ ယဝပါလကေန နိသိန္နံ ရုက္ခမူလံ ဥပသင်္ကမိ၊ ယဝပါလကော ဝေလံ ဩလောကေတွာ "ကစ္စိ ဘန္တေ အာဟာရော လဒ္ဓေါ"တိ အာဟ၊ ထေရော တုဏှီ အဟောသိ။ သော အလဒ္ဓဘာဝံ[၁] ဉတွာ "ဘန္တေ ဥပကဋ္ဌာ ဝေလာ[၂]၊ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဘုဉ္ဇိတုံ န သက္ကာ၊ မယှံ အနုကမ္ပာယ ဣမံ ကုမ္မာသံ ပရိဘုဉ္ဇထာ"တိ ဝတွာ ထေရဿ တံ ကုမ္မာသံ အဒါသိ။ ထေရော တံ အနုကမ္ပန္တော တဿ ပဿန္တဿေဝ တံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ အနုမောဒနံ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ သောပိ ဒါရကော "သုဒိန္နံ ဝတ မယာ ဤဒိသဿ ကုမ္မာသဒါနံ ဒဒန္တေနာ"တိ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပဋိပုစ္ဆိ—

၁၀၈၇။ "ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

သောပိ တဿ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၁၀၈၉။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၀၉၀။ "အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတော၊
အဟောသိံ ယဝပါလကော။
အဒ္ဒသံ ဝိရဇံ ဘိက္ခုံ၊ ဝိပ္ပသန္နမနာဝိလံ။

၁၀၉၁။ တဿ အဒါသဟံ ဘာဂံ၊ ပသန္နော သေဟိ ပါဏိဘိ။
ကုမ္မာသပိဏ္ဍံ ဒတွာန၊ မောဒါမိ နန္ဒနေ ဝနေ။

၁-အဘုတ္တဘာဝံ (သီ၊ ဣ) ၂-ဥပကဋ္ဌာယ ဝေလာယ (ဣ)၊ ဥပကဋ္ဌဝေလာယံ (က)

1092. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti.

Tattha gāthāsupi apubbaṁ natthi.

Yavapālakavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Paṭhamakuṇḍalīvimānavaṇṇanā

Alaṅkato malyadharo suvatthoti Kuṇḍalīvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena dve aggasāvakā saparivārā kāsīsu cārikaṁ carantā sūriyatthaṅgamanavelāyaṁ aññataraṁ vihāraṁ pāpuṇiṁsu. Taṁ pavattiṁ sutvā tassa vihārassa gocaragāme aññataro upāsako there upasaṅkamitvā vanditvā pādadhovanaṁ pādabbhañjanatelaṁ mañcapīṭhaṁ paccattharaṇaṁ padīpiyañca upanetvā svātanāya ca nimantetvā dutiyadivase mahādānaṁ pavattesi, therā tassa anumodanaṁ vatvā pakkamiṁsu. So aparena samayena kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu dvādasayojanike kanakavimāne nibbatti. Taṁ āyasmā Mahāmoggallānatthero imāhi gāthāhi paṭipucchi—

1094. "Alaṅkato malyadharo suvattho,
Sukuṇḍalī kappitakesamassu.
Āmuttahatthābharaṇo yasassī,
Dibbe vimānamhi yathāpi[1] candimā.

1095. Dibbā ca vīṇā pavadanti vagguṁ,
Aṭṭhaṭṭhakā sikkhitā sādhurūpā.
Dibbā ca kaññā tidasacarā uḷārā,
Naccanti gāyanti pamodayanti.

1096. Deviddhipattosi mahānubhāvo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti.

1. Yathāsi (Sī, Ka)

၁၀၉၂။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

တတ္ထ ဂါထာသုပိ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ။

ယဝပါလကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-ပဌမကုဏ္ဍလီဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အလင်္ကတော မလျဓရော သုဝတ္ထောတိ ကုဏ္ဍလီဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ သပရိဝါရာ ကာသီသု စာရိကံ စရန္တာ သူရိယတ္ထင်္ဂမနဝေလာယံ အညတရံ ဝိဟာရံ ပါပုဏိံသု။ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ တဿ ဝိဟာရဿ ဂေါစရဂါမေ အညတရော ဥပါသကော ထေရေ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ပါဒဓောဝနံ ပါဒဗ္ဘဉ္ဇနတေလံ မဉ္စပီဌံ ပစ္စတ္ထရဏံ ပဒီပိယဉ္စ ဥပနေတွာ သွာတနာယ စ နိမန္တေတွာ ဒုတိယဒိဝသေ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေသိ၊ ထေရာ တဿ အနုမောဒနံ ဝတွာ ပက္ကမိံသု။ သော အပရေန သမယေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု ဒွါဒသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပဋိပုစ္ဆိ—

၁၀၉၄။ "အလင်္ကတော မလျဓရော သုဝတ္ထော၊
သုကုဏ္ဍလီ ကပ္ပိတကေသမဿု။
အာမုတ္တဟတ္ထာဘရဏော ယသဿီ၊
ဒိဗ္ဗေ ဝိမာနမှိ ယထာပိ[၁] စန္ဒိမာ။

၁၀၉၅။ ဒိဗ္ဗာ စ ဝီဏာ ပဝဒန္တိ ဝဂ္ဂုံ၊
အဋ္ဌဋ္ဌကာ သိက္ခိတာ သာဓုရူပါ။
ဒိဗ္ဗာ စ ကညာ တိဒသစရာ ဥဠာရာ၊
နစ္စန္တိ ဂါယန္တိ ပမောဒယန္တိ။

၁၀၉၆။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

၁-ယထာသိ (သီ၊ က)

Sopi tassa imāhi gāthāhi byākāsi—

1097. So devaputto attamano -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1098. “Ahaṁ manussesu manussabhūto,
Disvāna samaṇe sīlavante.
Sampannavijjācaraṇe yasassī,
Bahussute taṇhakkhayūpapanne.
Annañca pānañca pasannacitto,
Sakkacca dānaṁ vipulaṁ adāsiṁ.

1099. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā mabhāsatī”ti.

1094. Tattha **sukuṇḍalī**ti sundarehi kuṇḍalehi alaṅkatakaṇṇo. “Sakuṇḍalī”tipi pāṭho, sadisaṁ kuṇḍalaṁ sakuṇḍalaṁ, taṁ assa atthīti sakuṇḍalī, yuttakuṇḍalī aññamaññañca tuyhañca anucchavikakuṇḍalīti attho. **Kappitakesamassū**ti sammākappitakesamassu. **Āmuttahatthābharaṇo**ti paṭimukka-aṅguliyādihatthābharaṇo.

1098. **Taṇhakkhayūpapanne**ti taṇhakkhayaṁ arahattaṁ, nibbānameva vā upagate, adhigatavanteti attho. Sesaṁ vuttanayameva.

Kuṇḍalīvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Dutiyakuṇḍalīvimānavaṇṇanā

Alaṅkato malyadharo suvatthoti Putiyakuṇḍalīvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena dve aggasāvakā kāsīsu janapadacārikaṁ carantāti-ādi sabbaṁ anantarasadisameva.

1101. “Alaṅkato malyadharo[1] suvattho[2],
Sukuṇḍalī kappitakesamassu.
Āmuttahatthābharaṇo yasassī,
Dibbe vimānamhi yathāpi candimā.

1. Malayadharī (I) 2. Suvāso (Sī, I)

သောပိ တဿ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၁၀၉၇။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၀၉၈။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတော၊
ဒိသွာန သမဏေ သီလဝန္တေ။
သမ္ပန္နဝိဇ္ဇာစရဏေ ယသဿီ၊
ဗဟုဿုတေ တဏှက္ခယူပပန္နေ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပသန္နစိတ္တော၊
သက္ကစ္စ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒါသိံ။

၁၀၉၉။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၁၀၉၄။ တတ္ထ **သုကုဏ္ဍလီ**တိ သုန္ဒရေဟိ ကုဏ္ဍလေဟိ အလင်္ကတကဏ္ဏော။ “သကုဏ္ဍလီ”တိပိ ပါဌော၊ သဒိသံ ကုဏ္ဍလံ သကုဏ္ဍလံ၊ တံ အဿ အတ္ထီတိ သကုဏ္ဍလီ၊ ယုတ္တကုဏ္ဍလီ အညမညဉ္စ တုယှဉ္စ အနုစ္ဆဝိကကုဏ္ဍလီတိ အတ္ထော။ **ကပ္ပိတကေသမဿူ**တိ သမ္မာကပ္ပိတကေသမဿု။ **အာမုတ္တဟတ္ထာဘရဏော**တိ ပဋိမုက္ကအင်္ဂုလိယာဒိဟတ္ထာဘရဏော။

၁၀၉၈။ **တဏှက္ခယူပပန္နေ**တိ တဏှက္ခယံ အရဟတ္တံ, နိဗ္ဗာနမေဝ ဝါ ဥပဂတေ၊ အဓိဂတဝန္တေတိ အတ္ထော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ကုဏ္ဍလီဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၉-ဒုတိယကုဏ္ဍလီဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အလင်္ကတော မလျဓရော သုဝတ္ထောတိ ဒုတိယကုဏ္ဍလီဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ကာသီသု ဇနပဒစာရိကံ စရန္တာတိအာဒိ သဗ္ဗံ အနန္တရသဒိသမေဝ။

၁၁၀၁။ “အလင်္ကတော မလျဓရော[၁] သုဝတ္ထော[၂]၊
သုကုဏ္ဍလီ ကပ္ပိတကေသမဿု။
အာမုတ္တဟတ္ထာဘရဏော ယသဿီ၊
ဒိဗ္ဗေ ဝိမာနမှိ ယထာပိ စန္ဒိမာ။

၁-မလယဓရီ (ဣ) ၂-သုဝါသော (သီ၊ ဣ)

1102. Dibbā ca vīṇā pavadanti vagguṁ,
Aṭṭhaṭṭhakā sikkhitā sādhurūpā.
Dibbā ca kaññā tidasacarā uḷārā,
Naccanti gāyanti pamodayanti.

1103. Deviddhipattosi mahānubhāvo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—pucchi.

1104. So devaputto attamano -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1105. “Ahaṁ manussesu manussabhūto,
Disvāna samaṇe sādhurūpe.
Sampannavijjācaraṇe yasassī,
Bahussute sīlavante pasanne.
Annañca pānañca pasannacitto,
Sakkacca dānaṁ vipulaṁ adāsiṁ.

1106. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti.

Gāthāsupi apubbaṁ natthi.

Dutiyakuṇḍalīvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Uttara(pāyāsi)vimānavaṇṇanā

Yā devarājassa sabhā Sudhammāti Uttaravimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavati parinibbute dhātuvibhāge ca kate tattha tattha thūpesu patiṭṭhāpiyamānesu dhammavinayaṁ saṅgāyituṁ uccinitvā gahitesu Mahākassapappamukhesu mahātheresu yāva vassūpagamanā aññesu ca theresu attano attano parisāya saddhiṁ tattha tattha vasantesu āyasmā Kumārakassapo pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ Setabyanagaraṁ gantvā[1] Siṁsapāvane vasi. Atha Pāyāsi rājañño therassa tattha vasanabhāvaṁ sutvā mahatā

1. Patvā (Sī)

၁၁၀၂။ ဒိဗ္ဗာ စ ဝီဏာ ပဝဒန္တိ ဝဂ္ဂုံ၊
အဋ္ဌဋ္ဌကာ သိက္ခိတာ သာဓုရူပါ။
ဒိဗ္ဗာ စ ကညာ တိဒသစရာ ဥဠာရာ၊
နစ္စန္တိ ဂါယန္တိ ပမောဒယန္တိ။

၁၁၀၃။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—ပုစ္ဆိ။

၁၁၀၄။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၁၀၅။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတော၊
ဒိသွာန သမဏေ သာဓုရူပေ။
သမ္ပန္နဝိဇ္ဇာစရဏေ ယသဿီ၊
ဗဟုဿုတေ သီလဝန္တေ ပသန္နေ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပသန္နစိတ္တော၊
သက္ကစ္စ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒါသိံ။

၁၁၀၆။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

ဂါထာသုပိ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ။

ဒုတိယကုဏ္ဍလီဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-ဥတ္တရ(ပါယာသိ)ဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ယာ ဒေဝရာဇဿ သဘာ သုဓမ္မာတိ ဥတ္တရဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဓာတုဝိဘာဂေ စ ကတေ တတ္ထ တတ္ထ ထူပေသု ပတိဋ္ဌာပိယမာနေသု ဓမ္မဝိနယံ သင်္ဂါယိတုံ ဥစ္စိနိတွာ ဂဟိတေသု မဟာကဿပပ္ပမုခေသု မဟာထေရေသု ယာဝ ဝဿူပဂမနာ အညေသု စ ထေရေသု အတ္တနော အတ္တနော ပရိသာယ သဒ္ဓိံ တတ္ထ တတ္ထ ဝသန္တေသု အာယသ္မာ ကုမာရကဿပေါ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ သေတဗျနဂရံ ဂန္တွာ[1] သိံသပါဝနေ ဝသိ။ အထ ပါယာသိ ရာဇညော ထေရဿ တတ္ထ ဝသနဘာဝံ သုတွာ မဟတာ

၁-ပတွာ (သီ)

janakāyena parivuto taṁ upasaṅkamitvā paṭisanthāraṁ katvā nisinno attano diṭṭhigataṁ pavedesi. Atha naṁ thero candimasūriyūdāharaṇādīhi paralokassa atthibhāvaṁ pakāsento anekavihitahetūpamālaṅkataṁ[1] diṭṭhigaṇṭhiviniveṭhanaṁ nānānayavicittaṁ Pāyāsisuttaṁ[2] desetvā taṁ diṭṭhisampadāyaṁ patiṭṭhāpesi.

So visuddhadiṭṭhiko hutvā samaṇabrāhmaṇakapaṇaddhikādīnaṁ dānaṁ dento anuḷārajjhāsayatāya lūkhaṁ adāsi ghāsacchādanamattaṁ kaṇājakaṁ bilaṅgadutiyaṁ sāṇāni ca vatthāni. Evaṁ pana asakkaccadānaṁ datvā kāyassa bhedā hīnakāyaṁ upapajji Cātumahārājikānaṁ sahabyataṁ. Tassa pana kiccākiccesu yuttappayutto Uttaro nāma māṇavo ahosi dāne byāvaṭo, so sakkaccadānaṁ datvā Tāvatiṁsakāyaṁ upapanno, tassa dvādasayojanikaṁ vimānaṁ nibbatti. So kataññutaṁ vibhāvento saha vimānena Kumārakassapattheraṁ upasaṅkamitvā vimānato oruyha pañcapatiṭṭhitena vanditvā añjaliṁ paggayha aṭṭhāsi. Taṁ thero—

1108. "Yā devarājassa sabhā Sudhammā,
Yatthacchati devasaṁgho samaggo.
Tathūpamaṁ tuyhamidaṁ vimānaṁ,
Obhāsayaṁ tiṭṭhati antalikkhe.

1109. Deviddhipattosi mahānubhāvo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti—

gāthāhi paṭipucchi.

1110. So devaputto attamano -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1111. "Ahaṁ manussesu manussabhūto,
Rañño Pāyāsissa ahosiṁ māṇavo.
Laddhā dhanaṁ saṁvibhāgaṁ akāsiṁ,
Piyā ca me sīlavanto ahesuṁ.
Annañca pānañca pasannacitto,
Sakkacca dānaṁ vipulaṁ adāsiṁ.

1. ...hetusamalaṅkataṁ (Ka)　　2. Dī 2. 253 piṭṭhe.

ဇနကာယေန ပရိဝုတော တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ နိသိန္နော အတ္တနော ဒိဋ္ဌိဂတံ ပဝေဒေသိ။ အထ နံ ထေရော စန္ဒိမသူရိယူဒါဟရဏာဒီဟိ ပရလောကဿ အတ္ထိဘာဝံ ပကာသေန္တော အနေကဝိဟိတဟေတူပမာလင်္ကတံ[၁] ဒိဋ္ဌိဂဏ္ဌိဝိနိဝေဌနံ နာနာနယဝိစိတ္တံ ပါယာသိသုတ္တံ[၂] ဒေသေတွာ တံ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါယံ ပတိဋ္ဌာပေသိ။

သော ဝိသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိကော ဟုတွာ သမဏဗြာဟ္မဏကပဏဒ္ဓိကာဒီနံ ဒါနံ ဒေန္တော အနုဠာရဇ္ဈာသယတာယ လူခံ အဒါသိ ဃာသစ္ဆာဒနမတ္တံ ကဏာဇကံ ဗိလင်္ဂဒုတိယံ သာဏာနိ စ ဝတ္ထာနိ။ ဧဝံ ပန အသက္ကစ္စဒါနံ ဒတွာ ကာယဿ ဘေဒါ ဟီနကာယံ ဥပပဇ္ဇိ စာတုမဟာရာဇိကာနံ သဟဗျတံ။ တဿ ပန ကိစ္စာကိစ္စေသု ယုတ္တပ္ပယုတ္တော ဥတ္တရော နာမ မာဏဝေါ အဟောသိ ဒါနေ ဗျာဝဋော၊ သော သက္ကစ္စဒါနံ ဒတွာ တာဝတိံသကာယံ ဥပပန္နော၊ တဿ ဒွါဒသယောဇနိကံ ဝိမာနံ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော ကတညုတံ ဝိဘာဝေန္တော သဟ ဝိမာနေန ကုမာရကဿပတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝိမာနတော ဩရုယှ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသိ။ တံ ထေရော—

၁၁၀၈။ “ယာ ဒေဝရာဇဿ သဘာ သုဓမ္မာ၊
ယတ္ထစ္ဆတိ ဒေဝသံဃော သမဂ္ဂေါ။
တထူပမံ တုယှမိဒံ ဝိမာနံ၊
ဩဘာသယံ တိဋ္ဌတိ အန္တလိက္ခေ။

၁၁၀၉။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

ဂါထာဟိ ပဋိပုစ္ဆိ။

၁၁၁၀။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၁၁၁။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတော၊
ရညော ပါယာသိဿ အဟောသိံ မာဏဝေါ။
လဒ္ဓါ ဓနံ သံဝိဘာဂံ အကာသိံ၊
ပိယာ စ မေ သီလဝန္တော အဟေသုံ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပသန္နစိတ္တော၊
သက္ကစ္စ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒါသိံ။

၁-...ဟေတုသမလင်္ကတံ (က)　　၂-ဒီ ၂-၂၅၃-ပိဋ္ဌေ။

1112. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

So devaputto tassa imāhi gāthāhi byākāsi.

1108. Tattha **devarājassā**ti Sakkassa. **Sabhā Sudhammā**ti evaṁnāmakaṁ santhāgāraṁ. **Yatthā**ti yassaṁ sabhāyaṁ. **Acchatī**ti nisīdati. **Devasaṁgho**ti Thāvatiṁsadevakāyo. **Samaggo**ti sahito sannipatito.

1111. **Pāyāsissa ahosiṁ māṇavo**ti Pāyāsirājaññassa kiccākiccakaro daharatāya māṇavo, nāmena pana Uttaro nāma ahosiṁ. **Saṁvibhāgaṁ akāsin**ti ahameva abhuñjitvā yathāladdhaṁ dhanaṁ dānamukhe pariccajanavasena saṁvibhajanaṁ akāsiṁ[1]. Annañca pānañca pariccajantoti vacanaseso. Atha vā dānaṁ vipulaṁ adāsiṁ. Kathaṁ? **Sakkaccaṁ.** Kīdisaṁ? **Annañca pānañcā**ti yojetabbaṁ.

Uttara(pāyāsi)vimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

Iti Paramatthadīpaniyā Khuddakaṭṭhakathāya Vimānavatthusmiṁ

Dasavatthupaṭimaṇḍitassa

Chaṭṭhassa Pāyāsivaggassa atthavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Sunikkhittavagga

1. Cittalatāvimānavaṇṇanā

Yathā vanaṁ cittalataṁ pabhāsatīti Cittalatāvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena Sāvatthiyaṁ aññataro upāsako daliddo appabhogo paresaṁ kammaṁ katvā jīvati. So saddho pasanno jiṇṇe vuḍḍhe mātāpitaro posento “itthiyo nāma patikule ṭhitā issariyaṁ karonti, sassusasurānaṁ manāpacāriniyo dullabhā”ti mātāpitūnaṁ cittadukkhaṁ pariharanto dārapariggahaṁ akatvā sayameva ne upaṭṭhahati, sīlāni rakkhati, uposathaṁ

1. Saṁvibhāgamakāsiṁ (Sī, I)

၁၁၁၂။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ’’တိ—

သော ဒေဝပုတ္တော တဿ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ။

၁၁၀၈။ တတ္ထ **ဒေဝရာဇဿာ**တိ သက္ကဿ။ **သဘာ သုဓမ္မာ**တိ ဧဝံနာမကံ သန္ထာဂါရံ။ **ယတ္ထာ**တိ ယဿံ သဘာယံ။ **အစ္ဆတီ**တိ နိသီဒတိ။ **ဒေဝသံဃော**တိ တာဝတိံသဒေဝကာယော။ **သမဂ္ဂေါ**တိ သဟိတော သန္နိပတိတော။

၁၁၁၁။ **ပါယာသိဿ အဟောသိံ မာဏဝေါ**တိ ပါယာသိရာဇညဿ ကိစ္စာကိစ္စကရော ဒဟရတာယ မာဏဝေါ, နာမေန ပန ဥတ္တရော နာမ အဟောသိံ။ **သံဝိဘာဂံ အကာသိ**န္တိ အဟမေဝ အဘုဉ္ဇိတွာ ယထာလဒ္ဓံ ဓနံ ဒါနမုခေ ပရိစ္စဇနဝသေန သံဝိဘဇနံ အကာသိံ[၁]။ အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပရိစ္စဇန္တောတိ ဝစနသေသော။ အထ ဝါ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒါသိံ။ ကထံ? **သက္ကစ္စံ**။ ကီဒိသံ? **အန္နဉ္စ ပါနဉ္စာ**တိ ယောဇေတဗ္ဗံ။

ဥတ္တရ(ပါယာသိ)ဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဣတိ ပရမတ္ထဒီပနိယာ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ

ဒသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတဿ

ဆဋ္ဌဿ ပါယာသိဝဂ္ဂဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-သုနိက္ခိတ္တဝဂ္ဂ

၁-စိတ္တလတာဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ယထာ ဝနံ စိတ္တလတံ ပဘာသတီတိ စိတ္တလတာဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန သာဝတ္ထိယံ အညတရော ဥပါသကော ဒလိဒ္ဒေါ အပ္ပဘောဂေါ ပရေသံ ကမ္မံ ကတွာ ဇီဝတိ။ သော သဒ္ဓေါ ပသန္နော ဇိဏ္ဏေ ဝုဍ္ဎေ မာတာပိတရော ပေါသေန္တော “ဣတ္ထိယော နာမ ပတိကုလေ ဌိတာ ဣဿရိယံ ကရောန္တိ၊ သဿုသသုရာနံ မနာပစာရိနိယော ဒုလ္လဘာ”တိ မာတာပိတူနံ စိတ္တဒုက္ခံ ပရိဟရန္တော ဒါရပရိဂ္ဂဟံ အကတွာ သယမေဝ နေ ဥပဋ္ဌဟတိ၊ သီလာနိ ရက္ခတိ၊ ဥပေါသထံ

၁-သံဝိဘာဂမကာသိံ (သီ၊ ဣ)

upavasati, yathāvibhavaṁ dānāni deti. So aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu dvādasayojanike vimāne nibbatti. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayena gantvā[1] katakammaṁ imāhi gāthāhi paṭipucchi—

1114. “Yathā vanaṁ cittalataṁ pabhāsati[2],
Uyyānaseṭṭhaṁ tidasānamuttamaṁ.
Tathūpamaṁ tuyhamidaṁ vimānaṁ,
Obhāsayaṁ tiṭṭhati antalikkhe.

1115. Deviddhipattosi mahānubhāvo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

1116. So devaputto attamano -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1117. “Ahaṁ manussesu manussabhūto,
Daliddo atāṇo kapaṇo kammakaro ahosiṁ.
Jiṇṇe ca mātāpitaro abhāriṁ,
Piyā ca me sīlavanto ahesuṁ.
Annañca pānañca pasannacitto,
Sakkacca dānaṁ vipulaṁ adāsiṁ.

1118. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

Sopi tassa byākāsi. Sesaṁ vuttanayameva.

Cittalatāvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Tena (Ka) 2. Pakāsati (Ka)

ဥပဝသတိ၊ ယထာဝိဘဝံ ဒါနာနိ ဒေတိ။ သော အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု ဒွါဒသယောဇနိကေ ဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာ-မောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန ဂန္တွာ[1] ကတကမ္မံ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပဋိပုစ္ဆိ—

၁၁၁၄။ “ယထာ ဝနံ စိတ္တလတံ ပဘာသတိ[2]၊
ဥယျာနသေဋ္ဌံ တိဒသာနမုတ္တမံ။
တထူပမံ တုယှမိဒံ ဝိမာနံ၊
ဩဘာသယံ တိဋ္ဌတိ အန္တလိက္ခေ။

၁၁၁၅။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၁၁၁၆။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၁၁၇။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတော၊
ဒလိဒ္ဒေါ အတာဏော ကပဏော ကမ္မကရော အဟောသိံ။
ဇိဏ္ဏေ စ မာတာပိတရော အဘာရိံ၊
ပိယာ စ မေ သီလဝန္တော အဟေသုံ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပသန္နစိတ္တော၊
သက္ကစ္စ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒါသိံ။

၁၁၁၈။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

သောပိ တဿ ဗျာကာသိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

စိတ္တလတာဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-တေန (က) ၂-ပကာသတိ (က)

2. Nandanavimānavaṇṇanā

Yathā vanaṁ Nandanaṁ pabhāsatīti Nandanavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena Sāvatthiyaṁ aññataro upāsakoti-ādi sabbaṁ anantaravimānasadisaṁ. Ayaṁ pana dārapariggahaṁ katvā mātāpitaro posesīti ayameva viseso.

1120. Yathā vanaṁ Nandanaṁ[1] pabhāsati,
Uyyānaseṭṭhaṁ tidasānamuttamaṁ.
Tathūpamaṁ tuyhamidaṁ vimānaṁ,
Obhāsayaṁ tiṭṭhati antalikkhe.

1121. Deviddhipattosi mahānubhāvo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.

1122. So devaputto attamano -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1123. “Ahaṁ manussesu manussabhūto,
Daliddo atāṇo kapaṇo kammakaro ahosiṁ.
Jiṇṇe ca mātāpitaro abhāriṁ,
Piyā ca me sīlavanto ahesuṁ.
Annañca pānañca pasannacitto,
Sakkacca dānaṁ vipulaṁ adāsiṁ.

1124. Tena me’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti—

gāthāhi byākāsi. Tattha gāthāsupi apubbaṁ natthi.

Nandanavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Nandanaṁ cittalataṁ (Sī), vanaṁ nandavanaṁ (Ka)

၂-နန္ဒနဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ယထာ ဝနံ နန္ဒနံ ပဘာသတီတိ နန္ဒနဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန သာဝတ္ထိယံ အညတရော ဥပါသကောတိအာဒိ သဗ္ဗံ အနန္တရဝိမာနသဒိသံ။ အယံ ပန ဒါရပရိဂ္ဂဟံ ကတွာ မာတာပိတရော ပေါသေသီတိ အယမေဝ ဝိသေသော။

၁၁၂၀။ ယထာ ဝနံ နန္ဒနံ[၁] ပဘာသတိ၊
ဥယျာနသေဋ္ဌံ တိဒသာနမုတ္တမံ။
တထူပမံ တုယှမိဒံ ဝိမာနံ၊
သြဘာသယံ တိဋ္ဌတိ အန္တလိက္ခေ။

၁၁၂၁။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

၁၁၂၂။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၁၂၃။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတော၊
ဒလိဒ္ဒေါ အတာဏော ကပဏော ကမ္မကရော အဟောသိံ။
ဇိဏ္ဏေ စ မာတာပိတရော အဘာရိံ၊
ပိယာ စ မေ သီလဝန္တော အဟေသုံ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပသန္နစိတ္တော၊
သက္ကစ္စ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒါသိံ။

၁၁၂၄။ တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ။ တတ္ထ ဂါထာသုပိ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ။

နန္ဒနဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-နန္ဒနံ စိတ္တလတံ (သီ)၊ ဝနံ နန္ဒဝနံ (က)

3. Maṇithūṇavimānavaṇṇanā

Uccamidaṁ maṇithūṇaṁ vimānanti Maṇithūṇavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena sambahulā therā bhikkhū araññāyatane viharanti. Tesaṁ gāmaṁ piṇḍāya gamanamagge eko upāsako visamaṁ samaṁ karoti, kaṇṭake nīharati, gacchagumbe apaneti, udakakāle mātikāsu setuṁ bandhati, vivanaṭṭhānesu chāyārukkhe ropeti, jalāsayesu mattikaṁ uddharitvā te puthulagambhīre karoti, titthe sampādeti, yathāvibhavaṁ dānaṁ deti, sīlaṁ[1] rakkhati. So aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu dvādasayojanike kanakavimāne nibbatti. Taṁ āyasmā Mahāmoggallānatthero upasaṅkamitvā imāhi gāthāhi paṭipucchi—

1126. "Uccamidaṁ Maṇithūṇaṁ vimānaṁ,
Samantato dvādasa yojanāni.
Kūṭāgārā sattasatā uḷārā,
Veḷuriyathambhā rucakatthatā subhā.

1127. Tatthacchasi pivasi khādasi ca,
Dibbā ca vīṇā pavadanti vagguṁ.
Dibbā rasā kāmaguṇettha pañca,
Nāriyo ca naccanti suvaṇṇachannā.

1128. Kena te'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī"ti.

Sopi tassa gāthāhi byākāsi—

1130. So devaputto attamano -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1131. "Ahaṁ manussesu manussabhūto,
Vivane pathe saṅkamanaṁ[2] akāsiṁ.
Ārāmarukkhāni ca ropayissaṁ,
Piyā ca me sīlavanto ahesuṁ.
Annañca pānañca pasannacitto,
Sakkacca dānaṁ vipulaṁ adāsiṁ.

1. Sīlāni (Sī) 2. Caṅkamanaṁ (Sī)

၃-မဏိထူဏဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနန္တိ မဏိထူဏဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန သမ္ဗဟုလာ ထေရာ ဘိက္ခူ အရညာယတနေ ဝိဟရန္တိ။ တေသံ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ဂမနမဂ္ဂေ ဧကော ဥပါသကော ဝိသမံ သမံ ကရောတိ၊ ကဏ္ဍကေ နီဟရတိ၊ ဂစ္ဆဂုမ္ဗေ အပနေတိ၊ ဥဒကကာလေ မာတိကာသု သေတုံ ဗန္ဓတိ၊ ဝိဝနဋ္ဌာနေသု ဆာယာရုက္ခေ ရောပေတိ၊ ဇလာသယေသု မတ္တိကံ ဥဒ္ဓရိတွာ တေ ပုထုလဂမ္ဘီရေ ကရောတိ၊ တိတ္ထေ သမ္ပာဒေတိ၊ ယထာဝိဘဝံ ဒါနံ ဒေတိ၊ သီလံ[1] ရက္ခတိ။ သော အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု ဒွါဒသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ဥပသင်္ကမိတွာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပဋိပုစ္ဆိ—

၁၁၂၆။ "ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ၊
သမန္တတော ဒွါဒသ ယောဇနာနိ။
ကူဋာဂါရာ သတ္တသတာ ဥဠာရာ၊
ဝေဠုရိယထမ္ဘာ ရုစကတ္ထတာ သုဘာ။

၁၁၂၇။ တတ္ထစ္ဆသိ ပိဝသိ ခါဒသိ စ၊
ဒိဗ္ဗာ စ ဝီဏာ ပဝဒန္တိ ဝဂ္ဂုံ။
ဒိဗ္ဗာ ရသာ ကာမဂုဏေတ္ထ ပဉ္စ၊
နာရိယော စ နစ္စန္တိ သုဝဏ္ဏဆန္နာ။

၁၁၂၈။ ကေန တေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ။

သောပိ တဿ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၁၁၃၀။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၁၃၁။ "အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတော၊
ဝိဝနေ ပထေ သင်္ကမနံ[2] အကာသိံ။
အာရာမရုက္ခာနိ စ ရောပယိဿံ၊
ပိယာ စ မေ သီလဝန္တော အဟေသုံ။
အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ပသန္နစိတ္တော၊
သက္ကစ္စ ဒါနံ ဝိပုလံ အဒါသိံ။

၁-သီလာနိ (သီ) ၂-စင်္ကမနံ (သီ)

1132. Tena me'tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti.

1131. Tattha **vivane**ti araññe. **Ārāmarukkhāni cā**ti ārāmabhūte rukkhe, ārāmaṁ katvā tattha rukkhe ropesinti attho. Sesaṁ sabbaṁ vuttanayameva.

Maṇithūṇavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Suvaṇṇavimānavaṇṇanā

Sovaṇṇamaye pabbatasminti Suvaṇṇavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Andhakavinde viharati. Tena samayena aññataro upāsako saddho pasanno vibhavasampanno tassa gāmassa avidūre aññatarasmiṁ Muṇḍakapabbate[1] sabbākārasampannaṁ Bhagavato vasanānucchavikaṁ gandhakuṭiṁ kāretvā tattha Bhagavantaṁ vasāpento sakkaccaṁ upaṭṭhahi, sayañca niccasīle patiṭṭhito suvisuddhasīlasaṁvaro hutvā kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatti. Tassa kammānubhāvasaṁsūcakaṁ nānāratanaraṁsijālasamujjalaṁ vicittavedikāparikkhittaṁ vividhavipulālaṅkāropasobhitaṁ suvibhattabhittitthambhasopānaṁ ārāmaramaṇīyakaṁ kañcanapabbatamuddhani vimānaṁ uppajji. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno devacārikaṁ caranto disvā imāhi gāthāhi paṭipucchi—

1134. "Sovaṇṇamaye pabbatasmiṁ, vimānaṁ sabbatopabhaṁ.
Hemajālapaṭicchannaṁ[2], kiṅkiṇijālakappitaṁ.

1135. Aṭṭhaṁsā sukatā thambhā, sabbe veḷuriyāmayā.
Ekamekāya aṁsiyā, ratanā satta nimmitā.

1136. Veḷūriyasuvaṇṇassa, phalikā rūpiyassa ca.
Masāragallamuttāhi, lohitaṅgamaṇīhi ca.

1137. Citrā manoramā bhūmi, na tatthuddhaṁsatī rajo.
Gopānasīgaṇā pītā, kūṭaṁ dhārenti nimmitā.

---

1. Muṇḍikapabbate (Sī, I)
2. Hemajālakapacchannaṁ (Sī)

၁၁၃၂။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ''တိ။

၁၁၃၁။ တတ္ထ **ဝိဝနေ**တိ အရညေ။ **အာရာမရုက္ခာနိ စာ**တိ အာရာမဘူတေ ရုက္ခေ၊ အာရာမံ ကတွာ တတ္ထ ရုက္ခေ ရောပေသိန္တိ အတ္ထော။ သေသံ သဗ္ဗံ ဝုတ္တနယမေဝ။

မဏိထူဏဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-သုဝဏ္ဏဝိမာနဝဏ္ဏနာ

သောဝဏ္ဏမယေ ပဗ္ဗတသ္မိန္တိ သုဝဏ္ဏဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ အန္ဓကဝိန္ဒေ ဝိဟရတိ။ တေန သမယေန အညတရော ဥပါသကော သဒ္ဓေါ ပသန္နော ဝိဘဝသမ္ပန္နော တဿ ဂါမဿ အဝိဒူရေ အညတရသ္မိံ မုဏ္ဍကပဗ္ဗတေ[1] သဗ္ဗာကာရသမ္ပန္နံ ဘဂဝတော ဝသနာနုစ္ဆဝိကံ ဂန္ဓကုဋိံ ကာရေတွာ တတ္ထ ဘဂဝန္တံ ဝသာပေန္တော သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌဟိ၊ သယဉ္စ နိစ္စသီလေ ပတိဋ္ဌိတော သုဝိသုဒ္ဓသီလသံဝရော ဟုတွာ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ ကမ္မာနုဘာဝသံသူစကံ နာနာရတနရံသိဇာလသမုဇ္ဇလံ ဝိစိတ္တဝေဒိကာပရိက္ခိတ္တံ ဝိဝိဓဝိပုလာလင်္ကာရောပသောဘိတံ သုဝိဘတ္တဘိတ္တိတ္ထမ္ဘသောပါနံ အာရာမရမဏီယကံ ကဉ္စနပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ဝိမာနံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဒေဝစာရိကံ စရန္တော ဒိသွာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပဋိပုစ္ဆိ—

၁၁၃၄။ ''သောဝဏ္ဏမယေ ပဗ္ဗတသ္မိံ၊ ဝိမာနံ သဗ္ဗတောပဘံ။
ဟေမဇာလပဋိစ္ဆန္နံ[2]၊ ကိင်္ကိဏိဇာလကပ္ပိတံ။

၁၁၃၅။ အဋ္ဌံသာ သုကတာ ထမ္ဘာ၊ သဗ္ဗေ ဝေဠုရိယာမယာ။
ဧကမေကာယ အံသိယာ၊ ရတနာ သတ္တ နိမ္မိတာ။

၁၁၃၆။ ဝေဠူရိယသုဝဏ္ဏဿ၊ ဖလိကာ ရူပိယဿ စ။
မသာရဂလ္လမုတ္တာဟိ၊ လောဟိတင်္ဂမဏီဟိ စ။

၁၁၃၇။ စိတြာ မနောရမာ ဘူမိ၊ န တတ္ထုဒ္ဓံသတီ ရဇော။
ဂေါပါနသီဂဏာ ပီတာ၊ ကူဋံ ဓာရေန္တိ နိမ္မိတာ။

၁-မုဏ္ဍိကပဗ္ဗတေ (သီ၊ ဣ)
၂-ဟေမဇာလကပစ္ဆန္နံ (သီ)

1138. Sopānāni ca cattāri, nimmitā caturo disā.
Nānāratanagabbhehi, ādiccova virocati.

1139. Vediyā catasso tattha, vibhattā bhāgaso mitā.
Daddallamānā ābhanti, samantā caturo disā.

1140. Tasmiṁ vimāne pavare, devaputto mahappabho.
Atirocasi vaṇṇena, udayantova bhāṇumā.

1141. Dānassa te idaṁ phalaṁ, atho sīlassa vā pana.
Atho añjalikammassa, taṁ me akkhāhi pucchito"ti.

Sopissa imāhi gāthāhi byākāsi—

1142. So devaputto attamano -pa- yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1143. "Ahaṁ andhakavindasmiṁ, Buddhassādiccabandhuno.
Vihāraṁ Satthu kāresiṁ, pasanno sehi pāṇibhi.

1144. Tattha gandhañca mālañca, paccayañca[1] vilepanaṁ.
Vihāraṁ Satthu adāsiṁ, vippasannena cetasā.
Tena mayhaṁ idaṁ laddhaṁ, vasaṁ vattemi Nandane.

1145. Nandane ca vane[2] ramme, nānādijagaṇāyute.
Ramāmi naccagītehi, accharāhi purakkhato"ti.

1134. Tattha **sabbatopabhan**ti sabbabhāgehi pabhāsantaṁ pabhāmuñcanakaṁ. **Kiṅkiṇijālakappitan**ti kappitakiṅkiṇikajālaṁ.

1135. **Sabbe veḷuriyāmayā**ti sabbe thambhā veḷuriyamaṇimayā. Tattha pana **ekamekāya aṁsiyā**ti aṭṭhaṁsesu thambhesu ekamekasmiṁ[3] aṁsabhāge. **Ratanā satta nimmitā**ti sattaratanakammanimmitā, ekeko aṁso sattaratanamayoti attho.

1136. "**Veḷūriyasuvaṇṇassā**"ti-ādinā nānāratanāni dasseti. Tattha **veḷūriyasuvaṇṇassā**ti veḷuriyena ca suvaṇṇena ca nimmitā,

1. Paccaggañca (Sī), paccagghañca (?) 2. Nandane pavane (Sī) 3. Ekasmiṁ (Sī)

၁၁၃၈။ သောပါနာနိ စ စတ္တာရိ၊ နိမ္မိတာ စတုရော ဒိသာ။
နာနာရတနဂဗ္ဘေဟိ၊ အာဒိစ္စောဝ ဝိရောစတိ။

၁၁၃၉။ ဝေဒိယာ စတဿော တတ္ထ၊ ဝိဘတ္တာ ဘာဂသော မိတာ။
ဒဒ္ဒလ္လမာနာ အာဘန္တိ၊ သမန္တာ စတုရော ဒိသာ။

၁၁၄၀။ တသ္မိံ ဝိမာနေ ပဝရေ၊ ဒေဝပုတ္တော မဟပ္ပဘော။
အတိရောစသိ ဝဏ္ဏေန၊ ဥဒယန္တောဝ ဘာဏုမာ။

၁၁၄၁။ ဒါနဿ တေ ဣဒံ ဖလံ၊ အထော သီလဿ ဝါ ပန။
အထော အဉ္ဇလိကမ္မဿ၊ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတော”တိ။

သောပိဿ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ—

၁၁၄၂။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၁၄၃။ “အဟံ အန္ဓကဝိန္ဒသ္မိံ၊ ဗုဒ္ဓဿာဒိစ္စဗန္ဓုနော။
ဝိဟာရံ သတ္ထု ကာရေသိံ၊ ပသန္နော သေဟိ ပါဏိဘိ။

၁၁၄၄။ တတ္ထ ဂန္ဓဉ္စ မာလဉ္စ၊ ပစ္စယဉ္စ[၁] ဝိလေပနံ။
ဝိဟာရံ သတ္ထု အဒါသိံ၊ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ။
တေန မယှံ ဣဒံ လဒ္ဓံ၊ ဝသံ ဝတ္တေမိ နန္ဒနေ။

၁၁၄၅။ နန္ဒနေ စ ဝနေ[၂] ရမ္မေ၊ နာနာဒိဇဂဏာယုတေ။
ရမာမိ နစ္စဂီတေဟိ၊ အစ္ဆရာဟိ ပုရက္ခတော”တိ။

၁၁၃၄။ တတ္ထ **သဗ္ဗတောပဘန္**တိ သဗ္ဗဘာဂေဟိ ပဘာသန္တံ ပဘာမုဉ္စနကံ။ **ကိင်္ကိဏိဇာလကပ္ပိတန္**တိ ကပ္ပိတကိင်္ကိဏိကဇာလံ။

၁၁၃၅။ **သဗ္ဗေ ဝေဠုရိယာမယာ**တိ သဗ္ဗေ ထမ္ဘာ ဝေဠုရိယမဏိမယာ။ တတ္ထ ပန **ဧကမေကာယ အံသိယာ**တိ အဋ္ဌံသေသု ထမ္ဘေသု ဧကမေကသ္မိံ[၃] အံသဘာဂေ။ **ရတနာ သတ္တ နိမ္မိတာ**တိ သတ္တရတနကမ္မနိမ္မိတာ၊ ဧကေကော အံသော သတ္တရတနမယောတိ အတ္ထော။

၁၁၃၆။ “**ဝေဠူရိယသုဝဏ္ဏဿာ**”တိအာဒိနာ နာနာရတနာနိ ဒဿေတိ။ တတ္ထ **ဝေဠူရိယသုဝဏ္ဏဿာ**တိ ဝေဠုရိယေန စ သုဝဏ္ဏေန စ နိမ္မိတာ၊

၁-ပစ္စဂ္ဂဉ္စ (သီ)၊ ပစ္စဃ္ဃဉ္စ (?) ၂-နန္ဒနေ ပဝနေ (သီ) ၃-ဧကသ္မိံ (သီ)

citrāti vā yojanā. Karaṇatthe hi idaṁ sāmivacanaṁ. **Phalikā rūpiyassa cā**ti etthāpi eseva nayo. **Masāragallamuttāhī**ti kabaramaṇīhi. **Lohitaṅgamaṇīhi cā**ti rattamaṇīhi.

1137. **Na tatthuddhaṁsatī rajo**ti maṇimayabhūmikattā na tasmiṁ vimāne rajo uggacchati. **Gopānasīgaṇā**ti gopānasīsamūhā. **Pītā**ti pītavaṇṇā, suvaṇṇamayā ceva phussarāgādimaṇimayā cāti attho. **Kūṭaṁ dhārentī**ti sattaratanamayaṁ kaṇṇikaṁ dhārenti.

1138-9. **Nānāratanagabbhehī**ti nānāratanamayehi ovarakehi. **Vediyā**ti vedikā. **Catasso**ti catūsu disāsu catasso. Tenāha “**samantā caturo disā**”ti.

1140. **Mahappabho**ti mahājutiko. **Udayanto**ti uggacchanto. **Bhāṇumā**ti ādicco.

1143. **Sehi pāṇibhī**ti kāyasāraṁ puññaṁ pasavanto attano pāṇīhi taṁ taṁ kiccaṁ karonto vihāraṁ Satthu kāresinti yojanā. Atha vā **sehi pāṇibhī**ti tattha andhakavindasmiṁ gandhañca mālañca paccayañca vilepanañca pūjāvasena. Yathā kathaṁ? Vihārañca vippasannena cetasā Satthuno adāsiṁ pūjesiṁ niyyādesiṁ cāti evamettha yojanā veditabbā.

1144. **Tenā**ti tena yathāvuttena puññakammena kāraṇabhūtena. **Mayhan**ti mayā. **Idan**ti idaṁ puññaphalaṁ, idaṁ vā dibbaṁ ādhipateyyaṁ. Tenāha “**vasaṁ vattemī**”ti.

1145. **Nandane**ti nandiyā dibbasamiddhiyā uppajjanaṭṭhāne imasmiṁ devaloke, tatthāpi visesato Nandane vane ramme, evaṁ ramaṇīye imasmiṁ Nandane vane ramāmīti yojanā. Sesaṁ vuttanayameva.

Evaṁ devatāya attano puññakamme āvikate thero saparivārassa tassa devaputtassa dhammaṁ desetvā Bhagavato tamatthaṁ nivedesi. Bhagavā taṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya dhammaṁ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Suvaṇṇavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

စိတြာတိ ဝါ ယောဇနာ။ ကရဏတ္ထေ ဟိ ဣဒံ သာမိဝစနံ။ **ဖလိကာ ရူပိယဿ စာ**တိ ဧတ္ထာပိ ဧသေဝ နယော။ **မသာရဂလ္လမုတ္တာဟီ**တိ ကဗရမဏီဟိ။ **လောဟိတင်္ဂမဏီဟိ စာ**တိ ရတ္တမဏီဟိ။

၁၁၃၇။ **န တတ္ထုဒ္ဓံသတီ ရဇော**တိ မဏိမယဘူမိကတ္တာ န တသ္မိံ ဝိမာနေ ရဇော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ **ဂေါပါနသီဂဏာ**တိ ဂေါပါနသီသမူဟာ။ **ပီတာ**တိ ပီတ-ဝဏ္ဏာ၊ သုဝဏ္ဏမယာ စေဝ ဖုဿရာဂါဒိမဏိမယာ စာတိ အတ္ထော။ **ကူဋံ ဓာရေန္တီ**တိ သတ္တရတနမယံ ကဏ္ဏိကံ ဓာရေန္တိ။

၁၁၃၈-၉။ **နာနာရတနဂဗ္ဘေဟီ**တိ နာနာရတနမယေဟိ ဩဝရကေဟိ။ **ဝေဒိယာ**တိ ဝေဒိကာ။ **စတဿော**တိ စတူသု ဒိသာသု စတဿော။ တေနာဟ “**သမန္တာ စတုရော ဒိသာ**”တိ။

၁၁၄၀။ **မဟပ္ပဘော**တိ မဟာဇုတိကော။ **ဥဒယန္တော**တိ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တော။ **ဘာဏုမာ**တိ အာဒိစ္စော။

၁၁၄၃။ **သေဟိ ပါဏိဘီ**တိ ကာယသာရံ ပုညံ ပသဝန္တော အတ္တနော ပါဏီဟိ တံ တံ ကိစ္စံ ကရောန္တော ဝိဟာရံ သတ္ထု ကာရေသိန္တိ ယောဇနာ။ အထ ဝါ **သေဟိ ပါဏိဘီ**တိ တတ္ထ အန္ဓကဝိန္ဒသ္မိံ ဂန္ဓဉ္စ မာလဉ္စ ပစ္စယဉ္စ ဝိလေပနဉ္စ ပူဇာဝသေန။ ယထာ ကထံ? ဝိဟာရဉ္စ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ သတ္ထုနော အဒါသိံ ပူဇေသိံ နိယျာဒေသိံ စာတိ ဧဝမေတ္ထ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁၁၄၄။ **တေနာ**တိ တေန ယထာဝုတ္တေန ပုညကမ္မေန ကာရဏဘူတေန။ **မယှန္တိ** မယာ။ **ဣဒန္တိ** ဣဒံ ပုညဖလံ, ဣဒံ ဝါ ဒိဗ္ဗံ အာဓိပတေယျံ။ တေနာဟ “**ဝသံ ဝတ္တေမီ**”တိ။

၁၁၄၅။ **နန္ဒနေ**တိ နန္ဒိယာ ဒိဗ္ဗသမိဒ္ဓိယာ ဥပ္ပဇ္ဇနဋ္ဌာနေ ဣမသ္မိံ ဒေဝ-လောကေ၊ တတ္ထာပိ ဝိသေသတော နန္ဒနေ ဝနေ ရမ္မေ၊ ဧဝံ ရမဏီယေ ဣမသ္မိံ နန္ဒနေ ဝနေ ရမာမီတိ ယောဇနာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဧဝံ ဒေဝတာယ အတ္တနော ပုညကမ္မေ အာဝိကတေ ထေရော သပရိဝါရဿ တဿ ဒေဝပုတ္တဿ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဘဂဝတော တမတ္ထံ နိဝေဒေသိ။ ဘဂဝါ တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

သုဝဏ္ဏဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

5. Ambavimānavaṇṇanā

Uccamidaṁ maṇithūṇanti Ambavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane. Tena samayena Rājagahe aññataro duggatapuriso paresaṁ bhattavetanabhato hutvā ambavanaṁ rakkhati. So ekadivasaṁ āyasmantaṁ Sāriputtaṁ gimhasamaye sūriyātapasantatte uṇhavālikānippīḷite[1] vipphandamānamarīcijālavitthate[2] bhūmippadese tassa ambārāmassa avidūrena maggena sedāgatena gattena gacchantaṁ disvā sañjātagāravabahumāno upasaṅkamitvā evamāha "mahā ayaṁ bhante ghammapariḷāho ativiya parissantarūpo viya dissati, sādhu bhante ayyo imaṁ ambārāmaṁ pavisitvā muhuttaṁ vissamitvā addhānaparissamaṁ paṭivinodetvā gacchatha anukampaṁ upādāyā"ti. Thero visesato tassa cittappasādaṁ paribrūhetukāmo taṁ ārāmaṁ pavisitvā aññatarassa ambarukkhassa mūle nisīdi.

Puna so puriso āha "sace bhante nhāyitukāmattha, ahaṁ ito kūpato udakaṁ uddharitvā tumhe nhāpessāmi, pānīyañca dassāmī"ti. Theropi adhivāsesi tuṇhībhāvena. So kūpato udakaṁ uddharitvā parissāvetvā theraṁ nhāpesi, nhāpetvā ca hatthapāde dhovitvā nisinnassa pānīyaṁ upanesi. Thero pānīyaṁ pivitvā paṭippassaddhadaratho tassa purisassa udakadāne ceva nhāpane ca anumodanaṁ vatvā pakkāmi. Atha so puriso "ghammābhitattassa vata therassa ghammapariḷāhaṁ paṭippassambhesiṁ, bahuṁ vata mayā puññaṁ pasutan"ti uḷārapītisomanassaṁ paṭisaṁvedesi. So aparabhāge kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu uppajji. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno upasaṅkamitvā imāhi gāthāhi katapuññaṁ pucchi—

1146. "Uccamidaṁ maṇithūṇaṁ vimānaṁ,
Samantato dvādasa yojanāni.
Kūṭāgārā sattasatā uḷārā,
Veḷuriyathambhā rucakatthatā subhā.

1. Uṇhavālikānicite (Sī) 2. Vipphandamānamarīcijālavitate (Sī, I)

၅-အမ္ဗဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏန္တိ အမ္ဗဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန သမယေန ရာဇဂဟေ အညတရော ဒုဂ္ဂတပုရိသော ပရေသံ ဘတ္တဝေတနဘတော ဟုတွာ အမ္ဗဝနံ ရက္ခတိ။ သော ဧကဒိဝသံ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ ဂိမှသမယေ သူရိယာတပသန္တတ္တေ ဥဏှဝါလိကာနိပ္ပီဠိတေ[၁] ဝိပ္ဖန္ဒမာနမရီစိဇာလဝိတ္ထတေ[၂] ဘူမိပ္ပဒေသေ တဿ အမ္ဗာရာမဿ အဝိဒူရေန မဂ္ဂေန သေဒါဂတေန ဂတ္တေန ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ သဉ္ဇာတဂါရဝဗဟုမာနော ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝမာဟ "မဟာ အယံ ဘန္တေ ဃမ္မပရိဠာဟော အတိဝိယ ပရိဿန္တရူပေါ ဝိယ ဒိဿတိ၊ သာဓု ဘန္တေ အယျော ဣမံ အမ္ဗာရာမံ ပဝိသိတွာ မုဟုတ္တံ ဝိဿမိတွာ အဒ္ဓါနပရိဿမံ ပဋိဝိနောဒေတွာ ဂစ္ဆထ အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ"တိ။ ထေရော ဝိသေသတော တဿ စိတ္တပ္ပသာဒံ ပရိဗြူဟေတုကာမော တံ အာရာမံ ပဝိသိတွာ အညတရဿ အမ္ဗရုက္ခဿ မူလေ နိသီဒိ။

ပုန သော ပုရိသော အာဟ "သစေ ဘန္တေ နှာယိတုကာမတ္ထ၊ အဟံ ဣတော ကူပတော ဥဒကံ ဥဒ္ဓရိတွာ တုမှေ နှာပေဿာမိ၊ ပါနီယဉ္စ ဒဿာမီ"တိ။ ထေရောပိ အဓိဝါသေသိ တုဏှီဘာဝေန။ သော ကူပတော ဥဒကံ ဥဒ္ဓရိတွာ ပရိဿာဝေတွာ ထေရံ နှာပေသိ၊ နှာပေတွာ စ ဟတ္ထပါဒေ ဓောဝိတွာ နိသိန္နဿ ပါနီယံ ဥပနေသိ။ ထေရော ပါနီယံ ပိဝိတွာ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓဒရထော တဿ ပုရိသဿ ဥဒကဒါနေ စေဝ နှာပနေ စ အနုမောဒနံ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ အထ သော ပုရိသော "ဃမ္မာဘိတတ္တဿ ဝတ ထေရဿ ဃမ္မပရိဠာဟံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေသိံ၊ ဗဟုံ ဝတ မယာ ပုညံ ပသုတ"န္တိ ဥဠာရပီတိသောမနဿံ ပဋိသံဝေဒေသိ။ သော အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဥပသင်္ကမိတွာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ကတပုညံ ပုစ္ဆိ—

၁၁၄၆။ "ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ၊
သမန္တတော ဒွါဒသ ယောဇနာနိ။
ကူဋာဂါရာ သတ္တသတာ ဥဠာရာ၊
ဝေဠုရိယထမ္ဘာ ရုစကတ္ထတာ သုဘာ။

၁-ဥဏှဝါလိကာနိစိတေ (သီ) ၂-ဝိပ္ဖန္ဒမာနမရီစိဇာလဝိတတေ (သီ၊ ဣ)

1147. Tatthacchasi pivasi khādasi ca,
Dibbā ca vīṇā pavadanti vagguṁ.
Dibbā rasā kāmaguṇettha pañca,
Nāriyo ca naccanti suvaṇṇachannā.

1148. Kena te’tādiso vaṇṇo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

1150. So devaputto attamano -pa-
Yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1151. “Gimhānaṁ pacchime māse, patapante[1] divaṅkare.
Paresaṁ bhatako poso, ambārāma’masiñcati.

1152. Atha tenā’gamā bhikkhu, Sāriputtoti vissuto.
Kilantarūpo kāyena, akilantova cetasā.

1153. Tañca disvāna āyantaṁ, avocaṁ ambasiñcako.
Sādhu taṁ bhante nhāpeyyaṁ, yaṁ mamassa sukhāvahaṁ.

1154. Tassa me anukampāya, nikkhipi pattacīvaraṁ.
Nisīdi rukkhamūlasmiṁ, chāyāya ekacīvaro.

1155. Tañca acchena vārinā, pasannamānaso naro.
Nhāpayī rukkhamūlasmiṁ, chāyāya ekacīvaraṁ.

1156. Ambo ca sitto samaṇo ca nhāpito,
Mayā ca puññaṁ pasutaṁ anappakaṁ.
Iti so pītiyā kāyaṁ,
Sabbaṁ pharati attano.

1157. Tadeva ettakaṁ kammaṁ, akāsiṁ tāya jātiyā.
Pahāya mānusaṁ dehaṁ, upapannomhi Nandanaṁ.

1. Patāpente (Ka)

၁၁၄၇။ တတ္ထစ္ဆသိ ပိဝသိ ခါဒသိ စ၊
ဒိဗ္ဗာ စ ဝီဏာ ပဝဒန္တိ ဝဂ္ဂုံ။
ဒိဗ္ဗာ ရသာ ကာမဂုဏေတ္ထ ပဉ္စ၊
နာရိယော စ နစ္စန္တိ သုဝဏ္ဏဆန္နာ။

၁၁၄၈။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ’’တိ။

၁၁၅၀။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၁၅၁။ “ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမေ မာသေ၊ ပတပန္တေ[၁] ဒိဝင်္ကရေ။
ပရေသံ ဘတကော ပေါသော၊ အမ္ဗာရာမ’မသိဉ္စတိ။

၁၁၅၂။ အထ တေနာ’ဂမာ ဘိက္ခု၊ သာရိပုတ္တောတိ ဝိဿုတော။
ကိလန္တရူပေါ ကာယေန၊ အကိလန္တောဝ စေတသာ။

၁၁၅၃။ တဉ္စ ဒိသွာန အာယန္တံ၊ အဝေါစံ အမ္ဗသိဉ္စကော။
သာဓု တံ ဘန္တေ နှာပေယျံ၊ ယံ မမဿ သုခါဝဟံ။

၁၁၅၄။ တဿ မေ အနုကမ္ပာယ၊ နိက္ခိပိ ပတ္တစီဝရံ။
နိသီဒိ ရုက္ခမူလသ္မိံ၊ ဆာယာယ ဧကစီဝရော။

၁၁၅၅။ တဉ္စ အစ္ဆေန ဝါရိနာ၊ ပသန္နမာနသော နရော။
နှာပယီ ရုက္ခမူလသ္မိံ၊ ဆာယာယ ဧကစီဝရံ။

၁၁၅၆။ အမ္ဗော စ သိတ္တော သမဏော စ နှာပိတော၊
မယာ စ ပုညံ ပသုတံ အနပ္ပကံ။
ဣတိ သော ပီတိယာ ကာယံ၊
သဗ္ဗံ ဖရတိ အတ္တနော။

၁၁၅၇။ တဒေဝ ဧတ္တကံ ကမ္မံ၊ အကာသိံ တာယ ဇာတိယာ။
ပဟာယ မာနုသံ ဒေဟံ၊ ဥပပန္နောမှိ နန္ဒနံ။

၁-ပတာပေန္တေ (က)

1158. Nandane ca vane ramme, nānādijagaṇāyute.
Ramāmi naccagītehi, accharāhi purakkhato”ti—

sopi tassa imāhi gāthāhi byākāsi.

1151. Tattha **gimhānaṁ pacchime māse**ti āsāḷhimāse. **Patapante**ti ativiya dippante[1], sabbaso uṇhaṁ vissajjenteti attho. **Divaṅkare**ti divākare, ayameva vā pāṭho. **Asiñcatī**ti siñcati, **a**-kāro nipātamattaṁ, siñcati ambarukkhamūlesu dhuvaṁ jalasekaṁ karotīti attho. “Asiñcathā”ti ca pāṭho, siñcitthāti attho. “Asiñcahan”ti ca paṭhanti, paresaṁ bhatako poso hutvā tadā ambārāmaṁ asiñciṁ ahanti attho.

1152. **Tenā**ti yena disābhāgena so ambārāmo, tena agamā agañchi. **Akilantova cetasā**ti cetodukkhassa maggeneva pahīnattā cetasā akilantopi samāno kilantarūpo kāyena tena maggena agamāti yojanā.

1153-4. **Avocaṁ** ahaṁ tadā **ambasiñcako** hutvāti yojanā. **Ekacīvaro** nhāyitukāmoti adhippāyo.

1156. **Itī**ti evaṁ “ambo ca sitto, samaṇo ca nhāpito, mayā ca puññaṁ pasutaṁ anappakaṁ, ekeneva payogena tividhopi attho sādhito”ti iminākārena pavattāya **pītiyā so** puriso **attano sabbaṁ kāyaṁ pharati,** nirantaraṁ phuṭaṁ karotīti yojanā. Atītatthe cetaṁ vattamānavacanaṁ, pharīti attho.

1157. **Tadeva ettakaṁ kamman**ti taṁ ettakaṁ evaṁ pānīyadānamattakaṁ kammaṁ akāsiṁ, tāya tassaṁ jātiyaṁ aññaṁ nānussarāmīti adhippāyo. Sesaṁ vuttanayameva.

Ambavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Dīpente (Ka)

၁၁၅၈။ နန္ဒနေ စ ဝနေ ရမ္မေ၊ နာနာဒိဇဂဏာယုတေ။
ရမာမိ နစ္စဂီတေဟိ၊ အစ္ဆရာဟိ ပုရက္ခတော”တိ—

သောပိ တဿ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ။

၁၁၅၁။ တတ္ထ **ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမေ မာသေ**တိ အာသာဠှိမာသေ။ **ပတပန္တေ**တိ အတိဝိယ ဒိပ္ပန္တေ[၁]၊ သဗ္ဗသော ဥဏှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တေတိ အတ္ထော။ **ဒိဝင်္ကရေ**တိ ဒိဝါကရေ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **အသိဉ္စတီ**တိ သိဉ္စတိ၊ **အ**-ကာရော နိပါတမတ္တံ၊ သိဉ္စတိ အမ္ဗရုက္ခမူလေသု ဓုဝံ ဇလသေကံ ကရောတီတိ အတ္ထော။ “အသိဉ္စထာ”တိ စ ပါဌော၊ သိဉ္စိတ္ထာတိ အတ္ထော။ “အသိဉ္စဟ”န္တိ စ ပဌန္တိ၊ ပရေသံ ဘတကော ပေါသော ဟုတွာ တဒါ အမ္ဗာရာမံ အသိဉ္စိံ အဟန္တိ အတ္ထော။

၁၁၅၂။ **တေနာ**တိ ယေန ဒိသာဘာဂေန သော အမ္ဗာရာမော၊ တေန အဂမာ အဂဉ္ဆိ။ **အကိလန္တောဝ စေတသာ**တိ စေတောဒုက္ခဿ မဂ္ဂေနေဝ ပဟီနတ္တာ စေတသာ အကိလန္တောပိ သမာနော ကိလန္တရူပေါ ကာယေန တေန မဂ္ဂေန အဂမာတိ ယောဇနာ။

၁၁၅၃-၄။ **အဝေါစံ** အဟံ တဒါ **အမ္ဗသိဉ္စကော** ဟုတွာတိ ယောဇနာ။ **ဧကစီဝရော** နှာယိတုကာမောတိ အဓိပ္ပါယော။

၁၁၅၆။ **ဣတီ**တိ ဧဝံ “အမ္ဗော စ သိတ္တော၊ သမဏော စ နှာပိတော၊ မယာ စ ပုညံ ပသုတံ အနပ္ပကံ၊ ဧကေနေဝ ပယောဂေန တိဝိဓောပိ အတ္ထော သာဓိတော”တိ ဣမိနာကာရေန ပဝတ္တာယ **ပီတိယာ သော** ပုရိသော **အတ္တနော သဗ္ဗံ ကာယံ ဖရတိ၊** နိရန္တရံ ဖုဋံ ကရောတီတိ ယောဇနာ။ အတီတတ္ထေ စေတံ ဝတ္တမာနဝစနံ၊ ဖရီတိ အတ္ထော။

၁၁၅၇။ **တဒေဝ ဧတ္တကံ ကမ္မ**န္တိ တံ ဧတ္တကံ ဧဝံ ပါနီယဒါနမတ္တကံ ကမ္မံ အကာသိံ၊ တာယ တဿံ ဇာတိယံ အညံ နာနုဿရာမီတိ အဓိပ္ပါယော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

အမ္ဗဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဒီပေန္တေ (က)

6. Gopālavimānavaṇṇanā

Disvāna devaṁ paṭipucchi bhikkhūti Gopālavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane. Tena samayena Rājagahavāsī aññataro gopālako pātarāsatthāya pilotikāya puṭabaddhaṁ kummāsaṁ gahetvā nagarato nikkhamitvā gāvīnaṁ caraṇaṭṭhānabhūtaṁ gocarabhūmiṁ sampāpuṇi. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno "ayaṁ idāneva kālaṁ karissati, mayhañca kummāsaṁ datvā Tāvatiṁsesu uppajjissatī"ti ca ñatvā tassa samīpaṁ agamāsi. So velaṁ oloketvā therassa kummāsaṁ dātukāmo ahosi. Tena ca samayena gāviyo māsakkhettaṁ pavisanti. Atha so gopālo cintesi "kiṁ nu kho therassa kummāsaṁ dadeyyaṁ, udāhu gāviyo māsakkhettato nīhareyyan"ti. Athassa etadahosi "māsasāmikā maṁ yaṁ icchanti, taṁ karontu, there pana gate kummāsadānantarāyo me siyā, handāhaṁ paṭhamaṁ ayyassa kummāsaṁ dassāmī"ti taṁ therassa upanesi. Paṭiggahesi thero anukampaṁ upādāya.

Atha naṁ gāviyo nivattetuṁ parissayaṁ anoloketvā vegena upadhāvantaṁ pādena phuṭṭho āsīviso ḍaṁsi[1]. Theropi taṁ anukampamāno taṁ kummāsaṁ paribhuñjituṁ ārabhi. Gopālakopi gāviyo nivattetvā āgato theraṁ kummāsaṁ paribhuñjantaṁ disvā pasannacitto uḷāraṁ pītisomanassaṁ paṭisaṁvedento nisīdi, tāvadevassa sakalasarīraṁ visaṁ ajjhotthari, muhuttameva vege muddhapatte kālamakāsi, kālakato ca Tāvatiṁsesu dvādasayojanike kanakavimāne nibbatti. Taṁ āyasmā Mahāmoggallāno disvā imāhi gāthāhi paṭipucchi—

1159. "Disvāna devaṁ paṭipucchi bhikkhu,
Ucce vimānamhi ciraṭṭhitike.
Āmuttahatthābharaṇaṁ yasassiṁ,
Dibbe vimānamhi yathāpi candimā.

1. Ḍasi (Sī)

၆-ဂောပါလဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဒိသွာန ဒေဝံ ပဋိပုစ္ဆိ ဘိက္ခူတိ ဂောပါလဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ။ တေန သမယေန ရာဇဂဟဝါသီ အညတရော ဂောပါလကော ပါတရာသတ္ထာယ ပိလောတိကာယ ပုဋဗဒ္ဓံ ကုမ္မာသံ ဂဟေတွာ နဂရတော နိက္ခမိတွာ ဂါဝီနံ စရဏဋ္ဌာနဘူတံ ဂေါစရဘူမိံ သမ္ပာပုဏိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော "အယံ ဣဒါနေဝ ကာလံ ကရိဿတိ၊ မယှဉ္စ ကုမ္မာသံ ဒတွာ တာဝတိံသေသု ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ"တိ စ ဉတွာ တဿ သမီပံ အဂမာသိ။ သော ဝေလံ ဩလောကေတွာ ထေရဿ ကုမ္မာသံ ဒါတုကာမော အဟောသိ။ တေန စ သမယေန ဂါဝိယော မာသက္ခေတ္တံ ပဝိသန္တိ။ အထ သော ဂောပါလော စိန္တေသိ "ကိံ နု ခေါ ထေရဿ ကုမ္မာသံ ဒဒေယျံ၊ ဥဒါဟု ဂါဝိယော မာသက္ခေတ္တတော နီဟရေယျ"န္တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ "မာသသာမိကာ မံ ယံ ဣစ္ဆန္တိ၊ တံ ကရောန္တု၊ ထေရေ ပန ဂတေ ကုမ္မာသဒါနန္တရာယော မေ သိယာ၊ ဟန္ဒာဟံ ပဌမံ အယျဿ ကုမ္မာသံ ဒဿာမီ"တိ တံ ထေရဿ ဥပနေသိ။ ပဋိဂ္ဂဟေသိ ထေရော အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယ။

အထ နံ ဂါဝိယော နိဝတ္တေတုံ ပရိဿယံ အနောလောကေတွာ ဝေဂေန ဥပဓာဝန္တံ ပါဒေန ဖုဋ္ဌော အာသီဝိသော ဍံသိ[1]။ ထေရောပိ တံ အနုကမ္ပမာနော တံ ကုမ္မာသံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ အာရဘိ။ ဂောပါလကောပိ ဂါဝိယော နိဝတ္တေတွာ အာဂတော ထေရံ ကုမ္မာသံ ပရိဘုဉ္ဇန္တံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တော ဥဠာရံ ပီတိသောမနဿံ ပဋိသံဝေဒေန္တော နိသီဒိ၊ တာဝဒေဝဿ သကလသရီရံ ဝိသံ အဇ္ဈောတ္ထရိ၊ မုဟုတ္တမေဝ ဝေဂေ မုဒ္ဓပတ္တေ ကာလမကာသိ၊ ကာလကတော စ တာဝတိံသေသု ဒွါဒသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဒိသွာ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပဋိပုစ္ဆိ—

၁၁၅၉။ "ဒိသွာန ဒေဝံ ပဋိပုစ္ဆိ ဘိက္ခု၊
ဥစ္စေ ဝိမာနမှိ စိရဋ္ဌိတိကေ။
အာမုတ္တဟတ္ထာဘရဏံ ယသဿိံ၊
ဒိဗ္ဗေ ဝိမာနမှိ ယထာပိ စန္ဒိမာ။

၁-ဍသိ (သီ)

1160. Alaṅkato malyadharo suvattho,
Sukuṇḍalī kappitakesamassu.
Āmuttahatthābharaṇo yasassī,
Dibbe vimānamhi yathāpi candimā.

1161. Dibbā ca vīṇā pavadanti vagguṁ,
Aṭṭhaṭṭhakā sikkhitā sādhurūpā.
Dibbā ca kaññā tidasacarā uḷārā,
Naccanti gāyanti pamodayanti.

1162. Deviddhipattosi mahānubhāvo -pa-
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

Sopi tassa byākāsi—

1163. So devaputto attamano -pa-
Yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1164. “Ahaṁ manussesu manussabhūto,
Saṅgamma rakkhissaṁ paresaṁ dhenuyo.
Tato ca āgā samaṇo mamantike,
Gāvo ca māse agamaṁsu khādituṁ.

1165. Dvaya’jja kiccaṁ ubhayañca kāriyaṁ,
Iccevahaṁ bhante tadā vicintayiṁ.
Tato ca saññaṁ paṭiladdha yoniso,
‘Dadāmi bhante’ti khipiṁ anantakaṁ.

1166. So māsakhettaṁ turito avāsariṁ,
Purā ayaṁ bhañjati yassidaṁ dhanaṁ.
Tato ca kaṇho urago mahāviso,
Aḍaṁsi pāde turitassa me sato.

1167. Svāhaṁ aṭṭomhi dukkhena pīḷito,
Bhikkhu ca taṁ sāmaṁ muñcitvānantakaṁ.
Ahāsi kummāsaṁ mamānukampayā,
Tato cuto kālakatomhi devatā.

၁၁၆၀။ အလင်္ကတော မလျဓရော သုဝတ္ထော၊
သုကုဏ္ဍလီ ကပ္ပိတကေသမဿု။
အာမုတ္တဟတ္ထာဘရဏော ယသဿီ၊
ဒိဗ္ဗေ ဝိမာနမှိ ယထာပိ စန္ဒိမာ။

၁၁၆၁။ ဒိဗ္ဗာ စ ဝီဏာ ပဝဒန္တိ ဝဂ္ဂုံ၊
အဋ္ဌဋ္ဌကာ သိက္ခိတာ သာဓုရူပါ။
ဒိဗ္ဗာ စ ကညာ တိဒသစရာ ဥဠာရာ၊
နစ္စန္တိ ဂါယန္တိ ပမောဒယန္တိ။

၁၁၆၂။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ။ပ။
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

သောပိ တဿ ဗျာကာသိ—

၁၁၆၃။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၁၆၄။ “အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတော၊
သင်္ဂမ္မ ရက္ခိဿံ ပရေသံ ဓေနုယော။
တတော စ အာဂါ သမဏော မမန္တိကေ၊
ဂါဝေါ စ မာသေ အဂမံသု ခါဒိတုံ။

၁၁၆၅။ ဒွယ’ဇ္ဇ ကိစ္စံ ဥဘယဉ္စ ကာရိယံ၊
ဣစ္စေဝဟံ ဘန္တေ တဒါ ဝိစိန္တယိံ။
တတော စ သညံ ပဋိလဒ္ဓ ယောနိသော၊
‘ဒဒါမိ ဘန္တေ’တိ ခိပိံ အနန္တကံ။

၁၁၆၆။ သော မာသခေတ္တံ တုရိတော အဝါသရိံ၊
ပုရာ အယံ ဘဉ္ဇတိ ယဿိဒံ ဓနံ။
တတော စ ကဏှော ဥရဂေါ မဟာဝိသော၊
အဍံသိ ပါဒေ တုရိတဿ မေ သတော။

၁၁၆၇။ သွာဟံ အဋ္ဋောမှိ ဒုက္ခေန ပီဠိတော၊
ဘိက္ခု စ တံ သာမံ မုဉ္စိတွာနန္တကံ။
အဟာသိ ကုမ္မာသံ မမာနုကမ္ပယာ၊
တတော စုတော ကာလကတောမှိ ဒေဝတာ။

1168. Tadeva kammaṁ kusalaṁ kataṁ mayā,
Sukhañca kammaṁ anubhomi attanā.
Tayā hi bhante anukampito bhusaṁ,
Kataññutāya abhivādayāmi taṁ.

1169. Sadevake loke samārake ca,
Añño muni natthi tayānukampako.
Tayā hi bhante anukampito bhusaṁ,
Kataññutāya abhivādayāmi taṁ.

1170. Imasmiṁ loke parasmiṁ vā pana,
Añño munī natthi tayānukampako.
Tayā hi bhante anukampito bhusaṁ,
Kataññutāya abhivādayāmi tan"ti.

Athāyasmā Mahāmoggallāno attanā[1] ca devatāya ca kathitaniyāmeneva taṁ Bhagavato ārocesi. Satthā tamatthaṁ paccanubhāsitvā taṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattaparisāya dhammaṁ desetuṁ **"disvāna devaṁ paṭipucchi bhikkhū"**ti-ādimāha.

1159. Tattha **devan**ti Gopāladevaputtaṁ. **Bhikkhū**ti āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ sandhāya Satthā vadati. So hi sabbaso bhinnakilesatāya bhikkhu. Vimānassa bahukālāvaṭṭhāyitāya kappaṭṭhitikatāya eva vā **"ciraṭṭhitike"**ti vuttaṁ, "ciraṭṭhitikan"tipi keci paṭhanti. Tañhi "devan"ti iminā sambandhitabbaṁ. Sopi hi saṭṭhisatasahassādhikā tisso vassakoṭiyo tattha avaṭṭhānato "ciraṭṭhitike"ti vattabbataṁ labhati. **Yathāpi candimā**ti yathā candimā devaputto kantasītalamanoharakiraṇajālasamujjale attano dibbe vimānamhi virocati, evaṁ virocamānanti vacanaseso.

1160. **Alaṅkato**ti-ādi tassa devaputtassa therena pucchitākāradassanaṁ, taṁ heṭṭhā vuttatthameva.

1. Attano (Sī)

၁၁၆၈။ တဒေဝ ကမ္မံ ကုသလံ ကတံ မယာ၊
သုခဉ္စ ကမ္မံ အနုဘောမိ အတ္တနာ။
တယာ ဟိ ဘန္တေ အနုကမ္ပိတော ဘုသံ၊
ကတညုတာယ အဘိဝါဒယာမိ တံ။

၁၁၆၉။ သဒေဝကေ လောကေ သမာရကေ စ၊
အညော မုနိ နတ္ထိ တယာနုကမ္ပကော။
တယာ ဟိ ဘန္တေ အနုကမ္ပိတော ဘုသံ၊
ကတညုတာယ အဘိဝါဒယာမိ တံ။

၁၁၇၀။ ဣမသ္မိံ လောကေ ပရသ္မိံ ဝါ ပန၊
အညော မုနီ နတ္ထိ တယာနုကမ္ပကော။
တယာ ဟိ ဘန္တေ အနုကမ္ပိတော ဘုသံ၊
ကတညုတာယ အဘိဝါဒယာမိ တ”န္တိ။

အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော အတ္တနာ[၁] စ ဒေဝတာယ စ ကထိတနိယာမေနေဝ တံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ သတ္ထာ တမတ္ထံ ပစ္စနုဘာသိတွာ တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေတုံ **“ဒိသွာန ဒေဝံ ပဋိပုစ္ဆိ ဘိက္ခူ”**တိအာဒိမာဟ။

၁၁၅၉။ တတ္ထ **ဒေဝ**န္တိ ဂေါပါလဒေဝပုတ္တံ။ **ဘိက္ခူ**တိ အာယသ္မန္တံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ သန္ဓာယ သတ္ထာ ဝဒတိ။ သော ဟိ သဗ္ဗသော ဘိန္နကိလေသတာယ ဘိက္ခု။ ဝိမာနဿ ဗဟုကာလာဝဋ္ဌာယိတာယ ကပ္ပဋ္ဌိတိကတာယ ဧဝ ဝါ **“စိရဋ္ဌိတိကေ”**တိ ဝုတ္တံ၊ “စိရဋ္ဌိတိက”န္တိပိ ကေစိ ပဌန္တိ။ တဉှိ “ဒေဝ”န္တိ ဣမိနာ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ သောပိ ဟိ သဋ္ဌိသတသဟဿာဓိကာ တိဿော ဝဿကောဋိယော တတ္ထ အဝဋ္ဌာနတော “စိရဋ္ဌိတိကေ”တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ လဘတိ။ **ယထာပိ စန္ဒိမာ**တိ ယထာ စန္ဒိမာ ဒေဝပုတ္တော ကန္တသီတလမနောဟရကိရဏဇာလသမုဇ္ဇလေ အတ္တနော ဒိဗ္ဗေ ဝိမာနမှိ ဝိရောစတိ၊ ဧဝံ ဝိရောစမာနန္တိ ဝစနသေသော။

၁၁၆၀။ **အလင်္ကတော**တိအာဒိ တဿ ဒေဝပုတ္တဿ ထေရေန ပုစ္ဆိတာကာရဒဿနံ၊ တံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။

၁-အတ္တနော (သီ)

1164. **Saṅgammā**ti saṅgametvā, **saṅgammā**ti vā saṅgahetvā. Hetvatthopi hi idha antonīto, bahū ekato hutvāti[1] attho. **Āgā**ti āgañchi. **Māse**ti māsasassāni.

1165. **Dvaya'jjā**ti dvayaṁ ajja etarahi **kiccaṁ** kātabbaṁ. **Ubhayañca kāriyan**ti vuttassevatthassa pariyāyavacanaṁ. **Saññan**ti dhammasaññaṁ. Tenāha ''yoniso''ti. **Paṭiladdhā**ti paṭilabhitvā. **Khipin**ti paṭiggāhāpanavasena hatthe khipiṁ. **Anantakan**ti nantakaṁ[2] kummāsaṁ pakkhipitvā bandhitvā[3] ṭhapitaṁ pilotikaṁ. A-kāro cettha nipātamattaṁ.

1166. **So**ti so ahaṁ. **Turito**ti turito sambhamanto. **Avāsarin**ti upagacchiṁ, pāvisiṁ vā. **Purā ayaṁ bhañjati yassidaṁ dhanan**ti yassa khettasāmikassa idaṁ māsasassaṁ dhanaṁ, taṁ ayaṁ gogaṇo bhañjati purā tassa bhañjanato, āmaddanato puretaramevāti attho. **Tato**ti tattha. **Turitassa me sato**ti sambhamantassa me samānassa, sahasāgamanena magge kaṇhasappaṁ anoloketvā katassāti adhippāyo.

1167. **Aṭṭomhi dukkhena pīḷito**ti tena āsīvisaḍaṁsanena aṭṭo aṭṭito upadduto maraṇadukkhena bādhito bhavāmi. **Ahāsī**ti ajjhohari, paribhuñjīti attho. **Tato cuto kālakatomhi devatā**ti tato manussattabhāvato cuto maraṇakālappattiyā, tattha vā āyusaṅkhārassa khepanasaṅkhātassa kālassa katattā kālakato, tadanantarameva ca amhi devatā devattabhāvappattiyā devatā homīti attho.

1169. **Tayā**ti tayā sadiso **añño muni** moneyyaguṇayutto isi natthi. **Tayā**ti vā nissakke idaṁ karaṇavacanaṁ. Sesaṁ vuttanayameva.

Gopālavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Katvāti (Sī) 2. Na antakaṁ (I) 3. Khaṇḍitvā (Ka)

၁၁၆၄။ **သင်္ဂမ္မာ**တိ သင်္ဂမေတွာ၊ **သင်္ဂမ္မာ**တိ ဝါ သင်္ဂဟေတွာ။ ဟေတွတ္ထောပိ ဟိ ဣဓ အန္တောနီတော၊ ဗဟူ ဧကတော ဟုတွာတိ[၁] အတ္ထော။ **အာဂါ**တိ အာဂဉ္ဆိ။ **မာသေ**တိ မာသသဿာနိ။

၁၁၆၅။ **ဒွယ'ဇ္ဇာ**တိ ဒွယံ အဇ္ဇ ဧတရဟိ **ကိစ္စံ** ကာတဗ္ဗံ။ **ဥဘယဉ္စ ကာရိယ**န္တိ ဝုတ္တဿေဝတ္ထဿ ပရိယာယဝစနံ။ **သည**န္တိ ဓမ္မသညံ။ တေနာဟ "ယောနိသော"တိ။ **ပဋိလဒ္ဓါ**တိ ပဋိလဘိတွာ။ **ခိပိ**န္တိ ပဋိဂ္ဂါဟာပနဝသေန ဟတ္ထေ ခိပိံ။ **အနန္တက**န္တိ နန္တကံ[၂] ကုမ္မာသံ ပက္ခိပိတွာ ဗန္ဓိတွာ[၃] ဌပိတံ ပိလောတိကံ။ အ-ကာရော စေတ္ထ နိပါတမတ္တံ။

၁၁၆၆။ **သော**တိ သော အဟံ။ **တုရိတော**တိ တုရိတော သမ္ဘမန္တော။ **အဝါသရိ**န္တိ ဥပဂစ္ဆိံ၊ ပါဝိသိံ ဝါ။ **ပုရာ အယံ ဘဉ္ဇတိ ယဿိဒံ ဓန**န္တိ ယဿ ခေတ္တသာမိကဿ ဣဒံ မာသသဿံ ဓနံ၊ တံ အယံ ဂေါဂဏော ဘဉ္ဇတိ ပုရာ တဿ ဘဉ္ဇနတော၊ အာမဒ္ဒနတော ပုရေတရမေဝါတိ အတ္ထော။ **တတော**တိ တတ္ထ။ **တုရိတဿ မေ သတော**တိ သမ္ဘမန္တဿ မေ သမာနဿ၊ သဟသာ ဂမနေန မဂ္ဂေ ကဏှသပ္ပံ အနောလောကေတွာ ဂတဿာတိ အဓိပ္ပါယော။

၁၁၆၇။ **အဋ္ဋောမှိ ဒုက္ခေန ပီဠိတော**တိ တေန အာသီဝိသဍံသနေန အဋ္ဋော အဋ္ဋိတော ဥပဒ္ဒုတော မရဏဒုက္ခေန ဗာဓိတော ဘဝါမိ။ **အဟာသီ**တိ အဇ္ဈောဟရိ၊ ပရိဘုဉ္ဇီတိ အတ္ထော။ **တတော စုတော ကာလကတောမှိ ဒေဝတာ**တိ တတော မနုဿတ္တဘာဝတော စုတော မရဏကာလပ္ပတ္တိယာ, တတ္ထ ဝါ အာယုသင်္ခါရဿ ခေပနသင်္ခါတဿ ကာလဿ ကတတ္တာ ကာလကတော၊ တဒနန္တရမေဝ စ အမှိ ဒေဝတာ ဒေဝတ္တဘာဝပ္ပတ္တိယာ ဒေဝတာ ဟောမီတိ အတ္ထော။

၁၁၆၉။ **တယာ**တိ တယာ သဒိသော **အညော မုနိ** မောနေယျဂုဏယုတ္တော ဣသိ နတ္ထိ။ **တယာ**တိ ဝါ နိဿက္ကေ ဣဒံ ကရဏဝစနံ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဂေါပါလဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ကတွာတိ (သီ) ၂-န အန္တကံ (ဣ) ၃-ခဏ္ဍိတွာ (က)

7. Kaṇḍakavimānavaṇṇanā

Puṇṇamāse yathā candoti Kaṇḍakavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena ca samayena āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayeneva devacārikaṁ caranto Tāvatiṁsabhavanaṁ gato, tasmiṁ khaṇe Kaṇḍako[1] devaputto sakabhavanato nikkhamitvā dibbayānaṁ abhiruhitvā mahantena parivārena mahatiyā deviddhiyā uyyānaṁ gacchanto āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ disvā sañjātagāravabahumāno sahasā yānato oruyha theraṁ upasaṅkamitvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā sirasmiṁ añjaliṁ paggayha aṭṭhāsi. Atha naṁ thero—

1171. “Puṇṇamāse yathā cando, nakkhattaparivārito.
Samantā anupariyāti, tārakādhipatī sasī.

1172. Tathūpamaṁ idaṁ byamhaṁ, dibbaṁ devapuramhi ca.
Atirocati vaṇṇena, udayantova raṁsimā.

1173. Veḷūriyasuvaṇṇassa, phalikā rūpiyassa ca.
Masāragallamuttāhi, lohitaṅgamaṇīhi ca.

1174. Citrā manoramā bhūmi, veḷūriyassa santhatā.
Kūṭāgārā subhā rammā, pāsādo te sumāpito.

1175. Rammā ca te pokkharaṇī, puthulomanisevitā.
Acchodakā vippasannā, soṇṇavālukasanthatā.

1176. Nānāpadumasañchannā, puṇḍarīkasamotatā.
Surabhiṁ sampavāyanti, manuññā māluteritā.

1177. Tassā te ubhato passe, vanagumbā sumāpitā.
Upetā puppharukkhehi, phalarukkhehi cūbhayaṁ.

1178. Sovaṇṇapāde pallaṅke, muduke gonakatthate[2].
Nisinnaṁ devarājaṁva, upatiṭṭhanti accharā.

1. Kanthako (Sī, I) 2. Colasanthate (Sī)

၇-ကဏ္ဍကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ပုဏ္ဏမာသေ ယထာ စန္ဒောတိ ကဏ္ဍကဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန စ သမယေန အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တာဝတိံသဘဝနံ ဂတော၊ တသ္မိံ ခဏေ ကဏ္ဍကော[1] ဒေဝပုတ္တော သကဘဝနတော နိက္ခမိတွာ ဒိဗ္ဗယာနံ အဘိရုဟိတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန မဟတိယာ ဒေဝိဒ္ဓိယာ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တော အာယသ္မန္တံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ ဒိသွာ သဉ္ဇာတဂါရဝဗဟုမာနော သဟသာ ယာနတော ဩရုယှ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ သိရသ္မိံ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ထေရော—

၁၁၇၁။ “ပုဏ္ဏမာသေ ယထာ စန္ဒော၊ နက္ခတ္တပရိဝါရိတော။
သမန္တာ အနုပရိယာတိ၊ တာရကာဓိပတီ သသီ။

၁၁၇၂။ တထူပမံ ဣဒံ ဗျမှံ၊ ဒိဗ္ဗံ ဒေဝပုရမှိ စ။
အတိရောစတိ ဝဏ္ဏေန၊ ဥဒယန္တောဝ ရံသိမာ။

၁၁၇၃။ ဝေဠုရိယသုဝဏ္ဏဿ၊ ဖလိကာ ရူပိယဿ စ။
မသာရဂလ္လမုတ္တာဟိ၊ လောဟိတင်္ဂမဏီဟိ စ။

၁၁၇၄။ စိတြာ မနောရမာ ဘူမိ၊ ဝေဠုရိယဿ သန္ထတာ။
ကူဋာဂါရာ သုဘာ ရမ္မာ၊ ပါသာဒေါ တေ သုမာပိတော။

၁၁၇၅။ ရမ္မာ စ တေ ပေါက္ခရဏီ၊ ပုထုလောမနိသေဝိတာ။
အစ္ဆောဒကာ ဝိပ္ပသန္နာ၊ သောဏ္ဏဝါလုကသန္ထတာ။

၁၁၇၆။ နာနာပဒုမသဉ္ဆန္နာ၊ ပုဏ္ဍရီကသမောတတာ။
သုရဘိံ သမ္ပဝါယန္တိ၊ မနုညာ မာလုတေရိတာ။

၁၁၇၇။ တဿာ တေ ဥဘတော ပဿေ၊ ဝနဂုမ္ဗာ သုမာပိတာ။
ဥပေတာ ပုပ္ဖရုက္ခေဟိ၊ ဖလရုက္ခေဟိ စူဘယံ။

၁၁၇၈။ သောဝဏ္ဏပါဒေ ပလ္လင်္ကေ၊ မုဒုကေ ဂေါနကတ္ထတေ[2]။
နိသိန္နံ ဒေဝရာဇံဝ၊ ဥပတိဋ္ဌန္တိ အစ္ဆရာ။

၁-ကန္ထကော (သီ၊ ဣ) ၂-စောလသန္ထတေ (သီ)

1179. Sabbābharaṇasañchannā, nānāmālāvibhūsitā.
Ramenti taṁ mahiddhikaṁ, Vasavattīva modasi.

1180. Bherisaṅkhamudiṅgāhi, vīṇāhi paṇavehi ca.
Ramasi ratisampanno, naccagīte suvādite.

1181. Dibbā te vividhā rūpā, dibbā saddā atho rasā.
Gandhā ca te adhippetā, phoṭṭhabbā ca manoramā.

1182. Tasmiṁ vimāne pavare, devaputta mahappabho.
Atirocasi vaṇṇena, udayantova bhāṇumā.

1183. Dānassa te idaṁ phalaṁ, atho sīlassa vā pana.
Atho añjalikammassa, taṁ me akkhāhi pucchito''ti—

adhigatasampattikittanamukhena katakammaṁ pucchi.

1184. So devaputto attamano, Moggallānena pucchito.
Pañhaṁ puṭṭho viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1185. "Ahaṁ Kapilavatthusmiṁ, Sākiyānaṁ puruttame.
Suddhodanassa puttassa, Kaṇḍako sahajo ahaṁ.

1186. Yadā so aḍḍharattāyaṁ, bodhāya mabhinikkhami.
So maṁ mudūhi pāṇīhi, jālitambanakhehi[1] ca.

1187. Satthiṁ ākoṭayitvāna, 'vaha sammā'ti cabravi.
'Ahaṁ lokaṁ tārayissaṁ, patto sambodhimuttamaṁ'.

1188. Taṁ me giraṁ suṇantassa, hāso me vipulo ahu.
Udaggacitto sumano, abhisīsiṁ[2] tadā ahaṁ.

1189. Abhirūḷhañca maṁ ñatvā, Sakyaputtaṁ mahāyasaṁ.
Udaggacitto mudito, vahissaṁ purisuttamaṁ.

1. Jālatambanakhehi (Sī) 2. Abhisiṁsiṁ (Sī), abhisīsi (I)

၁၁၇၉။ သဗ္ဗာဘရဏသဉ္ဆန္နာ၊ နာနာမာလာဝိဘူသိတာ။
ရမေန္တိ တံ မဟိဒ္ဓိကံ၊ ဝသဝတ္တီဝ မောဒသိ။

၁၁၈၀။ ဘေရိသင်္ခမုဒိင်္ဂါဟိ၊ ဝီဏာဟိ ပဏဝေဟိ စ။
ရမသိ ရတိသမ္ပန္နော၊ နစ္စဂီတေ သုဝါဒိတေ။

၁၁၈၁။ ဒိဗ္ဗာ တေ ဝိဝိဓာ ရူပါ၊ ဒိဗ္ဗာ သဒ္ဒါ အထော ရသာ။
ဂန္ဓာ စ တေ အဓိပ္ပေတာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ စ မနောရမာ။

၁၁၈၂။ တသ္မိံ ဝိမာနေ ပဝရေ၊ ဒေဝပုတ္တ မဟပ္ပဘော။
အတိရောစသိ ဝဏ္ဏေန၊ ဥဒယန္တောဝ ဘာဏုမာ။

၁၁၈၃။ ဒါနဿ တေ ဣဒံ ဖလံ၊ အထော သီလဿ ဝါ ပန။
အထော အဉ္ဇလိကမ္မဿ၊ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတော”တိ—

အဓိဂတသမ္ပတ္တိကိတ္တနမုခေန ကတကမ္မံ ပုစ္ဆိ။

၁၁၈၄။ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတော။
ပဉှံ ပုဋ္ဌော ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၁၈၅။ “အဟံ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ၊ သာကိယာနံ ပုရုတ္တမေ။
သုဒ္ဓေါဒနဿ ပုတ္တဿ၊ ကဏ္ဍကော သဟဇော အဟံ။

၁၁၈၆။ ယဒါ သော အဍ္ဎရတ္တာယံ၊ ဗောဓာယ မဘိနိက္ခမိ။
သော မံ မုဒူဟိ ပါဏီဟိ၊ ဇာလိတမ္ဗနခေဟိ[၁] စ။

၁၁၈၇။ သတ္ထိံ အာကောဋယိတွာန၊ ‘ဝဟ သမ္မာ’တိ စဗြဝိ။
‘အဟံ လောကံ တာရယိဿံ၊ ပတ္တော သမ္ဗောဓိမုတ္တမံ’။

၁၁၈၈။ တံ မေ ဂိရံ သုဏန္တဿ၊ ဟာသော မေ ဝိပုလော အဟု။
ဥဒဂ္ဂစိတ္တော သုမနော၊ အဘိသီသိံ[၂] တဒါ အဟံ။

၁၁၈၉။ အဘိရူဠှဉ္စ မံ ဉတွာ၊ သက္ယပုတ္တံ မဟာယသံ။
ဥဒဂ္ဂစိတ္တော မုဒိတော၊ ဝဟိဿံ ပုရိသုတ္တမံ။

၁-ဇာလတမ္ဗနခေဟိ (သီ) ၂-အဘိသိံသိံ (သီ)၊ အဘိသီသိ (ဣ)

1190. Paresaṁ vijitaṁ gantvā, uggatasmiṁ divākare.
Mamaṁ Channañca ohāya, anapekkho so apakkami.

1191. Tassa tambanakhe pāde, jivhāya parilehisaṁ.
Gacchantañca mahāvīraṁ, rudamāno udikkhisaṁ.

1192. Adassanenahaṁ tassa, Sakyaputtassa sirīmato.
Alatthaṁ garukābādhaṁ, khippaṁ me maraṇaṁ ahu.

1193. Tasseva ānubhāvena, vimānaṁ āvasāmidaṁ.
Sabbakāmaguṇopetaṁ, devo devapuramhiva[1].

1194. Yañca me ahuvā hāso, saddaṁ sutvāna bodhiyā.
Teneva kusalamūlena, phusissaṁ āsavakkhayaṁ.

1195. Sace hi bhante gaccheyyāsi, Satthu Buddhassa santike.
Mamāpi naṁ vacanena, sirasā vajjāsi vandanaṁ.

1196. Ahampi daṭṭhuṁ gacchissaṁ, Jinaṁ appaṭipuggalaṁ.
Dullabhaṁ dassanaṁ hoti, Lokanāthāna tādinan"ti—

Sopi attanā katakammaṁ kathesi. Ayaṁ hi anantare attabhāve amhākaṁ bodhisattena sahajāto Kaṇḍako Assarājā ahosi. So abhinikkhamanasamaye abhiruḷho teneva rattāvasesena tīṇi rajjāni mahāpurisaṁ atikkamāpetvā anomānadītīraṁ sampāpesi. Atha so mahāsattena sūriye uggate Ghaṭikāramahābrahmunā[2] upanītāni pattacīvarāni gahetvā pabbajitvā channena saddhiṁ Kapilavatthuṁ uddissa vissajjito sinehabhārikena hadayena mahāpurisassa pāde attano jivhāya lehitvā pasādasommāni akkhīni ummīletvā yāva dassanapathā olokento dassanūpacāraṁ pana atikkante Lokanāthe "evaṁvidhaṁ nāma lokagganāyakaṁ mahāpurisaṁ ahaṁ vahiṁ, saphalaṁ vata me sarīraṁ ahosī"ti pasannamānaso hutvā puna cirakālaṁ saṅgatassa pemassa vasena viyogadukkhaṁ asahanto bhāviniyā dibbasampattiyā

1. Dibbaṁ devapuramhi ca (Ka)   2. Ghaṭīkāramahābrahmunā (Sī)

၁၁၉၀။ ပရေသံ ဝိဇိတံ ဂန္တွာ၊ ဥဂ္ဂတသ္မိံ ဒိဝါကရေ။
မမံ ဆန္နဉ္စ ဩဟာယ၊ အနပေက္ခော သော အပက္ကမိ။

၁၁၉၁။ တဿ တမ္ဗနခေ ပါဒေ၊ ဇိဝှါယ ပရိလေဟိသံ။
ဂစ္ဆန္တဉ္စ မဟာဝီရံ၊ ရုဒမာနော ဥဒိက္ခိသံ။

၁၁၉၂။ အဒဿနေနာဟံ တဿ၊ သကျပုတ္တဿ သိရီမတော။
အလတ္ထံ ဂရုကာဗာဓံ၊ ခိပ္ပံ မေ မရဏံ အဟု။

၁၁၉၃။ တဿေဝ အာနုဘာဝေန၊ ဝိမာနံ အာဝသာမိဒံ။
သဗ္ဗကာမဂုဏောပေတံ၊ ဒေဝေါ ဒေဝပုရမှိဝ[၁]။

၁၁၉၄။ ယဉ္စ မေ အဟုဝါ ဟာသော၊ သဒ္ဒံ သုတွာန ဗောဓိယာ။
တေနေဝ ကုသလမူလေန၊ ဖုသိဿံ အာသဝက္ခယံ။

၁၁၉၅။ သစေ ဟိ ဘန္တေ ဂစ္ဆေယျာသိ၊ သတ္ထု ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ။
မမာပိ နံ ဝစနေန၊ သိရသာ ဝဇ္ဇာသိ ဝန္ဒနံ။

၁၁၉၆။ အဟမ္ပိ ဒဋ္ဌုံ ဂစ္ဆိဿံ၊ ဇိနံ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလံ။
ဒုလ္လဘံ ဒဿနံ ဟောတိ၊ လောကနာထာန တာဒိန”န္တိ—

သောပိ အတ္တနာ ကတကမ္မံ ကထေသိ။ အယံ ဟိ အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တေန သဟဇာတော ကဏ္ဍကော အဿရာဇာ အဟောသိ။ သော အဘိနိက္ခမနသမယေ အဘိရူဠှော တေနေဝ ရတ္တာဝသေသေန တီဏိ ရဇ္ဇာနိ မဟာပုရိသံ အတိက္ကမာပေတွာ အနောမာနဒီတီရံ သမ္ပာပေသိ။ အထ သော မဟာသတ္တေန သူရိယေ ဥဂ္ဂတေ ဃဋိကာရမဟာဗြဟ္မုနာ[၂] ဥပနီတာနိ ပတ္တစီဝရာနိ ဂဟေတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဆန္နေန သဒ္ဓိံ ကပိလဝတ္ထုံ ဥဒ္ဒိဿ ဝိဿဇ္ဇိတော သိနေဟဘာရိကေန ဟဒယေန မဟာပုရိသဿ ပါဒေ အတ္တနော ဇိဝှါယ လေဟိတွာ ပသာဒသောမ္မာနိ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ ယာဝ ဒဿနပထာ ဩလောကေန္တော ဒဿနူပစာရံ ပန အတိက္ကန္တေ လောကနာထေ “ဧဝံဝိဓံ နာမ လောကဂ္ဂနာယကံ မဟာပုရိသံ အဟံ ဝဟိံ၊ သဖလံ ဝတ မေ သရီရံ အဟောသီ”တိ ပသန္နမာနသော ဟုတွာ ပုန စိရကာလံ သင်္ဂတဿ ပေမဿ ဝသေန ဝိယောဂဒုက္ခံ အသဟန္တော ဘာဝိနိယာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ

၁-ဒိဗ္ဗံ ဒေဝပုရမှိ စ (က)   ၂-ဃဋီကာရမဟာဗြဟ္မုနာ (သီ)

vasena dhammatāya codiyamāno kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatti. Taṁ sandhāya vuttaṁ “**puṇṇamāse yathā cando -pa-. Ahaṁ Kapilavatthusmin**”ti-ādi.

1171. Tattha **puṇṇamāse**ti puṇṇamāsiyaṁ sukkapakkhe pannarasiyaṁ. **Tārakādhipatī**ti tārakānaṁ adhipati. **Sasī**ti sasalañchanavā. “Tārakādhipa dissatī”ti keci paṭhanti, tesaṁ tārakādhipāti avibhattikaniddeso, tārakānaṁ adhipo hutvā dissati anupariyāti cāti yojanā kātabbā.

1172. **Dibbaṁ devapuramhi cā**ti devapurasmimpi dibbaṁ. Yathā manassānaṁ ṭhānato devapuraṁ uttamaṁ, evaṁ devapurato cāpi idaṁ tava vimānaṁ uttamanti dasseti. Tenāha “**atirocati vaṇṇena, udayantova raṁsimā**”ti, uggacchanto sūriyo viyāti attho.

1173. **Veḷūriyasuvaṇṇassā**ti veḷuriyena suvaṇṇena ca idaṁ byamhaṁ nimmitanti vacanasesena yojanā. **Phalikā**ti phalikamaṇinā.

1175. **Pokkharaṇī**ti pokkharaṇiyo.

1177-8. **Tassā**ti tassā pokkharaṇiyā. **Vanagumbā**ti uyyāne supupphagacche sandhāya vadati. **Devarājaṁvā**ti sakkaṁ viya. **Upatiṭṭhantī**ti upaṭṭhānaṁ karonti.

1179. **Sabbābharaṇasañchannā**ti sabbehi itthālaṅkārehi paṭicchāditā, sabbaso vibhūsitasarīrāti attho. **Vasavattīvā**ti Vasavattidevarājā viya.

1180. **Bherisaṅkhamudiṅgāhī**ti liṅgavipallāsena vuttaṁ, bherīhi ca saṅkhehi ca mudiṅgehi cāti yojanā. **Ratisampanno**ti dibbāya ratiyā samaṅgībhūto. **Naccagīte suvādite**ti nacce ca gīte ca sundare vādite ca, naccane ca gāyane ca sundare vādite ca hetubhūte. Nimittatthe hi etaṁ bhummaṁ, pavattiteti vā vacanaseso.

1181. **Dibbā te vividhā rūpā**ti devalokapariyāpannā nānappakārā cakkhuviññeyyā rūpā tuyhaṁ adhippetā yathādhippetā mano-

ဝသေန ဓမ္မတာယ စောဒိယမာနော ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “**ပုဏ္ဏမာသေ ယထာ စန္ဒော။ပ။ အဟံ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ**”န္တိအာဒိ။

၁၁၇၁။ တတ္ထ **ပုဏ္ဏမာသေ**တိ ပုဏ္ဏမာသိယံ သုက္ကပက္ခေ ပန္နရသိယံ။ **တာရကာဓိပတီ**တိ တာရကာနံ အဓိပတိ။ **သသီ**တိ သသလဉ္ဆနဝါ။ “တာရကာဓိပ ဒိဿတီ”တိ ကေစိ ပဌန္တိ၊ တေသံ တာရကာဓိပါတိ အဝိဘတ္တိကနိဒ္ဒေသော၊ တာရကာနံ အဓိပေါ ဟုတွာ ဒိဿတိ အနုပရိယာတိ စာတိ ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။

၁၁၇၂။ **ဒိဗ္ဗံ ဒေဝပုရမှိ စာ**တိ ဒေဝပုရသ္မိမ္ပိ ဒိဗ္ဗံ။ ယထာ မနုဿာနံ ဌာနတော ဒေဝပုရံ ဥတ္တမံ၊ ဧဝံ ဒေဝပုရတော စာပိ ဣဒံ တဝ ဝိမာနံ ဥတ္တမန္တိ ဒဿေတိ။ တေနာဟ “**အတိရောစတိ ဝဏ္ဏေန၊ ဥဒယန္တောဝ ရံသိမာ**”တိ၊ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တော သူရိယော ဝိယာတိ အတ္ထော။

၁၁၇၃။ **ဝေဠူရိယသုဝဏ္ဏဿာ**တိ ဝေဠုရိယေန သုဝဏ္ဏေန စ ဣဒံ ဗျမှံ နိမ္မိတန္တိ ဝစနသေသေန ယောဇနာ။ **ဖလိကာ**တိ ဖလိကမဏိနာ။

၁၁၇၅။ **ပေါက္ခရဏီ**တိ ပေါက္ခရဏိယော။

၁၁၇၇-၈။ **တဿာ**တိ တဿာ ပေါက္ခရဏိယာ။ **ဝနဂုမ္ဗာ**တိ ဥယျာနေ သုပုပ္ဖဂစ္ဆေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ဒေဝရာဇံဝါ**တိ သက္ကံ ဝိယ။ **ဥပတိဋ္ဌန္တီ**တိ ဥပဋ္ဌာနံ ကရောန္တိ။

၁၁၇၉။ **သဗ္ဗာဘရဏသဉ္ဆန္နာ**တိ သဗ္ဗေဟိ ဣတ္ထာလင်္ကာရေဟိ ပဋိစ္ဆာဒိတာ၊ သဗ္ဗသော ဝိဘူသိတသရီရာတိ အတ္ထော။ **ဝသဝတ္တီဝါ**တိ ဝသဝတ္တိဒေဝရာဇာ ဝိယ။

၁၁၈၀။ **ဘေရိသင်္ခမုဒိင်္ဂါဟီ**တိ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဝုတ္တံ၊ ဘေရီဟိ စ သင်္ခေဟိ စ မုဒိင်္ဂေဟိ စာတိ ယောဇနာ။ **ရတိသမ္ပန္နော**တိ ဒိဗ္ဗာယ ရတိယာ သမင်္ဂီဘူတော။ **နစ္စဂီတေ သုဝါဒိတေ**တိ နစ္စေ စ ဂီတေ စ သုန္ဒရေ ဝါဒိတေ စ၊ နစ္စနေ စ ဂါယနေ စ သုန္ဒရေ ဝါဒိတေ စ ဟေတုဘူတေ။ နိမိတ္တတ္ထေ ဟိ ဧတံ ဘုမ္မံ၊ ပဝတ္တိတေတိ ဝါ ဝစနသေသော။

၁၁၈၁။ **ဒိဗ္ဗာ တေ ဝိဝိဓာ ရူပါ**တိ ဒေဝလောကပရိယာပန္နာ နာနပ္ပကာရာ စက္ခုဝိညေယျာ ရူပါ တုယှံ အဓိပ္ပေတာ ယထာဓိပ္ပေတာ မနော-

ramā vijjantīti kiriyāpadaṁ ānetvā yojetabbaṁ. **Dibbā saddā**ti-ādīsupi eseva nayo.

1185. **Kaṇḍako sahajo ahan**ti ettha **ahan**ti nipātamattaṁ. "Ahū"ti keci paṭhanti, Kaṇḍako nāma assarājā mahāsattena saha ekasmiṁ yeva divase jātattā sahajo ahosinti attho.

1186. **Aḍḍharattāyan**ti aḍḍharattiyaṁ, majjhimayāmasamayeti attho. **Bodhāya mabhinikkhamī**ti ma-kāro padasandhikaro, abhisambodhi-atthaṁ mahābhinikkhamanaṁ nikkhamīti attho. **Mudūhi pāṇīhī**ti muduhatthataṁ mahāpurisalakkhaṇaṁ vadati. **Jālitambanakhehī**ti jālavantehi[1] abhilohitanakhehi. Tena jālahatthataṁ mahāpurisalakkhaṇaṁ tambanakhataṁ anubyañjanañca dasseti.

1187. **Satthi** nāma jaṅghā, idha pana satthino āsannaṭṭhānabhūto ūruppadeso "satthī"ti vutto. **Ākoṭayitvānā**ti appoṭhetvā. **"Vaha sammā"ti cabravī**ti "samma Kaṇḍaka ajjekarattiṁ maṁ vaha, mayhaṁ opavuyhaṁ hohī"ti ca kathesi. Vahane pana payojanaṁ tadā mahāsattena dassitaṁ vadanto "**ahaṁ lokaṁ tārayissaṁ, patto sambodhi muttaman**"ti āha. Tena "ahaṁ uttamaṁ anuttaraṁ sammāsambodhiṁ patto adhigato hutvā sadevakaṁ lokaṁ saṁsāramahoghato tārayissāmi, tasmā nayidaṁ gamanaṁ yaṁkiñcīti cinteyyāsī"ti gamane payojanassa anuttarabhāvaṁ dasseti.

1188-9. **Hāso**ti tuṭṭhi. **Vipulo**ti mahā-uḷāro. **Abhisīsin**ti āsisiṁ icchiṁ sampaṭicchiṁ. **Abhirūḷhañca maṁ ñatvā, Sakyaputtaṁ mahāyasan**ti pakkaṭavipulayasaṁ Sakyarājaputtaṁ mahāsattaṁ maṁ abhiruyha nisinnaṁ jānitvā. **Vahissan**ti vahiṁ nesiṁ.

1190-91. **Paresan**ti pararājūnaṁ. **Vijitan**ti desaṁ pararajjaṁ. **Ohāyā**ti vissajjitvā. **Apakkamī**ti apakkamituṁ ārabhi. "Paribbajī"ti ca paṭhanti. **Parilehisan**ti parito lehiṁ. **Udikkhisan**ti olokesiṁ.

---

1. Jālavaṇṇehi (Sī)

ရမာ ဝိဇ္ဇန္တီတိ ကိရိယာပဒံ အာနေတွာ ယောဇေတဗ္ဗံ။ **ဒိဗ္ဗာ သဒ္ဒါ**တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

၁၁၈၅။ **ကဏ္ဍကော သဟဇော အဟ**န္တိ ဧတ္ထ **အဟ**န္တိ နိပါတမတ္တံ။ "အဟူ"တိ ကေစိ ပဌန္တိ၊ ကဏ္ဍကော နာမ အဿရာဇာ မဟာသတ္တေန သဟ ဧကသ္မိံယေဝ ဒိဝသေ ဇာတတ္တာ သဟဇော အဟောသိန္တိ အတ္ထော။

၁၁၈၆။ **အဍ္ဎရတ္တာယ**န္တိ အဍ္ဎရတ္တိယံ၊ မဇ္ဈိမယာမသမယေတိ အတ္ထော။ **ဗောဓာယ မဘိနိက္ခမီ**တိ မ-ကာရော ပဒသန္ဓိကရော၊ အဘိသမ္ဗောဓိအတ္ထံ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမီတိ အတ္ထော။ **မုဒူဟိ ပါဏီဟီ**တိ မုဒုဟတ္ထတံ မဟာပုရိသလက္ခဏံ ဝဒတိ။ **ဇာလိတမ္ဗနခေဟီ**တိ ဇာလဝန္တေဟိ[1] အဘိလောဟိတနခေဟိ။ တေန ဇာလဟတ္ထတံ မဟာပုရိသလက္ခဏံ တမ္ဗနခတံ အနုဗျဉ္ဇနဉ္စ ဒဿေတိ။

၁၁၈၇။ **သတ္ထိ** နာမ ဇင်္ဃာ၊ ဣဓ ပန သတ္ထိနော အာသန္နဋ္ဌာနဘူတော ဦရုပ္ပဒေသော "သတ္ထီ"တိ ဝုတ္တော။ **အာကောဋယိတွာနာ**တိ အပ္ပောဌေတွာ။ **"ဝဟ သမ္မာ"တိ စဗြဝီ**တိ "သမ္မ ကဏ္ဍက အဇ္ဇေကရတ္တိံ မံ ဝဟ၊ မယှံ ဩပဝုယှံ ဟောဟီ"တိ စ ကထေသိ။ ဝဟနေ ပန ပယောဇနံ တဒါ မဟာသတ္တေန ဒဿိတံ ဝဒန္တော "**အဟံ လောကံ တာရယိဿံ၊ ပတ္တော သမ္ဗောဓိမုတ္တမ**"န္တိ အာဟ။ တေန "အဟံ ဥတ္တမံ အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ပတ္တော အဓိဂတော ဟုတွာ သဒေဝကံ လောကံ သံသာရမဟောဃတော တာရယိဿာမိ၊ တသ္မာ နယိဒံ ဂမနံ ယံကိဉ္စီတိ စိန္တေယျာသီ"တိ ဂမနေ ပယောဇနဿ အနုတ္တရဘာဝံ ဒဿေတိ။

၁၁၈၈-၉။ **ဟာသော**တိ တုဋ္ဌိ။ **ဝိပုလော**တိ မဟာဥဠာရော။ **အဘိသီသိ**န္တိ အာသိသိံ ဣစ္ဆိံ သမ္ပဋိစ္ဆိံ။ **အဘိရူဠှဉ္စ မံ ဉတွာ၊ သကျပုတ္တံ မဟာယသ**န္တိ ပက္ကဋဝိပုလယသံ သကျရာဇပုတ္တံ မဟာသတ္တံ မံ အဘိရုယှ နိသိန္နံ ဇာနိတွာ။ **ဝဟိဿ**န္တိ ဝဟိံ နေသိံ။

၁၁၉၀-၉၁။ **ပရေသ**န္တိ ပရရာဇူနံ။ **ဝိဇိတ**န္တိ ဒေသံ ပရရဇ္ဇံ။ **ဩဟာယာ**တိ ဝိဿဇ္ဇိတွာ။ **အပက္ကမီ**တိ အပက္ကမိတုံ အာရဘိ။ "ပရိဗ္ဗဇီ"တိ စ ပဌန္တိ။ **ပရိလေဟိသ**န္တိ ပရိတော လေဟိံ။ **ဥဒိက္ခိသ**န္တိ ဩလောကေသိံ။

၁-ဇာလဝဏ္ဏေဟိ (သီ)

1192-3. **Garukābādhan**ti garukaṁ bāḷhaṁ ābādhaṁ, maraṇantikaṁ dukkhanti attho. Tenāha **"khippaṁ me maraṇaṁ ahū"**ti. So hi anekāsu jātīsu mahāsattena daḷhabhattiko hutvā āgato, tasmā viyogadukkhaṁ sahituṁ nāsakkhi, "sammāsambodhiṁ adhigantuṁ nikkhanto"ti pana sutvā nirāmisaṁ uḷāraṁ pītisomanassañca uppajji, tena maraṇānantaraṁ Tāvatiṁsesu nibbatti, uḷārā cassa dibbasampattiyo pāturahesuṁ. Tena vuttaṁ **"tasseva ānubhāvenā"**ti, ṭhānagatassa pasādamayapuññassa balena. **Devo devapuramhivā**ti Tāvatiṁsabhavane Sakko devarājā viya.

1194. **Yañca me ahuvā hāso, saddaṁ sutvāna bodhiyā**ti "patto sambodhimuttaman"ti paṭhamataraṁ bodhisaddaṁ sutvā tadā mayhaṁ hāso ahu, yaṁ hāsassa bhavanaṁ tussanaṁ, **teneva kusalamūlena** teneva kusalabījena **phusissan**ti phusissāmi pāpuṇissāmi.

1195. Evaṁ devaputto yathādhigatāya anāgatāya bhavasampattiyā kāraṇabhūtaṁ attano kusalakammaṁ kathento idāni attanā Bhagavato santikaṁ gantukāmopi puretaraṁ therena Satthu vandanaṁ pesento **"sace"**ti gāthamāha. Tattha **sace gaccheyyāsī**ti yadi gamissasi. "Sace gacchasī"ti keci paṭhanti, so evattho. **Mamāpi naṁ vacanenā**ti na kevalaṁ tava sabhāveneva, atha kho mamāpi vacanena Bhagavantaṁ. **Vajjāsī**ti vadeyyāsi mamāpi **sirasā vandanan**ti yojanā.

1196. Yadipi dāni vandanañca pesemi, pesetvā eva pana na tiṭṭhāmīti dassento āha **"ahampi daṭṭhuṁ gacchissaṁ, Jinaṁ appaṭipuggalan"**ti. Gamane pana daḷhataraṁ kāraṇaṁ dassetuṁ **"dullabhaṁ dassanaṁ hoti, Lokanāthāna tādinan"**ti āha.

1197. "So kataññū katavedī, Satthāraṁ upasaṅkami.
Sutvā giraṁ cakkhumato, dhammacakkhuṁ visodhayi.

1198. Visodhetvā diṭṭhigataṁ, vicikicchaṁ vatāni ca.
Vanditvā Satthuno pāde, tatthevantaradhāyathā"ti—

Imā dve gāthā saṅgītikārehi ṭhapitā.

၁၁၉၂-၃။ **ဂရုကာဗာဓန္တိ** ဂရုကံ ဗာဠ္ဟံ အာဗာဓံ၊ မရဏန္တိကံ ဒုက္ခန္တိ အတ္ထော။ တေနာဟ **“ခိပ္ပံ မေ မရဏံ အဟူ”**တိ။ သော ဟိ အနေကာသု ဇာတီသု မဟာသတ္တေန ဒဠှဘတ္တိကော ဟုတွာ အာဂတော၊ တသ္မာ ဝိယောဂဒုက္ခံ သဟိတုံ နာသက္ခိ၊ “သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဓိဂန္တုံ နိက္ခန္တော”တိ ပန သုတွာ နိရာမိသံ ဥဠာရံ ပီတိသောမနဿဉ္စ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ တေန မရဏာနန္တရံ တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဥဠာရာ စဿ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယော ပါတုရဟေသုံ။ တေန ဝုတ္တံ **“တဿေဝ အာနုဘာဝေနာ”**တိ၊ ဌာနဂတဿ ပသာဒမယပုညဿ ဗလေန။ **ဒေဝေါ ဒေဝပုရမှိဝါ**တိ တာဝတိံသဘဝနေ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝိယ။

၁၁၉၄။ **ယဉ္စ မေ အဟုဝါ ဟာသော၊ သဒ္ဒံ သုတွာန ဗောဓိယာ**တိ “ပတ္တော သမ္ဗောဓိမုတ္တမ”န္တိ ပဌမတရံ ဗောဓိသဒ္ဒံ သုတွာ တဒါ မယှံ ဟာသော အဟု၊ ယံ ဟာသဿ ဘဝနံ တုဿနံ၊ **တေနေဝ ကုသလမူလေန** တေနေဝ ကုသလဗီဇေန **ဖုသိဿ**န္တိ ဖုသိဿာမိ ပါပုဏိဿာမိ။

၁၁၉၅။ ဧဝံ ဒေဝပုတ္တော ယထာဓိဂတာယ အနာဂတာယ ဘဝသမ္ပတ္တိယာ ကာရဏဘူတံ အတ္တနော ကုသလကမ္မံ ကထေန္တော ဣဒါနိ အတ္တနာ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တုကာမောပိ ပုရေတရံ ထေရေန သတ္ထု ဝန္ဒနံ ပေသေန္တော **“သစေ”**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **သစေ ဂစ္ဆေယျာသီ**တိ ယဒိ ဂမိဿသိ။ “သစေ ဂစ္ဆသီ”တိ ကေစိ ပဌန္တိ၊ သော ဧဝတ္ထော။ **မမာပိ နံ ဝစနေနာ**တိ န ကေဝလံ တဝ သဘာဝေနေဝ၊ အထ ခေါ မမာပိ ဝစနေန ဘဂဝန္တံ။ **ဝဇ္ဇာသီ**တိ ဝဒေယျာသိ မမာပိ **သိရသာ ဝန္ဒန**န္တိ ယောဇနာ။

၁၁၉၆။ ယဒိပိ ဒါနိ ဝန္ဒနဉ္စ ပေသေမိ၊ ပေသေတွာ ဧဝ ပန န တိဋ္ဌာမီတိ ဒဿေန္တော အာဟ **“အဟမ္ပိ ဒဋ္ဌုံ ဂစ္ဆိဿံ၊ ဇိနံ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလ”**န္တိ။ ဂမနေ ပန ဒဠှတရံ ကာရဏံ ဒဿေတုံ **“ဒုလ္လဘံ ဒဿနံ ဟောတိ၊ လောကနာထာန တာဒိန”**န္တိ အာဟ။

၁၁၉၇။ “သော ကတညူ ကတဝေဒီ၊ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိ။
သုတွာ ဂိရံ စက္ခုမတော၊ ဓမ္မစက္ခုံ ဝိသောဓယိ။

၁၁၉၈။ ဝိသောဓေတွာ ဒိဋ္ဌိဂတံ၊ ဝိစိကိစ္ဆံ ဝတာနိ စ။
ဝန္ဒိတွာ သတ္ထုနော ပါဒေ၊ တတ္ထေဝန္တရဓာယထာ”တိ—

ဣမာ ဒွေ ဂါထာ သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဌပိတာ။

1197. Tattha **sutvā giraṁ cakkhumato**ti pañcahi cakkhūhi cakkhumato Sammāsambuddhassa vacanaṁ sutvā. **Dhammacakkhun**ti sotāpattimaggaṁ. **Visodhayī**ti adhigacchi. Adhigamoyeva hi tassa visodhanaṁ.

1198. **Visodhetvā diṭṭhigatan**ti diṭṭhigataṁ samugghātetvā. **Vicikicchaṁ vatāni cā**ti soḷasavatthukaṁ aṭṭhavatthukañca vicikicchañca "sīlabbatehi suddhī"ti pavattanakasīlabbataparāmāse ca visodhayīti yojanā. Tattha hi[1] saha pariyāyehi tathā pavattā parāmāsā "vatānī"ti vuttaṁ. Sesaṁ vuttanayameva.

Kaṇḍakavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Anekavaṇṇavimānavaṇṇanā

Anekavaṇṇaṁ darasokanāsananti Anekavaṇṇavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayena devacārikaṁ caranto Tāvatiṁsabhavanaṁ agamāsi. Atha naṁ anekavaṇṇo devaputto disvā sañjātagāravabahumāno upasaṅkamitvā añjaliṁ paggayha aṭṭhāsi. Thero—

1199. "Anekavaṇṇaṁ darasokanāsanaṁ,
Vimānamāruyha anekacittaṁ.
Parivārito accharāsaṅgaṇena,
Sunimmito bhūtapatīva modasi.

1200. Samassamo natthi kuto panuttaro,
Yasena puññena ca iddhiyā ca.
Sabbe ca devā tidasagaṇā samecca,
Taṁ taṁ namassanti sasiṁva devā.
Imā ca te accharāyo samantato,
Naccanti gāyanti pamodayanti.

---

1. Vatassa hi (I)

၁၁၉၇။ တတ္ထ **သုတွာ ဂိရံ စက္ခုမတော**တိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝစနံ သုတွာ။ **ဓမ္မစက္ခုန္တိ** သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ။ **ဝိသောဓယီ**တိ အဓိဂစ္ဆိ။ အဓိဂမောယေဝ ဟိ တဿ ဝိသောဓနံ။

၁၁၉၈။ **ဝိသောဓေတွာ ဒိဋ္ဌိဂတန္တိ** ဒိဋ္ဌိဂတံ သမုဂ္ဃါတေတွာ။ **ဝိစိကိစ္ဆံ ဝတာနိ စာ**တိ သောဠသဝတ္ထုကံ အဋ္ဌဝတ္ထုကဉ္စ ဝိစိကိစ္ဆဉ္စ "သီလဗ္ဗတေဟိ သုဒ္ဓီ"တိ ပဝတ္တနကသီလဗ္ဗတပရာမာသေ စ ဝိသောဓယီတိ ယောဇနာ။ တတ္ထ ဟိ[1] သဟ ပရိယာယေဟိ တထာ ပဝတ္တာ ပရာမာသာ "ဝတာနီ"တိ ဝုတ္တံ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ကဏ္ဍကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-အနေကဝဏ္ဏဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အနေကဝဏ္ဏံ ဒရသောကနာသနန္တိ အနေကဝဏ္ဏဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တာဝတိံသဘဝနံ အဂမာသိ။ အထ နံ အနေကဝဏ္ဏော ဒေဝပုတ္တော ဒိသွာ သဉ္ဇာတဂါရဝဗဟုမာနော ဥပသင်္ကမိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသိ။ ထေရော—

၁၁၉၉။ "အနေကဝဏ္ဏံ ဒရသောကနာသနံ၊
ဝိမာနမာရုယှ အနေကစိတ္တံ။
ပရိဝါရိတော အစ္ဆရာသင်္ဂဏေန၊
သုနိမ္မိတော ဘူတပတီဝ မောဒသိ။

၁၂၀၀။ သမဿမော နတ္ထိ ကုတော ပနုတ္တရော၊
ယသေန ပုညေန စ ဣဒ္ဓိယာ စ။
သဗ္ဗေ စ ဒေဝါ တိဒသဂဏာ သမေစ္စ၊
တံ တံ နမဿန္တိ သသိံဝ ဒေဝါ။
ဣမာ စ တေ အစ္ဆရာယော သမန္တတော၊
နစ္စန္တိ ဂါယန္တိ ပမောဒယန္တိ။

၁-ဝတဿ ဟိ (ဣ)

1201. Deviddhipattosi mahānubhāvo,
Manussabhūto kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvo,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti—

adhigatasampattikittanamukhena katakammaṁ pucchi. Taṁ dassetuṁ—

1202. “So devaputto attamano -pa-
Yassa kammassidaṁ phalan”ti—

vuttaṁ. Sopi—

1203. “Ahaṁ bhadante ahuvāsi pubbe,
Sumedhanāmassa Jinassa sāvako.
Puthujjano ananubodhohamasmi,
So satta vassāni paribbajissahaṁ.

1204. Sohaṁ Sumedhassa Jinassa Satthuno,
Parinibbutasso’ghatiṇṇassa tādino.
Ratanuccayaṁ hemajālena channaṁ,
Vanditvā thūpasmiṁ manaṁ pasādayiṁ.

1205. Na mā’si dānaṁ na ca ma’tthi dātuṁ,
Pare ca kho tattha samādapesiṁ.
Pūjetha naṁ pūjanīyassa dhātuṁ,
Evaṁ kira saggamito gamissatha.

1206. Tadeva kammaṁ kusalaṁ kataṁ mayā,
Sukhañca dibbaṁ anubhomi attanā.
Modāmahaṁ tidasagaṇassa majjhe,
Na tassa puññassa khayampi ajjhagan”ti—kathesi.

Ito kira tiṁsakappasahasse Sumedho nāma Sammāsambuddho loke uppajjitvā sadevakaṁ lokaṁ ekobhāsaṁ katvā katabuddhakicco parinibbuto, manussehi ca Bhagavato dhātuṁ gahetvā ratanacetiye kate aññataro puriso Satthu sāsane pabbajitvā satta vassāni

၁၂၀၁။ ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ၊
မနုဿဘူတော ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝေါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ—

အဓိဂတသမ္ပတ္တိကိတ္တနမုခေန ကတကမ္မံ ပုစ္ဆိ။ တံ ဒဿေတုံ—

၁၂၀၂။ “သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော။ပ။
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလ”န္တိ—

ဝုတ္တံ။ သောပိ—

၁၂၀၃။ “အဟံ ဘဒန္တေ အဟုဝါသိ ပုဗ္ဗေ၊
သုမေဓနာမဿ ဇိနဿ သာဝကော။
ပုထုဇ္ဇနော အနနုဗောဓောဟမသ္မိ၊
သော သတ္တ ဝဿာနိ ပရိဗ္ဗဇိဿဟံ။

၁၂၀၄။ သောဟံ သုမေဓဿ ဇိနဿ သတ္ထုနော၊
ပရိနိဗ္ဗုတဿော’ဃတိဏ္ဏဿ တာဒိနော။
ရတနုစ္စယံ ဟေမဇာလေန ဆန္နံ၊
ဝန္ဒိတွာ ထူပသ္မိံ မနံ ပသာဒယိံ။

၁၂၀၅။ န မာ’သိ ဒါနံ န စ မ’တ္ထိ ဒါတုံ၊
ပရေ စ ခေါ တတ္ထ သမာဒပေသိံ။
ပူဇေထ နံ ပူဇနီယဿ ဓာတုံ၊
ဧဝံ ကိရ သဂ္ဂမိတော ဂမိဿထ။

၁၂၀၆။ တဒေဝ ကမ္မံ ကုသလံ ကတံ မယာ၊
သုခဉ္စ ဒိဗ္ဗံ အနုဘောမိ အတ္တနာ။
မောဒါမဟံ တိဒသဂဏဿ မဇ္ဈေ၊
န တဿ ပုညဿ ခယမ္ပိ အဇ္ဈဂ”န္တိ—ကထေသိ။

ဣတော ကိရ တိံသကပ္ပသဟဿေ သုမေဓော နာမ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ သဒေဝကံ လောကံ ဧကောဘာသံ ကတွာ ကတဗုဒ္ဓကိစ္စော ပရိနိဗ္ဗုတော၊ မနုဿေဟိ စ ဘဂဝတော ဓာတုံ ဂဟေတွာ ရတနစေတိယေ ကတေ အညတရော ပုရိသော သတ္ထု သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ သတ္တ ဝဿာနိ

brahmacariyaṁ caritvā anavaṭṭhitacittatāya kukkuccako hutvā uppabbaji, uppabbajito ca saṁvegabahulatāya dhammacchandavantatāya ca cetiyaṅgaṇe sammajjanaparibhaṇḍādīni karonto niccasīla-uposathasīlāni rakkhanto dhammaṁ suṇanto aññe ca puññakiriyāya samādapento vicari. So āyupariyosāne kālakato Tāvatiṁsesu nibbatti. So puññakammassa uḷārabhāvena mahesakkho mahānubhāvo Sakkādīhi devatāhi sakkatapūjito hutvā tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā tato cuto aparāparaṁ devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde tasseva kammassa vipākāvasesena Tāvatiṁsabhavane nibbatti, "anekavaṇṇo"ti naṁ devatā sañjāniṁsu. Taṁ sandhāya vuttaṁ "atha naṁ anekavaṇṇo devaputto -pa- na tassa puññassa khayampi ajjhaganti kathesī"ti.

1199. Tattha **anekavaṇṇan**ti nīlapītādivasena vividhavaṇṇatāya anantaravimānādīnaṁ vividhasaṇṭhānatāya ca nānāvidhavaṇṇaṁ. **Darasokanāsanan**ti sītalabhāvena darathapariḷāhānaṁ vinodanato manuññatāya dassanīyatāya ca sokassa anokāsato darasokanāsanaṁ. **Anekacittan**ti nānāvidhacittarūpaṁ. **Sunimmito bhūtapatīvā**ti Tāvatiṁsakāyikopi uḷāradibbabhogatāya sunimmitadevarājā viya modasi tussasi abhiramasi.

1200. **Samassamo**ti samo eva hutvā samo, nippariyāyena sadiso te tuyhaṁ natthi, kuto pana kena kāraṇena uttari[1] adhiko ko nāma siyā. Kena pana samatā uttaritaratā cāti āha **"yasena puññena ca iddhiyā cā"**ti. Tattha **yasenā**ti parivārena. **Iddhiyā**ti ānubhāvena. **Yasenā**ti vā issariyena, **iddhiyā**ti deviddhiyā. **Yasenā**ti vā vibhavasampattiyā, **iddhiyā**ti yathicchitassa kāmaguṇassa ijjhanena. **Yasenā**ti vā kittighosena, **iddhiyā**ti samiddhiyā. **Puññenā**ti tattha tattha vuttāvasiṭṭhapuññaphalena, puññakammeneva vā.

"Sabbe ca devā"ti sāmaññato gahitamattaṁ **"tidasagaṇā"**ti iminā visesetvā vuttaṁ. Ekaccassa paccekaṁ nipaccakāraṁ karontāpi pamuditā na

1. Uttariṁ (Sī)

ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တတာယ ကုက္ကုစ္စကော ဟုတွာ ဥပ္ပဗ္ဗဇိ၊ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတော စ သံဝေဂဗဟုလတာယ ဓမ္မစ္ဆန္ဒဝန္တတာယ စ စေတိယင်္ဂဏေ သမ္မဇ္ဇနပရိဘဏ္ဍာဒီနိ ကရောန္တော နိစ္စသီလဥပေါသထသီလာနိ ရက္ခန္တော ဓမ္မံ သုဏန္တော အညေ စ ပုညကိရိယာယ သမာဒပေန္တော ဝိစရိ။ သော အာယုပရိယောသာနေ ကာလကတော တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိ။ သော ပုညကမ္မဿ ဥဠာရဘာဝေန မဟေသက္ခော မဟာနုဘာဝေါ သက္ကာဒီဟိ ဒေဝတာဟိ သက္ကတပူဇိတော ဟုတွာ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ တတော စုတော အပရာပရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ တဿေဝ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသေန တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ "အနေကဝဏ္ဏော"တိ နံ ဒေဝတာ သဉ္ဇာနိံသု။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "အထ နံ အနေကဝဏ္ဏော ဒေဝပုတ္တော။ပ။ န တဿ ပုညဿ ခယမ္ပိ အဇ္ဈဂန္တိ ကထေသီ"တိ။

၁၁၉၉။ တတ္ထ **အနေကဝဏ္ဏန္တိ** နီလပီတာဒိဝသေန ဝိဝိဓဝဏ္ဏတာယ အနန္တရဝိမာနာဒီနံ ဝိဝိဓသဏ္ဌာနတာယ စ နာနာဝိဓဝဏ္ဏံ။ **ဒရသောကနာသနန္တိ** သီတလဘာဝေန ဒရထပရိဠာဟာနံ ဝိနောဒနတော မနုညတာယ ဒဿနီယတာယ စ သောကဿ အနောကာသတော ဒရသောကနာသနံ။ **အနေကစိတ္တန္တိ** နာနာဝိဓစိတ္တရူပံ။ **သုနိမ္မိတော ဘူတပတီဝါ**တိ တာဝတိံသကာယိကောပိ ဥဠာရဒိဗ္ဗဘောဂတာယ သုနိမ္မိတဒေဝရာဇာ ဝိယ မောဒသိ တုဿသိ အဘိရမသိ။

၁၂၀၀။ **သမဿမော**တိ သမော ဧဝ ဟုတွာ သမော၊ နိပ္ပရိယာယေန သဒိသော တေ တုယှံ နတ္ထိ၊ ကုတော ပန ကေန ကာရဏေန ဥတ္တရိ[၁] အဓိကော ကော နာမ သိယာ။ ကေန ပန သမတာ ဥတ္တရိတရတာ စာတိ အာဟ **"ယသေန ပုညေန စ ဣဒ္ဓိယာ စာ"**တိ။ တတ္ထ **ယသေနာ**တိ ပရိဝါရေန။ **ဣဒ္ဓိယာ**တိ အာနုဘာဝေန။ **ယသေနာ**တိ ဝါ ဣဿရိယေန၊ **ဣဒ္ဓိယာ**တိ ဒေဝိဒ္ဓိယာ။ **ယသေနာ**တိ ဝါ ဝိဘဝသမ္ပတ္တိယာ၊ **ဣဒ္ဓိယာ**တိ ယထိစ္ဆိတဿ ကာမဂုဏဿ ဣဇ္ဈနေန။ **ယသေနာ**တိ ဝါ ကိတ္တိဃောသေန၊ **ဣဒ္ဓိယာ**တိ သမိဒ္ဓိယာ။ **ပုညေနာ**တိ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တာဝသိဋ္ဌပုညဖလေန, ပုညကမ္မေနေဝ ဝါ။

"သဗ္ဗေ စ ဒေဝါ"တိ သာမညတော ဂဟိတမတ္တံ **"တိဒသဂဏာ"**တိ ဣမိနာ ဝိသေသေတွာ ဝုတ္တံ။ ကေစ္စဿ ပစ္စေကံ နိပစ္စကာရံ ကရောန္တာပိ ပမုဒိတာ န

၁-ဥတ္တရိံ (သီ)

karonti, na evametassa. Etassa pana pamuditāpi karontiyevāti dassetuṁ “**sameccā**”ti vuttaṁ[1]. **Taṁ tan**ti taṁ tvaṁ. **Sasiṁ va devā**ti yathā nāma sukkapakkhapāṭipadiyaṁ dissamānaṁ sasiṁ candaṁ manussā devā ca ādarajātā namassanti, evaṁ taṁ sabbepi tidasagaṇā namassantīti attho.

1203. **Bhadante**ti theraṁ gāravabahumānena samudācarati. **Ahuvāsin**ti ahosiṁ. **Pubbe**ti purimajātiyaṁ. **Sumedhanāmassa Jinassa Sāvako**ti sumedhoti evaṁ pākaṭanāmassa[2] Sammāsambuddhassa sāsane pabbajitabhāvena sāvako. **Puthujjano**ti anariyo. Tatthāpi saccānaṁ anubodhamattassāpi abhāvena **ananubodho. So satta vassāni paribbajissahan**ti so ahaṁ satta saṁvaccharāni pabbajjāguṇamattena vicariṁ, uttarimanussadhammaṁ nādhigacchinti adhippāyo.

1204. **Ratanuccayan**ti maṇikanakādiratanehi uccitaṁ ussitaratanacetiyaṁ. **Hemajālena channan**ti samantato upari ca kañcanajālena paṭicchāditaṁ. **Vanditvā**ti pañcapatiṭṭhitena tattha tattha paṇāmaṁ katvā. **Thūpasmiṁ manaṁ pasādayin**ti “sabbaññuguṇādhiṭṭhānāya[3] vata dhātuyā[4] ayaṁ thūpo”ti thūpasmiṁ cittaṁ pasādesiṁ.

1205. **Na mā’si dānan**ti me mayā kataṁ dānaṁ nāsi nāhosi. Kasmā pana? **Na ca ma’tthi dātun**ti, me mama pariggahabhūtaṁ dānaṁ dātuṁ na atthi, na kiñci deyyavatthu vijjati, **pare ca kho** satte **tattha** dāne **samādapesiṁ.** “Paresañca tattha samādapesin”ti ca paṭhanti, tattha **paresan**ti upayogatthe sāmivacanaṁ daṭṭhabbaṁ. **Pūjetha nan**ti-ādi samādapanākāradassanaṁ, taṁ dhātunti yojanā. **Evaṁ kirā**ti **kira**-saddo anussavattho.

1206. **Na tassa puññassa khayampi ajjhagan**ti tassa tadā Sumedhaṁ Bhagavantaṁ uddissa katassa puññakammassa parikkhayaṁ nādhigacchiṁ, tasseva kammassa vipākāvasesaṁ paccanubhomīti dasseti. Yaṁ panettha na vuttaṁ, taṁ heṭṭhā vuttanayattā suviññeyyamevāti daṭṭhabbaṁ.

Anekavaṇṇavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vuttanti daṭṭhabbaṁ (Sī)
2. Pakāsananāmassa (I)
3. Sabbaññuguṇādhiṭṭhāya (I)
4. Yathādhātuyā (Ka)

ကရောန္တိ၊ န ဧဝမေတဿ။ ဧတဿ ပန ပမုဒိတာပိ ကရောန္တိယေဝါတိ ဒဿေတုံ “**သမေစ္စာ**”တိ ဝုတ္တံ[၁]။ **တံ တန္တိ** တံ တွံ။ **သသိံ ဝ ဒေဝါ**တိ ယထာ နာမ သုက္ကပက္ခပါဋိပဒိယံ ဒိဿမာနံ သသိံ စန္ဒံ မနုဿာ ဒေဝါ စ အာဒရဇာတာ နမဿန္တိ၊ ဧဝံ တံ သဗ္ဗေပိ တိဒသဂဏာ နမဿန္တီတိ အတ္ထော။

၁၂၀၃။ **ဘဒန္တေ**တိ ထေရံ ဂါရဝဗဟုမာနေန သမုဒါစရတိ။ **အဟုဝါသိ**န္တိ အဟောသိံ။ **ပုဗ္ဗေ**တိ ပုရိမဇာတိယံ။ **သုမေဓနာမဿ ဇိနဿ သာဝကော**တိ သုမေဓောတိ ဧဝံ ပါကဋနာမဿ[၂] သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတဘာဝေန သာဝကော။ **ပုထုဇ္ဇနော**တိ အနရိယော။ တတ္ထာပိ သစ္စာနံ အနုဗောဓမတ္တဿာပိ အဘာဝေန **အနနုဗောဓော။ သော သတ္တ ဝဿာနိ ပရိဗ္ဗဇိဿဟ**န္တိ သော အဟံ သတ္တ သံဝစ္ဆရာနိ ပဗ္ဗဇ္ဇာဂုဏမတ္တေန ဝိစရိံ၊ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ နာဓိဂစ္ဆိန္တိ အဓိပ္ပါယော။

၁၂၀၄။ **ရတနုစ္စယ**န္တိ မဏိကနကာဒိရတနေဟိ ဥစ္စိတံ ဥဿိတရတနစေတိယံ။ **ဟေမဇာလေန ဆန္န**န္တိ သမန္တတော ဥပရိ စ ကဉ္စနဇာလေန ပဋိစ္ဆာဒိတံ။ **ဝန္ဒိတွာ**တိ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန တတ္ထ တတ္ထ ပဏာမံ ကတွာ။ **ထူပသ္မိံ မနံ ပသာဒယိ**န္တိ “သဗ္ဗညုဂုဏာဓိဋ္ဌာနာယ[၃] ဝတ ဓာတုယာ[၄] အယံ ထူပေါ”တိ ထူပသ္မိံ စိတ္တံ ပသာဒေသိံ။

၁၂၀၅။ **န မာ’သိ ဒါန**န္တိ မေ မယာ ကတံ ဒါနံ နာသိ နာဟောသိ။ ကသ္မာ ပန? **န စ မ’တ္ထိ ဒါတု**န္တိ၊ မေ မမ ပရိဂ္ဂဟဘူတံ ဒါနံ ဒါတုံ န အတ္ထိ၊ န ကိဉ္စိ ဒေယျဝတ္ထု ဝိဇ္ဇတိ၊ **ပရေ စ ခေါ** သတ္တေ **တတ္ထ** ဒါနေ **သမာဒပေသိံ။** “ပရေသဉ္စ တတ္ထ သမာဒပေသိ”န္တိ စ ပဌန္တိ၊ တတ္ထ **ပရေသ**န္တိ ဥပယောဂတ္ထေ သာမိဝစနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ **ပူဇေထ န**န္တိအာဒိ သမာဒပနာကာရဒဿနံ၊ တံ ဓာတုန္တိ ယောဇနာ။ **ဧဝံ ကိရာ**တိ **ကိရ**-သဒ္ဒေါ အနုဿဝတ္ထော။

၁၂၀၆။ **န တဿ ပုညဿ ခယမ္ပိ အဇ္ဈဂ**န္တိ တဿ တဒါ သုမေဓံ ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဒိဿ ကတဿ ပုညကမ္မဿ ပရိက္ခယံ နာဓိဂစ္ဆိံ၊ တဿေဝ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသံ ပစ္စနုဘောမီတိ ဒဿေတိ။ ယံ ပနေတ္ထ န ဝုတ္တံ၊ တံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယတ္တာ သုဝိညေယျမေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

အနေကဝဏ္ဏဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ (သီ)
၂-ပကာသနနာမဿ (ဣ)
၃-သဗ္ဗညုဂုဏာဓိဋ္ဌာယ (ဣ)
၄-ယထာဓာတုယာ (က)

9. Maṭṭhakuṇḍalīvimānavaṇṇanā

Alaṅkato Maṭṭhakuṇḍalīti Maṭṭhakuṇḍalīvimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena Sāvatthivāsī eko brāhmaṇo addho mahaddhano mahābhogo assaddho appasanno micchādiṭṭhiko kassaci kiñci na deti, adānato eva "adinnapubbako"ti paññāyittha. So micchādiṭṭhibhāvena ca luddhabhāvena ca Tathāgataṁ vā Tathāgatasāvakaṁ vā daṭṭhumpi na icchati. Maṭṭhakuṇḍaliṁ[1] nāma attano puttañca sikkhāpesi "tāta tayā samaṇo Gotamo tassa sāvakā ca na upasaṅkamitabbā na daṭṭhābbā"ti. Sopi tathā akāsi. Athassa putto gilāno ahosi, brāhmaṇo dhanakkhayabhayena bhesajjaṁ na kāresi, roge pana vaḍḍhiteva vejje pakkositvā dassesi. Vejjā tassa sarīraṁ oloketvā "atekiccho"ti taṁ ñatvā apakkamiṁsu. Brāhmaṇo "putte abbhantare mate nīharaṇaṁ dukkhan"ti puttaṁ bahidvārakoṭṭhake nipajjāpesi.

Bhagavā rattiyā paccūsasamaye mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya lokaṁ volokento addasa Maṭṭhakuṇḍalīmāṇavaṁ khīṇāyukaṁ tadaheva cavanadhammaṁ, nirayasaṁvattanikañcassa kammaṁ katokāsaṁ. "Sace panāhaṁ tattha gamissāmi, so mayi cittaṁ pasādetvā devaloke nibbattitvā pitaraṁ āḷāhane rodamānaṁ upagantvā saṁvejessati, evaṁ so ca tassa pitā ca mama santikaṁ āgamissati, mahājanakāyo sannipatissati tattha mayā dhamme desite mahādhammābhisamayo bhavissatī"ti evaṁ pana ñatvā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ Sāvatthiṁ piṇḍāya paviṭṭho Maṭṭhakuṇḍalīmāṇavassa pitugehasamīpe ṭhatvā chabbaṇṇabuddharaṁsiyo vissajjesi. Tā disvā māṇavo "kimetan"ti ito cito ca vilokento addasa Bhagavantaṁ dantaṁ guttaṁ santindriyaṁ dvattiṁsāya mahāpurisalakkhaṇehi asītiyā anubyañjanehi byāmappabhāya ketumālāya ca vijjotamānaṁ anupamāya Buddhasiriyā acinteyyena Buddhānubhāvena virocamānaṁ. Disvā tassa etadahosi "Buddho nu kho Bhagavā idhānuppatto, yassāyaṁ rūpasampadā attano tejasā sūriyampi abhibhavati kantabhāvena candimaṁ

1. Maṭṭakuṇḍaliṁ (Sī)

၉-မဋ္ဌကုဏ္ဍလီဝိမာနဝဏ္ဏနာ

အလင်္ကတော မဋ္ဌကုဏ္ဍလီတိ မဋ္ဌကုဏ္ဍလီဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန သာဝတ္ထိဝါသီ ဧကော ဗြာဟ္မဏော အဍ္ဎော မဟဒ္ဓနော မဟာဘောဂေါ အဿဒ္ဓေါ အပ္ပသန္နော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော ကဿစိ ကိဉ္စိ န ဒေတိ၊ အဒါနတော ဧဝ "အဒိန္နပုဗ္ဗကော"တိ ပညာယိတ္ထ။ သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဘာဝေန စ လုဒ္ဓဘာဝေန စ တထာဂတံ ဝါ တထာဂတသာဝကံ ဝါ ဒဋ္ဌုမ္ပိ န ဣစ္ဆတိ။ မဋ္ဌကုဏ္ဍလိံ[၁] နာမ အတ္တနော ပုတ္တဉ္စ သိက္ခာပေသိ "တာတ တယာ သမဏော ဂေါတမော တဿ သာဝကာ စ န ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗာ န ဒဋ္ဌဗ္ဗာ"တိ။ သောပိ တထာ အကာသိ။ အထဿ ပုတ္တော ဂိလာနော အဟောသိ၊ ဗြာဟ္မဏော ဓနက္ခယဘယေန ဘေသဇ္ဇံ န ကာရေသိ၊ ရောဂေ ပန ဝဍ္ဎိတေဝ ဝေဇ္ဇေ ပက္ကောသိတွာ ဒဿေသိ။ ဝေဇ္ဇာ တဿ သရီရံ ဩလောကေတွာ "အတေကိစ္ဆော"တိ တံ ဉတွာ အပက္ကမိံသု။ ဗြာဟ္မဏော "ပုတ္တေ အဗ္ဘန္တရေ မတေ နီဟရဏံ ဒုက္ခ"န္တိ ပုတ္တံ ဗဟိဒွါရကောဋ္ဌကေ နိပဇ္ဇာပေသိ။

ဘဂဝါ ရတ္တိယာ ပစ္စူသသမယေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ လောကံ ဝေါလောကေန္တော အဒ္ဒသ မဋ္ဌကုဏ္ဍလီမာဏဝံ ခီဏာယုကံ တဒဟေဝ စဝနဓမ္မံ, နိရယသံဝတ္တနိကဉ္စဿ ကမ္မံ ကတောကာသံ။ "သစေ ပနာဟံ တတ္ထ ဂမိဿာမိ၊ သော မယိ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပိတရံ အာဠာဟနေ ရောဒမာနံ ဥပဂန္တွာ သံဝေဇေဿတိ၊ ဧဝံ သော စ တဿ ပိတာ စ မမ သန္တိကံ အာဂမိဿတိ၊ မဟာဇနကာယော သန္နိပတိဿတိ တတ္ထ မယာ ဓမ္မေ ဒေသိတေ မဟာဓမ္မာဘိသမယော ဘဝိဿတီ"တိ ဧဝံ ပန ဉတွာ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ သာဝတ္ထိံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌော မဋ္ဌကုဏ္ဍလီမာဏဝဿ ပိတုဂေဟသမီပေ ဌတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဏဗုဒ္ဓရံသိယော ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တာ ဒိသွာ မာဏဝေါ "ကိမေတ"န္တိ ဣတော စိတော စ ဝိလောကေန္တော အဒ္ဒသ ဘဂဝန္တံ ဒန္တံ ဂုတ္တံ သန္တိန္ဒြိယံ ဒွတ္တိံသာယ မဟာပုရိသလက္ခဏေဟိ အသီတိယာ အနုဗျဉ္ဇနေဟိ ဗျာမပ္ပဘာယ ကေတုမာလာယ စ ဝိဇ္ဇောတမာနံ အနုပမာယ ဗုဒ္ဓသိရိယာ အစိန္တေယျေန ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန ဝိရောစမာနံ။ ဒိသွာ တဿ ဧတဒဟောသိ "ဗုဒ္ဓေါ နု ခေါ ဘဂဝါ ဣဓာနုပ္ပတ္တော၊ ယဿာယံ ရူပသမ္ပဒါ အတ္တနော တေဇသာ သူရိယမ္ပိ အဘိဘဝတိ ကန္တဘာဝေန စန္ဒိမံ

၁-မဋ္ဋကုဏ္ဍလိံ (သီ)

upasantabhāvena sabbepi samaṇabrāhmaṇe, upasamena nāma ettheva bhavitabbaṁ, ayameva ca maññe imasmiṁ loke aggapuggalo, mameva ca anukampāya idhānuppatto"ti Buddhārammaṇāya pītiyā nirantaraṁ phūṭasarīro anappakaṁ pītisomanassaṁ paṭisaṁvedento pasannacitto añjaliṁ paggayha nipajji. Taṁ disvā Bhagavā "alaṁ imassa ettakena[1] saggūpapattiyā"ti pakkāmi.

Sopi taṁ pītisomanassaṁ avijahantova kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu dvādasayojanike vimāne nibbatti. Pitā panassa sarīrasakkāraṁ karitvā dutiyadivase paccūsavelāyaṁ āḷāhanaṁ gantvā "hā hā[2] Maṭṭhakuṇḍali, hā hā Maṭṭhakuṇḍalī"ti paridevamāno āḷāhanaṁ anuparikkamanto rodati. Devaputto attano vibhavasampattiṁ[3] oloketvā "kuto nu kho ahaṁ idhāgato kiñca kammaṁ katvā"ti upadhārento attano purimattabhāvaṁ ñatvā tattha ca maraṇakāle Bhagavati pavattitaṁ cittappasādaṁ manoharaṁ añjalikaraṇamattaṁ disvā "aho mahānubhāvā Buddhā Bhagavanto"ti sātisayaṁ Tathāgate sañjātappasādabahumāno "adinnapubbakabrāhmaṇo nu kho kiṁ karotī"ti upadhārento āḷāhane rodamānaṁ disvā "ayaṁ mayhaṁ pubbe bhesajjamattampi akatvā idāni niratthakaṁ āḷāhane rodati, handa naṁ saṁvejetvā kusale patiṭṭhāpessāmī"ti devalokato āgantvā Maṭṭhakuṇḍalīrūpena rodamāno "hā hā[2] canda, hā hā[2] sūriyā"ti bāhā paggayha kandanto pitusamīpe aṭṭhāsi. Atha naṁ brāhmaṇo "Ayaṁ Maṭṭhakuṇḍalī āgato"ti cintetvā gāthāya ajjhābhāsi—

1207. "Alaṅkato Maṭṭhakuṇḍalī,
Māladhārī haricandanussado.
Bāhā paggayha kandasi,
Vanamajjhe kiṁ dukkhito tuvan"ti.

Tattha **alaṅkato**ti vibhūsito. **Maṭṭhakuṇḍalī**ti sarīrappadesassa aghaṁsanatthaṁ mālālatādayo adassetvā maṭṭhākāreneva[4] katakuṇḍalo. Atha vā **Maṭṭhakuṇḍalī**ti visuddhakuṇḍalo, tāpetvā jātihiṅgulikāya majjitvā dhovitvā sūkaralomena majjitakuṇḍaloti

1. Ettakaṁ (Sī, I)
2. Hā (Sī, I)
3. Vibhavasampadaṁ (Ka)
4. Maṭṭākāreneva (Sī)

ဥပသန္တဘာဝေန သဗ္ဗေပိ သမဏဗြာဟ္မဏေ၊ ဥပသမေန နာမ ဧတ္ထေဝ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ အယမေဝ စ မညေ ဣမသ္မိံ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော၊ မမေဝ စ အနုကမ္ပာယ ဣဓာနုပ္ပတ္တော”တိ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏာယ ပီတိယာ နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌသရီရော အနပ္ပကံ ပီတိသောမနဿံ ပဋိသံဝေဒေန္တော ပသန္နစိတ္တော အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ နိပဇ္ဇိ။ တံ ဒိသွာ ဘဂဝါ “အလံ ဣမဿ ဧတ္တကေန[1] သဂ္ဂူပပတ္တိယာ”တိ ပက္ကာမိ။

သောပိ တံ ပီတိသောမနဿံ အဝိဇဟန္တောဝ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု ဒွါဒသယောဇနိကေ ဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ပိတာ ပနဿ သရီရသက္ကာရံ ကရိတွာ ဒုတိယဒိဝသေ ပစ္စူသဝေလာယံ အာဠာဟနံ ဂန္တွာ “ဟာ ဟာ[2] မဋ္ဌကုဏ္ဍလိ, ဟာ ဟာ[2] မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ”တိ ပရိဒေဝမာနော အာဠာဟနံ အနုပရိက္ကမန္တော ရောဒတိ။ ဒေဝပုတ္တော အတ္တနော ဝိဘဝသမ္ပတ္တိံ[3] ဩလောကေတွာ “ကုတော နု ခေါ အဟံ ဣဓာဂတော ကိဉ္စ ကမ္မံ ကတွာ”တိ ဥပဓာရေန္တော အတ္တနော ပုရိမတ္တဘာဝံ ဉတွာ တတ္ထ စ မရဏကာလေ ဘဂဝတိ ပဝတ္တိတံ စိတ္တပ္ပသာဒံ မနောဟရံ အဉ္ဇလိကရဏမတ္တံ ဒိသွာ “အဟော မဟာနုဘာဝါ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော”တိ သာတိသယံ တထာဂတေ သဉ္ဇာတပ္ပသာဒဗဟုမာနော “အဒိန္နပုဗ္ဗကဗြာဟ္မဏော နု ခေါ ကိံ ကရောတီ”တိ ဥပဓာရေန္တော အာဠာဟနေ ရောဒမာနံ ဒိသွာ “အယံ မယှံ ပုဗ္ဗေ ဘေသဇ္ဇမတ္တမ္ပိ အကတွာ ဣဒါနိ နိရတ္ထကံ အာဠာဟနေ ရောဒတိ၊ ဟန္ဒ နံ သံဝေဇေတွာ ကုသလေ ပတိဋ္ဌာပေဿာမီ”တိ ဒေဝလောကတော အာဂန္တွာ မဋ္ဌကုဏ္ဍလီရူပေန ရောဒမာနော “ဟာ ဟာ[2] စန္ဒ, ဟာ ဟာ[2] သူရိယာ”တိ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒန္တော ပိတုသမီပေ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ဗြာဟ္မဏော “အယံ မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ အာဂတော”တိ စိန္တေတွာ ဂါထာယ အဇ္ဈဘာသိ—

၁၂၀၇။ “အလင်္ကတော မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ၊
မာလဓာရီ ဟရိစန္ဒနုဿဒေါ။
ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒသိ၊
ဝနမဇ္ဈေ ကိံ ဒုက္ခိတော တုဝ”န္တိ။

တတ္ထ **အလင်္ကတော**တိ ဝိဘူသိတော။ **မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ**တိ သရီရပ္ပဒေသဿ အဃံသနတ္ထံ မာလာလတာဒယော အဒဿေတွာ မဋ္ဌာကာရေနေဝ[4] ကတကုဏ္ဍလော။ အထ ဝါ **မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ**တိ ဝိသုဒ္ဓကုဏ္ဍလော၊ တာပေတွာ ဇာတိဟိင်္ဂုလိကာယ မဇ္ဇိတွာ ဓောဝိတွာ သူကရလောမေန မဇ္ဇိတကုဏ္ဍလောတိ

၁-ဧတ္တကံ (သီ၊ ဣ)
၂-ဟာ (သီ၊ ဣ)
၃-ဝိဘဝသမ္ပဒံ (က)
၄-မဋ္ဋာကာရေနေဝ (သီ)

attho. **Māladhārī**ti mālaṁ dhārento, piḷandhitamāloti attho. **Haricandanussado**ti rattacandanena sabbaso anulittagatto. **Kin**ti pucchāvacanaṁ. **Dukkhito**ti dukkhappatto. **Kiṁ dukkhito**ti vā ekameva padaṁ, kena dukkhena dukkhitoti attho.

Atha naṁ devaputto āha—

1208. “Sovaṇṇamayo pabhassaro,
Uppanno rathapañjaro mama.
Tassa cakkayugaṁ na vindāmi,
Tena dukkhena jahāmi[1] jīvitan”ti.

Atha naṁ brāhmaṇo āha—

1209. “Sovaṇṇamayaṁ maṇimayaṁ,
Lohitakamayaṁ atha rūpiyamayaṁ.
Ācikkha[2] me bhaddamāṇava,
Cakkayugaṁ paṭipādayāmi te”ti.

Taṁ sutvā māṇavo “ayaṁ puttassa bhesajjaṁ akatvā puttapatirūpakaṁ maṁ disvā rodanto ‘suvaṇṇādimayaṁ rathacakkaṁ karomī’ti vadati, hotu niggaṇhissāmi nan”ti cintetvā “kīva mahantaṁ me cakkayugaṁ karissasī”ti vatvā “yāva mahantaṁ ākaṅkhasī”ti vutte “candimasūriyehi me attho, te me dehī”ti yācanto—

1210. So māṇavo tassa pāvadi,
“Candasūriyā ubhayettha dissare.
Sovaṇṇamayo ratho mama,
Tena cakkayugena sobhatī”ti.

Atha naṁ brāhmaṇo āha—

1211. “Bālo kho tvaṁ asi māṇava,
Yo tvaṁ patthayaṁse apatthiyaṁ.
Maññāmi tuvaṁ marissasi,
Na hi tvaṁ lacchasi candasūriye”ti.

1. Jahissaṁ (Sī), jahissāmi (I)
2. Ācikkhatha (I)

အတ္ထော။ **မာလဓာရီ**တိ မာလံ ဓာရေန္တော၊ ပိဠန္ဓိတမာလောတိ အတ္ထော။ **ဟရိစန္ဒနုဿဒေါ**တိ ရတ္တစန္ဒနေန သဗ္ဗသော အနုလိတ္တဂတ္တော။ **ကိန္တိ** ပုစ္ဆာဝစနံ။ **ဒုက္ခိတော**တိ ဒုက္ခပ္ပတ္တော။ **ကိံ ဒုက္ခိတော**တိ ဝါ ဧကမေဝ ပဒံ၊ ကေန ဒုက္ခေန ဒုက္ခိတောတိ အတ္ထော။

အထ နံ ဒေဝပုတ္တော အာဟ—

၁၂၀၈။ “သောဝဏ္ဏမယော ပဘဿရော၊
ဥပ္ပန္နော ရထပဉ္ဇရော မမ။
တဿ စက္ကယုဂံ န ဝိန္ဒာမိ၊
တေန ဒုက္ခေန ဇဟာမိ[1] ဇီဝိတ”န္တိ။

အထ နံ ဗြာဟ္မဏော အာဟ—

၁၂၀၉။ “သောဝဏ္ဏမယံ မဏိမယံ၊
လောဟိတကမယံ အထ ရူပိယမယံ။
အာစိက္ခ[2] မေ ဘဒ္ဒမာဏဝ၊
စက္ကယုဂံ ပဋိပါဒယာမိ တေ”တိ။

တံ သုတွာ မာဏဝေါ “အယံ ပုတ္တဿ ဘေသဇ္ဇံ အကတွာ ပုတ္တပတိရူပကံ မံ ဒိသွာ ရောဒန္တော ‘သုဝဏ္ဏာဒိမယံ ရထစက္ကံ ကရောမီ’တိ ဝဒတိ၊ ဟောတု နိဂ္ဂဏှိဿာမိ န”န္တိ စိန္တေတွာ “ကီဝ မဟန္တံ မေ စက္ကယုဂံ ကရိဿသီ”တိ ဝတွာ “ယာဝ မဟန္တံ အာကင်္ခသီ”တိ ဝုတ္တေ “စန္ဒိမသူရိယေဟိ မေ အတ္ထော၊ တေ မေ ဒေဟီ”တိ ယာစန္တော—

၁၂၁၀။ သော မာဏဝေါ တဿ ပါဝဒိ၊
“စန္ဒသူရိယာ ဥဘယေတ္ထ ဒိဿရေ။
သောဝဏ္ဏမယော ရထော မမ၊
တေန စက္ကယုဂေန သောဘတီ”တိ။

အထ နံ ဗြာဟ္မဏော အာဟ—

၁၂၁၁။ “ဗာလော ခေါ တွံ အသိ မာဏဝ၊
ယော တွံ ပတ္ထယသေ အပတ္ထိယံ။
မညာမိ တုဝံ မရိဿသိ၊
န ဟိ တွံ လစ္ဆသိ စန္ဒသူရိယေ”တိ။

၁-ဇဟိဿံ (သီ)၊ ဇဟိဿာမိ (ဣ)
၂-အာစိက္ခထ (ဣ)

Atha naṁ māṇavo “kiṁ pana paññāyamānassatthāya rodanto bālo hoti, udāhu apaññāyamānassā”ti vatvā—

1212. “Gamanāgamanampi dissati,
Vaṇṇadhātu ubhayattha vīthiyā.
Peto[1] kālakato na dissati,
Ko nidha kandataṁ bālyataro”ti.

Taṁ sutvā brāhmaṇo “yuttaṁ esa vadatī”ti sallakkhetvā—

1213. “Saccaṁ kho vadesi māṇava,
Ahameva kandataṁ bālyataro.
Candaṁ viya dārako rudaṁ,
Petaṁ kālakatābhipatthayin”ti—

vatvā tassa kathāya[2] nissoko hutvā māṇavassa thutiṁ karonto imā gāthā abhāsi—

1214. “Ādittaṁ vata maṁ santaṁ, ghatasittaṁva pāvakaṁ.
Vārinā viya osiñcaṁ[3], sabbaṁ nibbāpaye daraṁ.

1215. Abbahī[4] vata me sallaṁ, sokaṁ hadayanissitaṁ.
Yo me sokaparetassa, puttasokaṁ apānudi.

1216. Svāhaṁ abbūḷhasallosmi, sītibhūtosmi nibbuto.
Na socāmi na rodāmi, tava sutvāna māṇavā”ti.

1208-10. Tattha **rathapañjaro**ti rathūpatthaṁ. **Na vindāmī**ti na labhāmi. **Bhaddamāṇavā**ti ālapanaṁ. **Paṭipādayāmī**ti sampādetvā dadāmi, mā cakkayugābhāvena jīvitaṁ jahīti adhippāyo. **Ubhayettha dissare**ti ubhopi ettha candasūriyā ākāse dissanti. **Ya**-kāro padasandhikaro, ubhaye etthāti vā padavibhāgo.

1212. **Gamanāgamanan**ti divase divase ogamanuggamanavasena candasūriyānaṁ gamanaṁ āgamanañca dissati. “Gamanogamanan”tipi Pāḷi, uggamanaṁ

1. Peto pana (Sī) 2. Tassā gāthāya (I) 3. Osiñci (Ka) 4. Abbuḷhi (I)

အထ နံ မာဏဝေါ “ကိံ ပန ပညာယမာနဿတ္ထာယ ရောဒန္တော ဗာလော ဟောတိ၊ ဥဒါဟု အပညာယမာနဿာ”တိ ဝတွာ—

၁၂၁၂။ “ဂမနာဂမနမ္ပိ ဒိဿတိ၊
ဝဏ္ဏဓာတု ဥဘယတ္ထ ဝီထိယာ။
ပေတော[၁] ကာလကတော န ဒိဿတိ၊
ကော နိဓ ကန္ဒတံ ဗာလျတရော”တိ။

တံ သုတွာ ဗြာဟ္မဏော “ယုတ္တံ ဧသ ဝဒတီ”တိ သလ္လက္ခေတွာ—

၁၂၁၃။ “သစ္စံ ခေါ ဝဒေသိ မာဏဝ၊
အဟမေဝ ကန္ဒတံ ဗာလျတရော။
စန္ဒံ ဝိယ ဒါရကော ရုဒံ၊
ပေတံ ကာလကတာဘိပတ္ထယိ”န္တိ—

ဝတွာ တဿ ကထာယ[၂] နိဿောကော ဟုတွာ မာဏဝဿ ထုတိံ ကရောန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၂၁၄။ “အာဒိတ္တံ ဝတ မံ သန္တံ၊ ဃတသိတ္တံဝ ပါဝကံ။
ဝါရိနာ ဝိယ ဩသိဉ္စံ[၃]၊ သဗ္ဗံ နိဗ္ဗာပယေ ဒရံ။

၁၂၁၅။ အဗ္ဗဟီ[၄] ဝတ မေ သလ္လံ၊ သောကံ ဟဒယနိဿိတံ။
ယော မေ သောကပရေတဿ၊ ပုတ္တသောကံ အပါနုဒိ။

၁၂၁၆။ သွာဟံ အဗ္ဗူဠှသလ္လောသ္မိ၊ သီတိဘူတောသ္မိ နိဗ္ဗုတော။
န သောစာမိ န ရောဒါမိ၊ တဝ သုတွာန မာဏဝါ”တိ။

၁၂၀၈-၁၀။ တတ္ထ **ရထပဉ္ဇရော**တိ ရထူပတ္ထံ။ **န ဝိန္ဒာမီ**တိ န လဘာမိ။ **ဘဒ္ဒမာဏဝါ**တိ အာလပနံ။ **ပဋိပါဒယာမီ**တိ သမ္ပာဒေတွာ ဒဒါမိ၊ မာ စက္ကယုဂါဘာဝေန ဇီဝိတံ ဇဟီတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဥဘယေတ္ထ ဒိဿရေ**တိ ဥဘောပိ ဧတ္ထ စန္ဒသူရိယာ အာကာသေ ဒိဿန္တိ။ **ယ**-ကာရော ပဒသန္ဓိကရော၊ ဥဘယေ ဧတ္ထာတိ ဝါ ပဒဝိဘာဂေါ။

၁၂၁၂။ **ဂမနာဂမန**န္တိ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဩဂမနုဂ္ဂမနဝသေန စန္ဒ-သူရိယာနံ ဂမနံ အာဂမနဉ္စ ဒိဿတိ။ “ဂမနောဂမန”န္တိပိ ပါဠိ၊ ဥဂ္ဂမနံ

၁-ပေတော ပန (သီ) ၂-တဿာ ဂါထာယ (ဣ) ၃-ဩသိဉ္စိ (က) ၄-အဗ္ဗုဠှိ (ဣ)

ogamanañcāti attho. **Vaṇṇadhātū**ti sītibhāvavisiṭṭhā kantabhāvabhāsurā, uṇhabhāvavisiṭṭhā tikkhabhāvabhāsurā ca vaṇṇanibhā. **Ubhayatthā**ti cande sūriye cāti dvīsupi vaṇṇadhātu dissatīti yojetabbaṁ. **Vīthiyā**ti pavattanavīthiyaṁ ākāse, nāgavīthiyādivīthiyaṁ vā. “Ubhayetthā”tipi pāṭho, ubhaye[1] etthāti padavisandhi. **Bālyataro**ti bālataro atisayena bālo.

1213. Imaṁ pana kathaṁ sutvā “alabbhanīyavatthuṁ vatāhaṁ patthetvā kevalaṁ sokagginā ḍayhāmi[2], kiṁ me niratthakena anayabyasanenā”ti paṭisaṅkhāne aṭṭhāsi. Atha devaputto Maṭṭhakuṇḍalīrūpaṁ paṭisaṁharitvā attano dibbarūpeneva aṭṭhāsi, brāhmaṇo pana taṁ anoloketvā[3] māṇavavohāreneva voharanto “**saccaṁ kho vadesi māṇavā**”ti-ādimāha. Tattha **candaṁ viya dārako rudan**ti candaṁ abhipatthayaṁ rudanto dārako viyāti attho. **Kālakatābhipatthayin**ti kālakataṁ abhipatthayiṁ. “Abhipatthayan”tipi pāṭho.

1214-5. **Ādittan**ti sokagginā ādittaṁ. **Nibbāpaye daran**ti nibbāpayi darathaṁ sokapariḷāhaṁ. **Abbahī**ti uddhari.

Atha brāhmaṇo sokaṁ vinodetvā attano upadesadāyakaṁ dibbarūpena ṭhitaṁ disvā “ko nāma tvan”ti pucchanto—

1217. “Devatā nusi gandhabbo, adu Sakko Purindado.
Ko vā tvaṁ kassa vā putto, kathaṁ jānemu taṁ mayan”ti—

āha. Sopi tassa—

1218. “Yañca kandasi yañca rodasi,
Puttaṁ āḷāhane sayaṁ dahitvā.
Svāhaṁ kusalaṁ karitvā kammaṁ,
Tidasānaṁ sahabyataṁ gato”ti—

1. Ubhayā (I) 2. Āḍayhāmi (Sī) 3. Anuviloketvā (Ka)

ဩဂမနဉ္စာတိ အတ္ထော။ **ဝဏ္ဏဓာတူ**တိ သီတိဘာဝဝိသိဋ္ဌာ ကန္တဘာဝဘာသုရာ, ဥဏှဘာဝဝိသိဋ္ဌာ တိက္ခဘာဝဘာသုရာ စ ဝဏ္ဏနိဘာ။ **ဥဘယတ္ထာ**တိ စန္ဒေ သူရိယေ စာတိ ဒွီသုပိ ဝဏ္ဏဓာတု ဒိဿတီတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ **ဝီထိယာ**တိ ပဝတ္တနဝီထိယံ အာကာသေ, နာဂဝီထိယာဒိဝီထိယံ ဝါ။ “ဥဘယေတ္ထာ”တိပိ ပါဌော၊ ဥဘယေ[1] ဧတ္ထာတိ ပဒဝိသန္ဓိ။ **ဗာလျတရော**တိ ဗာလတရော အတိသယေန ဗာလော။

၁၂၁၃။ ဣမံ ပန ကထံ သုတွာ “အလဗ္ဘနီယဝတ္ထုံ ဝတာဟံ ပတ္ထေတွာ ကေဝလံ သောကဂ္ဂိနာ ဍယှာမိ[2]၊ ကိံ မေ နိရတ္ထကေန အနယဗျသနေနာ”တိ ပဋိသင်္ခါနေ အဋ္ဌာသိ။ အထ ဒေဝပုတ္တော မဋ္ဌကုဏ္ဍလီရူပံ ပဋိသံဟရိတွာ အတ္တနော ဒိဗ္ဗရူပေနေဝ အဋ္ဌာသိ၊ ဗြာဟ္မဏော ပန တံ အနောလောကေတွာ[3] မာဏဝဝေါဟာရေနေဝ ဝေါဟရန္တော “**သစ္စံ ခေါ ဝဒေသိ မာဏဝ**”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **စန္ဒံ ဝိယ ဒါရကော ရုဒ**န္တိ စန္ဒံ အဘိပတ္ထယံ ရုဒန္တော ဒါရကော ဝိယာတိ အတ္ထော။ **ကာလကတာဘိပတ္ထယိ**န္တိ ကာလကတံ အဘိပတ္ထယိံ။ “အဘိပတ္ထယ”န္တိပိ ပါဌော။

၁၂၁၄-၅။ **အာဒိတ္တ**န္တိ သောကဂ္ဂိနာ အာဒိတ္တံ။ **နိဗ္ဗာပယေ ဒရ**န္တိ နိဗ္ဗာပယိ ဒရထံ သောကပရိဠာဟံ။ **အဗ္ဗဟီ**တိ ဥဒ္ဓရိ။

အထ ဗြာဟ္မဏော သောကံ ဝိနောဒေတွာ အတ္တနော ဥပဒေသဒါယကံ ဒိဗ္ဗရူပေန ဌိတံ ဒိသွာ “ကော နာမ တွ”န္တိ ပုစ္ဆန္တော—

၁၂၁၇။ “ဒေဝတာ နုသိ ဂန္ဓဗ္ဗော၊ အဒု သက္ကော ပုရိန္ဒဒေါ။
ကော ဝါ တွံ ကဿ ဝါ ပုတ္တော၊ ကထံ ဇာနေမု တံ မယ”န္တိ—

အာဟ။ သောပိ တဿ—

၁၂၁၈။ “ယဉ္စ ကန္ဒသိ ယဉ္စ ရောဒသိ၊
ပုတ္တံ အာဠာဟနေ သယံ ဒဟိတွာ။
သွာဟံ ကုသလံ ကရိတွာ ကမ္မံ၊
တိဒသာနံ သဟဗျတံ ဂတော”တိ—

၁-ဥဘယာ(ဣ) ၂-အာဍယှာမိ(သီ) ၃-အနုဝိလောကေတွာ(က)

attānaṁ kathesi. Tattha **yañca kandasi yañca rodasī**ti yaṁ tava puttaṁ Maṭṭhakuṇḍaliṁ uddissa rodasi, assūni muñcasi.

Atha naṁ brāhmaṇo āha—

1219. “Appaṁ vā bahuṁ vā nāddasāma,
Dānaṁ dadantassa sake agāre.
Uposathakammaṁ vā tādisaṁ,
Kena kammena gatosi devalokan”ti.

Tattha “uposathakammaṁ vā tādisaṁ nāddasāmā”ti yojanā.

Atha naṁ māṇavo āha—

1220. “Ābādhikohaṁ dukkhito gilāno,
Āturarūpomhi sake nivesane.
Buddhaṁ vigatarajaṁ vitiṇṇakaṅkhaṁ,
Addakkhiṁ Sugataṁ anomapaññaṁ.

1221. Svāhaṁ muditamano pasannacitto,
Añjaliṁ akariṁ Tathāgatassa.
Tāhaṁ kusalaṁ karitvāna kammaṁ,
Tidasānaṁ sahabyataṁ gato”ti.

1220-21. Tattha **ābādhiko**ti ābādhasamaṅgī. **Dukkhito**ti teneva ābādhikabhāvena jātadukkho. **Gilāno**ti gilāyamānoti attho. **Āturarūpo**ti dukkhavedanābhitunnakāyo. **Vigatarajan**ti vigatarāgādirajaṁ. **Vitiṇṇakaṅkhan**ti sabbaso saṁsayānaṁ samucchinnattā tiṇṇavicikicchaṁ. **Anomapaññan**ti paripuṇṇapaññaṁ, sabbaññunti attho. **Akarin**ti akāsiṁ. **Tāhan**ti taṁ ahaṁ.

Evaṁ tasmiṁ kathenteyeva[1] brāhmaṇassa sakalasarīraṁ pītiyā paripūri. So taṁ pītiṁ pavedento—

1. Kathente kathenteyeva (Sī)

အတ္တာနံ ကထေသိ။ တတ္ထ **ယဉ္စ ကန္ဒသိ ယဉ္စ ရောဒသီ**တိ ယံ တဝ ပုတ္တံ မဋ္ဌကုဏ္ဍလိံ ဥဒ္ဒိဿ ရောဒသိ၊ အဿူနိ မုဉ္စသိ။

အထ နံ ဗြာဟ္မဏော အာဟ—

၁၂၁၉။ “အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ နာဒ္ဒသာမ၊
ဒါနံ ဒဒန္တဿ သကေ အဂါရေ။
ဥပေါသထကမ္မံ ဝါ တာဒိသံ၊
ကေန ကမ္မေန ဂတောသိ ဒေဝလောက”န္တိ။

တတ္ထ “ဥပေါသထကမ္မံ ဝါ တာဒိသံ နာဒ္ဒသာမာ”တိ ယောဇနာ။

အထ နံ မာဏဝေါ အာဟ—

၁၂၂၀။ “အာဗာဓိကောဟံ ဒုက္ခိတော ဂိလာနော၊
အာတုရရူပေါမှိ သကေ နိဝေသနေ။
ဗုဒ္ဓံ ဝိဂတရဇံ ဝိတိဏ္ဏကင်္ခံ၊
အဒ္ဒက္ခိံ သုဂတံ အနောမပညံ။

၁၂၂၁။ သွာဟံ မုဒိတမနော ပသန္နစိတ္တော၊
အဉ္ဇလိံ အကရိံ တထာဂတဿ။
တာဟံ ကုသလံ ကရိတွာန ကမ္မံ၊
တိဒသာနံ သဟဗျတံ ဂတော”တိ။

၁၂၂၀-၂၁။ တတ္ထ **အာဗာဓိကော**တိ အာဗာဓသမင်္ဂီ။ **ဒုက္ခိတော**တိ တေနေဝ အာဗာဓိကဘာဝေန ဇာတဒုက္ခော။ **ဂိလာနော**တိ ဂိလာယမာနောတိ အတ္ထော။ **အာတုရရူပေါ**တိ ဒုက္ခဝေဒနာဘိတုန္နကာယော။ **ဝိဂတရဇ**န္တိ ဝိဂတရာဂါဒိရဇံ။ **ဝိတိဏ္ဏကင်္ခ**န္တိ သဗ္ဗသော သံသယာနံ သမုစ္ဆိန္နတ္တာ တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆံ။ **အနောမပည**န္တိ ပရိပုဏ္ဏပညံ၊ သဗ္ဗညုန္တိ အတ္ထော။ **အကရိ**န္တိ အကာသိံ။ **တာဟ**န္တိ တံ အဟံ။

ဧဝံ တသ္မိံ ကထေန္တေယေဝ[၁] ဗြာဟ္မဏဿ သကလသရီရံ ပီတိယာ ပရိပူရိ။ သော တံ ပီတိံ ပဝေဒေန္တော—

၁-ကထေန္တေ ကထေန္တေယေဝ (သီ)

1222. “Acchariyaṁ vata abbhutaṁ vata,
Añjalikammassa ayamīdiso vipāko.
Ahampi muditamano pasannacitto,
Ajjeva Buddhaṁ saraṇaṁ vajāmī”ti—āha.

Tattha anabhiṇhappavattitāya accharaṁ paharituṁ yogganti[1] **acchariyaṁ,** abhūtapubbatāya **abbhutaṁ.** Ubhayenapi vimhayāvahataṁyeva dassetvā[2] **“ahampi muditamano pasannacitto, ajjeva Buddhaṁ saraṇaṁ vajāmī”**ti āha.

Atha naṁ devaputto saraṇagamane sīlasamādāne ca niyojento—

1223. “Ajjeva Buddhaṁ saraṇaṁ vajāhi,
Dhammañca saṁghañca pasannacitto.
Tatheva sikkhāya padāni pañca,
Akhaṇḍaphullāni samādiyassu.

1224. Pāṇātipātā viramassu khippaṁ,
Loke adinnaṁ parivajjayassu.
Amajjapo mā ca[3] musā bhaṇāhi,
Sakena dārena ca hohi tuṭṭho”ti—

gāthādvayamāha.

1223. Tattha **tathevā**ti yathā pasannacitto “Sammāsambuddho Bhagavā”ti Buddhaṁ saraṇaṁ vajesi, tatheva “svākkhāto dhammo, suppaṭipanno saṁgho”ti pasannacitto dhammañca saṁghañca saraṇaṁ vajāhi. Yathā vā pasannacitto ratanattayaṁ saraṇaṁ vajesi, tatheva “ayaṁ ekaṁsato diṭṭheva dhamme abhisamparāyañca hitasukhāvaho”ti pasannacitto **sikkhāya** adhisīlasikkhāya **padāni** koṭṭhāsabhūtāni adhicitta-adhipaññāsikkhāya vā upāyabhūtāni pañcasīlāni avikopanato ca asaṁkilissanato ca **akhaṇḍaphullāni samādiyassu,** samādāya vattassūti attho.

Evaṁ devaputtena saraṇagamane sīlasamādāne ca niyojito brāhmaṇo tassa vacanaṁ sirasā sampaṭicchanto—

1. Accharāpaharaṇayogganti (Ka) 2. Dasseti (I) 3. No ca (Ka)

၁၂၂၂။ “အစ္ဆရိယံ ဝတ အဗ္ဘုတံ ဝတ၊
အဉ္ဇလိကမ္မဿ အယမီဒိသော ဝိပါကော။
အဟမ္ပိ မုဒိတမနော ပသန္နစိတ္တော၊
အဇ္ဇေဝ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဝဇာမီ”တိ—အာဟ။

တတ္ထ အနဘိဏှပ္ပဝတ္တိတာယ အစ္ဆရံ ပဟရိတုံ ယောဂ္ဂန္တိ[၁] **အစ္ဆရိယံ၊** အဘူတပုဗ္ဗတာယ **အဗ္ဘုတံ။** ဥဘယေနပိ ဝိမှယာဝဟတံယေဝ ဒဿေတွာ[၂] **“အဟမ္ပိ မုဒိတမနော ပသန္နစိတ္တော၊ အဇ္ဇေဝ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဝဇာမီ”**တိ အာဟ။

အထ နံ ဒေဝပုတ္တော သရဏဂမနေ သီလသမာဒါနေ စ နိယောဇေန္တော—

၁၂၂၃။ “အဇ္ဇေဝ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဝဇာဟိ၊
ဓမ္မဉ္စ သံဃဉ္စ ပသန္နစိတ္တော။
တထေဝ သိက္ခာယ ပဒါနိ ပဉ္စ၊
အခဏ္ဍဖုလ္လာနိ သမာဒိယဿု။

၁၂၂၄။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမဿု ခိပ္ပံ၊
လောကေ အဒိန္နံ ပရိဝဇ္ဇယဿု။
အမဇ္ဇပေါ မာ စ[၃] မုသာ ဘဏာဟိ၊
သကေန ဒါရေန စ ဟောဟိ တုဋ္ဌော”တိ—

ဂါထာဒွယမာဟ။

၁၂၂၃။ တတ္ထ **တထေဝါ**တိ ယထာ ပသန္နစိတ္တော “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ”တိ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဝဇေသိ၊ တထေဝ “သွာက္ခာတော ဓမ္မော, သုပ္ပဋိပန္နော သံဃော”တိ ပသန္နစိတ္တော ဓမ္မဉ္စ သံဃဉ္စ သရဏံ ဝဇာဟိ။ ယထာ ဝါ ပသန္နစိတ္တော ရတနတ္တယံ သရဏံ ဝဇေသိ၊ တထေဝ “အယံ ဧကံသတော ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ အဘိသမ္ပရာယဉ္စ ဟိတသုခါဝဟော”တိ ပသန္နစိတ္တော **သိက္ခာယ** အဓိသီလသိက္ခာယ **ပဒါနိ** ကောဋ္ဌာသဘူတာနိ အဓိစိတ္တအဓိပညာသိက္ခာယ ဝါ ဥပါယဘူတာနိ ပဉ္စသီလာနိ အဝိကောပနတော စ အသံကိလိဿနတော စ **အခဏ္ဍဖုလ္လာနိ သမာဒိယဿု၊** သမာဒါယ ဝတ္တဿူတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဒေဝပုတ္တေန သရဏဂမနေ သီလသမာဒါနေ စ နိယောဇိတော ဗြာဟ္မဏော တဿ ဝစနံ သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆန္တော—

၁-အစ္ဆရာပဟရဏယောဂ္ဂန္တိ (က) ၂-ဒဿေတိ (ဣ) ၃-နော စ (က)

1225. “Atthakāmosi me yakkha, hitakāmosi devate.
Karomi tuyhaṁ vacanaṁ, tvaṁsi ācariyo mamā”ti—

gāthaṁ vatvā tattha patiṭṭhahanto—

1226. “Upemi saraṇaṁ Buddhaṁ, dhammañcāpi anuttaraṁ.
Saṁghañca naradevassa, gacchāmi saraṇaṁ ahaṁ.

1227. Pāṇātipātā viramāmi khippaṁ,
Loke adinnaṁ parivajjayāmi.
Amajjapo no ca musā bhaṇāmi,
Sakena dārena ca homi tuṭṭho”ti—

gāthādvayamāha. Tampi suviññeyyameva.

Tato devaputto “kataṁ mayā brāhmaṇassa kattabbayuttakaṁ, idāni sayameva Bhagavantaṁ upasaṅkamissatī”ti tattheva antaradhāyi. Brāhmaṇopi kho Bhagavati sañjātapasādabahumāno devatāya ca codiyamāno “samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamissāmī”ti vihārābhimukho gacchati. Taṁ disvā mahājano “ayaṁ brāhmaṇo ettakaṁ kālaṁ Tathāgataṁ anupasaṅkamitvā ajja puttasokena upasaṅkamati, kīdisī nu kho dhammadesanā bhavissatī”ti taṁ anubandhi.

Brāhmaṇo Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā paṭisanthāraṁ katvā evamāha “sakkā nu kho bho Gotama kiñci dānaṁ adatvā sīlaṁ vā arakkhitvā kevalaṁ tumhesu pasādamattena sagge nibbattitun”ti. “Nanu brāhmaṇa ajja paccūsavelāyaṁ Maṭṭhakuṇḍalinā devaputtena attano devalokūpapattikāraṇaṁ tuyhaṁ kathitan”ti Bhagavā avoca. Tasmiṁ khaṇe Maṭṭhakuṇḍalīdevaputto saha vimānena āgantvā dissamānarūpo vimānato oruyha Bhagavantaṁ abhivādetvā añjaliṁ paggayha ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha Bhagavā tassaṁ parisati tena devaputtena katasucaritaṁ kathetvā parisāya cittakallataṁ ñatvā sāmukkaṁsikaṁ dhammadesanaṁ akāsi, desanāpariyosāne devaputto ca brāhmaṇo ca sannipatitaparisā cāti caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosīti.

Maṭṭhakuṇḍalīvimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

၁၂၂၅။ “အတ္ထကာမောသိ မေ ယက္ခ၊ ဟိတကာမောသိ ဒေဝတေ။
ကရောမိ တုယှံ ဝစနံ၊ တွံသိ အာစရိယော မမာ”တိ—

ဂါထံ ဝတွာ တတ္ထ ပတိဋ္ဌဟန္တော—

၁၂၂၆။ “ဥပေမိ သရဏံ ဗုဒ္ဓံ၊ ဓမ္မဉ္စာပိ အနုတ္တရံ။
သံဃဉ္စ နရဒေဝဿ၊ ဂစ္ဆာမိ သရဏံ အဟံ။

၁၂၂၇။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမာမိ ခိပ္ပံ၊
လောကေ အဒိန္နံ ပရိဝဇ္ဇယာမိ။
အမဇ္ဇပေါ နော စ မုသာ ဘဏာမိ၊
သကေန ဒါရေန စ ဟောမိ တုဋ္ဌော”တိ—

ဂါထာဒွယမာဟ။ တမ္ပိ သုဝိညေယျမေဝ။

တတော ဒေဝပုတ္တော “ကတံ မယာ ဗြာဟ္မဏဿ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ၊ ဣဒါနိ သယမေဝ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိဿတီ”တိ တတ္ထေဝ အန္တရဓာယိ။ ဗြာဟ္မဏောပိ ခေါ ဘဂဝတိ သဉ္ဇာတပသာဒဗဟုမာနော ဒေဝတာယ စ စောဒိယမာနော “သမဏံ ဂေါတမံ ဥပသင်္ကမိဿာမီ”တိ ဝိဟာရာဘိမုခေါ ဂစ္ဆတိ။ တံ ဒိသွာ မဟာဇနော “အယံ ဗြာဟ္မဏော ဧတ္တကံ ကာလံ တထာဂတံ အနုပသင်္ကမိတွာ အဇ္ဇ ပုတ္တသောကေန ဥပသင်္ကမတိ၊ ကီဒိသီ နု ခေါ ဓမ္မဒေသနာ ဘဝိဿတီ”တိ တံ အနုဗန္ဓိ။

ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧဝမာဟ “သက္ကာ နု ခေါ ဘော ဂေါတမ ကိဉ္စိ ဒါနံ အဒတွာ သီလံ ဝါ အရက္ခိတွာ ကေဝလံ တုမှေသု ပသာဒမတ္တေန သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတု”န္တိ။ “နနု ဗြာဟ္မဏ အဇ္ဇ ပစ္စူသဝေလာယံ မဋ္ဌကုဏ္ဍလိနာ ဒေဝပုတ္တေန အတ္တနော ဒေဝလောကူပပတ္တိကာရဏံ တုယှံ ကထိတ”န္တိ ဘဂဝါ အဝေါစ။ တသ္မိံ ခဏေ မဋ္ဌကုဏ္ဍလီဒေဝပုတ္တော သဟ ဝိမာနေန အာဂန္တွာ ဒိဿမာနရူပေါ ဝိမာနတော ဩရုယှ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထ ဘဂဝါ တဿံ ပရိသတိ တေန ဒေဝပုတ္တေန ကတသုစရိတံ ကထေတွာ ပရိသာယ စိတ္တကလ္လတံ ဉတွာ သာမုက္ကံသိကံ ဓမ္မဒေသနံ အကာသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဒေဝပုတ္တော စ ဗြာဟ္မဏော စ သန္နိပတိတပရိသာ စာတိ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

မဋ္ဌကုဏ္ဍလီဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

10. Serīsakavimānavaṇṇanā

Suṇotha yakkhassa ca vāṇijāna cāti Serīsakavimānaṁ[1]. Tassa kā uppatti? Bhagavati parinibbute āyasmā Kumārakassapo pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ Setabyanagaraṁ sampatto tattha Pāyāsirājaññaṁ attano santikaṁ upagataṁ viparītaggāhato vivecetvā sammādassane patiṭṭhāpesi, so tato paṭṭhāya puññapasuto hutvā samaṇabrāhmaṇānaṁ dānaṁ dento tattha akataparicayatāya asakkaccaṁ dānaṁ datvā aparabhāge kālaṁ katvā Cātumahārājikabhavane suññe Serīsake[2] vimāne nibbatti.

Atīte kira Kassapassa Bhagavato kāle eko khīṇāsavatthero aññatarasmiṁ gāme piṇḍāya caritvā bahigāme devasikaṁ ekasmiṁ padese bhattakiccaṁ akāsi. Taṁ disvā eko gopālako "ayyo sūriyātapena kilamatī"ti pasannacitto catūhi sirīsathambhehi sākhāmaṇḍapaṁ katvā adāsi, maṇḍapassa samīpe sirīsarukkhaṁ ropesīti ca vadanti. So kālaṁ katvā teneva puññakammena Cātumahārājikesu nibbatti, tassa purimakammassa sūcakaṁ vimānadvāre sirīsavanaṁ nibbatti vaṇṇagandhasampannehi pupphehi sabbakālaṁ upasobhamānaṁ, tena taṁ vimānaṁ "serīsakan"ti paññāyittha. So ca devaputto ekaṁ Buddhantaraṁ devesu ceva manussesu ca saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Yasattherassa catūsu vimalādīsu gihisahāyesu Gavampati[3] nāma hutvā Bhagavato dhammadesanāya arahatte patiṭṭhito pubbāciṇṇavasena taṁ suññavimānaṁ disvā abhiṇhaṁ divāvihāraṁ gacchati.

So aparabhāge Pāyāsidevaputtaṁ tattha disvā "kosi tvaṁ āvuso"ti pucchitvā tena "ahaṁ bhante Pāyāsirājañño idhūpapanno"ti vutte "nanu tvaṁ micchādiṭṭhiko viparītadassano kathamidhūpapanno"ti āha. Atha naṁ Pāyāsidevaputto "ayyenamhi Kumārakassapattherena micchādassanato vivecito, puññakiriyānaṁ[4] asakkaccakāritāya pana suññe vimāne nibbatto, sādhu bhante manussalokaṁ gatakāle mama parijanassa

1. Serissakavimānaṁ (Sī) 2. Serissake (Sī)
3. Gavampatī (Sī) 4. Puññakiriyāya (Ka)

၁၀-သေရီသကဝိမာနဝဏ္ဏနာ

သုဏောထ ယက္ခဿ စ ဝါဏိဇာန စာတိ သေရီသကဝိမာနံ[၁]။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ပရိနိဗ္ဗုတေ အာယသ္မာ ကုမာရကဿပေါ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ သေတဗျနဂရံ သမ္ပတ္တော တတ္ထ ပါယာသိရာဇညံ အတ္တနော သန္တိကံ ဥပဂတံ ဝိပရီတဂ္ဂါဟတော ဝိဝေစေတွာ သမ္မာဒဿနေ ပတိဋ္ဌာပေသိ၊ သော တတော ပဋ္ဌာယ ပုညပသုတော ဟုတွာ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ ဒါနံ ဒေန္တော တတ္ထ အကတပရိစယတာယ အသက္ကစ္စံ ဒါနံ ဒတွာ အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ စာတုမဟာရာဇိကဘဝနေ သုညေ သေရီသကေ[၂] ဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။

အတီတေ ကိရ ကဿပဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဧကော ခီဏာသဝတ္ထေရော အညတရသ္မိံ ဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဗဟိဂါမေ ဒေဝသိကံ ဧကသ္မိံ ပဒေသေ ဘတ္တကိစ္စံ အကာသိ။ တံ ဒိသွာ ဧကော ဂေါပါလကော "အယျော သူရိယာတပေန ကိလမတီ"တိ ပသန္နစိတ္တော စတူဟိ သိရီသထမ္ဘေဟိ သာခါမဏ္ဍပံ ကတွာ အဒါသိ၊ မဏ္ဍပဿ သမီပေ သိရီသရုက္ခံ ရောပေသီတိ စ ဝဒန္တိ။ သော ကာလံ ကတွာ တေနေဝ ပုညကမ္မေန စာတုမဟာရာဇိကေသု နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿ ပုရိမကမ္မဿ သူစကံ ဝိမာနဒွါရေ သိရီသဝနံ နိဗ္ဗတ္တိ ဝဏ္ဏဂန္ဓသမ္ပန္နေဟိ ပုပ္ဖေဟိ သဗ္ဗကာလံ ဥပသောဘမာနံ၊ တေန တံ ဝိမာနံ "သေရီသက"န္တိ ပညာယိတ္ထ။ သော စ ဒေဝပုတ္တော ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝေသု စေဝ မနုဿေသု စ သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ ယသတ္ထေရဿ စတူသု ဝိမလာဒီသု ဂိဟိသဟာယေသု ဂဝမ္ပတိ[၃] နာမ ဟုတွာ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာယ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌိတော ပုဗ္ဗာစိဏ္ဏဝသေန တံ သုညဝိမာနံ ဒိသွာ အဘိဏှံ ဒိဝါဝိဟာရံ ဂစ္ဆတိ။

သော အပရဘာဂေ ပါယာသိဒေဝပုတ္တံ တတ္ထ ဒိသွာ "ကောသိ တွံ အာဝုသော"တိ ပုစ္ဆိတွာ တေန "အဟံ ဘန္တေ ပါယာသိရာဇညော ဣဓူပပန္နော"တိ ဝုတ္တေ "နနု တွံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော ဝိပရီတဒဿနော ကထမိဓူပပန္နော"တိ အာဟ။ အထ နံ ပါယာသိဒေဝပုတ္တော "အယျေနမှိ ကုမာရကဿပတ္ထေရေန မိစ္ဆာဒဿနတော ဝိဝေစိတော၊ ပုညကိရိယာနံ[၄] အသက္ကစ္စကာရိတာယ ပန သုညေ ဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တော၊ သာဓု ဘန္တေ မနုဿလောကံ ဂတကာလေ မမ ပရိဇနဿ

၁-သေရိဿကဝိမာနံ (သီ) ၂-သေရိဿကေ (သီ)
၃-ဂဝမ္ပတီ (သီ) ၄-ပုညကိရိယာယ (က)

ārocetha ‘Pāyāsirājañño asakkaccaṁ dānaṁ datvā suññaṁ Serīsakavimānaṁ[1] upapanno, tumhe pana sakkaccaṁ puññāni katvā tatrūpapattiyā cittaṁ paṇidahathā”ti. Thero tassānukampāya tathā ākāsi. Tepi therassa vacanaṁ sutvā tathā cittaṁ paṇidhāya puññāni katvā Serīsake vimāne nibbattiṁsu. Serīsakadevaputtaṁ pana Vessavaṇamahārājā marubhūmiyaṁ chāyūdakarahite magge maggapaṭipannānaṁ manussānaṁ amanussaparipanthamocanatthaṁ maggarakkhakaṁ ṭhapesi.

Atha aparena samayena Aṅgamagadhavāsino vāṇijā sakaṭasahassaṁ bhaṇḍassa pūretvā Sindhusovīradesaṁ gacchantā marukanthāre divā uṇhabhayena maggaṁ appaṭipajjitvā rattiṁ nakkhattasaññāya maggaṁ paṭipajjiṁsu. Te maggamūḷhā hutvā aññaṁ disaṁ agamaṁsu, tesaṁ antare eko upāsako ahosi saddho pasanno sīlasampanno arahattappattiyā upanissayasampanno mātāpitūnaṁ upaṭṭhānatthaṁ vaṇijjāya gato. Taṁ anuggaṇhanto Serīsakadevaputto saha vimānena attānaṁ dasseti. Dassetvā ca pana “kasmā tumhe imaṁ chāyūdakarahitaṁ vālukākantāraṁ paṭipannā”ti pucchi. Te cassa tattha attano āgatappakāraṁ kathesuṁ, tadatthadīpanā devaputtassa vāṇijānañca vacanapaṭivacanagāthā honti. Ādito pana dve gāthā tāsaṁ sambandhadassanatthaṁ dhammasaṅgāhakehi ṭhapitā—

1228. “Suṇotha yakkhassa ca vāṇijāna ca,
Samāgamo yattha tadā ahosi.
Yathā kathaṁ itaritarena cāpi,
Subhāsitaṁ tañca suṇātha sabbe.

1229. Yo so ahu rājā Pāyāsi nāma[2],
Bhummānaṁ sahabyagato yasassī.
So modamānova sake vimāne,
Amānuso mānuse ajjhabhāsī”ti.

1228-9. Tattha **suṇothā**ti savanāṇattikavacanaṁ. Yaṁ mayaṁ idāni bhaṇāma, taṁ suṇothāti. **Yakkhassā**ti devassa. Devo hi manussānaṁ

1. Suññe Serīsakavimāne (Sī) 2. Nāmo (Sī)

အာရောစေထ ‘ပါယာသိရာဇညော အသက္ကစ္စံ ဒါနံ ဒတွာ သုညံ သေရီသက-ဝိမာနံ[၁] ဥပပန္နော၊ တုမှေ ပန သက္ကစ္စံ ပုညာနိ ကတွာ တတြူပပတ္တိယာ စိတ္တံ ပဏိဒဟထာ”တိ။ ထေရော တဿာနုကမ္ပာယ တထာ အကာသိ။ တေပိ ထေရဿ ဝစနံ သုတွာ တထာ စိတ္တံ ပဏိဓာယ ပုညာနိ ကတွာ သေရီသကေ ဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ သေရီသကဒေဝပုတ္တံ ပန ဝေဿဝဏမဟာရာဇာ မရုဘူမိယံ ဆာယူဒကရဟိတေ မဂ္ဂေ မဂ္ဂပဋိပန္နာနံ မနုဿာနံ အမနုဿပရိပန္ထမောစနတ္ထံ မဂ္ဂရက္ခကံ ဌပေသိ။

အထ အပရေန သမယေန အင်္ဂမဂဓဝါသိနော ဝါဏိဇာ သကဋသဟဿံ ဘဏ္ဍဿ ပူရေတွာ သိန္ဓုသောဝီရဒေသံ ဂစ္ဆန္တာ မရုကန္တာရေ ဒိဝါ ဥဏှ-ဘယေန မဂ္ဂံ အပ္ပဋိပဇ္ဇိတွာ ရတ္တိံ နက္ခတ္တသညာယ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိံသု။ တေ မဂ္ဂမူဠှာ ဟုတွာ အညံ ဒိသံ အဂမံသု၊ တေသံ အန္တရေ ဧကော ဥပါသကော အဟောသိ သဒ္ဓေါ ပသန္နော သီလသမ္ပန္နော အရဟတ္တပ္ပတ္တိယာ ဥပနိဿယ-သမ္ပန္နော မာတာပိတူနံ ဥပဋ္ဌာနတ္ထံ ဝဏိဇ္ဇာယ ဂတော။ တံ အနုဂ္ဂဏှန္တော သေရီသကဒေဝပုတ္တော သဟ ဝိမာနေန အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ ဒဿေတွာ စ ပန “ကသ္မာ တုမှေ ဣမံ ဆာယူဒကရဟိတံ ဝါလုကာကန္တာရံ ပဋိပန္နာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တေ စဿ တတ္ထ အတ္တနော အာဂတပ္ပကာရံ ကထေသုံ၊ တဒတ္ထဒီပနာ ဒေဝပုတ္တဿ ဝါဏိဇာနဉ္စ ဝစနပဋိဝစနဂါထာ ဟောန္တိ။ အာဒိတော ပန ဒွေ ဂါထာ တာသံ သမ္ဗန္ဓဒဿနတ္ထံ ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ ဌပိတာ—

၁၂၂၈။ “သုဏောထ ယက္ခဿ စ ဝါဏိဇာန စ၊
သမာဂမော ယတ္ထ တဒါ အဟောသိ။
ယထာ ကထံ ဣတရိတရေန စာပိ၊
သုဘာသိတံ တဉ္စ သုဏာထ သဗ္ဗေ။

၁၂၂၉။ ယော သော အဟု ရာဇာ ပါယာသိ နာမ[၂]၊
ဘုမ္မာနံ သဟဗျဂတော ယသဿီ။
သော မောဒမာနောဝ သကေ ဝိမာနေ၊
အမာနုသော မာနုသေ အဇ္ဈဘာသီ”တိ။

၁၂၂၈-၉။ တတ္ထ **သုဏောထာ**တိ သဝနာဏတ္တိကဝစနံ။ ယံ မယံ ဣဒါနိ ဘဏာမ၊ တံ သုဏောထာတိ။ **ယက္ခဿာ**တိ ဒေဝဿ။ ဒေဝေါ ဟိ မနုဿာနံ

၁-သုညေ သေရီသကဝိမာနေ (သီ) ၂-နာမော (သီ)

ekaccānaṁ devānañca pūjanīyabhāvato “yakkho”ti vuccati. Apica Sakkopi cattāro mahārājānopi Vessavaṇapārisajjāpi purisopi “yakkho”ti vuccati. Tathā hi “atibāḷhaṁ kho ayaṁ yakkho pamatto viharati, yannūnāhaṁ imaṁ yakkhaṁ saṁvejeyyan”ti-ādīsu[1] Sakko “yakkho”ti vutto. “Cattāro yakkhā khaggahatthā”ti-ādīsu mahārājāno. “Santi hi bhante uḷārā yakkhā Bhagavato appasannā”ti-ādīsu[2] Vessavaṇapārisajjā. “Ettāvatā yakkhassa suddhī”ti-ādīsu[3] puriso. Idha pana Vessavaṇapārisajjo adhippeto. **Vāṇijāna cā**ti gāthābandhasukhatthaṁ anunāsikalopaṁ katvā vuttaṁ. **Samāgamo**ti samodhānaṁ. **Yatthā**ti yasmiṁ vaṇṇupathe. **Tadā**ti tasmiṁ maggamūḷhā hutvā gamanakāle. **Itaritarena cāpī**ti itarītarañcāpi, idaṁ yathāti iminā yojetabbaṁ. Ayaṁ hettha attho—Serīsakadevaputtassa vāṇijānañca tadā yattha samāgamo ahosi, taṁ suṇotha, yathā vāpi tehi aññamaññaṁ subhāsitaṁ sulapitaṁ kathaṁ pavattitaṁ, tañca sabbe ohitacittā suṇāthāti. **Bhummānan**ti bhummadevānaṁ.

Idāni yakkhassa pucchāgāthāyo honti—

1230. “Vaṅke araññe amanussaṭṭhāne,
Kantāre appodake appabhakkhe.
Suduggame vaṇṇupathassa majjhe,
Vaṅkaṁbhayā[4] naṭṭhamanā manussā.

1231. Nayidha phalā mūlamayā ca santi,
Upādānaṁ natthi kuto’dha bhakkho.
Aññatra paṁsūhi ca vālukāhi ca,
Tattāhi uṇhāhi ca dāruṇāhi ca.

1232. Ujjaṅgalaṁ tattamivaṁ kapālaṁ,
Anāyasaṁ paralokena tulyaṁ.
Luddānamāvāsamidaṁ purāṇaṁ,
Bhūmippadeso abhisattarūpo.

1. Ma 1. 320 piṭṭhe.
2. Dī 3. 158 piṭṭhe.
3. Khu 1. 349 piṭṭhe.
4. Dhaṅkaṁbhayā (Ka)

ဧကစ္စာနံ ဒေဝါနဉ္စ ပူဇနီယဘာဝတော “ယက္ခော”တိ ဝုစ္စတိ။ အပိစ သက္ကောပိ စတ္တာရော မဟာရာဇာနောပိ ဝေဿဝဏပါရိသဇ္ဇာပိ ပုရိသောပိ“ယက္ခော”တိ ဝုစ္စတိ။ တထာ ဟိ “အတိဗာဠှံ ခေါ အယံ ယက္ခော ပမတ္တော ဝိဟရတိ၊ ယန္နူနာဟံ ဣမံ ယက္ခံ သံဝေဇေယျ”န္တိအာဒီသု[၁] သက္ကော “ယက္ခော”တိ ဝုတ္တော။ “စတ္တာရော ယက္ခာ ခဂ္ဂဟတ္ထာ”တိအာဒီသု မဟာရာဇာနော။ “သန္တိ ဟိ ဘန္တေ ဥဠာရာ ယက္ခာ ဘဂဝတော အပ္ပသန္နာ”တိအာဒီသု[၂] ဝေဿဝဏပါရိသဇ္ဇာ။ “ဧတ္တာဝတာ ယက္ခဿ သုဒ္ဓီ”တိအာဒီသု[၃] ပုရိသော။ ဣဓ ပန ဝေဿဝဏပါရိသဇ္ဇော အဓိပ္ပေတော။ **ဝါဏိဇာန စာ**တိ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ အနုနာသိကလောပံ ကတွာ ဝုတ္တံ။ **သမာဂမော**တိ သမောဓာနံ။ **ယတ္ထာ**တိ ယသ္မိံ ဝဏ္ဏုပထေ။ **တဒါ**တိ တသ္မိံ မဂ္ဂမူဠှာ ဟုတွာ ဂမနကာလေ။ **ဣတရီတရေန စာပီ**တိ ဣတရီတရဉ္စာပိ၊ ဣဒံ ယထာတိ ဣမိနာ ယောဇေတဗ္ဗံ။ အယံ ဟေတ္ထ အတ္ထော—သေရီသကဒေဝပုတ္တဿ ဝါဏိဇာနဉ္စ တဒါ ယတ္ထ သမာဂမော အဟောသိ၊ တံ သုဏောထ၊ ယထာ ဝါပိ တေဟိ အညမညံ သုဘာသိတံ သုလပိတံ ကထံ ပဝတ္တိတံ၊ တဉ္စ သဗ္ဗေ ဩဟိတစိတ္တာ သုဏာထာတိ။ **ဘုမ္မာနန္တိ** ဘုမ္မဒေဝါနံ။

ဣဒါနိ ယက္ခဿ ပုစ္ဆာဂါထာယော ဟောန္တိ—

၁၂၃၀။ “ဝင်္ကေ အရညေ အမနုဿဋ္ဌာနေ၊
ကန္တာရေ အပ္ပောဒကေ အပ္ပဘက္ခေ။
သုဒုဂ္ဂမေ ဝဏ္ဏုပထဿ မဇ္ဈေ၊
ဝင်္ကံဘယာ[၄] နဋ္ဌမနာ မနုဿာ။

၁၂၃၁။ နယိဓ ဖလာ မူလမယာ စ သန္တိ၊
ဥပါဒါနံ နတ္ထိ ကုတော’ဓ ဘက္ခော။
အညတြ ပံသူဟိ စ ဝါလုကာဟိ စ၊
တတ္တာဟိ ဥဏှာဟိ စ ဒါရုဏာဟိ စ။

၁၂၃၂။ ဥဇ္ဇင်္ဂလံ တတ္တမိဝံ ကပါလံ၊
အနာယသံ ပရလောကေန တုလျံ။
လုဒ္ဒါနမာဝါသမိဒံ ပုရာဏံ၊
ဘူမိပ္ပဒေသော အဘိသတ္တရူပေါ။

၁-မ ၁-၃၂၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၃-၁၅၈-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၁-၃၄၉-ပိဋ္ဌေ။ ၄-ဓင်္ကံဘယာ (က)

1233. Atha tumhe kena vaṇṇena,
Kimāsamānā imaṁ padesaṁ hi.
Anupaviṭṭhā sahasā samecca,
Lobhā bhayā atha vā sampamūḷhā"ti.

1230. Tattha **vaṅke**ti saṁsayaṭṭhāne. Yattha paviṭṭhānaṁ "jīvissāma nu kho, marissāma nu kho"ti jīvite saṁsayo hoti, tādise **araññe. Amanussaṭṭhāne**ti amanussānaṁ pisācādīnaṁ sañcaraṇaṭṭhāne, manussānaṁ vā agocaraṭṭhāne. **Kantāre**ti nirudake iriṇe, kaṁ tārenti nayanti etthāti hi kantāro, udakaṁ gahetvā taritabbaṭṭhānaṁ. Tenāha **"appodake"**ti. Appa-saddo hettha abhāvattho "appiccho appanigghoso"ti-ādīsu[1] viya. **Vaṇṇupathassa majjhe**ti vālukākantāramajjheti attho. **Vaṅkaṁbhayā**ti vaṅkehi bhītā. Vaṅkehi bhayaṁ etesanti "vaṅkabhayā"ti[2] vattabbe gāthāsukhatthaṁ sānunāsikaṁ katvā "vaṅkaṁbhayā"ti vuttaṁ. Idañca vālukākantārapavesanato pubbe tesaṁ uppannabhayaṁ sandhāya vuttaṁ. **Naṭṭhamanā**ti maggasativippavāsena naṭṭhamānasā, maggamūḷhāti attho. **Manussā**ti tesaṁ ālapanaṁ.

1231. **Idhā**ti imasmiṁ marukantāre. **Phalā**ti ambajambutālanāḷikerādiphalāni na santīti yojanā. **Mūlamayā cā**ti mūlāniyeva mūlamayā, vallikandādīni sandhāya vadati. **Upādānaṁ natthī**ti kiñcāpi kiñci bhakkhaṁ natthi, upādānaṁ vā indhanaṁ, aggissa indhanamattampi natthi, kuto kena kāraṇena idha marukantāre bhakkho siyāti attho. Yaṁ pana atthi tattha, taṁ dassetuṁ **"aññatra paṁsūhī"**ti-ādi vuttaṁ.

1232. **Ujjaṅgalan**ti jaṅgalaṁ vuccati lūkhadhūsaro anudako bhūmippadeso, taṁ pana ṭhānaṁ jaṅgalatopi ukkaṁsena jaṅgalanti āha "ujjaṅgalan"ti. Tenāha **"tattamivaṁ kapālan"**ti, tattaṁ ayokapālasadisanti attho. Gāthāsukhatthañcettha sānunāsikaṁ katvā vuttaṁ, tattamiva-icceva daṭṭhabbaṁ. **Anāyasan**ti natthi ettha āyo sukhanti anāyaṁ, tato eva jīvitaṁ

1. Aṁ 3. 54; Vi 4. 505 piṭṭhesu.
2. Dhaṅkaṁbhayāti dhaṅkehi bhītā, dhaṅkehi kākehi bhayaṁ etesanti dhaṅkabhayāti (Ka)

၁၂၃၃။ အထ တုမှေ ကေန ဝဏ္ဏေန၊
ကိမာသမာနာ ဣမံ ပဒေသံ ဟိ။
အနုပဝိဋ္ဌာ သဟသာ သမေစ္စ၊
လောဘာ ဘယာ အထ ဝါ သမ္ပမူဠှာ"တိ။

၁၂၃၀။ တတ္ထ **ဝင်္ကေ**တိ သံသယဋ္ဌာနေ။ ယတ္ထ ပဝိဋ္ဌာနံ "ဇီဝိဿာမ နု ခေါ, မရိဿာမ နု ခေါ"တိ ဇီဝိတေ သံသယော ဟောတိ၊ တာဒိသေ **အရညေ။ အမနုဿဋ္ဌာနေ**တိ အမနုဿာနံ ပိသာစာဒီနံ သဉ္စရဏဋ္ဌာနေ, မနုဿာနံ ဝါ အဂေါစရဋ္ဌာနေ။ **ကန္တာရေ**တိ နိရုဒကေ ဣရိဏေ၊ ကံ တာရေန္တိ နယန္တိ ဧတ္ထာတိ ဟိ ကန္တာရော၊ ဥဒကံ ဂဟေတွာ တရိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ။ တေနာဟ **"အပ္ပေါဒကေ"**တိ။ အပ္ပ-သဒ္ဒေါ ဟေတ္ထ အဘာဝတ္ထော "အပ္ပိစ္ဆော အပ္ပနိဂ္ဃောသော"တိအာဒီသု[၁] ဝိယ။ **ဝဏ္ဏုပထဿ မဇ္ဈေ**တိ ဝါလုကာကန္တာရမဇ္ဈေတိ အတ္ထော။ **ဝင်္ကံ-ဘယာ**တိ ဝင်္ကေဟိ ဘီတာ။ ဝင်္ကေဟိ ဘယံ ဧတေသန္တိ "ဝင်္ကဘယာ"တိ[၂] ဝတ္တဗ္ဗေ ဂါထာသုခတ္ထံ သာနုနာသိကံ ကတွာ "ဝင်္ကံဘယာ"တိ ဝုတ္တံ။ ဣဒဉ္စ ဝါလုကာကန္တာရပဝေသနတော ပုဗ္ဗေ တေသံ ဥပ္ပန္နဘယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **နဋ္ဌမနာ**တိ မဂ္ဂသတိဝိပ္ပဝါသေန နဋ္ဌမာနသာ၊ မဂ္ဂမူဠှာတိ အတ္ထော။ **မနုဿာ**တိ တေသံ အာလပနံ။

၁၂၃၁။ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ မရုကန္တာရေ။ **ဖလာ**တိ အမ္ဗဇမ္ဗုတာလနာဠိ-ကေရာဒိဖလာနိ န သန္တီတိ ယောဇနာ။ **မူလမယာ စာ**တိ မူလာနိယေဝ မူလမယာ၊ ဝလ္လိကန္ဒာဒီနိ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ဥပါဒါနံ နတ္ထီ**တိ ကိဉ္စာပိ ကိဉ္စိ ဘက္ခံ နတ္ထိ၊ ဥပါဒါနံ ဝါ ဣန္ဓနံ၊ အဂ္ဂိဿ ဣန္ဓနမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ကုတော ကေန ကာရဏေန ဣဓ မရုကန္တာရေ ဘက္ခော သိယာတိ အတ္ထော။ ယံ ပန အတ္ထိ တတ္ထ၊ တံ ဒဿေတုံ **"အညတြ ပံသူဟိ"**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

၁၂၃၂။ **ဥဇ္ဇင်္ဂလန္တိ** ဇင်္ဂလံ ဝုစ္စတိ လူခဓူသရော အနုဒကော ဘူမိပ္ပဒေသော၊ တံ ပန ဌာနံ ဇင်္ဂလတောပိ ဥက္ကံသေန ဇင်္ဂလန္တိ အာဟ "ဥဇ္ဇင်္ဂလ"န္တိ။ တေနာဟ **"တတ္တမိဝံ ကပါလ"**န္တိ၊ တတ္တံ အယောကပါလသဒိသန္တိ အတ္ထော။ ဂါထာသုခတ္ထဉ္စေတ္ထ သာနုနာသိကံ ကတွာ ဝုတ္တံ၊ တတ္တမိဝဣစ္စေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ **အနာယသ**န္တိ နတ္ထိ ဧတ္ထ အာယော သုခန္တိ အနာယံ၊ တတော ဧဝ ဇီဝိတံ

၁-အံ ၃-၅၄၊ ဝိ ၄-၅၀၅-ပိဋ္ဌေသု။
၂-ဓင်္ကံဘယာတိ ဓင်္ကေဟိ ဘီတာ၊ ဓင်္ကေဟိ ကာကေဟိ ဘယံ ဧတေသန္တိ ဓင်္ကဘယာတိ (က)

sīyati vināsetīti anāyasaṁ. Atha vā na āyasanti[1] anāyasaṁ. **Paralokenā**ti narakena tulyaṁ. Narakaṁ hi sattānaṁ ekantānatthatāya parabhūto paṭisattubhūto lokoti visesato “paraloko”ti vuccati, samantato ayomayattā āyasañca, idaṁ pana tadabhāvato anāyasaṁ, mahato dukkhassa uppattiṭṭhānatāya paralokasadisanti dasseti, “anassayan”ti ca keci paṭhanti, sukhassa appatiṭṭhānabhūtanti attho. **Luddānamāvāsamidaṁ purāṇan**ti idaṁ ṭhānaṁ cirakālato paṭṭhāya luddānaṁ dāruṇānaṁ pisācādīnaṁ āvāsabhūtaṁ. **Abhisattarūpo**ti “evaṁ lūkho ghorākāro hotū”ti porāṇehi isīhi sapitasadiso, dinnasapo viyāti attho.

1233. **Kena vaṇṇenā**ti kena kāraṇena. **Kimāsamānā**ti kiṁ paccāsīsantā[2]. **Hī**ti nipātamattaṁ. “Padesampī”ti ca paṭhanti, imampi nāma padesanti attho. **Sahasā sameccā**ti sahasā ādīnavānisaṁse avicāretvā samavāyena **anupaviṭṭhā** sappaviṭṭhā. **Lobhā bhayā atha vā** kenaci anatthakāmena palobhitā[3] lobhato kenaci amanussādinā[4] paripātitā bhayā vā. Atha vā **sampamūḷhā**ti maggavippanaṭṭhā imaṁ padesaṁ anupaviṭṭhāti yojanā.

Idāni vāṇijā āhaṁsu—

1234. “Magadhesu Aṅgesu ca satthavāhā,
Āropayitvā paṇiyaṁ puthuttaṁ.
Te yāmase Sindhusovīrabhūmiṁ,
Dhanatthikā uddayaṁ patthayānā.

1235. Divā pipāsaṁ’nadhivāsayantā,
Yoggānukampañca samekkhamānā.
Etena vegena āyāma sabbe,
Rattiṁ maggaṁ paṭipannā vikāle.

1. Na āyusanti (Sī)
2. Paccāsiṁ santā (Sī, I)
3. Patāritā (Sī, I)
4. Amanussādīhi (Ka)

သီယတိ ဝိနာသေတီတိ အနာယသံ။ အထ ဝါ န အာယသန္တိ[၁] အနာယသံ။ **ပရလောကေနာ**တိ နရကေန တုလျံ။ နရကံ ဟိ သတ္တာနံ ဧကန္တာနတ္ထတာယ ပရဘူတော ပဋိသတ္တုဘူတော လောကောတိ ဝိသေသတော “ပရလောကော”တိ ဝုစ္စတိ၊ သမန္တတော အယောမယတ္တာ အာယသဉ္စ၊ ဣဒံ ပန တဒဘာဝတော အနာယသံ၊ မဟတော ဒုက္ခဿ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနတာယ ပရလောကသဒိသန္တိ ဒဿေတိ၊ “အနဿယ”န္တိ စ ကေစိ ပဌန္တိ၊ သုခဿ အပ္ပတိဋ္ဌာနဘူတန္တိ အတ္ထော။ **လုဒ္ဒါနမာဝါသမိဒံ ပုရာဏ**န္တိ ဣဒံ ဌာနံ စိရကာလတော ပဋ္ဌာယ လုဒ္ဒါနံ ဒါရုဏာနံ ပိသာစာဒီနံ အာဝါသဘူတံ။ **အဘိသတ္တရူပေါ**တိ “ဧဝံ လူခေါ ဃောရာကာရော ဟောတူ”တိ ပေါရာဏေဟိ ဣသီဟိ သပိတသဒိသော၊ ဒိန္နသပေါ ဝိယာတိ အတ္ထော။

၁၂၃၃။ **ကေန ဝဏ္ဏေနာ**တိ ကေန ကာရဏေန။ **ကိမာသမာနာ**တိ ကိံ ပစ္စာသီသန္တာ[၂]။ **ဟီ**တိ နိပါတမတ္တံ။ “ပဒေသမ္ပီ”တိ စ ပဌန္တိ၊ ဣမမ္ပိ နာမ ပဒေသန္တိ အတ္ထော။ **သဟသာ သမေစ္စာ**တိ သဟသာ အာဒီနဝါနိသံသေ အဝိစာရေတွာ သမဝါယေန **အနုပဝိဋ္ဌာ** သပ္ပဝိဋ္ဌာ။ **လောဘာ ဘယာ အထ ဝါ** ကေနစိ အနတ္ထကာမေန ပလောဘိတာ[၃] လောဘတော ကေနစိ အမနုဿာဒိနာ[၄] ပရိပါတိတာ ဘယာ ဝါ။ အထ ဝါ **သမ္ပမူဠှာ**တိ မဂ္ဂဝိပ္ပနဋ္ဌာ ဣမံ ပဒေသံ အနုပဝိဋ္ဌာတိ ယောဇနာ။

ဣဒါနိ ဝါဏိဇာ အာဟံသု—

၁၂၃၄။ “မဂဓေသု အင်္ဂေသု စ သတ္ထဝါဟာ၊
အာရောပယိတွာ ပဏိယံ ပုထုတ္တံ။
တေ ယာမသေ သိန္ဓုသောဝီရဘူမိံ၊
ဓနတ္ထိကာ ဥဒ္ဒယံ ပတ္ထယာနာ။

၁၂၃၅။ ဒိဝါ ပိပါသံ’နဓိဝါသယန္တာ၊
ယောဂ္ဂါနုကမ္ပဉ္စ သမေက္ခမာနာ။
ဧတေန ဝေဂေန အာယာမ သဗ္ဗေ၊
ရတ္တိံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နာ ဝိကာလေ။

၁-န အာယုသန္တိ (သီ)
၂-ပစ္စာသိံ သန္တာ (သီ၊ ဣ)
၃-ပတာရိတာ (သီ၊ ဣ)
၄-အမနုဿာဒီဟိ (က)

1236. Te duppayātā aparaddhamaggā,
Andhākulā vippanaṭṭhā araññe.
Suduggame vaṇṇupathassa majjhe,
Disaṁ na jānāma pamūḷhacittā.

1237. Idañca disvāna adiṭṭhapubbaṁ,
Vimānaseṭṭhañca tavañca yakkha.
Tatuttariṁ jīvitamāsamānā,
Disvā patītā sumanā udaggā"ti.

1234. Tattha **Magadhesu Aṅgesu ca satthavāhā**ti Magadharaṭṭhe ca Aṅgaraṭṭhe ca jātā saṁvaḍḍhā taṁnivāsino satthe satthassa ca vāhanakā satthakā ceva satthasāmikā ca. **Paṇiyan**ti bhaṇḍaṁ. **Teti** te mayaṁ. **Yāmase**ti gacchāma. **Sindhusovīrabhūmin**ti Sindhudesaṁ Sovīradesañca. **Uddayan**ti ānisaṁsaṁ atirekalābhaṁ.

1235. **Anadhivāsayantā**ti adhivāsetuṁ asakkontā. **Yoggānukampan**ti goṇādīnaṁ sattānaṁ anuggahaṁ. **Etena vegenā**ti iminā javena, yena tava[1] dassanato pubbe āyāma āgatamha. **Rattiṁ maggaṁ paṭipannā**ti rattiyaṁ maggaṁ paṭipannā. **Vikāle**ti akāle avelāyaṁ.

1236. **Duppayātā**ti duṭṭhu payātā apathe gatā, tato eva **aparaddhamaggā. Andhākulā**ti andhā viya ākulā, maggajānanasamatthassa paññācakkhuno abhāvena andhā, tato eva ākulā, **vippanaṭṭhā** ca maggasammūḷhatāya. **Disan**ti gantabbadisaṁ, yassaṁ disāyaṁ Sindhusovīradeso, taṁ disaṁ. **Pamūḷhacittā**ti disāsaṁsayasumūḷhacittā[2].

1237. **Tavañcā**ti tuvañca. **Yakkhā**ti ālapanaṁ. **Tatuttariṁ jīvitamāsamānā**ti yo "ito paraṁ amhākaṁ jīvitaṁ natthī"ti jīvitasaṁsayo uppanno, idāni tato uttarimpi jīvitaṁ āsīsantā. **Disvā**ti dassanahetu. **Patītā**ti pahaṭṭhā. **Sumanā**ti somanassappattā. **Udaggā**ti udaggāya pītiyā[3] udaggacittā.

1. Tvaṁ (I) 2. Satipamūḷhacittā (Ka) 3. Odaggiyapītiyā (Sī)

၁၂၃၆။ တေ ဒုပ္ပယာတာ အပရဒ္ဓမဂ္ဂါ၊
အန္ဓာကုလာ ဝိပ္ပနဋ္ဌာ အရညေ။
သုဒုဂ္ဂမေ ဝဏ္ဏုပထဿ မၛ္ဈေ၊
ဒိသံ န ဇာနာမ ပမူဠှစိတ္တာ။

၁၂၃၇။ ဣဒဉ္စ ဒိသွာန အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ၊
ဝိမာနသေဋ္ဌဉ္စ တဝဉ္စ ယက္ခ။
တတုတ္တရိံ ဇီဝိတမာသမာနာ၊
ဒိသွာ ပတီတာ သုမနာ ဥဒဂ္ဂါ”တိ။

၁၂၃၄။ တတ္ထ **မဂဓေသု အင်္ဂေသု စ သတ္ထဝါဟာ**တိ မဂဓရဋ္ဌေ စ အင်္ဂရဋ္ဌေ စ ဇာတာ သံဝဍ္ဎာ တံနိဝါသိနော သတ္ထေ သတ္ထဿ စ ဝါဟနကာ သတ္ထကာ စေဝ သတ္ထသာမိကာ စ။ **ပဏိယ**န္တိ ဘဏ္ဍံ။ **တေတိ** တေ မယံ။ **ယာမသေ**တိ ဂစ္ဆာမ။ **သိန္ဓုသောဝီရဘူမိ**န္တိ သိန္ဓုဒေသံ သောဝီရဒေသဉ္စ။ **ဥဒ္ဒယ**န္တိ အာနိသံသံ အတိရေကလာဘံ။

၁၂၃၅။ **အနဓိဝါသယန္တာ**တိ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တာ။ **ယောဂ္ဂါနုကမ္ပ**န္တိ ဂေါဏာဒီနံ သတ္တာနံ အနုဂ္ဂဟံ။ **ဧတေန ဝေဂေနာ**တိ ဣမိနာ ဇဝေန၊ ယေန တဝ[၁] ဒဿနတော ပုဗ္ဗေ အာယာမ အာဂတမှ။ **ရတ္တိံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နာ**တိ ရတ္တိယံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နာ။ **ဝိကာလေ**တိ အကာလေ အဝေလာယံ။

၁၂၃၆။ **ဒုပ္ပယာတာ**တိ ဒုဋ္ဌု ပယာတာ အပထေ ဂတာ၊ တတော ဧဝ **အပရဒ္ဓမဂ္ဂါ။ အန္ဓာကုလာ**တိ အန္ဓာ ဝိယ အာကုလာ၊ မဂ္ဂဇာနနသမတ္ထဿ ပညာစက္ခုနော အဘာဝေန အန္ဓာ၊ တတော ဧဝ အာကုလာ၊ **ဝိပ္ပနဋ္ဌာ** စ မဂ္ဂသမ္မူဠှတာယ။ **ဒိသ**န္တိ ဂန္တဗ္ဗဒိသံ၊ ယဿံ ဒိသာယံ သိန္ဓုသောဝီရဒေသော၊ တံ ဒိသံ။ **ပမူဠှစိတ္တာ**တိ ဒိသာသံသယသုမူဠှစိတ္တာ[၂]။

၁၂၃၇။ **တဝဉ္စာ**တိ တုဝဉ္စ။ **ယက္ခာ**တိ အာလပနံ။ **တတုတ္တရိံ ဇီဝိတမာသမာနာ**တိ ယော “ဣတော ပရံ အမှာကံ ဇီဝိတံ နတ္ထီ”တိ ဇီဝိတသံသယော ဥပ္ပန္နော၊ ဣဒါနိ တတော ဥတ္တရိမ္ပိ ဇီဝိတံ အာသီသန္တာ။ **ဒိသွာ**တိ ဒဿနဟေတု။ **ပတီတာ**တိ ပဟဋ္ဌာ။ **သုမနာ**တိ သောမနဿပ္ပတ္တာ။ **ဥဒဂ္ဂါ**တိ ဥဒဂ္ဂါယ ပီတိယာ[၃] ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ။

၁-တွံ (ဣ) ၂-သတိပမူဠှစိတ္တာ (က) ၃-ဩဒဂ္ဂိယပီတိယာ (သီ)

Evaṁ vāṇijehi attano pavattiyā pakāsitāya puna devaputto dvīhi gāthāhi pucchi—

1238. “Pāraṁ samuddassa imañca[1] vaṇṇuṁ,
Vettācaraṁ saṅkupathañca maggaṁ.
Nadiyo pana pabbatānañca duggā,
Puthuddisā gacchatha bhogahetu.

1239. Pakkhandiyāna vijitaṁ paresaṁ,
Verajjake mānuse pekkhamānā.
Yaṁ vo sutaṁ vā atha vāpi diṭṭhaṁ,
Accherakaṁ taṁ vo suṇoma tātā”ti.

Tassattho—**pāraṁ samuddassā**ti samuddassa paratīraṁ **imañca** īdisaṁ **vaṇṇuṁ** vaṇṇupathaṁ vettalatā bandhitvā ācaritabbato **vettācaraṁ maggaṁ,** saṅkuke khāṇuke koṭṭetvā gantabbato **saṅkupathaṁ** maggaṁ, **nadiyo pana** candabhāgādikā **pabbatānañca** visamappadesāti evaṁ **duggā puthuddisā** bhoganimittaṁ **gacchatha,** evaṁ gacchantā ca **pakkhandiyāna** pakkhanditvā anupavisitvā **paresaṁ** rājūnaṁ **vijitaṁ** tattha **verajjake** videsavāsike **manusse pekkhamānā** gacchatha, evaṁbhūtehi **vo** tumhehi **yaṁ sutaṁ vā atha vā diṭṭhaṁ** vā **accherakaṁ** acchariyaṁ, **taṁ vo** santike **tātā** vāṇijā **suṇomā**ti attano vimānassa acchariyabhāvaṁ tehi kathāpetukāmo pucchati.

Evaṁ devaputtena puṭṭhā vāṇijā āhaṁsu—

1240. “Itopi accherataraṁ kumāra,
Na no sutaṁ vā atha vāpi diṭṭhaṁ.
Atītamānusakameva sabbaṁ,
Disvā na tappāma anomavaṇṇaṁ.

1241. Vehāyasaṁ pokkharañño savanti,
Pahūtamalyā bahupuṇḍarīkā.
Dumā cime niccaphalūpapannā,
Atīva gandhā surabhiṁ pavāyanti.

1. Idañca (Sī, I)

ဧဝံ ဝါဏိဇေဟိ အတ္တနော ပဝတ္တိယာ ပကာသိတာယ ပုန ဒေဝပုတ္တော ဒွီဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၁၂၃၈။ “ပါရံ သမုဒ္ဒဿ ဣမဉ္စ[1] ဝဏ္ဏုံ၊
ဝေတ္တာစရံ သင်္ကုပထဉ္စ မဂ္ဂံ။
နဒိယော ပန ပဗ္ဗတာနဉ္စ ဒုဂ္ဂါ၊
ပုထုဒ္ဒိသာ ဂစ္ဆထ ဘောဂဟေတု။

၁၂၃၉။ ပက္ခန္ဒိယာန ဝိဇိတံ ပရေသံ၊
ဝေရဇ္ဇကေ မာနုသေ ပေက္ခမာနာ။
ယံ ဝော သုတံ ဝါ အထ ဝါပိ ဒိဋ္ဌံ၊
အစ္ဆေရကံ တံ ဝော သုဏောမ တာတာ”တိ။

တဿတ္ထော—**ပါရံ သမုဒ္ဒဿာ**တိ သမုဒ္ဒဿ ပရတီရံ **ဣမဉ္စ** ဤဒိသံ **ဝဏ္ဏုံ** ဝဏ္ဏုပထံ ဝေတ္တလတာ ဗန္ဓိတွာ အာစရိတဗ္ဗတော **ဝေတ္တာစရံ မဂ္ဂံ,** သင်္ကုကေ ခါဏုကေ ကောဋ္ဋေတွာ ဂန္တဗ္ဗတော **သင်္ကုပထံ** မဂ္ဂံ, **နဒိယော ပန** စန္ဒဘာဂါဒိကာ **ပဗ္ဗတာနဉ္စ** ဝိသမပ္ပဒေသာတိ ဧဝံ **ဒုဂ္ဂါ ပုထုဒ္ဒိသာ** ဘောဂနိမိတ္တံ **ဂစ္ဆထ၊** ဧဝံ ဂစ္ဆန္တာ စ **ပက္ခန္ဒိယာန** ပက္ခန္ဒိတွာ အနုပဝိသိတွာ **ပရေသံ** ရာဇူနံ **ဝိဇိတံ** တတ္ထ **ဝေရဇ္ဇကေ** ဝိဒေသဝါသိကေ **မနုဿေ ပေက္ခမာနာ** ဂစ္ဆထ၊ ဧဝံဘူတေဟိ **ဝော** တုမှေဟိ **ယံ သုတံ ဝါ အထ ဝါ ဒိဋ္ဌံ** ဝါ **အစ္ဆေရကံ** အစ္ဆရိယံ၊ **တံ ဝော** သန္တိကေ **တာတာ** ဝါဏိဇာ **သုဏောမာ**တိ အတ္တနော ဝိမာနဿ အစ္ဆရိယဘာဝံ တေဟိ ကထာပေတုကာမော ပုစ္ဆတိ။

ဧဝံ ဒေဝပုတ္တေန ပုဋ္ဌာ ဝါဏိဇာ အာဟံသု—

၁၂၄၀။ “ဣတောပိ အစ္ဆေရတရံ ကုမာရ၊
န နော သုတံ ဝါ အထ ဝါပိ ဒိဋ္ဌံ။
အတီတမာနုသကမေဝ သဗ္ဗံ၊
ဒိသွာ န တပ္ပါမ အနောမဝဏ္ဏံ။

၁၂၄၁။ ဝေဟာယသံ ပေါက္ခရညော သဝန္တိ၊
ပဟူတမလျာ ဗဟုပုဏ္ဍရီကာ။
ဒုမာ စိမေ နိစ္စဖလူပပန္နာ၊
အတီဝ ဂန္ဓာ သုရဘိံ ပဝါယန္တိ။

၁-ဣဒဉ္စ (သီ၊ ဣ)

1242. Veḷūriyathambhā satamussitāse,
Silāpavāḷassa ca āyataṁsā.
Masāragallā sahalohitaṅgā,
Thambhā ime jotirasāmayāse.

1243. Sahassathambhaṁ atulānubhāvaṁ,
Tesū'pari sādhumidaṁ vimānaṁ.
Ratanantaraṁ kañcanavedimissaṁ,
Tapanīyapaṭṭehi ca sādhuchannaṁ.

1244. Jambonaduttattamidaṁ sumaṭṭho,
Pāsādasopānaphalūpapanno.
Daḷho ca vaggu ca susaṅgato ca[1],
Atīva nijjhānakhamo manuñño.

1245. Ratanantarasmiṁ bahu-annapānaṁ,
Parivārito accharāsaṅgaṇena.
Muraja-ālambaratūriyaghuṭṭho,
Abhivanditosi thutivandanāya.

1246. So modasi nārigaṇappabodhano,
Vimānapāsādavare manorame.
Acintiyo sabbaguṇūpapanno,
Rājā yathā Vessavaṇo naḷinyā.

1247. Devo nu āsi udavāsi yakkho,
Udāhu Devindo manussabhūto.
Pucchanti taṁ vāṇijā satthavāhā,
Ācikkha ko nāma tuvaṁsi yakkho"ti.

1. Vaggu sumukho susaṅgato (Sī)

၁၂၄၂။ ဝေဠုရိယထမ္ဘာ သတမုဿိတာသေ၊
သိလာပဝါဠဿ စ အာယတံသာ။
မသာရဂလ္လာ သဟလောဟိတင်္ဂါ၊
ထမ္ဘာ ဣမေ ဇောတိရသာမယာသေ။

၁၂၄၃။ သဟဿထမ္ဘံ အတုလာနုဘာဝံ၊
တေသူ'ပရိ သာဓုမိဒံ ဝိမာနံ။
ရတနန္တရံ ကဉ္စနဝေဒိမိဿံ၊
တပနီယပဋ္ဋေဟိ စ သာဓုဆန္နံ။

၁၂၄၄။ ဇမ္ဗောနဒုတ္တတ္တမိဒံ သုမဋ္ဌော၊
ပါသာဒသောပါနဖလူပပန္နော။
ဒဠှော စ ဝဂ္ဂု စ သုသင်္ဂတော စ[၁]၊
အတီဝ နိဇ္ဈာနခမော မနုညော။

၁၂၄၅။ ရတနန္တရသ္မိံ ဗဟုအန္နပါနံ၊
ပရိဝါရိတော အစ္ဆရာသင်္ဂဏေန။
မုရဇအာလမ္ဗရတူရိယဃုဋ္ဌော၊
အဘိဝန္ဒိတောသိ ထုတိဝန္ဒနာယ။

၁၂၄၆။ သော မောဒသိ နာရိဂဏပ္ပဗောဓနော၊
ဝိမာနပါသာဒဝရေ မနောရမေ။
အစိန္တိယော သဗ္ဗဂုဏူပပန္နော၊
ရာဇာ ယထာ ဝေဿဝဏော နဠိန္ယာ။

၁၂၄၇။ ဒေဝေါ နု အာသိ ဥဒဝါသိ ယက္ခော၊
ဥဒါဟု ဒေဝိန္ဒော မနုဿဘူတော။
ပုစ္ဆန္တိ တံ ဝါဏိဇာ သတ္ထဝါဟာ၊
အာစိက္ခ ကော နာမ တုဝံသိ ယက္ခော”တိ။

၁-ဝဂ္ဂု သုမုခေါ သုသင်္ဂတော (သီ)

1240-2. Tattha **kumārā**ti paṭhamavaye ṭhitattā devaputtaṁ ālapati. **Sabban**ti devaputtaṁ tassa vimānapaṭibaddhañca sandhāya vadati. **Pokkharañño**ti pokkharaṇiyo. **Satamussitāse**ti sataratanubbedhā. **Silāpavāḷassā**ti silāya pavāḷassa ca, silāmayā[1] pavāḷamayāti attho. **Āyataṁsā**ti dīghaṁsā. Atha vā āyatā hutvā aṭṭhasoḷasadvattiṁsādi-aṁsavanto.

1243. **Tesū'parī**ti tesaṁ thambhānaṁ upari. **Sādhumidan**ti sundaraṁ idaṁ tava vimānaṁ. **Ratanantaran**ti ratanantaravantaṁ, bhittithambhasopānādīsu nānāvidhehi aññehi ratanehi yuttaṁ. **Kañcanavedimissan**ti suvaṇṇamayāya vedikāya sahitaṁ parikkhittaṁ. **Tapanīyapaṭṭehi ca sādhuchannan**ti tapanīyamayehi anekaratanamayehi ca chadanehi tattha tattha suṭṭhu chāditaṁ.

1244. **Jambonaduttattamidan**ti idaṁ tava vimānaṁ yebhuyyena uttattajambunadabhāsuraṁ. **Sumaṭṭho pāsādasopānaphalūpapanno**ti tassa ca so so padeso sumaṭṭho suṭṭhu majjito, tehi tehi anantarapāsādehi sopānavisesehi ramaṇīyehi phalakehi ca yutto. **Daḷho**ti thiro. **Vaggū**ti abhirūpo samuggato[2]. **Susaṅgato**ti suṭṭhu saṅgatāvayavo aññamaññānurūpapāsādāvayavo. **Atīva nijjhānakhamo**ti pabhassarabhāvepi ativiya olokanakkhamo. **Manuñño**ti manoramo.

1245. **Ratanantarasmin**ti ratanamaye, ratanabhūte vā sārabhūte vimānassa abbhantare. **Bahu-annapānan**ti pesalaṁ pahūtaṁ annañca pānañca vijjati, upalabbhatīti adhippāyo. **Muraja-ālambaratūriyaghuṭṭho**ti mudiṅgānaṁ ālambarānaṁ avasiṭṭhatūriyānañca saddehi niccaghosito. **Abhivanditosī**ti namassito, thomito vā asi. Tenāha "**thutivandanāyā**"ti.

1246. **Acintiyo**ti acinteyyānubhāvo. **Naḷinyā**ti evaṁnāmake kīḷanaṭṭhāne yathā Vessavaṇo mahārājā, evaṁ tvaṁ modasīti yojanā[3].

---

1. Phalikasilāmayā (Sī, I) 2. Sumukho (Sī) 3. Dasseti (Sī)

၁၂၄၀-၂။ တတ္ထ **ကုမာရာ**တိ ပဌမဝယေ ဌိတတ္တာ ဒေဝပုတ္တံ အာလပတိ။ **သဗ္ဗန္တိ** ဒေဝပုတ္တံ တဿ ဝိမာနပဋိဗဒ္ဓဉ္စ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ပေါက္ခရညော**တိ ပေါက္ခရဏိယော။ **သတမုဿိတာသေ**တိ သတရတနုဗ္ဗေဓာ။ **သိလာပဝါဠဿာ**တိ သိလာယ ပဝါဠဿ စ၊ သိလာမယာ[1] ပဝါဠမယာတိ အတ္ထော။ **အာယတံသာ**တိ ဒီဃံသာ။ အထ ဝါ အာယတာ ဟုတွာ အဋ္ဌသောဠသဒွတ္တိံသာဒိအံသဝန္တော။

၁၂၄၃။ **တေသူ'ပရီ**တိ တေသံ ထမ္ဘာနံ ဥပရိ။ **သာဓုမိဒန္တိ** သုန္ဒရံ ဣဒံ တဝ ဝိမာနံ။ **ရတနန္တရန္တိ** ရတနန္တရဝန္တံ၊ ဘိတ္တိထမ္ဘသောပါနာဒီသု နာနာဝိဓေဟိ အညေဟိ ရတနေဟိ ယုတ္တံ။ **ကဉ္စနဝေဒိမိဿန္တိ** သုဝဏ္ဏမယာယ ဝေဒိကာယ သဟိတံ ပရိက္ခိတ္တံ။ **တပနီယပဋ္ဋေဟိ စ သာဓုဆန္နန္တိ** တပနီယမယေဟိ အနေကရတနမယေဟိ စ ဆဒနေဟိ တတ္ထ တတ္ထ သုဋ္ဌု ဆာဒိတံ။

၁၂၄၄။ **ဇမ္ဗောနဒုတ္တတ္တမိဒန္တိ** ဣဒံ တဝ ဝိမာနံ ယေဘုယျေန ဥတ္တတ္တဇမ္ဗုနဒဘာသုရံ။ **သုမဋ္ဌော ပါသာဒသောပါနဖလူပပန္နော**တိ တဿ စ သော သော ပဒေသော သုမဋ္ဌော သုဋ္ဌု မဇ္ဇိတော, တေဟိ တေဟိ အနန္တရပါသာဒေဟိ သောပါနဝိသေသေဟိ ရမဏီယေဟိ ဖလကေဟိ စ ယုတ္တော။ **ဒဠှော**တိ ထိရော။ **ဝဂ္ဂူ**တိ အဘိရူပေါ သမုဂ္ဂတော[2]။ **သုသင်္ဂတော**တိ သုဋ္ဌု သင်္ဂတာဝယဝေါ အညမညာနုရူပပါသာဒါဝယဝေါ။ **အတီဝ နိဇ္ဈာနခမော**တိ ပဘဿရဘာဝေပိ အတိဝိယ ဩလောကနက္ခမော။ **မနုညော**တိ မနောရမော။

၁၂၄၅။ **ရတနန္တရသ္မိန္တိ** ရတနမယေ, ရတနဘူတေ ဝါ သာရဘူတေ ဝိမာနဿ အဗ္ဘန္တရေ။ **ဗဟုအန္နပါနန္တိ** ပေသလံ ပဟူတံ အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ ဝိဇ္ဇတိ၊ ဥပလဗ္ဘတီတိ အဓိပ္ပါယော။ **မုရဇအာလမ္ဗရတူရိယဃုဋ္ဌော**တိ မုဒိင်္ဂါနံ အာလမ္ဗရာနံ အဝသိဋ္ဌတူရိယာနဉ္စ သဒ္ဒေဟိ နိစ္စဃောသိတော။ **အဘိဝန္ဒိတောသီ**တိ နမဿိတော, ထောမိတော ဝါ အသိ။ တေနာဟ "**ထုတိဝန္ဒနာယာ**"တိ။

၁၂၄၆။ **အစိန္တိယော**တိ အစိန္တေယျာနုဘာဝေါ။ **နဠိနျာ**တိ ဧဝံနာမကေ ကီဠနဋ္ဌာနေ ယထာ ဝေဿဝဏော မဟာရာဇာ၊ ဧဝံ တွံ မောဒသီတိ ယောဇနာ[3]။

၁-ဖလိကသိလာမယာ (သီ၊ ဣ) ၂-သုမုခေါ (သီ) ၃-ဒဿေတိ (သီ)

1247. **Āsīti** asi bhavasi. **Devindo**ti Sakko devarājā. **Manussabhūto**ti manussesu bhūto manussajātiko. **Yakkho**ti devādibhāvaṁ pucchitvāpi yakkhabhāvaṁ āsaṅkantā vadanti.

Idāni so devaputto attānaṁ jānāpento—

1248. “Serīsako nāma ahamhi[1] yakkho,
Kantāriyo vaṇṇupathamhi gutto.
Imaṁ padesaṁ abhipālayāmi,
Vacanakaro Vessavaṇassa rañño”ti—

āha. Tattha **ahamhi yakkho**ti ahaṁ yakkho amhi. **Kantāriyo**ti ārakkhaṇatthaṁ kantāre niyutto. **Gutto**ti gopako. Tenāha **“abhipālayāmī”**ti.

Idāni vāṇijā tassa kammādīni pucchantā āhaṁsu—

1249. “Adhiccaladdhaṁ pariṇāmajaṁ te,
Sayaṁkataṁ udāhu devehi dinnaṁ.
Pucchanti taṁ vāṇijā satthavāhā,
Kathaṁ tayā laddhamidaṁ manuññan”ti.

Tattha **adhiccaladdhan**ti adhiccasamuppattikaṁ, yadicchakaṁ laddhanti attho. **Pariṇāmajaṁ te**ti niyatisaṅgatibhāvapariṇataṁ, kālapariṇataṁ vā. **Sayaṁkatan**ti tayā sayameva kataṁ, deviddhiyā tayā sayameva nibbattitanti attho. **Udāhu devehi dinnan**ti tayā ārādhitehi devehi pasādavasena nissaṭṭhaṁ.

Idāni devaputto caturopi pakāre paṭikkhipitvā puññameva apadisanto—

1250. “Nādhiccaladdhaṁ na pariṇāmajaṁ me,
Na sayaṁkataṁ na hi devehi dinnaṁ.
Sakehi kammehi apāpakehi,
Puññehi me laddhamidaṁ manuññan”ti—

gāthamāha.

---
1. Ahampi (Sī)

၁၂၄၇။ **အာသီ**တိ အသိ ဘဝသိ။ **ဒေဝိန္ဒော**တိ သက္ကော ဒေဝရာဇာ။ **မနုဿဘူတော**တိ မနုဿေသု ဘူတော မနုဿဇာတိကော။ **ယက္ခော**တိ ဒေဝါဒိဘာဝံ ပုစ္ဆိတွာပိ ယက္ခဘာဝံ အာသင်္ကန္တာ ဝဒန္တိ။

ဣဒါနိ သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တာနံ ဇာနာပေန္တော—

၁၂၄၈။ “သေရီသကော နာမ အဟမှိ[၁] ယက္ခော၊
ကန္တာရိယော ဝဏ္ဏုပထမှိ ဂုတ္တော။
ဣမံ ပဒေသံ အဘိပါလယာမိ၊
ဝစနကရော ဝေဿဝဏဿ ရညော”တိ—

အာဟ။ တတ္ထ **အဟမှိ ယက္ခော**တိ အဟံ ယက္ခော အမှိ။ **ကန္တာရိယော**တိ အာရက္ခဏတ္ထံ ကန္တာရေ နိယုတ္တော။ **ဂုတ္တော**တိ ဂေါပကော။ တေနာဟ **“အဘိပါလယာမီ”**တိ။

ဣဒါနိ ဝါဏိဇာ တဿ ကမ္မာဒီနိ ပုစ္ဆန္တာ အာဟံသု—

၁၂၄၉။ “အဓိစ္စလဒ္ဓံ ပရိဏာမဇံ တေ၊
သယံကတံ ဥဒါဟု ဒေဝေဟိ ဒိန္နံ။
ပုစ္ဆန္တိ တံ ဝါဏိဇာ သတ္ထဝါဟာ၊
ကထံ တယာ လဒ္ဓမိဒံ မနုညံ”န္တိ။

တတ္ထ **အဓိစ္စလဒ္ဓ**န္တိ အဓိစ္စသမုပ္ပတ္တိကံ၊ ယဒိစ္ဆကံ လဒ္ဓန္တိ အတ္ထော။ **ပရိဏာမဇံ တေ**တိ နိယတိသင်္ဂတိဘာဝပရိဏတံ, ကာလပရိဏတံ ဝါ။ **သယံကတ**န္တိ တယာ သယမေဝ ကတံ၊ ဒေဝိဒ္ဓိယာ တယာ သယမေဝ နိဗ္ဗတ္တိတန္တိ အတ္ထော။ **ဥဒါဟု ဒေဝေဟိ ဒိန္န**န္တိ တယာ အာရာဓိတေဟိ ဒေဝေဟိ ပသာဒဝသေန နိသဋ္ဌံ။

ဣဒါနိ ဒေဝပုတ္တော စတုရောပိ ပကာရေ ပဋိက္ခိပိတွာ ပုညမေဝ အပဒိသန္တော—

၁၂၅၀။ “နာဓိစ္စလဒ္ဓံ န ပရိဏာမဇံ မေ၊
န သယံကတံ န ဟိ ဒေဝေဟိ ဒိန္နံ။
သကေဟိ ကမ္မေဟိ အပါပကေဟိ၊
ပုညေဟိ မေ လဒ္ဓမိဒံ မနုညံ”န္တိ—

ဂါထမာဟ။

၁-အဟမ္ပိ (သီ)

Taṁ sutvā vāṇijā puna “nādhiccaladdhan”ti gāthāyaṁ puññādhikameva te caturo pakāre āropetvā puññassa ca sarūpaṁ pucchiṁsu—

1251. “Kiṁ te vataṁ kiṁ pana brahmacariyaṁ,
Kissa suciṇṇassa ayaṁ vipāko.
Pucchanti taṁ vāṇijā satthavāhā,
Kathaṁ tayā laddhamidaṁ vimānan”ti.

Tattha **vatan**ti vatasamādānaṁ. **Brahmacariyan**ti seṭṭhacariyaṁ.

Puna devaputto te paṭikkhipitvā attānaṁ yathūpacitaṁ puññañca dassento—

1252. “Mamaṁ pāyāsīti ahu samaññā,
Rajjaṁ yadā kārayiṁ Kosalānaṁ.
Natthikadiṭṭhi kadariyo pāpadhammo,
Ucchedavādī ca tadā ahosiṁ.

1253. Samaṇo ca kho āsi Kumārakassapo,
Bahussuto cittakathī uḷāro.
So me tadā dhammakathaṁ abhāsi[1],
Diṭṭhivisūkāni vinodayī me.

1254. Tāhaṁ tassa[2] dhammakathaṁ suṇitvā,
Upāsakattaṁ paṭivedayissaṁ.
Pāṇātipātā virato ahosiṁ,
Loke adinnaṁ parivajjayissaṁ.
Amajjapo no ca musā abhāṇiṁ,
Sakena dārena ca ahosiṁ tuṭṭho.

---

1. Akāsi (Sī) 2. Tāhaṁ (Ka)

တံ သုတွာ ဝါဏိဇာ ပုန “နာဓိစ္စလဒ္ဓ”န္တိ ဂါထာယံ ပုညာဓိကမေဝ တေ စတုရော ပကာရေ အာရောပေတွာ ပုညဿ စ သရူပံ ပုစ္ဆိံသု—

၁၂၅၁။ “ကိံ တေ ဝတံ ကိံ ပန ဗြဟ္မစရိယံ၊
ကိဿ သုစိဏ္ဏဿ အယံ ဝိပါကော။
ပုစ္ဆန္တိ တံ ဝါဏိဇာ သတ္ထဝါဟာ၊
ကထံ တယာ လဒ္ဓမိဒံ ဝိမာန”န္တိ။

တတ္ထ **ဝတ**န္တိ ဝတသမာဒါနံ။ **ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ သေဋ္ဌစရိယံ။

ပုန ဒေဝပုတ္တော တေ ပဋိက္ခိပိတွာ အတ္တာနံ ယထူပစိတံ ပုညဉ္စ ဒဿေန္တော—

၁၂၅၂။ “မမံ ပါယာသီတိ အဟု သမညာ၊
ရဇ္ဇံ ယဒါ ကာရယိံ ကောသလာနံ။
နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ ကဒရိယော ပါပဓမ္မော၊
ဥစ္ဆေဒဝါဒီ စ တဒါ အဟောသိံ။

၁၂၅၃။ သမဏော စ ခေါ အာသိ ကုမာရကဿပေါ၊
ဗဟုဿုတော စိတ္တကထီ ဥဠာရော။
သော မေ တဒါ ဓမ္မကထံ အဘာသိ[1]၊
ဒိဋ္ဌိဝိသူကာနိ ဝိနောဒယီ မေ။

၁၂၅၄။ တာဟံ တဿ[2] ဓမ္မကထံ သုဏိတွာ၊
ဥပါသကတ္တံ ပဋိဝေဒယိဿံ။
ပါဏာတိပါတာ ဝိရတော အဟောသိံ၊
လောကေ အဒိန္နံ ပရိဝဇ္ဇယိဿံ။
အမဇ္ဇပေါ နော စ မုသာ အဘာဏိံ၊
သကေန ဒါရေန စ အဟောသိံ တုဋ္ဌော။

၁-အကာသိ (သီ) ၂-တာဟံ (က)

1255. Taṁ me vataṁ taṁ pana brahmacariyaṁ,
Tassa suciṇṇassa ayaṁ vipāko.
Teheva kammehi apāpakehi,
Puññehi me laddhamidaṁ vimānan”ti—

āha. Taṁ suviññeyyameva.

Atha vāṇijā devaputtaṁ vimānañcasa paccakkhato disvā kammaphalaṁ saddahitvā attano kammaphale saddhaṁ pavedentā—

1256. “Saccaṁ kirāhaṁsu narā sapaññā,
Anaññathā vacanaṁ paṇḍitānaṁ.
Yahiṁ yahiṁ gacchati puññakammo,
Tahiṁ tahiṁ modati kāmakāmī.

1257. Yahiṁ yahiṁ sokapariddavo ca,
Vadho ca bandho ca parikkileso.
Tahiṁ tahiṁ gacchati pāpakammo,
Na muccati duggatiyā kadācī”ti—

gāthādvayaṁ avocuṁ. Tattha **sokapariddavo**ti soko ca paridevo[1] ca. **Parikkileso**ti vuttā anatthuppatti.

Evaṁ tesu kathentesuyeva vimānadvāre sirīsarukkhato paripākena muttabandhanā paripakkā sipāṭikā pati, tena devaputto saparijano domanassappatto ahosi. Taṁ disvā vāṇijā—

1258. “Sammūḷharūpova jano ahosi,
Asmiṁ muhutte kalalīkatova.
Janassimassa tuyhañca kumāra,
Appaccayo kena nu kho ahosī”ti—

gāthamāhaṁsu. Tattha **sammūḷharūpovā**ti sokavasena sabbaso mūḷhasabhāvo viya. **Jano**ti devajano. **Asmiṁ muhutte**ti imasmiṁ

1. Pariddavo (Sī)

၁၂၅၅။ တံ မေ ဝတံ တံ ပန ဗြဟ္မစရိယံ၊
တဿ သုစိဏ္ဏဿ အယံ ဝိပါကော။
တေဟေဝ ကမ္မေဟိ အပါပကေဟိ၊
ပုညေဟိ မေ လဒ္ဓမိဒံ ဝိမာန”န္တိ—

အာဟ။ တံ သုဝိညေယျမေဝ။

အထ ဝါဏိဇာ ဒေဝပုတ္တံ ဝိမာနဉ္စဿ ပစ္စက္ခတော ဒိသွာ ကမ္မဖလံ သဒ္ဒဟိတွာ အတ္တနော ကမ္မဖလေ သဒ္ဓံ ပဝေဒေန္တာ—

၁၂၅၆။ “သစ္စံ ကိရာဟံသု နရာ သပညာ၊
အနညထာ ဝစနံ ပဏ္ဍိတာနံ။
ယဟိံ ယဟိံ ဂစ္ဆတိ ပုညကမ္မော၊
တဟိံ တဟိံ မောဒတိ ကာမကာမီ။

၁၂၅၇။ ယဟိံ ယဟိံ သောကပရိဒ္ဒဝေါ စ၊
ဝဓော စ ဗန္ဓော စ ပရိက္ကိလေသော။
တဟိံ တဟိံ ဂစ္ဆတိ ပါပကမ္မော၊
န မုစ္စတိ ဒုဂ္ဂတိယာ ကဒါစိ”တိ—

ဂါထာဒွယံ အဝေါစုံ။ တတ္ထ **သောကပရိဒ္ဒဝေါ**တိ သောကော စ ပရိဒေဝေါ[၁] စ။ **ပရိက္ကိလေသော**တိ ဝုတ္တာ အနတ္ထုပ္ပတ္တိ။

ဧဝံ တေသု ကထေန္တေသုယေဝ ဝိမာနဒွါရေ သိရီသရုက္ခတော ပရိပါကေန မုတ္တဗန္ဓနာ ပရိပက္ကာ သိပါဋိကာ ပတိ၊ တေန ဒေဝပုတ္တော သပရိဇနော ဒေါမနဿပ္ပတ္တော အဟောသိ။ တံ ဒိသွာ ဝါဏိဇာ—

၁၂၅၈။ “သမ္မူဠှရူပေါဝ ဇနော အဟောသိ၊
အသ္မိံ မုဟုတ္တေ ကလလီကတောဝ။
ဇနဿိမဿ တုယှဉ္စ ကုမာရ၊
အပ္ပစ္စယော ကေန နု ခေါ အဟောသီ”တိ—

ဂါထမာဟံသု။ တတ္ထ **သမ္မူဠှရူပေါဝါ**တိ သောကဝသေန သဗ္ဗသော မူဠှသဘာဝေါ ဝိယ။ **ဇနော**တိ ဒေဝဇနော။ **အသ္မိံ မုဟုတ္တေ**တိ ဣမသ္မိံ

၁- ပရိဒ္ဒဝေါ (သီ)

muhuttamatte. **Kalalīkato**ti kalalaṁ viya kato, kalalanissita-udakībhūto viya āviloti adhippāyo. **Janassimassa tuyhañcā**ti imassa tava parijanassa tuyhañca. **Appaccayo**ti domanassaṁ.

Taṁ sutvā devaputto—

1259. “Ime ca sirīsavanā[1] tātā,
Dibbā gandhā surabhī sampavanti.
Te sampavāyanti imaṁ vimānaṁ,
Divā ca ratto ca tamaṁ nihantvā.

1260. Imesañca kho vassasataccayena,
Sipāṭikā phalati ekamekā.
Mānussakaṁ vassasataṁ atītaṁ,
Yadagge kāyamhi idhūpapanno.

1261. Disvānahaṁ vassasatāni pañca,
Asmiṁ vimāne ṭhatvāna tātā.
Āyukkhayā puññakkhayā cavissaṁ,
Teneva sokena pamucchitosmī”ti[2]—āha.

1259. Tattha **sirīsavanā**ti sirīsavipinato[3]. **Tātā**ti vāṇije ālapati. Ime tumhākaṁ mayhañca paccakkhabhūtā **dibbā gandhā surabhī** ativiya sugandhāyeva samantato **pavanti** pavāyanti, te dibbā gandhā evaṁ vāyantā **imaṁ vimānaṁ sampavāyanti** sammadeva gāhāpenti, na kevalaṁ sampavāyanameva, atha kho attano pabhāya tamampi nihanti. Tenāha **“divā ca ratto ca tamaṁ nihantvā”**ti.

1260-61. **Imesan**ti sirīsānaṁ. **Sipāṭikā**ti phalakuṭṭhilikā. **Phalatī**ti paccitvā vaṇṭato muccati, puṭabhedaṁ vā patvā sissati. **Mānussakaṁ vassasataṁ atītan**ti yasmā vassasatassa accayena imassa sirīsassa sipāṭikā phalati, ayañca phalikā, tasmā mayhaṁ mānussakaṁ vassasataṁ atītaṁ, **yadagge** yato paṭṭhāya **kāyamhi idha** imasmiṁ devanikāye

1. Ime sirīsūpavanā ca (Sī) 2. Samucchitosmīti (I)
3. Sirīsūpavanāti sirīsūpavanato (Sī)

မုဟုတ္တမတ္တေ။ **ကလလီကတော**တိ ကလလံ ဝိယ ကတော၊ ကလလနိဿိတ-ဥဒကီဘူတော ဝိယ အာဝိလောတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဇနဿိမဿ တုယှဉ္စာ**တိ ဣမဿ တဝ ပရိဇနဿ တုယှဉ္စ။ **အပ္ပစ္စယော**တိ ဒေါမနဿံ။

တံ သုတွာ ဒေဝပုတ္တော—

၁၂၅၉။ “ဣမေ စ သိရီသဝနာ[1] တာတာ၊
ဒိဗ္ဗာ ဂန္ဓာ သုရဘီ သမ္ပဝန္တိ။
တေ သမ္ပဝါယန္တိ ဣမံ ဝိမာနံ၊
ဒိဝါ စ ရတ္တော စ တမံ နိဟန္တွာ။

၁၂၆၀။ ဣမေသဉ္စ ခေါ ဝဿသတစ္စယေန၊
သိပါဋိကာ ဖလတိ ဧကမေကာ။
မာနုဿကံ ဝဿသတံ အတီတံ၊
ယဒဂ္ဂေ ကာယမှိ ဣဓူပပန္နော။

၁၂၆၁။ ဒိသွာနဟံ ဝဿသတာနိ ပဉ္စ၊
အသ္မိံ ဝိမာနေ ဌတွာန တာတာ။
အာယုက္ခယာ ပုညက္ခယာ စဝိဿံ၊
တေနေဝ သောကေန ပမုစ္ဆိတောသ္မီ”တိ[2]—အာဟ။

၁၂၅၉။ တတ္ထ **သိရီသဝနာ**တိ သိရီသဝိပိနတော[3]။ **တာတာ**တိ ဝါဏိဇေ အာလပတိ။ ဣမေ တုမှာကံ မယှဉ္စ ပစ္စက္ခဘူတာ **ဒိဗ္ဗာ ဂန္ဓာ သုရဘီ** အတိဝိယ သုဂန္ဓာယေဝ သမန္တတော **ပဝန္တိ** ပဝါယန္တိ၊ တေ ဒိဗ္ဗာ ဂန္ဓာ ဧဝံ ဝါယန္တာ **ဣမံ ဝိမာနံ သမ္ပဝါယန္တိ** သမ္မဒေဝ ဂန္ဓံ ဂါဟာပေန္တိ၊ န ကေဝလံ သမ္ပဝါယနမေဝ၊ အထ ခေါ အတ္တနော ပဘာယ တမမ္ပိ နိဟန္တိ။ တေနာဟ **“ဒိဝါ စ ရတ္တော စ တမံ နိဟန္တွာ”**တိ။

၁၂၆၀-၆၁။ **ဣမေသ**န္တိ သိရီသာနံ။ **သိပါဋိကာ**တိ ဖလကုဋ္ဌိလိကာ။ **ဖလ-တီ**တိ ပစ္စိတွာ ဝဏ္ဋတော မုစ္စတိ၊ ပုဋဘေဒံ ဝါ ပတွာ သိဿတိ။ **မာနုဿကံ ဝဿသတံ အတီတ**န္တိ ယသ္မာ ဝဿသတဿ အစ္စယေန ဣမဿ သိရီသဿ သိပါဋိကာ ဖလတိ၊ အယဉ္စ ဖလိတာ၊ တသ္မာ မယှံ မာနုဿကံ ဝဿသတံ အတီတံ၊ **ယဒဂ္ဂေ** ယတော ပဋ္ဌာယ **ကာယမှိ ဣဓ** ဣမသ္မိံ ဒေဝနိကာယေ

၁-ဣမေ သိရီသူပဝနာ စ (သီ) ၂-သမုစ္ဆိတောသ္မီတိ (ဣ)
၃-သိရီသူပဝနာတိ သိရီသူပဝနတော (သီ)

upapanno nibbatto. Mayhañca devagaṇanāya pañca vassasatāni āyu, tasmā khīyati me āyūti sokavasena sampamūḷhoti dasseti. Tenāha **“disvānahaṁ vassasatāni pañca -pa- teneva sokena pamucchitosmī”**ti.

Atha naṁ vāṇijā samassāsentā—

1262. “Kathaṁ nu soceyya tathāvidho so,
Laddhā vimānaṁ atulaṁ cirāya.
Ye cāpi kho ittaramupapannā,
Te nūna soceyyuṁ parittapuññā”ti—

āhaṁsu. Tattha yādisehi appāyukehi[1] maraṇaṁ paṭicca socitabbaṁ siyā, tādiso pana evaṁ dibbānubhāvasampanno navutivassasatasahassāyuko kathaṁ nu soceyya, na socitabbamevāti adhippāyo.

Devaputto tattakeneva samassāsetvā tesaṁ vacanaṁ sampaṭicchanto tesañca upadesaṁ dento[2]—

1263. “Anucchaviṁ ovadiyañca metaṁ,
Yaṁ maṁ tumhe peyyavācaṁ vadetha.
Tumhe ca kho tātā mayānuguttā,
Yenicchakaṁ tena paletha sotthin”ti—

gāthamāha. Tattha **anucchavin**ti anucchavikaṁ, tumhākameva taṁ yuttarūpaṁ. **Ovadiyañca metan**ti me mayhaṁ tumhehi ovadiyaṁ ovādavasena vattabbametaṁ. **Yaṁ** yasmā **maṁ** mayhaṁ **tumhe** “kathaṁ nu soceyyan”ti-ādinā **peyyavācaṁ** piyavacanaṁ **vadetha,** yaṁ vā peyyavācāya vadanaṁ kathanaṁ, taṁ tumhākameva anucchavikanti yojanā. Atha vā yaṁ yasmā tumhe peyyavācaṁ vadetha, tasmā anucchavikaṁ ovadiyañca ovaditabbaṁ ovādānurūpaṁ kātabbañca me mayā kataṁ, kiṁ pana tanti āha **“tumhe ca kho tātā”**ti-ādi. Tattha **mayānuguttā**ti imasmiṁ amanussapariggahe marukantāre yāva kantārātikkamā mayā anuguttā rakkhitā **yenicchakaṁ** yathārucitena **sotthiṁ** khemena **paletha** gacchathāti attho.

Atha vāṇijā kataññubhāvaṁ pakāsentā—

1. Appapuññehi (I)   2. Upadesento (Sī, I)

ဥပပန္နော နိဗ္ဗတ္တော။ မယှဉ္စ ဒေဝဂဏနာယ ပဉ္စ ဝဿသတာနိ အာယု၊ တသ္မာ ခီယတိ မေ အာယူတိ သောကဝသေန သမ္ပမူဠှောတိ ဒဿေတိ။ တေနာဟ **“ဒိသွာနဟံ ဝဿသတာနိ ပဉ္စ။ပ။ တေနေဝ သောကေန ပမုစ္စိတောသ္မီ”**တိ။

အထ နံ ဝါဏိဇာ သမဿာသေန္တာ—

၁၂၆၂။ “ကထံ နု သောစေယျ တထာဝိဓော သော၊
လဒ္ဓါ ဝိမာနံ အတုလံ စိရာယ။
ယေ စာပိ ခေါ ဣတ္တရမုပပန္နာ၊
တေ နူန သောစေယျုံ ပရိတ္တပုညာ”တိ—

အာဟံသု။ တတ္ထ ယာဒိသေဟိ အပ္ပါယုကေဟိ[၁] မရဏံ ပဋိစ္စ သောစိတဗ္ဗံ သိယာ၊ တာဒိသော ပန ဧဝံ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝသမ္ပန္နော နဝုတိဝဿသတသဟဿာယုကော ကထံ နု သောစေယျ၊ န သောစိတဗ္ဗမေဝါတိ အဓိပ္ပါယော။

ဒေဝပုတ္တော တတ္တကေနေဝ သမဿာသေတွာ တေသံ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆန္တော တေသဉ္စ ဥပဒေသံ ဒေန္တော[၂]—

၁၂၆၃။ “အနုစ္ဆဝိံ ဩဝဒိယဉ္စ မေတံ၊
ယံ မံ တုမှေ ပေယျဝါစံ ဝဒေထ။
တုမှေ စ ခေါ တာတာ မယာနုဂုတ္တာ၊
ယေနိစ္ဆကံ တေန ပလေထ သောတ္ထိ”န္တိ—

ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **အနုစ္ဆဝိ**န္တိ အနုစ္ဆဝိကံ, တုမှာကမေဝ တံ ယုတ္တရူပံ။ **ဩဝဒိယဉ္စ မေတ**န္တိ မေ မယှံ တုမှေဟိ ဩဝဒိယံ ဩဝါဒဝသေန ဝတ္တဗ္ဗမေတံ။ **ယံ** ယသ္မာ **မံ** မယှံ **တုမှေ** “ကထံ နု သောစေယျ”န္တိအာဒိနာ **ပေယျဝါစံ** ပိယဝစနံ **ဝဒေထ၊** ယံ ဝါ ပေယျဝါစာယ ဝဒနံ ကထနံ၊ တံ တုမှာကမေဝ အနုစ္ဆဝိကန္တိ ယောဇနာ။ အထ ဝါ ယံ ယသ္မာ တုမှေ ပေယျဝါစံ ဝဒေထ၊ တသ္မာ အနုစ္ဆဝိကံ ဩဝဒိယဉ္စ ဩဝဒိတဗ္ဗံ ဩဝါဒါနုရူပံ ကာတဗ္ဗဉ္စ မေ မယာ ကတံ၊ ကိံ ပန တန္တိ အာဟ **“တုမှေ စ ခေါ တာတာ”**တိအာဒိ။ တတ္ထ **မယာနုဂုတ္တာ**တိ ဣမသ္မိံ အမနုဿပရိဂ္ဂဟေ မရုကန္တာရေ ယာဝ ကန္တာရာတိက္ကမာ မယာ အနုဂုတ္တာ ရက္ခိတာ **ယေနိစ္ဆကံ** ယထာရုစိတေန **သောတ္ထိံ** ခေမေန **ပလေထ** ဂစ္ဆထာတိ အတ္ထော။

အထ ဝါဏိဇာ ကတညုဘာဝံ ပကာသေန္တာ—

၁-အပ္ပပုညေဟိ (ဩ)   ၂-ဥပဒေသေန္တော (သီ၊ ဩ)

1264. “Gantvā mayaṁ Sindhusovīrabhūmiṁ,
Dhanatthikā uddayaṁ patthayānā.
Yathāpayogā paripuṇṇacāgā,
Kāhāma serīsamahaṁ[1] uḷāranti—

gāthamāhaṁsu. Tattha **yathāpayogā**ti idāni katapaṭiññānurūpapayogā. **Paripuṇṇacā gā**ti samattacāgā, uḷārassa mahassa pariyattapariccāgā. **Mahan**ti ussavapūjaṁ.

Puna devaputto mahakaraṇaṁ paṭikkhipanto kattabbesu ca te niyojento—

1265. “Mā ceva serīsamahaṁ akattha,
Sabbañca vo bhavissati yaṁ vadetha.
Pāpāni kammāni vivajjayātha,
Dhammānuyogañca adhiṭṭhahāthā”ti—

gāthamāha. Tattha **yaṁ vadethā**ti yaṁ tumhe khemena Sindhusovīradesapattiṁ tattha ca vipulaṁ uddayaṁ lābhaṁ paccāsīsantā “gantvā mayan”ti-ādīni vadatha, **sabba** taṁ **vo** tumhākaṁ tatheva bhavissati, tattha nikkaṅkhā hotha, tumhe pana ito paṭṭhāya **pāpāni kammāni** pāṇātipātādīni **vivajjayātha** parivajjetha. **Dhammānuyogan**ti dānādikusaladhammassa anuyuñjanaṁ. **Adhiṭṭhahāthā**ti anusikkhatha idaṁ Serīsakamahanti dasseti.

Yaṁ pana upāsakaṁ anuggaṇhanto tesaṁ rakkhāvaraṇaṁ kātukāmo ahosi, tassa guṇaṁ kittetvā taṁ tesaṁ uddisanto imā gāthāyo āha—

1266. “Upāsako atthi imamhi saṁghe,
Bahussuto sīlavatūpapanno.
Saddho ca cāgī ca supesalo ca,
Vicakkhaṇo santusito mutīmā.

1. Serissamahaṁ (Sī)

၁၂၆၄။ “ဂန္တွာ မယံ သိန္ဓုသောဝီရဘူမိံ၊
ဓနတ္ထိကာ ဥဒ္ဒယံ ပတ္ထယာနာ။
ယထာပယောဂါ ပရိပုဏ္ဏစာဂါ၊
ကာဟာမ သေရီသမဟံ[1] ဥဠာရန္တိ—

ဂါထမာဟံသု။ တတ္ထ **ယထာပယောဂါ**တိ ဣဒါနိ ကတပဋိညာနုရူပပယောဂါ။ **ပရိပုဏ္ဏစာဂါ**တိ သမတ္တစာဂါ၊ ဥဠာရဿ မဟဿ ပရိယတ္တပရိစ္စာဂါ။ **မဟန္တိ** ဥဿဝပူဇံ။

ပုန ဒေဝပုတ္တော မဟာကရဏံ ပဋိက္ခိပန္တော ကတ္တဗ္ဗေသု စ တေ နိယောဇေန္တော—

၁၂၆၅။ “မာ စေဝ သေရီသမဟံ အကတ္ထ၊
သဗ္ဗဉ္စ ဝေါ ဘဝိဿတိ ယံ ဝဒေထ။
ပါပါနိ ကမ္မာနိ ဝိဝဇ္ဇယာထ၊
ဓမ္မာနုယောဂဉ္စ အဓိဋ္ဌဟာထာ”တိ—

ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ယံ ဝဒေထာ**တိ ယံ တုမှေ ခေမေန သိန္ဓုသောဝီရဒေသပတ္တိံ တတ္ထ စ ဝိပုလံ ဥဒ္ဒယံ လာဘံ ပစ္စာသီသန္တာ “ဂန္တွာ မယ”န္တိအာဒီနိ ဝဒထ၊ **သဗ္ဗ** တံ **ဝေါ** တုမှာကံ တထေဝ ဘဝိဿတိ၊ တတ္ထ နိက္ကင်္ခါ ဟောထ၊ တုမှေ ပန ဣတော ပဋ္ဌာယ **ပါပါနိ ကမ္မာနိ** ပါဏာတိပါတာဒီနိ **ဝိဝဇ္ဇယာထ** ပရိဝဇ္ဇေထ။ **ဓမ္မာနုယောဂ**န္တိ ဒါနာဒိကုသလဓမ္မဿ အနုယုဉ္ဇနံ။ **အဓိဋ္ဌဟာထာ**တိ အနုသိက္ခထ ဣဒံ သေရီသကမဟန္တိ ဒဿေတိ။

ယံ ပန ဥပါသကံ အနုဂ္ဂဏှန္တော တေသံ ရက္ခာဝရဏံ ကာတုကာမော အဟောသိ၊ တဿ ဂုဏံ ကိတ္တေတွာ တံ တေသံ ဥဒ္ဒိသန္တော ဣမာ ဂါထာယော အာဟ—

၁၂၆၆။ “ဥပါသကော အတ္ထိ ဣမမှိ သံဃေ၊
ဗဟုဿုတော သီလဝတူပပန္နော။
သဒ္ဓေါ စ စာဂီ စ သုပေသလော စ၊
ဝိစက္ခဏော သန္တုသိတော မုတီမာ။

၁-သေရိဿမဟံ (သီ)

1267. Sañjānamāno na musā bhaṇeyya,
Parūpaghātāya na cetayeyya.
Vebhūtikaṁ pesuṇaṁ[1] no kareyya,
Saṇhañca vācaṁ sakhilaṁ bhaṇeyya.

1268. Sagāravo sappatisso vinīto,
Apāpako adhisīle visuddho.
So mātaraṁ pitarañcāpi jantu,
Dhammena poseti ariyavutti.

1269. Maññe so mātāpitūnaṁ kāraṇā,
Bhogāni pariyesati na attahetu.
Mātāpitūnañca yo accayena,
Nekkhammapoṇo carissati brahmacariyaṁ.

1270. Ujū avaṅko asaṭho amāyo,
Na lesakappena ca vohareyya.
So tādiso sukatakammakārī,
Dhamme ṭhito kinti labhetha dukkhaṁ.

1271. Taṁkāraṇā pātukatomhi attanā,
Tasmā dhammaṁ passatha vāṇijāse.
Aññatra teniha bhasmī bhavetha,
Andhākulā vippanaṭṭhā araññe.
Taṁ khippamānena lahuṁ parena,
Sukho have sappurisena saṅgamo"ti.

1266. Tattha **saṁghe**ti sattasamūhe. **Vicakkhaṇo**ti tattha tattha kattabbatāya kusalo. **Santusito**ti santuṭṭho. **Mutīmā**ti kammassakatañāṇādinā idhalokaparalokahitānaṁ munanato mutimā.

1267. **Sañjānamāno na musā bhaṇeyyā**ti sampajānamusā na bhāseyya. **Vebhūtika**nti sahitānaṁ vinābhāvakaraṇato "vebhūtikan"ti laddhanāmaṁ pisuṇaṁ **no kareyya** na vadeyya.

1. Pisuṇaṁ (Sī)

၁၂၆၇။ သဉ္စာနမာနော န မုသာ ဘဏေယျ၊
ပရူပဃာတာယ န စေတယေယျ။
ဝေဘူတိကံ ပေသုဏံ[၁] နော ကရေယျ၊
သဏှဉ္စ ဝါစံ သခိလံ ဘဏေယျ။

၁၂၆၈။ သဂါရဝေါ သပ္ပတိဿော ဝိနီတော၊
အပါပကော အဓိသီလေ ဝိသုဒ္ဓေါ။
သော မာတရံ ပိတရဉ္စာပိ ဇန္တု၊
ဓမ္မေန ပေါသေတိ အရိယဝုတ္တိ။

၁၂၆၉။ မညေ သော မာတာပိတူနံ ကာရဏာ၊
ဘောဂါနိ ပရိယေသတိ န အတ္တဟေတု။
မာတာပိတူနဉ္စ ယော အစ္စယေန၊
နေက္ခမ္မပေါဏော စရိဿတိ ဗြဟ္မစရိယံ။

၁၂၇၀။ ဥဇူ အဝင်္ကော အသဌော အမာယော၊
န လေသကပ္ပေန စ ဝေါဟရေယျ။
သော တာဒိသော သုကတကမ္မကာရီ၊
ဓမ္မေ ဌိတော ကိန္တိ လဘေထ ဒုက္ခံ။

၁၂၇၁။ တံကာရဏာ ပါတုကတောမှိ အတ္တနာ၊
တသ္မာ ဓမ္မံ ပဿထ ဝါဏိဇာသေ။
အညတြ တေနိဟ ဘသ္မီ ဘဝေထ၊
အန္ဓာကုလာ ဝိပ္ပနဋ္ဌာ အရညေ။
တံ ခိပ္ပမာနေန လဟုံ ပရေန၊
သုခေါ ဟဝေ သပ္ပုရိသေန သင်္ဂမော”တိ။

၁၂၆၆။ တတ္ထ **သံဃေ**တိ သတ္တသမူဟေ။ **ဝိစက္ခဏော**တိ တတ္ထ တတ္ထ ကတ္တဗ္ဗတာယ ကုသလော။ **သန္တုသိတော**တိ သန္တုဋ္ဌော။ **မုတီမာ**တိ ကမ္မဿကတဉာဏာဒိနာ ဣဓလောကပရလောကဟိတာနံ မုနနတော မုတိမာ။

၁၂၆၇။ **သဉ္စာနမာနော န မုသာ ဘဏေယျာ**တိ သမ္ပဇာနမုသာ န ဘာသေယျ။ **ဝေဘူတိက**န္တိ သဟိတာနံ ဝိနာဘာဝကရဏတော “ဝေဘူတိက”န္တိ လဒ္ဓနာမံ ပိသုဏံ **နော ကရေယျ** န ဝဒေယျ။

၁-ပိသုဏံ (သီ)

1268. **Sappatisso**ti patissayogaruṭṭhāniyesu nivātavuttikattā soraccaṁ, saha patissenāti sappatisso. **Adhisīle**ti upāsakena rakkhitabba-adhisīlasikkhāya. **Ariyavuttī**ti parisuddhavutti.

1269. **Nekkhammapoṇo**ti nibbānaninno. **Carissati brahmacariyan**ti pabbajjaṁ sāsanabrahmacariyaṁ carissati.

1270. **Lesakappenā**ti kappiyalesena. **Na ca vohareyyā**ti māyāsāṭheyyavasena vacanaṁ na nicchāreyya. **Dhamme ṭhito kinti labhetha dukkhan**ti evaṁ vuttanayena dhamme ṭhito dhammacārī samacārī kinti kena pakārena dukkhaṁ labhetha pāpuṇeyya.

1271. **Taṁkāraṇā**ti tannimittaṁ tassa upāsakassa hetu. **Pātukatomhi attanā**ti sayameva tumhākaṁ ahaṁ pāturahosiṁ. "Attānan"tipi pāṭho, mama attānaṁ tumhākaṁ pātvākāsinti attho. **Tasmā**ti yasmā ahaṁ dhammaṁ apacāyamāno taṁ rakkhanto tumhepi rakkhāmi, tasmā **dhammaṁ passatha** dhammameva caritabbaṁ katvā oloketha. **Aññatra teniha bhasmī bhavethā**ti tena upāsakena vinā ce āgatā, imasmiṁ marukantāre anāthā appaṭisaraṇā bhasmabhāvaṁ gaccheyyātha. **Khippamānenā**ti evaṁ khippantena vambhantena[1] pīḷantena. **Lahun**ti sukaraṁ. **Parenā**ti adhikaṁ, aññena vā. Tasmā **sukho have sappurisena saṅgamo**ti. So hi khantisoracce niviṭṭho kenaci kiñci vuttopi na paṭippharatīti adhippāyo.

Evaṁ sāmaññato kittitaṁ sarūpato ñātukāmā vāṇijā—

1272. "Kiṁ nāma so kiñca karoti kammaṁ,
Kiṁ nāmadheyyaṁ kiṁ pana tassa gottaṁ.
Mayampi naṁ daṭṭhukāmamha yakkha,
Yassānukampāya idhāgatosi.
Lābhā hi tassa yassa tuvaṁ pihesī"ti—

gāthamāhaṁsu. Tattha **kiṁ nāma so**ti nāmato so jantu satto ko nāma. **Kiñca karoti kamman**ti kasivaṇijjādīsu kīdisaṁ kammaṁ karoti.

---

1. Vambhentena (I)

၁၂၆၈။ **သပ္ပတိဿော**တိ ပတိဿယောဂရုဋ္ဌာနိယေသု နိဝါတဝုတ္တိကတ္တာ သောရစ္စံ၊ သဟ ပတိဿေနာတိ သပ္ပတိဿော။ **အဓိသီလေ**တိ ဥပါသကေန ရက္ခိတဗ္ဗအဓိသီလသိက္ခာယ။ **အရိယဝုတ္တီ**တိ ပရိသုဒ္ဓဝုတ္တိ။

၁၂၆၉။ **နေက္ခမ္မပေါဏော**တိ နိဗ္ဗာနနိန္နော။ **စရိဿတိ ဗြဟ္မစရိယန္တိ** ပဗ္ဗဇ္ဇံ သာသနဗြဟ္မစရိယံ စရိဿတိ။

၁၂၇၀။ **လေသကပ္ပေနာ**တိ ကပ္ပိယလေသေန။ **န စ ဝေါဟရေယျာ**တိ မာယာသာဌေယျဝသေန ဝစနံ န နိစ္ဆာရေယျ။ **ဓမ္မေ ဌိတော ကိန္တိ လဘေထ ဒုက္ခန္တိ** ဧဝံ ဝုတ္တနယေန ဓမ္မေ ဌိတော ဓမ္မစာရီ သမစာရီ ကိန္တိ ကေန ပကာရေန ဒုက္ခံ လဘေထ ပါပုဏေယျ။

၁၂၇၁။ **တံကာရဏာ**တိ တန္နိမိတ္တံ တဿ ဥပါသကဿ ဟေတု။ **ပါတုကတောမှိ အတ္တနာ**တိ သယမေဝ တုမှာကံ အဟံ ပါတုရဟောသိံ။ "အတ္တာန"န္တိပိ ပါဌော၊ မမ အတ္တာနံ တုမှာကံ ပါတွာကာသိန္တိ အတ္ထော။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ အဟံ ဓမ္မံ အပစာယမာနော တံ ရက္ခန္တော တုမှေပိ ရက္ခာမိ၊ တသ္မာ **ဓမ္မံ ပဿထ** ဓမ္မမေဝ စရိတဗ္ဗံ ကတွာ ဩလောကေထ။ **အညတြ တေနိဟ ဘသ္မီ ဘဝေထာ**တိ တေန ဥပါသကေန ဝိနာ စေ အာဂတာ၊ ဣမသ္မိံ မရုကန္တာရေ အနာထာ အပ္ပဋိသရဏာ ဘသ္မဘာဝံ ဂစ္ဆေယျာထ။ **ခိပ္ပမာနေနာ**တိ ဧဝံ ခိပ္ပန္တေန ဝမ္ဘန္တေန[1] ပီဠန္တေန။ **လဟုန္တိ** သုကရံ။ **ပရေနာ**တိ အဓိကံ, အညေန ဝါ။ တသ္မာ **သုခေါ ဟဝေ သပ္ပုရိသေန သင်္ဂမော**တိ။ သော ဟိ ခန္တိသောရစ္စေ နိဝိဋ္ဌော ကေနစိ ကိဉ္စိ ဝုတ္တောပိ န ပဋိပ္ဖရတီတိ အဓိပ္ပါယော။

ဧဝံ သာမညတော ကိတ္တိတံ သရူပတော ဉာတုကာမာ ဝါဏိဇာ—

၁၂၇၂။ "ကိံ နာမ သော ကိဉ္စ ကရောတိ ကမ္မံ၊
ကိံ နာမဓေယျံ ကိံ ပန တဿ ဂေါတ္တံ။
မယမ္ပိ နံ ဒဋ္ဌုကာမမှ ယက္ခ၊
ယဿာနုကမ္ပာယ ဣဓာဂတောသိ။
လာဘာ ဟိ တဿ ယဿ တုဝံ ပိဟေသီ"တိ—

ဂါထမာဟံသု။ တတ္ထ **ကိံ နာမ သော**တိ နာမတော သော ဇန္တု သတ္တော ကော နာမ။ **ကိဉ္စ ကရောတိ ကမ္မန္တိ** ကသိဝဏိဇ္ဇာဒီသု ကီဒိသံ ကမ္မံ ကရောတိ။

၁-ဝမ္ဘေန္တေန (ဣ)

kiṁ nāmadheyyanti mātāpitūhi kataṁ pana “Tisso phusso”ti-ādīsu tassa kiṁ nāmadheyyaṁ, “Bhaggavo Bhāradvājo”ti-ādīsu kiṁ vā tassa gottaṁ. **Yassa tuvaṁ pihesī**ti yaṁ tuvaṁ piyāyasi.

Idāni devaputto taṁ nāmagottādivasena dassento—

1273. “Yo kappako sambhavanāmadheyyo,
Upāsako kocchaphalūpajīvī.
Jānātha naṁ tumhākaṁ pesiyo so,
Mā kho naṁ hīḷittha supesalo so”ti—

āha. Tattha **kappako**ti nhāpito. **Sambhavanāmadheyyo**ti sambhavoti evaṁnāmo. **Kocchaphalūpajīvī**ti kocchañca phalañca upanissāya jīvanako. Tattha kocchaṁ nāma āḷakādisaṇṭhāpanatthaṁ kesādīnaṁ ullikhanasādhanaṁ. **Pesiyo**ti pesanakārako veyyāvaccakaro.

Idāni vāṇijā taṁ sañjānitvā āhaṁsu—

1274. “Jānāmase yaṁ tvaṁ pavadesi[1] yakkha,
Na kho naṁ jānāma sa edisoti.
Mayampi naṁ pūjayissāma yakkha,
Sutvāna tuyhaṁ vacanaṁ uḷāran”ti.

Tattha **jānāmase**ti yaṁ tvaṁ vadesi, taṁ mayaṁ sarūpato jānāma. **Ediso**ti guṇato pana yathā tayā kittitaṁ, evaṁ edisoti taṁ na kho jānāma, yathā taṁ aviddasunoti adhippāyo.

Idāni devaputto te attano vimānaṁ āropetvā anusāsanatthaṁ—

1275. “Ye keci imasmiṁ satthe manussā,
Daharā mahantā athavāpi majjhimā.
Sabbeva te ālambantu vimānaṁ,
Passantu puññānaṁ phalaṁ kadariyā”ti—

1. Vadesi (Sī)

ကိံ နာမဓေယျန္တိ မာတာပိတူဟိ ကတံ ပန “တိဿော ဖုဿော”တိအာဒီသု တဿ ကိံ နာမဓေယျံ၊ “ဘဂ္ဂဝေါ ဘာရဒွါဇော”တိအာဒီသု ကိံ ဝါ တဿ ဂေါတ္တံ။ **ယဿ တုဝံ ပိဟေသီ**တိ ယံ တုဝံ ပိယာယသိ။

ဣဒါနိ ဒေဝပုတ္တော တံ နာမဂေါတ္တာဒိဝသေန ဒဿေန္တော—

၁၂၇၃။ “ယော ကပ္ပကော သမ္ဘဝနာမဓေယျော၊
ဥပါသကော ကောစ္ဆဖလူပဇီဝီ။
ဇာနာထ နံ တုမှာကံ ပေသိယော သော၊
မာ ခေါ နံ ဟီဠိတ္ထ သုပေသလော သော”တိ—

အာဟ။ တတ္ထ **ကပ္ပကော**တိ နှာပိတော။ **သမ္ဘဝနာမဓေယျော**တိ သမ္ဘဝေါတိ ဧဝံနာမော။ **ကောစ္ဆဖလူပဇီဝီ**တိ ကောစ္ဆဉ္စ ဖလဉ္စ ဥပနိဿာယ ဇီဝနကော။ တတ္ထ ကောစ္ဆံ နာမ အာဠကာဒိသဏ္ဌာပနတ္ထံ ကေသာဒီနံ ဥလ္လိခနသာဓနံ။ **ပေသိယော**တိ ပေသနကာရကော ဝေယျာဝစ္စကရော။

ဣဒါနိ ဝါဏိဇာ တံ သဉ္ဇာနိတွာ အာဟံသု—

၁၂၇၄။ “ဇာနာမသေ ယံ တွံ ပဝဒေသိ[1] ယက္ခ၊
န ခေါ နံ ဇာနာမ သ ဧဒိသောတိ။
မယမ္ပိ နံ ပူဇယိဿာမ ယက္ခ၊
သုတွာန တုယှံ ဝစနံ ဥဠာရ”န္တိ။

တတ္ထ **ဇာနာမသေ**တိ ယံ တွံ ဝဒေသိ၊ တံ မယံ သရူပတော ဇာနာမ။ **ဧဒိသော**တိ ဂုဏတော ပန ယထာ တယာ ကိတ္တိတံ၊ ဧဝံ ဧဒိသောတိ တံ န ခေါ ဇာနာမ၊ ယထာ တံ အဝိဒ္ဒသုနောတိ အဓိပ္ပါယော။

ဣဒါနိ ဒေဝပုတ္တော တေ အတ္တနော ဝိမာနံ အာရောပေတွာ အနုသာသနတ္ထံ—

၁၂၇၅။ “ယေ ကေစိ ဣမသ္မိံ သတ္ထေ မနုဿာ၊
ဒဟရာ မဟန္တာ အထဝါပိ မဇ္ဈိမာ။
သဗ္ဗေဝ တေ အာလမ္ဗန္တု ဝိမာနံ၊
ပဿန္တု ပုညာနံ ဖလံ ကဒရိယာ”တိ—

၁-ဝဒေသိ (သီ)

gāthamāha. Tattha **mahantā**ti vuḍḍhā. **Ālambantū**ti ārohantu. **Kadariyā**ti maccharino adānasīlā.

Idāni pariyosāne cha gāthā dhammasaṅgāhakehi vuttā—

1276. “Te tattha sabbeva ahaṁ pureti,
Taṁ kappakaṁ tattha purakkhatvā[1].
Sabbeva te ālambiṁsu vimānaṁ,
Masakkasāraṁ viya Vāsavassa.

1277. Te tattha sabbeva ahaṁ pureti,
Upāsakattaṁ paṭivedayiṁsu.
Pāṇātipātā viratā ahesuṁ,
Loke adinnaṁ parivajjayiṁsu.
Amajjapā no ca musā bhaṇiṁsu,
Sakena dārena ca ahesuṁ tuṭṭhā.

1278. Te tattha sabbeva ahaṁ pureti,
Upāsakattaṁ paṭivedayitvā.
Pakkāmi sattho anumodamāno,
Yakkhiddhiyā anumato punappunaṁ.

1279. Gantvāna te Sindhusovīrabhūmiṁ,
Dhanatthikā uddayaṁ[2] patthayānā.
Yathāpayogā paripuṇṇalābhā,
Paccāgamuṁ Pāṭaliputtamakkhataṁ.

1280. Gantvāna te saṁgharaṁ sotthivanto,
Puttehi dārehi samaṅgibhūtā.
Ānandī vittā sumanā patītā,
Akaṁsu serīsamahaṁ uḷāraṁ.
Serīsakaṁ te pariveṇaṁ māpayiṁsu.

1. Purakkhipitvā (Sī) 2. Udaya (I)

ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **မဟန္တာ**တိ ဝုဍ္ဎာ။ **အာလမ္ဗန္တူ**တိ အာရောဟန္တု။ **ကဒရိယာ**တိ မစ္ဆရိနော အဒါနသီလာ။

ဣဒါနိ ပရိယောသာနေ ဆ ဂါထာ ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ ဝုတ္တာ—

၁၂၇၆။ “တေ တတ္ထ သဗ္ဗေဝ အဟံ ပုရေတိ၊
တံ ကပ္ပကံ တတ္ထ ပုရက္ခတွာ[၁]။
သဗ္ဗေဝ တေ အာလမ္ဗိံသု ဝိမာနံ၊
မသက္ကသာရံ ဝိယ ဝါသဝဿ။

၁၂၇၇။ တေ တတ္ထ သဗ္ဗေဝ အဟံ ပုရေတိ၊
ဥပါသကတ္တံ ပဋိဝေဒယိံသု။
ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ အဟေသုံ၊
လောကေ အဒိန္နံ ပရိဝဇ္ဇယိံသု။
အမဇ္ဇပါ နော စ မုသာ ဘဏိံသု၊
သကေန ဒါရေန စ အဟေသုံ တုဋ္ဌာ။

၁၂၇၈။ တေ တတ္ထ သဗ္ဗေဝ အဟံ ပုရေတိ၊
ဥပါသကတ္တံ ပဋိဝေဒယိတွာ။
ပက္ကာမိ သတ္ထော အနုမောဒမာနော၊
ယက္ခိဒ္ဓိယာ အနုမတော ပုနပ္ပုနံ။

၁၂၇၉။ ဂန္တွာန တေ သိန္ဓုသောဝီရဘူမိံ၊
ဓနတ္ထိကာ ဥဒ္ဒယံ[၂] ပတ္ထယာနာ။
ယထာပယောဂါ ပရိပုဏ္ဏလာဘာ၊
ပစ္စာဂမုံ ပါဋလိပုတ္တမက္ခတံ။

၁၂၈၀။ ဂန္တွာန တေ သံဃရံ သောတ္ထိဝန္တော၊
ပုတ္တေဟိ ဒါရေဟိ သမင်္ဂိဘူတာ။
အာနန္ဒီ ဝိတ္တာ သုမနာ ပတီတာ၊
အကံသု သေရီသမဟံ ဥဠာရံ။
သေရီသကံ တေ ပရိဝေဏံ မာပယိံသု။

၁-ပုရက္ခိပိတွာ (သီ) ၂-ဥဒယ (ဣ)

1281. Etādisā sappurisāna sevanā,
Mahatthikā dhammaguṇāna sevanā.
Ekassa atthāya upāsakassa,
Sabbeva sattā sukhitā[1] ahesun"ti.

1276. Tattha **ahaṁ pure**ti ahaṁ purimaṁ ahaṁ purimanti ahamahaṁkarāti[2] attho. **"Te tattha sabbevā"**ti vatvā puna **"sabbeva te"**ti vacanaṁ "sabbeva te yathā vimānassa āruhane ussukkajātā ahesuṁ, tathā sabbeva taṁ āruhiṁsu, na kassaci āruhane antarāyo ahosī"ti dassanatthaṁ vuttaṁ. **Masakkasāraṁ viya Vāsavassā**ti "masakkasāran"ti ca Tāvatiṁsabhavanaṁ vuccati, sabbaṁ vā devabhavanaṁ, idha pana Sakkabhavanaṁ veditabbaṁ. Tenāha "masakkasāraṁ viya Vāsavassā"ti.

1277-8. Atha te vāṇijā vimānaṁ passitvā pasannacittā tassa devaputtassa ovāde ṭhatvā saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhāya tassa ānubhāvena sotthinā icchitaṁ desaṁ agamaṁsu. Tena vuttaṁ **"te tattha sabbevā"**ti-ādi. Tattha anumato pakkāmi sattho yakkhiddhiyā punappunaṁ anumodamānoti yojanā. Kena pana anumatoti? Yakkhenāti pākaṭoyamattho.

1279. **Yathāpayogā**ti yathā-ajjhāsayaṁ katapayogā. **Paripuṇṇalābhā**ti samiddhalābhā. **Akkhatan**ti anupaddutaṁ Pāṭaliputtaṁ. **Akkhatan**ti vā anābādhaṁ anuppīḷaṁ, anantarāyenāti attho.

1280. **Saṁgharan**ti sakaṁ gehaṁ. **Sotthivanto**ti sotthibhāvena yuttā khemino. **Ānandī**ti-ādīhi catūhi padehi somanassitabhāvameva vadati. **Serīsakaṁ te pariveṇaṁ māpayiṁsū**ti kataññutāya ṭhatvā paṭissavamocanatthañca devaputtassa nāmena Serīsakaṁ nāma paricchedavasena veṇiyato pekkhitabbato pariveṇaṁ pāsādakūṭāgārarattiṭṭhānādisampannaṁ pākāraparikkhittaṁ dvārakoṭṭhakayuttaṁ āvāsaṁ akaṁsu.

1. Sukhino (I) 2. Ahaṁkārāti (Ka)

၁၂၈၁။ ဧတာဒိသာ သပ္ပုရိသာန သေဝနာ၊
မဟတ္ထိကာ ဓမ္မဂုဏာန သေဝနာ။
ဧကဿ အတ္ထာယ ဥပါသကဿ၊
သဗ္ဗေဝ သတ္တာ သုခိတာ[၁] အဟေသု”န္တိ။

၁၂၇၆။ တတ္ထ **အဟံ ပုရေ**တိ အဟံ ပုရိမံ အဟံ ပုရိမန္တိ အဟမဟံကာရာတိ[၂] အတ္ထော။ **“တေ တတ္ထ သဗ္ဗေဝါ”**တိ ဝတွာ ပုန **“သဗ္ဗေဝ တေ”**တိ ဝစနံ “သဗ္ဗေဝ တေ ယထာ ဝိမာနဿ အာရုဟနေ ဥဿုက္ကဇာတာ အဟေသုံ၊ တထာ သဗ္ဗေဝ တံ အာရုဟိံသု၊ န ကဿစိ အာရုဟနေ အန္တရာယော အဟောသီ”တိ ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ **မသက္ကသာရံ ဝိယ ဝါသဝဿာ**တိ “မသက္ကသာရ”န္တိ စ တာဝတိံသဘဝနံ ဝုစ္စတိ, သဗ္ဗံ ဝါ ဒေဝဘဝနံ၊ ဣဓ ပန သက္ကဘဝနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တေနာဟ “မသက္ကသာရံ ဝိယ ဝါသဝဿာ”တိ။

၁၂၇၇-၈။ အထ တေ ဝါဏိဇာ ဝိမာနံ ပဿိတွာ ပသန္နစိတ္တာ တဿ ဒေဝပုတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာယ တဿ အာနုဘာဝေန သောတ္ထိနာ ဣစ္ဆိတံ ဒေသံ အဂမံသု။ တေန ဝုတ္တံ **“တေ တတ္ထ သဗ္ဗေဝါ”**တိအာဒိ။ တတ္ထ အနုမတော ပက္ကာမိ သတ္ထော ယက္ခိဒ္ဓိယာ ပုနပ္ပုနံ အနုမောဒမာနောတိ ယောဇနာ။ ကေန ပန အနုမတောတိ? ယက္ခေနာတိ ပါကဋောယမတ္ထော။

၁၂၇၉။ **ယထာပယောဂါ**တိ ယထာအဇ္ဈာသယံ ကတပယောဂါ။ **ပရိပုဏ္ဏလာဘာ**တိ သမိဒ္ဓလာဘာ။ **အက္ခတ**န္တိ အနုပဒ္ဒုတံ ပါဋလိပုတ္တံ။ **အက္ခတ**န္တိ ဝါ အနာဗာဓံ အနုပ္ပီဠံ၊ အနန္တရာယေနာတိ အတ္ထော။

၁၂၈၀။ **သံဃရ**န္တိ သကံ ဂေဟံ။ **သောတ္ထိဝန္တော**တိ သောတ္ထိဘာဝေန ယုတ္တာ ခေမိနော။ **အာနန္ဒီ**တိအာဒီဟိ စတူဟိ ပဒေဟိ သောမနဿိတဘာဝမေဝ ဝဒတိ။ **သေရီသကံ တေ ပရိဝေဏံ မာပယိံသူ**တိ ကတညုတာယ ဌတွာ ပဋိဿဝမောစနတ္ထဉ္စ ဒေဝပုတ္တဿ နာမေန သေရီသကံ နာမ ပရိစ္ဆေဒဝသေန ဝေဏိယတော ပေက္ခိတဗ္ဗတော ပရိဝေဏံ ပါသာဒကူဋာဂါရရတ္တိဋ္ဌာနာဒိသမ္ပန္နံ ပါကာရပရိက္ခိတ္တံ ဒွါရကောဋ္ဌကယုတ္တံ အာဝါသံ အကံသု။

၁-သုခိနော (ဣ) ၂-အဟံကာရာတိ (က)

1281. **Etādisā**ti edisī, evaṁ anatthapaṭibāhinī atthasādhikā ca. **Mahatthikā**ti mahāpayojanā mahānisaṁsā. **Dhammaguṇānan**ti aviparītaguṇānaṁ. **Ekassa** sattassa hitatthaṁ **sabbeva sattā** sabbe eva te satthapariyāpannā sattā **sukhitā**[1] sukhappattā khemappattā **ahesuṁ.**

Sambhavo pana upāsako Pāyāsissa devaputtassa tesañca vāṇijānaṁ vacanapaṭivacanavasena pavattaṁ gāthābandhaṁ sutaniyāmeneva uggahetvā therānaṁ ārocesi. Pāyāsidevaputto āyasmato Sambhavattherassa kathesīti apare. Taṁ Yasattherappamukhā mahātherā dutiyasaṅgītiyaṁ saṅgahaṁ āropesuṁ. Sambhavo pana upāsako mātāpitūnaṁ accayena pabbajitvā arahatte patiṭṭhāsi.

Serīsakavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Sunikkhittavimānavaṇṇanā

Uccamidaṁ maṇithūṇaṁ vimānanti Sunikkhittavimānaṁ. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane. Tena samayena āyasmā Mahāmoggallāno heṭṭhā vuttanayeneva devacārikaṁ caranto Tāvatiṁsabhavanaṁ upagato. Tasmiṁ ca khaṇe aññataro devaputto attano vimānadvāre ṭhito āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ disvā sañjātagāravabahumāno upasaṅkamitvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā añjaliṁ paggayha aṭṭhāsi.

So kira atīte Kassapasammāsambuddhe parinibbute tassa sarīradhātuyo pakkhipitvā yojanike kanakathūpe ca kate catasso parisā kālena kālaṁ[2] upasaṅkamitvā gandhapupphadhūpādīhi cetiye pūjaṁ karonti, tattha aññataro upāsako aññesu pupphapūjaṁ katvā gatesu tehi pūjitaṭṭhāne dunnikkhittāni pupphāni disvā tattheva tāni sammadeva ṭhapento sannivesavasena[3] dassanīyaṁ pāsādikaṁ vibhattivisesayuttaṁ[4] pupphapūjaṁ akāsi. Katvā ca pana etaṁ ārammaṇaṁ gaṇhanto Satthu[5] guṇe anussaritvā pasannacitto taṁ puññaṁ hadaye ṭhapesi.

---

1. Sukhino (I) 2. Kāle kāle (I) 3. Sannivesavisesena (Sī, I)
4. Bhattivisesayuttaṁ (Sī) 5. Bhagavato Satthu (Sī)

၁၂၈၁။ **ဧတာဒိသာ**တိ ဧဒိသီ၊ ဧဝံ အနတ္ထပဋိဗာဟိနီ အတ္ထသာဓိကာ စ။ **မဟတ္ထိကာ**တိ မဟာပယောဇနာ မဟာနိသံသာ။ **ဓမ္မဂုဏာန**န္တိ အဝိပရီတဂုဏာနံ။ **ဧကဿ** သတ္တဿ ဟိတတ္ထံ **သဗ္ဗေဝ သတ္တာ** သဗ္ဗေ ဧဝ တေ သတ္တပရိယာပန္နာ သတ္တာ **သုခိတာ**[1] သုခပ္ပတ္တာ ခေမပ္ပတ္တာ **အဟေသုံ**။

သမ္ဘဝေါ ပန ဥပါသကော ပါယာသိဿ ဒေဝပုတ္တဿ တေသဉ္စ ဝါဏိဇာနံ ဝစနပဋိဝစနဝသေန ပဝတ္တံ ဂါထာဗန္ဓံ သုတနိယာမေနေဝ ဥဂ္ဂဟေတွာ ထေရာနံ အာရောစေသိ။ ပါယာသိဒေဝပုတ္တော အာယသ္မတော သမ္ဘဝတ္ထေရဿ ကထေသီတိ အပရေ။ တံ ယသတ္ထေရပ္ပမုခါ မဟာထေရာ ဒုတိယသင်္ဂီတိယံ သင်္ဂဟံ အာရောပေသုံ။ သမ္ဘဝေါ ပန ဥပါသကော မာတာပိတူနံ အစ္စယေန ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။

သေရီသကဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၁-သုနိက္ခိတ္တဝိမာနဝဏ္ဏနာ

ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနန္တိ သုနိက္ခိတ္တဝိမာနံ။ တဿ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ။ တေန သမယေန အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဒေဝစာရိကံ စရန္တော တာဝတိံသဘဝနံ ဥပဂတော။ တသ္မိံ စ ခဏေ အညတရော ဒေဝပုတ္တော အတ္တနော ဝိမာနဒွါရေ ဌိတော အာယသ္မန္တံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ ဒိသွာ သဉ္ဇာတဂါရဝဗဟုမာနော ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသိ။

သော ကိရ အတီတေ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ပရိနိဗ္ဗုတေ တဿ သရီရဓာတုယော ပက္ခိပိတွာ ယောဇနိကေ ကနကထူပေ စ ကတေ စတဿော ပရိသာ ကာလေန ကာလံ[2] ဥပသင်္ကမိတွာ ဂန္ဓပုပ္ဖဓူပါဒီဟိ စေတိယေ ပူဇံ ကရောန္တိ၊ တတ္ထ အညတရော ဥပါသကော အညေသု ပုပ္ဖပူဇံ ကတွာ ဂတေသု တေဟိ ပူဇိတဋ္ဌာနေ ဒုန္နိက္ခိတ္တာနိ ပုပ္ဖါနိ ဒိသွာ တတ္ထေဝ တာနိ သမ္မဒေဝ ဌပေန္တော သန္နိဝေသဝသေန[3] ဒဿနီယံ ပါသာဒိကံ ဝိဘတ္တိဝိသေသယုတ္တံ[4] ပုပ္ဖပူဇံ အကာသိ။ ကတွာ စ ပန ဧတံ အာရမ္မဏံ ဂဏှန္တော သတ္ထု[5] ဂုဏေ အနုဿရိတွာ ပသန္နစိတ္တော တံ ပုညံ ဟဒယေ ဌပေသိ။

၁-သုခိနော (ဣ) ၂-ကာလေ ကာလေ (ဣ) ၃-သန္နိဝေသဝိသေသေန (သီ၊ ဣ)
၄-ဘတ္တိဝိသေသယုတ္တံ (သီ) ၅-ဘဂဝတော သတ္ထု (သီ)

So aparabhāge kālaṁ katvā tasseva kammassa ānubhāvena Tāvatiṁsabhavane dvādasayojanike kanakavimāne nibbatti, mahānubhāvo mahā cassa parivāro ahosi. Taṁ sandhāya vuttaṁ “tasmiṁ ca khaṇe aññataro devaputto -pa- aṭṭhāsī”ti. Atha naṁ āyasmā Mahāmoggallāno yathāladdhasampattikittanamukhena katasucaritakammaṁ imāhi gāthāhi pucchi—

1282. “Uccamidaṁ maṇithūṇaṁ vimānaṁ,
Samantato dvādasayojanāni.
Kūṭāgārā sattasatā uḷārā,
Veḷuriyathambhā rucakatthatā subhā.

1283. Tatthacchasi pivasi khādasi ca,
Dibbā ca vīṇā pavadanti vagguṁ.
Dibbā rasā kāmaguṇettha pañca,
Nāriyo ca naccanti suvaṇṇachannā.

1284. Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

1285. Pucchāmi taṁ deva mahānubhāva,
Manussabhūto kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvo,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

Sopi tassa attano katakammaṁ imāhi gāthāhi kathesi. Taṁ dassentā saṅgītikārā āhaṁsu—

1286. “So devaputto attamano, Moggallānena pucchito.
Pañhaṁ puṭṭho viyākāsi, yassa kammassidaṁ phalaṁ.

1287. Dunnikkhittaṁ mālaṁ sunikkhipitvā,
Patiṭṭhapetvā Sugatassa thūpe.
Mahiddhiko camhi mahānubhāvo,
Dibbehi kāmehi samaṅgibhūto.

သော အပရဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တဿေဝ ကမ္မဿ အာနုဘာဝေန တာဝတိံသဘဝနေ ဒွါဒသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ မဟာနုဘာဝေါ မဟာ စဿ ပရိဝါရော အဟောသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “တသ္မိံ စ ခဏေ အညတရော ဒေဝပုတ္တော။ပ။ အဋ္ဌာသီ”တိ။ အထ နံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ယထာလဒ္ဓသမ္ပတ္တိကိတ္တနမုခေန ကတသုစရိတကမ္မံ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ—

၁၂၈၂။ “ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ၊
သမန္တတော ဒွါဒသယောဇနာနိ။
ကူဋာဂါရာ သတ္တသတာ ဥဠာရာ၊
ဝေဠုရိယထမ္ဘာ ရုစကတ္ထတာ သုဘာ။

၁၂၈၃။ တတ္ထစ္ဆသိ ပိဝသိ ခါဒသိ စ၊
ဒိဗ္ဗာ စ ဝီဏာ ပဝဒန္တိ ဝဂ္ဂုံ။
ဒိဗ္ဗာ ရသာ ကာမဂုဏေတ္ထ ပဉ္စ၊
နာရိယော စ နစ္စန္တိ သုဝဏ္ဏဆန္နာ။

၁၂၈၄။ ကေန တေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁၂၈၅။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝ မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတော ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝေါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

သောပိ တဿ အတ္တနော ကတကမ္မံ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ကထေသိ။ တံ ဒဿေန္တာ သင်္ဂီတိကာရာ အာဟံသု—

၁၂၈၆။ “သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော၊ မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုစ္ဆိတော။
ပဉ္ဟံ ပုဋ္ဌော ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

၁၂၈၇။ ဒုန္နိက္ခိတ္တံ မာလံ သုနိက္ခိပိတွာ၊
ပတိဋ္ဌပေတွာ သုဂတဿ ထူပေ။
မဟိဒ္ဓိကော စမှိ မဟာနုဘာဝေါ၊
ဒိဗ္ဗေဟိ ကာမေဟိ သမင်္ဂိဘူတော။

1288. Tena me'tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

1289. Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva,
Manussabhūto yamahaṁ akāsiṁ.
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvo,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī"ti.

1287. Tattha **dunnikkhittaṁ mālan**ti cetiye pūjākaraṇaṭṭhāne nirantaraṭṭhapanādinā racanāvisesena aṭṭhapetvā yathānikkhittatāya na suṭṭhu nikkhittaṁ, vātena vā paharitvā[1] dunnikkhittaṁ pupphaṁ. **Sunikkhipitvā**ti suṭṭhu nikkhipitvā racanāvisesena dassanīyaṁ pāsādikaṁ katvā nikkhipiya. **Patiṭṭhapetvā**ti vibhattivisesādivasena pupphaṁ patiṭṭhāpetvā, taṁ vā pupphaṁ nikkhipanto satthu cetiyaṁ uddissa mama santāne kusaladhammaṁ patiṭṭhāpetvāti evaṁ ettha attho daṭṭhabbo. Sesaṁ vuttanayameva.

Evaṁ devaputtena attano sucaritakamme pakāsite thero tassa dhammaṁ desetvā āgantvā Bhagavato tamatthaṁ nivedesi. Bhagavā taṁ aṭṭhuppattiṁ katvā sampattamahājanassa dhammaṁ desesi, desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Sunikkhittavimānavaṇṇanā niṭṭhitā.

Iti Paramatthadīpaniyā Khuddakaṭṭhakathāya Vimānavatthusmiṁ

Ekādasavatthupaṭimaṇḍitassa

Sattamassa Sunikkhittavaggassa atthavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhitā ca purisavimānavaṇṇanā.

1. Paṭiharitvā (I)

၁၂၈၈။ တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

၁၂၈၉။ အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတော ယမဟံ အကာသိံ။
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝေါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ”တိ။

၁၂၈၇။ တတ္ထ **ဒုန္နိက္ခိတ္တံ မာလ**န္တိ စေတိယေ ပူဇာကရဏဋ္ဌာနေ နိရန္တရဋ္ဌပနာဒိနာ ရစနာဝိသေသေန အဋ္ဌပေတွာ ယထာနိက္ခိတ္တတာယ န သုဋ္ဌု နိက္ခိတ္တံ, ဝါတေန ဝါ ပဟရိတွာ[1] ဒုန္နိက္ခိတ္တံ ပုပ္ဖံ။ **သုနိက္ခိပိတွာ**တိ သုဋ္ဌု နိက္ခိပိတွာ ရစနာဝိသေသေန ဒဿနီယံ ပါသာဒိကံ ကတွာ နိက္ခိပိယ။ **ပတိဋ္ဌပေတွာ**တိ ဝိဘတ္တိဝိသေသာဒိဝသေန ပုပ္ဖံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ၊ တံ ဝါ ပုပ္ဖံ နိက္ခိပန္တော သတ္ထု စေတိယံ ဥဒ္ဒိဿ မမ သန္တာနေ ကုသလဓမ္မံ ပတိဋ္ဌာပေတွာတိ ဧဝံ ဧတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဧဝံ ဒေဝပုတ္တေန အတ္တနော သုစရိတကမ္မေ ပကာသိတေ ထေရော တဿ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ အာဂန္တွာ ဘဂဝတော တမတ္ထံ နိဝေဒေသိ။ ဘဂဝါ တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ သမ္ပတ္တမဟာဇနဿ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

သုနိက္ခိတ္တဝိမာနဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဣတိ ပရမတ္ထဒီပနိယာ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ

ဧကာဒသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတဿ

သတ္တမဿ သုနိက္ခိတ္တဝဂ္ဂဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နိဋ္ဌိတာ စ ပုရိသဝိမာနဝဏ္ဏနာ။

၁-ပဋိဟရိတွာ (ဣ)

Nigamanakathā

Ettāvatā ca—

Devatānaṁ vimānādi-sampattiṁ tassa kāraṇaṁ.
Pakāsayantī sattānaṁ, sabbalokahitāvahā.

Appakānampi kārānaṁ, yā vibhāveti desanā.
Uḷāraphalataṁ citta-khettasampattiyogato.

Yaṁ kathāvatthukusalā, supariññātavatthukā.
Vimānavatthu-icceva, saṅgāyiṁsu mahesayo.

Tassa atthaṁ pakāsetuṁ, Porāṇaṭṭhakathānayaṁ.
Sannissāya samāraddhā, atthasaṁvaṇṇanā mayā.

Yā tattha paramatthānaṁ, tattha tattha yathārahaṁ.
Pakāsanā **Paramattha-dīpanī** nāma nāmato.

Sampattā pariniṭṭhānaṁ, anākulavinicchayā.
Sā sattarasamattāya, Pāḷiyā bhāṇavārato.

Iti taṁ saṅkharontena[1], yaṁ taṁ adhigataṁ mayā.
Puññaṁ tassānubhāvena, Lokanāthassa sāsanaṁ.

Ogāhetvā visuddhāya, sīlādipaṭipattiyā.
Sabbepi dehino hontu, vimuttirasabhāgino.

Ciraṁ tiṭṭhatu lokasmiṁ, Sammāsambuddhasāsanaṁ.
Tasmiṁ sagāravā niccaṁ, hontu sabbepi pāṇino.

---

1. Iti naṁ saṁkarontena (Sī)

နိဂမနကထာ

ဧတ္တာဝတာ စ—

ဒေဝတာနံ ဝိမာနာဒိ-သမ္ပတ္တိံ တဿ ကာရဏံ။
ပကာသယန္တီ သတ္တာနံ၊ သဗ္ဗလောကဟိတာဝဟာ။

အပ္ပကာနမ္ပိ ကာရာနံ၊ ယာ ဝိဘာဝေတိ ဒေသနာ။
ဥဠာရဖလတံ စိတ္တ-ခေတ္တသမ္ပတ္တိယောဂတော။

ယံ ကထာဝတ္ထုကုသလာ၊ သုပရိညာတဝတ္ထုကာ။
ဝိမာနဝတ္ထုဣစ္စေဝ၊ သင်္ဂါယိံသု မဟေသယော။

တဿ အတ္ထံ ပကာသေတုံ၊ ပေါရာဏဋ္ဌကထာနယံ။
သန္နိဿာယ သမာရဒ္ဓါ၊ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ မယာ။

ယာ တတ္ထ ပရမတ္ထာနံ၊ တတ္ထ တတ္ထ ယထာရဟံ။
ပကာသနာ **ပရမတ္ထ-ဒီပနီ** နာမ နာမတော။

သမ္ပတ္တာ ပရိနိဋ္ဌာနံ၊ အနာကုလဝိနိစ္ဆယာ။
သာ သတ္တရသမတ္တာယ၊ ပါဠိယာ ဘာဏဝါရတော။

ဣတိ တံ သင်္ခရောန္တေန[1]၊ ယံ တံ အဓိဂတံ မယာ။
ပုညံ တဿာနုဘာဝေန၊ လောကနာထဿ သာသနံ။

ဩဂါဟေတွာ ဝိသုဒ္ဓါယ၊ သီလာဒိပဋိပတ္တိယာ။
သဗ္ဗေပိ ဒေဟိနော ဟောန္တု၊ ဝိမုတ္တိရသဘာဂိနော။

စိရံ တိဋ္ဌတု လောကသ္မိံ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာသနံ။
တသ္မိံ သဂါရဝါ နိစ္စံ၊ ဟောန္တု သဗ္ဗေပိ ပါဏိနော။

၁-ဣတိ နံ သံကရောန္တေန (သီ)

Sammā vassatu kālena, devopi jagatīpati.
Saddhammanirato lokaṁ, dhammeneva pasāsatūti.

Iti Badaratitthavihāravāsinā **Ācariyadhammapālena** katāya

Paramatthadīpaniyā Khuddakaṭṭhakathāya

Vimānavatthu-atthavaṇṇanā niṭṭhitā.

Vimānavatthu-aṭṭhakathā samattā.

သမ္မာ ဝဿတု ကာလေန၊ ဒေဝေါပိ ဇဂတီပတိ။
သဒ္ဓမ္မနိရတော လောကံ၊ ဓမ္မေနေဝ ပသာသတူတိ။

ဣတိ ဗဒရတိတ္ထဝိဟာရဝါသိနာ **အာစရိယဓမ္မပါလေန** ကတာယ

ပရမတ္ထဒီပနိယာ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

ဝိမာနဝတ္ထုအတ္ထဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ သမတ္တာ။

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Aṁsiyā	284
Aṁsehi	256
A	259, 288
Akaṇṭako	86
Akataṁ	209
Akariṁ	308
Akācinaṁ	234
Akāsiṁ	105, 222, 279
Akilantova	288
Akuṭilaṁ	76
Akutobhayaṁ	197
Akutobhayā	199
Akkodhanā	64
Akkhataṁ	330
Akhaṇḍaphullāni	309
Agamā	222
Agarupiyaṅgucandanussadāhi	219
Agahano	86
Agārañca	174
Agārinī	209
Aghasigamā	71
Aṅgesu	316
Acalaṭṭhānaṁ	203
Acintiyo	175, 319
Acorikā	118
Accimatī	122

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Accimantaṁ	160
Accutaṁ	199
Acchati	279
Accharā	261
Accharāgaṇaghosito	183
Accharānaṁ	80, 87
Accharāyo	80
Accharāsaṁghaṁ	32
Acchariyaṁ	309
Accherakaṁ	317
Ajarāmarā	246
Ajja	134
Ajjeva Buddhaṁ	309
Ajjhagaṁ	302
Ajjhagā	124, 199
Añjalikaṁ akāsiṁ	21, 190
Añjasaṁ	76
Añjaso	198
Aññaṁ	223
Aññaṁsu	101, 104
Aññataraṁ	240
Aññatarā	167
Aññatra	327
Aññathā	222
Aññā	260
Aññe	165

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အံသိယာ	၂၈၄
အံသေဟိ	၂၅၆
အ	၂၅၉၊ ၂၈၈
အကဏ္ဋကော	၈၆
အကတံ	၂၀၉
အကရိံ	၃၀၈
အကာစိနံ	၂၃၄
အကာသိံ	၁၀၅၊ ၂၂၂၊ ၂၇၉
အကိလန္တောဝ	၂၈၈
အကုဋိလံ	၇၆
အကုတောဘယံ	၁၉၇
အကုတောဘယာ	၁၉၉
အက္ကောဓနာ	၆၄
အက္ခတံ	၃၃၀
အခဏ္ဍဖုလ္လာနိ	၃၀၉
အဂမာ	၂၂၂
အဂရုပိယင်္ဂုစန္ဒနုဿဒါဟိ	၂၁၉
အဂဟနော	၈၆
အဂါရဉ္စ	၁၇၄
အဂါရိနီ	၂၀၉
အဃသိဂမာ	၇၁
အင်္ဂေသု	၃၁၆
အစလဋ္ဌာနံ	၂၀၃
အစိန္တိယော	၁၇၅၊ ၃၁၉
အစောရိကာ	၁၁၈
အစ္စိမတီ	၁၂၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အစ္စိမန္တံ	၁၆၀
အစ္စုတံ	၁၉၉
အစ္ဆတိ	၂၇၉
အစ္ဆရာ	၂၆၁
အစ္ဆရာဂဏဃောသိတော	၁၈၃
အစ္ဆရာနံ	၈၀၊ ၈၇
အစ္ဆရာယော	၈၀
အစ္ဆရာသံဃံ	၃၂
အစ္ဆရိယံ	၃၀၉
အစ္ဆေရကံ	၃၁၇
အဇရာမရာ	၂၄၆
အဇ္ဇ	၁၃၄
အဇ္ဇေဝ ဗုဒ္ဓံ	၃၀၉
အဇ္ဈဂံ	၃၀၂
အဇ္ဈဂါ	၁၂၄၊ ၁၉၉
အဉ္ဇလိကံ အကာသိံ	၂၁၊ ၁၉၀
အဉ္ဇသံ	၇၆
အဉ္ဇသော	၁၉၈
အညံ	၂၂၃
အညံသု	၁၀၁၊ ၁၀၄
အညတရံ	၂၄၀
အညတရာ	၁၆၇
အညတြ	၃၂၇
အညထာ	၂၂၂
အညာ	၂၆၀
အညေ	၁၆၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Aññesu	100
Añño	292
Aṭṭomhi	292
Aṭṭha	178, 215
Aṭṭhaṅgavarehi	119
Aṭṭhaṅgasusamāgataṁ	65
Aṭṭhaṭṭhakā	270
Aṭṭhāsi	95
Aṭṭheva piṇḍapātāni	137
Aḍḍharattāyaṁ	297
Aticārā	65, 66
Atirocasi	113
Ativirocanti	164
Atīva	256, 319
Atulaṁ	218
Atulāya pītiyā	116
Attakāmena	34
Attanaṭṭhamaṁ	138
Attanā	116, 327
Attano	288
Attamanā	18
Attānaṁ	116, 245
Atthaṁ	244
Atthadhammapadaṁ	244
Atthapurekkhāro	138
Atthavatiṁ	198
Atthavatī	244
Atthāya	231
Atthettha	85
Atthena	133

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Atha	99
Athavāpi	264
Athettha	261
Adadaṁ	137
Adānasīle	207
Adāsahaṁ	25
Adāsiṁ	20, 133
Adāsi dānaṁ	21
Adu	240
Adurāgataṁ	243
Adesayī	75
Addasaṁ	25, 245
Adhigatamidaṁ vimānaṁ	147
Adhiggayha	80
Adhiccaladdhaṁ	320
Adhiṭṭhahātha	325
Adhiṭṭhito	250
Adhisīle	327
Adhomukhā	71
Anacchariyaṁ	67
Anaññathā	176
Anaññamanā	51
Anadhivaraṁ	72
Anadhivarassa	76
Anadhivarā	73
Anadhivāsayantā	316
Ananubodho	302
Anantakaṁ	292
Anabhicchitā	185
Anāmayā	67, 154

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အညေသု	၁၀၀
အညော	၂၉၂
အဋ္ဋောမှိ	၂၉၂
အဋ္ဌ	၁၇၈၊ ၂၁၅
အဋ္ဌင်္ဂဝရေဟိ	၁၁၉
အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတံ	၆၅
အဋ္ဌဋ္ဌကာ	၂၇၀
အဋ္ဌာသိ	၉၅
အဋ္ဌေဝ ပိဏ္ဍပါတာနိ	၁၃၇
အဍ္ဎရတ္တာယံ	၂၉၇
အတိစာရာ	၆၅၊ ၆၆
အတိရောစသိ	၁၁၃
အတိဝိရောစန္တိ	၁၆၄
အတီဝ	၂၅၆၊ ၃၁၉
အတုလံ	၂၁၈
အတုလာယ ပီတိယာ	၁၁၆
အတ္တကာမေန	၃၄
အတ္တနဋ္ဌမံ	၁၃၈
အတ္တနာ	၁၁၆၊ ၃၂၇
အတ္တနော	၂၈၈
အတ္တမနာ	၁၈
အတ္တာနံ	၁၁၆၊ ၂၄၅
အတ္ထံ	၂၄၄
အတ္ထဓမ္မပဒံ	၂၄၄
အတ္ထပုရေက္ခာရော	၁၃၈
အတ္ထဝတိံ	၁၉၈
အတ္ထဝတီ	၂၄၄
အတ္ထာယ	၂၃၁
အတ္ထေတ္ထ	၈၅
အတ္ထေန	၁၃၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အထ	၉၉
အထဝါပိ	၂၆၄
အထေတ္ထ	၂၆၁
အဒဒံ	၁၃၇
အဒါနသီလေ	၂၀၇
အဒါသဟံ	၂၅
အဒါသိံ	၂၀၊ ၁၃၃
အဒါသိ ဒါနံ	၂၁
အဒု	၂၄၀
အဒုရာဂတံ	၂၄၃
အဒေသယီ	၇၅
အဒ္ဒသံ	၂၅၊ ၂၄၅
အဓိဂတမိဒံ ဝိမာနံ	၁၄၇
အဓိဂ္ဂယှ	၈၀
အဓိစ္စလဒ္ဓံ	၃၂၀
အဓိဋ္ဌဟာထ	၃၂၅
အဓိဋ္ဌိတော	၂၅၀
အဓိသီလေ	၃၂၇
အဓောမုခါ	၇၁
အနစ္ဆရိယံ	၆၇
အနညထာ	၁၇၆
အနညမနာ	၅၁
အနဓိဝရံ	၇၂
အနဓိဝရဿ	၇၆
အနဓိဝရာ	၇၃
အနဓိဝါသယန္တာ	၃၁၆
အနနုဗောဓော	၃၀၂
အနန္တကံ	၂၉၂
အနဘိစ္ဆိတာ	၁၈၅
အနာမယာ	၆၇၊ ၁၅၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Anāyasaṁ	314
Anāvilaṁ	25
Anilapamuñcitā	219
Anukampakaṁ	116
Anukampako	224
Anukampamāno	222
Anukampassu	224
Anukampāya	95
Anukampiyo	164
Anukkamaṁ	249, 256
Anuguttā	324
Anugghāti	31
Anucchaviṁ	324
Anutāpo	164
Anuttaraṁ	72
Anuddhatā	259
Anudhammacārinī	119
Anudhammappaṭipattiyā	223
Anupadaṁ	147
Anupariyanti	37
Anupaviṭṭhā	315
Anupucchase	81
Anubbatā	125, 260
Anubhoti	270
Anubhomi	67
Anumodiṁ	174
Anurakkhamānā	51
Anusāsaniṁ	73
Anusāsi	198, 222
Anusūyikā	133

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Anussarantā	141
Anekacittaṁ	51, 301
Anekacittā	96
Anekacittāvatato	258
Anekarūpā	51
Anekavaṇṇaṁ	301
Anekavaṇṇā	219
Anejaṁ	214
Anomadassane	72, 81
Anomadassikā	93
Anomanikkamaṁ	263
Anomapaññaṁ	308
Antalikkhe	166, 239
Antimadhārinaṁ	34
Andhakaveṇḍuputtā	246
Andhakāre	96
Andhākulā	316
Anventi	71
Apakkami	297
Apacitatthadhammakusalo	149
Apacitā	33
Apattamānasaṁ	185
Aparaddhaṁ	164
Aparaddhamaggā	316
Aparimitaṁ sukhāvahaṁ	102
Apassitā	91
Apāpikā	118
Api	85
Apiḷandhanāna ca	259
Apiḷandhāva	151

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အနာယသံ	၃၁၄
အနာဝိလံ	၂၅
အနိလပမုဉ္စိတာ	၂၁၉
အနုကမ္ပကံ	၁၁၆
အနုကမ္ပကော	၂၂၄
အနုကမ္ပမာနော	၂၂၂
အနုကမ္ပဿု	၂၂၄
အနုကမ္ပာယ	၉၅
အနုကမ္ပိယော	၁၆၄
အနုက္ကမံ	၂၄၉၊ ၂၅၆
အနုဂုတ္တာ	၃၂၄
အနုဃ္ဃာတိ	၃၁
အနုစ္ဆဝိံ	၃၂၄
အနုတာပေါ	၁၆၄
အနုတ္တရံ	၇၂
အနုဒ္ဓတာ	၂၅၉
အနုဓမ္မစာရိနီ	၁၁၉
အနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိယာ	၂၂၃
အနုပဒံ	၁၄၇
အနုပရိယန္တိ	၃၇
အနုပဝိဋ္ဌာ	၃၁၅
အနုပုစ္ဆသေ	၈၁
အနုဗ္ဗတာ	၁၂၅၊ ၂၆၀
အနုဘောတိ	၂၇၀
အနုဘောမိ	၆၇
အနုမောဒိံ	၁၇၄
အနုရက္ခမာနာ	၅၁
အနုသာသနိံ	၇၃
အနုသာသိ	၁၉၈၊ ၂၂၂
အနုသူယိကာ	၁၃၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အနုဿရန္တာ	၁၄၁
အနေကစိတ္တံ	၅၁၊ ၃၀၁
အနေကစိတ္တာ	၉၆
အနေကစိတ္တာဝတတော	၂၅၈
အနေကရူပါ	၅၁
အနေကဝဏ္ဏံ	၃၀၁
အနေကဝဏ္ဏာ	၂၁၉
အနေဇံ	၂၁၄
အနောမဒဿနေ	၇၂၊ ၈၁
အနောမဒဿိကာ	၉၃
အနောမနိက္ကမံ	၂၆၃
အနောမပညံ	၃၀၈
အန္တလိက္ခေ	၁၆၆၊ ၂၃၉
အန္တိမဓာရိနံ	၃၄
အန္ဓကဝေဏ္ဍုပုတ္တာ	၂၄၆
အန္ဓကာရေ	၉၆
အန္ဓာကုလာ	၃၁၆
အနွေန္တိ	၇၁
အပက္ကမိ	၂၉၇
အပစိတတ္ထဓမ္မကုသလော	၁၄၉
အပစိတာ	၃၃
အပတ္တမာနသံ	၁၈၅
အပရဒ္ဓံ	၁၆၄
အပရဒ္ဓမဂ္ဂါ	၃၁၆
အပရိမိတံ သုခါဝဟံ	၁၀၂
အပဿိတာ	၉၁
အပါပိကာ	၁၁၈
အပိ	၈၅
အပိဠန္ဓနာန စ	၂၅၉
အပိဠန္ဓာဝ	၁၅၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Apūvaṁ	112
Apetasokā	153
Apeti	223
Appa	314
Appakampi	186
Appaccayo	323
Appaṭikūlaṁ	215
Appapuññā	196
Appamattā	64
Appameyye	140, 153
Appāyukī	167
Appodake	314
Abahiggatamānaso	197
Abbahī	307
Abbhakūṭaṁ	11
Abbhāgatānaṁ	20
Abbhutaṁ	309
Abbhutadassaneyyaṁ	174
Abbhuddayaṁ	260
Abbhuddhunantā	259
Abbhokirissaṁ	33
Abhikaṅkhatā	264
Abhikkanta	46
Abhikkantena	46, 202
Abhikkhaṇaṁ	104
Abhijātā	111
Abhito	256
Abhinandāmase	82
Abhinimmitā	71
Abhipatthayiṁ	307

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Abhippasādehi	95
Abhibhāsanti	87
Abhirattalocanā	260
Abhirādhayiṁ	118
Abhiruyha	235
Abhirūḷhañca	297
Abhirocase	262
Abhirocayi	262
Abhiropayiṁ	153, 156
Abhivanditosi	319
Abhivādayiṁ	20
Abhisañceyyaṁ	185
Abhisattarūpo	315
Abhisamaye	77
Abhisīsiṁ	297
Abhihiṁsanāya	259
Abhojayiṁ	102
Amataṁ	199
Amatadasa'mhi	77
Amatapadaṁ	76
Amatassa	263
Amatogadho	198
Amanussaṭṭhāne	314
Amānusaṁ	159
Amitayasā	73
Ambakañjikaṁ	134
Ambasiñcako	288
Amhākaṁ	124
Amhi	115, 240
Amhepi	187

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အပူဝံ	၁၁၂
အပေတသောကာ	၁၅၃
အပေတိ	၂၂၃
အပ္ပ	၃၁၄
အပ္ပကမ္ပိ	၁၈၆
အပ္ပစ္စယော	၃၂၃
အပ္ပဋိကူလံ	၂၁၅
အပ္ပပုညာ	၁၉၆
အပ္ပမတ္တာ	၆၄
အပ္ပမေယျေ	၁၄၀၊ ၁၅၃
အပ္ပါယုကီ	၁၆၇
အပ္ပောဒကေ	၃၁၄
အဗဟိဂ္ဂတမာနသော	၁၉၇
အဗ္ဗဟီ	၃၀၇
အဗ္ဘကူဋံ	၁၁
အဗ္ဘာဂတာနံ	၂၀
အဗ္ဘုတံ	၃၀၉
အဗ္ဘုတဒဿနေယျံ	၁၇၄
အဗ္ဘုဒ္ဒယံ	၂၆၀
အဗ္ဘုဒ္ဓုနန္တာ	၂၅၉
အဗ္ဘောကိရိဿံ	၃၃
အဘိကင်္ခတာ	၂၆၄
အဘိက္ကန္တ	၄၆
အဘိက္ကန္တေန	၄၆၊ ၂၀၂
အဘိက္ခဏံ	၁၀၄
အဘိဇာတာ	၁၁၁
အဘိတော	၂၅၆
အဘိနန္ဒာမသေ	၈၂
အဘိနိမ္မိတာ	၇၁
အဘိပတ္ထယိံ	၃၀၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဘိပ္ပသာဒေဟိ	၉၅
အဘိဘာသန္တိ	၈၇
အဘိရတ္တလောစနာ	၂၆၀
အဘိရာဓယိံ	၁၁၈
အဘိရုယှ	၂၃၅
အဘိရူဠှဉ္စ	၂၉၇
အဘိရောစသေ	၂၆၂
အဘိရောစယိ	၂၆၂
အဘိရောပယိံ	၁၅၃၊ ၁၅၆
အဘိဝန္ဒိတောသိ	၃၁၉
အဘိဝါဒယိံ	၂၀
အဘိသဉ္စေယျံ	၁၈၅
အဘိသတ္တရူပေါ	၃၁၅
အဘိသမယေ	၇၇
အဘိသီသိံ	၂၉၇
အဘိဟိံသနာယ	၂၅၉
အဘောဇယိံ	၁၀၂
အမတံ	၁၉၉
အမတဒသ'မှိ	၇၇
အမတပဒံ	၇၆
အမတဿ	၂၆၃
အမတောဂဓော	၁၉၈
အမနုဿဋ္ဌာနေ	၃၁၄
အမာနုသံ	၁၅၉
အမိတယသာ	၇၃
အမ္ဗကဉ္ဇိကံ	၁၃၄
အမ္ဗသိဉ္စကော	၂၈၈
အမှာကံ	၁၂၄
အမှိ	၁၁၅၊ ၂၄၀
အမှေပိ	၁၈၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Ayaṁ	198
Ayaṁ uḷāro	250
Ayaṁ bhañjati	292
Ayirakule	162
Arajavirajahemajālachannaṁ	219
Araññā	231
Araññe	314
Arahantamhi	95
Ariyaṁ	119
Ariyavutti	327
Ariyasaccāna kovidā	66
Ariyasāvikā	125
Avacāsi	147
Avaṭṭhitāpemā	199
Avaṇṇayiṁsu	222
Avatato	257, 258
Avadhi maṁ	112
Avadhī	203
Avākiri	115
Avācayiṁ	127
Avāpurantaṁ	263
Avāsariṁ	292
Avikampinī	199
Avekkhissaṁ	185
Avediṁsu	75
Avoca	138, 198
Avocahaṁ	222
Avheti	127
Alaṁ	175

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Alakkhikā	196
Alaṅkatā	71, 166
Alaṅkate	10
Alaṅkato	291, 304
Alameva	270
Alomaṁ	168
Asaṁsayā	77
Asaṅkhataṁ	76, 215
Asaṅgamānaso	264
Asaññataṁ	222
Asi	73
Asiñcati	288
Asuciṁ	222
Asokaṁ	87, 214
Asokā	146
Asmiṁ	322
Assa	185
Assakādhipatissa	243
Assaddhesu	112
Assā	112
Assu	123
Assosuṁ	203
Ahaṁ	19, 174, 199
Ahaṁ	297
Ahaṁ pure	212, 330
Ahaṁ bhadde	136
Ahaṁ lokaṁ	297
Ahaṁ sutvāna	76
Ahamācariyapūjako	127
Ahāsi	292

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အယံ	၁၉၈
အယံ ဥဠာရော	၂၅၀
အယံ ဘဉ္ဇတိ	၂၉၂
အယိရကုလေ	၁၆၂
အရဇဝိရဇဟေမဇာလဆန္နံ	၂၁၉
အရညာ	၂၃၁
အရညေ	၃၁၄
အရဟန္တမှိ	၉၅
အရိယံ	၁၁၉
အရိယဝုတ္တိ	၃၂၇
အရိယသစ္စာန ကောဝိဒါ	၆၆
အရိယသာဝိကာ	၁၂၅
အဝစာသိ	၁၄၇
အဝဋ္ဌိတာပေမာ	၁၉၉
အဝဏ္ဏယိံသု	၂၂၂
အဝတတော	၂၅၇၊ ၂၅၈
အဝဓိ မံ	၁၁၂
အဝဓီ	၂၀၃
အဝါကိရိ	၁၁၅
အဝါစယိံ	၁၂၇
အဝါပုရန္တံ	၂၆၃
အဝါသရိံ	၂၉၂
အဝိကမ္ပိနီ	၁၉၉
အဝေက္ခိဿံ	၁၈၅
အဝေဒိံသု	၇၅
အဝေါစ	၁၃၈၊ ၁၉၈
အဝေါစဟံ	၂၂၂
အဝှေတိ	၁၂၇
အလံ	၁၇၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အလက္ခိကာ	၁၉၆
အလင်္ကတာ	၇၁၊ ၁၆၆
အလင်္ကတေ	၁၀
အလင်္ကတော	၂၉၁၊ ၃၀၄
အလမေဝ	၂၇၀
အလောမံ	၁၆၈
အသံသယာ	၇၇
အသင်္ခတံ	၇၆၊ ၂၁၅
အသင်္ဂမာနသော	၂၆၄
အသညတံ	၂၂၂
အသိ	၇၃
အသိဉ္စတိ	၂၈၈
အသုစိံ	၂၂၂
အသောကံ	၈၇၊ ၂၁၄
အသောကာ	၁၄၆
အသ္မိံ	၃၂၂
အဿ	၁၈၅
အဿကာဓိပတိဿ	၂၄၃
အဿဒ္ဓေသု	၁၁၂
အဿာ	၁၁၂
အဿု	၁၂၃
အဿောသုံ	၂၀၃
အဟံ	၁၉၊ ၁၇၄၊ ၁၉၉
အဟံ	၂၉၇
အဟံ ပုရေ	၂၁၂၊ ၃၃၀
အဟံ ဘဒ္ဒေ	၁၃၆
အဟံ လောကံ	၂၉၇
အဟံ သုတွာန	၇၆
အဟမာစရိယပူဇကော	၁၂၇
အဟာသိ	၂၉၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Ahuṁ	75, 162, 264
Ahuvā	298
Ahuvāsiṁ	302
Aho	93
Ahosiṁ	149
Aḷārapamhe	147
[Ā]	
Ākarā	199
Ākāsamhi samīhati	31
Ākoṭayitvāna	297
Āgataṁ	119, 197
Āgatā	119, 155
Āgamma	136
Āgā	292
Ācari	73
Ācariyapūjako	127
Ācarema	224
Ācāmadānassa	93
Ācāmadāyikā	92
Ācikkha	100
Āturarūpo	308
Ādiccabandhuno	105
Ādittaṁ	307
Ādhutaṁ	162
Ānandī	330
Ānubhāvaṁ	203
Ānubhāvena	298
Ānubhāvo	156
Āphusiṁ	76

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]	
Ābādhiko	308
Ābhanti	44
Ābhā	218
Āmantanikā raññomhi	86
Āmuttahatthābharaṇo	276
Āmodamānā	259
Āyataṁsā	319
Āyuñca vaṇṇañca	124, 264
Āyu no	106
Ārakā	66
Ārati	244
Ārāmarukkhāni	283
Ārohakambu	258
Ālapitvā	198
Ālambantu	329
Ālambo	87
Āvasāmi	149
Āvasitvā	124
Āvāsaṁ	315
Āveḷinī	114
Āsajja	49
Āsanakaṁ	20
Āsanassa samantato	33
Āsamānā	316
Āsā	157
Āsiṁ	136, 196
Āsi	85, 320
Āsumbhitvāna	196
Āhu	72

၃၄၂ ဝိမာနဝတ္ထု-အဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဟုံ	၇၅၊ ၁၆၂၊ ၂၆၄
အဟုဝါ	၂၉၈
အဟုဝါသိံ	၃၀၂
အဟော	၉၃
အဟောသိံ	၁၄၉
အဠာရပမှေ	၁၄၇
[အာ]	
အာကရာ	၁၉၉
အာကာသမှိ သမီဟတိ	၃၁
အာကောဋယိတွာန	၂၉၇
အာဂတံ	၁၁၉၊ ၁၉၇
အာဂတာ	၁၁၉၊ ၁၅၅
အာဂမ္မ	၁၃၆
အာဂါ	၂၉၂
အာစရိ	၇၃
အာစရိယပူဇကော	၁၂၇
အစရေမ	၂၂၄
အာစာမဒါနဿ	၉၃
အာစာမဒါယိကာ	၉၂
အာစိက္ခ	၁၀၀
အာတုရရူပေါ	၃၀၈
အာဒိစ္စဗန္ဓုနော	၁၀၅
အာဒိတ္တံ	၃၀၇
အာဓုတံ	၁၆၂
အာနန္ဒီ	၃၃၀
အာနုဘာဝံ	၂၀၃
အာနုဘာဝေန	၂၉၈
အာနုဘာဝေါ	၁၅၆
အာဖုသိံ	၇၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အာ]	
အာဗာဓိကော	၃၀၈
အာဘန္တိ	၄၄
အာဘာ	၂၁၈
အာမန္တနိကာ ရညောမှိ	၈၆
အာမုတ္တဟတ္ထာဘရဏော	၂၇၆
အာမောဒမာနာ	၂၅၉
အာယတံသာ	၃၁၉
အာယုဉ္စ ဝဏ္ဏဉ္စ	၁၂၄၊ ၂၆၄
အာယု နော	၁၀၆
အာရကာ	၆၆
အာရတိ	၂၄၄
အာရာမရုက္ခာနိ	၂၈၃
အာရောဟကမ္ဗု	၂၅၈
အာလပိတွာ	၁၉၈
အာလမ္ဗန္တု	၃၂၉
အာလမ္ဗော	၈၇
အာဝသာမိ	၁၄၉
အာဝသိတွာ	၁၂၄
အာဝါသံ	၃၁၅
အာဝေဠိနီ	၁၁၄
အာသဇ္ဇ	၄၉
အာသနကံ	၂၀
အာသနဿ သမန္တတော	၃၃
အာသမာနာ	၃၁၆
အာသာ	၁၅၇
အာသိံ	၁၃၆၊ ၁၉၆
အာသိ	၈၅၊ ၃၂၀
အာသုမ္ဘိတွာန	၁၉၆
အာဟု	၇၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]	
Āhuneyyānaṁ	265
Āḷārapamhā	259
[I]	
Iṅgha	219
Icceke	224
Icceva	207
Ijjhati	14
Ijjhittha	93
Itaritarena	313
Iti	222, 224, 288
Itissā	112
Ito siyā	185
Itthikā	86
Itthiyo patibbatā	124
Idaṁ	87, 147, 198, 262, 285
Idaṁ issariyaṁ	115
Idaṁ paṭhamadassanaṁ	136
Idaṁ vimānaṁ	80
Idāni	115
Iddhaṁ	146
Iddhiṁ	203
Iddhi	156
Iddhiyā	174, 202, 301
Iddhī vikubbanti	51
Idha	14, 73, 106, 149, 222, 314, 323
Idha pattāya	155

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[I]	
Idhāgatā	155
Indapuraṁ yathā	146
Indīvarānaṁ	181
Imaṁ	80, 215, 264
Imaṁ vanaṁ	155
Imañca	317
Imameva gāmaṁ	115
Imāni	261
Imā purimā	80
Imāsu	261
Ime	100, 258
Imesaṁ	323
Isinisabha	244
Isinisabho	75
Isisattamo	95
Issaraṁ	93
Issarā	209
Issā	64
Iha	327
[Ī]	
Īdisaṁ	141
Īsādantā	93
[U]	
Uggatā	196
Uccaṁ	227
Uccamidaṁ	267
Uccāvacā	53
Uccāvacānaṁ vaṇṇānaṁ	99
Ucchāgāraṁ	240

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အာ]	
အာဟုနေယျာနံ	၂၆၅
အာဠာရပမှာ	၂၅၉
[ဣ]	
ဣင်္ဃ	၂၁၉
ဣစ္စေကေ	၂၂၄
ဣစ္စေဝ	၂၀၇
ဣဇ္ဈတိ	၁၄
ဣဇ္ဈိတ္ထ	၉၃
ဣတရိတရေန	၃၁၃
ဣတိ	၂၂၂၊၂၂၄၊၂၈၈
ဣတိဿာ	၁၁၂
ဣတော သိယာ	၁၈၅
ဣတ္ထိကာ	၈၆
ဣတ္ထိယော ပတိဗ္ဗတာ	၁၂၄
ဣဒံ	၈၇၊၁၄၇၊၁၉၈၊ ၂၆၂၊၂၈၅
ဣဒံ ဣဿရိယံ	၁၁၅
ဣဒံ ပဌမဒဿနံ	၁၃၆
ဣဒံ ဝိမာနံ	၈၀
ဣဒါနိ	၁၁၅
ဣဒ္ဓံ	၁၄၆
ဣဒ္ဓိံ	၂၀၃
ဣဒ္ဓိ	၁၅၆
ဣဒ္ဓိယာ	၁၇၄၊၂၀၂၊၃၀၁
ဣဒ္ဓီ ဝိကုဗ္ဗန္တိ	၅၁
ဣဓ	၁၄၊၇၃၊၁၀၆၊၁၄၉၊ ၂၂၂၊၃၁၄၊၃၂၃
ဣဓ ပတ္တာယ	၁၅၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဣ]	
ဣဓာဂတာ	၁၅၅
ဣန္ဒပုရံ ယထာ	၁၄၆
ဣန္ဒီဝရာနံ	၁၈၁
ဣမံ	၈၀၊၂၁၅၊၂၆၄
ဣမံ ဝနံ	၁၅၅
ဣမဉ္စ	၃၁၇
ဣမမေဝ ဂါမံ	၁၁၅
ဣမာနိ	၂၆၁
ဣမာ ပုရိမာ	၈၀
ဣမာသု	၂၆၁
ဣမေ	၁၀၀၊၂၅၈
ဣမေသံ	၃၂၃
ဣသိနိသဘ	၂၄၄
ဣသိနိသဘော	၇၅
ဣသိသတ္တမော	၉၅
ဣဿရံ	၉၃
ဣဿရာ	၂၀၉
ဣဿာ	၆၄
ဣဟ	၃၂၇
[ဤ]	
ဤဒိသံ	၁၄၁
ဤသာဒန္တာ	၉၃
[ဥ]	
ဥဂ္ဂတာ	၁၉၆
ဥစ္စံ	၂၂၇
ဥစ္စမိဒံ	၂၆၇
ဥစ္စာဝစာ	၅၃
ဥစ္စာဝစာနံ ဝဏ္ဏာနံ	၉၉
ဥစ္ဆာဂါရံ	၂၄၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Uju	86
Ujugatesu	270
Ujubhūto	140
Ujjaṅgalaṁ	314
Uṭṭhāya	37
Uṭṭhehi	207
Uṇṇatasmiṁ	181
Udakaṁ	133
Udakaṁ apāyi	44
Udakaruhā	147
Udakasmiṁ	181
Udake	202
Udaggā	316
Udadhīva	141
Udapajjatha	104
Udayanto	285
Udayantova	296
Udahāriyā	196
Udikkhisaṁ	297
Udīrayanti	141
Uddayaṁ	316
Uddālakā	37
Uddissa	141
Uddhaṁsatī	285
Upago	231
Upaṭṭhitā te	147
Upaḍḍhaṁ padmamālāhaṁ	33
Upatiṭṭhanti	296
Upanāmesiṁ	162
Upapajjati jotirasaṁ	47

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Upapannā	80
Upapannāmhi	104
Upapanno	324
Upavasissaṁ	65
Upāgami	72, 115
Upādānaṁ	314
Upāvasiṁ	119
Upāvasi	262
Upāvisa	243
Upāsikā	53, 101
Upecca	116, 133
Upetaṁ	119, 264
Upetarūpaṁ	37
Upenti	224
Upehi	214
Uposathaṁ	262
Uposathāti maṁ	104
Uposathe	156
Uposathe niccahamappamattā	64
Uppajjanti	14
Ubhato vimānaṁ	208
Ubhayañca	292
Ubhayattha	307
Ubhayettha	306
Ubho	256
Uyyānabhūmiṁ	256
Uyyānabhūmyā	261
Ura'ssā	250
Urūḷhavā	93
Uḷāraṁ	9

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥဇု	၈၆
ဥဇုဂတေသု	၂၇၀
ဥဇုဘူတော	၁၄၀
ဥဇ္ဇင်္ဂလံ	၃၁၄
ဥဋ္ဌာယ	၃၇
ဥဋ္ဌေဟိ	၂၀၇
ဥဏ္ဏတသ္မိံ	၁၈၁
ဥဒကံ	၁၃၃
ဥဒကံ အပါယိ	၄၄
ဥဒကရုဟာ	၁၄၇
ဥဒကသ္မိံ	၁၈၁
ဥဒကေ	၂၀၂
ဥဒဂ္ဂါ	၃၁၆
ဥဒဓီဝ	၁၄၁
ဥဒပဇ္ဇထ	၁၀၄
ဥဒယန္တော	၂၈၅
ဥဒယန္တောဝ	၂၉၆
ဥဒဟာရိယာ	၁၉၆
ဥဒိက္ခိသံ	၂၉၇
ဥဒီရယန္တိ	၁၄၁
ဥဒ္ဒယံ	၃၁၆
ဥဒ္ဒါလကာ	၃၇
ဥဒ္ဒိဿ	၁၄၁
ဥဒ္ဓံသတီ	၂၈၅
ဥပဂေါ	၂၃၁
ဥပဋ္ဌိတာ တေ	၁၄၇
ဥပဍ္ဎံ ပဒ္မမာလာဟံ	၃၃
ဥပတိဋ္ဌန္တိ	၂၉၆
ဥပနာမေသိံ	၁၆၂
ဥပပဇ္ဇတိ ဇောတိရသံ	၄၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥပပန္နာ	၈၀
ဥပပန္နာမှိ	၁၀၄
ဥပပန္နော	၃၂၄
ဥပဝသိဿံ	၆၅
ဥပါဂမိ	၇၂၊ ၁၁၅
ဥပါဒါနံ	၃၁၄
ဥပါဝသိံ	၁၁၉
ဥပါဝသိ	၂၆၂
ဥပါဝိသ	၂၄၃
ဥပါသိကာ	၅၃၊ ၁၀၁
ဥပေစ္စ	၁၁၆၊ ၁၃၃
ဥပေတံ	၁၁၉၊ ၂၆၄
ဥပေတရူပံ	၃၇
ဥပေန္တိ	၂၂၄
ဥပေဟိ	၂၁၄
ဥပေါသထံ	၂၆၂
ဥပေါသထာတိ မံ	၁၀၄
ဥပေါသထေ	၁၅၆
ဥပေါသထေ နိစ္စဟမပ္ပမတ္တာ	၆၄
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ	၁၄
ဥဘတော ဝိမာနံ	၂၀၈
ဥဘယဉ္စ	၂၉၂
ဥဘယတ္ထ	၃၀၇
ဥဘယေတ္ထ	၃၀၆
ဥဘော	၂၅၆
ဥယျာနဘူမိံ	၂၅၆
ဥယျာနဘူမျာ	၂၆၁
ဥရ’ဿာ	၂၅၀
ဥရူဠှဝါ	၉၃
ဥဠာရံ	၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U - Ū - E]	
Uḷārā	270
Uḷāro	250
Uḷāro te	109
Ūruthanūpapannā	260
Ekaṁsikā	77
Ekacīvaro	288
Ekato	261
Ekamekāya	284
Ekassa	331
Ekāhaṁ	273
Ekūposathaṁ	133
Etassācāmadānassa	93
Etādisā	331
Etādiso	14
Ete	141, 244
Etenupāyena	264
Ettakaṁ	288
Ettāvatā	229
Ettha	152, 219, 227
Edisaṁ	155
Ediso	328
Evaṁ	34
Eva	137
Esikānaṁ	181
Eso	209
[O]	
Okiriṁ	162
Ogāhasi	37, 162

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[O]	
Oghatiṇṇaṁ	263
Otthataṁ	80
Odātamūlakaṁ	181
Odumbaraṁ	197
Opadhikaṁ	140
Obhāsasi	11
Obhāsate	46, 111
Obhāsayaṁ jalamiva	71
Obhāsayanti	260, 261
Obhāsayitvā	113
Obhāsentī	46
Orasā	199
Olubbha	243
Ovadiyañca	324
Ovādamhi	199
Osadhī	46
Ohāya	297
[Ka]	
Kaṁ nu sā disataṁ gatā	91
Kaṁ vā	262
Kakkaṭako	227
Kakkārikaṁ	134
Kañcanatanusannibhattacāhi	219
Kañcanabimbavaṇṇe	152
Kañcanavedimissaṁ	319
Kañcanāveḷabhūsite	152
Kaṇḍako	297
Kaṇṭhesu	260
Kataṁ	186

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ-ဦ-ဧ]	
ဥဠာရာ	၂၇၀
ဥဠာရော	၂၅၀
ဥဠာရော တေ	၁၀၉
ဦရုထနူပပန္နာ	၂၆၀
ဧကံသိကာ	၇၇
ဧကစီဝရော	၂၈၈
ဧကတော	၂၆၁
ဧကမေကာယ	၂၈၄
ဧကဿ	၃၃၁
ဧကာဟံ	၂၇၃
ဧကူပေါသထံ	၁၃၃
ဧတဿာစာမဒါနဿ	၉၃
ဧတာဒိသာ	၃၃၁
ဧတာဒိသော	၁၄
ဧတေ	၁၄၁၊၂၄၄
ဧတေနုပါယေန	၂၆၄
ဧတ္တကံ	၂၈၈
ဧတ္တာဝတာ	၂၂၉
ဧတ္ထ	၁၅၂၊၂၁၉၊၂၂၇
ဧဒိသံ	၁၅၅
ဧဒိသော	၃၂၈
ဧဝံ	၃၄
ဧဝ	၁၃၇
ဧသိကာနံ	၁၈၁
ဧသော	၂၀၉
[ဩ]	
ဩကိရိံ	၁၆၂
ဩဂါဟသိ	၃၇၊၁၆၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဩ]	
ဩဃတိဏ္ဏံ	၂၆၃
ဩတ္ထတံ	၈၀
ဩဒါတမူလကံ	၁၈၁
ဩဒုမ္ဗရံ	၁၉၇
ဩပဓိကံ	၁၄၀
ဩဘာသသိ	၁၁
ဩဘာသတေ	၄၆၊၁၁၁
ဩဘာသယံ ဇလမိဝ	၇၁
ဩဘာသယန္တိ	၂၆၀၊၂၆၁
ဩဘာသယိတွာ	၁၁၃
ဩဘာသေန္တီ	၄၆
ဩရသာ	၁၉၉
ဩလုဗ္ဘ	၂၄၃
ဩဝဒိယဉ္စ	၃၂၄
ဩဝါဒမှိ	၁၉၉
ဩသဓီ	၄၆
ဩဟာယ	၂၉၇
[က]	
ကံ နု သာ ဒိသတံ ဂတာ	၉၁
ကံ ဝါ	၂၆၂
ကက္ကဋကော	၂၂၇
ကက္ကာရိကံ	၁၃၄
ကဉ္စနတနုသန္နိဘတ္တစာဟိ	၂၁၉
ကဉ္စနဗိမ္ဗဝဏ္ဏေ	၁၅၂
ကဉ္စနဝေဒိမိဿံ	၃၁၉
ကဉ္စနာဝေဠုဘူသိတေ	၁၅၂
ကဏ္ဍကော	၂၉၇
ကဏ္ဌေသု	၂၆၀
ကတံ	၁၈၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]		**[Ka]**	
Kataṁ mayā	115	Karoti	218
Katakicco	214	Kalaṁ nāgghati soḷasiṁ	93
Kataññutā	244	Kalalīkato	323
Katamaṁ	245	Kallacittañca	198
Katāvāsā	102	Kalyāṇī	244
Katipayāya	223	Kasmā kāyā nu āgamma	136
Katvā dussamaye phale	183	Kasmā nu	72
Kadariyā	329	Kassapaṁ	263
Kadariyesu	112	Kassapassa Bhagavato	133
Kantāriyo	320	Kassa vā tvaṁ	73
Kantāre	314	Kā	151
Kandasi	308	Kākoḷagaṇā	210
Kapaṇā	91	Kātave	175
Kapālaṁ	314	Kā nāma tvaṁ	155
Kappako	328	Kāmakāmī	223
Kappitakesamassu	276	Kāmaguṇā	227
Kambukāyūradhare	151	Kāmaggapattānaṁ	72
Kambukeyūradharā	260	Kāmarāgaṁ	224
Kammaṁ	288	Kāmavaṇṇinī	72
Kammaphalaṁ	140, 186	Kāyamhi	323
Kammaphalena	147	Kāyā	72
Kammavipāka tassā	175	Kāyena	159
Kammavipākasambhavaṁ	80	Kāyesu	100
Kamme hi	175	Kāriyaṁ	292
Karavīkasussaro	152	Kārente	183
Karitvā	223	Kāresi	174
Karitvāna	196	Kālakataṁ	307
Karissāmi	222	Kālakatā	115

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]		**[က]**	
ကတံ မယာ	၁၁၅	ကရောတိ	၂၁၈
ကတကိစ္စော	၂၁၄	ကလံ နာဂ္ဃတိ သောဠသိံ	၉၃
ကတညုတာ	၂၄၄	ကလလီကတော	၃၂၃
ကတမံ	၂၄၅	ကလ္လစိတ္တဉ္စ	၁၉၈
ကတာဝါသာ	၁၀၂	ကလျာဏီ	၂၄၄
ကတိပယာယ	၂၂၃	ကသ္မာ ကာယာ နု အာဂမ္မ	၁၃၆
ကတွာ ဒုဿမယေ ဖလေ	၁၈၃	ကသ္မာ နု	၇၂
ကဒရိယာ	၃၂၉	ကဿပံ	၂၆၃
ကဒရိယေသု	၁၁၂	ကဿပဿ ဘဂဝတော	၁၃၃
ကန္တာရိယော	၃၂၀	ကဿ ဝါ တွံ	၇၃
ကန္တာရေ	၃၁၄	ကာ	၁၅၁
ကန္ဒသိ	၃၀၈	ကာကောဠဂဏာ	၂၁၀
ကပဏာ	၉၁	ကာတဝေ	၁၇၅
ကပါလံ	၃၁၄	ကာ နာမ တွံ	၁၅၅
ကပ္ပကော	၃၂၈	ကာမကာမီ	၂၂၃
ကပ္ပိတကေသမဿု	၂၇၆	ကာမဂုဏာ	၂၂၇
ကမ္ဗုကာယူရဓရေ	၁၅၁	ကာမဂ္ဂပတ္တာနံ	၇၂
ကမ္ဗုကေယူရဓရာ	၂၆၀	ကာမရာဂံ	၂၂၄
ကမ္မံ	၂၈၈	ကာမဝဏ္ဏိနီ	၇၂
ကမ္မဖလံ	၁၄၀၊၁၈၆	ကာယမှိ	၃၂၃
ကမ္မဖလေန	၁၄၇	ကာယာ	၇၂
ကမ္မဝိပါက တဿာ	၁၇၅	ကာယေန	၁၅၉
ကမ္မဝိပါကသမ္ဘဝံ	၈၀	ကာယေသု	၁၀၀
ကမ္မေ ဟိ	၁၇၅	ကာရိယံ	၂၉၂
ကရဝီကသုဿရော	၁၅၂	ကာရေန္တေ	၁၈၃
ကရိတွာ	၂၂၃	ကာရေသိ	၁၇၄
ကရိတွာန	၁၉၆	ကာလကတံ	၃၀၇
ကရိဿာမိ	၂၂၂	ကာလကတာ	၁၁၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kālakatomhi	292
Kālena	87
Kāsinaṁ	81
Kāhāmi	134
Kāḷā	100
Kiṁ	224, 305
Kiṁ kammaṁ	245
Kiṁdukkhito	305
Kiṁ nāmadheyyaṁ	328
Kiṁ nāma so	327
Kiṅkiṇijālakappitaṁ	284
Kiccaṁ	292
Kiñca karoti kammaṁ	327
Kiñca porisaṁ	245
Kiñjakkhaparivāritā	99
Kittayissasi	137
Kinti	327
Kimāsamānā	315
Kimidaṁ	224
Kimilāyaṁ	101
Kira	124, 302
Kilante	37
Kissa	147
Kīdisena	137
Kīva ciraṁ	106
Kīḷāmi	199
Kuñjaraṁ	263
Kuñjaro	30
Kuto cutā	73

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kuto na āgamma	80
Kuddhāpihaṁ	51
Kumārā	319
Kummāsapiṇḍaṁ datvāna	56
Kule	260
Kusakasuphullitalatāva-lambinīhi	147
Kusalaṁ	119, 153, 223, 224
Kusalañca	116
Kusalamūlena	298
Kusalarate	77
Kusalassa	198
Kusumavibhūsitābharaṇā	219
Kusumehi	149, 218
Kūṭaṁ	285
Kūṭaṅgacchi	112
Kūṭāgārā	44
Keci	14
Kena	14, 100, 155
Kena kato	123
Kena’cchasi	73
Kena vaṇṇena	137
Kenāsi	147
Kevaṭṭadvārā nikkhamma	89
Kesakārikā	81
Ko	168, 202
Kokilā	50
Koci	164
Koci koci	152

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကာလကတောမှိ	၂၉၂
ကာလေန	၈၇
ကာသိနံ	၈၁
ကာဟာမိ	၁၃၄
ကာဠာ	၁၀၀
ကိံ	၂၂၄၊၃၀၅
ကိံ ကမ္မံ	၂၄၅
ကိံဒုက္ခိတော	၃၀၅
ကိံ နာမဓေယျံ	၃၂၈
ကိံ နာမ သော	၃၂၇
ကိင်္ကိဏိဇာလကပ္ပိတံ	၂၈၄
ကိစ္စံ	၂၉၂
ကိဉ္စ ကရောတိ ကမ္မံ	၃၂၇
ကိဉ္စ ပေါရိသံ	၂၄၅
ကိဉ္ဇက္ခပရိဝါရိတာ	၉၉
ကိတ္တယိဿသိ	၁၃၇
ကိန္တိ	၃၂၇
ကိမာသမာနာ	၃၁၅
ကိမိဒံ	၂၂၄
ကိမိလာယံ	၁၀၁
ကိရ	၁၂၄၊၃၀၂
ကိလန္တေ	၃၇
ကိဿ	၁၄၇
ကီဒိသေန	၁၃၇
ကီဝ စိရံ	၁၀၆
ကီဠာမိ	၁၉၉
ကုဉ္ဇရံ	၂၆၃
ကုဉ္ဇရော	၃၀
ကုတော စုတာ	၇၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကုတော န အာဂမ္မ	၈၀
ကုဒ္ဓါပိဟံ	၅၁
ကုမာရာ	၃၁၉
ကုမ္မာသပိဏ္ဍံ ဒတွာန	၅၆
ကုလေ	၂၆၀
ကုသကသုဖုလ္လိတလတာဝ-လမ္ဗိနီဟိ	၁၄၇
ကုသလံ	၁၁၉၊၁၅၃၊၂၂၃၊၂၂၄
ကုသလဉ္စ	၁၁၆
ကုသလမူလေန	၂၉၈
ကုသလရတေ	၇၇
ကုသလဿ	၁၉၈
ကုသုမဝိဘူသိတာဘရဏာ	၂၁၉
ကုသုမေဟိ	၁၄၉၊၂၁၈
ကူဋံ	၂၈၅
ကူဋင်္ဂစ္ဆိ	၁၁၂
ကူဋာဂါရာ	၄၄
ကေစိ	၁၄
ကေန	၁၄၊၁၀၀၊၁၅၅
ကေန ကတော	၁၂၃
ကေန’စ္ဆသိ	၇၃
ကေန ဝဏ္ဏေန	၁၃၇
ကေနာသိ	၁၄၇
ကေဝဋ္ဋဒွါရာ နိက္ခမ္မ	၈၉
ကေသကာရိကာ	၈၁
ကော	၁၆၈၊၂၀၂
ကောကိလာ	၅၀
ကောစိ	၁၆၄
ကောစိ ကောစိ	၁၅၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kocchaphalūpajīvī	328
Koñcamayūracakora-saṁghacaritaṁ	148
Koñcā	50
Kodhaṁ vadhitvā	125
Ko nu kho	196
Kovidaṁ	250
Kovidā	66
Koviḷāre	158
Kosiya	127
[Kha]	
Khaṇamuhuttasaññamassa	223
Khattiyā	246
Khayampi	302
Khādasi	227
Khiḍḍāratiṁ	77
Khipiṁ	292
Khippaṁ	95
Khippamānena	327
Khīrodanaṁ	134
Khudde	124
Khurassa	259
[Ga]	
Gaccha	198
Gacchati	10
Gaccheyyāsi	298
Gaṇaṁ	80
Gaṇuttamaṁ	183

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga]	
Gatī	156
Gatī ca tāsaṁ	124
Gato	265
Gantvā	156, 246
Gandhapañcaṅgulikaṁ	133
Gandhabbatūriyāni	259
Gandhabbasūraggapūjitā	260
Gandhabbo	240
Gandho	159
Gabbhaseyyaṁ	224
Gamanāgamanaṁ	306
Gayāyaṁ	196
Garukābādhaṁ	298
Garukāro	33
Gavesamāno	243
Gimhānaṁ pacchime māse	288
Giraṁ	198, 299
Gilāno	308
Guṇasampannaṁ	33
Guttindriyo	197
Gutto	320
Gotama	203
Gotamassa	66
Gotame	153
Gopānasīgaṇā	285
[Gha]	
Ghāyase	159
Ghoso	259

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကောစ္ဆဖလူပဇီဝီ	၃၂၈
ကောဉ္စမယူရစကောရ-သံဃစရိတံ	၁၄၈
ကောဉ္စာ	၅၀
ကောဓံ ဝဓိတွာ	၁၂၅
ကော နု ခေါ	၁၉၆
ကောဝိဒံ	၂၅၀
ကောဝိဒါ	၆၆
ကောဝိဠာရေ	၁၅၈
ကောသိယ	၁၂၇
[ခ]	
ခဏမုဟုတ္တသညမဿ	၂၂၃
ခတ္တိယာ	၂၄၆
ခယမ္ပိ	၃၀၂
ခါဒသိ	၂၂၇
ခိဍ္ဍာရတိံ	၇၇
ခိပိံ	၂၉၂
ခိပ္ပံ	၉၅
ခိပ္ပမာနေန	၃၂၇
ခီရောဒနံ	၁၃၄
ခုဒ္ဒေ	၁၂၄
ခုရဿ	၂၅၉
[ဂ]	
ဂစ္ဆ	၁၉၈
ဂစ္ဆတိ	၁၀
ဂစ္ဆေယျာသိ	၂၉၈
ဂဏံ	၈၀
ဂဏုတ္တမံ	၁၈၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဂ]	
ဂတိ	၁၅၆
ဂတိ စ တာသံ	၁၂၄
ဂတော	၂၆၅
ဂန္တွာ	၁၅၆၊ ၂၄၆
ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလိကံ	၁၃၃
ဂန္ဓဗ္ဗတူရိယာနိ	၂၅၉
ဂန္ဓဗ္ဗသူရဂ္ဂပူဇိတာ	၂၆၀
ဂန္ဓဗ္ဗော	၂၄၀
ဂန္ဓော	၁၅၉
ဂဗ္ဘသေယျံ	၂၂၄
ဂမနာဂမနံ	၃၀၆
ဂယာယံ	၁၉၆
ဂရုကာဗာဓံ	၂၉၈
ဂရုကာရော	၃၃
ဂဝေသမာနော	၂၄၃
ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမေ မာသေ	၂၈၈
ဂိရံ	၁၉၈၊ ၂၉၉
ဂိလာနော	၃၀၈
ဂုဏသမ္ပန္နံ	၃၃
ဂုတ္တိန္ဒြိယော	၁၉၇
ဂုတ္တော	၃၂၀
ဂေါတမ	၂၀၃
ဂေါတမဿ	၆၆
ဂေါတမေ	၁၅၃
ဂေါပါနသီဂဏာ	၂၈၅
[ဃ]	
ဃာယသေ	၁၅၉
ဃောသော	၂၅၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ca]	
Ca	67, 99, 122, 123, 146, 157
Cakkhumato	53, 299
Caṇḍāli	94
Caṇḍālī	97
Caṇḍike	133
Catasso	285
Catukkamā	259
Catunnamapi dīpānaṁ issaraṁ	93
Catubbhi ṭhānehi	124
Catūsu	215
Cattāri	178
Cattāri etāni	178
Cattāro ca paṭipannā	178
Candanaruciragatte	163
Candanasāralittā	208
Candanasāravositā	260
Candimā	291
Cando	257
Cando yathā	270
Carassu	222
Carissati brahmacariyaṁ	327
Cahaṁ	156
Cātuddasiṁ pañcadasiṁ	64
Cāmarahatthabāhubhi	257
Cittaṁ	186, 258
Cittatā	152
Cittapasādassa	203
Cittalataṁ	265, 267
Cittalatāvane	85

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ca]	
Citrā honti	155
Ciraṭṭhitike	291
Cīvaraṁ	264
Cetasā	288
Cetopaṇidhihetu	187
[Cha]	
Chatto	222
Chando	104
Channaṁ	153, 302
Chamā	167
Chaḷaṅgaṁ	246
Chindati	218
Chindasi	37
[Ja]	
Janapade	247
Janassimassa	323
Jano	322
Jambonaduttattaṁ	319
Jalaṁ	202, 223
Jalati	183
Jalamiva	146
Jalitā	96
Jalitānubhāvā	17
Javasampanno	31
Javā	71
Jātarūpassa	227
Jātiyā	25, 246
Jānaṁ	140

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[စ]	
	၆၇၊ ၉၉၊ ၁၂၂၊ ၁၂၃၊ ၁၄၆၊ ၁၅၇
စက္ခုမတော	၅၃၊ ၂၉၉
စဏ္ဍာလိ	၉၄
စဏ္ဍာလီ	၉၇
စဏ္ဍိကေ	၁၃၃
စတဿော	၂၈၅
စတုက္ကမာ	၂၅၉
စတုန္နမပိ ဒီပါနံ ဣဿရံ	၉၃
စတုဗ္ဘိ ဌာနေဟိ	၁၂၄
စတူသု	၂၁၅
စတ္တာရိ	၁၇၈
စတ္တာရိ ဧတာနိ	၁၇၈
စတ္တာရော စ ပဋိပန္နာ	၁၇၈
စန္ဒနရုစိရဂတ္တေ	၁၆၃
စန္ဒနသာရလိတ္တာ	၂၀၈
စန္ဒနသာရဝေါသိတာ	၂၆၀
စန္ဒိမာ	၂၉၁
စန္ဒော	၂၅၇
စန္ဒော ယထာ	၂၇၀
စရဿု	၂၂၂
စရိဿတိ ဗြဟ္မစရိယံ	၃၂၇
စဟံ	၁၅၆
စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ	၆၄
စာမရဟတ္ထဗာဟုဘိ	၂၅၇
စိတ္တံ	၁၈၆၊ ၂၅၈
စိတ္တတာ	၁၅၂
စိတ္တပသာဒဿ	၂၀၃
စိတ္တလတံ	၂၆၅၊ ၂၆၇
စိတ္တလတာဝနေ	၈၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[စ]	
စိတြာ ဟောန္တိ	၁၅၅
စိရဋ္ဌိတိကေ	၂၉၁
စီဝရံ	၂၆၄
စေတသာ	၂၈၈
စေတောပဏိဓိဟေတု	၁၈၇
[ဆ]	
ဆတ္တော	၂၂၂
ဆန္ဒော	၁၀၄
ဆန္နံ	၁၅၃၊ ၃၀၂
ဆမာ	၁၆၇
ဆဠင်္ဂံ	၂၄၆
ဆိန္ဒတိ	၂၁၈
ဆိန္ဒသိ	၃၇
[ဇ]	
ဇနပဒေ	၂၄၇
ဇနဿိမဿ	၃၂၃
ဇနော	၃၂၂
ဇမ္ဗောနဒုတ္တတ္တံ	၃၁၉
ဇလံ	၂၀၂၊ ၂၂၃
ဇလတိ	၁၈၃
ဇလမိဝ	၁၄၆
ဇလိတာ	၉၆
ဇလိတာနုဘာဝါ	၁၇
ဇဝသမ္ပန္နော	၃၁
ဇဝါ	၇၁
ဇာတရူပဿ	၂၂၇
ဇာတိယာ	၂၅၊ ၂၄၆
ဇာနံ	၁၄၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ja]	
Jānāmase	328
Jālitambanakhehi	297
Jitindriyaṁ	263
Jinassa	302
Jīvaloke	209
Jīvitaṁ	316
Jutiṁ	203
[Jha]	
Jhānarataṁ	33
Jhānarato	197
Jhāyantaṁ	197
Jhāyiṁ	33
[Ña - Ṭha]	
Ñatvā	198
Ñatvāna	76
Ñātikulā	156
Ṭhassati	229
Ṭhānaṁ	80, 133, 149
Ṭhitaṁ	31
Ṭhitā	199
Ṭhitātā	259
Ṭhito	227
[Ḍa]	
Ḍākaṁ	89
[Ta]	
Taṁ	156, 159, 164
Taṁkāraṇā	327
Taṁ khippaṁ	264

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Taṁ taṁ	302
Taṁ Bhagavā	67
Taṁbhūmibhāgehi	37
Taṁ hoti	233
Taggamanasā	185
Tañcāhaṁ	185
Tañceva seyyo	233
Tajjanāya	196
Taṇhakkhayūpapanne	276
Tatuttariṁ	316
Tato	223, 292
Tato cutā	115
Tato cuto	292
Tato disā vilokesiṁ	196
Tattamivaṁ	314
Tattha	104, 149, 223, 285, 302, 330
Tattheva	76
Tatra	80
Tathā	146
Tathāgataṁ	198
Tathāgatassa	76, 223
Tathāgato	198
Tathāpakāro	249
Tatheva	125, 258, 309
Thevakāsiṁ	222
Tatheva tvaṁ	80
Tadanupadaṁ	147
Tadā	313

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဇ]	
ဇာနာမသေ	၃၂၈
ဇာလိတမ္ဗနခေဟိ	၂၉၇
ဇိတိန္ဒြိယံ	၂၆၃
ဇိနဿ	၃၀၂
ဇီဝလောကေ	၂၀၉
ဇီဝိတံ	၃၁၆
ဇုတိံ	၂၀၃
[ဈ]	
ဈာနရတံ	၃၃
ဈာနရတော	၁၉၇
ဈာယန္တံ	၁၉၇
ဈာယိံ	၃၃
[ဉ-ဌ]	
ဉတွာ	၁၉၈
ဉတွာန	၇၆
ဉာတိကုလာ	၁၅၆
ဌဿတိ	၂၂၉
ဌာနံ	၈၀၊၁၃၃၊၁၄၉
ဌိတံ	၃၁
ဌိတာ	၁၉၉
ဌိတာတာ	၂၅၉
ဌိတော	၂၂၇
[ဍ]	
ဍာကံ	၈၉
[တ]	
တံ	၁၅၆၊၁၅၉၊၁၆၄
တံကာရဏာ	၃၂၇
တံ ခိပ္ပံ	၂၆၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တံ တံ	၃၀၂
တံ ဘဂဝါ	၆၇
တံဘူမိဘာဂေဟိ	၃၇
တံ ဟောတိ	၂၃၃
တဂ္ဂမနသာ	၁၈၅
တဉ္စာဟံ	၁၈၅
တဉ္စေဝ သေယျော	၂၃၃
တဇ္ဇနာယ	၁၉၆
တဏှက္ခယူပပန္နေ	၂၇၆
တတုတ္တရိံ	၃၁၆
တတော	၂၂၃၊၂၉၂
တတော စုတာ	၁၁၅
တတော စုတော	၂၉၂
တတော ဒိသာ ဝိလောကေသိံ	၁၉၆
တတ္တမိဝံ	၃၁၄
တတ္ထ	၁၀၄၊၁၄၉၊၂၂၃၊၂၈၅၊ ၃၀၂၊၃၃၀
တတ္ထေဝ	၇၆
တတြ	၈၀
တထာ	၁၄၆
တထာဂတံ	၁၉၈
တထာဂတဿ	၇၆၊၂၂၃
တထာဂတော	၁၉၈
တထာပကာရော	၂၄၉
တထေဝ	၁၂၅၊၂၅၈၊၃၀၉
တထေဝကာသိံ	၂၂၂
တထေဝ တွံ	၈၀
တဒနုပဒံ	၁၄၇
တဒါ	၃၁၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tadeva	288
Tadeva kammaṁ kusalaṁ	115
Tanucchavā	260
Tantyābhinandāmase	82
Tapati	146, 218
Tapaniyavitatā	219
Tapanīyapaṭṭehi	319
Tapassino	246
Tapassiyugaṁ	102
Tappāmase	81
Ta’mannapānaṁ	264
Tameva anukampāya	95
Tameva disvāna	264
Tamonudo	146
Tamhi kato	123
Tayā	140, 209, 292
Tava	106, 155, 203, 222
Tavañca	316
Tavaññāya	258
Tavāyaṁ	249
Tavimāni	111
Tave’disaṁ	155
Tasite	37
Tasmā	34, 270, 327
Tasmā kāyā	72
Tassa	37
Tassa pakkamamānassa	32
Tassā	296
Tassā gatiṁ	175
Tassā te naccamānāya	159

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tassā me	85
Tassā me ahu	197
Tasseva	298
Tā	260
Tātā	317
Tādini	95
Tādino	85
Tāyeva me	174
Tārakāgaṇaṁ	80
Tārakādhipati	296
Tārayissaṁ	297
Tālavaṇṭaṁ	134
Tāva	156
Tāvatiṁsūpago	231
Tāhaṁ	153, 198, 308
Tāhaṁ bhattena	138
Tiṇṇaṁ	240
Tidasagaṇā	301
Tidasagatā	149
Tidasacarā	270
Tidasā	81
Tidasānaṁ mahāvanaṁ	87
Tidive	270
Timiratambakkhi	123
Timbarusakaṁ	134
Tilakā	37
Tividhaṁ	264
Tuṇhībhūtassa tiṭṭhato	91
Tuyhaṁ nu	115

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တဒေဝ	၂၈၈
တဒေဝ ကမ္မံ ကုသလံ	၁၁၅
တနုစ္ဆဝါ	၂၆၀
တန္တျာဘိနန္ဒာမသေ	၈၂
တပတိ	၁၄၆၊ ၂၁၈
တပနိယဝိတတာ	၂၁၉
တပနီယပဋ္ဋေဟိ	၃၁၉
တပဿိနော	၂၄၆
တပဿိယုဂံ	၁၀၂
တပ္ပါမသေ	၈၁
တ’မန္နပါနံ	၂၆၄
တမေဝ အနုကမ္ပာယ	၉၅
တမေဝ ဒိသွာန	၂၆၄
တမောနုဒေါ	၁၄၆
တမှိ ကတော	၁၂၃
တယာ	၁၄၀၊ ၂၀၉၊ ၂၉၂
တဝ	၁၀၆၊ ၁၅၅၊ ၂၀၃၊ ၂၂၂
တဝဉ္စ	၃၁၆
တဝညာယ	၂၅၈
တဝါယံ	၂၄၉
တဝိမာနိ	၁၁၁
တဝေ’ဒိသံ	၁၅၅
တသိတေ	၃၇
တသ္မာ	၃၄၊ ၂၇၀၊ ၃၂၇
တသ္မာ ကာယာ	၇၂
တဿ	၃၇
တဿ ပက္ကမမာနဿ	၃၂
တဿာ	၂၉၆
တဿာ ဂတိံ	၁၇၅
တဿာ တေ နစ္စမာနာယ	၁၅၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တဿာ မေ	၈၅
တဿာ မေ အဟု	၁၉၇
တဿေဝ	၂၉၈
တာ	၂၆၀
တာတာ	၃၁၇
တာဒိနိ	၉၅
တာဒိနော	၈၅
တာယေဝ မေ	၁၇၄
တာရကာဂဏံ	၈၀
တာရကာဓိပတိ	၂၉၆
တာရယိဿံ	၂၉၇
တာလဝဏ္ဋံ	၁၃၄
တာဝ	၁၅၆
တာဝတိံသူပဂေါ	၂၃၁
တာဟံ	၁၅၃၊ ၁၉၈၊ ၃၀၈
တာဟံ ဘတ္တေန	၁၃၈
တိဏ္ဏံ	၂၄၀
တိဒသဂဏာ	၃၀၁
တိဒသဂတာ	၁၄၉
တိဒသစရာ	၂၇၀
တိဒသာ	၈၁
တိဒသာနံ မဟာဝနံ	၈၇
တိဒိဝေ	၂၇၀
တိမိရတမ္ဗက္ခိ	၁၂၃
တိမ္ဗရုသကံ	၁၃၄
တိလကာ	၃၇
တိဝိဓံ	၂၆၄
တုဏှီဘူတဿ တိဋ္ဌတော	၉၁
တုယှံ နု	၁၁၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Turitassa	292
Turito	292
Tuvaṁ	116, 262
Tuvaṁsi	80
Tūriyaṁ	152
Tūriyagaṇappabodhano	262
Tūriyagaṇā	166
Tūriyatāḷitanigghoso	239
Tūriye pañcaṅgike yathā	32
Te	14, 82, 118, 164, 178, 203, 222, 223, 224, 256, 316, 330
Tejasā	114
Te deve	137
Tena	21, 177, 285, 327
Tena me'tādiso vaṇṇo	190, 227
Tenaha'ññepi	177
Tepi	246
Tesaṁ	87, 240, 258
Tesaṁ suyyati niggoso	32
Tesū'pari	319
Toraṇūpapannaṁ	145
Tvaṁ attano jātiṁ	137
Tvaṁ upapannā	81
[Tha]	
Thāmavā	31
Thunanti	207
Thūpaṁ	185
Thūpamhi	133
Thūpasmiṁ	302
Theyyā	65
[Da]	
Dakkhiṇaṁ	140
Dakkhiṇā	93, 141
Dakkhiṇeyyā	178
Dajjā	33, 233
Dadaṁ	270
Dadanti dānaṁ	141
Dadāti dīpaṁ	47
Dadātha	177
Daddallamānā	80
Damena	134
Darasokanāsanaṁ	301
Daliddā	91
Dasa disā	73
Dasapādako	227
Dassanaṁ nābhijānāmi	136
Dassanāya	197, 209
Dassane	199
Dassanena taṁ	81
Daharā apāpikā	118
Daḷhaṁ	196
Daḷhadhammā	242
Daḷho	319
Dānamadāsi nārī	175
Dānassa	32
Dāna'haṁ	209

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တုရိတဿ	၂၉၂
တုရိတော	၂၉၂
တုဝံ	၁၁၆၊ ၂၆၂
တုဝံသိ	၈၀
တူရိယံ	၁၅၂
တူရိယဂဏပ္ပဗောဓနော	၂၆၂
တူရိယဂဏာ	၁၆၆
တူရိယတာဠိတနိဂ္ဃောသော	၂၃၉
တူရိယေ ပဉ္စင်္ဂိကေ ယထာ	၃၂
တေ	၁၄၊ ၈၂၊ ၁၁၈၊ ၁၆၄၊ ၁၇၈၊ ၂၀၃၊ ၂၂၂၊ ၂၂၃၊ ၂၂၄၊ ၂၅၆၊ ၃၁၆၊ ၃၃၀
တေဇသာ	၁၁၄
တေ ဒေဝေ	၁၃၇
တေန	၂၁၊ ၁၇၇၊ ၂၈၅၊ ၃၂၇
တေန မေ’တာဒိသော ဝဏ္ဏော	၁၉၀၊ ၂၂၇
တေနဟ’ညေပိ	၁၇၇
တေပိ	၂၄၆
တေသံ	၈၇၊ ၂၄၀၊ ၂၅၈
တေသံ သုယျတိ နိဂ္ဃောသော	၃၂
တေသူ’ပရိ	၃၁၉
တောရဏူပပန္နံ	၁၄၅
တွံ အတ္တနော ဇာတိံ	၁၃၇
တွံ ဥပပန္နာ	၈၁
[ထ]	
ထာမဝါ	၃၁
ထုနန္တိ	၂၀၇
ထူပံ	၁၈၅
ထူပမှိ	၁၃၃
ထူပသ္မိံ	၃၀၂
ထေယျာ	၆၅
[ဒ]	
ဒက္ခိဏံ	၁၄၀
ဒက္ခိဏာ	၉၃၊ ၁၄၁
ဒက္ခိဏေယျာ	၁၇၈
ဒဇ္ဇာ	၃၃၊ ၂၃၃
ဒဒံ	၂၇၀
ဒဒန္တိ ဒါနံ	၁၄၁
ဒဒါတိ ဒီပံ	၄၇
ဒဒါထ	၁၇၇
ဒဒ္ဒလ္လမာနာ	၈၀
ဒမေန	၁၃၄
ဒရသောကနာသနံ	၃၀၁
ဒလိဒ္ဒါ	၉၁
ဒသ ဒိသာ	၇၃
ဒသပါဒကော	၂၂၇
ဒဿနံ နာဘိဇာနာမိ	၁၃၆
ဒဿနာယ	၁၉၇၊ ၂၀၉
ဒဿနေ	၁၉၉
ဒဿနေန တံ	၈၁
ဒဟရာ အပါပိကာ	၁၁၈
ဒဠှံ	၁၉၆
ဒဠှဓမ္မာ	၂၄၂
ဒဠှော	၃၁၉
ဒါနမဒါသိ နာရီ	၁၇၅
ဒါနဿ	၃၂
ဒါန’ဟံ	၂၀၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]		[Da]	
Dānāni	177	Dukkhanirodho	198
Dānena	93	Dukkhanti	198
Dāne ratā	51	Dukkhassa	198
Dāsī ahaṁ	196	Dukkhitañca	164
Dijakāraṇḍavako-		Dukkhito	305, 308
kilābhinaditaṁ	148	Dukkhena	292
Dijasevitaṁ	162	Duggatā	207
Dinnaṁ	215, 320	Duggati	77, 106
Dinna mahapphalaṁ	215	Duggā puthuddisā	317
Dibbaṁ	133, 229, 296	Dunnikkhittaṁ	333
Dibbā	227	Duppayātā	316
Dibbā ca kaññā	270	Durāsado	197
Dibbā te	296	Dullabhāyaṁ	197
Dibbāni	270	Duvesu	166
Dibyapilavahaṁsarājaciṇṇaṁ	148	Dussasanthataṁ	33
Divaṁ	218	Dūtā	207
Divaṅkare	288	Deyyaṁ	186
Divā ca ratto ca	323	Devaṁ	291
Divā divassa	224	Devakāye pamodasi	111
Diviyā	50	Devakuñjara	186
Disaṁ	249, 316	Devagaṇassa	208
Disataṁ gatā	91	Devagaṇā ramenti	119
Disā	111	Devatā	18, 292
Disā sabbā	159	Devatā nusi	240
Disāsu	167	Devaddhato	261
Disvā	168, 174, 316	Devaputtā	111
Dissare	306	Devapuramhi	296
Dīghamaddhānaṁ	203	Devapuramhiva	298
Dīghāyukiṁ	119	Devarājaṁva	296
Dukkhanirodha sassataṁ	76	Devarājassa	279

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]		[ဒ]	
ဒါနာနိ	၁၇၇	ဒုက္ခနိရောဓော	၁၉၈
ဒါနေန	၉၃	ဒုက္ခန္တိ	၁၉၈
ဒါနေ ရတာ	၅၁	ဒုက္ခဿ	၁၉၈
ဒါသီ အဟံ	၁၉၆	ဒုက္ခိတဉ္စ	၁၆၄
ဒိဇကာရဏ္ဍဝကော-		ဒုက္ခိတော	၃၀၅၊၃၀၈
ကိလာဘိနဒိတံ	၁၄၈	ဒုက္ခေန	၂၉၂
ဒိဇသေဝိတံ	၁၆၂	ဒုဂ္ဂတာ	၂၀၇
ဒိန္နံ	၂၁၅၊၃၂၀	ဒုဂ္ဂတိ	၇၇၊၁၀၆
ဒိန္န မဟပ္ဖလံ	၂၁၅	ဒုဂ္ဂါ ပုထုဒ္ဒိသာ	၃၁၇
ဒိဗ္ဗံ	၁၃၃၊၂၂၉၊၂၉၆	ဒုန္နိက္ခိတ္တံ	၃၃၃
ဒိဗ္ဗာ	၂၂၇	ဒုပ္ပယာတာ	၃၁၆
ဒိဗ္ဗာ စ ကညာ	၂၇၀	ဒုရာသဒေါ	၁၉၇
ဒိဗ္ဗာ တေ	၂၉၆	ဒုလ္လဘာယံ	၁၉၇
ဒိဗ္ဗာနိ	၂၇၀	ဒုဝေသု	၁၆၆
ဒိဗျပိလဝဟံသရာဇစိဏ္ဏံ	၁၄၈	ဒုဿသန္ထတံ	၃၃
ဒိဝံ	၂၁၈	ဒူတာ	၂၀၇
ဒိဝင်္ကရေ	၂၈၈	ဒေယျံ	၁၈၆
ဒိဝါ စ ရတ္တော စ	၃၂၃	ဒေဝံ	၂၉၁
ဒိဝါ ဒိဝဿ	၂၂၄	ဒေဝကာယေ ပမောဒသိ	၁၁၁
ဒိဝိယာ	၅၀	ဒေဝကုဉ္ဇရ	၁၈၆
ဒိသံ	၂၄၉၊၃၁၆	ဒေဝဂဏဿ	၂၀၈
ဒိသတံ ဂတာ	၉၁	ဒေဝဂဏာ ရမေန္တိ	၁၁၉
ဒိသာ	၁၁၁	ဒေဝတာ	၁၈၊၂၉၂
ဒိသာ သဗ္ဗာ	၁၅၉	ဒေဝတာ နုသိ	၂၄၀
ဒိသာသု	၁၆၇	ဒေဝဒ္ဓတော	၂၆၁
ဒိသွာ	၁၆၈၊၁၇၄၊၃၁၆	ဒေဝပုတ္တာ	၁၁၁
ဒိဿရေ	၃၀၆	ဒေဝပုရမှိ	၂၉၆
ဒီဃမဒ္ဓါနံ	၂၀၃	ဒေဝပုရမှိဝ	၂၉၈
ဒီဃာယုကိံ	၁၁၉	ဒေဝရာဇံဝ	၂၉၆
ဒုက္ခနိရောဓ သဿတံ	၇၆	ဒေဝရာဇဿ	၂၇၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Devavimānamāgataṁ	119
Devasaṁgho	279
Devā	81, 240
Devātidevaṁ	263
Devānaṁ	33
Devinda	157, 261
Devindaguttā	116
Devindo	85, 320
Devī	15
Devehi	320
Devo	240, 298
Dehīti maṁvoca	138
Doṇinimmajjaniṁ	134
Dvaya, jja	292
Dvāraṁ	263
Dvāre	227
Dvepathaṁ	223
[Dha]	
Dhammaṁ	215, 327
Dhammaṁ pacarāma sabbā	124
Dhammaṁ sutvā	134
Dhammaguṇānaṁ	331
Dhammaguṇehi	122
Dhammacakkhuṁ	299
Dhammacariyaṁ	262
Dhammacārinī sā	125
Dhammadasā	215
Dhammaddasā	77
Dhammamudīrayanti	114

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha]	
Dhammarājino	77
Dhammarājena	164
Dhammā	244
Dhammānuyogaṁ	325
Dhamme	223
Dhamme ṭhitā	76
Dhamme ṭhito	327
Dhammena	140
Dhammesu	164
Dhātūhi	152
Dhītā	199
Dhunanti	259
Dhūmasikho	146
[Na]	
Naṁ	298
Na	158, 240
Na karissati	168
Nagantare	74
Nagaravare	75, 181
Na ca vohareyya	327
Naccagītavādite	123
Naccagīte	296
Naccanti	261
Naccasi	193
Naccitvā gāyitvā	122
Naṭṭhamanā	314
Natā	258
Nadiyo	317
Nandanaṁ	87

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒေဝဝိမာနမာဂတံ	၁၁၉
ဒေဝသံဃော	၂၇၉
ဒေဝါ	၈၁၊ ၂၄၀
ဒေဝါတိဒေဝံ	၂၆၃
ဒေဝါနံ	၃၃
ဒေဝိန္ဒ	၁၅၇၊ ၂၆၁
ဒေဝိန္ဒဂုတ္တာ	၁၁၆
ဒေဝိန္ဒော	၈၅၊ ၃၂၀
ဒေဝီ	၁၅
ဒေဝေဟိ	၃၂၀
ဒေဝေါ	၂၄၀၊ ၂၉၈
ဒေဟီတိ မံဝေါစ	၁၃၈
ဒေါဏိနိမ္မဇ္ဇနိံ	၁၃၄
ဒွယ,ဇ္ဇ	၂၉၂
ဒွါရံ	၂၆၃
ဒွါရေ	၂၂၇
ဒွေပထံ	၂၂၃
[ဓ]	
ဓမ္မံ	၂၁၅၊ ၃၂၇
ဓမ္မံ ပစရာမ သဗ္ဗာ	၁၂၄
ဓမ္မံ သုတွာ	၁၃၄
ဓမ္မဂုဏာနံ	၃၃၁
ဓမ္မဂုဏေဟိ	၁၂၂
ဓမ္မစက္ခုံ	၂၉၉
ဓမ္မစရိယံ	၂၆၂
ဓမ္မစာရိနီ သာ	၁၂၅
ဓမ္မဒသာ	၂၁၅
ဓမ္မဒ္ဒသာ	၇၇
ဓမ္မမုဒီရယန္တိ	၁၁၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဓ]	
ဓမ္မရာဇိနော	၇၇
ဓမ္မရာဇေန	၁၆၄
ဓမ္မာ	၂၄၄
ဓမ္မာနုယောဂံ	၃၂၅
ဓမ္မေ	၂၂၃
ဓမ္မေ ဌိတာ	၇၆
ဓမ္မေ ဌိတော	၃၂၇
ဓမ္မေန	၁၄၀
ဓမ္မေသု	၁၆၄
ဓာတူဟိ	၁၅၂
ဓီတာ	၁၉၉
ဓုနန္တိ	၂၅၉
ဓူမသိခေါ	၁၄၆
[န]	
နံ	၂၉၈
န	၁၅၈၊ ၂၄၀
န ကရိဿတိ	၁၆၈
နဂန္တရေ	၇၄
နဂရဝရေ	၇၅၊ ၁၈၁
န စ ဝေါဟရေယျ	၃၂၇
နစ္စဂီတဝါဒိတေ	၁၂၃
နစ္စဂီတေ	၂၉၆
နစ္စန္တိ	၂၆၁
နစ္စသိ	၁၉၃
နစ္စိတွာ ဂါယိတွာ	၁၂၂
နဋ္ဌမနာ	၃၁၄
နတာ	၂၅၈
နဒိယော	၃၁၇
နန္ဒနံ	၈၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nandanaṁ sutvā	104
Nandane	285
Nande	34
Nappharusaṁ avocaṁ	51
Nabhagge	146
Nabhe	218, 270
Nabheva suriyo	146
Nabheva sobhane	123
Na mā'si dānaṁ	302
Namhi	240
Nayanaṁ	146
Naranāripucchitā	123
Naranāriyo	219
Naranārisevitaṁ	51
Naravaradammasārathiṁ	77
Naravīra	257
Naravīraniṭṭhitā	257
Naravīrasāvakā	141
Naruttamaṁ	263
Naḷinyā	319
Nākāsiṁ	105
Nāgaṁ	234
Nāgassa	32, 166
Nāgā	261
Nādo	259
Nānāpadumasañchannā	174
Nānāratanakappano	31
Nānāratanagabbhehi	285
Nānāratanamālinī	152
Nānāratanehi	257
Nānāvaṇṇāhi	152
Nānāsantānakapuppharukkha-vividhā	148
Nābhyo	257
Nāmena bhāsase	136
Nāriyo	111
Nārī	36
Nāvaṁ	36
Nāssosiṁ	164
Nāhosi	64
Nikkamassa	86
Nikkamo āsi	85
Niccaṁ	270
Nijjhattomhi	247
Nijjhānakhamo	319
Niṭṭhitā	257
Niṭṭhite	183
Niṭṭhito	227
Nibbānaṁ	199
Nimantesiṁ	138
Nimmāya nimmāya	72
Nimmitaṁ	250
Nimmitā	162, 166, 284
Niyyādesiṁ	183
Niraggaḷaṁ	264
Nirayaṁ	209
Nirayo	209
Nivesā	44
Nisārassa	242
Nisinnaṁ	197
Nise	146

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နန္ဒနံ သုတွာ	၁၀၄
နန္ဒနေ	၂၈၅
နန္ဒေ	၃၄
နပ္ဖရုသံ အဝေါစံ	၅၁
နဘဂ္ဂေ	၁၄၆
နဘေ	၂၁၈၊ ၂၇၀
နဘေဝ သုရိယော	၁၄၆
နဘေဝ သောဘနေ	၁၂၃
န မာ’သိ ဒါနံ	၃၀၂
နမှိ	၂၄၀
နယနံ	၁၄၆
နရနာရိပုစ္ဆိတာ	၁၂၃
နရနာရိယော	၂၁၉
နရနာရိသေဝိတံ	၅၁
နရဝရဒမ္မသာရထိံ	၇၇
နရဝီရ	၂၅၇
နရဝီရနိဋ္ဌိတာ	၂၅၇
နရဝီရသာဝကာ	၁၄၁
နရုတ္တမံ	၂၆၃
နဠိနျာ	၃၁၉
နာကာသိံ	၁၀၅
နာဂံ	၂၃၄
နာဂဿ	၃၂၊ ၁၆၆
နာဂါ	၂၆၁
နာဒေါ	၂၅၉
နာနာပဒုမသဉ္ဆန္နာ	၁၇၄
နာနာရတနကပ္ပနော	၃၁
နာနာရတနဂဗ္ဘေဟိ	၂၈၅
နာနာရတနမာလိနီ	၁၅၂
နာနာရတနေဟိ	၂၅၇
နာနာဝဏ္ဏာဟိ	၁၅၂
နာနာသန္တာနကပုပ္ဖရုက္ခဝိဝိဓာ	၁၄၈
နာဘျော	၂၅၇
နာမေန ဘာသသေ	၁၃၆
နာရိယော	၁၁၁
နာရီ	၃၆
နာဝံ	၃၆
နာဿောသိံ	၁၆၄
နာဟောသိ	၆၄
နိက္ခမဿ	၈၆
နိက္ခမော အာသိ	၈၅
နိစ္စံ	၂၇၀
နိဇ္ဈတ္တောမှိ	၂၄၇
နိဇ္ဈာနခမော	၃၁၉
နိဋ္ဌိတာ	၂၅၇
နိဋ္ဌိတေ	၁၈၃
နိဋ္ဌိတော	၂၂၇
နိဗ္ဗာနံ	၁၉၉
နိမန္တေသိံ	၁၃၈
နိမ္မာယ နိမ္မာယ	၇၂
နိမ္မိတံ	၂၅၀
နိမ္မိတာ	၁၆၂၊ ၁၆၆၊ ၂၈၄
နိယျာဒေသိံ	၁၈၃
နိရဂ္ဂဠံ	၂၆၄
နိရယံ	၂၀၉
နိရယော	၂၀၉
နိဝေသာ	၄၄
နိသာရဿ	၂၄၂
နိသိန္နံ	၁၉၇
နိသေ	၁၄၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nissāya	125
Nihantvā	323
Nīlā	100
Nīluppalahatthakaṁ	181
Nu	115, 124, 136
Nusi	240
Nūna	185
Nekacittaṁ	219, 256
Nekkhammapoṇo	327
Nemī ca	258
Nerayikā	207
Nelaṁ	198
Nelā	244
Neva atthettha	85, 86
No	106, 124, 246
Noti	222
[Pa]	
Pakkamamānassa	32
Pakkāmayuṁ	208
Pakkhandiyāna	317
Pacaritvā	124
Paccekabāhāsu	207
Pacchā	222
Pajahanti	224
Pajāpati	167
Pañhaṁ	19
Pañca	227
Pañcarathāsatā	71
Pañcasikkhā	223

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pañcasikkhāpade ratā	66
Pañcettha nāriyo	122
Pañjaliṁ ṭhitaṁ namassamānaṁ Sambuddhaṁ	95
Pañjalikā	95
Paññāsīlasamāhito	140
Paṭipannā	140
Paṭipādayāmi	306
Paṭipādayissaṁ	273
Paṭibodhaṁ karonti me	86
Paṭiladdha	292
Paṭhamaṁ	222
Paṇiyaṁ	316
Paṇṇakate	181
Patanti	259
Patapante	288
Patāpena	164
Patiṁ	125
Patiṭṭhapetvā	333
Patiṭṭhapesiṁ	264
Patiṭṭhāpesi	140
Patiṭṭhitā	141
Patino	124
Patino piyatarā	123
Patītā	316
Patīsu	124
Pattāya	155
Pattehi	33
Patto	297
Patthaye	209

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နိဿာယ	၁၂၅
နိဟန္တွာ	၃၂၃
နီလာ	၁၀၀
နီလုပ္ပလဟတ္ထကံ	၁၈၁
နု	၁၁၅၊ ၁၂၄၊ ၁၃၆
နုသိ	၂၄၀
နူန	၁၈၅.
နေကစိတ္တံ	၂၁၉၊ ၂၅၆
နေက္ခမ္မပေါဏော	၃၂၇
နေမီ စ	၂၅၈
နေရယိကာ	၂၀၇
နေလံ	၁၉၈
နေလာ	၂၄၄
နေဝ အတ္ထေတ္ထ	၈၅၊ ၈၆
နော	၁၀၆၊ ၁၂၄၊ ၂၄၆
နောတိ	၂၂၂
[ပ]	
ပက္ကမမာနဿ	၃၂
ပက္ကာမယုံ	၂၀၈
ပက္ခန္ဒိယာန	၃၁၇
ပစရိတွာ	၁၂၄
ပစ္စေကဗာဟာသု	၂၀၇
ပစ္ဆာ	၂၂၂
ပဇဟန္တိ	၂၂၄
ပဇာပတိ	၁၆၇
ပဉှံ	၁၉
ပဉ္စ	၂၂၇
ပဉ္စရထာသတာ	၇၁
ပဉ္စသိက္ခာ	၂၂၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဉ္စသိက္ခာပဒေ ရတာ	၆၆
ပဉ္စေတ္ထ နာရိယော	၁၂၂
ပဉ္ဇလိံ ဌိတံ နမဿမာနံ သမ္ဗုဒ္ဓံ	၉၅
ပဉ္ဇလိကာ	၉၅
ပညာသီလသမာဟိတော	၁၄၀
ပဋိပန္နာ	၁၄၀
ပဋိပါဒယာမိ	၃၀၆
ပဋိပါဒယိဿံ	၂၇၃
ပဋိဗောဓံ ကရောန္တိ မေ	၈၆
ပဋိလဒ္ဓ	၂၉၂
ပဌမံ	၂၂၂
ပဏိယံ	၃၁၆
ပဏ္ဏကတေ	၁၈၁
ပတန္တိ	၂၅၉
ပတပန္တေ	၂၈၈
ပတာပေန	၁၆၄
ပတိံ	၁၂၅
ပတိဋ္ဌပေတွာ	၃၃၃
ပတိဋ္ဌပေသိံ	၂၆၄
ပတိဋ္ဌာပေသိ	၁၄၀
ပတိဋ္ဌိတာ	၁၄၁
ပတိနော	၁၂၄
ပတိနော ပိယတရာ	၁၂၃
ပတီတာ	၃၁၆
ပတီသု	၁၂၄
ပတ္တာယ	၁၅၅
ပတ္တေဟိ	၃၃
ပတ္တော	၂၉၇
ပတ္ထယေ	၂၀၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pathaviṁ	113
Padaṁ	199
Padakkhiṇā	123
Padāni	309
Padīpo cettha	183
Padumakumuduppa-lakuvalayaṁ	146
Padumānusaṭaṁ	31
Padumī	31
Padumesu	261
Padesaṁ	153
Padmaṁ	37
Padmacuṇṇābhikiṇṇaṅgo	31
Padmapattakkhī	31
Padmuppalajutindharo	31
Panthapaṭipanne	133
Pannaraseva	257
Pabbataṁ	124
Pabbatasānugocaro	124
Pabbatānañca	317
Pabodhikā	87
Pabhaṁ	175
Pabhaṅkaraṁ	96
Pabhaṅkarassa	218
Pabhaṅkarā	141
Pabhassaraṁ	53, 258
Pabhassaravaravaṇṇanibhe	163
Pabhassarāhi	260
Pabhāsati	265
Pabhijjare	166
Pamūḷhacittā	316

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paraṁ	223
Parakammakarī	133
Parajanassa	222
Parapessiyā	85
Parama-alaṅkatā hayā	71
Paramagatigataṁ	149
Paramaggataṁ	265
Paramaniyāmatā	77
Paramasusaṁvutā	76
Paramasusikkhitā	75
Paramahitānukampakaṁ	77
Paramahitānukampake	102
Paramāhutiṁ	265
Paralokena	315
Parasmiṁ	264
Parāgāraṁ	91
Parābhatena	93
Parikkileso	322
Paricārayāmahaṁ attānaṁ	116
Paricārikā	75
Pariṇāmajaṁ	320
Parittaṁ tava jīvitaṁ	95
Parinibbānagatā	224
Parinibbute	153
Paripuṇṇacāgā	325
Paripuṇṇalābhā	330
Paripūraṁ	219
Paribbajissahaṁ	302
Parimocaya	245
Parilehisaṁ	297

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပထဝိံ	၁၁၃
ပဒံ	၁၉၉
ပဒက္ခိဏာ	၁၂၃
ပဒါနိ	၃၀၉
ပဒီပေါ စေတ္ထ	၁၈၃
ပဒုမကုမုဒုပ္ပလကုဝလယံ	၁၄၆
ပဒုမာနုသဋံ	၃၁
ပဒုမီ	၃၁
ပဒုမေသု	၂၆၁
ပဒေသံ	၁၅၃
ပဒ္မံ	၃၇
ပဒ္မစုဏ္ဏာဘိကိဏ္ဏင်္ဂေါ	၃၁
ပဒ္မပတ္တက္ခီ	၃၁
ပဒ္မုပ္ပလဇုတိန္ဓရော	၃၁
ပန္ထပဋိပန္နေ	၁၃၃
ပန္နရသေဝ	၂၅၇
ပဗ္ဗတံ	၁၂၄
ပဗ္ဗတသာနုဂေါစရော	၁၂၄
ပဗ္ဗတာနဉ္စ	၃၁၇
ပဗောဓိကာ	၈၇
ပဘံ	၁၇၅
ပဘင်္ကရံ	၉၆
ပဘင်္ကရဿ	၂၁၈
ပဘင်္ကရာ	၁၄၁
ပဘဿရံ	၅၃၊ ၂၅၈
ပဘဿရဝရဝဏ္ဏနိဘေ	၁၆၃
ပဘဿရာဟိ	၂၆၀
ပဘာသတိ	၂၆၅
ပဘိဇ္ဇရေ	၁၆၆
ပမူဠှစိတ္တာ	၃၁၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပရံ	၂၂၃
ပရကမ္မကရီ	၁၃၃
ပရဇနဿ	၂၂၂
ပရပေဿိယာ	၈၅
ပရမအလင်္ကတာ ဟယာ	၇၁
ပရမဂတိဂတံ	၁၄၉
ပရမဂ္ဂတံ	၂၆၅
ပရမနိယာမတာ	၇၇
ပရမသုသံဝုတာ	၇၆
ပရမသုသိက္ခိတာ	၇၅
ပရမဟိတာနုကမ္ပကံ	၇၇
ပရမဟိတာနုကမ္ပကေ	၁၀၂
ပရမာဟုတိံ	၂၆၅
ပရလောကေန	၃၁၅
ပရသ္မိံ	၂၆၄
ပရာဂါရံ	၉၁
ပရာဘတေန	၉၃
ပရိက္ကိလေသော	၃၂၂
ပရိစာရယာမဟံ အတ္တာနံ	၁၁၆
ပရိစာရိကာ	၇၅
ပရိဏာမဇံ	၃၂၀
ပရိတ္တံ တဝ ဇီဝိတံ	၉၅
ပရိနိဗ္ဗာနဂတာ	၂၂၄
ပရိနိဗ္ဗုတေ	၁၅၃
ပရိပုဏ္ဏစာဂါ	၃၂၅
ပရိပုဏ္ဏလာဘာ	၃၃၀
ပရိပူရံ	၂၁၉
ပရိဗ္ဗဇိဿဟံ	၃၀၂
ပရိမောစယ	၂၄၅
ပရိလေဟိသံ	၂၉၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Parivāritā accharāsaṅgaṇena	119
Parivutā	73
Pariveṇaṁ	330
Parisuddhaṁ	218
Pare	302
Parena	327
Paresaṁ	302, 317
Paletha	324
Pallaṅkaseṭṭhe	118
Pavajjamānāsu	261
Pavattitaṁ	229
Pavadanti	227
Pavanti	219, 323
Pavarā ca devatā	124
Pavaro	214
Pavāditaṁ	152
Pasaṁsiyā	244
Pasannaṁ	198
Pasannacittā	118, 153
Pasannacitto	309
Pasannā	25, 174
Pasanno	33
Pasādanīyaṁ	197
Pasādayiṁ	190, 302
Pasādento	186
Passa	223
Passatha	327
Passa puññānaṁ vipākaṁ	133
Passasi	159
Pahāya	224

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pahāsi	112
Pahīnā	106
Pahūtakatakalyāṇā	97, 137
Pahūtadhanadhaññāse	246
Paḷāso	64
Pāṭihāriyapakkhañca	64
Pāṇātipātā viratā	53, 65
Pāṇinaṁ	140
Pāṇinā	37
Pāṇino	137
Pāṇibhi	285
Pāṇesu asaññataṁ	222
Pāṇo	65
Pātukatomhi	327
Pādantaramajjhabhūsitā	257
Pādape	196
Pādāni	94, 202
Pāpadhammo	209
Pāpāni kammāni	325
Pāpuṇiṁ	86
Pāyāsissa	279
Pāraṁ	317
Pāragato	214
Pāricchattake	158
Pārevatakkhīhi	152
Pāsaṁ	196
Pāsaṁsā	244
Pāsādasopānaphalūpapanno	319
Pāsādikaṁ	197
Pāsādike	77

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပရိဝါရိတာ အစ္ဆရာသင်္ဂဏေန	၁၁၉
ပရိဝုတာ	၇၃
ပရိဝေဏံ	၃၃၀
ပရိသုဒ္ဓံ	၂၁၈
ပရေ	၃၀၂
ပရေန	၃၂၇
ပရေသံ	၃၀၂၊ ၃၁၇
ပလေထ	၃၂၄
ပလ္လင်္ကသေဋ္ဌေ	၁၁၈
ပဝဇ္ဇမာနာသု	၂၆၁
ပဝတ္တိတံ	၂၂၉
ပဝဒန္တိ	၂၂၇
ပဝန္တိ	၂၁၉၊ ၃၂၃
ပဝရာ စ ဒေဝတာ	၁၂၄
ပဝရော	၂၁၄
ပဝါဒိတံ	၁၅၂
ပသံသိယာ	၂၄၄
ပသန္နံ	၁၉၈
ပသန္နစိတ္တာ	၁၁၈၊ ၁၅၃
ပသန္နစိတ္တော	၃၀၉
ပသန္နာ	၂၅၊ ၁၇၄
ပသန္နော	၃၃
ပသာဒနီယံ	၁၉၇
ပသာဒယိံ	၁၉၀၊ ၃၀၂
ပသာဒေန္တော	၁၈၆
ပဿ	၂၂၃
ပဿထ	၃၂၇
ပဿ ပုညာနံ ဝိပါကံ	၁၃၃
ပဿသိ	၁၅၉
ပဟာယ	၂၂၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဟာသိ	၁၁၂
ပဟီနာ	၁၀၆
ပဟူတကတကလျာဏာ	၉၇၊ ၁၃၇
ပဟူတဓနဓညာသေ	၂၄၆
ပဠာသော	၆၄
ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စ	၆၄
ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ	၅၃၊ ၆၅
ပါဏိနံ	၁၄၀
ပါဏိနာ	၃၇
ပါဏိနော	၁၃၇
ပါဏိဘိ	၂၈၅
ပါဏေသု အသညတံ	၂၂၂
ပါဏော	၆၅
ပါတုကတောမှိ	၃၂၇
ပါဒန္တရမဇ္ဈဘူသိတာ	၂၅၇
ပါဒပေ	၁၉၆
ပါဒါနိ	၉၄၊ ၂၀၂
ပါပဓမ္မော	၂၀၉
ပါပါနိ ကမ္မာနိ	၃၂၅
ပါပုဏိံ	၈၆
ပါယာသိဿ	၂၇၉
ပါရံ	၃၁၇
ပါရဂတော	၂၁၄
ပါရိစ္ဆတ္တကေ	၁၅၈
ပါရေဝတက္ခီဟိ	၁၅၂
ပါသံ	၁၉၆
ပါသံသာ	၂၄၄
ပါသာဒသောပါနဖလူပပန္နော	၃၁၉
ပါသာဒိကံ	၁၉၇
ပါသာဒိကေ	၇၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Piṇḍāya	91
Piyaṁvadā	260
Piyañca	174
Piyarūpadāyikā	133
Pivasi	227
Pihayanti	223
Pihesi	328
Piḷandhanā	159
Pīṭhaṁ	8, 25
Pīṇitā	77
Pītacandanalittaṅge	185
Pītadhaje	151
Pītantarāhi	151
Pītapāsādasayane	185
Pītavatthe	151
Pītā	100, 285
Pītālaṅkarabhūsite	151
Pītiṁ	261
Pīḷito	292
Puggala dhammadasā	215
Puggalā	178
Pucchāmi	15
Pucchitā	18
Pucchitācikkha	100
Pucchito	140
Pucchisaṁ	116
Puññaṁ	17, 168, 186, 209
Puññakammo	229
Puññakkhettāna’mākarā	199
Puññatthikānaṁ	265

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Puññapekkhāna pāṇinaṁ	140
Puññaphalaṁ	270
Puññassa	302
Puññānaṁ	133
Puññena	301
Puṭṭhā	19
Puṭṭho	219
Puṇḍarīkasamotatā	174
Puṇṇamāse	296
Puthuṁ	240
Puthujjano	302
Puthulomanisevitā	174
Puthū ca	258
Punapi	224
Pupphaṁ	197
Pupphābhikiṇṇaṁ	51
Pupphābhikiṇṇamhi	264
Pupphuttamadāyikā	133
Pubbe	302
Puratthi	81
Purā	292
Purindada	156
Purindado	240
Purimā	80
Purimāya	25
Purisayugesu	215
Pure	149, 196, 202
Pūjetha naṁ	302
Peyyavācaṁ	324
Pesitā	97

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပိဏ္ဍာယ	၉၁
ပိယံဝဒါ	၂၆၀
ပိယဉ္စ	၁၇၄
ပိယရူပဒါယိကာ	၁၃၃
ပိဝသိ	၂၂၇
ပိဟယန္တိ	၂၂၃
ပိဟေသိ	၃၂၈
ပိဠန္ဓနာ	၁၅၉
ပီဌံ	၈၊၂၅
ပီဏိတာ	၇၇
ပီတစန္ဒနလိတ္တင်္ဂေ	၁၈၅
ပီတဓဇေ	၁၅၁
ပီတန္တရာဟိ	၁၅၁
ပီတပါသာဒသယနေ	၁၈၅
ပီတဝတ္ထေ	၁၅၁
ပီတာ	၁၀၀၊၂၈၅
ပီတာလင်္ကရဘူသိတေ	၁၅၁
ပီတိံ	၂၆၁
ပီဠိတော	၂၉၂
ပုဂ္ဂလ ဓမ္မဒသာ	၂၁၅
ပုဂ္ဂလာ	၁၇၈
ပုစ္ဆာမိ	၁၅
ပုစ္ဆိတာ	၁၈
ပုစ္ဆိတာစိက္ခ	၁၀၀
ပုစ္ဆိတော	၁၄၀
ပုစ္ဆိသံ	၁၁၆
ပုညံ	၁၇၊၁၆၈၊၁၈၆၊၂၀၉
ပုညကမ္မော	၂၂၉
ပုညက္ခေတ္တာန’မာကရာ	၁၉၉
ပုညတ္ထိကာနံ	၂၆၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပုညပေက္ခာန ပါဏိနံ	၁၄၀
ပုညဖလံ	၂၇၀
ပုညဿ	၃၀၂
ပုညာနံ	၁၃၃
ပုညေန	၃၀၁
ပုဋ္ဌာ	၁၉
ပုဋ္ဌော	၂၁၉
ပုဏ္ဍရီကသမောတတာ	၁၇၄
ပုဏ္ဏမာသေ	၂၉၆
ပုထုံ	၂၄၀
ပုထုဇ္ဇနော	၃၀၂
ပုထုလောမနိသေဝိတာ	၁၇၄
ပုထူ စ	၂၅၈
ပုနပိ	၂၂၄
ပုပ္ဖံ	၁၉၇
ပုပ္ဖာဘိကိဏ္ဏံ	၅၁
ပုပ္ဖာဘိကိဏ္ဏမှိ	၂၆၄
ပုပ္ဖုတ္တမဒါယိကာ	၁၃၃
ပုဗ္ဗေ	၃၀၂
ပုရတ္ထိ	၈၁
ပုရာ	၂၉၂
ပုရိန္ဒဒ	၁၅၆
ပုရိန္ဒဒေါ	၂၄၀
ပုရိမာ	၈၀
ပုရိမာယ	၂၅
ပုရိသယုဂေသု	၂၁၅
ပုရေ	၁၄၉၊၁၉၆၊၂၀၂
ပူဇေထ နံ	၃၀၂
ပေယျဝါစံ	၃၂၄
ပေသိတာ	၉၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pesiyo	328
Pokkharaññño	174, 319
Pokkharaṇiṁ	37
Pokkharaṇī	296
Pokkharapattabāhubhi	261
Porisaṁ	245
[Pha]	
Pharati	288
Phalaṁ	270
Phalaṁ passa	86
Phalati	323
Phaladāyī	270
Phalā	314
Phalikarajatahema-jālachannaṁ	145
Phalikā	289, 296
Phalehi	256
Phāṇitaṁ	164
Phusissaṁ	298
Phusso	218
[Ba]	
Balaviriyasamaṅgī	214
Baliṁ	235
Balino	258
Balī	71
Bahu-annapānaṁ	319
Bahukā	223
Bahukāro	224
Bahukettha	219

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Bahujanapūjitā	77
Bahupadumavicitra-puṇḍarīkaṁ	218
Bahūsu vīṇāsu	261
Bahūhi	257
Bālyataro	307
Bāhusaccaṁ	244
Buddhaṁ	263
Buddhavaṇṇitaṁ	153
Buddhasāvikā	73
Buddhassa	105, 199
Buddhe ca dhamme ca	81
Bodhāya	297
Bodhiyā	298
Byamhaṁ	145
Bravittha	222
Brahantā	207
Brahā	258
Brahūpamā	258
Brahmaṁva	81
Brahmacariyaṁ	321, 327
Brahmacārinaṁ	33
Brahmacintitaṁ	246
Brāhmaṇassāhaṁ	196
[Bha]	
Bhagavā	214
Bhattāraṁ	125
Bhattu	93, 209
Bhattu vasānuvattinī	64
Bhadante	174, 302

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပေသိယော	၃၂၈
ပေါက္ခရညော	၁၇၄၊၃၁၉
ပေါက္ခရဏိံ	၃၇
ပေါက္ခရဏီ	၂၉၆
ပေါက္ခရပတ္တဗာဟုဘိ	၂၆၁
ပေါရိသံ	၂၄၅
[ဖ]	
ဖရတိ	၂၈၈
ဖလံ	၂၇၀
ဖလံ ပဿ	၈၆
ဖလတိ	၃၂၃
ဖလဒါယီ	၂၇၀
ဖလာ	၃၁၄
ဖလိကရဇတဟေမဇာလဆန္နံ	၁၄၅
ဖလိကာ	၂၈၉၊၂၉၆
ဖလေဟိ	၂၅၆
ဖာဏိတံ	၁၆၄
ဖုသိဿံ	၂၉၈
ဖုဿော	၂၁၈
[ဗ]	
ဗလဝိရိယသမင်္ဂီ	၂၁၄
ဗလိံ	၂၃၅
ဗလိနော	၂၅၈
ဗလီ	၇၁
ဗဟုအန္နပါနံ	၃၁၉
ဗဟုကာ	၂၂၃
ဗဟုကာရော	၂၂၄
ဗဟုကေတ္တ	၂၁၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဗ]	
ဗဟုဇနပူဇိတာ	၇၇
ဗဟုပဒုမဝိစိတြပုဏ္ဍရီကံ	၂၁၈
ဗဟူသု ဝီဏာသု	၂၆၁
ဗဟူဟိ	၂၅၇
ဗာလျတရော	၃၀၇
ဗာဟုသစ္စံ	၂၄၄
ဗုဒ္ဓံ	၂၆၃
ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏိတံ	၁၅၃
ဗုဒ္ဓသာဝိကာ	၇၃
ဗုဒ္ဓဿ	၁၀၅၊၁၉၉
ဗုဒ္ဓေ စ ဓမ္မေ စ	၈၁
ဗောဓာယ	၂၉၇
ဗောဓိယာ	၂၉၈
ဗျမှံ	၁၄၅
ဗြဝိတ္ထ	၂၂၂
ဗြဟန္တာ	၂၀၇
ဗြဟာ	၂၅၈
ဗြဟူပမာ	၂၅၈
ဗြဟ္မံဝ	၈၁
ဗြဟ္မစရိယံ	၃၂၁၊၃၂၇
ဗြဟ္မစာရိနံ	၃၃
ဗြဟ္မစိန္တိတံ	၂၄၆
ဗြာဟ္မဏဿာဟံ	၁၉၆
[ဘ]	
ဘဂဝါ	၂၁၄
ဘတ္တာရံ	၁၂၅
ဘတ္တု	၉၃၊၂၀၉
ဘတ္တု ဝသာနုဝတ္တိနီ	၆၄
ဘဒန္တေ	၁၇၄၊၃၀၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]	
Bhadditthikāti	101
Bhadde	136
Bhante	185, 222
Bhamanti	261
Bhayabheravo	197
Bhayā	315
Bhavarāgānusayañca	224
Bhasmī bhavetha	327
Bhāgaḍḍhabhāgaṁ	55
Bhāṇumā	260, 285
Bhāti	146, 249
Bhāsati yaṁ ayaṁ latā	124
Bhāsasiṁmaṁ	153
Bhikkhaṁ	273
Bhikkhavo	77
Bhikkhuṁ	25
Bhikkhu	243, 291
Bhikkhū	102
Bhijjatu	86
Bhijjatuyaṁ kāyo	85
Bhiyyo	185
Bhummānaṁ	313
Bhusa sobhamānaṁ	37
Bhūtapatīva	301
Bherisaṅkhamudiṅgāhi	296
Bhogahetu	223
Bhogā	14
[Ma]	
Maṁ	127, 324
Maṁvoca	198

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Ma	146, 224, 297
Magadhavarapuratthimena	149
Magadhesu	316
Maggaṁ	185
Maggaṁ padmapatta-vibhūsitaṁ	31
Maggañcimaṁ	76
Maghavā	186
Maccharī	209
Maccheraṁ	64
Maccheraṁ abhibhuyya	125
Maccheramalaṁ	142
Majjapānā	66
Mañjiṭṭhake	161
Mañjiṭṭhā	100
Mañjūsako	159
Maṭṭhakuṇḍalī	304
Maṇikañcanācitaṁ	166
Maṇicandakappitaṁ	258
Maṇicandakappitā	258
Maṇithūṇaṁ	227, 267
Maṇisoṇṇacittitaṁ	153
Maṇisoṇṇacitte	118
Maṇīhi	152
Maṇḍūko	202
Ma'tthi dātuṁ	302
Madhumaddavaṁ	199
Madhuraṁ	215
Manaṁ	190, 302
Manasā	229
Manasābhinimmitā	257

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ]	
ဘဒ္ဒိတ္ထိကာတိ	၁၀၁
ဘဒ္ဒေ	၁၃၆
ဘန္တေ	၁၈၅၊ ၂၂၂
ဘမန္တိ	၂၆၁
ဘယဘေရဝေါ	၁၉၇
ဘယာ	၃၁၅
ဘဝရာဂါနုသယဉ္စ	၂၂၄
ဘသ္မီ ဘဝေထ	၃၂၇
ဘာဂဍ္ဎဘာဂံ	၅၅
ဘာဏုမာ	၂၆၀၊ ၂၈၅
ဘာတိ	၁၄၆၊ ၂၄၉
ဘာသတိ ယံ အယံ လတာ	၁၂၄
ဘာသသိံမံ	၁၅၃
ဘိက္ခံ	၂၇၃
ဘိက္ခဝေါ	၇၇
ဘိက္ခုံ	၂၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မ	၁၄၆၊ ၂၂၄၊ ၂၉၇
မဂဓဝရပုရတ္ထိမေန	၁၄၉
မဂဓေသု	၃၁၆
မဂ္ဂံ	၁၈၅
မဂ္ဂံ ပဒ္မပတ္တဝိဘူသိတံ	၃၁
မဂ္ဂဉ္စိမံ	၇၆
မဃဝါ	၁၈၆
မစ္ဆရီ	၂၀၉
မစ္ဆေရံ	၆၄
မစ္ဆေရံ အဘိဘုယျ	၁၂၅
မစ္ဆေရမလံ	၁၄၂
မဇ္ဇပါနာ	၆၆
မဉ္ဇိဋ္ဌကေ	၁၆၁
မဉ္ဇိဋ္ဌာ	၁၀၀
မဉ္ဇူသကော	၁၅၉
မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ	၃၀၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Manaso piyā	15
Manāpaṁ	133
Manujesu	214
Manuññarūpāsu	261
Manuñño	319
Manussabhūtā	16
Manussabhūto	320
Manussalābho	177
Manussaloke	25
Manussasobhaggataṁ	270
Manussā	314
Manussesu	19
Mano	10
Manojavaṁ	10
Manobhāvanīyo	138
Mantayanti	224
Mantvā	244
Mabhinikkhami	297
Mamaṁ	81, 96, 229
Mama	67, 123
Mayā	165
Mayūrā	50
Mayhaṁ	285
Malyadhare	10
Masakkasāraṁ viya	330
Masāragallamuttāhi	285
Masāragallā	152
Mahaṁ	325
Mahaggato	141
Mahatthikā	331

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mahaddhanā	246
Mahantaṁ	32, 149
Mahantā	258, 329
Mahantāsi	111
Mahappabho	285
Mahapphalaṁ	215
Mahapphalā	141
Mahapphalāni	178
Mahallako	183
Mahājavaṁ	235
Mahājavā	258
Mahājutikā	116
Mahānubhāve	16
Mahābhogā	246
Mahāmuniṁ	102
Mahāmuni	106
Mahāyasaṁ	297
Mahāyasā	96
Mahāvipākā	116
Mahāvihāraṁ	174
Mahindharaṁ	124
Mahīyati	239
Mahīyamāno	262
Mahe	183
Mahemase	187
Mā	222
Māṇavo	279
Mātāva puttaṁ	51
Mā tvaṁ uposathe bhāyi	106
Māpayiṁsu	330

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မနသော ပိယာ	၁၅
မနာပံ	၁၃၃
မနုဇေသု	၂၁၄
မနုညရူပါသု	၂၆၁
မနုညော	၃၁၉
မနုဿဘူတာ	၁၆
မနုဿဘူတော	၃၂၀
မနုဿလာဘော	၁၇၇
မနုဿလောကေ	၂၅
မနုဿသောဘဂ္ဂတံ	၂၇၀
မနုဿာ	၃၁၄
မနုဿေသု	၁၉
မနော	၁၀
မနောဇဝံ	၁၀
မနောဘာဝနီယော	၁၃၈
မန္တယန္တိ	၂၂၄
မန္တွာ	၂၄၄
မဘိနိက္ခမိ	၂၉၇
မမံ	၈၁၊ ၉၆၊ ၂၂၉
မမ	၆၇၊ ၁၂၃
မယာ	၁၆၅
မယူရာ	၅၀
မယှံ	၂၈၅
မလျဓရေ	၁၀
မသက္ကသာရံ ဝိယ	၃၃၀
မသာရဂလ္လမုတ္တာဟိ	၂၈၅
မသာရဂလ္လာ	၁၅၂
မဟံ	၃၂၅
မဟဂ္ဂတော	၁၄၁
မဟတ္ထိကာ	၃၃၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မဟဒ္ဓနာ	၂၄၆
မဟန္တံ	၃၂၊ ၁၄၉
မဟန္တာ	၂၅၈၊ ၃၂၉
မဟန္တာသိ	၁၁၁
မဟပ္ပဘော	၂၈၅
မဟပ္ဖလံ	၂၁၅
မဟပ္ဖလာ	၁၄၁
မဟပ္ဖလာနိ	၁၇၈
မဟလ္လကော	၁၈၃
မဟာဇဝံ	၂၃၅
မဟာဇဝါ	၂၅၈
မဟာဇုတိကာ	၁၁၆
မဟာနုဘာဝေ	၁၆
မဟာဘောဂါ	၂၄၆
မဟာမုနိံ	၁၀၂
မဟာမုနိ	၁၀၆
မဟာယသံ	၂၉၇
မဟာယသာ	၉၆
မဟာဝိပါကာ	၁၁၆
မဟာဝိဟာရံ	၁၇၄
မဟိန္ဓရံ	၁၂၄
မဟီယတိ	၂၃၉
မဟီယမာနော	၂၆၂
မဟေ	၁၈၃
မဟေမသေ	၁၈၇
မာ	၂၂၂
မာဏဝေါ	၂၇၉
မာတာဝ ပုတ္တံ	၅၁
မာ တွံ ဥပေါသထေ ဘာယိ	၁၀၆
မာပယိံသု	၃၃၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mālaṁ	156, 164, 333
Māladhārī	305
Mālābhihārati	156
Māse	292
Migamandalocanā	259
Mige	243
Mitaṁ	31
Missakesiyo	260
Muñcanti	261
Muttācitaṁ	153
Muditamanā’mhi	77
Muditamano	309
Mudu	198
Mudukā	259
Muraja-ālambaratūriyaghuṭṭho	319
Muduvādinī	87
Mudūhi	198
Mudūhi pāṇīhi	297
Muniṁ	197, 292
Musatīva	146
Musā	65
Musāvādā saññatā	65
Muhuttaṁ	203
Muhutte	322
Mūlajātāya	199
Mūlamayā	314
Me	134, 138, 202
Metaṁ	173, 324
Me sati	224
Moggallānena	18

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Modati	125
Modatācāmadāyikā	92
Modāmi	199
Modāmi Nandane vane	55
Modenti	111
Morahatthaṁ	134
Mosavajjaṁ pahāya	51
Mohaṁ	224
[Ya]	
Yaṁ	140, 156, 324
Yaṁ no	124
Yaṁ dadāti	233
Ya	306
Yakkha	316
Yakkhassa	312
Yakkhā	207
Yakkho	320
Yajamānānaṁ	140
Yajitvā	264
Yañceva	233
Yaññaṁ	141, 264
Yato	167
Yattha	124, 215, 279, 313
Yattha gantvā	246
Yathā	32, 86, 159, 218, 249
Yathānubhāvaṁ	21
Yathāpayogā	325, 330
Yathāpi	291

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မာလံ	၁၅၆၊ ၁၆၄၊ ၃၃၃
မာလဓာရီ	၃၀၅
မာလာဘိဟာရတိ	၁၅၆
မာသေ	၂၉၂
မိဂမန္ဒလောစနာ	၂၅၉
မိဂေ	၂၄၃
မိတံ	၃၁
မိဿကေသိယော	၂၆၀
မုဉ္စန္တိ	၂၆၁
မုတ္တာစိတံ	၁၅၃
မုဒိတမနာ’မှိ	၇၇
မုဒိတမနော	၃၀၉
မုဒု	၁၉၈
မုဒုကာ	၂၅၉
မုရဇအာလမ္ဗရတူရိယဃုဋ္ဌော	၃၁၉
မုဒုဝါဒိနီ	၈၇
မုဒူဟိ	၁၉၈
မုဒူဟိ ပါဏီဟိ	၂၉၇
မုနိံ	၁၉၇၊ ၂၉၂
မုသတီဝ	၁၄၆
မုသာ	၆၅
မုသာဝါဒါ သညတာ	၆၅
မုဟုတ္တံ	၂၀၃
မုဟုတ္တေ	၃၂၂
မူလဇာတာယ	၁၉၉
မူလမယာ	၃၁၄
မေ	၁၃၄၊ ၁၃၈၊ ၂၀၂
မေတံ	၁၇၃၊ ၃၂၄
မေ သတိ	၂၂၄
မောဂ္ဂလ္လာနေန	၁၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မောဒတိ	၁၂၅
မောဒတာစာမဒါယိကာ	၉၂
မောဒါမိ	၁၉၉
မောဒါမိ နန္ဒနေ ဝနေ	၅၅
မောဒေန္တိ	၁၁၁
မောရဟတ္ထံ	၁၃၄
မောသဝဇ္ဇံ ပဟာယ	၅၁
မောဟံ	၂၂၄
[ယ]	
ယံ	၁၄၀၊ ၁၅၆၊ ၃၂၄
ယံ နော	၁၂၄
ယံ ဒဒါတိ	၂၃၃
ယ	၃၀၆
ယက္ခ	၃၁၆
ယက္ခဿ	၃၁၂
ယက္ခာ	၂၀၇
ယက္ခော	၃၂၀
ယဇမာနာနံ	၁၄၀
ယဇိတွာ	၂၆၄
ယဉ္စေဝ	၂၃၃
ယညံ	၁၄၁၊ ၂၆၄
ယတော	၁၆၇
ယတ္ထ	၁၂၄၊ ၂၁၅၊ ၂၇၉၊ ၃၁၃
ယတ္ထ ဂန္တွာ	၂၄၆
ယထာ	၃၂၊ ၈၆၊ ၁၅၉၊ ၂၁၈၊ ၂၄၉
ယထာနုဘာဝံ	၂၁
ယထာပယောဂါ	၃၂၅၊ ၃၃၀
ယထာပိ	၂၉၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ya]	
Yathāmahappabho	249
Yathā vanaṁ	265, 267
Yanti	137
Yadagge	323
Yadā	155
Yamassa	207
Yamāhunuttaraṁ	72
Yametaṁ	81
Yasaṁ	203
Yasasā	80, 202, 223
Yasasā ca	67
Yasassinī	67, 80
Yasassino	66
Yasena	301
Yaso	110, 123
Yassa	164
Yassa kammassidaṁ phalaṁ	19
Yassa tuvaṁ	328
Yassidaṁ dhanaṁ	292
Yā	159
Yā ca pakkhassa aṭṭhamī	64
Yā ceva sā	175
Yā tvaṁ	193
Yādisakīdiso	197
Yāmase	316
Yugāni honti	178
Yuttā	250
Yuttā ca te	71
Ye	14, 141, 178, 203, 223, 224, 240
Ye cidha	224
Yena	223
Yena kāmaṁ	10
Yenicchakaṁ	324
Yesaṁ	137
Yo	214
Yoggānukampaṁ	316
Yodhikabandhukanojakā	146
Yo ve	37
[Ra]	
Raṁsimā	296
Raṁsī	218
Rakkhitaṁ	222
Raṅgamhi	127
Rajjumālāti	196
Rañño	122
Raṭṭhavanto	246
Ratanantarasmiṁ	319
Ratanantaraṁ	319
Ratanavarassa	222
Ratanāmayā	162
Ratanā satta	284
Ratanuccayaṁ	302
Ratā	66
Ratisampanno	296
Ratissarā	32
Rattambarapītavāsasāhi	219
Rattarattambarapītavāsasā	260
Rattiṁ maggaṁ	316

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ယ]	
ယထာမဟပ္ပဘော	၂၄၉
ယထာ ဝနံ	၂၆၅၊ ၂၆၇
ယန္တိ	၁၃၇
ယဒဂ္ဂေ	၃၂၃
ယဒါ	၁၅၅
ယမဿ	၂၀၇
ယမာဟုနုတ္တရံ	၇၂
ယမေတံ	၈၁
ယသံ	၂၀၃
ယသသာ	၈၀၊ ၂၀၂၊ ၂၂၃
ယသသာ စ	၆၇
ယသဿိနီ	၆၇၊ ၈၀
ယသဿိနော	၆၆
ယသေန	၃၀၁
ယသော	၁၁၀၊ ၁၂၃
ယဿ	၁၆၄
ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ	၁၉
ယဿ တုဝံ	၃၂၈
ယဿိဒံ ဓနံ	၂၉၂
ယာ	၁၅၉
ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမီ	၆၄
ယာ စေဝ သာ	၁၇၅
ယာ တွံ	၁၉၃
ယာဒိသကီဒိသော	၁၉၇
ယာမသေ	၃၁၆
ယုဂါနိ ဟောန္တိ	၁၇၈
ယုတ္တာ	၂၅၀
ယုတ္တာ စ တေ	၇၁
ယေ	၁၄၊ ၁၄၁၊ ၁၇၈၊ ၂၀၃၊ ၂၂၃၊ ၂၂၄၊ ၂၄၀
ယေ စိဓ	၂၂၄
ယေန	၂၂၃
ယေန ကာမံ	၁၀
ယေနိစ္ဆကံ	၃၂၄
ယေသံ	၁၃၇
ယော	၂၁၄
ယောဂ္ဂါနုကမ္ပံ	၃၁၆
ယောဓိကဗန္ဓုကနောဇကာ	၁၄၆
ယော ဝေ	၃၇
[ရ]	
ရံသိမာ	၂၉၆
ရံသီ	၂၁၈
ရက္ခိတံ	၂၂၂
ရင်္ဂမှိ	၁၂၇
ရဇ္ဇုမာလာတိ	၁၉၆
ရညော	၁၂၂
ရဋ္ဌဝန္တော	၂၄၆
ရတနန္တရသ္မိံ	၃၁၉
ရတနန္တရံ	၃၁၉
ရတနဝရဿ	၂၂၂
ရတနာမယာ	၁၆၂
ရတနာ သတ္တ	၂၈၄
ရတနုစ္စယံ	၃၀၂
ရတာ	၆၆
ရတိသမ္ပန္နော	၂၉၆
ရတိဿရာ	၃၂
ရတ္တမ္ဗရပီတဝါသသာဟိ	၂၁၉
ရတ္တရတ္တမ္ဗရပီတဝါသသာ	၂၆၀
ရတ္တိံ မဂ္ဂံ	၃၁၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra]	
Rattimapi	218
Ratto	118
Rathakubbarā ubho	256
Rathapañjaro	306
Rathavare	71
Rathassa	257, 259
Rathā	261
Ramanti devatā	72
Ramasi	161
Ramāmi	199, 264
Ramissāmi	209
Rammaṁ	51
Rasasā	264
Rasā	227
Rāgavirāgaṁ	214
Rājañño	243
Rājavarassa	75, 122
Rājīmatī	122
Rukkhā santi	100
Rukkho	159
Rucakatthatā	227
Rucakupakiṇṇaṁ	146
Ruciraṁ	53, 258, 261
Ruciro	31
Rudaṁ	307
Rūpaṁ	155, 159
Rūpato	123
Rūpiyassa	285
Revataṁ	138, 207
Revate	207

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra]	
Rodasi	308
Rosako	209
[La]	
Lacchāmase	124
Lata’tthi	185
Latā	122
Laddhaṁ	174
Laddho	177
Labhati	209
Labhetha dukkhaṁ	327
Lahuṁ	327
Luddānaṁ	315
Lekhā	250
Lesakappena	327
Lokavidūna vaṇṇitā	141
Loke	264
Loṇasovīrakaṁ	89
Lobhā	315
Lohitakāya	250
Lohitakkhā	207
Lohitaṅgamaṇīhi	285
Lohitaṅgamayā	152
Lohitā	100
[Va]	
Vagganti	259
Vagguṁ	198
Vaggu	319
Vaggussarā	50
Vaggū	31, 244

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ရ]	
ရတ္တိမ္ပိ	၂၁၈
ရတ္တော	၁၁၈
ရထကုဗ္ဗရာ ဥဘော	၂၅၆
ရထပဉ္ဇရော	၃၀၆
ရထဝရေ	၇၁
ရထဿ	၂၅၇၊ ၂၅၉
ရထာ	၂၆၁
ရမန္တိ ဒေဝတာ	၇၂
ရမသိ	၁၆၁
ရမာမိ	၁၉၉၊ ၂၆၄
ရမိဿာမိ	၂၀၉
ရမ္မံ	၅၁
ရသသာ	၂၆၄
ရသာ	၂၂၇
ရာဂဝိရာဂံ	၂၁၄
ရာဇညော	၂၄၃
ရာဇဝရဿ	၇၅၊ ၁၂၂
ရာဇီမတီ	၁၂၂
ရုက္ခာ သန္တိ	၁၀၀
ရုက္ခော	၁၅၉
ရုစကတ္ထတာ	၂၂၇
ရုစကုပကိဏ္ဏံ	၁၄၆
ရုစိရံ	၅၃၊ ၂၅၈၊ ၂၆၁
ရုစိရော	၃၁
ရုဒံ	၃၀၇
ရူပံ	၁၅၅၊ ၁၅၉
ရူပတော	၁၂၃
ရူပိယဿ	၂၈၅
ရေဝတံ	၁၃၈၊ ၂၀၇
ရေဝတေ	၂၀၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ရ]	
ရောဒသိ	၃၀၈
ရောသကော	၂၀၉
[လ]	
လစ္ဆာမသေ	၁၂၄
လတ’တ္ထိ	၁၈၅
လတာ	၁၂၂
လဒ္ဓံ	၁၇၄
လဒ္ဓေါ	၁၇၇
လဘတိ	၂၀၉
လဘေထ ဒုက္ခံ	၃၂၇
လဟုံ	၃၂၇
လုဒ္ဒါနံ	၃၁၅
လေခါ	၂၅၀
လေသကပ္ပေန	၃၂၇
လောကဝိဒူန ဝဏ္ဏိတာ	၁၄၁
လောကေ	၂၆၄
လောဏသောဝီရကံ	၈၉
လောဘာ	၃၁၅
လောဟိတကာယ	၂၅၀
လောဟိတက္ခာ	၂၀၇
လောဟိတင်္ဂမဏီဟိ	၂၈၅
လောဟိတင်္ဂမယာ	၁၅၂
လောဟိတာ	၁၀၀
[ဝ]	
ဝဂ္ဂန္တိ	၂၅၉
ဝဂ္ဂုံ	၁၉၈
ဝဂ္ဂု	၃၁၉
ဝဂ္ဂုဿရာ	၅၀
ဝဂ္ဂူ	၃၁၊ ၂၄၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vaggūsu	261
Vaggūhi	151
Vaṅkaṁbhayā	314
Vaṅke	314
Vacanakarānusāsaniṁ	73
Vacanaṁ	222
Vacanapathaṁ	244
Vacchapālako	203
Vajirāvudhoriva	262
Vajjāsi	298
Vaṭaṁsakā	159
Vaṭṭaṅguliyo	260
Vaṇṇaṁ	203
Vaṇṇa	14
Vaṇṇadhātu	307
Vaṇṇānaṁ	99
Vaṇṇuṁ	317
Vaṇṇupathassa majjhe	314
Vaṇṇena	32, 46, 136, 202, 315
Vaṇṇo	14, 110
Vataṁ	262, 321
Vata	93, 134
Vatthuttamadāyikā	133
Vatvāna	207
Vadataṁ	214
Vadhānaṁ	196
Vanaṁ	155
Vanagumbā	296
Vanamassito	196
Vanā	197
Vanecaro	243
Vanda	94-5
Vandiṁ	116
Vanditvā	302
Varatanu	71
Varākiyā	93
Varāroho	30
Vasavattīva	296
Vassavaṇassa dhītā	122
Vassasahassamāyu	229
Vaha	297
Vahissaṁ	297
Vācābhigītaṁ	229
Vācāhi	198
Vāṇijāna ca	313
Vātadhutā	159
Vātassa	260
Vāti	159
Vātena	159
Vāteritaṁ	162
Vādo	65
Vāraṇo	31
Vārigocaro	203
Vāsavassa	330
Vāḷī	258
Vikāle	316
Vikubbanti	51
Vikkantappahārino	246
Vigatarajaṁ	308
Vigatavalāhake	270

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝဂ္ဂူသု	၂၆၁
ဝဂ္ဂူဟိ	၁၅၁
ဝင်္ကံဘယာ	၃၁၄
ဝင်္ကေ	၃၁၄
ဝစနကရာနုသာသနိံ	၇၃
ဝစနံ	၂၂၂
ဝစနပထံ	၂၄၄
ဝစ္ဆပါလကော	၂၀၃
ဝဇိရာဝုဓောရိဝ	၂၆၂
ဝဇ္ဇာသိ	၂၉၈
ဝဋံသကာ	၁၅၉
ဝဋ္ဋင်္ဂုလိယော	၂၆၀
ဝဏ္ဏံ	၂၀၃
ဝဏ္ဏ	၁၄
ဝဏ္ဏဓာတု	၃၀၇
ဝဏ္ဏာနံ	၉၉
ဝဏ္ဏုံ	၃၁၇
ဝဏ္ဏုပထဿ မဇ္ဈေ	၃၁၄
ဝဏ္ဏေန	၃၂၊၄၆၊၁၃၆၊၂၀၂၊၃၁၅
ဝဏ္ဏော	၁၄၊၁၁၀
ဝတံ	၂၆၂၊၃၂၁
ဝတ	၉၃၊၁၃၄
ဝတ္ထုတ္တမဒါယိကာ	၁၃၃
ဝတွာန	၂၀၇
ဝဒတံ	၂၁၄
ဝဓာနံ	၁၉၆
ဝနံ	၁၅၅
ဝနဂုမ္ဗာ	၂၉၆
ဝနမဿိတော	၁၉၆
ဝနာ	၁၉၇
ဝနေစရော	၂၄၃
ဝန္ဒ	၉၄-၅
ဝန္ဒိံ	၁၁၆
ဝန္ဒိတွာ	၃၀၂
ဝရတနု	၇၁
ဝရာကိယာ	၉၃
ဝရာရောဟော	၃၀
ဝသဝတ္တီဝ	၂၉၆
ဝဿဝဏဿ ဓီတာ	၁၂၂
ဝဿသဟဿမာယု	၂၂၉
ဝဟ	၂၉၇
ဝဟိဿံ	၂၉၇
ဝါစာဘိဂီတံ	၂၂၉
ဝါစာဟိ	၁၉၈
ဝါဏိဇာန စ	၃၁၃
ဝါတဓုတာ	၁၅၉
ဝါတဿ	၂၆၀
ဝါတိ	၁၅၉
ဝါတေန	၁၅၉
ဝါတေရိတံ	၁၆၂
ဝါဒေါ	၆၅
ဝါရဏော	၃၁
ဝါရိဂေါစရော	၂၀၃
ဝါသဝဿ	၃၃၀
ဝါဠီ	၂၅၈
ဝိကာလေ	၃၁၆
ဝိကုဗ္ဗန္တိ	၅၁
ဝိက္ကန္တပ္ပဟာရိနော	၂၄၆
ဝိဂတရဇံ	၃၀၈
ဝိဂတဝလာဟကေ	၂၇၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Viggayha	193
Vicitrasaṁvane	259
Vijjati	223
Vijānisaṁ	167
Vijitaṁ	297, 317
Vijjuriva	11, 257
Viññātadhammā	175
Viññūhi	261
Vitathaṁ	222
Vitiṇṇakaṅkhaṁ	308
Vittā	167
Vittā cahaṁ	190
Vitto	174
Viduṁ	116, 196
Viddhastā	246
Vidhūpanaṁ	134
Vināyako	75
Vineyya	141
Vindāmi	306
Vipathe	196
Vipākaṁ	133
Vipulaṁ	223, 270
Vipulapphalesinaṁ	265
Vipulo	141
Vippanaṭṭhā	316
Vippamuttā	92, 112
Vippasannaṁ	25
Vibhattāhi	260
Vimalaṁ	218
Vimānaṁ	146
Vimānapāsādavare	119
Vimānamoruyha	96
Vimānasmiṁ	161
Vimāne	209
Viyākāsi	19
Virajaṁ	25
Viratā	65
Virocati	73, 80
Virocasi	80
Vivajjayātha	325
Vivattamānā	159
Vivane	283
Vividhaṁ	222
Vividhadhitratalaṁ	145
Vividhadumagga-sugandhasevitaṁ	147
Vividhā rūpā	296
Visālakkhī	155
Visiṭṭhakalyāṇitarā	123
Visiṭṭha nārīnaṁ	124
Visuddhaṁ	258, 264
Visesanaṁ	77
Visesabhāginī	119
Visesamajjhagā	124
Visesiyā	77
Visodhayi	299
Vissutā	167
Vihaṅgamā	73
Vīṇā	261
Vīṇāmurajasammatāḷa-ghuṭṭhaṁ	146
Vīṇāmokkhā	87

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိဂ္ဂယှ	၁၉၃
ဝိစိတြသံဝနေ	၂၅၉
ဝိဇ္ဇတိ	၂၂၃
ဝိဇာနိသံ	၁၆၇
ဝိဇိတံ	၂၉၇၊ ၃၁၇
ဝိဇ္ဇုရိဝ	၁၁၊ ၂၅၇
ဝိညာတဓမ္မာ	၁၇၅
ဝိညူဟိ	၂၆၁
ဝိတထံ	၂၂၂
ဝိတိဏ္ဏကင်္ခံ	၃၀၈
ဝိတ္တာ	၁၆၇
ဝိတ္တာ စဟံ	၁၉၀
ဝိတ္တော	၁၇၄
ဝိဒုံ	၁၁၆၊ ၁၉၆
ဝိဒ္ဓသ္တာ	၂၄၆
ဝိဓူပနံ	၁၃၄
ဝိနာယကော	၇၅
ဝိနေယျ	၁၄၁
ဝိန္ဒာမိ	၃၀၆
ဝိပထေ	၁၉၆
ဝိပါကံ	၁၃၃
ဝိပုလံ	၂၂၃၊ ၂၇၀
ဝိပုလပ္ဖလေသိနံ	၂၆၅
ဝိပုလော	၁၄၁
ဝိပ္ပနဋ္ဌာ	၃၁၆
ဝိပ္ပမုတ္တာ	၉၂၊ ၁၁၂
ဝိပ္ပသန္နံ	၂၅
ဝိဘတ္တာဟိ	၂၆၀
ဝိမလံ	၂၁၈
ဝိမာနံ	၁၄၆
ဝိမာနပါသာဒဝရေ	၁၁၉
ဝိမာနမောရုယှ	၉၆
ဝိမာနသ္မိံ	၁၆၁
ဝိမာနေ	၂၀၉
ဝိယာကာသိ	၁၉
ဝိရဇံ	၂၅
ဝိရတာ	၆၅
ဝိရောစတိ	၇၃၊ ၈၀
ဝိရောစသိ	၈၀
ဝိဝဇ္ဇယာထ	၃၂၅
ဝိဝတ္တမာနာ	၁၅၉
ဝိဝနေ	၂၈၃
ဝိဝိဓံ	၂၂၂
ဝိဝိဓစိတြတလံ	၁၄၅
ဝိဝိဓဒုမဂ္ဂသုဂန္ဓသေဝိတံ	၁၄၇
ဝိဝိဓာ ရူပါ	၂၉၆
ဝိသာလက္ခီ	၁၅၅
ဝိသိဋ္ဌကလျာဏိတရာ	၁၂၃
ဝိသိဋ္ဌ နာရီနံ	၁၂၄
ဝိသုဒ္ဓံ	၂၅၈၊ ၂၆၄
ဝိသေသနံ	၇၇
ဝိသေသဘာဂိနီ	၁၁၉
ဝိသေသမဇ္ဈဂါ	၁၂၄
ဝိသေသိယာ	၇၇
ဝိသောဓယိ	၂၉၉
ဝိဿုတာ	၁၆၇
ဝိဟင်္ဂမာ	၇၃
ဝီဏာ	၂၆၁
ဝီဏာမုရဇသမ္မတာဠဃုဋ္ဌံ	၁၄၆
ဝီဏာမောက္ခာ	၈၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vīthiyā	307
Vīrā	246
Vegena	260, 316
Veṇīsu	159
Vettācaraṁ	317
Vedajātā	141
Vediyā	285
Verajjake	317
Vehāyasaṁ	166
Veḷuriyajālāvatatā	260
Veḷuriyathambhaṁ	53
Veḷuriyamayaṁ	23
Veḷuriyarājīva	258
Veḷuriyassa	250
Veḷuriyāmayā	284
Veḷūriyasuvaṇṇassa	284, 296
Vo	317, 325
Vokiṇṇaṁ	218
Vohareyya	327
[Sa]	
Saṁghaṁ	215
Saṁghagatā	141
Saṁghamuddissa	141
Saṁghamhi	140
Saṁgharaṁ	330
Saṁghassa	174, 177
Saṁghe	138
Saṁyamadamassayaṁ	147
Saṁvibhāgaṁ	279

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saṁvibhāginī	133
Saṁvutā	65
Saṁvego	197
Saṁsavako nāma	210
Saṁsuddhakāyā	119
Sakaṁ	140
Sakaṁ puññaṁ	67
Sakadāgāminī	157
Sakassa bhāgassa	133
Sakena sāminā ahosiṁ tuṭṭhā	53
Sakena sīlena	66
Sakkatā Sakkassa Vasavattino	86
Sakkāro	33
Sakko	240
Sakkova	85
Sakyaputtaṁ	297
Sakyamuni	214
Sakhī	174
Saggagato	270
Saggaso	264
Saggūpagānaṁ	209
Saṅkupathaṁ	317
Saṅgataṁ	258
Saṅgamma	291
Saṅgahitattabhāvā	51
Sace	298
Saccanāmaṁ	224
Sacce ṭhitā	51

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝီထိယာ	၃၀၇
ဝီရာ	၂၄၆
ဝေဂေန	၂၆၀၊ ၃၁၆
ဝေဏီသု	၁၅၉
ဝေတ္တာစရံ	၃၁၇
ဝေဒဇာတာ	၁၄၁
ဝေဒိယာ	၂၈၅
ဝေရဇ္ဇကေ	၃၁၇
ဝေဟာယသံ	၁၆၆
ဝေဠုရိယဇာလာဝတတာ	၂၆၀
ဝေဠုရိယထမ္ဘံ	၅၃
ဝေဠုရိယမယံ	၂၃
ဝေဠုရိယရာဇီဝ	၂၅၈
ဝေဠုရိယဿ	၂၅၀
ဝေဠုရိယာမယာ	၂၈၄
ဝေဠူရိယသုဝဏ္ဏဿ	၂၈၄၊ ၂၉၆
ဝေါ	၃၁၇၊ ၃၂၅
ဝေါကိဏ္ဏံ	၂၁၈
ဝေါဟရေယျ	၃၂၇
[သ]	
သံဃံ	၂၁၅
သံဃဂတာ	၁၄၁
သံဃမုဒ္ဒိဿ	၁၄၁
သံဃမှိ	၁၄၀
သံဃရံ	၃၃၀
သံဃဿ	၁၇၄၊ ၁၇၇
သံဃေ	၁၃၈
သံယမဒမဿယံ	၁၄၇
သံဝိဘာဂံ	၂၇၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သံဝိဘာဂိနီ	၁၃၃
သံဝုတာ	၆၅
သံဝေဂေါ	၁၉၇
သံသဝကော နာမ	၂၁၀
သံသုဒ္ဓကာယာ	၁၁၉
သကံ	၁၄၀
သကံ ပုညံ	၆၇
သကဒါဂါမိနီ	၁၅၇
သကဿ ဘာဂဿ	၁၃၃
သကေန သာမိနာ အဟောသိံ တုဋ္ဌာ	၅၃
သကေန သီလေန	၆၆
သက္ကတာ	၇၃
သက္ကဿ ဝသဝတ္တိနော	၈၆
သက္ကာရော	၃၃
သက္ကော	၂၄၀
သက္ကောဝ	၈၅
သကျပုတ္တံ	၂၉၇
သကျမုနိ	၂၁၄
သခီ	၁၇၄
သဂ္ဂဂတော	၂၇၀
သဂ္ဂသော	၂၆၄
သဂ္ဂူပဂါနံ	၂၀၉
သင်္ကုပထံ	၃၁၇
သင်္ဂတံ	၂၅၈
သင်္ဂမ္မ	၂၉၁
သင်္ဂဟိတတ္တဘာဝါ	၅၁
သစေ	၂၉၈
သစ္စနာမံ	၂၂၄
သစ္စေ ဌိတာ	၅၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sajjā	122
Saññaṁ	292
Saññatattā	246
Saññamena	134
Saññā	223
Saṭṭhi tūriyasahassāni	86
Saṇṭhanaṁ	85-6
Saṇhaṁ	198
Sataṁ	33
Sataṁ pasatthā	178
Satataṁ	80, 102, 223
Satapuññalakkhaṇaṁ	263
Satamussitāse	319
Satarājicittitā	257
Sati	224
Satisamuppādakaro	227
Satī	185
Sateratā	257
Sateratāva	146
Sato	292
Sattatantiṁ	127
Satta vassāni	302
Sattā	331
Satthavāhā	316
Satthā	222
Satthi	297
Sadā	65, 156
Sadāsakaṁ	123
Sade’va	260
Sadevakaṁ	113

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saddaṁ sutvāna	298
Suddhā	125
Saddhāya	199
Saddhā sīlena sampannā	101
Santassa	115
Santā	246
Santānaṁ	33
Santiṁ	199
Santi	146
Santhatasmiṁ	243
Sandanaṁ	256
Sandiṭṭho	138
Sappatisso	327
Sappurisena	327
Sabbaṁ	223, 319
Sabbaṁ kāyaṁ	288
Sabbakāmasamiddhinī	111
Sabbakālikaṁ	162
Sabbakulassa	209
Sabbagattehi	46
Sabbaṅgakalyāṇī	93
Sabbatopabhaṁ	284
Sabbameva	156
Sabbalokahitaṁ	197
Sabbaso	175
Sabbasokāpanūdanaṁ	198
Sabbā obhāsate disā	111
Sabbābharaṇasañchannā	296
Sabbe	258, 284
Sabbe na tappāmase	81

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဇ္ဇာ	၁၂၂
သညံ	၂၉၂
သညတတ္တာ	၂၄၆
သညမေန	၁၃၄
သညာ	၂၂၃
သဋ္ဌိ တူရိယသဟဿာနိ	၈၆
သဏ္ဌနံ	၈၅-၆
သဏှံ	၁၉၈
သတံ	၃၃
သတံ ပသတ္ထာ	၁၇၈
သတတံ	၈၀၊ ၁၀၂၊ ၂၂၃
သတပုညလက္ခဏံ	၂၆၃
သတမုဿိတာသေ	၃၁၉
သတရာဇိစိတ္တိတာ	၂၅၇
သတိ	၂၂၄
သတိသမုပ္ပါဒကရော	၂၂၇
သတီ	၁၈၅
သတေရတာ	၂၅၇
သတေရတာဝ	၁၄၆
သတော	၂၉၂
သတ္တတန္တိံ	၁၂၇
သတ္တ ဝဿာနိ	၃၀၂
သတ္တာ	၃၃၁
သတ္ထဝါဟာ	၃၁၆
သတ္ထာ	၂၂၂
သတ္ထိ	၂၉၇
သဒါ	၆၅၊ ၁၅၆
သဒါသကံ	၁၂၃
သဒေ’ဝ	၂၆၀
သဒေဝကံ	၁၁၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဒ္ဒံ သုတွာန	၂၉၈
သဒ္ဓါ	၁၂၅
သဒ္ဓါယ	၁၉၉
သဒ္ဓါ သီလေန သမ္ပန္နာ	၁၀၁
သန္တဿ	၁၁၅
သန္တာ	၂၄၆
သန္တာနံ	၃၃
သန္တိံ	၁၉၉
သန္တိ	၁၄၆
သန္ထတသ္မိံ	၂၄၃
သန္ဒနံ	၂၅၆
သန္ဒိဋ္ဌော	၁၃၈
သပ္ပတိဿော	၃၂၇
သပ္ပုရိသေန	၃၂၇
သဗ္ဗံ	၂၂၃၊ ၃၁၉
သဗ္ဗံ ကာယံ	၂၈၈
သဗ္ဗကာမသမိဒ္ဓိနီ	၁၁၁
သဗ္ဗကာလိကံ	၁၆၂
သဗ္ဗကုလဿ	၂၀၉
သဗ္ဗဂတ္တေဟိ	၄၆
သဗ္ဗင်္ဂကလျာဏီ	၉၃
သဗ္ဗတောပဘံ	၂၈၄
သဗ္ဗမေဝ	၁၅၆
သဗ္ဗလောကဟိတံ	၁၉၇
သဗ္ဗသော	၁၇၅
သဗ္ဗသောကာပနူဒနံ	၁၉၈
သဗ္ဗာ ဩဘာသတေ ဒိသာ	၁၁၁
သဗ္ဗာဘရဏသဉ္ဆန္နာ	၂၉၆
သဗ္ဗေ	၂၅၈၊ ၂၈၄
သဗ္ဗေ န တပ္ပါမသေ	၈၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sabbeva	331
Sabbeva te	330
Sabbhi pavedito	86
Sabhā	279
Samaṁ	260
Samaṁ vahanti	259
Samaggo	279
Samaṅgībhattena	273
Samacariyā ca	244
Samacariyāya	134
Samaṇasamāgamaṁ	77
Samaṇassa dadāmahaṁ	112
Samaṇe	190
Samathasamādhiṁ	76
Samantato	174, 227
Samantamotthaṭo	250
Samantamotthataṁ	80
Samappitā	116
Samassamo	301
Samāgamo	313
Samācaremase	244
Samādiyassu	309
Samitassa	259
Samīhati	31
Samudayadukkhaniccataṁ	75
Samuyyuto	251
Samussayaṁ	149
Samūlaṁ	142
Samekkhamānā	223
Samecca	222, 224, 302, 315

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Samenti	261
Samo va	265
Sampakampitā	159
Sampajānā paṭissatā	97
Sampatanti	50
Sampamūḷhā	315
Sampamodāma	154
Sampavāyanti	323
Sambuddhaṁ	197
Sambuddhenāsi byākatā	106
Sambodhiṁ	297
Sambhavanāmadheyyo	328
Sambhavo	198
Samma	297
Sammāvimuttānaṁ	33
Sammūḷharūpova	322
Sayaṁ	222
Sayaṁkataṁ	320
Sayaṁpabhā	119
Saraṇaṁ	127, 198
Saraṇatthaṁ	214
Sarade	146
Sarīraṁ	34, 185, 251
Sare jātaṁ	181
Saro	261
Savanīyā	159, 244
Sasiṁva	302
Sasī	80, 296
Sassatīsamā	246
Sassuyā ācikkhiṁ	112

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဗ္ဗေဝ	၃၃၁
သဗ္ဗေဝ တေ	၃၃၀
သဗ္ဘိ ပဝေဒိတော	၈၆
သဘာ	၂၇၉
သမံ	၂၆၀
သမံ ဝဟန္တိ	၂၅၉
သမဂ္ဂေါ	၂၇၉
သမင်္ဂီ ဘတ္တေန	၂၇၃
သမစရိယာ စ	၂၄၄
သမစရိယာယ	၁၃၄
သမဏသမာဂမံ	၇၇
သမဏဿ ဒဒါမဟံ	၁၁၂
သမဏေ	၁၉၀
သမထသမာဓိံ	၇၆
သမန္တတော	၁၇၄၊ ၂၂၇
သမန္တမောတ္ထဋော	၂၅၀
သမန္တမောတ္ထတံ	၈၀
သမပ္ပိတာ	၁၁၆
သမဿမော	၃၀၁
သမာဂမော	၃၁၃
သမာစရေမသေ	၂၄၄
သမာဒိယဿု	၃၀၉
သမိတဿ	၂၅၉
သမီဟတိ	၃၁
သမုဒယဒုက္ခနိစ္စတံ	၇၅
သမုယျုတော	၂၅၁
သမုဿယံ	၁၄၉
သမူလံ	၁၄၂
သမေက္ခမာနာ	၂၂၃
သမေစ္စ	၂၂၂၊ ၂၂၄၊ ၃၀၂၊ ၃၁၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမေန္တိ	၂၆၁
သမော ဝ	၂၆၅
သမ္ပကမ္ပိတာ	၁၅၉
သမ္ပဇာနာ ပဋိဿတာ	၉၇
သမ္ပတန္တိ	၅၀
သမ္ပမူဠှာ	၃၁၅
သမ္ပမောဒါမ	၁၅၄
သမ္ပဝါယန္တိ	၃၂၃
သမ္ဗုဒ္ဓံ	၁၉၇
သမ္ဗုဒ္ဓေနာသိ ဗျာကတာ	၁၀၆
သမ္ဗောဓိံ	၂၉၇
သမ္ဘဝနာမဓေယျော	၃၂၈
သမ္ဘဝေါ	၁၉၈
သမ္မ	၂၉၇
သမ္မာဝိမုတ္တာနံ	၃၃
သမ္မူဠှရူပေါဝ	၃၂၂
သယံ	၂၂၂
သယံကတံ	၃၂၀
သယံပဘာ	၁၁၉
သရဏံ	၁၂၇၊ ၁၉၈
သရဏတ္ထံ	၂၁၄
သရဒေ	၁၄၆
သရီရံ	၃၄၊ ၁၈၅၊ ၂၅၁
သရေ ဇာတံ	၁၈၁
သရော	၂၆၁
သဝနီယာ	၁၅၉၊ ၂၄၄
သသိံဝ	၃၀၂
သသီ	၈၀၊ ၂၉၆
သဿတီသမာ	၂၄၆
သဿုယာ အာစိက္ခိံ	၁၁၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sahajo	297
Sahabyakāmānaṁ	87
Sahabyataṁ	209
Sahalohitaṅgā	152
Sahasā	315
Sahassayuttaṁ	256
Sahassaraṁsiko	258
Sahassaraṁsiyo	258
Sahassaraṁsī	249
Sahitā	258
Sahindakā	81
Saḷalalabujabhujakasaṁyuttā	147
Sā	18, 141
Sāgaro	141
Sā tiṭṭhasi	71
Sādhikavīsatiyojanāni	218
Sādhumidaṁ	319
Sādhurūpā	270
Sāmhi	105
Sāyeva	77
Sārathicoditā hayā	71
Sāradiko	260
Sālakusumitapupphitā	146
Sāvakā	178
Sāvako	302
Sāvatthiyaṁ	174
Sāsanaṁ	76
Sāsane tassa tādino	85
Sāhaṁ	66, 164, 199
Siṁsare	258

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sikkhā	223
Sikkhāpadaṁ	66
Sikkhāpadānaṁ pañcannaṁ	86
Sikkhāya	309
Sindhusovīrabhūmiṁ	316
Sipāṭikā	323
Siyaṁ	157
Sirasmiṁ	258
Sirimato	75, 77
Siriyā	114
Sirīsavanā	323
Silāpavāḷassa	319
Sivaṁ	76, 77
Sivo	86
Sītibhūtā	224
Sītodakaṁ uppaliniṁ sivaṁ nadiṁ	122
Sīlavante	190
Sīlassa	32
Sīlesu	65
Sīlesvahaṁ	76
Sukappitaṁ	166
Sukuṇḍalī	276
Sukhaṁ akatapuññānaṁ	87
Sukhañca kammaṁ	115
Sukhitaṁ	168
Sukhitā	154, 331
Sukhitā camhi	67
Sukhudrayaṁ	119
Sukhedhitā	73
Sukho	327

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဟဇော	၂၉၇
သဟဗျကာမာနံ	၈၇
သဟဗျတံ	၂၀၉
သဟလောဟိတင်္ဂါ	၁၅၂
သဟသာ	၃၁၅
သဟဿယုတ္တံ	၂၅၆
သဟဿရံသိကော	၂၅၈
သဟဿရံသိယော	၂၅၈
သဟဿရံသီ	၂၄၉
သဟိတာ	၂၅၈
သဟိန္ဒကာ	၈၁
သဠလလဗုဇဘုဇကသံယုတ္တာ	၁၄၇
သာ	၁၈၊၁၄၁
သာဂရော	၁၄၁
သာ တိဋ္ဌသိ	၇၁
သာဓိကဝီသတိယောဇနာနိ	၂၁၈
သာဓုမိဒံ	၃၁၉
သာဓုရူပါ	၂၇၀
သာမှိ	၁၀၅
သာယေဝ	၇၇
သာရထိစောဒိတာ ဟယာ	၇၁
သာရဒိကော	၂၆၀
သာလကုသုမိတပုပ္ဖိတာ	၁၄၆
သာဝကာ	၁၇၈
သာဝကော	၃၀၂
သာဝတ္ထိယံ	၁၇၄
သာသနံ	၇၆
သာသနေ တဿ တာဒိနော	၈၅
သာဟံ	၆၆၊၁၆၄၊၁၉၉
သိံသရေ	၂၅၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သိက္ခာ	၂၂၃
သိက္ခာပဒံ	၆၆
သိက္ခာပဒါနံ ပဉ္စန္နံ	၈၆
သိက္ခာယ	၃၀၉
သိန္ဓုသောဝီရဘူမိံ	၃၁၆
သိပါဋိကာ	၃၂၃
သိယံ	၁၅၇
သိရသ္မိံ	၂၅၈
သိရိမတော	၇၅၊၇၇
သိရိယာ	၁၁၄
သိရီသဝနာ	၃၂၃
သိလာပဝါဠဿ	၃၁၉
သိဝံ	၇၆၊၇၇
သိဝေါ	၈၆
သီတိဘူတာ	၂၂၄
သီတောဒကံ ဥပ္ပလိနိံ သိဝံ နဒိံ	၁၂၂
သီလဝန္တေ	၁၉၀
သီလဿ	၃၂
သီလေသု	၆၅
သီလေသွဟံ	၇၆
သုကပ္ပိတံ	၁၆၆
သုကုဏ္ဍလီ	၂၇၆
သုခံ အကတပုညာနံ	၈၇
သုခဉ္စ ကမ္မံ	၁၁၅
သုခိတံ	၁၆၈
သုခိတာ	၁၅၄၊၃၃၁
သုခိတာ စမှိ	၆၇
သုခုဒြယံ	၁၁၉
သုခေဓိတာ	၇၃
သုခေါ	၃၂၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Sugatassa	178	Sudhammā	279
Sugatigatāsi	73	Sudhammā nāma	240
Sugatimhi āgatā	119	Sunandighoso	257
Sugato	214	Sunikkhipitvā	333
Suciṁ	198, 261	Sunimmito	301
Sucigandhaṁ	159	Supāpadhamme	207
Sucibrahmacārinī	119	Suppabhātaṁ	134
Sucimhitā	87, 260	Suppavādite	161, 193
Sucīmano	264	Subbatena	137
Sucīsu	215	Subhaṁ	146, 218, 261
Sujavā	258	Subhaṭṭhena	247
Sujātā	260	Subhaddā	136
Suṇantassa	203	Subhassaro	257
Suṇisā	54, 149	Subhe	96
Suṇemu	224	Sumajjhimā	260
Suṇotha	312	Sumadhuraṁ	127
Suṇoma	317	Sumanamakuḷāni	181
Sutaṁ nu taṁ bhāsati yaṁ		Sumanassa	181
ayaṁ latā	124	Sumanā	181, 219, 316
Sutanū	260	Sumāpite	75
Sutabbarūpaṁ	261	Sumukhā	260
Sutā	122	Sumedhanāmassa	302
Sutā lataṁ bravi	123	Sumedhase	100
Sutvā	222	Suyiṭṭhaṁ	141
Sudassanā	260	Suyyati nigghoso	32
Sudinnaṁ	141	Surattavatthavasane	163
Sudullabho	177	Surabhiṁ	219
Sudesitaṁ	164	Surabhī	323
Suddhanumodanāya	174	Surammaṁ	145
Suddhamānasaṁ	198	Suvaṇṇakacchā	93

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]		[သ]	
သုဂတဿ	၁၇၈	သုဓမ္မာ	၂၇၉
သုဂတိဂတာသိ	၇၃	သုဓမ္မာ နာမ	၂၄၀
သုဂတိမှိ အာဂတာ	၁၁၉	သုနန္ဒိဃောသော	၂၅၇
သုဂတော	၂၁၄	သုနိက္ခိပိတွာ	၃၃၃
သုစိံ	၁၉၈၊ ၂၆၁	သုနိမ္မိတော	၃၀၁
သုစိဂန္ဓံ	၁၅၉	သုပါပဓမ္မေ	၂၀၇
သုစိဗြဟ္မစာရိနီ	၁၁၉	သုပ္ပဘာတံ	၁၃၄
သုစိမှိတာ	၈၇၊ ၂၆၀	သုပ္ပဝါဒိတေ	၁၆၁၊ ၁၉၃
သုစီမနော	၂၆၄	သုဗ္ဗတေန	၁၃၇
သုစီသု	၂၁၅	သုဘံ	၁၄၆၊ ၂၁၈၊ ၂၆၁
သုဇဝါ	၂၅၈	သုဘဋ္ဌေန	၂၄၇
သုဇာတာ	၂၆၀	သုဘဒ္ဒါ	၁၃၆
သုဏန္တဿ	၂၀၃	သုဘဿရော	၂၅၇
သုဏိသာ	၅၄၊ ၁၄၉	သုဘေ	၉၆
သုဏေမု	၂၂၄	သုမဇ္ဈိမာ	၂၆၀
သုဏောထ	၃၁၂	သုမဓုရံ	၁၂၇
သုဏောမ	၃၁၇	သုမနမကုဠာနိ	၁၈၁
သုတံ နု တံ ဘာသတိ ယံ		သုမနဿ	၁၈၁
အယံ လတာ	၁၂၄	သုမနာ	၁၈၁၊ ၂၁၉၊ ၃၁၆
သုတနူ	၂၆၀	သုမာပိတေ	၇၅
သုတဗ္ဗရူပံ	၂၆၁	သုမုခါ	၂၆၀
သုတာ	၁၂၂	သုမေဓနာမဿ	၃၀၂
သုတာ လတံ ဗြဝိ	၁၂၃	သုမေဓသေ	၁၀၀
သုတွာ	၂၂၂	သုယိဋ္ဌံ	၁၄၁
သုဒဿနာ	၂၆၀	သုယျတိ နိဂ္ဃောသော	၃၂
သုဒိန္နံ	၁၄၁	သုရတ္တဝတ္ထဝသနေ	၁၆၃
သုဒုလ္လဘော	၁၇၇	သုရဘိံ	၂၁၉
သုဒေသိတံ	၁၆၄	သုရဘီ	၃၂၃
သုဒ္ဓနုမောဒနာယ	၁၇၄	သုရမ္မံ	၁၄၅
သုဒ္ဓမာနသံ	၁၉၈	သုဝဏ္ဏကစ္ဆာ	၉၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Suvaṇṇacchadanaṁ	36
Suvaṇṇachannā	219, 227
Suvaṇṇajālāvatato	257
Suvaṇṇapaṭṭehi	250
Suvaṇṇarājīhi	258
Suvaṇṇasiṅgīnada-bimbasādisaṁ	264
Suvaṇṇassa ca rūpiyassa ca	250
Suvatthe	10
Suvādite	296
Suvibhattaṁ	215
Suvibhattova	152
Suveṇī	260
Susaṅgato	319
Susu	260
Susukkakhandhaṁ	234
Suhuṭṭhitaṁ	134
Suhutaṁ	141
Sūci dinnā	233
Sūcimeva seyyo	233
Sūrā	246
Sūriyo	272
Serīsakaṁ	330
Sehi	285
Sehi pāṇibhi	25
Seyyāse	87
So	127, 138, 198, 224, 262, 292
Sokapariddavo	322
Soṇṇakaṁsā	32
Soṇṇapokkharamāladhā	31

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Soṇṇavālukasanthate	161
Sotāpannā	77
Sotāpannā visesayi	106
Sotthiṁ	324
Sotthivanto	330
Sopi	174
Sobhati	152, 227
Sobhatha	122
Sobhane	123
Sobhasi	151
Sobhenti	250
Sovaṇṇajālaṁ	153
Sovaṇṇajālacitaṁ	166
Sovaṇṇamayaṁ	9
Sovaṇṇamayā	152, 256
Sovatthiko	86
Soḷasayojanāni	174
Soḷasiṁ	93
Svāgataṁ	134
Svāgatañca te	82
Svāhaṁ	223, 224, 245
Svāhaṁ tattha gamissāmi	134
[Ha]	
Haṁ	196
Haṁsassaraññо	152
Haṁsā	50
Hatthappatāpakaṁ	134
Hatthe pāde ca viggayha	193
Hadayeritaṁ	261

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သုဝဏ္ဏစ္ဆဒနံ	၃၆
သုဝဏ္ဏဆန္နာ	၂၁၉၊ ၂၂၇
သုဝဏ္ဏဇာလာဝတတော	၂၅၇
သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေဟိ	၂၅၀
သုဝဏ္ဏရာဇီဟိ	၂၅၈
သုဝဏ္ဏသိင်္ဂီနဒဗိမ္ဗသာဒိသံ	၂၆၄
သုဝဏ္ဏဿ စ ရူပိယဿ စ	၂၅၀
သုဝတ္ထေ	၁၀
သုဝါဒိတေ	၂၉၆
သုဝိဘတ္တံ	၂၁၅
သုဝိဘတ္တောဝ	၁၅၂
သုဝေဏီ	၂၆၀
သုသင်္ဂတော	၃၁၉
သုသု	၂၆၀
သုသုက္ကခန္ဓံ	၂၃၄
သုဟုဋ္ဌိတံ	၁၃၄
သုဟုတံ	၁၄၁
သူစိ ဒိန္နာ	၂၃၃
သူစိမေဝ သေယျော	၂၃၃
သူရာ	၂၄၆
သူရိယော	၂၇၂
သေရီသကံ	၃၃၀
သေဟိ	၂၈၅
သေဟိ ပါဏိဘိ	၂၅
သေယျာသေ	၈၇
သော	၁၂၇၊ ၁၃၈၊ ၁၉၈၊ ၂၂၄၊ ၂၆၂၊ ၂၉၂
သောကပရိဒ္ဒဝေါ	၃၂၂
သောဏ္ဏကံသာ	၃၂
သောဏ္ဏပေါက္ခရမာလဓာ	၃၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သောဏ္ဏဝါလုကသန္ထတေ	၁၆၁
သောတာပန္နာ	၇၇
သောတာပန္နာ ဝိသေသယိ	၁၀၆
သောတ္ထိံ	၃၂၄
သောတ္ထိဝန္တော	၃၃၀
သောပိ	၁၇၄
သောဘတိ	၁၅၂၊ ၂၂၇
သောဘထ	၁၂၂
သောဘနေ	၁၂၃
သောဘသိ	၁၅၁
သောဘေန္တိ	၂၅၀
သောဝဏ္ဏဇာလံ	၁၅၃
သောဝဏ္ဏဇာလစိတံ	၁၆၆
သောဝဏ္ဏမယံ	၉
သောဝဏ္ဏမယာ	၁၅၂၊ ၂၅၆
သောဝတ္ထိကော	၈၆
သောဠသယောဇနာနိ	၁၇၄
သောဠသိံ	၉၃
သွာဂတံ	၁၃၄
သွာဂတဉ္စ တေ	၈၂
သွာဟံ	၂၂၃၊ ၂၂၄၊ ၂၄၅
သွာဟံ တတ္ထ ဂမိဿာမိ	၁၃၄
[ဟ]	
ဟံ	၁၉၆
ဟံသဿရညော	၁၅၂
ဟံသာ	၅၀
ဟတ္ထပ္ပတာပကံ	၁၃၄
ဟတ္ထေ ပါဒေ စ ဝိဂ္ဂယှ	၁၉၃
ဟဒယေရိတံ	၂၆၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ha]	
Handa taṁ ramayāmase	87
Handa naccāma gāyāma	87
Haricandanussado	305
Haritapattaṁ	181
Have	327
Hasitā	259
Hāso	297, 298
Hi	34, 141, 175, 187, 222, 224
Hīnakammā	223
Hīne	105
Hemakappanavāsasā	93
Hemajālakasañchanne	152
Hemajālena	302
Hemajālena channaṁ	153
Hemavatā	93
Hehiti	251
Hoti mahapphalaṁ	186
Hohi	127

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဟ]	
ဟန္ဒ တံ ရမယာမသေ	၈၇
ဟန္ဒ နစ္စာမ ဂါယာမ	၈၇
ဟရိစန္ဒနုဿဒေါ	၃၀၅
ဟရိတပတ္တံ	၁၈၁
ဟဝေ	၃၂၇
ဟသိတာ	၂၅၉
ဟာသော	၂၉၇၊ ၂၉၈
ဟိ	၃၄၊ ၁၄၁၊ ၁၇၅၊ ၁၈၇၊ ၂၂၂၊ ၂၂၄
ဟီနကမ္မာ	၂၂၃
ဟီနေ	၁၀၅
ဟေမကပ္ပနဝါသသာ	၉၃
ဟေမဇာလကသဉ္ဆန္နေ	၁၅၂
ဟေမဇာလေန	၃၀၂
ဟေမဇာလေန ဆန္နံ	၁၅၃
ဟေမဝတာ	၉၃
ဟေဟိတိ	၂၅၁
ဟောတိ မဟပ္ဖလံ	၁၈၆
ဟောဟိ	၁၂၇

Vimānavatthu-aṭṭhakathāya

Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Akusītatāya sippuggahaṇaṁ	126
Akkhaṇā aṭṭha	177
Agamanīyaṭṭhāna	65
Agāradānakammassa phalaṁ	238
Acchariya, abbhutānaṁ visesatā	309
Añjalikammassa ānisaṁsā	293
Aññamanā	51
Aññāsu gatīsu puññakiriyā natthi kiṁ?	17
Aticāro nāma agamanīya-ṭṭhānavītikkamacetanā	66
Atithi, abbhāgatānaṁ visesatā	20
Atipāto	65
Atītatthe anāgatavacanaṁ	65
Attakāmo	34
Attasampattinigūhaṇalakkhaṇaṁ macchariyaṁ	64
Atthabhañjanako kāyavacī-payogo musā	65
Adānasīlānaṁ maccharīnaṁ niraye nivāso	207
Anāya	314-5
Anukūlavattinī itthī Tāvatiṁ-sabhavane nibbattati	49

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A - Ā]	
Antara-saddassa atthuddhāro	151
Andhakārā dve	96
Annadānena balasampatti-paṭilābho	28
Annapānadānassa ānisaṁso	230
Apāyamagga	177
Apāyā tayo (akkhaṇā)	107
Apāye uppajjanārahā itthī	107
Apharusavācā itthī Tāvatiṁsa-bhavane nibbattati	49
Abhikkanta-saddassa atthuddhāro	46
Ambaphaladānassa ānisaṁso	267
Ambasecanagarusinana-nayassa dassanaṁ	268
Arahantasaddassa attho	95
Ariyadhanāni satta	102
Ariyasaṁghaṁ uddissa sammutisaṁghe dānaṁ	141
Arūpā (akkhaṇā)	177
Avayavūpacāradassanaṁ	185
Asaññasattā (akkhaṇā)	177
Asokapupphadānassa ānisaṁso	157
Ahivātarogavatthu	90
Āgantukā duvidhā	20

ဝိမာနဝတ္ထု-အဋ္ဌကထာယ

လက္ခိတဗ္ဗပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အကုသီတတာယ သိပ္ပုဂ္ဂဟဏံ	၁၂၆
အက္ခဏာ အဋ္ဌ	၁၇၇
အဂမနီယဋ္ဌာန	၆၅
အဂါရဒါနကမ္မဿ ဖလံ	၂၃၈
အစ္ဆရိယ, အဗ္ဘုတာနံ ဝိသေသတာ	၃၀၉
အဉ္ဇလိကမ္မဿ အာနိသံသာ	၂၉၃
အညမနာ	၅၁
အညာသု ဂတီသု ပုညကိရိယာ နတ္ထိ ကိံ?	၁၇
အတိစာရော နာမ အဂမနီယ-ဋ္ဌာနဝီတိက္ကမစေတနာ	၆၆
အတိထိ, အဗ္ဘာဂတာနံ ဝိသေသတာ	၂၀
အတိပါတော	၆၅
အတီတတ္ထေ အနာဂတဝစနံ	၆၅
အတ္တကာမော	၃၄
အတ္တသမ္ပတ္တိနိဂူဟဏလက္ခဏံ မစ္ဆရိယံ	၆၄
အတ္ထဘဉ္ဇနကော ကာယဝစီ-ပယောဂေါ မုသာ	၆၅
အဒါနသီလာနံ မစ္ဆရီနံ နိရယေ နိဝါသော	၂၀၇
အနာယ	၃၁၄-၅
အနုကူလဝတ္တိနီ ဣတ္ထီ တာဝတိံ-သဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တတိ	၄၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ-အာ]	
အန္တရ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၁၅၁
အန္ဓကာရာ ဒွေ	၉၆
အန္နဒါနေန ဗလသမ္ပတ္တိ-ပဋိလာဘော	၂၈
အန္နပါနဒါနဿ အာနိသံသော	၂၃၀
အပါယမဂ္ဂ	၁၇၇
အပါယာ တယော (အက္ခဏာ)	၁၀၇
အပါယေ ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟာ ဣတ္ထီ	၁၀၇
အဖရုသဝါစာ ဣတ္ထီ တာဝတိံ-သဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တတိ	၄၉
အဘိက္ကန္တ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၄၆
အမ္ဗဖလဒါနဿ အာနိ-သံသော	၂၆၇
အမ္ဗသေစနဂရုသိနနယဿ ဒဿနံ	၂၆၈
အရဟန္တသဒ္ဒဿ အတ္ထော	၉၅
အရိယဓနာနိ သတ္တ	၁၀၂
အရိယသံဃံ ဥဒ္ဒိဿ သမ္မုတိ-သံဃေ ဒါနံ	၁၄၁
အရူပါ (အက္ခဏာ)	၁၇၇
အဝယဝူပစာရဒဿနံ	၁၈၅
အသညသတ္တာ (အက္ခဏာ)	၁၇၇
အသောကပုပ္ဖဒါနဿ အာနိသံသော	၁၅၇
အဟိဝါတရောဂဝတ္ထု	၉၀
အာဂန္တုကာ ဒုဝိဓာ	၂၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]	
Ācāmadānassa nissando	90
Ājānīya	235
Ātataṁ	32
Ātatavitataṁ	32
Āroha	30
Āvāsadānassa ānisaṁso	182
Āvāsadānena sabbasampatti-paṭilābho	28
Āsajjadāna	49
Āsajja-saddassa atthuddhāro	49
Āsanadānena uccākulīnatā	28
Āsanasaddassa viggaho	20
Āsayasuddhi	53
Āhāradānassa ānisaṁso	231
[I]	
Itthiyo nāma patikule ṭhitā issariyaṁ karonti	279
Itthiyo vīsati	66
Itthīnaṁ aññāsaṁ sampatti-ādivisayā issā	64
Indīvarakalāpadānassa ānisaṁsā	179
Indriyānaṁ vekallaṁ (akkhaṇā)	177
Isisaddassa viggaho	75
Issā	64

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Ucchudāyikāvatthu	113
Uttama	133
Uttamapuggalassa dullabhatā	197
Uttarā Tāvatiṁsabhavane nibbattati	62
Uttarāya patthanā	57
Uttarāya vivāhamāso	59
Uttarāya sāmikādīnaṁ maggapaṭilābho	62
Udakadānassa ānisaṁsā	34-5, 286
Upaṭṭhahanassa ānisaṁso	283
Upassayadānassa ānisaṁsā	270
Upāsikābhāvakittanena āsayasuddhi	53
Uposatha-upavasitabbavatthu	100-1
Uposatharakkhaṇaṁ sabbakālaṁ sukhāvahaṁ	102
Uppalaggahaṇena ratta-uppalaṁ gahitaṁ	146
Ubbandhitukāmāya dāsiyā vatthu	191
Usabha, vasabha, nisabhānaṁ visesatā	75
Usabho gavasatajeṭṭhako	75
Uḷāra-saddassa atthuddhāro	9
Uḷārena dve sampattiyo vuttā	110

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အာ]	
အာစာမဒါနဿ နိဿန္ဒော	၉၀
အာဇာနီယ	၂၃၅
အာတတံ	၃၂
အာတတဝိတတံ	၃၂
အာရောဟ	၃၀
အာဝါသဒါနဿ အာနိသံသော	၁၈၂
အာဝါသဒါနေန သဗ္ဗသမ္ပတ္တိ-ပဋိလာဘော	၂၈
အာသဇ္ဇဒါန	၄၉
အာသဇ္ဇ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၄၉
အာသနဒါနေန ဥစ္စာကုလီ-နတာ	၂၈
အာသနသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော	၂၀
အာသယသုဒ္ဓိ	၅၃
အာဟာရဒါနဿ အာနိ-သံသော	၂၃၁
[ဣ]	
ဣတ္ထိယော နာမ ပတိကုလေ ဌိတာ ဣဿရိယံ ကရောန္တိ	၂၇၉
ဣတ္ထိယော ဝီသတိ	၆၆
ဣတ္ထီနံ အညာသံ သမ္ပတ္တိ-အာဒိဝိသယာ ဣဿာ	၆၄
ဣန္ဒီဝရကလာပဒါနဿ အာနိသံသာ	၁၇၉
ဣန္ဒြိယာနံ ဝေကလ္လံ (အက္ခဏာ)	၁၇၇
ဣသိသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော	၇၅
ဣဿာ	၆၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥစ္ဆုဒါယိကာဝတ္ထု	၁၁၃
ဥတ္တမ	၁၃၃
ဥတ္တမပုဂ္ဂလဿ ဒုလ္လဘတာ	၁၉၇
ဥတ္တရာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တတိ	၆၂
ဥတ္တရာယ ပတ္ထနာ	၅၇
ဥတ္တရာယ ဝိဝါဟမာသော	၅၉
ဥတ္တရာယ သာမိကာဒီနံ မဂ္ဂပဋိလာဘော	၆၂
ဥဒကဒါနဿ အာနိသံသာ	၃၄-၅၊ ၂၈၆
ဥပဋ္ဌဟနဿ အာနိသံသော	၂၈၃
ဥပဿယဒါနဿ အာနိသံသာ	၂၇၀
ဥပါသိကာဘာဝကိတ္တနေန အာသယသုဒ္ဓိ	၅၃
ဥပေါသထဥပဝသိတဗ္ဗဝတ္ထု	၁၀၀-၁
ဥပေါသထရက္ခဏံ သဗ္ဗကာလံ သုခါဝဟံ	၁၀၂
ဥပ္ပလဂ္ဂဟဏေန ရတ္တဥပ္ပလံ ဂဟိတံ	၁၄၆
ဥဗ္ဗန္ဓိတုကာမာယ ဒါသိယာ ဝတ္ထု	၁၉၁
ဥသဘ,ဝသဘ,နိသဘာနံ ဝိသေသတာ	၇၅
ဥသဘော ဂဝသတဇေဋ္ဌကော	၇၅
ဥဠာရ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၉
ဥဠာရေန ဒွေ သမ္ပတ္တိယော ဝုတ္တာ	၁၁၀

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[O]

Ottappadhana 102
Odaniyasurā 66
Odapattakinī 66
Obhaṭacumbaṭā 66
Orasaputtī 199
Ovaraka 285
Osadhīsaddassa viggaho 46

[Ka]

Kakkaṭakarasabhojana-dānassa ānisaṁsā 226-7
Kañcikādānassa ānisaṁso 170
Kaṇḍako bodhisattena saha ekadivaseyeva jāto 297
Kaṇṇasūlassa bhesajjaṁ 225-6
Kabaramaṇi 285
Kammakārī ca bhariyā 66
Kammaphalaṁ kammanti uttarapadalopena 115
Kalyāṇī sabbapaccaṅgehi 93
Kāmasaddassa atthavisesatā 10
Kālakaṇṇī 196
Kiṁ-saddassa atthuddhāro 14
Kiṇṇapakkhittā surā 66
Kuñjarasaddassa viggaho 30

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ka]

Kummāsadānassa vipāko 274, 289
Kummāsadānavatthu 55
Kummāsoti yavakummāso 56
Kulapadesādinā issā-macchariyābhāvakaraṇaṁ 64
Kodhakāle taṭataṭāti-saddaṁ bhavati 41
Koviḷārapupphassa uppattiṭṭhānaṁ 158

[Kha - Ga]

Khantimettānuddayasampanna-tāya akkodhanābhāvo 64
Khamā itthī Tāvatiṁsabhavane nibbattati 49
Gaṇa, saṁgha 208
Gaṇhantūti vutte "Han"ti vā "Hun"ti vā vadanto nāma nāhosi 69
Gandhakuṭidānassa ānisaṁsā 283
Gandhamālādānassa vipāko 154
Gandhuttamaṁ candana-gandhādi 133
Garudakkhiṇā 213
Gāma, nigama, nagarānaṁ gāmotivohāro 115
Gāmavattaṁ 41
Guṇa 178
Guḷāsava 66
Gehapavesanamaṅgala 59

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဩ]

ဩတ္တပ္ပဓန ၁၀၂
ဩဒနိယသုရာ ၆၆
ဩဒပတ္တကိနီ ၆၆
ဩဘဋစုမ္ဗဋာ ၆၆
ဩရသပုတ္တီ ၁၉၉
ဩဝရက ၂၈၅
ဩသဓီသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော ၄၆

[က]

ကက္ကဋကရသဘောဇနဒါနဿ အာနိသံသာ ၂၂၆-၇
ကဉ္စိကာဒါနဿ အာနိ-သံသော ၁၇၀
ကဏ္ဍကော ဗောဓိသတ္တေန သဟ ဧကဒိဝသေယေဝ ဇာတော ၂၉၇
ကဏ္ဏသူလဿ ဘေသဇ္ဇံ ၂၂၅-၆
ကဗရမဏိ ၂၈၅
ကမ္မကာရီ စ ဘရိယာ ၆၆
ကမ္မဖလံ ကမ္မန္တိ ဥတ္တရ-ပဒလောပေန ၁၁၅
ကလျာဏီ သဗ္ဗပစ္စင်္ဂေဟိ ၉၃
ကာမသဒ္ဒဿ အတ္ထ-ဝိသေသတာ ၁၀
ကာလကဏ္ဏီ ၁၉၆
ကိံ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော ၁၄
ကိဏ္ဏပက္ခိတ္တာ သုရာ ၆၆
ကုဉ္ဇရသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော ၃၀

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[က]

ကုမ္မာသဒါနဿ ဝိပါကော ၂၇၄၊ ၂၈၉
ကုမ္မာသဒါနဝတ္ထု ၅၅
ကုမ္မာသောတိ ယဝကုမ္မာသော ၅၆
ကုလပဒေသာဒိနာ ဣဿာ-မစ္ဆရိယာဘာဝကရဏံ ၆၄
ကောဓကာလေ တဋတဋာတိ-သဒ္ဒံ ဘဝတိ ၄၁
ကောဝိဠာရပုပ္ဖဿ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ ၁၅၈

[ခ-ဂ]

ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပန္နတာယ အက္ကောဓနာဘာဝေါ ၆၄
ခမာ ဣတ္ထီ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တတိ ၄၉
ဂဏ, သံဃ ၂၀၈
ဂဏှန္တူတိ ဝုတ္တေ "ဟ"န္တိ ဝါ "ဟု"န္တိ ဝါ ဝဒန္တော နာမ နာဟောသိ ၆၉
ဂန္ဓကုဋိဒါနဿ အာနိသံသာ ၂၈၃
ဂန္ဓမာလာဒါနဿ ဝိပါကော ၁၅၄
ဂန္ဓုတ္တမံ = စန္ဒနဂန္ဓာဒိ ၁၃၃
ဂရုဒက္ခိဏာ ၂၁၃
ဂါမ, နိဂမ, နဂရာနံ ဂါမောတိ-ဝေါဟာရော ၁၁၅
ဂါမဝတ္တံ ၄၁
ဂုဏ ၁၇၈
ဂုဠာသဝ ၆၆
ဂေဟပဝေသနမင်္ဂလ ၅၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga - Gha - Ca]	
Gocara	203
Gottarakkhitā	65
Gotrabhupuggalesupi dānaṁ dadanti	141
Ghana	32
Gharadevatā	98
Cāgadhana	102
Candima, sūriyavimānānaṁ gamanavisesatā	13
Cittaṁ lahuparivattaṁ	10
Cittarucidānaṁ yathārucigāmī	6
Cittalatāvanāya tannāmalābho	85
Cūḷāmaṇicetiya	187
[Cha - Ja]	
Chattiṁsavimānasaṅgaha-desanā	134
Chandavāsinī	66
Jaṅgala	314
Jaṅgamagga	177
Jambudīpakamanussānaṁ aññadīpakehi adhikatā	16
Jāti-saddassa atthuddhāro	25
[Jha - Ña - Ṭha]	
Jhānāni dve	33
Ñātipārijuñña	91
Ñātirakkhitā	65
Ṭhitaṭṭhānato apagatā cutāti vuccati	115
[Ta - Da]	
Tathāgatasāvakasaṁgho aggamakkhāyati	141
Tūriyaṁ pañcaṅgikaṁ	32
Te-saddassa atthuddhāro	8
Toraṇaṁ nāma dvārakoṭṭhaka-pāsādassa nāmaṁ	145
Dakkhiṇeyyo saṁgho, dānassa mahapphalabhāva-sādhanato	178
Dalidda, kapaṇānaṁ visesatā	91
Daḷhadhanu	242-3
Dānaṁ saṁvibhāgavasena dinnampi sudinnaṁ	141
Dānajjhāsaya	109
Dānasaṁvibhāgarata	109
Dānasīlassa ānisaṁsā	236, 237, 248, 251
Dānasīlānaṁ amaccharīnaṁ sugatiyaṁ nivāso	207
Dāne sampattiyo tisso	5
Dāne sampattiyo dve	28
Dārapariggaha	279, 281
Dāsī antojātā	196
Dāsī ca bhariyā	66
Dinna, huta, yiṭṭhānaṁ visesatā	141
Dīpālokadānassa vatthu	44
Devatānaṁ dhammatāsiddhā upadhāraṇā	7
Devatānaṁ ratijananaparivāro	51
Devatānaṁ ratijananasaddo	51

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဂ-ဃ-စ]	
ဂေါစရ	၂၀၃
ဂေါတ္တရက္ခိတာ	၆၅
ဂေါတြဘုပုဂ္ဂလေသုပိ ဒါနံ ဒဒန္တိ	၁၄၁
ဃန	၃၂
ဃရဒေဝတာ	၉၈
စာဂဓန	၁၀၂
စန္ဒိမ,သူရိယဝိမာနာနံ ဂမန-ဝိသေသတာ	၁၃
စိတ္တံ လဟုပရိဝတ္တံ	၁၀
စိတ္တရုစိဒါနံ ယထာရုစိဂါမီ	၆
စိတ္တလတာဝနာယ တန္နာ-မလာဘော	၈၅
စူဠာမဏိစေတိယ	၁၈၇
[ဆ-ဇ]	
ဆတ္တိံသဝိမာနသင်္ဂဟဒေသနာ	၁၃၄
ဆန္ဒဝါသိနီ	၆၆
ဇင်္ဂလ	၃၁၄
ဇင်္ဂမဂ္ဂ	၁၇၇
ဇမ္ဗုဒီပကမနုဿာနံ အညဒီပ-ကေဟိ အဓိကတာ	၁၆
ဇာတိ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၂၅
[ဈ-ည-ဌ]	
ဈာနာနိ ဒွေ	၃၃
ဉာတိပါရိဇုည	၉၁
ဉာတိရက္ခိတာ	၆၅
ဌိတဋ္ဌာနတော အပဂတာ စုတာတိ ဝုစ္စတိ	၁၁၅
[တ-ဒ]	
တထာဂတသာဝကသံဃော အဂ္ဂမက္ခာယတိ	၁၄၁
တူရိယံ ပဉ္စင်္ဂိကံ	၃၂
တေ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၈
တောရဏံ နာမ ဒွါရကော-ဋ္ဌကပါသာဒဿ နာမံ	၁၄၅
ဒက္ခိဏေယျော သံဃော, ဒါနဿ မဟပ္ဖလဘာဝ-သာဓနတော	၁၇၈
ဒလိဒ္ဒ,ကပဏာနံ ဝိသေသတာ	၉၁
ဒဠှဓနု	၂၄၂-၃
ဒါနံ သံဝိဘာဂဝသေန ဒိန္နမ္ပိ သုဒိန္နံ	၁၄၁
ဒါနဇ္ဈာသယ	၁၀၉
ဒါနသံဝိဘာဂရတ	၁၀၉
ဒါနသီလဿ အာနိသံသာ	၂၃၆၊ ၂၃၇၊၂၄၈၊၂၅၁
ဒါနသီလာနံ အမစ္ဆရီနံ သုဂတိယံ နိဝါသော	၂၀၇
ဒါနေ သမ္ပတ္တိယော တိဿော	၅
ဒါနေ သမ္ပတ္တိယော ဒွေ	၂၈
ဒါရပရိဂ္ဂဟ	၂၇၉၊၂၈၁
ဒါသီ အန္တောဇာတာ	၁၉၆
ဒါသီ စ ဘရိယာ	၆၆
ဒိန္န,ဟုတ,ယိဋ္ဌာနံ ဝိသေသတာ	၁၄၁
ဒီပါလောကဒါနဿ ဝတ္ထု	၄၄
ဒေဝတာနံ ဓမ္မတာသိဒ္ဓါ ဥပဓာရဏာ	၇
ဒေဝတာနံ ရတိဇနနပရိဝါရော	၅၁
ဒေဝတာနံ ရတိဇနနသဒ္ဒေါ	၅၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Deva, devarānaṁ visesatā	123
Devadhītā devatāti vohāro	18
Deva, manussāyunaṁ pamāṇaṁ	229
Devalokagāmimagga	177
Devaloke yuttavāhānaṁ atthibhāvo	13
Devavimānassa gamane visesapaccayatā	13
Devā tividhā	15-6
Devānamindaṁ Sakkaṁ Kosiyāti ālapati	90
[Dha - Na]	
Dhajāhaṭā	66
Dhanakkītā	66
Dhanakkītādīnaṁ dvādasannaṁ aññapurisā agamanīyaṭṭhānaṁ	66
Dhammacariya, vatānaṁ visesatā	262
Dhammarakkhitā	66
Dhammasaññāya nimittaṁ gaṇhanto maṇḍūko	201
Dhammasenāpatissa dinnadāne ajjeva vipāko	58
Naccādīsu kusalā	120
Naccādīsu jayaparājaya-visesatā	120
Narasaddassa viggaho	36-7
Na sukaraṁ akkhānena pāpuṇituṁ sukhā saggā	102
Nāriyā itthīsu upacāro	37
[Na - Pa]	
Nālakagāmo Pesavatiyā nivāso	142
Nāvāsaddassa viggaho	36
Nikkhaṁ suvaṇṇassa pañcadasadharaṇaṁ	93
Niccabhattadānassa āni-saṁsā	83, 228
Niccasīlaṁ nāma pañcasikkhāpadaṁ	66
Nipphādetabbe kummaṁ	65
Nibbānamahānagara	263
Niyatamicchādiṭṭhikā (akkhaṇā)	177
Niraye kusalacittapavatti	17
Nisabha	75
Paccantadeso (akkhaṇo)	177
Pañcasikkhāpadaṁ samādātabba-bhāvato niccasīlaṁ	66
Pañhāpuṭṭhānaṁ desanākāro	19
Paññattidhamma	215
Paññādhana	102
Paṭavāsinī	66
Patibbatā vimānavatthu	49
Pattathavikā	34
Pattidānassa ānisaṁso	172
Patthanākāra	191
Padakkhiṇaggāhinī itthī Tāva-tiṁsabhavane nibbattati	49
Padīpadānassa vipākānukkamo	44
Padumaggahaṇena puṇḍarīkampi gahitaṁ	146
Padumādi	146

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒေဝ,ဒေဝရာနံ ဝိသေသတာ	၁၂၃
ဒေဝဓီတာ ဒေဝတာတိ ဝေါဟာရော	၁၈
ဒေဝ,မနုဿာယုနံ ပမာဏံ	၂၂၉
ဒေဝလောကဂါမိမဂ္ဂ	၁၇၇
ဒေဝလောကေ ယုတ္တဝါဟာနံ အတ္ထိဘာဝေါ	၁၃
ဒေဝဝိမာနဿ ဂမနေ ဝိသေသပစ္စယတာ	၁၃
ဒေဝါ တိဝိဓာ	၁၅-၆
ဒေဝါနမိန္ဒံ သက္ကံ ကောသိယာတိ အာလပတိ	၉၀
[ဓ-န]	
ဓဇာဟဋာ	၆၆
ဓနက္ကီတာ	၆၆
ဓနက္ကီတာဒီနံ ဒွါဒသန္နံ အည-ပုရိသာ အဂမနီယဋ္ဌာနံ	၆၆
ဓမ္မစရိယ,ဝတာနံ ဝိသေသတာ	၂၆၂
ဓမ္မရက္ခိတာ	၆၆
ဓမ္မသညာယ နိမိတ္တံ ဂဏှန္တော မဏ္ဍူကော	၂၀၁
ဓမ္မသေနာပတိဿ ဒိန္နဒါနေ အဇ္ဇေဝ ဝိပါကော	၅၈
နစ္စာဒီသု ကုသလာ	၁၂၀
နစ္စာဒီသု ဇယပရာဇယ-ဝိသေသတာ	၁၂၀
နရသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော	၃၆-၇
န သုကရံ အက္ခာနေန ပါပုဏိတုံ သုခါ သဂ္ဂါ	၁၀၂
နာရိယာ ဣတ္ထီသု ဥပစာရော	၃၇
[န-ပ]	
နာလကဂါမော ပေသဝတိယာ နိဝါသော	၁၄၂
နာဝါသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော	၃၆
နိက္ခံ သုဝဏ္ဏဿ ပဉ္စဒသဓရဏံ	၉၃
နိစ္စဘတ္တဒါနဿ အာနိ-သံသာ	၈၃၊၂၂၈
နိစ္စသီလံ နာမ ပဉ္စသိက္ခာပဒံ	၆၆
နိပ္ဖါဒေတဗ္ဗေ ကုမ္မံ	၆၅
နိဗ္ဗာနမဟာနဂရ	၂၆၃
နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ(အက္ခဏာ)	၁၇၇
နိရယေ ကုသလစိတ္တပဝတ္တိ	၁၇
နိသဘ	၇၅
ပစ္စန္တဒေသော (အက္ခဏော)	၁၇၇
ပဉ္စသိက္ခာပဒံ သမာဒါတဗ္ဗ-ဘာဝတော နိစ္စသီလံ	၆၆
ပဉ္ဟာပုဋ္ဌာနံ ဒေသနာကာရော	၁၉
ပညတ္တိဓမ္မ	၂၁၅
ပညာဓနေ	၁၀၂
ပဋဝါသိနီ	၆၆
ပတိဗ္ဗတာ ဝိမာနဝတ္ထု	၄၉
ပတ္တထဝိကာ	၃၄
ပတ္တိဒါနဿ အာနိသံသော	၁၇၂
ပတ္ထနာကာရ	၁၉၁
ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟိနီ ဣတ္ထီ တာဝ-တိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တတိ	၄၉
ပဒီပဒါနဿ ဝိပါကာနုက္ကမော	၄၄
ပဒုမဂ္ဂဟဏေန ပုဏ္ဍရီကမ္ပိ ဂဟိတံ	၁၄၆
ပဒုမာဒိ	၁၄၆

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Pa]

Padumapuṇḍarīkānaṁ visesatā 218
Pudumassa pattāni vaṇṇāni 181
Pabbatā pañca 74
Payogasuddhi 53
Paranimmitavasavattīnaṁ devānaṁ kāmūpabhogehi aggabhāvaṁ pattatā 72
Paralokassa atthibhāvo 278
Pariyattidhammopi apāyadukkhapātato dhāreti eva 215
Pariveṇa 330
Pallaṅkadānassa ānisaṁso 116
Pallaṅkadāne vipākānukkamo 29
Pallaṅkanti sayitabbaṭṭhānabhūtaṁ vuttaṁ 118
Pādesu sirasā vandanaṁ 49
Pānīyadānavatthu 34, 40
Pānīyadānassa vipākadassanaṁ 41
Pāḷipeyyāla 106
Piṭṭhasurā 66
Piṇḍacārikassa pūvadānavatthu 53
Piṇḍapātadāyī itthī 107
Piturakkhitā 65
Pilavasakuṇa 148
Pīṭhadānassa ānisaṁso 6, 22, 24
Pīṭhadāne patthanākāro 23
Pīṭhadāne vipākānukkamo 6
Pīṭhavatthussa aṭṭhuppatti 5
Pīṭhādivaggā satta 4
Pīṭhānaṁ pabhedo 8

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Pa]

Pītiveguppatti sīghajavakāraṇaṁ 6
Pucchā catasso 15
Puññakammakaraṇe vipākānukkamo 28
Puññakammaṁ kapparukkhasadisaṁ 28
Puññakammaṁ cintāmaṇisadisaṁ 28
Puññakammassa paripuṇṇadassanaṁ 186
Puññasaddassa viggaho 17
Puññavantānaṁ vasena hiraññasuvaṇṇādi bhavati 143
Puññavisesena visesāni jātāni 143
Puññasampadāya maraṇe abhāyanā 41
Puññāni katvā icchitacchitapatthanaṁ paripūrati 191
Puṇṇaduggatapurisavatthu 56
Puṇṇassa dhītuyā vivāho 59
Puṇṇassa bhattamaṅgalaṁ 59
Puṇṇassa sotāpannakālo 59
Pupphagandhapūjāya ānisaṁso 133
Pupphāsava 66
Pubbekataparicayatāya sippuggahaṇaṁ 126
Purindada 156
Purimaṁ purimaṁ pacchimassa pacchimassa kāraṇavacanaṁ 25
Purisasaddassa viggaho 36
Pūvadānassa ānisaṁso 110

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ပ]

ပဒုမပုဏ္ဍရီကာနံ ဝိသေသတာ ၂၁၈
ပဒုမဿ ပတ္တာနိ ဝဏ္ဏာနိ ၁၈၁
ပဗ္ဗတာ ပဉ္စ ၇၄
ပယောဂသုဒ္ဓိ ၅၃
ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီနံ ဒေဝါနံ ကာမူပဘောဂေဟိ အဂ္ဂဘာဝံ ပတ္တတာ ၇၂
ပရလောကဿ အတ္ထိဘာဝေါ ၂၇၈
ပရိယတ္တိဓမ္မောပိ အပါယဒုက္ခပါတတော ဓာရေတိ ဧဝ ၂၁၅
ပရိဝေဏ ၃၃၀
ပလ္လင်္ကဒါနဿ အာနိသံသော ၁၁၆
ပလ္လင်္ကဒါနေ ဝိပါကာနုက္ကမော ၂၉
ပလ္လင်္ကန္တိ သယိတဗ္ဗဋ္ဌာနဘူတံ ဝုတ္တံ ၁၁၈
ပါဒေသု သိရသာ ဝန္ဒနံ ၄၉
ပါနီယဒါနဝတ္ထု ၃၄၊၄၀
ပါနီယဒါနဿ ဝိပါကဒဿနံ ၄၁
ပါဠိပေယျာလ ၁၀၆
ပိဋ္ဌသုရာ ၆၆
ပိဏ္ဍစာရိကဿ ပူဝဒါနဝတ္ထု ၅၃
ပိဏ္ဍပါတဒါယီ ဣတ္ထီ ၁၀၇
ပိတုရက္ခိတာ ၆၅
ပိလဝသကုဏ ၁၄၈
ပီဌဒါနဿ အာနိသံသော ၆၊၂၂၊၂၄
ပီဌဒါနေ ပတ္ထနာကာရော ၂၃
ပီဌဒါနေ ဝိပါကာနုက္ကမော ၆
ပီဌဝတ္ထုဿ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ ၅
ပီဌာဒိဝဂ္ဂါ သတ္တ ၄
ပီဌာနံ ပဘေဒေါ ၈

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ပ]

ပီတိဝေဂုပ္ပတ္တိ သီဃဇဝကာရဏံ ၆
ပုစ္ဆာ စတဿော ၁၅
ပုညကမ္မကရဏေ ဝိပါကာနုက္ကမော ၂၈
ပုညကမ္မံ ကပ္ပရုက္ခသဒိသံ ၂၈
ပုညကမ္မံ စိန္တာမဏိသဒိသံ ၂၈
ပုညကမ္မဿ ပရိပုဏ္ဏဒဿနံ ၁၈၆
ပုညသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော ၁၇
ပုညဝန္တာနံ ဝသေန ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိ ဘဝတိ ၁၄၃
ပုညဝိသေသေန ဝိသေသာနိ ဇာတာနိ ၁၄၃
ပုညသမ္ပဒါယ မရဏေ အဘာယနာ ၄၁
ပုညာနိ ကတွာ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတပတ္ထနံ ပရိပူရတိ ၁၉၁
ပုဏ္ဏဒုဂ္ဂတပုရိသဝတ္ထု ၅၆
ပုဏ္ဏဿ ဓီတုယာ ဝိဝါဟော ၅၉
ပုဏ္ဏဿ ဘတ္တမင်္ဂလံ ၅၉
ပုဏ္ဏဿ သောတာပန္နကာလော ၅၉
ပုပ္ဖဂန္ဓပူဇာယ အာနိသံသော ၁၃၃
ပုပ္ဖါသဝ ၆၆
ပုဗ္ဗေကတပရိစယတာယ သိပ္ပုဂ္ဂဟဏံ ၁၂၆
ပုရိန္ဒဒ ၁၅၆
ပုရိမံ ပုရိမံ ပစ္ဆိမဿ ပစ္ဆိမဿ ကာရဏဝစနံ ၂၅
ပုရိသသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော ၃၆
ပူဝဒါနဿ အာနိသံသော ၁၁၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa - Pha]	
Pūvadānena Tāvatiṁsabhavane nibbattati	54
Pūvasurā	66
Pesavatī	143
Pokkharaṇīsaddassa upacāro	37
Pototi nāvā	36
Phalāsava	66
[Ba - Bha]	
Bandhulamallassa bhariyāya mahālatāpasādhanaṁ	150
Bāladārikānameva moghakīḷanā	171
Bījanī	134
Buddhavandanākāle cīvarādi-nivāsanā	3
Buddhassa apātubhāvo (akkhaṇo)	177
Buddhārammaṇapītiyā ānisaṁso	107
Byamhaṁ	145
Brāhmaṇānaṁ Buddhe appasannākāro	40
Bhagavato kucchiyaṁ vāta-rogo uppajji	169
Bhagavato pāṭihāriyaṁ	41
Bhaginīrakkhitā	65
Bhaddā, Subhaddānaṁ dānassa visesatā	135
Bhāturakkhitā	65

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha - Ma]	
Bhikkhādānassa ānisaṁso	106
Bhikkhādānassa phalaṁ	272
Bhikkhusaddassa viggaho	102
Bhujako nāma eko sugandharukkho	147
Bhesajjadānassa ānisaṁso	169
Bhogapārijuñña	91
Bhogavāsinī	66
Maggassa viggaho	76
Maggādhipa	177
Majjaṁ nāma surā merayañca	66
Mañjūsakarukkhassa pavattiṭṭhānaṁ	159
Maṇiratanavaṇṇāni cattāri	100
Maṇḍapa	157
Matasarīraṁ navannaṁ vaṇamukhānaṁ arubhūtaṁ	70
Madhuguḷaphāṇitadānassa ānisaṁso	163
Madhvāsava	66
Manassa sīghajavatā	10
Manussagatiyaṁ puññakiriyāya sulabhatā	17
Manussattameva vaṭṭadukkhassa samatikkamituṁ sukaro	105
Manussabhāvo puññakiriyāya visesapaccayo	18
Manussasaddassa viggaho	16-7
Manussā cattāro	20
manussatiracchāna	20
manussanerayika	20

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ-ဖ]	
ပူဝဒါနေန တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တတိ	၅၄
ပူဝသုရာ	၆၆
ပေသဝတီ	၁၄၃
ပေါက္ခရဏီသဒ္ဒဿ ဥပစာရော	၃၇
ပေါတောတိ နာဝါ	၃၆
ဖလာသဝ	၆၆
[ဗ-ဘ]	
ဗန္ဓုလမလ္လဿ ဘရိယာယ မဟာလတာပသာဓနံ	၁၅၀
ဗာလဒါရိကာနမေဝ မောဃကီဠနာ	၁၇၁
ဗီဇနီ	၁၃၄
ဗုဒ္ဓဝန္ဒနာကာလေ စီဝရာဒိ-နိဝါသနာ	၃
ဗုဒ္ဓဿ အပါတုဘာဝေါ (အက္ခဏော)	၁၇၇
ဗုဒ္ဓါရမ္မဏပီတိယာ အာနိသံသော	၁၀၇
ဗျမှံ	၁၄၅
ဗြာဟ္မဏာနံ ဗုဒ္ဓေ အပ္ပသန္နာ-ကာရော	၄၀
ဘဂဝတော ကုစ္ဆိယံ ဝါတ-ရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ	၁၆၉
ဘဂဝတော ပါဋိဟာရိယံ	၄၁
ဘဂိနီရက္ခိတာ	၆၅
ဘဒ္ဒါ,သုဘဒ္ဒါနံ ဒါနဿ ဝိသေသတာ	၁၃၅
ဘာတုရက္ခိတာ	၆၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ-မ]	
ဘိက္ခာဒါနဿ အာနိသံသော	၁၀၆
ဘိက္ခာဒါနဿ ဖလံ	၂၇၂
ဘိက္ခုသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော	၁၀၂
ဘုဇကော နာမ ဧကော သုဂန္ဓရုက္ခော	၁၄၇
ဘေသဇ္ဇဒါနဿ အာနိသံသော	၁၆၉
ဘောဂပါရိဇုည	၉၁
ဘောဂဝါသိနီ	၆၆
မဂ္ဂဿ ဝိဂ္ဂဟော	၇၆
မဂ္ဂါဓိပ	၁၇၇
မဇ္ဇံ နာမ သုရာ မေရယဉ္စ	၆၆
မဉ္ဇူသကရုက္ခဿ ပဝတ္တိဋ္ဌာနံ	၁၅၉
မဏိရတနဝဏ္ဏာနိ စတ္တာရိ	၁၀၀
မဏ္ဍပ	၁၅၇
မတသရီရံ နဝန္နံ ဝဏမုခါနံ အရုဘူတံ	၇၀
မဓုဂုဠဖာဏိတဒါနဿ အာနိသံသော	၁၆၃
မဓွာသဝ	၆၆
မနဿ သီဃဇဝတာ	၁၀
မနုဿဂတိယံ ပုညကိရိယာယ သုလဘတာ	၁၇
မနုဿတ္တမေဝ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ သမတိက္ကမိတုံ သုကရော	၁၀၅
မနုဿဘာဝေါ ပုညကိရိယာယ ဝိသေသပစ္စယော	၁၈
မနုဿသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော	၁၆-၇
မနုဿာ စတ္တာရော	၂၀
မနုဿတိရစ္ဆာန	၂၀
မနုဿနေရယိက	၂၀

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ma]

manussaparamattha 20
manussapeta 20
Manussāti vohāro 16
Mandāravapuppha 99
Maya-saddassa atthuddhāro 9
Mahaddhanādīnaṁ visesatā 246
Mahākassapassa atīta-mātuyā anuggahaṇaṁ 91
Mahādānassa ānisaṁso 275
Mahādāne asadisadānapuggalā 5
Mahāpurisalakkhaṇa-anubyañja-nānaṁ visesatā 297
Mahāmoggallānassa vimāna-vatthudesanāya cittapavatti 3
Mahālatāpasādhanassa ānisaṁso 150
Mahālatāpiḷandhanassa aggho 171
Mātāpiturakkhitā 65
Mātāpitūnaṁ upaṭṭhahanassa ānisaṁsā 279
Mātudevaputta 102
Māturakkhitā 65
Micchācāra 65
Micchādiṭṭhikānaṁ macchera-pakatākāro 40
Micchādiṭṭhikā Bhagavati katikā katā 40
Muni 214
Munisaddassa viggaho 102
Muhuttikā 66

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ma]

Merayāni pañca 66
Me-saddassa atthuddhāro 21
Moggallānattherassa cīvarapārupanānukkamo 3

[Ya]

Yakkha-saddassa atthuddhāro 313
Yakkhānaṁ nettāni ati-lohitāni 207
Yamapurisā Ussadaniraye revatiṁ khipiṁsu 206
Yāgupācana 170
Yānadānena sukhavisesa-paṭilābho 28
Yugāni cattāri 178

[Ra]

Rajjumālā 200
Ratanattayapūjāya ānisaṁso 265
Rattadupaṭṭaṁ ekaṁsaṁ katvā 3
Rattadupaṭṭaṁ nivāsetvā 3
Rattamaṇi 285
Rattasuvaṇṇaṁ kaṇikāra-puppharāsisadisaṁ 58
Rasuttamaṁ gorasasappi-ādi 133
Rājīsaddassa viggaho 122
Rucā nāma vālikasadisā suvaṇṇakhaṇḍā 146
Rucisaddassa viggaho 31
Revatattherassa upaṭṭhāko 135

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[မ]

မနုဿပရမတ္ထ ၂၀
မနုဿပေတ ၂၀
မနုဿာတိ ဝေါဟာရော ၁၆
မန္ဒာရဝပုပ္ဖ ၉၉
မယ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော ၉
မဟဒ္ဓနာဒီနံ ဝိသေသတာ ၂၄၆
မဟာကဿပဿ အတီတ-မာတုယာ အနုဂ္ဂဟဏံ ၉၁
မဟာဒါနဿ အာနိသံသော ၂၇၅
မဟာဒါနေ အသဒိသဒါနပုဂ္ဂလာ ၅
မဟာပုရိသလက္ခဏအနုဗျဉ္ဇနာနံ ဝိသေသတာ ၂၉၇
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ ဝိမာန-ဝတ္ထုဒေသနာယ စိတ္တပဝတ္တိ ၃
မဟာလတာပသာဓနဿ အာနိသံသော ၁၅၀
မဟာလတာပိဠန္ဓနဿ အဂ္ဃော ၁၇၁
မာတာပိတုရက္ခိတာ ၆၅
မာတာပိတူနံ ဥပဋ္ဌဟနဿ အာနိသံသာ ၂၇၉
မာတုဒေဝပုတ္တ ၁၀၂
မာတုရက္ခိတာ ၆၅
မိစ္ဆာစာရ ၆၅
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာနံ မစ္ဆေရ-ပကတာကာရော ၄၀
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ ဘဂဝတိ ကတိကာ ကတာ ၄၀
မုနိ ၂၁၄
မုနိသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော ၁၀၂
မုဟုတ္တိကာ ၆၆

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[မ]

မေရယာနိ ပဉ္စ ၆၆
မေ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော ၂၁
မောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ စီဝရပါရုပနာနုက္ကမော ၃

[ယ]

ယက္ခ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော ၃၁၃
ယက္ခာနံ နေတ္တာနိ အတိ-လောဟိတာနိ ၂၀၇
ယမပုရိသာ ဥဿဒနိရယေ ရေဝတိံ ခိပိံသု ၂၀၆
ယာဂုပါစန ၁၇၀
ယာနဒါနေန သုခဝိသေသ-ပဋိလာဘော ၂၈
ယုဂါနိ စတ္တာရိ ၁၇၈

[ရ]

ရဇ္ဇုမာလာ ၂၀၀
ရတနတ္တယပူဇာယ အာနိသံသော ၂၆၅
ရတ္တဒုပဋ္ဋံ ဧကံသံ ကတွာ ၃
ရတ္တဒုပဋ္ဋံ နိဝါသေတွာ ၃
ရတ္တမဏိ ၂၈၅
ရတ္တသုဝဏ္ဏံ ကဏိကာရ-ပုပ္ဖရာသိသဒိသံ ၅၈
ရသုတ္တမံ ဂေါရသသပ္ပိအာဒိ ၁၃၃
ရာဇီသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော ၁၂၂
ရုစာ နာမ ဝါလိကသဒိသာ သုဝဏ္ဏခဏ္ဍာ ၁၄၆
ရုစိသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော ၃၁
ရေဝတတ္ထေရဿ ဥပဋ္ဌာကော ၁၃၅

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Va]

Vaggā satta 4
Vaṅkabhayā 314
Vaṅka = Saṁsayaṭṭhāna 314
Vaṭaṁsaka 159
Vaṭaṁsakapupphadānassa ānisaṁso 161
Vaṭṭe janakapitā 61
Vaṇṇasaddassa atthuddhāro 14
Vata 299
Vatthadānena vaṇṇasampatti-paṭilābho 28
Vatthuttamadāyikā nārī 129
Vadhū nāma sassusassurānaṁ manāpacāriniyo dullabhā 279
Vandanakāle āsivādaṁ kātabbākāro 20
Vandanādikammassa ānisaṁsā 299, 302
Vandanāmayaṁ puññaṁ 97
Varārohasaddassa viggaho 30-1
Vasabha 75
Vasabho gavasahassa-jeṭṭhako 75
Vātarogassa bhesajjaṁ 169
Vitataṁ 32
Vipākabhūtā dibbasampatti acintiyā appameyyā 176
Vimānavatthu aṭṭhuppatti 3
Vimānavatthu atthahitāvahaṁ 3
Vimānavatthu khuddakanikāya-pariyāpannaṁ 4
Vimānavatthudesakapuggalo 2
Vimānavatthudesanāya pavattakāraṇaṁ 2
Vimānavatthu navasu sāsa-naṅgesu gāthāsaṅgahaṁ 4
Vimānavatthu Suttantapiṭaka-pariyāpannaṁ 4
Vivaṭṭe janakapitā 61
Visākhā Nimmānaratīsu nibbattati 171
Visākhāya anumodanaṁ 171
Visākhāya kammavipāko 176
Visākhāya pasādhanasadisaṁ mahālatāpasādhanaṁ 150
Visākhāya Bhagavato vihāradānaṁ 172
Visākhāya vihāraṁ cittakaraṇaṁ 171
Visākhāya vihāraṁ navahi māsehi niṭṭhāpesi 172
Visākhāya vihāro gabbha-sahassapaṭimaṇḍito 171
Vīṇāya sarā 261
Vīthiyaṁ vicittākāro 27
Vedassa aṅgāni cha 246
Veyyāvaccakara 133
Veyyāvaccakaraṇassa anumodanāya ca ānisaṁsā 228
Vessavaṇassa dūtā 206-7

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဝ]

ဝဂ္ဂါ သတ္တ ၄
ဝင်္ကဘယာ ၃၁၄
ဝင်္က = သံသယဋ္ဌာန ၃၁၄
ဝဋံသက ၁၅၉
ဝဋံသကပုပ္ဖဒါနဿ အာနိသံသော ၁၆၁
ဝဋ္ဋေ ဇနကပိတာ ၆၁
ဝဏ္ဏသဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော ၁၄
ဝတ ၂၉၉
ဝတ္ထဒါနေန ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိ-ပဋိလာဘော ၂၈
ဝတ္ထုတ္တမဒါယိကာ နာရီ ၁၂၉
ဝဓူ နာမ သဿုသဿုရာနံ မနာပစာရိနိယော ဒုလ္လဘာ ၂၇၉
ဝန္ဒနကာလေ အာသိဝါဒံ ကာတဗ္ဗာကာရော ၂၀
ဝန္ဒနာဒိကမ္မဿ အာနိသံသာ ၂၉၉၊ ၃၀၂
ဝန္ဒနာမယံ ပုညံ ၉၇
ဝရာရောဟသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော ၃၀-၁
ဝသဘ ၇၅
ဝသဘော ဂဝသဟဿ-ဇေဋ္ဌကော ၇၅
ဝါတရောဂဿ ဘေသဇ္ဇံ ၁၆၉
ဝိတတံ ၃၂
ဝိပါကဘူတာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ အစိန္တိယာ အပ္ပမေယျာ ၁၇၆
ဝိမာနဝတ္ထု အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ ၃
ဝိမာနဝတ္ထု အတ္ထဟိတာဝဟံ ၃
ဝိမာနဝတ္ထု ခုဒ္ဒကနိကာယ-ပရိယာပန္နံ ၄
ဝိမာနဝတ္ထုဒေသကပုဂ္ဂလော ၂
ဝိမာနဝတ္ထုဒေသနာယ ပဝတ္တကာရဏံ ၂
ဝိမာနဝတ္ထု နဝသု သာသနင်္ဂေသု ဂါထာသင်္ဂဟံ ၄
ဝိမာနဝတ္ထု သုတ္တန္တပိဋက-ပရိယာပန္နံ ၄
ဝိဝဋ္ဋေ ဇနကပိတာ ၆၁
ဝိသာခါ နိမ္မာနရတီသု နိဗ္ဗတ္တတိ ၁၇၁
ဝိသာခါယ အနုမောဒနံ ၁၇၁
ဝိသာခါယ ကမ္မဝိပါကော ၁၇၆
ဝိသာခါယ ပသာဓနသဒိသံ မဟာလတာပသာဓနံ ၁၅၀
ဝိသာခါယ ဘဂဝတော ဝိဟာရဒါနံ ၁၇၂
ဝိသာခါယ ဝိဟာရံ စိတ္တကရဏံ ၁၇၁
ဝိသာခါယ ဝိဟာရံ နဝဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌာပေသိ ၁၇၂
ဝိသာခါယ ဝိဟာရော ဂဗ္ဘ-သဟဿပဋိမဏ္ဍိတော ၁၇၁
ဝီဏာယ သရာ ၂၆၁
ဝီထိယံ ဝိစိတ္တာကာရော ၂၇
ဝေဒဿ အင်္ဂါနိ ဆ ၂၄၆
ဝေယျာဝစ္စကရ ၁၃၃
ဝေယျာဝစ္စကရဏဿ အနုမောဒနာယ စ အာနိသံသာ ၂၂၈
ဝေဿဝဏဿ ဒူတာ ၂၀၆-၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va - Sa]	
Veḷuriyamaṇi	23
Saṁghapuggalānaṁ dānassa mahapphalatarā	138
Saṁghapuggalānaṁ dānassa visesatā	135
Saṁghe dānaṁ Bhagavatā vaṇṇitaṁ	141
Saṁghe dinnaṁ mahapphalaṁ	138
Saṁgho diṭṭhisīlasāmaññena saṁghaṭito	141
Saṁsavako nāma Gūthanirayo	209, 210
Sakaṁ nāma sattānaṁ kammassakatāya hitasukhāvahato ca	66
Sakkaccā, sakkaccadānassa ānisaṁso	278, 311
Sakya	214
Saṅkhata	215
Saccavādinī itthī Tāvatiṁsa-bhavane nibbattati	49
Saccānaṁ gahaṇa, dassana-viseso	75
Satto nāma jīvitindriyaṁ	65
Satthu thūpaṁ pūjaṁ karontassa vipāko	184
Satthu vatthayugadānaṁ	165
Saddhā dve	112
Saddhādhana	101

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saddhā pasannā itthī Tāvatiṁsa-bhavane nibbattati	49
Saddhā mūlajātā	199
Saddhāsampattikumārikāya cittapavatti	41
Saparidaṇḍā	66
Sabbasādhāraṇā dhammā	79
Sabhāvadhamma	215
Samudaya, dukkha-saccaggahaṇena vipassanāya bhūmiṁ dasseti	75
Sampattiyo tisso	5
Sambhārasaṁyuttā	66
Sammāsambuddho vivaṭṭajanakapitā	61
Saraṇagamanassa ānisaṁso	213-4
Saraṇagamane upāsikāti vohāro	53
Saraṇagamanena saha sīlānisaṁsavatthu	79
Saradasamaye abbhādi-upakkilesavimuttaṁ	123
Sarīraṁ tīhi aṭṭhisatehi samussitaṁ	70
Sarīrasakkārakaraṇassa nissando	143-4
Sasī sasalañchanayogo	80
Sasura, suṇisānaṁ sambandho	54

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ-သ]	
ဝေဠုရိယမဏိ	၂၃
သံဃပုဂ္ဂလာနံ ဒါနဿ မဟပ္ဖလတရာ	၁၃၈
သံဃပုဂ္ဂလာနံ ဒါနဿ ဝိသေသတာ	၁၃၅
သံဃေ ဒါနံ ဘဂဝတာ ဝဏ္ဏိတံ	၁၄၁
သံဃေ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ	၁၃၈
သံဃော ဒိဋ္ဌိသီလသာမညေန သံဃဋိတော	၁၄၁
သံသဝကော နာမ ဂူထ-နိရယော	၂၀၉၊ ၂၁၀
သကံ နာမ သတ္တာနံ ကမ္မဿ-ကတာယ ဟိတ-သုခါဝဟတော စ	၆၆
သက္ကစ္စာ, သက္ကစ္စဒါနဿ အာနိသံသော	၂၇၈၊ ၃၁၁
သက္ယ	၂၁၄
သင်္ခတ	၂၁၅
သစ္စဝါဒိနီ ဣတ္ထီ တာဝတိံသ-ဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တတိ	၄၉
သစ္စာနံ ဂဟဏ, ဒဿန-ဝိသေသော	၇၅
သတ္တော နာမ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ	၆၅
သတ္ထု ထူပံ ပူဇံ ကရောန္တဿ ဝိပါကော	၁၈၄
သတ္ထု ဝတ္ထယုဂဒါနံ	၁၆၅
သဒ္ဓါ ဒွေ	၁၁၂
သဒ္ဓါဓန	၁၀၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဒ္ဓါ ပသန္နာ ဣတ္ထီ တာဝတိံသ-ဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တတိ	၄၉
သဒ္ဓါ မူလဇာတာ	၁၉၉
သဒ္ဓါသမ္ပတ္တိကုမာရိကာယ စိတ္တပဝတ္တိ	၄၁
သပရိဒဏ္ဍာ	၆၆
သဗ္ဗသာဓာရဏာ ဓမ္မာ	၇၉
သဘာဝဓမ္မ	၂၁၅
သမုဒယ, ဒုက္ခသစ္စဂ္ဂဟဏေန ဝိပဿနာယ ဘူမိံ ဒဿေတိ	၇၅
သမ္ပတ္တိယော တိဿော	၅
သမ္ဘာရသံယုတ္တာ	၆၆
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝိဝဋ္ဋ-ဇနကပိတာ	၆၁
သရဏဂမနဿ အာနိ-သံသော	၂၁၃-၄
သရဏဂမနေ ဥပါသိကာတိ ဝေါဟာရော	၅၃
သရဏဂမနေန သဟ သီလာနိ-သံသဝတ္ထု	၇၉
သရဒသမယေ အဗ္ဘာဒိ-ဥပက္ကိလေသဝိမုတ္တံ	၁၂၃
သရီရံ တီဟိ အဋ္ဌိသတေဟိ သမုဿိတံ	၇၀
သရီရသက္ကာရကရဏဿ နိဿန္ဒော	၁၄၃-၄
သသီ သသလဉ္ဆနယောဂေါ	၈၀
သသုရ, သုဏိသာနံ သမ္ဗန္ဓော	၅၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sāmike anukūlabhāvena vattanasīlo	64
Sāmike anurakkhadhammo	51
Sārakkha, saparidaṇḍā itthiyo agamanīyaṭṭhānaṁ	66
Sārakkhā	66
Sāvaka	178
Sāvakesu dinnāni mahapphalāni	178
Sikkhāpadassa viggaho	66
Sirimā Jīvakassa kaniṭṭhabhaginī	69
Sirimā devasikaṁ aṭṭhabhikkhūnaṁ soḷasakahāpaṇaparibbayena piṇḍapātaṁ adāsi	67
Sirimā nāma gaṇikā devasikaṁ sahassaṁ gaṇhāti	60
Sirimāya kāraṇā ukkaṇṭhita-bhikkhu arahattaṁ pāpuṇi	78
Sirimāya khamanākāro	62
Sirimāya paṭibaddhacitto bhikkhu arahattaṁ pāpuṇi	70
Sirimāya vatthu	61
Sirimāya sarīraṁ catutthadivase uddhumāyi	69
Sirimāya sotāpattipattakālo	62
Sirisaddassa viggaho	75
Sīmantarikapatha	223
Sīladhana	102
Sukuṇḍalī	275

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa - Ha]	
Sukkhakummāsadānassa vipāko	168
Sugatigāmimagga	177
Sutadhana	102
Sudassanamahānagara	264
Suddhiyo dve	53
Surāni pañca	66
Suvaṇṇaṁ aggalohanti vohāro	11
Suvaṇṇānaṁ bhedo	264
Suvaṇṇānaṁ seṭṭhānukkamo	11
Suvaṇṇiṭṭhakadānaṁ karonti	142
Suvaṇṇiṭṭhakadānassa vipāko	142
Suvisuddhaniccasīleho kammaṭṭhānaṁ brūhitabbaṁ	103
Susiraṁ	32
Sūcigharena saha sūcidānassa nissando	233
Sūriyavimānassa pabhā	218
Setudānassa ānisaṁso	282
Serīsaka	311
Sotāpattiphale ṭhitā kenaci appadhaṁsiyā	192
Sotāpannadevaputto bhikkhusaṁghassa apacitiṁ karoti	225
Soracca	327
Hiraññasuvaṇṇaṁ kammabalena kathalādirūpena upaṭṭhahanti	143
Hiridhana	102

ဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သာမိကေ အနုကူလဘာဝေန ဝတ္တနသီလော	၆၄
သာမိကေ အနုရက္ခဓမ္မော	၅၁
သာရက္ခ, သပရိဒဏ္ဍာ ဣတ္ထိယော အဂမနီယဋ္ဌာနံ	၆၆
သာရက္ခာ	၆၆
သာဝက	၁၇၈
သာဝကေသု ဒိန္နာနိ မဟပ္ဖလာနိ	၁၇၈
သိက္ခာပဒဿ ဝိဂ္ဂဟော	၆၆
သိရိမာ ဇီဝကဿ ကနိဋ္ဌဘဂိနီ	၆၉
သိရိမာ ဒေဝသိကံ အဋ္ဌဘိက္ခုနံ သောဠသကဟာပဏပရိဗ္ဗယေန ပိဏ္ဍပါတံ အဒါသိ	၆၇
သိရိမာ နာမ ဂဏိကာ ဒေဝသိကံ သဟဿံ ဂဏှာတိ	၆၀
သိရိမာယ ကာရဏာ ဥက္ကဏ္ဌိတ-ဘိက္ခု အရဟတ္တံ ပါပုဏိ	၇၈
သိရိမာယ ခမနာကာရော	၆၂
သိရိမာယ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဘိက္ခု အရဟတ္တံ ပါပုဏိ	၇၀
သိရိမာယ ဝတ္ထု	၆၁
သိရိမာယ သရီရံ စတုတ္ထဒိဝသေ ဥဒ္ဓုမာယိ	၆၉
သိရိမာယ သောတာပတ္တိ-ပတ္တကာလော	၆၂
သိရိသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော	၇၅
သီမန္တရိကပထ	၂၂၃
သီလဓနေ	၁၀၂
သုကုဏ္ဍလီ	၂၇၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ-ဟ]	
သုက္ခကုမ္မာသဒါနဿ ဝိပါကော	၁၆၈
သုဂတိဂါမိမဂ္ဂ	၁၇၇
သုတဓနေ	၁၀၂
သုဒဿနမဟာနဂရ	၂၆၄
သုဒ္ဓိယော ဒွေ	၅၃
သုရာနိ ပဉ္စ	၆၆
သုဝဏ္ဏံ အဂ္ဂလောဟန္တိ ဝေါဟာရော	၁၁
သုဝဏ္ဏာနံ ဘေဒေါ	၂၆၄
သုဝဏ္ဏာနံ သေဋ္ဌာနုက္ကမော	၁၁
သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကဒါနံ ကရောန္တိ	၁၄၂
သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကဒါနဿ ဝိပါကော	၁၄၂
သုဝိသုဒ္ဓနိစ္စသီလေဟော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဗြူဟိတဗ္ဗံ	၁၀၃
သုသိရံ	၃၂
သူစိဃရေန သဟ သူစိဒါနဿ နိဿန္ဒော	၂၃၃
သူရိယဝိမာနဿ ပဘာ	၂၁၈
သေတုဒါနဿ အာနိသံသော	၂၈၂
သေရီသက	၃၁၁
သောတာပတ္တိဖလေ ဌိတာ ကေနစိ အပ္ပဓံသိယာ	၁၉၂
သောတာပန္နဒေဝပုတ္တော ဘိက္ခုသံဃဿ အပစိတိံ ကရောတိ	၂၂၅
သောရစ္စ	၃၂၇
ဟိရညသုဝဏ္ဏံ ကမ္မဗလေန ကထလာဒိရူပေန ဥပဋ္ဌဟန္တိ	၁၄၃
ဟိရိဓနေ	၁၀၂

Vimānavatthu-aṭṭhakathāya

Nāmānaṁ anukkamaṇikā

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Accimatī	120-2
Ajātasattu	154, 184
Anāthapiṇḍika	5, 47, 49, 97, 165, 189
Anuruddhatthera	174, 178
Anotattadaha	120, 122
Anomadassī (Buddha)	92-3
Anomā (nadī)	295
Andhakavinda	169
Alomā	168
Assaka (raṭṭha)	241, 243
Assaka (rājā)	241
[Ā]	
Ācāmadāyikā	90-1, 93
Ānandatthera	25, 41, 141, 143, 169
[I]	
Icchānaṅgala	216
Isigili (pabbata)	74
Isipatanamahāvihāra	204-5
[U]	
Ukkaṭṭha (gāma)	212-3, 216
Ujjenī	126
Uttarakuru	16
[U - E]	
Uttaramadhurā	107
Uttara (māṇava)	278-9
Uttarā	56, 60-2, 64, 67, 89
Upatissa	148
Uposatha	104, 106
Erāvaṇa (devaputta)	13
Erāvaṇa (hatthi)	166
Esikā (raṭṭha)	179-81
[Ka]	
Kañjikā (dāyikā)	169
Kaṇḍaka (assarājā)	295
Kaṇḍaka (devaputta)	293-4
Kapilavatthu	294-6
Kassapa (Buddha)	92, 129, 131, 133, 135, 142, 179, 191, 235, 241, 251, 264, 311, 331
Kāsi (raṭṭha)	81, 275-6
Kimila (nagara)	97-8, 101
Kumārakassapatthera	277-8, 311, 321
Kusavatī (raṭṭha)	15
Kusinārā	150
Kevaṭṭa (dvāra)	88-9

ဝိမာနဝတ္ထု-အဋ္ဌကထာယ

နာမာနံ အနုက္ကမဏိကာ

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အစ္စိမတီ	၁၂၀-၂
အဇာတသတ္တု	၁၅၄၊ ၁၈၄
အနာထပိဏ္ဍိက	၅၊ ၄၇၊ ၄၉၊ ၉၇၊ ၁၆၅၊ ၁၈၉
အနုရုဒ္ဓတ္ထေရ	၁၇၄၊ ၁၇၈
အနောတတ္တဒဟ	၁၂၀၊ ၁၂၂
အနောမဒဿီ (ဗုဒ္ဓ)	၉၂-၃
အနောမာ (နဒီ)	၂၉၅
အန္ဓကဝိန္ဒ	၁၆၉
အလောမာ	၁၆၈
အဿက (ရဋ္ဌ)	၂၄၁၊ ၂၄၃
အဿက (ရာဇာ)	၂၄၁
[အာ]	
အာစာမဒါယိကာ	၉၀-၁၊ ၉၃
အာနန္ဒတ္ထေရ	၂၅၊ ၄၁၊ ၁၄၁၊ ၁၄၃၊ ၁၆၉
[ဣ]	
ဣစ္ဆာနင်္ဂလ	၂၁၆,
ဣသိဂိလိ (ပဗ္ဗတ)	၇၄
ဣသိပတနမဟာဝိဟာရ	၂၀၄-၅
[ဥ]	
ဥက္ကဋ္ဌ (ဂါမ)	၂၁၂-၃၊ ၂၁၆
ဥဇ္ဇေနီ	၁၂၆
ဥတ္တရကုရု	၁၆
[ဥ-ဧ]	
ဥတ္တရမဓုရာ	၁၀၇
ဥတ္တရ (မာဏဝ)	၂၇၈-၉
ဥတ္တရာ	၅၆၊ ၆၀-၂၊ ၆၄၊ ၆၇၊ ၈၉
ဥပတိဿ	၁၄၈
ဥပေါသထ	၁၀၄၊ ၁၀၆
ဧရာဝဏ (ဒေဝပုတ္တ)	၁၃
ဧရာဝဏ (ဟတ္ထိ)	၁၆၆
ဧသိကာ (ရဋ္ဌ)	၁၇၉-၈၁
[က]	
ကဉ္ဇိကာ (ဒါယိကာ)	၁၆၉
ကဏ္ဍက (အဿရာဇာ)	၂၉၅
ကဏ္ဍက (ဒေဝပုတ္တ)	၂၉၃-၄
ကပိလဝတ္ထု	၂၉၄-၆
ကဿပ (ဗုဒ္ဓ)	၉၂၊ ၁၂၉၊ ၁၃၁၊ ၁၃၃၊ ၁၃၅၊ ၁၄၂၊ ၁၇၉၊ ၁၉၁၊ ၂၃၅၊ ၂၄၁၊ ၂၅၁၊ ၂၆၄၊ ၃၁၁၊ ၃၃၁
ကာသိ (ရဋ္ဌ)	၈၁၊ ၂၇၅-၆
ကိမိလ (နဂရ)	၉၇-၈၊ ၁၀၁
ကုမာရကဿပတ္ထေရ	၂၇၇-၈၊ ၃၁၁၊ ၃၂၁
ကုသဝတီ (ရဋ္ဌ)	၁၅
ကုသိနာရာ	၁၅၀
ကေဝဋ္ဋ (ဒွါရ)	၈၈-၉

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kesakārī	78, 81-2
Koṇāgamana (Buddha)	263
Kosala (rājā)	5
[Ga - Gha - Ca]	
Gaggarā (pokkharaṇī)	201
Gayā (gāma)	191-2
Gavampati	311
Gijjhakūṭa (pabbata)	74
Giribbaja (nagara)	74
Guttila	126, 128-9
Gotama (gotta)	66
Gotama (Buddha)	9, 14, 40, 63, 84, 89, 94-6, 103-6, 153, 202-3, 213, 303, 310
Gopāla (devaputta)	251, 252
Gopāla (brāhmaṇa)	251, 264
Ghaṭikāra (brahmā)	295
Cakkavatti (rājā)	92-3
Campā	201
Cātumahārājika	16, 278, 311
Cittalatāvana	85, 154-5, 266-7
Cittā (devadhītā)	85
Cūḷāmaṇi (cetiya)	187
[Cha - Ja]	
Chattamāṇava	212-3, 216-7, 222-3
Channa	295
Jambudīpa	5, 16, 93, 126

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ja]	
Jīvaka	69
Jetavana	5, 47, 49, 82, 97, 103, 107, 116, 120, 135, 142, 157, 160, 165, 171, 182, 189, 190, 212, 216, 225, 230-1, 234, 251, 275-6, 279, 281- 2, 293, 299, 303, 331
[Ta]	
Takkasilā	98
Tāvatiṁsa	4, 6, 16, 24, 29, 35, 41, 45, 48-9, 52, 54, 62, 87-8, 91, 96, 99, 103-4, 108, 110, 112, 116, 125, 129, 138-9, 144, 150, 158, 161, 168, 172, 179, 182, 184, 190, 192, 201, 206-8, 216, 226, 228-9, 231-2, 234, 236, 240-1, 248, 251-2, 265, 268, 271-2, 274-5, 278-80, 282-3, 289, 293, 296, 298-9, 301, 304, 330-2
Timbarunārada	125

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မနုဿပရမတ္ထ	၂၀
မနုဿပေတ	၂၀
မနုဿာဝတိ ဝေါဟာရော	၁၆
မန္ဒာရဝပုပ္ဖ	၉၉
မယ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၉
မဟဒ္ဓနာဒီနံ ဝိသေသတာ	၂၄၆
မဟာကဿပဿ အတီတ-မာတုယာ အနုဂ္ဂဟဏံ	၉၁
မဟာဒါနဿ အာနိသံသော	၂၇၅
မဟာဒါနေ အသဒိသဒါနပုဂ္ဂလာ	၅
မဟာပုရိသလက္ခဏအနုဗျဉ္ဇနာနံ ဝိသေသတာ	၂၉၇
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ ဝိမာန-ဝတ္ထုဒေသနာယ စိတ္တပဝတ္တိ	၃
မဟာလတာပသာဓနဿ အာနိသံသော	၁၅၀
မဟာလတာပိဠန္ဓနဿ အဂ္ဃော	၁၇၁
မာတာပိတုရက္ခိတာ	၆၅
မာတာပိတူနံ ဥပဋ္ဌာနဿ အာနိသံသာ	၂၇၉
မာတုဒေဝပုတ္တ	၁၀၂
မာတုရက္ခိတာ	၆၅
မိစ္ဆာစာရ	၆၅
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာနံ မစ္ဆေရ-ပကတာကာရော	၄၀
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ ဘဂဝတိ ကတိကာ ကတာ	၄၀
မုနိ	၂၁၄
မုနိသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော	၁၀၂
မုဟုတ္တိကာ	၆၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မေရယာနိ ပဉ္စ	၆၆
မေ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၂၁
မောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ စီဝရပါရုပနာနုက္ကမော	၃
[ယ]	
ယက္ခ-သဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၃၁၃
ယက္ခာနံ နေတ္တာနိ အတိ-လောဟိတာနိ	၂၀၇
ယမပုရိသာ ဥဿဒနိရယေ ရေဝတိံ ခိပိံသု	၂၀၆
ယာဂုပါစန	၁၇၀
ယာနဒါနေန သုခဝိသေသ-ပဋိလာဘော	၂၈
ယုဂါနိ စတ္တာရိ	၁၇၈
[ရ]	
ရဇ္ဇုမာလာ	၂၀၀
ရတနတ္တယပူဇာယ အာနိသံသော	၂၆၅
ရတ္တဒုပဋ္ဋံ ဧကံသံ ကတွာ	၃
ရတ္တဒုပဋ္ဋံ နိဝါသေတွာ	၃
ရတ္တမဏိ	၂၈၅
ရတ္တသုဝဏ္ဏံ ကဏိကာရ-ပုပ္ဖရာသိသဒိသံ	၅၈
ရသုတ္တမံ ဂေါရသသပ္ပိအာဒိ	၁၃၃
ရာဇိသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော	၁၂၂
ရူပာ နာမ ဝါလိကသဒိသာ သုဝဏ္ဏခဏ္ဍာ	၁၄၆
ရူပိသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော	၃၁
ရေဝတတ္ထေရဿ ဥပဋ္ဌာကော	၁၃၅

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Tha - Dha]	
Thūṇa (brāhmaṇagāma)	40-1
Dhammapālatthera	335
Dhammasenāpatitthera	143
[Na]	
Nandanavana	6, 30, 55, 85, 87, 115, 163, 189, 193, 196, 250, 274, 281, 284-5, 287-8
Nandā	84, 195
Nandiya (upāsaka)	204-6, 208-9, 212
Nāradatthera	150, 154, 187
Nālaka (gāma)	135, 142, 148-9
Nāḷandā	103
Niddā (upāsikā)	106
Nimmānarati	72, 90-2, 136-7, 172
[Pa]	
Paṇḍava (pabbata)	74
Paṇṇakata (nagara)	179-81
Paranimmitavasavattī	72
Pavarā	120-2
Pāṭaliputta	329
Pāyāsi (rājā)	311-2
Pāyāsi (devaputta)	321, 331
Puṇṇa (duggatapurisa)	56-7
Puṇṇaseṭṭhi	59
Pubbārāma	174

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pesavatī	142-4, 148
Pokkharasāti (brāhmaṇa)	212, 216, 225
Potali (nagara)	241
[Ba]	
Bandhulamalla	150
Bahudhanaseṭṭhi	59
Bārāṇasī	78, 81, 88, 125-6, 165, 167-8, 204-5, 208
Bimbisāra (rājā)	28, 75, 267
Brahmadatta	125
[Bha]	
Bhaggava	328
Bhaddā	97-8, 101, 135-9, 176
Bhāradvāja	328
[Ma]	
Magadha (raṭṭha)	142, 148-9, 312, 315-6
Mañjūsaka (rukkha)	159, 193
Maṭṭhakuṇḍalī	303-4, 308, 310
Maṇḍūka (devaputta)	201, 203
Malla (rājā)	150
Mallikā (upāsikā)	150
Mahākaccāyanatthera	241-2, 248
Mahākassapatthera	90-1, 94, 268
Mahāgovindapaṇḍita	75

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ထ-ဓ]	
ထူဏ(ဗြာဟ္မဏဂါမ)	၄၀-၁
ဓမ္မပါလတ္ထေရ	၃၃၅
ဓမ္မသေနာပတိတ္ထေရ	၁၄၃
[န]	
နန္ဒနဝန	၆၊၃၀၊၅၅၊ ၈၅၊၈၇၊ ၁၁၅၊၁၆၃၊ ၁၈၉၊၁၉၃၊ ၁၉၆၊ ၂၅၀၊ ၂၇၄၊၂၈၁၊ ၂၈၄-၅၊၂၈၇-၈
နန္ဒာ	၈၄၊၁၉၅
နန္ဒိယ(ဥပါသက)	၂၀၄-၆၊၂၀၈-၉၊၂၁၂
နာရဒတ္ထေရ	၁၅၀၊၁၅၄၊၁၈၇
နာလက(ဂါမ)	၁၃၅၊၁၄၂၊၁၄၈-၉
နာဠန္ဒာ	၁၀၃
နိဒ္ဒါ(ဥပါသိကာ)	၁၀၆
နိမ္မာနရတိ	၇၂၊၉၀-၂၊၁၃၆-၇ ၁၇၂
[ပ]	
ပဏ္ဍဝ(ပဗ္ဗတ)	၇၄
ပဏ္ဏကတ(နဂရ)	၁၇၉-၈၁
ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ	၇၂
ပဝရာ	၁၂၀-၂
ပါဋလိပုတ္တ	၃၂၉
ပါယာသိ(ရာဇာ)	၃၁၁-၂
ပါယာသိ(ဒေဝပုတ္တ)	၃၂၁၊၃၃၁
ပုဏ္ဏ(ဒုဂ္ဂတပုရိသ)	၅၆-၇
ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိ	၅၉
ပုဗ္ဗာရာမ	၁၇၄

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပေသဝတီ	၁၄၂-၄၊၁၄၈
ပေါက္ခရသာတိ(ဗြာဟ္မဏ)	၂၁၂၊ ၂၁၆၊၂၂၅
ပေါတလိ(နဂရ)	၂၄၁
[ဗ]	
ဗန္ဓုလမလ္လ	၁၅၀
ဗဟုဓနသေဋ္ဌိ	၅၉
ဗာရာဏသီ	၇၈၊၈၁၊၈၈၊၁၂၅-၆၊ ၁၆၅၊၁၆၇-၈၊၂၀၄-၅၊၂၀၈
ဗိမ္ဗိသာရ(ရာဇာ)	၂၈၊၇၅၊၂၆၇
ဗြဟ္မဒတ္တ	၁၂၅
[ဘ]	
ဘဂ္ဂဝ	၃၂၈
ဘဒ္ဒါ	၉၇-၈၊၁၀၁၊ ၁၃၅-၉၊၁၇၆
ဘာရဒွါဇ	၃၂၈
[မ]	
မဂဓ(ရဋ္ဌ)	၁၄၂၊၁၄၈-၉ ၃၁၂၊၃၁၅-၆
မဉ္ဇူသက(ရုက္ခ)	၁၅၉၊ ၁၉၃
မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ	၃၀၃-၄၊၃၀၈၊၃၁၀
မဏ္ဍူက(ဒေဝပုတ္တ)	၂၀၁၊၂၀၃
မလ္လ(ရာဇာ)	၁၅၀
မလ္လိကာ(ဥပါသိကာ)	၁၅၀
မဟာကစ္စာယနတ္ထေရ	၂၄၁-၂၊၂၄၈
မဟာကဿပတ္ထေရ	၉၀-၁၊၉၄၊၂၆၈
မဟာဂေါဝိန္ဒပဏ္ဍိတ	၇၅

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ma]

Mahānāma 53
Mahāmoggallānatthera 2, 3, 6, 7, 18, 21-2, 24, 26, 32, 35, 38, 45, 48-50, 52, 54-5, 62-3, 82-4, 88, 94, 96-7, 103, 108-10, 116, 120, 125, 129-30, 134-5, 142, 160-3, 168-71, 179, 182, 108, 190, 193, 200, 204, 226, 232, 234, 236, 251-2, 262, 266, 268-9, 271-2, 274-5, 277, 280, 282-3, 286, 289, 291, 293-4, 299, 331-2
Mahāvana 85, 87
Mahāvihāra 2
Mātali 128, 186
Migadāya 78, 165, 168, 204
Musila 126-8

[Ya]

Yama 207
Yasatthera 331
Yasuttarā 165
Yugandhara 123

[Ra]

Rajjumālā 190-2, 194
Rājagaha 12, 23, 25-9, 47, 56, 59, 67, 75, 90, 94, 103-6-9, 113, 115, 125, 154-5, 163, 184, 225, 228, 232-3, 236, 238, 265, 267, 270, 272, 274, 286, 289
Rūpasārī (brāhmaṇī) 143
Revatatthera 135, 138
Revatī 204-9, 212
Rohaka (gahapatiputta) 97-8

[La]

Lakhumā (upāsikā) 88-9
Latā 120-4

[Va]

Vaṅgīsatthera 70, 144, 149, 157, 165, 237
Vipassī (Buddha) 95
Visākhā (upāsikā) 5, 171, 172, 174-6
Viḷūra (gāma) 23
Viḷūra (pabbata) 23
Vejayanta (ratha) 128
Vepulla (pabbata) 74
Vebhāra (pabbata) 74
Vessavaṇa 120-3, 207, 318

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[မ]

မဟာနာမ ၅၃
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရ ၂၊ ၃၊ ၆၊ ၇၊ ၁၈၊ ၂၁-၂၊ ၂၄၊ ၂၆၊ ၃၂၊ ၃၅၊ ၃၈၊ ၄၅၊ ၄၈-၅၀၊ ၅၂၊ ၅၄-၅၊ ၆၂-၃၊ ၈၂-၄၊ ၈၈၊ ၉၄၊ ၉၆-၇၊ ၁၀၃၊ ၁၀၈-၁၀၊ ၁၁၆၊ ၁၂၀၊ ၁၂၅၊ ၁၂၉-၃၀၊ ၁၃၄-၅၊ ၁၄၂၊ ၁၆၀-၃၊ ၁၆၈-၇၁၊ ၁၇၉၊ ၁၈၂၊ ၁၀၈၊ ၁၉၀၊ ၁၉၃၊ ၂၀၀၊ ၂၀၄၊ ၂၂၆၊ ၂၃၂၊ ၂၃၄၊ ၂၃၆၊ ၂၅၁-၂၊ ၂၆၂၊ ၂၆၆၊ ၂၆၈-၉၊ ၂၇၁-၂၊ ၂၇၄-၅၊ ၂၇၇၊ ၂၈၀၊ ၂၈၂-၃၊ ၂၈၆၊ ၂၈၉၊ ၂၉၁၊ ၂၉၃-၄၊ ၂၉၉၊ ၃၃၁၊ ၂
မဟာဝန ၈၅၊ ၈၇
မဟာဝိဟာရ ၂
မာတလိ ၁၂၈၊ ၁၈၆
မိဂဒါယ ၇၈၊ ၁၆၅၊ ၁၆၈၊ ၂၀၄
မုသိလ ၁၂၆-၈

[ယ]

ယမ ၂၀၇
ယသတ္ထေရ ၃၃၁
ယသုတ္တရာ ၁၆၅
ယုဂန္ဓရ ၁၂၃

[ရ]

ရဇ္ဇုမာလာ ၁၉၀-၂၊ ၁၉၄
ရာဇဂဟ ၁၂၊ ၂၃၊ ၂၅-၉၊ ၄၇၊ ၅၆၊ ၅၉၊ ၆၇၊ ၇၅၊ ၉၀၊ ၉၄၊ ၁၀၃-၆-၉၊ ၁၁၃၊ ၁၁၅၊ ၁၂၅၊ ၁၅၄-၅၊ ၁၆၃၊ ၁၈၄၊ ၂၂၅၊ ၂၂၈၊ ၂၃၂-၃၊ ၂၃၆၊ ၂၃၈၊ ၂၆၅၊ ၂၆၇၊ ၂၇၀၊ ၂၇၂၊ ၂၇၄၊ ၂၈၆၊ ၂၈၉
ရူပသာရီ (ဗြာဟ္မဏီ) ၁၄၃
ရေဝတတ္ထေရ ၁၃၅၊ ၁၃၈
ရေဝတီ ၂၀၄-၉၊ ၂၁၂
ရောဟက (ဂဟပတိပုတ္တ) ၉၇-၈

[လ]

လခုမာ (ဥပါသိကာ) ၈၈-၉
လတာ ၁၂၀-၄

[ဝ]

ဝင်္ဂီသတ္ထေရ ၇၀၊ ၁၄၄၊ ၁၄၉၊ ၁၅၇၊ ၁၆၅၊ ၂၃၇
ဝိပဿီ (ဗုဒ္ဓ) ၉၅
ဝိသာခါ (ဥပါသိကာ) ၅၊ ၁၇၁၊ ၁၇၂၊ ၁၇၄-၆
ဝိဠူရ (ဂါမ) ၂၃
ဝိဠူရ (ပဗ္ဗတ) ၂၃
ဝေဇယန္တ (ရထ) ၁၂၈
ဝေပုလ္လ (ပဗ္ဗတ) ၇၄
ဝေဘာရ (ပဗ္ဗတ) ၇၄
ဝေဿဝဏ ၁၂၀-၃၊ ၂၀၇၊ ၃၁၈

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Sa]

Veḷuvana — 27, 56, 67, 90, 109, 225, 228, 232-3, 236, 238, 265, 267, 270, 272, 274, 286, 289
Sakka (devarājā) — 3, 5, 11, 79, 81-6, 90-2, 94, 116, 120, 122, 127-9, 135, 138-9, 142, 154, 157, 165, 184-7, 239-40, 298, 301, 320
Sajjā — 120-2
Sanaṅkumāra (brahmā) — 81
Sambhavatthera — 331
Sahampati (brahmā) — 8
Sāketa — 104
Sāriputtatthera — 29, 232, 268, 286-7
Sāvatthi — 5, 22, 34, 38, 44, 47, 49, 52-3, 82, 97, 99, 103, 107, 116, 120, 135, 142, 157, 160, 165, 171, 173-4, 179, 182, 189, 190, 192, 212, 230, 234, 251

[Sa]

Sāvatthi — 275-6, 279, 281-2, 293, 299, 303, 331
Sindhusovīra — 312, 315-6, 325, 329
Sirimā (gaṇikā) — 60, 62, 67, 71, 73-5, 77-8
Sujāta — 241, 243, 250
Sutā — 120-2-3
Suddhodana — 294
Sunandā (upāsikā) — 84, 154-5, 195
Suniddā (upāsikā) — 106-7
Subhadda (paribbājaka) — 150
Subhaddā (kuṭumbikassa dhītā) — 84, 135-6, 138, 176, 195
Sumana — 180, 181
Sumedha (Buddha) — 300, 302
Setabya — 212-3, 216
Serīsaka (devaputta) — 312
Serīsaka (yakkha) — 320, 325, 329
Soṇadinnā (upāsikā) — 84, 103, 195
Sovīra — 329

[Ha]

Himavanta — 120-3
Hemavata — 92-3

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[သ.]

ဝေဠုဝန — ၂၇၊ ၅၆၊ ၆၇၊ ၉၀၊ ၁၀၉၊ ၂၂၅၊ ၂၂၈၊ ၂၃၂-၃၊ ၂၃၆၊ ၂၃၈၊ ၂၆၅၊ ၂၆၇၊ ၂၇၀၊ ၂၇၂၊ ၂၇၄၊ ၂၈၆၊ ၂၈၉
သက္က (ဒေဝရာဇာ) — ၃၊ ၅၊ ၁၁၊ ၇၉၊ ၈၁-၆၊ ၉၀-၂၊ ၉၄၊ ၁၁၆၊ ၁၂၀၊ ၁၂၂၊ ၁၂၇-၉၊ ၁၃၅၊ ၁၃၈-၉၊ ၁၄၂၊ ၁၅၄၊ ၁၅၇၊ ၁၆၅၊ ၁၈၄-၇၊ ၂၃၉-၄၀၊ ၂၉၈၊ ၃၀၁၊ ၃၂၀
သဇ္ဇာ — ၁၂၀-၂
သနင်္ကုမာရ (ဗြဟ္မာ) — ၈၁
သမ္ဘဝတ္ထေရ — ၃၃၁
သဟမ္ပတိ (ဗြဟ္မာ) — ၈
သာကေတ — ၁၀၄
သာရိပုတ္တတ္ထေရ — ၂၉၊ ၂၃၂၊ ၂၆၈၊ ၂၈၆-၇
သာဝတ္ထိ — ၅၊ ၂၂၊ ၃၄၊ ၃၈၊ ၄၄၊ ၄၇၊ ၄၉၊ ၅၂-၃၊ ၈၂၊ ၉၇၊ ၉၉၊ ၁၀၃၊ ၁၀၇၊ ၁၁၆၊ ၁၂၀၊ ၁၃၅၊ ၁၄၂၊ ၁၅၇၊ ၁၆၀၊ ၁၆၅၊ ၁၇၁၊ ၁၇၃-၄၊ ၁၇၉၊ ၁၈၂၊ ၁၈၉၊ ၁၉၀၊ ၁၉၂၊ ၂၁၂၊ ၂၃၀၊ ၂၃၄၊ ၂၅၁၊

[သ]

သာဝတ္ထိ — ၂၇၅-၆၊ ၂၇၉၊ ၂၈၁-၂၊ ၂၉၃၊ ၂၉၉၊ ၃၀၃၊ ၃၃၁
သိန္ဓုသောဝီရ — ၃၁၂၊ ၃၁၅-၆၊ ၃၂၅၊ ၃၂၉
သိရိမာ (ဂဏိကာ) — ၆၀၊ ၆၂၊ ၆၇၊ ၇၁၊ ၇၃-၅၊ ၇၇-၈
သုဇာတ — ၂၄၁၊ ၂၄၃၊ ၂၅၀
သုတာ — ၁၂၀-၂-၃
သုဒ္ဓောဒန — ၂၉၄
သုနန္ဒာ (ဥပါသိကာ) — ၈၄၊ ၁၅၄-၅၊ ၁၉၅
သုနိဒ္ဒါ (ဥပါသိကာ) — ၁၀၆-၇
သုဘဒ္ဒ (ပရိဗ္ဗာဇက) — ၁၅၀
သုဘဒ္ဒါ (ကုဋုမ္ဗိကဿ ဓီတာ) — ၈၄၊ ၁၃၅-၆၊ ၁၃၈၊ ၁၇၆၊ ၁၉၅
သုမန — ၁၈၀၊ ၁၈၁
သုမေဓ (ဗုဒ္ဓ) — ၃၀၀၊ ၃၀၂
သေတဗျ — ၂၁၂-၃၊ ၂၁၆
သေရီသက (ဒေဝပုတ္တ) — ၃၁၂
သေရီသက (ယက္ခ) — ၃၂၀၊ ၃၂၅၊ ၃၂၉
သောဏဒိန္နာ (ဥပါသိကာ) — ၈၄၊ ၁၀၃၊ ၁၉၅
သောဝီရ — ၃၂၉

[ဟ]

ဟိမဝန္တ — ၁၂၀-၃
ဟေမဝတ — ၉၂-၃

Vimānavatthu-aṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho.

Vimānavatthu-aṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Aṁsabaddhakaṁ = Aṁsavaṭṭakaṁ (Sī)	132
Akāsiṁ = Adāsiṁ (I, Ka)	167
Agañchiṁ udahāriyā = Gacchiṁ udakahāriyā (Sī)	194
Accharaṁ paharituṁ yogganti = Accharāpaharaṇayogganti (Ka)	309
Accharāsaṅgaṇaṁ = Accharāsaṅgamaṁ (Sī)	79
Accharāsaṅgaṇena = Accharānaṁ gaṇena (Sī)	96
Ajjhottharīyati = Ajjhotthari (Ka)	41
Aññasmiṁ = Aññaṁ (Sī, I)	264
Aṭṭhakabhattaṁ = Aṭṭhasalākabhattaṁ (Ka)	68
Aṭṭhaṅgavarehi = Aṭṭhaṅgavarehīti (Sī, I)	119
Atipasādañca = Bhattippasādañca (Sī)	91
Attanā = Attano (Sī)	291
Atthavatī = Catthavatī (Sī)	243
Atthitāya = Āvāditāya (Ka)	127
Attho = Adhippāyo (Sī)	152
Attho = Vuttaṁ hoti (Sī)	235
Atha = Kathaṁ (Sī)	136
Adāsīti = Dadātīti (I)	156
Adesayi = Adesesi (Sī)	167
Adu = Ādu (Sī)	239, 242

ဝိမာနဝတ္ထု-အဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ …သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ….သျာမပေါတ္ထကံ၊ ကံ….ကမ္ဗောဇပေါတ္ထကံ၊ ဣ….ဣင်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က….ကေသုစိ မရမ္မပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ….ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော။

ဝိမာနဝတ္ထု-အဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[အ]	
အံသဗဒ္ဓကံ = အံသဝဋ္ဋကံ (သီ)	၁၃၂
အကာသိံ = အဒါသိံ (ဣ၊ က)	၁၆၇
အဂဉ္ဆိံ ဥဒဟာရိယာ = ဂစ္ဆိံ ဥဒကဟာရိယာ (သီ)	၁၉၄
အစ္ဆရံ ပဟရိတုံ ယောဂ္ဂန္တိ = အစ္ဆရာပဟရဏယောဂ္ဂန္တိ (က)	၃၀၉
အစ္ဆရာသင်္ဂဏံ = အစ္ဆရာသင်္ဂမံ (သီ)	၇၉
အစ္ဆရာသင်္ဂဏေန = အစ္ဆရာနံ ဂဏေန (သီ)	၉၆
အဇ္ဈောတ္ထရီယတိ = အဇ္ဈောတ္ထရိ (က)	၄၁
အညသ္မိံ = အညံ (သီ၊ ဣ)	၂၆၄
အဋ္ဌကဘတ္တံ = အဋ္ဌသလာကဘတ္တံ (က)	၆၈
အဋ္ဌင်္ဂဝရေဟိ = အဋ္ဌင်္ဂဝရေဟီတိ (သီ၊ ဣ)	၁၁၉
အတိပသာဒဉ္စ = ဘတ္တိပ္ပသာဒဉ္စ (သီ)	၉၁
အတ္တနာ = အတ္တနော (သီ)	၂၉၁
အတ္ထဝတီ = စတ္ထဝတီ (သီ)	၂၄၃
အတ္ထိတာယ = အာဝါဒိတာယ (က)	၁၂၇
အတ္ထော = အဓိပ္ပါယော (သီ)	၁၅၂
အတ္ထော = ဝုတ္တံ ဟောတိ (သီ)	၂၃၅
အထ = ကထံ (သီ)	၁၃၆
အဒါသီတိ = ဒဒါတီတိ (ဣ)	၁၅၆
အဒေသယိ = အဒေသေသိ (သီ)	၁၆၇
အဒု = အာဒု (သီ)	၂၃၉၊ ၂၄၂

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Addasāmi = Addasaṁ (Sī) Addasāsiṁ (I)	133
Anipphādinīti = Ananunipphādīti (Ka)	157
Anilapamuñcitā = Anilapamuccitā (I)	218
Anupaviddhadānanti = Anupaviṭṭhadānanti (Ka)	26
Anupubbiṁ kathaṁ = Anupubbīkathaṁ (Sī) Anupubbikathaṁ (I)	59
Anubhavati = Paccanubhoti (Sī, I)	182
Anussaranto = Samanussaranto (Sī, I)	238
Anodissakanayena = Anodissakavasena (Sī)	87
Anoloketvā = Anuviloketvā (Ka)	307
Antena = Antare (I)	257
Antovassaṁ = Antovassassa (Sī)	59
Andhakaveṇḍuputtā = Andhakaveṇhuputtā (Sī)	245
Apagacchati = Apagañchi (Sī)	41
Apagatattā = Dūrāpagatattā (Sī, I)	199
Apassitā = Avassitā (Sī)	91
Apāyūpapattito = Apāyuppattito (Sī)	95
Appāyukehi = Appapuññehi (I)	324
Abbahī = Abbuḷhi (I)	306
Abbhukiriṁ = Abbhokiriṁ (Sī, I)	148
“Abbhuddasanti”pi = Abbhussayantipi (Ka)	260
Abhāṇiṁ = Abhāsiṁ (Sī, I)	237
Abhāṇiṁ = Abhāsiṁ (Sī)	52
Abhāsi = Akāsi (Sī)	321
Abhisīsiṁ = Abhisiṁsiṁ (Sī) Abhisīsi (I)	294
Amatadasa’mhi = Amatarasamhi (Ka)	74
Ambehi chādayitvāna = Ambe acchādiyitvāna (Sī) Ambehacchādayitvāna (I)	183
Ayaṁ = Soyaṁ (Sī)	194
Ariyasaccañca = Ariyamaggañca (Sī, Ka)	76
Aladdhabhāvaṁ = Abhuttabhāvaṁ (Sī, I)	274

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အဒ္ဒသာမိ = အဒ္ဒသံ (သီ) အဒ္ဒသာသိံ (ဣ)	၁၃၃
အနိပ္ဖါဒိနီတိ = အနနုနိပ္ဖါဒီတိ (က)	၁၅၇
အနိလပမုဉ္စိတာ = အနိလပမုစ္စိတာ (ဣ)	၂၁၈
အနုပဝိဒ္ဓဒါနန္တိ = အနုပဝိဋ္ဌဒါနန္တိ (က)	၂၆
အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ = အနုပုဗ္ဗီကထံ (သီ) အနုပုဗ္ဗိကထံ (ဣ)	၅၉
အနုဘဝတိ = ပစ္စနုဘောတိ (သီ၊ ဣ)	၁၈၂
အနုဿရန္တော = သမနုဿရန္တော (သီ၊ ဣ)	၂၃၈
အနောဒိဿကနယေန = အနောဒိဿကဝသေန (သီ)	၈၇
အနောလောကေတွာ = အနုဝိလောကေတွာ (က)	၃၀၇
အန္တေန = အန္တရေ (ဣ)	၂၅၇
အန္တောဝဿံ = အန္တောဝဿဿ (သီ)	၅၉
အန္ဓကဝေဏ္ဍုပုတ္တာ = အန္ဓကဝေဏှုပုတ္တာ (သီ)	၂၄၅
အပဂစ္ဆတိ = အပဂဉ္ဆိ (သီ)	၄၁
အပဂတတ္တာ = ဒူရာပဂတတ္တာ (သီ၊ ဣ)	၁၉၉
အပဿိတာ = အဝဿိတာ (သီ)	၉၁
အပါယူပပတ္တိတော = အပါယုပ္ပတ္တိတော (သီ)	၉၅
အပ္ပါယုကေဟိ = အပ္ပပုညေဟိ (ဣ)	၃၂၄
အဗ္ဗဟီ = အဗ္ဗုဠှိ (ဣ)	၃၀၆
အဗ္ဘုကိရိံ = အဗ္ဘောကိရိံ (သီ၊ ဣ)	၁၄၈
“အဗ္ဘုဒ္ဒသန္တိ”ပိ = အဗ္ဘုဿယန္တိပိ (က)	၂၆၀
အဘာဏိံ = အဘာသိံ (သီ၊ ဣ)	၂၃၇
အဘာဏိံ = အဘာသိံ (သီ)	၅၂
အဘာသိ = အကာသိ (သီ)	၃၂၁
အဘိသီသိံ = အဘိသိံသိံ (သီ) အဘိသီသိ (ဣ)	၂၉၄
အမတဒသ’မှိ = အမတရသမှိ (က)	၇၄
အမ္ဗေဟိ ဆာဒယိတွာန = အမ္ဗေ အစ္ဆာဒိယိတွာန (သီ) အမ္ဗေဟစ္ဆာဒယိတွာန (ဣ)	၁၈၃
အယံ = သောယံ (သီ)	၁၉၄
အရိယသစ္စဉ္စ = အရိယမဂ္ဂဉ္စ (သီ၊ က)	၇၆
အလဒ္ဓဘာဝံ = အဘုတ္တဘာဝံ (သီ၊ ဣ)	၂၇၄

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Avacāsiḷārapamhe"ti = Avacāsiḷārapakhumeti (Sī)	145
Ahaṁ = Ahuṁ (Sī)	230
Ahamahaṁkarāti = Ahaṁkārāti (Ka)	330
Ahampi = Are ahampi (Sī, I)	202
Ahamhi = Ahampi (Sī)	320
Aho = Ayaṁ (Ka)	60
Ahosi = Asi (Sī)	115
[Ā]	
Ācikkha = Ācikkhatha (I)	305
Ācikkhi = Adhikkhipati (Sī)	127
Āpaṇaṁ = Āsanaṁ (Ka)	8
Āpaṇampi = Āsanaṁ (Ka)	8
Āyasanti = Na āyusanti (Sī)	315
Āyassañca = Āsaṅkañca (Sī) Āyasakyañca (I)	98
Ālapanametaṁ = Ālapanaṁ hetaṁ (Sī)	31
Ālāpasallāpayoggā = Allāpasallāpayoggā (Sī, I, Ka)	86
Āvāṭatīre = Āvāpatīre (Sī)	57
Āvuyhamānā hemamayapupphāti = Ādhūyamānahema-mayapupphāti (Sī)	219
Āsiñci = Adāsi (Sī)	268
Āha = Tenāha (Sī)	175
Āhaṭaṁ = Ābhataṁ (Ka)	156
[I]	
Iti taṁ saṅkharontena = Iti naṁ saṁkarontena (Sī)	334
Idha imasmiṁ maggapadese, imasmiṁ vā = Idha vā imasmiṁ (Sī, I)	223
Idhalokasaṅgahaṁ = Idhaloke saṅgahaṁ (I, Ka)	57
Imañca = Idañca (Sī, I)	317
Ime pabbajitā = Ime pabbajitā nāma bhattāhārā (Ka)	78
Isisattamo = Isisuttamo (Sī)	94
Issariyaṁ vattetīti vā vasavattī = Issariyaṁ vatteti (Ka)	86

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အဝစာသိဠာရပမှေ"တိ = အဝစာသိဠာရပခုမေတိ (သီ)	၁၄၅
အဟံ = အဟုံ (သီ)	၂၃၀
အဟမဟံကရာတိ = အဟံကာရာတိ (က)	၃၃၀
အဟမ္ပိ = အရေ အဟမ္ပိ (သီ၊ ဣ)	၂၀၂
အဟမှိ = အဟမ္ပိ (သီ)	၃၂၀
အဟော = အယံ (က)	၆၀
အဟောသိ = အသိ (သီ)	၁၁၅
[အာ]	
အာစိက္ခ = အာစိက္ခထ (ဣ)	၃၀၅
အာစိက္ခိ = အဓိက္ခိပတိ (သီ)	၁၂၇
အာပဏံ = အာသနံ (က)	၈
အာပဏမ္ပိ = အာသနံ (က)	၈
အာယသန္တိ = န အာယုသန္တိ (သီ)	၃၁၅
အာယဿဉ္စ = အာသင်္ကဉ္စ (သီ) အာယသကျဉ္စ (ဣ)	၉၈
အာလပနမေတံ = အာလပနံ ဟေတံ (သီ)	၃၁
အာလာပသလ္လာပယောဂ္ဂါ = အလ္လာပသလ္လာပယောဂ္ဂါ (သီ၊ ဣ၊ က)	၈၆
အာဝါဋတီရေ = အာဝါပတီရေ (သီ)	၅၇
အာဝုယှမာနာ ဟေမမယပုပ္ဖါတိ = အာဓူယမာနဟေမမယပုပ္ဖါတိ (သီ)	၂၁၉
အာသိဉ္စိ = အဒါသိ (သီ)	၂၆၈
အာဟ = တေနာဟ (သီ)	၁၇၅
အာဟဋံ = အာဘတံ (က)	၁၅၆
[ဣ]	
ဣတိ တံ သင်္ခရောန္တေန = ဣတိ နံ သံကရောန္တေန (သီ)	၃၃၄
ဣဓ ဣမသ္မိံ မဂ္ဂပဒေသေ, ဣမသ္မိံ ဝါ = ဣဓ ဝါ ဣမသ္မိံ (သီ၊ ဣ)	၂၂၃
ဣဓလောကသင်္ဂဟံ = ဣဓလောကေ သင်္ဂဟံ (ဣ၊ က)	၅၇
ဣမဉ္စ = ဣဒဉ္စ (သီ၊ ဣ)	၃၁၇
ဣမေ ပဗ္ဗဇိတာ = ဣမေ ပဗ္ဗဇိတာ နာမ ဘတ္တာဟာရာ (က)	၇၈
ဣသိသတ္တမော = ဣသိသုတ္တမော (သီ)	၉၄
ဣဿရိယံ ဝတ္တေတီတိ ဝါ ဝသဝတ္တီ = ဣဿရိယံ ဝတ္တေတိ (က)	၈၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[U]	
Uggatā = Ukkatā (Sī)	194
Uggatāya = Ukkatāya (Sī)	196
Uṇhavāḷikānippīḷite = Uṇhavālikācinite (Sī)	286
Uttari = Uttariṁ (Sī)	79
Udaggacittatañca = Vinīvaraṇacittatañca (Sī)	198
Udapajjathāti = Upapajjathāti (Sī)	104
Uddayaṁ = Udaya (I)	329
Upakaṭṭhā velā = Upakaṭṭhāya velāya (I) Upakaṭṭhavelāyaṁ (Ka)	274
Upagacchatīti = Uppajjati (Sī)	47
Upadesaṁ dento = Upadesento (Sī, I)	324
Upanāmesiṁ = Upanesiṁ (Sī)	162
Upari vītaṁ = Uparicitaṁ (Sī)	8
Upānayī"ti = Upanesīti (Sī)	8
Ubhaye = Ubhayā (I)	307
Uḷāraphalataṁ = Uḷāraphalaṁ (Ka)	3
[E - O]	
Ekamekasmiṁ = Ekasmiṁ (Sī)	284
Etadabravī"ti = Etadabruvīti (Sī)	186
Ettakena = Ettakaṁ (Sī, I)	304
Evaṁ = Iti evaṁ (Sī)	264
Okiritvā = Ākiritvā (Sī)	27
Otaritvā = Orohitvā (Sī, I)	70
Otāretvā = Oropetvā (Ka)	57
Odanakummāsaḍākādi = Odanakummāsasākādikaṁ (Sī)	88
Odissakanayena = Odissakavasena (Sī)	87
Obhāsetvā = Obhāsento (Sī, I)	236
Osiñcaṁ = Osiñci (Ka)	306
Ohāpehīti = Aḍḍhaṁ osādehīti (Sī)	69

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဥ]	
ဥဂ္ဂတာ = ဥက္ကတာ (သီ)	၁၉၄
ဥဂ္ဂတာယ = ဥက္ကတာယ (သီ)	၁၉၆
ဥဏှဝါဠိကာနိပ္ပီဠိတေ = ဥဏှဝါလိကာစိနိတေ (သီ)	၂၈၆
ဥတ္တရိ = ဥတ္တရိံ (သီ)	၇၉
ဥဒဂ္ဂစိတ္တတဉ္စ = ဝိနီဝရဏစိတ္တတဉ္စ (သီ)	၁၉၈
ဥဒပဇ္ဇထာတိ = ဥပပဇ္ဇထာတိ (သီ)	၁၀၄
ဥဒ္ဒယံ = ဥဒယ (ဣ)	၃၂၉
ဥပကဋ္ဌာ ဝေလာ = ဥပကဋ္ဌာယ ဝေလာယ (ဣ) ဥပကဋ္ဌဝေလာယံ (က)	၂၇၄
ဥပဂစ္ဆတီတိ = ဥပ္ပဇ္ဇတိ (သီ)	၄၇
ဥပဒေသံ ဒေန္တော = ဥပဒေသေန္တော (သီ၊ ဣ)	၃၂၄
ဥပနာမေသိံ = ဥပနေသိံ (သီ)	၁၆၂
ဥပရိ ဝီတံ = ဥပရိစိတံ (သီ)	၈
ဥပါနယီ”တိ = ဥပနေသီတိ (သီ)	၈
ဥဘယေ = ဥဘယာ (ဣ)	၃၀၇
ဥဠာရဖလတံ = ဥဠာရဖလံ (က)	၃
[ဧ-ဩ]	
ဧကမေကသ္မိံ = ဧကသ္မိံ (သီ)	၂၈၄
ဧတဒဗြဝီ”တိ = ဧတဒဗြုဝီတိ (သီ)	၁၈၆
ဧတ္တကေန = ဧတ္တကံ (သီ၊ ဣ)	၃၀၄
ဧဝံ = ဣတိ ဧဝံ (သီ)	၂၆၄
ဩကိရိတွာ = အာကိရိတွာ (သီ)	၂၇
ဩတရိတွာ = ဩရောဟိတွာ (သီ၊ ဣ)	၇၀
ဩတာရေတွာ = ဩရောပေတွာ (က)	၅၇
ဩဒနကုမ္မာသဍာကာဒိ = ဩဒနကုမ္မာသသာကာဒိကံ (သီ)	၈၈
ဩဒိဿကနယေန = ဩဒိဿကဝသေန (သီ)	၈၇
ဩဘာသေတွာ = ဩဘာသေန္တော (သီ၊ ဣ)	၂၃၆
ဩသိဉ္စံ = ဩသိဉ္စိ (က)	၃၀၆
ဩဟာပေဟီတိ = အဍ္ဎံ ဩသာဒေဟီတိ (သီ)	၆၉

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ka - Kha]	
Kacchantarānīti = Gabbharānīti (Ka)	44
Kaṇḍako = Kanthako (Sī, I)	293
Katapuññaṁ = Katapuññe (Sī)	75
Kathaṁ = Gāthaṁ (Sī)	222
Kathaṁ? = Yattha dhammamuddisantīti (Ka)	141
Kathitakathāmaggaṁ = Kathitakathāmattaṁ (Sī, I)	149
Kathenteyeva = Kathente kathenteyeva (Sī)	308
Kammaphalapaccakkhabhāvāyāti = Kammaphalaṁ paccakkhaṁ katheyyāsīti (Ka)	219
Kammunāhaṁ = Kammanāhaṁ (Sī)	221
Karonto = Kathento (Sī, I)	202
...kasāve = ...sāve (I)	170
Kasmā? Na taggamanasā satīti = Yasmā tadaggamanasā satī (Sī)	185
Kāmavaṇṇiniyo = Kāmavaṇṇiyo (Sī)	133
Kāmetabbanti kamanīyaṁ = Kamanīyaṁ (Sī, I)	116
Kāyūranti = Keyūranti (Sī)	151
Kāravasena = Karaṇavasena (Ka)	186
Kālena kālaṁ = Kālekāle (I)	331
Kālenupāgantvā = Tā maṁ pālentupāgantvā (Sī)	84
Kimaṅgaṁ = Kimaṅga (Sī)	17
Kimilanagare = Kimbilanagare (Sī, I)	97
Kīḷi = Kīḷati (Sī)	28
Kuto cutā tvaṁ idha āgatāti = Kuto cutāya āgati tava (I)	81
Kumāriṁ = Bhaddakumāriṁ (I)	98
Kusalena = Pavīṇena (Sī, I)	152
Koñcamayūracakora = Koñcamayūracaṅkora (Ka)	147
Kovidanti kusalañāṇavantaṁ = Kovidāti kusalañāṇavanta (Ka)	250
Khaṇamuhuttamattaṁ = Khaṇaṁ muhuttaṁ (Sī, I)	223
Khādanīyabhojanīyaṁ = Khādanīyabhojanīyādiṁ (Sī, I)	109
Khettasampattiphalanti = Khettasampattibalanti (Sī)	92

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[က-ခ]	
ကစ္ဆန္တရာနီတိ = ဂဗ္ဘရာနီတိ (က)	၄၄
ကဏ္ဍကော = ကန္ထကော (သီ၊ ဣ)	၂၉၃
ကတပုညံ = ကတပုညေ (သီ)	၇၅
ကထံ = ဂါထံ (သီ)	၂၂၂
ကထံ? = ယတ္ထ ဓမ္မမုဒ္ဒိသန္တီတိ (က)	၁၄၁
ကထိတကထာမဂ္ဂံ = ကထိတကထာမတ္တံ (သီ၊ ဣ)	၁၄၉
ကထေန္တေယေဝ = ကထေန္တေ ကထေန္တေယေဝ (သီ)	၃၀၈
ကမ္မဖလပစ္စက္ခဘာဝါယာတိ = ကမ္မဖလံ ပစ္စက္ခံ ကထေယျာသီတိ (က)	၂၁၉
ကမ္မုနာဟံ = ကမ္မနာဟံ (သီ)	၂၂၁
ကရောန္တော = ကထေန္တော (သီ၊ ဣ)	၂၀၂
....ကသာဝေ = ...သာဝေ (ဣ)	၁၇၀
ကသ္မာ? န တဂ္ဂမနသာ သတီတိ = ယသ္မာ တဒဂ္ဂမနသာ သတီ (သီ)	၁၈၅
ကာမဝဏ္ဏိနိယော = ကာမဝဏ္ဏိယော (သီ)	၁၃၃
ကာမေတဗ္ဗန္တိ ကမနီယံ = ကမနီယံ (သီ၊ ဣ)	၁၁၆
ကာယူရန္တိ = ကေယူရန္တိ (သီ)	၁၅၁
ကာရဝသေန = ကရဏဝသေန (က)	၁၈၆
ကာလေန ကာလံ = ကာလေကာလေ (ဣ)	၃၃၁
ကာလေနုပါဂန္တွာ = တာ မံ ပါလေန္တုပါဂန္တွာ (သီ)	၈၄
ကိမင်္ဂံ = ကိမင်္ဂ (သီ)	၁၇
ကိမိလနဂရေ = ကိမ္ဗိလနဂရေ (သီ၊ ဣ)	၉၇
ကီဠိ = ကီဠတိ (သီ)	၂၈
ကုတော စုတာ တွံ ဣဓ အာဂတာတိ = ကုတော စုတာယ အာဂတိ တဝ (ဣ)	၈၁
ကုမာရိံ = ဘဒ္ဒကုမာရိံ (ဣ)	၉၈
ကုသလေန = ပဝီဏေန (သီ၊ ဣ)	၁၅၂
ကောဉ္စမယူရစကောရ = ကောဉ္စမယူရစင်္ကောရ (က)	၁၄၇
ကောဝိဒန္တိ ကုသလဉာဏဝန္တံ = ကောဝိဒါတိ ကုသလဉာဏဝန္တ (က)	၂၅၀
ခဏမုဟုတ္တမတ္တံ = ခဏံ မုဟုတ္တံ (သီ၊ ဣ)	၂၂၃
ခါဒနီယဘောဇနီယံ = ခါဒနီယဘောဇနီယာဒိံ (သီ၊ ဣ)	၁၀၉
ခေတ္တသမ္ပတ္တိဖလန္တိ = ခေတ္တသမ္ပတ္တိဗလန္တိ (သီ)	၉၂

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ga - Gha]	
Gaṇaṁ = Saṅgamaṁ (Sī)	80
Gantvā = Tena (Ka)	280
Gantvā = Patvā (Sī)	277
Garudakkhiṇaṁ = Gurudakkhiṇaṁ (Sī, I)	213
Gavampati = Gavampatī (Sī)	311
Gahapatimahāsārakule = Gahapatikule (Ka)	142
Gāthāsaṅgahaṁ = Gāthaṅgaṁ (Sī)	4
Giritaṭe = Giritale (Ka)	30
Gehaṁ = Sālaṁ (Ka)	204
Gonakatthate = Colasanthate (Sī)	293
Gosītacandanena = Gosīsakacandanena (Sī)	163
Ghaṭikāramahābrahmunā = Ghaṭīkāramahābrahmunā (Sī)	295
[Ca]	
Cakkavattirañño = Cakkavattissa rājino (Sī)	93
Cakkhuṁ = Cakkhu (Sī, Ka)	146
Caṇḍālāvasathe = Caṇḍālagāme (Ka)	94
Catuguṇodakasamodite = Catuguṇodakasammaddite (Sī) Catuguṇodakasammodite (I)	170
Catutthabhāgāvasiṭṭhaṁ = Catubhāgāvasiṭṭhe (Sī)	170
Candanasāravāsitā = Candanaṁsāraropitā (Ka)	254
Citaṁ = Cittaṁ (Sī)	166
...cittapavatti = ...cittuppatti (Sī)	17
Cittiṁ = Cittaṁ (Sī)	26
[Cha]	
Chātajjhattopi = Chātattopi (Ka)	69
Chāditatāya = Chāditekadesatāya (Sī)	36
Chekaṁ = Cheka (Ka)	250

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[ဂ-ဃ]	
ဂဏံ = သင်္ဂမံ (သီ)	၈၀
ဂန္တွာ = တေန (က)	၂၈၀
ဂန္တွာ = ပတွာ (သီ)	၂၇၇
ဂရုဒက္ခိဏံ = ဂုရုဒက္ခိဏံ (သီ၊ ဣ)	၂၁၃
ဂဝမ္ပတိ = ဂဝမ္ပတီ (သီ)	၃၁၁
ဂဟပတိမဟာသာရကုလေ = ဂဟပတိကုလေ (က)	၁၄၂
ဂါထာသင်္ဂဟံ = ဂါထင်္ဂံ (သီ)	၄
ဂိရိတဋေ = ဂိရိတလေ (က)	၃၀
ဂေဟံ = သာလံ (က)	၂၀၄
ဂေါနကတ္ထတေ = စောလသန္ထတေ (သီ)	၂၉၃
ဂေါသီတစန္ဒနေန = ဂေါသီသကစန္ဒနေန (သီ)	၁၆၃
ဃဋိကာရမဟာဗြဟ္မုနာ = ဃဋီကာရမဟာဗြဟ္မုနာ (သီ)	၂၉၅
[စ]	
စက္ကဝတ္တိရညော = စက္ကဝတ္တိဿ ရာဇိနော (သီ)	၉၃
စက္ခုံ = စက္ခု (သီ၊ က)	၁၄၆
စဏ္ဍာလာဝသထေ = စဏ္ဍာလဂါမေ (က)	၉၄
စတုဂုဏောဒကသမောဒိတေ = စတုဂုဏောဒကသမ္မဒ္ဒိတေ (သီ) စတုဂုဏောဒကသမ္မောဒိတေ (ဣ)	၁၇၀
စတုတ္ထဘာဂါဝသိဋ္ဌံ = စတုဘာဂါဝသိဋ္ဌေ (သီ)	၁၇၀
စန္ဒနသာရဝါသိတာ = စန္ဒနံသာရရောပိတာ (က)	၂၅၄
စိတံ = စိတ္တံ (သီ)	၁၆၆
....စိတ္တပဝတ္တိ = ...စိတ္တုပ္ပတ္တိ (သီ)	၁၇
စိတ္တိံ = စိတ္တံ (သီ)	၂၆
[ဆ]	
ဆာတဇ္ဈတ္တောပိ = ဆာတတ္တောပိ (က)	၆၉
ဆာဒိတတာယ = ဆာဒိတေကဒေသတာယ (သီ)	၃၆
ဆေကံ = ဆေက (က)	၂၅၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ja - Jha]	
Jayampatikā = Jāyampatikā (Ka)	265
Jalavihāraratiyā = Jalavihārābhiratiyā (Sī, I)	37
Jalitakapilakesamassukā = Jalitasīsakesamassukā (Ka)	206
Jahāmi = Jahissaṁ (Sī) Jahissāmi (I)	305
Jālavantehi = Jālavaṇṇehi (Sī)	297
Jālitambanakhehi = Jālatambanakhehi (Sī)	294
Jhānādayo = Cetanādayo (Ka)	66
[Ḍa - Ta]	
Ḍaṁsi = Ḍasi (Sī)	289
Ḍayhāmi = Āḍayhāmi (Sī)	307
Ḍākaṁ = Sākaṁ (Sī)	89
Taṁ = Tattha (Ka)	4
Taṁ āpagā = Tamāpagā (Sī)	36
Taggamanasā = Tadaggamanasā (Sī)	184
Tato = Rasaviddhato (Sī)	11
Tattha = Tattha gāthāsu pana (Sī)	50
Tattha hi = Vatassa hi (I)	299
Tattha aññatarā = Tatraññatarā itthī (Sī)	172
Tathā tassa kammassa = Atha vā taṁ vimānaṁ tassa puññakammassa tathākatassa (Sī)	12
Tadaññadevavācako = Tadaññavācako (I)	240
Tanti = Tvanti (Sī)	80
Tameva = Taveva (Sī)	94
Tayā = Mahā (I), Mayā (Ka)	227
Tava = Tvaṁ (I)	316
Tavāyaṁ = Tava yaṁ (Sī, I)	249
Tavevāhaṁ = Tathevāhaṁ (Sī)	269
Tasmiṁ = Tasmā (Sī, I)	149
Tassa = Tāhaṁ (Ka)	321

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဇ-ဈ]	
ဇယမ္ပတိကာ = ဇာယမ္ပတိကာ (က)	၂၆၅
ဇလဝိဟာရရတိယာ = ဇလဝိဟာရာဘိရတိယာ (သီ၊ ဣ)	၃၇
ဇလိတကပိလကေသမဿုကာ = ဇလိတသီသကေသမဿုကာ (က)	၂၀၆
ဇဟာမိ = ဇဟိဿံ (သီ) ဇဟိဿာမိ (ဣ)	၃၀၅
ဇာလဝန္တေဟိ = ဇာလဝဏ္ဏေဟိ (သီ)	၂၉၇
ဇာလိတမ္ဗနခေဟိ = ဇာလတမ္ဗနခေဟိ (သီ)	၂၉၄
ဈာနာဒယော = စေတနာဒယော (က)	၆၆
[ဍ-တ]	
ဍံသိ = ဍသိ (သီ)	၂၈၉
ဍယှာမိ = အာဍယှာမိ (သီ)	၃၀၇
ဍာကံ = သာကံ (သီ)	၈၉
တံ = တတ္ထ (က)	၄
တံ အာပဂါ = တမာပဂါ (သီ)	၃၆
တဂ္ဂမနသာ = တဒဂ္ဂမနသာ (သီ)	၁၈၄
တတော = ရသဝိဒ္ဓတော (သီ)	၁၁
တတ္ထ = တတ္ထ ဂါထာသု ပန (သီ)	၅၀
တတ္ထ ဟိ = ဝတဿ ဟိ (ဣ)	၂၉၉
တတ္ထ အညတရာ = တတြညတရာ ဣတ္ထီ (သီ)	၁၇၂
တထာ တဿ ကမ္မဿ = အထ ဝါ တံ ဝိမာနံ တဿ ပုညကမ္မဿ တထာကတဿ (သီ)	၁၂
တဒညဒေဝဝါစကော = တဒညဝါစကော (ဣ)	၂၄၀
တန္တိ = တွန္တိ (သီ)	၈၀
တမေဝ = တဝေဝ (သီ)	၉၄
တယာ = မဟာ (ဣ)၊ မယာ (က)	၂၂၇
တဝ = တွံ (ဣ)	၃၁၆
တဝါယံ = တဝ ယံ (သီ၊ ဣ)	၂၄၉
တဝေဝါဟံ = တထေဝါဟံ (သီ)	၂၆၉
တသ္မိံ = တသ္မာ (သီ၊ ဣ)	၁၄၉
တဿ = တာဟံ (က)	၃၂၁

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tassa kathāya = Tassā gāthāya (I) 306
Tassā = Tathā (Ka) 7
Tādini = Tādine (Ka) 94
Tādisākāro = Tādiso pakāro (Ka) 249
Tādise kāle = Tādise uddesakāle (Sī) 98
Tārāgaṇaṁ = Tārakāgaṇaṁ (Sī) 80
Tāvatiṁsabhavane = Tāvatiṁsesu (Sī, I) 179
Tāvatiṁsabhavane uppannaṁ = Tāvatiṁsesu nibbattaṁ (Sī) 172
Timbarunāradasadiso = Timbarunāsadiso (Ka),
Timbarunādasadiso (I) 125
Tīhipi = Catūhipi (Ka) 215
Te = Taṁ te (Sī) 164
Telaṁ kātukāmā = Kevalaṁ tilatelaṁ pātukāmā (Ka) 47

[Da]

Daddallamānā = Daddaḷhamānā (Ka) 42
Dadhito pacitaṁ = Dadhinā mathitaṁ (Sī) Dadhito mathitaṁ (I) 157
Dantinti = Dantinti dantinaṁ (Sī) 235
Dasadisā = Sabbadisā vidisā (Ka) 46
Dassetvā = Dasseti (I) 309
Dassetuṁ = Dassenti (Sī) 33
Dassesuṁ = Ārocesuṁ (Ka) 182
Dahatūti = Dahīti (Sī, Ka) 61
Daharā apāpikā = Daharāsapāpikā (Sī) 117
Daharā apāpikāti daharāpi = Daharāsapāpikāti daharā āsiṁ (Sī) 118
Daḷho ca vaggu ca susaṅgato ca = Vaggu sumukho susaṅgato (Sī) 318
Dānassa viya paṭiggahaṇassa = Dānassa visayassa ca
paṭiggāhakassa (Ka) 21
Dāruṇī = Cāruṇī (Sī) 195
Dvādasayojanikaṁ = Dasayojanikaṁ (Sī, I) 265

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[တ]

တဿ ကထာယ = တဿာ ဂါထာယ (ဣ) ၃၀၆
တဿာ = တထာ (က) ၇
တာဒိနိ = တာဒိနေ (က) ၉၄
တာဒိသာကာရော = တာဒိသော ပကာရော (က) ၂၄၉
တာဒိသေ ကာလေ = တာဒိသေ ဥဒ္ဒေသကာလေ (သီ) ၉၈
တာရာဂဏံ = တာရကာဂဏံ (သီ) ၈၀
တာဝတိံသဘဝနေ = တာဝတိံသေသု (သီ၊ ဣ) ၁၇၉
တာဝတိံသဘဝနေ ဥပ္ပန္နံ = တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တံ (သီ) ၁၇၂
တိမ္ဗရုနာရဒသဒိသော = တိမ္ဗရုနာသဒိသော (က)၊
တိမ္ဗရုနာဒသဒိသော (ဣ) ၁၂၅
တီဟိပိ = စတူဟိပိ (က) ၂၁၅
တေ = တံ တေ (သီ) ၁၆၄
တေလံ ကာတုကာမာ = ကေဝလံ တိလတေလံ ပါတုကာမာ (က) ၄၇

[ဒ]

ဒဒ္ဒလ္လမာနာ = ဒဒ္ဒဠှမာနာ (က) ၄၂
ဒဓိတော ပစိတံ = ဒဓိနာ မထိတံ (သီ) ဒဓိတော မထိတံ (ဣ) ၁၅၇
ဒန္တိန္တိ = ဒန္တိန္တိ ဒန္တိနံ (သီ) ၂၃၅
ဒသဒိသာ = သဗ္ဗဒိသာ ဝိဒိသာ (က) ၄၆
ဒဿေတွာ = ဒဿေတိ (ဣ) ၃၀၉
ဒဿေတုံ = ဒဿေန္တိ (သီ) ၃၃
ဒဿေသုံ = အာရောစေသုံ (က) ၁၈၂
ဒဟတူတိ = ဒဟီတိ (သီ၊ က) ၆၁
ဒဟရာ အပါပိကာ = ဒဟရာသပါပိကာ (သီ) ၁၁၇
ဒဟရာ အပါပိကာတိ ဒဟရာပိ = ဒဟရာသပါပိကာတိ ဒဟရာ
အာသိံ (သီ) ၁၁၈
ဒဠှော စ ဝဂ္ဂု စ သုသင်္ဂတော စ = ဝဂ္ဂု သုမုခေါ သုသင်္ဂတော (သီ) ၃၁၈
ဒါနဿ ဝိယ ပဋိဂ္ဂဟဏဿ = ဒါနဿ ဝိသယဿ စ ပဋိဂ္ဂါဟကဿ(က) ၂၁
ဒါရုဏီ = စာရုဏီ (သီ) ၁၉၅
ဒွါဒသယောဇနိကံ = ဒသယောဇနိကံ (သီ၊ ဣ) ၂၆၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Da - Dha]	
Dippante = Dīpente (Ka)	288
Dibya = Dibba (Sī, I)	147
Divaṅkaramaṇḍalaṁ = Divasakaramaṇḍalaṁ (Sī)	252
Divākara... = Divasakara... (Sī, I)	153
Disāsaṁsayasumūḷhacittā = Satipamūḷhacittā (Ka)	316
Dukkhagatattā = Dukkhaṁ gatiṁ gatattā (Sī) Duggatigatattā (I)	207
Dukkhanirodho = Ayaṁ nirodho (Sī, I)	195
Dukkhanirodhoti = Ayaṁ nirodho maggoti (Sī, I)	198
Dukkhitañca me = Dukkatañca (Sī)	164
Dukkhitā = Duggatā (Ka)	60
Duvaddhatoti dvīhi addhapassehi = Duhatthatoti dvīhi hatthapassehi (I)	261
Dūtāti = Dūtatā (I)	207
Devaparamhiva = Dibbaṁ devapuramhi ca (Ka)	295
Desavohārena = Tesaṁ vohārena (Ka)	8
Dvādasayojanikaṁ = Dasayojanikaṁ (Sī, I)	265
Dhammiṁ kathaṁ kathetvā = Dhammakathaṁ katvā (Ka)	6
Dhammena = Dhammena te (I, Ka)	139
Dhāreti eva = Dhāretīti dhammo, evaṁ (Sī)	215
Dhūpayamānā = Dhūyamānā (Sī)	159
[Na]	
Naccanagītavāditeti = Naccagītavāditeti (Ka)	123
Naccanāti = Naccāti (Ka)	123
Natthi = Na santi (Sī)	56
Nantakaṁ = Na antakaṁ (I)	292
Nandanaṁ = Nandanaṁ cittalataṁ (Sī) Vanaṁ Nandavanaṁ (Ka)	281
Nandane ca vane = Nandane pavane (Sī)	284
Nandane ca vane = Nandanopavane (Sī)	250
Na yamadūtatāya = Yamadūtatāya (I) Ayamadūtatāya (Ka)	207

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဒ-ဓ]	
ဒိပ္ပန္တေ = ဒီပေန္တေ (က)	၂၈၈
ဒိဗျ = ဒိဗ္ဗ (သီ၊ ဣ)	၁၄၇
ဒိဝင်္ကရမဏ္ဍလံ = ဒိဝသကရမဏ္ဍလံ (သီ)	၂၅၂
ဒိဝါကရ… = ဒိဝသကရ… (သီ၊ ဣ)	၁၅၃
ဒိသာသံသယသုမူဠှစိတ္တာ = သတိပမူဠှစိတ္တာ (က)	၃၁၆
ဒုက္ခဂတတ္တာ = ဒုက္ခံ ဂတိံ ဂတတ္တာ (သီ) ဒုဂ္ဂတိဂတတ္တာ (ဣ)	၂၀၇
ဒုက္ခနိရောဓော = အယံ နိရောဓော (သီ၊ ဣ)	၁၉၅
ဒုက္ခနိရောဓောတိ = အယံ နိရောဓော မဂ္ဂေါတိ (သီ၊ ဣ)	၁၉၈
ဒုက္ခိတဉ္စ မေ = ဒုက္ကတဉ္စ (သီ)	၁၆၄
ဒုက္ခိတာ = ဒုဂ္ဂတာ (က)	၆၀
ဒုဝဍ္ဎတောတိ ဒွီဟိ အဍ္ဎပဿေဟိ = ဒုဟတ္ထတောတိ ဒွီဟိ ဟတ္ထပဿေဟိ (ဣ)	၂၆၁
ဒူတာတိ = ဒူတတာ (ဣ)	၂၀၇
ဒေဝပုရမှိဝ = ဒိဗ္ဗံ ဒေဝပုရမှိ စ (က)	၂၉၅
ဒေသဝေါဟာရေန = တေသံ ဝေါဟာရေန (က)	၈
ဒွါဒသယောဇနိကံ = ဒသယောဇနိကံ (သီ၊ ဣ)	၂၆၅
ဓမ္မိံ ကထံ ကထေတွာ = ဓမ္မကထံ ကတွာ (က)	၆
ဓမ္မေန = ဓမ္မေန တေ (ဣ၊ က)	၁၃၉
ဓာရေတိ ဧဝ = ဓာရေတီတိ ဓမ္မော၊ ဧဝံ (သီ)	၂၁၅
ဓူပယမာနာ = ဓူယမာနာ (သီ)	၁၅၉
[န]	
နစ္စနဂီတဝါဒိတေတိ = နစ္စဂီတဝါဒိတေတိ (က)	၁၂၃
နစ္စနာတိ = နစ္စာတိ (က)	၁၂၃
နတ္ထိ = န သန္တိ (သီ)	၅၆
နန္တကံ = န အန္တကံ (ဣ)	၂၉၂
နန္ဒနံ = နန္ဒနံ စိတ္တလတံ (သီ) ဝနံ နန္ဒဝနံ (က)	၂၈၁
နန္ဒနေ စ ဝနေ = နန္ဒနေ ပဝနေ (သီ)	၂၈၄
နန္ဒနေ စ ဝနေ = နန္ဒနောပဝနေ (သီ)	၂၅၀
န ယမဒူတတာယ = ယမဒူတတာယ (ဣ) အယမဒူတတာယ (က)	၂၀၇

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nayīda’mappassa katassa = Nayidaṁ appassa katassa (Sī)	255
Naravarabuddhadesite = Naravarabuddhabhāsite (Sī)	74
Nānāvirāgavaṇṇāni = Nānāvidhavaṇṇāni (Ka)	157
Nāma = Nāmo (Sī)	312
Niddā = Saddhā (Sī)	106
Nimbamuṭṭhiṁ = Nimbapalāsamuṭṭhiṁ (Sī, I)	129
Niraṁkatvā = Nirākatvā (Sī)	98
Nisati = Nisi (Sī)	146
Nisīdāpetuṁ = Dāpetuṁ (Ka)	68
Nihantvāna tamaṁ = Nihantvā timiraṁ (Sī)	77
Nīluppalahatthakaṁ = Nīluppalakalāpaṁ (Sī)	179
[Pa]	
Pakāsento = Kathento (Ka)	81
Pakiritvā = Vikiritvā (Sī)	206
Pakkuthitaṁ = Pakkaṭṭhitaṁ (Sī)	60
Paggharaṇato = Pharaṇato (Sī)	210
Paccakkhato = Apaccatthato (Sī)	17
Paccayañca = Paccaggañca (Sī) Paccagghañca (?)	284
Paccāsīsantā = Paccāsiṁsantā (Sī, I)	315
Paṭahānaṁ = Pahatānaṁ (Ka)	146
Paṭilabhāmīti = Paṭilabhinti (Sī)	7
Paṭihanatīti = Paṭihantīti (Sī)	218
Paṭiharaṇakapakkhañca = Pāṭihāriyaṁ pakkhañca (Ka)	64
Patapante = Patāpente (Ka)	287
Patiṭṭhitā = Patiṭṭhānaṁ (Sī)	51
Pattaṁ dhovitvā = Pattaṁ vodakaṁ katvā (Sī)	23
Padaṁ pana = Parapadaṁ (Ka)	118
Padīpopakaraṇāni = Padīpapūjākāraṇāni (Ka)	47
Padumesu = Katvā vikasitesu padumesu (Sī)	28

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နယီဒ’မပ္ပဿ ကတဿ = နယိဒံ အပ္ပဿ ကတဿ (သီ)	၂၅၅
နရဝရဗုဒ္ဓဒေသိတေ = နရဝရဗုဒ္ဓဘာသိတေ (သီ)	၇၄
နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏာနိ = နာနာဝိဓဝဏ္ဏာနိ (က)	၁၅၇
နာမ = နာမော (သီ)	၃၁၂
နိဒ္ဒါ = သဒ္ဓါ (သီ)	၁၀၆
နိမ္ဗမုဋ္ဌိံ = နိမ္ဗပလာသမုဋ္ဌိံ (သီ၊ ဣ)	၁၂၉
နိရံကတွာ = နိရာကတွာ (သီ)	၉၈
နိသတိ = နိသိ (သီ)	၁၄၆
နိသီဒါပေတုံ = ဒါပေတုံ (က)	၆၈
နိဟန္တွာန တမံ = နိဟန္တွာ တိမိရံ (သီ)	၇၇
နီလုပ္ပလဟတ္ထကံ = နီလုပ္ပလကလာပံ (သီ)	၁၇၉
[ပ]	
ပကာသေန္တော = ကထေန္တော (က)	၈၁
ပကိရိတွာ = ဝိကိရိတွာ (သီ)	၂၀၆
ပက္ကုထိတံ = ပက္ကဋ္ဌိတံ (သီ)	၆၀
ပဂ္ဃရဏတော = ဖရဏတော (သီ)	၂၁၀
ပစ္စက္ခတော = အပစ္စတ္ထတော (သီ)	၁၇
ပစ္စယဉ္စ = ပစ္စဂ္ဂဉ္စ (သီ) ပစ္စဃ္ဃဉ္စ (?)	၂၈၄
ပစ္စာသီသန္တာ = ပစ္စာသိံသန္တာ (သီ၊ ဣ)	၃၁၅
ပဋဟာနံ = ပဟတာနံ (က)	၁၄၆
ပဋိလဘာမီတိ = ပဋိလဘိန္တိ (သီ)	၇
ပဋိဟနတီတိ = ပဋိဟန္တီတိ (သီ)	၂၁၈
ပဋိဟရဏကပက္ခဉ္စ = ပါဋိဟာရိယံ ပက္ခဉ္စ (က)	၆၄
ပတပန္တေ = ပတာပေန္တေ (က)	၂၈၇
ပတိဋ္ဌိတာ = ပတိဋ္ဌာနံ (သီ)	၅၁
ပတ္တံ ဓောဝိတွာ = ပတ္တံ ဝေါဒကံ ကတွာ (သီ)	၂၃
ပဒံ ပန = ပရပဒံ (က)	၁၁၈
ပဒီပေါပကရဏာနိ = ပဒီပပူဇာကာရဏာနိ (က)	၄၇
ပဒုမေသု = ကတွာ ဝိကသိတေသု ပဒုမေသု (သီ)	၂၈

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Padmapattakkhīti = Padumapattakkhīti (Sī) 31
Pabodhanakarā = Pabodhaniyakarā (Ka) Pabodhanaṁ viya karā (I) 87
Pabhaṅkarā dhammamudīrayanti = Pabhaṅkarā yattha dhammamuddisanti (Ka) 139
Pabhāsati = Pakāsati (Ka) 280
Pamucchitosmī”ti = Samucchitosmīti (I) 323
Pamodasaṁvaddhanato = Pamodasampannato (Ka) 87
Parapessiyā = Parapesiyā (Ka) 84
Parājito vināsaṁ = Parābhūto nidhanaṁ (Sī) Parājayabhūtopi vināyaṁ (I) 128
Paricariyamānā = Vādiyamānā (Ka) Parivāriyamānā (I) 83
Paricchedena = Parivārena (Ka) 171
Parituṭṭho taṁ = Paraṭṭhānaṁ (Ka) 126
Paridevo = Pariddavo (Sī) 322
Paribrūhantī = Paṭiggaṇhantī (Sī) 103
Parisamantato = Parito (Sī) 218
Parissamamappattassa = Parissamapattassa (I, Ka) 115
Palobhitā = Patāritā (Sī, I) 315
Pallaṅke = Pīṭhe (Sī) 29
Pallavitā kuḍumalakajātā hutvā pupphiṁsu = Sapallavitā hutvā pupphiṁsu (I) 268
Pavattitahesanena = Pavattitahasanena (I) 259
Pavadesi = Vadesi (Sī) 328
Pavisantaṁ = Carantaṁ (Sī) 230
Pavedayāmi = Pavadissāmi (Sī) Pavedissāmi (I) 148
Pasaṁsitatāya = Pāsaṁsatamatāya (Ka) 9
Pasanno = Pasannamano (Sī) 241
Paharitvā = Paṭiharitvā (I) 333
Paḷāso uppajjati = Paḷāso iccete uppajjanti (Sī) 64
Pākaṭanāmassa = Pakāsananāmassa (I) 302
Pāgabbhiyaṁ = Pāgabbiyaṁ (Ka) 110

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ]

ပဒ္မပတ္တက္ခီတိ = ပဒုမပတ္တက္ခီတိ (သီ) ၃၁
ပဗောဓနကရာ = ပဗောဓနိယကရာ (က) ပဗောဓနံ ဝိယ ကရာ (ဣ) ၈၇
ပဘင်္ကရာ ဓမ္မမုဒီရယန္တိ = ပဘင်္ကရာ ယတ္ထ ဓမ္မမုဒ္ဒိသန္တိ (က) ၁၃၉
ပဘာသတိ = ပကာသတိ (က) ၂၈၀
ပမုစ္ဆိတောသ္မီ”တိ = သမုစ္ဆိတောသ္မီတိ (ဣ) ၃၂၃
ပမောဒသံဝဍ္ဎနတော = ပမောဒသမ္ပန္နတော (က) ၈၇
ပရပေဿိယာ = ပရပေသိယာ (က) ၈၄
ပရာဇိတော ဝိနာသံ = ပရာဘူတော နိဓနံ (သီ) ပရာဇယဘူတောပိ ဝိနာယံ (ဣ) ၁၂၈
ပရိစရိယမာနာ = ဝါဒိယမာနာ (က) ပရိဝါရိယမာနာ (ဣ) ၈၃
ပရိစ္ဆေဒေန = ပရိဝါရေန (က) ၁၇၁
ပရိတုဋ္ဌော တံ = ပရဋ္ဌာနံ (က) ၁၂၆
ပရိဒေဝေါ = ပရိဒ္ဒဝေါ (သီ) ၃၂၂
ပရိဗြူဟန္တီ = ပဋိဂ္ဂဏှန္တီ (သီ) ၁၀၃
ပရိသမန္တတော = ပရိတော (သီ) ၂၁၈
ပရိဿမမပ္ပတ္တဿ = ပရိဿမပတ္တဿ (ဣ၊ က) ၁၁၅
ပလောဘိတာ = ပတာရိတာ (သီ၊ ဣ) ၃၁၅
ပလ္လင်္ကေ = ပီဌေ (သီ) ၂၉
ပလ္လဝိတာ ကုဍုမလကဇာတာ ဟုတွာ ပုပ္ဖိံသု = သပလ္လဝိတာ ဟုတွာ ပုပ္ဖိံသု (ဣ) ၂၆၈
ပဝတ္တိတဟေသနေန = ပဝတ္တိတဟာသနေန (ဣ) ၂၅၉
ပဝဒေသိ = ဝဒေသိ (သီ) ၃၂၈
ပဝိသန္တံ = စရန္တံ (သီ) ၂၃၀
ပဝေဒယာမိ = ပဝဒိဿာမိ (သီ) ပဝေဒိဿာမိ (ဣ) ၁၄၈
ပသံသိတတာယ = ပါသံသတမတာယ (က) ၉
ပသန္နော = ပသန္နမနော (သီ) ၂၄၁
ပဟရိတွာ = ပဋိဟရိတွာ (ဣ) ၃၃၃
ပဠာသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ = ပဠာသော ဣစ္စေတေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ (သီ) ၆၄
ပါကဋနာမဿ = ပကာသနနာမဿ (ဣ) ၃၀၂
ပါဂဗ္ဘိယံ = ပါဂဗ္ဗိယံ (က) ၁၁၀

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Pāṭipuggalikaṁ = Puggalagataṁ (Ka) 141
Pāṭihāriyapakkhañcāti = Pāṭihārikapakkhañcāti (I, Ka) 64
Pātiyā = Bhājane (I) 272
Pāsādikaṁ = Yathāpāsādikaṁ (Sī) 6
Piḷandhanamālāya gandhoti = Piḷandhanamālā (Sī) 159
Pītiṁ = Pati (Sī) 255
Pītiyā = Odaggiyacittā (Sī) 316
Pucchāvasena = Pucchādīnaṁ vasena (Sī) 2
Pucchitākārenevāti = Pucchitākārena vāti (Sī) 19
Pucchi = Paṭipucchi (Sī) 117
Pucchi = Paṭipucchi (Ka) 154
Puññakatā = Katapuññā (Sī) 36
Puññakiriyānaṁ = Puññakiriyāya (Ka) 311
Puññaphalañca = Puññaphalañca taṁ taṁ (Sī) 140
Puthulanemi = Vipulanemi (Ka) 258
Pupphapūjanena = Taṁ pupphehi pūjanena (Sī) 185
Pupphehi = Muttapupphehi (Sī, I) 162
Pubbuṭṭhānapacchānipātanādinā = Pubbuṭṭhānapacchānipajjanādinā (Sī) 64
Purakkhatvā = Purakkhipitvā (Sī) 329
Purimajāti-ādiṁ = Purimajāti-ādīni (Sī) 194
Pure = Pure pure (Sī) 240
Peto = Peto pana (Sī) 306
Pesavatīti = Sesavatīti (Sī) 148
Pesavatīvimānaṁ = Sesavatīvimānaṁ (Sī) 142
Posesi = Poseti (Sī, I) 126

[Pha]

Phalehi = Thalehi (Sī) 256
Phalehīti = Thalehīti (Sī) 256
Phārusakakasaṭamissakaṁ = Phārusakakasaṭaparimissakaṁ (Sī) 268

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ]

ပါဋိပုဂ္ဂလိကံ = ပုဂ္ဂလဂတံ (က) ၁၄၁
ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စာတိ = ပါဋိဟာရိကပက္ခဉ္စာတိ (ဣ၊ က) ၆၄
ပါတိယာ = ဘာဇနေ (ဣ) ၂၇၂
ပါသာဒိကံ = ယထာပါသာဒိကံ (သီ) ၆
ပိဠန္ဓနမာလာယ ဂန္ဓောတိ = ပိဠန္ဓနမာလာ (သီ) ၁၅၉
ပီတိံ = ပတိ (သီ) ၂၅၅
ပီတိယာ = ဩဒဂ္ဂိယစိတ္တာ (သီ) ၃၁၆
ပုစ္ဆာဝသေန = ပုစ္ဆာဒီနံ ဝသေန (သီ) ၂
ပုစ္ဆိတာကာရေနေဝါတိ = ပုစ္ဆိတာကာရေန ဝါတိ (သီ) ၁၉
ပုစ္ဆိ = ပဋိပုစ္ဆိ (သီ) ၁၁၇
ပုစ္ဆိ = ပဋိပုစ္ဆိ (က) ၁၅၄
ပုညကတာ = ကတပုညာ (သီ) ၃၆
ပုညကိရိယာနံ = ပုညကိရိယာယ (က) ၃၁၁
ပုညဖလဉ္စ = ပုညဖလဉ္စ တံ တံ (သီ) ၁၄၀
ပုထုလနေမိ = ဝိပုလနေမိ (က) ၂၅၈
ပုပ္ဖပူဇနေန = တံ ပုပ္ဖေဟိ ပူဇနေန (သီ) ၁၈၅
ပုပ္ဖေဟိ = မုတ္တပုပ္ဖေဟိ (သီ၊ ဣ) ၁၆၂
ပုဗ္ဗုဋ္ဌာနပစ္ဆာနိပါတနာဒိနာ = ပုဗ္ဗုဋ္ဌာနပစ္ဆာနိပဇ္ဇနာဒိနာ (သီ) ၆၄
ပုရက္ခတွာ = ပုရက္ခိပိတွာ (သီ) ၃၂၉
ပုရိမဇာတိအာဒိံ = ပုရိမဇာတိအာဒီနိ (သီ) ၁၉၄
ပုရေ = ပုရေ ပုရေ (သီ) ၂၄၀
ပေတော = ပေတော ပန (သီ) ၃၀၆
ပေသဝတီတိ = သေသဝတီတိ (သီ) ၁၄၈
ပေသဝတီဝိမာနံ = သေသဝတီဝိမာနံ (သီ) ၁၄၂
ပေါသေသိ = ပေါသေတိ (သီ၊ ဣ) ၁၂၆

[ဖ]

ဖလေဟိ = ထလေဟိ (သီ) ၂၅၆
ဖလေဟီတိ = ထလေဟီတိ (သီ) ၂၅၆
ဖာရုသကကသဋမိဿကံ = ဖာရုသကကသဋပရိမိဿကံ (သီ) ၂၆၈

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ba - Bha]	
Bandhitvā = Khaṇḍitvā (Ka)	292
Bījayamāna = Vidhūpayamāna (Ka)	257
Bravuntipi = Bruvunti ca (Sī)	123
Brahantaṁ = Brahantaṁ sajjaṁ (Sī, I)	166
Brahmacārayo = Brahmacārino (Sī), Brahmacāriye (I)	137
Bhagavati = Mahesiṁ Bhagavantaṁ (Ka)	95
Bhadditthikāti = Bhadditthīti (Sī)	100-1
Bhāṇuraṁsijālassa = Subhāsurasikhājālassa (Sī)	160
Bhāsasi = Bhāsase (Sī)	243
Bhikkhū = Iti bhikkhū (Sī)	5
Bhiyyo = Bhīyo (Sī)	185
Bhuttassayeva = Bhuttavatoyeva (I)	225
Bhogasamaṅginoti = Sabbabhogasamaṅginoti (Sī)	85
Bhojentī = Bhājentī (Ka)	21
[Ma]	
Maggādhipatī adesayi = Maggādhipantyadesayi (Sī)	176
Maggādhipanti = Maggādhipatīti (Ka)	177
Maccheramatho = Macchariyamatho ca (Ka)	63
Majjitvā = Madditvā (Sī)	150
Mañjiṭṭhā = Mañjeṭṭhā (Sī) Mañjaṭṭhā (I)	99
Mañjiṭṭhakavaggo = Mañjeṭṭhikavaggo (Sī)	4
Maṭṭhakuṇḍaliṁ = Maṭṭakuṇḍaliṁ (Sī)	303
Maṭṭhākāreneva = Maṭṭākāreneva (Sī)	304
Maṇikuṭṭima = Maṇiphalaka (Sī)	171
Maṇisoṇṇacittitaṁ = Maṇisoṇṇacittaṁ (Sī)	153
Manaso = Mano (Ka)	10
Mamaññitho = Mamaññittha (Sī, I)	220
Mayūrapiñchehi = Mayūrapakkhehi (Ka)	134

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[ဗ-ဘ]	
ဗန္ဓိတွာ = ခဏ္ဍိတွာ (က)	၂၉၂
ဗီဇယမာန = ဝိဓူပယမာန (က)	၂၅၇
ဗြဝုန္တိပိ = ဗြုဝုန္တိ စ (သီ)	၁၂၃
ဗြဟန္တံ = ဗြဟန္တံ သဇ္ဇံ (သီ၊ ဣ)	၁၆၆
ဗြဟ္မစာရယော = ဗြဟ္မစာရိနော (သီ)၊ ဗြဟ္မစာရိယေ (ဣ)	၁၃၇
ဘဂဝတိ = မဟေသိံ ဘဂဝန္တံ (က)	၉၅
ဘဒ္ဒိတ္ထိကာတိ = ဘဒ္ဒိတ္ထီတိ (သီ)	၁၀၀-၁
ဘာဏုရံသိဇာလဿ = သုဘာသုရသိခါဇာလဿ (သီ)	၁၆၀
ဘာသသိ = ဘာသသေ (သီ)	၂၄၃
ဘိက္ခူ = ဣတိ ဘိက္ခူ (သီ)	၅
ဘိယျော = ဘီယော (သီ)	၁၈၅
ဘုတ္တဿယေဝ = ဘုတ္တဝတောယေဝ (ဣ)	၂၂၅
ဘောဂသမင်္ဂိနောတိ = သဗ္ဗဘောဂသမင်္ဂိနောတိ (သီ)	၈၅
ဘောဇေန္တီ = ဘာဇေန္တီ (က)	၂၁
[မ]	
မဂ္ဂါဓိပတီ အဒေသယိ = မဂ္ဂါဓိပန္တျဒေသယိ (သီ)	၁၇၆
မဂ္ဂါဓိပန္တိ = မဂ္ဂါဓိပတီတိ (က)	၁၇၇
မစ္ဆေရမထော = မစ္ဆရိယမထော စ (က)	၆၃
မဇ္ဇိတွာ = မဒ္ဒိတွာ (သီ)	၁၅၀
မဉ္ဇိဋ္ဌာ = မဉ္ဇေဋ္ဌာ (သီ) မဉ္ဇဋ္ဌာ (ဣ)	၉၉
မဉ္ဇိဋ္ဌကဝဂ္ဂေါ = မဉ္ဇေဋ္ဌိကဝဂ္ဂေါ (သီ)	၄
မဋ္ဌကုဏ္ဍလိံ = မဋ္ဋကုဏ္ဍလိံ (သီ)	၃၀၃
မဋ္ဌာကာရေနေဝ = မဋ္ဋာကာရေနေဝ (သီ)	၃၀၄
မဏိကုဋ္ဋိမ = မဏိဖလက (သီ)	၁၇၁
မဏိသောဏ္ဏစိတ္တိတံ = မဏိသောဏ္ဏစိတ္တံ (သီ)	၁၅၃
မနသော = မနော (က)	၁၀
မမညိတော = မမညိတ္တ (သီ၊ ဣ)	၂၂၀
မယူရပိဉ္ဆေဟိ = မယူရပက္ခေဟိ (က)	၁၃၄

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Mayhaṁ upakāro = Mahopākāro (Sī) 61
Malyadharo = Malayadharī (I) 276
Mahājanasammaddo = Mahājanasambādho (Sī) 144
Mahājano = Mahājanā (Ka) 5
Mahājano = Sesamahājano ca (Sī, I) 47
Mahāvipphāranti = Mahāvipphārikanti (Ka) 5
Mahindharanāmakaṁ = Mahindharāparanāmakaṁ (Sī) 124
Mā ca = No ca (Ka) 309
Mācarīdha = Acāridha (I) 72
Mānanīyatāya = Mānanissayato (Ka) 2
Mitanti nimmitaṁ, nikkhepapadaṁ vītikkamanti = Mitanti timitaṁ, padanikkhepapada-vītikkamanti (Sī) 31
Muṇḍakapabbate = Muṇḍikapabbate (Sī, I) 283
Muduvādinī = Mudukācari (I) 84
Musilo = Mūsilo (Sī, I) 126
Meghodaraṁ lihantehi = Meghānaṁ pariyantehi (Ka) 181
Modatācāmadāyikā”ti = Moditācāmadāyikāti (I, Ka) 92

[Ya]

Yato ca kho = Yato ca (I) 247
Yathā = Yathāha (Ka) 116
Yathāpi = Yathāsi (Sī, Ka) 275
Yatheva = Yathocitaṁ (Sī) 249
Yasmiṁ = Yesu (Ka) 124
Yā ca = Yāva (Sī, Ka) 64
Yā tvaṁ = Yattha (Sī) 151
Yāyaṁ = Sadisāyaṁ (Sī) 44
Ye cidha = Yedha (Sī, I) 221
Yojanā = Dasseti (Sī) 319
Yottā = Yuttā (Ka) 250

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[မ]

မယှံ ဥပကာရော = မဟောပကာရော (သီ) ၆၁
မလျဓရော = မလယဓရီ (ဣ) ၂၇၆
မဟာဇနသမ္မဒ္ဒေါ = မဟာဇနသမ္ဗာဓော (သီ) ၁၄၄
မဟာဇနော = မဟာဇနာ (က) ၅
မဟာဇနော = သေသမဟာဇနော စ (သီ၊ ဣ) ၄၇
မဟာဝိပ္ဖာရန္တိ = မဟာဝိပ္ဖာရိကန္တိ (က) ၅
မဟိန္ဓရနာမကံ = မဟိန္ဓရာပရနာမကံ (သီ) ၁၂၄
မာ စ = နော စ (က) ၃၀၉
မာစရီဓ = အစာရိဓ (ဣ) ၇၂
မာနနီယတာယ = မာနနိဿယတော (က) ၂
မိတန္တိ နိမ္မိတံ၊ နိက္ခေပပဒံ ဝီတိက္ကမန္တိ = မိတန္တိ တိမိတံ၊ ပဒနိက္ခေပပဒဝီတိက္ကမန္တိ (သီ) ၃၁
မုဏ္ဍကပဗ္ဗတေ = မုဏ္ဍိကပဗ္ဗတေ (သီ၊ ဣ) ၂၈၃
မုဒုဝါဒိနီ = မုဒုကာစရိ (ဣ) ၈၄
မုသိလော = မူသိလော (သီ၊ ဣ) ၁၂၆
မေဃောဒရံ လိဟန္တေဟိ = မေဃာနံ ပရိယန္တေဟိ (က) ၁၈၁
မောဒတာစာမဒါယိကာ”တိ = မောဒိတာစာမဒါယိကာတိ (ဣ၊ က) ၉၂

[ယ]

ယတော စ ခေါ = ယတော စ (ဣ) ၂၄၇
ယထာ = ယထာဟ (က) ၁၁၆
ယထာပိ = ယထာသိ (သီ၊ က) ၂၇၅
ယထေဝ = ယထောစိတံ (သီ) ၂၄၉
ယသ္မိံ = ယေသု (က) ၁၂၄
ယာ စ = ယာဝ (သီ၊ က) ၆၄
ယာ တွံ = ယတ္ထ (သီ) ၁၅၁
ယာယံ = သဒိသာယံ (သီ) ၄၄
ယေ စိဓ = ယေဓ (သီ၊ ဣ) ၂၂၁
ယောဇနာ = ဒဿေတိ (သီ) ၃၁၉
ယောတ္တာ = ယုတ္တာ (က) ၂၅၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ra - La - Va]	
Rajatamayanāḷaṁ = Marakatamayanāḷaṁ (Sī)	37
Rathīsasadisadantā = Rathasīsasadisadantā (Sī, I)	93
Ramaṇīyā = Rāmaṇeyyā (Sī)	147
Ramanti kīḷanti laḷantā = Ramantā kīḷantī laḷantī (Sī)	72
Ravati = Carati (Ka)	30
Rocasi = Sobhasi (Sī)	113
Laddhapaṭivīsato = Laddhapaṭiviṁsato (Sī)	55
Laddhapūjā = Laddhapūjitā (Ka)	260
Līlāravindaṁ = Kīḷāravindaṁ (Ka)	37
Lokavidūna = Lokavidūhi (Ka)	177
Vaṅkaṁbhayā = Dhaṅkaṁbhayā (Ka)	313-4
Vaja = Bhaja (Ka)	247
Vaṭaṁsakāti = Avaṭaṁsakāti (Sī)	159
Vata dhātuyā = Yathādhātuyā (Ka)	302
Vadanto = Vutto (Ka)	70
Vanditvā = Vanditva (Sī)	167
Vambhantena = Vambhentena (I)	327
Vātavegasamuṭṭhitavīcijālaṁ = Vātavegasamuddhutavīcijālaṁ (Sī)	98
Vāyāmajanitābhijātitāya = Jātāya janitābhijātitāya (Ka)	199
Vikkamma = Vītikkamma (Ka)	246
Vicittabhittiviracanehi = Vicittavividhachadanehi (Ka)	36
Vicittavaṇṇasaṇṭhānāni = Vicittavaṇṇasaṇṭhānādi (Sī)	2
Vijjulatā = Vicchurito (Sī)	3
Vijjulatā = Vijjutā (Sī)	11
Vijjotanti = Vijjotante (Sī, I)	257
Vidū = Viduṁ (Sī)	243
Vipphandamānamarīcijālavitthate = Vipphandamānamarī-cijālavitate (Sī, I)	286
Vipulaṁ hoti = Vipulaṁ phalaṁ (Ka)	221
Vibhatti viparināmetabbā = Vibhattiṁ pariṇāmenti (Ka)	111

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ရ-လ-ဝ]	
ရဇတမယနာဠံ = မရကတမယနာဠံ (သီ)	၃၇
ရထီသာသဒိသဒန္တာ = ရထသီသသဒိသဒန္တာ (သီ၊ ဣ)	၉၃
ရမဏီယာ = ရာမဏေယျာ (သီ)	၁၄၇
ရမန္တိ ကီဠန္တိ လဠန္တာ = ရမန္တာ ကီဠန္တီ လဠန္တီ (သီ)	၇၂
ရဝတိ = စရတိ (က)	၃၀
ရောစသိ = သောဘသိ (သီ)	၁၁၃
လဒ္ဓပဋိဝီသတော = လဒ္ဓပဋိဝိံသတော (သီ)	၅၅
လဒ္ဓပူဇာ = လဒ္ဓပူဇိတာ (က)	၂၆၀
လီလာရဝိန္ဒံ = ကီဠာရဝိန္ဒံ (က)	၃၇
လောကဝိဒူန = လောကဝိဒူဟိ (က)	၁၇၇
ဝင်္ကံဘယာ = ဓင်္ကံဘယာ (က)	၃၁၃-၄
ဝဇ = ဘဇ (က)	၂၄၇
ဝဋံသကာတိ = အဝဋံသကာတိ (သီ)	၁၅၉
ဝတ ဓာတုယာ = ယထာဓာတုယာ (က)	၃၀၂
ဝဒန္တော = ဝုတ္တော (က)	၇၀
ဝန္ဒိတွာ = ဝန္ဒိတွ (သီ)	၁၆၇
ဝမ္ဘန္တေန = ဝမ္ဘေန္တေန (ဣ)	၃၂၇
ဝါတဝေဂသမုဋ္ဌိတဝီစိဇာလံ = ဝါတဝေဂသမုဒ္ဓုတဝီစိဇာလံ (သီ)	၉၈
ဝါယာမဇနိတာဘိဇာတိတာယ = ဇာတာယ ဇနိတာဘိ-ဇာတိတာယ (က)	၁၉၉
ဝိက္ကမ္မ = ဝီတိက္ကမ္မ (က)	၂၄၆
ဝိစိတ္တဘိတ္တိဝိရစနေဟိ = ဝိစိတ္တဝိဝိဓဆာဒနေဟိ (က)	၃၆
ဝိစိတ္တဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာနိ = ဝိစိတ္တဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒိ (သီ)	၂
ဝိဇ္ဇုလတာ = ဝိစ္ဆုရိတော (သီ)	၃
ဝိဇ္ဇုလတာ = ဝိဇ္ဇုတာ (သီ)	၁၁
ဝိဇ္ဇောတန္တိ = ဝိဇ္ဇောတန္တေ (သီ၊ ဣ)	၂၅၇
ဝိဒူ = ဝိဒုံ (သီ)	၂၄၃
ဝိပ္ဖန္ဒမာနမရီစိဇာလဝိတ္ထတေ = ဝိပ္ဖန္ဒမာနမရီစိဇာလဝိတတေ (သီ၊ ဣ)	၂၈၆
ဝိပုလံ ဟောတိ = ဝိပုလံ ဖလံ (က)	၂၂၁
ဝိဘတ္တိ ဝိပရိနာမေတဗ္ဗာ = ဝိဘတ္တိံ ပရိဏာမေန္တိ (က)	၁၁၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vibhattivisesayuttaṁ = Bhattivisesayuttaṁ (Sī)	331
Vibhavasampattiṁ = Vibhavasampadaṁ (Ka)	304
Vimuttapattapuṭaṁ viya vibandhatāya = Vimuttapattapuṭagandha-tāya (Ka)	219
Virājati = Sobhati (Ka)	152
Visadabhāvaṁ = Visāradabhāvaṁ (Sī)	97
Visālakadāṭhībhāvaṁ = Visālatādibhāvaṁ (I)	93
Visiṭṭhabhāvappattiyā = Vicittabhāvappattiyā (Ka)	155
Visesamajjhagā = Visesamajjhagāti (Sī, I)	124
Visesasabbhāvato = Visesasambhavato (Ka)	11
Visesāni = Suvaṇṇavisesāni (Sī)	143
Viḷūrapabbatassa = Veḷuriyapabbatassa (Ka)	23
Vīṇāya paguṇataṁ = Vīṇāpaguṇataṁ (Sī)	126
Vīriyanti = Vīriyanti vuttaṁ (Sī, I)	87
Vuttaṁ = Vuttanti daṭṭhabbaṁ (Sī)	302
Vuttapadeyeva = Vutteyeva (Ka)	69
Vuttā = Yuttā (Ka)	110
Vutto = Vuttā (Sī)	85
Veneyyāpekkhāya = Sāvakaveneyyāpekkhāya (I)	241
Vehāyasabhūte = Vehāsagate (Sī)	166
[Sa]	
Saṁghaṭitattā = Saṁghaṭṭhitattā (Sī, I)	140
Saṁyamassa = Samadamassa (Sī)	218
Saṁyuttā = Saññutā (Sī)	145
Saṁyuttāti = Saṁyutāti (Sī)	147
Saṁvibhajanaṁ akāsiṁ = Saṁvibhāgamakāsiṁ (Sī, I)	279
Sakkasamabhāvo tissā = Sakkūpamā nāmetissā (Sī)	85
Sakkhalikaṁ = Sakkhaliṁ (Sī)	132
Sakyasamaye = Sakyakulasamīpe (Ka)	78
Saṅkamanaṁ = Caṅkamanaṁ (Sī)	282

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝိဘတ္တိဝိသေသယုတ္တံ = ဘတ္တိဝိသေသယုတ္တံ (သီ)	၃၃၁
ဝိဘဝသမ္ပတ္တိံ = ဝိဘဝသမ္ပဒံ (က)	၃၀၄
ဝိမုတ္တပတ္တပုဋံ ဝိယ ဝိဗန္ဓတာယ = ဝိမုတ္တပတ္တပုဋဂန္ဓတာယ (က)	၂၁၉
ဝိရာဇတိ = သောဘတိ (က)	၁၅၂
ဝိသဒဘာဝံ = ဝိသာရဒဘာဝံ (သီ)	၉၇
ဝိသာလကဒါဌီဘာဝံ = ဝိသာလတာဒိဘာဝံ (ဣ)	၉၃
ဝိသိဋ္ဌဘာဝပ္ပတ္တိယာ = ဝိစိတ္တဘာဝပ္ပတ္တိယာ (က)	၁၅၅
ဝိသေသမဇ္ဈဂါ = ဝိသေသမဇ္ဈဂါတိ (သီ၊ ဣ)	၁၂၄
ဝိသေသသဗ္ဘာဝတော = ဝိသေသသမ္ဘဝတော (က)	၁၁
ဝိသေသာနိ = သုဝဏ္ဏဝိသေသာနိ (သီ)	၁၄၃
ဝိဠူရပဗ္ဗတဿ = ဝေဠုရိယပဗ္ဗတဿ (က)	၂၃
ဝီဏာယ ပဂုဏတံ = ဝီဏာပဂုဏတံ (သီ)	၁၂၆
ဝီရိယန္တိ = ဝီရိယန္တိ ဝုတ္တံ (သီ၊ ဣ)	၈၇
ဝုတ္တံ = ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ (သီ)	၃၀၂
ဝုတ္တပဒေယေဝ = ဝုတ္တေယေဝ (က)	၆၉
ဝုတ္တာ = ယုတ္တာ (က)	၁၁၀
ဝုတ္တော = ဝုတ္တာ (သီ)	၈၅
ဝေနေယျာပေက္ခာယ = သာဝကဝေနေယျာပေက္ခာယ (ဣ)	၂၄၁
ဝေဟာယသဘူတေ = ဝေဟာသဂတေ (သီ)	၁၆၆
[သ]	
သံဃဋိတတ္တာ = သံဃဋ္ဋိတတ္တာ (သီ၊ ဣ)	၁၄၀
သံယမဿ = သမဒမဿ (သီ)	၂၁၈
သံယုတ္တာ = သညုတာ (သီ)	၁၄၅
သံယုတ္တာတိ = သံယုတာတိ (သီ)	၁၄၇
သံဝိဘဇနံ အကာသိံ = သံဝိဘာဂမကာသိံ (သီ၊ ဣ)	၂၇၉
သက္ကသမဘာဝေါ တိဿာ = သက္ကူပမာ နာမေတိဿာ (သီ)	၈၅
သက္ခလိကံ = သက္ခလိံ (သီ)	၁၃၂
သကျသမယေ = သကျကုလသမီပေ (က)	၇၈
သင်္ကမနံ = စင်္ကမနံ (သီ)	၂၈၂

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Saṅkhatacittabhāvā = Sañjātacittabhāvā (Ka)	152
Saṅghaṭṭiyati = Raṅgamhi (Sī)	127
Sace = Sace hi (Sī) Sace tvaṁ (I)	204
Sacchinnapattā = Saṁsīnapattā (Sī)	268
Sañjhāpabhānurañjito = Sañjhātapānurañjito (Ka)	3
Saṇṭhanaṁ = Santhanaṁ (Sī, Syā, I)	84
Saṇṭhanaṁ = Santhānaṁ (Sī)	86
Sateratasaṅkhātavijjulatā = Sateritā indadhanusaṅkhātā vijjulatā (Ka)	257
Satthu = Bhagavato Satthu (Sī)	331
Sadāti sappaṭihārikesu = Sadāti sabbesu aṭṭhasu pāṭihāriyesu (Ka)	65
Saddhāpasannā = Saddhāsampannā (Sī)	5, 49
Saddhāya vaḍḍhamānāya = Saddhāya ca vaḍḍhamānā (Sī)	88
Santakilesassa = Santakilesagaṇassa (Sī)	115
Santānakāti = Nānāsantānakāti (Sī)	148
Sannirumbhitvā = Sannirujjhitvā (Ka)	201
Sannivesavasena = Sannivesavisesena (Sī, I)	331
Sabbaṁ suvaṇṇarāsimeva = Sabbaṁ suvaṇṇabharitameva (Ka) Sabbaṁ suvaṇṇarāsibharitameva (I)	58
Sabbakilesamalaṁ = Sabbasaṁkilesapakkhaṁ (Sī, I)	102
Sabbaññuguṇādhiṭṭhānāya = Sabbaññuguṇādhiṭṭhāya (I)	302
Sabbabalaparakkamādivisesehi = Sabbabalaparakkamādivasena sesesu (Sī)	186
Sabbāsu disāsu = Sabbā disā (Ka)	111
Sabhāvato = Sabhāvabhāvato (Ka)	215
Samappitā = Samajjatā (Sī)	206
Samarasāni = Samāni samarasāni (I)	261
Samādapetha = Samādapettha (Sī)	164
Samuggato = Sumukho (Sī)	319

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သင်္ခတစိတ္တဘာဝါ = သဉ္ဇာတစိတ္တဘာဝါ (က)	၁၅၂
သင်္ဃဋ္ဋိယတိ = ရင်္ဂမှိ (သီ)	၁၂၇
သစေ = သစေ ဟိ (သီ) သစေ တွံ (ဣ)	၂၀၄
သစ္ဆိန္နပတ္တာ = သံသီနပတ္တာ (သီ)	၂၆၈
သဉ္ဈာပဘာနုရဉ္ဇိတော = သဉ္ဈာတပါနုရဉ္ဇိတော (က)	၃
သဏ္ဌနံ = သန္ထနံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၈၄
သဏ္ဌနံ = သန္ထာနံ (သီ)	၈၆
သတေရတသင်္ခါတဝိဇ္ဇုလတာ = သတေရိတာ ဣန္ဒဓနုသင်္ခါတာ ဝိဇ္ဇုလတာ (က)	၂၅၇
သတ္ထု = ဘဂဝတော သတ္ထု (သီ)	၃၃၁
သဒါတိ သပ္ပဋိဟာရိကေသု = သဒါတိ သဗ္ဗေသု အဋ္ဌသု ပါဋိဟာရိယေသု (က)	၆၅
သဒ္ဓါပသန္နာ = သဒ္ဓါသမ္ပန္နာ (သီ)	၅၊ ၄၉
သဒ္ဓါယ ဝဍ္ဎမာနာယ = သဒ္ဓါယ စ ဝဍ္ဎမာနာ (သီ)	၈၈
သန္တကိလေသဿ = သန္တကိလေသဂဏဿ (သီ)	၁၁၅
သန္တာနကာတိ = နာနာသန္တာနကာတိ (သီ)	၁၄၈
သန္နိရုမ္ဘိတွာ = သန္နိရုဇ္ဈိတွာ (က)	၂၀၁
သန္နိဝေသဝသေန = သန္နိဝေသဝိသေသေန (သီ၊ ဣ)	၃၃၁
သဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏရာသိမေဝ = သဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏဘရိတမေဝ (က) သဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏရာသိဘရိတမေဝ (ဣ)	၅၈
သဗ္ဗကိလေသမလံ = သဗ္ဗသံကိလေသပက္ခံ (သီ၊ ဣ)	၁၀၂
သဗ္ဗညုဂုဏာဓိဋ္ဌာနာယ = သဗ္ဗညုဂုဏာဓိဋ္ဌာယ (ဣ)	၃၀၂
သဗ္ဗဗလပရက္ကမာဒိဝိသေသေဟိ = သဗ္ဗဗလပရက္ကမာဒိဝသေန သေသေသု (သီ)	၁၈၆
သဗ္ဗာသု ဒိသာသု = သဗ္ဗာ ဒိသာ (က)	၁၁၁
သဘာဝတော = သဘာဝဘာဝတော (က)	၂၁၅
သမပ္ပိတာ = သမဇ္ဇတာ (သီ)	၂၀၆
သမရသာနိ = သမာနိ သမရသာနိ (ဣ)	၂၆၁
သမာဒပေထ = သမာဒပေတ္ထ (သီ)	၁၆၄
သမုဂ္ဂတော = သုမုခေါ (သီ)	၃၁၉

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Samuṭṭhāpesi = Samuṭṭhāpesuṁ (Ka)	5
Samuditassa = Pamuditassa (Sī)	259
Sambuddhaṁ = Sammāsambuddhaṁ (Sī, I)	197
Sayamidha = Yamidha (Sī, I)	219
Saraṇato = Bharaṇato (Ka)	124
Sarīraṁ = Sarīradhātuṁ (I)	150
Sarīrakiccaṁ = Sarīrasakkāraṁ (Sī)	216
Sahabyamāgatāti = Sahabyatamāgatāti (Sī)	185
Sahāyavaro = Sahāyacaro (Sī)	242
Sākamuṭṭhiṁ = Sālukamuṭṭhiṁ (I)	129
Sā taṁ bhuñjitvā jīvikaṁ = Tattha sā tesaṁ vāhasā jīvikaṁ (Sī, I)	90
Sādhukaṁ = Madhuraṁ (Ka)	268
Sāminā = Sāmināva (Sī)	52
Sāmivacanena = Sāmivasena (Ka)	11
Sā aparena samayena = Sā na cirasseva (Ka)	83
Sāyaṁ = Sāyanhe (Sī)	68
Sittasammaṭṭhe = Udakapositasammaṭṭhe (Ka)	157
Sirīsavanā = Sirīsūpavanā (Sī)	323
Sirīsavipinato = Sirīsūpavanato (Sī)	323
Silāmayā = Phalikasilāmayā (Sī, I)	319
Sīghajavaṁ = Pītavatthasanthataṁ (Ka)	6
Sīghasampadaṁ = Sīghasampātaṁ (Sī)	12
Sīlaṁ = Sīlāni (Sī)	282
Sukkakokilā = Phussakokilā (Sī)	50
Sukhaṁ = Chaṇaṁ (Sī, I)	158
Sukhitā = Sukhino (I)	330-1
Sucigandhaṁ = Suciṁ gandhaṁ (Sī)	158
Suññaṁ serīsakavimānaṁ = Suññe serīsakavimāne (Sī)	312
Suṇemu = Suṇoma (Sī)	221
Sutaṁ nu kiṁ asutanti = Taṁ kiṁ assutthāti (Sī)	124

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သမုဋ္ဌာပေသိ = သမုဋ္ဌာပေသုံ (က)	၅
သမုဒိတဿ = ပမုဒိတဿ (သီ)	၂၅၉
သမ္ဗုဒ္ဓံ = သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ (သီ၊ ဣ)	၁၉၇
သယမိဓ = ယမိဓ (သီ၊ ဣ)	၂၁၉
သရဏတော = ဘရဏတော (က)	၁၂၄
သရီရံ = သရီရဓာတုံ (ဣ)	၁၅၀
သရီရကိစ္စံ = သရီရသက္ကာရံ (သီ)	၂၁၆
သဟဗျမာဂတာတိ = သဟဗျတမာဂတာတိ (သီ)	၁၈၅
သဟာယဝရော = သဟာယစရော (သီ)	၂၄၂
သာကမုဋ္ဌိံ = သာလုကမုဋ္ဌိံ (ဣ)	၁၂၉
သာ တံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဇီဝိကံ = တတ္ထ သာ တေသံ ဝါဟသာ ဇီဝိကံ (သီ၊ဣ)	၉၀
သာဓုကံ = မဓုရံ (က)	၂၆၈
သာမိနာ = သာမိနာဝ (သီ)	၅၂
သာမိဝစနေန = သာမိဝသေန (က)	၁၁
သာ အပရေန သမယေန = သာ န စိရဿေဝ (က)	၈၃
သာယံ = သာယန္ဟေ (သီ)	၆၈
သိတ္တသမ္မဋ္ဌေ = ဥဒကပေါသိတသမ္မဋ္ဌေ (က)	၁၅၇
သိရီသဝနာ = သိရီသူပဝနာ (သီ)	၃၂၃
သိရီသဝိပိနတော = သိရီသူပဝနတော (သီ)	၃၂၃
သိလာမယာ = ဖလိကသိလာမယာ (သီ၊ ဣ)	၃၁၉
သီဃဇဝံ = ပီတဝတ္ထသန္ထတံ (က)	၆
သီဃသမ္ပဒံ = သီဃသမ္ပာတံ (သီ)	၁၂
သီလံ = သီလာနိ (သီ)	၂၈၂
သုက္ကကောကိလာ = ဖုဿကောကိလာ (သီ)	၅၀
သုခံ = ဆဏံ (သီ၊ ဣ)	၁၅၈
သုခိတာ = သုခိနော (ဣ)	၃၃၀-၁
သုစိဂန္ဓံ = သုစိံ ဂန္ဓံ (သီ)	၁၅၈
သုညံ သေရီသကဝိမာနံ = သုညေ သေရီသကဝိမာနေ (သီ)	၃၁၂
သုဏေမု = သုဏောမ (သီ)	၂၂၁
သုတံ နု ကိံ အသုတန္တိ = တံ ကိံ အဿုတ္ထာတိ (သီ)	၁၂၄

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Suddhamihitā = Visuddhāsitā (Ka)	87
Suddhasitakaraṇā = Suṭṭhu sitakaraṇā (Sī)	260
Sudhammādevayānaṁ = Sudhammādevakāyānaṁ (Ka)	240
Suniddā = Sunandā (Sī)	106
Suparibhaṇḍakaṁ = Suparibhaṇḍakataṁ (Sī)	83
Suparisuddhatapanīyamayaṁ = Suparisuddhatapanīyaṁ (Ka)	11
Suparisuddhabhāsurappabhānaṁ = Suparisuddhabhāsurappa-bhāvisarānaṁ (Sī)	10
Surattavatthavasane = Surattavatthanivāsane (Sī)	163
Surūpatāya = Piyarūpatāya (Sī)	174
Suvaṇṇachannā = Suvaṇṇacchādanā (Sī)	218
Suvaṇṇahaṁsādihaṁsā = Suvaṇṇahaṁsā (Ka)	50
Suvattho = Suvāso (Sī, I)	276
Seṭṭhigahapatikādayo = Seṭṭhigaṇakādayo (Ka)	59
Seyyamathannapānaṁ = Sayanamathannapānaṁ (Sī)	211
Serīsakavimānaṁ = Serissakavimānaṁ (Sī)	311
Serīsamahaṁ = Serissamahaṁ (Sī)	325
Soṇṇapokkharamāladhāti = Soṇṇapokkharamālavāti (Sī)	31
Sovaṇṇajālacitaṁ = Suvaṇṇajālacittaṁ (Sī)	166
Svāgatañca = Sāgatañca (Sī)	82
[Ha]	
Hatthālaṅkārasampannā = Hatthālaṅkārasannāhā (Sī)	93
Hatthiyoggaṁ = Hatthiyuttaṁ (Ka)	93
Hanati = Hanti (Sī)	191
Hā hā = Hā (Sī, I)	304
Hīnakammāti = Hīnakāmāti (Sī)	223
Hutvāti = Katvāti (Sī)	292
Hetūpamālaṅkataṁ = Hetusamalaṅkataṁ (Ka)	278
Hemajālakasañchanne = Hemajālakapacchanne (Sī)	150
Hemajālapaṭicchannaṁ = Hemajālakapacchannaṁ (Sī)	283
Hemamayagīveyyakapaṭimukkā = Hemamayagīveyyakādiyuttā (I)	93

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သုဒ္ဓမိဟိတာ = ဝိသုဒ္ဓါသိတာ (က)	၈၇
သုဒ္ဓသိတကရဏာ = သုဋ္ဌု သိတကရဏာ (သီ)	၂၆၀
သုဓမ္မာဒေဝယာနံ = သုဓမ္မာဒေဝကာယာနံ (က)	၂၄၀
သုနိဒ္ဒါ = သုနန္ဒာ (သီ)	၁၀၆
သုပရိဘဏ္ဍကံ = သုပရိဘဏ္ဍကတံ (သီ)	၈၃
သုပရိသုဒ္ဓတပနီယမယံ = သုပရိသုဒ္ဓတပနီယံ (က)	၁၁
သုပရိသုဒ္ဓဘာသုရပ္ပဘာနံ = သုပရိသုဒ္ဓဘာသုရပ္ပဘာဝိသရာနံ (သီ)	၁၀
သုရတ္တဝတ္ထဝသနေ = သုရတ္တဝတ္ထနိဝါသနေ (သီ)	၁၆၃
သုရူပတာယ = ပိယရူပတာယ (သီ)	၁၇၄
သုဝဏ္ဏဆန္နာ = သုဝဏ္ဏစ္ဆာဒနာ (သီ)	၂၁၈
သုဝဏ္ဏဟံသာဒိဟံသာ = သုဝဏ္ဏဟံသာ (က)	၅၀
သုဝတ္ထော = သုဝါသော (သီ၊ ဣ)	၂၇၆
သေဋ္ဌိဂဟပတိကာဒယော = သေဋ္ဌိဂဏကာဒယော (က)	၅၉
သေယျမထန္နပါနံ = သယနမထန္နပါနံ (သီ)	၂၁၁
သေရီသကဝိမာနံ = သေရိဿကဝိမာနံ (သီ)	၃၁၁
သေရီသမဟံ = သေရိဿမဟံ (သီ)	၃၂၅
သောဏ္ဏပေါက္ခရမာလဓာတိ = သောဏ္ဏပေါက္ခရမာလဝါတိ (သီ)	၃၁
သောဝဏ္ဏဇာလစိတံ = သုဝဏ္ဏဇာလစိတ္တံ (သီ)	၁၆၆
သွာဂတဉ္စ = သာဂတဉ္စ (သီ)	၈၂
[ဟ]	
ဟတ္ထာလင်္ကာရသမ္ပန္နာ = ဟတ္ထာလင်္ကာရသန္နာဟာ (သီ)	၉၃
ဟတ္ထိယောဂ္ဂံ = ဟတ္ထိယုတ္တံ (က)	၉၃
ဟနတိ = ဟန္တိ (သီ)	၁၉၁
ဟာ ဟာ = ဟာ (သီ၊ ဣ)	၃၀၄
ဟီနကမ္မာတိ = ဟီနကာမာတိ (သီ)	၂၂၃
ဟုတွာတိ = ကတွာတိ (သီ)	၂၉၂
ဟေတူပမာလင်္ကတံ = ဟေတုသမလင်္ကတံ (က)	၂၇၈
ဟေမဇာလကသဉ္ဆန္နေ = ဟေမဇာလကပစ္ဆန္နေ (သီ)	၁၅၀
ဟေမဇာလပဋိစ္ဆန္နံ = ဟေမဇာလကပစ္ဆန္နံ (သီ)	၂၈၃
ဟေမမယဂီဝေယျကပဋိမုက္ကာ = ဟေမမယဂီဝေယျကာဒိယုတ္တာ (ဣ)	၉၃

Vimānavatthu-aṭṭhakathāya

Gāthāsūci

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[A]

Aṁsabaddhakaṁ ahamadāsiṁ 132
Akaṇṭako agahano 84
Akkodhena jine kodhaṁ (Khu 1. 46) 62
Akkosānaṁ vadhānañca 194
Akkhāmi te bhikkhu mahānubhāva 8, 23-4, 27, 36, 39, 43, 46, 48, 50, 53-4, 56, 64, 130, 227, 333
Accharānaṁ satasahassaṁ 96
Acchariyaṁ vata abbhutaṁ vata 309
Acchādanañca bhattañca 100, 155
Ajjeva Buddhaṁ saraṇaṁ vajāhi 309
Aññā suveṇī susu missakesiyo 254
Aṭṭhaṁsā sukatā thambhā 283
Aṭṭhaṅgikaṁ aparimitaṁ sukhāvahaṁ 101
Aṭṭhaṅgupetaṁ anudhammacārinī 118
Aṭṭheva piṇḍapātāni 137
Aṭṭheva muttapupphāni 235
Atthakāmosi me yakkha 310
Atthāya vata me Buddho 230
Atthāya vata me bhikkhu 232
Atha tvaṁ kena vaṇṇena 136
Atha tumhe kena vaṇṇena 314

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[A]

Atha tenā’gamā bhikkhu 287
Adassanenahaṁ tassa 295
Addasaṁ virajaṁ Buddhaṁ 48, 108
Addasaṁ virajaṁ bhikkhuṁ 24, 27, 54-5, 233
Adhiccaladdhaṁ pariṇāmajaṁ te 320
Anukampakassa kusalassa 195
Anucchaviṁ ovadiyañca metaṁ 324
Anekacittāvatato ratho ayaṁ 253
Anekavaṇṇaṁ darasoka-nāsanaṁ 299
Api Sakkova Devindo 83
Appaṁ vā bahuṁ vā nāddasāma 308
Appakānampi kārānaṁ 334
Appampi kataṁ mahāvipākaṁ 221
Appassa kammassa phalaṁ mamedaṁ 24, 27
Appāyukī kālakatā tato cutā 167
Abbahī vata me sallaṁ 306
Abhikkantena vaṇṇena 18, 45, 48, 54-5, 62, 88, 103-4, 106, 108-9, 129, 168, 172, 179, 190, 193
Abhikkhaṇaṁ Nandanaṁ sutvā 104
Abhippasādehi manaṁ 94

ဝိမာနဝတ္ထု-အဋ္ဌကထာယ

ဂါထာသူစိ

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အံသဗဒ္ဓကံ အဟမဒါသိံ ၁၃၂
အကဏ္ဍကော အဂဟနော ၈၄
အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓံ (ခု ၁-၄၆) ၆၂
အက္ကောသာနံ ဝဓာနဉ္စ ၁၉၄
အက္ခာမိ တေ ဘိက္ခု မဟာနုဘာဝ ၈၊ ၂၃-၄၊ ၂၇၊ ၃၆၊ ၃၉၊ ၄၃၊ ၄၆၊ ၄၈၊ ၅၀၊ ၅၃-၄၊ ၅၆၊ ၆၄၊ ၁၃၀၊ ၂၂၇၊ ၃၃၃
အစ္ဆရာနံ သတသဟဿံ ၉၆
အစ္ဆရိယံ ဝတ အဗ္ဘုတံ ဝတ ၃၀၉
အစ္ဆာဒနဉ္စ ဘတ္တဉ္စ ၁၀၀၊ ၁၅၅
အဇ္ဇေဝ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဝဇာဟိ ၃၀၉
အညာ သုဝေဏီ သုသု မိဿကေသိယော ၂၅၄
အဋ္ဌံသာ သုကတာ ထမ္ဘာ ၂၈၃
အဋ္ဌင်္ဂိကံ အပရိမိတံ သုခါဝဟံ ၁၀၁
အဋ္ဌင်္ဂုပေတံ အနုဓမ္မစာရိနီ ၁၁၈
အဋ္ဌေဝ ပိဏ္ဍပါတာနိ ၁၃၇
အဋ္ဌေဝ မုတ္တပုပ္ဖါနိ ၂၃၅
အတ္ထကာမောသိ မေ ယက္ခ ၃၁၀
အတ္ထာယ ဝတ မေ ဗုဒ္ဓေါ ၂၃၀
အတ္ထာယ ဝတ မေ ဘိက္ခု ၂၃၂
အထ တွံ ကေန ဝဏ္ဏေန ၁၃၆
အထ တုမှေ ကေန ဝဏ္ဏေန ၃၁၄

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အထ တေနာ’ဂမာ ဘိက္ခု ၂၈၇
အဒဿနေနဟံ တဿ ၂၉၅
အဒ္ဒသံ ဝိရဇံ ဗုဒ္ဓံ ၄၈၊ ၁၀၈
အဒ္ဒသံ ဝိရဇံ ဘိက္ခုံ ၂၄၊ ၂၇၊ ၅၄-၅၊ ၂၃၃
အဓိစ္စလဒ္ဓံ ပရိဏာမဇံ တေ ၃၂၀
အနုကမ္ပကဿ ကုသလဿ ၁၉၅
အနုစ္ဆဝိံ ဩဝဒိယဉ္စ မေတံ ၃၂၄
အနေကစိတ္တာဝတတော ရထော အယံ ၂၅၃
အနေကဝဏ္ဏံ ဒရသောက-နာသနံ ၂၉၉
အပိ သက္ကောဝ ဒေဝိန္ဒော ၈၃
အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ နာဒ္ဒသာမ ၃၀၈
အပ္ပကာနမ္ပိ ကာရာနံ ၃၃၄
အပ္ပမ္ပိ ကတံ မဟာဝိပါကံ ၂၂၁
အပ္ပဿ ကမ္မဿ ဖလံ မမေဒံ ၂၄၊ ၂၇
အပ္ပါယုကီ ကာလကတာ တတော စုတာ ၁၆၇
အဗ္ဗဟီ ဝတ မေ သလ္လံ ၃၀၆
အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန ၁၈၊ ၄၅၊ ၄၈၊ ၅၄-၅၊ ၆၂၊ ၈၈၊ ၁၀၃-၄၊ ၁၀၆၊ ၁၀၈-၉၊ ၁၂၉၊ ၁၆၈၊ ၁၇၂၊ ၁၇၉၊ ၁၉၀၊ ၁၉၃
အဘိက္ခဏံ နန္ဒနံ သုတွာ ၁၀၄
အဘိပ္ပသာဒေဟိ မနံ ၉၄

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[A]

Abhirūḷhañca maṁ ñatvā 294
Amajjapā no ca musā abhāṇiṁ 52
Amajjapo no ca musā abhāṇiṁ 237
Ambakañjikaṁ ahamadāsiṁ 132
Ambo ca sitto samaṇo ca nhāpito 287
Alaṅkatā maṇikañcanācitaṁ 166
Alaṅkato Maṭṭhakuṇḍalī 304
Alaṅkato malyadharo suvattho 275-6, 290
Alambusā missakesī ca 195
Asokaṁ Nandanaṁ rammaṁ 196
Assakādhipatissāhaṁ 243
Ahaṁ andhakavindamhi 196
Ahaṁ andhakavindasmiṁ 284
Ahaṁ Kapilavatthusmiṁ 294
Ahaṁ tayā bahutare bhikkhū 137
Ahaṁ te saraṇaṁ homi 127
Ahaṁ pure maccharinī ahosiṁ 212
Ahaṁ bhadante ahuvāsi pubbe 300
Ahaṁ bhaddante caṇḍālī 96
Ahaṁ bhadde Subhaddāsiṁ 136
Ahaṁ manussesu manussabhūtā 7, 22, 35, 39, 42, 45, 48, 50, 52, 54-5, 84, 108-9, 111, 117, 121, 162, 182, 190
Ahaṁ manussesu manussabhūto 233, 237, 273-4, 276-8, 280-2, 290
Ahaṁ Rājagahe ramme 155
Ahaṁ Sumanā sumanassa sumanamakuḷāni 180
Ahañca Bārāṇasiyaṁ 168
Ahañca bhariyā ca manussaloke 266-7, 271
Ahampi daṭṭhuṁ gacchissaṁ 295
Ahiṁsā sabbapāṇīnaṁ 244
Aho dānaṁ varākirā 92

[Ā]

Ādiccavaṇṇaṁ ruciraṁ pabhassaraṁ 208
Ādittaṁ vata maṁ santaṁ 306
Ābādhikohaṁ dukkhito gilāno 308
Āmantanikā raññomhi 84
Āyuñca vaṇṇañca sukhaṁ balañca 263
Āyogapaṭṭaṁ ahamadāsiṁ 132
Ārati samacariyā ca 244
Ārāmāni ca ropissaṁ 211
Ālambo gaggaro bhīmo 84
Āveḷiniyo padumuppalacchadā 254

[I]

Iccevaṁ vippalapantiṁ 212
Icceva vatvāna Yamassa dūtā 207
Iti taṁ saṅkharontena 334
Itissā sassu paribhāsi 111

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အဘိရူဠှဉ္စ မံ ဉတွာ ၂၉၄
အမဇ္ဇပါ နော စ မုသာ အဘာဏိံ ၅၂
အမဇ္ဇပေါ နော စ မုသာ အဘာဏိံ ၂၃၇
အမ္ဗကဉ္ဇိကံ အဟမဒါသိံ ၁၃၂
အမ္ဗော စ သိတ္တော သမဏော စ နှာပိတော ၂၈၇
အလင်္ကတာ မဏိကဉ္စနာစိတံ ၁၆၆
အလင်္ကတော မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ ၃၀၄
အလင်္ကတော မလျဓရော သုဝတ္ထော ၂၇၅-၆၊ ၂၉၀
အလမ္ဗုသာ မိဿကေသီ စ ၁၉၅
အသောကံ နန္ဒနံ ရမ္မံ ၁၉၆
အဿကာဓိပတိဿာဟံ ၂၄၃
အဟံ အန္ဓကဝိန္ဒမှိ ၁၉၆
အဟံ အန္ဓကဝိန္ဒသ္မိံ ၂၈၄
အဟံ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ ၂၉၄
အဟံ တယာ ဗဟုတရေ ဘိက္ခူ ၁၃၇
အဟံ တေ သရဏံ ဟောမိ ၁၂၇
အဟံ ပုရေ မစ္ဆရိနီ အဟောသိံ ၂၁၂
အဟံ ဘဒန္တေ အဟုဝါသိ ပုဗ္ဗေ ၃၀၀
အဟံ ဘဒ္ဒန္တေ စဏ္ဍာလီ ၉၆
အဟံ ဘဒ္ဒေ သုဘဒ္ဒါသိံ ၁၃၆
အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတာ ၇၊ ၂၂၊ ၃၅၊ ၃၉၊ ၄၂၊ ၄၅၊ ၄၈၊ ၅၀၊ ၅၂၊ ၅၄-၅၊ ၈၄၊ ၁၀၈-၉၊ ၁၁၁၊ ၁၁၇၊ ၁၂၁၊ ၁၆၂၊ ၁၈၂၊ ၁၉၀
အဟံ မနုဿေသု မနုဿဘူတော ၂၃၃၊ ၂၃၇၊ ၂၇၃-၄၊ ၂၇၆-၈၊ ၂၈၀-၂၊ ၂၉၀
အဟံ ရာဇဂဟေ ရမ္မေ ၁၅၅
အဟံ သုမနာ သုမနဿ သုမနမကုဠာနိ ၁၈၀
အဟဉ္စ ဗာရာဏသိယံ ၁၆၈
အဟဉ္စ ဘရိယာ စ မနုဿလောကေ ၂၆၆-၇၊ ၂၇၁
အဟမ္ပိ ဒဋ္ဌုံ ဂစ္ဆိဿံ ၂၉၅
အဟိံသာ သဗ္ဗပါဏီနံ ၂၄၄
အဟော ဒါနံ ဝရာကိယာ ၉၂

[အာ]

အာဒိစ္စဝဏ္ဏံ ရုစိရံ ပဘဿရံ ၂၀၈
အာဒိတ္တံ ဝတ မံ သန္တံ ၃၀၆
အာဗာဓိကောဟံ ဒုက္ခိတော ဂိလာနော ၃၀၈
အာမန္တနိကာ ရညောမှိ ၈၄
အာယုဉ္စ ဝဏ္ဏဉ္စ သုခံ ဗလဉ္စ ၂၆၃
အာယောဂပဋ္ဋံ အဟမဒါသိံ ၁၃၂
အာရတိ သမစရိယာ စ ၂၄၄
အာရာမာနိ စ ရောပိဿံ ၂၁၁
အာလမ္ဗော ဂဂ္ဂရော ဘီမော ၈၄
အာဝေဠိနိယော ပဒုမုပ္ပလစ္ဆဒါ ၂၅၄

[ဣ]

ဣစ္စေဝံ ဝိပ္ပလပန္တိံ ၂၁၂
ဣစ္စေဝ ဝတွာန ယမဿ ဒူတာ ၂၀၇
ဣတိ တံ သင်္ခရောန္တေန ၃၃၄
ဣတိဿာ သဿု ပရိဘာသိ ၁၁၁

Paṭhamapādā Piṭṭhaṅkā

[I]

Itopi accherataraṁ kumāra 317
Idaṁ dukkhanti maṁvoca 195
Idaṁ vatvāna caṇḍālī 97
Idaṁ vimānaṁ ruciraṁ pabhassaraṁ 79
Idaṁ sutvā tidasādhipati 186
Idañca disvāna adiṭṭhapubbaṁ 316
Idampi pānīyaṁ sītaṁ 243
Idāni bhante imameva gāmaṁ 114, 188
Idānevāhaṁ jānāmi 138
Indīvarānaṁ hatthakaṁ ahamadāsiṁ 180
Imasmiṁloke parasmiṁ vā pana 291
Imā ca te accharāyo samantato 117
Imā ca nābhyo manasā-bhinimmitā 253
Imāsāhaṁ dhammaṁ sutvā 133
Imāsu vīṇāsu bahūsu vaggūsu 255
Ime ca vāḷī maṇicandakappitā 253
Ime ca sabbe sahitā catukkamā 253
Ime ca sirīsavanā tātā 323
Imesañca kho vassasatacca-yena 323
Isayo cāpi ye santā 245
Issā ca maccheramatho paḷāso 63

Paṭhamapādā Piṭṭhaṅkā

[U]

Uccamidaṁ maṇithūṇaṁ vimānaṁ 226, 228, 230-3, 269, 373-4, 286, 332
Ucchāgāraṁ tiṇāgāraṁ 239
Ucchukhaṇḍikaṁ ahamadāsiṁ 131
Ujū avaṅko asaṭho amāyo 326
Ujjaṅgalaṁ tattamivaṁ kapālaṁ 313
Uṭṭhehi Revate upāpadhamme 206
Udakaruhā ca ye'tthi pupphajātā 145
Udake ṭhitā udakamadāsiṁ 131
Upaḍḍhaṁ padmamālāhaṁ 32
Upāsako atthi imamhi saṁghe 325
Upāsikā cakkhumato 84
Upāhanaṁ ahamadāsiṁ 132
Upemi saraṇaṁ Buddhaṁ 247, 310
Uposathaṁ upavasissaṁ 63, 89, 101, 155, 211
Uposathāti maṁ aññaṁsu 104
Uposathe cahaṁ gantvā 156
Uyyānabhūmyā ca duvaddhato ṭhitā 255
Uḷāro te yaso vaṇṇo 110

[E]

Eṇīphassā suphassā ca 84
Etā caññā ca seyyāse 195
Etādisaṁ abbhutadassaneyyaṁ 173

ပဌမပါဒါ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဣ]

ဣတောပိ အစ္ဆေရတရံ ကုမာရ ၃၁၇
ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ မံဝေါစ ၁၉၅
ဣဒံ ဝတွာန စဏ္ဍာလီ ၉၇
ဣဒံ ဝိမာနံ ရုစိရံ ပဘဿရံ ၇၉
ဣဒံ သုတွာ တိဒသာဓိပတိ ၁၈၆
ဣဒဉ္စ ဒိသွာန အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ ၃၁၆
ဣဒမ္ပိ ပါနီယံ သီတံ ၂၄၃
ဣဒါနိ ဘန္တေ ဣမမေဝ ဂါမံ ၁၁၄၊ ၁၈၈
ဣဒါနေဝါဟံ ဇာနာမိ ၁၃၈
ဣန္ဒီဝရာနံ ဟတ္ထကံ အဟမဒါသိံ ၁၈၀
ဣမသ္မိံလောကေ ပရသ္မိံ ဝါ ပန ၂၉၁
ဣမာ စ တေ အစ္ဆရာယော သမန္တတော ၁၁၇
ဣမာ စ နာဘျော မနသာ-ဘိနိမ္မိတာ ၂၅၃
ဣမာသာဟံ ဓမ္မံ သုတွာ ၁၃၃
ဣမာသု ဝီဏာသု ဗဟူသု ဝဂ္ဂူသု ၂၅၅
ဣမေ စ ဝါဠီ မဏိစန္ဒကပ္ပိတာ ၂၅၃
ဣမေ စ သဗ္ဗေ သဟိတာ စတုက္ကမာ ၂၅၃
ဣမေ စ သိရီသဝနာ တာတာ ၃၂၃
ဣမေသဉ္စ ခေါ ဝဿသတစ္စ-ယေန ၃၂၃
ဣသယော စာပိ ယေ သန္တာ ၂၄၅
ဣဿာ စ မစ္ဆေရမထော ပဠာသော ၆၃

ပဌမပါဒါ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဥ]

ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏံ ဝိမာနံ ၂၂၆၊ ၂၂၈၊ ၂၃၀-၃၊ ၂၆၉၊ ၃၇၃-၄၊ ၂၈၆၊ ၃၃၂
ဥစ္စာဂါရံ တိဏာဂါရံ ၂၃၉
ဥစ္ဆုခဏ္ဍိကံ အဟမဒါသိံ ၁၃၁
ဥဇူ အဝင်္ကော အသဌော အမာယော ၃၂၆
ဥဇ္ဇင်္ဂလံ တတ္တမိဝံ ကပါလံ ၃၁၃
ဥဋ္ဌေဟိ ရေဝတေ သုပါပဓမ္မေ ၂၀၆
ဥဒကရုဟာ စ ယေ'တ္ထိ ပုပ္ဖဇာတာ ၁၄၅
ဥဒကေ ဌိတာ ဥဒကမဒါသိံ ၁၃၁
ဥပဍ္ဎံ ပဒ္မမာလာဟံ ၃၂
ဥပါသကော အတ္ထိ ဣမမှိ သံဃေ ၃၂၅
ဥပါသိကာ စက္ခုမတော ၈၄
ဥပါဟနံ အဟမဒါသိံ ၁၃၂
ဥပေမိ သရဏံ ဗုဒ္ဓံ ၂၄၇၊ ၃၁၀
ဥပေါသထံ ဥပဝသိဿံ ၆၃၊ ၈၉၊ ၁၀၁၊ ၁၅၅၊ ၂၁၁
ဥပေါသထာတိ မံ အညံသု ၁၀၄
ဥပေါသထေ စဟံ ဂန္တွာ ၁၅၆
ဥယျာနဘူမျာ စ ဒုဝဒ္ဓတော ဌိတာ ၂၅၅
ဥဠာရော တေ ယသော ဝဏ္ဏော ၁၁၀

[ဧ]

ဧဏီဖဿာ သုဖဿာ စ ၈၄
ဧတာ စညာ စ သေယျာသေ ၁၉၅
ဧတာဒိသံ အဗ္ဘုတဒဿနေယျံ ၁၇၃

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā

[E]

Etādisaṁ kusalaṁ
  jīvaloke 118
Etādisaṁ puññaphalaṁ
  anappakaṁ 114-5, 189
Etādisaṁ yaññamanussarantā 140,
  177
Etādisā sappurisāna
  sevanā 330
Etenupāyena imaṁ
  niraggaḷaṁ 263
Ettakamidaṁ anussarāmi
  kusalaṁ 221
Evaṁ ahaṁ amatadasa’mhi
  devatā 74
Esa saṁsavako nāma 210
Eso te nirayo supāpa-
  dhamme 209
Eso hi saṁgho vipulo
  mahaggato 139, 176
Ehi Mātali amhepi 186
Eḷālukaṁ ahamadāsiṁ 131

[O]

Ogāhetvā visuddhāya 334
Odanaṁ kummāsaṁ ḍākaṁ 89
Odātamūlakaṁ haritapattaṁ 180
Obhāsayitvā pathaviṁ
  sadevakaṁ 113, 187

[Ka]

Kakkārikaṁ ahamadāsiṁ 131
Kaṇṭhesu te yāni piḷandhanāni 254
Katamaṁ svāhaṁ janapadaṁ
  gantvā 245

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Katarasmiṁ so janapade 247
Kathaṁ nu soceyya tathāvidho
  so 324
Karaṇīyāni puññāni 230-1
Kalyāṇī vata te vācā 243
Kallacittañca maṁ ñatvā 195
Kā esā devatā bhadde 139
Kā kambukāyūradhare 150
Kā te rati vane
  viharato 244
Kā nāma tvaṁ visālakkhi 154
Kāmaṁ bhijjatuyaṁ kāyo 84
Kāmaggapattānaṁ
  yamāhunuttaraṁ 72
Kāyabandhanaṁ ahamadāsiṁ 132
Kiṁ kammamakarī bhadde 184
Kiṁ te vataṁ kiṁ pana
  brahmacariyaṁ 321
Kiṁ tvaṁ pure kammamakāsi
  attanā 113, 188, 255
Kiṁ tvaṁ pure
  sucaritamācarīdha 72
Kiṁ tvaṁ pure sucaritamācarī
  bhadde 163
Kiṁ nāma so kiñca
  karoti kammaṁ 327
Kiṁ nu kāyena vācāya 210
Kiṁ nu gūthañca muttañca 210
Kimidaṁ kusalaṁ
  kimācarema 221
Kissa saṁyamadamassayaṁ
  vipāko 145

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဧ]

ဧတာဒိသံ ကုသလံ ဇီဝလော-
  ကေ ၁၁၈
ဧတာဒိသံ ပုညဖလံ အနပ္ပကံ
  ၁၁၄-၅၊ ၁၈၉။
ဧတာဒိသံ ယညမနုဿရန္တာ ၁၄၀၊
  ၁၇၇
ဧတာဒိသာ သပ္ပုရိသာန
  သေဝနာ ၃၃၀
ဧတေနုပါယေန ဣမံ နိရဂ္ဂဠံ ၂၆၃
ဧတ္တကမိဒံ အနုဿရာမိ ကုသလံ ၂၂၁
ဧဝံ အဟံ အမတဒသ’မှိ ဒေဝတာ ၇၄
ဧသ သံသဝကော နာမ ၂၁၀
ဧသော တေ နိရယော သုပါပ-
  ဓမ္မေ ၂၀၉
ဧသော ဟိ သံဃော ဝိပုလော
  မဟဂ္ဂတော ၁၃၉၊ ၁၇၆
ဧဟိ မာတလိ အမှေပိ ၁၈၆
ဧဠာလုကံ အဟမဒါသိံ ၁၃၁

[ဩ]

ဩဂါဟေတွာ ဝိသုဒ္ဓါယ ၃၃၄
ဩဒနံ ကုမ္မာသံ ဍာကံ ၈၉
ဩဒါတမူလကံ ဟရိတပတ္တံ ၁၈၀
ဩဘာသယိတွာ ပထဝိံ
  သဒေဝကံ ၁၁၃၊ ၁၈၇

[က]

ကက္ကာရိကံ အဟမဒါသိံ ၁၃၁
ကဏ္ဌေသု တေ ယာနိ ပိဠန္ဓနာနိ ၂၅၄
ကတမံ သွာဟံ ဇနပဒံ ဂန္တွာ ၂၄၅

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]

ကတရသ္မိံ သော ဇနပဒေ ၂၄၇
ကထံ နု သောစေယျ တထာဝိဓော
  သော ၃၂၄
ကရဏီယာနိ ပုညာနိ ၂၃၀-၁
ကလျာဏီ ဝတ တေ ဝါစာ ၂၄၃
ကလ္လစိတ္တဉ္စ မံ ဉတွာ ၁၉၅
ကာ ဧသာ ဒေဝတာ ဘဒ္ဒေ ၁၃၉
ကာ ကမ္ဗုကာယူရဓရေ ၁၅၀
ကာ တေ ရတိ ဝနေ ဝိဟရ-
  တော ၂၄၄
ကာ နာမ တွံ ဝိသာလက္ခိ ၁၅၄
ကာမံ ဘိဇ္ဇတုယံ ကာယော ၈၄
ကာမဂ္ဂပတ္တာနံ ယမာဟုနုတ္တရံ ၇၂
ကာယဗန္ဓနံ အဟမဒါသိံ ၁၃၂
ကိံ ကမ္မမကရီ ဘဒ္ဒေ ၁၈၄
ကိံ တေ ဝတံ ကိံ ပန
  ဗြဟ္မစရိယံ ၃၂၁
ကိံ တွံ ပုရေ ကမ္မမကာသိ
  အတ္တနာ ၁၁၃၊ ၁၈၈၊ ၂၅၅
ကိံ တွံ ပုရေ သုစရိတမာစရိဓ ၇၂
ကိံ တွံ ပုရေ သုစရိတမာစရိ
  ဘဒ္ဒေ ၁၆၃
ကိံ နာမ သော ကိဉ္စ
  ကရောတိ ကမ္မံ ၃၂၇
ကိံ နု ကာယေန ဝါစာယ ၂၁၀
ကိံ နု ဂူထဉ္စ မုတ္တဉ္စ ၂၁၀
ကိမိဒံ ကုသလံ ကိမာစရေမ ၂၂၁
ကိဿ သံယမဒမဿယံ
  ဝိပါကော ၁၄၅

Paṭhamapādā Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kissa saṁyamassa ayaṁ vipāko 218
Kīva ciraṁ vimānamhi 105
Kuñjaro te varāroho 30
Kuto nu āgamma anomadassane 80
Kūṭāgārā nivesā te 42
Kūṭāgārā nivesā me 43, 173
Kena kāyaṁ upapannā 99
Kena te’tādiso vaṇṇo 7, 22, 24, 26, 35, 38, 42, 45, 48, 54-5, 62, 83, 88, 103, 108, 130, 182, 226, 228, 230-1, 237, 282, 287, 332
Kena tvaṁ vimalobhāsa 45
Kenāsi bhadde patino piyatarā 121
Kevaṭṭadvārā nikkhamma 89
Koci koci ettha mayūrasussaro 151
Koñcā mayūrā diviyā ca haṁsā 49
Ko devalokato manussalokaṁ 211
Ko nu dibbena yānena 239
Ko me vandati pādāni 202
Kosātakī nāma lata’tthi bhante 184

Paṭhamapādā Piṭṭhaṅkā

[Kha]

Khattiyā brāhmaṇā vessā 245
Khīṇayukañca maṁ ñatvā 250
Khīṇāsavaṁ vigatarajaṁ anejaṁ 96
Khīrodanaṁ ahamadāsiṁ 131

[Ga - Gha]

Gantvāna te sindhusovīrabhūmiṁ 329
Gantvāna te saṁgharaṁ sotthivanto 329
Gantvā mayaṁ sindhusovīrabhūmiṁ 325
Gandhapañcaṅgulikaṁ ahamadāsiṁ 131
Gandhuttamadāyikā nārī 130
Gamanāgamanampi dissati 306
Gimhānaṁ pacchime māse 287
Guttindriyo jhānarato 194
Ghāyase taṁ sucigandhaṁ 158, 161, 173, 193

[Ca]

Caṇḍāli vanda pādāni 94
Catunnamapi dīpānaṁ 92, 170
Cattāro ca paṭipannā 139, 176
Cando yathā vigatavalāhake nabhe 271
Cātuddasiṁ pañcadasiṁ 63, 89, 101, 117, 155, 211
Citrā manoramā bhūmi 283, 293
Ciraṁ tiṭṭhatu lokasmiṁ 334
Cirappavāsiṁ purisaṁ 205
Coditā bhāvitattena 95

ပဌမပါဒါ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]

ကိဿ သံယမဿ အယံ ဝိပါကော ၂၁၈
ကီဝ စိရံ ဝိမာနမှိ ၁၀၅
ကုဉ္ဇရော တေ ဝရာရောဟော ၃၀
ကုတော နု အာဂမ္မ အနောမဒဿနေ ၈၀
ကူဋာဂါရာ နိဝေသာ တေ ၄၂
ကူဋာဂါရာ နိဝေသာ မေ ၄၃၊ ၁၇၃
ကေန ကာယံ ဥပပန္နာ ၉၉
ကေန တေ’ တာဒိသော ဝဏ္ဏော ၇၊ ၂၂၊ ၂၄၊ ၂၆၊ ၃၅၊ ၃၈၊ ၄၂၊ ၄၅၊ ၄၈၊ ၅၄-၅၊ ၆၂၊ ၈၃၊ ၈၈၊ ၁၀၃၊ ၁၀၈၊ ၁၃၀၊ ၁၈၂၊ ၂၂၆၊ ၂၂၈၊ ၂၃၀-၁၊ ၂၃၇၊ ၂၈၂၊ ၂၈၇၊ ၃၃၂
ကေန တွံ ဝိမလောဘာသ ၄၅
ကေနာသိ ဘဒ္ဒေ ပတိနော ပိယတရာ ၁၂၁
ကေဝဋ္ဋဒွါရာ နိက္ခမ္မ ၈၉
ကောစိ ကောစိ ဧတ္ထ မယူရသုဿရော ၁၅၁
ကောဉ္စာ မယူရာ ဒိဝိယာ စ ဟံသာ ၄၉
ကော ဒေဝလောကတော မနုဿလောကံ ၂၁၁
ကော နု ဒိဗ္ဗေန ယာနေန ၂၃၉
ကော မေ ဝန္ဒတိ ပါဒါနိ ၂၀၂
ကောသာတကီ နာမ လတ’တ္ထိ ဘန္တေ ၁၈၄

ပဌမပါဒါ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ခ]

ခတ္တိယာ ဗြာဟ္မဏာ ဝေဿာ ၂၄၅
ခီဏာယုကဉ္စ မံ ဉတွာ ၂၅၀
ခီဏာသဝံ ဝိဂတရဇံ အနေဇံ ၉၆
ခီရောဒနံ အဟမဒါသိံ ၁၃၁

[ဂ-ဃ]

ဂန္တွာန တေ သိန္ဓုသောဝီရဘူမိံ ၃၂၉
ဂန္တွာန တေ သံဃရံ သောတ္ထိဝန္တော ၃၂၉
ဂန္တွာ မယံ သိန္ဓုသောဝီရဘူမိံ ၃၂၅
ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလိကံ အဟမဒါသိံ ၁၃၁
ဂန္ဓုတ္တမဒါယိကာ နာရီ ၁၃၀
ဂမနာဂမနမ္ပိ ဒိဿတိ ၃၀၆
ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမေ မာသေ ၂၈၇
ဂုတ္တိန္ဒြိယော ဈာနရတော ၁၉၄
ဃာယသေ တံ သုစိဂန္ဓံ ၁၅၈၊ ၁၆၁၊ ၁၇၃၊ ၁၉၃

[စ]

စဏ္ဍာလိ ဝန္ဒ ပါဒါနိ ၉၄
စတုန္နမပိ ဒီပါနံ ၉၂၊ ၁၇၀
စတ္တာရော စ ပဋိပန္နာ ၁၃၉၊ ၁၇၆
စန္ဒော ယထာ ဝိဂတဝလာဟကေ နဘေ ၂၇၁
စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ ၆၃၊ ၈၉၊ ၁၀၁၊ ၁၁၇၊ ၁၅၅၊ ၂၁၁
စိတြာ မနောရမာ ဘူမိ ၂၈၃၊ ၂၉၃
စိရံ တိဋ္ဌတု လောကသ္မိံ ၃၃၄
စိရပ္ပဝါသိံ ပုရိသံ ၂၀၅
စောဒိတာ ဘာဝိတတ္တေန ၉၅

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Cha]

Chattaṁ ahamadāsiṁ 132
Chindati raṁsī pabhaṅkarassa 217

[Ja]

Jambuyo panasā tālā 173
Jambonaduttattamidaṁ sumaṭṭho 318
Jānāmase yaṁ tvaṁ pavadesi yakkha 328
Jitindriyaṁ Buddhamanomanikkamaṁ 262
Jinavarapavaraṁ upehi saraṇaṁ 220

[Ña]

Ñatvānahaṁ virajapadaṁ asaṅkhataṁ 74, 76

[Ta]

Taṁ āpagā anupariyanti sabbadā 36, 39, 43
Taṁkāraṇā pātukatomhi attanā 326
Taṁ taṁ vadāmi bhaddante 164
Taṁbhūmibhāgehi upetarūpaṁ 36, 39, 43
Taṁ me giraṁ suṇantassa 294
Taṁ me Buddho viyākāsi 139
Taṁ me vataṁ taṁ pana brahmacariyaṁ 322
Taṁ hi tassa sakaṁ hoti (Saṁ 1. 72) 67
Tañca acchena vārinā 287
Tañca disvāna āyantaṁ 287
Tato maṁ avadhī gāvī 185
Tato me sassu kupitā 112

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tattha gandhañca mālañca 284
Tatthacchasi devi mahānubhāve 49
Tatthacchasi pivasi khādasi ca 226, 228, 231, 269, 282, 287, 332
Tatthaddasāsiṁ Sambuddhaṁ 194
Tatrūpapannā purimaccharā imā 79
Tathūpamaṁ idaṁ byamhaṁ 293
Tatheva katapuññampi 205
Tatheva saddhā idha ariyasāvikā 122
Tadāhaṁ sassuyā’cikkhiṁ 111
Tadeva ettakaṁ kammaṁ 287
Tadeva kammaṁ kusalaṁ kataṁ mayā 114, 188-9, 291, 300
Tantyābhinandāmase svāgatañca te 82
Tamaddasaṁ kuñjaramoghatiṇṇaṁ 262
Tamannapānaṁ athavāpi cīvaraṁ 262
Tamannapānena ca cīvarena ca 263
Tamenaṁ avadhī gāvī 95
Tamhā vimānā oruyha 161
Tayā bahutaraṁ datvā 137
Tavevāhaṁ Mahāmuni 269
Tasmā hi attakāmena 33
Tasmā hi phalaṁ alamevadātuṁ 269
Tasmiṁ rathe kañcanabimbavaṇṇe 151
Tasmiṁ vimāne pavare 284, 294
Tassa atthaṁ pakāsetuṁ 334
Tassa adāsahaṁ bhāgaṁ 274
Tassa kammakusalassa 32

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဆ]

ဆတ္တံ အဟမဒါသိံ ၁၃၂
ဆိန္ဒတိ ရံသီ ပဘင်္ကရဿ ၂၁၇

[ဇ]

ဇမ္ဗုယော ပနသာ တာလာ ၁၇၃
ဇမ္ဗောနဒုတ္တတ္တမိဒံ သုမဋ္ဌော ၃၁၈
ဇာနာမသေ ယံ တွံ ပဝဒေသိ ယက္ခ ၃၂၈
ဇိတိန္ဒြိယံ ဗုဒ္ဓမနောမနိက္ကမံ ၂၆၂
ဇိနဝရပဝရံ ဥပေဟိ သရဏံ ၂၂၀

[ဉ]

ဉတွာနဟံ ဝိရဇပဒံ အသင်္ခတံ ၇၄၊၇၆

[တ]

တံ အာပဂါ အနုပရိယန္တိ သဗ္ဗဒါ ၃၆၊၃၉၊၄၃
တံကာရဏာ ပါတုကတောမှိ အတ္တနာ ၃၂၆
တံ တံ ဝဒါမိ ဘဒ္ဒန္တေ ၁၆၄
တံဘူမိဘာဂေဟိ ဥပေတရူပံ ၃၆၊၃၉၊၄၃
တံ မေ ဂိရံ သုဏန္တဿ ၂၉၄
တံ မေ ဗုဒ္ဓေါ ဝိယာကာသိ ၁၃၉
တံ မေ ဝတံ တံ ပန ဗြဟ္မစရိယံ ၃၂၂
တံ ဟိ တဿ သကံ ဟောတိ(သံ ၁-၇၂) ၆၇
တဉ္စ အစ္ဆေန ဝါရိနာ ၂၈၇
တဉ္စ ဒိသွာန အာယန္တံ ၂၈၇
တတော မံ အဝဓိ ဂါဝီ ၁၈၅
တတော မေ သဿု ကုပိတာ ၁၁၂

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[တ]

တတ္ထ ဂန္ဓဉ္စ မာလဉ္စ ၂၈၄
တတ္ထစ္ဆသိ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ ၄၉
တတ္ထစ္ဆသိ ပိဝသိ ခါဒသိ စ ၂၂၆၊၂၂၈၊၂၃၁၊၂၆၉၊၂၈၂၊၂၈၇၊၃၃၂
တတ္ထဒ္ဒသာသိံ သမ္ဗုဒ္ဓံ ၁၉၄
တတြူပပန္နာ ပုရိမစ္ဆရာ ဣမာ ၇၉
တထူပမံ ဣဒံ ဗျမှံ ၂၉၃
တထေဝ ကတပုညမ္ပိ ၂၀၅
တထေဝ သဒ္ဓါ ဣဓ အရိယသာဝိကာ ၁၂၂
တဒါဟံ သဿုယာ’ စိက္ခိံ ၁၁၁
တဒေဝ ဧတ္တကံ ကမ္မံ ၂၈၇
တဒေဝ ကမ္မံ ကုသလံ ကတံ မယာ ၁၁၄၊၁၈၈-၉၊၂၉၁၊၃၀၀
တန္တျာဘိနန္ဒာမသေ သွာဂတဉ္စ တေ ၈၂
တမဒ္ဒသံ ကုဉ္ဇရမောဃတိဏ္ဏံ ၂၆၂
တမန္နပါနံ အထဝါပိ စီဝရံ ၂၆၂
တမန္နပါနေန စ စီဝရေန စ ၂၆၃
တမေနံ အဝဓိ ဂါဝီ ၉၅
တမှာ ဝိမာနာ ဩရုယှ ၁၆၁
တယာ ဗဟုတရံ ဒတွာ ၁၃၇
တဝေဝါဟံ မဟာမုနိ ၂၆၉
တသ္မာ ဟိ အတ္တကာမေန ၃၃
တသ္မာ ဟိ ဖလံ အလမေဝဒါတုံ ၂၆၉
တသ္မိံ ရထေ ကဉ္စနဗိမ္ဗဝဏ္ဏေ ၁၅၁
တသ္မိံ ဝိမာနေ ပဝရေ ၂၈၄၊၂၉၄
တဿ အတ္ထံ ပကာသေတုံ ၃၃၄
တဿ အဒါသဟံ ဘာဂံ ၂၇၄
တဿ ကမ္မကုသလဿ ၃၂

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tassa tambanakhe pāde	295
Tassa nāgassa khandhamhi	30
Tassa pakkamamānassa	30
Tassa me anukampāya	287
Tassā te ubhato passe	293
Tassā te naccamānāya	158, 172, 193
Tassā me ahu saṁvego	194
Tassā me ñātikulā dāsī	156
Tassā me passa vimānaṁ	130-2
Tassāhamavalambitvā	1
Tasseva ānubhāvena	295
Tā kambukeyūradharā suvāsasā	254
Tā maṁ kālenupāgantvā	84
Tā māliniyo padumuppalacchadā	254
Tāyeva te suddhanumodanāya	175
Tāyeva me suddhanumodanāya	173
Tā rattarattambarapītavāsasā	254
Tālavaṇṭaṁ ahamadāsiṁ	132
Tāhaṁ kammaṁ karitvāna	153, 160, 162
Tāhaṁ gandhehi mālehi	250
Tāhaṁ giraṁ suṇitvāna	195
Tāhaṁ tassa dhammakathaṁ suṇitvā	321

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tiṭṭhante nibbute cāpi	186
Timbarusakaṁ ahamadāsiṁ	131
Tuyhaṁ nvidaṁ issariyaṁ atho mama	114, 188
Tuyhañca idha pattāya	155
Tuvaṁsi issarā tesaṁ	110
Tuvañca bhante anukampakaṁ viduṁ	115, 189
Te tattha sabbeva ahaṁ pureti	329
Te duppayātā aparaddhamaggā	316
Tena kammena Devinda	156, 185
Tena me ambavanaṁ rammaṁ	183
Tena me’tādiso vaṇṇo	7, 22, 24, 27, 36, 39, 43, 45, 48, 50, 52, 54-5, 63, 89, 103-4, 106-8, 112, 130, 132, 137, 168, 180-1, 183, 190, 227, 229-30, 232-3, 235, 237, 266-7, 270-1, 273, 275-7, 279-81, 283, 333
Tena saṁsavako laddho	210
Tena ha’ññepi samādapetha	176
Tenāhaṁ vimalobhāsā	46
Tesaṁ sahabyakāmānaṁ	85

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[တ]	
တဿ တမ္ဗနခေ ပါဒေ	၂၉၅
တဿ နာဂဿ ခန္ဓမှိ	၃၀
တဿ ပက္ကမမာနဿ	၃၀
တဿ မေ အနုကမ္ပာယ	၂၈၇
တဿာ တေ ဥဘတော ပဿေ	၂၉၃
တဿာ တေ နစ္စမာနာယ	၁၅၈၊ ၁၇၂၊ ၁၉၃
တဿာ မေ အဟု သံဝေဂေါ	၁၉၄
တဿာ မေ ဉာတိကုလာ ဒါသီ	၁၅၆
တဿာ မေ ပဿ ဝိမာနံ	၁၃၀-၂
တဿာဟမဝလမ္ဗိတွာ	၁
တဿေဝ အာနုဘာဝေန	၂၉၅
တာ ကမ္ဗုကေယူရဓရာ သုဝါသသာ	၂၅၄
တာ မံ ကာလေနုပါဂန္တွာ	၈၄
တာ မာလိနိယော ပဒုမုပ္ပလစ္ဆဒါ	၂၅၄
တာယေဝ တေ သုဒ္ဓနုမောဒနာယ	၁၇၅
တာယေဝ မေ သုဒ္ဓနုမောဒနာယ	၁၇၃
တာ ရတ္တရတ္တမ္ဗရပီတဝါသသာ	၂၅၄
တာလဝဏ္ဋံ အဟမဒါသိံ	၁၃၂
တာဟံ ကမ္မံ ကရိတွာန	၁၅၃၊ ၁၆၀၊ ၁၆၂
တာဟံ ဂန္ဓေဟိ မာလေဟိ	၂၅၀
တာဟံ ဂိရံ သုဏိတွာန	၁၉၅
တာဟံ တဿ ဓမ္မကထံ သုဏိတွာ	၃၂၁

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[တ]	
တိဋ္ဌန္တေ နိဗ္ဗုတေ စာပိ	၁၈၆
တိမ္ဗရုသကံ အဟမဒါသိံ	၁၃၁
တုယှံ နွိဒံ ဣဿရိယံ အထော မမ	၁၁၄၊ ၁၈၈
တုယှဉ္စ ဣဓ ပတ္တာယ	၁၅၅
တုဝံသိ ဣဿရာ တေသံ	၁၁၀
တုဝဉ္စ ဘန္တေ အနုကမ္ပကံ ဝိဒုံ	၁၁၅၊ ၁၈၉
တေ တတ္ထ သဗ္ဗေဝ အဟံ ပုရေတိ	၃၂၉
တေ ဒုပ္ပယာတာ အပရဒ္ဓမဂ္ဂါ	၃း၆
တေန ကမ္မေန ဒေဝိန္ဒ	၁၅၆၊ ၁၈၅
တေန မေ အမ္ဗဝနံ ရမ္မံ	၁၈၃
တေန မေ’ တာဒိသော ဝဏ္ဏော	၇၊ ၂၂၊ ၂၄၊ ၂၇၊ ၃၆၊ ၃၉၊ ၄၃၊ ၄၅၊ ၄၈၊ ၅၀၊ ၅၂၊ ၅၄-၅၊ ၆၃၊ ၈၉၊ ၁၀၃-၄၊ ၁၀၆-၈၊ ၁၁၂၊ ၁၃၀၊ ၁၃၂၊ ၁၃၇၊ ၁၆၈၊ ၁၈၀-၁၊ ၁၈၃၊ ၁၉၀၊ ၂၂၇၊ ၂၂၉-၃၀၊ ၂၃၂-၃၊ ၂၃၅၊ ၂၃၇၊ ၂၆၆-၇၊ ၂၇၀-၁၊ ၂၇၃၊ ၂၇၅-၇၊ ၂၇၉-၈၁၊ ၂၈၃၊ ၃၃၃
တေန သံသဝကော လဒ္ဓေါ	၂၁၀
တေန ဟ’ညေပိ သမာဒပေထ	၁၇၆
တေနာဟံ ဝိမလောဘာသာ	၄၆
တေသံ သဟဗျကာမာနံ	၈၅

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tesaṁ sudinnaṁ suhutaṁ suyiṭṭhaṁ 140, 177

[Da]

Daddallamānā vaṇṇena 136
Dassanaṁ nābhijānāmi 136
Daḷhaṁ pāsaṁ karitvāna 194
Daḷhadhammā nisārassa 242
Dānassa te idaṁ phalaṁ 30, 256, 284, 294
Dāsī ahaṁ pure āsiṁ 194
Dibbaṁ te ambavanaṁ rammaṁ 182
Dibbaṁ mamaṁ vassasahassamāyu 229
Dibbā ca vīṇā pavadanti vagguṁ 275, 277, 290
Dibbā te vividhā rūpā 294
Divā pipāsaṁ'nadhivāsayantā 315
Disvāna guṇasampannaṁ 32
Disvāna devaṁ paṭipucchi bhikkhu 289
Disvānahaṁ vassasatāni pañca 323
Disvā Muniṁ muditamana'mhi pīṇitā 74
Dunnikkhittaṁ mālaṁ sunikkhipitvā 332
Devatānaṁ vimānādi 334
Devatā nusi gandhabbo 239
Devatāhi kataṁ puññaṁ 1
Devaddhi pattosi mahānubhāvo 269, 277
Deviddhi pattāsi mahānubhāve 50, 52, 166

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Da]

Deviddhi pattosi mahānubhāvo 234, 266-7, 271, 273, 275, 278, 280-1, 290, 300
Devehi tvaṁ parivutā sakkatā casi 72
Devo nu āsi udavāsi yakkho 318
Doṇinimmajjaniṁ ahamadāsiṁ 132
Dvayajja kiccaṁ ubhayañca kāriyaṁ 290
Dvāsīti Buddhato gaṇhiṁ (Khu 2-347) 4

[Dha - Na]

Dhammena pubbe bhaginī 139
Dhunanti vagganti patanti cambare 253
Nagantare nagaravare sumāpite 73
Na taṁ mātāpitā kayirā 187
Na tathā tapati nabhe sūriyo 217
Natthi citte pasannamhi (Khu 2. 66) 5, 186
Nandane ca vane ramme 250, 284, 288
Nandā ceva Sunandā ca 84
Nandiyassāhaṁ bhariyā 209
Na mā'si dānaṁ na ca ma'tthi dātuṁ 300
Nayidaṁ akatapuññānaṁ 85
Nayidha phalā mūlamayā ca santi 313

ပဌမပါဒ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[တ]

တေသံ သုဒိန္နံ သုဟုတံ သုယိဋ္ဌံ ၁၄၀၊၁၇၇

[ဒ]

ဒဒ္ဒလ္လမာနာ ဝဏ္ဏေန ၁၃၆
ဒဿနံ နာဘိဇာနာမိ ၁၃၆
ဒဠှံ ပါသံ ကရိတွာန ၁၉၄
ဒဠှဓမ္မာ နိသာရဿ ၂၄၂
ဒါနဿ တေ ဣဒံ ဖလံ ၃၀၊၂၅၆၊၂၈၄၊၂၉၄
ဒါသီ အဟံ ပုရေ အာသိံ ၁၉၄
ဒိဗ္ဗံ တေ အမ္ဗဝနံ ရမ္မံ ၁၈၂
ဒိဗ္ဗံ မမံ ဝဿသဟဿမာယု ၂၂၉
ဒိဗ္ဗာ စ ဝီဏာ ပဝဒန္တိ ဝဂ္ဂုံ ၂၇၅၊၂၇၇၊၂၉၀
ဒိဗ္ဗာ တေ ဝိဝိဓာ ရူပါ ၂၉၄
ဒိဝါ ပိပါသံ'နဓိဝါသယန္တာ ၃၁၅
ဒိသွာန ဂုဏသမ္ပန္နံ ၃၂
ဒိသွာန ဒေဝံ ပဋိပုစ္ဆိ ဘိက္ခု ၂၈၉
ဒိသွာနဟံ ဝဿသတာနိ ပဉ္စ ၃၂၃
ဒိသွာ မုနိံ မုဒိတမန'မှိ ပီဏိတာ ၇၄
ဒုန္နိက္ခိတ္တံ မာလံ သုနိက္ခိပိတွာ ၃၃၂
ဒေဝတာနံ ဝိမာနာဒိ ၃၃၄
ဒေဝတာ နုသိ ဂန္ဓဗ္ဗော ၂၃၉
ဒေဝတာဟိ ကတံ ပုညံ ၁
ဒေဝဒ္ဓိ ပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ ၂၆၉၊ ၂၇၇
ဒေဝိဒ္ဓိ ပတ္တာသိ မဟာနုဘာဝေ ၅၀၊၅၂၊၁၆၆

ပဌမပါဒ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဒ]

ဒေဝိဒ္ဓိ ပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ ၂၃၄၊ ၂၆၆-၇၊ ၂၇၁၊၂၇၃၊၂၇၅၊၂၇၈၊ ၂၈၀-၁၊ ၂၉၀၊ ၃၀၀
ဒေဝေဟိ တွံ ပရိဝုတာ သက္ကတာ စသိ ၇၂
ဒေဝေါ နု အာသိ ဥဒဝါသိ ယက္ခော ၃၁၈
ဒေါဏိနိမ္မဇ္ဇနိံ အဟမဒါသိံ ၁၃၂
ဒွယဇ္ဇ ကိစ္စံ ဥဘယဉ္စ ကာရိယံ ၂၉၀
ဒွါသီတိ ဗုဒ္ဓတော ဂဏှိံ (ခု ၂-၃၄၇) ၄

[ဓ-န]

ဓမ္မေန ပုဗ္ဗေ ဘဂိနီ ၁၃၉
ဓုနန္တိ ဝဂ္ဂန္တိ ပတန္တိ စမ္ဗရေ ၂၅၃
နဂန္တရေ နဂရဝရေ သုမာပိတေ ၇၃
န တံ မာတာပိတာ ကယိရာ ၁၈၇
န တထာ တပတိ နဘေ သူရိယော ၂၁၇
နတ္ထိ စိတ္တေ ပသန္နမှိ (ခု ၂-၆၆) ၅၊၁၈၆
နန္ဒနေ စ ဝနေ ရမ္မေ ၂၅၀၊၂၈၄၊၂၈၈
နန္ဒာ စေဝ သုနန္ဒာ စ ၈၄
နန္ဒိယဿာဟံ ဘရိယာ ၂၀၉
န မာ'သိ ဒါနံ န စ မ'တ္ထိ ဒါတုံ ၃၀၀
နယိဒံ အကတပုညာနံ ၈၅
နယိဓ ဖလာ မူလမယာ စ သန္တိ ၃၁၃

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Na]

Nayimasmiṁ loke parasmiṁ vā pana 263
Nayīda'mappassa katassa kammuno 255
Naranāriyo bahukettha-nekavaṇṇā 218
Na vijjate so padeso 245
Nākāsiṁ Satthu vacanaṁ 104
Nāgassa dantesu duvesu nimmitā 166, 234
Nādhiccaladdhaṁ na pariṇāmajaṁ me 320
Nānātūriyasaṅghuṭṭhaṁ 173
Nānāpadumasañchannā 173, 293
Nānāsantānakapuppha-rukkhavividhā 148
Nāmhi devo na gandhabbo 239
Nārīgaṇā candanasāralittā 208
Niddāti mamaṁ aññaṁsu 106
Nimbamuṭṭhiṁ ahamadāsiṁ 132
Nimmānaratino nāma 92
Nīlā pītā ca kāḷā ca 99
Nīluppalahatthakaṁ ahamadāsiṁ 180

[Pa]

Pakkhandiyāna vijitaṁ paresaṁ 317
Pajāpatī tassa sunimmitassa 175
Pañcasikkhāpade ratā 63, 89, 101, 156
Pañcettha nāriyo āgamaṁsu nhāyituṁ 121
Patāpena vaṇṇena uttaritarā 164

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Patīsu dhammaṁ pacarāma sabbā 122
Padīpaṁ tattha jāletvā 183
Padīpo cettha jalati 182-3
Padumakumuduppa-lakuvalayaṁ 145
Padumānusaṭaṁ maggaṁ 30
Padumi padmapattakkhi 30
Pabhassaraṁ accimantaṁ 160
Pabhassaravaravaṇṇanibhe 163
Parakammakarī āsiṁ 131
Paramagatigatañca pūjayitvā 148
Pariyosite vihāre 183
Paresaṁ vijitaṁ gantvā 295
Pallaṅkaseṭṭhe maṇisoṇṇa-citte 117
Pallaṅko ca te mahaggho 163
Passa katipayāya desanāya 221
Passa khaṇamuhutta-saññamassa 221
Passa cittakataṁ bimbaṁ (Khu 2. 362) 70
Passa Mātali accheraṁ 186
Pahūtakatakalyāṇā 97, 136
Pāṇātipātā viratā 63, 89, 101, 156
Pāṇātipātā viratā acorikā 117
Pāṇātipātā viramassu khippaṁ 309
Pāṇātipātā viramāmi khippaṁ 247, 310
Pāraṁ samuddassa imañca vaṇṇuṁ 317
Pāricchattake koviḷāre 158
Pāsādikaṁ pasādanīyaṁ 194

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[န]

နယိမသ္မိံ လောကေ ပရသ္မိံ ဝါ ပန ၂၆၃
နယီဒ'မပ္ပဿ ကတဿ ကမ္မုနော ၂၅၅
နရနာရိယော ဗဟုကေတ္ထ-နေကဝဏ္ဏာ ၂၁၈
န ဝိဇ္ဇတေ သော ပဒေသော ၂၄၅
နာကာသိံ သတ္ထု ဝစနံ ၁၀၄
နာဂဿ ဒန္တေသု ဒုဝေသု နိမ္မိတာ ၁၆၆၊၂၃၄
နာဓိစ္စလဒ္ဓံ န ပရိဏာမဇံ မေ ၃၂၀
နာနာတူရိယသင်္ဃုဋ္ဌံ ၁၇၃
နာနာပဒုမသဉ္ဆန္နာ ၁၇၃၊၂၉၃
နာနာသန္တာနကပုပ္ဖရုက္ခဝိဝိဓာ ၁၄၈
နာမှိ ဒေဝေါ န ဂန္ဓဗ္ဗော ၂၃၉
နာရီဂဏာ စန္ဒနသာရလိတ္တာ ၂၀၈
နိဒ္ဒါတိ မမံ အညံသု ၁၀၆
နိမ္ဗမုဋ္ဌိံ အဟမဒါသိံ ၁၃၂
နိမ္မာနရတိနော နာမ ၉၂
နီလာ ပီတာ စ ကာဠာ စ ၉၉
နီလုပ္ပလဟတ္ထကံ အဟမဒါသိံ ၁၈၀

[ပ]

ပက္ခန္ဒိယာန ဝိဇိတံ ပရေသံ ၃၁၇
ပဇာပတီ တဿ သုနိမ္မိတဿ ၁၇၅
ပဉ္စသိက္ခာပဒေ ရတာ ၆၃၊၈၉၊ ၁၀၁၊၁၅၆
ပဉ္စေတ္ထ နာရိယော အာဂမံသု နှာယိတုံ ၁၂၁
ပတာပေန ဝဏ္ဏေန ဥတ္တရိတရာ ၁၆၄

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ]

ပတီသု ဓမ္မံ ပစရာမ သဗ္ဗာ ၁၂၂
ပဒီပံ တတ္ထ ဇာလေတွာ ၁၈၃
ပဒီပေါ စေတ္ထ ဇလတိ ၁၈၂-၃
ပဒုမကုမုဒုပ္ပလကုဝလယံ ၁၄၅
ပဒုမာနုသဋံ မဂ္ဂံ ၃၀
ပဒုမိ ပဒ္မပတ္တက္ခိ ၃၀
ပဘဿရံ အစ္စိမန္တံ ၁၆၀
ပဘဿရဝရဝဏ္ဏနိဘေ ၁၆၃
ပရကမ္မကရီ အာသိံ ၁၃၁
ပရမဂတိဂတဉ္စ ပူဇယိတွာ ၁၄၈
ပရိယောသိတေ ဝိဟာရေ ၁၈၃
ပရေသံ ဝိဇိတံ ဂန္တွာ ၂၉၅
ပလ္လင်္ကသေဋ္ဌေ မဏိသောဏ္ဏ-စိတ္တေ ၁၁၇
ပလ္လင်္ကော စ တေ မဟဂ္ဃော ၁၆၃
ပဿ ကတိပယာယ ဒေသနာယ ၂၂၁
ပဿ ခဏမုဟုတ္တသညမဿ ၂၂၁
ပဿ စိတ္တကတံ ဗိမ္ဗံ (ခု ၂-၃၆၂) ၇၀
ပဿ မာတလိ အစ္ဆေရံ ၁၈၆
ပဟူတကတကလျာဏာ ၉၇၊၁၃၆
ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ ၆၃၊၈၉၊ ၁၀၁၊၁၅၆
ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ အစောရိကာ ၁၁၇
ပါဏာတိပါတာ ဝိရမဿု ခိပ္ပံ ၃၀၉
ပါဏာတိပါတာ ဝိရမာမိ ခိပ္ပံ ၂၄၇၊ ၃၁၀
ပါရံ သမုဒ္ဒဿ ဣမဉ္စ ဝဏ္ဏုံ ၃၁၇
ပါရိစ္ဆတ္တကေ ကောဝိဠာရေ ၁၅၈
ပါသာဒိကံ ပသာဒနီယံ ၁၉၄

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Piṇḍāya te carantassa	91, 164
Piṇḍāya me carantassa	91
Pipphalyā lasuṇena ca	169
Pīṭhaṁ te veḷuriyamayaṁ uḷāraṁ	22, 26
Pīṭhaṁ te sovaṇṇamayaṁ uḷāraṁ	7, 24
Pītapāsādasayane	184
Pītavatthe pītadhaje	150, 184
Pucchāma devaṁ sudhammaṁ	239
Pucchāmi taṁ uppalamāladhārinī	113, 121, 188
Pucchāmi taṁ deva mahānubhāva	226, 332
Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve	7, 22, 24, 26, 35, 38, 42, 45, 48, 54-5, 63, 84, 88, 103, 130
Pucchāvasena yā tāsaṁ	1
Pucchito hi mayā Buddho	139
Puṇṇamāse yathā cando	293
Pupphamuṭṭhiṁ ahamadāsiṁ	131
Pupphuttamadāyikā nārī	130
Puratthimasmiṁ janapade	247
Pure tuvaṁ pamajjitvā	211
Pūvaṁ ahamadāsiṁ	132
Pokkharañño ca me ettha	173
Pokkharo ca suphasso ca	195

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Pha]	
Phaladāyī phalaṁ vipulaṁ labhati	269
Phalikarajatahemajālachannaṁ	144
Phaluttamadāyikā nārī	130
Phāṇitaṁ ahamadāsiṁ	131
Phārusakaṁ ahamadāsiṁ	131
[Ba - Bha]	
Bahukāro anukampako ca satthā	221
Bahupadumavicitrapuṇḍarīkaṁ	217
Bahūnaṁ vata atthāya	186, 196
Bārāṇasiyaṁ upasaṅkamitvā	167
Bārāṇasiyaṁ nindiyo nāmāsi	208
Bālo kho tvaṁ asi māṇava	305
Buddhe ca dhamme ca pasannamānasā	81
Buddho ca me isinisabho vināyako	73
Buddho ca me kañcanasannibhattaco	167
Bhadditthikāti maṁ aññaṁsu	100
Bhayabheravo durāsado	194
Bhāti ca dasa disā nabheva suriyo	144
Bhāvitattāpi arahanto	245
Bhikkhū ca ahaṁ bhikkhuniyo ca	131
Bhikkhū cāhaṁ paramahitānukampake	101
Bherisaṅkhamudiṅgāhi	294

ပဌမပါဒ	ပိဋ္ဌင်္က
[ပ]	
ပိဏ္ဍာယ တေ စရန္တဿ	၉၁၊ ၁၆၄
ပိဏ္ဍာယ မေ စရန္တဿ	၉၁
ပိပ္ဖလျာ လသုဏေန စ	၁၆၉
ပီဌံ တေ ဝေဠုရိယမယံ ဥဠာရံ	၂၂၊ ၂၆
ပီဌံ တေ သောဝဏ္ဏမယံ ဥဠာရံ	၇၊ ၂၄
ပီတပါသာဒသယနေ	၁၈၄
ပီတဝတ္ထေ ပီတဓဇေ	၁၅၀၊ ၁၈၄
ပုစ္ဆာမ ဒေဝံ သုဓမ္မံ	၂၃၉
ပုစ္ဆာမိ တံ ဥပ္ပလမာလဓာရိနီ	၁၁၃၊ ၁၂၁၊ ၁၈၈
ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝ မဟာနုဘာဝ	၂၂၆၊ ၃၃၂
ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ	၇၊ ၂၂၊ ၂၄၊ ၂၆၊ ၃၅၊ ၃၈၊ ၄၂၊ ၄၅၊ ၄၈၊ ၅၄-၅၊ ၆၃၊ ၈၄၊ ၈၈၊ ၁၀၃၊ ၁၃၀
ပုစ္ဆာဝသေန ယာ တာသံ	၁
ပုစ္ဆိတော ဟိ မယာ ဗုဒ္ဓေါ	၁၃၉
ပုဏ္ဏမာသေ ယထာ စန္ဒော	၂၉၃
ပုပ္ဖမုဋ္ဌိံ အဟမဒါသိံ	၁၃၁
ပုပ္ဖုတ္တမဒါယိကာ နာရီ	၁၃၀
ပုရတ္ထိမသ္မိံ ဇနပဒေ	၂၄၇
ပုရေ တုဝံ ပမဇ္ဇိတွာ	၂၁၁
ပူဝံ အဟမဒါသိံ	၁၃၂
ပေါက္ခရညော စ မေ ဧတ္ထ	၁၇၃
ပေါက္ခရော စ သုဖဿော စ	၁၉၅

ပဌမပါဒ	ပိဋ္ဌင်္က
[ဖ]	
ဖလဒါယီ ဖလံ ဝိပုလံ လဘတိ	၂၆၉
ဖလိကရဇတဟေမဇာလဆန္နံ	၁၄၄
ဖလုတ္တမဒါယိကာ နာရီ	၁၃၀
ဖာဏိတံ အဟမဒါသိံ	၁၃၁
ဖာရုသကံ အဟမဒါသိံ	၁၃၁
[ဗ-ဘ]	
ဗဟုကာရော အနုကမ္ပကော စ သတ္ထာ	၂၂၁
ဗဟုပဒုမဝိစိတြပုဏ္ဍရီကံ	၂၁၇
ဗဟူနံ ဝတ အတ္ထာယ	၁၈၆၊ ၁၉၆
ဗာရာဏသိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ	၁၆၇
ဗာရာဏသိယံ နိန္ဒိယော နာမာသိ	၂၀၈
ဗာလော ခေါ တွံ အသိ မာဏဝ	၃၀၅
ဗုဒ္ဓေ စ ဓမ္မေ စ ပသန္နမာနသာ	၈၁
ဗုဒ္ဓေါ စ မေ ဣသိနိသဘော ဝိနာယကော	၇၃
ဗုဒ္ဓေါ စ မေ ကဉ္စနသန္နိဘတ္တစော	၁၆၇
ဘဒ္ဒိတ္ထိကာတိ မံ အညံသု	၁၀၀
ဘယဘေရဝေါ ဒုရာသဒေါ	၁၉၄
ဘာတိ စ ဒသ ဒိသာ နဘေဝ သုရိယော	၁၄၄
ဘာဝိတတ္တာပိ အရဟန္တော	၂၄၅
ဘိက္ခူ စ အဟံ ဘိက္ခုနိယော စ	၁၃၁
ဘိက္ခူ စာဟံ ပရမဟိတာနုကမ္ပကေ	၁၀၁
ဘေရိသင်္ခမုဒိင်္ဂါဟိ	၂၉၄

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Magadhavarapuratthimena 148
Magadhesu Aṅgesu ca satthavāhā 315
Mañjiṭṭhake vimānasmiṁ 161
Mañña so mātāpitūnaṁ kāraṇā 326
Maṇḍūkohaṁ pure āsiṁ 202
Manussabhūto daharā apāpikā 117, 121
Manussabhūtā Devinda 139
Manobhāvanīyo bhikkhu 138
Mandāravānaṁ pupphānaṁ 99
Mamaṁ pāyāsīti ahu samaññā 321
Mayañca bhariyā nātikkamāma (Khu 5. 214) 119
Mahaddhanā mahābhogā 245
Mahantaṁ nāgaṁ abhiruyha 237
Mahākāruṇikaṁ Nāthaṁ 1
Mā ca parajanassa rakkhitampi 220
Mā ca parajanassa rakkhitāyo 220
Mā ca pāṇavadhaṁ vividhaṁ carassu asuciṁ 220
Mā ca vitathaṁ aññathā abhāṇi 220
Mā ceva serīsamahaṁ akattha 325
Mā tvaṁ uposathe bhāyi 105
Mā maṁ tvaṁ saraṇaṁ gaccha 247
Mige gavesamānohaṁ 243
Mutto muttehi saha purāṇajaṭalehi (Vi 3. 48) 12

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Musatīva nayanaṁ sateratāva 145
Muhuttaṁ cittapasādassa 202
Mūlakaṁ ahamadāsiṁ 132
Modakaṁ ahamadāsiṁ 232
Modenti parivārenti 110
Morahatthaṁ ahamadāsiṁ 132

[Ya]

Yaṁ kathāvatthukusalā 334
Yaṁ dadāti na taṁ hoti 232
Yaṁ maggaṁ maggādhipatī adesayi 176
Yajamānānaṁ manussānaṁ 139, 176
Yañca kandasi yañca rodasi 307
Yañca me ahuvā hāso 295
Yañca sīlavatī āsiṁ 156
Yato ca kho parinibbuto 247
Yattha ca dinna mahapphalamāhu 214
Yathā ca me adhigatamidaṁ vimānaṁ 147
Yathābalaṁ karissāmi 2
Yathā vanaṁ vittalataṁ pabhāsati 266-7, 280
Yathā vanaṁ Nandanaṁ pabhāsati 281
Yadā ca gītāni ca vāditāni ca 255
Yadā devā Tāvatiṁsā 154
Yadā so aḍḍharattāyaṁ 294

ပဌမပါဒ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[မ]

မဂဓဝရပုရတ္ထိမေန ၁၄၈
မဂဓေသု အင်္ဂေသု စ သတ္ထဝါဟာ ၃၁၅
မဉ္ဇိဋ္ဌကေ ဝိမာနသ္မိံ ၁၆၁
မညေ သော မာတာပိတူနံ ကာရဏာ ၃၂၆
မဏ္ဍူကောဟံ ပုရေ အာသိံ ၂၀၂
မနုဿဘူတာ ဒဟရာ အပါပိကာ ၁၁၇၊ ၁၂၁
မနုဿဘူတာ ဒေဝိန္ဒ ၁၃၉
မနောဘာဝနီယော ဘိက္ခု ၁၃၈
မန္ဒာရဝါနံ ပုပ္ဖါနံ ၉၉
မမံ ပါယာသီတိ အဟု သမညာ ၃၂၁
မယဉ္စ ဘရိယာ နာတိက္ကမာမ (ခု ၅-၂၁၄) ၁၁၉
မဟဒ္ဓနာ မဟာဘောဂါ ၂၄၅
မဟန္တံ နာဂံ အဘိရုယှ ၂၃၇
မဟာကာရုဏိကံ နာထံ ၁
မာ စ ပရဇနဿ ရက္ခိတမ္ပိ ၂၂၀
မာ စ ပရဇနဿ ရက္ခိတာယော ၂၂၀
မာ စ ပါဏဝဓံ ဝိဝိဓံ စရဿု အသုစိံ ၂၂၀
မာ စ ဝိတထံ အညထာ အဘာဏိ ၂၂၀
မာ စေဝ သေရီသမဟံ အကတ္ထ ၃၂၅
မာ တွံ ဥပေါသထေ ဘာယိ ၁၀၅
မာ မံ တွံ သရဏံ ဂစ္ဆ ၂၄၇
မိဂေ ဂဝေသမာနောဟံ ၂၄၃
မုတ္တော မုတ္တေဟိ သဟ ပုရာဏဇဋိလေဟိ (ဝိ ၃-၄၈) ၁၂

ပဌမပါဒ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[မ]

မုသာတီဝ နယနံ သတေရတာဝ ၁၄၅
မုဟုတ္တံ စိတ္တပသာဒဿ ၂၀၂
မူလကံ အဟမဒါသိံ ၁၃၂
မောဒကံ အဟမဒါသိံ ၂၃၂
မောဒေန္တိ ပရိဝါရေန္တိ ၁၁၀
မောရဟတ္ထံ အဟမဒါသိံ ၁၃၂

[ယ]

ယံ ကထာဝတ္ထုကုသလာ ၃၃၄
ယံ ဒဒါတိ န တံ ဟောတိ ၂၃၂
ယံ မဂ္ဂံ မဂ္ဂါဓိပတီ အဒေသယိ ၁၇၆
ယဇမာနာနံ မနုဿာနံ ၁၃၉၊ ၁၇၆
ယဉ္စ ကန္ဒသိ ယဉ္စ ရောဒသိ ၃၀၇
ယဉ္စ မေ အဟုဝါ ဟာသော ၂၉၅
ယဉ္စ သီလဝတီ အာသိံ ၁၅၆
ယတော စ ခေါ ပရိနိဗ္ဗုတော ၂၄၇
ယတ္ထ စ ဒိန္န မဟပ္ဖလမာဟု ၂၁၄
ယထာ စ မေ အဓိဂတမိဒံ ဝိမာနံ ၁၄၇
ယထာဗလံ ကရိဿာမိ ၂
ယထာ ဝနံ စိတ္တလတံ ပဘာသတိ ၂၆၆-၇၊ ၂၈၀
ယထာ ဝနံ နန္ဒနံ ပဘာသတိ ၂၈၁
ယဒါ စ ဂီတာနိ စ ဝါဒိတာနိ စ ၂၅၅
ယဒါ ဒေဝါ တာဝတိံသာ ၁၅၄
ယဒါ သော အဍ္ဎရတ္တာယံ ၂၉၄

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yadi te sutā andhaka-veṇḍuputtā	245
Yametaṁ Sakka anupucchase mamaṁ	81
Yasaṁ etādisaṁ pattā	137
Yassa yasseva sālassa	161
Yahiṁ yahiṁ soka-pariddavo ca	322
Yā tattha paramatthānaṁ	334
Yā te adāsi ācāmaṁ	91
Yā devarājassa sabhā Sudhammā	278
Yāpi te sirasmiṁ mālā	158, 173, 193
Yā mahesittaṁ kāreyya	92, 169
Yā me adāsi ācāmaṁ	92
Yā sā ahu mayhaṁ sakhī bhadante	175
Yuttā ca te parama-alaṅkatā hayā	70
Ye keci imasmiṁ satthe manussā	328
Ye ca te dīghamaddhānaṁ	202
Ye cidha pajahanti kāmarāgaṁ	221
Yena kammena Devinda	155
Yena ca purisassa apeti saññā	220
Ye puggalā aṭṭha sataṁ pasatthā	176
Ye mantaṁ parivattenti	245
Yesaṁ atthi saddhā Buddhe	164
Yo andhakāramhi timīsikāyaṁ	45
Yo andhakāre tamasī pabhaṅkaro (Saṁ 1. 49)	105
Yo kappako sambhava-nāmadheyyo	328
Yo vadataṁ pavaro manujesu	213
Yo ve kilantassa pipāsitassa	39
Yo ve kilantāna pipāsitānaṁ	36, 43
Yo ve sammāvimuttānaṁ	33
Yo so ahu rājā pāyāsi nāma	312
[Ra]	
Ratanantarasmiṁ bahu-annapānaṁ	318
Rattambarapītavāsasāhi	217
Rathassa ghoso apiḷandhanāna ca	253
Rathe ṭhitātā migamanda-locanā	254
Ratho ca te subho vaggu	151
Rammā ca te pokkharaṇī	293
Rasuttamadāyikā nārī	130
Rāgavirāgamanejamasokaṁ	214

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ယ]	
ယဒိ တေ သုတာ အန္ဓက-ဝေဏ္ဍုပုတ္တာ	၂၄၅
ယမေတံ သက္က အနုပုစ္ဆသေ မမံ	၈၁
ယသံ ဧတာဒိသံ ပတ္တာ	၁၃၇
ယဿ ယဿေဝ သာလဿ	၁၆၁
ယဟိံ ယဟိံ သောက-ပရိဒ္ဒဝေါ စ	၃၂၂
ယာ တတ္ထ ပရမတ္ထာနံ	၃၃၄
ယာ တေ အဒါသိ အာစာမံ	၉၁
ယာ ဒေဝရာဇဿ သဘာ သုဓမ္မာ	၂၇၈
ယာပိ တေ သိရသ္မိံ မာလာ	၁၅၈၊၁၇၃၊၁၉၃
ယာ မဟေသိတ္တံ ကာရေယျ	၉၂၊၁၆၉
ယာ မေ အဒါသိ အာစာမံ	၉၂
ယာ သာ အဟု မယှံ သခီ ဘဒန္တေ	၁၇၅
ယုတ္တာ စ တေ ပရမ-အလင်္ကတာ ဟယာ	၇၀
ယေ ကေစိ ဣမသ္မိံ သတ္ထေ မနုဿာ	၃၂၈
ယေ စ တေ ဒီဃမဒ္ဓါနံ	၂၀၂
ယေ စိဓ ပဇဟန္တိ ကာမရာဂံ	၂၂၁
ယေန ကမ္မေန ဒေဝိန္ဒ	၁၅၅
ယေန စ ပုရိသဿ အပေတိ သညာ	၂၂၀
ယေ ပုဂ္ဂလာ အဋ္ဌ သတံ ပသတ္ထာ	၁၇၆
ယေ မန္တံ ပရိဝတ္တေန္တိ	၂၄၅
ယေသံ အတ္ထိ သဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓေ	၁၆၄
ယော အန္ဓကာရမှိ တိမီသိကာယံ	၄၅
ယော အန္ဓကာရေ တမသီ ပဘင်္ကရော (သံ ၁-၄၉)	၁၀၅
ယော ကပ္ပကော သမ္ဘဝ-နာမဓေယျော	၃၂၈
ယော ဝဒတံ ပဝရော မနုဇေသု	၂၁၃
ယော ဝေ ကိလန္တဿ ပိပါသိတဿ	၃၉
ယော ဝေ ကိလန္တာန ပိပါသိတာနံ	၃၆၊၄၃
ယော ဝေ သမ္မာဝိမုတ္တာနံ	၃၃
ယော သော အဟု ရာဇာ ပါယာသိ နာမ	၃၁၂
[ရ]	
ရတနန္တရသ္မိံ ဗဟုအန္နပါနံ	၃၁၈
ရတ္တမ္ဗရပီတဝါသသာဟိ	၂၁၇
ရထဿ ဃောသော အပိဠန္ဓနာန စ	၂၅၃
ရထေ ဌိတာတာ မိဂမန္ဒ-လောစနာ	၂၅၄
ရထော စ တေ သုဘော ဝဂ္ဂု	၁၅၁
ရမ္မာ စ တေ ပေါက္ခရဏီ	၂၉၃
ရသုတ္တမဒါယိကာ နာရီ	၁၃၀
ရာဂဝိရာဂမနေဇမသောကံ	၂၁၄

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[La]
Latā ca sajjā pavarā ca
devatā 121
Laddhānahaṁ amatavaraṁ
visesanaṁ 74

[Va]
Vaṅke araññe amanussaṭṭhāne 313
Vaṭaṁsakañca sukataṁ 162
Vaṭaṁsakā
vātadhutā 158, 172, 193
Vatthuttamadāyikā nārī 130
Vandanā janitaṁ puññaṁ 1
Valliphalaṁ ahamadāsiṁ 131
Vātassa vegena ca
sampakampitā 255
Vāteritaṁ sālavanaṁ 161
Vijjācaraṇasampannā 1
Vidhūpanaṁ ahamadāsiṁ 132
Vipathe kuṭaṁ nikkhipitvā 194
Vimānapāsādavare manorame 118
Vimānavatthu icceva 1
Vivattamānā
kāyena 158, 172, 193
Visodhetvā diṭṭhigataṁ 298
Vediyā catasso tattha 284
Vehāyasaṁ pokkharañño
savanti 317
Veḷuriyathambhaṁ ruciraṁ
pabhassaraṁ 52
Veḷuriyasuvaṇṇassa 283, 293
Veḷūriyathambhā
satamussitāse 318

[Sa]
Sakkhalikaṁ ahamadāsiṁ 132
Sagāravo sappatisso
vinīto 326
Sace hi Buddho tiṭṭheyya 247
Sace hi bhante gaccheyyāsi 295
Saccaṁ kirāhaṁsu
narā sapaññā 322
Saccaṁ kho vadesi māṇava 306
Sacce ṭhitā mosavajjaṁ
pahāya 50
Sañjānamāno na musā
bhaṇeyya 326
Saṭṭhitūriyasahassāni 195
Saṭṭhi vassasahassāni 105
Sataṁ nikkhā sataṁ assā 92, 170
Sataṁ hemavatā nāgā 92, 170
Satisamuppādakaro 227
Sattatantiṁ sumadhuraṁ 127
Satthiṁ ākoṭayitvāna 294
Satthu sarīramuddissa 184
Sadevake loke
samārake ca 291
Saddhāsīlena sampannā 111
Saddhā hiriyaṁ
kusalañca dānaṁ 177
Santike maraṇaṁ tuyhaṁ 245
Sabbābharaṇasañchannā 294
Samaṇe brāhmaṇe cāpi 210
Samaṇo ca kho āsi
Kumārakassapo 321
Samassamo natthi kuto
panuttaro 299

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[လ]
လတာ စ သဇ္ဇာ ပဝရာ စ
ဒေဝတာ ၁၂၁
လဒ္ဓါနဟံ အမတဝရံ ဝိသေသနံ ၇၄

[ဝ]
ဝင်္ကေ အရညေ အမနုဿဋ္ဌာနေ ၃၁၃
ဝဋံသကဉ္စ သုကတံ ၁၆၂
ဝဋံသကာ
ဝါတဓုတာ ၁၅၈၊၁၇၂၊၁၉၃
ဝတ္ထုတ္တမဒါယိကာ နာရီ ၁၃၀
ဝန္ဒနာ ဇနိတံ ပုညံ ၁
ဝလ္လိဖလံ အဟမဒါသိံ ၁၃၁
ဝါတဿ ဝေဂေန စ
သမ္ပကမ္ပိတာ ၂၅၅
ဝါတေရိတံ သာလဝနံ ၁၆၁
ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နာ ၁
ဝိဓူပနံ အဟမဒါသိံ ၁၃၂
ဝိပထေ ကုဋံ နိက္ခိပိတွာ ၁၉၄
ဝိမာနပါသာဒဝရေ မနောရမေ ၁၁၈
ဝိမာနဝတ္ထု ဣစ္စေဝ ၁
ဝိဝတ္တမာနာ
ကာယေန ၁၅၈၊၁၇၂၊၁၉၃
ဝိသောဓေတွာ ဒိဋ္ဌိဂတံ ၂၉၈
ဝေဒိယာ စတဿော တတ္ထ ၂၈၄
ဝေဟာယသံ ပေါက္ခရညော
သဝန္တိ ၃၁၇
ဝေဠုရိယထမ္ဘံ ရုစိရံ ပဘဿရံ ၅၂
ဝေဠုရိယသုဝဏ္ဏဿ ၂၈၃၊၂၉၃
ဝေဠူရိယထမ္ဘာ
သတမုဿိတာသေ ၃၁၈

[သ]
သက္ခလိကံ အဟမဒါသိံ ၁၃၂
သဂါရဝေါ သပ္ပတိဿော
ဝိနီတော ၃၂၆
သစေ ဟိ ဗုဒ္ဓေါ တိဋ္ဌေယျ ၂၄၇
သစေ ဟိ ဘန္တေ ဂစ္ဆေယျာသိ ၂၉၅
သစ္စံ ကိရာဟံသု နရာ သပညာ ၃၂၂
သစ္စံ ခေါ ဝဒေသိ မာဏဝ ၃၀၆
သစ္စေ ဌိတာ မောသဝဇ္ဇံ
ပဟာယ ၅၀
သဉ္ဇာနမာနော န မုသာ
ဘဏေယျ ၃၂၆
သဋ္ဌိတူရိယသဟဿာနိ ၁၉၅
သဋ္ဌိ ဝဿသဟဿာနိ ၁၀၅
သတံ နိက္ခာ သတံ အဿာ ၉၂၊၁၇၀
သတံ ဟေမဝတာ နာဂါ ၉၂၊၁၇၀
သတိသမုပ္ပါဒကရော ၂၂၇
သတ္တတန္တိံ သုမဓုရံ ၁၂၇
သတ္ထိံ အာကောဋယိတွာန ၂၉၄
သတ္ထု သရီရမုဒ္ဒိဿ ၁၈၄
သဒေဝကေ လောကေ
သမာရကေ စ ၂၉၁
သဒ္ဓါသီလေန သမ္ပန္နာ ၁၁၁
သဒ္ဓါ ဟိရိယံ ကုသလဉ္စ ဒါနံ ၁၇၇
သန္တိကေ မရဏံ တုယှံ ၂၄၅
သဗ္ဗာဘရဏသဉ္ဆန္နာ ၂၉၄
သမဏေ ဗြာဟ္မဏေ စာပိ ၂၁၀
သမဏော စ ခေါ အာသိ
ကုမာရကဿပေါ ၃၂၁
သမဿမော နတ္ထိ ကုတော
ပနုတ္တရော ၂၉၉

Padānukkamo Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sampattā pariniṭṭhānaṁ 334
Sammā vassatu kālena 335
Sammūḷharūpova jano ahosi 322
Sayamidha pathe samecca māṇavena 219
Sasī adhiggayha yathā virocati 79
Sassu ca pacchā anuyuñjate mamaṁ 114, 188
Sassuñcāhaṁ sasurañca 131
Sahassathambhaṁ atulānubhāvaṁ 318
Sahassayuttaṁ hayavāhanaṁ subhaṁ 252
Sahassaraṁsīva yathāmahappabho 249
Saḷalalabujabhujakasaṁyuttā 145
Sā ahaṁ kāyassa bhedā 112, 136
Sākamuṭṭhiṁ ahamadāsiṁ 131
Sā tiṭṭhati rathavare alaṅkatā 71
Sā dakkhiṇā saṁghagatā 138
Sā devatā attamanā 7, 22, 24, 26, 32, 35, 38, 42, 45, 48, 50, 52, 54-5, 63, 84, 88, 103-4, 106-9, 130, 168-9, 179, 182, 190
Sādhu kho maṁ paṭinetha 211
Sāvatthiyaṁ mayhaṁ sakhī bhadante 173
Sā vandituṁ anadhivaraṁ upāgamiṁ 74

Paṭhamapādā Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sāhaṁ avaṭṭhitāpemā 195
Sāhaṁ tena kusalena kammunā 121
Sāhaṁ nūna ito gantvā 211
Sāhaṁ ramāmi kīḷāmi 195
Sāhaṁ vanditvā pādāni 96
Sāhaṁ sakena sīlena 63
Sāhamapacitattha-dhammakusalaṁ 148
Sikkhāpadānaṁ pañcannaṁ 86
Sirasmiṁ cittaṁ maṇicandakappitaṁ 253
Sīlādiguṇasampanno 1
Sīsañcidaṁ veḷuriyassa nimmitaṁ 249
Sīho yathā pabbatasānu-gocaro 122
Sukkhāya aloṇikāya ca 168
Sukhaṁ akatapuññānaṁ 85
Sukhañca katapuññānaṁ 196
Sujāto nāmahaṁ bhante 251
Suṇotha yakkhassa ca vāṇijāna ca 312
Sutaṁ nu taṁ bhāsati yaṁ ayaṁ latā 122
Sutvānahaṁ amatapadaṁ asaṅkhataṁ 74
Suniddāti maṁ aññaṁsu 107
Subhāsitā atthavatī 246
Suvaṇṇacchadanaṁ nāvaṁ 35, 38, 42
Suvaṇṇajālāvatato ratho ayaṁ 252
Suvaṇṇapaṭṭehi samantamotthaṭo 249

ပဌမပါဒါ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[သ]

သမ္ပတ္တာ ပရိနိဋ္ဌာနံ ၃၃၄
သမ္မာ ဝဿတု ကာလေန ၃၃၅
သမ္မူဠှရူပေါဝ ဇနော အဟောသိ ၃၂၂
သယမိဓ ပထေ သမေစ္စ မာဏဝေန ၂၁၉
သသီ အဓိဂ္ဂယှ ယထာ ဝိရောစတိ ၇၉
သဿု စ ပစ္ဆာ အနုယုဉ္ဇတေ မမံ ၁၁၄၊ ၁၈၈
သဿုဉ္စာဟံ သသုရဉ္စ ၁၃၁
သဟဿထမ္ဘံ အတုလာနုဘာဝံ ၃၁၈
သဟဿယုတ္တံ ဟယဝါဟနံ သုဘံ ၂၅၂
သဟဿရံသီဝ ယထာမဟပ္ပဘော ၂၄၉
သဠလလဗုဇဘုဇကသံယုတ္တာ ၁၄၅
သာ အဟံ ကာယဿ ဘေဒါ ၁၁၂၊ ၁၃၆
သာကမုဋ္ဌိံ အဟမဒါသိံ ၁၃၁
သာ တိဋ္ဌတိ ရထဝရေ အလင်္ကတာ ၇၁
သာ ဒက္ခိဏာ သံဃဂတာ ၁၃၈
သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ ၇၊ ၂၂၊ ၂၄၊ ၂၆၊ ၃၂၊ ၃၅၊ ၃၈၊ ၄၂၊ ၄၅၊ ၄၈၊ ၅၀၊ ၅၂၊ ၅၄-၅၊ ၆၃၊ ၈၄၊ ၈၈၊ ၁၀၃-၄၊ ၁၀၆-၉၊ ၁၃၀၊ ၁၆၈-၉၊ ၁၇၉၊ ၁၈၂၊ ၁၉၀
သာဓု ခေါ မံ ပဋိနေထ ၂၁၁
သာဝတ္ထိယံ မယှံ သခီ ဘဒန္တေ ၁၇၃
သာ ဝန္ဒိတုံ အနဓိဝရံ ဥပါဂမိံ ၇၄

ပဌမပါဒါ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[သ]

သာဟံ အဝဋ္ဌိတာပေမာ ၁၉၅
သာဟံ တေန ကုသလေန ကမ္မုနာ ၁၂၁
သာဟံ နူန ဣတော ဂန္တွာ ၂၁၁
သာဟံ ရမာမိ ကီဠာမိ ၁၉၅
သာဟံ ဝန္ဒိတွာ ပါဒါနိ ၉၆
သာဟံ သကေန သီလေန ၆၃
သာဟမပစိတတ္ထဓမ္မကုသလံ ၁၄၈
သိက္ခာပဒါနံ ပဉ္စန္နံ ၈၆
သိရသ္မိံ စိတ္တံ မဏိစန္ဒကပ္ပိတံ ၂၅၃
သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နော ၁
သီသဉ္စိဒံ ဝေဠုရိယဿ နိမ္မိတံ ၂၄၉
သီဟော ယထာ ပဗ္ဗတသာနု-ဂေါစရော ၁၂၂
သုက္ခာယ အလောဏိကာယ စ ၁၆၈
သုခံ အကတပုညာနံ ၈၅
သုခဉ္စ ကတပုညာနံ ၁၉၆
သုဇာတော နာမဟံ ဘန္တေ ၂၅၁
သုဏောထ ယက္ခဿ စ ဝါဏိဇာန စ ၃၁၂
သုတံ နု တံ ဘာသတိ ယံ အယံ လတာ ၁၂၂
သုတွာနဟံ အမတပဒံ အသင်္ခတံ ၇၄
သုနိဒ္ဒါတိ မံ အညံသု ၁၀၇
သုဘာသိတာ အတ္ထဝတီ ၂၄၆
သုဝဏ္ဏစ္ဆဒနံ နာဝံ ၃၅၊ ၃၈၊ ၄၂
သုဝဏ္ဏဇာလာဝတတော ရထော အယံ ၂၅၂
သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေဟိ သမန္တမောတ္ထဋော ၂၄၉

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Suvaṇṇavaṇṇā jalitā mahāyasā 96
Suvisuddhaṁ asaṁkiṇṇaṁ 2
Susukkakhandhaṁ abhiruyha nāgaṁ 234
Sūriyo yathā vigata-valāhake nabhe 272
Serīsako nāma ahamhi yakkho 320
So kataññūkatavedī 298
Soṇadinnāti maṁ aññaṁsu 103
So tiṭṭhasi hemarathe adhiṭṭhito 249
So devaputto attamano 226, 229-33, 237, 262, 266-7, 269, 271, 274, 276-6, 280-2, 284, 287, 290, 294, 300, 332
Sopānāni ca cattāri 284
So maṁ mudūhi vācāhi 194
So māṇavo tassa pāvadi 305
So māsakhettaṁ turito avāsariṁ 290
So me atthapurekkhāro 138
So modasi tūriyagaṇappa-bodhano 255
So modasi nārigaṇappa-bodhano 318
Sovaṇṇajālaṁ maṇisoṇṇa-cittitaṁ 153
Sovaṇṇapāde pallaṅke 293
Sovaṇṇamayaṁ maṇimayaṁ 305
Sovaṇṇamayā te rathakubbarā ubho 252
Sovaṇṇamayā lohitaṅgamayā ca 150
Sovaṇṇamaye pabbatasmiṁ 283
Sovaṇṇamayo pabhassaro 305
Sohaṁ Sumedhassa Jinassa Satthuno 300
Svāgataṁ te mahāpuñña 243
Svāgataṁ vata me ajja 133
Svāhaṁ aṭṭomhi dukkhena pīḷito 290
Svāhaṁ abbūḷhasallosmi 306
Svāhaṁ idha pañca sikkhā karitvā 220
Svāhaṁ muditamano pasannacitto 308

[Ha]

Hatthappatāpakaṁ ahamadāsiṁ 131
Hatthepi chindanti athopi pāde 210
Handa naccāma gāyāma 195
Hoti ca me anutāpo 164

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[သ]

သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဇလိတာ မဟာယသာ ၉၆
သုဝိသုဒ္ဓံ အသံကိဏ္ဏံ ၂
သုသုက္ကခန္ဓံ အဘိရုယှ နာဂံ ၂၃၄
သူရိယော ယထာ ဝိဂတ-ဝလာဟကေ နဘေ ၂၇၂
သေရိသကော နာမ အဟမှိ ယက္ခော ၃၂၀
သော ကတညူကတဝေဒီ ၂၉၈
သောဏဒိန္နာတိ မံ အညံသု ၁၀၃
သော တိဋ္ဌသိ ဟေမရထေ အဓိဋ္ဌိတော ၂၄၉
သော ဒေဝပုတ္တော အတ္တမနော ၂၂၆၊ ၂၂၉-၃၃၊ ၂၃၇၊ ၂၆၂၊ ၂၆၆-၇၊ ၂၆၉၊ ၂၇၁၊ ၂၇၄၊ ၂၇၆-၆၊ ၂၈၀-၂၊ ၂၈၄၊ ၂၈၇၊ ၂၉၀၊ ၂၉၄၊ ၃၀၀၊ ၃၃၂
သောပါနာနိ စ စတ္တာရိ ၂၈၄
သော မံ မုဒူဟိ ဝါစာဟိ ၁၉၄
သော မာဏဝေါ တဿ ပါဝဒိ ၃၀၅
သော မာသခေတ္တံ တုရိတော အဝါသရိံ ၂၉၀
သော မေ အတ္ထပုရေက္ခာရော ၁၃၈
သော မောဒသိ တူရိယဂဏပ္ပ-ဗောဓနော ၂၅၅
သော မောဒသိ နာရိဂဏပ္ပ-ဗောဓနော ၃၁၈
သောဝဏ္ဏဇာလံ မဏိသောဏ္ဏ-စိတ္တိတံ ၁၅၃
သောဝဏ္ဏပါဒေ ပလ္လင်္ကေ ၂၉၃
သောဝဏ္ဏမယံ မဏိမယံ ၃၀၅
သောဝဏ္ဏမယာ တေ ရထကုဗ္ဗရာ ဥဘော ၂၅၂
သောဝဏ္ဏမယာ လောဟိတင်္ဂမယာ စ ၁၅၀
သောဝဏ္ဏမယေ ပဗ္ဗတသ္မိံ ၂၈၃
သောဝဏ္ဏမယော ပဘဿရော ၃၀၅
သောဟံ သုမေဓဿ ဇိနဿ သတ္ထုနော ၃၀၀
သွာဂတံ တေ မဟာပုည ၂၄၃
သွာဂတံ ဝတ မေ အဇ္ဇ ၁၃၃
သွာဟံ အဋ္ဋောမှိ ဒုက္ခေန ပီဠိတော ၂၉၀
သွာဟံ အဗ္ဗူဠှသလ္လောသ္မိ ၃၀၆
သွာဟံ ဣဓ ပဉ္စ သိက္ခာ ကရိတွာ ၂၂၀
သွာဟံ မုဒိတမနော ပသန္နစိတ္တော ၃၀၈

[ဟ]

ဟတ္ထပ္ပတာပကံ အဟမဒါသိံ ၁၃၁
ဟတ္ထေပိ ဆိန္ဒန္တိ အထောပိ ပါဒေ ၂၁၀
ဟန္ဒ နစ္စာမ ဂါယာမ ၁၉၅
ဟောတိ စ မေ အနုတာပေါ ၁၆၄